FABINVI

POLGÁRI PERRENDTARTÁS

105/6

MAGYAR TÖRVÉNYEK
GRILL-FÉLE KIADÁSA.

A POLGÁRI PERRENDTARTÁS TÖRVÉNYE ÉS JOGGYAKORLATA

1911 : I. t.-c., 1912 : LIV. t.-c., 1925 : VIII. t.-c. és 1930 : XXXIV. t.-c.

I. KÖTET.

ÖSSZEÁLLITOTTA, A TÖRVÉNYEK INDOKOLÁSÁNAK FELDOLGOZÁSÁVAL, JEGYZETEKKEL, UTALÁSOKKAL, RENDELETEKKEL ÉS A JOGGYAKORLAT KÖZLÉSÉVEL ELLÁTTA

Dr. FABINYI TIHAMÉR
EGYETEMI M. TANÁR, ÜGYVÉD.

NEPKÖNYVTÁRI KÖZPONTTÓL SZ. A NEM ADHATÓ EL!

1931.
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 78—80.

H 12.281/18/1

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
R.531/1962
LELTÁRI SZÁM

R 2

Nyomatott a Győri Hirlap nyomda gyorssajtóján, Győr, Czuczor G.-u 15. 10366

Előszó.

A jelen mű a felejthetetlen emlékű Térfy Gyula készítette előző kiadáson épül fel, amelynek példányai elfogytak. Azóta polgári perjogunk a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. életbelépése folytán mélyreható változtatásokon ment át, úgy hogy a könyvnek újabb kiadása vált szükségessé. Néhai Térfy Gyulához a tiszteletteljes barátságnak és a nagyrabecsülő ragaszkodásnak szálai fűztek és így az elfogódottság érzésével vállaltam azt a megtisztelő megbízást, hogy Plósz Sándor eme kiváló munkatársának művét megfelelően átdolgozott és kiegészített újabb kiadásban közrebocsássam s örömteljes megnyugvásomra szolgálna, ha az ő egyéniségéhez és munkájához méltónak találtatnék.

A már meglévő anyag gondos felhasználása mellett ez a kiadás főleg a következő irányokban tér el a korábbitól: Mindenekelőtt beillesztettem az azóta létrejött törvényeket, rendeleteket és bírói határozatokat és ezek között elsősorban a már említett 1930: XXXIV. törvénycikket s a vele kapcsolatos rendeleteket, valamint a hatásköri bíróság hatáskörének és szervezetének módosításáról szóló 1928: XLIII. törvénycikket.

Ami a törvénynek miniszteri indokolását illeti, melyet a korábbi kiadás teljes részletességgel tartalmazott, ezek közlésére is nagy súlyt helyeztem, de a Pp. miniszteri indokolásának és képviselőházi tárgyalásának anyagából elhagytam azokat a részeket, amelyek ma már nem számíthatnak érdeklődésre, illetőleg nem szolgálhatnak irányítóul, miután a Pp. 15 évi

hatálybanléte alatt már átmentek a köztudatba. Viszont lehetőleg egész terjedelmében közreadtam az 1930: XXXIV. t.-c. miniszteri indokolását, melynek ismerete különösen most a törvény életbelépését követő esztendőkben hasznos szolgálatokat tehet. Ott pedig, ahol valamily perjogi kérdés elvi vagy gyakorlati tisztázása szempontjából szükségesnek mutatkozott, visszanyúltam még korábbi forrásokra, így pl. a Pp. 412. §-ánál a Pp. eredeti Plósz-féle tervezetének indokolására is. Eltérően továbbá a mű korábbi kiadásaitól, nemcsak utalásokat fűztem az egyes törvényszakaszokhoz, hanem fontosabb helyeken, így a felek és a perképesség fogalmánál, a megállapítási keresetnél, a pergátló körülményeknél, az ítéleti jogerő tanánál, a fellebbvitelnél és a választott bíráskodásnál részletesebb magyarázatokat is adtam. A bírói határozatok minél bőségesebb közlését egyik főfeladatomnak tekintettem és igyekeztem a határozatokat megfelelő vezérszavak alá csoportosításukkal áttekinthetőbbekké és könnyebben kezelhetőkké tenni. Végeredményben tehát ez a könyv a jelen alakjában kevesebb miniszteri indokolást, több egyéni útbaigazítást, magyarázatot és hasonlíahatatlanul bőségesebb bírói határozati anyagot ölel fel, mint a korábbi kiadás, anélkül, hogy ennek általánosan elismert előnyeiből és értékeiből a legcsekélyebbet is feláldoztam volna.

Nem bocsáthatom útjára e könyvet anélkül, hogy meleg köszönetet ne mondjak dr. Hajcsi György ügyvéd úrnak, aki főleg a mű nyomdai munkálatainál és a különös gonddal készült mutatók összeállításánál, valamint dr. Raj Ferenc ügyvéd úrnak, aki a bírói határozatok egy részének kiválasztásánál nagy odaadással és eredményesen támogatott.

Budapesten, 1930. évi karácsony napján.

Dr. Fabinyi Tihamér.

Tartalom

Bevezetés.

	Lap
A Pp. megalkotása, alapelvei és a Te. újításai	1
A bírói hatalom gyakorlása	8

1911 : I. t.-c. a polgári perrendtartásról.

ELSŐ CIM.

		Bíróságok. 1—69. §§.	11
I.	fejezet.	Bírói hatáskör. 1—12. §§.	13
II.	„	Jogsegély. 13—18. §§.	46
III.	„	Bírói illetékesség. 19—53. §§.	51
IV.	„	A bíróságok belső szervezete. 54—58. §§.	96
V.	„	Bírósági személyek kizárása. 59—69. §§.	99

MÁSODIK CIM.

		Felek. 70—128. §§.	109
I.	fejezet.	Perképesség. 70—76. §§.	114
II.	„	Pertársak. 77—81. §§.	151
III.	„	Harmadik személyek részvétele a perben. 82—93. §§.	161
IV.	„	Meghatalmazottak és ügyvédek. 94—111. §.	175
V.	„	Szegénységi jog. 112—123. §§.	193
VI.	„	Biztosíték. 124—128. §§.	226

HARMADIK CIM.

		Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt. 129—475. §§.	231
I.	fejezet.	Keresetlevél és egyéb beadv. 129—139. §§.	237
II.	„	Idézés. 140—149. §§.	266
III.	„	Kézbesítés. 150—177. §§.	283
IV.	„	Perfelvételi tárgyalás. 178—193. §§.	301

Lap

V. fejezet. Az érdemleges tárgyalás előkészítése. 194—205. §§. 420
VI. „ Érdemleges tárgyalás. 206—254. §§. . . . 428
VII. „ Előkészítő eljárás számadási, vagyonelkülönítési és hasonló perekben. 255-262. §§. 467
VIII. „ Bizonyítás. 263—285. §§. 468
IX. „ Tanúk. 286—314. §§. 514
X. „ Okiratok. 315—339. §§. 546
XI. „ Szemle. 340—349. §§. 574
XII. „ Szakértők. 350—367. §§. 581
XIII. „ A félnek eskü alatti kihallgatása és a fél esküje. 368—380. §§. 607
XIV. „ Előleges bizonyítás. 381—386. §§. . . . 622
XV. „ Bírói határozatok. 387—423. §§. 628
XVI. „ Perköltség. 424—435. §§. 715
XVII. „ Mulasztás. 436—450. §§. 739
XVIII. „ Igazolás és ellentmondás. 451—464. §§. . 758
XIX. „ Az eljárás félbeszakadása és felfüggesztése. 465—475. §§. 777

NEGYEDIK CIM.

Fellebbvitel 791
I. fejezet. Fellebbezés 798
II. „ Felülvizsgálat 861
III. „ Felfolyamodás 941

Rövidítések magyarázata.

B. = budapesti kir. ítélőtáblai határozat.
Bp. tábla = budapesti kir. ítélőtáblai határozat.
Bp. tszék = budapesti törvényszék határozata.
Bp. k. és vtszék = Budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék.
Btk. = Büntetőtörvénykönyv (1878: V. t.-c.)
C. vagy K. = Kúriai határozat.
D. = debreceni kir. ítélőtáblai határozat.
D. = a fellebbezések lajstroma a törvényszéknél a sommás eljárásban.
Dt. = Döntvénytár: a Jogtudományi Közlöny melléklete.
dtv. = döntvény.
Füsz. = Felsőbirósági ügyviteli szabályok (42400/914. I. M. sz. r.)
E. = a felfolyamodások és a felülvizsgálatok lajtroma a törvényszéknél volt sommás eljárásban.
E. H. = a kir. Kúriának a Polgári jogi határozatok tárában közzétett elvi határozata.
Ét. vagy Ppé. = Életbeléptetési törvény (1912: LIV. t.-c.).
F. = Fabiny Ferenc. A m. kir. Kúria felülvizsgálati tanácsa által a sommás eljárásról szóló törvény (1893: XVIII. t.-c.) alapján hozott határozatoknak gyüjteménye.
ff. v. ut. = a felfolyamodás visszautasíttatott.
F. M. = dr. Fodor Ármin és dr. Márkus Dezső. A magyar törvénykezési rendtartás kézikönyve.
G. = a felülvizsgálati lajstrom a kir. Kúrián és a kir. ítélőtáblákon a sommás eljárásban.
Gr. vagy Grill Dt. = Grill-féle Döntvénytár.
Gy. = győri kir. ítélőtáblai határozat.
H. = a felfolyamodások lajsroma a kir. Kúrián és a kir. ítélőtáblákon a volt sommás eljárásban.
Hb. = a hatásköri bíróság határozata.
hh. = helybenhagyó határozat.
Hj. Dt. = Hiteljogi Döntvénytár. kiadja a Jogtudományi Közlöny 1907-től kezdve.
I. M. = igazságügyminiszteri rendelet.
I. M. E. = igazságügyminiszteri elnöki rendelet.
Ib. = a képviselőház igazságügyi bizottsága.

I. K. vagy Ig. K. = Igazságügyi Közlöny. Kiadja a m. kir. igazságügyminiszterium. A római szám az évfolyamot, a következ. szám a kötet lapszámát jelzi.

J. = Jog. Szerk. dr. Révai Lajos és dr. Stiller Mór. Az első szám az évfolyamot, a második a lapszámot jelzi.

J. D. = a m. kir. Kúria jogegységi tanácsának határozata.

J. H. = Jogi Hirlap. Szerkeszti dr. Boda Gyula. A római szám az évfolyamot, a második a lapszámot jelzi.

Jogt. K. vagy J. K. = Jogtudományi Közlöny. Az első szám az évfolyamot, a másik a lapszámot jelzi.

J. sz. = Jogi Szemle. Szerk. Márkus Dezső. A római szám a kötet számát, az utána levő szám a kötet lapszámát jelzi.

Jüsz. = Járásbirósági ügyviteli szabályok (I. 42100/914. I. M. sz. r.)

K. v. C. = a m. kir. Kúria határozata.

k., köt. = kötet.

K. M. = kereskedelemügyi miniszteri rendelet.

L. vagy l. = lásd; **l.** = lap.

Lfi. = legfőbb ítélőszéki határozat.

M. = dr. Márkus Dezső. Felsőbíróságaink elvi határozatai. Budapest, Grill Károly I—XV. kötet. II. kiadás.

Mars. = dr. Marschalkó János. A hatályban lévő igazságügyminiszteri rendeletek rendszeres gyüjteménye. Budapest. Grill Károly. A római szám a kötet számát, a másik szám a lapszámot jelzi; **Kieg. k.** = kiegészítő (VIII. és IX. kötet).

Mi. = Miniszteri indokolás.

Mj. Dt. = Magánjogi Döntvénytár. Kiadja a Jogtudományi Közlöny.

Mjog Tára = Magánjog Tára, a Magyar Jogi Szemle melléklete.

Mt. = minisztertanácsi határozat.

P. = pécsi kir. ítélőtáblai határozat.

Pdt. = Perjogi Döntvénytár. Kiadja a Jogtumányi Közlöny.

P. H. T. = Polgárijogi Határozatok Tára a m. kir. Kúria hivatalos kiadványa.

P. M. = pénzügyminiszteri rendelet.

Pp. = polgári perrendtartás.

Ppé. v. Ét. = a perjogi perrendtartást életbeléptető törvény (1912: LIV. t.-c.).

Ppn. vagy Pn. = perrendi novella (1925: VIII. t.-c.).

Ptt. = Polgári Törvénykezési Jog Tára. Kiadja a Magyar Jogi Szemle.

P. T. = Polgári Törvénykezés, a Büntető Jog Tára mellékkapja. A római szám a kötetet, a másik a lapot jelzi.

rend. = rendelet.

Rp. = a régi (rendes) perek megjelölése.

R. T. = Magyarországi Rendeletek Tára. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium.

Schw. = Babarczi-Schwartzer Ottó; Az elmebetegek jogvédelme I. kötet. Magánjogi rész.
Smsz. = semmitőszéki határozat.
S. E. = sommás eljárás (1893: XVIII. t.-c.)
Sz. = szegedi kir. ítélőtáblai határozat.
T. = Térfy Gyula. A kir. ítélőtáblák felülvizsgálati tanácsainak elvi jelentőségű határozatai.
t.-c. = törvénycikk.
Te. = a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. törvénycikk.
Ter. = a m. kir. igazságügyminiszternek 49000/1930. I. M. számú rendelete az 1930: XXXIV. t.-c. életbeléptetése stb. tárgyában.
Térfy Hk. = dr. Térfy Gyula. Hatásköri jogszabályok és hatásköri határozatok tára.
Tkvi. rdt. = Telekkönyvi rendtartás.
t. ü. h. vagy T. Ü. H. = a kir. Kúria teljes ülési határozata.
Tüsz. = Törvényszéki ügyviteli szabályok (42200/914. I. M. sz. r.).
Ü. L. = Ügyvédek Lapja. Az első szám az évfolyamot, a második szám a lap egyes számát jelzi.
V. K. M. = vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet.
V. ö. = vesd össze.

BEVEZETÉS.

A Pp. megalkotása, alapelvei és a Te. újításai.

I. Az alkotmányosság helyreállítása után törvényhozásunk a polgári igazságszolgáltatás tekintetében két nagy feladat előtt állott. *Egyrészt ugyanis meg kellett alkotnia az új bírósági szervezetet.* Ezt a feladatot az 1869: IV. t.-c., majd az 1871. évben hozott több idevonatkozó (VIII., IX., XXXI., XXXII., XXXIII. t.-c.) és néhány későbbi törvény (1881: LIX., 1890: XXV., XXIX. és 1891: XI. t.-c.) megalkotásával lényegében be is fejezte, úgy hogy azóta csak kevés törvény érintette a bírósági szervezetet, így főleg az 1907: LXI. t.-c. és 1928: XLIII. t.-c. hatásköri bíróságról s az 1909: XVI. t.-c. a magyar főudvarnagyi bíróságról. Az ügyvédséget és a közjegyzői intézményt az 1874. évi XXXIV. és XXXV. t.-cikkek szervezték. *Nehezebb volt a második feladat: a polgári eljárás szabályozása.* Az 1868: LIV. t.-c.-ben foglalt polgári törvénykezési rendtartás csak ideiglenesnek szánt tökéletlen alkotás volt. Főhibáinak megszüntetése végett hozták meg az ú. n. novellát (1881: LIX. t.-c.) és a külön végrehajtási törvényt (1881: LX. t.-c.), de már 1880. április 23-án utasította a képviselőház a kormányt, hogy a szóbeliségen és közvetlenségen alapuló végleges perrend javaslatát készíttesse el és erre vonatkozólag dr. Emmer Kornél és dr. Plósz Sándor már 1885-ben közzétettek egy-egy tervezetet. Szilágyi Dezső, midőn az igazságügyi tárcát 1889-ben átvette, a végleges perrendi reformot nem egyszerre, hanem rázkód-

tatások elkerülése végett részenként óhajtotta keresztülvinni. Így alkottatott meg Plósz tervezete alapján az 1893: XVIII. t.-c. a sommás eljárásról. Közben több-kevesebb félbeszakítással a végleges reform munkálatai is folytatódtak és Plósz ismételten átdolgozott tervezete alapján a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c.-ben (Pp.) nyertek befejezést, amely az 1912: LIV. t.-c.-ben foglalt életbeléptetési törvényben (Ppé.) kontemplált 1914. évi szeptember hó 1. helyett az 1914: XXXIV. t.-c. értelmében 1915. évi január hó 1-én lépett életbe. Reformjainak egy részét már korábban az 1912: VII. t.-c. megvalósította. Azóta főleg két törvény módosította a Pp-t és pedig az 1925. évi VIII. t.-c.-ben foglalt ú. n. perrendi novella (Ppn.) és a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. (Te.), amely utóbbi a 49000/1930. I. M. sz. rendelet (Ter.) értelmében 1931. január 1-én lép életbe.

II. A Te. és a Ter., melyeknek a polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó rendelkezéseit a jelen mű II. kötetében teljes terjedelmükben közöljük, a következő lényegesebb módosításokat tartalmazza:

A) Általában lényegesen felemeli az értékhatárokat és kimondja, hogy a bírói hatalmat az állami bíróságok a Magyar Szent Korona nevében gyakorolják. (1. §.) Kiegészíti a pertárgy értékének meghatározását illető szabályokat (3—4. §§.), az ügyvédi díjakra vonatkozó kedvezményes illetékességet kiterjeszti az orvosi díjakat és költségeket tárgyazó perekre is (5. §.) és intézkedik a kizárási kérelmeknél (6—7. §§.), továbbá a szegénységi jognál (8—9. §§.) mutatkozó visszaélések meggátlásáról.

B) Az elsőfolyamodású bíróság előtti eljárásban lehetővé teszi a hatáskör vagy az illetékesség hiánya miatt megszűntetett pernek az eljárásra hivatott bírósághoz való áttételét (12. §.), kimondja, hogy a törvényszéki eljárásban a perfelvételi határnapon az érdemleges tárgyalás is megtartandó, ha annak előkészítése nem mutatkozik szükségesnek (10. és 13. §§.), megakadályozni törekszik az előkészítő iratok túltengését (14.—15. §§.) s a tanú vagy szakértő hiábavaló megjelenését igyekszik kiküszö-

bölni (16. §.). Ha a pertárgynak értéke 1000.— pengőt meg nem halad, vagy ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik, a tanút — a közvetlenség elvének áttörésével — rendszerint lakóhelyén kell ezentúl kihallgatni s az ilyen tanú illetményei is korlátozva vannak (17.—18. §§.), ami főleg az államkincstár tehermentesítését célozza, éppen úgy, mint a szegénységi jogon folytatott perben a szakértők meghallgatását tárgyazó 19. és 20. §. Fontos újítás, hogy az előleges bizonyítás felvételét a bíróság kir. közjegyzőre is bízhatja (21. §.) és hogy az ítélet indokolását az eddiginél sokkal rövidebben és egyszerűbben lehet a 22. §. szerint szerkeszteni. A bírói egyezséget tudomásul vevő végzés ellen beadott felfolyamodás nem akadályozza a bírói egyezség végrehajtását (23. §.).

C) A Te. újításai a *fellebbvitel* körében a legjelentényebbek, mert a Te. főcélja a fellebbviteli bíróságok munkaterhének fokozott csökkentése. 1. Ebből a célból a fellebbviteli értékhatárok megállapításánál a Te. többé nem a pertárgy értékét, hanem az ítélet sérelmes rendelkezését veszi irányadóul, vagyis a fellebbezési, illetve felülvizsgálati értéket a felperesre nézve az *elutasított* követelésnek vagy követelésrésznek értéke, az alperesre nézve pedig a *megítélt* követelésnek vagy követelésrésznek értéke képviseli. Ez a rendelkezés, mely a Pp. 476. §-ánál közölt miniszteri indokolás szerint főleg abból indul ki, hogy igen csekély összeg miatt fellebbvitelt engedni nem helyes, irányadó *a)* a fellebbezés és a felülvizsgálat megengedettsége (Te. 24. és 37. §.), *b)* a fellebezésnek, illetve felülvizsgálatnak nyilvános előadás alapján való elintézése (Te. 35. és 44. §.), valamint *c)* a felülvizsgálati bíróság meghatározása (Te. 38. §.) tekintetében is. 2. Jelentékenyen növeli ennek a rendelkezésnek a fellebbvitelt korlátozó hatását a Ter. 2. §-ának 5. pontja, mely számszerűleg is jelentékenyen magasabb fellebbviteli értékhatárokat állapít meg, amennyiben: *a)* a fellebbezést (még pedig a Pp. 476. §-ától eltérően, törvényszéki ítélet ellen is) csak 200 pengőn, a felülvizsgálatot pedig csak 2000, illetve táblai ítéletnél 5000 pengőn felül engedi meg;

b) a fellebbezést 2000 pengőig, a felülvizsgálatot pedig 4000 pengőig nyilvános előadás útján intézteti el és *c)* a járásbíróságnál indított perekben 5000 pengőn felül a kir. Kúriát teszi meg felülvizsgálati bíróságnak és pedig a Te. 38. §-a szerint (elejtve a Pp. 525. §-ának 2. bekezdésében tett különböztetést) akkor is, ha a per elsőfokon csak az értékre tekintettel tartozott a járásbíróság hatáskörébe. 3. A fellebbviteli bíróságok tehermentesítését célozza az az újítás is (Te. 27., 39. és 45. §§.), hogy a meg nem engedett fellebbvitelt (fellebbezést, felülvizsgálatot, felfolyamodást) ezután nem a fellebbviteli, hanem maga az az alsóbíróság utasítja vissza, amelynek határozata ellen a fellebbvitel irányul. A visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul felfolyamodással élő felet a felsőbíróság a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

D) Miután a Pp.-nak az az álláspontja, hogy a *fellebbezés* az elsőbírósági eljárás folytatása, melyben novumok mindvégig korlátlanul felhozhatók, a fellebbezési bíróságok túlságos megterhelésére vezetett, a perek elintézését nagyon meglassította és úgy az államra, mint a felekre is költségessé tette: ennek megakadályozása végett a Te. igen messzemenően megreformálta a fellebbezést. 1. Mindenekelőtt nem a pertárgy értékét, hanem az ítélet sérelmes rendelkezését, az ú. n. *fellebbezési értéket* szabta meg irányadóul a fellebbezés megengedhetősége (Pp. 476. §. Te. 24. §.) és nyilvános előadás alapján való elintézése (Pp. 513. §. Te. 35. §.) tekintetében. 2. A Ter. 2. §-ának 5. pontja számszerűleg is jelentékenyen felemelt összegben állapította meg a fellebbezési értéket és pedig *a)* a fellebbezés megengedhetősége szempontjából 200 pengőben (Pp. 476. §. Te. 24. §.), nyilvános előadás alapján való elintézése tekintetében pedig 2000 pengőben. (Pp. 513. §. Te. 35. §.) 3. A fellebbezési érték kiszámítása tekintetében kifejezetten rendelkezik arról, hogy a járulékok csak akkor vehetők figyelembe, ha önmagukban véve is meghaladják az értékhatárt, de a perköltség ilyenkor nem vehető figyelembe, viszont azonban az egyébként

kizárt fellebbezés önállóan — csak a perköltség kérdésében — igénybevehető, ha a megítélt perköltség összege meghaladja a fellebbezés kizárására irányuló értékhatárt (Te. 24. §. ut. bek., Pp. 476. §.). — 4. 200 pengős fellebbezési értéken alul a fellebbezés nemcsak a járásbíróság, hanem (eltérően a Pp. 476. §-ától), a törvényszék ítélete ellen is ki van zárva (Te. 24. §.). — 5. Leglényegesebb újítás, hogy a fellebbező félnek a fellebbezés indokait és a novumokat már a fellebbezésben (Te. 25. §., Pp. 481. §.), az ellenfélnek pedig a maga novumait és esetleges csatlakozását (az idézési időköz első felében benyujtandó) válasziratban (Te. 28. §., Pp. 489. §.) kell előadnia s a novumok utóbb csak akkor terjeszthetők elő, ha azok figyelembevétele nem teszi szükségessé a tárgyalás elhalasztását vagy ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy iratában hibáján kívül nem érvényesíthette azokat. Előkészítő irat azonban ilyenkor sincs, hanem az utólagos előadások írásban (különirat) csatolandók a jegyzőkönyvhöz. (Te. 32. §., Pp. 498. §.). Nincs tehát indokolás nélküli fellebbezés, a meg nem felelő fellebbezésért perköltség nem jár, nincs előkészítő irat, a válaszirat pedig lényegében a felülvizsgálati válasziratnak felel meg. — 6. A meg nem engedett fellebbezést maga az elsőbíróság utasítja vissza. (Te. 17., Pp. 483. §.) — 7. A fellebbezéshez való csatlakozásnak legkésőbb a válasziratban kell megtörténnie, s az elkésve benyújtott vagy csak a fellebbezési tárgyaláson pótolt válasziratban foglalt csatlakozási kérelmet csak abban az esetben lehet figyelembe venni, ha a fél valószínűvé teszi, hogy válasziratával hibáján kívül késett (Te. 28. §., Pp. 489. §.) — 8. A fellebbezésben és a válasziratban előterjesztett kérelmeket — a Te. 31. §-ában felsorolt esetektől eltekintve — a szóbeli tárgyaláson megváltoztatni nem lehet. (Te. 31. §., Pp. 495. §.) — 9. Át van törve a szóbeliség elve, mert „a tárgyaláson meg nem jelent fél helyett a fellebbezési kérelmet és ellenkérelmet az elnök vagy az előadó olvassa fel". (Te. 29. §., Pp. 492. §.) — 10. Nincs mulasztási eljárás, mert „a kellően értesített feleknek vagy egyikűknek elmaradása a fellebbezés elintézését nem gá-

tolja. A tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak nincs helye". (Te. 34. §. 1. bek., Pp. 510. §.) — 11. Az eljárás szünetelése csak akkor áll be, ha a bíróság azt a feleknek kellő időben beadott indokolt közös kérelmére fontos okból megengedi, de ilyen engedélyt csak egyszer adhat. (Te. 34. §. 3. bek., Pp. 475. §.) — 12. Fölösleges írásmunkát tesz mellőzhetővé az, hogy nyilvános előadás esetében — mely a Ter. szerint 2000 pengőig úgy a járásbíróság, mint a törvényszék ítélete elleni fellebbezés elintézésénél kötelező — a bíróság belátására van bízva, hogy vesz-e fel jegyzőkönyvet (Te. 36. §., Pp. 514. §.) és hogy az elsőbíróság ítélete egyszerűen „indokainál fogva" is helybenhagyható. (Te. 33. §., Pp. 507. §.)

E) A felülvizsgálat tekintetében kevésbbé lényeges módosításokat tartalmaznak a Te. 31—44. §-ai, amelyek jellemzése a Pp. 520. §-át megelőző jegyzetben található.

F) A perújításra vonatkozó 46—48. §-okban foglalt módosításokra nézve lásd a Pp. 563. §-át megelőző jegyzetet.

G) Igen lényegesek *a fizetési meghagyásos eljárást* illető újítások (Te. 49—53. §§.), amelyekről összefoglalóan szólunk a Pp. 588. §-át megelőző jegyzetben.

H) A házassági perekben való eljárás tekintetében fontos módosításokat hoznak az 54—57. §§., amelyekkel a Pp. 639. §-át megelőző jegyzetben foglalkozunk.

I) A vegyes rendelkezések közül kiemelendő a kir. Kúria jogegységi döntvény-alkotási jogának kiterjesztése (128—129. §§.), a köztisztviselőből lett ügyvédek képviseleti jogának korlátozása (131. §.), az elsőfokú törvényszéki egyesbíráskodásnak a törvényhozás további rendelkezéséig való fenntartása[1]) (140. §.), az ügyvédi jóléti hozzájárulás rendszeresítése (142. §.), a polgári peres eljárás szabályainak egységes szerkezetbe foglalására irányuló (145. §.), továbbá a perrendi értékhatárok megállapítására

[1]) Viszont visszaállította az elsőfokú törvényszéki társasbíráskodást a 46000/1930. I. M. sz. rendelet az ennek 1. §-ában felsorolt ügyekben (l. a II. kötetben).

és a megállapítás öt éven belül tetszés szerinti módosítására vonatkozó igazságügyminiszteri felhatalmazás (144. §.).

III. E felhatalmazás alapján az értékhatárok lényegesen felemeltettek és ezzel polgári perjogunk oly mélyrehatóan módosult, hogy szükségesnek látjuk már itt közölni a Ter. 2. §-át, amely szerint:

„A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkben (Pp.) értékhatárul megállapított összegek helyett *a következő értékhatárok* állapíttatnak meg:

1. *a járásbíróság hatásköre* tekintetében a Pp. 1. §-ának 1. pontjában és 5. §-ának utolsó bekezdésében *háromezer pengő;*

2. a részletügyletből eredő követelésre nézve az alávetésen alapuló illetékesség tekintetében a Pp. 45. §-ának utolsó bekezdésében 1000 pengő;

3. a járásbíróság előtti kötelező ügyvédi képviselet tekintetében a Pp. 94. §-ának 2. bekezdésében ezer pengő;

4. a hirdetményi kézbesítés esetében a hirdetés közzététele tekintetében a Pp. 176. §-ában ezer pengő;

5. a fellebbvitel körében:

a) a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 476. §-ának 2. és 3. bekezdése helyébe lépett Te. 24. §-ában *kétszáz pengő;*

b) a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül *nyilvános előadás* alapján elintézése tekintetében a Pp. 513. §-ának 2. bekezdése helyébe lépett Te. 35. §-ában *kétezer pengő;*

c) a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 521. §-a helyébe lépett Te. 37. §-ában a kir. törvényszék, mint fellebbezési bíróság ítélete tekintetében *kétezer pengő és* a kir. ítélőtábla ítélete tekintetében *ötezer pengő;*

d) a felülvizsgálati bíróság meghatározása tekintetében a Pp. 525. §-ának 2. bekezdése helyébe lépő Te. 38. §-ában *ötezer pengő;*

e) a felülvizsgálati kérelemnek szóbeli tárgyalás nélkül *nyilvános előadás* alapján elintézése tekintetében a Pp. 545. §-ának 1. bekezdésében, illetőleg a Te. 44. §-ában *négyezer pengő;*

f) a házassági perben érvényesített vagyonjogi keresetnél a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 1. bekezdésében ezer pengő;

g) a házassági perben érvényesített vagyonjogi keresetnél a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 691. §-ának 2. bekezdésében ötezer pengő;

6. az ítélet fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatósága szempontjából:

a) a Pp. 415. §-ának 4. pontjában háromszáz pengő;

b) a Pp. 509. §-ában ötezer pengő;

7. a fizetési meghagyásból származó perben az ítéletnek a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvétele tekintetében a Pp. 603. §-ának utolsó bekezdésében kétszáz pengő;

8. a *községi bíróság* hatásköre tekintetében a Pp. 758. §-ában *száz pengő*, az egyesületi *tagsági díjak* és egyéb egyesületi tagsági hozzájárulások iránti perekben azonban csak *öt pengő*.

IV. A jelen műnek elsősorban gyakorlati céljára tekintettel, szükségtelennek tartjuk a polgári pernek és másfelől a polgári nem peres (perenkívüli) eljárásoknak fogalmi meghatározását itt kifejteni. Elég utalnunk arra, hogy a Pp. nemcsak a polgári peres eljárást szabályozza, hanem egyes polgári *perenkívüli* eljárásokat is (pl. fizetési meghagyás, bérletmegszüntetés, okiratmegsemmisítés, választott bíráskodás), míg a többi polgári perenkívüli ügyek (végrehajtás, csődönkívüli kényszeregyesség, csőd, telekkönyvi, örökösödési eljárás stb.) külön jogszabályokban vannak szabályozva.

V. A polgári peres eljárás tekintetében *a Pp.-nek* — az illető §-oknál az alábbiakban részletesebben kifejtendő s a Te. említett újításai által lényegükben alig érintett — *fő alapelvei* a következők: 1. a felek kétoldalú (kölcsönös) meghallgatásának elve (audiatur et altera pars), vagyis a bíróság köteles alkalmat adni mindkét félnek, hogy előterjesztéseit megtehesse és az ellenfél előadásaira nyilatkozhassék, 2. az eljárásnak két részre, ú. m. perfelvételre és érdemleges tárgyalásra való tagozása (percezura), 3. szóbeliség, 4. közvetlenség, 5. nyilvánosság, 6. rendelkezési és tárgyalási elv (utóbbi lényeges korlátozásokkal), 7. bizonyítékok szabad mérlegelése, 8. az érdemleges tárgyalás egysége, 9. különleges mulasztási eljárás és 10. kétfokú jogorvoslati rendszer.

A bírói hatalom gyakorlása.

Te. 1. §. A bírói hatalmat az állami bíróságok a Magyar Szent Korona nevében gyakorolják.

Ennek megfelelően módosulnak az eljárási szabályoknak azok a rendelkezései, amelyek meghatározzák, hogy

a bíróságok kinek a nevében hozzák ítéleteiket és más határozataikat.

A bírói hatalom állami felségjog, mely az 1869: IV. t.-c. 1. §-a szerint a közigazgatástól el van választva és a Pp. 401. §. 1. pontja (valamint a Bp. 327. §-a, a közig. bíróságról szóló 1896: XXVI. t.-c. 136. §-a és a hatásköri bíróságról szóló 1907: LXI. t.-c. 20. §-a) értelmében „Ő Felsége a Király", illetve az 1920: I. t.-c. szerint „a Magyar Állam" nevében gyakoroltatott, a Te. fentidézett 1. §-a értelmében pedig ezentúl *„a Magyar Szent Korona" nevében* lesz gyakorlandó. Az államfő a bírói hatalmat *nem személyesen, hanem* az 1869: IV. t.-c. 3. §-a értelmében az általa az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett *kinevezett ítélőbirák útján* gyakorolja, akik „a törvények, a törvények alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek és a törvényerejű szokás szerint tartoznak eljárni és ítélni". (1869: IV. t.-c. 19. §.) Polgári ügyekben a bíráskodást (a polgári igazságszolgáltatást) elsősorban a rendes bíróságok gyakorolják, de megjegyzendő, a polgári rendes bíróságnak kivételesen büntető hatásköre is van. *Rendes bíróságok* (egyúttal *királyi* bíróságok, ú. m. kir. járásbíróságok, törvényszékek, ítélőtáblák és Kúria) azok, amelyek elé tüzetes felsorolás nélkül *szabályként* minden ügy tartozik. A Pp. I. címében (1—69. §§.) csak ezekről szól. Vannak azonban polgári ügyek, amelyek nem tartoznak a rendes bíróságok elé, hanem külön szervezett kivételes bíróságokhoz vagy (nem bírói funkciókat is végző) közigazgatási hatóságokhoz vannak utasítva. Mindezeket a *rendkivüli* (kivételes, külön) *bíróságok* gyüjtőneve alatt foglalhatjuk össze, értvén rajtuk azokat, amelyek csak a kifejezetten eléjük utalt ügyekben járhatnak el, még pedig vagy *véglegesen*, vagy pedig csak ideiglenesen, azaz olyképen, hogy a határozatukkal meg nem elégedő fél a rendes bírósághoz, „a törvény rendes útjára" fordulhat. A rendkívüli bíróságok a fentebb említett szemponton (külön bíróságok és közigazgatási hatóságok) kívül a szerint is osztályozhatók, hogy: vagy *királyiak*, úgymint a m. kir. főudvarnagyi bíróság, a szabadalmi bíróság és felsőbíróság, a

m. kir. közigazgatási bíróság, a munkásbiztosítási bíróságok, a m. kir. kereskedelmi, földmívelési és belügyminiszterek — vagy pedig *nem királyiak*, úgymint a községi bíróság, az ipartestületi békéltető bizottságok, a magánjogi ügyekben bíráskodó egyéb közigazgatási hatóságok, a budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok választott bíróságai. Ide sorozhatók a magánjogi igény felett határozó büntető bíróságok és az alkotmányvédelmi bizottság, mely a miniszterek (1848: III. t.-c. 32—36. §-ai) bizonyos hivatali bűncselekményei és mulasztásai felett bíráskodván, az okozott kár megtérítése felett is ítélhet. Nem polgári bíróság a hatásköri bíróság. (Fentiekre l. Kovács: Kommentár II. kiad. 34—35. l.) Mindezen rendkívüli bíróságokat (közigazgatási hatóságokat és büntető bíróságokat) és magánjogi hatáskörüket a jelen mű II. kötetében és részben a Pp. 180. §-ánál ismertetjük.

1911 : I. t.-c. a polgári perrendtartásról.

ELSŐ CIM.

Bíróságok.

I. A Pp. a jelen (első) címében elsősorban a bíróságok (és pedig csak a „rendes bíróságok") hatáskörét és illetékességét szabályozza, amelyeknek fennforgása a per érvényes létrejöttének előfeltétele és hiányuk a Pp. 180. §. 3. pontja értelmében a per (az eljárás) megszüntetését vonja maga után. Ezeket azonban még megelőzi egy másik perelőfeltétel, nevezetesen, hogy az illető ügyre meg legyen a *magyar államnak a bírói joghatósága, jurisdikciója.* Vagyis szükséges olyan magyar jogszabály, amelyben a magyar állam kijelenti, hogy az illető ügyet bizonyos tények az ő területéhez fűzik és ennek következtében az ő bírói hatóságainak elintézése alá utalják. Ha ez hiányzik, akkor a per (az eljárás) megszüntetendő, mert hivatalból figyelembe veendő perelőfeltétel-hiány forog fenn, noha ez a Pp. 180. §-ában nincs is felsorolva pergátló körülmény gyanánt. Fennforoghat e hiány, ha az illető *terület* (Magyarországnak az 1921: XXXIII. t.-c. II. 27—35. cikkeiben megszabott határain kívül esvén) vagy *ügy* (pl. külföldi ingatlanra vonatkozó dologi jogi perek) vagy *személy* (pl. a Pp. 9. §-a értelmében a „területenkívüliek") nem esik a magyar állam jurisdikciója alá. A részletekre és a fentiekre is l. Kovács: Kommentár II. kiad. 42—46. l.

II. Magyary szerint „a bírói hatáskör a bírói hatalom-

nak az a része, amely bizonyos szempontok szerint a bíróságoknak általában kiosztatott és az illetékesség nem egyéb, mint a bíróságnak egy bizonyos területhez kötött hatásköre, szemben más ugyanoly hatáskörű bíróságokkal, amelyet a felmerült ügyre nézve a törvényben megjelölt tények, az illetékességi okok állapítanak meg. A Pp. a jelen (első) címében az elsőfolyamodású rendes bíróságok hatáskörét szabja meg a pertárgy értéke és a jogviszony természete szerint, de a 4. §-ban meghatározza a felsőbíróságokat is. V. ö. Pp. 763. §. és Ppé. 26. §., továbbá Pp. 478. §., mely a fellebbezési és Pp. 525. §., mely a felülvizsgálati bíróságok hatáskörét szabályozza.

Ad I. A bírói hatalom gyakorlása az állami fennhatóság folyománya és kiegészítő része lévén, nem szenved kétséget, hogy minden oly területen, amely tényleg Magyarországhoz tartozik s amelyen az állami fennhatóságot a magyar állam gyakorolja, a bírói hatalom gyakorlása is a magyar állam bírói közegeit illeti. Kétségtelen továbbá, hogy annak megállapítása és tanusítása: vajjon valamely terület tényleg a magyar államhoz tartozik-e s tényleg a magyar állam gyakorolja-e rajta az állami fenhatósági jogokat, kizárólag az államhatalmat képviselő kir. kormány és pedig a kir. miniszterelnöknek a kir. belügyminiszterhez 1892. évi dec. 15-én 2498. sz. a. intézett átirata szerint a kormány nevében a belügyminiszter hatásköréhez tartozik és a magyar bíróságok oly esetekben, amidőn előttük valamely területnek a magyar államhoz való tartozósága kétségbe vonatik, a bírói hatáskör megállapítására vonatkozó határozatukat egyedül a kir. belügyminiszter kijelentésére és tanusítására alapíthatják. (C. 93. okt. 23. 9961. I. 76. v. ö. C. 92. febr. 24. 876. M. III. 31.)

Magyar állampolgárok között létrejött szerződésből folyó személyes kötelezettségek teljesítése iránti perben nem érinti a magyar bíróság joghatóságát az a körülmény, hogy az adásvétel tárgyát tevő ingatlanok időközben Magyarországtól elszakíttattak. (1925. okt. 1. P. V. 564. Pdt. XII. 25. — Ugyanígy: 4538/1925.)

A polgári bíróság nem döntheti el azt a kérdést, hogy a két különböző közjogi terület telekkönyveiben egyaránt szereplő ingatlan hova tartozik; mindaddig tehát, amíg a telekkönyvi térkép és birtokrészletlajstromok vonatkozó tartalma hatályban van, a hazai bíróság az ingatlan tulajdonjogára alapított perben illetékes. (1918. szept. 3. Rp. IV. 1539. Pdt. V. 44.)

A külföldi államokat és államfőket nemcsak közjogi jellegű államhatalmi cselekményekből kifolyólag, hanem — bizonyos

kivételektől eltekintve — még szorosan vett magánjogi ügyekből kifolyólag sem lehet a belföldi bíróság joghatósága alá vonni. Ily kivételek: az önkéntes alávetés esete, a belföldi ingatlanok és hagyatékok tekintetében keletkezett perek, a külföldi állam vagy államfő által a belföldi bíróságnál indított perben emelt viszontkereset és — habár ez sem áll vitán kívül — a külföldi állam vasúti, hajózási és hasonló forgalmi vállalataiból származó perek. (Bp. tábla P. IV. 5081/1916. Pdt. II. 445.)

Első fejezet.

Bírói hatáskör.

A Ppnek ez a fejezete nem meríti ki a hatásköri szabályokat; a megkeresésekre vonatkozó hatáskört a 14. §., a főbeavatkozási perre vonatkozó hatáskört a 83. §., a viszontkereseti hatáskört a 189. §., az előleges bizonyításra nézve a 382. §., a bányabírói hatáskörre az 583., 584. §., a fizetési meghagyásos eljárásra az 588., 589. §., a bérleti viszonyok megszüntetése iránti eljárásra a 621. §., a községi bíráskodásra a 758. §. állapítja meg a hatáskört.

Polgári bíróság büntető hatásköre: 1921: LIV. t.-c. (szerzői jog) 25. §.; kereskedelmi vétségek: 1875: XXXVII. t.-c. 218., 219., 246. §§.; 1906. I. 215/6.; 668400/914. I. M. sz. r. (I. K. 451., 666.), 1908: LVIII. t.-c. (Csekk tv. 25., 26., 27. §§.), hazaárulók vagyoni felelőssége: 1915: XVIII.; 1921: XLIII. t.-c.; 3512/1915. M. E. sz. r. (I. K. 523.) 56200/1925. I. M. sz. r. (I. K. XXXIV. 176.)

A békeszerződés rendelkezéseivel kapcsolatos elszámolásról szóló törvény alkalmazása körében felmerülő ügyekben a Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal, illetőleg a mellette szervezett Döntőbíróság jár el. (1923: XXVIII. t.-c. 21. és 22. §§.) l. a II. kötet végén. V. ö. az 1923: XXVIII. t.-c. 38. §.

Védjegyügyekben követendő peres és nem peres eljárás: 1925: XII. t.-c. 5. §.; 1890: II. t.-c. 27. §.; 1895: XVI. t.-c. 10., 11. §§.

Eltartásra jogosult családtagok és a házasságon kívül született gyermekek fokozottabb magánjogi védelméről: 3982/1916. M. E. (I. K. XXV. 196.) l. a II. kötet végén.

Pénzintézeti Központ döntőbizottságának hatásköre a hivatali járandóságból való kielégítés szempontjából: 1918: XXII. t.-c. 9. §.

A miniszterek felelősségrevonása esetében az államkincstár magánjogi igénye felől az 1848: III. t.-c. 34. §-a szerint alakuló bíróság határoz. (1926: XXII. t.-c. 49. §.; 1920: X. t.-c. 15. §.)

Az Orsz. Földbirtokrendező Bíróság hatásköre: 1920: XXXVI. t.-c., 1924: VII. t.-c., 1928: XLI. t.-c.

A rendkívüli bíróságokat (közigazgatási hatóságot és büntetőbíróságokat) és magánjogi hatáskörüket lásd egyébként részben a Pp. 180. §-ánál, részben pedig a jelen mű II. kötetében.

Járásbírósági hatáskör.

1. §. *A járásbíróság hatáskörébe tartoznak:*

1. azok a vagyonjogi perek, amelyek tárgyának értéke háromezer pengőt *meg nem halad, amennyiben tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe nincsenek utasítva;*

2. tekintet nélkül a per tárgyának értékére:

a) azok a vagyonjogi perek, amelyekre nézve a járásbíróság hatásköre ki van kötve; a kikötés csak akkor érvényes, ha közokiratba vagy a 317. §-nak megfelelően kiállított magánokiratba van foglalva, ha az okiratban meg van határozva az a jogviszony, amelyből a per ered és ha a per nincs értékre tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe utasítva;

b) a bérleti és a haszonbérleti viszonyból felmerülő perek;

c) a sommás visszahelyezési perek, valamint a sommás határperek (575—582. §§.);

d) bérleti és haszonbérleti viszonyon kívül határozott időtartamra, felmondásra, vagy visszavonásig használatul átbocsátott épület, épületrész vagy egyéb ingatlan visszabocsájtása iránt a használati időtartam lejárta, felmondás vagy visszavonás alapján indított perek;

e) a szolgálati szerződésből a munkaadó és a munkavállaló közt felmerülő perek;

f) az állat hibájából eredő szavatosságon alapuló perek;

g) egyrészről az utas, másrészről pedig a fogadós vagy szállásadó, fuvaros vagy hajós között az elszállásolás, az ellátás és az utazás alkalmából keletkezett perek;

h) ideiglenes nőtartási követelések iránt indított perek, amennyiben nincsenek a házassági per bíróságához utasítva (674. §.);

i) a házasságon kívüli nemzésből származó követelé-

sek iránt indított perek, ideértve a törvénytelen gyermek tartása iránt indított pereket is;

k) azok a perek, amelyeket külön törvény a járásbíróság hatáskörébe utasít.

1930: XXXIV. t.-c. 2. §. A Pp. (1911: I. t.-c.) 1. §-ában felsorolt ügyek csak annyiban tartoznak a járásbíróság hatáskörébe, amennyiben nincsenek a községi bíróság hatáskörébe utalva.

A Pp. 1. §-a két csoportba osztja a járásbíróságok hatáskörébe tartozó ügyeket. Az *elsőbe* tartoznak mindazon *vagyonjogi* perek, amelyekben a pertárgy értéke 3000 pengőt meg nem halad, amennyiben értékre tekintet nélkül a törvényszékek vagy a községi bíróság hatáskörébe (758. §.) utalva nincsenek. A Pp. a járásbíróságok hatáskörét ezen az értékhatáron belül mindennemű vagyonjogi — tehát ingatlanokra vonatkozó jogok iránti, továbbá örökösödési és váltó — perekre is kiterjeszti. *A második* csoportba tartoznak a pereknek bizonyos fajai, amelyeket az 1. §. 2. pontja részint a felek megállapodása alapján, részint pedig a felek egyszerűbb elbírálhatására, illetve gyors elintézést igénylő természetére való tekintettel a pertárgy értékétől függetlenül utal a járásbíróságokhoz.

Ezen §. szerint csak az ott meghatározott *„vagyonjogi" perek* tartoznak a járásbíróság hatáskörébe, személy- vagy családjogi perek nem. Nem szól ez a §. azokról a *perenkívüli* ügyekről, amelyek a járásbíróság hatáskörébe esnek. A járásbíróság hatáskörébe utasítják nevezetesen az 588., 589. §§. a fizetési meghagyási eljárást, a 621. §. a bérleti viszonyok megszüntetése iránti eljárást, a 675. §. az 1894: XXXI. t.-c. 98., 101—103. §-aiban meghatározott ideiglenes tartási stb. intézkedéseket a külföldiek tekintetében, a 749. §. az okiratok megsemmisítése iránti eljárást, mindezeket a tárgy értékére tekintet nélkül; a meghagyásos eljárás váltó, kereskedelmi utalvány, kötelező jegy és csekk alapján (606. §.) a per tárgyának értékére tekintettel, vagyis akkor tartozik a járásbíróság hatáskörébe, ha az érték a 3000 pengőt nem haladja meg. Az az eljárás, amely a választott bíróságról szóló XVII. cím értelmében a rendes bíróságot illeti, akkor tartozik a járásbíróság hatáskörébe, ha az ügy választott bíróság esetén kívül oda tartoznék. (787. §.)

Az 1. ponthoz. Az eredetileg *2500 koronás* értékhatárt a Ppn. 55. §-ának felhatalmazása alapján kiadott 62.600/1926. I. M. rendelet 2000 pengőben a Ter. 2. §. 7. pontja pedig 3000 pengőben szabta meg. A 3000 P-t meg nem haladó értékű vagyon-

jogi perek közül is csak azok tartoznak a járásbíróság hatáskörébe, amelyek a községi bíróság elé nincsenek utasítva.

A járásbírósági értékhatáron belül idetartoznak olyan perek is, melyek előbb a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartoztak (Ppé. 8., 12. §.) s a csődmegtámadási perek is.

Az értékre tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe utasított pereket a 2. §. határozza meg; községi bíróság: 758. §. L. Ppé. 7. §. is.

Jogalapok halmazata esetében a kereset elbírálására csak annak a bíróságnak hatásköre állapítható meg, amely a keresetben felhozott bármelyik jogalapnak érvényre jutása esetében is hatáskörrel bir. (P. 1943/1915. Pdt. II. 130. l.)

Az a kereset, amely oly bizonyítvány kiállítására irányul, melyben az alperes a felperes ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés alaptalanságát elismeri, mint *nem vagyonjogi per*, a járásbíróság hatáskörébe akkor sem tartozik, ha a felperes a keresetben egyúttal az alperest a vád visszavonása folytán megszüntetett büntető eljárásban felmerült és a járásbírósági értékhatárt meg nem haladó ügyvédi költségben marasztalni kéri. (Bp. tábla P. II. 8821/1916. Pdt. IV. 94.)

A községi bíróság ítéletének végrehajtásából keletkező igényper elbírálása nem a községi bíróság, hanem a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (Hb. 2/1916. Pdt. II. 359.)

Nincs olyan törvényes rendelkezés, melynek értelmében az alperes csak oly ellenkövetelést számíthatna be a kir. járásbíróság előtt beadott keresettel érvényesített követelésbe, melynek a felperes követelését meghaladó része feletti bíráskodás a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (P. III. 1116/1916. Pdt. IV. 115.)

A 2. a) ponthoz. A Pp. itt hatásköri „kikötést", tehát kétoldalú szerződést ír elő, mely csak kizárólagos lehet, alternatív nem, míg a Pp. 45. §-a az illetékességhez csak egyoldalú „alávetést" kíván meg, melytől el is lehet térni s az eltérés csak a 45. §. 2. bekezdésében említett kétoldalú külön megállapodással zárható ki. — Nem kell okirat a Te. 11. §. esetében.

A járásbíróság hatáskörének kikötése a felekre nézve akkor is kötelező, ha az okiratban nem foglaltatik kifejezetten, hogy a per csak a járásbíróságnál indítható. (Szegedi tábla P. I. 1092/1915. Pdt. I. 220.)

Abban a kikötésben, hogy a felek egy meghatározott járásbíróság illetékességének vetik alá magukat, a járásbírósági hatáskör kikötése is bennfoglaltatik. Ez a kikötés a törvényszéki hatáskört akkor is kizárja, ha az okirat nem tartalmazza azt, hogy csak az okiratban megnevezett járásbíróság járhat el. (Kolozsvári tábla P. I. 2003/1915. Pdt. I. 383.)

I. A Pp. életbelépése előtt létrejött járásbírósági hatásköri kikötés érvényességét a Pp. 1. §. 2. *a)* pontja alapján kell

elbírálni, de a kikötés akkor is érvényes, ha az okirat a kiállítás idejében fennállott jognak megfelelt. II. Ha csak az egyik fél vetette alá magát a járásbíróság hatáskörének, a másik fél részéről azonban az alávetés sem kifejezetten, sem cselekményeiből következtethetően nem forog fenn, utóbbit a kikötés nem kötelezi. (Bp. tábla P. I. 11.128/1915. Pdt. II. 26.)

Valamely meghatározott járásbíróság döntésének való alávetés nemcsak az illetékességi, hanem a hatásköri kikötést is magában foglalja. A Pp. 45. §-a 2. bekezdésének az alávetés kötelező voltát szabályozó rendelkezése csupán az illetékességi alávetésre vonatkozik és nem a Pp. 1. §. 2. *a)* pontja szerinti hatásköri kikötésre is. (Bp. tábla 8. P. 1562/1917. Pdt. IV. 152.)

Ha a jogügyletből eredhető minden per esetére valamely járásbíróság illetékessége kiköttetett, ebben a járásbírósági hatáskör kikötése is bennfoglaltatik. (P. III. 1177. Pdt. IV. 236.)

A hatásköri és illetékességi alávetés terhe átszáll az alávető örököseire. (Soproni tsz. Pf. 627/1916. Pdt. III. 31.)

Az ügyletből származó perre nézve irányadó hatásköri szabályoknak az ügyletbe belépő jogutóddal szemben is rendszerint érvényesülniök kell. (P. IV. 2340/1920. Pdt. VI. 28.)

A Ppé. 62. §-a nem alkalmazható, ha a közjegyzői okirat nemcsak illetékességi alávetést, hanem a járásbírósági hatáskör kikötését is tartalmazza; ily esetben tehát a törvényszéknél nem lehet az okirat alapján végrehajtást kérni. (Pk. V. 1564/1916. Pdt. II. 504.)

I. Az ugyanazon ingatlanra egyaránt fennálló járásbírósági és törvényszéki illetékesség mellett a Pp. 1. §. 2. *a)* pontjában foglalt jogszabály rendelkezéseinek a betartása esetén a járásbírósági hatáskör jogérvényesen kiköthető. — II. Mindaddig, amíg a szerződés érvénytelenítve nincs, az abban foglalt hatásköri és illetékességi kikötés érvényes, az tehát a szerződés — akaratelhatározási képesség hiánya miatti — érvénytelenítése iránti perre is megáll. (P. III. 3868/1927. Pdt. XIII. 102.)

A hatásköri kikötést tartalmazó okirat a hatáskör tekintetében irányadó akkor is, ha éppen ennek az érvényessége van megtámadva. (K. 5841/1922. Ptt. IV. 67.)

Sommás eljárás alatt a Ppé. 9. §-a szerint a járásbírósági eljárást kell érteni; ily kikötés tehát a hatáskör tekintetében érvényes. (K. 1923. okt. 4. P. VII. 7987/1923.)

I. A váltóperekben is a hatásköri és illetékességi kikötések a közvetlen jogviszonyban álló felek között érvényesek akkor is, ha azok nem magában a váltóokiratban, hanem külön és a hivatkozott törvényhelyek rendelkezéseinek megfelelően kiállított okiratban állapíttattak meg. — II. Az adóslevélben foglalt hatásköri és illetékességi kikötés az okirat szerint a kölcsön biztosítására adott váltó alapján folyamatba tett meghagyásos eljárásra is kiterjed. (Bp. tszék 8. Pf. 5357/1926. Pdt. XII. 6.)

Mindaddig, míg a szerződés érvénytelenítve nincs, az abban foglalt hatásköri kikötés anyagilag érvényesnek tekintendő. (P. V. 5841/1922. Pdt. VIII. 30.)

Ha alperes bejegyzett vagy bejegyzésre köteles kereskedő és magát a járásbírósági hatáskörnek oly okiratban vetette alá, melyet két tanú nem előttemezett, a járásbíróság hatásköre megáll. (Bp. tsz. 1914. I. D. 481. Pdt. I. 315.)

I. A hatásköri kikötés érvényessége szempontjából elegendő, ha a Pp. életbelépése előtt kiállított okirat megfelel a Pp. 1. §. 2. *a)* pontjának. — II. Ha a felek a szerződésből keletkező peres kérdések elbírálására nézve egy meghatározott járásbíróság illetékességének vetették alá magukat, ez a járásbírósági hatáskör kikötését is magában foglalja. — III. Járásbírósági hatáskör kikötését tartalmazó okirat törvényben előírt külkellékei szigorúan értelmezendők. (Bp. tábla P. II. 79.231/1916. Pdt. III. 32.)

A magyarázásnak az okiraton való tanusítását, a polgári perrendtartás 1. §. 2. *a)* pontja, 45. §-a és 317. §-a szempontjából nem pótolhatja a tanuknak a megmagyarázás megtörténtét bizonyító vallomása. (P. VI. 3206/1918. Pdt. V. 39.)

A 2. b) ponthoz. Egyes haszonbéri ügyek vegyes bíróság elé tartoznak. A Pp. szempontjából a feles bérletet is haszonbérleti szerződésnek kell tekinteni: Ppé. 90. §. E perek értékre tekintet nélkül akkor is járásbíróság elé tartoznak, ha a perben magának a bérleti vagy haszonbérleti viszonynak a fentartása vitás és akkor is, ha a kereset kártérítésre irányul. L. még 6. §. 7. p., 9. §., 41. §. és a 415. §. 5. pontját. A bérleti viszonyok megszüntetését tárgyazó külön eljárás: Pp. 621—638. §§.

Az a kereset, amely abból ered, hogy a felperes *ponyvát*, tehát nem elhasználásra szánt ingót engedett át használatra az alperesnek azzal, hogy az ennek fejében ellenszolgáltatást teljesíteni (díjat fizetni) és a használat után a ponyvát visszaadni köteles, mint ingóbérleti viszonyból származó kereset, értékre való tekintet nélkül a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (Bp. tábla P. II. 2814/1915. Pdt. III. 33.)

Zsákkölcsönzés nem bérleti-, hanem kölcsönszerződés és így az ebből származó kereset nem esik a Pp. 1. §. 2. *b)* pontja alá. (Debreceni tábla P. II. 926/1917. Pdt. III. 155.; téves határozat.)

Ha az adásvételi szerződés szerint a vevőnek jogában állott az ingatlanban még bizonyos ideig bent maradni, ezzel a felek között bérleti viszony nem keletkezett és a vevő ellen az ingatlan birtoka iránt indított kereset nem esik a Pp. 1. §. 2. *b)* pontja alá. (P. VI. 4855/1921. Pdt. VII. 119.)

A bérlet tárgya nemcsak dolog (testi tárgy), hanem jog is lehet. Ha tehát a kereseti követelés alapját képező szerződésben alperes a kiadásában megjelenő hetilapban közzéteendő

hirdetmények kizárólagos felvételének a jogát ruházta át a felperesre, a hirdetés céljára igénybeveendő lapok száma szerint igazodó bérösszeg fizetése ellenében, ez a szerződés nem a jog átruházását, hanem a jog időleges gyakorlásának bérfizetés ellenében való átengedését tárgyazza, következésképen az nem tulajdonátruházási (adásvevési), hanem bérleti szerződés; az ebből származó kereset tehát a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (Bp. tábla 5311/1921. Pdt. VII. 130.)

Túlfizetett bér visszakövetelése iránt indított keresetet akkor is bérleti viszonyból eredőnek kell tekinteni, ha a fél a szerződés részleges megtámadására szolgáló okot hoz fel, a megtámadott szerződés alapján teljesített fizetéseket pedig, amennyiben túlzottak, kárnak minősíti. Az, hogy a bérleti viszony a kereset megindításakor már nem állott fenn, a hatáskör szempontjából nem lényeges, mert a Pp. 1. §-ának 2. *b)* pontja ilyen vonatkozásban különbséget nem tesz. (P. VI. 6088/1928. Pdt. XV. 114.)

A 2. c) ponthoz. A *c)* pont alá tartoznak a határjárási és mesgyeigazítási perek is, amelyek tisztán határperek, szóval mindazok a perek, amelyeket az 1893: XVIII. t.-c. 1. §-ának 5. *m)* pontja felsorolt; ezekkel a perekkel azonban a jog iránti per, tehát a tulajdoni kereset is összeköthető lesz (579. §.), de e keresettel építmény lebontása ezután sem követelhető. (576. §.) L. még Pp. 38., 39., 575—582. §§.

Bányaügyekben sommás visszahelyezési és határperek: 584. §., 11.719/1922. I. M. (I. K. 143.)

Aki az ő tetszésétől függő visszavonásig (precarium) engedett át valamely dolgot másnak birtokába, nincsen jogosítva a visszavonás alapján a használati birtoklást önhatalommal megszüntetni (megháborítani), s amennyiben ily irányban önhatalmat gyakorolna, a használati birtokos egy éven belül sikerrel léphet fel ellene sommás visszahelyezési keresettel. (K. 1927. jún. 22., 28. sz. polg. dtv.)

Nem vonatkozik ez a szabály arra az esetre, amikor a használat puszta szivességen alapult. V. ö. 1894: XII. t.-c. 34. §.

A 2. d) ponthoz. L. Pp. 41. §. és 415. §. 5. p. A *d)* pont alapján a birtoklás megszüntét az is kérheti, aki a birtoklást átruházónak jogutóda vagy kitől az alperes ideiglenes birtoklási jogát származtatja. (C. 97. okt. 20. I. J. 237. F. III. 113.)

A nőnek férje ellen, az ő tulajdonát képező házában birt közös lakásának elhagyására irányuló keresete a *d)* ponton alapul. (C. 97. febr. 26. I. G. 4. F. II. 239., 900. jan. 23. I. G. 9. F. V. 256.)

A felperes a keresetben említett házat alperesnek akként engedte át, hogy ezek azt addig jogosultak használni, míg felperest jó bánásmódban részesítik, ez a kikötés tehát feltétel, melynek beálltával az átengedett használat visszavonható lévén,

az ugyanaz a tekintet alá esik, mint mikor a visszavonás az átadó tetszésétől tétetik függővé. (C. 97. okt. 29. I. G. 279. F. III. 125.)

A *d)* pontban említett kereset feltételezi, hogy a peres felek között magánjogi tekintet alá eső oly szerződési jogviszony létesült, amely szerint felperes a kereseti ingatlanokat akár visszavonásig használni bocsátotta volna át alperesnek. Ilyen szerződési viszonyt nem állapít meg az, hogy alperes a felperes épületében vendégkép tartózkodik. (C. 1901. I. G. 6. F. VI. 404.)

A *d)* p. szerint a visszabocsátani kért ingatlan átengedett használatának ingyenesnek, a visszavonás jogosultságának pedig feltétlennek, a felperes tetszésétől, tehát egyoldalú elhatározásától függőnek kell lennie. (K. G. 324/914. Pdt. I. 121.)

Azzal a megállapodással, mely szerint az atya az ingatlanait azzal a kikötéssel engedte át gyermekeinek, hogy azokat haláláig használhatják és vele jól bánjanak, de kötelesek neki a részükről előállított termés felét átengedni, a felek között nem jött létre a *d)* pont alá vehető szerződési viszony. (C. 907. febr. 6. I. G. 635/1916. F. XII. 21.618.)

Tarolásra átengedett erdő visszabocsátása iránti per nem esik a Pp. 1. §. 2. *d)* pontja alá. (1914. G. 153. Pdt. I. 66.)

I. A Pp. 1. §-ának 2. *d)* pontja alapján a járásbíróság előtt kereset csak akkor indítható, ha a visszabocsátás kizárólag az ebben a pontban meghatározott valamelyik jogalapon szorgalmaztatik. — II. Amikor az alperes szerződés alapján a dologi jog szerzésére alkalmas címen van birtokban, a visszabocsátás abból az okból kéretik, hogy a jogszerzés és a dolog használatának odaengedése feltételes volt, a kikötött feltétel be, s illetőleg be nem következett s emiatt a szerződés hatályát vesztette, abban az esetben lényegében már a dologi jogviszony kerül elbírálás alá, ez pedig, s az azzal kapcsolatban a jogügylet hatályosságának a kérdése is, a Pp. 1. §-a 2. *d)* pontja alapján indított és csak az ebben meghatározott jogviszonyokra szorítkozó perben el nem dönthető. (P. I. 4754/1917. Pdt. V. 3.)

Szénbányákra engedélyezett használati jog lejárta alapján a visszabocsátás iránt indított kereset (Pp. 1. §. 2. *b)* vagy *d)* pontja alapján) járásbírósági hatáskörbe tartozik. (P. V. 4866/1921. Pdt. VII. 107.)

A 2. e) ponthoz. A munkaügyi bíráskodásra nézve l. a 9180/920. M. E. sz. r. 51.000/1925. I. M. (I. K. 170.) (I. K. XXIX., érték: 62.999/1926. sz. és 49.100/1930. I. M. sz. rend. Bp. Közl. 1930. évi 286. sz.) L. Ppé. 8. §-át is (mindezeket a jelen mű II. kötetében).

Alkalmazott által a Kisbirtokosok Orsz. Földhitelintézete ellen szolgálati viszony alapján indított per nem a munkaügyi bírósághoz, hanem a budapesti székhez tartozik. (1871: XXXIV.

t.-c. 1. §.; 1879: XXXIX. t.-c. 2. §. Ppé. 7. 15. §.; B. 2596/922. Pdt. IX. 27.)

Cselédek, munkások bérkövetelésére közig. hatáskör l. a Pp. 180. §-ánál.

Máv. alkalmazottak illetményei és nyugellátása: 1914: XVII. t.-c. 34., 55. §§.; 5461/1924., 7200/1925. M. E. sz. r. — Munkásbiztosítási orvosok és szülésznők: 1921: XXXI. t.-c. 13. §.

Magánalkalmazottak nyugdíjának átértékelése: 1926: XVI t.-c.; 39.800/1926. I. M. 117.200/1926. P. M. (I. K. 185.)

A munkavállaló vagy az utas által szenvedett vasúti baleset*ből* származó kártérítési perek nem esnek a Pp. 1. §. 2. *e)* és *g)* pontjai alá. (Budapesti törvényszék elvi megállapodása. Pdt. I. 219.)

Szolgálati bizonyítvány ki nem adásával okozott kár megtérítése iránti per e §. alá esik. (P. II. 4765/1924. Pdt. X. 77.)

Bányamunkásnak a szolgálatban szenvedett balesetéből származó térítés iránt a bányatársaság ellen indított pere a Pp. 1. §. 2. *e)* pontja alapján értékre tekintet nélkül a járásbírósághoz tartozik. (Bp. tábla P. II. 6959/1915. Pdt. I. 413.)

Az elbocsátott MÁV alkalmazott által a szolgálati viszonyból kifolyólag a MÁV ellen indított kereset a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (Bp. tábla P. II. 828/1917. Pdt. IV. 92.)

A mozgószínház-vállalat által a nála alkalmazott színész ellen, kötbér iránt indított kereset a Pp. 1. §. 2. *e)* pontja alá esik. (P. II. 7701/1916. Pdt. IV. 3.)

Habár felperes az alperes kövezőmesternél, mint kövező főpallér, meghatározott fizetés mellett volt alkalmazva, a kereset mégsem tartozik járásbírósági hatáskörbe, ha a peres felek, mint társak voltak a cégjegyzékbe bevezetve, ha a felperes vagyonbetéttel is járult az üzlethez, ha felperesnek a megállapodás szerint az évi nyereségből (bár nem egyúttal a veszteségből is) részesednie kellett és ha a kereset egyedül a vagyonilletőség kiadására irányul. (Bp. tábla 6. P. 6270/1918., Pdt. VI. 12.)

A szolgálati viszonyban a felmondási időre járó, bíróilag már jogerősen megítélt szerződésszerű illetmények késedelmes kifizetése folytán a korona értékének időközi csökkenése miatt előállott különbözet megtérítése iránt indított kereset a Pp. 1. §. *e)* pontja alá esik. (P. II. 4766/1924. Pdt. X. 77.)

A szolgálati szerződés alapján a munkaadó örököse ellen indított per a Pp. 1. §. 2. *e)* pontja alá nem esik. (Bp. tábla 21. P. VI. 1318/1927. Pdt. XIII. 15.)

A 2. f) ponthoz. Állatszavatosság: 1923: X. t.-c. 1924/1923. M. E. sz. r.

A 2. g) ponthoz. Fogadós felelőssége: 1924: XIII. t.-c. Nem tartozik e p. alá a vaspályák által okozott halál vagy testi sér-

tés, valamint árufuvarozás alapján indított per: 1874: XVIII. t.-c. 7. §., berni egyezmények. L. még 415. §. 5. p.

A 2. h) ponthoz. A férjes nő ideiglenes tartásdíja felett való határozathozatal a Pp. 674. §-ában foglalt rendelkezés szerint a házassági per bíróságának hatáskörébe abban az esetben tartozik, ha a házassági per alapjául szolgáló kereset már beadatott, vagy ha a házastársak előzetes békéltetése iránt kérelem terjesztetett elő; és nincs jelentősége perjogi szempontból annak a körülménynek, hogy felperes egyidejűleg adott meghatalmazást perbeli képviselője részére a bontó- és a tartási per megindítására. (P. III. 28.761/1917. Pdt. IV. 5.)

A Pp. 1. §-ának 2. *h)* pontja és 674. §-ának 1. bekezdése értelmében a kir. járásbíróság az ideiglenes nőtartás iránti perre csak akkor bir hatáskörrel, ha a házassági per nincsen folyamatban. (Debr. tábla P. I. 2637/1915. Pdt. II. 116.)

Az ideiglenes nőtartási követelés nem tartozik a házassági per bíróságának hatáskörébe, ha az nemcsak a férj ellen, hanem egyetemlegesen a férj atyja ellen is érvényesíttetik. (3042/1920. Pdt. VI. 39.)

Az ideiglenes feleségtartást tárgyazó per az 1. §. 2. *h)* pontja alapján a per tárgyának az értékére tekintet nélkül a kir. járásbíróság hatáskörébe tartozik, ha a kereset megindítása napján a bontó kereset még nincsen beadva. Ezt a hatáskört a bontó pernek későbben, bár még a feleségtartást tárgyazó per folyamán való megindítása sem szünteti meg. (K. 5654/1921. Ptt. IV. 68.)

Az ideiglenes nőtartás iránt a kir. járásbíróság előtt folyamatba tett per során úgy az elsőfokú, mint a fellebbezési bíróság jogosítva van „ideiglenes határozattal" az indokolt szükség idejére a jog szerint járó tartás sürgős kiszolgáltatását elrendelni és a nő érdemetlenségének kérdése nem e határozatban, hanem csak az ítéletben dönthető el. (P. III. 7889/1927. Pdt. XIII. 16.)

Hivatalból szüntetendő meg az ideiglenes nőtartási per a fellebbezési eljárásban azon az alapon, hogy a korábban indított bontóper folyamatban van és közömbös, hogy a H. T. 98. §-a szerinti intézkedés megtörtént-e vagy sem. De megszüntetendők a költségek, ha a felperes a tartási per indításakor a bontókereset beadásáról nem tudott és alperes ezt csak a fellebbezési tárgyaláson jelentette be. (Bp. tábla P. III. 2845/1929. Pdt. XIV. 117.)

I. Ha az ideiglenes nőtartási kereset és a férj bontókeresete ugyanazon a napon adatott be, a nőtartási igény a bontóper bíróságának hatáskörébe tartozik. — II. Ezt a vitás hatásköri kérdést nem érinti az, hogy ezt megelőzőleg az illetéktelen bírósághoz beadott bontókereset hivatalból visszautasíttatott és ezután ez a kereset az illetékes bíróságnál harminc napon belül

adatott be; mert a hatáskörre irányadó megelőzés nem tartozik a Pp. 184. §-ában említett hatályok közé. (Bp. tábla P. III. 3973/1929. Pdt. XIV. 130.)

A végleges nőtartás felemelése iránti kereset nem a járásbíróság, hanem a bontóperben eljárt törvényszék hatáskörébe tartozik. (P. III. 1990/1922. Pdt. VIII. 33.)

Járásbíróság által megítélt ideiglenes nőtartás felemelése iránti kereset akkor is ugyanezen járásbírósághoz tartozik, ha a felek között a házassági bontóper folyamatban van. (P. III. 6356/1924. Pdt. XI. 57.)

Az ideiglenes nőtartási díj érvényesítése iránt a Magyarországon tartózkodó külföldi nő az ugyancsak Magyarországon tartózkodó külföldi férje ellen a magyar bíróság előtt perrel fellépni jogosult; és ennek nem állhatja útját az, hogy a különélő felperes keresete a felek ágytól és asztaltól való különélésének elrendelésére nem irányul, hanem pusztán ideiglenes nőtartás megítélését célozza. — A Pp. 674. §-a csak magyar állampolgárok között már megindított vagy az előzetes békéltetés után megindítandó házassági pereiben nyerhet alkalmazást és a külföldi bíróság előtt folyamatban levő házassági per pedig a H. T. 118. §-ában megengedett intézkedésre hivatott magyar bíróságok hatáskörének a megállapítására befolyással nincs; a nőtartási per tehát a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (P. III. 136/1924. Pdt. IX. 135.)

Az 1. §. 2. i) ponthoz. A természetes apaság megállapítása iránti kereset nem tartozik a járásbíróság hatáskörébe. (V. 2833/1922. Ptt. VIII. 63.)

Az 1. §. 2. k) ponthoz. A járásbíróság hatáskörébe külön törvénnyel vannak utasítva pl. a következő perek:

1. a fenntartandónak nyilvánított és megvizsgált műemlék helyreállítási költségének megtérítése. (1881: XXXIX. t.-c. 16., 18. §§.);

2. a kisajátítás alá eső ingatlanon található függő termés, ültetvények s állaguk sérelme nélkül elmozdítható egyéb tárgyakban okozott kár megtérítése. (1881: XLI. t.-c. 24. §.);

3. a végrehajtási eljárás folyamán indított igényperek 1881: LX. t.-c. 92. és 100. §.);

4. azok a keresetek, melyeket a végrehajtás megszüntetése iránt indított az a harmadik személy, aki bizonyos ingó vagyonnak vagy határozott nemű vagy fajú ingóságok bizonyos mennyiségének átadása erejéig foganatosított végrehajtás által magát tulajdoni vagy használati jogában sértve érzi (1881: LX. t.-c. 214., 216. §§.); továbbá az itt említett tárgyak készpénzbeli értékének megállapítása, ha azok természetben le nem foglalhatók (u. o. 217., 218. §§.);

5. a végrehajtási eljárásban kirendelt zárgondnok költségeinek és díjainak megállapítása (u. o. 253. §.);

6. a biztosítási végrehajtásból és zárlatból eredőleg az 1881. évi LX. t.-c. 236. és 244. §-ai értelmében indított kártérítési perek, ha a biztosítási végrehajtást vagy zárlatot kir. járásbíróság rendelte el;

7. az 1885: XXIV. t.-c. 37. §-a szerint indítható házközösségi örökösödési és születés törvényességi perek;

8. a telepesek kimozdítására vonatkozó perek (1894. évi V. t.-c. 18. §.);

9. majorsági zsellérbirtok megváltása (1896: XXV. t.-c. Ppé. 29. §.) L. Ppé. 7. §.

Törvényszéki hatáskör.

2. §. *A törvényszék hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, amelyek a járásbíróság hatáskörébe utasítva nincsenek.*

Tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe tartoznak:

1. a hitbizományi viszonyból származó perek;

2. a bírák és más állami tisztviselők, a választott bírák, valamint a budapesti áru- és értéktőzsde és a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak bírái, továbbá a törvényhatóságok és a községek tisztviselői és elüljárói, bizottsági tagjai és képviselői által hivatalos eljárásukban okozott károk megtérítése iránt ellenük vagy jogutódaik ellen indított perek;

3. az előbbi pontban említett személyek hivatalos eljárásából eredő kár megtérítése iránt az állam, illetőleg a törvényhatóság vagy a község ellen indított perek;

4. azok a perek, amelyeknek tárgya a kereskedelmi cég használásának a joga, továbbá a kereskedelmi cég jogosulatlan használásából származó kártérítési perek az ily céghasználás által jogaikban sértettek és a céget jogosulatlanul használók között;

5. azok a perek, amelyeket a közkereseti vagy betéti társaság tagja a társaság feloszlatása, egyes tag kizárása, a képviseleti jog vagy az üzletvezetési megbízás visszavonása vagy az ellenőrzési jog érvényesítése végett indít; továbbá azok a perek, melyeket a tag magánhitelezője a társaság feloszlatása végett indít;

6. a részvénytársaság vagy a szövetkezet közgyűlési határozatának megtámadása iránt indított perek;

7. azok a kártérítési perek, amelyeket a váltóóvások felvétele körüli szabálytalanságok és mulasztások alapján az óvatoló személyek vagy jogutódaik ellen indítanak (1876: XXVII. t.-cikk 98. §.);

8. azok a perek, amelyeket külön törvény a törvényszék hatáskörébe utasít.

A 2. §. szerint a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, amelyek a járásbíróságok hatáskörébe utasítva nincsenek; tehát: 1. az összes nem vagyonjogi perek; 2. azok a vagyonjogi perek, amelyeket az előbbi §. a járásbíróságok hatáskörébe nem utasít és 3. oly vagyonjogi perek, amelyekben az ügy természete a járásbírósági hatáskört kizárja és amelyek ennélfogva értékre tekintet nélkül a kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak. (2. §. 1—7. p.). A kir. törvényszékek hatásköre abszolut és kényszerítő. Azok az ügyek, amelyeket a 2. §. oda nem utasít, a felek megállapodása alapján eléjök nem vihetők.

A Pp. szerint a törvényszéki hatáskör az általános szabály; amely ügyet az 1. §. nem utasít a járásbíróság hatáskörébe, törvényszéki hatáskörbe tartozik. A Pp.-ben szabályozott különös eljárások közül törvényszéki hatáskörbe tartoznak: a bányaügyek (583. §.), a meghagyásos eljárás váltó, a kereskedelmi utalvány, kötelező jegy és csekk alapján (606. §.) akkor, ha az érték 3000 P-t meghalad; a házassági ügyek (639—641., 645., 683. §§.) a házassági perben érvényesíthető vagyonjogi keresetek (687. §.); a gyermek törvényességének megtámadása iránti perek (XII. cím), a kiskorúság meghosszabbítása és a meghosszabbítás megszüntetése iránti eljárás (702., 717. §§.); a gondnokság alá helyezés és a gondnokság megszüntetése iránti eljárás (718., 725. §§.); az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárás (730. §.); a holtnaknyilvánítási eljárás (735. §.); az elhalálozás tényének bizonyítására irányuló eljárás (748. §.); a választott-bírósági eljárásban a rendes bíróságnak fenntartott eljárás, ha az ügy választottbírósági szerződés esetén kívül törvényszéki hatáskörbe tartoznék. (787. §.).

Nem vagyonjogi perek különösen a családjogi, személyjogi perek, (birtok, név, címer, képmás stb. védelme).

A Pp. megszüntette a kereskedelmi ülnöki intézményt, és ennek következményeképen a kereskedelmi és váltóbírósági hatáskört; a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék megszüntetését a Ppé. 84. §-a mondta ki.

A természetes apaság megállapítása iránti kereset nem tartozik a járásbíróság hatáskörébe. (P. III. 2833/1922. Pdt. VIII. 67.)

A végleges nőtartás felemelése iránti kereset nem a járásbíróság, hanem a bontóperben eljárt törvényszék hatáskörébe tartozik. (P. III. 1990/1922. Pdt. VIII. 33.)

A 2. §. 1. pontjához. L. 42. §. A hitbizományi bíróság hatásköre szigorúan körvonalazva lévén, az csak a kétségtelen hitbizományi javakra terjed ki, miért is mulhatatlanul szükséges, hogy az illető javak hitbizományi minősége a tkvi rendtartás 54. §-a szerint azokról felvett telekkönyvi teherlapján határozottan és kétségtelenül kitűntetve legyen. (Smsz. 2873. május 23. 5638. Dt. r. f. IX. 663.)

A hitbizományi ügyekben irányadó anyagi jogszabályokra nézve l. az 1867: IX., 1723: V. t.-c. 1862. nov. 9-én 15.742. sz. a. kelt és a kir. Curiához intézett udvari rend., az eljárásra nézve irányadó az 1869. ápr. 7-én 1090. sz. a. kelt I. M. rend.

A 2. §. 2. p.-hoz. L. 1871: VIII. t.-c. 66—75. §§.; 1886: XXI. t.-c. 89—94. §§. és 1886: XXII. t.-c. 86—88. §§.

A Pp. 2. §. 2. pontja csak az állam, mint közjogi testületnek a szorosan vett állami teendők ellátása körül ennek elvégzésére hatósági jogkörrel felruházott tisztviselők felelősségének kérdésére terjed ki, de nem a kir. zálogháznál vagy az állam más kereskedelmi vállalatánál alkalmazott tisztviselők ily cselekményeire. (P. II. 4228/1922. Pdt. IX. 29.)

Közigazgatási hatáskör, l. a Pp. 180. §-ánál. Bírák és bírósági hivatalnokok felelőssége: 1871: VIII. t.-c. 1., 2., 9., 19., 66., 67., 68., 71—73. §§. Bírósági végrehajtók: 1871: LI. t.-c. 20. §.; tőzsdebíróság tagjai: 1881: LIX. t.-c. 99. §.; közigazgatási bíróság tagjai; 1896: XXVI. t.-c. 6. §. Törvényhatósági tisztviselő felelőssége: 1872: XXXVI. t.-c. 115—117. §§., 1886: XXI. t.-c. 89—91. §§. Községi tisztviselőkre nézve: 1886: XXII. t.-c. 86—88., 95. §§. (Ppé. 6. §.). Közjegyző felelőssége: 1874: XXXV. t.-c. 172. §.

A 2. §. 3. pontjához. Állami postaalkalmazott által a telefonvezeték szerelése közben elkövetett mulasztással okozott kár megtérítése iránt a kincstár ellen indított kereset a 2. §. 3. pontja alapján törvényszéki hatáskörbe tartozik. (Pécsi tábla 1943/915. Pdt. II. 174.)

A 2. §. 5. pontjához. A „csendes társasági" viszonyból származó kereset nem tartozik a 2. §. 5. pontja alá. (Bp. tábla 6/P. 7543/1917. Pdt. IV. 90.)

A Pp. 2. §. 5. pontja szempontjából közömbös, hogy a társaság a cégjegyzékbe be van-e vezetve. Döntő csak az, hogy bejegyzésre köteles társaságról van-e szó, s hogy a társaság működését tényleg megkezdette-e. (Bp. tábla 5763/1920. X. 8.)

Az a kereset, mely annak megállapítására irányul, hogy

a felek közti közkereseti társaság feloszlásának közös megegyezéssel történt elhatározása folytán a felperesnek az üzlethez kizárólagos joga van, nem esik a Pp. 2. §. 5. pontja alá. 4223/1925. Pdt. XI. 17.)

A 2. §. 6. pontjához. L. K. T. 174. §. Pp. 33. §.

A 2. §. 8. p.-hoz. Külön törvénnyel a törvényszék hatáskörébe vannak utasítva:

1. a közforgalom tárgyát képező értékpapirok (1881. évi XXXIII. t.-c.); a kereskedelmi utalványok és a közraktári jegyek (1875: XXXVII. t.-c. 298., 452. §§.); a váltók (1876. évi XXVII. t.-c. 77. §.); a zálogjegyek (1881: XIV. t.-c. 14. §.); a postatakarékpénztári betétkönyv (1885: IX. t.-c. 21. §.); valamint a magyar földhitelintézet, a kisbirtokosok országos földhitelintézete okiratainak és a csekknek (1908. évi LVIII. t.-c. 20. §.) megsemmisítésére irányuló eljárás;

2. az úrbéri birtokelkülönítési és arányosítási ügyek (1871: XXXI. t.-c. 18. §. — 1880: XLV. t.-c. 2. §.);

3. az ügyvéd ellen az ügyvédi rdts. 44., 46., 48. §-aiban felsorolt kötelességszegések valamelyike miatt emelt panaszok (1874: XXXIV. t.-c. 66. §.);

4. a kir. közjegyzői biztosíték őrzése és visszaadása: a kir. közjegyző által használandó névaláírás hitelesítése; a közjegyzői iroda megnyitásának közzététele (1874: XXXV. t.-c. 11—16. 43—47. §§.). A közjegyzőnek hivatalból elmozdítása, ha hivatalos kötelességeinek teljesítésére végképpen képtelenné lesz; csdő vagy gondnokság alá kerül; ha büntető vagy fegyelmi ítélet folytán elmozdíttatott; ha honpolgári minőségét elvesztette. (U. o. 33—37. §§.) A közjegyzői iratok leltározása az állás megszűnése esetén. (U. o. 40. §. 1886. évi VII. 15—18. §§.) Határozat oly esetben, midőn a közjegyző szolgálatát megtagadja. (1874: XXXV. 56., 148—149. §§.) Közjegyzői aláírás hitelesítése külföldön használandó okiratokon. (U. o. 67. §.) Ismételt hiteles kiadvány engedélyezése. (U. o. 144. §.);

5. az elmebetegség megállapítása elmegyógyintézetbe felvétel és onnan elbocsátás céljából. (Ppé. 19., 20. §§.);

6. a görög-keleti hitközségben a hivek közt a templomok s azokhoz tartozó egyházi vagyon, alapítványi javak és iskolák iránt felmerülő vitás kérdések, úgyszintén a két metropolia különválásából eredő mindennemű követelések (1868: IX. t.-c. 8. §. — 1881: XXV. t.-c. 1. §. Ppé. 10. §.);

7. a kártalanítási eljárás kisajátítási ügyekben (1881. évi XLI. t.-c. IV. fej.);

8. a szerzői jog megsértéséből eredő perek, úgyszintén a büntetések kiszabása, beleértve az elkobzás elrendelését is (1921: LIV. t.-c. 25. §.);

9. a közös hadsereg és honvédség hatóságai által közigaz-

gatási úton hozott, kártérítésben marasztaló határozatok megszüntetése iránti kereset (1887: XXX. t.-c. 2. §.);

10. vízhasználati vagy vízi munkálat engedélyezéséből eredő kártérítési igény megállapítása. (1885: XXIII. t.-c. 171. §.);

11. a kiméleti térré nyilvánításból (halászat) eredő kártalanítási igény megállapítása, ha a fél a közigazgatási határozatban meg nem nyugszik (1888: XIX. t.-c. 59. §.);

12. a távirda, távbeszélő és egyéb villamos berendezéseknél a huzalvezetés által okozott károk eseteiben a kártalanítás megállapítása. (1888: XXXI. t.-c. 9. §.);

13. a tisztességtelen verseny alapján indítható perek, ha a keresk. és iparkamara vál. bírósága elé nem tartoznak (1923: V. t.-c. 38. §.);

14. az állami anyakönyvekről szóló 1894: XXXIII. t.-c. 60. és 61. §-aiban írt eljárás a házassági kihirdetés és a házasságkötés megtagadása esetében;

15. tömeggondnoki számadások (1881: XVII. t.-c. 163. §.) kényszeregyesség hatálytalanítása (1881: XVII. t.-c. 230. §.); csődönkívüli kényszeregyesség hatálytalanítása. (1410/926. M. E. sz. r. 95. §. (I. K. 25.)

16. tszék által elrendelt végrehajtás megszűntetése stb.; biztosítási végrehajtás vagy zárlat foganatosításából származó kár megtérítése. (1881: LX. t.-c. 236., 244. §. Ppé. 39. §.).

17. szabadalmi perek (1895: XXXVII. t.-c. 59.);

18. kereskedelmi megtartási jog tárgyának eladása. (1875: XXXVII. t.-c. 310. §.)

A budapesti kir. törvényszék külön hatáskörét állapítják meg egyes törvényeink a hazaárulók vagyonjogi felelősségéről szóló perekre (1915: XVII. t.-c. 2. §.), az aranyban teljesítendő fizetések iránti perekre (950/923. M. E. sz. r. I. K. XXXII. 207.); tengerészeti ügyekre (Ppn. 22. §.); a görög-keleti egyházak kebelében felmerült kérdésekre az ő Felsége által delegált (budapesti) kir. törvényszék (1868: IX. t.-c. 8. §.; 1881: XXV. t.-c. 1. §.); a m. földhitelintézetre (1871: XXXIV. t.-c. 1. §.; 1879: XLV. t.-c. 1. §.); a kisbirtokosok orsz. földhitelintézetére (1879: XXXIX. t.-c. 2. §.); a magyar földhitelintézetek orsz. szövetségére nézve (1911: XV. t.-c.); az Orsz. Közp. Hitelszövetkezetekre nézve (1920: XXX. t.-c. 29. §.); az osztrák-magyar bank ellen indítható keresetre (1899: XXXVII. t.-c. alapszab. 95. *c)*; az állami jegyintézetre és fióktelepeire nézve (1921: XIV. t.-c. 22. §.); a Magyar Nemzeti Bank elleni perekre, valamint a Bank és a kormány közti vitás ügyre (1924: V. t.-c. 49., 115., 119. §.); házassági perekre nézve a Pp. 639., 640. §§. esetében; szerzői jogi perre az 1921: LIV. t.-c. 79. §-a esetében; mintaoltalmi jog védelmére (107709/1907. K. M. sz. r.), (R. T. 190.); tengeri hajókra és tengeri árufuvarozásra vonatkozó perekre (Ppn. 22. §.); a vasutak és csatornák

külön összpontosított tkveire nézve (1868: I. t.-c. 2. §-a); a gabonagyűjtés orsz. kormánybiztosságának perére nézve 10724/1921. M. E. (I. K. XXX. 366.); az egyes hajózási vállalatokra nézve (1914: XX. t.-c. 94. §., 1926: XXIV. t.-c. 60. §., 1914: XXIII. t.-c. 78. §.), szintén a budapesti tszék hatásköre van megállapítva.

Tisztességtelen verseny miatt indított per: 1923: V. t.-c. 38. §.

Az 1871: XXXIV. t.-c. 1. §-a s az 1879: XXXIX. t.-cikk 2. §-a, valamint a Ppé. 7. és 15. §-a értelmében a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete elleni pereket a budapesti kir. törvényszéknél kell megindítani. Ezt a személyes kiváltságot a Ker. t. 55. §-a s az 1884: XVII. t.-c. 176. §-a meg nem szüntette. Az alkalmazott által a szolgálati viszonyból kifolyólag az intézet ellen indított kereset tehát nem az iparhatóság vagy munkaügyi bíróság, hanem a Bp. tszék elé tartozik. (Bp. tábla 1922. máj. 10. 2896. Pdt. IX. 127.)

A Magyar Nemzeti Bank elleni minden perre, valamint a Bank és a kormány közt felmerült vitás ügyre a bpesti kir. tszéknek van hatásköre és illetékessége. (1924: V. t.-c. 49., 115. cikk.)

Bányabirósági hatáskör.

3. §. *A bányaügyekben eljáró bíróságokat és hatáskörüket a hetedik cím szabályozza.*

Felsőbíróság.

4. §. *E törvény értelmében felsőbíróság:*

1. a kir. járásbíróság felett az a kir. törvényszék, amelynek kerületébe a kir. járásbíróság tartozik;

2. a kir. törvényszék felett az a kir. ítélőtábla, melynek kerületébe a kir. törvényszék tartozik,

3. a kir. ítélőtábla felett a kir. Kúria,

A fellebbviteli hatáskört a fellebbvitelről szóló negyedik cím szabályozza.

Jegyzet. Felsőbíróság nem azonos a fellebbviteli bírósággal. — A felsőbíróság jelöli ki az eljáró bíróságot hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetében: 51. §., és határoz rendszerint a felfolyamodás felett: 550. §. Kivétel: Pp. 525., 550. §§., Ppé. 13., 27., 40. §§.; V. ö. továbbá Pp. 17. §.

A per tárgya értékének vizsgálata és megállapítása.

5. §. *A per tárgyának a felperes által előadott értéke — amennyiben az a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával nem ellenkezik, vagy különben valószínűtlennek nem mutatkozik — a hatáskör megállapításában mindaddig irányadó, míg azt az alperes vitássá nem teszi. Egyébként a bíróság a per tárgyának értékét hatáskörének megállapítása céljából belátása szerint állapítja meg. E megállapításnál a felek részéről ajánlott bizonyítás felvételét mellőzheti, de hivatalból is tudakozódhatik, szemlét tarthat és szakértőket is meghallgathat.*

Amennyiben más adat nincs, ingatlan értékét hatósági adó- és becslési bizonyítvánnyal igazolt becsérték alapján kell megállapítani.

Nem pénzkövetelés iránt indított perekben a járásbíróság a fellebbvitel szempontjából jelentőséggel bíró értéket (476., 513., 521., 525., 545., 550. §§.) a tárgyalás során hivatalból is lehetőleg tisztába hozni köteles.

Azokban az ügyekben, amelyek a per tárgyának értékére tekintettel tartoznak a járásbíróság hatáskörébe, a per tárgyának értéke a fellebbviteli eljárásban sem tehető háromezer P-nél *nagyobbra, kivéve, ha a fellebbviteli bíróságnak azt a kérdést kell eldöntenie, hogy az ügy a járásbíróság hatáskörébe tartozik-e.*

1930: XXXIV. t.-c. 3. §. A Pp. 5. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a felperes nem pénzkövetelés iránt indított perben a keresetlevélben kijelenti, hogy a per tárgya helyett meghatározott pénzösszeget elfogad, vagy ha vagylagos kérelmet terjeszt elő pénzösszegben marasztalásra, a per tárgyának értékét nem lehet ennél a pénzösszegnél magasabbra tenni.

Min. ind. a Pp. 5. §-ához: A Pp. rendszere szerint a bíróság úgy hatáskörét, mint illetékességét már a kereset beadásakor hivatalból köteles megvizsgálni, (140., 141. §§.) az értéket tehát már a kereset beadása után az idézés kibocsátásakor meg kell állapítani, amikor az még az alperes nyilatkozatának hiányában vitássá sem válhatott.

A járásbíróság a felebbvitel szempontjából jelentőséggel biró értéket is köteles lehetőleg tisztába hozni. Az értékmegállapítás céljából következik, hogy az értéket nem szükséges minden esetben meghatározott összegben megállapítani, hanem elég annak a megállapítása, hogy az érték 100, 1000, 1500, 4000, 5000 pengőt meghalad-e, vagy nem. Az értéknek a hatáskör szempontjából történt megállapítása nem zárja el a feleket attól, hogy az érdemben szükség esetében kisebb vagy nagyobb értéket bizonyítsanak, aminek azonban a járásbírósági hatáskörre már nem lehet befolyása.

Ámbár a Pp. a bíróság szabad belátására bizza, hogy a per tárgyának értékét mikép állapítsa meg, az 5. §. második bekezdése a szabad belátásnak korlátot szab.

Min. ind. az 1930: XXXIV. t.-c. 3. §-ához: A javaslat lehetővé teszi felperesnek, hogy a pertárgy értékének bírói megállapításával járó munka és késedelem elmaradhasson. Az ily értékmegjelölés alapján a járásbíróság előtt indított perben ez a bíróság nem mondhatja ki hatáskörének hiányát abból az okból, hogy a per tárgyának értéke nagyobb, viszont azonban pl. a tszék alacsonyabbra teheti ezt az értéket és kimondhatja hatáskörének hiányát, ha azt látja, hogy a felperes a hatásköri szabályok megkerülése végett túlságosan magas pénzösszeget jelöl meg ezen a módon.

Adó- és becslési bizonyítvány: 42.600/914. I. M. sz. r., becslési díjak: 802/1917. B. M. (I. K. 84.)

Az utolsó bekezdés kivétele arra az esetre áll: amikor a járásbírósági hatáskör kérdésében beadott fellebbvitel következtében kell a fellebbviteli bíróságnak döntenie; más esetben az értéket nem lehet magasabbra tenni a járásbíróságnak 3000 pengő értékhatárnál. Az értékhatárt a Ter. 2. §. 1. pontja állapítja meg.

A Te. 24. és 37. §-a szerint már nem pertárgy értéke, hanem a *„fellebbezési"*, *illetve „felülvizsgálati" érték* irányadó a fellebbvitelnél.

A per tárgyának értéke alatt ezen fogalomtól függő kérdések eldöntésénél is azt kell érteni, amit általában valamely dolog értéke alatt, vagyis azt az értéket, amellyel a per tárgyát képező dolog a forgalomban bir. (N. 1899. jan. 12. 4. polg. hat. T. III. 421.)

A pertárgy értékének azt a pénzben kifejezett jogi érdeket kell tekinteni, mely a feleket a per mikénti eldöntéséhez köti. (G. 319/1914. Pdt. I. 155.)

Az értékpapir értékét annak kisorsolása folytán felvett készpénzbeli érték helyettesíti. (P. 1904. jan. 18. 903. G. 90. T. VIII. 544.)

Az ingatlan tulajdona iránti keresetben előadott és a Pp. 5. §-a szerint irányadó értéket a telekkönyvben bejegyzett

alacsonyabb és nem hiteles érték nem teszi valószínűtlenné. (Kolozsvári tábla 1999/1915. Pdt. II. 28.)

Érték a fellebbvitel szempontjából: Oly esetben, midőn a másodbirósági itélet ellen fellebbvitel megengedettsége a pertárgy értékétől függ és a per tárgya ingatlan értéke sem a per során tisztába nem hozatott, sem pedig a fellebbvitellel élő fél az értékbizonylatot felhívás dacára be nem mutatta: azt vissza kell utasítani. (Bp. IX. 1989. — 1915. szept. 12. Pdt. II. 327.)

Ha a vevő által indított kereset arra irányul, hogy az eladó az árúnak a vételár kifizetése ellenében leendő átadására vagy — a vételárnál kisebb összegű — kártérítés fizetésére köteleztessék, a felülvizsgálat megengedettsége szempontjából az utóbbi összeg irányadó, melyet felperes a teljesítés helyett kész elfogadni. (Bp. tábla 1916. ápr. 6. P. IV. 1696. Pdt. II. 300.)

Ha a Pp. 233. §-a alapján egyesített perek tárgyának értéke külön-külön nem haladja meg az ezer koronát, a kir. tábla a felülvizsgálati kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül, nyilvános előadás alapján határoz. (Bp. tábla 1915. nov. 5. P. IV. 11.452. Pdt. II. 358.)

Vagylagos kereseti kérelem esetében a felülvizsgálat megengedettsége szempontjából a kisebb összeg irányadó, melyet felperes elfogadni kész. (Bp. tábla 8.398/1916., Pdt. III. 187.)

A felülvizsgálati költség összegének megállapításánál nem a pertárgynak a kereset beadásakori értékre, hanem a per folyamán emelkedett érték irányadó. (P. IV. 5541/1922. Pdt. VIII. 103.)

Külföldi pénznem fizetése iránti perben az ügyvéd díjazásánál a pertárgy értékének a kereset beadása utáni emelkedését nem lehet figyelmen kívül hagyni. (P. VII. 1066/1923. Pdt. VIII. 105.)

Az érték a perújítás szempontjából sem tehető magasabbra. (5. §. ut. bek.) (G. 115/1907. F. XI. 2685.) *Ugyanigy:* Bp. tábla: 1914. G. 774. De ezek a döntések a Pp. 574. §-ára tekintettel aggályosak. V. ö. Pdt. I. 42. sz.

L. a 8. §. kapcsán közölt határozatokat is.

A per tárgya értékének kiszámítása.

6. §. *A per tárgya értékének megállapításában irányadó:*

1. tulajdoni és birtokperben a dolognak, illetőleg a dolog azon részének értéke, melynek tulajdona vagy birtoka vitás;

2. telki szolgalmat tárgyazó perben a szolgáló telek értéke; ha azonban az uralkodó telek tulajdonosa igazolja,

hogy a szolgalom az uralkodó telek értékét a szolgáló telek értékén felül emeli, az az érték, amellyel a szolgalom az uralkodó telek értékét nagyobbitja;

3. osztályperben a felosztandó vagyon, határperben pedig a vitás terület értéke;

4. követelés biztositását, zálogjogot vagy jelzálogjogot tárgyazó perben a követelés összege, ha pedig a zálog értéke kisebb, ez az érték;

5. örökösödési jogot tárgyazó perben az egész hagyaték értéke az adósságok és terhek levonása nélkül;

6. tartási vagy élelmezési követelést megalapitó jogviszony iránti perben a három évi tartás vagy élelmezés értéke; egyéb járadékok, más időszakos szolgáltatások vagy haszonvételek követelését megalapitó jogviszony iránt inditott perben, ha a jogviszony fennállásának időtartama korlátolt, de bizonytalan, az évi szolgáltatások értékének tizszerese, és ha ez az időtartam korlátlan, akkor húszszorosa, határozott időtartam esetében pedig az összes még teljesitendő szolgáltatások értéke és amennyiben a határozott időtartam húsz évet meghaladna, az évi szolgáltatásoknak húszszoros összege.

7. bérleti vagy haszonbérleti viszonyt tárgyazó perben az egy évi bérösszeg vagy egy évi haszonbérösszeg;

8. számadás helyességének megállapitása iránt inditott perben a követelések összege, és ha a tartozások a követeléseket meghaladják, a tartozások összege; számadási kötelezettség megállapitása iránt inditott perben pedig az az összeg, amelyet a felperes keresetében a számadás elő nem terjesztésének esetére felszámit. (130. §.)

1930: XXXIV. t.-c. 4. §. A Pp. 6. §-ának 3. és 5. pontja úgy módosul, hogy osztályperben és örökösödési jogot tárgyazó perben a keresettel érvényesített jognak értéke irányadó a per tárgya értékének megállapitásában.

Mi. a Te. 4. §-ához. A Pp. 6. §-ának 3. pontja szerint osztályperben a felosztandó vagyon, — 5. pontja szerint pedig örökösödési jogot tárgyazó perben az egész hagyaték értéke az adósságok és terhek levonása nélkül irányadó a per tárgya értékének megállapitásában. Megtörténhetik, hogy a felperes a

vagyonnak, illetőleg a hagyatéknak csak csekély részét kívánja perrel érvényesíteni és ennek ellenére a per költségeit, ideértve az illetéket és egyéb kiadásokat is, oly mértékben köteles viselni, mintha az egész vagyon vagy az egész örökség volna vitás. A Te. 4. §-a ennélfogva olykép módosítja a Pp. 6. §-ának rendelkezéseit, hogy ezekben az esetekben csak a keresettel érvényesített jognak értéke irányadó a per tárgya értékének megállapításában.

Jegyzet. A Pp. 6. §-ának szabályai nem kimerítők. A megtámadási per, a megajándékozott elleni per, a végrehajtás megszüntetési per tárgyának értékére nézve l. az alábbi joggyakorlatot; az igényper tárgyának értékére nézve l. az 521. §. kapcsán is.

A 6. §. 2. pontjához. Vízmerítési szolgalom iránti perben a pertárgy értékét nem a kút, hanem a szolgáló telek értéke határozza meg. (Bp. tábla 1914. G. 403. Pdt. I. 42.)

A 6. §. 4. pontjához:

Ingatlan tehermentesítése iránti perben az ingatlan értéke irányadó, ha az kisebb, mint a bekebelezett tehertétel. (1915. ápr. 20. Rp. I. 5675. Pdt. II. 31.)

Ingatlan tehermentesítésére irányuló per tárgyának értéke amaz anyagi érdek szerint állapítandó meg, mely a felperes részéről a perhez fűződik; ez az érdek azonban legfeljebb az, hogy felperes az alperes által töröltetendő terhek miatt az ingatlant el ne veszítse, illetve, hogy ily esetre az őt érhető károsodás ellen megfelelő biztosítékot nyerjen; ez az érdek tehát a kereseti ingatlan forgalmi értékénél nagyobb nem lehet. (786/1917. Pdt. III. 157.)

Zálogjog törlése iránti per tárgyának értékét az ingatlan értéke határozza meg, ha az kisebb mint a törölni kért zálogjoggal biztosított követelés. (Rp. V. 2737. és 3018. Pdt. II. 29.)

Jelzálogos követelésnek a kielégítési sorrendből kihagyása iránt indított perben a kereset tárgyának értékét az a vagyoni érdek határozza meg, mely felperes részén a feltételesen sorozott alperesi követelésnek a sorrendből való kihagyásához fűződik, ennek a vagyoni érdeknek a legfelsőbb határát pedig a felperes javára sorozott tőkének, kamatnak és költségnek az összege adja. (4065/1914. Pdt. I. 275.)

Zálogjog törlése iránti per tárgya értékének meghatározásánál a bekebelezett koronákat aranykoronáknak kell tekinteni. (1925. jún. 12. P. I. 685. Pdt. XI. 74.)

Ha több telekkönyvi bejegyzés csak egy zálogjogot alkot és egy és ugyanazon követelés zálogjogi biztosítására szolgál, a követelés a *törlési per* tárgyának értéke szempontjából csak egyszer jön számításba. (4851/1914. Pdt. I. 185.)

A 6. §. 5. pontjához. A már befejezett hagyatéki eljárás

után egy meghatározott ingatlan tulajdona iránt egyik örökös részéről a többiek ellen indított keresetnél, a per tárgya értékének meghatározására nézve, magának az ingatlannak értéke az irányadó. (C. 1898. dec. 1. I. G. 462. F. IV. 195.)

A köteles rész iránt a megajándékozott ellen indított pernek — mint örökösödési pernek — tárgyát az adósságok és terhek levonása nélkül számításba veendő egész hagyatéknak és az ebből ajándékozás útján elvont, tehát a hagyatékkal egy tekintet alá eső egész vagyonnak együttes összértéke képezi. (Bp. tábla 14567/1913. Pdt. II. 170.) Ez a két döntés most már az 1930: XXXIV. t.-c. 4. §-a folytán nem helytálló.

A 6. §. 6. pontjához. Ellátási díj fejében igért, már lejárt készpénzkövetelés iránt indított perben nem valamely tartási kötelezettség és nem különösen annak a jövőre kiható megállapításáról lévén szó, a kereset tárgyát maga a követelt összeg adja meg. (C. 1896. jan. 9. 95. 168. F. I. 75.)

Gyermektartás iránti per tárgyának értéke, ha a gyermek a per alatt meghalt, a gyermek életbenlétére eső összeg. (C. 1909. jún. 22. G. 561. sz. T. XIII. 354.)

Lakhatási jog megállapítása és telekkönyvi biztosítása iránt indított perekben a per tárgyának értékét az évi haszonvétel értékének tízszeres összege teszi ki. (Rp. I. 2277/1914. Pdt. II. 30.)

I. A tartás biztosítását célzó életjáradék megítélése iránti perekben a peres tárgy értékének megállapításánál a három évi tartás vagy élelmezés értékének összege irányadó. — II. Vagylagos kérelem előterjesztése esetén a per tárgyának meghatározása szempontjából az első helyen előterjesztett kérelem tartalma az irányadó. (Rp. 9305/1915. Pdt. II. 35.)

A tartás biztosítását célzó életjáradék megítélése iránti perekben, a Pp. 6. §-ának 6. pontja és az ennek értelmezése körül kifejlődött állandó felsőbírói gyakorlat szerint, a peres tárgy értékének megállapításánál, a három évi tartás vagy élelmezés értékének összege irányadó. (Bp. tábla 1917. okt. 9. P. II. 5673. Pdt. III. 193.) *Ugyanígy:* Kúria 1914. G. 346. Pdt. I. 186. (bányatársulati nyugdíj).

Tartás felemelése iránti per (413. §.) tárgyának értéke nem ugyanaz, mint az előző perben, hanem a keresetbe vett különbözethez igazodik; ha pedig a felperes a csak részben helytadó elsőbírói ítélet elutasító rendelkezése ellen sem fellebbezéssel, sem csatlakozással nem élt, a felülvizsgálat szempontjából az elsőbíróság által megítélt különbözet 3 évi összege irányadó. (Bpesti tábla P. III. 887/1930. Pdt. XV. 87.)

A munkavállaló vagy az utas által szenvedett vasuti baleset alapján indított kártérítési per tárgyának értéke az évi szolgáltatásoknak nem háromszorosa, hanem tízszerese. (Budapesti törvényszék megállapodása.) Pdt. I. 219.

A 6. §. 7. pontjához. Lakfelmondás érvényessége és járulékai iránt indított perben hozott ítélet hatálytalanítása és a kárként érvényesített előző eljárási költség megítélése iránt indított perben a per tárgya értékének az egyévi bér összegét kell venni. (G. 378/1914. Pdt. I. 276.)

Ha nem az egész bérlet, hanem annak csak egy része, a padlás használata vitás, az érték meghatározásánál nem az egész bérleményért fizetendő bérösszeg, hanem csupán a padlás használatának évi egyenértéke veendő számításba. (B. 1909. máj. 9. 168. sz. T. XIII. 340.)

Lefoglalt követelés behajtása iránti per. A végrehajtást szenvedő ellen a tőketartozáson felül megitélt kamat, per- és végrehajtási költség abban a perben, melyet a végrehajtató vagy az 1881: LX. t.-c. 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok a letiltott fizetés behajtása iránt indít, nem járulék, hanem az eredeti tőkével együtt — a pertárgy értékének meghatározása szempontjából — egységes követelésként, illetve a munkaadó alperes egységes tartozásaként jelentkező főtárgy. (B. 11067/1915. Pdt. III. 3.)

Végrehajtás-megszüntetési stb. per. Végrehajtás megszüntetése iránti per tárgyának értékét az a tőke, kamat és költség határozza meg, melynek erejéig a megszűntetni kért végrehajtás elrendeltetett. (K. 6356/1914. Pdt. II. 32.)

Végrehajtás korlátozása iránti per tárgyának értékét az a tőke, kamat és költség határozza meg, melyre nézve a végrehajtási jog a kereset szerint fenn nem áll. (K. 7716/1915. Pdt. II. 54.).

Megtámadási per. A csődtömeg gondnoka által indított megtámadási perben egyik fél érdeke sem terjedhet nagyobb értékre, mint amennyit alperesek követelése összesen kitett. (C. 1906. jan. 24. I. G. 602/1905. F. XI. 2360. sz. 1901. szept. 4. I. G. 424. F. VII. 3.)

A megajándékozott elleni per tárgyának értékét nem a közvetlen adós elleni tőke összege, hanem az ez adós ellen már megitélt tőkének és járulékainak összege, mint egységes tőke képezi. (Gy. 1897. okt. 14. G. II. 60. T. H. 505.)

Igényper:

Az igényper tárgyának értéke nem haladhatja meg azt az összeget, melynek erejéig a felek vagyoni értéke a szerzett zálogjog fennállásához, illetve megszűnéséhez fűződik. (1914. G. 284. Pdt. I. 116.)

Az *igényper* tárgyának értéke nem haladhatja meg azt az összeget, melynek erejéig a felek vagyoni érdeke a szerzett zálogjog fennállásához, illetve megszűntetéséhez fűződik. (B. H. 77/914. Pdt. I. 74. old.)

Igényperben a pertárgy értékének megállapításánál a vég-

rehajtató tőkekövetelése mellett a járulékok is figyelembe veendők. (K. 6606/1917. Pdt. V. 40.)

Igényper tárgyának értékét a végrehajtató követelésének összege és a lefoglalt ingók értéke közül a kisebbik érték teszi. A követeléshez hozzászámítandó a fellebbvitel tárgyát képező ítélet meghozatala napjáig lejárt kamat és az iratokból megállapítható az a költség, amely a követelés érvényesítése körül felmerült. (1917. jún. 6. P. V. 2994. Pdt. IV. 7.)

Per tárgyának értéke részkövetelés perlése és keresethalmazat esetében.

7. §. *Ha valamely követelést csak részben perelnek be, az érték megállapításában a fennálló egész követelés értéke irányadó, a még le nem járt részletek azonban figyelembe nem vétetnek.*

Ha egy vagy több személy ugyanabba a keresetlevélbe egy vagy több személy ellen több követelést foglal össze, az értéket össze kell számítani.

Mi. Nehogy a hitelező követelésének felosztásával és részletekben érvényesítésével a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyet a járásbíróság elé vihesse, a tv. szerint a részben való perlésnél a még ki nem elégített egész követelésnek lejért része irányadó a hatáskör megállapításában. Nem engedhető meg, hogy a felperes a törvényes intézkedések kijátszásával az alperes sérelmére válassza meg a bíróságot, esetleg lehetetlenné tegye a fellebbezést, vagy felülvizsgálatot, vagy kieszközölje az előzetes végrehajthatóságot.

Az alpereseket külön-külön terhelő és egyenként 50 K-t, összesen pedig 2500 K-t meg nem haladó árúváltók alapján indított közös kereset folytán a valamennyi alperesre illetékes járásbíróság az idézés kibocsátását meg nem tagadhatja. (Zilahi tsz. Pf. 1947/1915. Pdt. 294.)

Értékelés időpontja. Járulék. A kereset leszállítása, felemelése.

8. §. *A hatáskör megállapításában a keresetlevél beadása alapján fennállott értéket kell alapul venni.*

A főkövetelés mellett járulékként követelt haszon — ideértve a kamatot és a gyümölcsöt is — kár és költség az érték megállapításában nem számít.

Ha a fél a per folyamában a követelést felemeli, ez

a hatáskörre befolyással van; a követelés leszállítása ellenben a hatáskört nem érinti.

Mi. A 8. §. a mai gyakorlattal megegyezőleg a keresetlevél beadásának napját jelöli meg olyan időpont gyanánt, amelyben fennálló érték a hatáskör megállapításában irányadó. Későbbi időpontot, nevezetesen a keresetlevél kézbesítésének időpontját, azért nem lehet itt irányadóul venni, mert a hatáskör kérdése már az idézés kibocsátásakor lévén megvizsgálandó (140., 141. §§.), az értéket már a keresetlevél elintézésekor meg kell a bírónak állapítania, mert továbbá a keresetlevél beadása s annak kézbesítése között néha hosszabb idő telhetik el és a hatáskör kérdését, amennyiben az nem a fél kifogásától függ, ily hosszú ideig függőben hagyni nem célszerű.

A 8. §. most tárgyalt szabályából következik, hogy az értéknek a per folyamán beállott változása, emelkedése vagy csökkenése a hatáskört nem érinti.

Másként áll azonban a dolog akkor, ha a per folyamán nem a per tárgyának az értéke, hanem maga a per tárgya változik meg, mert a felperes keresetét felemeli vagy leszállítja. A kereset felemelésének és leszállításának a bírói hatáskörre befolyását a 8. §. harmadik bekezdése szabályozza. Ha a kereset felemelésének a hatáskör kérdésére befolyást nem tulajdonítanánk, ez oda vezethetne, hogy a felperes eredetileg járásbírósági hatáskörbe tartozó keresetét felemelvén, a hatásköri szabályokat az ellenfél kárára önkényűleg megváltoztathatná s esetleg elzárhatná a jogorvoslatok törvényes fokozatától az alperest, akinek erre a kereset összege szerint joga lenne. Ellenben nem károsodik az ellenfél azáltal, hogy a kereset leszállításával a több biztosítékot nyújtó törvényszéki eljárás folyik tovább is. Következménye ez különben a 11. §-ban kifejezésre jutó annak az elvnek, hogy nem sérelem a felekre nézve, ha a járásbíróság helyett a törvényszék intézkedett ügyükben. A leszállítás különben többnyire a megelőző tárgyalásnak, az ellenfél részéről történt fizetésnek stb. az eredménye. Az ellenfél arra nézve ügyis elutasító ítéletet kérhet. Visszás volna, valamint fölösleges költségre és munkaszaporításra is vezetne, ha a leszállítás után az ügy más bírósághoz tétetnék át.

A 8. §. második bekezdése szerint lényegileg megegyezőleg a mai joggal a járulékok az értékek megállapításában nem jönnek tekintetbe, akkor sem, ha a járulékok a járásbíróság hatásköréhez utasított értéket magukban véve meghaladják.

A 8. §. második bekezdésében előforduló felsorolás kimerítő (taxativ), vagyis nem minden járulék (mellékkövetelés) marad az érték megállapításában számításon kívül, hanem csak azok a járulékok, amelyeket ez a bekezdés tüzetesen felsorol, t. i. a haszon, ideértve a kamatot és a gyümölcsöt is, a kár és

a költség. A dolog alkotó része, növedéke, tartozéka, a foglaló e szempontból nem járulék. Mit kell haszon, gyümölcs stb. alatt érteni, azt a magánjog határozza meg. A járulékok azonban csak akkor maradnak számításon kívül, ha a főköveteléssel egyidejüleg, ugyanabban a perben mellékkövetelés gyanánt érvényesíttetnek.

A fellebbviteli értékhatár megállapítása szempontjából a 8. §-ban foglalt szabályoktól több tekintetben eltérésnek van helye; ezeket a negyedik cím tárgyalja.

Jegyzet. 1. A fellebbezési érték: 476. §., Te. 24. §.; a felülvizsgálati érték: 521. §., Te. 37. §.

A folyamatban levő per költsége sem jön számításba a pertárgy értékének a meghatározásában.

A perjog szempontjából minden gyümölcs, haszon, kártérítés, kamat, valamint a vonatkozó per költsége iránt támasztott követelés mindig a pertárgy járulékainak tekintendő, ha a felsorolt mellékköveteléseket a felperes az alapjoggal vagy alapköveteléssel együtt egy perben érvényesítheti. (Gy. 1896. szept. 10. G. II. 46. II. polg. hat. T. II. 119.)

A pertárgy fogalma alá a kamat csak akkor vonható, ha akár a törvény, akár a felek szerződése alapján jogosan tőkésítendő, vagy ha egymagában önállóan lesz követelésbe véve. (Gy. 1896. febr. 13. II. 2. T. II. 414. 1896. szept. 15. G. I. 17., 12., polg. hat. Sz. 1897. G. 200. T. 559.)

Valamely tőke után már a keresetben a tőkeösszeg nélkül önálló követelésként felszámított kamat a pertárgy értékének meghatározásánál számításba veendő; ellenben a keresetben felszámított tőke utáni kamat akkor sem vehető számításba, ha a felperes keresetét e tőkét illetőleg a per során leszállította. (Sz. 1898. jún. 28. G. 139. T. II. 868.)

Az a kamat, amelyet a felperes nem a folyó perben érvényesített tőke után, hanem a korábbi perben megítélt és természetben késedelmesen kiadott gabona értéke után követel, nem járulék, hanem önálló kárkövetelés természetével bir, az tehát a folyó per főtárgyához tartozik. (Bp. tábla 1565/1914. Pdt. I. 375.)

Ha nem az ingatlan iránt, hanem csak elvont haszon iránt folyik a per, a pertárgy értékét az elvont haszon összege képezi. (Sz. 1897. jún. 11. 72. II. 871.)

Regáleváltság összege s elvont haszon iránti perben az elvont haszon a pertárgy értékének meghatározásánál nem vehető számításba. (D. 1896. szept. 28. G. 102. T. II. 400.)

Ingó dolog kiadása iránt indított perben a ki nem adás címén számított kár összege a kereset főtárgyának járuléka lévén, a per tárgya értékének meghatározásánál tekintetbe nem vehető. (B. 1897. dec. 30. I. G. 285. T. II. 117.)

Sommás visszahelyezési perben a kár vagy elvont haszon

járulék. (B. 1897. dec. 28. G. 280. T. II. 115. D. 1897. nov. 27. G. 119. T. II. 402.)

Zálogjoggal biztosított követelésnek a sorrendből való kihagyása iránt indított per tárgyának meghatározásánál a bekebelezési költség, a perköltség és végrehajtási költség — melynek erejéig bekebelezett zálogjog törlése szintén kéretik — mint járulék számításba nem vehető. (P. 1898. nov. 7. G. 65. T. III. 464.)

Az állat szavatossági hibájából eredő kártérítés iránt indított perekben a per tárgyának értékéül egyedül a kérdéses állat értéke tekintendő, míg a tartási költség s esetleges kezelési, gyógyítási költségek járuléknak tekintendők, amennyiben az alapkövetelléssel egy perben érvényesíttetnek. (Bp. tábla 1505/1914. Pdt. I. 277.)

Az előleges bírói szemle költsége a per tárgya értékének meghatározásánál számításba nem vehető. (P. 1899. márc. 15. 98. I. G. 328. T. III. 229.)

Az előző perben felmerült költség a folyamatban levő perbeli alperessel szemben is járuléknak tekintendő. (Sz. 1899. nov. 14. G. 175. T. IV. 673.) Ellenkező: Már előbb lefolyt perben, egyenes adós elleni perben felmerült perben nem járulék, hanem a kereset főtárgya. (B. 1899. dec. 14. II. G. 95. T. IV. 261. D. 1906. jan. 17. G. 2. T. X. 310. sz.)

Az ingatlan új tulajdonosa által megfizetett csatornázási járulék, késedelmi kamat és behajtási illeték megtérítése iránt a korábbi tulajdonos ellen indított perben a késedelmi kamat és behajtási illeték már nem járulék, hanem része az egységes kereseti tőkekövetelésnek és mint ilyen, a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából számításba veendő. (Bp. tábla 3293/1914. Pdt. I. 276.)

A végr. t. 124. §-a alapján a letiltott fizetés behajtása iránt indított perben, az a kamat, per- és végrehajtási költség, mely a végrehajtást szenvedő ellen meg volt ítélve, nem járulék, hanem a tőkéhez számítandó főtárgy. (Bp. tábla 1915. dec. 3. P. IV. 10067. Pdt. III. 3.)

A felülvizsgálati költség összegének megállapításánál nem a pertárgynak a kereset beadásakori értéke, hanem a per folyamán emelkedett érték irányadó. (5544/1922. Pdt. VIII. 103.)

Vételügyletből folyóan a szerződés teljesítése, vagy a szerződés felbontása iránt indított perekben a perköltség összegének megálapítása szempontjából csak a vételár összege jöhet figyelembe. (5999/1921. Pdt. VIII. 104.)

Külföldi pénznem fizetése iránti perben az ügyvéd díjazásánál a pertárgy értékének a kereset beadása utáni emelkedését nem lehet figyelmen kívül hagyni. (1923. ápr. 10. Rp. VII. 1066. Pdt. VIII. 105.)

Az egyenes adóssal szemben már megitélt kamat és költ-

ség a dologi szavatosok irányában a per főtárgya. (Sz. 953. 1908. szept. 11. G. 133. sz. T. XIII. 839.)

Az az összeg, amit a forgató az őt követő forgamányosnak visszkereseti kötelezettsége és a V. T. 51. §. alapján kifizet, oly egységes követelésként jelentkezik, melyet mint főkövetelést egy összegben jogosult követelni, s amely, mint ilyen, a bírói hatáskör megállapításánál egész összegében veendő alapul. (Bpesti tábla P. I. 5057/1929. Pdt. XV. 50.)

L. az 5. §. kapcsán közölt határozatokat is.

Bírói hatáskör területenkívüli személyekre.

9. §. *Abban a kérdésben, hogy a nemzetközi jog értelmében területenkívüliséget élvező személyekre a belföldi bíróság hatásköre mennyiben terjed ki, a nemzetközi jog szabályai irányadók.*

Ilyen személyek ellen belföldön — önkéntes alávetés esetén kívül — csak olyan perek indíthatók, amelyekre nézve a bíróság illetékessége az ingatlan fekvése alapján kizárólag vagy a 41. §. értelmében van megállapítva, kivéve, ha a per tárgya bér vagy haszonbér megfizetése, vagy pedig a bérleti vagy haszonbérleti viszony fennállásának megállapítása.

Az igazságügyminiszternek az a nyilatkozata, hogy valamely személyt a területenkívüliség egyáltalán és mennyiben illet meg, a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetében hivatalból kell kikérni.

A területenkívüliséget élvező személyek ellen, ha magukat a belföldi bíróságnak önként alávetik (ami pl. akkor is megtörténik, ha a bíróság előtt megjelenvén, érdemben védekeznek), bármely pert meg lehet indítani; önkéntes alávetés esetén kívül azonban csak a 39. és 41. §-ban említett pereket, továbbá a bányapereket (586. §.) és a 43. §-ban említett örökösödési stb. pereket a belföldön levő ingatlanokra nézve, ha az örökösödési eljárás bírósága az ingatlan fekvése alapján illetékes (1894: XVI. t.-c. 7. §.); de bér vagy haszonbér megfizetése vagy a bérleti vagy haszonbérleti viszony fennállásának megállapítása iránt e személyek ellen belföldön önkéntes alávetés esetét kivéve — nem lehet pert indítani. A bíróság az eljárás bármely szakában hivatalból tartozik vizsgálni, hogy hatásköre (helyesebben joghatósága) a Pp. 9. §-a értelmében fennforog-e, s annak hiánya „a nemzetközi jogból folyó sui generis perakadály, amely azonban önkéntes alávetés folytán megszűnik." (Így Ko-

vács is: Kommentár 121. l.) L. még a 11. és 307. lapon előadottakat is.

A főudvarnagyi bíróságnak e személyek elleni perekre való bírói hatóságára nézve l. az 1909: XIV. t.-cikk 3—5. §-ait.

A magyar állam területén a nemzetközi jog értelmében területenkivüliséget élveznek az idegen államfők és kiséretük (vagyis családjuknak és egyéb kiséretüknek tagjai), továbbá azok a diplomáciai tisztviselők (agents diplomatiques), kik, amennyiben az alábbi 1., 2. vagy 3. osztályba tartoznak, az államfőnél, amennyiben pedig a 4. osztályba tartoznak, a külügyminiszternél akkreditálva vannak. A diplomáciai tisztviselők osztályozása a bécsi kongresszus alkalmával 1815. évi március hó 19-én megállapított szabályzat és az 1818. évi november hó 21-én Achenben kelt jegyzőkönyv szerint a következő: 1. a nagykövetek (ambassadeurs), valamint a pápai legátusok és nunciusok; 2. a követek, akiket rendkívüli követeknek és meghatalmazott miniszteréknek is neveznek (envoyés extraordinaires et ministres plénipotentiaires): a pápai internuntiusok velük egy sorban állanak; 3. a ministerresidensek (ministres résidents); 4. a diplomáciai ügyvivők (chargés d'affaires).

A területenkivüliség a diplomáciai missió vezetőjén kívül kiterjed: *a)* családjának vele lakó tagjaira; *b)* a missió tagjaira, a katonai és műszaki attachékat is ideértve, úgyszintén mindezen személyek családjának velük lakó tagjaira; *c)* a missióhoz tartozó egyéb hivatali személyzet tagjaira, úgymint titkárokra, irodatisztekre, lelkészekre, orvosokra; *d)* a szolgaszemélyzetnek tagjaira.

Ama kérdés eldönétésénél, hogy valakit a területenkívüliség megillet-e, bizonyos szerepet játszik az is, vajjon az a személy, kiről szó van, a diplomáciai missió államának honosa-e, vagy nem. (A magyar főudvarnagyi bíráskodásról szóló 1909. évi XIV. t.-c. 3. §-ának indokolásából.)

Konzulátusi alkalmazottak területenkivüliségének kérdése. A kir. igazságügyminiszternek 21.166. I. M. sz. a. alkalma volt kijelenteni, hogy a konzulátusi alkalmazottakat exterritoriálitás nem illeti, hanem ők polgári ügyekben csak azon kisebb mentességeket és kiváltságokat élvezik, amelyeket részükre az államszerződések biztosítanak.

Ilyen mentességeket és kiváltságokat tartalmaznak egyes szerződések, amelyeket a II. kötet végén közlünk. E szerződések értelmében a konzulsági hivatalnokokat polgári peres jogügyekben csak két kiváltság illeti; az egyik az, hogy ha kereskedők, irányukban a személyes letartóztatás — amennyiben letartóztatásnak magánjogi téren az illető ország törvényei szerint egyáltalában helye van — csak kereskedelmi kötelezettségek miatt és nem egyéb magánjogi ügyek miatt alkalmazható; a másik kiváltság az, hogy amennyiben az őket kinevező ál-

lam alattvalói, némely szerződés szerint pedig azonfelül, amennyiben kereskedést vagy ipart nem üznek, nem tartoznak tanukként megjelenni azon ország bíróságai előtt, ahol székelnek, hanem vagy a lakásukon hallgatandók ki, vagy írásbeli nyilatkozat veendő ki tőlük.

A szerződések egyikében sincs a konzulsági alkalmazottak részére polgári jogügyekben egyéb kiváltság biztosítva. Nevezetesen nincsenek kivéve bármi részben a polgári peres bíróságok hatósága alól és nincs rendelkezés, mely szerint velök mint perben álló személyekkel szemben különleges jogszabályok volnának alkalmazandók.

Nem illetik ilyen természetű kiváltságok és mentességek a konzulsági alkalmazottakat a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt contentiosus ügyekben sem.

A Nemzetközi Dunabizottság intézményei és kiküldöttei az akkreditált diplomáciai ügyvivők részére béke és háború idején elismert kiváltságokat és mentességeket élvezik. (1923: XIV. t.-c. XXXVII. cikk; 54807/922. I. M. sz. közl. I. K. 552.)

A külföldi államokat és államfőket nemcsak közjogi jellegü államhatalmi cselekményekből kifolyólag, hanem — bizonyos kivételektől eltekintve — még szorosan vett magánjogi ügyletekből kifolyólag sem lehet a belföldi bíróság joghatósága alá vonni. Ily kivételek: az önkéntes alávetés esete, a belföldi ingatlanok és hagyatékok tekintetében keletkezett perek, a külföldi állam vagy államfő által a belföldi bíróságnál indított perben emelt viszontkereset és — habár ez sem áll vitán kívül — a külföldi állam vasuti, hajózási és hasonló forgalmi vállalataiból származó perek. (B. 5081/1916. Pdt. II. 314. oldal).

A bírói hatáskör vizsgálata.

10. §. *Hatáskörét a bíróság hivatalból veszi figyelembe.*

Amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik, a hatáskörnek vagy a hatáskör hiányának megalapitására előadott tényállitások valóságát — ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával nem ellenkeznek — a bíróság csak az ellenfél tagadása esetében vizsgálja.

Amennyiben a hatáskör a per tárgyának értékétől függ, a bíróság hatáskörének hiányát az alperes perbebocsátkozása után hivatalból többé figyelembe nem veheti.

A hatáskör a bírói hatalom gyakorolhatásának mértékét határozza meg s így fogalmilag abszolut jelleggel bir. *A Pp.*

ehhez képest *általános szabályként elő is írja a hatáskörnek hivatalból való figyelembevételét* és pedig nemcsak a 50. §. 1. bekezdésében, hanem: a keresetlevél elintézésekor: 129., 140., 141. §§.; a perfelvételi tárgyaláson és az eljárás bármely szakában: 180. §. és 183. §.; a perfelvételi határnap elmulasztása esetében, 443. §. 1., 2. p.: a fellebbezési eljárásban: 499. §.; a felülvizsgálati eljárásban: 540., 542. §§.; bányaügyekben: 585. §.; a fizetési meghagyási eljárásban: 591. §.; a váltófizetési meghagyásos eljárásban: 680. §.; a bérleti viszonyok megszűntetése iránti eljárásban: 623. §.; a házassági ügyekben: 652. §.; a törvényesség megtámadása iránti perekben: 696. §.; a kiskorúság meghosszabbítása s a meghosszabbítás megszűntetése iránti eljárásban: 707., 717. §§.; a gondnoksági eljárásban: 720., 729. §§.; az apai hatalom gyakorlatának megszűntetését megtámadó eljárásban: 731. §.; a holtnaknyilvánítási eljárásban: 747., 748. §§.; az okirat megsemmisítése iránti eljárásban: 750., 754. §§.

Ezen általános szabály alól azonban a Pp. — gyakorlati szempontokkal számolva — *kivételeket* is tesz; amennyiben:

1. a 10. §. 2. bek. szerint a hatáskörnek vagy hiányának megalapítására előadott tényállítások valóságát a bíróság nem vizsgálja hivatalból, hanem — köztudomás és hivatalos tudomás eseteitől eltekintve — csak az ellenfél tagadása esetében; (viszont kivételesen megkívánja a továbbmenő, hivatalból való vizsgálatot is, így például az 1. §. 2. *a)* pontja esetében nem elegendő azt állítani, hogy a járásbíróság hatásköre az ott körülírt módon ki van kötve, hanem az arról szóló okiratot is fel kell mutatni, mert ellenesetben a bíróság ezt a tényállást nem fogadhatja el valónak. 499. §. 1. bek. 522. §. 2. bek., 759. §.)

2. Az értéktől függő hatáskör hiányát csak a perbebocsátkozásig (tehát a keresetlevél elintézésekor 140—141. §§. és a perfelvételi határnap elmulasztása esetében 443. §. 1—2. p.) kell hivatalból figyelembe venni és ugyanilyen megítélés alá esik, vagyis a perbebocsátkozás után hivatalból többé nem lehet figyelembe venni a *kikötött* járásbírósági hatáskört (Pp. 1. §. 2. *a)*, illetve tőzsdebírósági (Ppé. 24—25. §.) vagy választott bírósági (Pp. 767. §.) kikötést sem.

3. További kivételek: Pp. 11., 12., 499. §. 1. bek. 522. §. 2. bek., 759. §.

11. §. *A törvényszék határozata azon az alapon, hogy az ügy a járásbíróság hatáskörébe tartozik, fellebbvitellel meg nem támadható.*

Mi. „A törvényszéki eljárás nagyobb biztosítékkal van ellátva, mint a járásbírósági, ennélfogva a törvényszék határozata azon az alapon, hogy az ügy a járásbíróság hatáskörébe tartozik, nem kifogásolható. Az egyedüli sérelem, mely itt al-

perest érhette, a nagyobb költség. Ez azonban az eljárás befejezése után többé figyelembe nem jöhet, mert a költség már felmerült és ha törvényszék határozata a hatáskör hiánya miatt megtámadható volna, ez még nagyobb költségszaporulatot idézne elő." Véleményem szerint a 11. §. a törvényszéknek, mint elsőfokú perbíróságnak, akár az ügy érdemében, akár csak a pergátló kifogás tárgyában hozott határozatára egyaránt vonatkozik és pedig tekintet nélkül arra, hogy a pertárgy értéke miatt vagy értékre tekintet nélkül vagy kikötés alapján tartoznék az ügy a járásbírósághoz. (Ugyanígy Kovács: Kommentár 124—125.; ellenk. Antalfi.) — V. ö. 522. §., 759. §.

Ha a tszék mint elsőbíróság elveti azt a pergátló kifogást, hogy az ügy a járásbíróság hatáskörébe tartozik, ily ítélet ellen a Pp. 11. §-a értelmében fellebbvitelnek helye nincs. (Pdt. VI. 13.) *Ugyanígy:* Pdt. X. 68.

A törvényszék, mint elsőbíróság ítélete, mely a Pp. 180. §. 3. pontjára alapított pergátló kifogást elveti, nem támadható meg fellebbezéssel azon az alapon, hogy az ügy a járásbíróság hatáskörébe tartozik. Ha a fellebbezési bíróság a Pp. 11. §-a ellenére mégis belebocsátkozik e pergátló kifogás elbírálásába, ítéletét hatályon kívül kell helyezni, még ha az ügy nincs is a törvény által értékre tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe utalva. (Pdt. VI. 14.)

Ellenkező: A 11. §-nak az a rendelkezése, amely szerint „a törvényszék határozata azon az alapon, hogy az ügy a járásbíróság hatáskörébe tartozik, fellebbvitellel meg nem támadható" — csakis egy érdemi határozat hatáskört illető döntésének megtámadhatatlanságára vonatkozik. (K. 1563/1920. Ptt. II. 161.)

A 11. §. szempontjából mellékes, hogy az ügy a per tárgyának értékére tekintettel vagy anélkül, avagy kikötés alapján tartozik a járásbíróság hatáskörébe. Ha a törvényszéknél indított keresettel szemben emelt pergátló kifogás arra van alapítva, hogy a felek az ezen törvényszék területéhez nem tartozó valamely járásbíróság hatáskörében és illetékességében állapodtak meg és ha a törvényszék a pergátló kifogást elveti, akkor a Pp. 11. §-a a fellebbvitelt nemcsak a hatáskör, hanem az illetékesség kérdésében is kizárja: mert a kikötött járásbíróság illetékessége elsősorban ennek a hatáskörét feltételezi. (Bp. tábla 1562/1918. Pdt. IV. 152.)

12. §. *Ha valamely bíróság hatáskörének hiánya jogerős ítélettel ki van mondva, az utóbb eljáró bíróságok oly ok miatt, amely a korábbi ítélet alapjával ellenkezik, az ügyet hatáskörükből el nem utasithatják.*

Ez a §. a negatív hatásköri összeütközéseket akarja korlá-

tozni s elejét venni annak, hogy az ügy a hatáskör fölötti vita miatt ne találjon bíróságot.

Ha a hatáskör hiányát a hatóság csak végzéssel mondta ki (t. i. nem tárgyalás alapján, hanem pl. a keresetlevél visszautasításával: 141. §. határozott a hatáskör kérdésében), akkor az utóbb eljáró hatóságot ez a bírói határozat nem köti. — A községi bíráskodásra nézve l. a 759. §-t.

Második fejezet.

Jogsegély.

13. §. ***Más bíróság területén bírói cselekmények rendszerint megkeresés útján foganatosítandók, kivéve, ha a cselekmény a bíróság székhelyén teljesítendő.***

A bíróság területén kívül is eljárhat, ha ez a határon foganatosítandó cselekmény befejezése végett szükséges, vagy ha a cselekménynek közvetlen foganatosítását a sürgősség vagy az ügy alapos elbírálhatása indokolja. Azt a járásbíróságot, amelynek területén a cselekményt foganatosítják, lehetőleg előre kell értesíteni és ez megkeresésre a cselekmény végbevitelében segédkezni köteles.

A törvényszékek és a felsőbíróságok székhelyükön kívül megkeresés útján is foganatosíthatnak bírói cselekményeket.

Az utolsó bekezdés csak székhelyen kívüli cselekményre vonatkozhatik; a budapesti kir. törvényszék tehát Budapesten foganatosítandó cselekményt megkeresés útján nem foganatosíthat. Ahol azonban a Pp. kifejezetten megengedi a rendszerint a perbíróság által foganatosítandó cselekménynek megkeresés útján foganatosítását pl. az 537. a felülv. eljárásban megengedett bizonyításfelvételnek, ott a székhelyen is lehet ezt megkeresés útján foganatosíttatni; pl. a kir. Kúria a Budapesten foganatosítandó bizonyításfelvételt is rábízhatja az illető budapesti járásbíróságra, vagy Budapesten lévő törvényszékre, ha a perben ez jár el. V. ö. Ppn. 10. §.

14. §. ***A megkeresést ahhoz a járásbírósághoz kell intézni, melynek területén a cselekmény teljesítendő.***

Felsőbíróságok a perben eljárt alsóbíróságot is megkereshetik.

A felülvizsgálati bíróság pl. a megengedett bizonyításfelvételek (537. §.) foganatosítása végett nem köteles járásbírósá-

got megkeresni, hanem a fellebbezési bíróságként eljárt törvényszéket is megkeresheti.

Választott-bírósági megkeresés: 778. §.

15. §. *A megkeresés teljesítését megtagadni nem szabad.*

Ha azonban a cselekmény tiltó törvénybe ütközik, vagy megkeresés útján egyáltalában nem teljesíthető, a megkeresés teljesítését meg kell tagadni.

Ha a megkeresés teljesítésére más bíróság vagy hatóság van hivatva, a megkeresett bíróság a megkeresést ennek küldi meg és erről a megkereső bíróságot értesíti.

A megkeresett bíróság is eljárhat területén kivül, ha ez a határon foganatosítandó cselekmény befejezése végett szükséges.

Az első bekezdés a szabály, a második bekezdés a kivétel, de mindkettő cogens (tiltó, illetőleg parancsoló) jellegű.

A megkeresés teljesítése: 1869: IV. t.-c. 23. §. 1. bek. Teljesíteni kell: katonai bíróság tanukihallgatási megkeresését akkor is, ha a kihallgatandó tanu tényleges katonai szolgálatban áll, a katonai bíróságnak tanu eskü alatti kihallgatását kívánó megkeresését (7181/1890. I. M. Mars. II. 113.); a képviselőház összeférhetetlenségi bizottságának (1901: XXIX. t.-c. 17. §.); a hatásköri bíróságnak (1907: LXI. t.-c. 18. §.); pénzügyi hatóságnak (pl. 1920: XXXIV. t.-c. 63. §., 31.301/1921. I. M. sz. r. I. K. 429.), az állandó nemzetközi bíróságnak (1921: XXXIII. t.-c. 14. §. 58.893/1922. I. M., I. K. 1923. 19.), a Vegyes Döntőbíróságnak (Bsz. 239. c. a) p. 2930/1925. M. E., I. K. 75., a munkásbiztosító bíróságnak: 1921: XXXI. t.-c. 25. §. megkereséseit.

Megkeresés útján teljesíthető perbeli cselekmények: Pp. 226., 231., 274., 276., 289., 331., 338., 341., 351., 375., 378., 537., 645., 655., 668., 707., 710., 711., 749., 778. Ppn. 10. §. L. még a Pp. 117., 164., 217., 263., 279., 281., 282., 283., 291., 296., 297., 303., 312., 313., 314., 346., 348., 349., 353., 356., 357., 360., 361., 364., 450., 656—661., 688., 689. §§.

Megkeresés útján nem teljesíthető perbeli cselekmények: 392., 302., 282. (l. fentebb Mi. a) 298., 312. §§.)

Külföldi bírói hatósági megkeresések.

16. §. *Külföldi bírói hatóságok megkereséseire — amennyiben e részben külön jogszabály másként nem rendelkezik, — az előbbi §. alkalmazandó. Az ilyen megkereséseket, eltérő nemzetközi megállapodás hiányában*

csak a viszonosság feltétele alatt kell teljesíteni. Az igazságügyminiszternek a viszonosság felől tett nyilatkozata a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetében hivatalból kell kikérni.

Az eljárás külföldi bírói hatóságok megkeresése alapján is a hazai jogszabályok szerint történik. A megkereső bírói hatóság kifejezett kívánságára azonban a külföldi jogban megszabott eljárást is teljesíteni kell, ha az eljárásnak ezt az alakját hazai törvény nem tiltja.

A külföldi bírói hatóságok megkeresésének teljesítését tüzetesen szabályozza az 1909: XIV. t.-cikkbe iktatott hágai nemzetközi egyezmény II. része (8—16. cikke) és a 9000/1909. sz. Im. végrehajtási rendelet III. része (25—34. §§.).

Egyezményes tagok: Belgium, Csehszlovákia, Dánország, Danzig, Lengyelország, Luxemburg, Marokkó spanyol védnöki területe, Magyarország, Németalföld, Németausztria, Németbirodalom, Norvégia, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Finnország.

A hágai egyezmény alá eső jogsegély érintkezési nyelve tekintetében Belgiummal, Norvégiával és Portugáliával létrejött megállapodás: 43.110/1913. (I. K. XXII. 521.) Portugália ujabban nem csatlakozott az egyezményhez.

Csehszlovákia csatlakozása a hágai perjogi egyezményhez: 59.832/1926. I. M. (Bp. K. 282. I. K. 205.)

Polgári jogsegély-szerződés Romániával: 1925: VI. t.-c. Bírósági iratok és telekkönyvek kicserélése Jugoszláviával: 3430/1925. M. E. VII. Függelék (Bp. K. 129.); 32.600/1925. I. M. (Bp. K. 163., I. K. 124.), Romániával: 1925: VI. t.-c. 7534/1924. M. E. (Bp. K. 266. I. K. 231.) — Jogsegély Olaszországgal: 1927: I. t.-c. 6—12. c. A Vegyes Döntőbíróságoknak nyujtandó jogsegély: 2930/1925. M. E. I. K. 74.)

A nemzetközi jogsegély szabályait a II. kötet végén részletesen közöljük.

A Pp. területén kívül levő bírói hatóságoktól származó megkeresésekre és a Pp. területén kívül teljesítendő megkeresésekre rendeleti szabályozásra felhatalmazás: Ppé. 105. §.

A trianoni Bsz. 221. cikke értelmében a Hágában a polgári eljárásra nézve kötött és az 1909: XIV. t.-c.-be becikkelyezett egyezmény hatályában fennáll; ehhez az egyezményhez pedig úgy Olaszország, mint Magyarország hozzájárultak és az egyezmény 8. cikke értelmében a szerződő felek foganatosítják egymásnak a polgári ügyekben bírói cselekmény teljesítése tekintetében előterjesztett megkereséseit. (P. VII. 1489/1923. Pdt. IX. 28.)

Ha azt, hogy a kereseti követeléssel hasonló természetű

követelések tekintetében az osztrák bíróságok is helyt adnak a magyar honosok részéről a valorizáció iránt előterjesztett kérelemnek, vagyis hogy ebben az irányban Ausztriával viszonosság áll fenn, az alperes kétségbevonta: a Pp. 16. §-a értelmében az igazságügyminiszter nyilatkozatát kell kikérni. (P. VII. 5480/1925. Pdt. XI. 8.)

Megkeresés megtagadása ellen jogorvoslat.

17. §. *A megkeresés teljesítésének megtagadása, valamint a 15. és 16. §. ellenére történt foganatosítása felől — amennyiben külföldi megkeresésekre külön jogszabály másként nem rendelkezik — az érdekeltek kérelmére, vagy a megkereső bíróság, illetőleg az erre hivatott külföldi hatóság felszólalására az a kir. ítélőtábla határoz, amelynek a megkeresett bíróság alá van rendelve.*

A kir. ítélőtábla szóbeli tárgyalás nélkül határoz és határozata csak a jogsegély megtagadása esetében vihető fellebb, még pedig a megkereső bíróság részéről csak akkor, ha az a kir. ítélőtáblának nincsen alárendelve.

Mi. A megkeresések megtagadása miatt eddig felügyeleti úton lehetett orvoslást keresni; a Pp. ebben a bírói kérdésben bírói orvoslást enged.

A fórum tekintetében kivételt állít fel a 17. §. az alól az általános szabály alól, mely szerint a járásbíróság felett a törvényszék a felsőbíróság.

Nem tér el ettől a szabálytól a Pp. akkor sem, ha a jogsegély megtagadása miatt nem a megkereső bíróság, hanem az érdekelt felek valamelyike panaszkodik.

A kir. ítélőtábla határozata ellen csak a jogsegély megtagadása esetében van fellebbvitel, az alárendeltségi viszonynál fogva pedig az illető ítélőtáblának alárendelt bíróság részéről a saját felsőbíróságának határozata elleni fellebbvitel ki van zárva. Az ítélőtáblának alá nem vetett bíróság részéről és a fél részéről való jogorvoslat természetesen nincs kizárva.

Megjegyzendő, hogy itt nem formaszerű fellebbvitelről van szó, amelyre a Pp. IV. címe volna alkalmazandó és az nincs is határidőhöz kötve.

A fél meghallgatása nem szükséges; ha meghallgatást rendel a bíróság, a 254. §. szerint kell teljesíteni.

A külföldi megkeresés teljesítésének megtagadása felől l. a hágai egyezmény 11—13. cikkét és a vég. rend. 20—30. §-át (l. a II. kötet végén). V. ö. Ppé. 36. §.

A 17. §-ban megengedett felszólalás nem függ attól, hogy

a megkeresés teljesítését megtagadó bírói határozat egyébként jogorvoslattal megtámadható-e vagy nem. (10.097/1915. Pdt. III. 32. old.)

A Pp. I. Címe, II. Fejezetének a jogsegélyt szabályozó intézkedései, a 13. §. 3. bekezdésében foglalt kivételtől eltekintve, azokra a bírói cselekményekre vonatkoznak, amelyeknek az elvégzésére minden rendes bíróság hatáskörrel bír, de a megkeresés azért válik szükségessé, mivel a cselekmény a megkereső bíróság területén kívül teljesítendő; a Pp. 17. §-a tehát nem alkalmazható akkor, amidőn a megkeresés az 1881: LX. t.-c. 133. §-ában szabályozott utalványozás teljesítésére, tehát oly végrehajtási cselekményre irányult, mely kizárólag a végrehajtás foganatosítására hivatott bíróság hatáskörébe tartozik. (Bpesti tábla P. II. 2102/1917. Pdt. III. 158.)

Megkeresés teljesítésének megtagadása esetében a Pp. 17. §-a szerinti felszólalásnak nincs helye, ha a sérelem a rendes jogorvoslati úton is orvosolható. (Temesvári tábla P. 1165/1915. Pdt. I. 412.)

Az ügyvédi kamara a járásbíróságot az ü. rdts. 37. §-ának 2. bekezdése alapján megkeresheti a hadbavonult ügyvéd iratainak és értékeinek leltározása iránt. Ha a járásbíróság az ü. rdts. 37. §-ának 2. bekezdése alapján kamarai megkeresés teljesítését megtagadja, efelől a Pp. 17. §-a értelmében az illetékes ítélőtáblának kell határoznia. (1915. Pk. II. 7222. Pdt. II. 55. sub I—II.)

A Pp. második fejezete a bíróságoknak csupán a saját területükön kívül megkeresés útján foganatosítandó jogcselekményei védelmére szolgál: arra az esetre tehát, midőn az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága az ügyvédi rendtartás 94. §-a alapján az iratokat bírság kiszabása céljából a bírósághoz teszi át, a Pp. 17. §-a nem alkalmazható. (Pk. VI. 9767/1915. Pdt. II. 241.)

Külföldön teljesítendő megkeresések.

18. §. ***Külföldön teljesítendő megkeresések az e részben irányadó külön szabályok szerint történnek. Eltérő szabály hiányában a megkeresés az igazságügyminiszter útján történik.***

A bíróságok azokról az esetekről, amelyekben a külföldi bírói hatóságok viszonosságot nem gyakorolnak, kötelesek az igazságügyminiszternek jelentést tenni.

A külföldön teljesítendő megkeresésekről az 1909: XIV. t.-cikkbe iktatott hágai nemzetközi egyezmény II. 8—16. cikke és a 9000/1909. sz. végr. rend. III. B. (19—24. §§.) rendelkeznek (l. a II. kötet végén).

M. kir. követségek és konzulátusok jogtanácsosai: Bécsben dr. Deutsch Mór (I. K. XXXIV. 57.), Prágában dr. Magerstein Vilmos (I. K. XXXIV. 88.), Londonban: Oppenheim M. Albert (I. K. XXXV. 169.), Nápolyban: dr. Borselly Edgar (I. K. XXXVII. 37.), Párisban: dr. Saget János (I. K. XXXII. 282.), Fiumében: dr. Benzan Guidó (I. K. XXXI. 586.), Milanóban: Vallini Albert (I. K. XXXVIII. 162.), Varsóban: Larski (Goldberg) Sándor Konrád (I. K. XXXIII. 124.), Hamburgban: Bintz Werner (I. K. XXXVII. 23.), Pozsonyban: Prónay Aladár (I. K. XXXVIII. 7.), Winnipegben: Andrews Alfréd (I. K. XXXVIII. 145.), Párisban: Miellet Ödön (I. K. XXXIX. 49.).

Harmadik fejezet.

Bírói illetékesség.

I. Az illetékesség azt határozza meg, hogy az egyenlő hatáskörű bíróságok közül területileg melyik van hivatva valamely ügyben eljárni. Gazdasági szempontból igen nagy jelentősége van az illetékességi okok helyes szabályozásának. Az alperes érdeke, hogy lehetőleg ne vonják őt el lakóhelyének bíróságától, ahol a legkényelmesebben védekezhetik. Ezen ősrégi szabály az „actio sequitur forum rei" elve, vagyis, hogy *általános illetékességgel* az alperesre nézve lakóhelyének bírósága bír, amelynél ellene mindazon perek megindíthatók, amelyekre nézve más bíróság kizárólagos illetékessége megállapítva nincsen. (Pp. 19. §.) Viszont azonban tekintettel kell lenni a felperesek, különösen a kereskedők és iparosok érdekeire is, amelyek arra irányulnak, hogy ezek ne legyenek kénytelenek perlés végett mindig az alperesek után futni, hanem a maguk üzlete, telepe helyén stb. is perelhessenek. Ezen ellentétes érdekek méltányos kiegyenlítése végett a Pp. igen számos és gyakran bonyolult *különös illetékességi okokat* is megállapít, amelyek csak bizonyos ügyekben vehetők igénybe az alperessel szemben. A különös illetékességi okok rendszerint vagylagosak (alternatívak), azaz versenyeznek egymással és az általános illetékességgel is és a felperes választásától függ, hogy az illető ügyre fennforgó több illetékességi ok alapján melyik bíróságnál perel. Lehet azonban a különös illetékesség kivételes *kizárólagos* is, amidőn bizonyos nemű perek csak egy (vagy több) meghatározott bíróságnál indíthatók meg és ettől a felperes sem az általános, sem az egyéb különös illetékesség javára el nem térhet, más bíróság illetékessége kifejezett alávetéssel (szerződéssel) sem állapítható meg s a bíróság a kizárólagos illetékességet alperes perbebocsátkozása után is, sőt bizonyos mértékben még a fellebbezési, sőt a felülvizsgálati eljárásban is hivatalból veszi figyelembe, ami megakadályozza azt az egyébként az alperesi illetékességi kifogás elmaradása esetében bekövetkezhető és

— bár helytelenül — hallgatólagos illetékességi alávetésnek nevezett jelenséget, hogy az illetéktelen bíróság is illetékessé válhatik, illetve illetéktelensége figyelmen kívül marad. V. ö. Te. 11. §.

II. *Kizárólagos illetékességet* állapít meg: a 30. §. 2. bek. a perbejelentésre, a 33. §. a törvényszéki hatáskörbe tartozó bizonyos kereskedelmi perekre, (2. §., 4., 5., 6. p.) a 35. §. a bírói felügyelet alatt történő vagyonkezelésből származó perekre, a 39. §. ingatlanra vonatkozó dologi perekre, a 42. §. hitbizományi perekre, a 43. §. belföldön levő ingatlanokra vonatkozó, továbbá az örökösödési eljárás befejezése előtt folyamatban levő örökösödési stb. perekre, a 83. §. főbeavatkozási perre, a 139. §. egyességi kísérletre, a 382. §. az előzetes bizonyítás iránti kérelemre, a 413. §. a szolgáltatás mennyiségének vagy tartamának megváltoztatása iránt indított keresetre, az 566. §. a perújítási keresetre, az 586. §. bányaperekre, a 621. §. a bérleti viszony megszüntetésére irányuló eljárásra, a 639—641., 645., 648., 649. és 683. §§. a házassági ügyekre, a 707., 717. §. kiskorúság meghosszabbítására és megszüntetésére, a 718., 725. §§. a gondnoksági eljárásra, a 730. §. az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásra, a 735., 748. §§. a holttányilvánító eljárásra, a 749. §. az okirat megsemmisítése iránti perre, továbbá a Ppé. 12., 19., 20., 23., 26., 32., 39., 100. §. tkvi perekre, elmegyógyintézetbe felvételre s onnan elbocsátásra, csődperekre, ipartestületi bék. bizottságtól járásbíróság elé vitt perekre, bizonyos végrehajtási perekre, hiteles hely elleni panaszra, valamint az 1881: XVII. t.-c. 230. §. csődperekre, az 1881: LX. t.-c. 92., 216., 236., 244. §§. végrehajtási perekre, 1912: VII. t.-c. 28. §. házassági perekre, az 1410/1926. M. E. sz. r. 95. §. csődönkívüli kényszeregyezség hatálytalanítása iránti perekre, a tisztességtelen verseny alapján indított perekre az 1923: V. t.-c. 38. §., a 23.800/1924. I. M. sz. r. 3. §., 23.900/1924. I. M. sz. r. 14. §. (I. K. 96., 98.) Illetékesség szerzői jogi perekben 9800/1922. I. M. sz. r. 2. §. (I. K. 63.), a hazaárulók vagyoni felelősségén alapuló perben (bpesti tszék): 1915: XVIII. t.-c. 2. §.

III. A Pp. az általános illetékességet a 19—25. §-okban, a különös illetékességi okokat pedig a 26—46. §-okban szabályozza. De ez a szabályozás nem kimerítő.

1. *A különös eljárásokban szabályozott illetékességi okok:* bányaeljárásban: 586. §., a fizetési meghagyásos eljárásban: 589. §., a váltómeghagyásos eljárásban a váltóperbeli illetékesség: 30., 619. §§., a bérleti viszony megszüntetése iránti eljárásban: 621. §., a házassági ügyekben: 539—641., 645., 648., 649., 675., 683., 687. §§. Ppé. 28. §. a kiskorúság meghosszabbítási eljárásban: 702., 717. §§., a gondnoksági eljárásban: 718., 725. §§., az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó el-

járásban: 730. §., a holtnaknyilvánítási eljárásban: 735., 748. §§., az okiratok megsemmisítése iránti eljárásban: 749., a községi bírósági eljárásban: 760., 763., 765. §§., a választott bírósági eljárásban: 787. §.

2. *Ezen a fejezeten kívül vannak szabályozva* továbbá a következő illetékességek: illetékesség a megkeresés megtagadása miatti kérelemre vagy felszólalásra a 17., a bírói személyek kizárására a 64., a bíróság kijelölésére a 68., a pertársakra a 77., 78. §., a főbeavatkozásra a 83., a mellékbeavatkozásra a 84. §., a perbehívásra a 89. §., a szegénységi jog iránti kérelem előadására a 115., az egyességi kísérletre a 139., az új keresetre és a viszontkeresetre a 189., az előleges bizonyításra a 382., a szolgáltatás minőségének és tartamának megváltoztatása iránti keresetre a 413. §., az igazolási kérelemre a 452., 454. §§., az ellentmondásra a 461. §., a félbeszakított eljárás folytatása iránti kérelemre a 465. §., az eljárás felfüggesztése iránti kérelemre a 472., a fellebbezésre a 481., 478. §§., a felülvizsgálatra az 525., 527. §§., a felfolyamodásra az 553., 575. §§., csődmegtámadási perekre s egyéb csődperekre: Ppé. 23. §., a perújításra az 566. §.; a magyar földhitelintézet követeléseire Ppé. 15. §., az ügyvédi díjakra a Ppé. 18. §., elmebetegek gyógyintézetbe felvételére és elbocsátására a Ppé. 19., 20. §§., a csődmegtámadási perekre stb. a Ppé. 23. §., az ipartestület békéltető bizottságától a járásbíróság elé vitt perekre a Ppé. 26. §-a; az átmeneti illetékességekre a Ppé. 58., 59., 62., 63., 65., 69. §§., tengerészeti ügyekre a Ppn. 22. §.

Illetékességi szabályok külön tvben is vannak, pl. az 1881: XVII. t.-c. 230. §., 1875: XXXVII. t.-c. 310. §., 1881: XXXIX. t.-c. 17. §.; 1881: XLI. t.-c. 43. §., 1921: LIV. t.-c. 25. §., 1886: XXII. t.-c. 144., 156. §§., 1887: XXXV. t.-c. 2. §.; 1888: XIX. t.-c. 58. §.; 1892: XXV. t.-c. 27. és 1895: XXXVII. t.-c. 15. §., 1898. XXIII. t.-c. 45. §.; a csődönkívüli kényszeregyezség hatálytalanítása iránti keresetre az 1910/1926. M. E. sz. r. 95. §. (I. K. 25.), a Békeszerződéssel összefüggő illetékességekre 8300/1923. M. E. (l. a II. kötet végén).

Általános illetékesség.

A lakhely illetékessége.

19. §. *Az a bíróság, amelynek területén az alperes lakik, mindazokban a perekben illetékes, amelyekre nézve más bíróság kizárólagos illetékessége megállapítva nincsen (általános illetékesség). Több lakhely közül bármelyik megalapítja az illetékességet.*

A Pp. a lakhely fogalmát nem határozza meg. Az általános

magánjog szerint ez az a hely, ahol valaki azzal a szándékkal tartózkodik, hogy ott állandóan maradjon, az a hely, amelyet vagyonjogi személyiségének központjául választ. A lakhely megalapításához tehát egyrészt a tartózkodás ténye, másrészt az állandó ottmaradás szándéka kívántatik. A tartózkodás helyétől tehát abban különbözik, hogy az utóbbihoz az állandó ottmaradás szándéka nem szükséges. A lakhely alapításának és abbanhagyásának szabályozása magánjogi szabályokkal áll összefüggésben és azért tulajdonképeni helye a magánjogban van.

A Magánjogi Törvénykönyv javaslatának a lakóhelyre vonatkozó rendelkezései:

37. §. Az ember lakóhelye az, ahol állandó ottmaradás szándékával letelepedik. Lehet több lakóhelye is.

Elveszti lakóhelyét, aki letelepedését az abbanhagyás szándékával megszünteti.

Cselekvőképtelen és korlátoltan cselekvőképes személy csak törvényes képviselőjének akaratával alapíthatja és szüntetheti meg lakóhelyét.

38. §. Kiskorú törvényes gyermek lakóhelye az, amelyik az atyjáé; kiskorú házasságon kívüli gyermeké az, amelyik az anyjáé; kiskorú örökbefogadott gyermeké az, amelyik az örökbefogadójáé. A gyermek ezt a lakóhelyet — nagykorúságának elérte után is — csak akkor veszti el, ha jogérvényesen megszünteti.

V. ö. a békeszerződés rendelkezéseivel kapcsolatos elszámolásról szóló 1923: XXVIII. t.-c. 38. §.

Országgyűlési képviselő személyes keresetekben azon alapon, hogy ezen hivatásánál fogva Budapesten kell bizonyos ideig laknia, a budapesti bíróságok, mint ezen lakhelyéhez képest illetékes bíróság előtt beperelhető. (Smsz. 12.380/76. M. III. 37.)

A bejelentési hivatalnál nyilvántartott lakás a Pp. 19. §-án alapuló illetékességet megállapítja, ha a kijelentés csak a kereset beadása után történt. (P. III. 7637/1922. Pdt. IX. 162.)

20. §. *Magyar állampolgár, (akinek e törvény hatályosságának területén van községi illetősége), ha külföldön területenkivüliséget élvez, vagy ha a magyar állam szolgálatában (vagy az Ausztriával közös hatóságoknál és hivataloknál), mint tisztviselő, altiszt vagy szolga van külföldön alkalmazva, az illetékesség tekintetében megtartja utolsó belföldi lakhelyét, ennek hiányában pedig úgy tekintendő, mintha Budapest IV. kerületében laknék.*

Ez a szabály kiterjed az alkalmazott vele levő nejére és

atyai hatalma alat álló gyermekeire, de nem vonatkozik a nem hivatásos (tiszteletbeli) konzulokra és nem nyer alkalmazást arra a hivatalnokra, aki nem a kormány intézkedése következtében, hanem saját elhatározásából tartózkodik külföldön, pl. a határszéli magyar vasúti állomáson szolgáló vasúti hivatalnok a szomszédos külföldi helységben.

A zárjelbe tett szövegrészek a Horvát-Szlavonországgal és Ausztriával fennállott közjogi kapcsolat megszűnése következtében tárgytalanok.

A tartózkodási hely illetékessége.

21. §. *Oly személynek általános illetékességét, akinek lakhelye nincsen, az a hely alapítja meg, ahol tartózkodik, ha pedig tartózkodásának helye ismeretlen, vagy külföldön van, akkor az utolsó lakhely.*

Kiskorú és gondnokság alatt álló általános illetékessége.

22. §. *Oly kiskorúnak és gondnokság alatt álló személynek általános illetékességét, akinek lakhelye meg nem állapítható, illetékes gyámhatóságának székhelye alapítja meg; ha pedig az illetékes gyámhatóság sem állapítható meg, az előbbi §. alkalmazandó.*

A gyámhatóság illetékességét az 1877: XX. t.-c. 198—303. §-ai határozzák meg.

A kir. kincstár, állami kezelés alatt álló alapok, alapítványok általános illetékessége.

23. §. *A királyi kincstár és az állam kezelése alatt álló alapok és alapítványok általános illetékességét annak a hatóságnak a székhelye alapítja meg, amely az illető perben a képviseletre hivatva van. (A közös katonai hatóság ellen indított perekben ezt az illetékességet a képviseletre hivatott belföldi hatóságnak a székhelye alapítja meg.)*

Jegyzet. A zárjelbe tett szövegrész most már tárgytalan. A pestvidéki tszékre nézve l. Ppé. 89. §.

Törvényhatóság, község, a kezelésük alatt álló alapítványok általános illetékessége.

24. §. *A törvényhatóságok és a községek, valamint a kezelésük alatt álló alapítványok általános illetékessé-*

gét a törvényhatósági bizottság, illetőleg a községi képviselőtestület székhelye alapítja meg.

Közintézetek, testületek, kereskedelmi társaságok, egyesületek, alapítványok stb. általános illetékessége.

25. §. *Közintézetek, testületek, kereskedelmi társaságok, bányatársulatok, egyesületek, alapítványok és más vagyontömegek általános illetékességét — amennyiben a 23. és a 24. §. rendelkezése alá nem esnek, vagy általános illetékességük törvényben másképen szabályozva nincsen — székhelyük alapítja meg. Székhelynek kétség esetében az ügyvezetés helye tekintendő.*

Mi. Valamint az egyes személyt illetőleg a lakhely, úgy a közintézeteket, társaságokat, egyesületeket stb. illetőleg a székhely a vagyonjogi személyiség központja. Ezek általános illetékességét tehát a székhely alapján kell meghatározni, de csak annyiban, amennyiben illetékességük törvényben másképen meghatározva nincs. Törvény jelöli ki pl. a magyar földhitelintézet illetékes bíróságául a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéket (1871: XXXIV. t.-c. 1. §.), ugyane bíróságot a kisbirtokosok orsz. földhitelintézetét illetőleg (1879: XXXIX. t.-c. 2. §.) stb. Székhely az a hely, amelyet az alapszabályok ilyenül meghatároznak, ha pedig a székhely meghatározva nincs, vagy az iránt kétség merül fel, akkor az ügyvezetés helye tekintendő székhelynek. Az ügyvezetés helye az a hely, ahol az üzlet fővezetésének a központja, a könyvvezetés, a főpénztár stb. van; a fióktelep, a közgyűlések tartásának esetleges helye, egyes gyárak helye nem alapítja meg az általános illetékességet, hanem egyes esetekben a 28. §-ban meghatározott különös illetékességi okul szolgálhat.

Jegyzet. L. a 2. §. 8. pontjának jegyzetét, a képviseletre nézve a 72. §. jegyzetét.

Vasút általános illetékességét a 25. §. értelmében az a hely alapítja meg, ahol a cégjegyzék szerint a társaság főtelepe van; nem pedig az a hely, ahol a r.-t. üzletigazgatósága és betegsegélyző pénztára az okiratait keltezi: mert elsősorban a székhely irányadó és csak kétség esetében az ügyvezetés helye. (Győri tábla 445/1915. Pdt. I. 151.)

Különös illetékesség.

Huzamosabb tartózkodás illetékessége.

26. §. *Olyan vagyonjogi perekben, amelyekre nézve kizárólagos illetékesség megállapítva nincsen, az a bíró-*

ság is illetékes, amelynek területén az alperes huzamosabb tartózkodásra utaló körülmények közt tartózkodik, (pl. mint cseléd, kézi vagy gyári munkás, iparossegéd, tanuló). Ez a rendelkezés a fegyveres erőnek tényleges szolgálatban álló azokra a tagjaira, kik csakis védkötelezettségüket teljesítik, olyképen alkalmazandó, hogy irányukban az állandó katonai állomás helye határozza meg ezt az illetékességet.

Az e §-ban szabályozott illetékességnek nincs helye olyan alperessel szemben, aki perbeli cselekvőképességgel nem bír.

Mi. A Pp. ezt a lakhely után képzett illetékességet vagyonjogi perekben az általános illetékességgel konkurráló különös illetékességi okká teszi. A tényleges szolgálatban álló katonai személyekre nézve ezt az illetékességet az állandó katonai állomás (Garnison) helye állapítja meg. Ez a szabály azonban csak azokra a katonákra nyer alkalmazást, akik csak védkötelezettségüket teljesítik. A hivatásos katonák irányában az állandó katonai állomáshely a lakhely jelentőségével bír. E rendelkezés szövege nem enged kétséget a tekintetben, hogy nem vonatkozik a hivatásos katonákra, mert ezek nem olyanok, akik csak védkötelezettségüket teljesítik és nem vonatkozik a fegyvergyakorlatra bevonult tartalékosokra sem, mert ezek ott, ahova rendes lakóhelyükről behívattak, nem tartózkodnak huzamosabb tartózkodásra utaló körülmények közt.

Az olyan alperessel szemben, aki perbeli cselekvőképességgel nem bir, a javaslat nem ad helyt az állandó tartózkodás illetékességének, mert nem tartja helyesnek, hogy a törvényes képviselő rendszerint távoleső helyen való védekezésre kényszeríttessék. Mindazonáltal a kiskorú irányában sincs teljesen kizárva a §. alkalmazhatósága; amennyiben ugyanis perbeli cselekvőképességgel bir, mert a per tárgyáról peren kívül jogérvényesen rendelkezhetik, e §. alkalmazásának semmi akadálya sincs.

Jegyzet. 1. A kiskorú peren kívül arról rendelkezhetik, amit szolgálatával vagy munkájával szerez, ha 14. évét betöltötte és fenntartásáról maga gondoskodik. (1877. évi XX. t.-c. 3. §.) V. ö. a 71. §.

2. A kizárólagos illetékességre nézve l. a 19. §-t megelőző jegyzetet.

A Pp. 26. §-a oly tartózkodást feltételez, amelyből arra lehet következtetni, hogy az alperes vagyoni viszonyai a tartózkodás helyén összpontosulnak. (Bp. tábla P. I. 11.563/1915. Pdt. II. 1.)

A Pp. 26. §-ában említett tartózkodásnak nem kell állandónak lennie; az illetékességet tehát megállapítja az a hely, ahol az alperes — hónapos szobát bérelve — az általa elvállalt és hónapokig tartó építkezés céljából, ezen idő alatt, megszakításokkal, egy-egy napig tartózkodik. (Bpesti tábla P. III. 13.017/1916. Pdt. II. 431.)

A dolog vagy a vagyon illetékessége.

27. §. *Az előbbi §-ban említett vagyonjogi perekben olyan személy ellen, akinek belföldön lakhelye nincs, az a bíróság is illetékes, amelynek területén a per tárgyát tevő dolog vagy az alperesnek oly vagyona van, amely bírói foglalás tárgya lehet. Ha a vagyon követelésből áll, akkor az az adós lakhelyén, ha pedig a követelés valamely dologgal biztosítva van, azon a helyen is létezőnek tekintendő, ahol ez a dolog van.*

Külföldi közintézetekre, testületekre, kereskedelmi társaságokra, bánytársulatokra, egyesületekre, alapítványokra és más vagyontömegekre ezenfelül ezekben a perekben az a bíróság is illetékes, amelynek területén állandó képviselőségük, ilyennek hiányában pedig ügyeik vitelével megbizott közegük van.

A §. arra tekintet nélkül alkalmazandó, hogy a követelés alapjául szolgáló ügylet belföldön vagy külföldön jött létre: a második bekezdés szerint illetékes bíróság előtt akkor is perelhető a társaság, ha más bíróság területén telepe vagy vagyona van.

Ha azt az összeget, mely a felek közti jogviszonyból kifolyólag nem a felperest, hanem az alperest illeti, mégis — bár felhatalmazás nélkül — a felperes veszi fel, alperesnek ebből oly követelése keletkezik a felperes ellen, melynél fogva a felperes lakhelyének bírósága — mint amelynek területén az alperesnek lefoglalható vagyona van — a külföldi alperes elleni perre nézve a Pp. 27. §-a értelmében illetékessé lesz. Az a körülmény, hogy felperes a nála befolyt készpénzre — de anélkül, hogy azt saját követelésébe beszámítaná — a K. T. 309. §-a alapján megtartási joggal él, nem szünteti meg az alperesnek ezen összeg iránti követelését és az erre alapított illetékességet: mert a megtartási jog önmagában véve különben is csak biztosítást nyujt és kielégítésre — az ellenfél beleegyezésének esetén kívül — csak a K. T. 310. §-ában említett kereset folytán vagy a végrehajtási törvényben szabályozott elsőbbségi bejelentés útján vezethet. (Bp. tábla 3765/1916. Pdt. II. 433.)

Az a körülmény, hogy felperes vevő az árut az eladó és külföldön lakó alperesnek rendelkezésére bocsátotta, nem állapítja meg a vételár visszafizetésére és kártérítésre irányuló perben annak a bíróságnak illetékességét, amelynek területén az áru fekszik (Pp. 27. §.), habár a kereset annak a kimondására is irányul, hogy alperes az árut visszavenni köteles. (Bpesti tábla P. I. 5461/1916. Pdt. II. 432.)

A Pp. 27. §-ában szabályozott illetékesség szempontjából elegendő annak kimutatása is, hogy az illetékesség megállapítására alapul szolgáló vagyon az alperes foglalás alá vonható vagyonául jelentkezik és az alperes a pergátló kifogás keretében nem vitathatja sikerrel azt, hogy az a vagyon a kereset beadásakor már harmadik személy tulajdonát képezte: mert nem engedhető meg az illetékesség feletti határozatban való elbírálása annak, hogy az illetékesség alapjául megjelölt vagyon az alperesnek, vagy más peren kívül álló harmadik személynek a tulajdonát képezi-e. (P. IV. 3036/1917. Pdt. IV. 91.)

A belföldi vagyon hollétére alapított illetékesség (Pp. 27. §. 1. bek.) akkor is megáll, ha e vagyon egyedül a felperes által az alperes részére bírói letétbe helyezett összegből áll és ha a felperesnek az alperes ellen a bírói letétbe helyezett összeget meghaladó követelése van, sőt a kereset éppen a felperesi követelésnek és az alperesi ellenkövetelésnek felszámolását célozza. (Bpesti tábla 14. P. 1339/1918. Pdt. IV. 150.)

Belföldön fiókteleppel biró külföldi cég ellen a Pp. 27. §. 1. bekezdése nem alkalmazható. (P. II. 3648/1920. Pdt. VII. 124.)

Alperes által bírói letétbe helyezett és a felperes részére — azonban utóbbinak kérelme és hozzájárulása nélkül, sőt jogi álláspontja ellenére — kiutalványozott és felperes által fel nem vett összeg a Pp. 27. §-a szempontjából, mint alperesi vagyon, megállapítja az illetékességet. (P. IV. 5480/1921. Pdt. VIII. 5.)

A Pp. 27. §-ának második bekezdése alkalmazhatósága szempontjából nem szükséges, hogy a külföldi közkereseti társaság belföldi közege a cégvezető vagy a kereskedelmi meghatalmazott jogkörével birjon és tevékenységét kizárólag a szóbanforgó külföldi társaság ügyeinek ellátására fordítsa: hanem elegendő, ha hosszabb időn át, előre meg nem állapított számú eladási ügyletek kötésére nyert a külföldi közkereseti társaságtól megbízást és ha a megbízott a megbízó tudtával kifejezetten mint az ő „képviselője" szerepel harmadik személyekkel szemben. (Bpesti tábla 6. P. 6967/1917. Pdt. IV. 97.)

Ha a külföldi biztosítótársaságnak belföldön állandó képviselősége van, amelynek székhelye szerint illetékes bíróságnál a *Pp. 27. §-a 2. bek.* szerint perelhető, akkor egy másik bíróságnak a belföldi vagyon fekvésén (Pp. 27. §. 1. bek.) alapuló illetékessége meg nem állapítható. (P. IV. 1734/1918. Pdt. IV. 185. sub. I.)

A telep, a jószág illetékessége.

28. §. *Az ellen, akinek gyári, kereskedelmi, ipari, vagy más olyan telepe van, ahol ügyletek kötésével közvetlenül foglalkozik, a telep ügykörét illető perek annak a helynek a bírósága előtt is megindíthatók, ahol a telep van. Az ellen, aki lak- és gazdasági épületekkel ellátott jószágon gazdaságot folytat, a jószág gazdaságát illető perek annak a helynek bírósága előtt is megindíthatók, ahol a jószág fekszik vagy ahonnan a gazdaságot vezetik.*

A gazdaság vezetésének helye akkor is megalapítja az illetékességet, ha nem a jószág helyén van.

A Pp. 28. §-a alapján az ügyletek kötésével közvetlenül foglalkozó fióktelep ügykörét érintő per a fióktelep helyének bírósága előtt akkor is megindítható, ha ez nem az ügylet kötésének és teljesítésének helye. (Bp. tábla P. I. 411/1916. Pdt. II. 209. sub. I.)

Habár a gazdatiszt által a birtokos ellen, a felmondási időre járó illetmények kiadása iránt indított per a jószág gazdaságát illető perek közé tartozik; mégis a Pp. 28. §-ának 2. mondatában szabályozott illetékesség csak úgy áll meg, ha a kereset beadásakor még az alperes az elsőbíróság területéhez tartozó jószágon gazdálkodik. (1917. dec. 4. P. II. 5288. Pdt. IV. 10.)

A Pp. 28. §-ának 2. pontja nem terjeszthető ki azokra a perekre, amelyek magának az ingatlannak, a gazdálkodás folytatására szolgáló alapvagyonnak, eladásából, avagy annak eladása közvetítéséből származtatott követelésekre vonatkoznak. (1918. dec. 12. P. VIII. 4883. Pdt. V. 59.)

Ha valamely községben az alperesnek csak szőlő- és pincegazdasága van, de ott ügyletek kötésével rendszeresen nem foglalkozik, ott tehát üzleti telepe nincs, ez a Pp. 28. §-ában meghatározott illetékesség megalapítására nem alkalmas. (P. IV. 4050/1921. Pdt. VII. 125.)

A külföldi részvénytársaság belföldi fióktelepe a Pp. 28. §-a szempontjából fennállónak tekintendő, ha az a cégjegyzékből törölve nincs és a régi ügyek lebonyolítása még folyamatban van. (1926. nov. 24. P. II. 4277. Pdt. XII. 43.)

Ha a külföldi *biztosítótársaságnak* a belföldön állandó képviselősége van és más helyen lévő főügynöksége is, utóbbi azonban biztosítási szerződések megkötésére önálló, a képviselőségtől független hatáskörrel nem bir, akkor ez nem tekinthető a Pp. 28. §-a értelmében az illetékességet megalapító telepnek. (P. IV. 1734/1918. Pdt. IV. 185.)

A *biztosítótársaság* vidéki képviselőségének székhelye a

tűzkárösszeg iránti perben az illetékességet úgy a Pp. 28., mint a Pp. 29. §-ai értelmében megállapítja, ha a képviselőség a kötvényt saját hatáskörében önállóan állította ki és ha a kárösszeg a kötvényfeltételek szerint a képviselőségnél fizetendő. (P. IV. 4816/1919. Pdt. V. 58.)

Vasút, vasúti állomás.

699. sz. E. H. A vasút ellen fuvarozás alapján indított perben az árut felvevő vasúti állomás a Pp. 28. §-a értelmében az illetékesség szempontjából a vasút telepének nem tekinthető. (1916. febr. 25. P. IV. 9948/1915. sz. P. H. T. 699. Pdt. II. 198.)

Vasút ellen az árufuvarozásból keletkező per a Pp. 28. §-a alapján a feladóállomás bíróságánál indítható. (Nagykikindai tszék Pf. 953/1915. Pdt. I. 152.)

Vasút ellen a fuvarozási ügyletből származó perben a feladó állomás helye nem állapítja meg a Pp. 28. §-ában szabályozott illetékességet. (Bpesti tábla P. II. 9525/1915. Pdt. I. 370.)

Fuvarozási ügyletből származó per a Pp. 28. §-a alapján a vasút ellen a feladó állomás bíróságánál indítható, mert a vasút ezen a telepen bonyolítja le fuvarozási ügyletkörének egy részét. (Debreceni tábla P. II. 1441/1915. Pdt. II. 2. — Tárgytalanná vált a 699. E. H. folytán.)

A Pp. 28. §-a alapján feladó állomás bíróságának illetékessége a vasút ellen igénybe nem vehető. (Debreceni tábla P. I. 2806/1915. Pdt. II. 3.)

Az a körülmény, hogy a H. É. vasút Budapesten visszatérítési igények elintézésére irodát tart fenn, a Pp. 28. §-ában szabályozott illetékességet vele szemben meg nem állapítja. (P. IV. 3399/1920. Pdt. VI. 40.)

Az állandó bírói gyakorlat szerint a vasútállomások nem esnek a Pp. 28. §-ában említett kereskedelmi telep fogalma alá. Sem a vasúti állomások, sem az üzletvezetőségek nem tekinthetők a kir. államvasutak önálló jogosultsággal bíró telepeinek... ennélfogva a fuvarozási ügyletből kifolyólag a vasút elleni kártérítési kereset az üzletvezetőségi székhely bíróságánál a Pp. 28. §-a értelmében meg nem indítható. Ámde köztudomású, hogy Pécs városa az éveken át tartott szerb megszállás folytán Magyarországtól el volt vágva... a vélelem tehát amellett szól, hogy a megszállás ideje alatt a pécsi üzletvezetőség sem érintkezhetett a Budapesten levő igazgatósággal,... hanem ügyleteit önállóan intézte. Ily körülmények között, amikor felperes a záros határidőhöz kötött keresetet beadta, a Máv. pécsi üzletvezetősége a Máv.-nak oly kereskedelmi telepe volt, amely ügyletek kötésével közvetlenül foglalkozott... és minthogy a bíróság illetékességét a Pp. 49. §-a értelmében a keresetlevél beadásának időpontja szerint kell megítélni: a pécsi kir. törvényszék illetékességét a Pp. 28. §-ának első mon-

data alapján meg kellett állapítani. (P. IV. 2944/1922. Pdt. VIII. 27.)

A teljesítési hely illetékessége.

29. §. *Szerződés fennállásának vagy fenn nem állásának elismerését, a szerződés teljesítését vagy felbontását, valamint a szerződésszerű teljesítés elmulasztásából eredő kártérítést tárgyazó perek a szerződés teljesítése helyének bírósága előtt is megindithatók, ha a teljesítés helye okiratból megállapitható, vagy ha az idézés az alperesnek a bíróság területén vagy székhelyén kézbesithető. Több teljesítési hely közül az illetékességet bármelyik megállapitja.*

Részletügyletből származó követelésre nézve az illetékesség a jelen törvény hatályosságának területén lakó vevővel szemben e §. alapján meg nem állapitható.

Mi. A Pp. abból kiindulva, hogy a bíróság hivatalból köteles ügyelni arra, hogy senkit illetéktelen bíróság elé ne vonjanak és ily módon a jogvédelmet reá nézve ne nehezítsék, nem elégszik meg a teljesítési hely illetékességének megállapításában a felperes puszta állításával és ily puszta állításra nem engedheti meg az alperes idézését valamely egyébként reá nézve nem illetékes, esetleg távoleső bíróság elé. Ha a 140. és a 141. §. rendeli, hogy a bíró már az idézés kibocsátása előtt hivatalból vizsgálja illetékességét, gondoskodni kell arról is, hogy ez a vizsgálat lehetséges legyen. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a teljesítési hely csak irásbeli kikötés alapján állapitja meg az illetékességet. Ez már csak azért is szükséges, mert ha a 45. §. szerint az illetékességi alávetéshez teljes hitelű okiratot kíván, a teljesítési hely kikötése esetében, melynek perjogi hatálya ugyanaz, mint az illetékességi alávetés hatálya, az okiratot szintén meg kell kívánni az illetékesség megalapításához.

Az okirati kikötés követelményétől csak akkor tekint el a Pp., ha az idézés az alperesnek a teljesítési hely bíróságának a területén vagy székhelyén kézbesithető. Ez a szabályozás, — amely alperesre nézve sem hátrányos — a vásári illetékesség külön megállapítását feleslegessé teszi és nem veszedelmes, miután a bíróság a kézbesítési bizonyítványból meggyőződik arról, hogy az illetékességnek ez a feltétele fennforog-e, vagy nem.

Jegyzet. 1. Az okiratnak nem kell a 317. §-nak megfelelően kiállítva lenni. Az okiratot a keresetlevélhez kell csatolni: 129. §.; az alperes elmaradása esetében a perfelvételi tárgya-

láson eredetiben vagy hiteles másolatban fel kell mutatni: 443. § 2. p.; okirat megsemmisítési eljárás: Pp. 749. §.; tengerészeti ügyekben: Ppn. 22. §. 3. bek.; községi bíróság: Pp. 760. §.; V. ö.: 68900/1914. I. M. sz. r. 5. §. (l. a II. kötet végén).

2. A második bekezdést a képviselőház vette fel a részletügyletekkel üzött visszaélések megggátlására.

A Pp. 29. §-a szerint nem szükséges ugyan a teljesítési helynek okiratban való kikötése; de szükséges, hogy a felek akár csak szóbelileg bizonyos teljesítési helyet kikötöttek és ennek a kikötésnek megtörténte a felperes által a Pp. 129. §.-ának utolsóelőtti bekezdése értelmében bemutatott okiratból megállapítható, vagy az idézés az alperes részére a teljesítési hely bíróságának területén, illetve székhelyén kézbesíthető legyen. Nem ily okirat az alperesnek az a levele, melyben azt igéri, hogy a tartozást a felperesnek meg fogja küldeni. (Bp. tábla P. IV. 6038/1915. Pdt. I. 408.)

A Pp. 29. §-án alapuló illetékesség készpénzkölcsönkövetéseknél is igénybe vehető. (Pk. V. 3775/1916. Pdt. III. 36.)

A Pp. 29. §-a szempontjából a szerződés teljesítésének helye alatt azt a helyet kell érteni, ahol a kötelezett fél a szerződésszegés hiányában teljesíteni tartozott volna; ha tehát a kereset a vevő szerződésszegésére van alapítva, az ott indítható, ahol a vételár — okiratból megállapíthatólag — fizetendő volt. (P. IV. 5098/1916. Pdt. III. 37.)

A Pp. 29. §-a nem kívánja, hogy az okirat, amelyből a teljesítés helye megálapítható, a Pp. 315. §. vagy 317. §-ának megfelelően legyen kiállítva. (Bp. Tábla P. I. 3765/1916. Pdt. II. 433.)

Az okiratnak az a kitétele „Franco Haus" nem jelent egyebet, minthogy az eladó alperes az áruknak a vevő felperes telepéig való elszállításával és fuvarozásával járó kiadások és költségek viselését magára vállalta; ez tehát nem oly okirat, melyből a teljesítési hely a Pp. 29. §-a értelmében meg volna állapítható. (Bp. Tábla P. II. 5111/1916. Pdt. II. 434.)

A fuvarleveleknek pusztán a fuvarozási ügylet feltételeit (a feladási és a rendeltetési állomást) feltüntető tartalma a vételi ügylet tekintetében a teljesítési hely megállapítására nem alkalmas. (P. IV. 9784/1916. Pdt. II. 435.)

A Pp. 29. §-a szempontjából nem szükséges, hogy a teljesítési hely megállapítása az adós részéről illetékességi alávetést jelentsen, vagy hogy a felek akarata per esetére ily illetékességi alávetésre irányuljon; viszont nem elegendő, hogy a teljesítési hely egyedül az ügylet természetéből vont következtetés útján meg legyen állapítható. És az, hogy a tartozás az okirat szerint abban megnevezett egyén kezéhez fizetendő, akinek lakhelye az okiratból kitűnik, határozott teljesítési hely

megállapítására szintén nem alkalmas. (Bp. Tábla P. IV. 4288/1916. Pdt. II. 436.)

Ha az okirat szerint a vételár fizetésének úgy kell történnie, hogy a vevő azt egy meghatározott pénzintézetnél letétbe helyezi és az eladó azt a fuvarlevélmásodlat bemutatása ellenében ott veszi fel, a Pp. 29. §-a alapján az eladó a szerződés nem kellő teljesítéséből származó kárának megtérítési iránti keresetet a vevő ellen a pénzintézet főtelepének bíróságánál teheti folyamatba. (Bpesti Tábla P. I. 3765/1916. Pdt. II. 443. sub I.)

Eladott állatok át nem vételéből származó kártérítési perben az illetékességet megállapító teljesítési hely kimutatásához elegendő, ha az okirat tartalmából megállapítható, hogy az adásvétel az eladónak, az elsőbíróság területéhez tartozó birtokán levő állatokra nézve jött létre és ha a feleknek az okiratból megállapítható akarata arra irányult, hogy az eladó a szerződést az állatoknak a helyszínén leendő etetésével és azután ugyanott leendő átadásával teljesíti. (Bp. Tábla P. II. 1406/1917. Pdt. III. 121.)

A Pp. 29. §-a kizárja azt, hogy illetékes bíróságként az a bíróság állapíttassék meg, amelynek területén az a hely fekszik, ahol a szerződés a dolog természetéből vagy a törvényből folyóan teljesítendő. Ily alapon tehát nem állapítható meg a tehermentesítési perben annak a bíróságnak az illetékessége, amelynél az illető telekkönyv vezettetik. (P. V. 1518/1917. Pdt. IV. 164.)

I. A Pp. 29. §-a szempontjából a szerződés teljesítésének helye alatt azt a helyet kell érteni, ahol a kötelezett fél a szerződésszegés hiányában teljesíteni tartozott volna; de a ker. törvény 322. és 344. §-aiból nyilvánvaló, hogy a rendeltetési helynek, vagyis annak a helynek a kijelölése, ahova az eladó az árút elfuvaroztatni köteles, még nem jelenti reá nézve a teljesítés helyének meghatározását. — II. A törvény az adásvételi szerződés nem kellő teljesítéséből származó kár megtérítése iránti keresetekre nézve, kizárólagos illetékességet nem ír elő. (Bpesti Tábla P. II. 4823/1917. Pdt. III. 204.)

Tartozatlan fizetés visszatérítésére irányuló keresetek nem tartoznak a Pp. 29. §-ában felsorolt keresetek közé. (P. VIII. 6205/1917. Pdt. IV. 163. sub I.)

Minthogy a kereset alapjául szolgáló okiratban az van kikötve, hogy az alperes a nyitrai határban levő ingatlant tartozik tehermentesíteni s minthogy a tehermentesítés ott eszközlendő, ahol a tehermentesítendő ingatlan fekszik: nyilvánvaló, hogy alperes teljesítésének helye az okirat alapján s akként megállapítható, hogy annak Nyitrán kell megtörténnie. Ezekhez képest a fellebbezési bíróság a Pp. 29. §-át sértette meg

akkor, amikor alperes pergátló kifogásának helyt adott... (P. V. 4138/1918. Pdt. V. 42. sub II.)

A biztosítótársaság vidéki képviselőségének székhelye a tűzkárösszeg iránti perben az illetékességet úgy a Pp. 28., mint a Pp. 29. §-ai értelmében megállapítja, ha a képviselőség a kötvényt saját hatáskörében önállóan állította ki és ha a kárösszeg a kötvényfeltételek szerint a képviselőségnél fizetendő. (P. IV. 4816/1919. Pdt. V. 58.)

Habár a számlából kitűnik, hogy a butorszállító cég által utánvételezett költségek a rendeltetési helyen kifizettettek, ez a cég elleni kártérítési perben a Pp. 29. §-a szerinti illetékességet meg nem állapítja, mert az a körülmény, hogy az okirat szerint a szerződés hol lett teljesítve, nem egy jelentőségű azzal, mintha a felek a teljesítés helyéül okiratban azt a helyet kötötték volna ki. (P. II. 3648/1920. Pdt. VII. 124.)

Az a kikötés, hogy az alperes az árut „ab Fabrik" adta el a felperesnek, nem bir a teljesítési hely meghatározásának jogi jelentőségével, ha az alperes nem a saját gyári telepéről szállítandó árut adott el, hanem olyan árut, amelyet ő maga harmadik személy telepéről szerez be s így az „ab Fabrik" kikötés csak a szállítási költség viselésének korlátozására bir jelentőséggel, de nem a Pp. 29. §. szerinti illetékességre. (1921. szept. 1. P. IV. 1350. Pdt. VII. 13.)

A Pp. 29. §-a szempontjából szükséges, hogy az a körülmény, mely szerint a felek az alperes kötelezettségének teljesítése helyéül a felperes telepe helyét kikötötték: okiratból legyen megállapítható. (P. IV. 4139/1921. Pdt. VII. 118.)

Ha a vételár-fizetés helye nem esik össze azzal a hellyel, ahol az eladó tartozott a szerződést teljesíteni, a vevő, aki az eladó elállása miatt kártérítést követel, a kétféle teljesítési hely illetékessége közül választhat. (P. IV. 5480/1921. Pdt. VIII. 5. sub I.)

I. A Pp. 29. §-a szempontjából nem elégséges az olyan okirat, amelyből az anyagjogi jogszabályok (KT. 322., 324. §-ai) megfelelő alkalmazása mellett volna csak megállapítható, hogy a szerződést hol kell teljesíteni. — II. Az a hely, ahol a megbízó az árút eladás végett megbizottnak átadta, nem alapítja meg az illetékességet a megbízott által a jutalék megfizetése iránt indított keresetre nézve. (P. II. 21/1922. Pdt. VIII. 58.)

Az „ab Waggon" kitétel nem a teljesítés helyét, hanem a fuvardíjfizetési kötelezettség kérdését szabályozza. P. IV. 3417/1922. Pdt. VIII. 62.)

A Pp.-nak az illetékességi okokat megállapító rendelkezései törvénymagyarázat útján ki nem terjeszthetők és újakkal ki nem egészíthetők. Ennélfogva az a körülmény, hogy a megállapítási perben az alperes illetékességi kifogást nem emelt és a hazai bíróság a jogviszony fennállását jogerősen

megállapította, a teljesítési perre nézve illetékességet nem létesít; és az a kérdés, hogy a külföldi bíróság a hazai bíróság ítéletének anyagi jogerejét tartozik-e és mennyiben elismerni, az illetékesség kérdésének eldöntése keretébe nem vonható. — Frachtfrei Parität Waggon Budapest-Józsefváros nem jelenti a teljesítés helyét. (1923. nov. 7. P. IV. 3050. Pdt. IX. 31.)

Adásvételi szerződés nem teljesítéséből kifolyólag az előlegezett vételár valorizált visszafizetése iránt indított kereset nem minősíthető a szerződés nem teljesítéséből eredő kártérítési igénynek és így nem esik a Pp. 29. vagy 37. §-a alá. (P. IV. 3016/1925. Pdt. XI. 10. sub I.)

Az egyik kezes által a másik ellen indított kártérítési kereset, mely arra van alapítva, hogy alperes a peres felek kezességével biztosított hitelösszeget nem arra a célra fordította, amelyre azt a hitelnyujtó és az adós között létrejött szerződés szerint fordítani kellett volna, nem a Pp. 29. §-a, hanem a Pp. 37. §-a alá esik és így a károsítás helyének, vagyis annak a helynek a bíróságánál megindítható, ahol alperes a kapott hitelösszeget a szerződésellenes célra fordította. (P. IV. 4274. 1927. Pdt. XII. 66.)

Az a hely, amely a haszonbérlő által eladott termés átadására kijelöltetett, nem állapítja meg az illetékességet a termést lefoglaló haszonbérbeadó által a vevő ellen a vételár megfizetése iránt indított perben. (P. V. 6714/1927. Pdt. XIII. 101. sub I.)

A 29. §. 2. bekezdéséhez: Részletügyletnek tekintendő az eladó részéről kereskedelmi ügyletet képező oly ügylet, melyben az eladó az árút még a vételár lefizetése előtt átadja, a vevő pedig a vételár hátrálékos részének előre meghatározott részletekbeni törlesztésére kötelezi magát. Nem tekintendő ellenben részletügyletnek az oly ügylet, amely az alperes részéről kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (A budapesti közp. kir. járásbíróság 1915. febr. 6.-án tartott teljes ülésén létrejött megállapodás. Pdt. I. 89. sub 11.)

A fizetési hely illetékessége.

30. §. *Váltókeresetek és visszkeresetek, akár fizetésre, akár biztosításra irányulnak, valamint a váltótörvény alapján a megtartási jogot érvényesítő keresetek a váltó fizetési helyének bírósága előtt is megindíthatók. A csekk alapján a visszkereset a csekk fizetési helyének bírósága előtt is megindítható.*

A váltótörvényen, valamint a csekkről szóló törvé-

nyen alapuló perbejelentést kizárólag annál a bíróságnál kell megtenni, amely a visszkeresetre illetékes.

Több váltókötelezett együttes perlése esetében az illetékességről a 77. §. rendelkezik.

Az ügyletkötéskori lakhely vagy tartózkodási helynek, a telep vagy üzlet helyének illetékessége.

31. §. *Kereskedő és iparos üzlete körében kötött ügyleteiből eredő követelését az előtt a bíróság előtt is perelheti, amelynek területén a vele szerződő fél az ügylet kötésekor lakott vagy a 26. §-nak megfelelően tartózkodott, ha okirattal igazolja, hogy attól az időponttól számítva, amikor az alperes a bíróság területéről elköltözött, vagy a 26. §-nak megfelelő tartózkodását megszüntette, a kereset beadásáig egy év még nem telt el.*

Bejegyzett kereskedő üzlete körében történt eladásból származó követelését az utolsó megrendeléstől számított két éven belül telepe helyének bírósága előtt is perelheti, ha a követelés alapjául szolgáló megrendelést és az áru tényleges átvételét okirattal igazolja.

Iparos üzlete körében történt eladásból származó követelését üzlete helyének bírósága előtt ugyanezen feltételek mellett perelheti, ha az alperes a felperessel ugyanazon törvényszék területén, vagy a felperes üzletének helyén levő törvényszék területén lakik.

Részletügyletből származó követelésre a második és a harmadik bekezdés a jelen törvény hatályosságának területén lakó alperessel szemben nem alkalmazható.

Meghatalmazással kötött ügyleteknél a megrendelő meghatalmazását okirattal kell igazolni.

Mi. A 31. §. gondoskodik arról, hogy a kereskedő és az iparos, aki biztos abban, hogy a helyben lakó adósa a tartozását ott fogja megfizetni, és hitelezett neki, az adós elköltözése következtében ne essék el ettől az illetékességtől.

Jegyzet. 1. A 26. §-nak megfelelően, t. i. huzamosabb tartózkodásra utaló körülmények között (pl. mint cseléd, munkás, iparossegéd, tanuló), a lakás (vagy tartózkodás) rendszerint bejelentőhivatali bizonylattal igazolható.

E §. nem kíván az igazolásra teljes hitelű okiratot.

Az okiratot a keresetlevélhez kell csatolni: 129. §.; az alperes elmaradása esetében a perfelvételi tárgyaláson eredetiben vagy hiteles másolatban fel kell mutatni: 443. §. 2. p.

A 31. §. 2—5. bekezdéseit a képviselőház plénuma iktatta a törvénybe.

A második bekezdés esetében mindegyik megrendelést okirattal kell igazolni, ha több megrendelésen alapszik a kereset. Tényleges átvétel az árú valóságos kézhezvételét jelenti, szemben a kereskedelmi törvény szerinti kifogás alá nem vehető jogi átvétellel.

A harmadik bekezdésben az iparos a kereskedőt is jelenti, (1884: XVII. t.-c. 1. §.), a be nem jegyzett kereskedő tehát ezt az illetékességet igénybe veheti. — E bekezdés szerint pl. a budapesti iparos nemcsak a budapesti törvényszék területén, tehát Budapesten, lakó vevőjét, hanem a pestvidéki törvényszék területén, pl. Vácott lakó vevőjét is perelheti Budapesten, ellenben a váci iparos budapesti vevőjét Vácott nem.

Az első bekezdés az üzlet körében történt bármely ügyletből eredő követelésre megadja az illetékességet, a második és harmadik bekezdés ellenben csak az üzlet körében történt eladásból származó követelésre.

Az utolsó bekezdés szerint pl. a birtokos a gazdatiszt részéről teljesített vételből származó követelésért csak akkor perelhető az e §-ban említett bíróság előtt, ha a vételre való meghatalmazás okirattal van igazolva. (129. §. 443. §. 2. p.)

Az utolsó bekezdés épúgy, mint a részletügyletre kimondott korlátozás, az első bekezdés esetére nem vonatkozik.

A Pp. 31. §-a 2. bekezdésének az a rendelkezése, hogy az itt meghatározott illetékességi okot igénybe vevő felperes a követelés alapjául szolgáló megrendelést és az árú tényleges átvételét okirattal tartozik igazolni, azt jelenti, hogy az ügylet létrejöttén kívül az árúnak a vevő birtokába jutását is okirattal kell igazolni, de nem azt, hogy minden egyes esetben különálló előzetes megrendelésnek okirati igazolására van szükség; ami az árúnak a vételi ügylet létrejövetelekor való azonnali elvitele esetén fogalmilag ki is van zárva. Ebből a szempontból a háborús jogszabályok folytán közhatóságilag igénybevett áruknak erre a célra létesített jogi személyek által a termelőtől, illetőleg az árú birtokosától a fogyasztóhoz és illetőleg a forgalomba hozóhoz eljuttatása végett való átvétele és az érte járó hatósági árak kifizetésének elvállalása adásvételnek tekintendő. (P. IV. 5649/1918. Pdt. V. 25. sub I.)

Részletügyletnek tekintendő az eladó részéről kereskedelmi ügyletet képező oly ügylet, melyben az eladó az árut még a vételár lefizetése előtt átadja, a vevő pedig a vételár hátralékos részének előre meghatározott részletekben törlesztésére kötelezi magát. Nem tekintendő ellenben részletügylet-

nek az oly ügylet, amely az alperes részéről kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (Bp. kp. jb. megállap. 1915. febr. 6., Pdt. I. 89.).

A könyvvezetés helyének illetékessége.

32. §. *Bejegyzett kereskedőnek más kereskedővel szemben létrejött követelése, ha a felperes az arra vonatkozó könyvkivonatot bemutatja, az utolsó ügylet bejegyzésének keltétől számított két éven belül annak a helynek a bírósága előtt is perelhető, ahol az ügylet megkötésekor a könyvet vezették. A cégbejegyzés kitörlése ezt az illetékességet nem szünteti meg.*

Az a felperes, aki nyilvánvalóan jobb tudomása ellenére e §. alapján nem-kereskedőt von perbe, husz P-től 240 P-ig *terjedhető pénzbirsággal büntetendő.*

Mi. A perjognak általános tétele, amelyet mindig és mindenütt elismertek, az, hogy az illetékességet rendszerint az alperesnek lakhelye állapítja meg. Nem szorul bővebb indokolásra, hogy az alperes helyzetét rendkívül megnehezítené, ha a felperes őt bármely más bíróságnál beperelhetné.

Ezen az általános elven az *1868: LIV. t.-c. 35. §-a* nagy rést ütött, amikor kimondotta azt, hogy könyvkivonati és számlakövetelések bizonyos időn belül, bárkivel szemben azon hely bírósága előtt perelhetők be, hol a könyvek vitetnek. Ámbár a bírói gyakorlat ezt a kedvezményt következetesen csak bejegyzett kereskedőknek adja meg, mégis az által, hogy ez az illetékesség mindenkivel szemben igénybe vehető, *számos baj kutforrása lett.* Egyes kereskedők megrendelés nélkül tömegesen küldöttek árukat a közönségnek és azután a vételárt saját bíróságuk előtt perelték; más kereskedők a megrendelésnek meg nem felelő árukat szállítottak, vagy túlzott vételárkövetelésekkel zaklatták a vevőket. Ha ez a követelés nem rugott nagy összegre, a járatlan ember inkább megküldötte az összeget, semhogy távollevő helyen a bíróság előtt megjelenni legyen kénytelen, vagy előtte ismeretlen ügyvédet valljon.

Különösen visszás, hogy ezt az illetékességet a külföldi, főleg osztrák kereskedők is igénybe veszik. A magyar állampolgárt könyvkivonati illetékesség címén bárhol külföldön perbe lehet idézni, habár a külföldi törvényhozások ezt az illetékességi okot nem ismerik. Ez az illetékesség tehát igen sok esetben a hazai kereskedelem hátrányával a külföldi kereskedelem javára érvényesül. Az előfordult visszaélések arra vezettek, hogy a közönség körében az 1868: LIV. t.-cikk 35. §-ának módosítása iránt az óhaj mindinkább erősbödött.

A Pp. mindezeknél fogva a könyvkivonati illetékességet csak bejegyzett kereskedőknek más — akár bejegyzett, akár be nem jegyzett — kereskedővel szemben létrejött követelésére korlátozza. Az által, hogy az adósban nem kívánja meg azt, hogy bejegyzett kereskedő legyen, elég tág kört ad ennek az illetékességnek. Minthogy a kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. pontja értelmében kereskedelmi ügylet az áruk és ingó dolgok vétele vagy egyébkénti megszerzése azon szándékkal, hogy azok természetben, át- vagy feldolgozva tovább adassanak, minden iparos, aki nyers anyagokat vagy félgyártmányokat megszerez, hogy azokból továbbadási szándékkal valamely iparcikket vagy gyártmányt előállítson, pl. a szabó, a cipész, a kőfaragó, a kávéháztulajdonos stb. kereskedőnek tekintendő. Ebből az okból mellőzi azt a némely oldalról felhangzott óhajt, hogy e §-ban a kereskedő mellett az iparos is kifejezetten megemlíttessék.

A könyvkivonati illetékességnek ily tág körben megállapítása mellet minden alapot nélkülöz az az aggály, hogy az a hitelt és a kereskedelmi forgalmat megnehezíti. Miután a kereskedővel és a legtöbb iparossal szemben ennek az illetékességnek helye van, csak a fogyasztó vevő az, aki annak köréből kiesik, ezzel szemben azonban a javaslat nem találja sem a közérdek, sem a kereskedelem valódi érdekének szempontjából szükségesnek, hogy oly külön illetékesség állapíttassék meg, amely esetleg a könnyelmű hitelezést is elősegíti. Annál kevésbé tartja azt szükségesnek, mert a javaslat 29. és 45. §-a módot ad arra, hogy a hitelező a teljesítési hely írásbeli kikötése vagy írásbeli alávetés alapján saját lakhelyének bírósága előtt is perelhessen. Az írásba foglalás ezekben az esetekben magát a pert is egyszerűsíti és a hitelezőre nézve mindenkép kedvező.

A Pp. a könyvkivonati illetékesség igénybevehetését a követelések gyors lebonyolításának érdekében *a mai tiz évvel szemben két évre szállítja le.* Nehogy a hitelező a kamatoknak és az egyenlegátvitelnek a könyvbe bejegyzésével ezt a határidőt ismételten is meghosszabbíthassa, kimondja, hogy a két év nem az utolsó bejegyzéstől, hanem az utolsó ügylet bejegyzésétől számítandó. Ebben az esetben, ha a hitelező telepét más helyre teszi át és ennélfogva könyveit is az új telep helyén vezeti, az illetékességet az a hely állapítja meg, hol az ügylet kötésekor vezették a könyvet. A szöveg ezt világosan kifejezi, elejét kívánván venni annak, hogy az adóst aki arra számít, hogy hitelezőjének az ügylet kötésekor fennálló telephelye fogja megállapítani az illetékességet, a hitelező elköltözése következtében esetleg távoleső újabb telephelyén perelhesse.

Jegyzet. A könyvkivonati illetékesség fentartásának, vagy megszüntetésének kérdése igen erős vitát okozott mind az I.

bizottságban, mind a képviselőház plénumában. E vita eredménye lett az a megegyezési megoldás, amely a Pp. 31. és 32. §-ában jut kifejezésre.

A könyvkivonat csatolása: 129. §.: felmutatása 443. §. 2. p. Hogy ki a kereskedő, azt a kereskedelmi törvény (1875: XXXVII. t.-c.) 3—5. §-ai szerint kell megítélni. Pénzbírság 63800/1926. I. M. sz. r.

A második bekezdést a képviselőház vette fel, annak a megakadályozására, hogy könyvkivonati illetékesség alá vonjanak olyan alperest is, aki nem kereskedő.

A Kt. 25. §-a szerint a kereskedő az ügyletet könyveli el; ennek a folyománya az, mikép a *kereskedő a könyvnek bizonyító erejét nem terjesztheti ki időbelileg akként, hogy* az ügylet alapján a véleménye szerint őt megillető tőkekövetelés után esetleg követelhető *kamatot időnként elkönyveli.* A kamatnak időnként ekként elkönyvelése a könyv bizonyító erejének időbeli határait ki nem terjeszti. (P. V. 6484/1914. Pdt. II. 33.)

A Pp. 32. §-án alapuló illetékesség megállapítása céljából hiteles könyvkivonatot, alperes kereskedői mivoltáról való cégjegyzékkivonatot, továbbá felperes bejegyzett voltára hiteles cégjegyzékkivonatot, illetőleg helyhatósági bizonyítványt bekívánni nem szükséges. Mert a Pp. 50. §-ának harmadik bekezdése értelmében a bíróság az illetékesség megállapítására előadott tényállítások valódiságát, ha azok a köztudomással, vagy a bíróság hivatalos tudomásával nem ellenkeznek, csak az ellenfél tagadása esetében vizsgálja. *Elég tehát, ha* a keresetben előadatik, miszerint felperes bejegyzett kereskedő, alperes szintén kereskedő, s a kereset mellett *egyszerű könyvkivonat van csatolva.* (A budapesti közp. kir. járásbíróság 1915. febr. 6.-i teljes ülésén létrejött megállapodás. Pdt. I. 89. sub 1.)

A K. T. 4. §-a értelmében a kereskedőkre vonatkozó határozatok a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók lévén... úgy felperes, mint az I. rendű alperes (közkereseti társaság) kereskedőknek tekintendők. Ezek szerint a kereset I. rendű alperest illetőleg a Pp. 32. §-ánál fogva, II. és III. rendű alpereset illetőleg pedig azért nem utasítható vissza hivatalból, mert ezek az alperesek az I. rendű alperesi cégnek tagjai: már pedig a közkeresti társaság, tagjaitól különböző, önálló jogalanynak nem lévén tekinthető, a társasági jogok és kötelezettségek alanyai maguk a társasági tagok, minélfogva a közkereseti társaság ellen indított perben általánosan, vagy különösen illetékes bíróság előtt a társaság tagjai ellen a K. T. 88. §-ában megállapított felelősségen alapuló követelés iránt pert lehet indítani. (Bp. Tábla P. II. 2910/1915. Pdt. II. 443.)

I. Számla nem pótolja a könyvkivonatot. — II. A könyvkivonat a pergátló kifogás kérdésében a Pp. 517. §-a alapján

kitűzött szóbeli fellebbezési tárgyaláson pótolható. (Bpesti Tábla P. II. 4737/1915. Pdt. I. 270.)

I. A könyvkivonati illetékesség a kereskedő örökösei ellen is igénybe vehető. — II. Felperes bejegyzett kereskedői minőségét az idézés kibocsátásakor eléggé igazolja a másolatban csatolt könyvkivonatra ugyancsak másolatban rávezetett közjegyzői hitelesítési záradéknak ezt tanúsító tartalma. (Kassai Tábla. P. II. 4783/1915. Pdt. I. 88.)

Váltófizetési meghagyás kibocsátására irányuló kereset javára a könyvkivonati illetékesség (Pp. 32. §.) nem vehető igénybe. (Bp. Tábla P. II. 4842/1915. Pdt. I. 295.)

I. Annak a helynek bíróságánál, ahol az engedményező könyveit vezeti, a Pp. 32. §-a alapján az engedményes is keresetet indíthat. II. A Pp. 32. §-ában említett „utolsó ügylet" fogalma és az adós javára írt tételek. III. A moratóriumfeloldó rendelet 35. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a halasztás ideje a tartozásnak halasztás alá eső része tekintetében sem az elévülés idejébe, sem a jog érvényesítésére vagy fenntartására megállapított határidőbe nem számítható be, a Pp. 32. §-ában megszabott két évi határidőre is alkalmazandó. (Bpesti Tábla P. I. 1975/1916. Pdt. II. 438.)

A könyvkivonati illetékesség az osztrák kereskedővel szemben is igénybe vehető. (P. VI. 2127/1916. Pdt. II. 439.)

Kártérítési keresetekre a könyvkivonati illetékesség ki nem terjed. (Bp. Tábla P. I. 5461/1916. Pdt. II. 432.)

Az árú visszaküldésének a „Követel" oldalon történt bejegyzése a Pp. 32. §-ában említett „utolsó ügylet" bejegyzésének nem minősíthető. (Bp. Tábla 33. P. 4094/1916. Pdt. III. 29.)

A könyvkivonati illetékesség az elhalt kereskedő örökösével szemben is igénybe vehető, habár ez nem is kereskedő. Nem tesz különbséget, hogy a kereset szerint az alperes nemcsak örökösi minőségben, hanem saját személyében is mint vevő perbevonatott: mert ha az egyik jogalapon az illetékesség megáll, szükségtelen annak vizsgálata, hogy a másik jogalapon illetékes-e a bíróság. (Bpesti Tábla P. I. 1666/1916. Pdt. IV. 26.)

I. Vételárelőleg és fuvardíj visszatérítése iránti követelés nem kárkövetelés: ellenben a raktárdíjkövetelés kárkövetelés. II. Az egy és ugyanazon alapon támasztott követelés tekintetében az illetékesség kérdése szét nem választható, hanem a kereseti követelés nagyobb részére nézve illetékes bíróság illetékessége a kereseti követelés kisebb részére is megállapítandó. (P. IV. 6478/1916. Pdt. IV. 74.)

Elszámolás és árkülönbözet jogcímén alapuló keresetre a könyvkivonati illetékesség igénybe nem vehető. (Bpesti Tábla P. II. 6173/1917. Pdt. III. 190.)

Vételárelőleg visszafizetése és kártérítés iránti követelésre a könyvkivonati illetékesség meg nem állapítható, ha az

előleg összege kisebb, mint a kárkövetelés. (1917. dec. 13. P. IV. 3860. Pdt. IV. 70.)

A könyvkivonati illetékesség csak azon a helyen vezetett könyv kivonata alapján állapítható meg, amely hely a kereskedő telepeként be van jegyezve, ahol tehát a könyvek állandóan vezettetnek. (1917. okt. 9. P. VIII. 4396. Pdt. IV. 71.)

Kereskedelmi cég üzletvezetőjével szemben, aki négy waggon fát saját nevében vásárol, a könyvkivonati illetékesség igénybevehető. (1917. szept. 28. P. IV. 905. Pdt. IV. 72.)

Az a körülmény, hogy a könyvkivonati illetékesség a kereset egyik részére megállapíttatik, nem teszi azt az ugyanazon szerződésből származó kártérítési követelésre is megállapíthatóvá. (P. VII. 4389/1917. Pdt. IV. 73.)

I. A vételár visszafizetése iránt — az ügylettől történt kölcsönös elállás alapján — támasztott követelés nem kárkövetelés; erre tehát a könyvkivonati illetékesség igénybe vehető, ha a felperes cége akkor, amikor a kölcsönös elállásra vonatkozó megállapodás létrejött, már be volt jegyezve. II. Raktárdíjra és árkülönbözetre, mint a szerződés felbontásából származó kárkövetelésre, a könyvkivonati illetékesség akkor sem áll meg, ha az ugyanazon jogügyletből származó másik és nagyobb követelésre nézve az illetékesség megállapíttatik. (P. II. 737/1917. Pdt. IV. 75.)

A Pp. 32. §-a szempontjából az alperes kereskedői minősége nem a perindítás, hanem csupán a követelés létrejötte idejében szükséges. (Besztercebányi Tszék 1323/1917. Pdt. IV. 98.)

Megvett árú szállítása iránt az eladó ellen indított perben a könyvkivonati illetékesség nem vehető igénybe. (P. VIII. 6784/1917. Pdt. IV. 113.)

I. A könyvkivonati illetékesség a könyvbe bejegyzett vételárelőleg visszafizetése iránti követelésre is kiterjed: mert az a kérdés, hogy a kifizetett vételárrészlet visszaigénylésére a felperesnek van-e követelése, a per érdemére tartozik; és mert nem szükséges, hogy a bejegyzés tárgyát képező tétel már a bejegyzéskor az ellenfél ellen érvényesíthető követelés összes alkatelemeit magában foglalja. II. A nagyobb követelés illetékessége alá az ugyanazon jogalapból származó kisebb követelés is vonható. (P. VIII. 5558/917. Pdt. IV. 76.)

A Pp. 32. §-a szempontjából a földhaszonbérlő nem kereskedő s nem minősíthető annak az alapon sem, hogy bérgazdaságában állattenyésztéssel foglalkozik s állatokat is szokott hizlalás és hizlalt állapotban való továbbeladás céljából vásárolni. (P. VIII. 6205/1917. Pdt. IV. 163.)

Annak a helynek a bíróságánál, ahol az engedményező vezeti könyveit, a Pp. 32. §-a alapján az engedményes is indíthat keresetet. A könyvkivonati illetékesség a könyvbe bejegyzett,

előre kifizetett vételár visszafizetése iránti követelésre is kiterjed. (Bpesti Tábla 8. P. 1562/1918. Pdt. IV. 152. sub III.)

Az árú szállítására irányuló kereset tekintetében a könyvkivonat illetékességi okot nem állapít meg: mert csak oly követelésre vonatkozólag áll meg ez az illetékesség, amely a kereskedelmi forgalomban uralkodó szokások és gyakorlat értelmében könyvelés tárgya. (Bpesti Tábla 7. P. 1944/1918. Pdt. IV. 191.)

A Pp. 32. §-a szempontjából a cukorközpont, amely hivatásszerűen tehát a K. T. 3. §-ának megfelelően iparszerűleg azzal foglalkozik, hogy a hatóság által igénybevett cukrot azzal a szándékkal szerezze meg a cukorgyáraktól, illetőleg a cukrot birtokló más személyektől, hogy ezt a cukrot továbbadja, kereskedőnek tekintendő. (1918. nov. 26. P. IV. 5649. Pdt. V. 25.)

A Pp. 32. §-a alapján a bejegyzett kereskedő telepének helyét időközben változtatva, mégis az ügyletkötéskor volt telepének bírósága előtt perelhet. De a Pp. 32. §-a nem jogosítja fel a bejegyzett kereskedőt arra, hogy az ezen §-ban biztosított illetékesség elnyerése végett könyveit telepének helyén kívül fekvő és tetszés szerint választott helyen vezethesse. (1918. okt. 11. P. IV. 3010. Pdt. V. 43.)

Csak a főkönyvi kivonat lehet a könyvkivonati illetékességnek alapja, a főkönyvbe pedig csakis pénzköveteléseket lehet bejegyezni. (Bp. Tszék 30. P. 2964/1918. Pdt. V. 48.)

Amikor a vevő a K. T. 348. §-a alapján a vételár visszafizetése és ennél kisebb összegű kártérítés iránt keresetet indít, a könyvkivonati illetékesség, amely az egész keresetre nézve megáll, a Pp. 49. §-a értelmében nem szűnik meg azáltal, hogy alperes a vételárat a kereset beadása után visszafizeti és felperes ennek következtében a keresetet a kárkövetelésre leszállítja. Ily esetben a pergátló kifogást elvető itélet elleni felülvizsgálat a Pp. 522. §-a első bekezdése értelmében visszautasíttatván, az 544. §. alapján pénzbírság szabandó ki. (Bpesti Tábla 6. P. 4771/1918., illetve Curia 1919. febr. 4. P. VII. 122. Pdt. V. 62.)

A KT. 352. §-a értelmében foganatosított árverésből kifolyólag a késedelmes vevő rovására felmerülő árkülönbözet iránti kereset a kártérítési kereset jellegével bírván, a Pp. 32. §-a szerinti illetékesség alá nem esik. (P. IV. 4139/1925. Pdt. VII. 118.)

A Cs. T. 42. §-ára alapított visszakövetelési igény elkönyvelés tárgya nem lehet, és így a Pp. 32. §-a szerinti könyvkivonati illetékesség az ingók visszaadására irányuló kereseti követelés tekintetében helyt nem foghat. (P. VII. 9312/1926. Pdt. XIII. 17.)

A 2. §. 4., 5. és 6. pontjában felsorolt perekben illetékesség.

33. §. *A 2. §. 4., 5. és 6. pontjában felsorolt perek kizárólag annak a bíróságnak az illetékességéhez tartoznak, amelynél az illető cég bejegyeztetett, vagy ha a cégbejegyzést elmulasztották, amelynél a cég bejegyzendő lett volna. A cégbejegyzés kitörlése ezt az illetékességet nem szünteti meg.*

A cég annál a törvényszéknél jegyzendő be, amelynek kerületében a kereskedelmi telep van: 1875: XXXVII. t.-c. 16. §.

Testületek, kereskedelmi társaságok, egyesületek stb. tagjainak a tagsági viszony alapján indított perére vonatkozó illetékesség.

34. §. *Az a bíróság, amely a testületekre, kereskedelmi társaságokra, bányatársulatokra és egyesületekre a 25. §. értelmében általánosan illetékes, azokban a perekben is illetékes, amelyeket ezek tagjaik ellen vagy a tagok egymás ellen a tagsági viszony alapján indítanak.*

A kereskedelmi társaságra általánosan illetékes bíróság előtt a társaság tagja ellen a társasági kötelezettségekért való felelősségen alapuló követelés iránt is meg lehet a pert indítani.

A 25. §. értelmében a székhely alapítja meg az illetékességet. — A 34. §. feltételezi a társaság megalakulását.

Vagyonkezelési, számadási perben illetékesség.

35. §. *Vagyonkezelésből az abban érdekeltek közt felmerülő perek, ideértve a számadási pereket, az előtt a bíróság előtt is megindíthatók, amelynek területén a vagyont kezelték.*

Ha a vagyonkezelés bírói felügyelet alatt történik, kizárólag az a bíróság illetékes, amely a felügyeletet gyakorolja, ha pedig az ügy ennek a bíróságnak hatáskörét meghaladná, az a törvényszék, amelynek kerületében a felügyelő bíróságnak székhelye van.

A gyám vagy gondnok számadása: 1877: XX. t.-c. 115—137. §§., a pestvidéki járásbíróságra nézve l. Ppé. 89. §.

Nagyobb árútétel eladásával számadás kötelezettsége mellett történt megbízás nem tekinthető a 35. §. szerint, vagyonkezelés fogalmi körébe eső megbízásnak. (P. II. 21/1922. Pdt. VIII. 58.)

Ügyvédi és orvosi díj iránti perben illetékesség.

36. §. *Ügyvéd díjait és költségeit tárgyazó perek annak a helynek a bírósága előtt is megindithatók, ahol az ügyvéd irodája a megbizás idejében volt.*

Ez az illetékesség abban az esetben is alkalmazandó, ha a helyettesítéssel megbizott ügyvéd díjait és költségeit az ellen az ügyvéd ellen érvényesiti, aki őt megbizta.

Te. 5. §. A Pp. 36. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Gyakorló orvosnak díjait és költségeit tárgyazó perek annak a helynek bírósága előtt is megindíthatók, ahol az orvos rendelő helyisége a kezelés idejében volt.

Ezt az illetékességet nem az ügyvéd lakása, hanem irodája alapítja meg. Az ügyvédi rendtartás 56., 58., 59. §-ait a Ppé. 17. §. hatályon kívül helyezte.

Az ügyvéd nem veheti igénybe a 36. §-ban szabályozott illetékességet, amikor a megbízás nélkül végzett munkák díjait érvényesíti vagy a követelést nem a megbizóval szemben érvényesíti. (B. tsz. megállap. Pdt. I. 369.)

A 36. §-ban foglalt kivételes bírói illetékességet nem csupán az ügyvéd, hanem az ügyvédi követelés engedményese is igénybeveheti. (Debr. tsz. megállap. Pdt. I. 329.)

A károsítás helyének illetékessége.

37. §. *A 29. §. alá nem tartozó kártérítési perek az előtt a bíróság előtt is megindithatók, amelynek területén a károsítás történt.*

A 37. §. általában kártérítési perekről szól, akár származik a kár büntető cselekményből, akár magánjogi delictumból vagy egyéb alapból. Csakis a szerződésszerű teljesítés elmulasztásából eredő kártérítési perek vannak kivéve, amennyiben azokban az illetékességet a 29. §. szabályozza.

Szerződés nem teljesítéséből származó kár megtérítése

iránti per nem esik a Pp. 37. §-a alá. (Kolozsvári Tábla P. I. 1092/1915. Pdt. II. 34.)

Szerződésszerű teljesítés elmulasztásából eredő kár megtérítése iránti kereset a Pp. 37. §-a alá nem esik. (Bpesti tábla P. II. 8002/1916. Pdt. III. 38.)

Szerződésszerű teljesítés elmulasztásából származó kártérítés iránti keresetre a Pp. 37. §-ában megszabott illetékességet akkor sem lehet igénybevenni, ha a 29. §. előfeltételei nem forognak fenn. (P. IV. 3888/1917. Pdt. IV. 103.)

Adásvételi szerződés nem teljesítéséből kifolyólag az előlegezett vételár valorizált visszafizetése iránt indított kereset nem minősíthető a szerződés nem teljesítéséből eredő kártérítési igénynek és így nem esik a Pp. 29. vagy 37. §-a alá. (P. IV. 3016/1925. Pdt. XI. 10. sub I.)

Az egyik kezes által a másik ellen indított kártérítési kereset, mely arra van alapítva, hogy alperes a peres felek kezességével biztosított hitelösszeget nem arra a célra fordította, amelyre azt a hitelnyujtó és az adós között létrejött szerződés szerint fordítani kellett volna, nem a Pp. 29. §-a, hanem a Pp. 37. §-a alá esik és így a károsítás helyének, vagyis annak a helynek a bíróságánál megindítható, ahol alperes a kapott hitelösszeget szerződésellenes célra fordította. (P. IV. 4274/1927. Pdt. XII. 66.)

I. Ugyanazon mozgófényképre vonatkozó szerzői jog bitorlása miatti büntetés kimondására, úgy a film bérbeadójával, mint az előadó színházvállalattal szemben az a törvényszék illetékes, amelynek területén a birtoló előadás történt. — II. A szerzői jog bitorlása miatti büntetés kimondására vonatkozó illetékesség a bitorlás esetére kikötött kötbér iránti követelésre is kiterjed. (Bp. tábla 1917. szept. 19. P. II. 687. és Kúria P. II. 5888/1917. Pdt. V. 86.)

Ingókra vonatkozó sommás visszahelyezési perben illetékesség.

38. §. *Ingókra vonatkozó sommás visszahelyezési perek az előtt a bíróság előtt is megindíthatók, amelynek területén a háborítás történt.*

Mi. A 39. §. szerint ingatlanokra vonatkozó sommás birtokháborítási és visszahelyezési perekben az ingatlan fekvésének bírósága illetékes. Az ingókra vonatkozó hasonló perekben a 38. §. annak a bíróságnak illetékességét állapítja meg, amelynek területén a háborítás történt. Ami nemcsak a bizonyítás szempontjából célszerű, hanem megfelel annak is, hogy a háborításból származó kártérítés iránti perben az előbbi §. szerint

szintén ez a bíróság illetékes. Míg azonban az ingatlanokra nézve ez az illetékesség kizárólagos, az ingókra csak vagylagos.

Az ingatlan fekvésének illetékessége.

39. §. *Ingatlanra vonatkozó tulajdon és más dologi jog vagy dologi teher érvényesítését, vagy az ingatlannak ezek alól mentességét tárgyazó perek, továbbá az ingatlanra vonatkozó osztály-, határ- és birtokperek, — ideértve a sommás visszahelyezési, valamint a sommás határpereket is — úgyszintén a telekkönyvi kitörlési perek kizárólag annak a bíróságnak illetékességéhez tartoznak, amelynek területén az ingatlan fekszik.*

Telki szolgalmat tárgyazó perekben a szolgáló, dologi terhet tárgyazó perekben pedig a terhelt ingatlan fekvése irányadó.

Ha az ingatlan több bíróság területén fekszik, a per e bíróságok bármelyike előtt megindítható.

A 39. §-ban meghatározott illetékesség „kizárólagos"; l. ennek fogalmát a 19. §-nál. Más bíróság illetékessége tehát alávetéssel (45. §.) sem alapítható meg. Választott bírósági szerződés ellenben a kizárólagos illetékesség alá tartozó perekben is kiköthető. Csak az ingatlanra vonatkozó *dologi* jellegű perek esnek a 39. §. alá. *Kötelmi* igények esetében a 40. §. szerint fakultatív (nem kizárólagos) illetékességet állapít meg az ingatlan fekvése. Kiterjed a 39. §. a telekkönyvi kiigazítási perekre is. (Ppé. 12. §.)

Ingatlan tulajdona és birtoka iránti kereset elbírálására az a bíróság illetékes, amelynek területén a kereseti ingatlan fekszik. (1915. nov. 24. Rp. V. 202. Pdt. II. 35.)

A Pp. 39. §-a szempontjából: a telekkönyvi bejegyzésre különben alkalmas jogok, illetve az ingatlanra vonatkozó kötelmi igények a dologi jog jellegét csak a nyilvánkönyvbe való bejegyzés által szerzik meg s ennélfogva a dologi jog érvényesítése alatt a természeténél fogva dologi jog minőségével nem biró személyes, helyesebben kötelmi jognak érvényesítését érteni nem lehet. (P. VII. 641/1916. Pdt. II. 441.)

A vevő által az eladó ellen indított tehermentesítési per nem esik a Pp. 39. §-ában szabályozott illetékesség alá. (Bpesti tábla P. IV. 4343/1916. Pdt. II. 442.)

Az ingatlan tehermentesítése iránt a vevő által az eladó ellen vagy a tehermentességért szavatoló harmadik ellen indított kereset nem esik a Pp. 39. §-a alá. (P. V. 1518/1917. Pdt. IV. 164. sub I.) — Ugyanígy: Pdt. I. 68., V. 42., XI. 63.

A telekkönyvi tulajdonjog megszerzése iránt kötelmi alapon indított kereset nem esik a Pp. 39. §-a alá. (P. III. 2740/1917. Pdt. IV. 165.)

A vevő által az eladó ellen és a rosszhiszemű későbbi vevő ellen az ingatlan tulajdonjogának telekkönyvi szolgáltatása iránt indított kereset nem esik a Pp. 39. §-a alá. (P. V. 3966/1920. Pdt. VI. 38.)

Ingatlanra vonatkozó vagyonátruházási szerződés érvénytelenítése s ez alapon az ingatlan birtokának visszaadása iránt indított (de a telekkönyvi állapot helyreállítására nem irányuló) kereset nem esik a Pp. 39. §-a alá. (P. I. 4409/1920. Pdt. VI. 69.)

I. Az úrbéri erdőbirtokosságnál törzskönyvezett faizási és legeltetési jogilletőségre vonatkozó tulajdonjog átírására alkalmas szerződés kiállítása iránti kereset nem a Pp. 39., hanem annak 40. §-a alá esik. — II. Ha az egyaránt illetékes bíróságok mindegyike illetéktelennek jelentette ki magát, ezek közül az alperes lakhelye szerinti bíróság jelölendő ki illetékesnek, amelyhez a felperes utóbb fordult. (1922. okt. 26. P. III. 3789. Pdt. VIII. 31.)

I. Bekebelezett faletarolási, kihasználási és elővásárlási jogra vonatkozó vagyonközösség megszüntetése iránti kereset a Pp. 39. §-a alá esik. — II. Ha a bíróság a keresetre nem illetékes, a permegszüntetés a viszontkeresetre is kiterjed. (P. V. 7518/1922. Pdt. VIII. 144.)

Haszonbérelt ingatlanba való sommás visszahelyezés és a háborítással okozott kár megtérítése iránti kereset akkor is a Pp. 39. §-a alá esik, ha a visszahelyezés már tárgytalanná vált és a kereset csak a kártérítésre fenntartatott. (1922. máj. 11. P. VI. 620. Pdt. IX. 32.)

Az a kereset, amely arra irányul, hogy az alperesek, a köztük és a felperesek között létrejött adás-vételi szerződésből folyólag, ítéletileg annak tűrésére kötelezttessenek, hogy felperesek a tulajdonjognak az alperesek nevére leendő telekkönyvi bekebelezését kérelmezhessék akként, hogy ezzel egyidejűleg a jelzálogjog a vételárhátralék erejéig az alperesek költségére a felperesek javára bekebeleztessék, nem dologi jognak, hanem kötelmi jogi alapon a felek között létrejött szerződésnek, vagyis személyes jognak az érvényesítésére irányul és ekként a Pp. 39. §-ában megszabott — az ingatlan fekvése szerint igazodó — kizárólagos bírói illetékesség alá nem tartozik. (1927. nov. 3. P. V. 4644. Pdt. XIII. 18.)

40. §. *Az ingatlan fekvése szerint illetékes bíróság előtt a telekkönyvi előjegyzés igazolását tárgyazó per is megindítható. Ugyanez előtt a bíróság előtt is megindíthatók továbbá a bekebelezéssel vagy előjegyzés-*

sel biztosított követelésnek és más személyes jognak érvényesítését, fennállását vagy fenn nem állását, úgyszintén a dologi teher után hátralékos személyes szolgáltatások behajtását tárgyazó perek, ha ugyanaz ellen a személy ellen irányulnak, aki ellen az ingatlanra vonatkozó dologi jog iránt meg lehetne indítani a keresetet. Ugyanez előtt a bíróság előtt megindíthatók végre azok a perek is, amelyeket személyes jognak érvényesítése, fennállása vagy fenn nem állása iránt az ingatlan tulajdonosa vagy birtokosa ellen ebben a minőségben indítanak.

Az 1868: LIV. t.-c. 44. §-a értelmében telekkönyvi előjegyzések igazolását tárgyazó perekben, ha azokkal az előjegyzett követelés behajtása összekötve nincs, az a telekkönyvi hatóság ítél, amelynél az előjegyzés történt, — a bekebelezett vagy előjegyzett követelés behajtása iránti perek pedig, még ha ez utóbbiak az előjegyzés igazolásával kapcsolatosak is, felperes választása szerint vagy alperes személyes bírósága vagy a terhelt birtok fekvésének bírósága előtt indíthatók meg. Miután mindezek az ügyek a Pp. szerint vagy a járásbíróság vagy a tszék hatásköréhez tartoznak, ennélfogva a Pp. az 1893: XVIII. t.-cikkel is megegyezőleg a telekkönyvi hatóság mellőzésével az ingatlan fekvése szerint illetékes bíróságnak facultatív illetékességét állapítja meg ezekben az ügyekben, még pedig az előjegyzés igazolása iránti perekben feltétlenül, a többi felsorolt perben azonban csak az alatt a feltétel alatt, hogy a dologi és a kötelmi jog iránti kereset ugyanaz ellen az alperes ellen legyen indítható, ami akkor fordul elő, ha az adós a kereset beadásakor az ingatlan tulajdonosa. Ugyanez alatt a feltétel alatt kiterjed ez az illetékesség a dologi teher után hátralékos személyes szolgáltatások behajtását tárgyazó perekre is.

Az ingatlan fekvése szerinti illetékesség a 40. §-ban felsorolt pereken felül azokra a perekre is indokolt, amelyeket személyes jog alapján indítanak az ingatlan tulajdonosa vagy birtokosa, mint ilyen ellen; idetartoznak nevezetesen a szomszédjogon alapuló keresetek, különösen építkezésből származó vagy kerítés felállítása vagy kijavítása iránt indított keresetek stb.

A 40. §-ban említett személyes jog pl. a visszavásárlási jog s általában mindaz a személyes jog, amely tkvi bejegyzés tárgya lehet.

Bekebelezett követelésnek a sorrendből való kihagyása iránti keresetre nézve az ingatlan fekvésének helye az illetékességet meg nem állapítja. (Győri tábla, illetve Kúria 1914. aug. 24. — 212. Pdt. I. 69. — Ugyanott *Kovács* Marcell megjegyzése:

Nem felel meg a Pp. 40. §-ának, mely a bekebelezett követelés fenn nem állását tárgyazó pernek az ingatlan fekvése szerint illetékes bíróságnál való megindítását megengedi, ha *ugyanazon személy ellen* irányul, „aki ellen az ingatlanra vonatkozó dologi jog iránt" [jelen esetben a *zálogjog törlése iránt*] keresetet lehetne indítani.)

Ingatlanokra vonatkozó szerződési foglaló visszatérítése iránt egyedül kötelmi alapon indított keresetre nézve a Pp. 40. §-ában körülírt illetékességnek esete fenn nem forog. (P. V. 4576/1917. Pdt. V. 45.)

Az úrbéri erdőbirtokosságnál törzskönyvezett faizási és legeltetési jogilletőségre vonatkozó tulajdonjog átírására alkalmas szerződés kiállítási iránti kereset nem a Pp. 39., hanem annak 40. §-a alá esik. (P. III. 3789/1922. Pdt. VIII. 31.)

L. a 39. §-nál közölt határozatokat is.

41. §. *Az ingatlanra vonatkozó bérleti vagy haszonbérleti viszonyból eredő perek, valamint az 1. §. 2. d) pontjában meghatározott perek annak a helynek bírósága előtt is megindíthatók, ahol az ingatlan fekszik.*

Az e §-ban foglalt illetékesség általában nem kizárólagos, a tizedik címben (621—638. §§.) szabályozott lakbérleti viszony megszüntetése iránti eljárás azonban azt kizárólagosan állapítja meg.

Hitbizományi viszonyból eredő perekben illetékesség.

42. §. *A hitbizományi viszonyból eredő perek kizárólag annak a törvényszéknek az illetékességéhez tartoznak, amely a hitbizomány felett a felügyeletet gyakorolja.*

Felügyelő hatóság: Ppé. 98. §.

Örökösödési, közszerzeményi stb. perekben illetékesség.

43. §. *Örökösödést, hagyományt és általában halál esetére szóló intézkedésből eredő jogot, valamint közszerzeményt és özvegyi jogot tárgyazó perek, még ha ingatlanra vonatkoznak is, az előtt a bíróság előtt is megindíthatók, amely az örökösödési eljárásra illetékes, illetőleg ha az ügy ennek a hatáskörét meghaladná, az előtt a törvényszék előtt, amelynek területén e bíróságnak székhelye van.*

Ugyanezekre a perekre nézve az a belföldi bíróság, amely előtt az örökösödési eljárás folyik, illetőleg amelynek területén ennek a bíróságnak a székhelye van, mindaddig kizárólag illetékes, míg az örökösödési eljárás jogerősen befejezve nincsen.

A belföldön levő ingatlanokra nézve az első bekezdésben említett perekben kizárólag a belföldi bíróság illetékes.

A második bekezdés szerint illetékes bíróság előtt az örökösödési eljárás jogerős befejezéséig a hagyatéki hitelezők is érvényesíthetik követeléseiket.

I. Ha örökösödési eljárás nincs folyamatban (akár, mert nem lett megindítva, akár, mert már be lett fejezve), akkor az a bíróság, amely az örökösödési eljárásra illetékes (l. alább), illetőleg, ha az ügy (mint törvényszéki hatáskörbe tartozó) az örökösödési eljárásra illetékes járásbíróság hatáskörét meghaladná, az a törvényszék, amelynek területén az örökösödési bíróság székhelye van, a perben *vagylagos* illetékességgel bir. Ellenben, ha az örökösödési eljárás folyamatban van, ennek a bíróságnak az illetékessége *kizárólagos*.

Az örökösödési eljárás folyamatban léte alatt nem érti a §. második bekezdése azt az esetet, amikor *örökösödési bizonyítvány* kiadása iránt van eljárás folyamatban.

Az állam területi fennhatóságának elvéből következik az a szabály, mely szerint az ország területén fekvő ingatlan vagyon — tekintet nélkül az örökhagyó honosságára — a hazai bíróság illetékességének legyen alávetve. Ezért a §. utolsó bekezdése a belföldi ingatlanokra vonatkozó örökösödési perekben a belföldi bíróság kizárólagos illetékességét állapítja meg és ezzel a külföldi bíróságnak belföldi ingatlanra nézve illetékességét el nem ismeri. Hogy a belföldi bíróságok közül ilyen esetben melyik illetékes, azt a §. előző bekezdésének rendelkezései kapcsán az örökösödési eljárás értelmében (1894: XVI. t.-c. 7., 8. §§.) kell megállapítani.

Ha az örökösödési eljárás külföldi bíróság hatáskörébe tartozik, akkor az örökösödési perre nézve az illetékesség *nem kizárólagos*.

Főudvarnagyi bíróság hatáskörére l. 1909: XVI. t.-c. 3. §. 1—2. és 4. §. 3. p.; területenkívüliekre Pp. 9. §. és 43. §. 3. bek.; pestvidéki járásbíróságra nézve Ppé. 89. §.

II. *1894: XVI. t.-c. 7. §.* Az örökösödési eljárásra az a kir. járásbíróság illetékes, melynek területén az örökhagyónak utolsó rendes lakhelye volt.

Ha az örökhagyó felváltva több kir. járásbíróság területén

lakott: ezek közül az örökösödési eljárásra az illetékes, amelynek területén az örökhagyó meghalt.

Ha az örökhagyónak az ország területén rendes lakhelye nem volt: az a járásbíróság jár el, amelynek területén az örökhagyó meghalt és ha az országon kívül halt meg: az a járásbíróság, amelynek területén a hagyatéki vagyon létezik.

Ha az örökhagyónak az országban több rendes lakhelye volt és oly helyen halt meg, mely a lakhelye szerint illetékes járásbíróságnak területén kívül fekszik, vagy ha az országon kívül elhalt örökhagyónak az országban rendes lakhelye nem volt és hagyatéka több járásbíróság területén létezik: a lakhelyek vagy a vagyon helye szerint illetékes járásbíróságok közül mint hagyatéki bíróság az jár el, amelyhez az örökösödési eljárásra vonatkozó valamely beadvány vagy megkeresés előbb érkezett.

Az összes érdekeltek között a hagyatéktárgyalás elrendelése (50. §.) előtt létrejött megállapodás esetére, ha az örökhagyó felváltva több járásbíróság területén lakott, e járásbíróságok közül az illetékes bíróság a másik bíróságnak, megelőzés esetében pedig az annak alapján eljáró járásbíróság a megelőzött járásbíróságnak köteles az eljárást átengedni.

Ha az illetékesség a fentebbiek alapján meg nem állapítható: az illetékes hagyatéki bíróságot az igazságügyminiszter jelöli ki.

1927: IV. t.-c. 1. §. Az 1894: XVI. t.-c. (Öe.) 7. §-a a következő — 7. és 8. — bekezdésekkel egészíttetik ki:

Az örökösödési eljárás során kir. közjegyző ügykörébe utalt tennivalókra az a közjegyző illetékes, akinek hatásköre az eljárásra illetékes járásbíróság területére kiterjed. Ha a járásbíróság területére több közjegyző hatásköre terjed ki, az örökösödési ügyekre vonatkozó működési körüket az igazságügyminiszter határozza meg.

A járásbíróságnak a megelőzésen alapuló illetékességét (4. bekezdés) megalapítja az olyan beadvány vagy megkeresés is, amely a területén működő, vagy a 7. bekezdés alapján kijelölt közjegyzőhöz érkezett, valamint az a cselekmény is, amelyet az ilyen közjegyző hivatalból teljesített.

1894: XVI. t.-c. 8. §. A 7. §. szerint illetékes járásbíróság eljárása kiterjed a magyar honosnak az ország területén levő mindennemű ingó és ingatlan vagyonára.

A 7. §. szerint illetékes járásbíróság jár el a külföldi örökhagyónak az ország területén levő ingatlan hagyatékára nézve, valamint — ha nemzetközi szerződés másként nem intézkedik, s viszonosságon alapuló más gyakorlat sem áll fenn, — a külföldi örökhagyónak az országban levő ingatlan hagyatékára nézve is.

Magyar honosnak az ország területén kívül levő ingó

hagyatékára nézve is a 7. §. szerint illetékes bíróság jár el akkor: ha nemzetközi szerződés értelmében vagy viszonosságon alapuló gyakorlat alapján, a külföldön hátrahagyott ingó hagyaték tárgyalása a hazai bíróságok hatáskörébe tartozónak van elismerve.

Ha a Magyarország területén hősi halált halt magyar honos rendes lakhelye nem Magyarországon, hanem Ausztriában volt és az osztrák bíróság az ott lévő hagyatéki ingókra vonatkozó illetékességet a magyar bíróságnak engedte át, nem az örökhagyó községi illetősége, hanem az elhalálozás helye állapítja meg a hagyatéki bíróság illetékességét. (1916. ápr. 5. Pk. VII. 986. Pdt. II/519.)

III. *Az ingóhagyaték kiadására vonatkozó nemzetközi szerződések, illetve viszonosság* tekintetében l. a II. kötet végét, továbbá Fabinyi: Öröklési jog és eljárás, 766. l. és az ott idézetteket.

Házasság érvénytelennek nyilvánításából, felbontásából vagy az elválasztásból eredő vagyonjogi perekben illetékesség.

44. §. *A házasság érvénytelennek nyilvánításából, felbontásából vagy az ágytól és asztaltól való elválasztásból eredő vagyonjogi perek az előtt a bíróság előtt is megindíthatók, amely a házassági perre illetékes, ha pedig a vagyonjogi per a járásbíróság hatáskörébe tartozik, az előtt a járásbíróság előtt, amelyre nézve a házassági per bíróságának illetékességét megalapító okok (639—641. §§.) fennforognak.*

Ez az illetékesség csak vagylagos. V. ö. az 1. §. 2. *h)* pontjánál közöltekkel.

Illetékesség alávetés alapján.

45. §. *Olyan vagyonjogi perekben, amelyekre nézve a törvény kizárólagos illetékességet meg nem állapít, az a bíróság is illetékes, amelynek az alperes aláveti magát. Az alávetés — ha azt az alperes nem a perben jelenti ki — csak akkor érvényes, ha közokiratba vagy a 317. §-nak megfelelően kiállított magánokiratba van foglalva, ha az okiratban meg van határozva az a jogviszony, amely-*

ből a per ered és ha az illetékességet egy meghatározott belföldi bíróságra ruházza.

Alávetés esetében az egyébként fennálló illetékességet csak akkor nem lehet igénybe venni, ha a felek a fentebbi minőségü okiratban úgy állapodtak meg, hogy a perben csak az okiratban meghatározott bíróság legyen illetékes.

Részletügyletből eredő követelésre nézve az illetékesség a jelen törvény hatályosságának területén lakó vevővel szemben okiratban sem köthető ki, ha az áru teljes vételára ezer P-t nem halad meg.

Mi. A Pp. az alávetéshez szerződést nem kiván, hanem megelégszik az alperes nyilatkozatával. A nyilatkozatnak azonban — ha nem a perben történik — közokiratba, hitelesített vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalva lennie.

Az alávetés csak oly vagyonjogi perekben történhetik, amelyekben a törvény kizárólagos illetékességet nem állapít meg. Ellenkeznék a kizárólagos illetékesség természetével, ha a felek akarata azon változtathatna. (Nem kell okirat a Te. 11. §. esetében.)

Az alávetésnek meghatározott jogviszonyból eredő peres ügyekre kell vonatkoznia és az illetékességet meghatározott bíróságra kell ruháznia. Oly nyilatkozat, hogy az alperes magát bármely bíróság illetékességének aláveti, az alperes jogkörének oly mérvű megszorítását foglalja magában, hogy nem célszerű azt jogi hatállyal felruházni, mert visszaélésekre vezethet. Ellenkeznék az alávetésből származó illetékesség céljával is.

A 45. §. második bekezdése eldönti azt a kérdést, hogy egy meghatározott bíróság illetékességének való alávetés esetében a törvény alapján illetékes többi bíróságok elvesztik-e illetékességüket? A Pp. a felek vélelmezett akaratát tartva szem előtt és abból indulva ki, hogy az alperes alávetése csak a felperesnek tett kedvezmény, melyről ez lemondhat: az egyébként fennálló illetékességet alávetés esetében nem zárja ki. Az alperesnek egyoldalú nyilatkozata, hogy ő magát egy bíróságnak aláveti, nem kötelezheti a felperest az ő nyilatkozata nélkül arra, hogy ehhez a bírósághoz forduljon. A felek azonban közmegegyezéssel jogosítva vannak ettől eltérni és egy bíróság kizárólagos illetékességét megállapítani. Ehhez azonban kétoldalú nyilatkozat kell, amely mind a két felet köti. Természetes, hogy az alávetés csak az elsőbíróságra vonatkozhatik, miután a törvény ebben a §-ban csak az illetékességtől és nem egyszersmind a hatáskörtől enged eltérést, a hatáskörtől való előleges eltérés korlátait pedig az 1. §. 2. *a)* pontjában állapítja meg.

Az alávetést vagy kikötést tartalmazó okiratot eredetiben vagy másolatban már a keresetlevélhez kell csatolni. (129. §.)

Ib. A második bekezdésből a „kizárólagos" szót kihagyta, mert ennek a szónak bennhagyása olyan értelmezésre adhatna okot, mintha a felek kölcsönös megegyezéssel sem térhetnének el az okiratban kikötött illetékességtől.

Jegyzet. A kizárólagos illetékesség esetei a 19. §. jegyzetében vannak felsorolva. Az okirat csatolása: 129. §., az alperes elmaradása esetében a perfelvételi tárgyaláson eredetiben vagy hiteles másolatban fel kell mutatni: 443. §. 2. p. Szabadon választandó bármely bíróságnak a Pp. életbelépése előtt alávetés: Ppé. 62. §. L. még Te. 11. §.

Az utolsó bekezdést a képviselőház vette fel. Ez a korlátozás az okirati kikötésre vonatkozik, de a perben kijelentett alávetés (45. §. első bekezdés) részletügyből eredő követelésre nézve is megalapítja az illetékességet. *Értékhatár:* Ter. 2. §. 2. p.; (eredetileg 500 korona, azután pedig 500 pengő volt).

A magyar földhitelintézet stb. illetékességére nézve l. a Ppé. 14., 1871: XXXIV. t.-c. 5. és az 1879: XXXIX. t.-c. 2. §-át.

Meghatározott járásbíróság döntésének való alávetés nemcsak az illetékességi, hanem a hatásköri kikötést is magában foglalja. A Pp. 45. §-a 2. bekezdésének az alávetés kötelező voltát szabályozó rendelkezése csupán az illetékességi alávetésre vonatkozik és nem a Pp. 1. §. 2. *a)* pontja szerinti hatásköri kikötésre is. (B. 1562/1918. Pdt. IV. 165. l.)

A kötlevél ezen kikötése: „... unterwerfen Sie sich, sowohl wie ich, der ausschliesslichen Kompetenz des sachlich zuständigen Wiener Gerichtes" (alávetjük magunkat a hatáskörrel bíró bécsi bíróság kizárólagos illetékességének) nem tartalmazza egy meghatározott, magából az okiratból kitűnő bíróság illetékességének kikötését, amennyiben az okiratban foglalt megjelölés a felek idevágó jogviszonyából származó per értékével kapcsolatos hatáskör szempontjából még további meghatározásra szorul s így e kikötés nem felel meg a Pp. 45. §-a rendelkezésének. (Bpesti tábla P. I. 14.460/1915. Pdt. II. 329.)

A Pp. 45. §-ának az a rendelkezése, mely szerint az alávetés csak akkor érvényes, ha az illetékességet belföldi bíróságra ruházza, az 1914: XLII. t.-c.-ben becikkelyezett jogsegélyegyezmény első cikk 5. pontja szerint az osztrák tőzsdebíróságnak való alávetést nem zárja ki. (P. II. 5198/1915. Pdt. I. 318.)

Az illetékességi alávetés terhe átszáll az alávető örököseire. (Soproni tszék Pf. 627/1916. Pdt. III. 31.)

I. A Pp. 45. §-a szerint külföldi bíróság illetékessége ki nem köthető. — II. Az illetékesség kérdésének elbírálásánál a Pp. életbelépése után indított perekben a Pp. szabályait és nem a Pp. életbelépésével a Ppé. 3. §-a szerint hatályát vesztett

1868: LIV. t.-c. vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni és ekként az illetékességi kikötés érvényességét is a Pp. 45. §-a alapján kell elbírálni, azzal a korlátozással, hogy amennyiben a Pp. életbelépése előtt kiállított okirat bizonyító erejéhez a korábbi törvények kevesebb alakszerűséget kívántak meg, az ilyen okirat a Ppé. 67. §-a értelmében a kiállítása idején fennállott jog szerinti bizonyító erejét akkor is megtartja, ha az a teljes bizonyító erejű magánokiratra nézve a Pp.-ben megszabott alakszerűségeknek nem is felel meg. (Kolozsvári tábla P. I. 2808/1916. Pdt. II. 440.)

A Pp. életbelépte után indított perben, a korábbi törvény uralma alatt történt illetékességi alávetés kötelező erejét is a Pp. 45. §-a 2. bek. szabályozza. (1919. jan. 17. P. IV. 4816. Pdt. V. 58.)

Az a megállapodás, hogy a szerződéses viszonyból felmerülhető per eseteiben a budapesti IV. ker. járásbíróság illetékes, a törvényi illetékesség igénybevételét ki nem zárja. (P. II. 142/1920. Pdt. VI. 37.) Ugyanígy: 4997/1917. (Pdt. V. 58.) Ellenkező, de helytelen: P. II. 5198/1917.

Egyedül a K. T. 43. §-a értelmében nyert meghatalmazás alapján a vételi ügylet folytatásával nem járó és abból szükségszerűen nem is következő olyan megállapodásra a meghatalmazott jogköre ki nem terjed, hogy megbízójának terhére az általánosan illetékes bíróságtól eltérő különleges bírói illetékességet kikössön. (Bpesti tábla 7. P. 4618/1921. Pdt. VI. 86. sub. I.)

A kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg nem foglalkozó s kizárólag katonai célokra vásárló kir. katonai kincstár által a bevásárlással megbízott katonatiszt jogköre az illetékességi alávetésre külön felhatalmazás nélkül, ki nem terjed. (P. II. 5329/1921. Pdt. VIII. 21.)

A Pp. 45. §-ában szabályozott illetékesség sohasem esik a kizárólagos illetékesség fogalma alá. Azon az alapon tehát, hogy más bíróság illetékessége kiköttetett, a pergátló kifogást elvető másodbírói ítélet ellen felülvizsgálatnak helye nincs. (P. IV. 3259/1921. Pdt. VI. 86. sub. IV. — Ugyanígy: P. II. 217. és 218/1919.)

I. A váltóperekben is a hatásköri és illetékességi kikötések a közvetlen jogviszonyban álló felek között érvényesek akkor is, ha azok nem magában a váltóokiratban, hanem külön és a hivatkozott törvényhelyek rendelkezéseinek megfelelően kiállított okiratban állapíttattak meg. — II. Az adóslevélben foglalt hatásköri és illetékességi kikötés az okirat szerint a kölcsön biztosítására adott váltó alapján folyamatba tett meghagyásos eljárásra is kiterjed. (Bp. tszék 1926. jún. 8. Pf. 5357. Pdt. XII. 6.)

Meghatározott bíróság illetékességének kikötése esetében

a Ppé. 62. §-a nem alkalmazható. (Pancsovai tszék 22. Pf. 568/1915. Pdt. I. 142.)

Ad 45. §.utolsó bek.: Részletügyletnek tekintendő az eladó részéről kereskedelmi ügyletet képező oly ügylet, melyben az eladó az árut még a vételár lefizetése előtt átadja, a vevő pedig a vételár hátralékos részének előre meghatározott részletekbeni törlesztésére kötelezi magát. Nem tekintendő ellenben részletügyletnek az oly ügylet, amely az alperes részéről kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (A budapesti közp. kir. járásbíróság 1915. febr. 6-án tartott teljes ülésén létrejött megállapodás. Pdt. I. 89. sub 11.)

Illetékesség viszonosság alapján.

46. §. ***Ha más államban magyar állampolgár ellen polgári pereket az előtt a bíróság előtt is meg lehet indítani, amely e törvény szerint ezekben a perekben vagy egyáltalában nem vagy nem ugyanúgy volna illetékes, akkor annak az államnak polgárával szemben az e törvényben megállapított illetékességen kívül ezt az illetékességet is lehet alkalmazni.***

Mi. A Pp. az idegenekre külön illetékességet nem állapít meg, habár a 27. §-ban megállapított illetékességnek jelentősége főleg a külföldiek irányában van. A 46. §. azonban a külföldiekre olyan illetékességet állapít meg, amely az illető külföldi állam rendelkezéseinek felel meg. Ausztriával fennálló sűrű kereskedelmi forgalmunkra tekintettel mindenben megegyezik ez a §. az osztrák Jurisdictionsnorm 101. §-ával. A 46. §-ban említett külföldi bíróság alatt nemcsak olyan bíróságot kell érteni, mely az illető külföldi államban magyar állampolgárra nézve illetékes, hanem olyan bíróságot is, amely az illető külföldi államban mindenkire s így az illető állam polgáraira is illetékes. Ha tehát a külföldi államban fennálló törvényes rendelkezés értelmében magyar állampolgárt olyan illetékességi ok alapján lehet az illető állam valamely bírósága előtt megperelni, amilyen illetékességi okot a Pp. nem ismer, akkor ezt az illetékességi okot minálunk az illető állam polgáraira nézve szintén lehet alkalmazni, akár belföldön, akár külföldön lakik is. Önként értetik, hogy a 46. §. szabálya csak az illetékességre vonatkozik, míg a hatáskör kérdésében idegen állampolgárokra nézve is csak a magyar perrendtartás az irányadó.

Jegyzet. V. ö. 414. §. 1. p.; vasúti áru- és személyfuvarozásra nézve 1928: III. és IV. t.-c. 42. cikk.; a választott bírósági ítélet érvénytelenítése iránti perre nézve: 784. §.

Több egyenlően illetékes bíróság.

47. §. *Több egyenlően illetékes bíróság közül a felperes szabadon választhat.*

Mi. Nem egyenlően illetékes az a bíróság, amelyre nézve kizárólagos illetékesség forog fenn.

Jegyzet. A kizárólagos illetékesség esetei a 19. §. jegyzetében vannak felsorolva.

Hely fogalma az illetékesség szempontjából.

48. §. *Hely alatt az illetékesség szempontjából a községet kell érteni.*

Ha a község területe több járásbíróság között van felosztva, hely alatt az illető járásbíróság területét kell érteni. Ha pedig az illetékességet ezen az alapon nem lehet megállapítani, a felperes a község területén levő járásbíróságok közül szabadon választhat.

Budapesten e szerint a lakhely (19. §.), székhely (22—24. §§.), tartózkodási hely (21., 26. §§.), könyvvitel (32. §.), a telep (28. §.), az üzlet (31. §.) stb. helye nem bármelyik budapesti járásbíróságnak, hanem csak annak a járásbíróságnak az illetékességét alapítja meg, amelynek területén ezek a helyek vannak.

Mindazonáltal fordulhatnak elő esetek, amelyekben ezen az alapon nem lehet az illetékességet megállapítani: ha pl. teljesítési helyül egész általánosságban Budapest van kikötve, s nincs olyan hely közelebbről meghatározva, mely valamelyik budapesti járásbíróság területével kapcsolatba lenne hozható, ebben az esetben tehát a Budapesten levő járásbíróságok mindegyikét illetékesnek kell elismernünk és a felperesnek meg kell engednünk, hogy azok közül szabadon választhasson.

Az illetékesség megalapításának időpontja.

49. §. *A bíróság illetékességét, amennyiben a törvény másként nem rendelkezik, a keresetlevél beadásának idő pontja szerint kell megítélni.*

A Pp. a keresetlevél benyujtásának időpontját tekinti irányadónak, abból indulván ki, hogy a kereset kézbesítése nem a felperesnek, hanem a bíróságnak a ténye s így a felperesnek nem áll módjában a kereset beadása s az idézés kézbesítése közötti időt megrövidíteni, nem volna tehát méltányos az illetékességi okoknak a keresetlevél beadása után a kézbesítésig tör-

tént változását az ő terhére róni. Megakadályozza a kérdés ily eldöntése azt is, hogy az alperes a kézbesítés előtti bujkálással és lakváltoztatással a pert elodázza. A szabály alól csak ott van kivétel, ahol mint pl. a 29. §. esetében a törvény kifejezett rendelkezése szerint az illetékesség okát az idézés kézbesítése alapítja meg. Ugyanígy fizetési meghagyásnál (589. §.) és a községi bíráskodásnál (760. §.).

Amikor a vevő a KT. 348. §-a alapján a vételár visszatérítése és ennél kisebb összegű kártérítés iránt keresetet indít, a könyvkivonati illetékesség, amely az egész keresetre nézve megáll, a Pp. 49. §-a értelmében nem szűnik meg azáltal, hogy alperes a vételárat a kereset beadása után visszafizeti és felperes ennek következtében a keresetet a kárkövetelésre leszállítja. (Bpesti tábla 6. P. 4771/1918. Pdt. V. 62. sub I.)

Az illetékességnek, hiányának és a megalapítására előadott tényállítások valóságának vizsgálata.

50. §. *A bíróság illetékességét hivatalból veszi figyelembe.*

Ha az alperes a bíróság előtt jelen van vagy ha már perbebocsátkozott, a bíróság illetékességének hiányát csak ott veszi hivatalból figyelembe, ahol a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg.

Amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik, a bíróság az illetékességnek vagy az illetékesség hiányának megalapítására előadott tényállítások valóságát — ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával nem ellenkeznek, — csak az ellenfél tagadása esetén vizsgálja.

Mi. A Pp. álláspontja az illetékesség kérdésében a következő:

1. A kizárólagos illetékességet, amelyet a törvény köztekintetekből szabályoz és amelytől a felek el nem térhetnek, a bíróság az eljárás egész folyamában hivatalból veszi figyelembe. E szabály alól a javaslat két kivételt állapít meg: *a)* az 540. §. szerint a bíróság a felülvizsgálati eljárásban a kizárólagos illetékesség hiányát sem veszi többé hivatalból figyelembe; *b)* a 677. §. szerint házassági perekben már a fellebbezési bíróság az illetékesség hiányát csak a 640. és 641. §§. esetében veszi hivatalból figyelembe.

2. Azokban az esetekben, amelyekben a törvény az illetékességet nem kizárólagosan állapítja meg, amelyekben tehát a törvény az illetékességre kevesebb súlyt helyez és a feleknek is

megengedi, hogy az illetékességtől eltérjenek, a Pp. szerint annak a hiányát a bíróság csak annyiban vizsgálja hivatalból, amennyiben az az alperes jogos érdekében szükséges; ez a szükségesség pedig fennforog: *a)* az idézés kibocsátása alkalmával, mivel az alperest nem lehet annak kitenni, hogy őt a felperes nem illetékes bíróság elé idéztesse és így e bíróság előtti megjelenésre kényszerítse, *b)* akkor, ha az alperes az illetéktelen bíróság elé idéztetvén, a perfelvételi tárgyaláson nem jelenik meg, mert ebben az esetben ő — bízva a törvénynek abban a védelmében, amelyet az neki az illetékesség szabályozásával nyujt — nem szenvedhet hátrányt amiatt, hogy meg nem jelenik. Ha azonban az alperes a bíróság előtt jelen van, akkor már nincs szükség erre a védelemre, mert minden nehézség nélkül megteheti az illetékesség elleni kifogását. (V. ö. Te. 11. §.)

A §. utolsó bekezdésének indokai ugyanazok, mint a hatáskörre vonatkozó 10. §. második bekezdésében foglalt hasonló szabálynak indokai.

Jegyzet. A kizárólagos illetékesség esetei a 19. §. jegyzetében vannak felsorolva. — *Az illetékesség hivatalból vizsgálata* a keresetlevél elintézésekor: 129., 140., 141. §§., az alperes elmaradása esetében a perfelvételi tárgyaláson 443. §. 1., 2. p.; a perfelvételi tárgyaláson és az eljárás bármely szakában: 180. §. utolsó bekezdés: a fellebbezési eljárásban 499. §.; perújítás esetében: 571. §. ;bányaügyekben: 587. §.; a fizetési meghagyásos eljárásban: 591. §.; a váltó meghagyásos eljárásban: 608. §.; a bérleti viszony megszüntetésére irányuló eljárásban: 623. §.; házassági ügyekben: 652. §.; a fellebbezési bíróság részéről: 677. §. 4. bek.; felülv.: 681. §.; a törvényesség megtámadása iránti perben: 696. §.; a kiskorúsági, gondnoksági stb. eljárásban: 707., 717., 720., 729., 731. §§.; a holttányilvánító eljárásban: 747., 748. §§.; az okirat megsemmisítése iránti eljárásban: 750. §.; *kivételek:* 50. §. 2., 3. bek., 499. §. 1. bek., 522. §. 1. bek., 540. §., 677. §. 4. bek., 681. §. 1. bek.

A tényállítások valóságát (3. bek.) hivatalból vizsgálja a bíróság, ahol az illetékesség okiratra van alapítva, pl. a 29., 31., 32., 45. §. esetében, a felülv. eljárásra nézve l. 540. §.

A keresetlevél elintézésekor csak oly különös illetékességi ok vehető figyelembe, amely a keresetlevélben elő van adva. (Győri tábla P. II. 445/1915. Pdt. I. 151.)

Az egy és ugyanazon alapon támasztott követelés tekintetében az illetékesség kérdése szét nem választható, hanem ha a kereseti követelés nagyobb részére nézve a bíróság illetékessége meg nem állapítható, a kereseti követelés kisebb részére sem állapítható meg a bíróság illetékessége. (P. IV. 6479/1916. Pdt. III. 132.)

Az ügyletből származó perre nézve irányadó különös illetékességi szabályoknak az ügyletbe belépő jogutóddal szemben is

rendszerint érvényesülniök kell. (1920. nov. 2. P. IV. 2340. Pdt. VI. 28. sub. II.)

A bíróság kijelölése hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetében.

51. §. *Az eljáró bíróságot a legközelebbi közös felsőbíróság jelöli ki:*

1. ha több bíróság területi határaira való tekintettel kétséges, hogy közülök melyik van hivatva eljárni;

2. ha ugyanaz az ügy jogerősen különböző bíróságok illetékességéhez vagy hatáskörébe tartozónak van nyilvánítva;

3. ha több bíróság, amelyek közül az egyiknek illetékesnek kell lennie, jogerősen illetéktelennek van nyilvánítva, vagy ha ugyanilyen összeütközés merül fel több bíróság között a hatáskör tekintetében;

4. ha több bíróság előtt ugyanazon tárgyú kereset van indítva s a megelőzés alapján nem lehet eldönteni, hogy melyik per függősége akadályozza meg a többiek folytatását.

Az eljáró bíróságot a legközelebbi nem akadályozott felsőbíróság jelöli ki akkor is, ha az egyébként illetékes bíróság a bírói hatalom gyakorlatában tényleg akadályozva van.

A Pp. rendelkezéséből kitűnik, hogy a felsőbíróság által való kijelölés az 51. §. 2. (pozitív összeütközés) és 3. pontjának (negatív összeütközés) esetében csak akkor van helyén, ha a bíróság az illetékesség vagy a hatáskör, mint pergátló körülmény tekintetében jogerősen határoztak, az ügy érdeme azonban döntés tárgya nem volt.

A negatív üsszeütközésnek a Pp. ugyan a hatáskör tekintetében, amennyire lehetséges, elejét igyekszik venni, midőn a 12. §-ban kimondja, hogy akkor, ha valamely bíróság hatáskörének hiányát jogerős ítélettel kimondta, az utóbb eljáró bíróság oly ok miatt, mely a korábbi határozat alapjával ellenkezik, az ügyet hatásköréből el nem utasíthatja; mindazonáltal tényleg mégis felmerülnek ilynemű összeütközések.

Az összeütközés esetén kívül az eljáró bíróságot a felsőbíróság akkor jelöli ki, ha az illetékes bíróság — azonban nem a bíróság egyes tagja — a bírói hatalom gyakorlásában tényleg: pl. háború, árvíz stb. miatt akadályozva van. Ha a per már folyamatban van, ily esetben a 469. §. alkalmazandó.

A kijelölést a legközelebbi közös felsőbíróság gyakorolja. Ha tehát több elsőfokú bíróságról van szó, melyek közül nem valamennyi ugyanazon közvetlen felsőbíróság alatt áll, akkor nem a közvetlen felsőbíróság, hanem a magasabb közös felsőbíróság határoz. Így például, ha két különböző kir. ítélőtábla alatt álló kir. törvényszékek közt merül fel illetékességi összeütközés, akkor a kir. Kúria jelöli ki az eljáró bíróságot.

A bíróság és a közigazgatási hatóság vagy közigazgatási bíróság, illetve külön bíróságok között felmerült hatásköri összeütközést a hatásköri bíróság dönti el (l. a II. kötet végén).

Községi bíróságra nézve l. a 197.100/1914. B. M. sz. r. (J. K. 3. mell.)

A Pp. területén kívüli hatósággal felmerült összeütközésről jelentést kell tenni az igazságügyminiszternek: Ppé. 106. §.

L. a bíróságok hatáskörének és illetékességének a trianoni békeszerződéssel összefüggő szabályaira nézve a 8300/1923. M. E. sz. r. a II. kötet végén. (I. K. XXXII. 455.)

Bíróság kijelölésére nézve l. még: kizárás esetében a 68. §-t, gör. kel. jogviszonyokra nézve az 1881: XXV. t.-c. 1. §-t; birtokrendezési stb. ügyekre nézve Ppé. 91. §-át.

Nemleges hatásköri összeütközés még nem forog fenn, ha az egyik bíróság hatáskörének hiányát csak ennek az elnöke mondotta ki, jóllehet az ügyet a tanácsnak kellett volna elintéznie. (Bpesti tábla 4. P. 6623/1927. Pdt. IV. 166.)

Ha az ügyben az 1894: XVI. t.-c. 7. §-ának első négy bekezdése értelmében az ott felsorolt illetékességi okok valamelyike alapján van az eljárásra illetékes hagyatéki bíróság, s két vagy több azonos hatáskörű hagyatéki bíróság között, amelyek egyikének az eljárásra illetékesnek kell lennie, csupán az illetékesség megalapítására alkalmas tények vitásak, úgy az eljárásra illetékes bíróság kijelölése nem az igazságügyminiszternek, mint közigazgatási hatóságnak, hanem a Pp. 51. §-ában említett legközelebbi közös felsőbíróságnak, vagyis a rendes bíróságnak a hatáskörébe tartozik. (1925. április 20. Hb. 12. sz.)

A H. községben elhalt F. J. hagyatéki ügyében az örökösödési eljárást úgy a veszprémi, mint a budapesti központi kir. járásbíróság megindította és minthogy mindkét bíróság a maga illetékességét állapította meg, a veszprémi kir. járásbíróság hivatalból tett előterjesztést az eljáró bíróság kijelölése iránt. Ebben az esetben az 1894: XVI. t.-c. 128. §-ának utolsó bekezdése, a Ppé. 9. §-a és a Pp. 51. §-a értelmében a Kúria mint a két bíróság legközelebbi közös felsőbírósága elé tartozik az illetékes bíróság kijelölése. Az örökhagyó végintézkedés nélkül halván meg, utána törvény alapján egyedül két testvére van hivatva öröklésre, ezek az örökösök pedig beadványukban azt kérték, hogy megállapodásuknak megfelelően az örökösödési eljárást a bpesti közp. kir. jbság folytassa le. Minthogy pedig

az örökhagyó felváltva Budapesten és H. községben lakott, és az 1894: XVI. t.-c. 7. §-ának utolsóelőtti bekezdése értelmében az összes érdekeltek között... létrejött megállapodás esetében... e járásbíróságok közül az egyébként illetékes bíróság a felek megállapodásában kijelölt másik bíróságnak köteles az eljárást átengedni, az összes érdekeltek megállapodására tekintettel a budapesti közp. kir. járásbíróságot kellett az eljárásra illetékes bíróságnak kijelölni. (Pk. I. 7033/1926. Pdt. XII. 11.)

Perenkívüli örökösödési eljárásban felmerült illetékességi összeütközés folytán a legközelebbi közös felsőbíróság jelöli ki az illetékes bíróságot. (Pk. VII. 986/1916. Pdt. II. 519.)

A bíróság kijelölése az illetékességet megalapító körülmények hiánya esetében.

52. §. *Ha a per e törvény hatályosságának területén megindítható, a bíróság illetékességének megalapítására szolgáló ténykörülmények azonban hiányoznak, vagy ki nem nyomozhatók, az ügyben illetékes bíróságot a kir. Kuria jelöli ki.*

Mi. Lehetnek esetek, amelyekben a per magyar bíróság előtt indítandó vagy indítható meg, de az illetékességet megalapító körülmények hiányoznak vagy nem nyomozhatók ki. Nevezetesen magyar állampolgár személyi állapotát tárgyazó (status) per csak magyar bíróság előtt indítható meg, de ha a magyar állampolgár nem lakik, sem nem tartózkodik az országban, itt illetékes bírósága nem lenne. Nem nyomozható ki pl. a bíróság illetékességét megalapító körülmény akkor, ha vasúton elkövetett kárról van szó s nem lehet tudni, hogy az út melyik részén, mely bíróság területén követték el a kárt, a kártevőnek pedig más illetékes bírósága a belföldön nincs. Ilyen esetekben is a kir. Kúriának kell a kijelölést gyakorolni.

A Pp. 52. §-a esetében azt, hogy a per e törvény hatályosságának területén megindítható, a kérvényben igazolni kell. (Pk. II. 6923/1915. Pdt. II. 467.)

Ha a házasfelek a házasság megkötése után az életközösséget meg sem kezdették és így velük szemben utolsó közös lakásról szó sem lehet, a Pp. 639. §-ának az illetékességet megalapító körülményei tehát hiányoznak: a Pp. 52. §-a alapján bíróküldésnek van helye. (Pk. III. 410/1917. Pdt. III. 159.)

A végleges nőtartásdíj felemelése iránti kereset a bontóperben eljárt bíróság kizárólagos illetékességéhez tartozik. Ha ennek székhelye idegen államhoz csatoltatott, bíróküldésnek van helye. (1922. nov. 14. P. III. 1990. Pdt. 33.)

A Pp. 639. §-a értelmében a házasság semmisségének kimondását, megtámadását, felbontását és az ágytól és asztaltól

való elválást tárgyazó perekben a kizárólagos illetékességet a házasfelek utolsó közös lakhelye állapítja meg. Minthogy azonban a házasfelek... a házasság megkötése után az együttélést meg sem kezdették és azóta is különváltan élnek: a házasfelek utolsó közös lakhelye meg nem állapítható, miért is a kir. Kúria a Pp. 52. §-a alapján a folyamatba tett pernek továbbfolytatására a budapesti kir. törvényszéket jelölte ki. (Pksz. 3469/1924. Pdt. IX. 128.)

Az a körülmény, hogy a szolgáltatás jogerős ítélettel megállapított mennyiségének megváltoztatására irányuló keresetet a Pp. 413. §-ának 1. bekezdése értelmében oly per bíróságánál kellene megindítani, amely ma már a magyar bírósági szervezethez nem tartozik, nem akadálya annak, hogy a per a magyar királyi bíróság előtt megindíttassék; a Pp. 52. §-a szerinti bíróküldésnek azonban nincs helye, ha az alperesnek Magyarországban rendes lakhelye van, a per tehát ennek a bíróságánál megindítható. (Pk. VI. 4337/1927. Pdt. XIII. 12.)

Az a nő, aki magyar állami alkalmazotti, illetve nyugdíjasi minősége, a trianoni békeszerződés életbeléptetése előtt Magyarország területére visszatérése, itt letelepedése s folyton ittlakása következtében a 6500/1921. M. E. sz. rendelet 21. §-a értelmében magyar állampolgárnak tekintendő, az elszakadt területen maradt és külföldi honossá lett férj ellen a Pp. 413. §-a alapján az ideiglenes nőtartás felemelése iránt a Pp. 52. §-a értelmében kijelölt bíróságnál keresetet indíthat. A pernek a magyar bíróságnál történt megindítása a bíróság kijelölése iránti kérelemnek tekinthető. (P. III. 2013/1927. Pdt. XIV. 19.)

A bíróság kijelölése iránti eljárás.

53. §. *Az illetékes bíróság kijelölése a felek bármelyikének kérelmére, vagy a bíróság hivatalból tett előterjesztésére történik. A fél a kérelmet a felsőbíróságnál is benyujthatja.*

A bíróság a kijelölés tárgyában szóbeli tárgyalás nélkül is határozhat. (254. §.)

A határozat, amellyel az illetékes bíróságot kijelölték, fellebbvitellel meg nem támadható.

A felsőbíróság a kijelölés előtt a halaszthatatlan intézkedéseket közvetlenül elrendelheti.

A kijelölés fellebbvitellel meg nem támadható. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a kijelölés megtagadása ellen, amennyi-

ben azt nem a Kúria határozta el, felfolyamodásnak (548. §.) van helye. A 2—4. bekezdések az érdekeltség miatt történő bíróküldés esetére is alkalmazandók: 68. §. — A kérelem alaki kellékei: 136—138. §§. V. ö. Ppé. 91. §. birtokrendezési ügyekr..

Negyedik fejezet.

A bíróságok belső szervezete.

Egyesbíráskodás az első fokban.

54. §. helyett: Ppn. 1. §. *A kir. járásbíróság valamint elsőfokban a kir. törvényszék polgári peres és nem peres ügyekben mint egyes bíróság jár el.*

A Pp. 54. §-a szerint a járásbíróság egyesbíróság volt, ellenben a kir. törvényszék háromtagú tanácsban határozott. Takarékossági szempontból 1920-tól kezdve rendeletileg kimondatott, hogy a kir. törvényszék is mint egyesbíróság jár el *elsőfokon* polgári peres és nem peres ügyekben. Ezt törvényerőre emelte a Ppn. 1. §-a, melynek hatálya azonban a Ppn. 60. §-a szerint maximálisan (1925. június 1-től számított) 3 évre szólt, de ezt az 1928: XXII. t.-c. 1. §-a, majd a Te. 140. §-a — és pedig utóbbi a törvényhozás további rendelkezéséig — meghosszabbította, *de az igazságügyminiszter a Ppn. 2. §-ában kapott felhatalmazás alapján 1931. január 1. napjával visszaállította a törvényszéki társasbíráskodást a 46.000/1930. I. M. sz. rendelet 1. §-ában felsorolt ügyekben (l. a II. kötetben).*

Társasbíróságok tanácsai.

55. §. helyett: Ppn. 2. §. *A kir. törvényszék mint fellebbezési bíróság, a kir. itélőtábla és a kir. Kuria tanácsban határoznak. A kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak és a kir. itélőtáblának tanácsa az elnökön kivül két bíróból, a kir. Kuriának tanácsa pedig az elnökön kivül négy bíróból alakul.*

A Pp. nem vette fel a kereskedelmi ülnöki intézményt és a külön kereskedelmi hatáskört; a tanácstagok számát a kir. Kúrián és a kir. ítélőtáblánál, mint fellebbezési bíróságnál, ötben állapította meg, míg ellenben a kir. ítélőtáblánál, mint felülvizsgálati bíróságnál és a kir. törvényszékeknél általában háromtagú tanácsokat írt elő. A Ppn. (1—2. §§.) azután a táblai

fellebbezési tanácsok tagszámát háromra szállította le, a törvényszékeket pedig *elsőfokon* egyesbíróságokká tette.

Törvényszéki tanács ülnökök közreműködésével folyó ügyekben és a hazaárulók vagyoni felelősségén alapuló perekben: Ppn. 58. §. 1915: XVIII. t.-c. 2. §. Vegyes bíróságok tanácsa l. a II. kötet végén. — Kúriai tanács nyugdíjvalorizációs ügyekben: 1926: XVII. t.-c. 8., 100. §§.

56. §. *A tanácsok csak a törvényes számú tagokkal határozhatnak. Hosszas tárgyalásokhoz azonban póttagok is alkalmazhatók, akik közül a tanács magát valamelyik tagjának akadályoztatása esetében kiegészíti.*

Ha a póttag a tárgyalás egész folyamán nem volt jelen, a tárgyalás ismétlésének lesz helye. Ha a tanács nem volt szabályosan alakítva, az ítéletet hivatalból fel kell oldani: 504. §. 1. p., 540., 542., 543. §§.; 563. §. 1. p., 564. §.

Elnök, bíró, önálló működési körrel felruházott jegyző.

57. §. *Az ebben a törvényben az elnökhöz utasított teendőket az illető tanács elnöke, járásbíróságnál pedig az elnökhöz, a tanácshoz vagy a tanács tagjához utasított teendőket a bíró végzi.* Ppn. 3. §. *A kir. törvényszéknél az egyesbíró a törvényszéki eljárás szabályai szerint, vagy ha az ügyre külön eljárási szabályok vannak megállapítva, e szabályok szerint jár el és végzi mindazokat a tennivalókat, amelyeket a Pp. vagy az említett külön jogszabály a tanácsnak, a tanács elnökének vagy tagjának hatáskörébe utal.*

A bíróság elnökéhez utasított teendőket járásbíróságnál a járásbíróság vezetője végzi.

Nem peres ügyben bírói határozatot hozhat, peres ügyben megkeresés vagy kiküldés alapján foganatosítandó bírói cselekményeket végezhet az igazságügyminiszter részéről önálló működési körrel felruházott jegyző is. A működési kört az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg. Ebben a működési körben a törvényben a bíróra megállapított eljárási szabályok a jegyzőre is alkalmazandók.

Ppn. Mi. Megegyezve a jelenlegi szabályozással (5210/1923. M. E. sz. rendelet 2. §-a) a 3. §. szerint a törvényszéki egyes-

bíró nem a járásbírósági, hanem a törvényszéki eljárás szabályai szerint jár el. Ámbár a járásbírósági szabályok jobban alkalmazkodnak az egyesbírói eljárás kívánalmaihoz, a törvényszék hatáskörébe tartozó nagyobb ügyeknek inkább megfelelnek a több biztosítékot nyujtó törvényszéki eljárás szabályai. Ha már a kényszerítő szükségnek engedve megvonja a törvény a törvényszéki ügyektől a társasbíróságban rejlő biztosítékot, ezt némileg enyhíti a törvényszéki eljárás nagyobb biztosítékot nyujtó szabályainak fenntartásával.

1912: VII. t.-c. 6. §. Az igazságügyminiszter elsőfokú bíróságnál alkalmazott olyan jegyzőt, aki a gyakorlati birói vizsgálatot vagy az ügyvédi vizsgát letette, felruházhat azzal a működési körrel, hogy nem peres ügyben (ideértve a fizetési meghagyási, a végrehajtási ügyeket és a telekkönyvi ügyeket is) bírói határozatot hozzon, polgári peres ügyben, vagy büntető ügyben megkeresés vagy kiküldés alapján foganatosítandó bírói cselekményeket önállóan végezzen (önálló működési körrel felruházott jegyző).

Az első bekezdésben megszabott működési kört részletesen az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg. Ebben a működési körben a bíróra megállapított eljárási szabályok a jegyzőre is alkalmazandók.

1912: VII. t.-c. 7. §. „Az igazságügyminiszter általános rendelkezéssel a bírósági irodák önálló hatáskörébe utalhat olyan elintézéseket, amelyek bírói döntést nem tartalmaznak.

A kir. ítélőtábla elnöke egyes bírósági irodákra nézve ideiglenesen akként rendelkezhetik, hogy az első bekezdés értelmében önálló hatáskörükbe utalt elintézéseket, vagy az elintézések egyes nemeit ne végezzék.

Ugyanígy a bíró is fenntarthat magának a bírósági iroda önálló hatáskörébe utalt egyes elintézéseket.

A bíró a bírósági irodának önálló hatáskörében tett elintézését hivatalból vagy a fél kérelmére megváltoztathatja."

A bíróság elnökéhez van utasítva pl. harmadik személyek részére iratok megtekintésének és másolatvételnek megengedése: 252. §. Önálló működési körrel felruházott jegyző: 1912: VII. t.-c. 6. §., 13.100/1912. 7—11. §. M. sz. r. (I. K. XXI. 88.) Bírósági iroda hatásköre: 1912: VII. t.-c. 7. §. 13.100/1912. I. M. sz. r. 12. §. (I. K. XXI. 90.)

Tanácselnöki állások szervezése a törvényszékeknél: Ppé. 81. §.

Polgári peres ügyben a jegyző önálló működési körébe tartozik: megkeresés vagy kiküldés alapján foganatosítandó bármely perbeli cselekmény (pl. tanukihallgatás, bírói szemle, szakértő meghallgatása, a fél akár alaki kihallgatása, a fél esküje stb.) teljesítése (13.100/1912. sz. r. 9. §. I. K. XXI. 89.); kézbesítés körül: 42.300/1914. I. M. sz. r. 2. §.

Bíró, jegyzői iroda felelőssége illetékért: 1914: XLIII. t.-c. 85. §.

Önálló működési körébe tartoznak fizetési meghagyások, váltófizetési meghagyás, lakás kiürítési, lakásfelmondási ügyek elintézése addig, míg az eljárás perré nem alakul. (13.100/1912. sz. r. 8. §. I. K. XXI. 88.)

A bírósági iroda önálló hatáskörébe a végleg irattárba utalt iratokra vonatkozó felvilágosításokra és iratok áttételére irányuló megkeresések elintézését és a visszaküldött iratok irattárba tételét utasítja a 12.300/1914. sz. r. 12. §. (I. K. XXI. 90. Iroda önálló hatásköre a kézbesítés körül: 42.300/1914. sz. r. 2. §.

Váltófizetési meghagyást nem a bírósági jegyző, hanem csak az elnök (járásbíró) bocsáthat ki; de a szabálytalanságot a felszólalás elmulasztása orvosolja. (Bpesti tábla 1915. okt. 14. P. I. 11.520. Pdt. II. 448.)

Kiküldött bíró.

58. §. *Bírói cselekményeket kiküldött bíró (jegyző) csak a törvényben kijelölt esetekben végezhet.*

Kiküldött bíró jár el a fél személyes meghallgatásában: 226. §., egyességi kísérletnél: 261. §., az előkészítő eljárásban: 255. §., bizonyításfelvételnél: 274., 277., 282. §§., tanúkihallgatás esetében: 289. §., okirat megszemlélése céljából: 331. §., szemle esetében: 311. §., szakértők meghallgatása esetében: 351. §., eskü alatti kihallgatás esetében: 375. §., előleges bizonyításnál: 385. §., a fellebbezési eljárásban: 484. §., a felülvizsgálati eljárásban: 537., 547. §§., a kiküldött bíró végzései elleni felfolyamodás: 561. §., előterjesztés: 562., kiküldött bíró a bányaeljárásban: 587. §., a házassági per előkészítésére: 655. §., a házassági per egyes kérdéseiben: 645., 674. §., a törvényesség megtámadása iránti perben: 655. §., a gondnoksági stb. perben: 707., 717., 720., 723., 729., 731. §§.

Ötödik fejezet.

Bírósági személyek kizárása.

A törvény erejénél fogva kizáró okok.

Mi. A Pp. a kizárás okait két csoportra osztja. Az első csoportba azokat az okokat sorozza, amelyek miatt a bíró már a törvény erejénél fogva nem járhat el az ügyben, a második csoportba pedig azokat, amelyek csak jogot adnak a félnek és a bírónak arra, hogy a kizárást, illetőleg a felmentést kérje. Az elsők az eljárás bármely szakában, a fellebbvitelben is, érvényesíthetők, azokat a bíró is köteles bejelenteni s a bíró-

ság hivatalból is köteles figyelembe venni; az aggályossági okok ellenben csak a fél kifogására, vagy a bíró kívánságára eredményezik a bíró kizárását, felhozásuk tehát a fél, vagy a bíró tetszésétől függ, a fél részéről való érvénysítésük időhöz van kötve. A törvény erejénél fogva kizáró okokat a javaslat kimerítően (taxatíve) sorolja fel, a kifogásra, illetőleg kívánságra figyelembe vehető okokat nem részletezi, hanem az aggályosság általános fogalmával jelzi.

59. §. *A bíró már a törvénynél fogva nem járhat el olyan ügyben:*

1. amelyben mint fél szerepel, vagy a féllel együtt jogosítva vagy kötelezve van, avagy a per eredményétől függő megtérítéssel tartozik;

2. amennyiben felesége vagy volt felesége, jegyese, egyenes ágban rokona vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, feleségének a testvére vagy testvérének a házastársa van az 1. pont értelmében érdekelve;

3. amelyben oly személy van az 1. pont értelmében érdekelve, akivel örökbefogadó szülői vagy nevelő szülői illetőleg gyermeki, vagy gyámi vagy gondnoki viszonyban áll;

4. amelyben mint valamelyik félnek törvényes képviselője, meghatalmazottja vagy ügyvédje közreműködött, továbbá amelyben valamelyik félnek törvényes képviselőjével, meghatalmazottjával vagy ügyvédével a 2. vagy a 3. pontban meghatározott viszonyban áll;

5. amennyiben mint tanut vagy szakértőt kihallgatták;

6. amelyben, mint az alsóbíróságnak vagy választott bíróságnak a tagja, a megtámadott határozat hozatalában részt vett, vagy amelyben kiküldött vagy megkeresett bíróként járt el, amennyiben eljárásnak vagy határozatának előterjesztés következtében való felülvizsgálásáról van szó.

Az eljárás további folyamában nem vehet részt az a bíró, akire mint tanura hivatkoznak, ha a bíróság kihallgatását elrendeli.

A 2. pont szövege a bűnvádi perrendtartás 64. §-ának 2. és 3. pontjával megegyezik. Úgy a rokonság, mint a §. 2—4. pontjában említett többi viszony akkor is kizáró ok, ha mind a

két fél irányában fennáll, és hogy az egész ügyben való eljárásból zárja ki a bírót akkor is, ha több pertárs, vagy a perben résztvevő több személy közül csak egynek irányában forog fenn.

A 3. pont a bűnvádi perrendtartástól (64. §. 4. p.) abban tér el, hogy a gyámi s a gondnoki viszonyt csak addig tekinti minden ügyre kiterjedő feltétlen kizáró okul, amíg ez a viszony fennáll. Túlzott óvatosság lenne a bírót annak az egyénnek minden ügyében való eljárásból kizárni, akinek, valamikor talán egy évtizeddel előbb gondnoka volt; e részben teljesen elég a 4. pont rendelkezése s netán fennforgó aggályosság esetében a fél kifogása.

A 4. pont két esetet foglal össze; az első esetre megjegyzendő, hogy törvényes képviselő a gyám vagy a gondnok is, aki tehát ezen az alapon a gyámi vagy gondnoki viszony megszűnése után is ki van a bírói eljárásból zárva (v. ö. 3. p.), kizárási okul azonban csak a közreműködés ténye szolgál, mihez képest nincs kizárva az a bíró, aki a felek valamelyikének nem a per tárgyát képező ügyben, hanem más ügyben volt a meghatalmazottja vagy ügyvédje, vagy akinek meghatalmazását a fél visszavonta, még mielőtt az ügyben bármikép közreműködött volna.

Az 59. §-ban a Pp. a bírónak a féllel vagy a fél képviselőjével szemben fennálló ellenséges és peres viszonyát nem sorolja fel abszolut kizáró ok gyanánt, ami természetesen nem zárja ki, hogy ezek vagy a baráti vagy más benső viszony aggályossági ok gyanánt figyelembe vétessenek.

Az 5. pontnak a rendelkezése, amely kizárja a bírót olyan ügyekben való eljárásból, amelyben tanuvallomást tett vagy szakértői véleményt adott, azon, már a Hármaskönyvben kifejezésre jutott perjogi elven nyugszik, hogy valaki a perben bíró és tanú egy személyben nem lehet. A Pp. eltérőleg a bűnvádi perrendtartástól, ez alól arra az esetre sem tesz kivételt, ha a bíró vallomása egyedül hivatalos úton tudomására jutott tényeknek előadásából áll vagy csak arra szorítkozik, hogy az ügyről semmi tudomása sincs.

Szakértő kizárása: 352. §., kizárás a községi bíráskodásban: 758. ut. e. bek., a választott bíróságnál 774. §., 784. §. 3. p.

1. p. Az, hogy a részvénytársaság vagyonára vonatkozó perben oly bíró vett részt, aki e társaság tagja vagy részvényese, semmisségi eset. (Smsz. 74. dec. 29. 20.452. T. ül. megáll. Dt. r. f. XIII. 8.)

Az a körülmény, hogy az ítélőbíró vagy az ítélőbíróság egy tagja a város képviselőtestületének is tagja, csak akkor állapítja meg a város elleni perben az érdekeltséget, ha a bíró résztvett azokon a közgyűléseken, ahol a perben sérelmesnek állított képviselőtestületi határozat hozatott. (D. 96. ápr. 9. G. 30. II. 352.)

Az, hogy a peres ügy előadója házbirtokos azon városban, mely ellen a per folyik: nem érdekeltség. (C. 85. márc. 4. 6508/84. M. III. 64.)

4. p. Nem forog fenn a bíró érdekeltsége, ha nem a felet képviselő ügyvéddel, hanem annak helyettesével áll sógorsági viszonyban. (D. 900. márc. 8. G. 2. T. IV. 316.)

6. p. Aki a pert mint járásbíró több ízben tárgyalta, de ítéletet nem hozott, azt a törvény az ítélet elleni fellebbezés elbírálásából nem zárja ki. (Bpesti tábla P. IV. 3912/1915. Pdt. II. 36.)

Aki a végrendeletérvénytelenítési perben az elsőbírói ítélet hozatalánál résztvett, ugyanezen végrendelet érvénytelenítése iránt más alapon indított új per másodfokú elbírálásából nincs a Pp. 59. §. 6. pontja által kizárva. (1927. dec. 5. P. I. 7338. Pdt. XIII. 19. sub I.)

Az alapperben eljárt bíró az újított perben való részvételből nincs kizárva. (1927. okt. 14. P. V. 6065/1926. Pdt. XIII. 20. sub. I.)

60. §. *A bíróság hivatalból ügyel arra, hogy az előbbi §. értelmében törvénynél fogva kizárt bíró az eljárásban részt ne vegyen. Az a bíró, akinek tudomása van arról, hogy ellene ily kizáró akadály van, azonnal köteles ezt a bíróság elnökének bejelenteni.*

A törvénynél fogva kizárt bírót bármelyik fél az eljárás bármely szakában kifogásolhatja.

A kizáró ok a per bármely szakában, tehát a fellebbviteli eljárásban is hivatalból figyelembe veendő és a felek által is érvényesíthető.

Kizárt bíró részvétele miatt feloldás: 504. §. 2. p., 540. §., perujítás 563. §. 2. p.; kizárt bíró részvétele miatt községi bírósági ügynek járásbírósághoz vitele: 358. §.; választott bírói ítélet érvénytelenítése: 784. §. 3. p., szakértő kizárása: Pp. 352., 353. §§.

A fél kifogásán alapuló kizárás; aggályosság.

61. §. *Bármelyik fél kifogására ki kell zárni azt a bírót is, aki az ügyben aggályos.*

Aggályos a bíró, ha oly okok forognak fenn, amelyek az ügyre való tekintettel elfogulatlansága iránt alapos kétséget támasztanak.

A bíró ellen hivatali kötelességére vonatkozólag el-

követett becsületsértés vagy rágalmazás, vagy ellene a per megindítása után tett bűnvádi vagy fegyelmi feljelentés magában véve aggályosság okául nem szolgálhat.

A fél a bírót aggályosság okából többé nem kifogásolhatja, ha anélkül, hogy a már meglevő és előtte ismert aggályossági okot érvényesítette volna, a bíró előtt tárgyalásba bocsátkozott, vagy előtte kérelmet terjesztett elő.

A fél kifogására kizárt bíró részvétele miatt hivatalból feloldás: 504. §. 3. p.; 540., 543. §§.; e miatt perújítás: 563. §. 3. p.; 564. §.; kizárás a községi bíróságnál: 758. §. u. e. bek.; a választott bíróságnál: 774. §., 748. §. 3. p.; szakértő kizárása: 352., 353. §.

A Pp. 61. §-a értelmében nem a peres fél ügyvédje, hanem csak a peres fél maga élhet kizárási kérelemmel és csak ez bír felfolyamodási joggal az e tárgyban hozott végzés ellen; de a fél oly aggályossági okot is felhozhat, mely az ő ügyvédje és a bíró közötti viszonyból származik. Az aggályosság kérdése minden ügyben külön és a kérdésben lévő ügyre való tekintettel bírálandó el. (Kolozsvári Tábla 1915. szept. 21. P. I. 2178. Pdt. I. 380.)

Abból, hogy a bíró az eldöntendő tény- vagy jogkérdésre nézve valamely korábbi perben már bizonyos irányú jogi álláspontot foglalt el, a bíró elfogultságára és a Pp. 61. §-a értelmében a kizárás alapjául szolgáló aggályosságára akkor sem lehet következtetést vonni, ha a bírónak a korábbi állásponthoz való ragaszkodása és az újabbi pernek hasonló irányú eldöntése valószínűnek is látszik; és a kizárásnak csak akkor van helye, ha oly adatok merülnek fel, amelyek a döntés teljes pártatlanságát veszélyeztetik. (Bpesti tábla 1916. nov. 27. P. IV. 7643. Pdt. III. 30.)

Olyan teljesen szubjektiv feltevések, amelyekből a fél arra következtet, hogy a fia büntető ügyében eljárt bíróságok tagjai a fia ügyében fiával szemben ellenszenvvel viseltettek, s ez okból elfogultak voltak, hogy továbbá az összes ottani bíróságok összes tagjainak a fia elleni ellenszenve és elfogultsága még vele szemben is fennáll, tárgyi adatok teljes hiányában nem szolgálhatnak okul arra, hogy a kizárási indítvánnyal megtámadott bírói testület tagjainak elfogulatlansága iránt kétséget támasszanak. (Pk. V. 4537/1921. Pdt. VII. 123.)

Az ügyvédi megbízás folytán a megbízó nem jut az ügyvéddel szemben függési, illetve olyan érdekeltségi viszonyba, amelynél fogva a megbízó az ügyvédje által képviselt és az ügyvédhez egyébként is közel álló harmadik személyek ügyeiben elfogultnak volna tekintendő; a megbízó tehát az ugyan-

azon ügyvéd által képviselt harmadik személy ügyében választott bíróként eljárhat. (Pdt. IX. 182.)

Pp. 61. §. utolsó bek.: Ha a fél a felülvizsgálati tárgyaláson az ügy előadójának előterjesztése és az elnöknek ama felhívása után, hogy a felek a Pp. 532. §-a értelmében kérelmeiket szóval is indokolhatják, terjeszti elő kizárási kérelmét oly aggályossági okok alapján, amelyek már az előadó előterjesztése előtt fennforogtak és amelyekről a fél előzetesen is tudott, a kérelem, mint elkésett, visszautasítandó. (1917. márc. 20. P. 7021. Pdt. III. 215.)

Az a panasz, hogy a perújítást ugyanaz a tanács intézte el, amely az alapperbeli ítéletet hozta, nem vehető figyelembe, ha a felülvizsgálattal élő fél ezt a kifogását a fellebbezési bíróságnál nem érvényesítette és ha a perújítási ügyben olyan bíró is a tanács tagja volt, aki az alapperbeli ítélet hozatalában nem vett részt. (P. V. 4548/1921. Pdt. VII. 53. sub IV.)

62. §. *Az a bíró, ki aggályosság miatt kifogásolható, jogosítva van az aggályosság okának bejelentése mellett kívánni, hogy az eljárásban való részvételtől felmentsék.*

A kizárási eljárás.

63. §. *A kizárási kérelmet annál a bíróságnál kell előadni, amelyhez a kifogásolt bíró tartozik.*

A fél a kérelmet, ha szóbeli tárgyaláson kívül adja elő, írásban nyújthatja be, vagy jegyzőkönyvbe mondhatja.

A kifogásoló félnek nyomban valószínűvé kell tenni a kérelem okát, ideértve azt a körülményt is, hogy az aggályossági ok akkor, amikor a bíró előtt tárgyalásba bocsátkozott, vagy előtte kérelmet terjesztett elő, még nem állott fenn, vagy előtte ismeretlen volt. (61. §.) A valószínüsítés végett a kifogásolt bíró nyilatkozatára is lehet hivatkozni.

A kifogásolt bíró a kifogás felől nyilatkozni köteles.

Te. 6. §. A Pp. 63. §-ának 3. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A kizárási kérelemhez a fél köteles hiteles másolatban csatolni a per folytatásához szükséges azokat az iratokat, amelyekre hivatkozik. Ha ezt nem teszi, a bíróság a kizárási kérelmet visszautasítja.

A 63—65. §-ok a kizárási kérelem felett határozó bíróságokat és a kizárási eljárást állapítják meg.

A kérelmet nemcsak írásban lehet előterjeszteni, vagy jegyzőkönyvbe lehet mondani, hanem a tárgyaláson szóval is elő lehet adni, mert megtörténhetik, hogy a fél csak közvetlenül a tárgyalás előtt nyer tudomást a törvénynél fogva kizáró vagy az aggályossági okról, vagy arról, hogy az illető bíró fog ügyében eljárni. Nincs kizárva az sem, hogy a kizárási kérelem más kérelmet is tartalmazó iratban, például a keresetlevélben vagy a felebbezésben legyen előadható. Jegyzőkönyvbe mondható a kérelem a törvényszéki eljárásban is.

Célszerűségi okok indokolják, hogy a kérelem ne a kizárási kérelem tárgyában határozó bíróságnál, hanem annál a bíróságnál adassék be, amelyhez a kifogásolt bíró tartozik.

A Te. 6. §-ának min. indokolását l. alább a Te. 7. §-ánál, mely a Pp. 66. §-a helyébe lépett.

Az írásbeli kérelem alaki kellékei: 136., 137., 138. §§.; szóbeli előadása: 139. §. Valószínűvé tétel végett eskü alatti kihallgatásnak nincs helye: 368. §.

A fellebbezési bíróság tagjai ellen csak a felülvizsgálati kérelemben — aggályosság okából — előterjesztett kizárási kérelem nem vehető figyelembe, mert a Pp. 63. §-a értelmében a kérelmet annál a bíróságnál kell előterjeszteni, amelyhez a kifogásolható bíró tartozik. (1923. okt. 25. P. III. 4835. Pdt. IX. 51.)

64. §. *A járásbíróság bírájának kizárása felől a törvényszék, más bírónak kizárása felől pedig rendszerint az a bíróság határoz, amelyhez a kifogásolt bíró tartozik.*

A törvényszék elnökének, tagjai többségének, vagy egész tanácsának kizárása felől a kir. ítélőtábla, a kir. ítélőtábla elnökének, tagjai többségének, vagy egész tanácsának kizárása felől a kir. Kúria határoz. A kir. Kúria elnökének, tagjai többségének, vagy egész tanácsának kizárása felől a kir. Kúria polgári és büntető osztályának bírói tagjaiból alakított teljes ülésben határoz.

A kifogásolt bíró a határozathozatalban részt nem vehet.

A kizárási kérelem a kifogásolt bíró beleegyezésével az ügyvezetés körében, helyettesítés útján, határozathozatal nélkül is elintézhető.

Mi. A kizárási kérelem felett határozó fórum kijelölésében a Pp. teljesen a bűnvádi perrendtartás rendszerét követi. Ön-

ként értetődik, hogy a bíróság nem mint testület teljes ülésben, hanem tanácsban, vagyis akképen jár el, amint abban az ügyben, amelyből a kizárás kérdése felmerült, eljárna. Csak a Kúriánál, amelynek felsőbírósága nincsen, volt szükséges a Kúria teljes ülését ruházni fel a határozat jogával. Minden külön kijelentés nélkül is természetes, hogy sohasem vehet részt a határozatban az a bíró, aki ellen a kérelem irányul.

Jegyzet. Az utolsó bekezdésben megszabott ügyvezetési intézkedés a bíróság főnökének hatáskörébe tartozik; ha a helyettesítés módja általánosságban előre van meghatározva, ezt a módot kell alkalmazni, ez esetben a tanács elnöke is intézkedhetik. A törvényszék a kizárási kérelem felől nem egyes bíróként, hanem tanácsban határoz.

Bíróküldés: 53., 68. §§.

A kir. ítélőtábla által a Pp. 64. §-a szerint valamely bíró kizárása kérdésében első folyamodásban hozott végzés elleni felfolyamodást a Pp. 553. §-a szerint a kir. ítélőtáblánál kell beadni. Az ennek ellenére a kir. törvényszéknél beadott és onnan a kir. ítélőtáblához a felfolyamodási határidőt lejárta után érkezett felfolyamodást a kir. Kúria hivatalból visszautasítja. (Pk. VI. 9497/1915. Pdt. II. 377.)

Járásbíróságnál indított perben a törvényszék, mint fellebbezési bíróság elnökének és bírái többségének kizárása iránti kérelmet a Pp. 64. §-a értelmében elutasító kir. ítélőtáblai végzés ellen — valamint a kir. ítélőtáblának ebben az eljárásban hozott felfüggesztő végzése ellen is — felfolyamodásnak van helye. (1916. nov. 16. Pk. II. 5934. Pdt. III. 40. sub II.)

Törvényszéki egyes bíró nem dönthet a bírókizárás kérdésében. (Bpesti Tábla 1927. febr. 5. P. VII. 301. Pdt. XII. 78.)

65. §. *A bíróság a kizárási kérelem felett az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat.*

Az ellen a határozat ellen, amely a kizárási kérelemnek helyt ad, nincsen fellebbvitelnek helye. A megtagadó határozat ellen felfolyamodásnak van helye.

A bíróság szükség esetében meghallgatja az ellenfelet és tárgyalást is tarthat: 254. §. — Felfolyamodás: 550., 551., 555. §§.

A kifogásolt bíró cselekményei.

Te. 7. §. A Pp. 66. §-ának helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A kifogásolt bíró a kizárási kérelem elintézéséig az eljárást folytathatja, a per érdemében azonban ítéletet nem hozhat.

Ha valamelyik fél kizárási kérelme alapján a bíróság bár nem jogerős határozattal, a kizárást megtagadta és a fél ugyanabban a perben ismételten terjeszt elő kizárási kérelmet, ez nem akadályozza, hogy a kifogásolt bíró az ügy érdemében is ítéletet hozzon.

A bíróság azt a felet, aki nyilvánvalóan alaptalan kizárási kérelmet terjeszt elő, a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Te. Mi. A felek számos esetben csakis az eljárás késleltetése végett kérik a Pp. 59. és 61. §-a alapján a bíró kizárását. A Pp. 66. §-a értelmében a kifogásolt bíró a kizárási kérelem elintézéséig csak olyan cselekményeket végezzen, amelyek halasztást nem tűrnek. E rendelkezés következtében a fél bármily alaptalan kizárási kérelemmel megakaszthatja a per folytatását. A Te. 7. §-a ennélfogva kimondja, hogy a bíró a kizárási kérelem elintézéséig nemcsak a halasztást nem tűrő cselekményeket fogja végezhetni, hanem az egész eljárást lefolytathatja és csak a per érdemében nem hozhat ítéletet. Ha pedig a fél a kizárási kérelmének elutasítása ellenére ugyanabban a perben ismételten terjeszt elő kizárási kérelmet, ez nem akadályozza, hogy a kifogásolt bíró az ügy érdemében is ítéletet hozzon. A félre ez a rendelkezés nem lehet sérelmes, mert az ítélet ellen ezen az alapon fellebbezéssel is élhet. Mindezek ellenére a fél a kizárási kérelemmel mégis elérhetné az eljárás késleltetését, ha a per iratait, amelyek nélkül az eljárás nem folytatható, fel kellene terjeszteni a Pp. 64. §-a szerint a kifogás elintézésére hivatott bírósághoz. Ennélfogva a Te. 6. §-a úgy rendelkezik, hogy azokat az iratokat, amelyekre a fél hivatkozik, köteles hiteles másolatban csatolni, úgyhogy az eredeti iratoknak felterjesztése a kifogást elintéző bírósághoz feleslegessé válik. Hogy a felet a nyilvánvalóan alaptalan kizárási kérelemtől visszatartsa, a Te. 7. §-a a kizárási kérelemmel visszaélő fél ellen pénzbírság alkalmazását is lehetővé teszi.

A bíró kizárási vagy aggályossági bejelentése.

67. §. *A 64. és a 66. §. megfelelően alkalmazandó kizárási kérelem esetén kívül is, midőn a bíró bejelenti, hogy törvénynél fogva ki van zárva, vagy erre nézve egyébként kétség merül fel, valamint ha a bíró aggályosság alapján felmentését kívánja.*

A határozatot ezekben az esetekben a felek meghallgatása nélkül kell meghozni.

A kizárásnak nem fél által felvetett kérdésében hozott határozat ellen nincs helye fellebbvitelnek.

Az eljáró bíróság kijelölése kizártság okából (bíróküldés).

68. §. *Ha a bíróság tagjainak kizárása vagy felmentése (62. §.) következtében meg nem alakulhat, valamint abban az esetben, ha a járásbíróságnak a vezetője, a törvényszéknek vagy a kir. ítélőtáblának az elnöke van az 59. §. 1—4. pontjai értelmében kizárva, akkor az a felső bíróság, amely a 64. §. értelmében a kizárás felől határoz, a területén levő hasonló hatáskörű bíróságok közül az eljáró bíróságot kijelöli.*

A felek meghallgatására és a kijelölő határozat megtámadhatatlanságára, valamint a halaszthatatlan intézkedések elrendelésére az 53. §. alkalmazandó.

Mi. A 68. §. a bíróküldést szabályozza. A bíróküldésnek, helyesebben az eljáró bíróság kijelölésének két esetét ismeri a Pp. *Az első eset* akkor fordul elő, mikor a társasbíróságnak annyi tagja van kizárva, hogy a ki nem zárt tagokból a határozathozatalhoz szükséges szám ki nem telik. *A második eset* akkor áll be, amikor a járásbíróságnak a vezetője, a kir. törvényszéknek az elnöke, a kir. ítélőtáblának az elnöke van az 54. §. 1—9. pontjai értelmében érdekelve.

A bíróküldés jogát hazánkban az 1715: XVII. t.-c. szerint a király a kancellárja útján gyakorolta. Az országbírói értekezlet ezt a jogot a hétszemélyes táblára ruházta (I. 42. §.), az 1868: LIV. t.-c. 57. §-a ellenben azt rendelte, hogy a „bíróküldés jogát ő cs. és ap. kir. Felsége az igazságügyi minisztérium által gyakorolja."

Ha az 1869: IV. t.-c. 1. §-ában kimondott nagy elvet, hogy „az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülöníttetik", következetesen akarjuk keresztülvinni, a bíróküldés jogát is ki kell vennünk a végrehajtó hatalom kezéből és a modern külföld példájára a független bíróságra kell azt ruháznunk. A célszerűség amellett szól, hogy ugyanaz a bíróság jelölje ki egyuttal az eljáró bíróságot, amely a kizárás kérdésében határoz. A Pp. szerint tehát a felsőbíróságra száll a bíróküldés joga, amelynek jurisdictiója az alsóbbét is magában foglalja.

Jegyzet. Bíróküldés birtokrendezési, kisajátítási s más perenkívüli ügyben: Ppé. 85. §.

Ügyvédi kamarai választmány fegyelmi bírósága helyett más kamarai választmány fegyelmi bíróságának kiküldése a Pp.

életbelépése óta már nem az igazságügyminiszternek, hanem — tekintettel a Pp. 68. §-ából és a Bp. 29. §-ából levonható analógiára, valamint tekintettel az 1907: XXIV. t.-c. 3. §-ára — a Kúria ügyvédi tanácsának hatáskörébe tartozik. (Az igazságügyminiszter 8213/1915. IV. sz. leírata. Pdt. I. 305.)

Ha a törvényszéki elnöknek egyenes ágban rokona a felfolyamodás alatt álló hagyatéki ügyben mint örökös vagy hagyományos érdekelve van, a kir. táblának más törvényszéket kell mint felfolyamodási bíróságot kijelölnie. (Bpesti Tábla P. IV. 15. 110/1915. Pdt. II. 518.)

Egymagában az a körülmény, hogy a járásbíróság vezetője a Pp. 61. §-a alá eső aggályosság miatt az ügyből ki van zárva, a Pp. 68. §-a értelmében más bíróság kijelölésére alapul nem szolgálhat. (Bpesti Tábla 1916. jún. 15. P. IV. 4215. Pdt. III. 39.)

A jegyzőkönyvvezető kizárása.

69. §. *Ez a fejezet a jegyzőkönyvvezetőre is megfelelően alkalmazandó.*

A kizárás felől az a bíróság határoz, amelynél a jegyzőkönyvvezető alkalmazva van.

A kizárt jegyzőkönyvvezetőnek az eljárásban részvétele incs felsorolva a feloldási és a perújítási §-ok között: 504., 540., 563. §§. A bíró és a jegyzőkönyvvezető közti rokonsági viszony: 1891: XVII. t.-c. 41. §. 1—4. p. Ppn. 31. §.

MÁSODIK CÍM.

Felek.

I. A felek és a perképesség fogalmának helyes megértése céljából élesen meg kell különböztetni egymástól a következő kérdéseket és pedig azt, hogy: 1. ki szerepel peresfél (felperes illetve alperes) gyanánt egy konkrét polgári perben; 2. kinek van meg a *perbeli jogképessége*, vagyis az a képessége, hogy a közjogi pervíszonyban mint jogosított vagy kötelezett peres fél állhat; 3. hogy megvan-e a peresfelek gyanánt fellépő személyeknek a *kereshetőségi joguk (ügylegitimációjuk)* vagyis, hogy a konkrét perben éppen az illető felperest és éppen az illető alperes ellen illeti-e meg a jog; 4. megvan-e a peresfelek gyanánt fellépő személyeknek a *perbeli cselekvőképességük*, vagyis az a minőségük, hogy maguk végezhetnek érvényes perbeli cselekményeket, avagy helyettük és nevükben törvényes képviselőjüknek kell-e a perselekményeket végeznie és 5. vajjon a fél

vagy törvényes képviselője a pert személyesen viheti-e, avagy köteles-e meghatalmazott (különösen ügyvéd) által cselekedni.

A 2—4. alattiaknak párdarabjai a magánjogban a jogképesség, a rendelkezési jog és a cselekvőképesség. Vegyük sorra ezt az öt kérdést egyenként.

II. A polgári per fogalmi elemei a felek (felperes és alperes) és a bíróság. *Felperes* az, aki a maga nevére (javára) szóló ítélet formájában nyújtandó jogvédelmet kér; *alperes* az, aki ellen a jogvédelmet, az ítélet meghozatalát kérik; *a bíróság* pedig az államnak az a szerve, amely a jogvédelmet nyujtja. Miután egymás ellen kérnek jogvédelmet, fogalmi képtelenség, hogy ugyanaz a fél egy személyben egyazon perben felperes és alperes is lehessen (4251/1914. Pdt. II. 43.). Arra nézve, hogy ki a peresfél, irányadó az, hogy ki van peresfélként a keresetlevélben megnevezve és hogy kinek szól és kinek kézbesítendő az idézés. Annak, hogy valaki peres fél, az a perjogi jelentősége, hogy a pernek mint közjogi viszonynak a hatása (perfüggőség) és az ítélet hatása is közvetlenül a peresfeleket érinti. Ha kiderül, hogy nem létezik az, aki felperesként fellépett, illetve alperesként perbevonatott, úgy peresfél hiányában az eljárás megszüntetendő.

III. *A perbeli jogképesség* abban áll, hogy az, akinek jogképessége van, a perben félként szerepelhet. Ez a perbeli jogképesség, amelyet a Pp. 70. §-a szabályoz, a gyakorlatban rendszerint összeesik a magánjog szerinti jogképességgel. „Ügyfél a perben rendszerint az lehet, aki az anyagi magánjog szerint jogképes, tehát természetes vagy jogi személy. Kivételesen perben állhat olyan közös elnevezésű személyösszesség is, mely jogi személyiséggel felruházva nincs (közkereseti, betéti társaság, közös legelők társtulajdonosai), ha neki valamely külön jogszabály (K. T. 63. §. 1913: X. t.-c. 1—3. §.) az ügyfélképességet kifejezetten megadja. Mindazonáltal olyan személyek, akiknek magánjogi jogképessége nem teljes, pl. egyházak, szerzetesek stb., mégis teljes perbeli jogképességgel bírnak." (Kovács: Kommentár II. kiadás 247. l.)

Ha valamelyik félnek perbeli jogképessége nincs, a per létre nem jöhet. Az ilyen fél javára vagy ellen hozott ítélet végre sem volna hajtható, mert akinek a magánjog szerint nem lehetnek jogai és kötelezettségei, azt az ítélet sem ruházhatja fel azokkal. *A perbeli jogképesség hiánya esetében* tulajdonképen nincs peresfél, ennélfogva a Pp. (75., 180., 465., 466., 505., 540—543. és 563. §-aiban) a perképesség hiányainak következményeit olykép szabályozza, hogy ezen perelőfeltétel hiánya a per bármely szakában hivatalból veendő figyelembe, nem pótolható és miatta *az eljárás megszüntetendő* (Pp. 75. és 180. §. 6.) A további részleteket és az idevonatkozó joggyakorlatot a Pp. 70. §-a kapcsán közöljük.

IV. Perbeli cselekvőképessége annak van, akinek részéről, illetve aki ellen perbeli cselekmények joghatályosan végezhetők, vagy aki erre a célra meghatalmazottat állíthat és a percselekmények végzése céljából nem szorul törvényes képviselőre. Kiterjed minden perbeli cselekményre és folyománya az általános szerződő képességnek (Pp. 71. §.). A perbeli jogképesség mindig előfeltétele a perbeli cselekvőképességnek, de nem viszont. A perbeli cselekvőképesség szintén perelőfeltétel és hiányának következményei ugyanazok, mint amelyeket a perbeli jogképesség hiánya tekintetében fentebb III. alatt felsoroltunk (Pp. 75., 180., 465., 466., 505., 540—543. és 563. §§.), azzal az eltéréssel, hogy ez a hiány rendszerint pótolható és az eljárás csak akkor szüntetendő meg, ha a pótlásra kitűzött határidő eredménytelenül telt el. A további részleteket s az idevágó bírói határozatokat l. a Pp. 71. és 72. §-ánál.

V. A perbeli jog- és cselekvőképesség fennforgása még nem jelenti azt, hogy a félnek megvan az ú. n. *előadási képessége (Postulationsfähigkeit)*, vagyis az a joga is, hogy ügyvédi képviselet nélkül személyesen eljárhasson, hanem előfordul, hogy pl. a törvényszéki eljárásban a félnek — noha perbeli jog- és cselekvőképessége megvan — ügyvédet kell vallania.

VI. Bíróságaink gyakran összetévesztik a perbeli jogképességgel az ettől lényegesen különböző *ügylegitimációt vagy kereshetőségi jogot*. Ez az utóbbi nem a közjogi perviszony létezésének, hanem érdemi megnyerhetésének az előfeltétele. „A kereseti tényalapnak egy különös része és tulajdonképen a fél és a pertárgy közti anyagi jogi kapcsolatból áll, tehát nem a per létrejöttének előfeltétele és hiánya nem pergátló körülmény. Abban áll, hogy *éppen* felperest és *éppen* alperes ellen illeti meg a jog. Hatására nézve miben sem különbözik a kereseti alapnak más részétől; de sokszor mégis különválasztható, így pl. amidőn felperesként az engedményes lép fel. *A kereshetőség hiánya nem a per megszüntetését, hanem az érdemi elutasítást eredményezi.* Hivatalból rendszerint nem vizsgáltatik, kivéve házassági és törvénytelenítési perekben (652. §. 2. bek. és 696. §.), — felperesi részről telekkönyvi perekben, — alperesi részről örökösök elleni perekben, — mert itt a per által harmadik személyek jogai is sérelmet szenvedhetnek. *Aktiv értelemben* vett kereshetőségi jog *(felperesség)* az, amelynél fogva valaki a peres igényt a konkrét esetben felperesként érvényesítheti. *Kereshetőségi jog passziv értelemben (alperesség)* az, amelynél fogva az alperes a konkrét esetben a per tárgyához való viszonyánál fogva helyesen idéztetett perbe. A kifogás különböző okokból történhetik. Pl. mert alperes a felperessel nincs jogviszonyban, — mert a kereseti igény nem, vagy már nem a felperest illeti meg, hanem harmadik személyt, — mert

az nem az alperes ellen, hanem más személy ellen érvényesítendő." (Kovács: Kommentár II. kiadás 246. l.)

Rendkívüli figyelemre méltó jelenség, hogy a mai jog a kereshetőségi jogot nemcsak azoknak adja meg *a) akik a peres magánjognak alanyai,* hanem — mint erre Kovács Marcel is (Kommentár II. kiadás 243. l.) Gaupp-Stein (137—138. l.) nyomán helyesen rámutat, azoknak is, *b) akik a peres jogviszonynak nem alanyai, de ennek védelmét mégis valamely azzal kapcsolatos joguk vagy érdekük alapján igényelhetik,* mint pl. a végr. tv. 124. és 132. §§. szerint a lefoglalt követelés behajtására feljogosított végrehajtó vagy ügygondnok, valamint az, aki a végrehajtást szenvedőnek valamely ingatlanvagyonra vonatkozó élők közti jogügylet által szerzett jogát foglalta le és ezt a jogot a végrehajtást szenvedő javára, de saját felperessége alatt érvényesíti, — a követelésre haszonélvezeti joggal biró és ez alapon behajtásra jogosult személy, — a H. T. 47. §. *a), b), c)* pontjai alapján a házassági semmisségi per indítására a házasfeleken kívül jogosult harmadik személyek; továbbá *c) akik a pert saját nevükben, de másnak számlájára indítják,* pl. a v. t. 15. §. (új terv. 17. §.) értelmében az, akire a váltót „behajtás végett" „meghatalmazásul" forgatták, — aki formailag mint engedményes lép fel, de a hitelezővel történt megállapodás szerint csak behajtásra van jogosítva és elszámolni köteles, — a bizományos, aki a követelést a ker. t. 374. §. szerint a megbízónak át nem engedi és saját nevében érvényesíti vagy akit a hitelező a követelésnek saját nevében való perlésére feljogosított (43. sz. polg. jogegységi döntvény) és végül *d) akik hatóságtól nyert megbízásból vagy hatósági ellenőrzés alatt álló tisztségből kifolyólag* szerepelnek peres felekként az őket anyagilag közvetlenül nem érintő jogvitában, mint pl. a hagyatéki gondnok, végrendeleti végrehajtó, csődtömeggondnok, zárgondnok, kir. ügyész. (Pp. 644. §.)

Ad VI. Kereshetőségi jog. A kiskorú anya törvénytelen gyermeke részére kirendelt gyámnak kell tartási perben fellépni. (C. 95. nov. 27. II. G. 58. F. I. 50. Gy. 96. jún. 16. I. G. 10. T. II. 491. *Ellenkező:* A kiskorú anya atyjának képviseleti joga fennáll. (C. 96. jan. 19. I. G. 109. F. I. 277. 97. júl. 1. I. G. 181. F. II. 438.; 901. jan. 19. I. G. 554/900. J. 901. 38.)

A törvénytelen gyermek tartása iránti követelést ha a gyermeket maga az anyja tartja el, a természetes atya ellen az anya jogosult érvényesíteni s így a per tárgyáról peren kívül rendelkezhetvén, perbeli cselekvőképességgel bir, vagyis mint kiskorú, törvényes képviselőjének mellőzésével, saját személyében felperesként felléphet. (C. 1902. júl. 2. H. 20. F. VII. 544.) gyámhatósági hozzájárulás nélkül is (B. 906. máj. 31. I. G. 29. T. X. 181. l.), és ezért az általa kötött egyességet nem támadhatja meg. (C. 904. okt. 14. I. G. 241. Dt. IV. f. I. 340. l.)

Az örökhagyó követelését per útján bármelyik örökös érvényesítheti. (C. 97. jan. 21. I. G. 373/96. F. II. 177.)

Bár a felperes kizárólagos örökösi minőségét nem igazolta, az igazolás elmulasztásának csak az lehet a következménye, hogy az alperest a kártérítés megállapítandó összegének a felperesi jogelőd hagyatéka javára leendő letétbe helyezésére kell majd kötelezni, de ez az itélethozatalnak akadályául nem szolgálhat. (C. IV. 4646/1926., J. H. I. 15. sz.)

Az özvegy akár mint kiskorú gyermekének gyámja, akár mint a hagyaték haszonélvezetére törvény szerint jogosult személy, a hagyatékhoz tartozó követelés behajtása végett perelhetési joggal bir, keresetére az alperes a tartozásnak a hagyatéki bíróságnál az örökösök javára letétbehelyezésére kötelezhető. (Gy. 1901. okt. 29. G. I. 30. T. VI. 333.)

A végrehajtási eljárás során lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok a követelés behajtása iránt saját felperessége alatt jogosítva van a pert megindítani; a végrehajtást szenvedő, habár a per megindításáról az ügygondnok által értesítendő, az ez által megindított perbe nem avatkozhatik s abban külön jogorvoslatokkal élni jogosítva nincs. (C. 1908. febr. 27. 2508/907. sz. a. VII. p. t. Mj. Mj. Dt. II. 116.)

A végr. t. 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok perképességét nem befolyásolhatja az, hogy a végrehajtást szenvedő valamely ellenséges államnak polgára. (1916. szept. 5. P. V. 4848. Pdt. III. 41. sub II.)

A kinevezett zárgondnok felperessége és alperessége, mindazokra a vagyoni kérdésekre kiterjed, amelyekre vonatkozóan zárgondnokul kineveztetett. (1918. nov. 27. P. V. 4421. Pdt. V. 66.)

A követelésnek a per folyamán felp. részéről engedményezése esetében, ha közokirattal van tanusítva, nincs perjogi akadálya annak, hogy az engedményes folytassa a pert. (C. 97. jan. 7. I. G. 348/96. F. II. 156. B. 903. nov. 17. II. G. 58. T. VIII. 58.)

A harmadik személy a jvára kötött szerződés alapján közvetlenül követelheti a szolgáltatást. (C. 905. márc. 16. 902/904. Dt. IV. f. I. 228. sz. 305. l.)

A többeknek okozott kár megtérítése iránti kereseti jogot nem lehet valamennyi károsult együttes fellépéséhez kötni. (C. 905. szept. 22. 7264. P. T. LI. 12.)

A többek közös használatában levő ingatlanon harmadik személy által elkövetett kár megtérítését a harmadik személy ellen eredetileg követelni a közös használatot élvezők mindegyike jogosult. (P. 1902. jún. 2. G. 29. T. VI. 582.)

Ha a munkaadó összes munkásait egy kötvény alapján biztosította, a balesetből kifolyólag csak ő léphet fel perrel. (C. 1905. jan. 18. Dt. f. IV. I. 96. sz. 113. l.)

Igénypert az is indíthat, aki az ingókat tovább adta. (C. 905. máj. 23. G. 807/904. P. T. LI. 109.)

Az ajándékozónak az a jogosultsága, hogy a megajándékozottal szemben az ajándékozási szerződést „hálátlanság okából" megtámadhatja, annyira a saját személyéhez van kötve, hogy ezt a megtámadási jogot az ajándékozó az életében csakis maga gyakorolhatja; e megtámadási jogát harmadik személyre joghatályosan át nem ruházhatja;

amiből következik, hogy az erre irányuló perlési jog engedményezése halál esetére sem bir érvénnyel, minélfogva az ily engedményes az engedmény alapján a megajándékozottal szemben keresetet jogszerűen nem támaszthat, s vele szemben a megtámadott azon az alapon, hogy a perlési jog érvénytelen, engedményezése folytán a kereshetőségi jogosultság az engedményest meg nem illeti, sikerrel védekezhetik, annál is inkább, mert jogszabályaink szerint az ajándékozó örököse is a hálátlanság fenforgása miatt az ajándékozás visszavonási jogát csupán akkor gyakorolhatja, ha az ajándékozó a visszavonás szándékát még a megajándkozott életében kifejezetten (határozottan) nyilvánította, vagy ha ezt a megajándékozott szándékosan elkövetett valamely cselekménye által tette lehetetlenné. (K. 191/1926. 2. sz. J. H. I.)

A pernek a végrendeletben megnevezett többi kedvezményezett perbenállása nélkül történt elbírálása nem ütközik jogszabályba, mert a végrendelet érvénytelenítése iránti perbe oly kedvezményezetteket, akik ellen kereseti kérelem előterjesztve nincsen, alperesként beidézni nem kell. (K. I. 1562/1926. J. H. 13. sz.)

Akit a hitelező a követelés érvényesítésére feljogosít, a behajtás végett saját nevében pert indíthat. (P. VII. 4101/1027. Pdt. XIV. 31.)

Első fejezet.

Perképesség.

A Pp. „perképesség" közös név alatt foglalja össze a perbeli jogképességet (Pp. 70. §.) és a perbeli cselekvőképességet (72. §.), amelyeken pedig a fentebb (a 110—111. lapon III. és IV. alatt) előadottak szerint két különböző fogalmat kell érteni.

Perbeli jogképesség.

70. §. *Fél lehet az, aki a magánjog szerint jogképes. A magánjog szabályai szerint kell megítélni azt is, hogy mennyiben lehet fél a születendő magzat és az ismeretlen örökös.*

I. L. a 110. lapon III. alatt mondottakat.

II. Az *ember* születésétől kezdve jogképes. (Mt. 8. §.) *Méhmagzat:* 1877: XX. t.-c. 30. §. *a)* p.; 1894: XVI. t.-c. 53. §.; 3982/916. M. E. sz. r. 7. §. (I. K. 494.); Mt. 8., 260., 422., 1768. és 2130. §§. *A még meg sem fogant személy* lehet utóörökös, hagyományos; 1877: XX. t.-c. 30. §. *c)* p.; 1894: XVI. t.-c. 2., 18., 34., 50., 53., 78., 79. §§. Mt. 95., 423., 1911., 1916., 2052. §§.; PHT. 202. és 300. sz. *Ismeretlen örökösök:* 1894: XVI. t.-c. 57. §.; Mt. 423. §.; 42. T. Ü. H. (PHT. 302. sz.) *Elmebeteg házastárs* jogképessége házassági perben: Pp. 643. §.

Az egyéni cégnek nincs külön perbeli jogképessége, hanem csak a cégtulajdonos a peres fél. (650/922. Pdt. VIII. 57.)

Állandóan Magyarországon lakó brit alattvaló itteni iparüzemekben folytatott szolgálati viszonyból eredő követelését a brit birodalommal fennálló hadiállapot ellenére magyar bíróság előtt érvényesítheti. (P. VIII. 11040/1915. Pdt. II. 272.)

A pert a keresetlevél beadása előtt elhalt felperes örököse felveheti s ezzel a perbeli jogképesség hiánya pótolva van. (P. I. 5020/1926.)

III. Jogi személyek általában. Mt. 43.—48. §§. Nem külön jogi személy a hagyaték.

IV. Magánjogi társaságok és egyesületek. Perbeli jogképességgel bir a *politikai párt*, amelynek — bár kormányhatósági jóváhagyással még el nem látott — szervezeti szabályzata s ezen alapuló rendes vezetősége és képviselete van s amelynek tagjai bár önkéntes adakozás útján, de mégis juttatnak bizonyos összegeket pártcélokra a pártvezetőséghez. (B. tsz. 4327/915. Pdt. II. 37.)

Mint *nem jogi személyek*, perben nem állhatnak sem felperesként, sem alperesként: az *uradalom* (Smsz. 74. júl. 23. 10.811. Dt. r. f. XII. 83.): *közös ingatlanok társtulajdonosainak összessége*, ha az alapszabályok létesítésével közbirtokossággá nem alakult (B. 1903. febr. 27. I. G. 364/902. T. VII. 238.); *dohánytermelők* ilyen társas megjelölés mellett (Smsz. 79. jún. 17., 10.771. Dt. r. f. XXIII. 21.); a hagyaték, mint ilyen (C. 89. jún. 14. 10.406. Dt. XXIII. 104.); vállalat, ha nem kereskedelmi társaság (Sz. 98. G. 24. T. III. 560.)

Szabályos szervezet mellett megengedett célra szolgáló vagyonnal biró társaságnak mely külön képviselet alatt áll, jogképessége van. (C. 96. jan. 16. II. H. 23/95. F. I. 86.)

Nincs oly általános jogszabály, hogy csak az anyaegyesületeknek van jogi személyiségük és hogy az ezek által felállított vidéki osztályok önálló jogi léttel nem birhatnak. (Bpesti Tábla P. IV. 3442/1915. Pdt. II. 38.)

V. Kereskedelmi társaságok.

A be nem jegyzett részvénytársaság perbeli képviseletéről

perképesség hiánya miatt szólni sem lehet. (Sz. 1907. júl. 2. S. 143. sz. T. XII. 781.)

Perbeli jogképességgel bir a részvénytársaság akkor is, ha azt egy másik részvénytársaság alapította és részvényei az utóbbinak birtokában vannak. (P. IV. 1113/1921. Pdt. VI. 71.)

Ha a külföldi életbiztosító-részvénytársaság a magyarországi fiókigazgatóságnak a perlési felhatalmazást megadta s ekként utólag felperesként perbe lépett, ezzel a perbeli jogképesség hiánya pótolva van. (P. IV. 3332/1923. Pdt. IX. 99.)

A r. t. perbeli jogképessége szempontjából nincsen jelentősége annak, hogy a részvénytársaságnak követelésén kívül egyéb vagyona nincs, hogy működést nem fejt ki, üzlethelyiséggel és tisztviselőkkel nem rendelkezik. A törvényes képviselet hiánya a felülvizsgálati eljárásban pótolható s e végből feloldásnak is helye van. (P. IV.115/1927. Pdt. XII. 87.)

A hitelezők kielégítéséig vagy biztosításáig a beolvadó részvénytársaság a külön kezelendő vagyontömegére nézve tovább fennálló jogi személyiségét és perbeli jogképességét nem veszti el, hanem azt továbbra is megtartja. (P. II. 7479/1928. Pdt. XIV. 110.)

VI. Közbirtokosság, úrbéri közösség, legeltetési társulat:

A közbirtokosság, ha kellő testületi szervezettel bir, jogi személynek tekintendő s a közös vagyon kezelése s a felett való rendelkezés tekintetében kormányhatósági jóváhagyás nélkül is a jogi személyt megillető jogokkal, tehát egyebek közt a perlési joggal is bir. (C. 1908. febr. 6. 2801/907. Mj. Dt. II. 80.)

Ha a volt úrbéresek jogközössége nem az 1848. év előtt fennállott úrbéri kapcsolatból, hanem tisztán kötelmi viszonyból származik, nem személyösszességként, hanem egyenként és külön-külön állhatnak csak perben. (P. V. 5849/1914. Pdt. I. 188. sub I.)

Az a körülmény, hogy valamely községbeli úrbéresek nincsenek kormányhatóságilag jóváhagyott szabályzattal önálló birtokossági testületként szervezve, nem akadályozza az általuk a politikai község ellen indított per érdemleges elbirálását; de az alperes nem fizetésre, hanem csak letétbehelyezésre kötelezhető. (1915. okt. 26. Rp. III. 3791. Pdt. II. 13.)

A közbirtokosságnak egy községben lakó tagjai, jogaiknak az arányosítási perben leendő érvényesítése céljából külön érdekcsoporttá alakulni jogosultak és így, az általuk megválasztott elnök által képviselve, perképesek is. (1916. dec. 5. P. III. 6555. Pdt. IV. 109. sub I.)

A legeltetési társulat perbeli jogképességéhez az alapszabályok jóváhagyásának közzététele, a törvényes képviselethez pedig az szükséges, hogy a közgyűlés az általa választott elnöknek a per vitelére felhatalmazást adjon. Mindezek pótlása a per során is történhetik; ez azonban kihatással van a per-

gátló kifogással felmerült költségek viselésére. (P. V. 1709/1927. Pdt. XIV. 68.)

VII. Alapítvány perképessége:

Az alapítványokról szóló törvényeink, jelesen az 1715: LXXIV., 1723: LXX., 1781: XXIII. és XXVI. törvénycikkek rendelkezése szerint az alapítványokra csak a főfelügyeleti jog van fenntartva. Ebben a főfelügyeleti hatalomkörben az a jog, hogy a kormányt közreműködés is illeti meg a jóváhagyás megadása által az alapítvány létesítésében — nemcsak benn nem foglaltatik, de a magyar alapítványi jognak hosszú történelmi fejlődés folyamán kialakult rendszere a kormánynak ezt a közreműködési jogát az ilyen alapítványok létesítésében egyenesen kizárja. Ennek a rendszernek a „piae causae" fogalmi körébe eső alapítványok tekintetében garanciális természetű elve az, hogy a főfelügyelet csak a már létrejött és az illetékes testületek kezelésébe jutott ilyen alapítványok fölött gyakorolható, s a főfelügyeletből folyó összes jogok a már létrejött alapítvány, illetve annak kezelése ellen érvényesítendők. (1916. szept. 26. Pk. I. 5227. Pdt. II. 520.)

A közalapítványi kir. ügyigazgatóság — a marasztalni kívánt jogi személyre utalás nélkül is — alperesként perbe vonható. (Bp. tábla 1915. dec. 4. P. IV. 10. 465. Pdt. II. 101. sub III.)

VIII. Egyházak.

Jogi személyek a latin, a görög és az örmény szertartású katholikus, az ev. ref., ág. ev., görög kel. szerb, görög-keleti román, unitárius, és izraelita, *bevett* egyházak (1895: XLII. és XLIII. t.-c.), úgyszintén a jövőben elismerendő vallásfelekezetek is, ha az 1895: XLIII. t.-c. 7. s köv. §-ai értelmében megalakúlnak; a nazarénus vallásfelekezet nem, mert nincs elismerve (20103/1904. I. M. Ig. Közl. XIII. 280.)

A szerzetes, ha nevén ingatlan van, a kötött haszonbéri szerződés alapján a haszonbér iránt kereseti joggal bir. (Sz. 97. G. 19. T. III. 557.)

A róm. kath. plébánia hívei nem alkotnak jogi személyt. Nemlétező jogi személyek semmiféle képviselet mellett sem lehetnek perbeli ügyfelek. (P. I. 3466/1913. Pdt. I. 117.)

A gör. kel. román főegyházmegyei szentszék (consistórium) nem perképes jogi személy, hanem csak egyik belső szerve a főegyházmegyének. (Rp. I. 6842/1915. Pdt. II. 58.)

IX. Nyugdíjalapok.

A Máv. nyugdíjintézete önálló jogi személy; a nyugdíjtöbblet iránti kereset ellene indítandó. (3153/1914. Pdt. I. 367.)

Habár a Máv. nyugdíjintézete az ő alapszabályait a törvény rendelkezéseivel összhangba még nem hozta és azokba különösen az 1914: XVII. t.-c. 31. §-a 5. pontja második bekezdésének megfelelő rendelkezést fel sem vett: az életbelépett

törvény hatályosulását a nyugdíjszabályok módosításának késedelme vagy elmaradása meg nem hiúsíthatja és a külön vagyonnal rendelkező, külön szervezet mellett működő nyugdíjintézet perbeli jogképességét nem érinti. (Bpesti Tábla 1915. júl. 27. P. I. 9748. Pdt. I. 368.)

Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet (1908: XL. t.-c.)

X. Köztestületek.

Jogi személyek az állam, a törvényhatóságok és a községek, de hivatalaik, szerveik, közegeik rendszerint nem.

Az Orsz. Magyar Gyűjteményegyetem jogi személyisége: 1922: XIX. t.-c. 1. §. 3. p.; fővárosi pénzalap: 1870: X. t.-c. 7., 8. §§.; nagyközség: 1894: XII. t.-c. 61. §.

A fővárosi közmunkák tanácsának perképessége van. (C. 1905. dec. 13. 1006/904. Dt. IV. f. IV. 13. sz. 25. l.)

A „*Népruházati bizottság* bőripari osztálya", mint a kormány egyik alárendelt szerve, külön önálló léttel, perbenállási képességgel nem bir és ez okból alperesként perbe nem idézhető. (P. II. 2383/1920. Pdt. VI. 36.)

Minisztérium ellen indított per esetében alperesnek a kincstár tekintendő. (P. V. 7172/1926. Pdt. XIII. 21.)

Az *árvaszék* önálló hatóságot nem képez és csak a város (megye) közege, a magánjog szerint nem jogképes személy s a perben félként nem szerepelhet. (C. 83. febr. 7. 110. Dt. XXXV. 58. és Bp. tábla 1900. aug. 30. I. G. 132. T. V. 181.)

Perbeli cselekvőképesség.

71. §. Perbeli cselekvő képessége mindenkinek van, aki szerződéssel lekötelezheti magát.

Perbeli cselekvő képessége van annak is, aki a szóban levő per tárgyáról peren kivül jogérvényesen rendelkezhetik.

A 71. §. a perbeli cselekvőképességet határozza meg és azt mint az általános szerződő képesség folyományát fogja fel, melynek szabályai (ép úgy, mint a jogképességé) a magánjogba tartoznak. A §. második bekezdése a gyámi tv. alább idézett 3. §-ával függ össze.

A bíróság a kiskorú személyes föllépését csak ott engedheti meg, ahol arra nézve, hogy a kiskorú a per tárgyáról rendelkezhetik, kétség nem forog fenn. Ebből az okból nevezetesen a kiskorú, illetőleg a gondnokság alatt levő alperes törvényes képviselője nem mellőzhető azokban a perekben, amelyekben az ellene hozandó marasztaló ítélet oly vagyonára nézve is végrehajtható volna, amelyről a peren kívül szabadon nem rendelkezhetik. Ebben az irányban, minden kétség elkerülése végett a Pp. 395. §-a kimondja, hogy abban az esetben, ha a fél-

nek csak a 71. §. második bekezdése alapján volt perbeli cselekvő képessége, az ítéletben ki kell mondani, hogy a végrehajtás ez ellen a fél ellen csak arra a vagyonra rendelhető el, amiről a fél jogérvényesen rendelkezhetik.

Önjoguság, per tárgyáról rendelkezés: 1877. t.-c. 1—7. §§. Cselekvőképesség házassági perben: 650. §.

1877: XX. t.-c. 1. §. Teljeskoruság a személy életkora 24. évének elteltével éretik el.

A nőkre nézve az 1874: XXIII. t.-c. intézkedései érintetlenül maradnak.

HK. I. R. 112. c. bevez. Önjoguaknak pedig azokat mondjuk, akik senkinek hatalma alatt nem állanak.

1874: XXIII. t.-c. A nők teljeskoruságáról.

1. §. Hajadonok 24-ik életévük betöltével teljeskorúakká válnak és minden a teljeskoruságggal járó jogok élvezetébe lépnek. *2. §.* Minden nő, tekintet nélkül életéveire, férjhezmenetelével teljeskoruvá lesz s e jogot akkor is megtartja, ha az 1. §-ban meghatározott életkor betölte előtt özvegységre jut, férjétől bíróilag elválasztatik vagy házassága föloldatik. *3. §.* E törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.

„1877: XX. t.-c. 2. §. A kiskorúak atyai hatalom, vagy gyámság alatt állanak.

3. §. Kiskorúak, kik éltök 14. évét betöltötték, arról, amit szolgálatuk és munkájuk által szereznek, szabadon rendelkezhetnek, ha fenntartásukról maguk gondoskodnak.

4. §. Életök 18-ik évét betöltött kiskorúak teljeskorúakká válnak, ha a gyámhatóság által nagykorusíttatnak.

A nagykorusítás elhatározása előtt a szülők, nagyszülők s ezek nem létében a legközelebbi oldalrokonok s a gyám meghallgatandó.

Nagykorusításnak akkor van helye, ha a kiskorú saját ügyeinek vitelére elegendő képességgel és érettséggel bir.

Ha a nagykorusítás az ezen §. értelmében meghallgatottak egybehangzó véleménye alapján adatik meg, ahhoz további jóváhagyás nem szükséges, ellenkező esetben a határozat jóváhagyás végett a felsőbb gyámhatósághoz hivatalból felterjesztendő."

Nagykorusításhoz nem elégséges annak beigazolása, hogy a kiskorú saját ügyeinek vitelére elegendő képességgel és érettséggel bir (1877. évi XX. t.-c. 4. §. 3.); ezek csak elengedhetetlen személyi kellékek, melyek mellett megkivántatik annak igazolása is, hogy a kért nagykorusítás a kiskorúra szükséges vagy hasznos. (Bm. 1891. 76.338. sz. határozata).

A nagykorusítási végzést az illetőségi község szerint illetékes árvaszék hozza meg. (Bm. 82.200/96. B. K. 1896. 15.).

A közigazgatási bizottság, mint másodfokú gyámhatóság, nagykorusítás tárgyában hozott határozata hivatalbóli felülvizs-

gálatának helye nincs, habár az a meghallgatott rokonok egy részének véleményével ellenkezik is. (Bm. 1898. 132.716. sz. határozata).

5. §. Kiskorúak, életkoruk 18. évének betöltése után az atyának, illetőleg a gyámnak gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével önálló ipart üzhetnek s ez által teljeskoruakká válnak.

6. §. Kiskoruak, kik életkoruk 20. évét betöltötték, teljeskoruakká válnak, ha az atyai hatalmat gyakorló atya:

1. a kiskorúak vagyonát ennek szabad rendelkezésre átadja, vagy

2. beleegyezik abba, hogy ez önálló háztartást alapítson.

Mindkét esetben a gyámhatóság jóváhagyása szükséges.

7. §. A kiskorunak cselekvési képességére nézve fennálló jogszabályok, amennyiben a jelen törvény változást nem állapít meg, érvényben hagyatnak.

A szenvedő váltóképességre nézve az 1876. évi XXVII. t.-c. 1. §-a érintetlenül hagyatván, azok, akik a jelen törvény 4., 5. és 6. §§-ai szerint válnak teljeskoruakká, éltök 24. évének betöltése előtt is szenvedő váltóképességgel bírnak.

Kiskorú színésznő, aki fizetéséből maga gondoskodik élete fenntartásáról, az ezzel kapcsolatos ruhabevásárlásból ellene indított perben a Pp. 71. §. 2. bek. értelmében perbeli cselekvőképességgel bir és bírói egyezséget köthet. (1918. P. V. 918. Pdt. V. 67. — *Ugyanigy:* Bp. Tszék 35. P., 4641/1916., penziónyitás céljából történt lakásbérletből származó perben.)

Az elmebeteg egyén akkor sem bir perbeli cselekvőképességgel, ha gondnokság alá helyezve nincs; de a gyámhatóság által az 1877: XX. t.-c. 259. §-a értelmében kifejezetten csak az elmebeteg személyi ügyeire és a vagyonára való felügyeletre kirendelt ideiglenes gondnok az elmebeteget a házassági perben nem képviselheti. (K. 5591/1916. Pdt. III. 58. l.)

I. A pergátló körülmény elbírálásánál nem a meghatalmazott, hanem a meghatalmazó cselekvőképessége irányadó. — II. Az elmegyengeség a gondnokság alá helyezés előtt is pergátló körülmény. — III. A perbeli cselekvőképesség hiánya a felülvizsgálati eljárásban is pótolható. (P. VI. 2395/1925. Pdt. XI. 124.)

A belügyminiszternek azt a határozatát, amely az alperes nagykorúsítását törvényesnek nyilvánítja, a bíróság a pergátló körülmény (180. §. 6. pontja) kérdésének eldöntésénél felül nem bírálhatja. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68. sub V.)

Ha a bontóperhez csatolt periratok közt lévő jegyzőkönyvbe felvett személyes előadásból megállapítható adatok arra engednek következtetni, hogy a felperes elmebetegségben szenved: ezeket az adatokat a felperes perképessége szempontjából és a Pp. 669. és 670. §-a értelmében, a házasság fenntar-

tása érdekében, hivatalból is figyelembe kell venni és a Pp. 340. §-a értelmében hivatalból is elrendelhető szemle útján az elmebetegségre és ennek fokára nézve a tényállást kell megállapítani. (P. III. 6664/1927. Pdt. XIV. 67.)

A csőd hatása a perbeli cselekvőképességre: Az 1881: XVII. t.-c. 3. §-a nem érinti általában a közadós cselekvőképességét, ő tehát a maga részére megszerzett vagyon tulajdonjogának telekkönyvi bejegyzése végett a bíróságnál a szükséges lépéseket megteheti s e célból felfolyamodással is élhet. (1915. szept. 14. Pk. V. 1567. Pdt. II. 39.)

A vagyonbukott a csődnyitás folytán perbeli cselekvőképességét nem veszti el, a csődtömeg perében tehát mellékbeavatkozóként részt vehet. (P. VII. 3163/1924. Pdt. X. 7.)

Az alperes részvénytársaság csődbejutása folytán a pert nem az addigi ügyvéd, hanem a tömeggondnok ellen kell folytatni, mert ellenesetben a fellebbezési bíróság ítélete a tömeggondnok kérelmére feloldandó. (P. II. 5532/1925. Pdt. XII. 21.)

Az alperes, aki ellen az elsőbírósági ítélet meghozatala előtt a csőd megnyittatott s a további peres eljárás a csődtörvény 10. §-a alapján jogerősen felfüggesztetett, tovább már perfélként nem szerepelhet és felülvizsgálati kérelemmel nem élhet, de költségben sem marasztalható. (P. VII. 2448/1926. Pdt. XII. 76.)

Az alperesnek, aki ellen az elsőbírósági ítélet elleni fellebbezési határidő lejárta előtt a csőd megnyittatott s így a fellebbezés beadására a Cs. T. 9. §-a szerint már csak a csődtömeggondnok volt jogosítva, a bejelentés alá eső s a csődtömeg ellen be is jelentett követelés tekintetében indult perben hozott elsőbírósági ítélet ellen beadott és a tömeggondnok által utóbb magáévá nem tett fellebbezését vissza kell utasítani; és ha a csődválasztmány által a tömeg képviseletére adott meghatalmazás a csődválasztmány alakulása körüli szabálytalanság miatt megsemmisíttetett és más, szabályszerűen alakult csődválasztmány által nem pótoltatott, a jogérvényes meghatalmazás hiányában eljárt ügyvédet az okozott költség viselésére kell kötelezni. És ily esetben a felperesnek módjában állván feljelentéssel szorgalmazni az alperes helyett jogosulatlanul eljárt ügyvéd ténykedésében szerinte fennforogni látszó fegyelemi vétség megtorlását, hivatalból ezirányt intézkedés tételére szükség nincsen. (P. VII. 3764/1926. Pdt. XII. 64.)

Törvényes képviselet. Pervitelre való különös felhatalmazás.

72. §. *A törvényes képviselet, valamint a pervitelre való különös felhatalmazás szükségességét az erre nézve fennálló szabályok szerint kell megítélni.*

Mi. Minthogy a törvényes képviselet szabályozása részben más törvényekben (gyámsági, kereskedelmi törvény, csődtörvény, a kincstár jogi képviseletét szabályozó rendeletek stb., stb.) foglaltatik, részben az alkotandó magánjogi törvénykönyvnek lesz a tárgya, a Pp. célszerűbbnek találja, hogy e tekintetben a magánjogi szabályokra hivatkozzék.

A magánjog és a kereskedelmi jog keretébe tartozik annak a kérdésnek a megoldása is, hogy mennyiben szükséges a per vitelére különös meghatalmazás.

Jegyzet. Pervitelre való különös felhatalmazásra van szükség házassági perben: Pp. 643. §., 1894: XXXI. t.-c. 56., 59., 87. §§.; a cselekvőképtelen szülő törvényes képviselőjének a gyermek törvényességét megtámadó perben: 698. §.; a kiskorú törvényes képviselőjének törzsvagyon elidegenítésére irányuló perben: 1877: XX. t.-c. 20., 113. §.; egyes csődperekben: 1881: XVII. t.-c. 160. §. stb.; a kereskedelmi meghatalmazottnak (1875. évi XXXVII. t.-c. 43. §. 2. bek. — Cégvezető: 1875: XXXVII. t.-c. 37—42. §§.

A kereskedelmi és iparkamara képviselete a tisztességtelen versenyről szóló törvény alapján indított polgári perben: 1923: V. t.-c. 41. §.

Kiskorúak és gondnokoltak képviselete. L. az 1877. évi XX. t.-c. 15., 20., 27—30., 89. §-ait. Érdekösszeütközés esetében: 1877: XX. t.-c. 30. §. Pp. 697. §.

Atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatt álló személy peréről az árvaszék értesítendő. (40.662/86. és 12.430/91. sz. iüm. rend. l. a 130. §. után.) Az értesítés elmaradása nem semmiségi ok. (Sz. 96. G. 173. T. III. 558.)

Olyan személy, aki magát le nem kötelezheti és jogokról le nem mondhat, — saját személyében perbe nem idézhető, mert cselekvőképesség hiánya miatt a perben elismerő nyilatkozatot joghatállyal nem tehet. (Gy. 1901. okt. 29. G. I. 32. T. VI. 334.)

Az apa kiskorú gyermekét gyámhatósági közbenjárás nélkül képviseli. (C. 906. jan. 6. 1832/905. Dt. IV. f. V. 291. l.)

Midőn a kiskorú gyermek születésének törvényességét támadják meg, miután itt a gyermek oly érdekéről van szó, mely mind a felperes atyának, mind az anyának érdekével összeütközik: a gyermek részére a gyámhatóság által a pernek felperessel letárgyalása végett gondnok rendelendő, nem pedig a bíróság által ügygondnok. (C. 86. jun. 15. 1865. I. 86. 126. C. 91. május 19. 3425. Ü. L. 91. 23. C. 91. május 13. 3064. Ü. L. 91. 25. Sz. 93. ápr. 27. 559. J. Sz. VIII. 168.)

Habár a kiskorú saját személyében idéztetett perbe, mind azonáltal, miután a szintén alperestársként perbevont törvényes képviselő a kiskorú nevében is védekezett, a kiskorú nem ma-

radt törvényes képviselet nélkül. (C. 95. okt. 30. II. G. 47. F. I. 38.)

A fellebbezési bíróság lényeges szabályt sértett meg azáltal, hogy amikor az eljárás folyama alatt megállapítást nyert az, hogy a fellebbezést a felperes gondnokság alá helyezése következtében, nem a törvényes képviseletre hivatott gondnok adta be, pusztán az elsőbíróság ítéletének a gondnok részére leendő kézbesítését rendelte el. (C. 900. ápr. 28. I. H. 12. F. V. 378.)

Ha a perben a kiskorú gyermek képviseletében anyja lép fel és az iratokból kitűnik, hogy atyja életben van, ellenben nem tűnik ki, hogy az atyja az atyai hatalomtól megfosztatott és a kiskorúak feletti gyámság az anyára ruháztatott át, az eljárás hivatalból félbeszakítandó. (C. 905. jun. 7. I. G. 24. F. X. 360.)

A gondnokság alatt állót a tiszti ügyész képviselheti. (Sz. 900. jan. 31. 99. I. G. 221. T. IV. 646.)

A fellebbezési bíróság azáltal nem sértett jogszabályt, hogy a kellően idézett alperesnek a tárgyalásról való elmaradása következtében hozott ítélet azért, mert az a beérkezett jelentés szerint időközben elmebaj miatt kórházba került, alperesnek nem volt kézbesíthető, azonban akkor alperes még nem volt gondnokság alá helyezve, a részére kirendelt ügygondnoknak kézbesítette: az a kérdés pedig, hogy az alperes már a perbeli mulasztások idejében is elmebeli fogyatkozás miatt az önképviseletre képtelen volt-e vagy sem, a felülvizsgálati eljárásban meg nem bírálható. (C. 907. jan. 17. I. G. 457/906. F. XI. 2599.)

A gyengeelméjű önképviseletre jogosult mindaddig míg gondnokság alá helyezve nincs. (B. 1908. jun. 30. C. 260. sz. T. XII. 292.)

Az elmebeteg részére kinevezett ideiglenes gondnok hatásköre az 1877: XX. t.-c. 259. §-a szerint a gondnokoltak személyi ügyeire és vagyonára való felügyeletre terjedvén ki, őt ideiglenes gondnoksága tartamáig gondnokoltja perbeli képviseletére is hivatottnak kell venni. (Smsz. 80. jul. 6. 13.573. Dt. r. f. XXVI. 21.)

Azáltal, hogy az apa vizsgálati fogságban tartatik, apai hatalmától nem fosztatván meg, ez idő alatt felesége kiskorú gyermekük felett a gyámhatóságot nem gyakorolhatja s annak nevében érvényesen pert nem indíthat. (Smsz. 80. jan. 2. 25.490/79. M. III. 86.)

Az örökhagyó házastársa, aki a hagyatéki vagyon egy részét közszerzemény címén követeli, az örökösödési perben a kiskorú gyermekeket a velük fennforgó érdekösszeütközésnél fogva nem képviselheti. (Temesvári tábla Fs. 279/1913. Pdt. I. 3.)

A gyámhatóság által külön felhatalmazott tiszti ügyész a különben az anyja gyámhatósága alatt álló kiskorú nevében

akkor is megindíthatja az ű. rdts. 66. §-a szerinti panaszos eljárást, ha az alapügyben az anya, mint a kiskorú gyámja bízta meg a panaszlottat. (1915. nov. 25. Pk. VI. 8847. Pdt. II. 60.)

A Pp. 505. §. 1—3. pontjaiban felsorolt hiányok a felülvizsgálati eljárásban is pótolhatók. Ha tehát a kiskorúak törvényes képviselője mellőztetett, a hiány pótlására és az addigi cselekmények jóváhagyására alkalmat kell adni. Ily esetben a másodbírói ítélet feloldásának és a törvényes képviselő személyének közlése végett a gyámhatósághoz intézendő megkeresésnek van helye. (Kolozsvári tábla P. II. 2485/1915. Pdt. II. 118.)

Az, hogy az alapper a kiskorúak és gyámjának egyetemleges marasztalására irányult, egymagában még nem szolgálhat a Pp. 563. §. 4. pontjában szabályozott perújítás alapjául. (Bpesti tábla G. 1468/1915. Pdt. II. 399.)

A törvénytelen származás megállapítása iránti perben a tiszti ügyész a gyermeket — úgy mint más perben is — csak gyámhatósági kirendelés alapján képviselheti. (1915. márc. 23. Rp. III. 2137. Pdt. II. 474.)

A gyám és a kiskorú közötti érdekösszeütközés megállapítása visszahat az előző tények és cselekményekre is oly értelemben, hogy a kiskorú már kezdettől fogva nem volt a vele ellentétes érdekű gyám által törvényszerűen képviselve. (P. III. 820/1917. Pdt. III. 119.)

A törvénytelen gyermek tartása iránti perben a gyermek anyja, a gyámhatóság jóváhagyása nélkül, a jogról lemondó nyilatkozatot („perletétel") nem tehet. Ily nyilatkozat dacára kérheti a gyámhatóság által a gyermek részére kirendelt ügygondnok az eljárás folytatását; és nem kell új pert indítania. (1917. febr. 1. P. III. 6735/1916. Pdt. IV. 13. sub I.)

Ha a gyámhatóság a kiskorú és annak atyja közötti érdekösszeütközés fennforgását megállapította és ezért a kiskorú perbeli képviseletére a gy. t. 30. §. *a)* pontja s 31. §-a alapján ügygondnokot rendelt, a per bírósága az összeütközés fennforgását és az ezen alapuló képviselet törvényességét nem teheti a Pp. 75. §-a alapján vizsgálat tárgyává. (1918. márc. 20. P. III. 180. Pdt. V. 61.)

Az ingatlanra vonatkozó tulajdonközösségnek bírói árverés útján való megszüntetése iránt a kiskorú fél nevében indított pert azon az alapon, hogy a gyámhatóság a közösség megszüntetéséhez hozzá nem járult, a gyámi törvény 35. §-a és 20. §. *d)* pontja, valamint a Pp. 75. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban is hivatalból meg kell szüntetni. (P. V. 1176/1921. Pdt. VII. 16.)

Hiánypótlásra felhívás nélküli permegszüntetés a törvényes képviselő mellőzése miatt. A szükségtelen érdemleges védekezéssel felmerült költség megszüntetése. (P. III. 1993/1921. Pdt. VII. 19.)

Ha a gyámhatóság a kiskorú nevében kötött bírói egyességet nem hagyta jóvá, azt nem kell perújítással megtámadni; a perújítási keresetet vissza kell utasítani, az egyességet nemlétezőnek tekinteni s az alappert tovább folytatni. (P. I. 5441/1921. Pdt. VII. 136. sub I.)

Az a körülmény, hogy a törvénytelen gyermek tartása iránti perben kötött egyességet a gyámhatóság nem hagyja jóvá, nem zárja el az anyát, mint a gyermek t. és t. gyámját attól, hogy a tartásdíj felemelését a Pp. 413. §-a alapján gyámhatósági felhatalmazás nélkül is kérje (1923. nov. 20. P. III. 1307. Pdt. IX. 40.)

A férj holtnaknyilvánítását az elmebeteg nő nevében nem a gy. t. 258. §-a alapján kirendelt végleges gondnok, hanem csak a gy. t. 31. §-a alapján kirendelt végleges gondnok kérheti, akinek kirendeléséig a holtnaknyilvánítási eljárás felfüggeszthető. (Pk. III. 5671/1928. Pdt. XIV. 12.)

Ha az apa által egyrészt saját nevében, másrészt kiskorú gyermeke nevében a gyermek anyai nagyapja ellen indított per folyamán az alperes meghal és utána a kiskorú felperes lesz örökössé: ezzel a felperesek között oly érdekösszeütközés keletkezik, melynél fogva az apa és az általa vallott ügyvéd a kiskorút e perben többé nem képviselheti, az addig végzett cselekmények azonban joghatályosak. (P. V. 1085/1927. Pdt. XIV. 48.)

Az elmebeteg egyén akkor sem bir perbeli cselekvőképességgel, ha gondnokság alá helyezve nincs; de a gyámhatóság által az 1877: XX. t.-c. 259. §-a értelmében kifejezetten csak az elmebeteg személyi ügyeire és a vagyonára való felügyeletre kirendelt ideiglenes gondnok az elmebeteget a házassági perben nem képviselheti. A Pp. 76. §-a értelmében kirendelt ügygondnok kirendelésének előfeltételei és jogköre. (P. III. 5591/1916. Pdt. III. 42.)

A gyámi törvény 259. §. értelmében az ideiglenes gondnok jogköre a gondnokolt személyi ügyeire és a vagyonára való felügyeletre terjed ki. Ennek következtében az ideiglenes gondnok, külön gyámhatósági feljogosítás nélkül, az ideiglenesen gondnokolt perébe bele nem avatkozhatik, még akkor sem, ha úgy véli, hogy a peres eljárásban meghozott határozat által megállapított kötelezés a gondnokolt vagyonát túlzottan megterheli. (P. III. 5773/1926. Pdt. XII. 65.)

Az 1885: VI. t.-c. 5. §-a alapján a zárlatot szenvedő nem veszti el perbeli cselekvőképességét és a zárgondnok őt — a törvénynél fogva — csak a zárlat tárgyát képező vagyon fenntartása érdekében indított perekben képviseli. (1914. H. 12. Pdt. I. 39.)

A gondnokság alá helyezési eljárás folyamán az alperes részére kinevezett ügygondnok nincs hivatva az alperest a bontóperben képviselni. (1915. jan. 26. 4201/1914. Pdt. II. 454.)

A Pp. 505. §. 1. pontja és 540. §-a alapján a peres eljárást és a perköltségeket is meg kell szüntetni, ha az eltünt és így ügygondnok útján perbevont alperes a per folyamán holtnak nyilváníttatik és az elhalálozásnak ítéletileg megállapított napja a kereset beadása előtti időre esik. (P. I. 4656/1921. Pdt. VII. 94.)

Azt, hogy az eseti ügygondnoknak a kiskorú részére az árvaszék által történt kirendelése nem ütközik-e a gyámi törvény valamely rendelkezésébe, a bíróság megbírálni nem jogosult. (P. III. 4614/1925. Pdt. XII. 40.)

Külföldi felperes gondnokságának megszüntetése iránti kereset — Magyarországon általános hatáskörrel biró gondnok hiányában — a magyarországi vagyonra korlátozottt hatáskörrel biró gondnok ellen indítható; de ha a felperes a per folyamán visszahonosíttatik, a felperest fel kell hívni, hogy általános hatáskörü gondnokának kirendelése iránt az illetékes gyámhatóságához folyamodva, annak személyét a bíróságnak bejelentse és ennek perbeidéztetésével az eljárást lefolytattassa. (P. III. 5360/1927. Pdt. XIII. 94.)

A szabadságvesztésre ítélt félnek jogában áll ügyeinek vitelére megbízottat nevezni, amiből következik, hogy a személyes védekezésben helyzeténél fogva akadályozott ilyen alperes csak akkor idézhető perbe kirendelt gondnok útján, ha ügyének vitelére megbízottat nem nevezett. (B. 901. ápr. 23. I. H. 2. T. V. 283.)

A szabadságvesztésre ítélt gondnoka gondnokoltjának különös megbízása hiányában pert nem indíthat. (C. 96. márc. 5. I. G. 163. F. II. 254.)

A szabadságvesztés büntetését töltő fél képviseletéről a bíróság hivatalból köteles gondoskodni. (C. 1906. nov. 20. J. H. 25. P. T. LIII. 94. l.)

A távollevő gondnoka jogi képviseletre hivatva nincs. (C. 97. ápr. 12. 3963. M. IX. 381.)

A telekkönyvi hatóság által az ismeretlen tartózkodású végrehajtást szenvedő részére a sorrendi tárgyalás alkalmával kirendelt ügygondnok nem vonható perbe mint távolléti gondnok, hanem az adós, ha tartózkodási helye ki nem puhatolható, mint ismeretlen tartózkodású, hirdetmény útján idézendő. (C. 907. márc. 28. H. 6/907. F. XII. 3662. sz.) L. az 1894: XVI. t.-c. 54., 64., 65. §-át.

Egy évnél rövidebb idő óta távollevő és vagyona kezelésében gátolt fél nevében a tiszti ügyész az 1877: XX. t.-c. 32. §. 2. bek. és 178. §. 4. bek. értelmében, gyámhatósági felhatalmazás alapján, telekkönyvi szolgáltatás iránti keresetet indíthat. (P. III. 1497/1916. Pdt. III. 43.)

Az 1877: XX. t.-cikk 28. §. *d)* pontja alapján a távollévő részére kirendelt gondnoknak az árvaszék sem adhat jogot arra,

hogy a gondnokolt nevében pereket folytathasson. (P. III. 1012/1921. Pdt. VII. 67.)

Habár a távollévő férj ingatlanát a nő mint kirendelt gondnok adta el és a szerződés érvénytelenítése iránti perben is ő képviselte, a vevő által a vételár valorizált visszafizetése iránt indított perben mégsem képviselheti, mert ez a vagyonkezelés jogkörét túlhaladja. (P. III. 4414/1927. Pdt. XIV. 59.)

A hagyaték képviselete. L. az 1894: XVI. t.-c. 55., 90., 114. §-át.

A hagyaték képviseletére, annak átadása előtt csakis valamennyi örökös van hivatva. (C. 90. nov. 21. 1490. J. 91. 21. 90. ápr. 9. 1460. Ü. L. 90. 25.)

Egyik örökös az egész hagyaték képviseletében az örökösödési eljárás mellőzésével fel nem léphet, hanem a behajtásra az örökösök között megállapodás nem létében ügygondnok rendelendő. (C. 905. okt. 12. I. G. 178. P. J. LI. 71.)

A hagyatéki követelés biztosítása végett kirendelt ügygondnok a hagyaték képviseletében lép fel, de csakis a hagyatéki követelés biztosítása vagy behajtása végett. (P. 904. szept. 5. G. 63. T. IX. 596.)

A kincstár szállományi igényének érvényesítésénél az 1894: XVI. t.-c. 114. és 115. §-ában írt hirdetményi eljárás, közzététel és ismeretlen örökösök perbeidézése szükséges. (C. 1905. febr. 14. 674. P. T. XLIX. 177.)

Ha a kereset nem az örökösök közt vitássá vált öröklési igények szabályozását, hanem a már véglegesen rendezett öröklési igényből folyó személyes kötelem érvényesítését célozza, a per tárgyává tett ennek a jogviszonynak a szabályozása céljából az összes örökösöknek perbe vonása nem szükséges. (B. 902. jan. 22. I. G. 303/902. T. VII. 220.)

A végrendeleti végrehajtó a hagyaték jogi képviseletére jogosítva nincs. (C. 93. febr. 24. 5389/92. M. III. 87.)

42. sz. T. Ü. H.: Ha az örökhagyó hitelezője az örökség birtokbavétele avagy bírói átadása előtt kívánja követelését a törvény útján érvényesíteni, tartozik a meghalt adósnak valamennyi örököseit és az ismeretlen örökösöket is ügygondnok által perbe idéztetni. (1889. márc. 1. P. H. T. 302.)

A kir. Kúria 1917. február 3-án megtartott teljes ülésében a 42. sz. teljes ülési döntvényét változatlanul fenntartotta. (P. VII. 4398/1916. Mdt. XI. 209.)

(L. még: Magyarország Magánjogi Törvénykönyve [törvényjavaslat] 2080. §. második bek.)

Az ismeretlen örökösöknek ügygondnok útján való perbevonása nem szükséges, ha halálesetfelvétellel kimutattatott, hogy a végrendelet hátrahagyása nélkül elhalt örökhagyónak a perbevont alperesek törvényes leszármazói, mert ezzel alperesek kizárólagos törvényes örökösi minősége igazoltatott. (P. IV.

1371/1905. Mdt. I. 28. — Ugyanígy: 8614/1903. Dt. 3. f. XXVII. 203.)

Az ismeretlen örökösök részére kirendelt ügygondnok tisztsége a hagyaték jogerős átadása folytán önként hatályát veszti. (P. VI. 6272/1914. Pdt. I. 187.)

Azt, hogy a Magyarországon elhalt külföldi állampolgár örökösei ismeretlenek, nemcsak az itteni, hanem a külföldi hatóság bizonyítványával is ki lehet mutatni. (P. I. 4483/1914. Pdt. I. 287.)

Ha a haláleset-felvételből és a végrendeletből kitűnik, hogy az örökhagyónak az ott megnevezett leszármazókon kívül más örököse nincs, fölösleges az ismeretlen örökösök perbevonása. (P. V. 1577/1921. Pdt. VII. 133. sub I.)

Az ismeretlen örökösök perbevonása nem szükséges, ha az öröklésre kizárólag az örökhagyónak, kivétel nélkül perben álló leszármazói vannak hivatva. (P. I. 2666/1918. Pdt. XIII. 41. sub I.)

Csődtömeggondnok, vagyonfelügyelő. 1881: XVII. t.-c. 100., 102. §§. A tömeggondnoknak a csődtömeg képviseletében van kereshetőségi joga arra, hogy a közadós által tartozatlanul kiállított váltót visszakövetelje. (C. 92. dec. 2. 5786. M. III. 87.)

A tömeggondnok nem törv. képviselője a közadósnak abban a perben, amelyben a felp. egyedül a közadósnak a csődtömeghez nem tartozó vagyonából követel kielégítést. (C. 96. márc. 4. 163/95. F. I. 133.; B. 97. márc. 26. II. G. 2. T. I. 370.)

A csőd nem érinti a közadós perbenállási képességét a személyes perbeidézésével indított azon perben, amelynek tárgyát nem a csődtömeghez tartozó javak vagy jogok képezik. (C. 1905. febr. 21. 1567/904. Dt. IV. f. I. 219. sz. 287. l.)

Személyes természetű követelés iránt folytatott per folyamán az alperes ellen nyitott csőd nem érinti az ő perképességét és ügyvédjének meghatalmazását, hanem csak arra szolgál okul, hogy az alperes marasztalása alapján a csődtömeghez tartozó vagyonra végrehajtás nem vezethető. (C. 1905. jan. 31. G. 514/904. P. T. XLIX. 191. l.)

A csőd alatt álló váltóadós saját személyében perelhető, ha felperes nem a csődtömegből kéri a kielégítést. Ilyen esetben a sommás végzés a csődtömeghez tartozó vagyon tekintetében nem joghatályos és a tömeggondnok a közadósnak nem törvényszerinti képviselője, őt tehát a sommás végzés elleni kifogások beadásának joga meg nem illeti. (1915. máj. 4. — 1344. Pdt. I. 338.)

Zálogjogtörlési pernek a tömeggondnok részéről megindításához a csődtörvény (1881: XVII. t.-c.) szerint a csődválasztmány határozata nem szükséges. (1915. szept. 29. Rp. V. 4455. Pdt. II. 129.)

Ha a telekkönyvből nem tűnik ki, hogy a sorrendi tárgya-

lásra meg nem idézhető jelzálogos hitelező ellen csőd nyittatott, a részére kirendelt ügygondnok őt szabályszerűen képviseli. (1915. aug. 31. Pk. V. 2337. Pdt. II. 252.)

Ha a felperes a marasztalást csakis az alperesnek csődönkívüli vagyonára korlátozandó végrehajtás terhével kéri, az idézést nem a tömeggondnoknak, hanem a közadósnak kell kézbesíteni. Ilyen esetben az a körülmény, hogy az alperes ellen külföldön csőd nyittatott, a viszonosság fennforgása mellett sem állapítja meg azt a pergátló kifogást, hogy a kereset érvényesítése külön eljárásnak van fenntartva: ha az alperesnek tényleg van belföldi ingó vagyona, melynek kiadását a külföldi csődbíróság nem kérte, vagy oly belföldi ingatlana, melyre az illetékes belföldi bíróság a csőd megnyitását el nem rendelte. (Pdt. IX. 81.)

Az alperesnek, aki ellen az elsőbírósági ítélet elleni fellebbezési határidő lejárta előtt a csőd megnyittatott s így a fellebbezés beadására a Cs. T. 9. §-a szerint már csak a csődtömeggondnok volt jogosítva, a bejelentés alá eső s a csődtömeg ellen be is jelentett követelés tekintetében indult perben hozott elsőbírósági ítélet ellen beadott és a tömeggondnok által utóbb magáévá nem tett fellebbezését vissza kell utasítani; és ha a csődválasztmány által a tömeg képviseletére adott meghatalmazás a csődválasztmány alakulása körüli szabálytalanság miatt megsemmisíttetett és más, szabályszerűen alakult csődválasztmány által nem pótoltatott, a jogérvényes meghatalmazás hiányában eljárt ügyvédet az okozott költség viselésére kell kötelezni. (P. VII. 3764/1926. Pdt. XII. 64.)

A tömeggondnok által hat hónapon belül ugyan, de felhatalmazás nélkül indított megtámadási keresetnek az a hiánya, hogy a tömeggondnoknak a perindításra a törvény által megkívánt meghatalmazása nem volt, a hat havi elévülési időn túl nyert utólagos felhatalmazással pótolható nem lévén, az eljárást a Pp. 180. §-ának 6. pontja szerinti pergátló körülmény fennforgása folytán meg kell szüntetni. (P. VII. 9091/1926. Pdt. XIII. 23.)

Ha a telekkönyvi hatóságnak a kényszeregyességi eljárásról, saját irataiból, tudomással kell bírnia, a vagyonfelügyelőt a sorrendi tárgyaláshoz meg kell idéznie. (1927. okt. 13. Pk. V. 6962. Pdt. XIII. 76.)

Kereskedelmi társaság, egylet stb. képviselete. 1875. évi XXXVII. t.-c. 38., 43., 93., 112., 119., 141., 146., 186., 197., 241. §§. Bemutatóra szóló vagy forgatmány útján átruházható részkötvények és záloglevelek képviselete: 1922: XVII. t.-c. 23. §. 60.300/922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 639.), déli vasúti kötvénybirtokosok képviselete: 1923: XXXVI. t.-c. 30. c. Még be nem jegyzett, azonban üzletét már tényleg megkezdett közkereseti társaság egyik tagja által — a társasági képviseletre vonatkozó

szabályok értelmében — folytatott per, úgyszintén az általa akár bíróság előtt, akár bíróságon kívül kötött egyesség a többi tagokat is kötelezi. (Lfi. 194. 77. Dt. r. f. XVIII. 106.)

Be nem jegyzett társaság is, mint ilyen, idézhető és elmarasztalható. (C. 679/86. B. 761/87. M. III. 88.) — *Ellenkező:* A be nem jegyzett közkereseti társaság, mint ilyen, perbe nem idézhető, mint ilyen sem számadásra, sem fizetésre nem kötelezhető, hanem a felhívó vagy felperes jogait csak a be nem jegyzett cég tagjai ellen érvényesítheti. (B. 89. május 29. 5308.) C. Helybenhagyja, mert az a perjogi kérdés: vajjon valamely törvényszékileg be nem jegyzett közkereseti társaságnak kik a tagjai, mint oly ténybeli kérdés, mely a közokirattal nincs bizonyítva, csak a társaság tagjaiul állított egyéneknek személyes beidézése és meghallgatása mellett állapítható meg bíróilag. (C. 89. szept. 12. 1018. P. T. XIX. 4.) Ezzel azonos határozatok: B. 5428/96. J. 86. 43. C. 92. jan. 301/91. Sz. VI. 288., 88. ápr. 12. 184. Ú. L. 88. 24. A cég képviselőjének megnevezése nem szükséges. (Smsz. 75. jan. 21. 20.416. Telj. ül. máll. Dt. r. f. XIII. 13.)

Takarékpénztári ügyész részére adott meghatalmazás érvényes, ha azt maga az ügyvéd, mint a rt. cégjegyzésre jogosított igazgatósági tagja is aláírta. (C. 1905. jan. 24. 491/1904. Dt. IV. f. I. 218. sz. 284. l.)

Az, hogy a keresetlevélben a felperes egyletet mint jogi személyt képviselő egyleti elnök megnevezve nincsen, nem szolgál az eljárásnak hivatalból való megsemmisítése indokául, minthogy a keresetlevélhez csatolt ügyvédi meghatalmazás a felperes egylet képviseletére alapszabályszerűleg feljogosított egyleti elnök által állíttatván ki, felperes egyletnek perbeli képviselete törvényszerűnek tekintendő. (C. 87. május 13. 3032. J. 87. 89.)

A képviseleti jogosultság elleni kifogás figyelembe nem vehető, ha valamely biztosító-intézet főügynöke az igazgatóságtól a társaság perbeli képviseletére meghatalmazást mutat fel: mert habár a K. T. 186. §-a értelmében a részvénytársaságok képviseletére az igazgatóság van hivatva, a 193. §. mégis megengedi, hogy a társaság képviseletével más meghatalmazottak is bizassanak meg, ha csak azt az alapszabályok ki nem zárják; s mert a K. T. 197. §-a csak az igazgatóság vagy a felügyelő-bizottság ellen indítandó perekre nézve irja elő a meghatalmazottaknak közgyűlés útján választását. (Smsz. 3209/79. Dt. r. f. XXII. 88.)

Annak, hogy valamely részvénytársaság egy vagy több alkalmazottját, amennyiben ezt az alapszabályok megengedik, cégjegyzési jogosultsággal felruházhassa s hogy a társaság közgyűlése az alapszabályokat ily értelemben módosíthassa, nem áll útjában a K. T. 184. §-ának az a rendelkezése, hogy az igazgatóság tagjai a cégjegyzékbe bevezetés végett bejelenten-

dők, továbbá a 185. §-ának az a rendelkezése, hogy az igazgatóság a társasági cégjegyzést az alapszabályok értelmében eszközli, de nem a K. T. 182. §-ának az a rendelkezése sem, hogy a társaság ügyeit az igazgatóság intézi, mert a részvénytársaság a cégjegyzés módját a föntebbiek szerint az alapszabályokban meghatározni köteles, de abban, hogy a cégnek jegyzésére az igazgatóság tagjain kívül másokat is megbízhasson, korlátozva nincsen. (B. 92. márc. 30. 1179/91. M. III. 91.)

A társulat képviseletét a társulati szerződés szabályozza, mihez képest attól eltérő képviseletnek közgyűlési határozat alapján nincs helye. (B. 98. nov. 18. I. H. 22. T. III. 242.)

E perben a trieszti főintézet az alperes s a budapesti igazgatóság, mint perbeli meghatalmazott, csak a trieszti főintézet részéről a per vitelére adott külön meghatalmazás alapján járhat el.

A budapesti igazgatóság az alperesként egyedül perbevont trieszti főintézet helyett meghatalmazás nélkül járt el és így a fellebbezési bíróság a Pp. 505. §. 2. pontját sértette meg, midőn a felperes fent ismertetett kijelentése dacára a budapesti igazgatóságot szabályszerű meghatalmazás becsatolására fel nem hívta, hanem az ügy érdemében ítélkezett,

miért is a fellebbezési bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésével a fellebbezési bíróságot a pótolható hiány pótlására és ennek kapcsán arra is felhívni kellett, hogy kérjen kifejezett nyilatkozatot az esetleg meghatalmazást adó trieszti főintézettől abban az irányban is, vajjon a budapesti igazgatóság eddigi védekezését a maga nevében előterjesztettnek elfogadja-e, jóváhagyja-e. (Pp. 505. §. utolsó bekezdés.) (K. VII. 3458/1926. J. H. I. 10. sz.)

A törvényes képviselő mellőzésének esete (Pp. 75. §.) forog fenn, ha a részvénytársaság nevében a kereset indítására szóló meghatalmazást olyan egyén irta alá, akinek önálló cégjegyzési joga nem volt. A fél nevében törvényes képviselőként jogosulatlanul fellépő egyént a fél költségeiben akkor is el kell marasztalni, ha a keresetet saját nevében is indította s így pertársként szerepel. (1922. márc. 22. P. IV. 1207. Pdt. VII. 120.)

Részkötvények és záloglevelek birtokosait a közgyűléstől kirendelt gondnok képviseli: 60.300/1922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 609.)

Bányatársulat, társláda képviselete. Id. tvkez. szab. 33., 34. §§. A bányakapitányság a társládák peres ügyeiben képviseltetési joggal felruházva nincs, a képviseletre csak az alapszabályokban e végre kirendelt közegek hivatvák, az alapszabályok megalkotása előtt pedig a társládákra is alkalmazandók más testületknél hasonló esetekben a képviseleti jogosultságra nézve fennálló elvek. (C. 85. október 1. 191. Dt. XIII. 66.)

A bánytárspénztárt a bíróságokkal szemben — eltérő alap-

szabályszerű intézkedés hiányában — az elnök képviseli. (P. V. 4506/1914. Pdt. II. 42.)

A közbirtokosság képviselete. 1894: XIII. t.-c. 8., 10., 11. §§. 1898: XIX. t.-c. 25., 26. §§., 1894: XII. t.-c. 8. §. A szervezetlen volt úrbéreseket, amennyiben valamennyien személyesen perben nem állanak, oly tárgyú perekben, amelyek az urbéri rendezés folytán nekik jutott közös ingatlanokra, vagy ezekkel kapcsolatos kérdésekre vonatkoznak, a községi bíró, vagy a volt urbéresek közgyűlése által erre a célra kijelölt egy vagy több úrbéres van hivatva képviselni. (K. 315/1915. Pdt. II. 59. *Ugyanigy:* P. V. 9067/1927. Pdt. XV. 100.)

Az összes közbirtokosságnak az urbéresekkel szemben fennforgó együttes képviselete ki nem zárja az összes közbirtokosságot képviselt ügyvédet abból, hogy magok az egyes közbirtokosok között fennforgó arányosítási és tagosítási kérdésekben bármely közbirtokosoknak külön érdekeit ne képviselhesse. (C. 91. ápr. 28. 7793/90. Ü. L. 91. 30.)

A közbirtokosság jogi személyt, ha ekként szervezve nincs, nem képezvén, elnöke vagy igazgatója perbeli képviseletére csakis a közvagyon kezeléséből kifolyó ügyekben van hivatva, míg a közvagyon állagát vagy arra vonatkozó kötelezettségét érintő ügyekben külön meghatalmazás nélkül az elnök vagy igazgató által képviseletnek helye nincs, hanem a közbirtokosok felperesekül egyénenként léphetnek fel s alperesekül egyénenként, esetleg a netán ismeretlenek hirlapi idézés útján vonandók perbe. (C. 903. jun. 16. 2888. Jogt. K. 903. 36. sz.)

I. Ha a volt úrbéresek jogközössége nem az 1848. év előtt fennállott úrbéri kapcsolatból, hanem tisztán kötelmi viszonyból származik, nem személyösszességként, hanem egyénenként és külön-külön állhatnak csak perben. — II. A hiány pótolva van, ha az egyes volt úrbéresek a per viteléhez hozzájárulnak. III. Felperes a nem létező személyösszesség nevében idézett képviselők költségeit megtéríteni tartozik. (P. V. 5849/1914. Pdt. I. 188.)

A volt úrbéresek megbízásából pert indító egyének által a per tárgyára nézve peren kívül kötött egyesség az úrbéresekkel szemben hatályos, tekintet nélkül arra, hogy az egyességet az úrbéresek közgyűlése utóbb jóváhagyta-e. (1915. nov. 10. Rp. V. 5467. Pdt. II. 132.)

A községi bíró a nemszervezett volt úrbéresek törvényes képviselője ugyan, de egyességet csak úgy köthet, jogelismerő vagy joglemondó nyilatkozatot csak úgy tehet, ha erre neki a külön felhatalmazást a volt úrbéresek összességének kellő módon egybehívott közgyűlésén hozott határozat adja meg. (Pdt. IX. 83.)

Az 1898: XIX. t.-c. 20. §-a szerint a közös birtokosok gyűlésének ezen törvényben meghatározott hatásköre a közösen

használt erdők és kopár területek állagának elidegenítésére, egyénenként való felosztására és megterhelésére nem terjed ki, amiből nyilvánvaló, hogy a közös birtokosok gyűlése és az elnök a kisajátítási eljárás során sem képviseli (törvénynél fogva) a közös birtokosokat, azaz a közös tulajdonostársakat. (1925. nov. 5. Pk. V. 465. Pdt. XII. 12.)

A legeltetési társulat perbeli jogképességéhez az alapszabályok jóváhagyásának közzététele, a törvényes képviselethez pedig az szükséges, hogy a közgyűlés az általa választott elnöknek a per vitelére felhatalmazást adjon. Mindezek pótlása a per során is történhetik; ez azonban kihatással van a pergátló kifogással felmerült költségek viselésére. (P. V. 1709/1927. Pdt. XIV. 68.)

A volt úrbéresek és zsellérek, mint tulajdonostársak — ha az 1913: X. t.-c. 1. §-ában előírt társulat még meg nem alakult — úgy az erdő, mint a legelő alatti szénre vonatkozó jogokat többségi határozattal együttesen bérbeadhatják, minélfogva a haszonbérlet megszüntetése iránti kereset indítását is elhatározhatják és evégből ügyvédi meghatalmazást kiállíthatnak, illetve — az általuk választott képviselők útján — az ehhez szükséges perképességgel rendelkeznek. (P. VI. 4084/1927. Pdt. XV. 58.)

A kir. kincstár képviselete. (16.719/1870. I. M. sz. r.)

I. A már korábban létesített katonai és kincstári uradalmi ügyészségek továbbra is fennhagyatnak.

II. Erdélyre vonatkozván, tárgytalan.

A kincstári jogügyi igazgatóság részére különösen fenntartott hatáskörbe tartoznak:

1. Az államkincstár ellen indított, vagy ezentúl indítandó szenvedőleges perek vitele, különbség nélkül bármely minisztérium szakmáját érintik is azok.

2. Valamennyi, a pénzügyminisztériumon kívüli minisztérium aktív pereinek vezetése, a pénzügyminisztérium aktív perei közül azonban csak azok, amelyeknek vezetése a pénzügyi ügyészekre bízva nincs.

3. Só-szállítási s minden oly üzletből vagy ügyből származó perek vitele, melyek nem egyes pénzügyi igazgatóság területéhez vannak kötve, vagy nem annak működéséből származnak, hanem az egész országra, vagy legalább annak egy részére kiterjednek.

4. Királyi adományból eredő szállományi pereknek vitele.

5. Királyi bérek behajtása körüli perek.

6. A bánya-jogi erdő-reservatióból származó kérdések és perek.

7. Vasutak és Budapest területén fekvő valamennyi állam-ingatlanok telekkönyvezési ügyei.

8. Államkincstári nagyobb kölcsönzések folytán szükséglendő biztosítási s behajtási jogügyletek.

9. Jogügyi vélemények valamennyi minisztérium részére.

10. Katonai hatóságoknak, posta- és távirdai igazgatóságnak adandó jogügyi vélemények, biztosítási, kártérítési s minden egyéb jogügyleti intézkedések.

11. Jogügyi vélemények kincstári uradalmi ügyészek részére, ha az iránt a jogügyi igazgatóság megkerestetik.

12. A kincstári uradalmi ügyészségek által a főtörvényszékekhez fellebbezett kincstári pereknek evidentiában tartása és információ-adás, ha ez iránt a jogügyi igazgatóság az illető ügyészek által megkerestetik.

13. Közreműködés és jogi vélemény a pénzügyminisztérium részéről előterjesztendő törvényjavaslatok ügyeiben.

14. Minden oly perek vitele, melyre nézve az eddig kötött szerződéseknél fogva Pest város törvényszéke illetékes.

A pénzügyminiszter által különösen a pesti kincstári jogügyi igazgatósághoz utasítandó ügyek elintézése ellenben a kincstári pénzügyi ügyészének teendői közé soroztatnak.*)

b) A kir. kincstári jogügyi igazgatóság szervezete és hatásköre tárgyában. L.: a pénzügyminiszter által 1883. december 7én 49.240. szám alatt kibocsátott szolgálati utasítást.

A szolgálati utasítás első része a magyar királyi kincstári jogügyi igazgatóságról intézkedik a következőkben:

A magyar kir. kincstári jogügyi igazgatóság szolgálati rendeltetését képezi: *a)* A kincstár jogi képviselete általában s különösen a perek vitele azon ügyekben, melyek az államvagyont érdeklik, bármely minisztériumra vagy állami hatóságokra legyen is ezen vagyon kezelése bízva. Kivételt csak az utasítás II. részében kijelölt kincstári uradalmi ügyek és perek ellátása, valamint azon ügyek és perekbeni jogképviselet képez, melyeknek vitele, illetőleg a bíróságok előtti ellátása a törvény vagy külön szabályrendelet által más közegekre bizatott. *b)* Jogi vélemény adása mindazon ügyekben, melyek az államvagyont érdeklik a minisztériumok vagy egyéb állami hatóságok vagy hivatalok felhívása folytán. *c)* Az államvagyont érdeklő jogügyletek és okmányok létesítésénél való közreműködés, ha erre a minisztériumok vagy egyéb állami hatóságok vagy hivatalok által felszólíttatik. *d)* A kincstári ügyészségek működésének ellenőrzése, a felmerült hiányok orvoslása és általában a kincstári jogképviselet körében az érdekközösségnek és a tör-

*) A pénzügyi ügyészi állások megszüntek: 41.527/77. 49.240/83. sz. pümin. rend.

vények, rendeletek és jogelvek egységes és egyöntetű alkalmazásának érvényre juttatása. (1. §.)

Ha az egyes esetekben kétség támad az iránt, vajjon valamely ügy az 1. §. értelmében a jogügyi igazgatóság hatásköréhez tartozik-e vagy sem? e fölött a magyar pénzügyminiszter határoz. (2. §.)

Az állami hatóságok és hivatalok a kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak, hivatása teljesítésében a fennálló törvények határain belül, segédkezet nyujtani kötelesek. (4. §.)

A kir. kincstári jogügyi igazgató van hivatva és kötelezve általában a hivatali ügyek egységes vezetését teljesíteni, az összes személyzet működése fölött a felügyeletet gyakorolni, továbbá a kir. kincstári jogügyi igazgatóság igazgatási és személyzeti ügyeit ellátni. (5. §.)

A magyar kir. kincstári jogügyi igazgatónak jogában áll a belső ügykezelést saját belátásához és a szükséghez képest a jelen szolgálati utasításban kimondott elvekkel összhangzólag, rendeleti úton szabályozni. Ezen ügykezelési szabályzat, életbeléptetés előtt, a magyar kir. pénzügyminiszter jóváhagyása alá terjesztendő. Az előadónak nemcsak jogában, de kötelességében áll minden ügyet, mely akár fontosságánál, akár a fennforgó körülmények rendkívüliségénél, akár az arra alkalmazandó törvények és jogszabályok homályosságánál, fogyatékosságánál vagy egymásközti összeütközésénél, akár végül (ezen okoktól eltekintve) az előadó saját nézeténél fogva különös figyelmet és beható fejtegetést igényel, társas tanácskozás alá bocsátani s ebbeli szándékát a kir. kincstári jogügyi igazgatónak vagy előlegesen szóval bejelenteni vagy (ha elintézést előre elkészíti) tanácskozás elrendelése iránti kérelmét az előadványi íven előterjeszteni. Szintúgy joga van a kir. kincstári jogügyi igazgatónak és helyettesének bármely ügyet, melyet ugyanezen okok valamelyikénél fogva, akár mindjárt beérkezésekor, akár felülvizsgálatkor arravalónak vél, társas tárgyalás alá bocsátani. Az ily társas tanácskozásnál az eldöntés szótöbbség alapján történik, szavazategyenlőség esetén azon vélemény emelendő határozattá, melyhez az elnök is csatlakozott. Az elnök egyébiránt a többség véleményéhez kötve nincsen s az elintézést saját belátása szerint eszközöltetheti. A határozat kimondása után azon résztvevőknek, kik ellenkező nézetet nyilvánítottak, jogukban áll külön véleményüket az elintézés elkészülte után sajátkezűleg az előadmányi ívre indokainak előadása mellett rávezetni. Egyhangú határozatoknál az elintézés érdeméért mindazok, kik a tanácskozásban részt vettek, együttesen felelősek. Ellenben a szavazatok megoszlása esetén azokat, kik ellenvéleményüket indokoltan az előadmányi ívre iktatják, felelősség nem terheli. Amennyiben az elnök a többség határozatától eltérő intézkedést egyedül saját belátása alapján rendelne el,

azért ő kizárólag, vagy amennyiben ezt a kisebbség véleménye alapján tenné, vele együtt mindazok felelősek, akik ezen kisebbségi véleményhez csatlakoztak. (10. §.)

A kir. kincstári jogügyi igazgatóság személyzeti és fegyelmi ügyekben kizárólag a magyar kir. pénzügyminiszternek van alárendelve. Amennyiben azonban az 1. §. értelmébeni jogképviselet, jogi vélemények adása vagy jogügyletek és ezekre vonatkozó okiratok létesítésénél való közreműködés, vagy a kincstári ügyészségeknél fölmerült hiányok orvoslása szükségeltetik, köteles a kir. kincstári jogügyi igazgatóság bármelyik minisztérium felhívásának és bármely állami hatóság vagy hivatal megkereséseinek a fennálló törvények szellemében és a 4. §. utasításai szerint eleget tenni. (11. §.)

A m. kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak, oly eseteket kivéve, melyeknél a késedelem veszéllyel jár, nem szabad az illetékes minisztérium vagy más állami hatóság előleges felhatalmazása és utasítása nélkül sem felperesként fellépni, sem alperesként perbe bocsátkozni; azon esetben pedig, melyben ezt nagyobb veszély elkerülése végett megtenni kényszerült, a felvagy alperesként tett lépések is, az illetékes minisztériumnak vagy más állami hatóságnak utólagos jóváhagyás végett késedelem nélkül bejelentendők. Az illetékes minisztérium vagy más állami hatóság beleegyezése az egyességek kötéséhez is szükséges és a kir. kincstári jogügyi igazgatóság csakis sürgős vagy különben tanácsos esetekben van jogosítva a bíróság előtt egyességre lépni, de akkor is az egyesség az illetékes minisztérium vagy más állami hatóságnak utólagos jóváhagyás végett bejelentendő. — A kincstár jogainak bírói úton való érvényesítésénél minden megengedett és célszerűnek mutatkozó jogorvoslat, valamint a rendelkezésre álló és máskülönben tanácsos biztosítást vagy egyéb elővigyázati intézkedések (zárlat, előleges bírói szemle stb.), valahányszor ezt a kincstár érdeke megkívánja, alkalmazandók s általában minden lehető óvintézkedések megteendők. A biztosítási intézkedések megszüntetéséhez, sürgős szükség esetét kivéve, az illetékes minisztériumnak vagy más állami hatóságnak engedélye szükséges. — Egybehangzó első- és másodbírósági ítélet hozatala esetén a kir. kincstári jogügyi igazgatóság, ha a további fellebbviteltől sikert remél, azt feltétlenül alkalmazni köteles. Ellenkező esetben köteles a fellebbvitel abbanhagyása iránt az illetékes minisztériumhoz vagy más állami hatósághoz indokolt javaslatot tenni; de ha annak határozata a fellebbviteli határidőben meg nem érkeznék, a jogorvoslat törvényes határidőn belül mindenesetre benyujtandó. — A vett megbízások teljesítése az eljárás végeredménye azon hatóságnak, mely a megbízást adta, mindenkor bejelentendő. Befejezett perek a kir. kincstári jogügyi igazgatóság perkönyveiből csak akkor törülhetők, ha ez azon hatóság részé-

ről, mely a perbebocsátkozási engedélyt adta, engedélyeztetett. Az államvagyon s állami hatóságok kezelése vagy felügyelete alatt álló pénzalapokat érdeklő jogügyletekről kiállított okmányokban a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóság (az uradalmi ügyeket illetőleg a kincstári ügyészségek) székhelyén lévő bíróságok illetékessége határozottan kikötendő. — Azon esetekben, midőn valamely eljárás a kir. kincstári jogügyi igazgatóság székhelyén kívüli helyen végzendő, annak teljesítésére a kir. kincstári jogügyi igazgatóság kebeléből egy alkalmas tisztviselő küldendő ki. Mindazon esetekben pedig, midőn az eljárás annak kellő ellátása iránti aggodalom nélkül, a fennálló törvények szerint és csekélyebb költséggel megtörténhetik, a kir. kincstári jogügyi igazgatósági tisztviselő helyett az ügy ellátásával az eljárás helyén székelő más alkalmas állami hivatal vagy állami hivatalnok, vagy végre valamely bejegyzett ügyvéd megbízható. (12. §.)

A kir. kincstári jogügyi igazgatóság tisztviselőinek, magánosok jogi képviselete, vagy magánosok jogügyeinek közvetlen vagy közvetett ellátása hivatalvesztés terhe alatt tiltva van. (13. §.)

A kir. kincstári jogügyi igazgató minden év végén és pedig legfelebb az év lefolyása utáni első hónapban a kir. kincstári jogügyi igazgatóság tevékenységéről ügyviteli jelentést köteles a magy. kir. pénzügyminiszter elé terjeszteni. Ezen jelentésnek mindazon adatokat kell tartalmaznia, melyek lehetővé teszik, hogy a pénzügyminiszter a kir. kincstári jogügyi igazgatóság ügykörének terjedelmét, az ügyek és különösen a perek elintézésének módját és egyes momentumait, a netaláni hátralékokat és a tisztviselők működését, valamint azok képességeit s alkalmaztatását megítélhesse. (15. §.).

c) A szolgálati utasítás II. része a magyar kir. kincstári ügyészségekről:

A magyar kir. kincstári ügyészségek közvetlenül a magyar kir. kincstári jogügyek igazgatóságának vannak alárendelve, mely hivatva van az egyes kincstári ügyészségek működését ellenőrizni, azok ügymenetéről legalább minden második évben a magyar kir. kincstári jogügyi igazgató, vagy egy általa kijelölt jogügyi igazgatósági tisztviselő által teljesítendő lustrátió útján meggyőződést szerezni; a felmerült hiányokat orvosolni, személyzetükre nézve a kinevezési jogot, úgyszintén a személyzet illetményeire nézve az utalványozási jogot a jelen utasítás 7. §-ában foglalt és az alább kijelölendő korlátozással, végül a személyzet fegyelmi ügyeiben az elsőfokú fegyelmi hatóságot gyakorolni. (18. §.)

A magyar kir. kincstári ügyészségek a kir. kincstári uradalmakat érdeklő összes jogügyleteket — vonatkozzanak bár azok a mezőgazdasági s más uradalmi javakra, avagy az erdé-

szetre és bányszatra — ellátni, nevezetesen: az uradalmakat peres ügyekben képviselni, az uradalmi követeléseket bírói úton behajtani, a birtokrendezési ügyeket folyamatba tenni és keresztülvinni s a kir. kincstári uradalmat azokban képviselni, az uradalmi vagyon kezelésével megbizott igazgatóságok, hivatalok és közegek felhívására az uradalmi ügyekben jogi véleményeket adni, úgyszintén az uradalmakat érdeklő jogügyletek és okmányok létesítésénél közreműködni, a kir. kincstári jogügyi igazgatóságot peres vagy perenkívüli ügyekben helyettesíteni s annak megbizásait teljesíteni kötelesek. Az ügyészségnek az uradalmi ügyek ellátása iránti kötelessége alól csak akkor van helye kivételnek: ha egyes ügyeket a m. kir. pénzügyminiszter esetről-esetre kibocsátandó rendeletével a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóságra bízni, vagy ha a jogügyi igazgatóság szükségesnek látja: egyes ügyeket saját közvetlen ellátása alá vonni. Kivételnek továbbá a kisebb polgári peres ügyek is, melyek ellátása az 1879. évi szeptember 3-án 30.360. sz. alatt kelt s a „Pénzügyi Közlöny" 43. számában megjelent körrendelet által egyéb uradalmi közegekre bizatott. Az ügyészség az ellátására bizott jogügyekben önállóan jár el; különösen fontos és bonyodalmas esetekben azonban joga van a magyar kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak előterjesztést tenni s attól eljárásra nézve utasítást kérni. Az ügyészi és alügyészi állomásokra való alkalmaztatásának föltétlen kelléke az ügyvédi oklevél; az ügyészségnéli alkalmaztatáshoz egyszersmind a jelen utasítás I. R. 3. §-ában foglalt általános kellékek is megkivántatnak. A személyzet járandóságaira, jogaira és kötelességeire s az alkalmazás kizárólagosságára nézve az I. R. 3., 6. és 13. §§-ai az ügyészségekre nézve is megfelelőleg alkalmazandók. (19. §.).

A perek vitelére, a biztosítási és végrehajtási intézkedésre, valamint a bérletből kimozdításra nézve az eddigi szabályok, valamint az I. R. 12. §-a irányadók; utóbbi oly különbséggel, hogy perbebocsátkozás csak az illetékes kir. jószág-, erdő-, pénzügy- vagy bányaigazgatóság, vagy hivatal engedélye, egyezség kötése, a megengedett jogorvoslat mellőzése és a per törlése pedig azon igazgatóság vagy hivatal engedélye alapján engedtetik meg, mely a perbebocsátkozást elrendelte. Az úrbéri ügyekben létesítendő egyezségek a kincstári ügyészségek által minden adatokkal és a jószág- és erdőigazgatóságok, illetőleg főerdő- vagy erdőhivatalok véleményével fölszerelve közvetlenül a pénzügyminiszterhez terjesztendők fel, ki az ügyet saját szempontjából tárgyalván, az erdészeti érdek szempontjából szükséges jóváhagyására nézve a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterrel érintkezésbe fog lépni. (22. §.).

Az ügyészségek képviseletére bizott állami javakat kezelő igazgatóságoknak jogukban és kötelességükben is áll az ügyészség ellátására bizott peres vagy perenkívüli ügyek adminisztra-

tiv oldalára vonatkozólag utmutatást és utasításokat adni, az ügyek állásáról időnként személyes meggyőződést szerezni vagy felvilágosítást kívánni és az elintézést megsürgetni; az ügyészség pedig az irataiba való betekintést megengedni, a kivánt felvilágosítást készségesen megadni, a vett utasítást teljesíteni, kir. kincstári jogügyi igazgatósághoz indokolt jelentést tenni, mely, ha az ügyészség véleményét helytelennek találja, ennek közvetlenül utasítást ád; ha pedig az adminisztratív közeg nézetét vélné helytelennek, az ügyet saját véleménye kíséretében eldöntés végett az illetékes minisztériumhoz fölterjeszteni. (24. §.)

A m. kir. kincstári ügyészség köteles minden év végén, még pedig az év lefolyta után következő első hónapban összes ügykezeléséről szóló tevékenységi jelentést kellően és különösen a pertáblázatokkal is fölszerelve, közvetlenül a magyar kir. kincstári jogügyi igazgatósághoz fölterjeszteni, mely azt tüzetesen megbirálván, szükség esetén észrevételeket és megfelelő intézkedéseket is fog tenni; ezután pedig a tevékenységi jelentést minden mellékleteivel legfeljebb minden év március hava végéig a pénzügyminiszterhez fölterjeszti s észrevételeiről s az ezek folytán netalán tett intézkedéseiről jelentést tesz. A tevékenységi kimutatás akként szerkesztendő, hogy abból átnézetileg az ügyészséghez érkezett ügydarabok száma mikénti elintézése, a netáni hátralékok s a személyzet minden tagja által teljesített elintézések, tárgyalások és végrehajtások kitűnjenek. A pertáblázat pedig akként állítandó össze, hogy a folyamatban volt, valamint befejezett perek száma, a beperlendő követelésre vonatkozó hátraléki kimutatás beérkezésének és a per megindításának ideje, valamint egyes stádiumai kivehetők legyenek. (26. §.).

f) Adóügyekben az állami közigazgatást a kir. pénzügyigazgatóságok, Budapesten a kir. adófelügyelők vezetik. (1923: VII. t.-c. 1. §.) A törvényhatósági tiszti főügyészek a kir. pénzügyigazgatóságot ennek felhívására a lefoglalt s akár jelzálogilag biztosított, akár nem biztosított követelések iránti végrehajtási eljárásból kifolyólag a bíróságok előtt folyamatba tett perekben képviselni és a lefoglalt követelések érvényesítése tekintetében a szükséges végrehajtási lépéseket a bíróságok előtt megtenni kötelesek. (1923: VII. t.-c. 54. §.) Sorrendi tárgyaláson a pénzügyigazgatóság, ennek a székhelyén kívül az állampénztár (adóhivatal), oly bíróságnál, amelynek székhelyén ily hivatal nincs, a községi jegyző látja el a képviseletet: 1923: VII. t.-c. 76. §.

Pénzbüntetés behajtására irányuló végrehajtásból felmerült igényperekben a kir. ügyész a kir. kincstár képviseletében ügyvédi képviseletre nem szorul; a felülvizsgálati eljárásban sem. (K. 1909. március 11. G. I. 11. sz. T. XIII. 678.)

Közadóbehajtási s ezzel összefüggő ügyben a kir. pénzügyigazgatóság a községet is képviseli. (Sz. 1903. jan. 30. G. 223/902. T. VII. 712.)

A pénzügyigazgatóság mellett nem szükséges a községet is perbevonni községi pótadó behajtására elrendelt végrehajtásból származó igényperben. (D. 1902. aug. 21. G. 116. T. VII. 372.)

A pénzügyigazgatóság a kincstárt csak a közadók biztosítása és behajtása iránti ügyben képviseli, de a kincstár javára bekebelezett zálogjog törlése iránti perben nem. (K. 1904. szept. 15. 3404/903. Dt. IV. f. II. 85. sz. 135. l.)

A regalejogosított birtokos által indított perben alperesként a kir. kincstárt képviselő jogügyek igazgatósága idézendő. (A kir. Kuria VIII. tanácsának 8. sz. elvi jelentőségü határozata.) (K. 1906. máj. 2. 9602/905. sz. a. Mj. Dt. I. 112. sz. 170. l.)

Községi jegyző ellen adókivetési mulasztás alapján indított kártérítési perben a kincstárt a jogügyigazgatóság képviseli. (K. 1906. szept. 13. 7987. P. T. LIII. 6. l.)

A m. kir. államvasutaknak és az ezekkel együttesen kezelt magánvasutaknak jogi képviselete. Ő császári és apostoli királyi Felségétől nyert felhatalmazás alapján a királyi közmunka- és közlekedési miniszter úr által a m. kir. államvasutak igazgatósága számára kibocsátott szervezeti utasítás 30. §-ának *b)* pontja értelmében, a magyar királyi államvasutaknak és az ezekkel együttesen kezelt magánvasutaknak jogi képviselete, — amennyiben a királyi kincstári jogügyek igazgatósága nem jár közbe — a magyar kir. államvasutak kebelében szervezett jogügyi osztályra bizatott.

Erről a királyi törvényszéket (járásbíróságot), utalással az 1870. évi szeptember 26-án 16.791. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri körrendelet (1870. évi Rendeletek Tára 77. szám) II. 7. pontjára, azon hozzáadással értesítem, hogy a jogügyi osztálynak a képviselettel megbizott tagjai igazolásuk céljából a magyar királyi államvasutak igazgatóságának elnöke vagy alelnöke által kiállított meghatalmazással lesznek ellátva. (7922/85. I. M. sz.)

A m. kir. államvasutak gépgyárának és a diósgyőri kir. vas- és acélgyárnak a kereskedelmi tárca kezeléséből a pénzügyi tárca kezelésébe történt átvétele folytán ezen gyárak az állami gyárak jellegét öltötték magukra, amelyeknek jogi képviselete a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak, mint a magyar kir. kincstár törvényes jogi képviselőjének hatáskörébe tartozik.

Ez alapon a magyar kir. pénzügyminiszter úr a megnevezett gyárakat a magyar kir. államvasutak igazgatóságának jogi képviselete alól — ahová eddigelé tartozott — kivonta és a magyar kincstári jogügyi igazgatóságot utasította, hogy 1900. évi jan. hó 1-től kezdve a megnevezett gyárakat összes cselekvő

és szenvedő pereiben, valamint mindennemű perenkívüli jogi ügyeiben képviselje.

Erről a kir. bíróságokat — utalással az 1870. évi szept. 26-án 16.791. és 1885. évi február 23-án 7922. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri körrendeletekre, — azon hozzáadással értesítem, hogy a magyar kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak a képviselettel megbizandó tagja igazolásuk céljából, annak igazgatója, aligazgatója, vagy valamelyik főtanácsosa által kiállított meghatalmazással lesznek ellátva. (75101/899. I. M. sz.)

A kir. postahivatalnak — mint jogi személynek — képviseletére a kincstári jogügyek igazgatósága lévén hivatva, oly kereset, mely e hivatal nevére bejegyzett jogra irányoztatik s alperesként a postahivatal azon időszerinti kezelője idéztetik perbe, hivatalból elutasítandó. (Lfi. 75. jún. 7. 4382. Dt. XIV. 78.)

A m. kir. postatakarékpénztár képviselete a bíróságok előtt. A kereskedelemügyi miniszter úr 63549/1923. XIV. számú rendeletével felhatalmazta a m. kir. postatakarékpénztár igazgatóságát, hogy a m. kir. postatakarékpénztár bíróság előtti képviseletét polgári peres és nem peres ügyeiben illetékes osztálya útján önállóan láthassa el.

Ez a felhatalmazás nem érinti az eddig követett azt a gyakorlatot, hogy továbbra is a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóság bizassék meg az intézetnek oly peres ügyeiben való képviseletével, amelynél az intézet érdeke ezt a képviseltetést szükségessé teszi. (23.224/1923. I. M. sz.)

A m. kir. postatakarékpénztár a 23.224/1923. I. M. szám alatt a bíróságokkal is közölt felhatalmazással élni kíván, miért is a nevezett intézet ellen indított peres ügyekben a kir. postatakarékpénztár részére szóló iratokat a m. kir. postatakarékpénztár jogügyi osztályának kell kézbesíteni, a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak pedig csak azokban az ügyekben kell kézbesíteni, amelyekben ez a szerv a m. kir. postatakarékpénztár képviseletében megbízás alapján jár el. (47557/1925. I. M. sz.)

A katonai kincstár képviselete előbb magánügyvédekre volt bízva; ez a rendelkezés az Ausztriával fennállott kapcsolat következtében megszűnt s a kincstárt katonai ügyekben is jogügyi igazgatóság képviseli. (130/1919. I. M. sz. r. I. K. XXVIII. 35.)

A közalapítványok képviselete. Az állam által kezelt közalapítványok jogi képviseletére a közalapítványi kir. ügyigazgatóság van hivatva, mely a vallás- és közoktatásügyi miniszter hatóságának van alárendelve. Szervezetét e miniszternek 1867. szeptember 27-én 10.165. sz. a. kiadott szolgálati utasítás (R. T. 456.) állapítja meg.

1. §. A közalapítványi ügyigazgatóság hivatása:

1. a vallás, tanulmányi, egyetemi s egyéb, akár egyházi, akár világi közalapítványi alapok ingó és ingatlan javainak, valamint az ezen alapokat illető mindennemű jogok teljes épségben megőrzése és az idő folytában netán gyakorlatból kimaradt jogok, vagy a netán tettleg elszakadt jogok visszaszerzése iránt teendő intézkedések indítványba hozatala;

2. §. ezen alapoknak bármely törvényhatóság, bírói, közigazgatási, kincstári vagy egyéb hatóság előtti jogi képviselete;

3. §. jogi véleményezés mindazon ügyekben, melyek a közalapítványok ingó vagy ingatlan vagyonát érdeklik;

4. §. a közalapítványok ügyeiben előforduló jogügyletek kötésénél s az ezek folytán kiállítandó okmányok szervezeténél s kiadmányozásánál közreműködni;

5. §. a jelenben fennálló gyakorlat szerint a megürült püspökségek és világi apátságok jövedelme, a nevezett javadalmak betöltéséig, a vallásalapra szállván, a megürülendő papi javadalmak nyilvántartása s azok jövedelmeinek a vallásalap számára való biztosítása körüli mindennemű jogi intézkedések.

Ha egyes esetekben az iránt támadna kétség, vajjon a közalapítványi ügyigazgatóság fellépésének van-e helye vagy sem? ennek eldöntése rendszerint a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi minisztériumot, — amennyiben azonban oly alapról lenne szó, mely más minisztérium felügyelete alatt áll, az illető minisztériumot illetendi.

6. §. Az ügyigazgató tiszti teendői iránt mindazonáltal a fontosabb és a rendes folyó ügymenet körét meghaladó esetekben utasításait rendszerint a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól, a nem ezen miniszteri felügyelet alatt álló alapokra nézve, az illető szakminiszteriumtól veendi.

7. §. A közalapítványi vidéki ügyészségek a szervezetben számukra kijelölt kerületben, amennyiben jogképviseletről, jogi véleményezésről s a jogügyleteknél közremunkálásról van szó . . . a kerületükben előforduló jogügyeket saját felelősségük alatt látják el, azonban . . . minden kétes és fontos esetekben a közalapítványi ügyigazgatóság, mint közvetlen főnökségük utasítását kérendik ki.

A közalapítványi ügyigazgatóságnak, személyzetének és a kerületi ügyészségeknek jogait és kötelességeit (3., 4., 5. §§.), — ezek viszonyát más hatóságokhoz (7. §.), — a bíróságok és más hatóságok előtti képviseletét (8., 9. §§., a helyettesítést (9. §.) ez az utasítás hasonlóan szabályozza a jogügyi igazgatóság fent közölt utasításához.

A közalapítványi kir. ügyigazgatóság az üresedésbe jött püspökségek jogi képviseletére is hivatva van. (Smsz. telj. ü. megállap. 77. okt. 9. 14.236. Dt. r. f. XVIII. 20., C. 84. ápr. 30. 6378/83. Dt. VIII. 286.)

Azt az alapítványt, mely nem az állam, hanem valamely

község kezelésében van, a bíróság előtt nem a közalapítványi ügyigazgatóság, hanem a község elöljárósága képviseli. (B. 1690/1917. Pdt. III. 199.)

A közalapítványi kir. ügyigazgatóság sem az apátság elhunyt haszonélvezőjének, sem magánhagyatéka örököseinek képviseletére nincs hivatva. (Smsz. 80. febr. 25.280/79. Dt. r. f. XXV. 26.)

A közalapítványi ügyigazgatóság nevében beadott fellebbezés ügyvédi ellenjegyzés hiányából vissza nem utasítható, ha azt belől egyik közalapítványi ügyész aláírta. (C. 83. jan. 17. 8441/82. M. III. 92.)

A végrendeletben tett közhasznú alapítvány képviseletére a m. orsz. közalapítványi kir. ügyigazgatóság s nem az alapítvány kezelésére rendelt közigazgatási hatóság van hivatva. (C. 1901. dec. 10. I. G. 508. I. VIII. 194.)

A papi hagyatékból öröklésre jogosult községbeli szegényeket nem a községi bíró, hanem a közalap. kir. ügyigazgatóság képviseli. (C. 1905. máj. 9. 3408/905. Dt. IV. f. III. k. 108. sz. 157. l.)

A Mátyás-templom részére történt szállításból eredő perben a kincstárt nem a közalap. kir. ügyigazgatóság képviseli. (C. 904. febr. 23. 1072/903. M. XV. 445.)

A végrendelettel létesített alapítvány céljaira rendelt vagyon megőrzésére és állandó kezelésére hivatott város, az alapítvány céljaira rendelt hagyatéki vagyonra nézve a végrendelettel valószínűsített öröklési igény biztosítása szempontjából az 1894: XVI. t.-c. 89. és 90. §§-ainak egybevett értelmében hagyatéki zárlat kérésére jogosított félnek tekintendő. (Pksz. 4357/1916. Pdt. II. 521.)

A kormányhatóságilag jóváhagyott alapító levél megalkotása előtt az örökhagyó által kezelésre kijelölt szerv, az alapítványt, amint nem kezelheti, azonképpen hatóságok előtt nem is képviselheti; az alapítólevél kormányhatósági jóváhagyás előtt tehát az alapítvány képviseletére a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a közalapítványi kir. ügyigazgatóságra vonatkozólag 1867. évi szeptember 27-én 10,165. sz. alatt kiadott szolgálati utasítása alapján kifejlődött joggyakorlat értelmében kizárólag a közalapítványi kir. ügyigazgatóság van hivatva; és így a törvényes örökösök is egyedül az utóbbival szemben utasítandók perre. (Soproni Törvényszék 1916. febr. 26. Pkf. 240. Pdt. I.I 523.)

A törvényhatóságok, árvaszék képviselete. A megyei törvényhatóság képviselője az alispán (1886: XXI. t.-c. 67., 68. §§.), a városié a polgármester (1872: XXXVI. t.-c. 74., 77. §§.); V. ö. a tiszti ügyészre nézve 1886: XX. t.-c. 70. §.); a fővárost bíróság előtt a t. ügyész meghatalmazás nélkül képviseli: 1870—2060/1914. a Keres. szab. rend. 54. §.

A várost a polgármester útján kell perbevonni. (C. 94. jún. 7. 3655. Dt. XXXIX. 84.)

A megyei árvapénztár képviseletében a megyei árvaszék elnöke vonandó perbe. (B. 97. dec. 30. I. G. 255. T. II. 96.)

Az árvaszék önálló hatóságot nem képez és csak a város közege, de minthogy az árvaszék elnöke a város mindenkori polgármestere és az egyuttal a város közönségét is képviseli, az árvaszéki elnök beidézése által a város közönsége is perbevontnak tekintendő. (C. 83. febr. 7. 110. Dt. XXXV. 58.)

Az árvaszék csak oly közege a törvényhatóságnak, mely a gyámhatósági teendőket végzi. Annak pedig, hogy az árvaszék a magánjog szerint nem jogképes személy, az a következménye, hogy a perben félként nem szerepelhet; a törvényhatóság képviseletében az alispánt kell perbevonni. (B. 1900. aug. 30. I. G. 132. T. V. 181.) *Ellenkező:* Az árvaszéknek pénztáraiban kezelendő pénzösszegek behajtása iránt indított perekre a tiszti ügyésznek szükséges felhatalmazás megadására az árvaszék van hivatva, mint az a szervezet, amelynek útján a gyámhatóság gyakoroltatik. (Sz. 1901. nov. 27. H. 13. T. V. 671.)

A községi árvapénztár perbeli képviseletére nem a közgyám, mint az elöljáróság egyik tagja, hanem az elöljáróság, illetve elnöke, a községi bíró van hivatva. (C. 1903. jún. 16. 2888. Jogt. K. 1903. 36. sz.)

A községek képviselete. 1886: XXII. t.-c. 115., 116. §§.

1886: XXII. t.-c. 115. §. Azon esetben, midőn a községi képviselet magánosok kezein levő oly ingatlanokat és javadalmakat, melyeket a törvényhatóság községi vagyonnak tart, azoktól per útján visszavenni vonakodik, vagy a lakosság egyes osztályainak vagy egyes lakosoknak egyezség mellett birtokába bocsát, vagy végre az elöljáróság vagy a képviselő-testület illető tagjai által a községnek okozott kár megtérülése iránt a jelen törvény 86. és 87. §-ai értelmében lehető törvényes lépéseket alapos indok nélkül megtenni nem akarná, a törvényhatóság és sürgős esetben az alispán a megyei tiszti ügyészt megbízhatja, hogy a községi vagyont a képviselőtestület ellenkezése dacára is megvédhesse.

Ezen megyehatósági megbízás a község képviseletére érvényes ügyvédi meghatalmazás hatályával bir.

116. §. Az elöljáróság minden a község ellen indított pert a főszolgabíró, illetőleg polgármester útján az alispánnak bejelenteni tartozik; ki amennyiben a község érdekét komoly veszélynek látná kitéve, a tiszti ügyészt a község képviseletével megbízhatja, erről a községet, úgyszintén az eljáró bíróságot értesíti s ezzel a netaláni korábbi meghatalmazás hatályát veszti.

Ha a községet, elmarasztaló ítélet folytán, vagyonára vezetendő végrehajtás fenyegeti, az elöljáróság arról az alispánhoz jelentést tenni köteles, ki a község vagyonának lehetőleg

épentartása és a lakosság túlterheltetésének elkerülése végett a szükséges intézkedést megteszi.

A községet a községi bíró képviseli. (P. 99. okt. 3. G. 71. T. IV. 537.)

A községi bíró jogosítva van ugyan a község pereiben a községet képviselni s az e célra szolgáló meghatalmazást aláírni, de a képviseletnek anyagi felelőssége a közönségre csak akkor hárítható át, ha a pernek vitele a községi képviselet határozatán alapul. (Gy. 525. 1908. dec. 7. G. II. 127. sz. T. XIII. 466.)

A község ellen indított per folyamatbatételéről a vármegye alispánját a bíróság értesíteni köteles. (D. 1905. máj. 25. G. 53. T. IX. 359.)

Olyan jogszabály nincs, mely a községi bírót arra kötelezné, hogy a község érdekében általa indított per viteléhez az alispán jóváhagyását kérje. (Gy. 510. 1909. jan. 13. 1908. G. 102. 17. T. XIII. 459.)

A vármegyei tiszti ügyész a községet képviselheti. (P. 1900. nov. 13. G. 73. T. V. 523.)

A községi iskola jogügyeiben a képviseletet a kir. tanfelügyelő gyakorolja. (D. 1900. aug. 16. G. 68. T. V. 314.) Az iskolai vagyon gyarapítására, a községnek a birtokrendezéskor átadott ingatlan visszaszerzése iránti perben nem a tanfelügyelő, hanem a községi bíró a tv. képviselő. (C. 904. jan. 7. 867. M. XV. 445.)

Ha a községi bíró az úrbéres közönség bíróság előtti képviseletére az 1898: XIX. t.-c. életbeléptetéséig törvényes gyakorlatánál fogva hivatva volt is, nevezettnek ez a képviseleti jogosultsága a fentebb idézett törvény életbeléptetésével, hacsak őt a törvény életbeléptetése után a közös birtokosok elnökké meg nem választották, illetve az elnöki hatáskör gyakorlására meg nem hatalmazták, megszűnt. (B. 900. jún. 7. II. G. 53. T. IV. 276.)

Községi bíró a volt úrbéresek összességének perbeli képviseletét csak azok szervezetlenségéből kifolyó szükségességből gyakorolja, tehát külön felhatalmazás nélkül egyességet nem köthet, elismerést, lemondást nem tehet. (K. 1924. jan. 23. P. III. 7270/922. Ü. L. 1925. 44.)

Az, hogy a rendezett tanácsu város elleni per indításáról az alispán nem értesíttetett, alperes pernyertessége esetében nem lényeges szabálytalanság. (P. IV. 4833/1924. Pdt. X. 72. — Nem lényeges a szabálytalanság akkor sem, ha a rend. tan. város a perben törvényesen képviselve volt és védekezett. V. ö. Kovács, Pp. magy. s. kiad. I. 235. l. III. és IV.)

A községi bíró a községnek átadott iskolaalapítványnak akkor is törvényes képviselője, ha az alapítvány kezelésére egy

külön bizottság van hivatva. (1925. jún. 12. P. I. 685. Pdt. XI. 74.)

Az egyházi testületek képviselete. a) Róm. és gör. kath. egyház. A róm. kath. főpapságot feltétlenül megilleti a hozzátartozó kath. egyházak nevében való felperesség. (C. 83. máj. 8. 7318. M. III. 96.)

A püspöki szék üresedése idejében a püspökséget és annak javadalmait érdeklő jogügyeknek vezetése és a püspöki alapítványi javadalom képviselete a közaalpítványi ügyigazgatóság hatáskörébez tartozik ugyan, ellenben a püspöki szék betöltése idejében a püspökséget érdeklő minden jogügy vezetésére és a püspöki javadalom képviseletére az illető püspök van hivatva. (C. 84. ápr. 30. 6378/83. Dt. VIII. 286.)

A kereset dologi jog érvényesítésére irányoztatott, rendszerint és különösen hasontárgyú ügyekben a róm. kath. egyház képviseletére a községi lelkész mint ilyen jogosítva nincs, minthogy az egyház képviselete a megyés püspököt illeti. (B. 86. jún. 25. 5943. C. 87. márc. 17. 594/86. P. T. XIV. 3. Sz. 97. G. 147. T. III. 555.)

A róm. kath. lelkész és választott gondnok, mint az egyház vagyonának számadás és felelősség melletti rendes kezelői, az egyház vagyonát érdeklőleg az egyházközség képviselőinek tekintendők s a vagyonkezelésnek az egyház vagyonát képező követeléseknek esetleg per útjáni behajtására is ki kell terjeszkedni. (C. 85. ápr. 9. 7574/84. Dt. XI. 262.)

Az egyházközségnek az a képviselője, aki a hitközséget a bíróság előtt képviselni jogosult, jogosítva van a templompénztár képviseletére is. (Sz. 1906. dec. 14. G. 254. T. XI. 780.)

A jövedelmi kezelő nem jogosult arra, hogy a jövedelem behajtása céljából a megyés püspök külön meghatalmazása nélkül pert indítson a templomalap nevében. (M. 1901. márc. 26. G. 19. V. 472.)

Amennyiben az egyházi vagyonnak csupán oly jövedelméről van szó, mely a plébánost illeti, utóbbi is felléphet keresettel. (B. 903. márc. 27. I. G. 309. T. VII. 253.)

A javadalmas a javadalmához tartozó szolgáltatásokat vagy azok elmulasztásából eredő kára megtérítését az egyházi főhatóság képviselete nélkül saját személyében követelheti. (B. 1903. dec. 31. T. G. 280. T. VIII. 31.)

A plébániához tartozó vagyontárgyakra vonatkozóan a volt plébános és a vagyontárgyaknak a plébános haszonélvezeti jogának megszűnése utáni haszonélvezője között fennálló jogviszony a plébánia felettes egyházi hatóságának perbenállása nélkül el nem dönthető. (Sz. 904. nov. 29. G. 201. T. 652.)

Róm. kath. egyházi célokra tett alapítvány képviselete a megyés püspököt illeti. (C. 96. ápr. 1. 1864/95. M. VII. 365.)

A megyés püspök képviseletéről eltérő rendelkezést tar-

talmazó egyházközségi önkormányzati szabályok az egyházi fenhatóság és a korona nevében a vallásügyi kormány által jóváhagyandók. (C. 95. szept. 10. 4338/94. M. VII. 366.)

Szerzetes rendházat a megyés püspök (kalocsai érsek) képviseli. A képviselet hiányát a Curia az alsóbb ítéletek érintése nélkül pótolhatja. (C. 905. febr. 14. 604. P. T. XLIX. 177.)

A róm. kath. szerzetesrendek képviseletére a megyés püspök hivatva nincs. (D. 900. ápr. 26. H. 9. T. IV. 325.)

Minthogy a róm. kath. szerzetesrendek vagyoni kérdésekben a tartományi főnök felügyelete alatt állanak, következésképen vagyoni tekintetben törvényesen csak a tartományi főnök által képviseltethetnek. (D. l. u. ott.)

A róm. kath. szerzetesrendnek törvényes képviselője nem az egyes rendház élén álló házfőnök (perjel), hanem a tartományi főnök, még pedig tekintet nélkül arra, hogy a per tárgya ingatlan, amely az illető egyházi rend egyetemének vagyonához tartozik, a telekkönyvben mégis mint egyik rendház tulajdona szerepel. (1924. máj. 30. P. V. 502. Pdt. IX. 165.)

Az egyházi rend egyedül a rendfőnök képviseletében támadható meg perrel. (C. 83. dec. 29. 6778. Dt. VIII. 57.)

Az önkormányzattal nem biró róm. kath. iskoláknak jogi képviselete egyedül a megyés püspököt illeti. (K. 904. okt. 20. G. 98. T. IX. 431.)

A görög kath. egyházakat érdeklő s különösen ingatlan vagyonra vonatkozó jogok iránt indított perekben képviseletre nem az egyházgondnok, hanem az illető püspök vagy helynöke van hivatva. (Smsz. 79. ápr. 7. 6761., C. 722/85. Dt. r. f. XXII. 42.)

A g. kath. egyházat és alapítványokat érdeklő vagyonjogi kérdéseket tárgyazó perekben a törvényes képviselet nem a káptalan prépostját, vagy a vagyonkezelő gondnokot, hanem csak a g. kath. egyházmegye püspökét illeti meg. (D. 1902. dec. 30. H. 16. T. VII. 381.)

Az alapítvány kezelésére hivatott székeskáptalant az alapítványi vagyon megszerzése iránti perben a megyés püspök képviseli. (Bpesti tábla 1915. dec. 4. P. IV. 10465. Pdt. II. 101.)

b) A gör. kel. szerb metropoliára nézve l. az 1868. aug. 10-én kelt legfels. rend. II. 8—10., 34., IV. 1., 14., 21., V. 1—3., 5., 15. §-ait, a *gör. kel. román egyházra* nézve pedig az 1869. máj. 28-án kelt legfelsőbb elhatározással jóváhagyott szerv. szab. ált. hat. V., VI., továbbá 17., 87., 92., 110., 111., 145., 147., 158—159. §-át a zárdák és zárdajavakra nézve: 908. ápr. 6. 1427. sz. M. E. r. (1908. márc. 28. legf. elhat.) 13. §. *m)* p. (congress. választmány). R. T. 669. l.

A gör. kel. szerb zárdákat a congresszusi választmány képviseli. (1908. márc. 28. legfels. elhat. Szab. 13. §. *m)* p. R. T. 59. sz. 1909. febr. 24. 4465. I. M. r. Ig. Közl. XVIII. 81.)

A gör. kel. egyházat a lelkész csak akkor képviseli, ha ő az egyházközség elnöke. (Sz. 96. G. 76. T. III. 556.)

A gör. kel. szerb egyházmegyei bizottság az egyházközséget illető követeléseknek per útján való behajtását és a per vitelére szükséges meghatalmazás kiállítását is jogosítva van elrendelni és foganatosítani, amely intézkedése az egyházközségre nézve kötelező. (Sz. 1902. jan. 21. G. 178/902. T. VI. 679.)

A g. kel. szerb egyházközséget a helyi egyházi bizottmány és nem annak az elnöke képviseli. (Sz. 994. okt. 11. G. 151. T. IX. 649.)

Hogy a g. kel. egyházközséget annak elnöke: a lelkész van hivatva képviselni, az szabályszerű okirattal igazolandó. (C. 1904. nov. 10. 2904. Ü. L. 1905. 1. sz.)

c) A ref. egyházra nézve l. az 1904. évi zsinati törvények I. t.-cikk (2968/907. sz. M. E. r. 1907. évi R. T. 569. l.) 38. 161. §. *c)*, 165. §. *c)*, 180. §. *c)*, *az ág. ev. egyházra nézve* az 1893. március 18. szentesített alkotmány 58., 92., 118., 145., 156. §-ait (149/eln. 96. vall.-, közokt. min. rend. R. T. I. 559.)

A ref. egyház képviseletére a lelkész vagy fentartott gyakorlat esetében a lelkész és a világi gondnok együttesen vannak jogosítva. (Sz. 96. H. 18. T. III. 557.)

A magyarországi ev. ref. egyház rendszerinti képviselője a lelkész s a lelkésszel együttesen a gondnok csak ott, ahol már korábban ily gyakorlat fennállott, de sohasem a gondnok egymagában. (B. 904. nov. 25. l. G. 245. T. IX. 29.)

Az ev. ref. egyházközség képviseletére hivatott lelkész és főgondnok az egyházközség jogainak érvényesítésére más meghatalmazottat nevezhet. (C. 903. dec. 3. I. G. 447. F. IX. 229.)

d) Az unitárius egyházközséget a lelkész és a gondnok, az egyházkört pedig a papból és a gondnokból álló presb. elnökség képviseli.

e) A zsidó hitközségekre nézve l. az 1871. nov. 15. 26.915. r. és a rendszerinti képviselő a hitközség elnöke; de irányadó a hitközségi szabályzat, amely eltérően is rendelkezhetik. (1877. évi 7768. sz. vallás- és közokt. min. rend. és 88. jan. 16. kelt vall. min. rend.)

Izraelita felekezeti iskola részére és céljaira rendelt alapítvány perbeli képviseletére az iskolát fenntartó hitközség elnöke van hivatva, ha a közalapítványi kir. ügyigazgatóság nem vette át az alapítvány kezelését. (P. V. 4802/1914. Pdt. II. 41.)

73. §. *A törvényes képviselő, ha a pervitelre fel van jogosítva, egyes perbeli cselekmények tekintetében az ellenféllel szemben különös felhatalmazásra nem szorul, kivéve, amennyiben a fennálló szabályok a pernek egyesség, elismerés vagy lemondás útján való befejezéséhez kü-*

lönös felhatalmazást vagy utólagos jóváhagyást kívánnak meg.

Mi. A 73. §. oltalmat akar nyújtani a törvényes képviselet útján perlekedő ellenfélnek az ellen, hogy a törvényes képviselőnek egyes perbeli cselekményeit utóbb a különös meghatalmazás hiánya miatt megtámadják. A törvényes képviselőnek a perviteli feljogosítása az ellenféllel szemben általában a pervitellel rendszerint együtt járó cselekmények tekintetében korlátlan, illetőleg korlátozása harmadik személyre nem hat ki. Ez a rendelkezés ugyanabból az alapgondolatból indul ki, mint a kereskedelmi törvény 39. §-a, mely szerint a cégvezető jogkörének korlátozása harmadik személyek irányában joghatállyal nem bir. Csakis a pernek egyezség, elismerés vagy lemondás útján való befejezésére nem alkalmazható ez a szabály, mivel ezeknek a cselekményeknek fontossága nagyobb óvatosság kifejtését igényli. Ez a kivétel azonban csak arra az esetre áll, ha a képviselőnek ezekre a cselekményekre való különös felhatalmazását a fennálló szabályok megkívánják. Ilyen szabály van pl. az 1877: XX. t.-c. 113. §-ának 11. pontjában.

Nem magyar állampolgár perbeli cselekvőképessége.

74. §. *Nem magyar állampolgár perbeli cselekvő képességének hiánya nem vehető figyelembe, ha őt ez a képesség a perbíróság joga szerint megilleti. Ez a szabály azonban nem zárja ki, hogy helyette a külföldi jog szerint erre jogosult törvényes képviselője felléphessen.*

A perképességnek, a törvényes képviselő igazolásának vagy felhatalmazásának vizsgálata.

75. §. *A bíróság a perképességnek, valamint a törvényes képviselő igazolásának és netalán szükséges felhatalmazásának hiányát a per bármely szakában hivatalból veszi figyelembe.*

Ha a hiány pótolható, a bíróság a hiány pótlására határidőt tűz, és ha a késedelem veszéllyel járna, időközben az eljárást a féllel, illetőleg a képviselővel folytathatja, véghatározatot azonban a hiány pótlása, illetőleg a kitüzött határidő letelte előtt nem hozhat.

Ha a hiány nem pótolható, vagy ha azt az előbbi bekezdés értelmében kitűzött határidő alatt nem pótol-

ják, a bíróság az eljárást ítélettel (181. §.) megszünteti és a jogosulatlanul fellépőt az okozott költségben elmarasztalja.

A törvényes képviselő igazolása nem szükséges, ha a képviselet köztudomású, vagy ha a bíróságnak arról hivatalos tudomása van.

A törvényes képviselő fellépéséig a fél által, vagy annak nevében végzett cselekmények hatálytalanok, ha azokat a törvényes képviselő kifejezetten vagy hallgatólag jóvá nem hagyja.

Mi. Minthogy a perbeli jog- és cselekvőképesség bírása a per létrejöttének egyik előfeltétele és hiánya bontó perakadály: ennélfogva ez a hiány a per bármely szakában hivatalból veendő figyelembe, ami természetesen nem zárja ki azt, hogy az ellenfél a perképesség hiányát a 180. §. 6. pontja értelmében, mint pergátló kifogást is érvényesítse.

Hatályára nézve különbség van aközött, hogy a félnek perbeli jogképessége vagy cselekvőképessége hiányzik-e. A perbeli jogképesség nem pótolható és az eljárás e képesség hiánya esetében feltétlenül érvénytelen és megszüntetendő.

Ellenben a cselekvőképesség, illetve a törvényes képviselet hiánya, valamint a törvényes képviselő igazolásának vagy netáni szükséges felhatalmazásának hiánya rendszerint pótolható. Ebben az esetben tehát első sorban a pótlást kell elrendelni. És ezért lehetséges az is, hogy a bíróság, ha a késedelem veszéllyel járna, az eljárást a kellően nem igazolt féllel, illetőleg képviselővel folytathassa, természetesen azonban végházározatot a pótlásig nem hozhat. Ezt az utóbbi szabályt eléggé indokolja a veszély és az, hogy az a javaslatban megszabott korlátok közt nem okozhat kárt, mert a bíróság belátására van bizva, hogy mikor alkalmazza. Ez a rendelkezés különben analog a 110. §. szabályával is, amely a meghatalmazás hiánya esetében hasonló eljárást ír elő. Ha a kitüzött határidőben a hiány nem pótoltatott, a bíróság megszüntető ítéletet hoz.

A 75. §. negyedik bekezdése nem kivánja meg a törvényes képviselő igazolását akkor, ha a képviselet köztudomásu, vagy ha a bíróságnak arról hivatalos tudomása van. Köztudomású lehet pl. kisebb helyen az apának törvényes képviselői minősége; hivatalos tudomása lehet arról a bírónak más perhez csatolt gyámhatósági határozatból stb.

A cselekvőképességnek és a törvényes képviseletnek a per folyama alatti megszűnése a 466. §. értelmében az eljárás félbeszakítását eredményezi.

Jegyzet. A perképesség v. a törv. képviselet vizsgálata: 180. §. 6. p. utolsó bek.; a fellebbezési eljárásban: 505. §. 1. p., a felülvizsgálati eljárásban: 540., 542., 543. §§.; perújítás: 563. §. 4. p., 564. §.; a tv. képviselő eskü alatti kihallgatása: 374. §.; az eljárás félbeszakadása cselekvőképesség hiánya v. a törvényes képviselő hiánya okából: 466., 470. §§.; törvényes képviselő a házassági perben: 650. §.; a gondnoksági stb. eljárásban: 703., 717., 719. §§.

A törvényes képviselő személyazonosságát, a képviselet alapjául szolgáló apai viszonyt kétség esetén kívül nem kell hivatalból vizsgálni.

Hogy a törvényes képviselő élt fellebbezéssel, még nem jelenti azt, hogy utóbbi a megelőző perbeli cselekményeket jóváhagyta volna. (B. 1908. márc. 4. 1907. I. G. 777. sz. T. XII. 229.)

A Pp. 75. §-ának a képviseleti hiány pótlására vonatkozó intézkedése a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó. (Bpesti tábla P. III. 1690/1917. Pdt. III. 133.)

Ha a külföldi életbiztosító részvénytársaság a magyarországi fiókigazgatóságnak a perlési felhatalmazást megadta s ekként utólag felperesként perbe lépett, ezzel a perbeli jogképesség hiánya pótolva van. (K. 1924. ápr. 30. P. IV. 3332/1923. sz.) L. a 72. §.-nál közölt határozatokat is.

Cselekvőképtelen személy részére ügygondnok rendelése.

76. §. *Ha valamely cselekményt oly, cselekvő képességgel nem biró személy ellen kellene teljesiteni, akinek törvényes képviselője nincsen és a késedelem veszéllyel járna, a bíróság kérelemre a törvényes képviselő fellépéséig terjedő időre ügygondnokot nevez.*

A gondnoknevezés költségéről a 434. §. rendelkezik.

Második fejezet.

Pertársak.

Pertársaság. Keresethalmazat. Illetékesség pertársaság alapján.

77. §. *Több fél együtt perelhet, vagy együtt vonható perbe, ha a per tárgya közös jog, illetőleg kötelezettség, vagy ha a felek lényegileg ugyanazon ténybeli és jogi alapon vanak jogosítva, illetőleg kötelezve.*

Ha valamennyi alperesre nézve illetékes belföldi bíróság nincsen, a felperes az alpereseket bármelyik alperesre nézve általánosan illetékes belföldi bíróság előtt perelheti. A mellékkötelezett azonban a főkötelezettel együtt az utóbbinak általánosan illetékes belföldi bírósága előtt ezen az eseten kivül is perelhető. A főkötelezettet a mellékkötelezett illetékessége alá, valamint a belföldön általános illetékességgel biró fő- vagy mellékkötelezettet külföldi bíróság illetékessége alá vonni nem szabad.

Váltókötelezettek valamennyi alperesre nézve illetékes belföldi bíróság hiányában csak az elfogadóval, illetőleg a saját váltó kibocsátójával, csekk alapján kötelezettek pedig csak a csekk kibocsátójával együtt perelhetők ennek általánosan illetékes belföldi bírósága előtt. A váltókezes a főkötelezettel együtt az ez utóbbira nézve általánosan illetékes belföldi bíróság előtt is perelhető.

78. §. *Több fél abban az esetben is együtt perelhet, vagy vonható perbe, ha a per tárgyát lényegben hasonnemű ténybeli és jogi alapból eredő jogok és kötelezettségek teszik és a bíróság illetékessége mindegyik alperessel szemben megállapitható.*

Mi. A Pp. két esetben engedi meg a pertársaságot: 1. tekintet nélkül arra, hogy a bíróság illetékessége mindegyik alperessel szemben megáll-e vagy nem, abban az esetben, ha a per tárgya közös jog, illetőleg közös kötelezettség, vagy ha a felek lényegileg ugyanabból a ténybeli és jogi alapból vannak jogosítva, illetőleg kötelezve (77. §.); 2. amennyiben a bíróság illetékessége mindegyik alperessel szemben megállapítható, abban az esetben is, ha a per tárgya nem ugyanazon, de hasonnemű ténybeli és jogi alapból eredő jog vagy kötelezettség (78. §.).

Közös jog, illetőleg közös kötelezettség a per tárgya pl. osztatlan közös tulajdonosokat illető vagy terhelő telki szolgalom, osztatlan közös tulajdon, közös örökjog- vagy öröklésen alapuló kötelezettség esetében. Lényegileg ugyanazon ténybeli s jogi alap forog fenn pl. akkor, ha a több személyt illető jog vagy kötelezettség ugyanabból a szerződésből vagy ugyanabból a tiltott cselekményből származik. A Pp. azért használja a „lényegileg" kifejezést, mert nem szükséges, hogy a jog vagy a kötelezettség keletkezésének valamennyi előfeltétele a jogosított, illetőleg kötelezett személyek mindegyikében teljesen

ugyanaz legyen; ez a §. alkalmazandó akkor is, ha a főkötelezett és mellékkötelezett együttes perbevonásáról van szó.

A Pp. a felperesnek csak akkor enged a pertársak általános illetékessége között szabad választást, ha nincsen olyan belföldi bíróság, amely valamennyi alperes részére illetékes. Ez az előfeltétel a dolog természetében fekszik; ha a közös illetékesség elective, a felperes érdeke eléggé meg van óva, ha pedig ez az illetékesség kizárólagos, az általános illetékesség úgy sem vehető figyelembe. Ez a szabály a célszerűség követelményeinek is megfelel.

A 78. §-ban szabályozott halmazat megengedését már szigorubb feltételhez kell kötni, mert ez nem tisztán alanyi, hanem tárgyi halmazat is. A Pp. az ügylet közösségét nem kívánja meg, hanem megelégszik a hasonnemű ténybeli és jogi alappal. Minthogy azonban ily tág tért enged több félnek együttes perlésére, ennélfogva megköveteli, hogy a bíróság illetékessége ebben az esetben valamennyi alperessel szemben megálljon. E nélkül a korlátozás nélkül a pertársaság könnyű megalapítása az illetékességi szabályok kijátszására és az alperesek zaklatására vezethetne.

Az alanyi halmazatnak ily széles körben való megengedése következménye és kiegészítése azoknak a szabályoknak, amelyeket a javaslat több per egyesítésére és egy keresetben érvényesített követelések elkülönítésére felállít. A 232. §. megengedi, hogy a bíróság szabad belátása szerint egy keresetben érvényesített több követelésnek külön tárgyalását rendelhesse el; a 233. §. pedig tág körben felhatalmazza a bíróságot arra, hogy előtte folyamatban levő pereket közös tárgyalás és eldöntés végett egyesíthessen. Ezzel egyrészt a bíróság is előidézheti a halmazatot, ahol az célszerű, másrészt pedig a felek által megalapított halmazatot, ha bonyodalmakra vezet, bármikor megszüntetheti.

Elkülönített végítélet: 387. §.; részítélet: 388. §. — Pertársak költsége: 429. §. —

Ahhoz, hogy a bíróság előtt együtt perelhető-e oly alperes, akire különben a bíróság nem volna illetékes — szükséges, hogy az alperesek perben is álljanak, tehát nem elegendő a kereset megindítása, hanem kell az is, hogy az alperesek meg legyenek idézve és velük szemben a kérelem elő is legyen terjesztve. (K. 1924. jan. 22. P. VII. 3934/923.)

Ingatlan birtoka iránti perben nem szükséges az összes tkvi érdekeltek perbevonása. (C. 904. szept. 13. 1695. P. T. XLIX. 39.)

Vagyonközöségnek árverés útján megszüntetése iránti perben a jelzálogos hitelezőket nem kell perbevonni. (C. 905. ápr. 13. 5362/904. Dt. IV. f. II. 104. sz. 156. l.)

A kártérítésre egyetemlegesen kötelezett felek egy perbe idézhetők. (B. 99. máj. 18. G. 35. T. III. 206.)

Több alperest a külön ügyleteken alapuló és egyenkint 50 K-t meg nem haladó kötelezettségek iránt nem lehet a járásbíróságnál egy keresettel perbevonni. (Zilahi törvényszék 1915. május 20. Pf. 1944. Pdt. I. 293.)

Az alpereseket külön-külön terhelő és egyenként 50 K-t, összesen pedig 2500 K-t meg nem haladó árúváltók alapján indított közös kereset folytán a valamennyi alperesre illetékes járásbíróság az idézés kibocsátását meg nem tagadhatja. (Zilahi tvszék Pf. 1947/1915. Pdt. I. 294.)

I. Nincs meg a pertársaság anyagi előfeltétele, ha a kereset az egyik alperes ellen a rosszhiszeműen szerzett zálogjog törlésére, a többiek ellen pedig a közhivatalnoki minőségükben okozott kár megtérítésére irányul. II. A pertársaság anyagi előfeltételeinek hiánya a Pp. 232. §-ának alkalmazását vonja maga után. (Nagyváradi Tábla P. I. 66/1916. Pdt. II. 145.)

Az az alperes, akire nézve a bíróság illetékessége a Pp. 77. §-a értelmében csupán a pertársaság alapján volt igénybe vehető, a perbebocsátkozás után is sikerrel emelheti az illetékesség hiányán alapuló pergátló kifogást, ha felperes a keresettől a másik alperessel szemben csak ekkor állott el és így a pertársaság a felperes ténye folytán csak ekkor szűnt meg. (P. IV. 10.861/1916. Pdt. II. 242.)

A K. T. 4. §-a értelmében a kereskedőkre vonatkozó határozatok a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók lévén, úgy felperes, mint az elsőrendű alperes (közkereseti társaság) kereskedőknek tekintendők. Ezek szerint a kereset elsőrendű alperest illetőleg a Pp. 32. §-ánál fogva, másod-harmadrendű alperest (a közker. társ. tagjait) illetőleg pedig azért nem utasítható vissza hivatalból, mert ezek az alperesek az elsőrendű alperesi cégnek tagjai: már pedig a közkereseti társaság tagjaitól különböző, önálló jogalanynak nem lévén tekinthető, a társasági jogok, és és kötelezettségek alanyai maguk a társasági tagok, minélfogva a közkereseti társaság ellen indított perben általánosan vagy különösen illetékes bíróság előtt a társaság tagjai ellen a K. T. 88. §-ában megállapított felelősségen alapuló követelés iránt pert lehet indítani. (Bpesti Tábla P. II. 2910/1915. Pdt. II. 443.)

A Pp. 77. §-a alapján nem lehet az engedményezett adóst a vele együtt perelt engedményező illetékessége alá vonni. (1917. jún. 25. P. VII. 956. Pdt. IV. 15.)

Kereskedelmi ügylet által a felperes irányában közös kötelezettségben álló alperesek a KT. 268. §-a értelmében egyetemleges adósoknak lévén tekintendők, egyikük sem mondható mellékkötelezettnek, hanem mindketten főkötelezettek, akikre a Pp. 77. §. 2. bek. első mondatában szabályozott pertársasági illetékesség alkalmazást nyer. (Bpesti tábla 1921. jún. 22. 7. P. 4618. Pdt. VI. 86. sub II.)

A Pp. 77. §-ának a pertársaságból folyó illetékességre vonatkozó szabályai nem alkalmazhatók arra az alperesre, akivel szemben az ügy valamely más bíróság kizárólagos illetékessége alá tartozik. (1921. szept. 7. P. IV. 1471. Pdt. VII. 23.)

A „Concern Nyugdíjegyesület" és a munkaadó együttes perlése esetében a nyugdíjegyesület a Pp. 77. §-a szempontjából „mellékkötelezettnek" nem tekinthető, az ő illetékessége tehát a külföldi munkaadóra is kiterjed. (P. II. 1036/1929. Pdt. XV. 91.)

A pertárs perbeli cselekménye vagy mulasztása.

79. §. *Amennyiben a törvény kivételt nem tesz, a perben mindegyik pertárs önálló és egyik pertárs cselekménye vagy mulasztása a másiknak sem javára, sem hátrányára nem szolgál.*

Mi. A Pp. szerint az alanyi halmazat nem egyéb, mint több pernek célszerűségi okokból való egyesítése, mely az egyes perek természetén nem változtat. A pertársak között az együttes perlés és pereltetés által rendszerint semmi különös jogi viszony nem létesül. Érdekeik nem függnek szükségkép össze, mindegyikük más-más támadó és védő eszközöket használhat és viszont az ellenfél is mindegyikük ellen más-más támadó vagy védő eszközöket érvényesíthet anélkül, hogy eredményük a többi pertársra kihatna.

A 79. §. szabálya alól a 80. §. tesz kivételt.

A pertárs eskü alatti kihallgatása: 374. §. — A pertársak költsége: 429., 508., 543. §§.; a pertársak fellebbezése: 491. §.

A fizetési meghagyásos eljárásra nézve l. 593. §.; — a váltómeghagyásos eljárásra nézve 616. §.; — bérletfelmondási eljárásra nézve 629. §.

Bírói egyesség ellen az egyik pertárs által használt perújítás a másik pertársra ki nem hat. (K. 5269/922. Pdt. VIII. 117.)

Szülő tartása iránt indított perben mindegyik pertárs önálló és az egyik pertárs cselekménye vagy mulasztása a másiknak sem javára, sem hátrányára nem szolgál és ezekre tekintettel a fellebbezés elmulasztása következtében ezzel az alperessel szemben már az elsőbíróság ítélete jogerőre emelkedett. (C. III. 4280/1926. J. H. I. 14. sz.)

80. §. *Ha a vitás jogot a pertársak részére vagy ellen csak egységesen lehet eldönteni, vagy ha a perben hozott ítélet jogereje a pertársakra törvényes szabálynál fogva akkor is kiterjedne, ha a perben részt nem vettek volna, akkor a cselekvő pertársak cselekményei azokkal a per-*

társakkal szemben is hatályosak, akik valamely határnapot vagy határidőt elmulasztanak, amennyiben maguk cselekvőleg nem lépnek fel.

Ez a szabály nem terjed ki az egyességre, az elismerésre és a joglemondásra.

Az első bekezdés eseteiben a pertársak ellentétes vagy eltérő előadásainak befolyását az ügy eldöntésére a bíróság a per körülményei szerint ítéli meg.

Mi. A 79. §. általános szabálya alól a Pp. két esetre kivételt tesz. Hogy mikor forog fenn ez a két eset, azt az anyagi jog szerint kell megbírálni. A vitás jognak egységes eldöntése szükségképi, pl. abban az esetben, midőn telki szolgalom iránt az uralkodó teleknek hányadrészben való tulajdonostársai perelnek vagy a szolgáló teleknek hányadrészben való tulajdonostársai vannak perelve. Ugyanily eset forog fenn akkor, ha a perben hozott ítélet törvényes szabálynál fogva kiterjed harmadik személyekre; például a telekkönyvi jog kitörlése iránti perben hozott ítélet, ha a per feljegyeztetett, kiterjed azokra, akik a feljegyzés után jogot szereztek; ugyanez az eset forog fenn továbbá akkor is, ha az előjegyzett zálogjogra alzálogjogot szerzetteket a követelés fenn nem állása iránt indított perbe beidézik.

Az ilyen esetekben tehát a határnapot vagy határidőt mulasztó pertársakra nézve a cselekvő pertársak cselekményei hatályosak, amennyiben maguk cselekvőleg nem lépnek fel. A mulasztó pertárs ellen ilyenkor a 436—446. §-ok alkalmazást nem találnak, ha csak egyik pertárs is cselekedett. Az ítélet nem mulasztás alapján hozott ítélet és így ellentmondással meg nem támadható.

A határozat egyenlősége a pertársakra nézve azonban ezzel még nincsen teljesen elérve. A nehézség ott kezdődik, midőn több megjelent pertárs ellentétes vagy eltérő előadást terjeszt elő, például midőn az egyik a kereseti tényeket beismeri, a másik tagadja.

Hogy a 80. §. esetében az egységes eldöntés ekkor is szükséges, az természetes. Általános szabályokat arra, hogy melyik pertárs előadása és bizonyítékai veendők figyelembe, felállítani nem lehet. A Pp. ily esetben a bíróságra bízza, hogy a pertársak eltérő előadásainak befolyását az ügy eldöntésére megbírálja. A bíróság tehát ebben az esetben a pertársak egyikének előadásához sincs kötve; az egyik pertársnak beismerése még önmagában véve nem menti fel az ellenfelet a bizonyítás kötelezettsége alól.

A 80. §. második bekezdése szerint az első bekezdés rendezését nem lehet alkalmazni akkor, mikor a megjelent pertárs

egyességet köt, a kereseti követelést elismeri, vagy jogáról lemond. A meg nem jelenő pertársról nem lehet azt feltenni, hogy a védekezésről egyáltalában lemondott volna és hogy az ilyen cselekményekhez is hozzájárulna. A meg nem jelent pertársnak a megjelent pertárs által képviseltetése különben is csak a perbeli cselekmények tekintetében van helyén; a rendelkező cselekmények pedig már magánjogi rendelkezés természetével is birnak.

Jegyzet. Ez a §. megfelelően alkalmazandó a mellékbeavatkozó cselekményeire is: 88. §. Pertárs fellebbvitele: 410. §., 487. §., új alperes perbevonása: 189. §. Fizetési meghagyás: 593. §. Váltómeghagyás: 616. §. Bérletfelmondás: 629. §.

Tekintve, hogy minden végrehajtató alperes saját követelése erejéig önálló zálogjogot szerez és erről szabadon, a többi foglaltatótól függetlenül rendelkezik, ezért az ugyanazon igényperben beidézett több végrehajtató között az anyagi magánjog szabályain alapuló oly pertársaság, melynél fogva a per valamennyi pertársra nézve csak egységesen volna eldönthető, fenn nem forog, ehhez képest a felülvizsgálattal nem élő végrehajtatók részéről a fellebbezési bíróság ítélete megtámadottnak nem tekinthető. (1914. H. 17. Pdt. I. 2.)

Ha a végrehajtást szenvedő közül csak az egyik vonulna hadba, akkor nincs akadálya annak, hogy a végrehajtatónak kis összegű követelése erejéig az árverés a sokkal nagyobb becsértékben lefoglalt és legnagyobb részben terményekből álló ingóknak a hadba nem vonult végrehajtást szenvedőt megillető részére a harmadik moratoriumi eljárási rendelet 14. §-ának 2. pontja értelmében elrendeltessék. (Bpesti tábla 14.353/1914. Pdt. I. 94.)

Egyik pertárs hadbavonulása miatt az eljárás az egyetemlegesen marasztalni kért másik pertárs ellen fel nem függeszthető. (1915. febr. 25. Rp. II. 1722. Pdt. I. 146.)

Ha a jelzálogos adós azzal védekezik, hogy a törlesztéses kölcsön esedékes részletét kellő időben megfizette és így a hitelezőnek nincs joga az egész követelést lejártnak tekinteni, ez a védekezés a nem védekező személyes adósra mint alperestársra is szükségképen kihat. (1914. G. 234. Pdt. I. 162.)

Ha a fellebbező alperes a fellebbezési tárgyaláson a kereseti követelés kifizetésével védekezik, ez a nem fellebbező alperesre is szükségképen kihatván, az ítélet az utóbbi által is fellebbezettnek tekintendő. (Bpesti tábla 1914. G. 1460. Pdt. I. 189.)

Egységes haszonbérleti szerződés megszüntetése iránti perben az alperesi védekezés, hogy a haszonbérlők szerződéses kötelezettségeiknek eleget tettek, a nem védekező haszonbérlőtársra is kiterjed. (1914. G. 223. Pdt. I. 190.)

Készfizető kezesek ellen indított per csak egyeségesen

bírálható el, ha a védekező alperes azt hozza fel, hogy a követelés és az egyenes adós ellen a hitelező késedelme folytan behajthatatlanná vált és hogy az alperesek csak az általuk kiállított váltó kiadása ellenében tartoznak fizetni. (Budapesti tábla 1914. G. 1418. Pdt. I. 191.)

A hagyatékot terhelő tartozás tekintetében az örökösök ellen folyó rendes perben, az egyik alperes hadbavonulása folytán az eljárás a többi pertársra nézve is felfüggesztendő, mert a célszerűségi okok amellett szólnak, hogy a csak egy ítélettel elbírálható perben az előkészítő lépések is egységesen tétessenek meg. (1915. febr. 3. Rp. I. 55. Pdt. I. 348.)

Ha a végrehajtás elrendelhetőségének kérdése a végrehajtást szenvedőkre nézve csak egységesen dönthető el, az egyik végrehajtást szenvedő felfolyamodása a Pp. 80., 510., 422. §-ai és a Ppé. 40. §-ának negyedik bekezdése értelmében a jogerőt a többiekkel szemben is felfüggeszti és a felfolyamodás sikeressége ezeknek is javukra szolgál. (1915. jun. 22. Pk. V. 5146. Pdt. I. 372.)

A letétben lévő tűzkárbiztosítási összeg hovafordítása kérdésében az egyik végrehajtató felfolyamodása a másikra ki nem hat. (P. V. 5696/1914. Pdt. I. 387.)

Amidőn a birtokrendezési eljárásban az egyes érdekeltek által használt előterjesztések oly elválaszthatatlan szoros összefüggésben állanak egymással, hogy az egyik előterjesztésnek helytadás esetében a másiknak is okvetlenül helyet kell adni: az egyiknek fellebbezése a nem fellebbező érdekeltre is kihat. (P. III. 36/1914. mb. sz. Pdt. II. 44.)

A feloszlott közkereseti társaság volt tagjai elleni perben az a kérdés, hogy a közkereseti társaságot szerződésszegés terheli-e, a társaság összes tagjaival szemben csak egységesen bírálható el. (P. V. 339/1914. Pdt. II. 45.)

Szabadalombitorlás által elkövetett kár megtérítése iránti per az alperesekre nézve csak egységesen dönthető el. (P. V. 927/1914. Pdt. II. 46.)

Ha az igényper fellebbezési tárgyalásán jelen volt felperes nem szólalt fel az ellen, hogy a fellebbezési bíróság az ítéletet a nem fellebbező alperes által is fellebbezettnek tekintette és utóbbit is tárgyalásra bocsátotta, a felülvizsgálati bíróság ezt a szabálytalanságot hivatalból nem észlelheti. (Bpesti tábla P. IV. 4605/1915. Pdt. II. 61. sub III.)

A telekkönyvi hatóságnak a zálogjog előjegyzését elrendelő végzése ellen az egyik előjegyzést szenvedő által beadott felfolyamodás nem hat ki arra az előjegyzést szenvedőre, aki felfolyamodással nem él. (Pk. V. 6316/1915. Pdt. II. 133. sub I.)

Haszonbér megfizetése iránti perben az a kérdés, hogy a kereseti követelés ki van-e fizetve, valamennyi alperesre nézve csak egységesen dönthető el. (1914. G. 339. Pdt. II. 140.)

Az eljárás felfüggesztése mellőzhető, ha a hadbavonult alperes az ő pertársaival közös védelmet közös ügyvéd által terjesztett elő. (1916. febr. 29. Rp. IX. 949. Pdt. II. 379. sub II.)

Ha a Pp. 180. §. 1. pontjában írt pergátló ok mindkét alperesre nézve fennforog, a felülvizsgálati bíróság akkor is mindkét alperessel szemben szünteti meg a pert, ha a fellebbezési bíróságnak a pergátló kifogást elvető ítélete ellen csak az egyik alperes élt felülvizsgálati kérelemmel. (1916. okt. 17. P. II. 5791. Pdt. III. 18. sub II.)

Az egyik pertárs fellebbezése a Pp. 80. §-ának fennforgása esetében sem hat ki arra a pertársra, aki a fellebbvitelről a Pp. 410. §-ában meghatározott módon lemondott. Ha a fellebbezési bíróság a fellebbvitelről lemondó pertársra mégis kiterjesztette a másik pertárs fellebbezését, úgy ítéletének arra a pertársra vonatkozó hatályát meg kell szüntetni és ki kell mondani, hogy a nevezett pertárssal szemben az elsőbíróság ítéletének rendelkezése kötelező. (1917. márc. 22. P. II. 3413/1916. Pdt. III. 134.)

A telekkönyvi rendtartásban nincsen olyan szabály, mely szerint az egyik tulajdonostárs által beadott felfolyamodás a többi tulajdonostárs által is beadottnak volna tekintendő, habár ugyanazon okirat alapján és ugyanolyan értelmű rendelkezést tartalmaz is a végzés a többi tulajdonostársakra vonatkozóan, mint a felfolyamodással élő tulajdonostársra vonatkozóan. (Pk. V. 5912/1921. Pdt. VII. 70.)

Az egyik haszonbérlőtárs halála folytán az örökösök ellen a haszonbérlet közösségének megszüntetése iránt indított per az alperesekre nézve csak egységesen dönthető el. (P. V. 1577/1921. Pdt. VII. 133. sub III.)

Habár az ügynek csak egységes elbírálhatása esetében az egyik pertárs által használt fellebbvitel a másikra is kiterjed, azonban az utóbbit nem lehet a megbízása nélkül közbetett sikertelen jogorvoslat költségével megterhelni. (P. II. 369/1922. Pdt. VIII. 134.)

Az a kérdés, hogy az alperesek, mint eladók teljesítésre, avagy teljesítés helyett kártérítésre köteleztessenek-e, mindkét alperesre nézve csak egységesen dönthető el. (P. VII. 6139/1922. Pdt. VIII. 141.)

Bírói egyesség ellen az egyik pertárs által használt perújítás a másik pertársra ki nem hat. (P. VI. 5269/1922. Pdt. VIII. 142.)

Egyik alperes beismerése a tagadó alperessel szemben nem hatályos. (P. IV. 6756/1923. Pdt. IX. 125.)

A gyermek törvénytelenítésének kérdése mindkét alperessel szemben csak egységesen bírálható el. (P. III. 2845/1923. Pdt. IX. 180.)

Az alkalmi egyesülés egyetemlegesen kötelezett tagjaiként

perbevont alperesekkel szemben a kereseti követelés csak egységesen dönthető el. (P. VII. 2037/1924. Pdt. X. 10. sub II.)

Ha az egyik alperes az elsőbírói ítélet elleni jogorvoslatról nemcsak kifejezetten lemondott, hanem az ítéleti rendelkezés értelmében teljesített is, akkor az ítélet vele szemben, a többi alpereseknek és a Pp. 88. §. 3. bekezdése alá nem eső beavatkozónak fellebbezése dacára jogerőre emelkedik. (P. IV. 3400/1924. Pdt. X. 69. sub II.)

Az a kérdés, hogy az egyetemlegesen kötelezett alperesek az egyedi áru természetbeni kiadásában, avagy az érték megfizetésében marasztaltassanak-e, reájuk nézve csak egységesen dönthető el. Ha tehát a természetbeni marasztalás ellen csak az egyik alperes fellebbezett, ez a másikra is kihat. Ha a fellebbezési bíróság az ügyet mégis csak a fellebbező alperessel szemben tette elbírálás tárgyává, ítélete feloldandó. (P. VII. 5066/1924. Pdt. X. 71.)

Ha úgy az eladó, mint a vevő ugyanazt az összeget követeli a meghitelezett pénzintézettől a maga részére, a két igény csak egységesen bírálható el, mert az egyiknek a megítélése a másiknak az elutasítását szükségképpen maga után vonja. Ennélfogva a pénzintézetnek a vevő javára történt marasztalása ellen az eladó részéről használt fellebbvitel a pénzintézet javára is kihat. (P. VII. 4592/1924. Pdt. X. 73. sub II.)

Ugyanarra a dologra több önálló követelés erejéig eszközölt foglalás esetében eme követelésekre jogosítottak között nincs olyan kapcsolat, hogy ama dolog iránt támasztott igényper reájok nézve csak egységesen volna eldönthető, következésképp az elsőbíróság ítélete ellen egy alperes által beadott fellebbezés a nem fellebbező alperesek érdekében is beadottnak nem tekintendő. (P. V. 5941/1926. Pdt. XIII. 24.)

A csak egységesen elbírálható pergátló kifogás kérdését a felülvizsgálati bíróság azzal a felperestárssal szemben is eldöntheti, akivel szemben a fellebbezési bíróság az elsőbíróság határozatát — tévesen — érintetlenül hagyta. (P. V. 8938/1926. Pdt. XIV. 20. sub II.)

Az igényperben a különböző foglaltatók érdeke egymástól független, a peres kérdés mindenik foglaltató irányában külön-külön és önállóan elbírálható és a hozott ítélet nem állapít meg mindenkivel szemben elismerendő jogot, ennélfogva az igényperben a különböző foglaltatók között fennálló pertársaság nem az anyagi jogon, hanem csupán az 1881: LX. t.-c. 94. §-ának a pervitel célszerűségére tekintettel fennálló rendelkezésén alapul és nem vonható a Pp. 80. §-a alá, következésképpen a fellebbező alperes fellebbezésének hatálya a Pp. 410. §-a értelmében a nem fellebbező alperesre ki nem terjed. (Bpesti tábla P. XIV. 12.204/1929. Pdt. XV. 134.)

81. §. *A per szorgalmazására bármelyik pertárs jogosítva van, tekintet nélkül a köztük levő viszonyra. Határnapra valamennyi pertársat meg kell idézni.*

Magától értetődik, hogy abban az esetben, ha a per valamely pertársra nézve jogerősen be van fejezve, (például a fellebbezés elmulasztásával) őt többé nem kell idézni.

Harmadik fejezet.

Harmadik személyek részvétele a perben.

Főbeavatkozás.

82. §. *Aki valamely dolgot vagy jogot, amely iránt más személyek közt per van folyamatban, egészben vagy részben maga részére követel, jogát a per jogerős eldöntéséig főbeavatkozási perrel érvényesítheti.*

Mi. A főbeavatkozási per tulajdonképen a főperbe belenyuló külön per. A főbeavatkozó a főper mindkét felének ellenfele, a felperesnek és az alperesnek egyaránt. Önálló perfél, akinek keresetére az ítélet közvetlenül kiterjed.

Ez az intézmény, amelyet már régi jogunk is (HK. I. R. 31., II. R. 84., 85. címei) ismert, a perek számának csökkentésére és az ellentétes határozatok kikerülésére célszerű eszköz. A harmadik személy joga enélkül gyakran illuzóriussá válnék, míg a főbeavatkozás lehetővé teszi azt, hogy a jogosult már akkor is érvényesíthesse jogát, mikor még el nem dőlt, hogy ki ellen kell fellépnie. Nagy előnye a beavatkozási pernek úgy a félre, mint a bíróságra nézve az, hogy megállapítja a harmadik személy perére nézve a főper bíróságának illetékességét. A két per egyesítése a tárgyalás és eldöntés egyszerűsítését teszi lehetővé, költség- és munkakímélést eredményez. Az esetleges visszaéléseket meg kell gátolni és a javaslat rendelkezik is arról, hogy a beavatkozást a per huzavonására eszközül felhasználni ne lehessen.

A Pp. tág körben jogosítja fel a harmadik személyt a főbeavatkozásra, tudniillik mindazokban az esetekben, amikor a harmadik személy a per tárgyát — legyen az akár dolog, akár jog — egészben vagy részben a maga részére követeli.

Különösen megengedi a Pp., hogy a dolog iránt lehessen beavatkozással élni, tehát nemcsak akkor, amidőn a beavatkozó magát a folyamatban levő perben felperesi minőségben érdekeltnek véli, hanem akkor is, ha a per tárgyát más címen követeli a maga részére, mint a főperbeli felperes, amely esetben a be-

avatkozó gyakorlatilag ép úgy érdekelve lehet abban, hogy a dolog a főperbeli felperesnek oda ne ítéltessék, mint akkor, ha azt ugyanazon a címen veszi maga részére igénybe.

Jegyzet. A főbeavatkozási pert a felülvizsgálati eljárás folyamán is meg lehet indítani.

Az elsőbíróságnál előterjesztett és érdemlegesen elbírált főbeavatkozási keresetet a fellebbezési bíróság vissza nem utasíthatja, hanem azt a beavatkozó fellebbezése folytán érdemlegesen el kell döntenie. (Temesvári tábla Fs. 279/1913. Pdt. I. 3.)

A törvény nem zárja ki, hogy felperes a perben érvényesített követelését a per folyamán engedményezze és hogy az engedményes perbelépvén, azt folytathassa. (Bpesti tábla 1914. G. 1568. Pdt. I. 341.)

I. Felperes beleegyezésével az ő jogutódja, főbeavatkozási kereset nélkül is, új felperesként perbe léphet ugyan, de az a körülmény, hogy az eredeti felperes a beavatkozónak jogutódlását elismeri, még nem vonhatja maga után a beavatkozónak elutasítását. — II. Főbeavatkozásnak a végrehajtási igényperben is helye van. (Bp. tábla P. IV. 4605/1915. Pdt. II. 61.)

A bíróság nem köteles az árvaszéket — a kiskorúak beavatkozásának lehetővé tétele céljából — eseti gondnok kirendelése iránt megkeresni. (P. VII. 10.797/1915. Pdt. II. 352.)

83. §. *A főbeavatkozási pert a főper első folyamodású bírósága előtt mind a két fél ellen intézett keresettel kell megindítani.*

Az idézés a főperben kitűzött határnapra is történhetik.

A főbeavatkozási per önálló per. A bíróság azonban a főpert a főbeavatkozási per jogerős eldöntéséig felfüggesztheti s a pereknek együttes tárgyalását is elrendelheti. (236. §.)

Mi. Az a szabály, hogy a beavatkozási perben az idézés és a kereset nemcsak a felperes ellen, hanem mindkét fél ellen intézendő, módot nyujt a beavatkozónak arra, hogy mindkét fél ellen jogérvényes határozatot kapjon, amely a körülményekhez képest mindkét fél ellen végrehatjható is. A beavatkozó helyzete ilykép a határozat után mindkét féllel szemben tisztázva lesz.

A Pp. mindezt azért teheti, mert a főbeavatkozási pert önálló perkép szabályozza, mely a főper tárgyalását és jogérvényes eldöntését nem függeszti fel szükségképen. A Pp. szerint a bíróság szabad belátása szerint dönti el, vajjon a főper eldöntését a főbeavatkozási per folytán felfüggessze vagy a két per együttes tárgyalását rendelje el. Ezt a bíróság a 233. és

234. §. értelmében bármely összefüggésben álló más perrel is megteheti, a főbeavatkozási per tehát e tekintetben nem tér el más pertől. Azáltal, hogy a bíróság a főpert, tekintet nélkül a főbeavatkozási perre, jogérvényesen eldöntheti, elejét veszi annak, hogy valamely fél a beavatkozást a főper elhuzására felhasználhassa.

A főperrel való összefüggés szolgál indokul annak, hogy a főbeavatkozási per a főper bírósága előtt, még pedig a per önállóságánál fogva sohasem felső bíróság előtt fellebbvitellel kapcsolatosan, hanem keresettel a főper első folyamodású bírósága előtt indítandó meg. A perek együttes tárgyalása különben nem volna lehetséges.

A Pp. addig engedi meg annak a megindítását, amíg a főper jogerejüleg eldöntve nincsen. Semmi indok sem szól amellett, hogy a beavatkozási per megindíthatását kizárjuk akkor, amikor a főper a fellebbezési bíróság előtt van, a fellebbezési bíróság épp úgy egyesítheti a két per tárgyalását és eldöntését, mint az elsőbíróság, feltéve természetesen, hogy a beavatkozási per olyan időben kerül fel hozzá, amikor a főpert még be nem fejezte. Szükség esetében azt is megteheti a fellebbezési bíróság, hogy akár a felek kérelmére, akár az elsőbíróság jelentésére a főper tárgyalását a beavatkozási per felérkezéséig felfüggeszti. Ha a főper már felülvizsgálat alatt áll, az egyesítés lehetősége természetszerűleg szűkebb korlátok közé szorul, azonban még mindig megmarad a főper felfüggesztésének és az illetékesség megalapításának jelentékeny előnye, melyre figyelemmel a javaslat a beavatkozási per megindításának a főper jogerős eldöntéséig helyet ad.

A 83. §-nak az a szabálya, mely szerint a főbeavatkozási pert az elsőfolyamodású bíróságnál kell megindítani, nemcsak azt fejezi ki, hogy ez a bíróság a főbeavatkozási perre kizárólag illetékes, hanem az is következik ebből, hogy a főper bírósága a főbeavatkozási perben hatáskörrel is bir. —

Felperes beleegyezésével az ő jogutódja, főbeavatkozási kereset nélkül is, új felperesként perbe léphet ugyan; de az a körülmény, hogy az eredeti felperes a beavatkozónak jogutódlását elismeri, még nem vonhatja maga után a beavatkozónak elutasítását. Főbeavatkozásnak végrehajtási igényperben is helye van. (B. 4605/915. Pdt. II. 61.)

Ugyanannak a dolognak a közvetítéséért ugyanattól az eladótól két különböző ügylet alapján más-más ügynök követelte jutalék nem azonos követelés. Az ilyen követelés alapján beavatkozó fél nem főbeavatkozó. (B. 8126/922. Ptt. IV. 15.)

A főperben a főbeavatkozónak mint nem peres félnek fellebbviteli joga nincs, a főpert megszüntető végzés ellen tehát felfolyamodással nem élhet. (Pk. V. 2605/1929. Pdt. XIV. 147.)

Mellékbeavatkozás.

84. §. *Aki jogilag érdekelve van abban, hogy más személyek között folyamatban levő per az egyik fél javára dőljön el, a fél pernyertességének elősegítése céljából a perbe beavatkozhatik (mellékbeavatkozás).*

A törvénynek a mellékbeavatkozásra vonatkozó rendelkezései azokban az esetekben is alkalmazandók, amelyekben a mellékbeavatkozást külön törvény engedi meg.

Míg a főbeavatkozási per önálló per jellegével bir, addig a mellékbeavatkozás járulékos természetű. A mellékbeavatkozó nem önálló perfél, akinek a peres felektől eltérő érdeke van, hanem segédje annak a félnek, akinek pernyertessége érdekében áll. Ez határozza meg viszonyát és perbeli cselekvési körét a peres felekkel szemben.

A mellékbeavatkozónak a felek beleegyezésétől független joga van arra, hogy az eljárásban résztvegyen és pedig a törvény által meghatározott sui generis szerepkörrel, amelyben az illető felet bizonyos perbeli cselekményekkel támogathatja s egyúttal pervitelét ellenőrizheti. A mellékbeavatkozás puszta tényéhez az a specifikus jogkövetkezmény fűződik, hogy a mellékbeavatkozó a peres féllel szemben az ítélet helytelenségét sikerrel nem állíthatja s a fél hibás pervitelére is csak bizonyos korlátok között hivatkozhatik. Nevezetesen csak akkor emelheti a hibás pervitel kifogását (exceptio male gesti processus), ha a fél őt perbeli cselekményeiben akadályozta vagy ha a fél a csak előtte ismeretes támadó vagy védő eszközöket szándékosan, vagy súlyos gondatlanságból fel nem hozta, vagy ha a beavatkozás idejében a per már oly stádiumban volt, hogy a beavatkozó már nem cselekedhetett sikeresen.

Az 1868: LIV. t.-c. 79. és 82. §-a és utóbb az 1881: LIX. t.-c. 9. és 10. §-a csak a perbehívott beavatkozásáról rendelkeznek. Más törvényeink szerint azonban egyes különös esetekben helye van az önkéntes mellékbeavatkozásnak is. Így beavatkozási jog illeti a csődtörvény 26. §. értelmében a csődhitelezőket a megtámadási perbe, — a végrehajtási törvény 92. §-a értelmében a végrehajtási igényperbe a végrehajtató jogának megvédése végett a végrehajtást szenvedettet — a végrehajtási törvény 119. §-a értelmében a törvényes zálogjoggal biró hitelező által a végrehajtást szenvedő ellen indított perbe az érdekelteket, a végrehajtási törvény 161. §-a értelmében, ingatlanra vonatkozó telekkönyvileg feljegyzett tulajdoni igény iránti perbe az ingatlanra a tulajdoni igény után bejegyzett zálogjoggal biró végrehajtatót. Ezekre az esetekre tekintettel az 1893: XVIII. t.-c. 140. §-ában a perbehívotton kívül a beavatkozásra jogosítottakról is beszél.

A mellékbeavatkozásra azonban nemcsak ezekben az esetekben van szükség. Sok más esetben is meg kell harmadik személynek a beavatkozást engedni, egyrészt, hogy az egyik felet segítse, másrészt, hogy azt ellenőrizze. Így például a kezes érdekelve van az egyenes adós elleni pernek, az egyetemleges adóstárs a másik adós elleni pernek eldöntésében. Semmi sem szól az ellen, hogy a szavatos, aki perbehívható, önként is beavatkozhassék a perbe. Minthogy a telekkönyvi jog kitörlése iránti pernek feljegyzése esetében az ítélet az 1860. évi szeptember 19-iki rendelet 5. §-a értelmében azok ellen is hatályos, akik az ingatlanra a feljegyzés után szereztek jogot, ez utóbbiak nem nézhetik tétlenül a törlési per folyását. A Pp. ennélfogva az önkéntes mellékbeavatkozásnak mindazokban az esetekben helyt ad, amidőn a beavatkozó jogilag érdekelve van abban, hogy a bíróság a pert az egyik fél javára döntse el.

Az az alperes, akivel szemben a tárgyalás a Pp. 232. és 234. §-ai alapján elkülönített és felfüggesztetett, a másik alperes ellen folyamatban maradt perbe a Pp. 84. §-a alapján beavatkozhatik. (Nagyváradi tábla P. I. 66/1916. Pdt. II. 145. sub V.)

A végr. törv. 96. §. 3. bekezdése szerint az igényperekben hozott ítélet az igénylő és a végrehajtást szenvedő közötti jogviszonyra hatállyal nem bir, ennélfogva a Pp. 88. §-ában foglaltakra figyelemmel a végrehajtató érdekében a végr. törv. 92. §-a alapján az igényperben beavatkozott végrehajtást szenvedett, perjogi állását illetőleg a Pp. 80. §-ában szabályozott jogkörrel biró pertársnak nem tekinthető, hanem csak oly mellékbeavatkozónak, aki a fél érdekében a pernyertesség elősegítése céljából a per állása szerint megtehető, de a fél perbeli cselekményeivel ellentétben nem álló cselekményeket véghez vinni jogosítva van. (Pp. 84., illetve 88. §. első bekezdése.) Ily beavatkozó ügyfélként ki nem hallgatható és a perköltségben a pernyertes ellenfél javára a Pp. 433. §-a értelmében nem marasztalható. (1916. márc. 18. P. IV. 918. Pdt. II. 524.)

A gondnokság alá helyezési eljárásban a Pp. 704. §-ának a Pp. 720. §-a szerint alkalmazandó rendelkezése értelmében a perbe, mint mellékbeavatkozók, csak a keresetindításra jogosítottak léphetnek be; nincs tehát helye a beavatkozásnak azon az alapon, hogy a beavatkozó az alperestől ennek ingatlanait megvette s így felperesek keresete, illetve alperes gondnokság alá helyezése folytán az ő vételi szerződése a megtámadás veszélyének van kitéve. (1923. nov. 13. P. III. 4667. Pdt. IX. 52.)

Elfogadandó a mellékbeavatkozás, ha a keresetbe vett határvonal megszüntetésével kapcsolatban lebontani kért építmény részben a mellékbeavatkozó telkén áll. (P. I. 2336/1923. Pdt. X. 11. sub III.)

A gyámi törvény 259. §. értelmében az ideiglenes gondnok

jogköre a gondnokolt személyi ügyeire és a vagyonára való felügyeletére terjed ki. Ennek következtében az ideiglenes gondnok, külön gyámhatósági feljogosítás nélkül, az ideiglenesen gondnokolt perébe bele nem avatkozhatik, még akkor sem, ha úgy véli, hogy a peres eljárásban meghozott határozat által megállapított kötelezés a gondnokolt vagyonát túlzottan megterheli. (P. III. 5773/1926. Pdt. XII. 65.)

85. §. *A mellékbeavatkozás a per bármely szakában a per jogerős eldöntéséig és fellebbvitellel kapcsolatban is történhetik.*

Nincs kizárva a beavatkozás a felülvizsgálati eljárásban sem.

Az a szabálytalanság, hogy a fellebbezési bíróság a perbehívott szavatost a perbehívásról nem értesítette, az ítélet feloldására alapul nem szolgálhat, ha a szavatosság elvállalása a per eldöntésére befolyással úgy sem birt volna. (Bpesti tábla 1915. ápr. 26. P. IV. 3294. Pdt. II. 47.)

A tartalma és lényege szerint mellékbeavatkozásnak tekintendő cselekmények e jellegén nem változtat az, hogy a „beavatkozás" szó nem használtatott. — A pertárs, akire nézve az elsőbírói ítélet jogerőre emelkedett, a fellebbezési eljárásban a másik pertárs mellett beavatkozhatik. (P. V. 1869 1929. Pdt. XV. 78.)

86. §. *A mellékbeavatkozás bejelentésében a beavatkozónak érdekét is elő kell adnia.*

A mellékbeavatkozás bejelentése írásban történik és a felekkel közlendő. A járásbirósági eljárásban a bejelentést a tárgyalási jegyzőkönyvbe is fel lehet venni.

A mellékbeavatkozást kijelentő önálló irat alaki kellékei: 136—138. §§.

Akik a perben való érdekeltségüket a Pp. 86. §-ának megfelelően elő nem adták, sőt a perbe való beavatkozásukat alakszerűen be nem jelentették, egymagában azért, mert az alperesek által előterjesztett kizárási kérelemhez a perhez fűződő jogi érdek nélkül ők is csatlakoztak, mellékbeavatkozóknak még nem tekinthetők; hadbavonulásuk miatt tehát az eljárás fel nem függeszthető és felfolyamodási joguk nincs. (1916. nov. 16. Pk. II. 5934. Pdt. III. 40. sub I.)

87. §. *Ha a felek bármelyike a mellékbeavatkozás visszautasitását kéri, a bíróság a felekkel és a beavatkozóval tartott tárgyalás után végzéssel határoz. Ha a be-*

avatkozó érdekét valószínűvé teszi, a beavatkozást nem szabad visszautasítani.

A beavatkozást visszautasító végzés ellen felfolyamodásnak van helye.

Amig a visszautasítás jogerősen kimondva nincs, a mellékbeavatkozó a perben részt vehet.

Mi. Nehogy a beavatkozó minden alapos ok és érdekeltség nélkül elhuzhassa a pert, feljogosítja a javaslat a feleket arra, hogy a beavatkozás visszautasítását kérhessék. Nem lehet ezt a jogot az ellenféltől sem megvonni, mert neki sem lehet közömbös, kivel áll, mint ellenféllel szemben. Abból, hogy a Pp. szerint csak akkor határoz a bíróság a beavatkozás felől, ha a felek valamelyike annak visszautasítását kéri, kitűnik az is, hogy ha a felek egyike sem ad elő ilyen kérelmet, a bíróság a beavatkozás jogosultságának vizsgálatába nem bocsátkozik. A főpernek alaptalan visszautasítási kérelemmel való elhuzását gátolja a 87. §. utolsó bekezdése, melyből kitűnik, hogy a beavatkozási kérelem a per folyamát nem akasztja meg.

Jegyzet. Felfolyamodás: 550—555. §§. — Perbehívás: 90. §.

A Pp. 87. §-ának helyes értelme csakis az lehet, hogy a bíróság a mellékbeavatkozás kérdését a pertől elkülönítve tárgyalja és külön végzéssel dönti el; az ilyen végzés ellen pedig felfolyamodásnak van helye. Ezért a bíróság szabályellenesen jár el, amikor a mellékbeavatkozás visszautasítása felett az ítéletben határoz. Mindazonáltal a beavatkozó az ítélet e része ellen felülvizsgálati kérelemmel élhet: mert a jogorvoslatok szempontjából a bírói határozatnak a bíróság által adott elnevezése (ítélet, végzés) az irányadó és mert a felektől nem lehet akkora gondosságot megkövetelni, hogy a határozatot abból a szempontból is vizsgálat alá vegyék, hogy annak a címe a tartalmának megfelel-e? (Kolozsvári tábla P. II. 2326/1915. Pdt. III. 17.)

Ha a beavatkozó által támogatott félnek az ellenfele a mellékbeavatkozásnak a visszautasítását nem kérte és a mellékbeavatkozóval érdemben tárgyalt, ezzel lemondott arról a jogáról, hogy a beavatkozás jogosultságát kifogásolhassa és így pervesztessége esetében őt a beavatkozó költségeiben is marasztalni kell. (P. V. 5376/1917. Pdt. IV. 218.)

88. §. *A mellékbeavatkozó jogositva van a fél érdekében a per állása szerint megtehető minden cselekményt véghezvinni; a félre nézve azonban e cselekménynek csak annyiban van hatálya, amennyiben a fél cselekményével ellentétben nem áll.*

A féllel közlendő határozatokat és iratokat a mellékbeavatkozóval is közölni kell.

Ha a perben hozandó ítélet jogereje a mellékbeavatkozónak az ellenfélhez való viszonyára is kiterjed, cselekményeire a 80. §. megfelelően alkalmazandó.

Mi. Ez a §. a mellékbeavatkozó perbeli cselekményeinek körét határozza meg. Ő rendszerint segédkezik (causae adesse) annak a félnek, akivel érdekviszonyban van, tehát a fél mellett és nem vele ellentétben működik, következésképen cselekményének a félre nézve csak annyiban lehet hatálya, amennyiben az a fél cselekményével ellentétben nem áll. Az említett szabály alól csak akkor van kivételnek helye, midőn a perben hozandó ítélet hatásában reá is kiterjed, például a perfeljegyzés után telekkönyvi jogot szerzett beavatkozónál. Ilyen esetben reá a 80. §. megfelelően alkalmazandó.

Jegyzet. A mellékbeavatkozás költsége: 429., 433. §§.

A végr. törv. 96. §. 3. bekezdése szerint az igényperekben hozott ítélet az igénylő és a végrehajtást szenvedő közötti jogviszonyra hatállyal nem bír, ennélfogva a Pp. 88. §-ában foglaltakra figyelemmel a végrehajtató érdekében a végr. törv. 92. §-a alapján az igényperben beavatkozott végrehajtást szenvedett, perjogi állását illetőleg a Pp. 80. §-ában szabályozott jogkörrel bíró pertársnak nem tekinthető, hanem csak oly mellékbeavatkozónak, aki a fél érdekében a pernyertesség elősegítése céljából a per állása szerint megtehető, de a fél perbeli cselekményeivel ellentétben nem álló cselekményeket véghezvinni jogosítva van. (Pp. 84., illetve 88. §. első bekezdése.) Ily beavatkozó ügyfélként ki nem hallgatható és a perköltségben pernyertes ellenfél javára a Pp. 433. §-a értelmében nem marasztalandó. (1916. márc. 18. P. IV. 918. Pdt. II. 524.)

Az alsóbírósági eljárásban részt nem vett mellékbeavatkozó csak az általa támogatott fél részére nyitva álló határidőn belül élhet — beavatkozással kapcsolatos — fellebbvitellel. (P. IV. 2883/1921. Pdt. VII. 11.)

Azt a tényállást, amely szerint a kereset alapjául szolgáló ügylet büntetendő vagy a jó erkölcsökbe ütköző cselekménynek minősül, a bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján hivatalból észleli. Az ellenkezőnek a beismerése nem joghatályos; az alperest támogató beavatkozó tehát nincs elzárva attól, hogy az alperesnek ilyen hatálytalan beismerésével ellentétes, de végeredményben az alperes pernyertességét elősegítő védekezést előterjeszthessen. (1921. okt. 13. P. IV. 1772. Pdt. VII. 117.)

A felperest támogató mellékbeavatkozó a felperestől költségmegtérítést nem igényelhet; ellenben mindketten a pernyertes alperes javára a perköltségekben külön-külön marasztalandók. (P. III. 2297/1923. Pdt. IX. 161.)

A Pp. 88. §-a 3. bekezdésének fennforgásához nem elegendő az, hogy a felperes pernyertessége az alperes mellett beavatkozónak a helyzetét tényleg károsan befolyásolja, hanem az szükséges, hogy az ítélet a vitás kérdést a beavatkozó s a támogatott fél ellenfele között jogilag is eldöntse s közöttük ítélt dolgot létesítsen. (P. IV. 3400/1924. Pdt. X. 69. sub I.)

Az eladó által a meghitelezett pénzintézet ellen indított perben az alperes mellett mellékbeavatkozóként fellépett vevőnek a mellékbeavatkozói minősége megszűnik, ha a per a vevő által az eladó s a pénzintézet ellen indított perrel egyesíttetvén, a vevő valóságos pertárssá lesz. (P. VII. 4592/1924. Pdt. X. 73. sub I.)

A mellékbeavatkozó az általa sikertelenül emelt pergátló kifogással az ellenfélnek okozott költségben marasztalandó. (P. III. 5360/1927. Pdt. XIII. 94. sub II.)

A mellékbeavatkozó peres félnek nem tekinthető, amiből következik, hogy nem félként, hanem tanúként hallgatandó ki; ha azonban a fellebbezési bíróság, ítéletének indokolása szerint, a mellékbeavatkozót azért bocsátotta esküre, mert úgy találta, hogy vallomását a per egyéb adatai nagymértékben valószínűsítik és így vallomása nem a perben elfoglalt helyzeténél fogva, hanem úgy volt mérlegelhető, mintha tanúként lett volna kihallgatva: nem sértett a fellebbezési bíróság lényeges eljárási szabályt, amikor vallomását mint bizonyítékot figyelembe vette és a tényállást ez alapon állapította meg. (P. II. 5631/1926. Pdt. XIV. 41.)

Az igényperbe beavatkozó végrehajtást szenvedő a per folytatását a peres felek akarata ellenére nem követelheti. (P. V. 7104/1928. Pdt. XIV. 71.)

Mellékbeavatkozásnak a per jogerős befejezéséig, a felülvizsgálati határidő eltelte után is, helye van. (P. IV. 4946/1928. Pdt. XIV. 103.)

Az egész ház főbérlője által a bérlő ellen a bér megfizetése iránt indított perben a felperes kereshetőségi jogának megállapításához elegendő, ha a mellékbeavatkozóként fellépő háztulajdonos a kereshetőségi jogot elismeri. Ez mint rendelkező nyilatkozat a felülvizsgálati eljárásban is előterjeszthető. (P. VI. 2985/1928. Pdt. XIV. 119.)

A Pp. 88. §. 3. bekezdése alá eső beavatkozó fellebbezési jogát nem érinti az, hogy a támogatott fél a fellebbezésről lemondott. (P. V. 1869/1929. Pdt. XV. 78.)

Perbehivás.

89. §. *Az a fél, aki pervesztés esetére harmadik személy ellen szavatossági vagy kártérítési követelést vél érvényesíthetni, vagy pervesztés esetére harmadik személynek*

követelésétől tart, úgyszintén az, akit oly követelés iránt perelnek, amelyet a harmadik személy is a maga részére igényel, a harmadik személyt a pernek jogerejű eldöntéséig perbe hívhatja. A perbehivott további perbehivással élhet.

Mi. A magánjog szerint az a fél, aki perveszteség esetére egy harmadik személy ellen szavatossági vagy kártérítési igényt kíván érvényesíteni, bizonyos következmények terhe mellett módot köteles ennek a harmadik személynek nyujtani arra, hogy a perbe beavatkozzék.

A 89. §. szerint nemcsak az a fél, aki szavatossági vagy kártérítési követelést vél érvényesíthetni, hívhatja a harmadik személyt a perbe, hanem az is, aki pervesztés esetére egy harmadik személynek követelésétől tart. Így például, midőn a bizományos a kereskedelmi törvény 368. §-a értelmében harmadik személlyel kötött ügyletből perel és attól tart, hogy pervesztés esetére a megbízó ellene kártérítési igényt fog érvényesíteni. Ugyanily eset forog fenn, midőn az átvevő a szállítmányozó vagy fuvarozó ellen keresetet indít, mely az elküldő érdekeit is érinti. Mindezekben az esetekben célszerű az érdekelt harmadikat a pernek folyamatban létéről értesíteni és neki a beavatkozást lehetővé tenni. Ugyanez indokolja annak a harmadik személynek perbehívását is, aki a követelést a maga részére igényli, mivel ennek is lehet a perfél ellen szavatossági vagy kártérítési igénye.

A perbehívásra vonatkozó szabályok kapcsolatosak a beavatkozás szabályozásával, mert céljuk az, hogy a beavatkozást lehetővé tegyék.

Mivel a beavatkozás az ügy jogerős eldöntéséig lehetséges, a perbehívást is addig kell megengedni.

Az az adós, aki a tartozást a pénzfelvételi megbízott kezéhez fizette és utóbb a hitelező által indított kereset folytán kénytelen volt a tartozást másodszor is megfizetni, pusztán ezen az alapon még nem perelheti sikeresen az első fizetést felvevő személyt, ha ezt a hitelező által indított perbe szavatosként be nem hívta. Utóbbi tehát nincs elzárva annak a bizonyításától, hogy a pénz felvételére fel volt jogosítva. (Bp. tábla P. IV. 5916/1915. Pdt. II. 48.)

A perbehívási kérelemnek helyt adó végzés (Pp. 89. §.) felfolyamodással meg nem támadható. (P. II. 9297/1915. Pdt. II. 364. sub *a*)

A bíróság a szavatos perbeidézése végett a tárgyalást elhalasztani nem köteles. Ennek megtagadása miatt tehát nincs helye felülvizsgálati panasznak. (P. IV. 7933/1922. Pdt. IX. 33.)

90. §. *A perbehivásban elő kell adni a perbehivás alapját és a per állását.*

A perbehivás irásban történik és az ellenféllel is közlendő. A járásbirósági eljárásban a perbehivást a tárgyalási jegyzőkönyvbe is fel lehet venni.

Mi. A perbehívás a javaslat 90. §-a értelmében irattal történik, amely az ellenfélnek is kézbesítendő. Az ellenfélnek a perbehívás alapjáról azért kell értesülni, mert a 87. §. értelmében ebben az esetben is kérheti a beavatkozás visszautasítását. A 138. §. általános szabályánál fogva járásbirósági eljárásban a perbehívási kérelem, valamint a mellékbeavatkozás bejelentése, ha a tárgyaláson kívül adják elő, jegyzőkönyvbe is mondható. Ezekben az esetekben a szükséges értesítés a jegyzőkönyv másolatának, illetőleg kivonatának közlésével történik.

Minthogy a perbehívás magától a pertől külön kérdés, nem szorul külön kimondásra, hogy a közlés megtagadása miatt felfolyamodásnak van helye. Az 1881: LIX. t.-c. 9. §-a szerint a bíróság a tárgyalást a perbehivott értesíthetése végett tizenöt napra elhalaszthatja. Ezt a bíróság a 239. §. értelmében külön kimondás nélkül is megteheti.

Jegyzet. A perbehívási irat alaki kellékei: 136—138. §§. Visszautasítandó a felülvizsgálati tárgyaláson bemutatott perbehívási kérelem, ha nem tartalmazza a per állásának előadását. (P. IV. 3262/1920. Pdt. VI. 72.)

91. §. *Ha a perbehivott a perbehivóhoz csatlakozik, mellékbeavatkozóként szerepel.*

A perbehivó és a perbehivott közötti jogviszony a perben el nem dönthető és a védelem elvállalásából a szavatossági vagy kártalanitási kötelezettség elismerése nem következtethető.

A perbehívás a mellékbeavatkozás joghatásainak (melyeket a 84. §-nál részleteztünk) kényszerű előidézésére irányul. Ha a perbehívott a perbehívóhoz csatlakozik, úgy mellékbeavatkozóként szerepel, de a Pp. nem köti össze a perbehívás következtében való beavatkozást a szavatossági igény tárgyalásával. Ha ellenben a perbehívott a felhívásnak nem tesz eleget, úgy egyfelől nem élvezi azt az előnyt, hogy a perbehívót a perben támogathatja és pervitelét a szükséghez képest ellenőrizheti, másfelől viszont feltétlenül beáll reá nézve a mellékbeavatkozásnak az a hátrányos következménye, hogy az ítélet helytelenségét fel nem hozhatja és a fél hibás pervitelére csak bizonyos (a 84. §-nál fentebb részletezett) korlátok között hivatkozhatik. — A perbehívás célja az, hogy szavatosság esetében a szava-

tos a kártalanítás alól a perbeli hibás védelem miatt magát föl ne szabadíthassa; a perbehívás jogkövetkezménye tehát csak a perbehívó félnek a szavatos elleni jogai megóvásában áll, de csupán a védelem elvállalása miatt a perbehívott felet a szavatosság terhében elmarasztalni még az esetben sem lehetne, ha ama perben, amelyben a perbehívási kérvény beadatott, a perbehívó és a perbehívott közötti jogviszony eldöntését a tv. megengedné is, ha a szavatosság esete valóban fennforogna. (C. 89. nov. 27. 1176. Ü. L. 90. 30.)

A szavatossal szemben a perbehívás el nem fogadásának a jogi következménye az, hogy a szavatos az ellene a perbehívó által indított perben nem állíthat és nem bizonyíthat oly tényeket, amelyek a perbehívó ellen lefolytatott perben való érvényesítésük esetén az ezen perbeli felperesnek részben vagy egészben való elutasítására alapul szolgálhattak volna. (C. 907. jun. 27. 946/906. V. p. 1. Mj. Dt. I. 215. sz. 387. l.)

Azon körülmény, hogy az elsőbíróság alperes perbehívási kérelmének teljesítését elmulasztotta, az eljárás törvényszerűségébe ütköző szabálytalanságot képez, mert felek a perbehívásra feltétlenül joggal birnak, miből következik, hogy az elsőbíróság a perbehívási kérelmet teljesíteni köteles. (C. 88. jul. 31. 6469. Ü. L., 88. 34.)

A perbehívott szavatos a felfüggesztés szempontjából a féllel egy tekintet alá esik. (Bpesti tábla 1915. jun. 1. P. IV. 6148. Pdt. I. 347.)

Ha a vevő a harmadik személy által elvett dolog visszaszerzése iránti keresetet az eladó előzetes értesítésével tette folyamatba s így az eladó a perbe beavatkozhatott volna, az utóbb ellene indított visszkeresettel szemben nem védekezhetik sikeresen azzal, hogy a vevő őt perbe nem hívta. És ha nincs arra támpont, hogy a korábbi perben hozott elutasító ítélet elleni fellebbezés sikerre vezetett volna, a szavatos arra sem hivatkozhatik, hogy felperes az elsőbíróság elutasító ítélete ellen nem élt jogorvoslattal. (P. IV. 5851/1926. Pdt. XII. 83.)

Harmadik igénylő személy perbehivása.

92. §. *Ha a beperelt adós azt a harmadik személyt, aki a követelést egészben vagy részben a maga részére igényli, perbe hivja és a perbehivott a perbe belép, az adóst kérelmére a perből végzéssel el kell bocsátani, ha a követelés összegét az igénylők javára a visszavétel jogáról való lemondás mellett birói letétbe helyezi.*

Az adós elbocsátása esetében a pert csakis az igénylő hitelezők között a követeléshez való jog iránt kell foly-

tatni. A pernyertes félnek a letett összeget oda kell ítélni és a perevesztes igénylőt az adósnak okozott költségben is el kell marasztalni, ideértve a letétel költségét is; az alaptalanul okozott költségben azonban az adós ilyenkor is marasztalandó.

Az ellen a végzés ellen, amellyel a bíróság az adóst a perből elbocsátja, felfolyamodásnak van helye.

Mi. Gyakran megtörténik, hogy azt a követelést, amelyért az adóst beperlik, a felperesen kívül más is, pl. mint engedményes, vagy örököstárs, a maga részére igényli; ilyen esetben az adós akkor sem teljesíthet fizetést, ha a követelést elismeri, mert nem tudja, hogy a többi igénylő közül melyiknek fizethet jogosan, az adós tehát idegen személyek közötti vitának lenne az áldozata, ha nem szoríthatná a pert azokra, akik között a vita van. Módot kell tehát neki adni arra, hogy a harmadik igénylő perbe vonása s a követelés letétele útján a perből szabadulhasson. Erre nyujt lehetőséget a 92. §-nak a rendelkezése, amelyhez hasonló szabályt a végrehajtási törvény (1881: LX. .-c.) 82. §-ában is találunk.

Habár az igénylőnek a perbevonása perbehívás útján történik, a perbehívás nem eredményez ezúttal mellékbeavatkozást, mert az igénylő nem a perbehívó védelmét vállalja el, hanem a maga részére igényli a követelést; inkább főbeavatkozásról van itt szó, mely azonban nem a 83. §. szabálya szerint keresettel, hanem a szóbeli tárgyaláson kijelentett belépéssel történik.

Minthogy az eredeti adós kötelezettségének a bírói letétellel eleget tett, a per az ő elbocsátása után már csak az igénylők között folyik tovább és annak tárgya csak az, hogy a letett összeg kinek ítéltessék oda.

Amennyiben az adós a pernek nem volt oka, költségének megtérítésére joga van, ha azonban a költséget alaptalanul ő okozta, pl. a követelés fennállását előbb tagadta, az ennek következtében felmerült költségben őt kell elmarasztalni.

Aki a jogosult személyére nézve alapos kételyben van, a tartozást fizetés helyett letétbe helyezheti. A Pp. 92. §-a csak jogot ad alperesnek ahhoz, hogy a tartozás letétbe helyezése és a harmadik igénylő perbehívása mellett a perből kilépjen; de a jog nem gyakorlása nem zárja el alperest attól, hogy a felperessel szemben önállóan védekezhessék. (Bp. tábla P. IV. 11.253/1915. Pdt. II. 92.)

A Pp. 92. §-a szerint a perből való elbocsátásnak az a feltétele, hogy a beperelt adós a követelés összegét, az igénylők javára, a visszavétel jogáról való lemondás mellett, bírói letétbe helyezi; s a követelés összege alatt nemcsak a tőkeköve-

telés, hanem a keresetben érvényesített járulékai, így tehát a kamatok is értendők, az a kérdés pedig, hogy felperes milyen kamatokat jogosult követelni, a perből való elbocsátás szempontjából nem vizsgálható. Azt a kijelentést, hogy alperes a letett összeget az igénylők javára a visszavétel jogáról való lemondás mellett helyezi bírói letétbe, a Pp. 92. §-ára való egyszerű hivatkozás nem pótolhatja, különösen akkor nem, amikor alperes a felperes elutasítását kéri. Ily védekezés mellett tehát az alperes a perből el nem bocsátható. (Bpesti tábla P. V. 3698/1929. Pdt. XIV. 144.)

Az elől megnevezése.

93. §. *Az, akit, mint valamely dolog birtokosát, amelyet harmadik személy nevében birlal, vagy oly szolgalom vagy más dologi jog iránt perelnek, amelyet harmadik személy nevében gyakorol, a perbebocsátkozást megtagadhatja, ha ezt a harmadik személyt elődjeként megnevezi és nyilatkozattétel végett megidézését kéri.*

Ha a kitűzött határnapon az elődként megidézett harmadik személy ezt a minőségét kétségbe vonja, vagy nem nyilatkozik, az alperes a perbebocsátkozást többé meg nem tagadhatja és az elődként megnevezett személylyel szemben jogosítva van a kereseti követelésnek eleget tenni.

A harmadik személy, ha elődi minőségét a kitűzött határnapon elismeri, az alperes beleegyezésével a perbe léphet és ebben az esetben az alperest kérelmére a felperes beleegyezésével a perből végzéssel el kell bocsátani.

Mi. Megtörténhetik, hogy olyan személy lesz perbe vonva, ki másnak nevében birlal vagy gyakorol jogokat. A perbe vont fél ily esetben a 89. §. értelmében perbe hívhatja ugyan azt, akinek nevében birlal vagy gyakorolja a jogot és ez utóbbi a perbe is avatkozhatik, de ezzel a perbe vont félen még nincs segítve. Aki harmadik személy nevében gyakorolt birtokot vagy jogot, annak a perhez semmi köze, nem ő, hanem a harmadik a peres fél. Az alperesnek tehát joga van arra, hogy ebben az esetben a perből elbocsássák és a harmadik személy lépjen helyébe. Ezt célozzák az elől megnevezésére vonatkozó szabályok.

Ha az elődkép megnevezett személy ezt a minőségét kétségbe vonja, vagy nem nyilatkozik, vagy — ami ezzel egyértelmű — a nyilatkozattételre kitűzött határnapon nem jelenik

meg, a perbebocsátkozást az alperes már nem tagadhatja ugyan meg, de nem köteles védekezni, és a pert folytatni, hanem a felperes követelésének a harmadik személy irányában hatályosan eleget tehet.

Ha az elődkép megnevezett ezt a minőségét elismeri — ami csak a kitűzött határnapon történhetik, — akkor a pert átveheti, ha az alperes ebbe beleegyezik.

Az alperes azonban nem köteles a perből kilépni, ha a perben meg akar maradni; ebben az esetben az elöd mint mellékbeavatkozó vehet mellette abban részt.

Nehogy a perbe vont alperes, aki látja, hogy a pert el fogja veszteni, a per költségétől szabadulhasson, ha teljesen fizetésképtelen egyént nevez meg elődül és ezt állítja perbe, az alperesnek a perből való elbocsátásához mindig szükséges a felperes beleegyezése. — Ha a birlaló alperes nem kéri a Pp. 93. §-ának megfelelően az elődnek nyilatkozattétel végetti megidézését, akkor az elöd puszta megnevezése még nem szolgálhat a kereset elutasításának alapjául, hanem a per a felperes és az elöd közti jogviszony alapján bírálandó el. (Kolozsvári tábla P. II. 2390/1915. Pdt. II. 119.)

Negyedik fejezet.

Meghatalmazottak és ügyvédek.

Mi. A felek képviselete tekintetében általánosságban fenntartja a Pp. mostani jogunknak azt a szabályát, mely szerint a járásbíróságok előtt a felek személyesen vagy meghatalmazott által képviselve is végezhetnek perbeli cselekményeket, a törvényszékek és a felsőbíróságok előtt ellenben rendszerint ügyvéddel kell magukat képviseltetniök.

Jegyzet. Ügyvédi képviselet: Pp. 36., 94—100., 113., 116., 117., 121., 129., 134., 137., 140., 141., 142., 153—155., 159., 194., 195., 196., 199., 202., 207., 213., 214., 257., 299., 336., 401., 425., 451., 468., 470., 482., 485., 488., 512., 527., 531., 544., 545., 553., 613., 643., 705., 776., Ppé.: 15—17., 26., 87.,92. §§.

Járásbíróság előtt személyes eljárás és kötelező ügyvédi képviselet.

94. §. *Járásbíróság előtt a fél, valamint a törvényes képviselő, a cégvezető és az, aki a kereskedelmi társaságot a kereskedelmi törvény rendelkezései szerint bíróság előtt képviselni jogositva van, perbeli cselekményeket személyesen vagy meghatalmazott által végezhet.*

Ha a per tárgyának értéke ezer pengőt *meghalad, váltóperekben pedig a váltókereset vagy a visszkereset tárgyának értékére tekintet nélkül a félnek ügyvéddel kell magát képviseltetnie.*

A kivételeket a törvény határozza meg.

Érték: Ter. 2. §. 3. p. A fellebbezést is ügyvédi képviselet nélkül lehet benyujtani: 482. §. Nem kötelező az ügyvédi képviselet a második bekezdés esetében sem a bírákra, ügyészekre, jogtudorokra nézve stb.: 97. §.; az egyességre, a kiküldött, megkeresett bíró előtti eljárásban: 98. §., a szegénységi jog iránti eljárásban: 122. §.; a váltófizetési meghagyásos eljárásban a kifogásra nézve: 613. §.; felfolyamodás: 553. §.; fizetési meghagyásos eljárásban képviselet: 601. §.; a lakfelmondási eljárásban 625. §.; ügyvédi díj megállapítási eljárásban Ppé. 18. §.; a majorsági zsellérbirtok megváltása iránti eljárásban: Ppé. 25. §.

Postatakarékpénztár képviselete: 47.557/1925. I. M. (I. K. 184.)

Meghatalmazottak a járásbíróság előtt.

95. §. *Ha a fél nem személyesen jár el, a járásbíróság előtt meghatalmazottul rendszerint csak ügyvédet nevezhet. Ha az ügyvédi képviselet nem kötelező, az ügyvéden kivül mint meghatalmazott képviselheti:*

1. a felmenő ágbeli rokon lemenő ágbeli rokonát és viszont, a férj nejét és nejének felmenő vagy lemenő ágbeli rokonát, a nő férjét, a testvér testvérét és a pertárs pertársát;

2. a gazdatiszt, az erdőtiszt és a bányatiszt, valamint az, aki valamely ingatlan kezelésével járó ügyletek kötésére állandóan meg van hatalmazva, a gazdaságból vagy az ingatlan kezeléséből eredő ügyekben azt, akinél alkalmazva van;

3. a kereskedőnek az üzletben állandóan alkalmazott kereskedelmi meghatalmazottja és az iparosnak üzletvezetője az üzletből származó perekben főnökét;

4. a gazda cselédjét és a gazdatiszt a gazdaságban alkalmazott cselédet.

Aki nem önjogú, csak akkor lehet meghatalmazott, ha huszadik életévét betöltötte.

A meghatalmazottakkal való képviselet a szegénységi jogban: 122. §.; az előadástól eltiltás esetében: 111. §.; a meghatalmazottak költsége: 425. §.; önjogú: 1877. évi XX. t.-c. 1—7. §§.

Társasbíróságok előtti kötelező ügyvédi képviselet.

96. §. *A törvényszék, a kir. ítélőtábla és a kir. Kúria előtt a félnek ügyvéddel kell magát képviseltetnie. A kivételeket a törvény határozza meg.*

Nem kötelező az ügyvédi képviselet: a 97. §-ban megjelölt személyekre nézve; továbbá az egyességre nézve a kiküldött vagy megkeresett bíró előtti eljárásban: 98. §.; a szegénységi jog iránti eljárásban: 122. §.; a váltófizetési meghagyásos eljárásban a kifogásra nézve: 613. §.; a kiskorúság meghosszabbítását tárgyazó eljárásban: 705. és 717. §§.; a gondnoksági eljárásban: 720., 729. §§.; az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásban: 731. §.; felfolyamodási eljárásban 553., 557. §.; ügyvédi díjmegállapítási eljárásban: Ppé. 18. §.; a majorsági zsellérbirtokok megváltása iránti eljárásban: Ppé. 25. §.; az illetékes bíróság kijelölése iránti eljárásban: Pp. 53. §.; a bíró kizárása iránti eljárásban: Pp. 63. §. — Választott bírósági eljárásra nézve: Pp. 772., 774., 780., 784., 786., 787. §§.

A tszék, mint fellebbviteli bíróság előtt az ügyvédi képviselet kötelező (484. §.), de a fellebbezést a járásbíróságnál ügyvédi képviselet nélkül is elő lehet terjeszteni: 94., 481., 492. §§.

A Ppé. 40. §-ának ötödik bekezdése értelmében az ugyanezen törvényszakaszban szabályozott különleges eljáráson kívül a felfolyamodásra egyebekben a polgári perrendtartás szabályait kell alkalmazni, a Pp. 553. §. utolsó bekezdésének rendelkezéséből pedig nyilván folyik, hogy az olyan ügyben hozott végzés ellen, amelyben az ügyvédi képviselet kötelező volt, a felfolyamodás szintén ügyvédi ellenjegyzéssel ellátva, tehát csakis ügyvédi képviselet mellett nyujtható be. A m. kir. Kúria a VI. sz. polgári teljes ülési döntvényében ugyanezt az elvi álláspontot foglalta el. (C. V. 750/1927. J. H. I. 14. sz.)

A törvényszék, mint fellebbezési bíróság végzése elleni felfolyamodás, a Pp. 96. és 553. §-a értelmében csak ügyvéd útján nyujtható be. (Nagyváradi tábla P. I. 1368/1915. Pdt. I. 313.)

Kisajátítási kártalanítási eljárásban az ügyvédi képviselet nem kötelező, mert ez nem peres eljárás. (Pk. VII. 130/1915. Pdt. II. 50.)

Törvényszék előtti végrehajtási eljárásban az, akinek ügyvédi oklevele van, de a kamaránál bejegyezve nincs, nagykorú gyermekét nem képviselheti. (Kolozsvári tábla P. II. 1639/1915. Pdt. II. 51.)

Ügyvédi panaszügyben a panaszos az elsőbírósági végzés elleni felfolyamodást ügyvédi képviselet nélkül jegyzőkönyvbe mondhatja. (Bpesti tábla P. 4846/1916. Pdt. II. 381.)

Ha a perben az ügyvédi képviselet kötelező volt, az ítélet alapján kielégítési végrehajtást elrendelő végzés ellen a felfolyamodást szintén ügyvédi képviselettel kell benyujtani. (Pk. V. 750/1927. Pdt. XII. 56.)

Befejezett régi rendes perből kifolyólag kért kicsomózási ügyben a Pp. szabályai alkalmazandók. Ily ügyben az ügyvédi képviselet a Pp. 96. §-a értelmében kötelező. (P. IV. 5812/1918. Pdt. VI. 21. sub I.)

VI. T. Ü. H. A végrehajtási eljárásban a kir. törvényszékek előtt, ha ezek nem mint megkeresett tkvi hatóságok járnak el, a feleknek magukat ügyvéd által kell képviseltetniök. (1897. június 8-án. P. H. T. 374. sz.)

A házassági per közérdekű és így nyomozó jellegénél, de a Pp. 643. §-ában foglalt annál a jogszabálynál fogva is, hogy különös ügyvédi meghatalmazás szükséges a kereset vagy viszontkereset támasztásához is, következik, hogy az alperes a házassági perekben az első és fellebbezési bíróság előtt személyesen is védekezhetik. Így tehát az a körülmény, hogy az alperes az elsőbíróság előtt figyelmeztetés ellenére tovább is ügyvédi képviselet nélkül — személyesen — védekezik, szabálytalannak nem tekinthető. (P. III. 5321/1924. Pdt. XI. 59. — Nyilvánvaló ellentétben áll a Pp. 96. §-ával!)

97. §. *A bírói vagy ügyészi minőségben alkalmazott államhivatalnok, a kir. közjegyző, a nyilvános jogtanár, az, akinek bírói hivatalra vagy ügyvédségre minősítő oklevele van és a jogtudor saját ügyében vagy atyai hatalom alatt álló kiskorú gyermeke, gyámoltja, vagy gondnokoltja ügyében, továbbá mint nejének meghatalmazottja ügyvédi képviseletre nem szorul.*

E törvénynek a kötelező ügyvédi képviseletre vonatkozó rendelkezései nem érintik a királyi kincstár és a közalapitványok perbeli képviseletére vonatkozó szabályokat, ideértve a m. kir. államvasutak képviseletére nézve fennálló szabályokat is.

Az első és a második bekezdés szerint jogosult személyek és községek ennek a törvénynek szempontjából,

amennyiben a törvény kivételt nem tesz, az ügyvédekkel ugyanazon tekintet alá esnek.

A kir. kincstár, a közalapítványok, az államvasutak képviseletére vonatkozó szabályokat l. a 72. §. kapcsán.

Az e §. szerint képviseletre jogosult személyek nem esnek az ügyvédekkel ugyanazon tekintet alá a 111., 213. és 425. §. harmadik bekezdése esetében. E személyek költsége: 425. §.

A fél személyes megjelenése kötelező ügyvédi képviselet esetében.

98. §. *Azokban a perekben is, amelyekben az ügyvédi képviselet kötelező, a felek ügyvédi képviselet nélkül személyesen vagy a 95. §. 1—4. pontjában megjelölt meghatalmazott által a perbíróság előtt egyességet köthetnek, a peres jogot egészben vagy részben elismerhetik, vagy arról lemondhatnak, továbbá a jegyzőkönyvvezető előtt, a bírósági irodában, valamint a megkeresett bíró előtt és amennyiben a törvény másként nem rendelkezik, a kiküldött bíró előtt eljárhatnak.*

A fél azokban a perekben is, amelyekben az ügyvédi képviselet kötelező, képviselőjével együtt az elsőbíróság és a fellebbviteli bíróság előtt személyesen megjelenhet és szóval előterjesztéseket tehet.

Felperesnek a rendes perben a törvényszék kiküldött bírája előtt személyesen tett perletételi nyilatkozata az 1912: VII. t.-c. 18. §-a szerint joghatályosnak tekintendő és ezen az alapon a per megszűntetendő. (6543/1914. Pdt. I. 331.)

Törvényszéki per folyamán is joghatályos és a kereset elutasításának alapjául szolgál a felperes által ügyvédi képviselet nélkül, bíróságon kívül tett és az alperes által elfogadott az a nyilatkozat, mely szerint lemond a perben érvényesített igényéről, a pertől elállását s a per megszüntetésére készségét kijelenti s a peres felek abban is megállapodnak, hogy egymástól perköltség megtérítését nem igénylik. (P. I. 2085/1920. Pdt. VI. 78.)

A felülvizsgálati kérelem visszavonása nem tartozik azon jogcselekmények közé, amelyek ügyvédi képviselet nélkül is joghatályosan teljesíthetők, ennélfogva a félnek ügyvédi ellenjegyzés nélkül benyújtott, a felülvizsgálati kérelmet visszavonó beadványát, hivatalból vissza kell utasítani. (P. II. 2790/1922. Pdt. VIII. 150.)

A házasságbontó ítélet elleni fellebbezésről az ügyvéd által

nem képviselt alperesnek a lemondása nem joghatályos. Mert az ügyvédi képviselet nélkül személyesen eljáró alperesnek (de csakis ennek) házassági perbeli jogcselekményei csakis abban az esetben joghatályosak, ha ezeket kizárólag a házasság fenntartása érdekében védekezésül teljesíti, a házasság felbontását célzó vagy más támadó jogcselekményeknél, valamint a perorvoslatoknál azonban az ügyvédi képviselet mellőzhetetlen. Ennélfogva a Pp. 98. §-ában felsorolt azokat a jogcselekményeket, amelyeket a fél az ügyvédi képviselet kötelező volta esetében is személyesen végezhet, a házassági perben álló felek személyesen csakis akkor és annyiban végezhetik joghatályosan, amennyiben ezzel nem a házassági kötelék megsemmisítését, érvénytelenítését vagy felbontását, hanem ellenkezően a házassági kötelék fenntartását célozzák. (P. III. 4860/1927. Pdt. XIV. 49.)

A kötelező ügyvédi képviselet hiányának következménye.

99. §. *Amennyiben az ügyvédi képviselet kötelező, a bíróság az ügyvéd nélkül fellépő fél cselekményét hivatalból visszautasítja; ha pedig a fél, akit a perben még ügyvéd nem képviselt, a tárgyaláson ügyvéd nélkül jelent meg, a tárgyalást költségére azzal a figyelmeztetéssel halasztja el, hogy őt, ha az ujabb tárgyaláson ügyvéd nélkül jelennék meg, meg nem jelenőnek fogja tekinteni. Ezt a rendelkezést akkor is alkalmazni kell, ha az ügyvédi képviselet a kereset felemelése, új kereset vagy viszontkereset támasztása következtében a tárgyalás folyamán válik szükségessé. Ha az ügyvédi képviselet hiánya csak az eljárás folyamán derül ki, a végzett cselekmények az ügyvédi képviselet hiánya miatt nem támadhatók meg.*

Az ügyvéd meghatalmazásának hiányáról a 110. §. rendelkezik.

A §-t mai szövegében a képviselőház vette fel különösen arra tekintettel, hogy a járásbírósági eljárásban a pertárgy értékének változásával az eljárás folyamában áll be a kötelező ügyvédi képviselet esete. (94. §.)

Az ügyvédi ellenjegyzés nélkül és a Pp. 137. §-ában meghatározott alakiság mellőzésével beadott irat, mely szerint a felperes válni nem akar, a bontóperben figyelmen kívül nem hagyható és a felperest erre nézve személyesen meg kell hallgatni. (P. III. 4810/1927. Pdt. XIII. 104.)

A meghatalmazás bemutatása és alakja.

100. §. *A meghatalmazott köteles írásbeli meghatalmazását eredetiben vagy hiteles másolatban első fellépése alkalmával a bírósági iratokhoz csatolás végett bemutatni.*

A magánokiratba foglalt meghatalmazást a kiállítónak két előttemező tanú jelenlétében alá kell irnia, vagy előttük az aláirást sajátkezű aláirásával elismernie; ha pedig irni nem tud, két előttemező tanú jelenlétében, akiknek egyike a kiállító nevét is aláirja, kézjegyével kell ellátnia.

Ha a meghatalmazás ügyvéd részére szól, elég, ha a kiállító azt sajátkezűleg aláirja.

A külföldön kiállított meghatalmazás közokiratba vagy hitelesített magánokiratba foglalandó.

Ha az ügyvéd részére szóló meghatalmazás nem magyar nyelven van kiállítva, a meghatalmazott annak magyar fordítását is köteles bemutatni.

A második bekezdés szerint kell kiállítani a keresetlevelet is, ha ügyvéd nélkül adják be: 134. §. — A meghatalmazásra megszabott alaki kellékek hiányának következményei: 110. §.

Azon az alapon, hogy az ügyvéd a féltől nyert, nem az állam hivatalos nyelvén kiállított ügyvédi meghatalmazványnak hiteles fordításban való beadását megtagadta, a perbeli eljárás meg nem szüntethető, hanem csak annak van helye, hogy a bíróság azt a vonakodó ügyvéd költségén hivatalból szerezze be. (C. 1900. nov. 21. I. H. 42. F. VI. 232.)

A meghatalmazó ellenfele nincs jogosítva a Pp. 100. §-ának megfelelően kiállított meghatalmazás valódiságát kétségbevonni. (1916. jan. 11. P. II. 7154. Pdt. II. 134.)

Az az alperesi kifogás, hogy felperes mint irástudatlan a keresetlevélhez csatolt meghatalmazást alá nem irhatta, nem jöhet figyelembe, ha alperes nem tagadja, hogy a felperes neve ennek a megbizásából iratott a meghatalmazás alá. (Marosvásárhelyi Tábla P. 60/1916. Pdt. II. 335. sub II.)

A nem saját nevében, hanem harmadik személy megbízottjaként keresetet indító vagyonkezelő képviseleti jogosultsága hivatalból vizsgálandó. Ha ezt a Pp. 100. §-ában előírt módon nem igazolja, a mulasztás következményeinek kimondását a meg nem jelent alperessel szemben a Pp. 443. §-ának 2. pontja értelmében meg kell tagadni. (Bpesti Tábla P. IV. 13.080/1915. Pdt. II. 76.)

Kiskorú nevében a törvényes képviselő által indított per-

ben utóbbinak törvényes képviselői minőségét a meghatalmazáson ki kell tűntetni. (Rp. VI. 6726/1916. Pdt. III. 95.)

Az alperesként perbevont kerületi munkásbiztosító pénztár nevében, ennek közegei, akik az 1907: XIX. t.-c. 132. §-a rendelkezésénél fogva a kerületi pénztárnak törvényes és illetve alapszabályszerű hatáskörükben hatóságok előtt való képviseletére hivatvák, az ügyvédi meghatalmazást is jogérvényesen kiállíthatják; és ehhez az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár jóváhagyása nem szükséges. (P. VI. 3892/1916. Pdt. III. 152.)

Általános jogszabály, hogy a törvényes képviselőnek a képviseleti jogból folyó hatásköre ellenkező intézkedés hiányában kiterjed a pervitelre és általában a pervitellel rendszerint együtt járó cselekményekre, tehát ügyvédvallásra is. Ezt nem korlátozzák az alapszabályok ama rendelkezései, amelyek a törvényes képviselő utalványozási jogát megszorítják s amelyek szerint az egyesület jogügyeinek a választott központi és vidéki jogtanácsosok az intézői (P. III. 7703/1916. Pdt. III. 160.)

101. §. *A személyesen megjelent fél szóval is adhat meghatalmazást, amelyet a tárgyalási jegyzőkönyvbe kell felvenni és a félnek alá kell irnia.*

Habár az eredetileg védelemmel nem élő pertárs a védekező pertárs védelmét a per későbbi szakában kifejezetten magáévá teszi, ez a csatlakozás a pertárs és nem az őt képviselő ügyvéd tényéhez történik, ezért ilyen perjogi lépés nem teremt sem megbízási, sem egyéb kötelmi viszonyt a pertárs képviselője és a csatlakozó pertárs között. (P. VI. 4625/1928. Pdt. XIV. 141.)

Általános meghatalmazás.

102. §. *A fél ügyvédének perek vitelére adott általános meghatalmazását a törvényszéknél vagy a járásbíróságnál előre bejelentheti. A bejelentéshez a bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesitett meghatalmazás eredetiben csatolandó.*

A bíróság a bejelentésekről jegyzéket vezet. A jegyzékek nyilvánosak.

A jegyzékbe iktatott meghatalmazás az előtt a bíróság előtt, amelynél a jegyzéket vezetik, igazolásra nem szorul. A meghatalmazásra az első beadványban, illetőleg az első megjelenés alkalmával minden perben hivatkozni kell. Más bíróság előtt a meghatalmazás a jegyzéknek a

bírósági iroda által kiállított kivonatával igazolandó. A meghatalmazás visszavonását vagy felmondását bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesített alakban a jegyzékbe való iktatás végett a bíróságnál be kell jelenteni, mert különben a meghatalmazásnak ez okokból való megszűnése harmadik személyekkel szemben nem érvényesíthető. Ez a rendelkezés a 107. §-t nem érinti.

Kézbesítés: 153. §. — Ez a meghatalmazás nem korlátozható: 105. §.

A per vitelére szóló meghatalmazás.

103. §. *Amennyiben az ügyvédi képviselet kötelező, az ügyvédnek a per vitelére szóló meghatalmazással kell birnia. Egyéb esetekben a meghatalmazás egyes cselekményekre is szólhat.*

Mi. Szabály szerint a meghatalmazás, amelynek alapján a perbeli cselekmények a fél helyett végezhetők, általános. A Pp. azonban megengedi, hogy a meghatalmazás egyes perbeli cselekményekre szóljon. Kivétel csak az az eset, amidőn az ügyvédi képviselet kötelező: ha ebben az esetben az ügyvédnek nincs általános, a per vitelére szóló meghatalmazása, akkor a 110. §. intézkedéseit kell alkalmazni.

Különös meghatalmazás szükséges: a házassági perben: 643. §. és a többi statusperben: 696., 716., 717., 720., 729., 731. §§.

Az ügyvéd, habár a perben hiteles másolatban bemellékelt meghatalmazványa szerint nem bizonyos ügyre, hanem általánosságban van meghatalmazva, a meghatalmazványt kiállító felet perben képviselni jogosult. (C. 99. jan. 25. I. G. 509. F. IV. 281.)

A Pp. 103. §-ának az a rendelkezése, hogy az ügyvédnek a per vitelére szóló meghatalmazással kell bírnia, nem értelmezhető akkép, hogy a meghatalmazás szövegében az illető pert a felek neve, a per tárgya vagy más adatok idézésével különösen megjelölni kellene. Polgári peres ügyben tehát a felek képviseletében fellépő ügyvéd meghatalmazotti minőségének igazolására alkalmas az oly meghatalmazás is, amelynek szövegében a pervitelre szóló megbízás általánosságban jut kifejezésre. Különös meghatalmazásra csak a törvényben kifejezetten előírt esetekben van szükség. Pl. házassági és személyállapotot tárgyazó perekben. (Pp. 643., 696., 716., 717., 720., 729., 731. §-ok.) (A budapesti kir. törvényszék tanácsvezetőinek 1915. március

8.-ikán tartott értekezletén létrejött elvi megállapodás. Pdt. I. 149. sub 2.)

A Pp. 133. §-a értelmében a kereset első példányához csatolt meghatalmazás a többi példányokhoz is másolatban is csatolandó. (U. ott sub 3.)

Kiskorú fél által aláírt meghatalmazás alapján eljáró ügyvéd részvételével lefolytatott alsóbírósági eljárás orvosolva van, ha az időközben nagykorúvá lett fél a saját kezéhez kézbesített ítélet ellen nem élt felebbvitellel. (P. VI. 6134/1914. Pdt. I. 278.)

A per vitelére szóló meghatalmazás terjedelme.

104. §. *A per vitelére adott meghatalmazás kiterjed a perre vonatkozó minden cselekményre, ideértve a tárgyalás folyamán inditott keresetekre, a beavatkozási keresetre, továbbá a biztositási intézkedésekre és a végrehajtási eljárásra, valamint az ennek folyamán inditott perekre vonatkozó cselekményeket is; kiterjed továbbá a pernek egyesség, elismerés vagy lemondás útján befejezésére s a peres pénz vagy dolog és a perköltség átvételére, nyugtatványozására és helyettes nevezésére is.*

A bíróság által kinevezett ügygondnok jogköre — amennyiben a törvényből más ki nem tűnik — ugyanaz, mint a per vitelére meghatalmazott jogköre, azzal a megszoritással, hogy az ügygondnok egyességet nem köthet, elismerést és joglemondást nem tehet és a bíróság külön megbizása nélkül a peres pénzt vagy dolgot át nem veheti és nem nyugtatványozhatja.

Mi. A per vitelére adott meghatalmazás terjedelmét a Pp. lényegileg úgy határozza meg, mint az ügyvédi rendtartás 62. §-a az ügyvédi meghatalmazás terjedelmét. A per vitelére adott meghatalmazás terjedelmét a pénzfelvétel tekintetében nem szorítja a javaslat a perköltségnek az ellenféltől felvételére. Az ilyen korlátozás ellen szól az, hogy sok esetben nagyon megnehezítené és elodázná az ügy végleges lebonyolítását, ha a meghatalmazott nem vehetné át a pénzt az ellenféltől, aki talán a tárgyalás benyomásai alatt azonnali fizetésre hajlandó, hanem kénytelen lenne előbb esetleg távol vagy külföldön lakó felével e végett külön érintkezésbe lépni. A megbízó fél érdekét eléggé megóvja a 105. §-nak az a rendelkezése, amely e részben a meghatalmazás törvényes terjedelmének korlátozását megengedi.

A 104. §. a fél részére kinevezett ügygondnok jogkörét is meghatározza. Ez a jogkör abban tér el a per vitelére meghatalmazottnak jogkörétől, hogy a rendelkező cselekményekre (egyezség, elismerés, joglemondás) és a pénz vagy dolog átvételére nem terjed ki. Ezeket a rendelkező cselekményeket csak a fél akarata alapján teljesítheti ügygondnoka.

Mivel mindenütt, ahol a Pp. kifejezetten nem tesz különbséget, meghatalmazott alatt az ügyvédet és más meghatalmazottat is érti, a 104. §., valamint a többi szakaszok rendelkezései is nemcsak ügyvédnek, hanem más személynek meghatalmazása esetére is irányadók.

Jegyzet. Kézbesítés a per vitelére meghatalmazott kezéhez: 154. §. Hadviselt ügyvédek ügygondnoki kirendelése: 4800/922. I. M. (I. K. 41.); 8790/925. I. M. (I. K. 31.)

Ügygondnok: 76., 104., 163., 176., 384., 625., 649., 650., 676., 707., 717., 736. §§. Ügyvéd nem köteles az ügygondnoki kirendelést elfogadni az 1874: XXXIV. t.-c. 50. §-ának esetében: 51. §. (l. a 116. §. kapcsán). — Ügygondnok költsége: 434. §.

A kitörlési per vitelével meghatalmazott ügyvéd a perfeljegyzési ügy vitelével is meghatalmazottnak tekintendő. (Pk. V. 5667/1915. Pdt. II. 52.)

Ha a birtokrendező per folyamán hatályba lépett új eljárási szabályok szerint ügygondnok kirendelésének helye nincs, az addigi ügygondnok az új eljárás folyamán hozott határozatok ellen jogorvoslattal nem élhet. (1915. nov. 16. Rp. III. 5369. Pdt. II. 385.)

A meghatalmazás korlátozása.

105. §. *A per vitelére szóló meghatalmazás törvényes terjedelmének korlátozása az ellenféllel szemben csak annyiban hatályos, amennyiben a korlátozás magába a meghatalmazásba kifejezetten felvétetett.*

Amennyiben az ügyvédi képviselet kötelező, a meghatalmazás törvényes terjedelmét hatályosan csak a pernek egyesség, lemondás vagy elismerés útján való befejezhetése, valamint a peres pénz vagy dolog átvétele és nyugtatványozása tekintetében lehet korlátozni.

A 102. §. értelmében bejelentett meghatalmazás nem korlátozható.

Mi. A meghatalmazásból származó jogviszonyoknak a meghatározása, amennyiben a meghatalmazott és a meghatalmazó fél közötti viszonyra vonatkoznak, a magánjogba, illetőleg az ügyvédi rendtartásba való, amennyiben azonban a jogviszony-

nak az ellenfél irányában való hatályosságáról van szó, ezt a perrendtartásban kell szabályozni. Ezen a szemponton alapulnak mind a 105. §-nak, mind a 106—109. §§-nak szabályai is. A 102. §. alapján bejelentett általános meghatalmazás korlátozásának az ellenféllel szemben való hatálytalanságát azért kell kimondani, mert ez a meghatalmazás nem melléklete a percsomónak és így arról az ellenfél nehezebben szerezhet tudomást; ezenfelül pedig éppen az általános meghatalmazásban nyilvánuló nagyobb fokú bizalom feleslegessé is teszi az ily meghatalmazás törvényes terjedelmének korlátolását.

Az ügyvédi rendtartás 62., 63., valamint a Pp. 104., 105. §-ai értelmében a helyettesül megnevezett ügyvéd jogköre általában azonos az őt megbízó perbeli meghatalmazott ügyvéd jogkörével és a meghatalmazás terjedelmének korlátozásai csak úgy hatályosak, ha azok a meghatalmazványban külön fel vannak tűntetve. Ily korlátozás hiányában a helyettes ügyvéd a felülvizsgálati kérelem beadására is jogosult. (P. IV. 4471/1924. Pdt. X. 74. sub I.)

A meghatalmazás megszűnése.

106. §. ***A per vitelére szóló meghatalmazás nem szűnik meg sem a megbízó halálával, sem pedig a megbízó perbeli cselekvőképességében, vagy törvényes képviselőjének személyében történt változás következtében. Ha azonban a meghatalmazott a jogutódok nevében kíván fellépni, azok meghatalmazását kell felmutatni.***

1874: XXXIV. t.-c. 43. §. A fél halála esetében tartozik az ügyvéd, — habár hatalmazványa az örökösök nevére is szól, — azonnal, mihelyt a fél elhalálozása tudomására jut, mind az előtte ismert örökösöket, mind pedig azon bíróságot vagy hatóságot értesíteni, mely előtt az elhunytnak ügye folyamatban van.

A megbízó halála esetében az örökösök további rendelkezéséig az ügyvéd köteles mindazon intézkedéseket megtenni, amelyek joghátrányok elkerülésére, és a megbízó örökösei érdekeinek fenntartására szükségesek; a 41. §-ban említett felmondás jogával azonban az örökösök ellenében is élhet.

Jegyzet. V. ö. 1875: XXXVII. 51. §. A fél halála, cselekvőképességének hiánya miatt az eljárás félbeszakadása vagy felfüggesztése: 465—466., 470. §§. — Az eljárás félbeszakadása az ügyvéd halála esetében: 468. §.

L. az e §-ok kapcsán közölt határozatokat is.

A közadós által adott ügyvédi meghatalmazás a csődnyilás folytán hatálytalanná válik s az ügyvéd a tömeget érintő

perben hozott ítélet ellen fellebbezést be nem adhat. (1328/914. Pdt. I. 339.)

A gyám által a kiskorú nevében kiállított ügyvédi meghatalmazás a kiskorúnak teljeskorúvá váltakor hatályát veszti. Ettől az időponttól kezdve a fél szabályszerűen perbenállónak nem tekinthető és így az eljárás semmis, ha az ügyvéd a teljeskorúvá lett féltől új meghatalmazást be nem mutat vagy utóbbi az ügyvéd által a perben előadottakat magáévá tevő nyilatkozatot nem tesz. (1915. márc. 16. R. P. K. III. 1719. Pdt. I. 332.)

Habár a kiskorú nevében a törvényes képviselő által kiállított perviteli meghatalmazás a fél nagykorúvá válta folytán nem szűnik meg (106. §.), az utóbbitól újabb meghatalmazást nem nyert ügyvéd által kötött bírói egyezség ellen mégis hely adandó a perújításnak azon az alapon, hogy a fél nagykorúvá váltáról (férjhezmeneteléről) az ellenfél tudomással bírt és így az egyezség nem érvényes. (P. I. 5441/1921. Pdt. VII. 136. sub II.)

A gondnokolt halálával a gondnokság az anyagi magánjog szerint megszűnik — a polgári perrendtartás 465. §-ának az alól a szabálya alól pedig, hogy a fél halála esetében az eljárás félbeszakad — a 470. §. csak arra az esetre tesz kivételt, ha a félnek a per vitelére meghatalmazottja volt, de nem tesz kivételt arra az esetre, ha az ügyvéd csak az ő törvényes képviselője volt. Az a körülmény tehát, hogy a gyengeelméjű peres félnek gondnoka egyúttal gyakorló ügyvéd, nem indokolja a Pp. 106. §-ának alkalmazását és a 465. §-on alapuló félbeszakadás mellőzését. (P. 2404/1922. Pdt. VIII. 100.)

Ha a nő a keresetet, mint a férj gondnoka tette folyamatba s a meghatalmazást mint ilyen írta alá, utóbb azonban a pert mint az időközben elhalt férj örököse kívánja folytatni, saját nevében új meghatalmazást kell az ügyvéd részére kiállítani. (P. IV. 7096/1924. Pdt. X. 12.)

107. §. *Ha az ügyvédi képviselet nem kötelező, az ellenféllel szemben a meghatalmazásnak a fél részéről történt visszavonása a visszavonás közlésével, a meghatalmazásnak a meghatalmazott részéről történt felmondása pedig a meghatalmazás megszűnésének közlésével válik hatályossá.*

Ha az ügyvédi képviselet kötelező, a meghatalmazásnak visszavonása vagy felmondás folytán megszűnése az ellenféllel szemben másik ügyvéd vallásának közlésével válik hatályossá.

A közlés írásban történik, amelyet a bíróság az ellen-

félnek kézbesíttet. A tárgyaláson jelenlevő ellenfél szóval is értesíthető.

Mindaddig, mig ezek a közlések meg nem történtek, az előbbi meghatalmazottal szemben kell és lehet hatályosan eljárni, annak kell kézbesíteni stb. Ily szabály hiányában a meghatalmazásnak visszavonásával vagy felmondásával gyakran megakaszthatná a fél az ellenfél kárára a per folyását és hátráltathatná annak a befejezését. A meghatalmazás s a meghatalmazott közötti viszonyt ez a §. nem érinti, erről a magánjog illetőleg ügyv. rendtartás 41. §-a intézkedik.

Az irat alaki kellékei: 136. §.

1874: XXXIV. t.-c. 41. §. Az ügyvéd köteles a neki felajánlott megbizás el- vagy el nem fogadása iránt késedelem nélkül nyilatkozni.

Az ügyvéd a megkereső félnek a képviselet elvállalását a 28. §-ban foglalt eset kivételével megtagadhatja, és a már elvállalt képviseletet is felmondhatja.

A felmondási idő harminc napot tesz, a képviselt fél értesítése napjától kezdve, mely időig az ügyvéd a képviseletet híven vinni és a felet minden joghátrány ellen megóvni köteles.

42. §. A fél az ügyvédtől a képviseletet előleges felmondás nélkül is bármikor elvonhatja.

Annak a körülménynek, hogy a felperes a per folyama alatt ismeretlen helyre távozott és hogy emiatt az ügyvédnek a képviseletről való lemondásáról nem értesíthető, nem az a következménye, hogy a per bírósága az ilyen felperes részére ügygondnokká nevezze ki az addig meghatalmazott ügyvédet, hanem az 1874: XXXIV. t.-c. 41. §-a értelmében az, hogy az ügyvéd a képviseletet híven tovább vigye és a meghatalmazó felet minden joghátrány ellen megóvja. (P. V. 5332/1914. Pdt. I. 282. U. ott *Kovács Marcell* megjegyzése: A Pp. 107. §-a szerint az ügyvédi kényszer alá eső perben a meghatalmazás megszűnése az ellenféllel szemben csak a másik ügyvéd vallásának közlésével válik hatályossá. Ebből azonban nem következik, hogy az ismeretlen helyre távozott felperes ügyvédje a képviseletet a per befejezéséig vinni köteles :mert a Pp. 174. és 176. §-ai szerint a felperes részére is lehet hirdetmény útján kézbesíteni és ügygondnokot rendelni.)

A Pp. 96. és 553. §-án alapuló ügyvédi kényszer a Pp. 107. §-a szerint a meghatalmazás visszavonásának közlésére is kiterjed. (P. II. 1961/1921. Pdt. VII. 65. sub II.)

Ha új ügyvéd mutatja be meghatalmazását anélkül, hogy a korábbi ügyvéd a képviseletről lemondott vagy meghatalmazása visszavonatott volna, az itélet a régi ügyvédnek a Pp. 107., 109., 154. §-ai értelmében joghatályosan kézbesíthető és a

bíróság azt e mellett az új ügyvédnek is kézbesíteni nem köteles. (3679/921. Pdt. VII. 33.)

Ugyanazon fél nevében ugyanazon itélet ellen két ügyvéd által külön-külön beadott fellebbezések esetében az ügyet mindkét fellebbezés folytán kell felülbirálni. (5004/915. Pdt. IV. 19.)

Ha új ügyvéd mutatja be meghatalmazását anélkül, hogy a korábbi ügyvéd meghatalmazásának megszűnése bejelentetett volna, az itélet a két ügyvéd közül bármelyiknek kézbesíthető; ha pedig mindkettőnek kézbesíttetett, a fellebbviteli határidő az első kézbesítéstől számítandó. (1924. máj. 15. P. IV. 3315/923. Pdt. IX. 84.)

A meghatalmazott cselekményének hatálya.

108. §. *A meghatalmazott részéről meghatalmazása körében végzett cselekményt az ellenféllel szemben olyannak kell tekinteni, mintha a fél maga végezte volna, hacsak a jelenlevő fél azt azonnal vissza nem vonja vagy ki nem igazitja.*

Mi. Az ügyvédi rendtartás 62. §-a értelmében az ügyvéd cselekményei harmadik személyekkel szemben úgy tekintendők, mintha azokat a megbízó fél maga tette volna, ha a jelenlevő fél azokat azonnal vissza nem vonja. A Pp. ezt kiterjeszti valamennyi meghatalmazottra.

Több meghatalmazott.

109. §. *Több meghatalmazott közül a felet bármelyik képviselheti. Ellenkező kikötés az ellenféllel szemben hatálytalan.*

Mi. A Pp. megengedi, hogy a fél több meghatalmazottat is rendeljen, mely esetben a meghatalmazottak mindegyike képviselheti a felet. A §. e tekintetben a perbeli meghatalmazásra más szabályt állít fel, mint a magánjog a meghatalmazásra általában. Az utóbbi szerint több meghatalmazott rendszerint csak együttesen járhat el. Az ilyen együttes képviselet ellenkeznék a pervitel következményeivel és a legnagyobb bonyodalmakat idézné elő. Az ellenfél egyes perbeli cselekményeket több meghatalmazott ellenében nem is teljesíthetne. A §. ezekből az okokból az ellenféllel szemben annak a kikötését, hogy nem a meghatalmazottak bármelyike járhat el, hatálytalannak mondja ki.

Ha a több meghatalmazott ellentétes nyilatkozatokat tesz, ezek olyan szempont alá esnek, mintha magának a félnek az előadásában lenne ellentét; ennek az ügy eldöntésére befolyá-

sát a bíró szabadon mérlegeli. Önként értetik a 425. §. szabályozásánál fogva, hogy a több meghatalmazott rendeléséből származó költségtöbblet, mint szükségtelen költség, az ellenfél terhére nem írható.

Ugyanazon fél nevében ugyanazon ítélet ellen két ügyvéd által külön-külön beadott fellebbezések esetében az ügyet mindkét fellebbezés folytán kell felülbirálni. (1915. dec. 15. Rp. VI. 5004. Pdt. IV. 19.)

Ha új ügyvéd mutatja be meghatalmazását anélkül, hogy a korábbi ügyvéd a képviseletről lemondott vagy meghatalmazása visszavonatott volna, az ítélet a régi ügyvédnek a Pp. 107., 109., 154. §-ai értelmében joghatályosan kézbesíthető és a bíróság azt emellett az új ügyvédnek is kézbesíteni nem köteles. (P. IV. 3679/1921. Pdt. VII. 33.)

Ha új ügyvéd mutatja be meghatalmazását anélkül, hogy a korábbi ügyvéd meghatalmazásának megszűnése bejelentetett volna, az ítélet a két ügyvéd közül bármelyiknek kézbesíthető: ha pedig mindkettőnek kézbesíttetett, a fellebbviteli határidő az első kézbesítéstől számítandó. (P. IV. 3315/1923. Pdt. IX. 84.) — *Ellenkező:* Ha a félnek két ügyvédje van és az ítélet mindkettőnek kézbesíttetik, a fellebbviteli határidő a későbbi kézbesítéstől számítandó. (P. I. 5129/1928. Pdt. XIV. 75.)

A meghatalmazás hiányának figyelembevétele.

110. §. *A meghatalmazás hiányát a bíróság a per bármely szakában hivatalból veszi figyelembe.*

Ha az, aki mint meghatalmazott lép fel, meghatalmazását nem igazolja, a bíróság a hiány pótlására rövid határidőt tüz ki és emellett a meghatalmazás nélkül fellépett személyt egyelőre az eljárásban való részvételre bocsáthatja, az ellenfél kivánságára pedig az eljárásban való részvételre bocsátani köteles.

A bíróság a meghatalmazás nélkül fellépett személynek az eljárásban való részvételre bocsátását a költségek és károk iránt nyujtott biztosítéktól teheti függővé, melynek módját és mennyiségét a bíróság belátása szerint állapitja meg.

A meghatalmazás igazolására kitűzött határidő lejárta, illetőleg az igazolás megtörténte vagy az eljárás jóváhagyása előtt végházározat nem hozható.

Ha a kitűzött határidő alatt a hiányt nem pótolják, vagy az eljárást jóvá nem hagyják, a fél helyett eljárt

személy cselekményei hatálytalanok és ehhez képest a meghatalmazás nélkül indított kereset végzéssel hivatalból visszautasitandó, a meghatalmazás hiányának egyéb eseteiben pedig a fél meg nem jelentnek tekintetvén, ellene a meg nem jelenés következményei alkalmazandók és egyúttal mind a két esetben a fél helyett eljárt személy az ellenfélnek okozott költségben elmarasztalandó.

A fél a meghatalmazás hiányát nem érvényesítheti, ha a meghatalmazást csak szóval adta is vagy az eljárást akár kifejezetten, akár hallgatólag jóváhagyta.

Hiány alatt nemcsak a meghatalmazás nem léte, hanem annak hiányossága, pl. tanuk hiánya (100. §.) avagy a 95. §-ban meghatározott viszony fenn nem forgása stb. is értendő.

A Pp. az ügyvivő által nyujtandó biztosíték útján is gondoskodik arról, hogy az ellenfél az eljárás folytatásával ne károsodhassék és hogy a hiány pótlására adott engedelem ne váljék szándékos halasztások forrásává. A bíróságnak az a szabad belátása, melynek alapján a meghatalmazás nélkül fellépett személyt egyelőre az eljárásban való részvételre bocsátja, nem lehet önkényes, hanem a körülmények mérlegelésével kell a bírónak megállapítania, hogy a meghatalmazás fennforgása valószínű-e. Ilyen cautelák mellett annál kevésbé kell visszaélésektől tartanunk, mert azok ellen a 110. §-nak az a szabálya, hogy a fél helyett eljárt személy az okozott költségben elmarasztalandó, hathatós védelmet nyújt.

A meghatalmazás hiányának igazolására megszabott eljárás egyébként hasonló ahhoz az eljáráshoz, melyet a 75. §. a törvényes képviselet hiányának igazolására megállapított.

Jegyzet. A meghatalmazás hiányának hivatalból figyelembevétele: a keresetlevél elintézésekor: 140., 141. §§.; a fellebbezési eljárásban: 505. §. 2. p.; a felülvizsgálati eljárásban 540—543. §§.; ez alapon perújítás: 563. §. 5. p.; 564. §.

A meghatalmazás szabályszerűsége mindig hivatalból vizsgálandó. (Sz. 900. jan. 17. 99. G. 192. T. IV. 676.)

A külföldi ügyvéd ellenjegyzése ügyvédi ellenjegyzésnek tekinthető nem lévén, hivatalosan visszautasítandó olyan irásbeli beadvány, mely a kir. bíróságokhoz külföldi ügyvéd ellenjegyzése mellett adatott be. (B. 40.365/85.)

Ügyvéd nevének nedves bélyegzővel történt lenyomata ellenjegyzésnek nem tekinthető. (Gy. 923. 1907. szept. 2. S. T. 51. sz. T. XII. 386.)

Ügyvédi ellenjegyzés hiányát az ügyvéd nevének a külzeten nyilván idegen kézzel történt megjelölése nem pótolja. (Gy. 1907. okt. 10. G. II. 97. 18. T. XII. 395.)

A Pp. 110. §-ának a hiány pótlására és az utólagos jóváhagyásra vonatkozó szabálya nemcsak a keresetlevél mellett vagy a tárgyaláson csatolandó meghatalmazásnak hiányára, hanem bármely jogorvoslati beadvány mellett, tehát az ellentmondás mellett csatolandó meghatalmazásnak hiányára is kiterjed; és nemcsak akkor alkalmazandó, ha a fél nevében fellépő ügyvéd egyáltalán nem csatol meghatalmazást, hanem akkor is, ha a fél nevében fellépő ügyvéd által becsatolt és a fél aláírását feltűntető meghatalmazásról az eljárás folyamán az derül ki, hogy az nem a féltől származik. (P. II. 5979/1917. Pdt. III. 194. sub I.)

A képviseletről lemondó, de lemondását utóbb visszavonó ügyvédnek nincs újabb meghatalmazásra szüksége, ha az ügyfél nem bizott meg más ügyvédet. (P. III. 705/1921. Pdt. VI. 73.)

Olyan helyettes-ügyvédnek, akinek nincs pervitelre szóló meghatalmazása, az ítélet joghatályosan nem kézbesíthető. (P. IV. 1101/1921. Pdt. VII. 74. sub I.)

A 110. §. ut. bek. szerinti jóváhagyást jelenti az, hogy az ügyvéddel együtt a tárgyalásban a fél személyesen is részt vett. (P. VI. 7574/1922. Pdt. VIII. 123. sub II.)

Elszakadt területen bejegyzett ügyvéd által — bár még az elszakadás előtt — kiállított helyettesítési meghatalmazás alapján a magyar ügyvéd a magyar bíróságnál el nem járhat. (P. IV. 4874/1923. Pdt. IX. 136.)

Az előadástól való eltiltás.

111. §. *A bíróság azokat a feleket és meghatalmazottakat, akiknek nincs érthető előadó képességük, a további előadástól eltilthatja, azokat a meghatalmazottakat pedig, akik a 95. §. szerint a képviseletre jogosítva nincsenek, vagy akik zugirászat miatt jogerősen el voltak ítélve, az előadástól eltiltani köteles.*

Ha ennek következtében a fél képviselet nélkül marad, a tárgyalást a fél költségére azzal a figyelmeztetéssel kell elhalasztani, hogy a bíróság a felet a tárgyalás ismételt meghiusítása esetében meg nem jelenőnek fogja tekinteni.

Az, aki a 95. §. 1—4. pontjai alapján, mint meghatalmazott fellép, ha a meghatalmazásra jogosító viszony tekintetében valótlan tényt ad elő, nyolcvan pengőig terjedhető *pénzbirságban marasztalandó. A marasztaló határozat ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.*

Ügyvédekre ez a §. nem alkalmazható. A 97. §. első bekezdésében említett személyek e §. alkalmazásában ügyvédeknek nem tekintetnek.

Mi. A Pp. az illetlen viselkedés, illetőleg a rendzavarás következményeit a 209—217. §-okban szabja meg. Ezen a helyen csak az előadási képesség hiányáról és a meg nem engedett képviseletről — ahová a zugirászat is tartozik — rendelkezik.

Az ügyvéd képesítése feltételezi azt, hogy érthető előadási képességgel bir, nála tehát ennek hiánya ki van zárva, mert ez az ügyvédi gyakorlatot egyáltalában lehetetlenné tenné. Az ügyvédek ellen ezért a javaslat 111. §-ának rendelkezései egyáltalában nem alkalmazhatók.

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§. Pénzbirság: 791. §., 63800/1926. sz. r. Zugirász: Ppé. 15. §.

Ötödik fejezet.

Szegénységi jog.

A szegénységi jogban részesítés.

112. §. *Szegénységi jogban rendszerint az a fél részesíthető, akinek jövedelme nem nagyobb, mint a lakhelyén szokásos közönséges napszám.*

A bíróság azonban az összes körülmények tekintetbe vételével szegénységi jogban részesítheti azt a felet is, aki a perköltséget fedezni nem tudja anélkül, hogy a saját és azoknak a hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet szenvedne, akiknek tartására törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva köteles.

Az, akinek perlekedése már előre teljesen eredménytelennek mutatkozik, szegénységi jogban nem részesíthető.

Nem részesíthető szegénységi jogban az a fél sem, aki mint engedményes lép fel, kivéve, ha valószínűnek mutatkozik, hogy az engedményezés nem a szegénységi jogon való perelhetés végett történt.

Külföldieknek a szegénységi jogot eltérő nemzetközi megállapodás hiányában csak viszonosság esetében lehet megadni. Az igazságügyminiszternek a viszonosság felől

tett nyilatkozata a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetében hivatalból kell kikérni.

Mi. A Pp. a szegénységi jog megadását két feltételhez köti. Az első feltétel: a fél vagyoni helyzete. A Pp. zsinórmértékül általánosságban fenntartja az illetékszabályoknak azt a meghatározását, hogy szegény az a fél, akinek jövedelme nem haladja túl a lakhelyén szokásos közönséges napszámot.

Nagyobb költséggel járó perekben azonban ez a szabály méltánytalan lehet olyan felekre nézve, kiknek jövedelme meghaladja ugyan a közönséges napszámot, de különös családi viszonyaiknál fogva az esetleg tetemes perköltség viselésére nem elegendő. A 112. §. ilyen kivételes esetekben felruházza a bíróságot azzal, hogy a félnek a szegénységi jogot akkor is megadhassa, ha a perköltséget nem fedezheti a nélkül, hogy saját és ellátásra jogosított hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet szenvedne. Hogy a fél kinek elltására van kötelezve, azt a magánjog határozza meg (1877. évi XX. t.-c. 11. §-a). A Pp. itt követi a csődtörvény 5. §-át, mely azokról a személyekről szól, akik irányában a közadós törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva tarásra köteles".

A második feltétel, amelyhez a Pp. a szegénységi jog megadását köti, *az, hogy a perlekedés ne mutatkozzék már előre teljesen eredménytelennek.* Ha a szegénységi jog erre tekintet nélkül adatnék meg, ez oda vezetne, hogy egyesek perlekedési viszketegből a bíróságot alaptalan perekkel halmoznák el, az ellenfélnek esetleg meg nem téríthető költséget okoznának és az ügyvédeket is hiába való teendőkkel terhelnék.

Az az aggály, hogy a bíróság az által, hogy az ügyet már előre olyannak tekinti, melynek megindítása egészen eredménytelen vagy nem az, az ügy eldöntésének praejudicálna, nem fogadható el alaposnak, mert a bíróság a végleges döntésnél más, a tárgyalás alapján kifejtett teljes tényállással áll szemben.

Gyakori visszaélés az, hogy a követelést vagyontalan egyénre engedményezik és ezzel pereltetik, hogy szegénységi jogot nyervén, költség nélkül vihessék a pert. Ennek a megakadályozását célozza a 112. §-ba felvett rendelkezés.

Külföldiek szegénységi jogáról az 1909: XIV. t.-cikkel becikkelyezett hágai nemzetközi egyezmény IV. része 20—23. cikkei és a 9000/909. IM. sz. Végr. rend. V. része 42—47. §-ai rendelkeznek.

Csak a hozzátartozók köteles tartását tartja a 112. §. szem előtt.

Külföldi vagyontalan perlekedők viszonosság esetében szintén kapnak szegényjogot. (1600/915. I. M. sz. r.) Perköltségbiztosítékra sem kötelesek. Irányadó az állampolgárság, nem a lakhely. Viszonosságunk van azokkal az államokkal, melyekkel

a szegénységi jogra vonatkozó viszonyainkat a hágai nemzetközi egyezmény szabályozza, ezek: Ausztria (52703/1924.), Csehszlovák köztársaság, Belgium, Dánia, Finnország, Lengyelország, Luxenburg, Németalföld, Németbirodalom, Olaszország, Románia (1925: VI. t.-c.), Spanyolország, Svájc, Svéd- és Norvégország. — A Németbirodalommal (1877: X. t.-c.); Olaszországgal (1883: XXXIX., 1927: I. t.-c.) és Svájccal (1884: XXXVI. t.-c.), a szegényjogról külön szerződéseink vannak. Szegényjoga van a bolgár állampolgárnak is. (1912: XXVIII. t.-c. VIII—X. c.)

Nem részesül szegényjogban: az Egyesült-Államok polgára, az angol (20.876/76., sz. ügm.) alattvaló.

Férjével közös háztartásban élő, vagyonos férj felesége nem olyan, akinél szóba jöhetne az, hogy jövedelme a közönséges napszámos jövedelmét eléri-e vagy nem. (B. 10359/900.)

A vagyonos férjével közös háztartásban élő nő a Pp. 112. §-ának első bekezdésében szabályozott szegénységi jogban még alakilag szabályszerű szegénységi bizonyítvány alapján sem részesíthető. (Bpesti Tábla 1924. okt. 6. P. 10.359. Pdt. X. 13.)

Az 1912: LIV. t.-c. (Ppé.) 61. §-a a Pp. életbelépése előtt folyamatba tett polgári ügyekben csak a szorosan vett perbeli eljárásra nézve tartotta fenn a korábbi szabályokat, ámde a szegénységi jog nem a perbeli eljárás miként jére vonatkozik s így arra a Pp. életbelépése után nem a korábbi jogszabályok, hanem a Pp. rendelkezései alkalmazandók. (Pécsi Tábla 1915. márc. 30. P. II. 443. Pdt. I. 221.)

Tiltó szabály hiányában a bírói gyakorlat a szegényjogon való bélyegmentességet a perenkívüli eljárásban is megadta.

Ennek az álláspontnak a helyességét megállapítja az 1912: LIV. t.-c. 9. §-ához fűzött miniszteri indokolás is, amely szerint a perenkívüli eljárásokban is azokat az általános szabályokat alkalmazták, amelyeket a perrendtartás a peres eljárásokra nézve megszab, amelyek azonban természetüknél fogva perenkívüli eljárásokra is kiterjednek, így például a szegényjog stb. szabályait.

Ennek a gyakorlatnak megfelelően rendelkezik az 1914. évi 72500. M. E. számú rendelet 1. §-a is. (K. I. 415/1927. J. H. I. 7. sz.)

1877: XX. t.-c. 11. §. A vagyontalan kiskorúakat első sorban az atya, ha az erre magában nem képes, vele együtt az anya, ha atya nincs, vagy arra teljesen képtelen, az anya, végre a nagyszülők tartoznak eltartani és neveltetni.

A törvénytelen gyermek tartását és nevelését tárgyazó kötelezettségre nézve a fennálló jogszabályok érintetlenül hagyatnak s e kötelezettség iránt, ha az vitássá válik, a bíróságok határoznak.

Az anya azonban addig is, mig a tartási és nevelési köte-

lezettségre nézve a bíróságok határoznak, a törvénytelen gyermeket tartani és neveltetni köteles.

A szülők és nagyszülők azon jogára nézve, hogy a gyermekeiktől vagy unokáiktól tartást követelhessenek, a fennálló jogszabályok érintetlenül hagyatnak.

A kiskorú gyermek vagy unoka részéről a szülő, vagy amennyiben ennek a fennálló jogszabályok szerint helye van, nagyszülő részére és viszont fizetendő tartási összeget a gyámhatóság állapítja meg.

Az ez iránti határozat a felsőbb gyámhatósághoz hivatalból felterjesztendő.

Jegyzet. Csak a hozzátartozók köteles tartását tartja a 122. §. szem előtt.

A szegénységi jog tartalma.

113. §. *A szegénységi jog megadása következtében a fél:*

1. egyelőre fel van mentve a szegénységi jog megadása iránti kérelem előterjesztésétől kezdődőleg az ügyben felmerülő illetékek és bélyegek fizetése alól;

2. a perköltség fedezéséül nem köteles biztosítékot adni;

3. jogot nyer arra, hogy ügyének egyelőre díjtalan vitelére ügyvédet rendeljenek ki számára (116. §.);

4. egyelőre fel van mentve a bírósági kiküldöttek díjainak és kiadásainak, a tanuk és szakértők illetményeinek, valamint a szükséges hirdetmények és az ügygondnok költségének fizetése alól és ezeket az államkincstár előlegezi.

Hogy a szegénység miatt mennyiben van helye bélyeg- és illetékmentességnek, azt külön jogszabályok határozzák meg.

Te. 8. §. A Pp. 113. §-a 1. bekezdésének 4. pontja úgy módosul, hogy az ügygondnok költségét az államkincstár nem előlegezi és az ügygondnok költségének fizetését csak a perköltségben marasztalt féltől követelheti. Ez a szabály áll a szegénységi joggal perlekedő fél házassági perében kirendelt házasságvédő (55. §.) költségeire is.

A Pp. 113. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a perben az egyik fél szegénységi jogban részesül, ellenfelét a Pp. 112. §-ában foglalt feltételek nélkül is megilleti az a jog, hogy az illetéknek arra a részére nézve, amelyet kizárólag a szegénységi jogban részesülő fél keresete vagy viszontkeresete következtében kellene lerónia, egyelőre fel van mentve az ügyben felmerülő, akár bélyeggel, akár készpénzzel lerovandó illetékek lerovása alól. Ebben az esetben a szegénységi jogban részesülő fél ellenfele az ügy jogerős befejezése után, ha pervesztes, kiszabás alapján, a marasztalási összegnek aránylag megfelelő illetéket utólag megfizetni köteles, mégpedig mind a saját magáért, mid az ellenfeléért lerovandó illetékeket, ideértve az ítéleti illetéket is.

Ha a vagyonjogi perben szegénységi jogot kérő fél a perköltség egy részét fedezni tudja anélkül, hogy a saját és a Pp. 112. §-ának 2. bekezdésében megjelölt hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet szenvedne, a bíróság a szegénységi jogot megadó határozatban kimondja, hogy a Pp. 113. §-a 1. bekezdésének 1., 3. és 4. pontjában felsorolt költségeknek e része tekintetében egyelőre nincs a fizetés alól felmentve.

Ha az olyan felperes terjeszt elő szegénységi jog megadása iránt kérelmet, aki ugyanazzal az alperessel szemben szegénységi jogon folytatott perben három éven belül jogerősen megítélt perköltséget nem fizette meg, a bíróság a szegénységi jog megadása előtt vizsgálja, hogy felperes perlekedése nem rosszhiszemű-e.

Ter. 4. §. A Te. 8. §-ában a szegénységi jogban részesülő félnek az ellenfelét a zilletékmentesség tekintetében megillető jog nem mentesíti őt annak az illetéknek a lerovása alól, amelyet a Te. életbelépése (1931. január 1.) előtt kellett lerónia.

Mi. a Pp. 113. §-ához. Ad 1. pont. Minthogy az a kérdés, hogy szegénység miatt mennyiben legyen helye bélyeg- és illetékmentességnek, az alább idézett törvénykezési illeték — törvényben van szabályozva, a Pp. 113. §-ának 1. pontja csak azt fejezi ki, hogy a bíróság által megadott szegénységi jog a felet az illeték és bélyeg fizetése alól egyelőre, addig, amíg a pénzügyi hatóság nem határoz, felmenti.

Ad 2. pont: A fél a perköltség fedezésére nem köteles biztosítékot adni. Egyéb biztosíték alól azonban, melyeket részben a perrendtartás (110., 418. §§.), részben más törvények (1881: LX. t.-c. 42., 57., 58., 76., 78., 93., 168., 191., 202., 229., 239. §§. stb.) előírnak, a fél felmentve nincs.

Ad 3. pont: Célszerűbbnek tartja a Pp. (116. §.), hogy a szegénységi jogban részesített fél akkor is, ha az ügyvédi képviselet nem kötelező, ügyvéd kirendelését kérhesse, azonban a bíróság megítélésétől teszi függővé, hogy erre szükség van-e, vagy nincs.

Mi. a Te. 8. §-ához. A szegénységi joggal sok visszaélés történik. Míg a szegénységi joggal perlekedő fél minden kockázat nélkül indítja meg és folytatja a pert, addig ellenfelét oly költségekre és kiadásokra kényszeríti, amelyeket gyakran a szegénységi joggal perlekedő féltől még ez utóbbinak marasztalása esetében sem hajthat be. Ez a helyzet zsarolásokra is vezet, mert a szegénységi joggal perlekedő fél arra számít, hogy ellenfele kiegyezik és ámbár minden alap nélkül is, inkább fizet neki valamit, csakhogy a per folytatásával előálló költségektől szabaduljon. A javaslat 8. §-a ennélfogva úgy rendelkezik, hogy ha a perben a felperes szegénységi jogban részesül, az alperes egyelőre fel van mentve az illetékek lerovása alól és azokat utólag csak pervesztessége esetében köteles megfizetni. Természetesen ez nem áll, ha az alperes viszontkeresetet támaszt, mert ilyen esetben nem lehet arról szó, hogy a szegénységi joggal perlekedő fél kényszert gyakorol ellenfelével szemben. Igaz ugyan, hogy a szegénységi jogot élvező félnek ellenfele még így sem szabadul az illetékeken felüli többi költségtől, így pl. az ügyvéd, a tanuk és szakértők költségeitől stb. Ha azonban az ellenfelet egyelőre ezeknek viselése alól is felmentenők, ez részben az ügyvédi karnak, részben az államkincstárnak rendkívüli megterhelésével járna.

A Pp. 113. §. 1. bekezdése 4. pontja szerint a szegénységi joggal pereskedő fél helyett az ügygondnok költségét is az államkincstár előlegezi. Tekintettel arra, hogy ügygondnok általában ügyvéd, és hogy az ügyvédek a törvény értelmében díjtalanul viszik a szegénységi joggal perlekedő fél ügyeit, a javaslat az ügyvédek ügygondnoki költségeivel sem kívánja az államkincstárt mai súlyos helyzetében megterhelni. Ugyanez a helyzet a szegénységi joggal perlekedő fél házassági perében kirendelt házasságvédő tekintetében is.

Az ügyvédi kar a szegénységi joggal perlekedő felet ügyeinek díjtalan vezetésével kétségtelenül elismerésre méltó nagy szolgálatot tesz a köznek. Az állam mai súlyos helyzetében kénytelen az ügyvédi karnak önzetlenségét igénybe venni, ámbár ez a kar is súlyos küzdelmet folytat a gazdasági nehézségekkel. Az ügyvédi kart ezért az áldozatért elismerés illeti.

Jegyzet. Az illetékmentességet az 1914: XLIII. t.-c. 75—79. §-ai (amelyeket e §. kapcsán közlünk) eltérően szabályozzák; a Pp. 112. §-ának második bekezdése alapján megadott szegénységi joggal illetékmentesség nem jár. — Főudvarnagyi bíróságnál előlegezés: 9100/917. I. M. sz. r. (I. K. XXVI. 67.)

A bíróság a perbeli ügygondnok díjainak az irodaátalány terhére való utalványozása iránt hivatalból intézkedni nem köteles; és ha a szegénységes és pervesztes felperes a perköltségben marasztaltatik, az ismeretlen örökösök alpereseket képviselő ügygondnok díjait a kincstár előlegezni nem köteles. (P. VI. 3560/1925. Pdt. XII. 58. sub IV.)

1914: XLIII. t.-c. (a törvénykezési illetékről).

75. §. A bírói eljárásokban, ideértve a végrehajtási eljárást is, illetékmentességben részesül az a fél, akinek jövedelme nem nagyobb, mint a lakóhelyén szokásos közönséges napszám és ez alapon a polgári perrendtartás 112. §-ának első bekezdése értelmében szegénységi jogot kapott.

A polgári perrendtartás 112. §-ának második bekezdése alapján megadott szegénységi joggal illetékmentesség nem jár. De ha ilyen esetben a szegény fél részére ügyének vitelére díjtalan ügyvédet rendeltek ki, az 54. §. második bekezdése nyer alkalmazást és a 79. §. értelmében illetékfeljegyzésnek van helye.

A szegénységi jogon alapuló illetékmentesség e jog megadása iránt a bírósághoz intézett kérelem előterjesztésekor kezdődik és kiterjed mindazokra az iratokra és bírói határozatokra, amelyeknek illetéke a szegénységi jogban részesült felet akár az elsőfokú, akár a fellebbviteli, akár a végrehajtási eljárásban terhelné.

Ha az a kérdés, hogy a félnek szegénységi jogon jár-e illetékmentesség vagy nem, vitássá válik, elsőfokon a kir. pénzügyigazgatóság, másod- és végső fokon a pénzügyminiszter határoz. Közigazgatási bíróság előtti eljárásnak nincs helye.

A szegénységi jog megadásához szükséges bizonyítvány kiállítását rendelet szabályozza.*)

54. §. 2. bek.: A szegény fél részére ügyének díjtalan vitelére kirendelt ügyvédet a kötelezettség nem terheli.

76. §. Ha a pertársak nem mindnyájan részesültek szegénységi jogon illetékmentességben, azok a felek, akik illetékmentességben nem részesültek, kötelesek az illetéket teljes összegében leróni.

77. §. Akitől a bíróság a szegénységi jogot bármely okból megtagadja vagy megvonja, illetékmentességét elveszti és köte-

*) L. 72500/1919. sz. rendeletet alább a 115. §. kapcsán.

les utólag készpénzben megfizetni azokat az illetékeket, amelyek fizetése alól szegénységi joga alapján fel volt mentve. Ez a kötelezettség azonban az ügy jogerős befejezésétől számított öt év elteltével megszűnik és a szegényjogos fél ügyvédjét úgy a jelen bekezdés, mint a 78. §. harmadik bekezdés értelmében pótlólag lerovandó illetékért semmiféle felelősség nem terheli.

A szegénységi jogon nyert illetékmentesség megszűnik annak a félnek a halálával, akinek illetékmentessége volt; ez azonban nem zárja ki, hogy a szegény felet képviselő ügyvéd a szükséges cselekményekre az illetékmentességet igénybevehesse.

Az illetékmentesség elvesztésétől vagy megszűnésétől kezdve az illetéket szabályszerű módon és időben kell leróni, mulasztás esetében hivatalos leletet kell felvenni.

Ha a szegénységi jogon illetékmentességben részesült fél ellenfelét a bíróság a költségben vagy a költség egy részében elmarasztalja, ez köteles megfizetni azokat az illetékeket, amelyeket a szegény fél illetékmentessége alapján nem rótt le.

78. §. Ha a bíróság a szegénységi jogot a polgári perrendtartás 112. §-ának első bekezdése alapján megadja, köteles a kérelmező felet értesíteni, hogy a jelen törvény 75. §-ának első bekezdése értelmében neki illetékmentesség is jár.

Ha a bíróság a szegénységi jogot a polgári perrendtartás 112. §-ának második bekezdése alapján tagadja meg, köteles a kérelmező felet figyelmeztetni, hogy neki a jelen törvény 75. §-ának második bekezdése értelmében illetékmentesség nem jár s amennyiben ügyének díjtalan vitelére ügyvéd kirendelve nincs, köteles az egyelőre (Pp. 113. §. 1. pontja) le nem rótt illetéknek megfelelő bélyeget öt nap alatt a bírósági irodában leletezés terhével felragasztani s az ezután keletkező iratok és határozatok után az illetéket szabályszerűen kellő időben leróni.

Ha a fél akár az illeték pótlását, akár annak a kellő időben lerovását elmulasztja, a bírósági iroda hivatalos leletet köteles felvenni, s azt az illetéket kiszabó hivatalhoz átküldeni.

Ha a bíróság a szegénységi jogot a féltől az eljárás folyamán megvonja, e határozat jogerőre emelkedésekor haladéktalanul köteles erről az illetékes pénzügyigazgatóságot értesíteni s egyúttal az iletékjegyzéket (79. §.) áttenni.

79. §. Illeték feljegyzésének van helye a bírói eljárásokban, ideértve a végrehajtási eljárást is, ha az egyik felet személyes illetékmentesség illeti meg, továbbá, ha a felek egyike szegénységi jogon illetékmentességben részesül, valamint akkor, ha a perrendtartás rendelkezése értelmében hivatalból rendelnek ki képviselőt — ideértve az ügy díjtalan vitelére kirendelt ügyvédet is.

Az illeték feljegyzésére jogosított fél képviselője, ha pedig képviselője nincs, a bírósági iroda köteles a le nem rótt

illetéket jegyzékbe foglalni, a jegyzéket az iratok mellé csatolni s a feljegyzést az ügy befejezéséig pontosan folytatni.

Az ügy befejezésével minden esetben köteles a bíróság az illetékjegyzéket az illetéket kiszabó hivatalhoz megküldeni.

Ha a feljegyzésre jogosult fél ellenfelét a költségben vagy egy részében marasztalták, az ellenfél köteles a feljegyzéssel élő felet terhelő illetékeket is egészen megfizetni.

Ha a 75. §. második bekezdése szerint illetékmentességben nem részesült szegény fél ellenfele nincs költségben marasztalva, a feljegyzés alapján kiszabott illetéket a szegény fél köteles megfizetni; ugyanez a fél köteles a feljegyzés alapján kiszabott illetéket megfizetni abban az esetben is, ha azt attól a féltől, akit a költségben marasztaltak, behajtani nem lehetett.

114. §. *A szegénységi jog megadása az ellenféllel szemben a perköltség megtérítésének kötelezettségét nem érinti.*

A szegénységi jog megadása iránti kérelem.

115. §. *A szegénységi jog megadása a per bíróságánál írásban vagy szóval kérhető.*

Ha a fél a perbíróság székhelyén kívül fekvő járásbíróság területén lakik vagy tartózkodik, kérelmét szóval lakhelyének vagy tartózkodási helyének járásbírósága előtt is előadhatja, amely az erről felvett jegyzőkönyvet a perbírósághoz teszi át.

A kérelemben a szükséghez képest elő kell adni a peres ügy állását a bizonyító eszközök megnevezésével. A kérelem mellett továbbá be kell mutatni a hatósági bizonyítványt, amely tanusítja a félnek állását vagy foglalkozását, vagyoni viszonyait, az általa fizetendő egyenes állami adó mennyiségét, továbbá azt a körülményt, hogy jövedelme a lakhelyén szokásos közönséges napszámot nem haladja meg. Ha a fél a 112. §. második bekezdése alapján kéri a szegénységi jog megadását, a hatósági bizonyitványnak a fél állásán, foglalkozásán, vagyoni viszonyain és az általa fizetendő egyenes állami adó mennyiségén felül tanusitania kell a félnek családi viszonyait azoknak a személyeknek a megnevezésével, akiknek tartásáról gondoskodni köteles és a félnek perköltség viselésére való

tehetetlenségét. Gyámság vagy gondnokság alatt állók részére a bizonyítványt a gyámhatóság is kiállíthatja.

Egyebekben a hatósági bizonyítvány kiállítását rendelet szabályozza.

Te. 9. §. A Pp. 115. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Az igazságügyminiszter rendelettel megállapíthatja, hogy a szegénységi jog a Pp. 112. §-ának 1. bekezdése alapján csak akkor adható meg, ha a kérelmező fél egyenes állami adójának — ide értve a kereseti adót is — mennyisége bizonyos meghatározott összeget nem halad meg.

Mi. a Te. 9. §-ához: A Pp. 112. §-ának 1. bekezdése szerint szegénységi jogban rendszerint az a fél részesíthető, akinek jövedelme nem nagyobb, mint a lakóhelyén szokásos közönséges napszám. Mégis köztudomású, hogy olyan felek is szereznek szegénységi bizonyítványt, akik ennek a feltételnek nem felelnek meg. A szegénységi bizonyítványnak tartalmaznia kell ugyan a fél részéről fizetendő állami adó összegét, de ez a rendelkezés ma egymagában nem elegendő a visszaélések megszüntetésére. Ennélfogva a Te. 9. §-a úgy rendelkezik, hogy a szegénységi bizonyítvány alapján megadható szegénységi jogot az igazságügyminiszter korlátozhatja olyan felekre, akiknek egyenes állami adója bizonyos meghatározott összeget nem halad meg. A szegény felekre ez nem lehet sérelmes, mert a Pp. 112. §-ának 2. bekezdése alapján a bíróság indokolt esetben szegénységi jogban részesítheti azt a felet is, aki a perköltséget fedezni nem tudja anélkül, hogy a saját vagy hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet nem szenvedjen.

Mi. a Pp. 115. §-ához. A francia eljárás szerint a szegénységi jog engedélyezése iránt a bíróság tagjaiból, ügyvédekből, közigazgatási és pénzügyi hivatalnokokból erre a célra összeállított hatóság, a bureau d'assistance, határoz. A Pp. külön hatóság felállítását e célra szükségesnek nem tartja és a perbíróságra bízza ezeket a teendőket.

Perbíróság alatt a Pp. általában azt a bíróságot érti, amelynél a per folyamatban van. A szegénységi jogot ehhez képest rendszerint a per elsőfolyamodású bíróságánál fogják kérni. Ha azonban a fél csak a fellebbezési eljárásban veszi igénybe a szegénységi jogot, e végből a fellebbezési bírósághoz kell fordulnia. Úgyancsak annál a bíróságnál, amelynél a per éppen van, kell a korábban megnyert szegénységi jog alapján az ügyvéd kirendelését is kérnie. (116. §.) A kérelmet a törvényszéki

eljárásban is szóval lehet előterjeszteni, még pedig abban az esetben, ha a fél a perbíróság székhelyén kívül fekvő járásbíróság területén lakik vagy tartózkodik, lakhelyének vagy tartózkodási helyének bírósága előtt is.

Jegyzet. A kérelmet ügyvédi képviselet nélkül lehet előterjeszteni: 122. §.

A hatósági bizonyítvány kiállításáról a 72.500/1914., a szegénységi jog tekintetében szükséges bírói intézkedésekről pedig a 72.600/1914., a 29.200/1923. és a 31.950/1926. I. M. sz. rend. szól. (I. K. XXIII. 14. sz. mell. XXXII. 424. 1926. 142.)

A m. kir. belügyminiszternek, igazságügyminiszternek és pénzügyminiszternek 72.500/1914. I. M. számú rendelete, a szegénységi jog megadásáért a bírósági eljárásban előterjesztett kérelem alapjául szolgáló hatósági bizonyítvány kiállításáról.

A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. (Pp.) 115. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeljük:

A szegénységi jog előfeltételei.

1. §. A Pp. 112. §-ának 1. bekezdése szerint a bíróság szegénységi jogban rendszerint azt a felet részesítheti, akinek jövedelme nem nagyobb, mint a lakhelyén szokásos közönséges napszám.

Ugyane törvényszakasz 2. bekezdése szerint a bíróság az összes körülmények tekintetbe vételével szegénységi jogban részesítheti azt a felet is, aki a perköltséget fedezni nem tudja anélkül, hogy a saját és azoknak a hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet szenvedne, akiknek tartására törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva köteles.

A Pp. 115. §-a szerint a szegénységi jog megadásáért a bíróságnál előterjesztett kérelem mellett be kell mutatni:

1. Az 1. bekezdés esetében oly hatósági bizonyítványt, amely tanusítja a félnek állását vagy foglalkozását, vagyoni viszonyait, az általa fizetendő egyenes állami adó mennyiségét, továbbá azt a körülményt, hogy jövedelme a lakhelyén szokásos közönséges napszámot nem haladja meg;

2. a 2. bekezdés esetében oly hatósági bizonyítványt, amely a fél állásán, foglalkozásán, vagyoni viszonyain és az általa fizetendő egyenes állami adó mennyiségén felül tanusítja a félnek családi viszonyait azoknak a személyeknek megnevezésével, akiknek tartásáról gondoskodni köteles és a félnek a perköltség viselésére való tehetetlenségét.

A bizonyítványt kiállító hatóságok.

2. §. Az 1. §-ban említett hatósági bizonyítványt (szegénységi bizonyítványt) kiállítja;

1. Budapesten a kerületi előljáróság;

2. törvényhatósági joggal felruházott városokban, Fiume városában és kerületében, rendezett tanácsú városokban a polgármester vagy helyettese;

3. nagy- és kisközségekben a községi előljáróság (nagyközségben a bíró és a községi jegyző, kisközségben a bíró és a körjegyző).

A községi előljáróság (3. pont) kiállította szegénységi bizonyítványt a járási főszolgabíró láttamozza.

Gyámság vagy gondnokság alatt állók részére a gyámhatóság által kiállítandó szegénységi bizonyítványról a 16. §. rendelkezik.

3. §. A bizonyítvány kiállítására az a hatóság (2. §.) illetékes, amelynek területén a kérelmező lakik vagy állandóan tartózkodik. Annak a helynek a hatósága, ahol a kérelmező nem állandóan, hanem csupán ideiglenesen tartózkodik, csak akkor illetékes a bizonyítvány kiállítására, ha a kérelmezőnek nincs állandó lakó vagy tartózkodó helye.

Az előbbi bekezdés értelmében illetéktelen hatóság a nála előterjesztett kérelmet visszautasítja.

Városi hatóság által kiállított bizonyítvány.

4. §. A kérelmet személyesen vagy meghatalmazott útján, írásban vagy szóval lehet előterjeszteni.

A kérelem előterjesztése alkalmával a kérelmezőnek meg kell említenie, hogy olyan bizonyítványt kér-e (A. jelű bizonyítvány), amely azt igazolja, hogy jövedelme nem nagyobb, mint a lakhelyén szokásos közönséges napszám (1. §. utolsó bekezdésének 1. p.), vagy pedig olyant (B. jelű bizonyítvány), amely azt igazolja, hogy az indítandó perben (nem peres ügyben) a perköltséget (költséget) fedezni nem tudja anélkül, hogy a saját és azoknak a hozzátartozóinak szükséges tartása sérelmet szenvedne, akiknek tartására törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva köteles (1. §. utolsó bekezdésének 2. p.).

A kérelem előterjesztésére bárkit meg lehet hatalmazni. A meghatalmazást igazolni rendszerint nem kell, de a hatóság kívánhatja a meghatalmazás igazolását.

5. §. A kérelemnek írásban előterjesztésére a szerint, amint a kérelmező A. jelű vagy B. jelű szegénységi bizonyítvány kiállítását kéri, az A. jelű (fehér) vagy a B. jelű (kék) minta szolgál. A kérelem előterjesztése úgy történik, hogy a kérelmező vagy meghatalmazottja (4. §. utolsó bekezdése) a hatóság által díjtalanul rendelkezésére bocsátott kérdőívet (az A. vagy a B. minta I. részét) két példányban kitölti, aláírja és a hatósághoz (2. és 3. §.) benyujtja.

Ha a kérelmező kérdőívet nem mutat be vagy a kérdőív

nincs helyesen kitöltve, a hatóság a kérelmezőt — vagy a körülményekhez képest meghatalmazottját — megidézi és meghallgatásával a kérdőívet kitölti.

A hatóság tölti ki a kérdőívet akkor is, ha a kérelmet szóval terjesztik elő.

Jegyzőkönyvet sem a 2., sem a 3. bekezdés esetében nem kell szerkeszteni. Annak megjelölésére, hogy a kérdőívet a hatóság töltötte ki vagy helyesbítette, a hatósági közeg a kérdőívet aláírja. Ha a kérdőív kitöltésében a hatóság nem működik közre, a kérdőívet hatósági közeg nem írja alá.

6. §. A kérdőívek kitöltésében a kérdésekben foglalt útmutatást és a minta hátulsó lapján levő utasítást kell figyelembe venni.

7. §. A hatóság a kérelmező által kitöltve bemutatott vagy a kérelmező bemondása alapján kitöltött vagy helyesbített kérdőívre adott felelet helyességét ellenőrzi; megkívánhatja a kérelmező okiratainak felmutatását, más hatósághoz (pl. anyakönyvvezető lelkészhez) fordulhat — lehetőleg rövid úton — felvilágosításért, a kérelmező személyi és vagyoni viszonyait ismerő egyéneket hallgathat meg, stb.

Az ellenőrzésnél különös gondot kell fordítani arra, hogy helyesek-e azok az adatok, amelyek a kérelmező vagyoni viszonyaira vonatkoznak, a kékszínű kérdőívnél pedig arra is, hogy a 13. kérdésre adott feleletben csak azok a hozzátartozók legyenek feltüntetve, akiket a kérelmező valóban el is tart, de ne legyenek feltüntetve olyanok is, akiknek eltartásáról a kérelmező volna köteles gondoskodni, valóságban azonban nem tartja el őket. A többi adatok valóságát nem szükséges külön kutatni akkor, ha a hatóságnak nincs oka a kérelmezőtől előadottak valóságában kételkedni.

8. §. Az ellenőrzés céljából folyamatba tett eljárás eredményét a hatóság a mintának II-vel jelzett részében foglalja össze.

Ebben az összefoglalásban meg kell említeni, hogy a hatóság az ellenőrzés céljából milyen okiratokat tekintett meg, mely hatóságtól milyen felvilágosítást kapott, kiket hallgatott meg. A meghallgatásról nem kell jegyzőkönyvet szerkeszteni, csak a meghallgatás eredményét kell a meghallgatott nevének és lakhelyének feltüntetésével feljegyezni.

Ha a hatóságnak vagy közegének a kérdőívben foglalt adatokról személyes tudomása van, a minta II. részében elégséges ezt — a hatósági közeg nevének feltüntetésével — megemlíteni.

Ha az ellenőrzés a kérdőív feleleteinek helyességét igazolja, a minta II. részében ezt kell röviden megemlíteni. Ha ellenben az ellenőrzés valamelyik adat helytelenségét vagy valótlanságát állapítja meg, a kérdőívben a helytelen vagy valótlan feleletet vörös tintával át kell húzni és a helyes feleletet vörös

tintával fölébe kell írni, a II. részben pedig meg kell említeni, hogy a helyesbítés mi alapon történt.

9. §. Az ellenőrzés eredményéhez képest a hatóság vagy kiállítja a bizonyítványt vagy megtagadja a kiállítást.

Ha a kérelmező a hatóság előtt jelen van, a kérelem visszautasítását (3. §. 2. bekezdése), vagy a bizonyítvány megtagadását nem kell írásba foglalni, hanem az ok közlésével szóval a kérelmezőnek tudtára kell adni.

Az előbbi bekezdés esetében a kérdőívet nem kell kitölteni, ha pedig a kérelmező kitöltött kérdőívet mutatott be, azt vissza kell neki adni.

Ha azonban a visszautasítás vagy a megtagadás a hatóság által foganatosított kutatás alapján történt (7. §.), a kérdőívet a hatóságnál meg kell tartani és a minta II. részének kitöltésével (8. §.) ugyancsak a II. részben meg kell jegyezni, hogy a kérelem visszautasításáról vagy megtagadásáról a kérelmező értesült.

Ha a kérelmező fél nincs jelen, vagy a határozat írásbeli kézbesítését kívánja, vagy kérelméhez az elutasítás vagy a megtagadás után is ragaszkodik, a határozatot részére írásban is kézbesíteni kell.

10. §. Ha a hatóság a bizonyítványt kiállítandónak találja, a minta III. részét kitölti és a bizonyítványt az I. és II. részszel együtt egy példányban a kérelmezőnek kézbesíti, az okirat mindhárom részének másik példányát pedig mint fogalmazványt irattárban megőrzi.

11. §. A kérdőív (I. rész), a hatósági eljárás eredményének összefoglalása (II. rész) és a bizonyítvány (III. rész) egységes okirat, amelynek részei egymástól elválaszthatatlanok.

Községi előljáróság által kiállított bizonyítvány.

12. §. A 4. §-t, a 9. §. 1., 2. és 5. bekezdése a községi előljáróság (2. §. 3. p.) eljárására is alkalmazni kell. A községi előljáróság eljárásában az A. és a B. jelű mintának a kérdőívet tartalmazó I. része, továbbá a hatósági eljárás eredményének összefoglalását tartalmazó II. része elmarad és a községi előljáróság, ha azt találja, hogy a bizonyítványt ki kell állítani, azt az A. vagy a B. jelű mintának III. részén állítja ki és a bizonyítványt annak megjelölésével írja alá, hogy a bizonyítvány adatainak valóságáról honnan szerzett meggyőződést.

A községi előljáróság (2. §. 3. p.) a bizonyítványt nem kézbesíti a félnek, hanem kísérő jelentés nélkül a járási főszolgabíróhoz terjeszti fel.

Ha a járási főszolgabíró úgy találja, hogy a bizonyítvány helyesbítésre szorul, vagy ha póteljárást vagy felvilágosítást tart szükségesnek, a községi előljáróságot megfelelően utasítja.

Ha pedig akár a bizonyítvány felterjesztésekor, akár póteljárás vagy felvilágosítás után azt találja, hogy nincs helye a bizonyítvány kiállításának, akkor a bizonyítvány láttamozását megtagadja, a megtagadás okát a bizonyítványra egészen röviden feljegyzi és az iratot a községi elöljáróságnak visszaküldi. A községi elöljáróság a főszolgabíró határozatát a kérelmezővel szóval vagy írásban (9. §. 2. és 5. bekezdése) közli.

Ellenkező esetben a főszolgabíró a bizonyítványt láttamozza és kísérő irat nélkül a községi elöljáróságnak visszaküldi, amely a bizonyítványt a kérelmezőnek kézbesíti, másik példányát pedig mint fogalmazványt, vagy a bizonyítvány minden adatáról készített pontos feljegyzést az irattárban megőrzi.

A bizonyítvány hatályosságának tartama.

13. §. A városi hatóság bizonyítványát kiállításától, a községi elöljáróság bizonyítványát pedig a főszolgabírói láttamozástól fél éven belül lehet használni a bíróságnál.

Ha az, akinek a bizonyítványt kiállították, az 1. bekezdés szerint lejárt bizonyítvány hatályának meghosszabbítását kéri, a hatóság — ha nem mutatkozik valószínűnek, hogy a kérelmező viszonyai megváltoztak — a bizonyítvány hatályát minden kutatás nélkül is meghosszabbíthatja.

Egyébként a meghosszabbításra a bizonyítvány kiállításának az előbbi §-okban közölt szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Pótlás a bíróság megkeresésére.

14. §. A bizonyítványt kiállító hatóság köteles eleget tenni a bíróság abbeli megkeresésének, amellyel helyesbítést, póteljárást vagy a bizonyítványra vagy egyes pontjaira felvilágosítást kíván. A bíróság ehhez a megkereséshez a hatósági bizonyítványt csatolja.

Ha a hatóság a bíróság által kívánt eljárás után azt találja, hogy a bizonyítvány kiállításának nem lett volna helye, a bizonyítványt hatálytalanítja, ezt a bizonyítványra rájegyzi és erről mind a bíróságot, mind a kérelmezőt értesíti.

A főszolgabíró által láttamozott (2. §. utolsóelőtti bekezdése és 12. §.) bizonyítvány hatálytalanításához a főszolgabíró hozzájárulása nem szükséges.

Jogorvoslat a hatóság határozata ellen.

15. §. A 2. §-ban említett elsőfokú hatóságoknak és a főszolgabírónak (2. §. utolsóelőtti bekezdése és 12. §.) a hatósági bizonyítvány kiállítása tárgyában hozott határozata ellen fellebbezésnek van helye és pedig:

1. a budapesti kerületi elöljáróság, a törvényhatósági városi (és a fiumei) polgármester határozata ellen a városi tanácshoz,

2. a rendezett tanácsú városok polgármesterének, a nagy- és kisközségek elöljáróságának, illetőleg a főszolgabírónak határozata ellen a közigazgatási bizottsághoz.

A másodfokú hatóságnak az ellen a határozata ellen, amellyel a bizonyítvány kiadását megtagadja (a bizonyítványt hatálytalanítja), illetőleg el nem rendeli, az 1896: XXVI. t.-c. 22. §-a értelmében a m. kir. közigazgatási bírósághoz panasznak van helye.

Bizonyítvány kiállítása gyámság vagy gondnokság alatt állók részére.

16. §. Gyámság vagy gondnokság alatt állók részére az 1. §-ban említett bizonyítványt a Pp. 115. §-a szerint a gyámhatóság is kiállíthatja.

A kiállításra az az árvaszék az illetékes, amely a gyámolt vagy gondnokolt felett a gyámhatóságot gyakorolja.

A bizonyítványt az árvaszék elnöke adja ki és írja alá.

Az árvaszék a bizonyítványt csak akkor állíthatja ki, ha a bizonyítványban bizonyítandó tényekről az árvaszéki iratokból és kezelési könyvekből hivatalos tudomása van.

Ha ezekről a tényekről az árvaszéknek ilyen tudomása nincs, a bizonyítvány kiállítását meg kell tagadni és a kérelmezőt arra kell utasítani, hogy kérelmével forduljon a 2. és a 3. §. szerint illetékes hatósághoz.

Az árvaszék az 1. §. utolsó bekezdésének 1. pontjában említett bizonyítványt a C. jelű (fehér) mintán, az 1. §. utolsó bekezdésének 2. pontjában említett bizonyítványt pedig a D. jelű (kék) mintán állítja ki.

A bizonyítvány kiállításánál a minta hátulsó lapján levő utasítást kell figyelembe venni.

A 14. §-t megfelelően alkalmazni kell.

A szegény fél vagyoni viszonyainak nyilvántartása.

17. §. A bíróság a szegény fél nevének, állásának (foglalkozásának), lakó (tartózkodó) helyének közlésével megkeresheti a bizonyítványt kiállító hatóságot (2. és 3. §.), hogy a szegénységi joggal perlekedő fél vagyoni viszonyait kísérje figyelemmel és értesítse a bíróságot arról, ha a fél vagyoni helyzete úgy változik, hogy nyilvánvalóan megszüntek azok a feltételek, amelyek alapján szegénységi bizonyítványt kapott (Pp. 112. §. 1., illetőleg 2. bekezdés).

Ha a fél már nem lakik ennek a hatóságnak a területén és lakhelye a hatóság előtt ismeretes, a megkeresést a lakhely szerint illetékes hasonló hatósághoz kell áttenni. Ha az új lakhely nem ismeretes, kikutatása végett nem kell lépéseket tenni.

A megkereső bíróságot sem az áttételről, sem arról nem kell értesíteni, hogy a lakhely nem ismeretes.

Ha az 1. bekezdésben említett változás bekövetkezik, erről a hatóság a bíróságot értesíti. Az értesítésben elő kell adni azokat az adatokat, amelyek alapján a bíróság megbírálhatja, vajjon a szegénységi jog feltételei valóban megszüntek-e.

A fél vagyoni viszonyainak figyelemmel kísérése céljából a hatóságnak nyilvántartást vezetnie nem kell.

Ha a bizonyítványt árvaszék állította ki, a jelen §. rendelkezéseit azzal a változtatással kell alkalmazni, hogy a bizonyítványt kiállító árvaszék a bíróság megkeresését akkor teszi át az illetékes másik árvaszékhez, ha a fél felett a gyámhatóságot az utóbbi gyakorolja, ha pedig a fél már nem áll gyámhatóság alatt, az árvaszék a megkeresést a 2. és a 3. §. szerint illetékes hatósághoz teszi át.

Felelősség a bizonyítvány kiállításáért.

18. §. Azok a hatósági közegek, akik a szegénységi bizonyítvány alapjául szolgáló kérdőív adatainak ellenőrzésére, a bizonyítvány kiállítására vagy láttamozására vannak hivatva, a bizonyítvány kiállításánál elkövetett mulasztásukért vagy szabálytalan eljárásukért a fennálló szabályok szerint vagyoni felelősséggel is tartoznak.

Záróhatározatok.

19. §. Ez a rendelet, amely a szegénységi jogra vonatkozó nemzetközi megállapodásokat nem érinti, a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkel egyidejűleg lépett életbe.

A rendelet életbeléptetésével hatályukat vesztik mindazok a rendeletek, amelyek a bíróságnál használandó szegénységi bizonyítványok kiállítására vonatkoznak.

*A m. kir. igazságügyminiszternek 72.600/1914. I. M. számú rendelete, a szegénységi jog tekintetében szükséges bírósági intézkedések tárgyában.**)

A polgári perrendtartásról szóló 1911: I. t.-c. (Pp.) 792. §-a alapján és az életbeléptetése tárgyában alkotott 1912: LIV. t.-c. (Ppé.) 103. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

*) A 29.200/1923. és a 31.950/1926. I. M. sz. rendelettel módosított szövegben.

I. fejezet.

A szegénységi jog iránti kérelem előterjesztésének helye, módja, a szegénységi jog megadása.

1. §. A szegénységi jog megadásáért előterjesztett kérelem felől az a bíróság határoz, amely az ügyben (peres vagy nem peres ügyben) a kérelem előterjesztésének idejében eljár; ha pedig az ügy még megindítva nincs, az ügyre illetékes elsőbíróság határoz.

Ha a szegénységi jogot fellebbviteli bíróság adta meg, az a szegénységi jog megadásáról az elsőbíróságot értesíti.

2. §. A szegénységi jog megadásáért írásban beadott kérelmet úgy kell szerkeszteni és a szóval előterjesztett kérelmet úgy kell jegyzőkönyvbe foglalni, hogy a határozó bíróság megállapíthassa, vajjon az eljárásra illetékes-e és hogy a perlekedés már előre nem mutatkozik-e teljesen eredménytelennek. Ha a szegénységi jogot engedményes kéri, elő kell adni azokat az adatokat is, amelyekkel a kérelmező valószínűsíti, hogy az engedményezés nem a szegénységi jogon való perelhetés végett történt. A valószínűsítés végett bemutatott okiratokat csatolni kell.

Ha a kérelem vagy a jegyzőkönyv nincs az előbbi bekezdésnek megfelelően szerkesztve, a határozó bíróság (1. §.) a hiányt a fél meghallgatásával pótolhatja. A meghallgatás végett a fél lakhelyének vagy tartózkodó helyének járásbíróságát is meg lehet keresni.

A kérelemről és a meghallgatásról készített jegyzőkönyvet kísérő irat nélkül kell a határozó bírósághoz áttenni.

3. §. Ha a szegénységi jog előfeltételei különben meg is vannak, a szegénységi jogot a bíróság csak akkor adhatja meg, ha a kérelem mellett bemutatott hatósági bizonyítványt:

1. a kiállításra illetékes hatóság állította ki;
2. ha a bizonyítvány (a bizonyítvány hatályát meghosszabbító záradék), községi bizonyítványon pedig a főszolgabírói láttamozás, félévnél nem régebbi keletű;
3. ha arra az ügyre állították ki, amelyben a fél használni kívánja;
4. ha a bizonyítvány egyébként is megfelel a Pp. 115. §-a utolsó bekezdéséhez képest kibocsátott rendeletnek.

Ha a bemutatott bizonyítvány az 1., a 2. vagy a 3. pontnak nem felel meg, de a kérelem különben teljesíthetőnek mutatkozik, a bíróság, mielőtt a kérelem tárgyában határozna, a felet arra utasítsa, hogy megfelelő hatósági bizonyítványt mutasson be.

Ha ellenben a bizonyítvány a 4. pontnak nem felel meg, a bíróság a bizonyítványt kiállító hatóságot — községi bizonyítványnál a körülményekhez képest esetleg a főszolgabírót —

keresse meg a bizonyítvány helyesbítése iránt. A megkeresés elmaradhat, ha a bizonyítvány csak olyan tényekre tartalmaz hiányos vagy helytelen adatokat, amelyeknek a szegénységi jog megadására nincs jelentőségük.

Ha a bíróságnak magából a bizonyítványból vagy egyéb hivatalos tudomásból aggodalma van arra nézve, helye volt-e egyáltalában bizonyítvány kiállításának, a bizonyítványra vagy egyes pontjaira felvilágosítást kívánhat vagy a bizonyítványt kiállító hatóságot megkeresheti, hogy a fél vagyoni viszonyainak kétségtelen megállapítására póteljárást foganatosítson.

II. fejezet.

Ügyvéd kirendelése.

4. §. A szegény fél részére ügyének díjtalan vitelére ügyvéd kirendelése iránt a hatóság úgy intézkedik, hogy a kirendelő határozat fogalmazványát a fél részére és a névszerint még nem ismert pártfogó ügyvéd részére szóló kiadmánnyal együtt az ügyvéd kirendelésére illetékes ügyvédi kamarának megküldi. (Pp. 116. §. 1. bek.)

Ha a fél ügyvédi kirendelését a szegénységi joggal egyidejűleg kéri, a szegénységi jogot megadó bírósági határozatba — a névnek helyet hagyva — az ügyvéd kirendeléséről szóló értesítést is bele kell foglalni és az ügyvédi kamarának ezt a határozatot is meg kell küldeni.

Az ügyvédi kamara az ügyvéd kirendelése után a kirendelt ügyvéd nevét a bírósági határozat fogalmazványába és kiadmányaiba bejegyzi, a fogalmazványt a megkereső bírósághoz juttatja, a kiadmányt pedig a fél és az ügyvéd részére kézbesíttetni. Ugyanezt az eljárást kell követni akkor is, ha a kirendelt ügyvéd helyett más ügyvédet rendelnek ki. (Pp. 117. §.)

Ha sürgős esetben a bíróság rendeli ki az ügyvédet (Pp. 116. §. 2. bek., 117. §. ut. bek.), az értesítést a bíróság kézbesíttetni a félnek és a kirendelt ügyvédnek és a kirendelésről az ügyvédi kamarát egyidejűleg értesíti. (Pp. 116. §.)

(Fiuméra vonatkozóan, tárgytalan.)

III. fejezet.

Költség előlegezése a szegény fél helyett.

5. §. A szegény fél helyett az államkincstárból előlegezendő költséget (Pp. 113. §. 4. pont) annak a bíróságnak, járásbíróságnál — a budapesti központi kir. járásbíróság kivételével — a felettes kir. törvényszéknek irodaátalánya előlegezi, amely bíróság a szegénységi jogot megadta, ha pedig a szegény-

ségi jogot fellebbviteli bíróság adta meg, az illető elsőbíróság irodaátalánya.

Ha az előlegezendő költséget megkeresett bíró, vagy fellebbviteli bíróság állapítja meg, a költséget megállapító határozat közlésével az előlegezés elrendelése iránt az előbbi bekezdésben említett bíróságot keresi meg, kivéve a 7. §. esetét.

Az előbbi bekezdést kell a végrehajtási vagy a zárlati eljárás során felmerült költségre is alkalmazni akkor, ha a szegénységi jogot nem a végrehajtást vagy a zárlatot foganatosító bíróság adta meg.

6. §. A bíróság azt a határozatát, amellyel valamely költségének az irodaátalányból előlegezését elrendeli, a kifizetést teljesítő irodaátalány kezelőjével közli.

Ha a határozat ellen halasztó hatályú fellebbezésnek van helye (Pp. 556. §.), a határozatot az irodaátalány kezelőjével csak jogerőre emelkedése után kell közölni. A pénz felvételére jogosult személyt ugyanekkor arra kell utasítani, hogy a pénz felvétele végett az irodaátalány kezelőjénél vagy személyesen jelentkezzék, vagy szabályszerűen bélyegzett nyugtáját küldje be.

Ha pedig a határozat jogerős, vagy csak olyan fellebbvitellel támadható meg, amelynek halasztó hatálya nincs (Pp. 314. és 556. §-ai), ezt a határozatban meg kell említeni és az előbbi bekezdésben említett utasítást magába a határozatba kell foglalni.

Az irodaátalány kezelője a kifizetést a személyesen jelentkező félnek szabályszerűen bélyegzett nyugtára teljesíti, ha pedig a fél a nyugtát beküldte, a pénzt a póstaköltség levonásával elküldi.

Az előlegezést elrendelő határozatot és a pénz felvételére jogosított személy nyugdíját, esetleg a postai feladóvevényt is, az irodaátalányszámadás megfelelő tételéhez kell csatolni.

Ha a jogosított a pénzt nem veszi fel, a kifizetés iránt semmi intézkedést nem kell tenni, sem a pénzt nem kell sem elnöki, sem bírói letétbe helyezni. Ha a jogosított utólag jelentkezik, az irodaátalány kezelője a kifizetést az az évi irodaátalányból a bíróság külön intézkedése nélkül teljesíti.

7. §. Ha a Pp. 113. §-ának 4. pontjában említett költséget szóbeli tárgyaláson vagy szóbeli tárgyaláson kívül bizonyításfelvétel alkalmával törvényszéki székhelyen levő járásbíróság vagy oly bíróság állapítja meg, amelynek saját irodaátalánya van, ez a bíróság a költség haladéktalan kifizetését rendeli el, ha a költséget megállapító határozat jogerőre emelkedett vagy nem halasztó hatályú fellebbvitellel támadták meg és ha az, akinek részére a költséget megállapították, a bíróságnál jelen van.

Ily esetben a bíróság a költség megállapítása után annak,

akinek részére a költséget megállapította, az I. számú mintán utalványt állít ki. Az utalványt az eljáró bíró, illetőleg az elnök (t. i. a tanács elnöke, Pp. 57. §. 1. bek) írja alá.

Az irodaátalány kezelője az ily módon kiállított és a felvételre jogosítottnak szabályszerűen bélyegzett nyugtatványával ellátott utalvány bevonásával a fizetést haladéktalanul teljesíti és az utalványt az irodaátalányszámadás megfelelő kiadási tételéhez csatolja.

Ezt a §-t a megkeresett bírónak és a fellebbviteli bíróságnak is alkalmaznia kell. Ily esetben a megkeresett bíró vagy a fellebbviteli bíróság a kifizetett költség megtérítése végett az 5. §. első bekezdésében említett bíróságot értesíti, az pedig az irodaátalány kezelőjét arra utasítja, hogy a kifizetett költséget a megkeresett bíró vagy a fellebbviteli bíróság irodaátalánykezelőjének küldje meg.

A pénz megérkezése után a fél nyugtatványával ellátott utalványt az előleget végleg elszámoló (5. §. 1. bekezdése) bíróság irodaátalánykezelőjének kell megküldeni, aki azt az irodaátalányszámadás megfelelő kiadási tételéhez csatolja.

8. §. Ha a pertársak vagy peresfelek közül nem mindegyiknek adtak szegénységi jogot, a bíróság ügyelni köteles arra, hogy abban a határozatában, amelyben a költségnek az irodaátalányból előlegezését rendeli el (6. §.), az irodaátalányból csak annyi költséget előlegeztessen, amennyi a megállapított költségből a szegénységi joggal perlekedő félre vagy felekre esik.

IV. fejezet.

Költségjegyzék.

9. §. A bíróság által a szegény fél helyett a Pp. 113. §-ának 4. pontja szerint előlegezett költségről annál a bíróságnál, amely a szegénységi jogot megadta, a II. számú mintán jegyzéket kell készíteni, amelybe az előlegezett költségeket a bírósági iroda haladéktalanul bevezeti.

Az ügyben szegénységi jogot nyert mindegyik félre külön jegyzéket kell készíteni; de a szegénységi joggal perlekedő pertársak ügyében felmerült közös költségről közös jegyzéket kell készíteni.

A jegyzékeket állandóan az iratok mellett kell tartani. Ha a szegénységi jogot megadó bíróság akkor előlegez költséget (pl. végrehajtási költséget), amikor az iratok a fellebbviteli bíróságnál vagy más hatóságnál vannak, erről a költségről ideiglenes jegyzéket kell készíteni és az iratok leérkezte után ebből az időközben előlegezett költséget az iratok mellett lévő jegyzékbe kell átírni.

Azt, hogy a felek valamelyike szegénységi jogot nyert, az iratborítékon fel kell tüntetni.

V. fejezet.

Intézkedések az előlegezett költség megtérülése érdekében.

10. §. helyébe: Ha a bíróság a szegény fél ellenfelét a perköltségben elmarasztalja, határozatában (Pp. 424. §.) az ellenfelet arra kötelezi, hogy a Pp. 113. §. 4. pontjában említett azokat a költségeket, amelyeknek fizetése alól a szegényfél egyelőre fel volt mentve, az irodaátalány kezelőjének a kezéhez megfelelő határidő (Pp. 397., 418. §.) alatt fizesse meg.

Ezt a határozatot nem kell megküldeni az irodaátalány kezelőjének. Az irodaátalány kezelője tekintet nélkül erre, köteles az előlegezett költség megtérítése végett jelentkező féltől a fizetést átvenni, az átvett összegeket a fennálló szabályok szerint kezelni és a fizetésről a bírósági irodát azonnal értesíteni.

A bírósági iroda az 1. bekezdésben említett marasztaló határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon át nyilvántartja, hogy az irodaátalány kezelője nem küld-e értesítést arról, hogy a marasztalt fél a kiutalt költséget visszatérítette. Ha ilyen értesítést nem kap; a behajtás iránt a 72.600/1914. I. M. számú rendeletnek a jelen rendelettel módosított 14. és következő §-ai szerint intézkedik. (29.200/1923. sz. r. 1. §.)

11. §. Ha a bíróság a szegénységi jogot a Pp. 118. §-ának 2. bekezdése értelmében a szegény féltől az eljárás során megvonta és ha a bíróság határozatában (Pp. 424. §.) a szegény fél ellenfelét a perköltségekben marasztalja, a szegénységi jog megvonása előtt az irodaátalányból előlegezett költségekre az előbbi §. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Az előbbi bekezdés esetében, ha a bíróság a szegény fél ellenfelét a perköltségekben nem marasztalja, a 12. §. szerint kell eljárni.

12. §. Ha a szegénységi joggal perlekedő fél helyett a Pp. 113. §-ának 4. pontja alapján az irodaátalányból előlegezett költség megfizetésében a bíróság határozatában (Pp. 424. §.) a szegénységi joggal perlekedő fél ellenfelét nem marasztalja, a bírósági iroda a határozat jogerőre emelkedését nyilvántartja és az irodaátalány kezelőjének kézbesíti a határozat (határozatok) egy példányát, amelyre a jogerőre emelkedést záradék alakjában feljegyzi.

Ennek az értesítésnek alapján az irodaátalány kezelője az előírást saját nyilvántartásából törli és a határozatot (határozatokat) az előlegnyilvántartási jegyzék megfelelő tételéhez csatolja.

A bírósági iroda az irodaátalány kezelőjének értesítésé-

vel (1. bekezdés) egyidejűleg a szegénységi jog megadásának alapjául szolgált bizonyítványt kiállító hatóságot a szegény fél nevének, állásának (foglalkozásának) és lakó (tartózkodó) helyének közlése mellett avégett megkeresi, hogy a fél vagyoni viszonyait kísérje figyelemmel és amikor az ő vagyoni helyzete úgy változik, hogy a Pp. 112. §-ának 1. vagy 2. bekezdésében elsorolt előfeltételek már nincsenek meg, erről a bíróságot az utófizetés elrendelése tárgyában (Pp. 122. §.) határozat hozatala végett értesítse.

Az ügy további fejleményét a bíróságnak nem kell nyilvántartania.

Az előbbi két bekezdéstől eltérően kell eljárni akkor, ha a bíróság a szegény fél ellenfelét a perköltségben nem marasztalja, de a bíróság a szegény féltől a szegénységi jogot még az eljárás során azon az alapon megvonta, hogy a szegénységi jog vagyoni feltételei nem voltak meg. Ily esetben a bíróság határozatában (Pp. 119. §.) a szegénységi joggal perlekedő felet kötelezi, hogy a helyette az irodaátalányból előlegezett költségeket az irodaátalány kezelője kezéhez megfelelő határidő (Pp. 397. §.) alatt fizesse meg. A továbbiakban a 10. §. szerint kell eljárni.

Ezt a §-t akkor is alkalmazni kell, ha a per szünetelés folytán megszűnik.

13. §. Ha a bíróság határozatában (Pp. 424. §.) sem a szegény felet (12. §.), sem ellenfelét (10. és 11. §.) az irodaátalányból előlegezett költség megtérítésére nem kötelezte és az eljárás befejezése után akár a 12. §-ban említett értesítésből, akár más módon meggyőződik arról, hogy a szegénységi jog vagyoni feltételei már nincsenek meg, a Pp. 119. §-a szerint a szegény fél helyett az irodaátalányból előlegezett költségek utánfizetését elrendeli és a szegény felet arra kötelezi, hogy a költségeket az irodaátalány kezelője kezéhez megfelelő határidő alatt (Pp. 397. §.) fizesse meg.

A továbbiakra a 10. §. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Az előlegezett költség behajtása.

14. §. Ha az irodaátalányból előlegezett költség megtérítésére kötelezett fél (10—13. §.) a költséget nem fizeti meg, a behajtás iránt a közadók behajtására vonatkozó szabályok szerint kell intézkedni. Kielégítési végrehajtási ügyben a behajtás iránt haladéktalanul kell intézkedni, amint a bíróság az irodaátalányból költséget előlegez.

Ha az előleg megtérítéséről a bírósági iroda a marasztaló határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt nem kap értesítést, kielégítési végrehajtási ügyben pedig haladéktalanul az előlegezés elrendelése után, a költségjegyzék

(72.600/1914. I. M. számú rendelet 9. §.) alapján négy példányban a III. sz. mintának megfelelő tartozási kimutatást készít a szegény fél helyett az irodaátalányból előlegezett és a marasztalt fél által megtérítendő költségekről s ezek közül három példányt vétívvel a megtérítésre kötelezett fél lakóhelye szerint illetékes községi előljáróságnak, illetőleg városi tanácsnak (Budapesten a ker. előljáróság adószámviteli osztályának) kézbesíttet, egy példányt pedig az irodaátalány kezelőjének küld meg.

A tartozási kimutatásról nem kell fogalmazványt készíteni, hanem elküldését a költségjegyzék (11. számú minta) „Jegyzet" rovatában kell megfelelő szöveggel feltüntetni.

Az irodaátalány kezelője a tartozási kimutatás átvétele után az előlegnyilvántartási jegyzéknek „Leírás szegénységi bizonyítvány alapján" rovatában a tartozási kimutatásban feltüntetett összegeket leírja és „Jegyzet" rovatában a következő feljegyzést teszi: „Tart. kim. bíróság ügyszáma".

A behajtás iránt tett intézkedés eredményét sem a bírósági iroda, sem az irodaátalány kezelője nem tartja nyilván. (A 2—5. bek.: 29.200/1923. I. M. sz. r. 2. §.)

31.950/1926. sz. r. 1. §. A 72.600/1914. I. M. sz. rendelet 14. §-a, illetőleg a 29.200/1923. I. M. sz. rend. 2. §-a úgy módosul, hogy a tartozási kimutatást nem a m. kir. adóhivatalnak (állampénztárnak, Budapesten a m. kir. adófelügyelőség behajtási osztályának), hanem a községi előljáróságnak, illetőleg városi tanácsnak (Budapesten a kerületi előljáróság adószámviteli osztályának) kell megküldeni.

Ahol a szegénységi jogra vonatkozó rendeletek m. kir. adóhivatalt (állampénztárt, m. kir. adófelügyelőség adóbehajtási osztályát) említenek, ott ezentúl községi előljáróságot, illetőleg városi tanácsot (székesfővárosi kerületi előljáróság adószámviteli osztályát) kell érteni. 2. §. A tartozási kimutatást nem kell behajtás végett elküldeni, ha a szegény fél helyett előlegezett költségek összege ötezer koronát meg nem halad. Az irodaátalány kezelőjének a tartozási kimutatást ebben az esetben is a fennálló szabályok szerint kell megküldeni. A bélyegjegyzéket nem kell behajtás végett elküldeni, ha a feljegyzett illetékek összege ötezer koronát (40 pengő fillért) meg nem halad. (31.950/1926. I. M. sz. r.)

15. §. Ha a megtérítésre kötelezett fél a megtérítendő összeget azután fizeti ki az irodaátalány kezelőjének, miután a bírósági iroda a tartozási kimutatást behajtás végett már elküldötte: a fizetésről az irodaátalány kezelője a bírósági irodát, a bírósági iroda pedig a behajtásra megkeresett községi előljáróságot stb. azonnal értesíti.

Ha az irodaátalány kezelője az előleget a tartozási kimutatás alapján már törölte: az utólag kifizetett tételt az előleg-

nyilvántartási jegyzékbe, mint a folyó évi előírást újból be kell vezetni s azt a „leírás készpénzben" rovatban nyomban le kell írni, a „Jegyzet" rovatba pedig „tart. kim. alapján törölve volt ..... évi ..... tétel alatt" megjegyzést kell írni. A tartozási kimutatás alapján törölt tételnél pedig a „Jegyzet" rovatba a következő megjegyzést kell írni: „újból előírva ..... évi ..... tétel alatt". (29.200/1923. sz. r. 3. §.)

16. §. A községi előljáróság (városi (tanács) a behajtás iránt a közadók behajtására vonatkozó szabályok szerint intézkedik.

A behajtott összeget az igazságügyi tárcanaplóba bevételezi.

A behajtott előleget aszerint, amint azt az előlegezés évében vagy pedig később hajtották be, „kompenzálandó irodai átalány-térítmény", illetőleg számadási marasztalások és egyéb térítmények" címén vételez be az igazságügyi tárcanaplóba.

A behajtás végett kimutatott előlegekre vonatkozó fizetési halasztásoknak engedélyezése, valamint a behajthatatlan előlegeknek törlése a pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik.

29.200/1923. sz. r. 4. §. Községi előljáróság stb. a költség behajtásáról vagy törléséről a bírósági irodát nem köteles értesíteni. Hatályukat vesztik ennélfogva a 72.600/1914. I. M. számú rendelet 16. §-ának mindazok a rendelkezései, amelyek azt írják elő, hogy a bírósági irodát az előlegezett költség behajtásáról vagy törléséről értesítsék. Hatályukat vesztik az idézett §-nak azok a rendelkezései is, amelyek a bírósági irodának az ilyen értesítés után felmerülő teendőit határozzák meg.*)

VI. fejezet.

Illetékmentesség.

17. §. Az 1914: XLIII. t.-c. 75. §-ának 1. bekezdése értelmében, ha a bíróság a félnek a Pp. 112. §-ának 1. bekezdése alapján adott szegénységi jogot, ezzel a szegénységi joggal illetékmentesség is jár.

Az 1914: XLIII. t.-c. 75. §-ának 2. bekezdése értelmében a félnek nem jár illetékmentesség, ha a bíróság neki a szegénységi jogot, a Pp. 112. §-ának 2. bekezdése alapján adta meg. De ha a bíróság az ilyen fél részére ügyének díjtalan vitelére ügyvédet rendelt ki (Pp. 116. §.), az így kirendelt ügyvédet az illetékfeljegyzés kedvezménye megilleti.

Az 1914: XLIII. t.-c. 77. §-ának 1. bekezdése értelmében a szegény fél az illetékmentességet elveszti, ha tőle a bíróság a szegénységi jogot bármely okból megvonja.

*) A hatályon kívül helyezett részeket a 16. §. szövegéből kihagytuk.

18. §. A bíróság abban a határozatában, amellyel a szegénységi jogot a Pp. 112. §-ának 1. bekezdése alapján megadja, a felet értesíti, hogy az 1914: XLIII. t.-c. 75. §-ának 1. bekezdése értelmében neki illetékmentesség is jár. (1914. XLIII. t.-c. 78. §. 1. bek.)

Abban a határozatában pedig, amellyel a bíróság a szegénységi jogot a Pp. 112. §-ának 2. bekezdése alapján adja meg, arra figyelmezteti a felet, hogy neki az 1914: XLIII. t.-c. 75. §-ának 2. bekezdése értelmében illetékmentesség nem jár és amennyiben ügyének díjtalan vitelére ügyvéd kirendelve nincs, köteles az egyelőre (Pp. 113. §. 1. pontja) le nem rótt illetéknek megfelelő bélyeget öt nap alatt a bírósági irodában leletezés terhével felragasztani, és az ezután keletkező iratok és határozatok után az illetéket szabályszerűen kellő időben leróni. (1914: XLIII. t.-c. 78. §. 2. bek.)

Ha a fél akár az illeték pótlását, akár annak a kellő időben lerovását elmulasztja, a bírósági iroda leletet vesz fel és az illetéket kiszabó hivatalhoz átküldi. (1914: XLIII. t.-c. 78. §. 3. bek.)

19. §. Ha a bíróság a szegénységi jogot a Pp. 112. §-ának 1. bekezdése alapján adja meg, azokról az illetékekről, amelyek alól a szegény fél a Pp. 113. §-ának 1. pontja szerint egyelőre fel van mentve, a IV. számú mintán bélyegjegyzéket kell készíteni.

Ezekről az illetékekről bélyegjegyzéket kell készíteni akkor is, ha a bíróság a szegénységi jogot a Pp. 112. §-ának 2. bekezdése alapján adta ugyan meg, de a szegény fél részére ügyének díjtalan vitelére ügyvédet rendeltek. (Pp. 116. §.)

Ha a szegény felet ügyvéd képviseli, a bélyegjegyzéket ügyvédje, különben pedig a bírósági iroda készíti. A jegyzékbe az illetékeket felmerültük után haladéktalanul be kell vezetni és a jegyzéket állandóan az iratoknál kell tartani.

A végrehajtási eljárásban felmerült illetékekről a bélyegjegyzéket a végrehajtást foganatosító bíróságnál kell készíteni.

A bélyegjegyzéket az ügyben szereplő mindegyik szegény félre külön, de szegényjoggal perlekedő pertársak ügyében felmerült közös illetékekről közös jegyzéket kell készíteni.

20. §. I. A 19. §. 1. bekezdése esetében a bélyegjegyzék másolatát át kell tenni az illetéket kiszabó hivatalhoz:

1. ha a bíróság a szegény féltől a szegénységi jogot megvonta (Pp. 118. §. 2. bek.) vagy ha utófizetést rendelt el (Pp. 119. §.) és a határozat jogerőre emelkedett;

2. ha a bíróság a pert befejező határozatában a szegény fél ellenfelét a perköltségben vagy egy részében elmarasztalta és ez a határozat jogerőre emelkedett.

II. A 19. §. 2. bekezdése esetében a bélyegjegyzék másolatát át kell tenni az I. 1. és 2. pont esetén felül akkor is:

1. ha a bíróság a pert befejező határozatában a szegényfél ellenfelét, a perköltségben nem is marasztalja és a határozat jogerőre emelkedett;

2. ha a per szünetelés következtében megszűnik. (Pp. 446. §.)

A 72600/1914. I. M. számú rendelet 20. §-a I. bekezdésének 1. és 2. pontjában foglalt rendelkezés úgy módosul, hogy ha a bíróság a szegény féltől a szegénységi jogot megvonta, utófizetést rendelt el, vagy a szegény fél ellenfelét a perköltségben vagy egy részében marasztalta, a bélyegjegyzék másolatát is a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc nap leteltével a tartozási kimutatással egyidejüleg kell az illetéket kiszabó hivatalhoz áttenni. (29200/923. sz. r. 5. §.)

III. Kielégítési végrehajtási ügyben a bélyegjegyzék másolatát át kell tenni:

1. ha a végrehajtási eljárást befejezik;

2. ha az eljárást — esetleg csak bizonytalan időre — nem folytatják.

Az I. 1. és 2. valamint a II. 1. pont esetében a bélyegjegyzék másolatával együtt át kel ltenni a bírói határozat egy példányát is, amelyre záradék alakjában rá kell jegyezni a határozat jogerőre emelkedését, továbbá a szegény fél (I. 1. és II. 1. pont) illetőleg a perköltség fizetésére kötelezett ellenfél (I. 2. pont) nevét, foglalkozását és pontos lakcímét.

A II. 2. pont esetében a bélyegjegyzék másolatára kell záradék alakjában rájegyezni az a körülményt, hogy a per szünetelése következtében megszűnt, továbbá a szegény fél nevét, foglalkozását és pontos lakcímét.

A III. 1. és 2. pont esetében a bélyegjegyzék másolatára csak az illeték megtérítésére kötelezett fél nevét, foglalkozását és pontos lakcímét kell záradék alakjában feljegyezni.

A bélyegjegyzék másolatának elküldését a jegyzéknek az iratoknál maradó eredeti példányán az utolsó tétel után fel kell jegyezni.

VII. fejezet.

Záró rendelkezések.

21. §. Addig, mig a bírósági gazdasági, számviteli és pénzkezelési tennivalókat részletesen szabályozó rendelet hatályba nem lép, a szegénységi jogon perlekedő fél helyett az irodaátalányból adott előlegek kezelésére és nyilvántartására vonatkozó eddigi szabályokat ezentúl is alkalmazni kell, ha a jelen rendelet szabályaival nem ellenkeznek.

22. §. Ez a rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. törvénycikkel egyidejüleg lép életbe.

A rendelet életbeléptetése idejében folyamatban levő ügyekben az eddigi szabályokat kell alkalmazni, kivéve, ha a jelen rendeletből vagy más jogszabályból az ellenkező nem következik. (29200/920. I. M. sz. r. 6. §.)

Azokban az ügyekben, amelyekben a bírósági iroda a tartozási kimutatást már a jelen rendelet életbelépése előtt elküldötte, a jelen rendelet a következőképen nyer alkalmazást:

A bírósági iroda mindezekben az ügyekben a tartozási kimutatást az irodaátalány kezelőjének pótlólag megküldeni és ezt a költségjegyzékre feljegyezni köteles. Ezt a pótlólagos megküldést legkésőbben akkor kell teljesíteni, amikor az eddigi jogszabályok értelmében községi előljáróság stb. által sürgetés végett kitüzött nyilvántartási határidő lejár. (6. §.) (29200/923. I. M. sz. r. I. K. XXXII. 424.)

Szegénységi jog megadása a felülvizsgálati eljárásban: A szegényjogon való perfolytatásra vonatkozó engedélyt a kir. Kúria a felülvizsgálati kérelemhez csatolt, az ill. szab. 85. tétele 12. §. *a)* és *b)* pontjainak megfelelő alakban kiállított szegénységi bizonyítvány alapján adta meg. (1914. G. 352. sz. 1915. márc. 26. Pdt. II. 190.)

A kir. Kúria B. E. alperesnek a feüllvizsgálati kérelmében előterjesztett felfolyamodása következtében az ahhoz mellékelt s a 72500/1914. I. M. sz. a. kibocsátott rendeletnek megfelelő hatósági bizonyítvány alapján a szegénységi jogot a Pp. 112. §-ának 1. bekezdése alapján megadja s erről az elsőbíróságot s a nevezett alperest a jelen ítélet közlésével a 72.600/1914. sz. I. M. R. 1. §-a értelmében értesíti. (1916. febr. 22. P. III. 258. Pdt. II. 210. sub II.)

Ha a szegénységi jogra igénnyel biró fél a Pp. 115. §-a szerint szükséges hatósági bizonyítvány beszerzésében hibáján kívül (a megszálló hatóságok magatartása folytán) gátolva van és emiatt a kereset megindításával késedelmeskedik, ezen akadály tartama alatt a keresetelévülés szünetel. (1922. nov. 9. IV. 3070. Pdt. VIII. 108. — Ugyanígy P. III. 209/1921. a pártfogó ügyvéd kirendelése miatt eltelt idő tekintetében.)

116. §. *A szegény fél részére ügyének díjtalan vitelére ügyvédet csak akkor lehet kirendelni, ha ezt kifejezetten kéri. Amennyiben az ügyvédi képviselet nem kötelező, a bíróság a körülményekhez képest ítéli meg, hogy ügyvéd kirendelésére szükség van-e.*

Sürgős esetben a bíróság rendel ki a szegény fél részére ügyvédet és erről az ügyvédi kamarát értesíti. Az ügyvéd kirendeléséről egyébként az ügyvédi rendtartás rendelkezik.

A szegény fél részére való kirendelés az ügyvédre nézve a per vitelére szóló meghatalmazást pótolja.

Mi. A szegénységi jog megadása a 113. §. 1—4. pontjában meghatározott következmények valamennyijét nem vonja szükségképen maga után, amennyiben ügyvédet (113. §. 3.) csak akkor kap a fél, ha ezt kifejezetten kéri, és — amennyiben az ügyvédi képviselet nem kötelező, — ha a bíróság azt szükségesnek találja. Semmi indoka sincs annak, hogy ügyvédet erőszakoljunk a félre akkor, amikor van a félnek olyan ügyvédje, akiben megbizik és aki ügyének díjtalan vitelére talán önként vállalkozik. A legtöbb bíróság ma is külön választja a pártfogó ügyvéd kirendelését a szegényjog megadásától és megadja a szegényjogot akkor is, ha a félnek maga választotta ügyvédje van.

Jegyzet. 1874: XXXIV. t.-c. 27. §. Az ügyvédi kamara választmányának hatáskörébe tartozik:

5. vagyontalan felek ügyeiben, a bíróság felhívására pártfogó ügyvédnek bizonyos sorrendben kirendelése és ily ügyekben véleményadás.

28. §. Vagyontalan perlekedők részére pártfogó ügyvéd kirendelése esetében a választmány határoz a felett, ha a kijelölt ügyvéd személye ellen a folyamodó félnek lenne kifogása; valamint, ha a kijelölt ügyvéd az 50 §. értelmében magát a képviselet alól felmentetni kéri.

Ha a kirendelt ügyvéd a rája bizott képviseletet elvállalni vonakodik, vagy hanyagul viszi: a választmány ellene fegyelmileg jár el, és szükség esetében az ő költségére más ügyvédet bizhat meg a képviselettel.

50. §. Az ügyvéd köteles bíróságok előtt vagyontalan perlekedőket is képviselni.

A képviseletet csak akkor tagadhatja meg:

a) ha a kirendelt ügyvéd az ellenféllel negyediziglen rokon vagy másodiziglen sógor, vagy ha az gondnokoltja, avagy gyámoltja, vagy ha avval bérleti viszonyban állt;

b) ha közvetve vagy közvetlenül érdekelve van;

c) ha az ellenfelet már más ügyben képviseli;

d) ha lakhelyén kívül székelő bíróság előtt indítandó meg a per; végre

e) ha ily képviseletekkel már is aránytalanul terhelve van.

A díjakat csak annyiban igényelheti, amennyiben az ellenfél azokban elmarasztaltatik, vagy a képviselt fél bármiképen vagyonhoz jut.

A megyei tiszti főügyész tekintettel az 1874: XXXIV. t.-c. 50. §-ának *c)* pontjára és az 1886: XXI. t.-c. 70. §-ára, a pártfogó ügyvédi teendők alól felmentését jogosan kérelmezheti. (C. 92. jan. 28. 11. M. III. 105.)

Mindazon esetekben, melyekben a kir. bíróságok valamely félnek a szegényjogot engedélyezik, a kamarai választmányok ezen bírósági határozatot felülbírálás tárgyává nem tehetik, hanem az utóbb idézett törvényszakasz értelmében feltétlenül kötelesek a szegényjogot nyert fél részére pártfogó ügyvédet kirendelni. (1891. évi 18.522. sz. I. M. rend.)

Pártfogó ügyvéd díjazása: 35.900/1918. I. M. (I. K. XXVII. 339. ma már tárgytalannak tekinthető.)

Szegény fél részére ügyvéd kirendeléséről szóló bírósági határozatok kézbesítése. A szegénységi jog tekintetében szükséges bírósági intézkedések tárgyában kiadott 72.600/1914. I. M. számú (I. K. XXIII. évf. 14. sz. 1. mell. 25. l.) rendelet 4. §-a szerint a szegény fél ügyének díjtalan vitelére ügyvéd kirendelése iránt a bíróság úgy intézkedik, hogy a kirendelő határozat fogalmazványát a fél részére és a névszerint még nem ismert pártfogó ügyvéd részére szóló kiadmánnyal együtt az ügyvéd kirendelésére illetékes ügyvédi kamarának megküldi, amely a kiadmányt, a kirendelt ügyvéd nevének bejegyzése után, a fél és az ügyvéd részére kézbesítteti. Ehhez képest a bírósági kirendelő határozatot is bírósági kézbesítési vevénnyel kell az érdekeltek részére kézbesíteni, miért is a bíróság az ügyvéd kirendeléséről szóló határozatnak a fogalmazványával és kiadmányaival együtt ez utóbbiak kézbesítése céljából megfelelően kiállított kézbesítési vevényeket is kötelesek az illetékes ügyvédi kamarához áttenni, amely a fentidézett §-ban megszabott kiegészítések teljesítése után külön értesítés nélkül a fogalmazványt a megkereső bíróságnak visszaküldi és a kiadmányokat kézbesítés végett továbbítja. A kézbesítésről szóló vevényt a bírósági ügyiratoknál kell megőrizni (50.761/1918. I. M. sz.)

A szegénységi jog terjedelme. A kirendelt helyett más ügyvéd kirendelése.

117. §. *A megadott szegénységi jog a fellebbviteli és a végrehajtási eljárásra is kiterjed.*

A szegény fél részére kirendelt ügyvéd, ha nem lakik a fellebbezési bíróság székhelyén, a fellebbezési tárgyalásra a fellebbezési bíróságnál más ügyvéd kirendelését kérheti.

A szegény fél részére kirendelt ügyvédnek a perbíróságnál előterjesztett kérelmére más ügyvéd rendelhető ki, ha az ő lakhelyétől távoleső helyen megkeresés útján teljesítendő perbeli cselekménynél az ügyvédi képviselet szükségesnek mutatkozik.

A kirendelésre az előbbi §. második bekezdése alkalmazandó akként, hogy sürgős esetben az ügyvédet a megkeresett bíróság rendeli ki.

Mi. A szegénységi jog általánosságban kiterjed az egész ügyre. Kiterjed ennélfogva magától érthetőleg az igazolásra és az ellentmondásra is.

Nincs helye annak, hogy a szegényjogos fél részére ügyvédje helyett a felülvizsgálati tárgyalásra más ügyvéd rendeltessék ki: mert a Pp. 117. §-ának 2. bekezdésében foglalt rendelkezések a felülvizsgálati tárgyalásra nem terjednek ki. (1917. okt. 31. P. VI. 3746. Pdt. IV. 21.)

A Pp. 117. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezések a felülvizsgálati tárgyalásra nem terjednek ki. (P. V. 2155/1927. Pdt. XIV. 65.)

A szegénységi jog megszűnése.

118. §. *A szegénységi jog annak a félnek halálával, akinek részére megadatott, megszűnik. A megszűnés azonban nem zárja ki, hogy a szegény felet képviselő ügyvéd a szükséges cselekményeket szegénységi jogon végezhesse.*

A perbíróság a szegénységi jogot a féltől az eljárás bármely szakában hivatalból is megvonja, ha kitűnik, hogy a szegénységi jog feltételei nem voltak meg, vagy már nincsenek meg. Azon az alapon, hogy a perlekedés már előre teljesen eredménytelennek mutatkozik, a szegény fél részére kirendelt ügyvéd kérelmére is köteles a bíróság határozni a szegénységi jog megvonása kérdésében.

Az a fél, aki a szegénységi jog megadását a vagyoni feltételekre nézve tudva hamis előadás alapján eszközölte ki, kétszáznegyven pengőig *terjedhető pénzbirságban marasztalandó.*

A kérelem alaki kellékei: 136. §. — Pénzbírság: 79. §. összege: 63800/926. sz. r.

Ha a közigazgatási hatóság a szegénységi bizonyítványt visszavonja, a bíróság a szegénységi jogot a közigazgatási határozat jogerőre emelkedése előtt is felfüggesztheti. (Bpesti Tábla 1914. H. 86. Pdt. I. 288.)

A Pp. 118. §. második bekezdése értelmében csak a teljes eredménytelenség előre mutatkozása esetén van helye a konok perlekedés okából a szegénységi jog megvonásának. (Pk. V. 8675/1928. Pdt. XIV. 83.)

Az utófizetés.

119. §. *A szegénységi joggal perlekedő fél azokat az összegeket, amelyek fizetése alól szegénységi joga alapján egyelőre fel volt mentve, utólag köteles megfizetni, mihelyt a szegénységi jog vagyoni feltételei már nincsenek meg.*

120. §. *A 113. §. 4. pontjában említett azokat a költségeket, amelyek fizetése alól a szegény fél egyelőre fel volt mentve, az ellenféltől kell behajtani, ha ez a perköltség megtérítésében el lett marasztalva.*

Erre nézve a bíróság határozatában (424. §.) megfelelően intézkedik. Egyebekben a behajtást rendelet szabályozza.

L. a 72600/914. és a 29200/923. sz. r. (I. K. XXIII. 14. sz. mell. XXXII. 424., XXIV. 342. l. a 115. §. kapcsán.)

A szegénységi jog tekintetében szükséges intézkedések tárgyában kiadott rendeletek módosításáról és kiegészítéséről. 31.950/926. I. M. (I. K. 142. l. mindezeket a 115. §-nál.)

121. §. *A szegény fél részére kirendelt ügyvéd a perköltségben marasztalt ellenféltől közvetlenül behajthatja megállapított kiadásait és díjait. Az ellenfél az ügyvéddel szemben oly kifogással, amely őt a szegény félhez való viszonyából illeti meg, csak annyiban élhet, amennyiben azt a költséget, amely részére ugyanebben a perben a szegény fél ellen meg van állapítva, felszámíthatja.*

1. §. Szegénységi jogon perlekedő fél javára elrendelt végrehajtás foganatosítása. Ha a szegénységi jogon perlekedő fél javára elrendelt végrehajtás foganatosítása végett a dologi kiadások átalányából napidíjat vagy a helyi társasközlekedés (közuti vasut, helyi hajó, társaskocsi, gőzsikló, stb. költségeit meghaladó fuvardíjat kell előlegezni és a per vagy az előző végrehajtás adatai alapján valószínű, hogy a végrehajtást szenvedőnek nincs annyi végrehajtás alá vonható vagyona, amennyi a dologi kiadások átalányából előlegezendő költség fedezésére elégséges, a bíróság a végrehajtás foganatosítását az említett körülmény valószínűvé tételére alkalmas hatósági bizonyítvány bemutatásától teheti függővé.

Ha a bemutatott hatósági bizonyítvány szerint a végrehajtás már előre teljesen eredménytelennek látszik, vagy ha a fél a hatósági bizonyítványt be nem mutatja és a bíróság kétségét

másképpen sem oszlatja el, a végrehajtás foganatosítása iránt csak akkor lehet intézkedni, ha a végrehajtó vagy a bírósági kiküldött az ily költségeknek a dologi kiadások átalányából való előlegezéséről lemond. A lemondással egy tekintet alá esik az is, ha a végrehajtató a végrehajtás foganatosítása végett közvetlenül a bírósági kiküldötthöz fordul, a bírósági kiküldött pedig a végrehajtást foganatosítja anélkül, hogy a foganatosítás kérdésében a bíróság döntését kikérné. (4900/926. I. M. sz.)

Mi. Ha a szegénységi joggal perlekedő fél pernyertes lesz és ellenfelét a perköltség megtérítésében elmarasztalják, akkor az állam az illetékeket és bélyegeket, valamint az előlegezett költségeket, az ügyvéd pedig kiadását és díját a marasztalt ellenféltől közvetlenül hajtja be. Hogy ezeknek behajtását nem lehet a szegénységi joggal perlekedő fél tetszésétől függővé tenni, az indokolásra nem szorul. A behajtási eljárás rendeleti szabályozásnak van fentartva.

Jegyzet. A bélyeg- és illetékmentesség kérdésében (113. §. 1. p.) végleg a pénzügyi hatóság határoz: 1914: XLIII. t.-c. 75. §. (l. fentebb a 112. §. után).

Annak elhatározása, hogy a szegényjogon perlekedő által nem adott bélyeg- és itéleti illeték mily esetben melyik peres fél által térítendő meg a kincstárnak, nem a bírói, hanem pénzügyi hatósági hatáskörbe tartozik. (C. 99. dec. 9. G. 456. M. XI. 229.)

A szegénységi jog iránti eljárás.

122. §. *A szegénységi jog megadása, megvonása és az utófizetés elrendelése tárgyában a bíróság az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat. A netalán szükséges tudakozódást a bíróság hivatalból is megteheti.*

A szegénységi jog megvonása és az utófizetés elrendelése előtt a szegény felet meg kell hallgatni.

A szegénységi jogot kérő fél ebben az eljárásban akkor is személyesen járhat el, vagy a 95. §. 1—4. pontjaiban meghatározott meghatalmazottal képviseltetheti magát, ha az ügyben az ügyvédi képviselet kötelező volna.

123. §. *A szegénységi jogot megadó, megvonását vagy az utófizetés elrendelését megtagadó végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak. A szegénységi jogot megtagadó, megvonó és az utófizetést elrendelő végzés ellen a fél felfolyamodással élhet.*

Meghallgatás: 254. §.

A másodbirósági itélet ama része ellen, mely a szegénységi jog iránti kérelmet elutasító végzést helybenhagyja, további fellebbvitelnek helye nincsen. (Bpesti Tábla P. IV. 11.374/1916. Pdt. II. 367.)

Ha a szegénységi jog megadása kérdésében a fellebbezési bíróság ítéletével egyidejűleg ugyan, de külön végzésben hozott határozatot, ez ellen tehát a Pp. 552. §-ában meghatározott időn belül van felfolyamodásnak helye; az ezen nyolc napi határidő eltelte után csupán a felülvizsgálati kérelemben, tehát elkésetten előterjesztett felfolyamodást hivatalból vissza kell utasítani. (1922. okt. 25. P. VI. 2482. Pdt. VIII. 85.)

Hatodik fejezet.

Biztosíték.

A biztosítékadás kötelezettsége.

124. §. *A külföldi felperes az alperes kivánatára a perköltség és az itéleti illeték fedezéséül biztosítékot köteles adni, kivéve, ha abban az államban, amelynek a felperes polgára, a magyar állampolgárt megfelelő esetben biztosíték adására nem kötelezik.*

Az igazságügyminiszternek erről tett nyilatkozata a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetében hivatalból kell kikérni.

Mi. A magyar állampolgártól biztosíték nem követelhető, habár külföldön tartózkodik vagy ott lakhellyel bir; nem követelhető tőle abban az esetben sem, ha esetleg más állam polgárságát megszerezte, de a magyar állampolgárságot el nem vesztette. Viszont azonban követelhető a biztosíték minden külfölditől, habár a kereset megindításakor belföldön tartózkodott vagy lakhellyel birt volna is. E tekintetben összhangzásban áll a Pp. az újabb törvényhozásokkal, amelyek a perbeli biztosíték szolgáltatásának kötelezettségét az állampolgárság formális szempontjához kötik és a domicilium kérdését teljesen figyelmen kivül hagyják.

A Pp. a nem magyar állampolgár helyett a „külföldi" kifezést használja, hogy a jogi személyeket is felölelje.

A Pp. nem kivánja azt, hogy a viszonosság az itélet végrehajtására nézve álljon fenn, hanem csak azt, hogy a külföldi állam se követeljen magyar állampolgártól biztosítékot.

Ezen az eseten kívül más kivételt a Pp. nem állapit meg. Nem állapit meg kivételt nevezetesen — az osztrák perrend

57. §-ának 2. pontjától eltérve — arra az esetre, ha a felperesnek belföldön ingatlan vagyona van, amely a költségére elég fedezetet nyujt.

Jegyzet. A perbeli biztosítékról rendelkeznek az 1909. évi XIV. t.-cikkel becikkelyezett hágai nemzetközi egyezmény III. része (17—19. cikk) és a 9000/909. IM. sz. végr. rend. IV. része (35—41. §§.) (L. a II. kötet végén.)

Perbeli biztosíték nem követelhető különösen a bolgár állampolgártól (1912: XXVIII. t.-c. V. c.), a belga, cseh-szlovák, dán, finn, lengyel, németalföldi, németbirodalmi, olasz, osztrák, román (1925: VI. t.-c.), spanyol, svájci, svéd honostól (1909. évi XIV. t.-c. hágai egyezm. 17. c. 9000/909. sz. IM. rend. 35. §.), ha a szerződő államok egyikében lakóhellyel birnak; a belga, olasz, svájci, németbirodalmi honostól, ha szegényjogon perlekednek, akkor sem, ha nem laknak a szerződő államok valamelyikének területén (id. rend. 36. §.).

Törökország törvényhozása a perköltségbiztosíték intézményét nem ismeri; ezért ez állam honosaitól sem lehet biztosítékot követelni. Ellenben biztosítékot lehet kivánni Nagy-Britannia polgárától, ha nem lakik Magyarországon és az északamerikai Egyesült-Államok polgárától. A nemzetközi fuvarozási szerződés alapján indított kereseteknél (48.464/95. sz. min. rend. 9000/909. sz. r. 36. §.) perköltség-biztosíték nem követelhető, úgyszintén a dunai hajózással kapcsolatos ügyekben sem (1923: XIV. t.-c. XXXI. c.). Olaszországra nézve l. az 1927. I. t.-c. 1. c. is. Törökországban fennálló szabályok 30110/925. I. M. (I. K. 146.) Az Egyesült Államokban a perbeli biztosíték tekintetében fennálló szabályok: 50094/924. I. M. (I. K. 214. 28932/925. I. M. sz. I. K. XXXIV. 171.)

Az állampolgárságra az 1879: L. t.-c. irányadó.

A költség-biztosíték nem adását pergátló kifogással lehet érvényesiteni: 180. §. 8. p., 182. §.; a fellebbezési eljárásban: 499. §.; a felülv. eljárásban 347. §.

A társaság belföldi vagy külföldi minőségének meghatározásánál csak a telep (székhely) és a bejegyzés helye irányadó; a belföldön bejegyzett társas vállalat a tagok vagy azok egy részének külföldi honossága miatt külföldinek nem tekinthető. (Bp. ker. és váltósz. 95. ápr. 27. E. 137. M. VII. 403.)

A perköltségbiztosíték letétele iránti igényt, mint pergátló kifogást a perbebocsátkozás előtt kell előterjeszteni, kivéve azt az esetet, amikor a biztosítékadás oka csak a per folyamán áll be. (1916. febr. 1. 9238/1915. Pdt. IV. 22.)

A fél percselekményének a bíróság nem tulajdoníthat olyan jelleget és célzatot, amelyet attól a fél maga kifejezetten megtagad: ha tehát az alperes a felperest mint külföldi honost perköltségbiztosíték adására kéri kötelezni, de kifejezetten kijelenti, hogy ezt a kérelmet nem pergátló kifogásként terjeszti

elő, a bíróságnak nincs joga azt mint pergátló kifogást elbírálni. Ha mégis így jár el, ez a legszélesebb körű perorvoslatra és ezzel a per elnyújtására alapot nyujtván, nem az alperesre, hanem a felperesre sérelmes. (1920. dec. 9. P. VII. 2670. Pdt. VI. 23. sub II.)

A perköltségbiztosítékot követelő alperesnek kell bizonyítania, hogy a magyar honosként született, de külföldön lakó felperes magyar állampolgárságát elvesztette. Ez még nem állapítható meg abból, hogy a felperesnek Magyarországon nincs községi illetősége. (P. VII. 2800/1920. Pdt. VI. 34.).

A mellékbeavatkozó nem követelhet perköltségbiztosítékot. (1923. jún. 20. P. VII. 2472. Pdt. VIII. 147. sub II.)

Viszonosság.

Osztrák állampolgártól perköltségbiztosíték nem követelhető, mert a 36,452/1920. I. M. VII. sz. nyilatkozat szerint a viszonosság fennáll. (Bpesti Tábla 1920. nov. 18. P. 5831. Pdt. VI. 35.)

Az a körülmény, hogy a perköltségbiztosíték alól mentesítő viszonosság szabályozása kérdésében a diplomáciai tárgyalások *(Lengyelországgal)* folyamatban vannak, sem a pergátló kifogás (180. §. 8. p.) elvetésére, sem a tárgyalás felfüggesztésére alapul nem szolgálhat. (1922. márc. 17. P. IV. 4048/1921. Pdt. VII. 116.)

A *Bulgáriával* 1911. évi május hó 31/18. napján kötött és az 1912: XXVIII. t.-cikkbe iktatott egyezmény hatályban lévén, ennek V. cikke szerint bulgár állampolgár felperes magyar bíróságnál perköltségbiztosítékot adni nem köteles. (Igazságügyminiszter 1922. jún. 21. 22,973/1922. I. M. VII. Pdt. IX. 34.)

I. A perköltségbiztosíték alóli mentesség kérdésében az *S. H. S. állammal nincs* viszonosság. II. A tényleges viszonosság bizonyítása csak konkrét eset állításával és a bizonyítás módjának megjelölésével történhetik. (P. VII. 6419/1923. Pdt. IX. 97.)

A perköltségbiztosíték viszonos elengedése tekintetében *Franciaországgal* szemben nemzetközi szerződés *nem* rendelkezik, mert Franciaország a Hágában 1905. júl. 17.-én kötött és az 1909. évi XIV. törvénycikkbe iktatott nemzetközi egyezmény alkalmazását Magyarországgal szemben a trianoni békeszerződés 221. cikkében kizárta, a szegényjogon perlekedőkre vonatkozó és az 1880: XIV. t.-cikkbe iktatott szerződés alkalmazását pedig, a trianoni békeszerződés 224. cikke értelmében, nem kívánta. És a két állam között, kormánynyilatkozatokkal megerősített viszonossági gyakorlat sem áll fenn. (Igazságügyminiszter 1923. febr. 14. — 5749/1923. I. M. VII. Pdt. IX. 101.)

A *Romániához átcsatolt területtel*, a perköltségbiztosíték alóli mentesség tekintetében viszonosság *nem* áll fenn. (P. IV. 3047/1923. Pdt. IX. 102. sub I.)

Az 1905. július hó 17-én kelt hágai perjogi egyezmény hatálya *Fiume* területére is kiterjed; minélfogva Fiumében lakóhellyel biró olasz állampolgárok, akik a magyar bíróság előtt felperesként fellépnek, perköltségbiztosítékadására nem kötelezhetők. (P. IV. 3852/1924. Pdt. X. 102.)

Aki a S. H. S. államhoz átcsatolt területen állandóan lakik és azóta a Magyar Állam fennhatósága alá tartozó valamely községbe állandó ittmaradási szándékkal vissza nem tért, a perköltségbiztosíték kérdésében S. H. S. honosnak vélelmezendő. (1928. jan. 20. P. V. 8938/1926. Pdt. XIV. 20.)

Utólagos biztosítékadás.

125. §. *Az alperes abban az esetben is követelhet biztosítékot, ha a biztosíték adásának oka a per folyamán áll be, kivéve, ha a felperesi követelés elismert része elegendő biztosítékul szolgál.*

Mi. Megtörténhetik, hogy a biztosíték adásának oka a per folyamán áll be, pl. a felperes a per folyamán veszti el magyar állampolgárságát és lesz külföldivé, vagy a mentesítő viszonosság a per folyamán megszűnik.

A békeszerződés folytán jugoszláv honossá vált felperes perköltségbiztosítékadási kötelezettsége a 7200/1921. M. E. sz. életbeléptetési rendelet közzététele napján, 1921. szeptember 11-én állott be. A pergátló kifogást az ezutáni első tárgyaláson kellett előterjeszteni. (1922. nov. 16. P. IV. 3019. Pdt. VIII. 23.)

I. A perbebocsátkozás után a Pp. 180. §. 8. pontja alapján emelt pergátló kifogás el nem késett, ha addig az alperes jóhiszeműen feltehette, hogy a külföldi felperesnek Magyarországon is van kereskedelmi telepe: mert e feltevés valósága esetén perköltségbiztosítékot nem is követelhetett volna. II. Viszonosság hiánya a S. H. S. államnal szemben (P. IV. 5186/1924. Pdt. X. 14.).

A felülvizsgálati eljárásban a Pp. 180. §. 8. pontja alapján emelt új pergátló kifogás elbírálása az elsőbírósághoz utalandó, ha a biztosítékadás előfeltételéül szükséges tényállás nincs megállapítva s az ügy egy másik pergátló kifogás elvetése folytán úgyis visszakerül az elsőbírósághoz. (P. IV. 4482/1924. Pdt. X. 75.)

A biztosíték mennyisége.

126. §. *A biztosíték mennyiségét az alperes költségének valószínű összege szerint a bíróság állapítja meg.*

Az alperes által a per folyamán indított keresetből

származó költséget a megállapításnál nem lehet figyelembe venni.

Ha a megállapított összeg a per folyamán elégtelennek mutatkozik és a felperesi követelésnek elismert része sem szolgálna elegendő biztosítékul, az alperes további biztosítékot követelhet.

A fellebbviteli eljárásban a felperestől további biztosíték csak az esetben követelhető, ha ő élt fellebbezéssel vagy felülvizsgálati kérelemmel és ha a követelésnek már még nem jogerősen megitélt része elegendő biztosítékul nem szolgál.

A Pp. 126. §-ának 4. bekezdése értelmében abban az esetben, ha a kereseti követelésnek még nem jogerősen megitélt része a perköltség fedezésére elegendő biztosítékként mutatkozik: a felperestől további biztosíték nem kérhető ugyan; de ez csak az esetre szól, ha a felperes perköltségbiztosítékot már adott és a marasztalt alperes a fellebbezési eljárásban még további biztosítékot kér. (Pdt. IX. 86.)

Ha a perköltségbiztosíték adásának kötelezettsége a felek között nem vitás, a bíróságnak csak az a feladata, hogy a Pp. 124. és 126. §-ai értelmében a perköltségbiztosíték mennyiségét végzéssel megállapítsa és ennek letétbehelyezésére határidőt szabjon. (Pdt. IX. 91.)

Az alperes csatlakozási kérelmét abban a részében, amely a fellebbezési bíróság által megszabott biztosíték összegének felemelésére irányul, hivatalból vissza kellett utasítani, mert a *Pp. 182. §-ának utolsó bekezdése értelmében a költségbiztosíték mennyisége kérdésében a jogorvoslat ki van zárva.* (P. IV. 3047/1923. Pdt. IX. 102. sub II.)

127. §. *A biztosítékot, hacsak a felek a biztosítás módját egyetértően másként nem állapítják meg, készpénzben vagy óvadékképesnek nyilvánított értékpapirosban kell letenni. Az értékpapirosok a budapesti tőzsdén a letétel napját megelőzőleg utoljára jegyzett árfolyam kétharmadáig fogadhatók el, de semmiesetre sem a névértékükön felül.*

A biztosíték visszaadása.

128. §. *Ha a biztosíték adásának oka a per folyamán megszűnik, a felperes kérelmére a biztosítékot vissza kell*

adni, illetőleg a felperest a biztosíték adásának kötelezettsége alól fel kell menteni.

E kérelem felett az alperest meg kell hallgatni.

A biztosíték visszaadását elrendelő határozat ellen felfolyamodásnak van helye.

HARMADIK CIM.

Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt.

(I. Szóbeliség. II. A tárgyalás írásbeli előkészítése. III. A szóval előadottak írásbafoglalása (jegyzőkönyv és ítélet). IV. Közvetlenség. V. Az eljárási szabályok beosztása a Pp. rendszerében. VI. Rendelkezési elv. VII. Tárgyalási elv.)

Mi. I. Az eljárásnak a Pp.-ban elfogadott formája: *a szóbeliség és a közvetlenség.*

A szóbeli tárgyalás tekintetében a Pp. az írást kétféle módon használja fel. Az egyik módja a felhasználásnak a szóbeli *tárgyalás írásbeli előkészítése*, a másik *a szóval előadottak utólagos írásbafoglalása*, ami részint az ítélet tényállásába, részint a jegyzőkönyvbe felvétellel történik.

II. *A szóbeli tárgyalás írásbeli előkészítésének* a járásbírósági eljárásban csekélyebb jelentősége van. Másként áll ez a társasbírósági eljárásban, ahol részint a bíróság alakításából folyó nehézségek, részint a tüzetesebb jegyzőkönyvvezetés keresztülvihetetlensége miatt, figyelemmel az ügyek gyakran bonyolult voltára is, nemcsak az eljárás gyorsítása, hanem az ítélkezés alapossága szempontjából is különös nagy súly fekszik azon, hogy a tárgyalás minél kevesebb, lehetőleg egy határnapra összpontosíttassék.

Az előkészítésnek egyik módja lehetne a *tényállás tisztázása kiküldött bíró által*, amelyet különösen a latin népek perrendtartásai a francia code de procedure civile nyomán előírnak s amelyet az osztrák pr. is nagy mértékben megenged. A Pp. eredetileg szintén alkalmazta ezt számadási, vagyonelkülönítési és más efféle perekben (Pp. 255—262. §§.), valamint az ügyvédi kényszer mellőzése következtében a házassági és ehhez hasonló természetű perekben, de miután 1920. és főleg a Pn. óta a törvényszék elsőfokon már nem hármas tanácsban, hanem egyesbíróság gyanánt jár el, a kiküldött bíró által való előkészítés tárgytalanná vált és a Pn. 9. §-a kifejezetten is hatályon kívül helyezte a Pp. 255—262. §-ait.

Ehhez képest az előkészítésnek rendszerint *perelőkészítő iratok* útján kell történnie.

A Pp. szerint az előkészítő iratoknak csak tájékoztató jellegük van, a per súlypontja azonban a szóbeli tárgyalás. Az elsőbíróság előtt minden ügy szóbeli tárgyalásra kerül és a bíró az ügy eldöntésében *csak a szóbeli tárgyaláson előadottakat veheti figyelembe.* Az előkészítés csak előzetes tájékoztatására szolgál az ellenfélnek és a bíróságnak. E tájékoztatás elmulasztása nem jár ügyvbeli hátrányokkal, hanem csak a mulasztásból eredő költségtöbblet viselésére kötelez.

Nem elvi szempontok, nem tisztán a következetesség az, amiért a Pp. ezt az álláspontot elfoglalja, hanem az a gyakorlati cél, hogy a szóbeliség ne legyen üres forma, holt betű, mely csak a törvényben, de nem a gyakorlatban van. Ha meg vagyunk győződve arról, hogy a szóbeli tárgyalás célszerűbb eszköze a tényállás kiderítésének, egyszerűsítésének és a bíróság informatiójának, mint az írásbeli eljárás, akkor ezt az eszközt komolyan kell vennünk és nem szabad megengednünk, hogy a szóbelinek tervezett tárgyalás a gyakorlatban írásbelivé fajuljon.

A kötelező és tiszta szóbeliség elvének elfogadása mellett a törvény (Pn. 5. §. és Te. 15. §.) a járásbírósági eljárásban kivételesen megengedi, a törvényszéki eljárásban ellenben megkívánja a tárgyalásnak írásbeli előkészítését és pedig nemcsak az ellenfél, hanem a bíróság részére is, és ezért elrendeli, hogy a felek az előkészítő iratokat a bíróságnál a szóbeli tárgyalás előtt letegyék. A Pp. elvárja, de nem írja kötelezően elő, hogy a bíróság az előkészítő iratokat a tárgyalás előtt felhasználja, és eldöntetlenül hagyja azt a kérdést is, hogy miként történjék az előkészítő iratoknak előzetes használata. Nem mondja meg, hogy kik olvassák előzetesen az iratokat: csupán az elnök, vagy egyuttal az előadó, vagy, amint több svájci perrend megszabja, a tanács minden tagja is. A Pp. e részben azért nem állít fel szabályt, mert az ily szabály nem lehetne egyéb, mint óhajtás, amelyet kellően sanctionálni nem lehet. Az előzetes referálás akár a szóbeli tárgyaláson, akár pedig a tárgyalás előtt zárt ülésben, nem illik a Pp. rendszerébe, amely a bíróság információját a szóbeli tárgyalással akarja elérni és az előkészítő iratokban előadottakat még nem tekinti irányadóknak. Ehhez járul, hogy a referálás nem is mindig a legalkalmasabb módja a bíróság előzetes tájékoztatásának; lehet, hogy egyes esetben célszerűbb, ha az iratokat előzetesen a bíróság összes tagjainál körözik, míg más esetekben teljesen elegendő, ha az iratokat csak az elnök nézi át előre. Nem ellenkezik azonban a Pp. rendszerével, hogy előzetesen előadó rendeltessék ki. Ez néha, különösen bonyolódottabb ügyekben, felette célszerű, mert biztosítja azt, hogy az iratokat a bíróságnak az elnök mellett még egy tagja előzetesen behatóbban áttanulmányozza. Ennek az előadónak nem az előzetes referálás a teendője, hanem az

ítélet szerkesztése. A fellebbezési tárgyaláson azonban a Pn. 17. §-a szerint az előadó (a tanács elnöke vagy tagja) adja elő az ügyet (szemben a Pp. 497. §-ával, mely azt eredetileg a felekre bizta).

A Pp. az előkészítés szabályozásában abból indul ki, hogy azt csak a szükséges mértékre szorítsa, de emellett a tárgyalás concentrációját mégis lehetőleg előmozdítsa. Ennek a szempontnak megfelelően a Pp. *az előkészítést csak a tényállításokra, ténybeli nyilatkozatokra, bizonyítékokra és kérelmekre szabja meg.* Ugyanannak a szempontnak felel meg továbbá az, hogy a bíróság mellőzheti az előkészítést, ha az érdemleges tárgyalást a perfelvételi határnapon tartja meg, vagy ha az érdemleges tárgyalást tizenöt napnál rövidebb időre tűzi ki. (195. §.) Mivel azonban a gyakorlatban az volt a tapasztalat, hogy az előkészítő iratok túlságosan terjedelmesek és különösen sok és hosszadalmas jogi fejtegetést tartalmaznak, a Te. 14. §-a még egyszer meghatározta az előkészítő iratok megengedett tartalmát, előírja a rövidséget és azt, hogy a meg nem felelő előkészítő iratért perköltség nem jár.

Az előkészítő iratok száma nem lehet minden ügyre nézve egyenlő és ezért a javaslat ezt a számot nem is írja kötelezőnek elő. A Pp. abból indul ki, hogy a keresetlevélen kívül egy alperesi előkészítő irat rendszerint elegendő lesz, de ennek dacára nem kívánja az előkészítés teljességét az előkészítő iratok számának korlátozásával veszélyeztetni. Az előkészítés addig tart, amíg a felek közölték egymással mindazt, amit a tárgyaláson elő akarnak adni. Mindegyik fél ennélfogva az előírt egy előkészítő iraton felül is köteles ellenfelével a tárgyaláson előadandókat közölni, hogy ez még idejekorán elkészülhessen és ne legyen kénytelen a tárgyalás elhalasztását kérni. Az előkészítő iratok túltengésének korlátot szab az, hogy az előkészítést az érdemleges tárgyalás határnapjáig be kell fejezni és hogy a bíróság a felesleges előkészítés költségét nem ítéli meg. Ez volt a Pp. eredeti álláspontja, mely azonban a gyakorlatban sok esetben az előkészítő iratok szükségtelen túltengésére, ezzel a bíróság fölösleges megterhelésére és a költség szaporítására vezetett. A Pn. 4. §-a ennélfogva csak egy-egy előkészítő iratot engedélyez; többet kérelemre csak a bíróság és csak akkor engedhet, ha ez a szóbeli tárgyalásnak a határnapon befejezése végett szükségesnek látszik.

Meg kell itt még említeni, hogy a Pp. az érdemleges tárgyalás concentrációjának előmozdítása végett megengedi, hogy az elnök már az előkészítő iratok alapján tanuk beidézése, okiratok beszerzése és hasonló intézkedések útján az érdemleges tárgyalás elhalasztásának elejét vegye (204. §. és Pn. 5. §.)

III. *A szóbeliségnek nehéz kérdése az, hogy a szóbeli tár-*

gyalás, különösen pedig a szóval előadott tényállás mily módon jegyeztessék fel.

Egyrészről ugyanis úgy a szóbeli tárgyalás lefolytatásának és az ítélet meghozásának gyakran elkerülhetetlen elhalasztása esetében, valamint a fellebbvitel szempontjából is felette kívánatos, hogy a szóbeli előadás még a tárgyalás befejezése előtt lehetőleg híven írásba legyen foglalva, másrészről azonban a feljegyzésre fordított gondosság az írásbeliség felé terelheti az eljárást és kockáztatja a szabad szóbeli tárgyalással elérni kívánt előnyöket.

A feljegyzésre két mód kínálkozik; az egyik a tárgyaláson előadottaknak jegyzőkönyvbe vétele, a másik azoknak az ítéleti tényállásba foglalása.

Az újabb törvényhozások általában kevesebb súlyt helyeznek a jegyzőkönyvre és arra törekednek, hogy a tényállás az ítéletbe vétessék fel. Ezek közé tartozik az 1893: XVIII. törvénycikkbe foglalt sommás eljárás is, amely e tekintetben különbséget tesz a társasbírósági (160. §.) és az egyesbírósági (48. §.) eljárás között.

A Pp. a sommás eljárásnak bevált rendszerét követve, a megkülönböztetést fentartja és a *társasbíróságnál* — a mulasztás külön szabályozott esetét (243. §.) nem tekintve — *csak általánosságban a tárgyalás menetének és a tárgyalás legfontosabb mozzanatainak jegyzőkönyvbe vételét rendeli el kötelezően* (244. §.), de módot nyújt a feleknek arra, hogy előadásaik megállapítását már a tárgyalás folyamán eszközöltessék, amennyiben feljogosítja a felet (245. §.), hogy kérelmét, tényállításait és ténybeli nyilatkozatait, (l. alább 245. §.), amelyek az előkészítő iratokban nincsenek előadva, vagy ezeknek tartalmától eltérnek, a jegyzőkönyvhöz mellékelendő irattal megállapíthassa, sőt — a sommás törvénytől eltérően gyakorlati célszerűségből — azt is megengedi, hogy jelentős kérelemnek, beismerésnek, vagy más kisebb terjedelmű (l. alább 245. §.) lényeges nyilatkozatnak és bizonyos esetben a nyilatkozás elmulasztásának a jegyzőkönyvben megállapítását az elnök elrendelhesse (245. §.), ami a tárgyalás különben zavart okozó megszakításának is elejét veszi.

A járásbírósági eljárásban — kivéve a mulasztás esetét (243. §.) — *a jelentős kérelmeknek, ezek módosításainak, a lényeges tényállításoknak és az ezekre tett nyilatkozatoknak a felajánlott bizonyítékokra való hivatkozással jegyzőkönyvbe vételét kötelezően elrendeli.* (246. §.)

A bíróság határozatában a felek szóbeli előadásából és a bizonyítás felvételéből kiderült olyan körülményekre is hivatkozhatik, amelyek jegyzőkönyvbe nincsenek felvéve (246. §. ut. bek.). Az ítéleti indokolás egyszerűsítése és megrövidítése tekintetében jelentős újításokat tartalmaz a Te. 22. §-a és a Pn. 12.

§., amely utóbbi csak a megállapított tények és az alkalmazott jogszabály rövid írásbafoglalását írja elő olyan bírósági ítéletnél, amely ellen a fellebbezés ki van zárva és általában minden ítéletnél, ha a fellebbvitelről lemondottak.

IV. A szóbeliséggel a legszorosabb kapcsolatban áll a *közvetlenség*, annyira, hogy ezt a két fogalmat sokan azonosítják. A két fogalom azonban nem esik teljesen össze. A közvetlenség fogalma tágabb, mint a szóbeliségé, ha az előbbit úgy értelmezzük, hogy a pernek teljes egészében — a felek szóbeli előadásának épúgy, mint a bizonyítás felvételének — az illető bíróság előtt kell lefolynia.

A pernek legfontosabb része rendszerint a bizonyítás felvétele, ennek helyes szervezését a tárgyalás koncentrációja végett feláldozni nem lehet. A bizonyítás közvetett felvétele a polgári per reformjának leglényegesebb pontját, a bizonyítékok szabad mérlegelését részben lehetetlenné tenné.

A Pp. szerint ennélfogva az általános szabály az, hogy a bizonyítást a perbíróság maga közvetlenül veszi fel a tárgyalás folyamán. (274. §.) Mindazonáltal figyelembe veszi azt is, hogy egyes esetekben a közvetlen bizonyításfelvétel előnyei nem állanak arányban annak a nehézségével és költségével. Ezekben az esetekben tehát megengedi, hogy a bizonyítást kiküldött vagy megkeresett bíró vegye fel. Ezeket az eseteket világosan meghatározza és körülírja, nehogy a bíróságok esetleg kényelmi szempontból mellőzzék a közvetlen bizonyításfelvételt. Ujabban azonban a Pn. 10. §-a és a Te. 17. §-a jelentékenyen kiterjesztették a Pp. 289. §-ában felsorolt ama eseteket, amelyekben a bizonyítást nem kell magának a perbíróságnak felvennie s így a közvetlenség elve erős megszorítást szenved. A Pp. 276. §-a correctivumot ad a közvetett bizonyításfelvételből felmerülhető bajok ellen; a bíróság ilyenkor elrendelheti, hogy a kiküldött vagy megkeresett bíró által felvett bizonyítás a szóbeli tárgyalás folyamában előtte közvetlenül ismételtessék vagy kiegészíttessék. (276. §.)

V. Az eljárási szabályok úgy a törvényszéki, mint a járásbírósági eljárásra nézve egységesen vannak előadva, amennyiben pedig valamely szabály a járásbírósági eljárásban vagy nem, vagy eltérően nyerne alkalmazást, az erre való utalás mindenütt az illető fejezetben vagy §-ban van feltüntetve.

VI. *A rendelkezési elv.* A polgári perben a bíróság magánjogi viszonyok tekintetében ad jogvédelmet. A magánjogi viszonyokat illetően pedig a felek akaraturalma a szabály, tehát az állam ezt a szabályt a magánjogi jogvédelemre is alkalmazza és így elrendeli, hogy a bíróság csak akkor adjon jogvédelmet, ha a fél keresettel kéri (nemo invitus agere cogitur, ne procedat judex ex officio) és az ítélet nem terjedhet túl a kereseti kérelmen (Pp. 394. §., ne eat judex ultra petita partium) s az ítélet

jogereje sem terjed szabályként ezen túl. Továbbá a felperes a perben is lemondhat a keresettel érvényesített jogról és az alperes elismerheti azt. Az alperes perbebocsátkozása után már a rendelkezés nem egyoldalú, hanem kétoldalú, vagyis az alperes akaratától is függ, miután most már ő is érdekelt a per kimenetelében. Alperes perbebocsátkozása után csak az ő beleegyezésével lehet a keresettől elállani (187. §.) vagy a keresetet megváltoztatni. (188. §.) A felek egyességet köthetnek, sőt azt is megengedi a Pp. (235. §.), hogy a felek a per elintézését egyes vitás kérdések bírói eldöntésétől tegyék függővé. Épúgy, mint a per indítása, annak folytatása is a felektől függ; ők szüneteltethetik (de a fellebbezési fokon a Te. 34. §. szerint csak a bíróság engedélyével) és újra felvehetik az eljárást.

A Pp. azonban a felek rendelkezését három vonatkozásban olyan térre is kiterjeszti, ahol szorosan csak a per célját tekintve nem is volna helye: 1. A Pp. kivételesen még azt is a felek kezébe teszi le itt-ott, hogy a *bíróság* milyen eljárási szabályt kövessen, *miképpen járjon el, pl.*, hogy fellebbezési szóbeli tárgyalás helyett nyilvános előadást tartson (512. §.) vagy bizonyos eljárási szabályt egészen mellőzzön, pl. a tanut vallomására meg ne eskesse, mert a felek nem akarják (312. §. 4.). 2. Kivételesen arra is kiterjed a felek rendelkezése, hogy cselekményeikkel szemben *a bíróság minő magatartást kövessen*, pl. a perbeli beismerés elveszíti erejét, ha az ellenfél visszavonásába beleegyezik (265. §.); ha a felperes követeléséről lemond vagy pedig az alperes elismeri, a bíróság *köteles* az ellenfél kívánságára ítéletet hozni (390. §.). 3. Ha a fél a szabálytalan cselekményt *jóváhagyta* (75. §. 5. bek., 110. §. 4. bek., 175. §. 2. bek., 505. §. 4. bek., 564. §. 2. bek.) vagy ha a fél a szabálytalan cselekménybe beleegyezett (223., 500. és 536. §§.) a fél *rendelkezése* folytán a szabálytalan cselekmény olyan hatállyal fog bírni, mint a szabályos perbeli cselekmény.

VII. Alapelve a Pp.-nak *a tárgyalási elv* is, mely szerint a per anyagát a felek szolgáltatják s a bíróság csak a felek által felhozott *tényekre és bizonyítékokra* alapíthatja döntését. Az anyagi igazság kideríthetése céljából azonban a tárgyalási elvet a Pp. jelentékenyen megszorítja, amennyiben: 1. Azokat a tényeket és bizonyítékokat, amelyekről az előtte folyó eljárásból tudomást szerez, a bíróság anélkül is figyelembe veszi, hogy a felek azokra hivatkoztak volna, sőt a felek akarata ellenére is. Így azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak vagy amelyekről hivatalos tudomása van, de köteles a feleket ezekre figyelmeztetni (267. §.), továbbá kár és elmaradt haszon stb. megállapításánál (271. §.), a közvetett bizonyításnál (273. §.), továbbá hivatalból is elrendelheti a tanukihallgatást (288. §.), az okirattal (326. és 328. §§.), szemletárggyal (340. §.) való bizonyítást, szakértő (350. §.) meghallgatását s a felek eskü alatti ki-

hallgatását (368—370. §§.). 2. Ezen tények és bizonyítékok kiderítése körül a bíróságnak *erős pervezetési joga* jön segítségére: hivatalból lévén köteles az ügy kimerítő tárgyalásáról, a homályos tényelőadások megmagyarázásáról, a hiányos tényelőadások és bizonyítékok kiegészítéséről gondoskodni (224—225. §§.). 3. Az előtte folyó eljárásból ki nem tűnő és bizonyítékokat is felkutathat saját kezdeményezéséből (nyomozás elve). Ez a polgári perekben csak egészen kivételesen fordul elő (5. és 10. §., hatáskör vizsgálata); külföldi jogszabályok, viszonosság, helyi és különszerű szokásjog kiderítésénél (268. §.) és legfőképpen kár és elmaradt haszon stb. megállapításánál (271. §.). 4. *Személyállapot iránti perekben* (669. és 670. §§.) különösen nagy tere van a felek által fel nem hozott tények figyelembevételének.

Első fejezet.

Keresetlevél és egyéb beadványok.

A keresetlevél tartalma.

129. §. *A keresetlevélnek magában kell foglalnia:*

1. a bíróság megjelölését;

2. a felek megjelölését nevük, állásuk vagy foglalkozásuk, perbeli állásuk és lakásuk szerint, valamint a felek képviselőinek nevét, állását vagy foglalkozását és lakását;

3. a perfelvételi határnapon előadandó kereset közlését, vagyis a jog előadását, amelyet a felperes érvényesíteni akar, és határozott kérelmet. A jog alakszerű megnevezése nem szükséges, hanem a jogállítást a keresetnek egész tartalmából kell megállapítani.

A keresetlevélben továbbá a tárgyalás előkészítése végett előadandók azok a tényállítások is, amelyekből a felperes keresetét származtatja, valamint ezek bizonyítékai.

A keresetlevélben a szükséghez képest azokat az adatokat is elő kell adni, amelyek a bíróság hatáskörének és illetékességének, valamint a hivatalból figyelembe veendő körülményeknek a megállapítására szolgálnak. Amennyiben e körülmények igazolására okirat szükséges, ezt az okiratot eredetiben vagy másolatban (kivonatban) csatolni

kell. Okiratot kell különösen azokban az esetekben csatolni, melyekben a törvény a hatáskört vagy az illetékességet okiratra alapítja.

A keresetlevélben megjelölendők a mellékletek annak előadásával, hogy eredetiben vagy másolatban vannak csatolva.

Mi. I. Az első perelőkészítő cselekmény a Pp. szerint az idézés. A per célja, hogy a vitás magánjog a bíróság és a felek közbejöttével eldöntessék. Ez a cél tehát csak úgy érhető el, ha a felek közreműködése lehetséges és biztosítva van. Ez az idézéssel történik. Az írásbeli eljárás az idézésnek ezt az előkészítő jellegét elhomályosította, midőn azt a keresettel kötötte össze. Az idézés kérése helyébe a kereset lépett. A Pp. visszaállítja az idézés előkészítő jellegét. Az iratot, amellyel a per megindul, keresetlevélnek nevezi ugyan, de csak azért, mert ez az elnevezés nálunk el van fogadva. *Lényegében e keresetlevél nem egyéb, mint idézőlevél.* A keresetlevél célja az, hogy annak alapján az idézés kibocsátható legyen. Ez a cél határozza meg annak a tartalmát.

A keresetlevél mint idézőlevél mindenekelőtt a per létrejöttét, a per felvételét van hivatva előkészíteni. Azok a *kellékek*, amelyek erre szükségesek, *lényegesek* és hiányuk, ha a keresetlevélnek kijavítás végett visszaadása esetében sem pótoltatnak, a keresetlevél visszautasítását vonja maga után. Ilyenek: *a bíróság és a felek megjelölése, valamint a perfelvételre alkalmas kereset előadása.* „Ezen lényeges kellékekre — mint Kovács helyesen kiemeli (Kommentár II. kiad. 413. l.) — a perfüggőség (147. §.), a keresetváltoztatás (188. §.), a mulasztás következményei (440. §.) és a jogerő (411. §.) megállapíthatása végett van szükség." E mellett az idézési kérelem visszautasítását eredményezi minden pergátló körülmény, (180. §.), amelyet a bíróság már a keresetlevél elintézésekor figyelembe köteles venni.

II. *A keresetlevél ezenfelül arra is van hivatva, hogy az érdemleges tárgyalást előkészítse.* Ide tartozik lényegileg a kereset megalapítására szóló tények és bizonyítékok közlése, habár ez a közlés arra is szolgál, hogy az alperest a keresetre a perfelvételi tárgyaláson teendő nyilatkozata tekintetében is tájékoztassa.

Ennek a tartalomnak a hiánya nem a keresetlevél visszautasítását vagy pótlás végett visszaadását, hanem annak a szabálynak az alkalmazását eredményezi, mely szerint az a fél, aki a tárgyalás előkészítésére vonatkozó kötelességét elmulasztja, ha emiatt a tárgyalást el kell halasztani, a mulasztásával okozott költséget viselni köteles. (179. és 203. §.)

III. *A Pp.* a keresetlevél lényeges kellékét tevő *keresetnek tartalmát is meghatározza (3. pont). A keresetnek tartalmaznia kell a jog előadását és határozott kérelmet.* A tényállítások és a bizonyítékok megjelölése nem feltétlenül szükséges, *a jognak előadása* nélkül azonban a kereset határozatlan, változtatása alperes perbebocsátkozása után a javaslat értelmében nincs többé megengedve, holott tényállításait felperes a per folyamában bármikor módosíthatja. Nehogy azonban ez a szabály nyomasztó formalizmusra vezessen, a Pp. nem kívánja meg a jognak alakszerű megnevezését, technikus szavakban való előadását. Nem szükséges a törvény vagy a jogszabály idézése sem, amely a kereseti jogot meghatározza, hanem elegendő, ha a jogállítás a kereset egész tartalmából, tehát nevezetesen a kereset megalapítására szolgáló tények előadásából megállapítható. „Eszerint a Pp. — mondja Magyary (Perjog II. kiad. 355. l.) az ú. n. *kereset-individualizálás* elvének álláspontján van, mely abban áll, hogy a felperes csak annyit adjon elő keresetében, amennyi szükséges, hogy a benne érvényesített jog minden más jogtól megkülönböztethető legyen. Az ellenkező, a *kereset szubstanciálásának elve*, tovább megy, eszerint a felperesnek a jogra vonatkozó minden tényt részletesen kell előadnia. A kereset individualizálása azonban a Pp. szerint nem kizárólagos, hanem csak minimális kellék, amely mindig pótolható a többel: a szubstanciálással." *A kereseti kérelem* pedig azért szükséges, mert ez állapítja meg azokat a határokat, amelyeken belül az eljárásnak és a határozatnak maradnia kell, minthogy a bíróság nem mehet túl a felek kérelmén. Ez a kellék (129. §. 3. p.) szintén lényeges kelléke a keresetlevélnek már csak azért is, mert ennek hiányában sem azt, hogy az ügy a polgári útra tartozik és érdemleges ítélet tárgya lehet, sem a bíróság hatáskörét és illetékességét nem lehet megállapítani.

IV. A 129. §. harmadik bekezdésében megkívánja, hogy a keresetlevélben a szükséghez képest elő kell adni a hatáskörnek, az illetékességnek és a hivatalból figyelembe veendő egyéb körülményeknek megállapítására szolgáló adatokat is.

A keresetlevélnek ez a kötelező felszerelése következménye annak a szabálynak, mely szerint a hivatalból figyelembe veendő körülményeket, a hatáskört, az illetékességet a bíróság már a keresetlevél elintézése alkalmával köteles megvizsgálni, nehogy célra nem vezető idézések történjenek.

Jegyzet. A 129. §-ban megjelölt kellékek hiányának következményei: 140., 141. §§.; a tárgyalás elhalasztása: 179. §.; költség: 203., 431. 4. Perújítási kereset: 569. §.; házassági per: 651. §.

Okiratot kell csatolni a hatáskör szempontjából az 1. §. 2. *a)*, az értéket illetőleg az 5. §. második bekezdése, az illetékesség szempontjából a 29., a 30. (606.) 31., 32., 45. §. esetében.

a gyámrendelést, a törvényes képviselő netán szükséges felhatalmazását (75. §.) illetőleg stb.

Illetékezéshez szükséges adatok, lakás feltüntetése: 39.435/1926. I. M. (I. K. 177.)

Külföldi pénznemben kifejezett követelésekre irányuló perekben a pertárgy értékének magyar törvényes értékben feltüntetése. A kir. kincstár érdekeinek a törvénykezési illeték megvédése és az ellenőrzés megkönnyítése végett kívánatos, hogy a külföldi pénznemben kifejezett követelésekre irányuló perekben a kezdőiraton, külön intézkedés alá került ügyekben pedig az iratborítékon is a kereset tárgyának megjelölésénél a külföldi pénznemben kifizetett érték mellett a magyar törvényes pénznemben kifejezett érték is feltüntetve legyen, még pedig a keresetlevél benyujtását, illetőleg a viszontkereset előadását megelőző napon jegyzett árfolyam alapján történt átszámítás szerint. (27.834/1923. I. M. sz.)

V. ö. 133. §. harmadik bekezdés.

A 129. §. 1. és 2. pontjában felsorolt kellékekkel minden irásbeli kérelmet és nyilatkozatot is el kell látni: 136. §.

A kereset (129. §. 3. p.) előadása a perfelvételi tárgyaláson: 178. §.

A kereset jogalapját a keresettel érvényesített jog megalapítására felhozott azok a tények képezik, amelyekből a felperes kereseti követelését származtatja és e tények mellett az érvényesíteni kívánt *jognak* a felperes részéről való *alakszerű megnevezése* a Pp. 129. §-a szerint *nem is szükséges*, hanem az érvényesített igénynek a felhozott tények alapján való jogi minősítése a bíróságnak a feladata. (K. 328/1920. Ptt. I. 184.)

A 129. §-nak azon szabálya, hogy a keresetlevélben azok a *tényállítások* is előadandók, amelyekből a felperes keresetét származtatja, *csupán a pernek kellő előkészítésére* vonatkozik s *esetleg a perköltség viselésére bir jelentőséggel*, de a keresetlevél ilyen irányú hiányossága még hiánypótlás végett való visszaadásra sem szolgálhat okul, annál kevésbbé a kereset visszautasítására. E hiányosság miatt a mulasztási ítélettel marasztalt alperes sikerrel fel nem szólhat. (Bp. tszék 1076/1920. Ptt. III. 105.)

Magában véve *az ellenfél nevének hiányos megjelölése* nem szolgálhat a kereset elutasítására indokul oly esetben, amidőn a valódi ellenfél ennek dacára a bíróság előtt megjelenik és védelmét előterjeszti. (D. 1903. ápr. 23. G. 19. T. VIII. 256.)

A 129. §. első bekezdésének harmadik pontjában a keresetlevél tartalmára nézve előírt az a követelmény, hogy *határozott kérelemnek kell előadatnia*, olyan lényeges kellék, hogy ennek hiányában idéző végzés ki nem bocsátható, hanem a Pp. 140. §. szerinti kijavíttatás van helyén. Ha azonban ilyen hiány dacára az idéző végzést mégis kibocsátották és az alperes a perfel-

vételi határnapot elmulasztja, még a hiánynak a szóval előadott keresetben való pótlása esetében sem hozható (a Pp. 443. §. 3. pontja értelmében) mulasztási ítélet, hanem az idézett §. harmadik bekezdése szerint a tényleg előadott kereset közlendő alperessel. Ha pedig ilyen előzetes közlés nélkül mégis mulasztási ítélet hozatnék: úgy a Pp. 477. §. és 504. §-nak 6. pontja alapján a mulasztási ítélet feloldása s az idéző végzés hatályon kívül helyezése mellett a keresetlevél kijavíttatása van helyén. (Bp. tszék 1076/Ptt. III. 105.)

A gy. t. 28. §. *c)* pontja és az 1885: VI. t.-c. 4. §-a alapján indított keresetben elő kell adni a gondnokság alá helyezés jogi lehetőségét megadó körülményeket és fel kell sorolni az erre alkalmas bizonyítékokat; azt azonban, hogy az alperes gondnokság alá helyezésének törvényes feltétele tényleg és jogilag valójában fennforog-e, nem a keresetben, hanem a tárgyaláson kell kimutatni. (9118/1927. Pdt. XIII. 98.)

Ha a kereseti tényállításokból és kérelemből világos, hogy a kereset ki ellen irányul, az alperesnek a külzeten történt helytelen megjelölése a per érdemi eldöntését nem akadályozhatja. (P. V. 4506/1914. Pdt. II. 42.)

A félnek a keresetlevélben történt helytelen megjelölése utólag pótolható és az egyéni cég neve alatt folyamatba tett kereset a cégbirtokos által indítottnak tekintendő. (1921. máj. 19. P. IV. 1101. Pdt. VII. 74. sub II.)

Egy és ugyanazon beadvánnyal peren kívüli és peres eljárást folyamatba tenni nem lehet. Ha tehát a folyamodó a felszámolás peren kívüli kimondása és a felszámolók kirendelése iránt a cégbírósághoz kérvényt adott be és egyúttal — a másik fél ellenzése esetére — ezt a beadványt keresetlevélnek kéri tekinteni: akkor a peren kívüli kérelem jogerős elutasítása után az eljárás perré át nem alakulhat, hanem a per csak önálló keresetlevéllel tehető folyamatba. (Budapesti tábla P. II. 1913/1917. Pdt. IV. 23.)

Megállapítási kereset.

130. §. *Keresetet valamely jogviszony vagy jog fennállásának vagy fenn nem állásának, úgyszintén annak bírói megállapítása iránt is lehet indítani, hogy valamely okirat valódi vagy nem valódi, ha e megállapítás szükségesnek mutatkozik, a felperes jogállapotának biztosítására az alperessel szemben.*

Számadási kötelezettség megállapítására a számadást követelő fél, valamely számadás helyességének megállapítására pedig mind a számadást követelő, mind a szám-

adásra kötelezett fél indíthat keresetet. A számadási kötelezettség megállapítására indított keresetben a felperes egyuttal számadást is terjeszthet elő, melyet meg kíván állapittatni arra az esetre, ha az alperes nem terjesztene elő számadást.

A megállapítási per egyike a polgári perjog nehezebb problémáinak, miértis szükségesnek tartom, hogy a Pp. miniszteri indokolása, saját korábbi cikkeim, továbbá Magyary (Perjog II. kiadás 361—369. l.) és Kovács (Kommentár II. kiadás 418—443. l.) nyomán az itt felmerülő főkérdéseket az alábbiakban megvilágítsam.

I. *Ami a fogalmat illeti*, a megállapítási per nem irányul valaminek tevésében, tűrésében, abbanhagyásában való marasztalásra; és ebben különbözik a teljesítés iránti pertől. Viszont nem célozza egy a peren kívül még nem létező jog létesítését; és ebben különbözik a konstitutív pertől. Célja az, hogy felperes és alperes között egy jövő elmrasztalás iránti pernek kimenetele már eleve biztosíttassék, — vagy az, hogy az alperes a felperesnek egy harmadik személy vagyonából való kielégítésének útjában ne álljon (cs. t. 145. §.), — vagy az, hogy alperes a felperes vagyonát, mint saját adósának vagyonát, kielégítésére végrehajtás útján ne fordítsa (végr. t. 92. §.). Célja tehát sohasem a végrehajtás, hanem a jogerő előidézése. Ezért nem esnek a megállapítási kereset fogalma alá az alább 4—13. számok alatt közölt esetek.

II. *Mi lehet a „tárgya" a megállapítási pernek?* Nemcsak „jogviszony", hanem „jog" bírói megállapítása is. Ebből következik, hogy a per *valamely abszolut jog* (dologi jog, szellemi javakon való jog) *megállapítására és perben nem álló harmadik személy jogának vagy kötelezettségének megállapítására is irányulhat.* Utóbbira példákat szolgáltatnak az alább 1—3. számok alatt közölt bírói határozatok. *Puszta tény* megállapítása csak a törvény által kifejezetten megengedett esetben lehet megállapítási kereset tárgya, így a Pp. 130. §. szerint okirat valódisága, vagy valótlansága (l. alább 56. és 64. sz. alatt) és a halál korábbi vagy későbbi időpontjának, illetve az életbenlétnek vagy az elhalálozásnak megállapítása. (Pp. 746. és 748. §.)

III. *A megállapítás szükségessége.* Olyan magánjogi jogosítvány az alperes ellen, hogy a megvédendő magánjogi helyzetet ismerje el, vagy annak megfelelő magatartást tanusítson, nem létezik. A megállapítási kereset indítására vonatkozó közjogi jogosítványt a perjog adja meg azon feltétel alatt, hogy „a bírói megállapítás szükségesnek mutatkozik, a felperes jogállapotának biztosítására az alperessel szemben" (Pp. 130. §. 1. bek.). Az egész megállapítási per tehát azon fordul meg,

hogy fennforog-e a megállapításnak ez a szükségessége, a megállapítási érdek (Feststellungsinteresse).

Arra a kérdésre, hogy ez *miben áll* és mikor forog fenn, általánosságban azt felelhetjük, hogy akkor, ha van „olyan tény, mely azt a veszedelmet hordja magában, hogy a felperes az őt megillető követelését egy későbbi elmarasztalás iránti perben, vagy más eljárásban nem fogja tudni érvényesíteni, vagy amely azt idézhetné elő, hogy habár teljesítésre nincs kötelezve, őt mégis az alperes teljesítés iránti perrel fogja megtámadni", (Magyary: Perjog I. kiad. 488. lap) vagy másképpen formulázva: ha az elbírálandó jogviszony tekintetében az alperes viselkedése folytán vagy esetleg egyéb okból olyan jogbizonytalanság áll fenn, amely a felperes jogállapotát veszélyezteti és e veszély elhárítására a bírói megállapítás egyrészt indokoltan szükséges ,másként „alkalmas" (l. alább 31. sz.) eszköz (Hellwig: System I. 283—4. lap). Az alább 14—35. sz. a. közölt határozatokból főleg a jogellenes magatartás, a veszélyeztetett jogállapot és a teljesítés nemkövetelhetősége domborodnak ki, mint a megállapítás szükségességének előfeltételei.

IV. *A megállapítás szükségességének bizonyítása, vizsgálata és fennforgásának időpontja tekintetében* (l. alább 51—58. sz. a.) *a következő tételek irányadók:* 1. A megállapítás szükségességét a felperes tartozik bizonyítani (helyesebben, tagadás esetében, a felperesnek kell a bizonyító eszközöket megjelölnie). 2. A megállapítás szükségességét a bíróság *hivatalból* tartozik vizsgálni és pedig a fellebbezési eljárásban (l. alább 51. sz.), sőt a felülvizsgálat során is (l. 52. sz.), mert „a Pp. 540. §-a csak az eljárásra vonatkozó, tehát csak a perjogi természetű alaki szabályok hivatalból figyelembevételét korlátozza, de nem zárja ki a felülvizsgálati eljárásból a megállapítási kereset szükségességének — mint közjogi jellegű kérdésnek — hivatalból vizsgálatát" (l. 52. sz.), mihez képest a felek megegyezése arra nézve, hogy valamely kérdés megállapítási per útján bíráltassék el, nem elegendő (l. 29. és 53. sz.) 3. A megállapítás szükségességét nem kell bizonyítani, sem vizsgálni azokban az esetekben, amelyekben a törvény a Pp. 130. §-ának feltétele nélkül kifejezetten megengedi megállapítási kereset indítását, Ilyen esetek pl.: 1894: XXXI. t.-c. 71. §., 1907: XIX. t.-c. 180. §., Bp. 7. §., Pp. 130. §. 2. bek. (számadási per), Pp. 189. §., 439. §., 686. §., 746. §. és 748. §., Tkvi rendtartás 103. §., igényper (végr. t. 92. §.), végr. t. 197. §., csődtv. 145. §., 1895: XXXVII. t.-c. 57. §. 4. A megállapítás szükségessége nem perelőfeltétel, hiánya nem pergátló körülmény olyan értelemben, hogy megállapítási érdek nem létében a bíróság a pert megszüntetné. Ilyenkor a bíróság nem perszüntető, hanem érdemleges elutasító ítéletet hoz, amely azonban a perbevitt magánjogi viszonyt nem érinti és res iudicatát csak abban a tekintetben teremt, hogy a felperesnek nin-

csen megállapítási keresetjoga, vagyis nincs megállapításra irányuló (közjogi) jogvédelmi igénye.

5. A megállapítási érdek fennforgása nem a keresetnek, nem a pernek előfeltétele, hanem anyagi jogi ítéletelőfeltétel, miértis az ítélethozatalkor kell fennforognia. Ehhez képest: *a)* Elegendő, ha a megállapítás csak a keresetindítás után válik szükségessé, így pl. ha az alperes csak a per folyamán teszi vitássá a felperesi jogosítvány fennállását. *b)* Lehetséges, hogy a megállapítás szükségessége, amely a keresetindításkor megvolt, a per folyamán szűnik meg, ami elutasító ítéletet eredményez. Ezt a tételt azonban igen óvatosan kell kezelni. Ha ugyanis a keresetindításkor megvolt a megállapítási érdek, ez nem szünhetik meg pusztán azáltal, hogy az alperes azt a perben elismeri, vagy a per folyamán felperes jogának fennállását többé vitássá nem teszi, vagy megszűnik a joggal kérkedni. Ezért helyes a Kúriának alább 55. sz. a. közölt ítélete, mely szerint, „ha az alperes a felperes jogát perindítás előtt kétségbevonta és így a megállapítási keresetre szükség volt, akkor felperes jogosultságára a perindítás szempontjából nem bir befolyással az, hogy alperes a kereset jogossága ellen a per során nem tiltakozott". Ugyanezért, ha az alperes a per előtt az okiratot valótlannak állította, nem szűnik meg a megállapítás szüksége és a kereset el nem utasítható abból az okból, hogy „az okirat tartalmi valódiságának megállapítása iránti perben az alperes mutatta be az okiratot és annak a feleket egyaránt kötelező voltára maga is hivatkozott". (Ellenk. l. Pdt. I. 73. sz. a.) Megszűnik ellenben pl. a perindításkor meglevő megállapítási érdek és a kereset elutasítandó, ha a jogviszony fennállásának kimondása iránt folyamatba tett perben kiderül, hogy a jogviszony a felek közt létrejött, de időközben (esetleg csak a fellebbezési eljárás ideje alatt) megszűnt (l. 57. sz. a.).

V. Vajjon megszűnik-e a megállapítás szükségessége akkor, ha a kereseti követelés a per folyamán esedékessé válik, úgy hogy ennek következtében a felperes megállapítás helyett teljesítést követelhet? Ez a kérdés átvezet annak vizsgálatára, hogy *milyen viszony van a teljesítési (marasztalási) és a megállapítási kereset között?*

A modern perrendtartásoknak s így köztük a Pp.-nak, sőt már előbb a sommás eljárásnak (1893: XVIII. t.-c. 16. §.) egyik legjelentősebb vívmánya a régebbi jogokkal szemben, amelyek a megállapítási pert csak egyes meghatározott, egészen kivételes esetekben engedélyezték, hogy a megállapítási pert nem különleges, hanem bizonyos (a Pp. 130. §-ában meghatározott) előfeltételek mellett általános jogvédelmi eszköz gyanánt alkalmazzák. A marasztalási keresethez való viszonyában azonban a megállapítási per mégis csak kisegítő (subsidiarius) jogvédelmi eszközként érvényesül a gyakorlatban, amennyiben

bíróságaink úgy a Pp. életbelépése előtt (l. a régebbi gyakorlatot és kritikáját Magyary: Perjogában 485—491. l.), mint azóta is (l. alább 36—50. sz. a.) állandóan követik azt az álláspontot, hogy ha a felperes marasztalás iránt perelhet, nem áll jogában csak megállapítást kérni s az ilyen kereseteket a megállapítás szükségességének hiányában elutasítják, sőt tekintettel a Pp. 188. §-ának 5. és 6. pontjára, mely szerint a felperes a per folyamán a keresetváltoztatási tilalom megsértése nélkül követelhet az eredetileg kért teljesítés helyett megállapítást vagy kárpótlást, annyira mennek, hogy elutasítják a megállapítási keresetet akkor is, ha a teljesítés (kártérítés) kérelmezésének lehetősége csak a per (esetleg a fellebbviteli eljárás) folyamán állott be. (L. Pdt. III. 65. l. és Kovács I. 216. l.) Ellenkező, de téves indokolással a budapesti táblának 1914. G. 1519. sz. döntése (l. 41. sz. a.).

Ennek a gyakorlatnak az alapgondolata kétségkívül helyes. Túlmessze mennénk azonban, ha azt a tételt, hogy „nincs helye megállapítási keresetnek, ha a felperes teljesítést követelhet", kivételt nem tűrő szabálynak tekintenők. A perjogi elmélet legtekintélyesebb képviselői ezért nem is tartják helyesnek azt, hogy a megállapítási keresetet a teljesítési perrel szemben merőben subsidiariusnak minősítik. Így Magyary (Perjog I. kiad. 485—486. l.) megengedettnek tartja a megállapítási keresetet különösen akkor, ha jogosítványunkat másokkal és nem a kötelezettel szemben kell megvédeni, mert akkor közömbös, vajjon az lejárt-e vagy sem és felhozza például az igénypert s a csődhitelezőnek a megtámadó elleni (Cst. 145. §.) perét. Ugyanő utal arra, hogy előfordulhatnak esetek, amelyekben a hitelezőnek meg kell engedni, hogy adósa ellen is lejárt követelése tárgyában marasztalási kereset helyett megállapítási keresettel lépjen fel. Ilyennek tekint Stein (Kommentár a Z. P. O. 256. §-ához) minden olyan esetet, amikor kétségtelen, hogy az ellenfél a pozitív megállapítási keresetnek helytadó ítélet esetében képes és hajlandó fizetni. Ilyenkor csakugyan méltánytalan volna elutasítani a felperest, aki a megállapítással is célt érhetvén, nem kér marasztalást. Még messzebb megy Hellwig (System I. 287—288. l.) Hogy az említett tételnek kivétel nélküli merev alkalmazása igazságtalanságra vezetne, azt egyébként elismeri a mi bírói gyakorlatunk is, mely pedig e tekintetben igen szigorú. Így pl. a Kúriának alább 57. sz. a. közölt ítélete. Egyéb kivételeket l. Kovács I. kiad. 216. l. 93—97. j.

VI. Egyfelől az igényper és a végrehajtásmegszüntetési per, — amelyeket Magyary megállapítási kereseteknek tekint, én ellenben konstitutív jogorvoslati kereseteknek — másfelől pedig a megállapítási kereset között érdekes határkérdések merülnek fel, amelyek tekintetében utalok az alább 59—62. számok alatt idézett határozatokra és egyik régebbi cikkemre. (Ptt. I. 141. l.)

Az 1877: XX. t.-c. 124—126. §-ában említett felhívási kereset helyett a Pp. 130. §-ának 2. bek.-ben szabályozott megállapítási keresetet kell érteni: Ppé. 22. §.

Perben nem álló személy jogára vagy kötelezettségére vonatkozó megállapítási keresetek.

1. Az a körülmény, hogy a lefoglalt ingókra nézve a felperes részéről igénypernek van helye, még nem zárja ki azt, hogy felperes, ha a Pp. 130. §-ában előírt egyéb előfeltételek fennforognak, keresetet ne indíthasson annak megállapítása iránt, mikép az alperesnek zálogjoga fenn nem áll. Szükséges ez a megállapítás, ha *a felperes zálogjogot szerzett azokra az ingatlanokra, amelyeken a kereseti tárgyak az ingatlanok tartozékaiként összeírattak*, zárgondnoki kezelés alá adattak, azokra az ingatlanokkal együtt *a bíróság a felperes javára az árverést elrendelte, viszont az alperes ugyanezekre a dolgokra, mint ingó zálogra, a KT. 305. és 306. §-a alapján bírói árverést kért és nyert.* Elegendő azonban annak a megállapítása, hogy alperesnek zálogjoga nincs és így szükségtelen annak a megállapítása, hogy a felperest ugyanezekre az ingókra minő jog illeti meg. (1916. okt. 4. P. V. 5592. Pdt. III. 48. sub II.)

2. Szükséges a megállapítási kereset, *ha a peres felek között vitás, hogy valamely ingatlanra vonatkozó adásvételi jogügyletet az ingatlan tulajdonosával melyiköknek van joga megkötni* s ha a tulajdonos őket az egymás között vitás igényükkel a bírósághoz utasította. (P. V. 1389/1921. Pdt. VII. 27.)

3. A részvény eladója, aki a vevővel szemben szavatosságot vállalt arra nézve, hogy a részvénytársaságnak adóssága nincs, negatív megállapítási keresetet indíthat azon harmadik személy ellen, aki a részvénytársasággal szemben követelést vitat. Aki ugyanis másnak jogvédte érdekét jogellenesen és vétkesen — bár csak közvetve is — megsérti, azt a jogában sérelmet szenvedő féllel szemben felelősség terheli; ekként a sértő cselekmény a sértőt a sértettel szerződésen kívül is jogviszonyba sodorja s mindez a sértettnek lehetőséget nyujt arra, hogy az alaptalan akadályozást elhárítandó, jogos érdekeinek megóvása és jogállapotának biztosítása céljából, amennyiben ez szükségesnek mutatkozik, a sértővel szemben, a Pp. 130. §-ában meghatározott megállapítási per útját igénybe vehesse. (P. IV. 3503/1924. Pdt. X. 76.)

Nem megállapítási (hanem teljesítési vagy konstitutiv) perek:

4. A haszonbérleti szerződésnek megszüntetése végett a felmondás jogérvényességének megállapítása iránt indított kereset, annak tárgyánál fogva, megállapítási keresetnek nem tekinthető, ha a felperesnek már a haszonbérleti viszony megszüntetéséhez is joga van. (C. 96. ápr. 24. I. G. 103. F. I. 204.)

5. Bérleti szerződés felbontása vagy megszüntetése iránti kereset jogviszony-megállapítási keresetnek nem tekintendő. (1914. G. 238. Pdt. I. 102.)

6. Ha a szerzői jog bitorlása miatt indított perben a felperes a büntetés kiszabása iránti kérelmet az 1884: XVI. t.-c. 27. §-a értelmében elejti, de a vétkesség kimondása iránti kérelmet fenntartja, ebben a bitorlástól való eltiltás iránti kérelem is bentfoglaltatik. Ez tehát nem a S. E. 16. §-a alá eső megállapítási kérelem, hanem marasztalási kérelem, melynek szükségességét nem kell igazolni. (1915. jún. 9. P. IX. 73. Pdt. I. 342.)

7. Nem esik a Pp. 130. §-a alá az a kereset, amely nemcsak megállapításra, hanem arra is irányul, hogy a felperesek jogosítva legyenek a marasztalási összeget és járulékait az alperes bérleti biztosítékából javukra levonni, illetve azt a kezeik közt lévő alperesi betétkönyvecskéből kivenni. (1916. máj. 9. Rp. IX. 781. Pdt. IV. 173.)

8. Nem esik a Pp. 130. §-a alá: a szerződésszegés alapján indított szerződésfelbontási kereset és a tévedésre alapított szerződésérvénytelenítési kereset. (P. IV. 1490/1916. és P. II. 3972/1916. Pdt. IV. 174.)

9. Megállapítási kereset tárgya csak az a jog lehet, amelyet a peres felek valamelyike perbeli ellenfelével szemben a köztük létrejött jogviszony alapján létezőnek vagy nem létezőnek vitat, de nem olyan jog is, amelynek a felek közti jogviszonyban fenn nem állása kétségtelen. Az olyan kereset tehát, amely a szerződéses viszonyban álló felek valamelyikét ebből a szerződéses jokviszonyból meg nem illető, hanem a szerződésnek a keresettel célba vett módosításával előálló új jogi helyzet folytán létesülő jog érvényesítésére irányul, tárgyánál és céljánál fogva megállapítási keresetnek nem minősíthető. (P. IV. 5163/1917. Pdt. IV. 175.)

10. A felperes keresete, mely arra irányul, hogy a felperes javára előjegyzett tulajdonjog igazolás útján bekebeleztessék, s alperes ennek tűrésére köteleztessék, nem megállapítási, hanem teljesítési kereset. (K. 3466/1918. Ptt. I. 49.)

11. A végrendeleti örökösnek joga van ahhoz, hogy a hagyaték cselekvő és szenvedő állagának bírói megállapítását s ezáltal az örökösödési jogosultság szempontjából minden vitás tény- és jogkérdés rendezését kérelmezze; következőleg *a végrendeleti örökösnek arra irányuló kereseti kérelme, hogy a hagyaték szenvedő állagába az ő kölcsönkövetelése hagyatéki teherül vétessék fel, nem* a Pp. 130. §-a alá eső *megállapítási keresetnek, hanem az örökösödési per keretébe tartozó örökösödési jogigény érvényesítését célzó keresetnek minősül;* s erre a jogi álláspontra nincs visszaható joghatálya annak a körülménynek, hogy a fellebbezési bíróság ítéletének a felperes által nem fellebbezett rendelkezésével a végrendelet érvényességének

megállapítására irányult kereseti kérelem jogérvényesen elutasíttatott, mert a kereseti kérelem megbírálása szempontjából az annak előterjesztése időpontjában fennállott állapot irányadó. Ilyen kereset tehát a megállapítás szükségességének hiánya okából el nem utasítható. (P. I. 9811/1915. Pdt. II. 353 sub II.)

12. Az örökösnek joga van ahhoz, hogy az öröklési jog szempontjából minden vitás tény- és jogkérdés rendezését kérhesse, miből folyóan az a kérelem, hogy az ingók hagyatéki minősége és a felpereseknek ezekre vonatkozó öröklési joga megállapíttassék, nem a Pp. 130. §-a alá eső megállapítási keresetnek, hanem az örökösödési per keretébe tartozó öröklési jog igény érvényesítését célzó keresetnek minősül. Az a kérdés azonban, hogy a szóbanforgó ingók, illetve értékük az alperesek birtokában vannak-e, nem a szorosan vett öröklési jog keretébe tartozván, pusztán annak megállapítása, hogy a hagyatéki érték az alperesek birtokában van, a Pp. 130. §-a értelmében csak úgy foghat helyet, ha a megállapítás szükségesnek mutatkozik a felperes jogállapotának biztosítására az alperesekkel szemben. (P. I. 7434/1922. Pdt. IX. 174.)

13. Az örökösödési per, ha az megállapításra irányul is, a Pp. 130. §-a alá eső megállapítási perek fogalma alá nem vonható és így a megállapítási kereset előfeltételének hiánya miatt el nem utasítható. (P. I. 4961/1926. Pdt. XIII. 25.)

13/a. A feleknek vitássá nem vált jogviszonyát szabályozó szerződésnek megtévesztésre is alapított érvénytelenítése, az előbbi állapotba való visszahelyezés és ennek elmaradása esetén kártérítés megfizetésére irányult kereset sem tárgyánál, sem céljánál fogva megállapítási keresetnek nem tekinthető. (P. III. 7610/1928. Pdt. XV. 26.)

Miben áll és mikor forog fenn a megállapítás szüksége?

14. Megállapítási kereset csak akkor indítható, ha felperes jogviszonyainak az alperessel szemben való megállapítása nélkül az ő jogi helyzete az ő kárával befolyásoltatnék. (C. 1903. jún. 24. I. G. 104. F. VIII. 417.)

15. Ha a kereset és ítélet alperes helyett más személynek kézbesíttetett és végrehajtás vezettetett: megállapítási kereset indítható az iránt, hogy a korábbi perbeli ítélet a felperessel szemben hatálytalan. (B. 1905. nov. 10. II. G. 131. P. T. LI. 88.)

16. Az örökösnek jogi érdeke, hogy azzal szemben, aki a hagyatékra nézve utóörökösödési igénnyel fellép s akit ő utóörökösének el nem ismer, jogviszony nem létezésének megállapítása végett keresettel felléphessen. (P. II. 6686/1915. Pdt. II. 68.)

17. A hitelező megállapítási keresetet indíthat a kölcsönfelmondás érvényességének kimondása iránt, ha a felmondáson

alapuló lejárat ideje még be nem következett és ha az adós a felmondást — hosszabb lejárati megállapodásra hivatkozva — el nem fogadta. (P. III. 10.432/1915. Pdt. III. 45.)

18. Az a körülmény, hogy a vasút a balesetet szenvedett munkást, vesztett munkaképességére való tekintet nélkül, az addigi keresményének megfelelő díjazással továbbra is alkalmazza, a kártérítési kötelezettség megállapítása iránti keresetet nem teszi szükségtelenné. (1916. szept. 21. Rp. IV. 2130. Pdt. III. 46.)

19. Az a körülmény, hogy a hitelező követelési joga elévült, nem zárja ki azt, hogy az adós megállapítási pert ne indítson annak a kimondása iránt, hogy a hitelezőnek követelési joga létre sem jött: mert egyfelől az adósnak érdekében áll, hogy ő a vele szemben vitatott kötelezettség alól nem a követelés létrejöttét és lételét feltételező elévülés okából, hanem azért mentessék fel, mert a követelés egyáltalában létre sem jött és mert másfelől az adós épp jelzett érdekénél fogva az elévülés kifogásával élni nem tartozik, maga a bíróság pedig azt hivatalból figyelembe nem veheti. (P. V. 239/1918. Pdt. IV. 190.).

20. A bérlő jogutódja által a bérleti szerződés átruházásának megállapítása iránt indított keresettel szemben a bérbeadó a felek közötti bérleti viszony nem létezésének megállapítása iránt viszontkeresetet támaszthat. (1922. nov. 30. P. VI. 3927. Pdt. 50. sub II.)

21. A vitássá tett közkereseti társasági tagi minőség megállapítása iránt, a társasági viszony folytonosságára való tekintettel, a Pp. 130. §-a alapján akkor is helye van a keresetnek, ha a felperesnek a társasági viszony alapján egyes kötelezettségek teljesítésére már joga nyilt; ellenben a társaság fennállása alatt az üzletvezetésben részt nem vevő tag a többiektől formaszerű számadást nem követelhet. (Pdt. IX. 87. sub I.)

22. Ha a felperes még nem tudja, hogy az árúnak a szállítmányozó által elkésetten történt elküldéséből mennyi kára származott, a KT. 390. §-ában megszabott egy évi elévülésre való tekintettel helye van a szállítmányozó kártérítési kötelezettségének megállapítása iránti keresetnek. (P. IV. 1537/1923. Pdt. X. 21.)

23. Szükséges a kártérítési kötelezettség megállapítása iránti kereset, ha alperes a kötelezettséget el nem ismeri, annak terjedelme pedig meg nem határozható, mert még létre nem jött nemzetközi megállapodástól függ. (P. VII. 4609/1925. Pdt. XI. 76.)

24. Ha az adós az évek mulva lejárandó búzakölcsön fejében visszafizetendő mennyiséget és a kamatozás százalékát vitássá teszi, a hitelező a fennforgó bizonytalanságnál fogva megállapítási keresetet indíthat. (P. VII. 7028/1926. Pdt. XII. 92.)

25. Ha a szerződés szerint a vevő a vételárt csak az eladó fél tetszése szerint meghatározandó és a vevő féllel szóval vagy írásban közlendő időpontban fizetheti le s ezt megelőzőleg a vételárat a vevőfél sem lefizetni, sem letétbe helyezni nem jogosult: a vevőnek szüksége van annak a bírói megálapítására, hogy a vételár — az időközi pénzértékcsökkenés folytán — milyen értékben fizetendő. (P. V. 8882/1927. Pdt. XIV. 74.)

26. Alperesek, mint adósok kétségbe vonták a felperesnek az ezen kölcsönügyletről felvett közjegyzői okiratba foglalt adóslevél szerint még csak a jövőben (1930-ban) beállandó követelési jogát és különösen ennek mennyiségét és kamatozási %-át, kétségtelen tehát, hogy a felperes jogállapotának az alperesekkel szemben való biztosítása végett a Pp. 130. §-a értelmében megálapítási kereset indításához a jogalap már ezidőszerint fenforog, mert felperes nem hagyható bizonytalanságban 1930-ig követelésének a mennyisége felől. Ezekre figyelemmel, a *felek közötti jogállapotnak* e részbeni *bizonytalanságára való tekintettel* a kért bírói megállapításnak a kamat %-szerű mértékére is ki kellett terjednie. (VII. 7028/1926. J. H. I. 12. sz.)

Mikor nincs szükség a megállapításra?

27. Egymagában az a körülmény, hogy alperes a felperes levelére nem válaszolt, még nem jelenti a bérleti jog el nem ismerését; és ha nem állapíthatók meg oly tények, melyekkel alperes felperest a bérlemény használatában bármikép megháborította volna, a megállapítási kereset szükségessége nem forog fenn. (1914. G. 29. Pdt. I. 71.)

28. Nincs szükség külön megállapítási keresetre annak a kimondása végett, hogy felperes — iparossegéd — a szolgálati szerződést az ipartörvényben biztosított jogai épségbentartásával felbonthatja. Ily kereset szükségességét az iparhatóság elutasító határozata sem indokolja. (P. II. 1772/1915. Pdt. II. 70.)

29. I. Az a körülmény, hogy az üzleti tevékenységét a hadbanulás folytán beszüntető bizományos a bizományi viszonyhoz való ragaszkodását nyilvánította, nem teszi szükségessé, hogy a megbízó a bizományi viszony szünetelésének bírói megállapítása iránt keresetet indítson. II. Az, hogy a felek a szerződés hatályára vonatkozó ellentétes felfogásuknak a bíróság elé vitelével megállapodtak, még nem indokolja a megállapítási kereset szükségességét. (P. IV. 11.582/1915. Pdt. II. 77.)

30. Az a lehetőség, hogy felperes megállapítási kereset nélkül bizonyítékaitól eleshetnék, nem indok a megállapítási kereset helytfoghatására; de nem indokolja azt a felperesnek az az érdeke sem, hogy az ellenfél álláspontját megismerje, sem pedig az, hogy igényét nem akarná járásbíróság előtt érvényesíteni. (P. VI. 41/1917. Pdt. IV. 224.)

31. Nincs szükség megállapítási perre, ha ennek sorsa egy más, korábban indított másik per eredményétől függ, vagy ha a keresetnek helyt adó ítélet a felperes jogállapotának biztosítására nem volna *„alkalmas"*. Az a cél, hogy egy esetleges kártérítési igény jogalapja teremtessék, egymagában még nem teszi a megállapítási keresetet megengedetté. (P. IX. 5685/1916. Pdt. IV. 195.)

32. A vitássá nem tett tartalmu szerződés értelmezése, mely oly jogkérdés eldöntésére volna hivatott, mely csak valamely jogviszony vagy jogvita jövőbeli keletkezése szempontjából birna jelentőséggel, nem lehet tárgya megállapítási pernek; és habár a felperesnek kétségtelenül érdekében áll, hogy elhatározása előtt a felmondás jogi és pénzügyi következményeivel tisztában legyen: ámde ez az érdek nem szolgálhat alapul arra, hogy hozandó elhatározásában a bíróságtól ítélet alakjában előzetes jogi véleményt szerezzen be. (P. II. 3592/1923. Pdt. IX. 158.)

33. Abból a célból, hogy az egyik gyermeknek — még meg nem nyilt — öröklési joga biztosíttassék, nincs szükség annak a bírói megállapítására, hogy a másik gyermek a még élő szülő utáni öröklési igényére nézve kielégíttetett. (P. V. 3131/1923. Pdt. IX. 179.)

34. Nincs szükség annak a bírói megállapítására, hogy a felperes követelése csak az ő kívánsága szerinti időben fizethető s hogy ezt a követelést még esedékessé nem tette és az alperes által eszközölt letétbe helyezés fizetés joghatályával nem bir. (P. V. 4461/1924. Pdt. XI. 64.)

35. A még életben lévő szülő vagyonára nézve az öröklési jog még nem létezvén, az arról való lemondás érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetnek helye nincs. (P. I. 4961/1926. Pdt. XIII. 25.)

35/a. A vitássá nem tett tartalmú szerződés ezen kivételének: „nagyban való eladási árért" valamely jogvita jövőbeli keletkezése szempontjánál jelentőséggel biró értelmezése nem lehet tárgya a megállapítási keresetnek; és habár a felperesnek kétségtelenül érdekében áll, hogy jövőbeli magatartását illetőleg a fenti kitétel helyes értelmével tisztában legyen, ámde ez az érdek nem szolgálhat alapul arra, hogy az alperessel szemben tanusítandó jövőbeli magatartásához a bíróságtól ítélet alakjában előzetes jogi véleményt beszerezzen. (P. V. 1003/1928. Pdt. XV. 105.)

35/b. Az atya nem indíthat keresetet a fiú ellen annak a megállapítása iránt, hogy az általa a fiúra átruházott ingatlan — az ő halála után — osztályra lesz bocsátandó. (P. III. 6403/1928. Pdt. XV. 27.)

Nincs szükség megállapításra, ha már teljesítést lehet követelni.

36. Megállapítási keresetnek nincs helye akkor, mikor az általa megóvni vélt igény közvetett vagy közvetlen teljesítés útján már érvényesíthető s mint ilyen, per tárgyává volna tehető. (C. 99. nov. 13. I. G. 482. F. V. 162.)

37. Pozitiv megállapítási pernek nincs helye, ha a felperes más teljesítést követelhet. (P. V. 1770/1914. Pdt. I. 105.)

38. A törvénytelen gyermek tartása iránti igény a tartási összeg követelésével egyidejüleg érvényesíthető lévén, e részben előzetes megállapítás céltalan. (C. 906. febr. 3. I. G. 443/903. Dt. IV. f. IV. 117. sz. 224. l.)

39. A §. értelmében nincs helye annak, hogy külön kártérítési pernek fentartása mellett a folyamatban lévő perben csak alperes kártérítési kötelezettsége megállapíttassék. (C. 1908. ápr. 30. I. F. XIII. 2807.)

40. A munkásbiztosító pénztár azt a kérdést, hogy a betegség esetére való biztosításból eredő biztosítási kötelezettség valamely munkaadót terhel-e vagy sem, nem önmagában véve, hanem csak úgy bocsáthatja bírói döntés alá, ha egyszersmind a vitás biztosítási kötelezettség alapján valamely összegnek befizetését vagy megtérítését is keresetbe veszi. (1915. okt. 5. Rp. VI. 5106. Pdt. II. 65.)

41. Az a kérdés, vajjon valamely jogviszony létezésének vagy nem létezésének megállapítása a felperes jogviszonyának biztosítására az alperessel szemben szükséges-e vagy sem, a keresetindítás idejére való tekintettel bírálandó el. Ha tehát a per folyamán a felperesnek joga is nyílt, hogy teljesítést követelhessen, — de ezzel a jogával nem élt, — a megállapítási keresetet azon a címen, hogy felperes keresetét teljesítés iránt fel nem emelte, el nem utasítható. (Bpesti Tábla 1915. máj. 5. 1914. G. 1519. Pdt. II. 62.) (?)

42. Ha a felperes az alperesnek bérbeadott lakás visszabocsátása iránt a Pp. 621. és 627. §-ai értelmében felhívási eljárást, vagy a Pp. 131. §. és 638. §-a alapján keresetet indíthatott volna, akkor külön megállapítási keresetre, amellyel a teljesítés hatályával felruházható visszabocsátás iránti kérelem egybe nem kapcsoltatott, — szükség nincs. (P. II. 283/1916. Pdt. IV. 230.)

43. A bírói gyakorlat szerint nincs helye megállapítási keresetnek akkor, ha a felperes teljesítést is követel. Ez a szabály áll abban az esetben is, ha a kereset olyan tényállításokon alapszik, amelyekből arra kell következtetni, hogy a peres felek között létrejött ugyan valaminő szerződéses jogviszony, ez a szerződéses jogviszony azonban a peres felek egyikének a szerződésszegése következtében, vagy a szolgáltatás lehetetlenné válása miatt megszűnt s ebből az okból felperes a már

teljesített szolgáltatást visszakövetelheti. (1916. okt. 4. P. V. 5459. Pdt. III. 47.)

44. Ha az eladó, a kikötött teljesítési határidő előtt, az ügylettől elállását akként jelenti ki, hogy a vevő nem lehet kétségben aziránt, hogy teljesítésre nem számíthat: a vevőnek, a teljesítés megtagadása folytán nyomban megnyilik a joga ahhoz, hogy a KT. 353. §-ában biztosított jogok közül választhat; és így a vételi ügylet érvényes fennállása iránti jogviszony bírói megállapítására szükség nincs. (P. IV. 5296/1916. Pdt. III. 122.).

45. Tulajdonjog és használati jog megállapítása iránti keresetre sincs szükség, ha az ingatlan a telekkönyvben a felperes korlátlan tulajdonaként van felvéve és ha a felperes az alperes által elfoglalt ingatlan birtokbabocsátása, valamint az elidegenített ingók értékének megtérítése iránt keresetet indíthat. (Rp. VII. 5482/1915. és P. III. 1290/1916. Pdt. IV. 226.)

46. Nincs helye megállapítási keresetnek, ha a teljesítés iránti igény objektiv előfeltételei fennforognak és csakis szubjektiv akadályai vannak annak, hogy teljesítését követelje felperes annak az igénynek, amelynek viszontteljesítésére ő ezidőszerint nem képes. (P. VIII. 6485/1916. Pdt. IV. 205.)

47. Nincs helye megállapítási keresetnek annak kimondása végett, hogy felperesnek halálos kimenetelű balesetet szenvedett férje a MÁV. nyugdbérpénztárának tagja volt: ha felperes már nyugbér iránti igényét is érvényesítheti. (P. VI. 3126/1916. Pdt. IV. 222.)

48. Egyedül az adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt az eladó a vevő ellen keresetet nem indíthat, ha a birtokban levő vevőtől az ingatlan visszabocsátását a telekkönyvi tulajdonjog alapján követelheti. (P. V. 5197/923. Pdt. X. 15.)

49. Szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti keresetnek nincs helye, ha a szerződés folytán történt szolgáltatás már visszakövetelhető. (P. II. 6673/1924. Pdt. XI. 50. sub I.)

50. A felperesnek jogi érdeke nem az, hogy előbb ők indítsanak pert a kötelezettség milyen mérvű fennállásának kimondása iránt, hanem az, hogy vélt kötelezettségük teljesítésének egyidejű felajánlása, vagy el nem fogadása esetén a teljesítés tárgyának bírói letétbe helyezése mellett alperest a bekebelezett zálogjog törlése iránt megpereljék, avagy vélt igazuknak tudatában egyáltalában nem teljesítve, alperesnek a teljesítés iránti keresetét bevárják. Helyes és a Pp. 130. §-ban foglalt szabályoknak is megfelel tehát a fellebbezési bíróságnak az a jogi döntése, hogy megállapítási keresetnek nincs *helye akkor, ha mint a fenforgó esetben is, a vélt igény teljesítési per keretében is érvényesíthető.* (K. VII. 4830/1926. J. H. I. 10. sz.)

50/a. *Szabály ugyan, hogy oly esetben, amikor teljesítés köve-*

telhető, megállapítási keresetnek helye nincsen; adott esetben azonban ennek a szabálynak alkalmazása mellőzhető, mert *olyan alperesről van szó, aki kényszerfelszámolás alatt áll* és bizonytalan, hogy a felperes követelés valódiságának esetében is kielégítéshez juthat-e, a bírói megállapítás szüksége tehát az ő jogi helyzetének biztosítása szempontjából kellően indokolt. (K. 2603/1926.)

Megállapítás szükségének vizsgálata (hivatalból).

51. A jogviszony megállapításának szükségessége akkor is hivatalból vizsgálandó, ha alperes a szükségesség fennforgásának kimondását fellebbezésében meg nem támadta. (P. VI. 4206/1914. Pdt. II. 64.)

52. A Pp. 540. §-a csak az eljárásra vonatkozó, tehát csak a perjogi természetű alaki szabályok hivatalból figyelembe vételét szabályozza: de nem zárja ki a felülvizsgálati eljárásból a megállapítási kereset (Pp. 130. §.) szükségességének — mint közjogi jellegű kérdésnek — hivatalból vizsgálatát. (1916. máj. 16. P. IX. 217. Pdt. II. 354.)

53. A megállapítási kereset hivatalbóli vizsgálatát nem gátolja az a körülmény, hogy a felek megállapodtak abban, miszerint felperes az általa szorgalmazott bírói megállapítás végett keresetet fog indítani. (P. VIII. 5664/1916. Pdt. IV. 172.)

54. Arra nézve, hogy valamely kereset a jogviszony megállapítása iránti kereset tekintetében a Pp. 130. §-ában előírt feltételnek megfelel-e, a keresetnek a tárgyaláson szóval is előadott és a tárgyalások során a Pp. 188. §-a szerint megengedett módon kiegészített, illetve módosított tartalma az irányadó. (P. V. 1255/1918. Pdt. IV. 212. sub I.)

54/a. I. Központi fűtési díj megállapítására vonatkozó kereset peres úton érvényesíthető. II. A megállapítási kereset szükségessége nem vizsgálható, ha törvény vagy törvényerejű egyéb jogszabály a felperest feltétlenül, minden további bizonyítás szükségessége nélkül jogosítja fel arra, hogy a megállapítási pert folyamatba tehesse. III. A bérbeadó tartozik a nagyobb fűtési díjának megállapítása iránti keresetét haladéktalanul, de legkésőbb annak az október 15.-étől április 15.-ig terjedő fűtési időszakasznak a megkezdése előtt megindítani, amelyre a fűtési díj felemelését követeli. A felemelés a már elmult vagy a kereset beadásakor már folyó fűtési időszakra visszaható erővel nem kérhető és a fűtési díj bíróilag csupán a kereset beadását követő fűtési időszakra állapítható meg. (P. VI. 2045/1929. Pdt. XV. 33.)

Megállapítás szükségének megszűnése a per folyamán.

55. Ha az alperes a felperes jogát a perindítás előtt kétségbevonta s így a megállapítási keresetre szükség volt, akkor

felperes jogosultságára a perindítás szempontjából nem bir befolyással az, hogy alperes a kereset jogossága ellen a per során nem tiltakozott. (P. VII. 5024/1916. Pdt. IV. 186.)

56. Ha az okirat tartalmi valódiságának megállapítása iránti perben alperes maga mutatja be az okiratot és annak a feleket egyaránt kötelező voltára maga is hivatkozik, a keresetet, mint szükségtelent, el kel lutasítani. (1914. G. 1085. Pdt. I. 73.)

57. I. Üzletátruházáson alapuló állandó haszonrészesedésre vonatkozó jogviszony megállapítása iránti perben az a körülmény, hogy a felperes az elmult hónapokra már teljesítést követelhet, nem ok a megállapítási kereset elutasítására, mert az egyes havi elszámolásra irányuló perekben nem nyernének szükségkép elbirálást azok a kérdések, amelyek a keresetnek szintén tárgyát képezik, nevezetesen a szerződés összes kikötései s különösen a felek közti jogviszony időtartama és a havi haszonrészesedésnek minimális összege. — II. Az a körülmény, hogy a felperes által állított jogviszony létrejöttnek bizonyult, alpereseknek azon védekezése mellett, hogy ez a jogviszony fenn nem áll, illetve megszűnt, a megszűnés (fenn nem állás) kérdésének elbirálását szükségessé teszi. Ezzel a bíróság a kérelmen való túlterjeszkedést nem követ el; és a kereset akkor is elutasítandó, ha a jogviszony csak a per folyamán szűnt meg. (P. VIII. 7546/1916. Pdt. III. 117.)

58. Szükséges volt a negatív megállapítási kereset, ha az alperes úgy a felpereshez intézett levélben, mint az előleges szakértői szemle iránt beadott kérvényben azt állította, hogy a felperes ellen követelése van. Mégis elutasítandó ez a kereset, ha alperes az általa a felperessel szemben fennállónak állított jogviszonyból származtatott követelését viszontkeresetileg egész terjedelmében érvényesítvén, a jogviszony fenn nem állásának bírói megállapítása szükségtelenné vált. A perköltség sorsa azonban attól függ, hogy a viszontkereset sikeres-e vagy sem. (P. IV. 2717/1921. Pdt. VII. 73.)

Megállapítási kereset és végrehajtásmegszüntetési per.

59. Helye van megállapítási keresetnek annak a kimondása iránt, hogy a peres fél és a szakértő közt létrejött előzetes megegyezés értelmében a szakértő a perbíróság által utóbb végzésileg megállapított díjakat nem követelheti. A kereset nem esik a végrehajtási törvény 30. §-a alá, mert az alapjául szolgáló megegyezés a végrehajtás alapjául szolgáló végzés kelte előtt jött létre; ez a kereset tehát nincs a végrehajtást elrendelő bíróság kizárólagos illetékességéhez utasítva. (P. V. 574/1914. Pdt. I. 72.)

60. Annak az eldöntése, hogy az árú szolgáltatásában el-

marasztalt eladó a vételárnak minő valorizációja ellenében tartozik teljesíteni, nem a végrehajtási eljárásra, hanem megállapítási perre tartozik, amelynek a befejezéséig az eladó által a végrehajtás megszüntetése iránt indított per tárgyalását fel kell függeszteni. (P. VII. 3340/1928. Pdt. XIV. 112.)

61. A végrehajtató a végr. t. 119. §-a szerinti tárgyalási határnap előtt is — ha ennek szükségességét kimutatja — keresetet indíthat annak megállapítása iránt, hogy a foglalások időrendjében előtte álló foglaltatónak a követelése a foglalás alapjául szolgált végrehajtható közokirat kelte óta bekövetkezett ténykörülmény folytán megszűnt; ily esetben azonban a végrehajtást szenvedőt is perbe kell vonni. (P. V. 8338/1928. Pdt. XIV. 140.)

62. Azon az alapon, hogy a kielégítés alapjául megjelölt hagyatéki tömeg a teljesített fizetések által kimerült, nem lehet a bírói ítéleten alapuló követelési jog megszűntének a megállapítása iránt keresetet indítani, ha végrehajtásmegszüntetési keresetnek van helye és ez már folyamatba is tétetett. (1916. ápr. 26. P. VII. 973. Pdt. IV. 207. sub II.)

Megállapítási per a csődben.

63. A csődtömeggondnok a hitelező ellen indíthat oly pert, melynek célja, hogy a hitelező által bejelentett és valódinak el nem ismert követelése valótlannak mondassék ki. (Rp. IV. 6056/1915. Pdt. III. 49.)

Egyéb kérdésekre vonatkozó határozatok.

64. Valamely *okirat valótlanságának bírói megállapítását* csak az okirat szerint kötelezett fél vagy ennek jogutóda kérheti. (D. 903. nov. 26. 143. T. VIII. 256.)

65. *A beszámítás* lényegileg jogszüntető kifogást képezvén, az ahhoz való *jog megállapítása iránti kereseti kérelem* marasztalásra irányulónak nem tekinthető. (B. 1907. okt. 24. I. G. 349. sz. T. VII. 168.)

66. A bíróság nem állapíthatja meg a kártérítési keresetnek a jövőben leendő megindíthatása végett azt, hogy a felek között valamely jogviszony a multban fennállott; ha a kereset nem erre, hanem a jogviszony jelenlegi fennállásának megállapítására irányul. (P. IX. 6088/1914. Pdt. II. 63.)

67. A tőkekövetelés fennállásának megállapítása iránti kérelem szükségességét nem kell kimutatni, ha felperes a megállapítást kizárólag a kereseti kamatkövetelés megállapítása végett kéri. (P. VIII. 6714/1915. Pdt. II. 215. sub II.)

68. A szerződés teljesítésére irányuló kereset alapján — a szerződés hatályának fennállása ellen támasztott kifogás esetében — a szerződés fennállásának kérdése a teljesítési kérelem

keretében, a jogérvényesítés alapjaként, a fennállás bírói megállapítására irányuló külön kereseti kérelem előterjesztése nélkül is, elbirálás tárgyává teendő. Ily esetben a szükségtelen megállapítási és a teljesítési kérelem együttes előterjesztése a megállapítási kérelem elutasítására szolgáló okul nem tekinthető. (P. IV. 10,149/1915. Pdt. III. 44.)

69. A felek között létrejött jogviszony, ha anak jogi minősége és az ellenszolgáltatás mértéke az ellentétes érdekű felek mindegyike között vitássá vált, csakis a jogviszony megalapításában résztvett valamennyi félnek perbenállásával s a jogviszony tárgyául szolgáló minden dologra kiterjedően egységesen bírálandó meg. (P. III. 6392/1914. Pdt. II. 69.)

70. *A megállapítási per tárgyának az értéke* abban az értékben nyer kifejezést, amelyre a hatálytalanítani kért jogügylet vonatkozik, vagyis amit felperes a jogügylet érvénytelensége esetén követelhetne.... (P. II. 6673/1924. Pdt. XI. 50. sub II.)

Számadási per.

71. A számadási per folyamatba tételét az a körülmény, hogy a követelés mennyiségének megállapítása elszámolás útján eszközölhető, sem szükségessé nem teszi, sem a folyamatba tett pert számadási perré nem minősíti. (C. 1902. jan. 17. I. H. 32/901. F. VII. 277.)

72. Ha az eladó az állandó vevővel szemben arra kötelezte magát, hogy mindaddig, mig ez az ő vevője marad és ő a konkurrens cég részére is árúkat szállít, az utóbbi által eszközölt vásárlások után neki jutalékot ad: ez a vevő a másikkal kötött eladásokról és az ezek után neki járó jutalékokról az eladótól számadást követelhet. (1914. G. 1135. Pdt. I. 197.)

73. Számadási perekben az ítéletek akként szerkesztendők, hogy a számadás tételei alapján bíróilag megállapított összegek az érdekelt felek és a felsőbíróságok által is áttekinthető módon külön elsősorolva feltüntettessenek és hogy magából az ítélet rendelkező részéből a megállapított tételek és azok összege kitűnjék és azok számtanilag összegezhetők legyenek. (1916. ápr. 12. Rp. III. 2117. Pdt. IV. 176.)

74. Felperes a számadás helyességének a megállapítása iránti perben nem köteles egyúttal számadást is előterjeszteni s így a számadás előterjesztésének a hiánya nem szolgálhat akadályául annak, hogy a már adott számadás, illetve a megejtett elszámolás helyességének az eldöntése kereset tárgyává tétessék. (P. VII. 239/1917. Pdt. IV. 177. sub I.)

75. Számadás előterjesztésére kötelezés iránti kereset szükségességét nem kell kimutatni. (P. VI. 6251/19222. Pdt. VIII. 149.).

76. A közkereseti társaság fennállása alatt az üzletveze-

tésben részt nem vevő tag a többiektől formaszerű számadást nem követelhet. (Pdt. IX. 87. sub I.)

Az ítélet után lejárandó szolgáltatásokra irányuló marasztalási kérelem.

131. §. *Járadékok és viszontszolgáltatástól nem függő más időszakos szolgáltatások iránt indított keresetekben a marasztalást az ítélet hozatala után lejárandó szolgáltatásokra is lehet kérni.*

Ha valamely ingatlan, lakás vagy más helyiség visszabocsátásának naptárilag meghatározott napon kell történnie, a keresetet e határnap előtt is meg lehet indítani.

A jövőben lejárandó biztosítási díjrészletek megfizetésében való marasztalás nem ütközik jogszabályba, mert meghatározott időszakokban esedékessé váló pénzbeli szolgáltatásoknak az ítélet hozatala után való időtartamra is kiható megítélését állandó bírói gyakorlatunk elfogadta. (1915. jan. 29. 1914. G. 235. Pdt. I. 198. — A Pp. életbelépését megelőző időből való, tehát még az 1868: LIV. t.-c. hatálya alatt kelt határozat!)

Nincs helye annak, hogy a felperes részére megítélt köteles rész után kiszabandó illeték erejéig az alperes megtartási joggal, illetve a bírói letétbehelyezés jogkedvezményével élhessen és ekként egy még csak jövőben keletkezhető esetleges követelés címén és ennek biztosítására a felperesnek végrehajtható lejárt követelése tekintetében a teljesítés kötelezettsége felfüggesztessék. (P. I. 7844/1915. Pdt. IV. 24.)

A balesetet szenvedő, de koránál fogva még keresetképtelen egyén csak a jövőben lejárandó kártérítési követelés a Pp. 131. §-a alapján keresetet indíthat: mert a károsodás ténye bekövetkezvén, az a körülmény, hogy az annak folytán jelentkező vagyoni hátrány későbbi időpontban állana be, csupán a már nem vitás kötelezettség teljesítési idejét a jogosított bizonyos életkora elértétől teszi függővé; ez pedig a kötelezettség fennállta és ennek érvényesíthetése szempontjából anyagi jogi értelmben véve, időelőttiséget nem képez. (1916. nov. 2. P. VI. 4109. Pdt. IV. 25.)

Teljesítési határidő: 397. §.; a szolgáltatás felemelése: 413. §.

Több keresetnek egy keresetlevélbe foglalása. Tárgyi keresethalmazat.

132. §. *A felperes ugyanazon alperes ellen több keresetet egy keresetlevélbe foglalhat, ha azok a bíróság ha-*

táskörébe (7. §.), illetékességéhez és az eljárás ugyanazon neme alá tartoznak.

Mivel a 7. §. értelmében a pertárgy értékének kiszámításánál egy keresetbe foglalt több követelés értékét össze kell számítani, nem szorul külön kimondásra, hogy az értékre tekintettel a törvényszéki eljárás alá tartozó üggyel egyesíthető oly ügy, amely csak a pertárgy értékére tekintettel tartozik a járásbíróság hatáskörébe. A bíróságnak a 232. §-ban megadott elkülönítési jog elegendő arra, hogy a pereknek halmazat által bonyolítását megakadályozza.

Az eljárás azonossága nincs meg, ha pl. az egyik kereset meghagyásos eljárásra, a másik peres eljárásra irányul.

Ha a kártérítési kereset alapjául alperesnek ugyanaz a cselekménye hozatik fel, bár a kártétel a felperesek külön-külön tulajdonát képező többrendbeli birtokrészleten történt, felperesek közös keresettel érvényesíthetik kártérítési követelésüket. (C. 85. máj. 6. 6843/84. Dt. XII. 4.)

Elszámolás és végrehajtás korlátozása iránti kérelem egy perben elbírálható, ha a felek ebbe kölcsönösen beleegyeznek. (C. 1883. nov. 22. 6067. Dt. VII. 103.)

Egy és ugyanazon beadvánnyal peren kívüli és peres eljárást folyamatba tenni nem lehet. Ha tehát a folyamodó a felszámolás peren kívüli kimondása és a felszámolók kirendelése iránt a cégbírósághoz kérvényt adott be és egyúttal — a másik fél ellenzése esetére — ezt a beadványt keresetlevélnek kéri tekinteni: akkor a peren kívüli kérelem jogerős elutasítása után az eljárás perré át nem alakulhat, hanem a per csak önálló keresetlevéllel tehető folyamatba. (Bpesti Tábla P. II. 1913/917. Pdt. IV. 23.)

A keresetlevél alakja, példányai és felszerelése.

133. §. *A keresetlevélben idézett és a fél birtokában levő okiratokat a keresetlevél első példányához eredetiben vagy egyszerű, illetőleg — ahol a törvény elrendeli, — hitelesített másolatban, a keresetlevél többi példányához pedig egyszerű másolatban kell csatolni. A bírósági iroda a félnek kívánatára az eredetiben csatolt okiratról elismervényt köteles adni.*

Ha az okiratnak csak egyes részei birnak jelentőséggel, elég az olyan kivonat csatolása, mely az okirat bevezetését, a jelentős részt, az okirat végszavait, keltét és az aláírásokat tartalmazza.

Ha az okiratok az ellenfélnek is birtokában vannak,

vagy ha nagyon terjedelmesek, vagy igen számosak, elegendő azokat tüzetesen megjelölni s megtekintésre felajánlani. Ez a szabály a 129. §. utolsóelőtti bekezdése szerint csatolandó okiratokra nem alkalmazható.

Az idézett okiratok eredetijét a perfelvételi határnapon az ellenfél kívánatára fel kell mutatni, kivéve, ha az eredetiek a keresetlevél első példányához vannak csatolva vagy a perfelvételi határnapot megelőzőleg a 201. §. szerint le vannak téve.

Mi. A keresetlevél első példányához is csak azokban az esetekben kell az okiratot eredetiben vagy másolatban csatolni, amelyekben a törvény ezt rendeli; elrendeli ezt a törvény pl. (129. §-ában a hatáskör, az illetékesség megállapítása céljából szükséges okiratra, 100. §-ában a meghatalmazásra nézve. A §. utolsó bekezdése szerint akkor is be kell az okirat eredetijét csatolni, ha annak hitelesített másolata van csatolva; ez azért nem felesleges, mert az okirat valódisága, aggályossága stb. csak az eredeti megtekintése utján állapítható sok esetben meg.

A másolatok és mellékletek elkészítése a keresetlevél jegyzőkönyvbe mondása esetében: 135. §. — A tárgyalás elhalasztása nem kellő közlés miatt: 179. §.; költség: 203., 431. §§. A 133. §. az előkészítő iratra és a fellebbezésre is alkalmazandó: 198., 481. §§.

A 133. §. értelmében a kereset első példányához csatolt meghatalmazás a többi példányokhoz is másolatban csatolandó. Uj határnap kitűzése iránti kérvény a Pp. 137. §. értelmében annyi példányban nyújtandó be, hogy mindegyik ellenfélnek egy-egy példány jusson. (Bp. tsz. megáll. Pdt. I. 149.)

134. §. *A keresetlevelet a per bíróságánál magyar nyelven irásban kell benyújtani két példányban és egy felzettel, ha pedig több alperes van, annyi további példányban, hogy mindegyik alperesnek egy-egy példány jusson. Ha a felperes a keresetlevél kézbesitését az alperes részére egyidejüleg több helyen kívánja megkiséreltetni, saját költségén a keresetlevélnek több példányát is benyújthatja.*

A keresetlevélhez csatolni kell továbbá az idéző végzésnek a 142. §-ban meghatározott szöveggel kiállitott annyi példányát, ahány példány kézbesitendő.

Ha több érdekeltnek közös képviselője van, vagy ha

valamely érdekeltnek több képviselője közül egynek kezéhez is érvényesen történhetik a kézbesítés, a keresetlevelet részükre csak egy példányban kell benyújtani.

Ha a felperest ügyvéd képviseli, a keresetlevél minden egyes példánya az ügyvéd ellenjegyzésével ellátandó. Ügyvédi képviselet hiányában a félnek vagy meghatalmazottjának a 100. §. második bekezdése szerint kell a keresetlevelet kiállítani.

Ha a fél a szükséges kereseti példányt, felzetet vagy mellékletet be nem nyújtja, a bírósági iroda az iratról a fél költségére hivatalból másolatot készít és azt hitelesíti.

Ha a fél az idéző végzés példányait nem csatolja, azokat hivatalból kell elkésziteni.

A keresetlevélhez, valamint a Pp. későbbi helyein (így a 137., 487., 512., 590., 607., 621., 749. §-ban) más beadványhoz is már a beadó fél köteles csatolni a beadványra hozandó határozatnak (nevezetesen idéző végzésnek, fizetési meghagyásnak stb.) a meghatározott szöveggel kiállított annyi példányát, ahány példány kézbesítendő lesz.

A 2. és az ut. bekezdés a nyilv. előadásos fellebbezésre és a felülv. kérelemre is alkalmazandó: 512., 530. §§.

A telekkönyvi kitörlés, a telekkönyv kiigazítása és ingatlanra vonatkozó tulajdonközösség megszűnése iránti perekben a keresetet — új kereset és viszontkereset (Pp. 189. §.) kivételével — a telekkönyvi hatóságnál kell előterjeszteni: Ppé. 12. §.

1912: VII. t.-c. 16. §. Polgári peres és nem peres ügyben olyan beadványt, amelyre hozott bírói határozat kiadmányozására a bíróságnál rendszeresített nyomtatvány van, a benyujtó fél lásson el a kiadmány tervezetének annyi példányával, ahány példány az érdekelteknek kézbesítés végett szükséges.

Ha a fél a szükséges példányokat nem csatolja, vagy ha a csatolt példányok a rendszeresített nyomtatványnak nem felelnek meg, azokat hivatalból kell elkészíteni.

Község ellen indított perben az alispánnak átírattal leendő értesítése végett a Pp. 134. §-a értelmében nem szükséges, hogy a felperes külön kereseti példányt vagy felzetet csatoljon. (Bpesti közp. járásbíróság bíráinak 1915. szept. 10.-iki megállapodása, Pdt. I. 373.)

Kereskedőnek ügyvédi ellenjegyzés nélküli beadványát a cégszerű aláíráson kívül két tanú aláírásával is el kell látni. A visszautasítás előtt hiánypótlásnak van helye. (Bpesti Tábla P. IV. 1561/1915. Pdt. II. 72.)

A kereset szóbeli előadása.

135. §. *A járásbirósági eljárásban a kereset a per bírósága előtt jegyzőkönyvbe is mondható.*

A kereset szóbeli előadása esetében a bíróság a felet a szükséges utbaigazitással ellátni s az előadás hiányaira figyelmeztetni köteles, a jegyzőkönyvbe vételt azonban, ha ezt a fél a figyelmeztetés után is kivánja, meg nem tagadhatja.

A jegyzőkönyvnek a kézbesítéshez szükséges másolatait és az ezekhez szükséges mellékleteket (133. §.) a bírósági iroda hivatalból készíti el és hitelesíti.

Mi. A Pp. nem utalja a jegyzőkönyv felvételét a bírósági irodába. Fenn kell azt tartani nemcsak azért, mert a bírósági iroda vezetője, aki rendszerint kezelő hivatalnok, nem mindig bír azzal az értelmiséggel, amely a keresetlevél szabatos felvételéhez és a fél kitanításához szükséges, hanem azért is, mert ezzel módot nyujtunk a bírónak (jegyzőnek: 57. §.) arra, hogy a hatáskörébe vagy illetékességéhez nem tartozó vagy egyéb hiány miatt el nem fogadható keresetet nyomban szóval visszautasíthassa (141. §.).

Jegyzet. Telekkönyvi perek: Ppé. 12. §. (l. a 134. §. jegyzetét.)

A szóbeli tárgyaláson kivül előadható egyéb kérelmek és nyilatkozatok kellékei.

136. §. *A 129. §. 1. és 2. pontjában felsorolt kellékekkel a szóbeli tárgyaláson kivül előadható minden irásbeli kérelmet és nyilatkozatot is el kell látni. Az irásbeli beadványban továbbá az ügylet, amelyre vonatkozik, meg kell jelölni, és ha a beadvány valamely már folyamatban levő perre vonatkozik, azon a bírósági ügyszámot is ki kell tenni.*

A 129. §. utolsó bekezdésének a mellékletek megjelölésére vonatkozó szabálya az ilyen beadványokra is alkalmazandó.

Olyan beadványban, amelynek következtében szóbeli tárgyalásra határnapot kell kitűzni, a határnapon előadandó kérelem és az ennek megalapitására szolgáló tények és ezek bizonyitékai is közlendők.

Ha a bíróság a beadvány felett szóbeli tárgyalás nélkül határozhat, a szükséges bizonyítás vagy valószínűvé tétel végett az okiratokat eredetiben kell a beadványhoz csatolni. Egyebekben a 133. §. alkalmazandó.

137. §. *Irásbeli beadványokat a bírósági iratokhoz csatolandó első példányon kívül a kézbesítés végett szükséges számú példányban kell benyújtani (134. §.). Az egyes példányokon megjegyzendő, hogy azok kinek és mily minőségben kézbesítendők. Saját értesítése végett felzetet köteles a fél csatolni.*

A beadványok nyelvére, a példányok ügyvédi ellenjegyzésére, illetőleg aláírására, valamint a hiányzó példányok pótlására a 134. §. alkalmazandó.

Jegyzet. A 137. §-ban említett példányszám csak akkor szükséges, ha a kérvény tartalmát az ellenféllel közölni kell; új határnap kitűzése iránti kérvényt rendszerint elég egy példányban beadni. (Bp. kp. jb. megáll. Pdt. I. 89.)

Uj határnap kitűzése iránti kérvény a Pp. 137. §-a értelmében annyi példányban nyujtandó be, hogy mindegyik ellenfélnek egy-egy példány jusson. (A budapesti törvényszék tanácsvezetőinek 1915. márc. 8.-i értekezletén létrejött elvi megállapodás. Pdt. I. 149.)

Ha a beadványt nem a szabályszerű számú példányban és felzettel adták be, vagy ha a másod-, harmad- és a többi példány mellől a szükséges mellékletek másolatai hiányoznak, a kezelő a felet rövid úton (levelezőlapon vagy ha helyben lakik, telefonon), a hiánynak haladéktalan pótlására felhívja és a felhivást a beadványon feljegyzi. Ha a fél a felhívásnak a kitűzött 3—8 nap alatt eleget nem tett, a hiányt a bírósági iroda pótolja.

Ezt a rendelkezést nem lehet alkalmazni, ha a fél a Pp. 440. §-ában említett kereseti kérelem példányainak vagy a kiadmánytervezet példányainak (Pp. 134., 590., 607., 261., 749. §.) beadását mulasztja el.

A pótolt példány, felzet és melléklet illetékének lerovása és irásdíjának fedezése felől a törvénykezési illetékekről szóló törvény rendelkezik. (Jüsz. 157. §. Tüsz. 125. §.)

Kereskedőknek ügyvédi ellenjegyzés nélküli beadványát a cégszerű aláíráson kívül két tanú aláírásával is el kell látni. (B. 1561/915. Pdt. II. 72.)

138. §. *A járásbirósági eljárásban a szóbeli tárgyalá-*

son kívül előadható kérelmek és nyilatkozatok a per bírósága előtt jegyzőkönyvbe is mondhatók.

A törvényszéki eljárásban csak a törvényben megjelölt esetekben lehet az ilyen kérelmeket és nyilatkozatokat szóval előadni. A szóbeli előadás ez esetben a jegyzőkönyvvezető előtt történik és jegyzőkönyvbe veendő.

A 136. §. rendelkezéseit a jegyzőkönyvre is megfelelően alkalmazni kell.

A fél utbaigazítására és figyelmeztetésére, valamint a szükséges másolatok készítésére a 135. §. alkalmazandó.

Mi. A 136—138. §-ok a szóbeli tárgyaláson kívül előadható egyéb kérelmek és bejelentések kellékeit szabályozzák. Ezeket a kérelmeket és bejelentéseket a járásbírósági eljárásban épúgy, mint a keresetlevelet, akár írásban, akár szóval, a törvényszéki eljárásban azonban rendszerint írásban, szóval pedig csak kivételesen, azokban az esetekben lehet előadni, amelyekben ezt a törvény kifejezetten megengedi (pl. a 63. §-ban a bíró kizárása iránti kérelmet, a 115. §-ban a szegénységi jog megadásának kérését, a házassági eljárásban előadható ilyen kérelmeket és nyilatkozatokat stb.). A törvényszéki eljárásban ezek a szóbeli előadások a törvény eltérő rendelkezésének hiányában a jegyzőkönyvvezető előtt történnek. Ezek az előadások olyan egyszerűek, hogy meghallgatásuk és jegyzőkönyvbe vételük bátran bizható a jegyzőkönyvvezetőre is.

Tárgyaláson kívül szóval előadott kérelem vagy nyilatkozat. Ha a bíróság előtt keresetet, a szóbeli tárgyaláson kívül előadható kérelmet vagy nyilatkozatot szóval adnak elő, a jelentkező fél előadásáról (például a bíró kizárása iránt vagy a szegénységi jog megadása iránt) jegyzőkönyvet kell készíteni (Pp. 138. §.), vagy amikor a törvény megengedi, jegyzőkönyv készítése helyett megfelelő feljegyzéseket kell tenni (Pp. 602. §.)

A jegyzőkönyvben és a feljegyzésben a jelentkező személyazonosságát igazoló adatokat is meg kell említeni.

Ha a kérelem a kezelő önálló hatáskörébe utalt intézkedésnek megváltoztatására irányul, csak akkor kell jegyzőkönyvet készíteni, ha a bíróság a kérelem tárgyában a kezelő önálló hatáskörét meghaladó intézkedést tesz. (Jüsz. 161. §. Tüsz. 127. §.).

Ha a fél előadása annyira hiányos, hogy e miatt bírói intézkedésre nem alkalmas, vagy ha a fél olyan fellebbvitelt jelent be, amely nyilvánvalóan elkésett, vagy amelyet a törvény nyilvánvalóan kizár, a bíró a felet megfelelő felvilágosítással, további tennivalóira nézve pedig utbaigazítással lássa el és elő-

adását csak akkor vegye jegyzőkönyvbe, ha a fél ezek után is kívánja (például Pp. 135. §.) (Jüsz. 161. §.)

Jegyzőkönyvvezető előtt előterjesztendő kérelmek. A Pp. szerint jegyzőkönyvvezető előtt jegyzőkönyvbe mondható bejelentéseket és kérelmeket annak a bírósági irodának kezelője foglalhatja jegyzőkönyvbe, amely iroda az iratokat kezeli.

A jegyzőkönyvet a főlajstrom kezelőjéhez kell juttatni. (Jüsz. 162. §., Tüsz. 128. §.)

Egyességi kísérletre idézés.

139. §. *Keresetindítás előtt annál a járásbíróságnál, amely per esetében az értékre tekintet nélkül illetékes volna, egyességi kísérletre idézést lehet kérni. Az idézést, melyben az ügy röviden megjelölendő, csak a bíróság területén vagy székhelyén szabad kézbesíteni. Az idézést kérő félnek a határnapot szóval is tudtára lehet adni.*

A létrejött egyesség jegyzőkönyvbe veendő és bírói egyesség hatályával bir.

Ha mind a két fél megjelent, de az egyesség nem sikerül, a bíróság, amennyiben az ügy hatáskörébe tartozik és az ügyvédi képviselet hiánya akadályul nem szolgál (94. §. második bekezdése), a felperes kívánatára a keresetet jegyzőkönyvbe veszi és az ügyet nyomban tárgyalja, ha pedig a tárgyalás elhalasztása szükségesnek mutatkozik, azonnal tárgyalási határnapot tűz és ezt a feleknek szóval tudtukra adja.

Ha az egyességi kísérletre kitüzött határnapon az idéző fél meg nem jelent, vagy az ellenfél kívánatára keresetét — ha az a járásbíróság hatáskörébe tartozik — elő nem adja, az ellenfél kérelmére az okozott költség megtérítésében végzéssel marasztalandó. Ha pedig az ellenfél nem jelent meg, az eljárás költségét a megindítandó per költségéhez kell számítani.

Mi. A Pp. nem szorítja az egyességi kísérletet a járásbírósági ügyekre és akkor is megengedi az idézés kibocsátását, ha azt a bíróság székhelyén lehet kézbesíteni, még ha a kézbesítés helye nincs is a bíróság területén, ami akkor fordulhat elő, ha a székhelyen több járásbíróság van.

Szóbeli kérelem egyességi kísérletre idézés iránt. Ha szóval egyességi kísérletre idézést kértek (Pp. 139. §.), nem kell

jegyzőkönyvet készíteni, hanem az idéző végzésnek a kérelemhez képest kitöltött egy példányát kell a bíróságnál fogalmazvány céljaira megtartani és erre kell az idézési kérelmet röviden feljegyezni s a feljegyzést a kérelmezővel alá kell iratni. (Például: „Megjelent A. B. . . . . és kérte az alábbi idéző végzés kibocsátását." A kérelmező aláírása.)

Ha az egyességi kísérletre kitűzött határnapon az egyesség nem sikerült és az idéző fél keresetét nem adja elő, jegyzőkönyvet csak akkor kell készíteni, ha az ellenfél az idézőfélnek költségben marasztalása iránt kérelmet terjesztett elő (Pp. 139. §. Jüsz. 160. §.).

Második fejezet.

Idézés.

Az idéző végzés kibocsátása. A keresetlevél kijavítása.

140. §. *A keresetlevélre az idéző végzést az elnök bocsátja ki.*

Ha a felperes a keresetlevélben nem terjesztette elő azokat az adatokat és okiratokat, amelyek a bíróság hatáskörének és illetékességének, valamint a hivatalból figyelembe veendő egyéb körülményeknek a megállapítására szükségesek (129. §.), vagy ha a keresetlevél egyéb pótolható hiányok miatt, különösen a felek vagy az ügy hiányos megjelölése, a meghatalmazásnak, az ügyvédi ellenjegyzésnek, vagy az aláírásnak hiánya miatt az idézés kibocsátására nem alkalmas, az elnök a keresetlevelet rövid határidő kitüzése mellett kijavítás végett visszaadja.

A járásbirósági eljárásban a bíróság a helyben lakó felet a keresetlevél kijavítása végett maga elé idézheti.

A keresetlevél kijavítását elrendelő végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye.

A kitűzött időben kijavított keresetlevél úgy tekintetik, mintha eredetileg helyesen lett volna beadva.

Ezt a §-t — amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik — egyéb beadványokra is megfelelően alkalmazni kell.

A keresetlevél vagy más beadvány kijavítását vagy mellék-

leteinek (például ügyvédi meghatalmazásnak, telekkönyvi kivonatnak) pótlását elrendelő végzés (Pp. 140., 486. §. stb.) meghozatala előtt a helyben lakó felet rövid úton, esetleg telefon útján értesíteni lehet a keresetlevél vagy más beadvány hiányairól s más intézkedést csak akkor kell tenni, ha az értesítés után a fél a vele közölt rövid határidőben nem intézkedik. (Jüsz. 158. §., Tüsz. 126. §.)

A keresetlevél visszautasítása.

141. §. *Ha már a keresetlevél elintézése alkalmával nyilvánvaló, hogy a 180. §. 1., 2., 3., 5. és 6. pontjában meghatározott valamely pergátló körülmény, az ügyvédi képviselet hiánya (98. §.), vagy valamely hivatalból figyelembe veendő s nem pótolható más hiány forog fenn, úgyszintén ha a felperes a kijavítás végett visszaadott keresetlevelet újból hiányosan adja be, a bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül hivatalból visszautasítja.*

Ha az elnök a törvényszéki eljárásban a keresetlevelet visszautasítandónak találja, azt a tanács elé terjeszti, mely a visszautasítás kérdésében a felek meghallgatása nélkül határoz. Ha a tanács a keresetlevelet nem utasítja vissza, az elnök az idéző végzést a tanács határozatának közlése nélkül bocsátja ki.

A járásbirósági eljárásban a keresetlevél szóbeli előadása esetében (135. §.) a visszautasító végzést, ha nyomban meghozatik, a felperesnek szóval kell kihirdetni s írásban csak kívánatra kell kézbesíteni.

Ha valamely bíróság a keresetlevelet az első bekezdés alapján hatáskörének hiánya miatt hivatalból visszautasította, az utóbb eljáró bíróság oly ok miatt, amely a korábbi határozat alapjával ellenkezik, az idézés kibocsátását meg nem tagadhatja.

A 184. §. rendelkezése a keresetlevélnek a zelső bekezdés alapján történt visszautasítása esetében is alkalmazandó.

Mi. Ellentétben a német birodalmi perrendtartással és a francia joggal, amelyek szerint az idézés a félnek a feladata és az elnök a kitűzést megelőzőleg sem az idézés kellékeinek, sem a per előfeltételeinek vizsgálatába nem bocsátkozik, a Pp. fenntartja a bíróság által való idézést, mely nálunk mély gyökeret vert a

köztudatban és elrendeli, hogy már az idézés kibocsátásakor meg kell vizsgálni, — amennyire ez a felek közreműködése nélkül lehetséges, — hogy nincs-e olyan akadály, amely a per létrejöttét meggátolná. Ha ilyen akadály fennforgása iránt kétség merül fel, azt el kell oszlatni; ha pedig annak fennforgása nyilvánvaló, a per létrejöttét már itt meg kell akadályozni.

Az előbbi célra a keresetnek kijavítás végett visszaadása (140. §.), az utóbbira annak visszautasítása (141. §.) szolgál.

Egyéb beadványok is visszaadhatók kijavítás végett, amennyiben a törvény eltérően nem intézkedik. Eltérő intézkedés van pl. a fizetési meghagyás, a bérletfelmondás tekintetében.

Vissza kell utasítani a keresetlevelet a javaslat szerint akkor, ha már annak elintézése alkalmával nyilvánvaló, hogy a kereset nem tartozik a polgári perutra, hogy a pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie, hogy a bíróság nem bir hatáskörrel, nem illetékes, ha a felek valamelyikének perképessége vagy törvényes képviselője hiányzik stb.

A 141. §. szerint a visszautasítást a törvényszéki eljárásban mindig a tanács*) mondja ki s határozatát a felperesnek a keresetlevél visszaadásával kézbesítteti. A járásbírósági eljárásban a munkakímélés szempontjából a visszautasító végzést, ha az a szóval előadott keresetre nyomban meghozatik, szóval kell a felperesnek kihirdetni és csak kívánatra írásban kézbesíteni.

A 141. §. utolsóelőtti bekezdése kerülni akarja azt, hogy a bíróságok az ügy alapos megvizsgálása nélkül hatásköri összeütközéseket idézzenek fel. A §. első bekezdése alapján hatáskör hiánya miatt történt visszautasítás tehát nem köti ugyan a másik bíróságot, ez a bíróság azonban eltérő határozatot csak tárgyalás kitűzése után hozhat. Ez a bekezdés kiegészíti a 12. §-t, amely a hatáskör hiányának itéleti kimondása esetéről rendelkezik.

A 141. §. utolsó bekezdése a kereset beadásának magánjogi hatályát tartja fenn arra az esetre, ha a keresetlevél a §. első bekezdése értelmében visszautasíttatik.

Jegyzet. A 140., 141. §§. alkalmazása a váltómeghagyásos eljárásban: 608. §.; a házassági eljárásban: 652. §.; a törvényesség megtámadása iránti eljárásban: 696. §.; a kiskorúság meghosszabbítási eljárásban: 707., 717. §§.; a gondnoksági eljárásban: 720., 723., 729. §§.; az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetését megtámadó eljárásban 731. §.

Beadvány visszautasítása: 455., 463., 486., 519., 529., 558., 571., 591., 652., 696., 707., 717., 720., 722., 723., 729., 731., 750. §§.

Hiánypótlás végett visszaadása a fellebbezésnek: 186. §.:

*) Most már egyes bíró.

ily visszaadásnak nincs helye a fizetési meghagyásos eljárásban: 591. §.; a lakfelmondási eljárásban: 623. §.

Gyámság és gondnokság alatt álló személyek perei folyamatbatételének az árvaszékkel való közlése. Közigazgatási szempontból a gyámság és gondnokság alatt álló személyek érdekeinek megóvása végett kívánatos, hogy az árvaszékek az ezen személyek által vagy ellen folyamatba tett perek megindításáról tudomást nyerjenek és így a gyámokat, illetőleg a gondnokokat, ha szükséges, szakvéleménnyel vagy utbaigazítással támogathassák.

Felhívom ennélfogva Elnök (Járásbíró) urat, intézkedjék, hogy a vezetése alatt álló kir. bíróság a gyámság vagy gondnokság alatt levő személyek által vagy ellen 1887. évi január hó 1-ső napjától kezdve folyamatba tett perek megindításáról átirat alakjában az 1877: XX. t.-c. III. fejezete szerint illetékes árvaszéket vagy pedig, ha az illetékesség az iratokból ki nem tűnnék, az említett személyek lakhelyének árvaszékét értesítse, amely, ha nem volna illetékes, gondoskodni fog, hogy a bíróságnak ezen átirata az illetékes árvaszékhez eljusson. (40.662/86. I. M. sz.)

Ismeretlen helyen távollevő személyek által vagy ellenük folyamatba tett perek megindításáról az 1877: XX. t.-c. II. részének III. fejezete szerint illetékes árvaszéket vagy pedig ha az illetékesség az iratokból megállapítható nem volna, az említett személyek lakhelyének árvaszékét még abban az esetben is értesíteni kell, ha az illető személyek az 1877: XX. t.-c. 28. §. *d)* pontja alapján gondnokság alá helyezve még nincsenek. (6801/1927. I. M. sz. r. I. K. 21.)

Az igazságügyminiszternek 1891. ápr. 21-én 12.430. sz. a. kelt körrendelete szerint nemcsak a gyámság és gondnokság alatt levő személyek, hanem *az atyai hatalom alatt álló kiskorúak által vagy ellene folyamatba tett perek megindításáról is értesíteni kell* a 40.662/86. sz. a. kelt rendeletben megjelölt árvaszéket. — Az értesítés elmaradása nem semmiségi ok. (B. 99. jan. 23. I. G. 57. T. IV. 2. sz.)

Az 1908. máj. 9. 3838. I. M. sz. a. kelt rendelet: Az 1901. VIII. és XXI. t.-c. rendelkezéseiből folyólag az országos betegápolási alap és az illetőségi községek anyagi érdekeinek megóvása céljából szükségesnek mutatkozik, hogy az árvaszékek a *törvénytelen gyermek tartása iránt folyamatba tett minden perről* értesüljenek. Ennélfogva az 1887. évi január hó 7-én 40.662/1886. I. M. sz. a. és az 1891. évi április hó 21-én 12.430. I. M. sz. a. kiadott rendelet kiegészítéseként elrendeltem, hogy a kir. járásbíróságok ezentúl a törvénytelen gyermek tartása iránt előttük folyamatba tett minden pernek, tehát olyannak megindításáról is értesítsék átirat útján az árvaszéket, amelyben a peres felek egyike sem áll atyai hatalom, gyámság, vagy

gondnokság alatt. Az utóbbi esetekben az értesítés a törvénytelen gyermekre nézve illetékes árvaszékhez intézendő; ha pedig az illetékesség az iratokból meg nem állapítható, akkor az árvaszékhez, amelynek területén a perindításkor a törvénytelen gyermek tartózkodik.

Törvényhatósági és községi tisztviselő elleni kártérítési per megindításáról felettes hatósága azonnal a kereset beadása után értesítendő. (1886: XXI. t.-c. 89. §., 1886: XII. t.-c. 88. §., 1886. aug. 12-én 28.702. sz. I. M. rend.) — A község elleni perre nézve l. a 84. §. kapcsán a község képviselete alatt.

Id. törv. szab. 33. §. Midőn *bányászati munkás vagy altiszt* idéztetik: egyszersmind az illető bányatársulati képviselő vagy bányaműtelep főnöke vagy tisztje is afelől tudósítandó.

A Pp. 189. §. első bekezdése szerint a végítéletet megelőző szóbeli tárgyalás bezárásáig csak a felperes az alperes ellen és az alperes a felperes ellen indíthat új keresetet, illetve viszontkeresetet... Az alperesnek tehát harmadik felperesként fel nem lépett személyt viszontkeresetileg perbevonni nem áll módjában. Minthogy pedig a viszontkereset eme hiánya nem pótolható, a Pp. 141. §-ához képest az, — idézés kibocsájtása nélkül — hivatalból visszautasítandó. (Kecskeméti tszék 9. P. 3318/1920., hh. a bpesti tábla 4 P. 1407/1921. Pdt. VII. 9.)

Bár a perújítási keresetnek beadása egymagában véve közvetlenül semmiféle magánjogi hatást sem gyakorol, mégis — siker esetében — az alapperbeli jogerős ítéletnek egészben vagy részben való hatálytalanítására és így az ítélet anyagi jogerejének egészben vagy részben való megszüntetésére vezethet, tehát magánjogi következménnyel járhat. Ha tehát a perújítási kereset, illetékesség hiánya miatt, hivatalból visszautasíttatik, a Pp. 141. §. utolsó bekezdése és 184. §-a itt is alkalmazást nyer. (P. III. 1457/1921. Pdt. VII. 32.)

Az idéző végzés tartalma.

142. §. *A törvényszéki eljárásban a keresetlevélre hozott idéző végzésben a feleket fel kell hívni, hogy a tüzetesen megjelölt helyen és a megjelölt határnapon és órában meghatalmazott ügyvéd által a perfelvételi tárgyalásra a törvényes következmények terhe alatt jelenjenek meg.*

A járásbirósági eljárásban a felek akként idézendők meg, hogy a per felvételére és érdemleges tárgyalására a törvényes következmények terhe alatt személyesen vagy a 95. §. szerint képviseletre jogosult és igazolt meghatalmazott által jelenjenek meg, és egyuttal felhivandók arra

is, hogy a tárgyalásra az ügyre vonatkozó eredeti okiratait és a lehetőség szerint egyéb bizonyítékait, nevezetesen tanúit is hozzák magukkal (205. §.). A 94. §. második bekezdésében említett perekben a feleket akként kell megidézni, hogy meghatalmazott ügyvéd által jelenjenek meg.

Az idéző végzés az alperesnek a keresetlevél másodpéldányán, és ha több alperes van, ezeknek a további példányokon, a felperesnek pedig felzeten kell kézbesíteni. A keresetlevél első példánya a bíróságnál megtartandó.

A keresetlevél szóbeli előadása esetében az alperest a jegyzőkönyv másolatával kell megidézni.

Te. 10. §. A Pp. 142. §-ának 1. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A törvényszéki eljárásban a keresetlevélre hozott idéző végzésben figyelmeztetni kell a feleket, hogy a perfelvételi határnapon esetleg az érdemleges tárgyalás megtartásának is helye lesz. (Te. 13. §.)

Mi. a Te. 10. §-ához. A Te. 13. §-a úgy rendelkezik, hogy a törvényszéki eljárásban a bíróság sürgősség esetén kívül is az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon megtartani köteles abban az esetben, ha az érdemleges tárgyalás előkészítése nem mutatkozik szükségesnek. A Te. 10. §-a szerint erre a lehetőségre a feleket már az idéző végzésben figyelmeztetni kell abból a célból, hogy az érdemleges tárgyalásra előkészüljenek.

Jegyzet. Idézés új keresetre v. viszontkeresetre: 190. §. Idézés a fellebb. tárgyalásra: 485. §., a perújítási tárgyalásra: 570. §.

Perfelvétel a járásbírósági eljárásban is van, csak külön perfelvételi határnap nincs, hanem az érdemleges tárgyalás rendszerint folytatólag megtartandó.

Tömegnap a járásbíróságon. A kijavítás végett vissza nem adott (Pp. 140. §.) vagy a vissza nem utasított (Pp. 141. §.) keresetek folytán a perfelvételre és az érdemleges tárgyalásra (Pp. 142. §. 2. bek.) a határnapot akkép kell kitűzni, hogy a bizonyos időközben (például egy héten át) érkezett keresetekre rendszerint egy határnap (tömegnap) jusson. E határnap céljára a hétnek egy, szükség esetében több napját kell előre kijelölni. A központi intézkedéseket ellátó bírón kívül a polgári perek tárgyalása végett más bírák is rendelkezésre állanak,

közülök egy vagy több a tömegnapra csak annyi tárgyalást tűzzön, hogy a megjelent felek ügyeinek érdemleges tárgyalását azonnal megkezdhesse. (42. §. Jüsz. 39. §.)

A tárgyalás helye.

143. §. *A tárgyalást a bíróság székhelyén és hivatalos helyiségében kell megtartani, amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik.*

A bíróság a tárgyalást vagy egy részét, nevezetesen a bizonyításfelvételt más helyen is megtarthatja, ha ezt az ügy alapos elbirálhatása indokolja, vagy ha ez jelentékeny költségkiméléssel jár.

Mi. A Pp. e §. felvételével főleg azt kívánta lehetővé tenni, hogy a szemlét és esetleg más bizonyításfelvételt maga az ítélő bíróság a helyszínén közvetlenül teljesíthesse. Ehhez járul, hogy némely esetben, nevezetesen a kihallgatandó tanuk nagy száma esetében, a tárgyalásnak a helyszínén való megtartása költségkíméléssel is járhat. A helyszíni tárgyalás egyik esetét tartalmazza a Pp. 577. §-a is.

A tárgyalás ideje.

144. §. *Határnap vasárnapra és Gergely-naptár szerinti közönséges ünnepnapra, valamint nemzeti ünnepnapra csak sürgős szükség esetében tűzhető ki.*

A határnap ily kitűzése vagy kitűzésének megtagadása miatt nincs helye fellebbvitelnek.

Nemzeti ünnepnap április 11-e (1898: V. t.-c. az 1848-iki törvények megalkotásának emlékére), Szent István király napja (1891: XIII. t.-c. 1. §.) és március 15-ike (1927: XXXI. t.-c.).

Az 1898: V. t.-c. által április havának nemzeti ünneppé nyilvánított 11-ik napjára a jogcselekményeknek e napra eső teljesítése tekintetében a vasárnapokra és közönséges ünnepnapokra, mint törvényes szünnapokra fennálló jogszabályok alkalmazandók. (*T. H. 69. sz.* 1900. évi március hó 16. P. H. T. 692.)

A perfelvételi időköz.

145. §. *Az időköz, amellyel az idéző végzés kézbesítésének a perfelvételi határnapot meg kell előznie (perfelvételi időköz), a törvényszéki eljárásban legalább nyolc nap, ha a kézbesítés alperes részére a bíróság székhelyén*

történik és legalább tizenöt nap, ha belföldön egyebütt történik.

A járásbirósági eljárásban a perfelvételi időköz az első bekezdés eseteihez képest három, illetőleg nyolc nap.

Sürgős esetben az elnök az ellenfél meghallgatása nélkül rövidebb perfelvételi időközt is szabhat.

Ha az idéző végzés külföldön kézbesitendő, úgyszintén hirdetményi idézés esetében is a megfelelő perfelvételi időközt az elnök szabja meg.

A perfelvételi időköz meg nem tartása: 442. §.; fellebbezés e miatt: 477. §. Időköz a perújítási tárgyaláson: 570. §.; a váltómeghagyásos eljárásban: 615. §.

Külföldi kézbesítésekre hosszabb (egyes államok területére több hónapi) határidőt kell kitűzni. (24.762/76., 9946/84. I. M. sz. r.) Németországban kézbesítendő határnapokról szóló végzéseket legkésőbb négy héttel előbb kell felterjeszteni az i. miniszterhez; ha pedig (ha nyelvi nehézség nincs), Poroszországba közvetlenül küldik a kézbesítendő ügydarabot, a német bírói hatósághoz érkezés és a határnap között legalább 14 napi időköz legyen.

Tárgyalás idézés nélkül.

146. §. *A járásbirósági eljárásban a felek a bíróság által meghatározott és közzétett rendes törvénynapokon idézés nélkül is megjelenhetnek a bíróság előtt ügyük tárgyalása végett. Ily esetben a keresetet a tárgyalási jegyzőkönyvbe kell iktatni.*

A bíróság a felek személyazonosságáról meggyőződést szerez.

Te. 11. §. A Pp. 146. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a felek a rendes törvénynapon ügyük tárgyalása végett megjelennek:

1. a tárgyának értéke folytán a törvényszék hatáskörébe utalt per a Pp. 1. §-ának 2/*a)* pontjában meghatározott előzetes írásbeli kikötés nélkül is a járásbíróság hatáskörébe tartozik,

2. az egyébként nem illetékes járásbíróság a Pp. 45. §-ában meghatározott alávetés nélkül is illetékessé válik,

kivéve, ha a törvény a perre kizárólagos illetékességet állapít meg.

Mi. a Te. 11. §-ához. A Pp. 1. §-ának 2. *a)* pontja szerint a felek vagyonjogi perekben kiköthetik a járásbíróság hatáskörét; a kikötés egyéb feltételeken felül csak akkor érvényes, ha közokiratba vagy a Pp. 317. §-ának megfelelően kiállított magánokiratba van foglalva. Ugyanily alakban kiállított okiratban az alperes a Pp. 45. §-a szerint az ott meghatározott esetben alávetheti magát a bíróság illetékességének. Megtörtént, hogy a felek a bíróság előtt a Pp. 146. §-a szerint megtartott rendes törvénynapon idézés nélkül megjelentek ügyük tárgyalása végett és jegyzőkönyvbe kívánták mondani, hogy a járásbíróság hatáskörét kikötik vagy illetékességének alávetik magukat. Egyes bírák ennek a kérelemnek teljesítését megtagadták azzal az indokolással, hogy a megfelelő okiratnak a per megindítása előtt kiállítva kell lennie, mert ellenesetben a járásbíróság ily okirat nélkül nem birhat hatáskörrel vagy illetékességgel. Minthogy indokolt, hogy a felek közös megegyezése alapján ilyen esetben a járásbíróság eljárhasson és a hatáskörí kikötést vagy az illetékességi alávetést tartalmazó bírósági jegyzőkönyv különben is közokirat, a Te. 11. §-a ezt lehetővé kívánja tenni.

A perindítás hatályai.

147. §. *Az idéző végzéssel ellátott keresetlevél kézbesítésével beállanak a perindítás hatályai, úgymint:*

1. a megindított per folyama alatt ugyanazon jog iránt újabb pert sem ugyanazon, sem más bíróság előtt nem lehet indítani (perfüggőség);

2. a kereset kézbesítéséhez kötött magánjogi hatályok.

Azok a magánjogi hatályok, amelyek a kereset beadásához vannak kötve, már a keresetlevél beadásával, illetőleg jegyzőkönyvbe vételével beállanak.

Ha a keresetlevél az alperesnek halála miatt, vagy más okból nem kézbesíthető, a keresetlevél beadásához kötött magánjogi hatályok elenyésznek, ha a felperes a kézbesítés sikertelen megkisérléséről történt értesítésétől számítva harminc nap alatt a hirdetményi idézést nem kéri, vagy a kézbesítés végett szükséges adatokat be nem jelenti.

A keresetlevéllel nem közölt kereset tekintetében a perindításnak valamint a keresetlevél beadásának hatá-

lyai akkor állanak be, mikor benyújtják a keresetet a tárgyalási jegyzőkönyvhöz leendő melléklés végett, a járásbirósági eljárásban pedig, amikor a keresetet jegyzőkönyvbe veszik.

Mi. A 147. §. a perindítás hatályairól rendelkezik. A perindítás processzuális hatálya a perfüggőség. Annak megállapítása, hogy melyek a perindítás magánjogi hatályai, vagyis melyek a kereset kézbesítéséhez kötött magánjogi hatályok, nem a perrendtartás, hanem a magánjog feladata. A Pp. természetesen nem érinti azokat a magánjogi hatályokat, amelyeket a magánjog a kereset beadásához köt; ezek e §. rendelkezései mellett tovább is fennállanak. Hogy azonban ezek a hatályok se tartsanak örökké, ha a keresetlevél nem kézbesíthető, a Pp. meghagyja felperesnek, hogy a kézbesítés sikertelen megkísérléséről történt értesítésétől számítva harminc nap alatt tegye meg a kellő intézkedéseket az idézés kieszközlése végett, mert különben ezek a hatályok is megszűnnek.

Az, hogy a Pp. a kereset megváltoztatásának tilalmát nem a perindításhoz, hanem az alperes perbebocsátásához fűzi, annak a következése, hogy a keresetlevelet tisztán mint idéző iratot fogja fel, amely a keresetet csak előkészítés céljából tartalmazza és a felperes a perfelvételi tárgyaláson a kereset előadásában a keresetlevél tartalmához kötve nincs. Az alperes érdekét a keresetváltoztatás megengedése esetében is teljesen megvédi, az, hogy a felperes az abból eredő költséget mindenesetre viselni köteles.

Jegyzet. A fizet. meghagyásra nézve l. 594. §., elállás esetére: 186. §.

A perindítás hatályai. Az elévülést már a kereset beadása megszakítja, (C. 89. dec. 9. 2932. sz. Dt. XXV. 201. I., 1880. márc. 31. 70. Dt. r. f. XXV. 37. l.), de csakis az esetben, ha az illetékes bíróság előtt lett indítva, „az illetéktelen bíróság előtt, bár kellő időben indított, de illetékesség hiányából visszautasított kereset nem szakíthatja meg az elévülési időt". (C. 362/82. Dt. III. 140. I. 921/81. P. T. VII. 16.) Megszakítja akkor is, ha a keresetnek hely nem adatik, de az elutasító határozat jogerőre emelésével az elévülés újra kezd folyni. (B. 83. márc. 6. 29/v.)

A rosszhiszeműsége alperesnek a kereset kézbesítésével áll be. (C. 578/82. Dt. XIII. 50.) A birtok jóhiszeműsége elvont haszon iránti perben a kereset megindításával szűnik meg. (C. 90. márc. 5. 9041/89. J. Sz. II. 640. B. 83. április 18. 57.256. Dt. VI. 319.)

A perindítás hatályai a Pp. 186. §. utolsó bekezdése alapján a tárgyaláson előterjesztett viszontkereset folytán akkor

állanak be, amikor az a jegyzőkönyvhöz csatoltatott. (1922. jún. 20. P. IV. 2606. Pdt. VII. 122. sub II.)

Perfüggőség.

A perfüggőség alapfeltétele a perbe vitt jog és a peres felek ugyanazonossága. Nem lehet szó perfüggőségről, ha az igény tárgya nem azonos, még ha a két különböző igény ugyanabból a jogviszonyból származik és ugyanazon jogügyleten alapszik is. (K. 1955/1921. Ptt. III. 117.)

Ha a külön perekben érvényesített két követelés ugyanegy ügyletből származik, de tárgyára nézve nem azonos, perfüggőség nem forog fenn; ha az ügydöntő előkérdés mindkét perben ugyanaz, az ellentétes eldöntés elhárítására az egyik per tárgyalásának felfüggesztése is módot nyujt. A felfüggesztésnél nem az irányadó, hogy a két per közül melyik előzte meg a másikat, hanem az, hogy a közös előkérdés melyik perben kerülhet nagyobb hatáskörű bíróság végérvényes döntése alá. (K. 464/919. Ptt. I. 50.)

Ha az eladó még hátralékos vételár iránt, utóbb pedig a vevő a vételárelőleg visszafizetésére perel, nem perfüggőségről, hanem csak perfelfüggesztést (Pp. 234. §.) indokoló összefüggésről lehet szó. (K. 198/921. Ptt. II. 216.)

Nincsen perfüggőség, ha az eladó az ingatlanra jelzálogilag bekebelezett vételár megfizetése iránt perli a vevőt, aki utóbb a vételár letétbehelyezése alapján a jelzálogjog törlése iránt indít pert az eladó ellen. (K. 5012/921. Ptt. III. 69.)

Nem forog fenn perfüggőség, ha az egyik perben adásvételi szerződés alapján épületrészek birtokba adását követelik az alperesektől, akik a másik perben későbbi megállapodás alapján annak kimondását kérik, hogy az említett épületrészek birtokában egyelőre megmaradhatnak. (Gy. 41/920. Ptt. I. 100.)

A korábban indított szünetelő per is létesíti a perfüggőséget. A korábban indult pernek az utóbb indult per során történő megszűnése elhárítja a kezdetben létezett perfüggőséget. (2183/923.)

Ha azonos tárgyú kereseteket indítottak: a perfüggőség akadálya arra a perre nézve keletkezik, amelyben az idézővégzéssel ellátott keresetlevelet később kézbesítették. (1925. máj. 6. 13.389/1924. sz.)

Nincs perfüggőség, ha nem az érvényesített jog azonos, hanem csak az alapul szolgáló jogviszony. (1925. márc. 20. P. IV. 4482/1924. sz.)

Perfüggőség nincs az utóbb indított közönséges perben, ha a felperesek az ellenük alperes által már korábban folyamatba tett váltóperben kifogásképen ugyanazokat a tényeket hozták fel, mely tényekre az utóbbi keresetüket is alapítják. (1926. jan. 14. P. VII. 4934/1925.)

Német birodalmi bíróság előtt folyamatba tett peres eljárásnak Magyarországon — a 45.790/892. I. M. r. 4. és a 9000/1909. I. M. r. 37—41. §§-aiban jelzett kivételeket nem tekintve — perfüggőség hatálya nincs. (B. 3. P. 13.167/1925/9. sz.)

A férj által a házasság érvénytelenítése iránt indított per az ideiglenes nőtartási per lefolytatását nem gátolhatja. (1914. G. 174. Pdt. I. 67.)

Ha az alperes által beszámítani kívánt összeg a felek közt már folyamatban levő külön per tárgyát képezi, a fellebbezési bíróság nem tartozik a külön per tárgyát képező ennek az alperesi ellenkövetelésnek elbírálásába belebocsátkozni. (1914. G. 169. Pdt. I. 107.)

A Pp. életbelépése előtt beadott rendes kereset az 1868: LIV. t.-c. 13. §-a és a Ppé. 61. §-a alapján akkor is megállapítja a perfüggőséget a Pp. életbelépése után beadott keresettel szemben, ha az utóbbi korábban kézbesíttetett, mint az előbb beadott kereset. (Bpesti Tábla P. III. 4177/1915. Pdt. I. 298.)

Perfüggőség a tulajdonjog törlése és az ingatlan birtoka iránti perek között: Rp. V. 120/1915. Pdt. I. 299.

A perfüggőség fennforog, ha az első és még folyamatban levő perben érvényesített jog felett hozandó ítélet jogerőssége kiterjed a második perben érvényesített követelésre is, vagyis a kereseti jog mindkét perben ugyanaz. A perfüggőség megállapításához a jogazonosság mellett nincs szükség a kereseti kérelmek, illetőleg a kereset tárgyának azonosságára. (Bpesti Tábla 1915. június 8. P. I. 6810. Pdt. I. 306.)

A kártérítési járadék iránt indított per jogerős befejezése előtt a Pp. 413. §-ára alapított új per meg nem indítható és a Pp. 180. §. 5. pontja alapján megszüntetendő. (Bpesti Tábla P. I. 6810/1915. Pdt. I. 306. sub II.)

A vételár megfizetése iránti perben a perfüggőség mindaddig fennforog, míg a vétel hatálytalanítása iránti per folyamatban van. (1915. febr. 19. R. P. 64. Pdt. I. 307.)

A váltóper folyamatban léte nem alapítja meg a perfüggőségi kifogást a váltó kiadása iránti perben. A perfüggőség egyik előfeltétele a keresettel érvényesített jog azonossága. A váltó kiadása iránti keresettel érvényesített jog nem azonos a váltóbirtokos által a váltó alapján érvényesített joggal. Ha a váltóbíróság el is utasítja a váltóbirtokost keresetével, a váltóadós ezen az alapon még nem kérhet végrehajtást a váltó kiadása iránt; az általa indított kereset tehát nem válik feleslegessé, tárgytalanná. (Bpesti Tábla 1915. jún. 18. P. IV. 7212. Pdt. I. 402.)

I. A perfüggőség fennforog, ha mindkét kereset a felperest az alperes üzemében ért balesetből folyó kártérítési igényből ered és a második kereset a járadék felemelésére irányul. II. Az, hogy a perfüggőség a másodbírói ítélet hozatala után meg-

szűnt, a Pp. 535. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban figyelembe nem jöhet. (1915. okt. 12. P. II. 6458. Pdt. I. 414.)

A perfüggőség elbírálásánál azt is vizsgálni kell, hogy a másik perben nem forog-e fenn valamely pergátló körülmény. (Bpesti Tábla 8380/1915. Pdt. II. 73.)

Közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtással szemben nincs helye perfüggőségi kifogásnak. (P. IV. 12327/1915. Pdt. II. 79.)

Nem forog fenn a perfüggőség, ha előbb a bérbeadó kéri a bérlő által emelt felülépítményre eszközölt tulajdonjogi bekebelezésnek eredeti érvénytelenség okából való törlését, utóbb pedig a bérlő kéri a bérleti szerződés megszüntetését és a felülépítmény értékének megtérítését. (P. II. 9046/1915. Pdt. II. 208.)

Perfüggőség nem forog fenn, ha a felperes a korábban indított keresettől a perfüggőségi kifogás emelése előtt elállott. (1916. jún. 15. P. IV. 2223. Pdt. II. 490 sub IV.)

Az 1881: LIX. t.-c. 95. §. első bekezdésében foglalt az a korlátozás, hogy azokban az ügyekben, amelyek a polgári bíróság előtt még folyamatban vannak, a tőzsdebíróság el nem járhat, nem perfüggőségi, hanem hatásköri szabály, melytől a dolog természete szerint eltérni nem lehet. Ha a zálogjog törlése iránti per a rendes bíróság előtt folyamatban van, a követelés behajtása iránti per a tőzsdebíróságnál meg nem indítható. (1916. jún. 15. P. IV. 2794. Pdt. II. 491. sub I.)

A perfüggőséget létesítő jogazonosságról csak ott lehet szó, ahol nemcsak a jogviszony, hanem az érvényesített igény tárgya is azonos; a perfüggőség tehát nem forog fenn, ha a két kereset ugyanazon balesetből kifolyólag, más-más időszakokban felmerült gyógykezelési költségek megtérítése iránt indíttatott. (1916. okt. 10. P. VI. 4263. Pdt. III. 58. sub I.)

A perfüggőség joghatályát a Pp. 147. §-a értelmében csupán az ugyanazon jog iránt a korábban megindított per folyama alatt folyamatba tett újabb per állapítja meg: ennek folytán a korábbi perben beszámítási kifogással érvényesített követelés iránt folyamatba tett perrel szemben az alperes a perfüggőség pergátló kifogását ellen nem vetheti. (P. IV. 6009/1916. Pdt. IV. 27.)

Mindaddig, míg az ü. rts. 48. §-a alapján beadott panasz folytán jogerős marasztaló határozat nem hozatott, a panaszos eljárás nem gátolja azt, hogy a behajtott összeg az ügyvéd által peresített díjkövetelésbe beszámíttassék. (Rp. III. 10,603/915. Pdt. IV. 221. sub I.)

A korábban indított rendes per letétele folytán a perfüggőség akkor is megszűnik, ha a bíróság a per letételét még nem vette tudomásul. (P. III. 4819/1917. Pdt. IV. 234. sub I.)

A perfüggőség előfeltétele a perbevitt jogigénynek az azonossága; ez az azonosság fennforog, ha a perbevitt jog ugyan-

azon jogi tényeken alapszik és mindkét pernek ugyanabban a terjedelemben képezi tárgyát. Nem elég, ha mindkét igény ugyanabból a jogviszonyból származik és azonos jogügyleten alapszik, de az igény tárgya nem azonos. (P. VI. 2022/1918. Pdt. V. 60.)

A jogcím nélkül birtokolt lakás visszabocsátása iránt a háztulajdonos által indított per elbírálását és az alperes elmarasztalását nem akadályozhatja az a körülmény, hogy a per tárgyát képező lakás igénybevétele iránt a lakáshivatalnál eljárás tétetett folyamatba: mert a lakáshivatal nem a tulajdonjog alapján, hanem adminisztratív szempontból dönt a lakáshasználat felett. (P. II. 91/1919. Pdt. V. 65.)

Alperes a perbebocsátkozás után történt elállást ellenezvén, a meg nem engedett elállás a perfüggőséget meg nem szünteti s a viszontkereset emelését nem gátolja. Ugyanez áll a joglemondás esetében is mindaddig, amíg a joglemondás folytán a Pp. 390. §-a alapján ítélet nem hozatott. (P. IV. 2212/920. Pdt. VI. 29. sub. I.)

Nincs perfüggőség, ha a két per ugyanarra a tárgyra vonatkozó jog megállapítására irányulván, olyan kapcsolatban van egymással, hogy a korábban indított, perben hozandó határozat a későbbi per érdemére is kihatna; de a két perben érvényesíteni kívánt jog terjedelme különböző. (P. II. 913/1920. Pdt. VI. 31.)

Az előjegyzés alapjául szolgáló szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított per nem létesít perfüggőséget az előjegyzés igazolása iránt utóbb indított perrel szemben; mert amennyiben a korábban indított keresetnek hely nem adatik, a második per tárgytalanná nem válik, ha pedig a korábban indított keresetnek hely adatik is, ez a körülmény csak a második per érdemi elbírálására bírhat befolyással, magát az érdemi elbírálást azonban mellőzhetővé nem teszi. (P. V. 3466/1918. Pdt. VI. 32.)

A perfüggőség szempontjából a peres felek azonosságával egy tekintet alá esik, ha az egyik perben a jogelőd, a másik perben pedig oly jogutód szerepel peres félként, akivel szemben a jogelőd ellen hozott ítélet az ítélt dolog erejével bírna és külön ítélet hozatalát feleslegessé tenné. Az a körülmény azonban, hogy a külön perelt adósok egymással egyetemleges kötelezettségben állanak, nem állapítja meg a perfüggőség előfeltételéül szolgáló ügyfél-azonosságot. És e szempontból teljesen lényegtelen az a körülmény, hogy az egyik perfél a másik perben szavatosként perbehivatott; mert a Pp. 89. §-a esetében, a szavatosságot elvállaló perbehívott nem a peres fél, hanem csak a mellékbeavatkozó fogalma alá esik. (P. IV. 662/1920. Pdt. VI. 33.)

Két külön keresettel érvényesített jog csak abban az esetben mondható azonosnak, ha nemcsak a keresetek alapjául szolgáló jogviszony és az abból származtatott igény, hanem *egyúttal a peres felek is azonosak.* Kivételesen, ha a peres felek nem is ugyanazonosak, mégis a perfüggőség szempontjából a felek azonosságával egy tekintet alá esik, ha a korábban indított perben és az ottani peres féllel szemben hozandó ítélet a később indított perben és az itt szereplő féllel szemben az ítélt dolog erejével bír és külön ítélet hozatalát feleslegessé teszi. Az egyenes adós ellen hozott marasztaló ítélet azonban a kezes külön perlését nem teszi feleslegessé és vele szemben ítélt dolgot nem teremt; nincs tehát perjogi akadálya annak, hogy a hitelező az egyenes adós ellen indított per folyamatban léte alatt a kezes ellen külön keresetet indíthasson; az a körülmény pedig, hogy az eldöntendő tény- és jogkérdések mindkét perben ugyanazok, nem a per megszüntetésének (Pp. 182. §.), hanem esetleg a tárgyalás felfüggesztésének (Pp. 234. §.) alapjául szolgálhat. (1921. okt. 5. P. IV. 1685. Pdt. VII. 24.)

Lakásügyi hatóságnál folyamatba tett eljárás a sommás-visszahelyezési keresettel szemben perfüggőséget nem eredményez. (Bpesti Tábla 1921. P. 2720. Pdt. VII. 42.)

A Pp. 147. §-a utolsóelőtti bekezdésének az a szabálya, amely a keresetlevél beadásához kötött magánjogi hatályok elenyészéséről szól, a ker. törv. 54. §-ában szabályozott elévülésre még akkor is alkalmazandó, ha a keresetlevél a felperesnek, postai kézbesítés végett, kiadatott. (P. IV. 3666/1921. Pdt. VII. 113.)

I. Az egyik fél által az ügyletnek a maga egész terjedelmében leendő teljesítése iránt korábban indított kereset perfüggőséget létesít a másik fél által a jogügyletnek utólag beállott megszűnése folytán az ügyleti jogviszony fenn nem állásának megállapítása iránt utóbb indított keresettel szemben. II. A Német-Ausztriával jelenleg is fennálló végrehajtási viszonosságnál fogva, az ott indított keresetnek is lehet nálunk perfüggőségi hatálya. (P. IV. 4801/1921. Pdt. 114.)

Perfüggőségről csak akkor lehet szó, ha a korábban indított keresetnek akár helyt adó, akár azt elutasító ítélet anyagi jogereje a későbbi kereset érdemleges elbírálását — az ítélt dologra (res judicata) vonatkozó jogszabályok értelmében — akadályozná és ezért az utóbbi kereset eleve is feleslegesnek mutatkoznék. De az egységes jogügyletből az egyik fél által, az ő részéről támasztott követelés megítélése iránt a másik ellen indított per folyamatban léte nem pergátló körülmény a másik fél követelését érvényesítő keresettel szemben. (1921. szept. 1. P. IV. 1354. Pdt. VII. 115.)

Perfüggőségi kifogást elvető ítélet elleni fellebbezési eljárás során is lehet novumokat felhozni. A negativ megállapítási

kereset a teljesítés iránti keresettel szemben perfüggőséget nem létesít. (1922. jún. 20. P. IV. 2606. Pdt. VII. 1922. sub I. és III.)

A bérlő jogutódja által a bérleti szerződés átruházásának megállapítása iránt indított keresettel szemben a bérbeadó a felek közötti bérleti viszony nemlétezésének megállapítása iránt viszontkeresetet támaszthat. (P. VI. 3927/1922. Pdt. VIII. 50.)

Ha a szegénységi jogra igénnyel bíró fél a Pp. 115. §-a szerint szükséges hatósági bizonyítvány beszerzésében hibáján kívül (a megszálló hatóságok magatartása folytán) gátolva van és emiatt a kereset megindításával késedelmeskedik, ezen akadály tartama alatt a keresetelévülés szünetel. (1922. nov. 9. P. IV. 3070. Pdt. VIII. 108.)

A perfüggőség fennforog, ha a korábbi per szünetel ugyan, annak hatálya azonban három éven át tartó szünetelés következtében még meg nem szűnt. Ha az ideiglenes nőtartási per folyamatban van, a perfüggőség folytán a nő nem indíthat férje ellen a szülési költség megtérítése iránt keresetet. (P. III. 3541/1922. Pdt. VIII. 146. sub II. és III.)

Valamely ellenkövetelésnek beszámítási kifogás útján történt érvényesítése esetén mindaddig, amíg a beszámítási kifogástól a fél el nem áll, illetőleg a beszámítás nemlegesen végleg el nem döntetik, ugyanezt a követelést ugyanazzal az ellenféllel szemben keresettel vagy viszontkeresettel más perben érvényesíteni nem lehet. (P. VII. 7263/1923. Pdt. IX. 94. sub I.)

A kötelmi jog alapján a tulajdonjog megítélése iránt indított kereset nem létesít perfüggőséget az utóbb a telekkönyvi tulajdonjog alapján a birtokbaadás iránt indított keresettel szemben. A perfüggőség megszűnéséhez nem szükséges az ítélet elleni fellebbvitelről való lemondás bejelentése, hanem elegendő az ítéletnek jogorvoslattal meg nem támadása. (P. III. 1914/923. Pdt. X. 16.)

Beszámítási kifogás útján érvényesíthető a követelés, amely iránt a per már folyamatban van. (P. IV. 4232/1924. Pdt. X. 17.)

Nincs perfüggőség, ha nem az érvényesített jog azonos, hanem csak az alapul szolgáló jogviszony. (P. IV. 4482/1924. Pdt. X. 75. sub I.)

A perfüggőség nem gátolja ugyanazon követelésnek más perben beszámítás útján való érvényesítését. (Bpesti Tábla 14.021/1923. Pdt. X. 88.)

A kereseti kérelemnek a főtárgya, avagy a járulék tekintetében felemelése a Pp. 188. §-ának 1. pontja szerint keresetváltoztatásnak sem lévén tekinthető, újabb per indításának egyáltalán nem minősíthető, amiből folyóan .... az alperes által újabb perindítás okából beállott perfüggőség címén a Pp. 147. és 180. §-aira utalással sikeresen nem kifogásolható. (P. VII. 1185/1926. Pdt. XII. 67.)

Szállítmányozónál elveszett árú értékének megtérítése iránt

az eladó által a szállítmányozó ellen indított kereset perfüggőséget létesít a vevő, úgyis mint az eladó engedményese által a szállítmányozó ellen ugyanily alapon kártérítés iránt utóbb indított keresettel szemben, mert a perfüggőség előfeltételét képező perfélazonosság nemcsak a fizikai személy azonosságában, hanem a perérdek azonosságában is jelentkezhetik. (Bpesti Tábla P. 13,467/1923. Pdt. XII. 80.)

Elszakadt területen működő bíróság előtti eljárás nem gátolja a magyarországi ingatlan iránti közszerzeményi per indítását. (P. I. 5020/1926. Pdt. XIII. 22., sub II.)

Jogszabályt nem sért az olyan követelés beszámításának mellőzése, amely követelés iránt a per folyamatban van. (P. III. 4653/1927. Pdt. XIII. 26.)

Perfüggőség nem forog fenn, ha a korábbi pert megszüntető határozat egyedül a perköltség kérdésében van fellebbvitellel megtámadva. (P. VI. 2920/1926. Pdt. XIII. 27.)

A költség iránti per folyamatban léte nem akadályozza a Ppé. 18. §-a alapján előterjesztett kérelem érdemi elbírálását, és a díjmegállapítási kérelem felett hozott perenkívüli jogerős határozat a behajtási per bíróságának érdemi döntésénél figyelmen kívül nem hagyható. (P. VI. 2829/1926. Pdt. XIII. 67.)

A perfüggőség szempontjából a perbevitt jog azonosságáról csak akkor lehet szó, ha mindkét perben a perbevitt jog ugyanazon jogi tényeken alapszik, s mindkét pernek ugyanazon alakban, mérvben s terjedelemben alkotja tárgyát... (P. III. 7888/1927. Pdt. XIV. 7.)

Idézés folyamatban levő ügyekben.

148. §. *Folyamatban lévő ügyekben az idézésnek az ellenfél részére való kézbesitése és a határnap között legalább annyi időnek kell közbül maradni, amennyi a megjelenésre elegendő.*

A 140. §. első bekezdése és a 142. §. egyéb idézésekre is megfelelően alkalmazandók.

149. §. *A kihirdetett határozatokban kitűzött határnapra azt a felet, akinek részére a határozat ki van hirdetve, megidézni nem szükséges.*

Harmadik fejezet.

Kézbesítés.

A kézbesítések hivatalból közvetítése.

150. §. *A kézbesítéseket, amennyiben a törvény kivételt nem tesz, a bírósági iroda hivatalból közvetíti.*

Mi. A Pp. szerint a kézbesítések is épúgy, mint az idézés, eltérőleg a német és a francia eljárástól, nem a felek szorgalmazására, hanem hivatalból történnek.

Jegyzet: Az 1898: IV. t.-c. alapján megállapított helynevek helyesírásáról l. 9012/1907. I. M. sz. rend.; az idegen földrajzi nevek magyar helyesírásáról l. 65762/1916. I. M. sz.

Ügyvédi kamarai fegyelmi bíróságok kiadmányainak, úgyszintén a pártfogó ügyvéd kirendelésének kérdésére vonatkozó kamarai kiadmányoknak kézbesítésénél a bíróságok közvetítésének igénybevétele. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr hozzájárulásával megengedtem az ügyvédi kamaráknak, hogy fegyelmi bíróságaik mindennemű kiadmányait, úgyszintén a pártfogó ügyvéd kirendelésének kérdésére vonatkozó kiadmányaikat — ha a kamara székhelyén kívül lakó fél részére leendő kézbesítéséről van szó — jövőben a bíróságok útján kézbesíttessék.

A kamarák a kérdéses kiadmányokat „ügyvédi kamarai ügyben portómentes" záradékkal ellátott közönséges (nem ajánlott) levelekben portómentesen fogják a bíróságoknak megküldeni.

Felhívom ennélfogva a címet, hogy az ügyvédi kamarák részéről kézbesítés végett hozzájuk küldött ilyen kiadmányok akadálytalan kézbesítése körül a vonatkozó szabályok értelmében járjon el, a kézbesítés megtörténtét tanusító vétíveket pedig mindenkor portómentesen, a szabályszerű záradékkal ellátott hivatalos borítékban küldje vissza az illető ügyvédi kamarának. (12037/906. I. M. sz.)

Kézbesítő közegek.

151. §. *Kézbesítő közegek: a kir. posta közegei, a bírósági kézbesítők, a törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsu város hatóságának, a nagy- és kisközségnek valamely alkalmas közege, továbbá — ahol bejelentő intézmény van szervezve — a bejelentő hivatal. Kis- és nagyközségekben a községi kézbesítő közeg működését a községi vagy körjegyző ellenőrizni és felügyelni*

köteles arra, hogy a kézbesítő közeg kötelességét szabályszerüen teljesítse.

Azt, hogy egyes esetekben mely kézbesítő közegek és mily részletes szabályok szerint járnak el, az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg még pedig a postai közegeket illetőleg a kereskedelemügyi miniszterrel, a közigazgatási közegeket illetőleg pedig a belügyminiszterrel egyetértve.

Az érdekelt fél kívánatára és költségére a kézbesítéssel bírósági végrehajtót kell megbízni.

Az előkészítő iratok kézbesítése a 199. §-ban talált szabályozást.

Kézbesítési rendelet: 42300/914. I. M. sz. r. (I. K. XXIII. 7. sz. mell.); 52900/922. I. M. sz. r. (I. K. XXXI. 580.), 25800/1922. B. M. sz. (R. T. 249.).

Községi kézbesítés: 31337/925. I. M. sz. r. (I. K. 133.)

Kézbesítés idegen államok Magyarországon székelő külképviseletek hatóságainál alkalmazott személyek részére: 25744/1925. I. M. (I. K. 137.)

A vegyes Döntőbíróság iratainak kézbesítése: 2930/1925. M. E. (I. K. 74.)

A kézbesítési megbízás közvetlensége.

152. §. *Hogy a bírósági iroda a kézbesítő közegeket mennyiben bízhatja meg közvetlenül kézbesítéssel, rendelet szabályozza.*

1912: VII. t.-c. 17. §. A bíróság (ügyészség) a kézbesítő közeget, illetőleg a kézbesítő közeggel rendelkező hatóságot más bíróság területén is közvetlenül keresi meg kézbesítés végett; a kézbesítő közeg vagy hatóság is közvetlenül küldi vissza a kézbesítést tanusító vevényt, vagy tesz jelentést a kézbesítés akadályairól.

Az 1875: X. t.-c. 7. §-ának első mondata hatályát veszti.

A székesfőváros területén teljesítendő kézbesítésekre az igazságügyminiszter rendeleti úton eltérően rendelkezhetik. L. a 151. §. kapcsán idézett rendeleteket.

Kinek a kezéhez kell kézbesíteni?

153. §. *A fél helyett kézbesíteni lehet annak, akit a törvény vagy külön meghatalmazás kézbesítések elfogadására feljogosít, továbbá a 102. §. értelmében bejelentett ügyvédnek, kereskedelmi üzlet folytatásából eredő perekben pedig a cégvezetőnek.*

A kényszeregyesség alatt álló fél ellen kielégítési végrehajtást elrendelő végzést a vagyonfelügyelőnek is kézbesíteni kell. Ha ez nem történt meg, a végrehajtást szenvedő részére történt kézbesítéstől számított kilencedik napon a vagyonfelügyelő által beadott felfolyamodás elkésettnek nem tekinthető. (Pk. V. 826/1926. Pdt. XII. 72.)

154. §. *Ha a félnek a per vitelére meghatalmazottja (104. §.), van, a per folyamában ennek a kezéhez kell kézbesíteni.*

Ha a fél a kézbesítés átvételére külön megbizottat — kézbesítési megbizottat — jelentett be a bíróságnál, a kézbesítés ennek a kezéhez történik.

Több érdekelt kézbesítési megbizottjának a kézbesítendő iratot mindegyik érdekelt részére külön példányban kell átadni.

Ha az ügyvéd, akinek részére a kézbesítésnek történnie kellene, elhalt, a kamara részéről kirendelt gondnok kezéhez nem szabad kézbesíteni (1874: XXXIV. t.-c. 37. §.), hanem az iratot a bíróságnak vissza kell mutatni, a bíróság pedig azt a félnek — amennyiben máskép nem intézkedett — saját kezéhez kézbesítteti és őt újabb képviselő rendelésére hívja fel (1888. jún. 15. 11.579/I. M. rend. Mars. I. 1. 194. és 627.); kézbesítés házassági perben: 645. §.

Kézbesítés cégvezető részére: 1875: XXXVII. t.-c. 37., 38., 42. Kézbesítés kereskedelmi társaság részére: 1875: XXXVII. t.-c. 93., 141., 186., 241., 119., 146., 203., 250. §§.

Az önképviseletre nem jogosult személyek részére történt kézbesítésre nézve l. az 1894. 30.567/1897. sz. I. M. rend. (Mars. kieg. k. 195.), mely szerint nem az árvaszéknek, hanem a törvényes képviselőknek kell kézbesíteni.

A honvédségi kórházban elmeállapotának megfigyelése alatt állónak címére érkező és reá jogkövetkezményekkel járható iratok, különösen a bíróságoktól érkező idézések, keresetek, ítéletek, végrehajtási és egyéb végzések neki nem kézbesítendők, vele az iratot kisérő vevény alá nem iratható, hanem az illető irat a nemkézbesítés okának felemlítése mellett a megkereső hatósághoz visszaküldendő. (1906. nov. 23. 96.505/XV. sz. honv. min. rend. Közli az igm. 1906. dec. 6. 45.715/I. M. sz. a.).

Az 1906. dec. 21. 116.963/16. sz. honvéd. min. rend. e rendelet hatályát a m. kir. csendőrségi egyénekre is kiterjesztette. (Ig. Közl. XV. 6. l.)

Az egy évnél hosszabb szabadságvesztésre ítéltek részére történő kézbesítésre nézve l. az 1894. évi 425.633/3. M. sz. rend.

(Mars. VI. 147.) a 12.563/88. sz. (Mars. IV. 103.) 38.580/98. (Mars. kieg. K. 1923.) I. M.: a kézbesítés a gondnoknak kezeihez teljesítendő s a gondnokság alá helyezés iránt az eljárás megindítandó, de a gondnokság elrendelése előtt a kézbesítés a fél kezéhez teljesítendő.

Az ily fél képviseletéről hivatalból kell a bíróságnak gondoskodni. (C. 1906. nov. 28. IV. p. t. elvi hat. I. H. 53. F. XII. 2565. sz.)

A mulasztásos ítélet is a per vitelére meghatalmazott ügyvédnek kézbesítendő. (Pk. V. 5786/1921. Pdt. VII. 56.)

Olyan helyettes-ügyvédnek, akinek nincs pervitelre szóló meghatalmazása, az ítélet joghatályosan nem kézbesíthető. (1921. máj. 19. P. IV. 1101. Pdt. VII. 74. sub I.)

Ha a perenkívüli cégügyben hozott másodbírósági végzés úgy a kérelmező meghatalmazott ügyvédjének, mint magának a kérelmezőnek is kézbesíttetett, a felfolyamodási határidő az ügyvéd részére korábban történt kézbesítéstől számítandó. (1922. nov. 14. Pk. IV. 6309. Pdt. VIII. 37.)

A kir. Kúria a felfolyamodást elkésettség okából visszautasíthatónak nem találta: mert a másodbíróság végzése a folyamodó cég igazolt ügyvédjének a Pp. itt is alkalmazandó 154. §-a ellenére egyáltalán nem kézbesíttetett (csak magának a felfolyamodó cégnek) és a felfolyamodási határidő csak ezen kézbesítést követő nappal vehetné kezdetét. (1925. márc. 3. Pk. IV. 627. Pdt. X. 85.)

Ha a félnek két ügyvédje van és az ítélet mindkettőnek kézbesíttetik, a fellebbviteli határidő a későbbi kézbesítéstől számítandó. (P. I. 5129/1928. Pdt. XIV. 75.)

155. §. *Ha a kézbesítési megbizott a megnevezés hiányossága miatt fel nem található, a kézbesítés úgy történik, hogy a kézbesítendő ügydarabot a félnek, ha pedig a per vitelére meghatalmazottja van, ennek az utolsó ismert címe alatt feladják a postára. A kézbesítés ily esetben a postára való feladással teljesítve van, ha a küldemény mint kézbesíthetetlen érkeznék is vissza.*

A postára feladással történik a kézbesítés akkor is, ha a per vitelére meghatalmazott azért nem található fel, mert lakása nincs bejelentve, vagy hibásan van bejelentve. Ebben az esetben a feladás a fél utolsó ismert címe alatt történik.

A kézbesítési megbizottnak meghatalmazásra szüksége nincs, minthogy ő a kézbesítés átvételén kívül más nemű perbeli cselekményt nem végez; a tárgyaláson vagy a periratban megnevezése elegendő.

Kötelező a kézbesítési megbízott nevezése: a váltómeghagyásos eljárásban: 613. §.; a bérleti viszonyok megszűntetése iránti eljárásban: 622. §. 5. p.

Postára feladásnak nincs helye: 163.440., 488., 622. §§.

Az 1909: XIV. t.-c. (hágai egyezmény) s ennek végrehajtására vonatkozó 9000/1909. I. M. sz. rend. hatálya alá nem tartozó Szerb-Horvát-Szlavon királysággal való közvetlen érintkezési, valamint kézbesítési egyezmény hiányában a királyság területén a magyar hatóságok polgári ügyeiben a kézbesítés szabályszerűen csak a m. kir. igazságügyminiszterhez intézett felterjesztés útján történhetik, az elsőbirósági ítéletnek a felperes kérelmére, az Ujvidéken lakó alperes részére posta útján kézbesítésének megkísérlése tehát a Pp. 155. §. 1. bekezdésében meghatározott hatállyal nem bir, hanem a szabálytalan kézbesítésből eredő veszélyt és hátrányokat az azt kieszközlő felperes viseli. (K. III. 3107/1926. J. H. I. 12. sz.)

A kézbesítés helye és ideje.

156. §. *Kézbesíteni bárhol lehet, ahol a személyt, akinek a kézbesítendő irat szól, megtalálják.*

Ha azonban e személynek a kézbesítés helyén lakása, üzlethelyisége vagy irodája van, az e helyiségen kivül történt kézbesítés csak úgy érvényes, ha ő az átvételt meg nem tagadta.

Vasárnapon és ünnepnapon, valamint éjjeli időre nem állít fel a javaslat korlátozást. Olyan vidékeken, ahol a lakosság nagy része szétszórtan, tanyákon lakik, rendszerint csak vasárnap és ünnepnap jön a városba, hogy ügyes-bajos dolgait rendezze; ezeken a napokon való kézbesítés tehát neki is a legkényelmesebb. Oly helyeken is, ahol a nép állandóan a községben lakik, a gazdasági munka idejében alig lehet a kézbesítést hétköznapokon a nappali órákban foganatosítani, mert a mezei munkával foglalkozó nép gyakran háznépestől kora reggeltől késő estig a földeken van. Legcélszerübb tehát a kézbesítés időpontjának megválasztását a kézbesítő közegekre bízni. Emiatt eddig sem merült fel panasz.

Kézbesítés családtag, szolgálatban álló személy részére. Kézbesítés letétel által.

157. §. *Ha a kézbesítő a személyt, akinek részére kézbesíteni kell, otthon nem találja, a vele a lakásban együtt lakó felnőtt családtag kezéhez, ilyennek hiányában pedig*

az ő vagy a vele közös háztartásban élő családtag szolgálatában álló felnőtt személy kezéhez kézbesíthet.

Ha a lakáson ilyen személyek nem találtatnak, a kézbesítendő iratot a községi közeg a községi előljáróságnál, más kézbesítő pedig a kézbesítés helyének járásbíróságánál — ha pedig helyben járásbíróság nincs, a községi előljáróságnál — leteszi.

A letett irat harminc nap elteltével a kézbesítést közvetítő bírósági irodának visszaküldhető.

A kézbesítő a letételről a címzettet — lehetőleg két felnőtt tanu jelenlétében, kik a házban vagy a szomszédságban laknak — lakása ajtajára kifüggesztendő vagy lakásán hagyandó értesítvénnyel értesíti. Az értesítvény tartalma az alkalmazott tanukkal és, ha lehetséges, a bérbeadóval vagy a házfelügyelővel közlendő.

A kézbesítés az értesítvény kifüggesztésével vagy a lakáson hagyásával teljesítettnek tekintetik.

Jegyzet. Letételnek nincs helye a 158., 159., 160., 164., 165. §§. esetében.

158. §. *Ha azt, akinek különálló nyilt üzleti helyisége van, üzleti helyiségében nem találják, ott levő felnőtt segéde kezéhez lehet kézbesíteni.*

A kézbesítésnek letétel által olyanokkal szemben, akiknek a községben, amelyben a kézbesítés teljesítendő, a kézbesítendő iraton kitüntetett vagy a lakáson nyert értesülés alapján nyomban kipuhatolható nyilt üzleti helyiségük van, csak akkor van helye, ha az iratot az üzleti helyiségben sem lehetett kézbesíteni. Az értesítvényt ily esetben is a lakáson kell kifüggeszteni vagy hagyni.

A végrehajtató felfolyamodásához csatolt, a végrehajtást szenvedő ez ügybeni képviselőjének, dr. B. T. ügyvédnek a végrehajtató képviselője, dr. L. O. ügyvédhez intézett, már a kielégítési végrehajtás elrendelése után kelt leveléből kitűnik, hogy végrehajtást szenvedő tudomással bírt arról, hogy a végrehajtató részére neki ez ügyben fizetést kell teljesítenie és pedig bírói intézkedés folytán, mert képviselője a további behajtási eljárás felfüggesztését és részletfizetési kedvezményt kért a végrehajtató ügyvédjétől. Kétségtelen tehát, hogy ..... a váltófizetési meghagyás a végrehajtást szenvedőnek a kezéhez ju-

tott, bár azt üzletében nem a Pp. 158. §-ában megszabott módon, felnőtt segédje kezéhez — amilyennek ottlétét a végrehajtást szenvedő egyébként nem is igazolta — hanem anyjának kézbesítették. Ily körülmények között pedig amidőn a végrehajtást szenvedő üzletében a kézbesítő közeg felnőtt segédet nem talált, anyja — tehát családtagja — kezéhez a Pp. 158. §-a szerint is helyesen történtnek tekintendő a kézbesítés, mert az üzletben talált felnőtt családtag a felnőtt segédet mindenesetre pótolhatja a kézbesítést illetőleg. A fentiek szerint a vhajtást szenvedő kezéhez is jutott kézbesítés... joghatállyal bír és a váltófizetési meghagyás... jogerőre emelkedettnek tekintendő. (Pk. V. 7859/1925. Pdt. XI. 117.)

159. §. *Az ügyvéd és a kir. közjegyző részére, ha irodájában nem találják, ott levő segéde vagy irnoka kezéhez lehet kézbesíteni.*

Ügyvéd és kir. közjegyző részére való kézbesítésnél a 157. §. szerinti eljárásnak csak akkor van helye, ha külön irodája nincs, vagy ha a kézbesítés kisérlete a szokásos irodai órák alatt az irodában is sikertelen maradt.

A 159. §. szerint lehet kézbesíteni az ügyvéd saját ügyében kelt kiadmányt is.

Az ügyvéd részére a kézbesítést perbeli meghatalmazáson és a beadványaiban megjelölt irodai helyiségben kell teljesíteni. (P. VI. 1685/1926. Pdt. XI. 91. sub I.)

Az ügyvéd irodájában talált az az egyén, aki az ügyvéd névbélyegzőjének a vétívre alkalmazásában akár tilalommal, akár pedig a bélyegző elzárása útján meggátolva nincsen, a kézbesítések átvételére jogosítottnak tekintendő. (P. VI. 1392/1928. Pdt. XV. 77.)

160. §. *Ha valamely hatóság, község, intézet, testület, egyesület, részvénytársaság vagy szövetkezet törvényes képviselője vagy előljárója a szokásos hivatalos vagy üzleti órákban a hivatalos vagy az üzleti helyiségben nem található, vagy az átvételben akadályozva van: a kézbesítés az iratok átvételére rendelt, ilyennek hiányában vagy akadályoztatása esetében pedig más hivatalnok vagy szolgálati viszonyban álló személy kezéhez történhetik, aki a hivatalos vagy üzleti helyiségben található.*

Ha a törvényes képviselő illetőleg az előljáró lakásán nem található, a 157. §. szerint eljárásnak csak akkor

van helye, ha külön hivatalos vagy üzlethelyisége nincs, vagy ha a kézbesítés kisérlete ott is sikertelen maradt.

161. §. *A 157—160. §-ok eseteiben a kézbesítés nem érvényes, ha olyan személy kezéhez történt, aki a perben ellenfele annak, akinek részére kézbesíteni kell.*

162. §. *Ha a kézbesítő eljárásában arról értesül, hogy az a személy, akinek az iratot kézbesíteni kellene, távol van és iratainak átvételére helybenlakó megbizottat rendelt, a letételről szóló értesítvényt a megbizottnak is átadja. Ha pedig ily megbizott hiányában a távollevő fél jelenlegi tartózkodásáról nyer tudomást, erről a 157. §. második bekezdésében emlitett hatóságnak jelentést tesz, amely az értesítvényt a távollevő félnek cime alatt postán ajánlva elküldi. Ez a hatóság az értesítésről abban az esetben is gondoskodik, ha a távollevő fél megbizásáról vagy tartózkodási helyéről neki van tudomása.*

Mi. Ha a személyt, akinek részére kézbesíteni kell, otthon nem találják és a kézbesítés az ő kezéhez nem történhetik, a törvénynek gondoskodnia kell olyan intézkedésekről, amelyek a saját kézhez való átadást pótolják. A Pp. erre a célra a családtag vagy a szolgálatban álló személy kezéhez, továbbá a letétel és a hirdetmény által való kézbesítést szabályozza.

Ha az illetőnek lakásában felnőtt családtagot vagy szolgálatában álló személyt találnak, akkor a kézbesítendő iratot ennek kell átadni. A családtagról és szolgálatban álló személyről, akit valaki távollétében lakásában hagyott, fel kell tenni, hogy jogosítva van helyette átvenni a kézbesítendő iratot és hogy a címzettet a kézbesítésről jogai megóvása végett értesíteni fogja. Ugyanilyen tekintet alá esik a nyilt üzletben talált segéd, az ügyvédi vagy közjegyzői irodában talált segéd és a hatóság, község, testület, vagy egylet hivatalos, illetőleg üzleti helyiségében talált hivatalnok vagy szolgálati viszonyban álló személy.

Ha a kézbesítő olyan személyt, akinek a kezéhez a 157—160. §-ok értelmében kézbesithetne, nem talál a lakáson, illetőleg a 158—160. §-okban megjelölt helyiségekben, akkor sem függeszti ki a kézbesítendő iratot, hanem a 157 §-ban megjelölt helyen, t. i. községi közeg az előljáróságnál, más kézbesítő pedig a kézbesítés helyének járásbíróságánál, ha helyben járásbíróság nnics, az előljáróságnál leteszi s erről a címzettet lakása ajtajára kifüggesztendő vagy lakásán hagyandó értesítvénnyel értesíti. A lakáson hagyás például úgy történhetik, hogy ha a címzettnek ajtaján postaszekrénye van, a kézbesítő az értesítvényt ott helyezi el. E mellett a Pp. a két tanu, vala-

mint a bérbeadó vagy a házfelügyelő értesítése útján lehetőleg gondoskodik arról, hogy a címzett tudomást nyerjen a részére szóló irat hollétéről. Minthogy a kézbesítésnél két tanu nem mindig áll rendelkezésre, a javaslat jelenlétüket csak a lehetőséghez képest kívánja meg.

A letétel által való kézbesítés, amely a postai ajánlott levelek kézbesítésére előírt és bevált eljárásnak is lényegileg megfelel, mindenesetre több biztosítékot nyújt arra, hogy a fél, aki a letételről különben értesíttetik, az iratot sértetlenül megkapja, mint az iratnak a kifüggesztése.

A letétel által való kézbesítés azonban a végső eszköz, ahol lehet, ki kell azt kerülni. Ezért a 158—160. §-ok második bekezdése szerint köteles a kézbesítő azt az iparűzőt, ügyvédet, közjegyzőt, törvényes képviselőt vagy elüljárót, akit lakásán nem talál s akinek a 157. §. első bekezdése szerint nem kézbesíthet, az üzleti, irodai vagy hivatali helyiségben is keresni s a kézbesítést itt is a 158—160. §-ok első bekezdésében megjelölt személyek kezéhez is megkísérelni, csak ha így sem sikerül a kézbesítés, akkor van letételnek helye, de az erről szóló értesítést mindig a lakáson kell kifüggeszteni. Ügyvéd vagy közjegyző részére a 159. §. második bekezdése szerint, ha irodája van, első sorban nem a lakáson, hanem az irodában kell a kézbesítést megkísérelni.

A 157—160. §-oknak a más személy kezéhez kézbesítést megengedő szabályai azon a feltevésen alapulnak, hogy az irat átvevője azt annál a viszonynál fogva, amelyben a féllel áll, a címzettnek át fogja adni. Megtörténhetik azonban, hogy az átvevő perbeli ellenfele a címzettnek, pl. a férj átveszi az általa beadott válókeresetnek a nejét illető példányát, az ügyvédségéd átveszi az ügyvéd ellen munkadíj iránt indított keresetének az ügyvédet illető példányát stb. Ilyen esetben könnyen visszaélés történhetik. Ezért rendeli a 161. §., hogy a 157—160. §-ok eseteiben a perbeli ellenfél kezéhez nem lehet érvényesen kézbesíteni. Az érvénytelenség megállapítása természetesen a bíróság feladata.

A fél tudomásszerzésének további biztosítékáról gondoskodik a Pp., midőn a 162. §-ában elrendeli, hogy a letételről szóló értesítést a fél netáni megbizottjának is kézbesíteni kell, esetleg a félnek utána kell küldeni. Ennek a szabálynak megtartását azonban a törvény már nem tekinti a kézbesítés érvényességének feltételéül.

Az idézéssel ellátott keresetlevél kézbesítése.

163. §. *Az idézéssel ellátott keresetlevelet az alperesnek saját kezéhez vagy a 153. §-ban megjelölt személy kezéhez kell kézbesíteni.*

Ha a kézbesítés ily módon nem teljesíthető, a kézbesítő az alperes lakásán illetőleg üzleti, hivatalos vagy irodai helyiségében a 157. §. első bekezdésében, a 158., 159., vagy a 160. §-ban megjelölt személyeknek átadott értesítvénnyel tudtára adja az alperesnek, hogy a kézbesítés végett a körülményeknek megfelelően kitüzendő időben ismét meg fog jelenni és hogy a kézbesítendő irat a kézbesítő hivatalos helyiségében a személyazonosság igazolása mellett át is vehető. Ha pedig az értesítvényt a 157—160. §-okban megjelölt személyeknek nem lehet átadni, azt a 157. §. negyedik bekezdésében meghatározott módon a lakás ajtajára kell kifüggeszteni, vagy a lakáson kell hagyni.

Ha a kézbesítő az alperest az értesítvényben kitüzött időben ismét nem találja, akkor a kézbesítés a 157. §. első bekezdésében, illetőleg a 158., a 159. és a 160. §-ban megjelölt személyek kezéhez történik.

Ha pedig a kitüzött időben olyan személyt sem talál a kézbesítő, akinek a kezéhez az előbbi bekezdésben idézett §-ok szerint kézbesíthetne, akkor az iratot a kézbesítést közvetítő birósági irodához visszajuttatja.

A perbiróság ez esetben a felperes kérelmére az alperes részére ügygondnokot nevez és a keresetlevelet ennek kézbesíti, egyuttal erről az alperest — lakására cimzett ajánlott levélben — értesíti. A biróság az ügygondnok kinevezése előtt elrendelheti, hogy a kézbesítés újból megkíséreltessék.

Mi. Az idézéssel ellátott keresetlevélnek és általában az első határozatnak kézbesítésénél a Pp. ezeknek az iratoknak nagy fontosságára tekintettel fokozott óvatosságot követel és ehhez képest ezekre a kézbesítésekre a 163. §-ban külön szabályokat állít fel, kifejezvén ezzel egyúttal azt is, hogy az idézéssel ellátott keresetlevelet a 157. §-ban előírt módon, letétel útján nem lehet kézbesíteni s a 162. §. sem alkalmazható.

A keresetlevelet ugyanis a 163. §. szerint elsősorban csak magának az alperesnek, vagy annak, akinek az az alperes helyett a 153. §. szerint kézbesíthető, saját kezéhez kell kézbesíteni és pedig a lakásán vagy a 158—160. §-okban megjelölt helyiségben. Ha a kézbesítő az alperest elsőízben sem a lakásán, sem a megjelölt helyiségben nem találja, az iratot nem

adhatja másnak át, sem ott nem hagyhatja, hanem értesítvényt hagy a lakásán, amelyben kitűzi azt az időpontot, amikor a kézbesítés végett újra eljön. Ezt az időpontot a törvény nem szabályozza, mivel ennek kiszabása a körülményektől függ. E mellett a javaslat az alperes érdekében elrendeli azt is, hogy az alperes a kézbesítendő iratnak a kézbesítő hivatal helyiségében való átvehetésére is figyelmeztettessék.

Ha a kézbesítő az alperest a kellően bejelentett másodszori megjelenéskor sem találja sem a lakásán, sem a 158—160. §-okban megjelölt helyiségekben, akkor a háznép, illetőleg az idézett §-okban megjelölt személy kezéhez érvényesen kézbesíthet. Ha azonban ilyen személyeket sem talál a kézbesítő, akkor a javaslat szerint hasonlóan, mint a mai jog szerint, abban az esetben, ha az alperesnek háznépe nincsen, gondnoknevezésnek van helye, azonban a csak felperes kérelmére. Mivel lehetséges, hogy a kézbesítés megkísérlése alkalmával szerzett értesülések szerint, vagy a bíróság egyéb tudomása szerint kilátás van arra, hogy a kézbesítés rövid idő multán sikerülni fog, a javaslat feljogosítja a bíróságot, hogy a gondnoknevezés előtt újból megkísérelhesse a kézbesítést.

Jegyzet. E §. szerint kell kézbesíteni a mulasztási ítéletet: 439. §.; az újrafelvételi kérelmet: 465., 468., 470. §§.; a fizetési meghagyásokat: 594., 610. §§.; a felmondást és a felhívást: 625., 627. §§.; az életközösség visszaállítására szóló végzést: 648. §., a választottbírósági ítéletet: 782. §.

Katonai személyek részére kézbesítés.

164. §. *A fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagja, valamint a rendőrség vagy a pénzügyőrség személyzetéhez tartozó egyén akár mint fél, akár mint tanu vagy szakértő, illetékes fellebbvaló hatósága utján idézendő meg; azonban sürgős esetben, ha fellebbvaló hatósága nincs helyben, utóbbinak egyidejű értesítése mellett, közvetlenül is megidézhető.*

Az idézést nem tartalmazó határozatok kézbesítése az első bekezdésben említett személyek részére a polgári kézbesítő közegek által történik, ha azonban a kézbesítés saját kézhez, vagy a 157. §. első bekezdésében említett személyek kezéhez nem történhetik, a kézbesítés teljesítése végett a fellebbvaló hatóságot kell megkeresni. A fellebbvaló hatóság a kézbesítés végett ezen az eseten kivül is megkereshető.

A megkeresést az elnök, illetőleg a kiküldött vagy a megkeresett bíró eszközli.

Mi. A 164. §. a katonai személyek részére való kézbesítésekre nézve különbséget tesz idéző és idézést nem tartalmazó határozat kézbesítése között. Minthogy az idézés a katonai szolgálat beosztását érinti, erről a fellebbvaló hatóságnak tudnia kell; de a katonai fegyelemre tekintettel, engedély nélkül nem is távozhatik a katona a szolgálatból, ezért az idézés rendszerint a katonai hatóság útján kézbesítendő; csak kivételesen, sürgős esetben, ha a fellebbvaló hatóság nincs helyben, pl. a katona szabadságon lévén, a bíróság székhelyén időzik, kézbesítheti azt a polgári kézbesítő, de a fellebbvaló hatóság egyidejű értesítése mellett. Megegyezik ez a bűnvádi perrendtartás 130. és 197. §-ával is. Idézést nem tartalmazó határozatot a polgári kézbesítő rendszerint minden akadály nélkül kézbesíthet: a 157. §. második bekezdésében szabályozott letétel és kifüggesztés útján történt értesítés helyébe azonban a fellebbvaló hatóság megkeresése lép, amelynek alkalmazásával a kézbesítendő irat könnyebben és biztosabban jut a cimzett kezébe. Éppen ezért a Pp. ezen az eseten kívül is megengedi, hogy a kézbesítés a fellebbvaló hatóság megkeresése útján történjék.

Jegyzet. „Fegyveres erő" értelme: 790. §. — E szabályok alkalmazandók a tanuidézésre is: 294. §.

Katonai épületekben kézbesítés.

165. §. *Katonai vagy katonailag megszállott épületben (hajón) kézbesítést csak az épület (hajó) parancsnokának értesítése után az általa kirendelt katonai személy jelenlétében szabad teljesíteni. Ha a parancsnok e célra katonai személyt nem rendelt ki, vagy a kirendelt katonai személy nem jelenik meg, ez a körülmény a kézbesítést nem akadályozza.*

Katonai vagy katonailag megszállott épületben (hajón) a fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatban álló tagjának szóló iratot — ha saját kézhez vagy a 157. §. első bekezdésében felsorolt valamely személy kezéhez nem kézbesíthető — az épület (hajó) parancsnokságának kell kézbesíteni.

Mi. A 165. §. a katonai épületekben való kézbesítést szabályozza s első bekezdése alkalmazandó még akkor is, ha nem katonai személynek kell a katonai épületben kézbesíteni. A katonai érdekek megóvása és nehézség elkerülése végett a kézbe-

sítésnek a parancsnok értesítése után az általa kirendelendő katonai személy jelenlétében kell történnie. Hasonló intézkedés van az 1881: LX. t.-c. 33. §-ában és az 1897: XXXIV. t.-c. 22. §-ában is. Ha a katonai épületben lakó katonai egyénnek nincs háznépe, a kézbesítés legcélszerűbben a parancsnokságnak való átadással teljesíttetik.

Kényszerkézbesítés.

166. §. *Ha az a személy, akinek kezéhez érvényesen kézbesíteni lehet, a kézbesítendő irat átvételét megtagadja, ez a kézbesítés hatályával nála hagyatik.*

Ha a megtagadásnak törvényes oka volt, a kézbesítés hatálytalan.

Mi. Mivel a Pp. 157—160. §-ai szerint a kézbesítés más személyek kezéhez is történhetik, a javaslat kiterjeszti ezt az intézkedést mindazokra a személyekre, akiknek kezéhez érvényesen kézbesíteni lehet.

A kézbesítési bizonyítvány.

167. §. *A kézbesítés kézbesítési bizonyítvány mellett történik.*

Kézbesítés olvasni nem tudó, vagy az irat nyelvét nem értő személy részére.

168. §. *Ha az a személy, akinek a kézbesítendő iratot átadták, olvasni nem tud, vagy az irat nyelvét nem érti, a kézbesítő neki a kézbesített irat lényeges tartalmát szóval is tudtul adja, és hogy ez meg történt, a kézbesítési bizonyítványban megjegyzi.*

Postára feladással történő kézbesítés.

169. §. *Ha a kézbesítésnek postára feladással kell történnie (155. §.), a küldemény borítékán feljegyzendő, hogy a kézbesítés a postára feladással ment végbe.*

A feladás megtörténtét és idejét ebben az esetben a bírósági iroda az iratoknál tanusítja.

Az irat átvétele bírósági irodában.

170. §. *Ha a kézbesítendő irat a kézbesítést közvetítő bírósági irodában van, az, akinek részére kézbesíteni kell,*

az iratot ott közvetlenül is átveheti, ha e célból a bírósági irodában jelentkezik és személyazonosságát igazolja.

Az átvétel elismerése ez esetben az iratoknál történik.

A kézbesítés körülményeire nézve a netáni hiányok a kézbesítő utólagos nyilatkozatával pótolhatók. (B. 31.004/87. Dt. XXIV. 356. l.), de szabálytalan a kézbesítés, ha a vétív nem a kézbesítéskor iratott alá. (C. 906. febr. 27. 1771. v. sz. P. T. LI. 200. l.)

A vétív hiányát a konzuli jelentés és a fél átvételi aláírásával ellátott postai vevény pótolja. (C. 902. szept. 9. 3167. M. XV. 456.)

A kézbesítő vevény a kézbesítésnek nem érvényességi kelléke, hanem csak közokirati bizonyító eszköz lévén, oly esetben, amikor a kézbesítő vevény eltünt vagy nem található, a kézbesítésnek szabályszerűen megtörtént volta egyéb bizonyító eszközökkel is kétségtelenné tehető. (B. 908. ápr. 29. 3572/1908. sz. a. Mj. Dt. II. 103.)

171. §. *A kézbesítést közvetítő bírósági iroda a kézbesítés szabályszerűségére hivatalból felügyel és az eljárás hibáinak orvoslása iránt intézkedik.*

Az a kézbesítő közeg, aki a kézbesítés szabályait meg nem tartja vagy késedelmesen jár el, négy pengőig, *ismétlés esetében* nyolc pengőig *terjedhető birsággal büntetendő. A birságot a kézbesítést közvetítő bírósági iroda jelentése alapján annak a bíróságnak az elnöke, illetőleg annak a járásbíróságnak a vezetője szabja ki, amelynek az irodája a megbizást adta.*

172. §. *Ha a postai közeg vagy a bejelentő hivatal nem tartja meg a kézbesítési szabályokat, fellebbvaló hatóságához kell fordulni.*

Mi. A rendbírság kiszabásának feltétele csak a kézbesítés szabályainak meg nem tartása. Ha a kézbesítő közeg vétkességével költséget okozott, a 435. §. szerint a perbíróság őt ennek megtérítésében is elmarasztalja. A postaszolgára e tekintetben megállapított kivételt a postai szolgálat különleges természete indokolja.

L. a 172. és 173. §. után. Pénzbírság: 791. §., összege: 63.800/1926.

Külföldön teljesített kézbesítés érvényessége.

173. §. *A külföldön teljesített kézbesítés érvényességét, ha a kézbesítés e törvény szabályainak megfelel, a kézbesítés helyének törvénye alapján nem lehet megtámadni.*

Mi. A locus regit actum elve alapján a kézbesítés érvényessége a kézbesítés helyének törvénye szerint bírálandó meg; azonban ellenkeznék a célszerűséggel és a nemzetközi jog elveivel, hogy a kézbesítés érvénytelen legyen akkor is, ha a kézbesítési hely törvénye szerint érvénytelen ugyan, de a magyar törvény szerint érvényes. A Pp. ennélfogva világosan kimondja, hogy az ily kézbesítést a hazai bíróság érvényesnek tekinti.

A külföldön történő kézbesítéseket és külföldi iratoknak belföldi kézbesítését az 1909: XIV. t.-cikkel becikkelyezett hágai nemzetközi egyezmény I. része (1—7. cikk) és a 9000/1909. IM. sz. végr. rend. II. része (3—17. §§.) szabályozzák. Kézbesítési megbízott Romániában: 1925: VI. t.-c. Kézbesítés Olaszországot illetőleg: 1927: I. t.-c. 6—12. c.

A S. H. S. királyságban kézbesítendő ítéletet az igazságügyminiszterhez kell felterjeszteni. Az ennek ellenére posta útján küldött ítélet átvételének megtagadása nem alkalmas a fellebbviteli határidő folyamatba tételére. (P. III. 3107/1926. Pdt. XII. 88.)

A főudvarnagyi bíróság alá tartozó, valamint a területenkívüliséget élvező személyek részére, továbbá ezek lakásában v. épületében történő kézbesítéseket a magyar főudvarnagyi bíróság elnöke, mint egyes bíró útján kell foganatosítani: 1909: XVI. t.-c. 12. §.

Idegen államok területenkívüliséget élvező itteni külképviseleti alkalmazottai részére vagy az ilyen személyek lakásán bárki részére kézbesítendő iratokat az igazságügyminiszterhez kell felterjeszteni kézbesítés végett. (25.744/1925. I. M. I. K. XXXIV. 537.)

A hirdetményi kézbesítés.

174. §. *Ha a kézbesítést ennek a fejezetnek egyéb határozmányai szerint a fél tartózkodási helyének ismeretlensége miatt, vagy más okból nem lehet teljesíteni, vagy ha a kézbesítés megkisérlése előre is eredménytelennek mutatkozik, a kézbesítés hirdetmény által történik.*

A hirdetmény által való kézbesítés megengedhetősége felől a perbíróság az érdekelt fél kérelmére határoz. Azt,

hogy a fél tartózkodási helye ismeretlen, valószínűvé kell tenni. Az elutasító határozat ellen felfolyamodásnak van helye.

Hirdetményi kézbesítésnek nincs helye: a fizet. megh. 594. §.; a váltómegh. 610. §.; a felmondás v. a felhívás: 625., 627. §§.; az életközösség visszaállít. kötelező végzés kézbesítése esetében: 648. §.

A Pp. 174. és 176. §-a értelmében hirdetmény útján kézbesítendő a keresetlevél, ha az alperes rendes lakásáról megszállott területre távozott, ahol bírósági végzéseket nem lehet kézbesíteni. (P. III. 2780/1922. Pdt. VIII. 3.)

Hirdetmény és ügygondnok útján való kézbesítés el nem rendelhető, ha az alperes lakhelye nem ismeretlen, a felperes az alperes kanadai lakhelyét pontosan megjelölte, a postai közlekedési lehetőség meg volt, sőt annak folytán, hogy Kanadában a magyar államnak főkonzulátusa van, a kézbesítés is ennek útján lehetséges volt, és nincs semmi perbeli adat arra, hogy a kézbesítés ennek dacára is lehetetlennek látszott. Ily esetben a Pp. 505. §. 2. pontja alkalmazandó. (Bpesti tábla 19. P. 8091/1928. Pdt. XIV. 60.)

175. §. *Ha bebizonyul, hogy a fél a keresetlevélben az ellenfélnek előtte tudvalevő tartózkodási helyét vagy az előtte ismeretes örökösöket elhallgatta, az egész eljárás, ha pedig a hirdetményi kézbesítést utóbb kérte, ez a kézbesítés és az ezt követő eljárás érvénytelen és a fél a költség megtérítésén felül* négyszáz pengőig *terjedhető pénzbirságban maarsztalandó. E következményeket a bíróság a felek meghallgatása után hivatalból végzéssel mondja ki.*

Ha a hirdetménnyel értesitett fél az eljárást akár kifejezetten, akár hallgatólag jóváhagyta, az eljárás érvénytelensége orvosolva van. Ez azonban a pénzbirság alkalmazását nem zárja ki.

Jegyzet. Pénzbírság: 63.800/1926. sz. r. (I. K. XXXV. 210.)

176. §. *A hirdetményi kézbesítést a bírósági iroda foganatositja.*

A hirdetményi kézbesítés a közlendő bírósági határozat és az irat külzete hiteles másolatának a bíróság hirdetményi táblájára való kifüggesztésével történik.

Ha idéző végzéssel ellátott keresetlevelet kell az alperesnek hirdetmény útján kézbesíteni, a bíróság az alperes részére ügygondnokot nevez ki és a keresetlevelet az idézéssel ennek is kézbesítteti, egyuttal pedig a kifüggesztésen felül hirlapi hirdetményt bocsát ki, melyben meg kell jelölni a perbíróságot, a feleket, a per tárgyát, a kitüzött határnapot és a kinevezett ügygondnokot.

A hirlapi hirdetményt a félnek a hivatalos lapban legalább egyszer közzé kell tennie. A perbíróság azonban elrendelheti, hogy a hirdetmény más, a körülményekhez képest külföldi hirlapokban is és a megállapitott időközben többször is közzététessék.

Ha a pertárgy értéke ezer pengőt meg nem halad, a hirdetés a hirlapi közzététel helyett a fél utolsó ismert lakhelyén vagy tartózkodási helyén a helyi szokásnak megfelelő módon történhetik.

Ha az idézést ügygondnoknak kézbesitették, a további kézbesitések, a hirdetményi kézbesités mellőzésével, az ügygondnok kezéhez történnek.

A 176. §. ut. előtti bekezdésében szereplő értékhatárt, mely eredetileg 200 korona volt, a 62600/1926. sz. rend. 500 pengőre, a Ter. 2. §. 4. pontja pedig 1931. január 1-től kezdve 1000 pengőre emelte fel. Hivatalos hirdetménynek közzététele: Ppn. 50. §.

A Pp. 174. és 176. §-a értelmében hirdetmény útján kézbesítendő a keresetlevél, ha az alperes rendes lakásáról megszállott területre távozott, ahol bírósági végzéseket nem lehet kézbesíteni. (P. III. 2780/1922. Pdt. VIII. 3.)

177. §. *Midőn a kézbesités hirlapi közzététellel is történik, a hirdetmény utolsó hirlapi megjelenésétől, a hirdetményi kézbesités egyéb eseteiben pedig a hirdetményi táblára való kifüggesztéstől számitott tizenötödik nap tekintetik a kézbesités napjának. A bíróság hosszabb határidőt is szabhat.*

Bírósági határozatok közzététele a hivatalos lapban. Azok a jogszabályok, amelyek egyes bírósági határozatoknak a hivatalos lapban való közzétételét szabják meg, a bíróság hivatalos nyelvén szövegezet eredeti határozatok kiadmányaira vonatkoznak, miért is a hirdetményi határidőket is csak ezeknek a határozatoknak közzétételétől lehet számítani, nem pedig az ezek-

kel párhuzamosan a 4044/1919. M. E. számú (Igazságügyi Közlöny XXVIII. évf. 314. l.) rendelet 11. §-a és az 1262/1920. I. M. számú (Igazságügyi Közlöny XXIX. évf. 1. l.) rendelet szerint az érdekelt személyek anyanyelvén készült fordítások közzétételétől, amelyeknek szövegével szemben eltérés esetében a magyar nyelvű határozat tartalma az irányadó. Nehogy a felek közzétételre alkalmatlan iratok beküldésével ügyük befejezését hátráltassák, a bíróságok vezetőinek gondoskodni kell arról, hogy a bírósági irodák a „Budapesti Közlöny" című hivatalos lapban való közzétételre szánt határozatkiadmányokon azoknak ezt a rendeltetését alkalmas módon az érdekelt felek anyanyelvén szembeötlően feltüntessék. (6664/1920. I. M. sz.)

Jegyzet. Rosszhiszemű hirdetményi idézés miatt az ítélet hatályon kívül helyezése a fellebbezési bíróság részéről: 505. §. 3. p.; a felülv. bíróság részéről: 540—543. §§.; perújítás: 563. §. 6. p., 564., 567. §§.

Mi. A hirdetményi kézbesítés a kézbesítésnek utolsó eszköze és csak akkor van helyén, ha a kézbesítés semmi más módon nem sikerül. Hogy mi okból nem sikerül a kézbesítés, az nem tesz különbséget. A Pp. nem szorítja a hirdetményi kézbesítést arra az esetre, mikor a fél tartózkodási helye ismeretlen, hanem más okból is helyet ad annak, pl. ha a fél elhalta miatt örököseinek kiléte ismeretlen, vagy ha a fél külföldön van és nem lehet neki kézbesíteni, mert pl. az iratot el nem fogadja, kényszerkézbesítésnek pedig nincs helye stb., szóval mindazokban az esetekben, amikor a kézbesítés máskép nem foganatosítható. A tartózkodási hely ismeretlenségét nem kell bizonyítani, elég valószínűvé tenni.

A 175. §. a kézbesítés érvénytelenségén és a költség megtérítésén felül pénzbírságot szab arra, aki rosszhiszeműen visszaél a hirdetményi eljárással, az ellenfélnek előtte tudva levő lakását vagy az előtte ismeretes örökösöket elhallgatta. Azok a súlyos hátrányok, amelyek a hirdetményi kézbesítésből eredhetnek, erélyes óvintézkedést követelnek.

Ha azonban a hirdetmény útján idézett fél az eljárást jóváhagyta, az eljárás érvénytelensége természetesen orvosolva van; a jóváhagyás hallgatólag is, pl. az eljárásba belebocsátkozással történhetik.

A hirdetményi kézbesítésnek két módját ismeri a 176. §. Egyik a hirdetmény kifüggesztése a bíróság táblájára, a másik pedig ezenfelül ügygondnok kinevezése s a hirdetmény hírlapi közzététele.

Ha a hirdetményi kézbesítés oka a per folyamán állott be, akkor a fél már tudott a perről és módjában állott a bírósággal az érintkezést fenntartani; ha perével nem törődik, pl. a bíróságot vagy ellenfelét lakásának változásáról nem értesíti, ennek következményét magának tulajdoníthatja. Ebben az esetben te-

hát elég a hirdetmény kifüggesztése. A csődtörvény 76. §. a csődeljárás folyamában általában megelégszik a kézbesítés helyett a határozat kifüggesztésével. A keresetlevélnek az alperes részére kézbesítése esetében azonban ez a mód nem elégséges. Ekkor az alperes a perről még nem tud s így a fokozott óvatosság, a kifüggesztésen felül a hirdetmény hirlapi közzététele s ügygondnok kinevezése indokolt.

Minthogy hirdetményi kézbesítésnek a 174. §. szerint csak akkor van helye, ha a kézbesítés másként nem eszközölhető, a hirdetményi idézés a 163. §. szerint a gondnok kezéhez történt kézbesítés esetében természetesen nem szükséges.

Csekély értékű perekben a hirlapi közzététel aránytalan költséget okozna, célszerű tehát azt mellőzni s olcsóbb, a helyi szokásnak megfelelő módon, pl. dobszó útján közzététellel helyettesíteni.

A hirdetmény közzétételével és ügygondnoknevezéssel történő kézbesítésnek akkor is helye van, amikor az irat a javaslat szerint úgy kézbesítendő, mint a keresetlevélben hozott idéző végzés az alperesnek, kivéve, ha a törvény másként rendelkezik, pl. a 610. §. esetében.

A 177. §. a kézbesítésnek a hirdetményi kézbesítés esetében irányadó időpontját állapítja meg.

1874: XXXIV t.-c. 51. §. Ha az ügyvéd a bíróság által a per folyama alatt gondnokul rendeltetik: a megbízást elfogadni köteles, az 50. §. *a—e)* alatt felsorolt esetek kivételével. (Az *a), b)* p. az érdekeltségre, *c)* p. az ellenfél képviseletére, *d)* p. az ügyv. lakhelyén kívüli bíróság előtti képviseletre, *e)* p. az ily képviseletekkel aránytalan megterhelésre vonatkozik.)

1884. nov. 22-én 51.583. sz. igazs. min. rend. (Mars. III. 500.) szerint az 1874: XXXIV. t.-c.-ből folyólag az ügyvéd köteles a gondnoki megbízást elfogadni és az ügyvédi tiszt természetéből folyik, hogy az ügyvéd, ha közérdekű ügyekben gondnokká neveztetik ki, munkadíjelőleget nem követelhet az irodaátalányból s ilyen részére nem utalványozható.

Negyedik fejezet.

Perfelvételi tárgyalás.

Mi. A szóbeli perben az eljárás a szóbeli tárgyalásban összpontosul. A felek közvetlen egymásutánban szolgáltatják a peranyagot a szóbeli tárgyaláson. A szóbeli perbeszédek száma nincs megszabva, a tárgyalás addig tart, amig az ügy kimerítve nincs. A perbeszédek tartalma formához nincs kötve, a tárgyalás végéig minden tényállítás és bizonyíték előadható. Ha az eljárás az anyagi igazságot ki akarja deríteni, ez másképen nem lehet. A per ennélfogva mint egységes egész jelentkezik és nem

oszlik szét részekre, mint az írásbeli eljárásban. De ezzel egyszersmind előáll az a veszély, hogy a tárgyalás megoldhatatlan gombolyaggá válik, amelynek fonalai kisiklanak a bíróság kezéből. Nem kisebb az a veszély sem, hogy a per anyaga nem lesz egy tárgyalás keretébe szorítható, halasztás halasztás után következik és ezzel a szóbeliség és a közvetlenség előnyeinek nagy része is kárbavesz. Az írásbeli előkészítés csak részben segít ezen a bajon. Ha az érdemleges tárgyalás sikerét biztosítani akarjuk, akkor abból *ki kell zárni mindazt, ami külön elintézhető*, hogy a tárgyalást a nagy anyag ne terhelje túl. A peranyag egy részének különválasztásával arra is kell hatni, hogy a bíróság helyesen oszthassa be munkaidejét és hogy a helytelen munkabeosztás ne vezessen halasztásokra.

A Pp. ezeket a szükségleteket tartja szem előtt, midőn *a tárgyalást két részre osztja: a perfelvétel és az érdemleges tárgyalás szakára.* Mindegyik külön határnapon történik, *amelyek közt bizonyos határidő telik el. Ez alatt* a határidő alatt *történik az érdemleges tárgyalásnak írásbeli előkészítése.*

Ez a kettéosztás a per alapfogalmaiból indul ki. A pert, hogy az lefolyhassék, előbb létre kell hozni. A perben ennélfogva két tényálladékkal találkozhatunk, t. i. a pernek és a perbevitt jognak a tényálladékával. *A perben előforduló cselekmények* ennélfogva szintén *kétfélék, t. i. vagy a per létrehozására, vagy pedig a per folytatására, az érdemre vonatkoznak.* Ez a dualizmus nagy jelentőséggel bír, mert a per lényeges tényálladékának hiánya egészen más következményekkel jár, mint a perbevitt jog tényálladékának hiánya. Az előbbi pergátló akadály és mint például az alkalmas pertárgynak, a perképességnek, a perbeli cselekvőképességnek, a törvényes képviseletnek, a bíróság szabályszerű alakításának, hatáskörének, illetékességének hiánya a per megszüntetését, míg az utóbbi a kereset érdemleges elutasítását eredményezi.

Ebből kitűnik, hogy a perben az *első kérdés az, vajjon megvan-e a per tényálladéka* és nem akadályozza-e valamely pergátló körülmény a per létrehozását. Csak e kérdés igenleges eldöntése után lehet az úgy érdemére áttérni. A per tehát a dolog természete szerint két szakra oszlik, melyeknek tárgya különböző. Ez a két szak: 1. a perfelvétel, mint a per létrehozásának a szaka; 2. az érdemleges tárgyalás, mint a per folytatásának a szaka.

A Pp. a caesurát a következő módon viszi keresztül.

A keresetlevélre a bíróság az alperest rövid, a távolság szerint nyolc, vagy tizenöt napi (sürgős ügyekben megrövidíthető) időközzel perfelvételre idézi (145. §.). *A perfelvételi határnapon* a pergátló kifogásokon kívül el kell intézni azokat az ügyeket, amelyekben mulasztás, elismerés, elállás vagy lemondás alapján kell határozatot hozni és amelyekben egyezség

létesül. Ha az ügy ilykép el nem intézhető, sem elállás vagy perakadályok miatt meg nem szűnik, akkor a perfelvételi tárgyalás *a perbebocsátkozásra szorítkozik.* A pergátló kifogásokat nyomban le kell tárgyalni és ha a bíróság azoknak nem ad helyt, vagy ha alperes ily kifogással nem élt, az alperes érdemleges ellenkérelmét köteles előadni. Ezzel a perfelvételi tárgyalás ki van merítve. A bíróság az érdemleges tárgyalásra mintegy harminc napos (sürgős esetekben megrövidíthető) időközzel újabb határnapot tűz ki (191. §.) és ebben a tárgyalási időközben a felek az érdemleges tárgyalást írásban előkészítik. Ha azonban a tárgyalási időköz tizenöt napnál rövidebb, akkor a bíróság határozza meg, hogy van-e előkészítő iratok közlésének helye, vagy nincs. (195. §.)

Az eljárás gyorsítása céljából megengedi a Pp., hogy a bíróság abban az esetben, ha a pergátló kifogások fölött az első perfelvételi tárgyaláson nem határozhat, a felperes kérelmére a folytatólagos perfelvételi tárgyalás határnapját az érdemleges tárgyalásra is tűzze ki. (181. §.) A felek közös kérelmére vagy sürgős ügyben pedig a bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon is megtarthatja. (191. §.) Ezt kiegészíti a Te. 13. §-a, amely szerint „a bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon sürgősség esetén kívül is köteles megtartani abban az esetben, ha az érdemleges tárgyalás előkészítése nem mutatkozik szükségesnek".

Az előnyök, amelyek a pernek ilyen szerkezetéből várhatók, a következők: Miután *a perfelvételi tárgyalást nem kell előkészíteni, az igen kevés időt vesz igénybe,* a bíróság tehát azt *rövid határidőre tűzheti ki. A felperes gyorsan kaphat makacssági ítéletet* és egyesség vagy elismerés esetében gyors véget ér az ügy. A pergátló kifogásokat a legrövidebb idő alatt elintézik, ami az alperest a huzavonát célzó ilyen kifogásoktól vissza fogja tartani. Az alperes kénytelen idejekorán, jóval az érdemleges tárgyalás előtt ügyvédet vallani, aki azután az érdemleges tárgyaláson nem mentheti magát azzal, hogy felétől az utolsó pillanatban kapta a megbízást és így a tárgyalásra elő nem készülhetett, sem azt elő nem készíthette. Nélkülözhetővé teszi a makacssági ítélettel, egyességgel, elismeréssel vagy elállással végződő, valamint a pergátló kifogás következtében megszüntetendő perekben az előkészítést, aminek következtében az eljárás olcsóbbá válik. Sőt, ha az ügy egyszerű és sürgős vagy ezenkívül is ha az előkészítés szükségtelennek mutatkozik (Te. 13. §.), szintén elmarad az előkészítés, s a bíróság az ügyet a perfelvételi tárgyaláson érdemben is letárgyalja.

Nemcsak a felekre, hanem a bíróságra is nagy előnyökkel jár a pernek ez a menete. Miután a perfelvételi tárgyaláson az

érdemleges ügyek különválnak a többiektől és a *bíróság* már a kérelemből és ellenkérelemből, esetleg a felek rövid, tájékoztató kikérdezéséből *kiveheti, hogy az érdemleges tárgyalás hosszabb vagy rövidebb időt fog-e igénybe venni,* a tárgyalásokat kellően beoszthatja olykép, hogy egyenletesen lesz elfoglalva. Miután a perfelvételi tárgyaláson véget érő ügyekben előkészítő iratok nem lesznek, a bíróság fel lesz mentve attól is, hogy azokkal ezekben az esetekben foglalkozzék.

A perfelvételi tárgyalás caesuráját a Pp. csak a törvényszéki eljárásban juttatja teljesen érvényre. *A járásbírósági eljárásban már az első idézés a per felvételére és az érdemleges tárgyalásról szól. (142. §.).* A pergátló kifogásokat ugyan itt is előzetesen és együttesen kell előadni és külön határozattal eldönteni (180., 181. §.), de a határozat ellen külön fellebbvitelnek nincs helye és a bíróság rendszerint nyomban folytatja a tárgyalást az ügy érdemében, ha a pergátló kifogásokat elvetette, vagy ha az alperes perbe bocsátkozott (181., 191. §§.). Az ennek az oka, hogy a járásbírósági eljárásban írásbeli előkészítésre nincs szükség, (l. azonban a Pn. 5. és a Te. 15. §-át a járásbírósági előkészítő iratokról!) és a bíróság munkabeosztása sem oly döntő ok, amely külön perfelvételi napot indokolttá tenne; azonban a 191. §. ut. bek. szerinti bírósági eljárás különben is annyira hajlékony és simulékony, hogy a bíróság kötelező caesura nélkül is érvényre juttathatja azokat az előnyöket, amelyek azzal együtt járnak. A bíróságot bizonyos, a felek érdekében felállított korlátok között az érdemleges tárgyalás külön megtartására feljogosítja.

Jegyzet. A perfelvételi caesura előnyeit a Jüsz. 39. és 40. §-a a járásbírósági eljárásban is biztosítja. (L. a 142. §. kapcsán.)

A kereset előadása.

178. §. *A perfelvételi tárgyalás kezdetén a felperes keresetét (129. §. 3. pont) adja elő.*

A felperes keresetének előadásában az idézéssel közölt keresetlevél tartalmához nincs kötve.

Ha a felperes kijelenti, hogy a keresetlevélben közölt keresetéhez ragaszkodik, a kereset szóbeli előadása vagy felolvasása csak annyiban szükséges, amennyiben a bíróság elrendeli.

Ha a felperes a keresetlevélben közölt keresetétől el akar térni, köteles keresetét a törvényszéki eljárásban a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékelés végett a bíróságnál

leteendő iratból — figyelmen kivül hagyás terhe alatt — felolvasni.

A járásbirósági eljárásban a határnapon előadott keresetnek az idézéssel közölt keresetlevéltől való eltéréseit, ha a felperes írásban be nem mutatta, hivatalból föl kell venni a tárgyalási jegyzőkönyvbe.

Mi. Minthogy a keresetlevél abban a részében is, amely a keresetet közli, csak előkészítő irat, ennélfogva a tárgyalásnak a kereset előadásával kell kezdődnie. A Pp. szerint a perfelvételi tárgyaláson a felperes keresetét szóval vagy felolvasással adja elő, az alperes pedig ellenkérelmét írásból felolvassa.

A Pp. szabályként megkívánja, hogy a kereset a perfelvételi tárgyaláson szóval ismételtessék, ezt a szabályt azonban nem tekinti feltétlennek. A keresetlevélben foglalt kereset teljes, szóbeli ismétlése vagy felolvasása sok esetben céltalan formaság volna akkor, ha a felperes attól el nem tér és ha mind az alperes, mind a bíróság ismeri azt. Szintén felesleges gyakran a kereset felolvasása, ha az alperes a perfelvételi tárgyaláson nem jelenik meg és a felperes ezen az alapon kér ítéletet. Ezekben az esetekben rendszerint elegendő lesz, ha a felperes kijelenti, hogy a közölt keresethez ragaszkodik. — A Pp. azonban fenntartja a bíróságnak azt a jogot, hogy szükség esetében elrendelje a kereset szóbeli előadását vagy felolvasását, ami néha szükséges lehet, pl. ha a kereset nem világos, vagy ha az alperes részben elismerésben van, avagy pergátló kifogást terjeszt elő, vagy pedig ha hivatalból észlelendő pergátló körülmény forog fenn.

A keresetlevélnek abból a jellegéből, hogy az előkészítő irat, következik továbbá az is, hogy a felperes a keresetlevélben közölt keresetétől az alperes perbebocsátkozása előtt eltérhet. Nehogy azonban a per ilyenkor biztos alapját elveszítse, a felperes változtatott keresetét a törvényszéki eljárásban iratból felolvasni és az iratot a jegyzőkönyvhöz mellékelni köteles; amennyiben ennek a kötelezettségnek nem felel meg, a bíróság a kereset megváltoztatását figyelembe nem veszi.

Halasztás a keresetre való nyilatkozás végett.

179. §. *A bíróság az alperes kérelmére a keresetre való nyilatkozás végett halasztást köteles adni, ha úgy találja, hogy az előadott kereset az alperessel éppen nem, vagy nem idejekorán, vagy nem a 129. és 133. §. szerint volt közölve, s az alperes e miatt a perfelvételre elő nem készülhetett.*

A halasztás költségét a 431. §. értelmében a felperes viseli. Annak megítélését, vajjon eléggé idejekorán közölték-e alperessel a keresetet arra, hogy a keresetre való nyilatkozás végett a perfelvételre előkészülhessen, a Pp. 179. §-a az elsőfolyamodású bíróság belátására bizza: az elsőbíróságnak a halasztást megtagadó végzése tehát fellebbviteli panasz tárgyává nem tehető. (P. VIII. 2670/1920. Pdt. VI. 23.)

A pergátló kifogások.

180. §. *Ha az alperes pergátló kifogásokat akar tenni, ezeket a kereset előadása után perbebocsátkozása előtt együttesen kell előadnia, és azokkal utóbb csak annyiban élhet, amennyiben oly akadályokra vonatkoznak, amelyeket a bíróság az ítélethozatal előtt az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe venni köteles, vagy amennyiben az alperes nyomban valószínűvé teszi, hogy kifogásait korábban hibáján kivül nem érvényesithette.*

Pergátló kifogások:

1. hogy a kereset érvényesítése egyáltalában nem tartozik a polgári perutra, vagy hogy külön eljárásnak van fenntartva;

2. hogy törvény szerint a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie;

3. hogy a per nem tartozik a bíróság hatáskörébe, vagy hogy a bíróság nem illetékes;

4. hogy az ügyben választott bíróságnak kell eljárni;

5. a perfüggőség kifogása (147. §.);

6. hogy a felek valamelyikének nincs perképessége, illetőleg hogy törvényes képviselője mellőzve van, vagy nincsen igazolva;

7. hogy a felperes a megelőző eljárásnak a 186. és a 439. §. alapján megállapitott költségét a törvény értelmében meg nem téritette;

8. hogy a felperes a perköltségre nézve biztositékot nem adott (124—128. §.).

Az 1., a 2., az 5. és a 6. pontban emlitett pergátló körülményeket, valamint a jelen törvényben meghatározott esetekben a 3. pontban emlitetteket is, az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe kell venni.

A polgári pernek, mint egyfelől a felperes és az állam (bíróság), másfelől az alperes és az állam közötti *közjogi* viszonynak megvannak a maga létrejöveteli előfeltételei. *Perelőfeltétel* nevezetesen, hogy meglegyen az *alkalmas pertárgy* — vagyis olyan ügy, mely polgári perútra tartozik, illetve nincs véglegesen vagy megelőzően külön eljárásnak fenntartva, 180. §. 1. és 2. — az eldöntésére *hivatott* — vagyis az illető ügyre kiterjedő állami jurisdictióval (Pp. 9. §.), továbbá hatáskörrel és illetékességgel (Pp. 180. §. 3.) rendelkező — *bíróság* és meglegyenek az alkalmas — tehát perképes — (180. §. 6.) *felek*. Ha ezek a perelőfeltételek megvannak is, a per mégsem jöhet létre akkor, ha olyan tények jönnek közbe, amelyek mint *perakadályok* a per megalapítását kizárják. Ilyen perakadály a választott bírósági szerződés fennforgása (180. §. 4.), a perfüggőség (180. §. 5.), továbbá az, hogy a felperes a megelőző eljárás költségeit nem térítette meg (180. §. 7.), illetve, hogy a perköltségre biztosítékot nem adott (180. §. 8.). A perelőfeltétel hiánya épp úgy, mint a perakadály fennforgása a per (az eljárás) megszűntetését eredményezi. A 180. §. a perelőfeltételeket és a perakadályokat együtt sorolja fel „pergátló kifogások" gyűjtőnév alatt, ami nem egészen szabatos, mert: 1. A perelőfeltételek és perakadályok megkülönböztetésének nemcsak elvi szempontból, hanem a bizonyítás tekintetében is megvan a jogosultsága, amennyiben csak a perakadályok bizonyítása terheli az alperest. 2. A pergátló körülményeket bizonyos esetekben a bíróság nem csupán a fél kifogására, hanem hivatalból veszi figyelembe (Pp. 10—12., 50., 75., 141. §§., 180. §. ut. bek., 443. §. 1., 499., 522., 540., 585. és 759. §§.). Vannak olyan valódi, tehát a per megszűntetését eredményező pergátló körülmények, amelyeket a 180. §. nem sorol fel: így az, hogy a H. T. 77. §-a alapján indított házassági bontópert nem előzte meg a Pp. 648. §-a szerinti eljárás (K. III. 1635/1917. Pdt. III. 192.), továbbá ha a magyar állam bíróságának bizonyos ügyekre, mint pl. Pp. 9. §-a értelmében külföldi államok elleni perekre nincs joghatósága. Vannak a per tényálladékának egyéb hiányai is, amelyeket a Pp. nem tekint pergátló kifogásoknak, mert vagy processzuális jellegűek ugyan, de más módon orvosolandók és nem vezetnek a per megszűntetésére (mint pl. a bíróság szabálytalan alakulása vagy érdekeltsége, az idézésnek, a kézbesítésnek s a keresetlevélnek hiányai, a keresetváltoztatás (188. §.), a kötelező ügyvédi képviseletnek vagy meghatalmazásnak hiánya (110. §.), a rosszhiszemű hirdetményi idézés), vagy az ügy érdemére tartozó és így végeredményben elutasító ítéletet eredményező körülményeknek tekintetnek, mint pl. a kereshetőségi jog hiánya, az időelőttiség, az ítélt dolog (411. §.), az elévülés vagy az is, hogy a felperes a valamennyi érdekeltre nézve csak

egységesen eldönthető jogviszonyban szereplő személyek egy részét nem vonta perbe (exceptio plurium litis consortium).

A pergátló kifogások általában.

Az esetleg pergátló kifogás előterjesztésére alkalmas körülményeknek szabatos kérelem nélküli puszta felemlítése pergátló kifogásnak nem tekinthető. (Rp. II. 782., 1915. jan. 27. Pdt. I. 200.)

A fél percselekményének a bíróság nem tulajdoníthat olyan jelleget és célzatot, amelyet attól a fél maga kifejezetten megtagad: ha tehát az alperes a felperest mint külföldi honost perköltségbiztosíték adására kéri kötelezni, de kifejezetten kijelenti, hogy ezt a kérelmet nem pergátló kifogásként terjeszti elő, a bíróságnak nincs joga azt mint pergátló kifogást elbírálni. Ha mégis így jár el, ez a legszélesebb körű perorvoslatra és ezzel a per elnyújtására alapot nyújtván, nem az alperesre, hanem a felperesre sérelmes. (P. VIII. 2670/1920. Pdt. VI. 23.)

A felmerült költségeknek a peres felek közötti kölcsönös megszüntetését az teszi megokoltá, hogy az alperes pergátló kifogást nem emelt és a költség felszaporodására evvel a magatartással okot adott. (P. VI. 6463/1914. Pdt. II. 109. sub II.)

Ha az egyéni cég pergátló kifogás emelése nélkül már perbebocsátkozott, a vele együtt alperesként perbevont cégtulajdonos a Pp. 180. §. utolsó bekezdése alá nem eső pergátló kifogást hatályosan nem emelheti. (Bpesti kir. tábla P. II. 3642/1917. Pdt. III. 191.)

Ügyvéd elleni panaszos ügyben nincs helye pergátló kifogásnak. (Bpesti tábla. P. 6495/1915. Pdt. I. 323.)

Nem pergátló, hanem érdemleges kifogások.

Amennyiben a jelzálogjog érvényességének kérdése, vagyis az, hogy érvényes zálogjog nincsen, más hatóság előtt esetleg folyamatban levő eljárásnak a tárgya, ez nem mint pergátló akadály, a kereset megindítását zárja ki, hanem mint kereseti jogalaphiány a kereset elutasítását vonja maga után. (K. 901. nov. 19. I. G. 391. J. K. 902. 11.)

Nem hatásköri, hanem érdemi kérdés az, hogy a lóversenyen történt fogadásból származó vitás követelések mennyiben érvényesíthetők azzal a jogszabállyal szemben, amely a szerencseszerződések bírói úton való érvényesítését kizárja. (B. 1900. okt. 18. I. G. 183. T. V. 17.)

Ha valamennyi érdekeltre nézve csak egységesen eldönt-

hető jogviszonyban szereplő urbéresek egy részét nem vonták perbe, ez nem pergátló, hanem érdemi kifogás, mely a kereset elutasítását vonja maga után. (K. 2283/920. Ptt. II. 47. *Ellenkező:* A per érvényes létrejöttéhez megkívánt és a per bármely szakában hivatalból vizsgálandó előfeltételek közé tartozik az is, vajjon a per tárgyában érdekelt minden fél perbe vonatott-e vagy sem? Hivatalból megszűntetendő tehát a közösség-megszüntetési per, ha a tkv-ben bejegyzett utóörökös perbe nem vonatott. (P. V. 397/1921. Pdt. VII. 112.)

Amidőn a tulajdonközösségnek bírói árverés útján való elrendelése peres eljárás útján szorgalmaztatik, az ily tárgyú pert az összes telekkönyvi tulajdonostársak ellen kell megindítani. (P. V. 6755/1927. Pdt. XIV. 26.)

I. Valamely érdekelt alpereskénti perbevonásának elmulasztása a felülvizsgálati eljárásban már nem pótolható; de helye van a tárgyalás felfüggesztésének ama per befejezéséig, amelyben az ugyanazon hagyatékra igényt tartó összes felekre kihatóan eldöntést nyer az a kérdés, hogy a hagyatékban van-e anyagi ági érdek, s az mennyiben nyerhet kielégítést. (P. I. 7187/1927. Pdt. XIV. 66.)

I. Sem a VHT. 197. §-a, sem más törvényes jogszabály nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely szerint a sorrendi tárgyaláson az egyik hitelező által tett kifogás folytán perre utasított másik hitelező a pert meg nem indíthatná a kifogást tevő hitelező ellen az elárverezett ingatlan tulajdonosának, a perre utasított hitelező személyes adósának, egyidejű perbevonása nélkül. Sőt amennyiben az utóbbi a követelést nem kifogásolja és ennek folytán vele szemben a hitelező perre nem utasíttatott, a tulajdonos (egyben személyes adós) perbevonására jogi szükség nincs is. (P. VI. 5960/1928. Pdt. XIV. 123.)

Az a körülmény, hogy az érseki uradalommal kötött haszonbérleti szerződésnek a haszonbérlő részéről másra történt átruházása a vallás- és közoktatásügyi miniszter útján jóváhagyást nem nyert, esetleg a szerződés átruházása hatályának terjedelmére s így az ügy érdemére birhat befolyással, azonban az 1. pontban meghatározott pergátló kifogás alapjául szolgálhat. (K. 1902. jan. 29. I. G. 522/901. F. VII. 300.)

Annak megvizsgálása, hogy a lakásügyi hatóság intézkedéséből kifolyólag lehet-e kártérítési igényt érvényesíteni, nem a pergátló kifogásra, hanem az ügy érdemére tartozik. (P. IV. 17/1921. Pdt. VII. 49.)

Az ipartörvény 176. §-ában megszabott záros határidő elmulasztása nem pergátló körülmény, hanem a per érdemére vonatkozó kifogás alapjául szolgál. (Bpesti tábla P. II. 7229/1916. Pdt. IV. 28.)

Az 1923: VII. t.-c. 48. §-a kimondja ugyan, hogy a köztar-

tozások behajtására irányuló közigazgatási úton vezetett végrehajtás esetén lefoglalt dolgoknak a végrehajtási zár alól való feloldását célzó (igény) keresetnek a törvényben meghatározott előfeltételek fennforgása mellett bizonyos esetekben helye nincs; azonban a most idézett törvény nem rendelkezik akként, hogy az érintett kereset érvényesítése nem tartozik polgári perútra, vagy hogy az külön eljárásnak van fenntartva: ez a kérdés tehát a per érdemére tartozik. (P. V. 7172/1926. Pdt. XIII. 21. sub I.)

A 180. §. 1. pontjához (a polgári perútra nem tartozó és a külön eljárásra utalt ügyek).

Ez a pergátló körülmény — mely mindhárom fokon — és pedig a hatásköri kifogás jogerős elvetése után is (4626/1914. Pdt. I. 272.) hivatalból (180. §. ut. bek., 540. és 542. §.) vizsgálandó —, akkor forog fenn, ha az ügy: 1. a polgári bírósághoz tartozik ugyan, de *perenkívüli eljárásra* van utalva (Bp. tábla P. 13102/1915. Pdt. II. 12.); 2. *közigazgatási hatóság*, 3. *külön (rendkívüli) bíróság* vagy 4. *büntetőbíróság* elé tartozik. Ami mindenekelőtt a *polgári perenkívül eljárást* illeti, ennek a pertől való fogalmi elhatárolása meglehetősen vitás (l. Magyary Perjog II. kiad. 16—21. l. és Kovács: Kommentár II. kiad. 25—30. l.). A külső ismérvek (hogy rendszerint kereset helyett kérvénynyel indul és ítélet helyett végzéssel döntetik el) egymagukban nem lévén döntőek, általában azt lehet perenkívüli eljárásnak tekinteni, melyből a polgári per valamelyik fogalmi eleme hiányzik. Ilyen a felek kétoldalú meghallgatása, mely a perenkívüli eljárásoknál szabályként hiányzik. Ilyen továbbá, hogy a perenkívüli eljárást befejező határozatnak rendszerint nincs anyagi jogereje, vagyis rendszerint a törvény rendes útjára lehet még fordulni. A perenkívüli (illetve külön) eljárásokat — amelyek egy részével, úgyszintén a *külön (rendkívüli) bíróságokkal* is a II. kötetben foglalkozunk — itt nem tartjuk szükségesnek felsorolni s csak azt jegyezzük meg, hogy „a Pp.-ban szabályozott külön eljárások közül egyedül a XIV. és XV. címben szabályozott holtnaknyilvánítási és okiratmegsemmisítési ügyek azok, amelyek nem keresettel teendők folyamatba, amelyekben tehát a keresettel szemben a pergátló kifogás arra alapítható, hogy az ügy nem polgári perútra, hanem külön eljárásra tartozik". (Kovács i. m. 527. l.) — *Magánjogi igények tekintetében büntetőbírósági hatáskört* állapítanak meg: 1896: XXXIII. t.-c. 5—7. §. 488—490., 584., 587., 589. §§.; a katonai büntetőbíróság tekintetében 1912: XXXIII. t.-c. 404. §. — Büntetőbíróság által megítélhető kártérítés: 1878: V. (Btk.) t.-c. 198., 292., 311. §§.; 1914: XIV. t.-c. (sajtótv.) 39., 49. §§.; 1914: XLI. t.-c. a becsület védelméről 28. §.; 1883: XXV. t.-c. (uzsora tv.) 8. §. Rendőri büntetőbírósági eljárásban érvényesíthető ma-

gánjogi igények: 65000/909. sz. r. 43., 47., 236., 248—250. §§. (I. K. 1900. 9. sz. mell.); 1894: XII. t.-c. 108. §.

Abból a célból, hogy megközelítően tiszta képet kaphassunk arról, hogy a Pp. 180. §. 1. pontjában írt pergátló körülmény mikor forog fenn vagyis, hogy a törvény törvényerejű rendeletek és a bíróságoknak (köztük elsősorban a Hatásköri Bíróságnak), valamint a közigazgatási hatóságoknak gyakorlata minő ügyeket utasít: 1. polgári perútra azaz a rendes bíróságokhoz, 2. bírói, de perenkívüli eljárásra, 3. a külön (rendkívüli) bíróságokhoz és illetve 4. a közigazgatási hatóságok elé — az alábbiakban erre vonatkozólag egy összeállítást közlünk, melynek beosztása a következő:

A) Törvényi rendelkezések, amelyek egyes ügyeket a polgári rendes bíróságokhoz utasítanak (311. l.). B) Törvényi rendelkezések, amelyek egyes ügyeket közigazgatási útra utasítanak 313. l.). C) Törvényi rendelkezések, amelyek magánjogi ügyeket részben a bíróságok, részben a közigazgatási hatóságok döntése alá bocsátanak (315. l.). D) A polgári perút megengedettségének, illetve kizártságának és a külön eljárásra tartozásnak megállapításánál irányadó általános alapelvek (316. l.). E) Az egyes konkrét ügyek áttekintése polgári perútra, illetve külön eljárásra tartozásuk szempontjából. (318. l.). Az egyes ügycsoportok összefoglaló átnézetét l. 318. l.

A) Törvényi rendelkezések, amelyek egyes ügyeket a polgári rendes bíróságokhoz utasítanak:

1. a görög-keleti hitközségekben a hivek közt a templomok s az azokhoz tartozó egyházi vagy alapítványi javak és iskolák iránt felmerülő vitás kérdések, úgyszintén a két metropolita különválásából eredő mindennemű követelések valamely Ő Felsége által kirendelendő kir. törvényszék elé. (1868: IX. 8. §., 1881: XXV. 1. §.); 2. a bíró vagy kir. hivatalnok elleni kártérítési kereset (1871: VIII. 68. §.); végrehajtóra nézve: 1871: LI. t.-c. 20. §.; 3. az írtványoktól járó szolgáltatások behajtása (1871. évi LIV. 15. §.); 4. az ügyvéd ellen kötelességszegés miatt emelt panasz azon törvényszék elé, amelynek kerületében a panaszlott ügyvéd lakik (1874. évi XXXIV. 66. §.); kártérítés (71. §.); 5. a kir. közjegyző elleni kártérítési kereset (1874. évi XXXV. 1888. §.); 6. ha a kir. közjegyző a törvényszerű díjat elégtelennek tartja és a magasabb díj tekintetében egyesség nem létesül, e díj összegének meghatározása a közjegyző személyes bírósága elé (id. törv. 199. §.); 7. a kézbesítésből eredő kárkeresetek (1875: X. 6. §.); 8. az elmebetegség megállapítása magántébolydákban és kórházakban levő tébolydai osztályokba végleges felvétel céljából (Ppé. 19., 20. §§.); 9. a kiskorúság meg-

hosszabbítása (1877: XX. 9. §.); 10. a teljeskorúság kimondása a kiskorúság meghosszabbítása után (1877: XX. 9. §.); 11. a gondnokság alá helyezés bizonyos esetekben (1877. évi XX. 31. §.; 1885: VI. 1. §.); 12. a törvénytelen gyermek tartását és nevelését tárgyazó kötelezettség, törvényes gyermek tartása (Ppé. 21. §.); 13. a gyám számadásának előterjesztésére való kötelezés (1877: XX. 124., 125. §§.) és az önjogosultnak vagy jogutódjának a volt gyám vagy gondnok ellen, valamint a gyámhatósági tagok ellen indított perei (1877: XX. 135.) és 137. §§.); 14. laktanya átengedéséből eredő kárpótlási igény (1879. évi XXXVI. 35. §.); 15. a kártalanítási eljárás kisajátításnál (1881: XLI. 4. fejezet és 7. fejezet 93. §.); 16. a vadászati kihágások által okozott költségek és közvetlen károk megtérítése, ha bővebb bizonyítási eljárást igényel, vagy ha a kihágás feletti ítélet hozatalát késleltethetné (1883: XX. 45. §.); vad okozta kár (7. §.); 17. az adótartozás miatt történt foglalásokból eredő igényperek (1923: VII. t.-c. 48. §. 7. bek.); 18. a szerzői jogi tv. alá eső magánjogi igény, bűntetés, elkobzás (1921: LIV. t.-c. 25—30. §§.); 19. az iparhatósági telepengedély fölötti tárgyaláson oly kifogások, melyek magánjogi címeken alapulnak (1884. évi XVII. 28. §.); 20. ha a postatakarékpénztár betétkönyvecskéje elvész és a hirdetményi határidőn belül arra más is igényt támaszt (1885: IX. 21. §.); 21. vízhasználat vagy vízi munkálat engedélyezése alkalmából nyújtandó kártalanítási összeg megállapítása (1885: XXIII. 170. §.); 22. az alispánnak (polgármesternek) az ártérfejlesztési munkálat, osztályozás és kivetési kulcsra vonatkozó határozatában meg nem nyugvó fél orvoslása (1885: XXIII. 108. §.); hasonló rendelkezést tartalmaz a vízjogi törvény (152. §.) az esetre, midőn az ár elleni védekezés okozta károk megbecslése alapján az alispán vagy polgármester megállapítja az árvédelmi társulat által megtérítendő költségek összegét; 23. azon vagyon, jog vagy haszonvétel iránt, melyekről a községi képviseleti közgyűlés rendelkezett, a község vagyonához tartozás tekintetében a község és tagjai között felmerülő magánjogi kérdések (1886: XXII. 114. §.); 24. a községi vagyon védelme a községi képviselőtestület ellenében, úgyszintén az ezen utóbbi okozta kár megtérítése (id. törv. 115. §.); 25. a községi számadás kifogásolt tételeinek felülvizsgálata (1886: XXII. 144. §.); 26. puszta területének szomszéd község területéhez csatolása esetében az a kérdés, fog-e és mennyiben részesülni a puszta törzsvagyon jövedelmében, vagy tartozik-e s mennyiben az eddigi adóssághoz járulni (1886: XXII. 156. §.); 27. a törvényhatósági és községi tisztviselő ellen indítható kártérítési keresetek (1886: XXI. 89. és 1886: XXII. t.-c. 86. §.); Budapest főváros tisztviselői tekintetében az 1872. évi XXXVI. t.-c. 115. §-a; 1893: XXXIII. 14. §., törvényhatósági tisztviselő és bizottsági tag ellen a közszolgáltatások körül, valamint álta-

lában hivatalos eljárás közben okozott kár megtérítésére irányuló kereset (1923: VII. t.-c. 87. §.); 28. a honvédség hatóságai által közigazgatási úton hozott kártérítésben marasztaló határozatok hatálya ellen és megtámadása tárgyában indítható keresetek (1887: XXXV. 2., 3. §§.); 29. a magánorvoslás díjazása (1875: XIV. t.-c. 48. §., 1888: VII. 121. §.); 30. a közhasználatu távirdák, távbeszélők és villamos jelzők huzalainak felerősítése vagy bekapcsolása körüli kérdések (1888: XXXI. 9. §.); 31. a vámszedési jogosultság megállapítása, amennyiben az 1890: I. t.-c. életbelépése előtt gyakoroltatott és annak igazolása közigazgatási úton nem sikerült (1890: I. 92. §.); azon vámtárgy becsárának megállapítása, melynek fentartása a közlekedés érdekében okvetlenül szükséges s amely tulajdonosától megszerezhető (id. törv. 92., 94., 95. §§.); 32. a telepesek kimozdítására vonatkozó perek (1894: V. 18. §.); 33. a gazdasági munkást vagy cselédet ért baleset alapján a munkaadó és a gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár között felmerülő vitás kérdések (1900: XVI. t.-c. 15. §.); 34. a jövőben elismerendő vallásfelekezet által kivetett egyházi adó stb. behajtása (1895: XLIII. t.-c. 9. §. 3.); 35. ipari minta tulajdona, kártérítés iránti ügyek: 107.709/907. sz. KM. r. 30., 40., 41. §§. (R. T. 2238.); 36. erdőrendészeti áthágással, erdei termék szállításával, fa-usztatással okozott kár (1879: XXXI. 60., 180., 204. §§.); 37. megrongált műemlékek helyreigazítási költsége (1881: XXXIX. 16., 18. §§.); 38. vasuti alkalmazott magánjogi igényei a szolgálati rendtartás ellenére történt fegyelmi elbocsátás, felmondás v. létszámból törlés esetében (1914: XVII. t.-c.); 39. új mezei közös dülőútnak kihasításánál vagy a meglevő szélesbítésénél v. áthelyezésénél felmerülő kártérítési kérdések (1894: XII. 40. §.).

B) Törvényi rendelkezések, amelyek egyes ügyeket közigazgatási utra utasítanak:

1. a mozgósításkor hadiszolgáltatásból felmerült térítés, kártalanítás (1912: LXVIII. t.-c. 33. §.);

2. állami, községi és hitfelekezeti tanító, tanár stb. illetményére vonatkozó kérdések (1907: XXVI. t.-c. 11. §.; 1907: XXVII. t.-c. 8., 10. §§.);

3. törvényes gyermek tartása különválás esetében, ha a házassági per nincs folyamatban. (Ppé. 21. §., 1894: XXXI. t.-c. 96., 97. §§.);

4. a gyermektartás költségei fejében az anyának fizetendő összeg meghatározása. (1877: XX. t.-c. 37. §.);

5. a beszállásolási ügyek vezetése és végrehajtása (1879. évi XXXVI. 20. §.);

6. a fegyvergyakorlat és összpontosítás okozta kár megállapítása (1895: XXXIX. 13. §.);

7. azok az ügyek, amelyek a vízjogi törvény szerint a vízszabályozásra, vízhasználatra és a vizek elleni védelemre vonatkoznak (1885: XXIII. 156. §.; 1896: XXVI. t.-c. 54., 57., 58. §§.);

8. a hatóságok kiírtott állatok utáni kártalanítás (1888. évi VII. 107., 112., 125. §§.);

9. becslés és kártalanítás iránti eljárás a ragadós tüdőlob kiirtása céljából történt intézkedés esetében (1893: II. t.-c. 6. §.);

10. az a kérdés, hogy cukor után fizetendő-e fogyasztási adó vagy teljesítendő-e a kivitt cukor utáni megtérítés vagy sem, továbbá a fogyasztási adó vagy a megtérítés mérvének meghatározása; hasonlóképen rendelkezik a törvény a szeszadóról; a söradóról; az ásványolajadóról és az italmérési engedélyilletékről; a gyujtószeradóról (1921: XI. t.-c. 16. §.), a szivarkahüvely- és szivarkapapiradóról (1921: XIX. t.-c. 16. §.).

11. az állami, törvényhatósági és községi tisztviselőket, altiszteket és szolgákat, a MÁV. alkalmazottakat, a tanítókat megillető illetményekre és nyugellátásra stb. való igényből eredő kérdések és követelések; (1912: LXV. 120., 1923: XV. 27., 1913: XXXIX. 10., 1913: XL. 21., 1913: XLI. 19., 7000/1925. M. E. 7200/1925. M. E. sz. r.);

12. a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény szerint hatósági intézkedést igénylő ügyek (1894: XII. 102. §.); vadászati ügyek (1883: XX. t.-c. 3. §., 1896: XXVI. t.-c. 75., 76. §§.); halászati ügyek (1888: XIX. t.-c. 2., 11., 12., 47., 60. §§.; 1896: XXVI. t.-c. 77., 78. §§.); erdészeti ügyek (1879: XXXI. t.-c. 191., 199., 200.; 1896: XXVI. t.-c. 74. §.);

13. a szőlőfelújítási kölcsön hátralékának az adóstól behajtása (1896: V. t.-c. 13. §.);

14. a nyilvános betegápolás költségeinek viselése, valamint a magánosokat terhelő nyilvános betegápolási költségek behajtása körül felmerülő vitás kérdések (1898: XXI. t.-c. 13. §.);

15. bevett egyházfelekezetek egyházi adójának és a kilépett egyén részéről az elhagyott felekezetnek fizetendő járuléknak behajtása stb. (1895: XLIII. t.-c. 6., 25. §§.);

16. ipari védjegy törlése, használata (1890: II. t.-c. 29. §.; 1895: XLI. t.-c. 4., 6. §§.);

17. állami gyermekmenhelyben elhelyezett gyermek tartása (1901: VIII. t.-c. 5. §.); közsegélyre szorulók tartása (1886. évi XXII. 21. §. *g)*, 145. §.); Budapestre nézve: 1872: XXXVI. t.-c. 105. §.; 1893: XXXIII. t.-c. 18. §. 6. p.);

18. mezőgazdasági népiskolák építésére kötelezés; a költség kivetése és behajtása (1926: VII. t.-c. 5., 8. §§.);

19. a népköztársaság, tanácsköztársaság intézményeinek közszállítási közmunka szerződéseiből támasztott követelések (1370., 5360., 7080/921. M. E. sz. r. I. K. 80., 487., 666.);

20. mindazoknak a vitás jogi kérdéseknek az eldöntése,

amelyek a magyar állam, illetve a Gyűjteményegyetem és az Akadémia között az 1923: I. t.-c. alapján létrejött jogviszonyból felmerülnek, a közigazgatási bíróság elé: 1923: I. t.-c. 4. §.;

21. belvizek lecsapolási költségének a mentesítendő területek arányban megállapítása: (1923: XLI. t.-c. 7. §. 3., 4. bek.).

C) Törvényi rendelkezések, amelyek egyes magánjogi ügyeket részben bíróságok, részben a közigazgatási hatóságok döntése alá bocsátanak:

1. a házi cseléd és gazda közti szolgálati viszonyból felmerülő viták (1876: XIII. 115., 116. §§., 1896: XXVI. t.-c. 79. §.); ellenben az ezen viszonyból felmerülő kártérítési kérdések a bíróság elé tartoznak (u. a. t.-c. 119. §.);

2. hogy a gyermeket tartós különélés esetében melyik szülő tartsa magánál s a tartás és nevelés költségeit melyik legyen köteles viselni, ha a tartási per nincs folyamatban, a gyámhatóság határoz (Ppé. 21. §.), akkor is, ha a házassági per birája a határozatot mellőzi, vagy határozata utóbb a gyermek érdekeinek nem felel meg (1894: XXXI. t.-c. 96., 97. §§.);

3. gazdasági munkaviszonyból felmerülő kérdések közigazgatási útra tartoznak, de bírói útra tartoznak a 80 pengőt meghaladó kártérítés iránti ügyek és bizonyos esetekben a törvényes alakszerűségek megtartása nélkül kötött szerződésekből eredő vitás kérdések (1923: XXIV. t.-c. 1. §., 1898: II. 72., 73. §§.); ugyanígy a vízmunkálatoknál stb. alkalmazott munkásokra (1899: XLI. t.-c. 36. §.); a gazdasági munkavállalkozókra és segédmunkásokra (1890: XLII. t.-c. 18. §.); az erdőmunkásokra (1900: XXVIII. t.-c. 45. §.); és a dohánymunkásokra nézve (1900: XXIX. t.-c. 35. §.); a gazdasági cselédekre (1907: XLV. t.-c. 62., 63. §§., 62998/926. I. M., J. K. 210.)

4. árvíz levonulta után víz alatt maradó vagy ezekkel összeköttetésbe jutott területeken gyakorolható halászatra jogosultak és azoknak halászati jogát gyakorló között létrejött bérleti viszonyból felmerült vitás kérdésekben a törvényhatóság első tisztviselője határoz, a határozattal meg nem elégedő fél a bérösszeg tekintetében a bírósághoz fordulhat, a bérbeadási és bérbevételi kötelezettség tekintetében pedig közigazgatási hatósági fellebbezésnek van helye. (1925: XLIII. t.-c. 6. §.)

D) A polgári perút megengedettségének, illetve kizártságának és a külön eljárásra tartozásnak megállapításánál irányadó alapelvek.

Hatáskör szempontjából a követelés jogi természete döntő. (B. 1909. febr. 28. H. 4.)

A hatáskör kérdésében a kereset vagy panasz mellett, esetleg ezekkel szemben is a tárgyalás eredménye is irányadó. (Hb. 1909. dec. 6. 90.)

Hatásköri szabályt a felek nem változtathatnak meg közös megállapodással sem. (Hb. 1909. dec. 13. 69.)

A támasztott igénynek a felek részéről minősítése a hatáskörre közömbös. (Hb. 1909. nov. 22. 41.)

A kereset jogalapját nem a felek által abban használt jogi kifejezések, hanem az abban előadott tényállás helyes jogi minősítése szerint kell elbírálni. (Hb. 1908. nov. 9. 23., 22., 42. 1909. máj. 24., 20.)

A hatáskör alapjául szolgáló jogviszony jogi minősége saját belső anyagi ismérveihez és nem ahhoz az elnevezéshez vagy minősítéshez igazodik, amelyet annak a felek adnak. Vagyis a jogviszony és az igény jogi minősítése hatósági feladat. (1927. ápr. 25. Hb. 4. sz.)

Költségfizetés felől végérvényesen az a hatóság határoz, amely az ügy főtárgyában végérvényesen határozni hivatott. (Hb. 1909. aug. 24. 3210/1909. K. sz.)

Az a kérdés, hogy a községi bíróság előtt használt igazolási kérelem perorvoslatnak tekinthető-e vagy nem, nem hatásköri, hanem a peres eljárás menetére vonatkozó vitás kérdés. (Hb. 1908. nov. 16. 42.)

A hatáskör kérdését nem a védelemként érvényesített ellenkövetelés, hanem a kereset alapján kell elbírálni s a kereset (panasz) felett ítélni hivatott hatóság dönt a követelés érdemi elbírálásánál abban a kérdésben is, hogy a követelést a beszámított ellenkövetelés egészben vagy részben megszüntette-e vagy nem. (1923. évi október hó 8. napján. Hb. 23. sz.)

A magánjog körébe tartozó jogviták, ha csak törvény vagy más törvényes jogforrás kivételt nem tesz, általában a rendes bíróság hatáskörébe tartoznak. (1925. okt. 12. Hb. 27.)

Magánjogi jogviszonyból származó vitás ügyek csak abban az esetben tartoznak a közigazgatási hatóság hatáskörébe, ha van olyan törvényes jogszabály, amely azokat kifejezetten közigazgatási útra utalja. (1924. Hb. 40. sz.)

Magánjogi viszonyból eredő vitás ügyek csak abban az esetben nem tartoznak rendes bírói útra, ha van olyan törvényes jogforrás, amely az ilyen ügyeket kifejezetten elzárja a polgári perúttól. (1925. október 12. Hb. 15. sz.)

A vadászati jognak, mint az 1883: XX. t.-c. 1. §-a értelmé-

ben a földtulajdon elválaszthatatlan tartozékának használata tekintetében a magánosok között felmerülő jogviták, — ámbár a közérdekkel is kapcsolatosak, mégis tekintettel a magánérdek túlnyomó voltára, — általában magánjogi természetűek.

A Közigazgatási Bíróság mindenkor csupán olyan kérdésekben határoz, amelyek minden fokozaton közigazgatási hatáskörbe tartoznak. Abból tehát, hogy valamely vitás kérdésben végső fokban a Közigazgatási Bíróság van hivatva határozni, feltétlen bizonysággal lehet következtetni arra, hogy abban a kérdésben alsóbb fokon is a közigazgatási hatóságokat illeti az eljárás. (Hb. 1924. 43. sz.)

A határozat végrehajtására, ellenkező tételes jogszabály hiányában, a végrehajtás tárgyául szolgáló határozat hozatalára hatáskörrel bíró hatóság van hivatva; kifejezett ellenkező tételes rendelkezés hiányában bírói hatóság határozatát bíróság, közigazgatási hatóság határozatát közigazgatási hatóság hajtja végre. (1924. június 21. 1923. Hb. 66. sz.)

Törvényhatóság a rendes bírói hatáskört megszorító szabályrendeletet alkotni nincs jogosítva. (Hb. 1909. nov. 15. 86.)

Közigazgatási jellegű követelés csak külön törvény alapján tartozik bírói útra. (B. 1909. febr. 1. G. 657/1908.)

A rendes bíróságnak a Pp. 130. §-ában szabályozott megállapítási keresetre rendszerint csak akkor terjed ki a hatásköre, ha a megállapítás tárgyául szolgáló jogviszony keretén belül a marasztaló ítélet hozatala is a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. Megállapítási kereset feletti ítélkezésnek ugyanis csak úgy van értelme, ha megvan a jogi lehetősége annak, hogy a megállapító ítélet idővel esetleg marasztaló ítélet hozatalának szolgálhat alapjául. (1927. márc. 14. 1925. Hb. 43. sz.)

A követelés jogi természetét nem változtatja meg és a hatáskörre nincs befolyással az, hogy a követelést átértékelve érvényesítik. (1926. dec. 20. Hb. 76. sz.)

Ha maga a jog tárgyánál fogva nem tartozik a rendes bíróság elé, e jog birtokának védelme sem tartozik oda. (Hb. 1909. febr. 22. 1908. 68.)

Más hatáskörbe tartozó kérdés előkérdésként a bírói útra tartozó kereset alapján megbírálható. (C. 1903. szept. 29., 7034. Dt. IV. f. I., V., 10. sz. 20. l.)

Annak eldöntésénél, hogy valamely kereset érvényesítése a polgári perútra tartozik-e vagy sem, általában azt kell vizsgálat tárgyává tenni, hogy mire irányul a kereseti kérelem, nem pedig azt, hogy a kereseti igény végeredményében magánjogi ügyletből származik-e vagy sem. (P. II. 5945/1916. Pdt. III. 17.)

Mindazok a magánjogi követeléseket tárgyazó ügyek, melyeket törvény vagy törvényerejű szabályrendelet, valamely közigazgatási hatóság hatáskörébe kifejezetten nem utal, a rendes

bíróságok hatáskörébe tartoznak és azok által bírálandók el. (P. II. 4107/1917. Pdt. IV. 147.)

Az a körülmény, hogy valamely jogsértő cselekmény büntető úton is megtorolható, nem zárja ki azt, hogy ha ugyanaz a cselekmény valakinek magánjogi érdekét is sérti, a sérelmet szenvedő fél a polgári bíróság jogsegélyét vegye igénybe; a felperesnek az a cselekménye tehát, hogy keresete szerint az alperes által elkövetett birtokháborítás miatt nem a mezei rendőri kihágásra hatáskörrel biró közigazgatási hatóság, hanem a polgári bíróság eljárását vette igénybe, nem nyujt jogalapot az alperesnek a bírói hatáskör ellen emelt pergátló kifogásra. (P. II. 668/1919. Pdt. VIII. 39.)

Abban a kérdésben, hogy a pernek a rendes bíróságnál történt folyamatba tétele után keletkezett új tételes jogszabály folytán az ügy valamely külön bírósághoz tartozik-e és így a peres eljárást meg kell-e szüntetni vagy sem, a Pp. 8. és 49. §-ainak a bírói hatáskör és illetékesség szempontjából irányadó időpontról intézkedő szabályai nem alkalmazhatók, mert ezek csak a rendes bíróságok egymásközti viszonyára vonatkoznak. (P. VI. 2154/1920. Pdt. VII. 40.)

Rendes bíróság hatásköre alá tartozó követelésekkel kapcsolatos és esetleg nem rendes bírósági hatáskörbe tartozó vagyonjogi követelések tekintetében is a rendes bíróság hatásköre irányadó; még pedig annál is inkább akkor, ha az utóbbiakra nézve az eljárás a külön bíróságnál már lefolytattatott. (P. II. 5559/1921. Pdt. VIII. 29.)

Annak a kérdésnek elbírálásánál, hogy a kereset érvényesítése külön eljárásnak van-e fenntartva, az eljárási szabályok szerint nem az ítéletben a kereseti tényállításoktól eltérően megállapított tényállást, hanem a kereset tartalmát kell irányadónak venni. (P. IV. 6303/1927. Pdt. XIII. 100.)

E) Az egyes konkrét ügyek áttekintése a polgári perútra, illetve külön eljárásra tartozásuk szempontjából.

(I. Alapítványi ügyek. II. Békeszerződéssel kapcsolatos ügyek. III. Bérleti és haszonbérleti ügyek. IV. Családjogi ügyek. V. Útügyek. VI. Vízjogi ügyek. VII. Egyéb dologi jogok és kapcsolatos jogviszonyok. VIII. Urbéri ügyek. IX. Ingatlanforgalmi ügyek. X. Építési és kisajátítási ügyek. XI. Határjelzési és kerítésügyek. XII. Állami alkalmazottak illetményi és nyugdíjügyei. XIII. MÁV. alkalmazottai. XIV. Állami vas-, acél- és gépgyárak alkalmazottai. XIV. Törvényhatósági, városi és községi alkalmazottak. XVI. Tanítói illetményügyek. XVII. Lelkészi, szerzetesi illetményügyek. XVIII. Munkásbiztosítási ügyek. XIX. Gazdatiszti ügyek. XX. Cselédügyek. XXI. Munkás- és napszámosügyek. XXII. Tartási ügyek. XXIII. Gyámsági és

gondnoksági ügyek. XXIV. Árvaszéki ügyész és ügygondnok díjai. XXV. Egyházi, kegyúri ügyek. XXVI. Iparügyek. XXVII. Kártérítési követelések a kincstár ellen. (1. Hadiszolgáltatás. 2. Rekvirálás. 3. Beszállásolás. 4. Hadgyakorlatok. 5. Hadifoglyok. 6. Haditermény r.-t. és hasonló szervek. 7. Egyéb esetek.) XXVIII. Egyéb kártérítési ügyek. XXIX. Adó-, illeték-, egyéb köztartozási és kapcsolatos ügyek. XXX. Vasúti ügyek. XXXI. Vámügyek. XXXII. Vásári ügyek. XXXIII. Végrehajtási ügyek. XXXIV. Egyéb ügyek.)

I. Alapítványi ügyek.

Családi alapítvánnyal szemben fennálló jogigény tekintetében vélt jogsérelem orvoslása a közigazgatási hatóság hatáskörébe nem tartozik. (Hb. 1909. ápr. 26., 1908. 73.) A közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik annak az eldöntése, hogy családi alapítvány kezelője feladatának megfelelt-e? (Hb. 1909. ápr. 26., 1908. 73.)

Annak a keresetnek, amely az alapítványi tőkének az alapítólevél értelmében tőkésített kamatai kifizetésére irányul, tulajdonképeni jogalapja az lévén, hogy az alapítvány kezelője azt nem az alapító akarata értelmében használta fel: ennek az elbírálása az 1751: XXI .t.-c. és az 1895: XLIII. t.-c. 20. §-a értelmében nem a polgári bíróság hatáskörébe, hanem Ő Felségének az illetékes miniszter útján gyakorolható főfelügyeleti jogkörébe tartozik. (1914. 4276. Pdt. I. 99.)

Annak eldöntése, hogy az alapítványt megillető hagyatéki vagyon az alapítvány kezelőjének kiadassék, a polgári bíróság elé tartozik; és az a kérdés, hogy a kereset megalapításához a kormányhatóság által jóváhagyott alapítólevél bemutatása szükséges-e, az ügy érdemében döntendő el. (Bpesti tábla P. IV. 10.465/1915. Pdt. II. 101 sub I.)

Nem forog fenn hatásköri összeütközés, ha a belügyminiszter csak az alapítvány kezelésére hívatott gondnokság összeállítása tárgyában rendelkezett, ellenben a bíróság a kongreszszusi és az autonom orthodox izr. hitközség között vitás alapítvány tulajdonjoga felett döntött. (Rp. 4566/1915. Pdt. II. 102.)

Az alapítvány állagának megváltoztatása csak közigazgatási úton, a főfelügyeleti jog gyakorlására hivatott hatóság előtt szorgalmazható. (P. I. 2733/1918. Pdt. V. 55.)

II. Békeszerződéssel kapcsolatos kérdések.

A trianoni Bsz. 241. cikkének ama rendelkezéséből, mely a magyar bíróság által ezután hozandó ítélettel szemben nyujtandó jóvátételről és visszahelyezésről szól, nyilvánvaló, hogy a román és a magyar honos között a háború előtt létrejött ügyletből származó követelés felett a magyar bíróság ítélhet,

mert a vegyes döntőbíróságok hatásköre nem kizárólagos és így a Pp. 180. §. 1. pontja szerinti külön eljárás fenntartottságának pergátló körülménye nem forog fenn. (P. VII. 4191/1924. Pdt. X. 54.)

A trianoni békeszerződés III—V. és VII. címei alá eső kérdésekben e szerződés 239., 240. cikkei az illetékes magyar bíróságok ítélkezésének lehetőségét ki nem zárják s így az említett címek alá tartozó kérdésekben a vegyes döntőbíróságnak a békeszerződésben megállapított hatásköre nem kizárólagos. (P. VII. 3081/1925. Pdt. XI. 15.)

Ha mindkét szerződő fél a trianoni Bksz. életbelépése előtt magyar állampolgár volt, a per nem tartozik a 239. cikk szerint „Vegyes Döntőbírósági" hatáskör alá. (P. II. 1036/1929. Pdt. XV. 91.)

III. Bérleti és haszonbérleti ügyek.

Lakásügyek. Rendes bíróság hatáskörébe tartozik a bérleti viszonyból felmerülő követelés, ha a felek között a bérleti jogviszony fennforgása is vitás és ha a bérlő nem hatósági igénybevétel, vagyis kijelölés folytán jutott a bérlemény birtokába. (1925. november 16. Hb. ... sz.)

Szolgálati — akár közszolgálati, akár magánszolgálati — viszony alapján birt lakásnak a szolgálat megszűnése miatt kiürítése ügyében az eljárás közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. Az a kérdés, hogy a lakás használójának szolgálati viszonya fennáll-e, avagy megszűnt-e, a szolgálati viszonnyal kapcsolatosan bérleti jogviszonyon kívül birt lakások kiürítésének és a visszabocsátásának csupán előkérdése, amelyet — minthogy a saját törvényes eljárásnak alapjául szolgáló praejudiciális előkérdésekre minden hatóság hatásköre szabályként kiterjed — a közigazgatási hatóság a saját hatáskörében önállóan vizsgálhat, de azzal a felet esetleg perre is utasíthatja. (1926. június 21. 1926. Hb. 67. sz.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik a községtől katonai személy részére a lakásrendelet szabályai szerint eszközölt igénybevétel kapcsán létesült bérleti, mint magánjogi viszonyból felmerült vitás kérdés elintézése.

Lakásfelmondási, vagy bérleti jogviszony megszüntetésére irányuló perben a keresetnek a rendes bíróság részéről azon az alapon való elutasítása, hogy az alperes katonai beszállásolás címén tart elfoglalva valamely lakóhelyiséget, még ha ez a megállapítás az ítélet indokoló részébe van is belefoglalva, a bírói hatáskör leszállításával egyjelentőségű. (1924. október 6. Hb. 30. sz.)

Nem magánjellegű megállapodással, hanem közigazgatási intézkedéssel lakók elhelyezésére rendelt kaszárnya ily rendel-

tetésének megszüntetése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1927. április 25. 1927. Hb. 4. sz.)

Annak megállapítása, hogy valamely lakásigazolvány alapján elfoglalt lakáshoz (üzlethelyiséghez) minő helyiségek tartoznak s ehhez képest a lakásigazolvány esetleges kiigazítása és a jogosulatlanul elfoglalva tartott helyiség visszabocsátása szabályként szintén a lakásügyi hatóság hatáskörébe tartozik. A lakásügyi hatóságnak törvényes hatáskörben tett intézkedésével (határozatával) szemben csupán közigazgatási úton (a lakásrendelet szerint megengedett közigazgatási jogorvoslatok útján) lehet orvoslást keresni, ellenben a törvény rendes útján, pl. sommás visszahelyezési perrel vagy kártérítési perrel (3333/1924. M. E. számú lakásrendelet 31. §.) fellépni nem lehet. (1924. május 12. 1923. Hb. 84. sz.)

Azt a kérdést, vajjon a bérbeadó köteles-e ahhoz hozzájárulni, hogy a bérlő a szerződést másre átruházhassa, a rendes bíróság van hivatva eldönteni. (P. VI. 2832/1921. Pdt. VII. 43.)

A bérleti viszonyból származó ügyekre vonatkozó hatásköri szabályok nem alkalmazhatók abban a perben, melyet a lakásból és az üzlethelyiségből álló ingatlan vevője indít az eladó ellen, aki az ingatlant a szerződésben meghatározott időben nem adja át. (P. V. 183/1921. Pdt. VII. 44.)

Ha a kereset nem az 5440/1920. M. E. számú rendelet 9., 10. §-ai szerinti rendkívüli vagy rögtöni hatályú felmondásra, hanem a haszonbérletnek más alapon való felmondására vagy megszüntetésére irányul, az rendes bírói útra tartozik. (P. III. 243/1921. Pdt. VII. 45. sub I.)

A rendes bíróság elé s nem az 1381/1919. (820/1920., 6270/1921.) M. E. sz. rendelet szerint vegyes bíróság hatáskörébe tartozik az ügy, ha a kereset nem a haszonbér felemelésére, hanem — külön szerződéses kikötés alapján — a pénz értékcsökkenéséből származó kár megtérítésére irányul. (P. II. 1014/1920. Pdt. VII. 46.)

Haszonbérlet. Kis haszonbérlet meghosszabbodásának kérdése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1923. Hb. 66.)

A haszonbérlet meg nem hosszabbítása, tehát megszűnése alapján a bérlő kimozdítása az O. F. B. hatáskörébe tartozik. (Hb. 1923. 3. Grill Dt. 1916—24. K. 37. l.)

Az a kérdés, hogy valamely kishaszonbérletnek már kimondott meghosszabbítása alapján a haszonbérbeadó kötelezhessék-e a haszonbérlemény tárgyának visszabocsátására, a meghosszabbítás tárgyában hozott közigazgatási határozat végrehajtásának kérdésével azonos.

Kishaszonbérletek meghosszabbítása kérdésében hozott határozatok végrehajtása a közigazgatási bizottság gazdasági albizottságának, illetőleg az Országos Földbirtokrendező Bíróságnak hatáskörébe tartozik. (1924. november 10. Hb. 48. sz.)

Az 1883: XX. t.-c. 3. §-ának utolsóelőtti bekezdésében megjelölt vadászterületek után fizetendő haszonbér összegének megállapítása vitás esetben a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. október 6. Hb. 43. sz.)

Haszonbéri óvadék átértékelésének kérdése nem tartozik a vegyes bíróság hatáskörébe, mert az óvadék nem ellenérték, hanem a szerződés megtartásának biztosítéka, amely a kötelezettségek megfelelő teljesítése esetében a szerződés megszüntekor a haszonbérlőnek visszajár. Nem lehet szó tehát arról sem, hogy az óvadéknak vagy kamatainak átértékelése körüli vita a rendelet 12. §-ának a vegyes bíróság hatáskörét kétség esetében előnyben részesítő rendelkezése alapján utaltassék a vegyes bíróság hatáskörébe. (1926. febr. 23. P. VI. 2785/1925. sz.)

A mezőgazdaságilag mívelt ingatlanok haszonbérletének meghosszabbítására vonatkozó rendelet a haszonbérleti szerződés megszüntetése iránti polgári perútat nem zárja ki. (P. V. 3047/1919. Pdt. V. 52.)

A haszonbérlőnek az esedékes haszonbér meg nem fizetése okából a birtokból való kimozdítására irányuló kereset nem tartozik az 5660/1920. és 6270/1921. M. E. számú rendeletek által felállított kivételes bíróságok hatáskörébe. (P. 1253/1922. Pdt. VII. 144.)

Ha a haszonbérelt ingatlan visszabocsátása iránt a szerződés lejárta alapján indított perben az alperes azzal védekezik, hogy a haszonbérleti szerződés a 2080/1921. M. E. sz. rendelet értelmében meghosszabbodottnak tekintendő, az ügy elbírálása rendes bírói útra nem tartozik. (P. III. 2524/1922. Pdt. VIII. 6.)

Az 1883: XX. t.-c. 3. §-a alapján kényszerbérletbe adott vadászati jog haszonbérösszegének megállapítása az 1896: XXVI. t.-c. 85. §-ának 2. pontja értelmében közigazgatási útra tartozik. (Hatásköri bír. Hb. 43/1924. Pdt. X. 3.)

Vagyonváltságföldre eső haszonbér kérdésében a bérbeadó s a bérlő között keletkezett jogvita elbírálása rendes bírói útra tartozik. (P. VI. 2019/1925. Pdt. XI. 100.)

Úgy a 6140/1923. M. E. r., mint az ezt módosító 3000/1925. M. E. r., 3400/1925. M. E. r. és 6550/1924. M. E. r. tartalmából kitűnik, hogy a vegyesbíróságok hatáskörének szabályozása csupán azokra az esetekre vonatkozik, amidőn a névértékben megszabott pénzbeli haszonbér a pénz értékének romlása és a gazdasági viszonyokban beállt változások folytán többé nem tekinthető megfelelőnek, amidőn ebből az okból a haszonbér újabbi megállapítása szükséges és amidőn az újabbi bérmegállapítás folytán vagy az ennek következtében a haszonbérleti jogviszonyban álló feleknek rendeletileg megadott rendkívüli felmondási jog gyakorlásával kapcsolatban (6140/1923. M. E. r. 18. §.) válik szükségessé akár a készpénzben meghatározott bérösszegekre, akár pedig a természetbeni szolgáltatásokra vonatkozó bírói

döntés. De e rendeletek a rendes bíróságok hatáskörén nem változtattak abban az esetben, amidőn nem a magasabb haszonbérösszeg megállapítása, vagy az emiatt rendeletileg engedélyezett rendkívüli felmondási jog gyakorlása forog szóban, hanem a jogvita tárgya az, vajjon mivel tartozik a haszonbérlő és a haszonbérbeadó akkor, amidőn a haszonbérleti jogviszony az arra megszabott határidő letelte folytán rendeltetésszerű és az ügylet tartalmának megfelelő időben és módon ért véget. (P. VI. 6033/1928. Pdt. XIV. 94.)

IV. Családjogi ügyek.

A törvénytelen gyermek anyja által az utólagos házassággal törvényesítés kimondása iránti kérelem a természetes atyával, mint alperessel szemben, rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (K. 9211/1915.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik annak megállapítása iránt indított kereset, hogy a gyermekek utólagos házassággal törvényesíttetvén, az atyai vezetéknév viselésére jogosultak. (1920. Hb. 13.)

Annak a jogvitának az eldöntésére, hogy a férj köteles-e megengedni, hogy nejének sirboltba helyezett teteme az elhalt anyja által épített sirboltba vitessék, mint a családi kötelékből származó és a magánjog körébe tartozó családjogi vitának eldöntése bírói útra tartozik (Hb. 1909. jún. 7. 42.), úgyszintén a családi név viselhetése felőli vitás kérdések eldöntése, akár a családi név bitorlásának eltiltása, akár az annak viselésére vonatkozó jogosultság megállapítása forog szóban. (K. 1901. január 9. 5336/1900.); nemesi címer jogosulatlan használatának kimondása és ennek a használatnak eltiltása (K. 1902. máj. 6. 2516.); a személyállapotra vonatkozó kérdés azonban csak annyiban, amennyiben valamely családi állásból folyó jognak vagy kötelezettségnek lehet alapja, a pusztán máséval hasonló név viseléséhez való jogosultság azonban bírói útra nem tartozik. (B. 1900. máj. 3. 1521. K. Hb. 1900. szept. 11. 4662.)

Ha a házasságon kívül született gyermek törvényesítése az atya által az 1894: XXXIII. t.-c. 41. §-ában előírt módon el nem ismertetett, a gyermeknek az utólagos házasság általi törvényesítés kimondása, valamint a családi név és nemesség viselése iránti igénye az atya örököseivel szemben a törvény rendes útjára tartozik. (6350/1914. Pdt. I. 364.)

Ha a közigazgatási hatóság az utólagos házasságkötés általi törvényesítésnek az anyakönyvi feljegyzését megtagadta, az atya által a törvényesítés kimondása iránt az anya és a gyermek ellen indított kereset polgári perútra tartozik. (Kolozsvári kir. tábla 1916. P. II. 2671. Pdt. II. 173.)

A törvénytelen gyermek anyja az utólagos házasság általi törvényesítés kimondását polgári perúton kérheti a természetes

atyával, mint alperessel szemben. A kir. ügyész e perbe a törvénytelenség érdekében be nem avatkozhatik. (9211/1915. Pdt. II. 248.)

A születési anyakönyvbe törvényes származásúnak bejegyzett gyermek törvénytelenítése iránt indított kereset akkor is polgári perútra tartozik, ha a közigazgatási hatósághoz tartozó anyakönyvi kiigazítási eljárásnak is helye volna. (P. III. 9211/1926. Pdt. XIII. 6.)

Elhalt egyén rokonait sértő sírfelirat eltávolítása iránti kereset polgári perútra tartozik. (P. 1147/1918. Pdt. V. 41.)

Egyik családi sírboltból a másikba átvitt holttest visszaszállítását egyik rokon a másik ellen, rendes bírói úton, keresettel érvényesítheti. (P. I. 371/1921. Pdt. VIII. 50.)

A polgári bíróság hatáskörébe nem tartozik annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a síremlék felállítása a vallási hagyományokba és szokásokba ütközik-e. (P. I. 853/1922. Pdt. VIII. 72.)

V. Útügyek.

Közutak hálózatába fel nem vett, magántulajdonban álló út használatáról felmerült vitás ügyben rendes bíróság hatáskörébe tartozik az eljárás. (1924. nov. 10. Hb. 10. sz.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az eljárás oly ügyben, amely anélkül, hogy a vasúti összekötő út költségéhez hozzájárulás kötelezettségének kérdését egyáltalán érintené és a hozzájárulás arányát az egyes utanként és az illető utak érdekeltjei között megváltoztatná, illetőleg a fennálló jogszabályok alapján újból eldöntené, a törvényhatóság egész területén lévő valamennyi összekötő útra és ezek összes érdekeltjeire kiterjedő szabályozó jellegű általános rendelkezést tartalmaz abból a szempontból, hogy az összekötő utak kezelési és fenntartási egész költsége minő koronaértékben vétessék számításba, vagyis a felmerült költség minő összegben valorizáltassék. (1926. jún. 21. 1926. Hb. 47. sz.)

Közhasználatra szolgáló közlekedés fenntartása (1890: I. és 1894: XII. t.-c.) közigazgatási útra tartozik és a hatósági határozat végrehajtásával létesült helyzettel szemben az előbbi állapot visszaállítására irányuló rendes bírósági eljárásnak nincs helye. (Hb. 1909. jún. 21. 1908. 72. 67.)

Közdűlőút megnyitása iránti kereset nem tartozik bírói útra. (C. 1908. jún. 24. 2710. sz.)

Út visszaállításának kérése közigazgatási útra tartozik s csak az útnyitással netán megállapított magánjog védelme tartozik bírói útra. (Hb. 1909. nov. 22. 41.)

Útterületre addig, míg a közigazgatási hatóság meg nem állapítja, hogy az az 1890: I. és az 1894: XII. t.-c. alá eső utak közé nem tartozik, a bírósági hatáskör nem alkalmazható. (Hb. 1909. nov. 22. 41.)

A terület közúti minőségét nem szünteti meg az, hogy az valakinek tulajdonaként telekkönyveztetett. (Hb. 1909. november 22. 41.)

Községi közdűlőútnak csak az az út tekinthető, mely jogerős községi képviselőtestületi határozattal a közutak hálózatába tényleg felvétetett. (BM. 1908. évi 3326. sz.)

A közútak hálózatába fel nem vett útból történt foglalás esetén az előbbi állapot helyreállítása a közigazgatási hatósághoz tartozik. Jogában áll azonban a sértett félnek, hogy vélt jogát a kir. bíróság előtt érvényesíthesse. (BM. 1908. évi 3326. sz.)

A mezei közös dűlőútak megszűkítése, másfelé irányítása, elszántása vagy megrongálása esetében az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik ugyan, de ebbe a hatáskörbe nem tartozik bele oly magánosok birtoklásában levő ingatlanok vitás tulajdonjoga feletti döntés, mely ingatlanok már régóta nem szolgálnak nyilvános közlekedési célokra. Az ily ingatlan, ha eredetileg valóban közterületet képezett is, a foglalóktól csak bírói úton szerezhető vissza. (FM. 1908. évi 56.219. sz.)

Szolgalomszerűleg gyakorolt úthasználatba visszahelyezés bírói útra tartozik; de egyedül a peres felek jogviszonyának elbírálása az 1890: I., illetőleg az 1894: XII. t.-c. alapján felmerülhető vitás kérdésekre vonatkozó közigazgatási hatáskört nem érinti. (Hb. 1909. jan. 7. 19.)

Ha a peres területre vonatkozóan az erre illetékes közigazgatási hatóságok kimondták annak közúti jellegét, e határozatok érvényének megszüntetése a bíróság hatáskörébe nem tartozik, mert erészben az 1890: I. t.-c. 47. §-a értelmében az erre illetékes közigazgatási hatóságok vannak hivatva határozni. Annak a kimondása azonban, hogy a községet a felperes ingatlanán útszolgalom nem illeti meg, a bíróság hatáskörébe tartozik. (5679/1914. VII. pt. Pdt. I. 137.)

Az a körülmény, hogy a közigazgatási hatóságok az útnak, mint magánjellegűnek használatát betiltották és ezt követőleg az ú tmegnyitása és a közforgalomnak átadása iránt utóbb előterjesztett kérelmet elutasították, nem gátolja azt, hogy a háborított fél az út használatába leendő visszahelyeztetése iránt az út tulajdonosa és egyszersmind az út használatának betiltását szorgalmazó és kieszközlő fél ellen keresettel felléphessen. (P. V. 7946/1922. Pdt. VIII. 128.)

Ha a község a vasúthoz vezető út létesítéséhez való hozzájárulás arányára nézve a vasúttársasággal és az érdekeltekkel megállapodott, ebből származó jogait rendes bírói úton érvényesítheti. (1916. Rp. VIII. 1026. Pdt. II. 107.)

Közigazgatási útra tartozik: községi út használatába visszahelyezés (Smsz. 1878. dec. 3. 19.832.); nyilvános közlekedési út használatában akadályozás miatti ügy (C. 1890. febr. 21. 609/89. Ü. L. 89. 13.); az út megnyitásának elrendelése, ha arra

magánjogi kötelezettség nem vállaltatott (C. 1891. jan. 15. 43.719/90., Dt. XVIII. 215.); annak eldöntése, hogy valamely út nyilvánosnak tekintendő-e (Smsz. 1874. márc. 3. 1552., Dt. r. f. XI. 41.); hogy valamely terület közúthoz tartozik-e (B. 98. nov. 19. 98. I. H. 28. T. III. 242.; 904. május 13. I. H. 11. T. VIII. 191. Mt. 904. nov. 8. 30.042.); nyilvános közlekedési útból elfoglalt terület visszabocsátása (C. 890. máj. 20. 752. J. Sz. III. 168.); községi út, illetőleg mezei közös dűlőút visszaállítása s újra megnyitása (Mt. 52.454/99. I. M. sz. Ig. K. IX. 22.; Sz. 903. nov. 10. 126. T. VIII. 588.); mezei közös dűlőút használatára vonatkozó kérdés (B. 904. máj. 13. I. H. 11. T. VIII. 191.), a betétszerkesztéskor közúthoz tartozónak felvett, de magános birtokában levő területen útnyitás (Mt. 906. dec. 21. 49.172/906. I. M. Igazs. Közl. XVI. 201.); az 1890: I. t.-c. alá nem eső községi utca megszűkítése miatti ügy (Mt. 906. dec. 29. 50.243. I. M. sz., Igazs. Közl. XVI. 203.); a közdűlőútak sem telekkönyvezés tárgyát, sem magánegyének vagy erkölcsi testületek tulajdonát nem képezik, az ezek feletti felügyelet és ezek fenntartása iránti intézkedés a közig. hatóságokat illeti (C. 1898. jun. 24. 27/P. sz. a. VIII. p. t. Mj. Dt. II. 188.); a mezei közös dűlőútakra vonatkozó hatáskört illetőleg fontos a földmív. min. 908. júl. 30. 32.400/VI. 3. sz. rend. (Ig. Közl. XVII. 330.), mely ezek helyreállítására a bírói út fenntartásával előzetes közig. eljárást állapít meg.

Bírói útra tartozik: malomba vezető út elzárása által a molnárnak okozott kár megtérítése i. ügy (Mt.) 37.093/900. I. M. sz., Ig. K. IX. 262.); beltelekhez vezető bejáró út tulajdonjogának megállapítása (Mt. 7900/900. I. M. sz., Ig. K. X. 279.); közúti híd padlójának elkorhadása következtében megsérült és elhullott csikóért kártérítési ügy (Mt. 68.014/900. I. M. sz., Ig. K. 169.); közlekedési út használását gátló akadály (kerítés) elhárítására irányuló kereset (C. 91. márc. 17. 89.115/900. M. III. 34.); közterület iránt fennforgó magánjogi igény elbírálása akkor is, ha a közterületen községi vagy dűlőút vezet keresztül (C. 906. ápr. 3. 8416/904. Dt. f. IV. 38. l.); közhasználatban álló útra nézve telekkönyvi tulajdonra alapított kereset (Mt. 905. jan. 6. 41.815/3. M. sz. M. XV.); beltelken levő mesgyevonal helyreállítása (Mt. 905. ápr. 14. 12.853. I. M. szám. I. K. XV. 289.); beltelken levő magánút (gyalogösvény) használatának kérdése (Mt. 905. 14. 12.855. I. M. sz., Ig. K. XIV. 285.); közbirtokosság használatában álló közös út birtokába visszahelyezés. (Mt. 905. szept. 29. 33.492. I. M. sz., Ig. K. XV. 71.)

VI. Vizjogi ügyek.

A felek birtokán kívül fakadó és a felek kertjein is keresztül folyó forrás vizének használata körül felmerült vita közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1909. febr. 22. 1908. 68. 64. 116.)

Az 1885: XXIII. t.-c. 156. §-a a vízszabályozásra, vízhasználatra és a vizek elleni védelemre vonatkozó vízjogi ügyeket, tekintet nélkül az alapul fekvő jogviszony közigazgatási jogi vagy magánjogi természetére, minden különböztetés nélkül a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalta, mihezképest az ártérhez tartozó medernek a vízszabályozásra és mederrendezésre hatóságilag jogosított részéről tisztítása, hogy ott az zavartalanul levezethető legyen, vízszabályozási és mederrendezési munkálat, ezért közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az ily munkálat elrendelése és foganatosítása. (1922. Hb. 19. sz.)

A közigazgatási hatáskört (1885: XXIII. 156., 157. §§.) nem zárja ki az, hogy a vízhasználati munkálat engedély nélkül létesült. (Hb. 1909. febr. 22. 1908. 68., 64., 116.)

A háztelek előtt elvonuló csatornának átalakítására nézve a háztulajdonos ellen a város részéről a városi szabályrendelet alapján megállapított kötelezettség érvényesítése bírói útra tartozik. (P. 1906. szept. 17. G. 82. sz. 220. 872.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az eljárás az oly ügyben, amelyben a község az egyik parti birtokostól ama vízi munkálat költségének haszonaránylagos megtérítését igényli, amely munkálatot a község határában húzódó vízvezető árok medrének és partjának jókarban tartása tett szükségessé.

A közigazgatási hatáskörön nem változtat az a körülmény, hogy a község a szóbanlevő vízimunkálat végrehajtását külön szerződéssel vállalkozókra bízta, s ezúttal a munkadíj aránylagos részét követeli a parti birtokostól, mert az ilyen magánjogi szerződésnek csupán a község és a vállalkozók közti jogviszonyban van a hatáskör szempontjából jogi jelentősége. (1926. jún. 7. 1926. Hb. 21. sz.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik víziműnek hatósági engedély nélkül létesítésével okozott kár megtérítésének követelése. (1927. febr. 7. Hb. 95. sz.)

Annak a kimondása, hogy a másnak ingatlanán folyó patak medrét jogellenesen megváltoztató személy a pataknak az eredeti mederbe való visszavezetésére vagy e munka költségének megfizetésére köteles, az 1885: XXIII. t.-c. 42., 156. és 184. §-ai értelmében közigazgatási útra tartozik. (Kolozsvári tábla 1915. P. II. 2537. Pdt. II. 103.)

Annak a megállapítása, vajjon az alperes az engedélyezett csatorna létesítését az eredeti tervtől eltérően eszközölte-e? s hogy ebben az esetben is a felperes ingatlanán vezetett csatornarész betömésének helye van-e? nem tartozik a rendes bíróság, hanem a közigazgatási hatóság hatáskörébe. (P. V. 9907/1927. Pdt. XIV. 53.)

A vízszabályozási ügyekre vonatkozóan általánosságban megállapított közigazgatási hatáskör alól csak azok az ügyek

vétetnek ki, oly ügyek számára marad fenn a bírói eljárás, amelyekre nézve maga a vízjogi törvény bírói eljárást rendel, valamint amelyek a tulajdon kérdésével kapcsolatban bírói intézkedést igényelnek. (P. V. 8115/1927. Pdt. XV. 107.)

Közigazgatási útra tartozik: érmeder kiásatása jogszerű vagy jogszerűtlen voltának megállapítása, ez esetben az előbbi állapot visszaállítása s a kártérítés megállapítása (C. 1890. aug. 13. 6619. Dt. XXVII. 95.); közhasználatban álló patakban való bőráztatás és a csávalé patakba vezetésének abbanhagyására irányuló kérelem (C. 1890. máj. 28. 1338. J. Sz. III. 16.); a vízimalmok helyének megállapítása s a helyváltozás okozta sérelmek orvoslása (C. 1888. nov. 23. 5726. Dt. XII. 57. 93. jun. 6706. M. III. 20.); hajómalom könyvecskének átírás céljából kiadása iránti kereset (Gy. 96. nov. 26., G. II. 51. T. II. 422.); idegen területen foganatosított vízimunkálat megengedhetősége (Mt. 37.666/96. I. M. Ig. K. V. 325.); a víziszolgalommal terhelt ingatlan tulajdonosának a vízimű engedélyezéséből vagy létesítéséből származott sérelem orvoslása iránti igénye (B. 98. nov. 10., 98. I. G. 222. T. III. 50.); a víz természetes lefolyásának hatósági engedély nélküli akadályozásából származó sérelem orvoslása. (C. 1900. okt. 6. I. G. 321. F. VI. 100.) Oly esetben, midőn az adóvisszatérítés összegének megállapítása után az ahhoz jogos igénnyel bíró ártéri birtokosok egy része külön ármentesítő társulattá alakul, vagy ezek mentesített területei más vízszabályozási társulathoz bevonatnak, az ennek folytán támadt annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a már megállapított földadóvisszatérítési összeg kit és mily arányban illet meg és az évi járulékok kinek fizetendők, a polgári bíróságok hatáskörébe nem tartozik. (C. 906. febr. 23. 1587. Dt. IV. f. IV. 238. l.)

Bírói útra tartozik: A víz kieresztése körüli gondatlan eljárással vízfolyás megakadályozásával s a teleknek vízzel elárasztásával okozott kár megtérítése iránti kereset. (C. 1890. nov. 28. J. Sz. IV. 22.); fausztatás, tutajozás okozta kár megtérítése (Mt. 1892. jan. 8. 47.792/91. I. M. Ig. K. I. 149.); a közigazgatási hatóság határozatával az ártérből kivett terület után megfizetett vízszabályozási díj visszafizetése iránti kereset. (C. 900. jan. 4., márc. 9. 68. polg. dtv. 693. sz. elvi hat. M. XI. 224.); telken átvonuló, károsnak tapasztalt és emiatt a tulajdonos részéről betömetett csatornának kiásatásából felmerült kártérítési követelés (B. 1903. máj. 8. I. G. T. VII. 61.); az a kérdés, hogy a vízitársulat kötelékébe tartozó földek szerződéses haszonélvezői tartoznak-e a társulat terheit viselni. (C. 1906. nov. 3. 3070/905. Dt. IV. f. III. f. III. K. 245. sz. 337. l.)

VII. Egyéb dologi jogok és kapcsolatos jogviszonyok.

Közigazgatási útra tartozik: cég-címtábláknak, képeknek a ház külfalára kifüggesztése körül fölmerült vitás kérdés (B.

98. dec. 30. 98. I. H. 32. T. III. 256.); magánházba kapcsolt telefonhuzal eltávolítása (C. 1904. júl. 18. 3708. M. XV. 435.); a haszonbérbe kiadott vadászterület után járó haszonbérből az egyes tulajdonostársakra birtokarány szerint eső rész megállapítása (B. 1903. márc. 19. I. G. 387/902. T. VII. 249.); telekfelosztási közigazgatási engedély megállapított feltételeinek (h. t. a fél utcarendezés költségéhez mily összeggel köteles hozzájárulni) megváltoztatása bírói úton nem kérhető. (C. 906. máj. 15. 10.516/905. Dt. IV. f. V. 215. l.)

Bírói útra tartozik:

Talált tárgyak tulajdona, vagy birtoka körül felmerült jogi kérdés (B. 99. szeptember 29. 99. I. G. 199. T. IV. 192.); az a kérdés, hogy valamely területen a vadászati jog gyakorlása kit illet. (C. 1900. dec. 12. I. G. 488. T. VII. 292.). A birtok- vagy jogháborítás által szenvedett magánjogi sérelmek orvoslása, a háborítás akár egyesek, akár községek, mint erkölcsi testületek s ezeknek képviseletére jogosult egyén vagy testület határozata alapján követtetik is el, tehát úgy egyesekkel, mint községekkel szemben a bírói hatáskörbe tartozik. Ha úgy állana is a dolog, hogy felperes juhai a képviselőtestületnek a község képviseletében tett intézkedése alapján tiltatnak el a közlegelőről, az ez által szenvedett jogsérelem orvoslására bírói segély megtagadható nem lenne (1881. okt. 30. 7102. M. I. 382.) Temetői sírbolt tulajdona v. használata ir. vita (C. 903. szept. 30. 7203. Gr. Dt. I. 1. 149. l.). Hazánkban a magán kegyúri jog rendes alakja a dologbeli kegyuraság s ennélfogva minden olyan esetben, amelyben az ebből folyó vagyonjogi, vitás kérdések képezik a per tárgyát, ingatlanokra vonatkozó dologi teherről, illetve annak terjedelméről van szó: az 1881: LIX. t.-c. 6. §-ának határozott rendelkezése pedig nem hagy fenn kétséget arra nézve, hogy az ily természetű igények eldöntése bíróságok hatáskörébe tartozik. (C. 1907. szept. 10. 5896/906. sz. a. I. tan. 369. sz. elvi határozata. Mj. Dt. II. 25.) L. Egyházi ügyek a.)

Ha az állat tulajdonjoga nem vitás, hanem az alperes a felperes állatát mint bitangságba került jószágot tartja vissza, az állat kiadása iránti igény bírói útra nem tartozik. (P. VI. 1416/1921. Pdt. VI. 85.)

Közigazgatási útra tartozik: Elbitangolt és *zálogként visszatartott marhának* a tulajdonos részére kiadása iránt indított eljárás közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. június 21. 1923. Hb. 49. sz.); több gör. kel. hitközség a gör. kath. vallásra áttért tagjaiból alakult gör. kath. hiteközség ellen úrbéri rendezéskor kihasított papitelek birtoka iránti ügyek. (K. 1883. 9. sz. telj. ü. hat. 370. sz. elvi h.)

Bírói útra tartozik: Közbirtokosság ellen ki nem használt legeltetés és a legeltetéstől eltiltás címén követelt kárpótlás iránti kereset (Hb. 1908. dec. 7. 39.); közbirtokossági takarék-

pénztár ügyei nem az 1894: XII. t.-c. alapján birálandók el s így ilyen ügy nem is tartozik a közigazgatási hatóságok hatáskörébe (F. M. 1908. okt. 70.627/908. sz.); ha magánosok a közlegelő egy részét jogtalanul elfoglalják, a legelőbirtokosságnak nem a közigazgatási bírósághoz kell fordulnia, hanem magánjogi érdekei orvoslása végett a bírói eljárás megindításáról kell gondoskodnia (F. M. 1909. évi 49.697. sz. 261., 415.); ha a közlegelő tulajdonosainak valamelyike az őt illető osztatlan hányadrész fejében egy darabot önhatalmúlag elfoglal, birtokháborítást követ el, mely bírói keresettel megtorlandó s a kereset indítására a tulajdonostársakon kívül azok vonakodása esetén, a földmívelésügyi miniszter is jogosítva van (F. M. és I. M. 15.907/908. sz. 257. 412.); a közbirtokosság szabálytalan eljárásából származott kár és a közbirtokosság ellen eljárt követelés értékesítése (Hb. 908. dec. 7. 39. sz.); közbirtokossági közös szervezet mellett kezelt legelő jövedelméből fizetendő legelőkárpótlás (N. 904. nov. 17. I. IX. 574.); szabadkikötőül ki nem jelölt terület használatából felmerült díjkövetelés (Mt. 904. júl. 12. 20.720. I. M. sz. XV.); rakodódíj behajtása (B. 904. máj. 13. I. H. T. IX. 81.); überland telek váltságösszege után fizetendő évi törlesztési járulék leszállítása iránti ügy (Mt. 906. márc. 6. 9323. Ig. K. XV. 228.); a szomszédjog megsértésének, illetőleg a felperes telkének légvonalából történt foglalás által (orompárkányzat által) elkövetett sérelem orvoslása (C. 90. szept. 29. 4896. M. X. 372.); zsidó temetőül használt területnek magántulajdonba visszabocsátása (Mt. 1892. jún. 17. 15.130. I. M. St. 20. sz. Ig. K. I. 323.); tartozatlanul fizetett járda- és csatornajárulék visszakövetelése (C. 1882. aug. 8. 10.813. Dt. II. 309.); építési szabályrendeleten alapuló magánjogi igény érvényesítése (B. 1903. máj. 14. I. G. 25/902. T. VII. 666/1.); engedélyezett építéssel a szomszédnak okozott kár megtérítése (Smsz. 1872. dec. 10. 16.343. Dt. r. f. VIII. 579.)

VIII. Urbéri ügyek.

Foglalások visszakövetelése úrbéri úton csak ott történhetik, ahol az úrbéri rendezés még meg nem történt, vagy a közösség a legelőre, erdőre, vagy nádasra nézve a volt földesúr és a volt úrbéresek között még fennáll. (Lugosi törvényszék 12.657/1912. Pdt. I. 245.)

Az úrbéri birtokrendezési ügyekben felmerült földmérői munkadíj és költség megállapítása és beszedése tárgyában intézkedni az illető ügyben eljárt úrbéri bíróság hatáskörébe tartozik az esetben is, ha az eljárás utóbb bírói határozattal megszűntettetik. (3104/1914. III. p. t. Pdt. I. 271.)

Oly kereset, mely nem a peres zsellérség úrbéri minőségének megállapítására, hanem a birtokrendezés során állítólag már megállapítást nyert, de telekkönyvileg ki nem tűntetett úr-

béri mniőség telekkönyvi kitűntetésére és ezzel kapcsolatosan úgy a zsellérség kuriális minőségének, mint az alperesnek javára telekkönyvezett tértulajdonnak kitörlésére irányul: lényegileg telekkönyvi kiigazítási kereset és polgári perútra tartozik. (6407/1914. Pdt. I. 361. sub I.)

A birtokrendezési ügyekben a földmérői munkálatok teljesítésére felfogadott mérnök az úrbéri bíróság által jóváhagyott vállalati szerződés alapján igényelt munkadíjának érvényesítése iránt, úgy perenkívüli, mint peres úton annál az úrbéri bíróságnál köteles fellépni, amely a birtokrendezési ügyben eljárt. (6569/1914. Pdt. I. 365.)

IX. Ingatlanforgalmi ügyek.

Az államot illető elővásárlási jog gyakorlására megszabott törvényes határidő megtartásának kérdésében a végleges döntés joga a telekkönyvi hatósággal szemben az Országos Földbirtokrendező Bíróság hatáskörébe tartozik. (1924. nov. 10. Hb. 45. sz.)

Hatósági hozzájárulás szükségességének kérdése (5200/1919. M. E. sz. a.) közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. febr. 11. 1923. Hb. 34. sz.)

Az Országos Földbirtokrendező Bíróság hatáskörébe tartozik ingatlan adásvételi jogügylet hatályosságának kérdése akkor is, ha az ügyletet a hatósági tudomásulvétel megtagadása és az állami elővásárlási jog gyakorlása után gazdasági lehetetlenülés címén megtámadják.

Amint az elővásárlási jog gyakorlásával kapcsolatos minden kérdésben, úgy abban a kérdésben is, hogy az elővásárlási jog gyakorlása vagy az ahhoz való hozzájárulás a kellő időben történt-e, s hogy fennforognak-e az 1924: VII. t.-c. 6. §-a negyedik bekezdése utolsó mondatában foglalt rendelkezés alkalmazásának előfeltételei, a 60.000/1921. F. M. számú rendelet 11. §-ának második bekezdése és 255. §-a alapján az Országos Földbirtokrendező Bíróság végérvényesen dönt és jogerős határozatával megdönthetetlen vélelem (praesumptio iuris et de iure) keletkezik arra nézve, hogy a hozzájárulás a törvényes határidőben történt, s hogy egyáltalában olyan ingatlanról van szó, amelyre vonatkozóan az államot az elővásárlási jog megilleti.

A követelés átértékelésének ténye a követelés jogalapját és az alapjául szolgáló tények szerint minősülő jogi természetét nem változtatja meg és így a hatáskörre nincs befolyással. (1927. ápr. 25. Hb. 12. sz.)

Földbirtokmegváltásra vonatkozó minden kérdésben az 1924: VII. t.-c. 13. §-ának második bekezdése, továbbá az 1920: XXXVI. t.-c. 43. §-ának első és végbekezdése alapján a rendes

bíróság kizárásával az Országos Földbirtokrendező Bíróság dönt, s az általa törvényes hatáskörében eldöntött kérdések az 1924: VII. t.-c. 26. §-ának első bekezdése szerint más bírói intézkedéssel felül nem bírálhatók.

Kifejezett eltérő törvényes rendelkezés hiányában közigazgatási hatóság határozatát közigazgatási hatóság, bírói hatóság határozatát bíróság hajtja végre, még pedig ugyanaz a rendű bírói hatóság, aminő az alapulfekvő határozatot hozta.

Azoknak a megváltási árrészleteknek a behajtása, amelyek a megváltást szenvedő és a földhözjutottak között létrejött és az Országos Földbirtokrendező Bíróság határozatával jóváhagyott egyesség értelmében esedékessé váltak, az OFB. hatáskörébe tartozik. (1926. febr. 7. 1926. Hb. 105. sz.).

Az 1924: VII. t.-c. 6. §-ának utolsóelőtti bekezdése értelmében az államot illető elővásárlási jog gyakorlásával kapcsolatosan felmerülő minden vitás kérdésben az Országos Földbirtokrendező Bíróság dönt.

Az 5500/1924. M. E. számú rendelet 8. §-a harmadik bekezdése szerint, amennyiben a fentebb érintett kérdésekben a rendes bíróság előtt merül fel vita, a rendes bíróság hivatalból köteles az iratokat döntés végett az Országos Földbirtokrendező Bírósághoz áttenni.

A dolog természetéből következik, hogy a felmerült költségek megtérítéséről is az a bíróság döntsön, amelyhez az ügy érdemében való határozat tartozik, vagyis az O. F. B. (K. P. VII. 3657/1925. sz.)

Az 1920: XXXVI. t.-c. végrehajtására vonatkozó 60.000/921. F. M. sz. rendelet 192—195. §-ai az Országos Földbirtokrendező Bíróság elé utalt eljárásokban — amilyen a T. 91. §. 2. p. szerinti visszajuttatásra és vagyoni előny megtérítésére irányuló eljárás is — a költségek tekintetében kifejezett intézkedéseket tartalmaznak, amelyek nem csupán az államot, hanem a magánfeleket illetőleg is szabályozzák a költségek viselésének kérdését.

Ennek a kérdésnek eldöntése tehát az O. F. B. eljárására tartozik és az, bármiként döntött a nevezett bíróság, az 1924: VII. t.-c. 26. §-a értelmében más bíróság elé nem vihető.

Az pedig közömbös a hatáskör szempontjából, hogy a követelés arra van alapítva, hogy a költségeket alperes rosszhiszeműleg, alaptalan eljárás folyamatba tételével okozta. (K. VI. 1232/1926. J. H. I. 11. sz.)

A földmüvelésügyi miinszternek az állami elővásárlási jogról való lemondása s szerződő felek közötti polgári perben a bírói vizsgálat és döntés körébe nem vonható. (P. III. 2425/924. Pdt. X. 1.)

X. Építési és kisajátítási ügyek.

Az a kérdés, hogy két szomszédos ház udvarában hagyható-e nyilás, nyilvánvalóan nem magánjogi, hanem építési rendészeti, vagy közigazgatási jogi kérdés, amelynek eldöntése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. máj. 12. 1923. Hb. 76. sz.)

Annak a kérdésnek eldöntése, hogy a vasut a tűztávlatban levő épületet kisajátítani vagy tűzbiztossá tenni köteles-e, közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1909. dec. 13. 76.)

Oly ingatlanok birtokának visszaadása, amelyeket a magyar királyi honvédelmi miniszter az 1895: XXXIX. t.-c. 12. §-a értelmében katonai gyakorlótér céljaira ideiglenesen, három évre kisajátított és amelyek katonai gyakorlati célokra a katonai hatóság által át is vétettek, akkor is végrehajtási útra s nem polgári perútra tartozik, ha az ideiglenes kisajátító a végleges kisajátítási kérelmet egyáltalán nem, avagy csak a törvényileg megszabott határidő után terjesztette elő. (P. VI. 137/1927. Pdt. XIII. 8.)

XI. Határjelzés és kerítésügyek.

A közigazgatási hatóságnak, midőn a birtokhatárok megjelölése kapcsán az eljárási költségek viselésének kérdésében határozott, a költségek behajtása iránt nem szükséges az ügynek bíróság útján jogerős elintézését bevárnia. (F. M. 1906. évi 62.095. sz.)

Szomszédok között közrendészeti szempontból nem szükséges kerítés felállításának kérdése bírói útra tartozik akkor is, ha a beltelkek közötti kerítés felállításáról szabályrendelet intézkedik. (Hb. 1908. okt. 12. 2. 1909. febr. 8.; 1908. 50., 49., 91.; febr. 22.; 1908. 31.; nov. 8. 57. 132., 251.; dec. 6. 73.)

Szomszédok ellen a telkeket elválasztó kerítés felállítása iránti kereset a rendes bíróság hatáskörébe tartozik, ha a rendőri hatóság közrendészeti érdekből a hivatalos beavatkozást szükségesnek nem találta. (Hb. 1909. febr. 22. 1908. 84.)

Elpusztult régi kerítésnek a nem vitás mesgyén helyreállítása iránt szomszédok közt felmerült ügy bírói útra tartozik akkor is, ha a szabályrendeleti intézkedés szerint kerítés felállításának engedélyezését a főszolgabírónál kell kérni. (Hb. 1909. ápr. 26. 1908. 88.)

E kötelezettség közrendészeti természetét nem állapítja meg az, hogy a kerítésfelállítási kötelezettségről szabályrendelet intézkedik. (Hb. 1908. okt. 12. 2. I. I.)

Annak, mint magánjogi kérdésnek eldöntése, hogy a szomszéd köteles-e tűzfalat emelni, bírói útra tartozik. (Hb. 1909. szept. 20. 47.)

A közigazgatási hatóság jogerős határozata irányadó abban

a kérdésben, hogy közrendészeti szempontból szükséges-e kerítést állítani. (Hb. 1908. okt. 12. 2. I. I.; 1909. febr. 8. 1908. 50.)

Ha a közigazgatási hatóság nem állapította meg, hogy szomszédok közti kerítés közrendészeti szempontból szükséges, az annak felállítására irányuló igény a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (Hb. 1909. dec. 6. 79.)

XII. Állami alkalmazottak illetményi és nyugdíjügyei.

Közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik az eljárás a pénzügyminiszternek az ellen a rendelete ellen, amellyel a szolgálati szabályzat 253. §-a alapján az állami tisztviselő illetményeiből visszatérítéseket rendelt arra az időre, amely alatt a tisztviselő szolgálatot tényleg nem teljesített. (1923. évi október 8. napján. Hb. 15. sz.)

Közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik az a kérdés, hogy *tartozik-e az állami tisztviselő, illetőleg annak özvegye* az 1893: IV. törvénycikken alapuló fizetés és az annak természetével biró egyéb illetmények fejében esedékesség előtt *jóhiszeműen fölvett összeget az államkincstárnak megtéríteni.* (1924. ápr. 7. 1923. Hb. 70. sz.)

Fegyelmi uton elbocsátott közigazgatási tisztviselő visszatartott illetményének kiadása iránt előterjesztett kérelem elintézése végső fokban a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe tartozik. (1925. ápr. 20. 1925. Hb. 6. sz.)

Az államszolgálat kötelékéből *létszámcsökkentés miatt elbocsátott tisztviselő illetményeit megszüntető miniszteri döntés ellen emelt panasz* ügyében az eljárás a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe tartozik. Az a körülmény egymagában, hogy a tisztviselőnek az 1923: XXXV. t.-c. 1. §-ára alapított elbocsátása önállóan a Közigazgatási Bíróság előtt nem panaszolható, az illetmények megszűntetése kérdésében a Közigazgatási Bíróság eljárását éppoly kevéssé akadályozhatja, mint ahogyan a tisztviselőnek fegyelmi úton kimondott elbocsátása illetményeinek a Közigazgatási Bíróság előtti érvényesítését ki nem zárja. (1925. ápr. 20. Hb. 4. sz.)

Létszámapasztás miatt végkielégítéssel elbocsátott konzuli alkalmazottnak külföldi fizetése iránt támasztott követelése tárgyában az eljárás a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe tartozik. A hatásköri taxatio az 1896: XXVI. t.-c. 83. §-ából kitetszően pozitiv és egyszersmind általános abban az értelemben, hogy az állami tisztviselőknek (köszolgálati alkalmazottaknak) az 1893: IX. törvénycikken, illetőleg az annak helyébe lépett újabb törvényes jogszabályokon alapuló illetményei és ellátása körül felmerülő — a törvényben körülírt — jogviták szabályként, vagyis általában a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe tartoznak. Viszont negativ és esetszerű a felsorolás abban az értelemben, hogy egyes vitás kérdéseket, mint kivételeket, rész-

ben maga az 1896: XXV. törvénycikk, részben újabb törvény és más törvényes jogszabály a 83. §. általános szabálya alól kifejezetten kivesz. A hatásköri taxatiónak ebből a rendszeréből következik, hogy a törvényhozás az állami tisztviselők, altisztek és szolgák (újabban a közszolgálati alkalmazottak) fizetés természetű rendes illetményi, valamint ellátási ügyeit általában közigazgatási bírósági jogvédelem alá kívánta helyezni, s amidőn ettől az álláspontjától újabb jogszabályban kivételesen eltérni szándékozott, úgy ennek a szándékának az új jogszabályokban a közigazgatási bírósági hatáskör kizárásával külön kifejezést adott. (1925. június 8. Hb. 20.)

Az úgynevezett *tanácsköztársaság által életbeléptetett heti munkabérek* fizetés természetével nem bírtak s ehhez képest a 3.988/1919. M. E. sz. r. alapján munkabérkülönbözet címén utólag kifizetni rendelt járandóság tárgyában az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (Hb. 1921. 37. Grill Dt. 1916—24. 60. sz.)

A közigazgatási hatóságok határozatait rendszerint a közigazgatási hatóságok hajtják végre és a végrehajtás az 1881. évi LX. t.-c. 1. §-ának *h)*, illetve az 1912. évi LIV. t.-c. 31. §-ának 7. pontja szerint csak kifejezett rendelkezés esetén tartozik a rendes bíróságokhoz; mihezképest *állami iskolaszolgának a természetben élvezett szolgálati lakásból* a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete alapján való *eltávolítása* a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1919. jan. 20. 1918. Hb. 66.)

Mind a tényleges szolgálatban álló, mind pedig a nyugállományba helyezett *m. kir. vámszedőknek illetményekre vagy ellátásra irányuló igénye*, valamint ebből az igényből folyólag az államkincstár ellen támasztható követelése, mint az államal szemben fennálló közjogi jogviszonyból származó követelés, közjogi, közelebbről közigazgatási jogi természetű és így az ilyen igények érvényesítése csak abban az esetben tartozhatik bírói útra, ha van olyan törvényes jogszabály, amely az ily igények érvényesítését kifejezetten akár polgári perútra, akár közigazgatási bírói útra utalja. Ilyen értelemben rendelkező törvényes jogszabály azonban a rendes bíróságra nézve egyáltalán nincs. A szóbanlevő igény elbírálása tehát a rendes bíróság hatáskörébe nem tartozik. Nincsen helye a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak sem a kérelemnek helytadó, sem a kérelmet megtagadó miniszteri határozat ellen abban a kérdésben, hogy beállottak-e már vagy megszűntek-e már a nyugalombahelyezésnek, a végkielégítésnek vagy a szabályszerű elbánás alá vonásnak a törvényben meghatározott előfeltételei, vagy nem, még pedig akkor sem, ha a panaszos az 1922: I. t.-c. 24. §-ára alapított végelbánás törvényellenességére alapítja panaszát. Nincs hatásköri összeütközés, ha az ügy sem rendes bíró-

ságnak, sem a közigazgatási bíróságnak nem tartozik hatáskörébe. (1925. november 16. Hb. 9. sz.)

Katonai ellátásra való igény megállapítása az 1875: 51. t.-c. 71. és 118. §-ai értelmében az ott felsorolt katonai hatóságok hatáskörébe tartozik ugyan; az a kártérítési kereset azonban, mely arra van alapítva, hogy a felperest megillető sebesülési pótdíj a katonai hivatali közegek helytelen eljárása folytán másnak fizettetett ki, a polgári bíróságnál indítandó. (4101/1915. Pdt. I. 405.)

Katonai szolgálatból származó igény érvényesítése — ha külön jogszabály oda nem utalja — rendes bírói útra nem tartozik. (P. VI. 8272/1927. Pdt. XIV. 81.)

Az államkincstárral szemben támasztott illetményigényekből eredő vitás kérdések tekintetében az állami tiztviselők részére az 1896: XXVI. t.-c. 83. §-ának 1. pontjában biztosított közigazgatási bírósági jogvédelem a m. kir. *posta- és távirdahivatali tisztviselőkre* is kiterjed; mihez képest közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik az arra alapított panasz, hogy a posta- és távirda igazgatóknak az 1893: IV. törvénycikkben szabályozott illetményrendszer alapján törvényesen magasabb fizetési osztálynak megfelelő, nagyobb összegü illetményre van igényük, mint aminő összegü illetményt részükre a miniszter tényleg megállapított és kiutalt. (1926. ápr. 19. Hb. 53.)

A póstaaltiszt ellen, szolgálati ügyből folyóan, fegyelmi illetve közigazgatási úton kimondott *kártérítési kötelezettség* fenn nem állásának megállapítása iránt indított kereset polgári perútra tartozik, mert ily ügyben a közigazgatási bírósághoz panasznak helye nincs. (Hb. 3/1916. Pdt. III. 21.)

Polgári perútra tartozik az *állami díjnoknak a hivatalfőnök elleni keresete, mely* arra van alapítva, hogy utóbbi a felperesnek az őt megillető illetményeket meg nem adta és őt a ténykedése elleni jogorvoslattól elzárta. Ellenben a kincstár elleni követelés, mely a kincstárt a hivatalfőnök mint állami alkalmazott károsító cselekményeért terhelő felelősségre van alapítva, polgári perútra nem tartozik: mert ily követelés a kincstárral szemben lényegileg a díjnoki illetményigénynek, vagyis közjogi igénynek érvényesítésére céloz. II. Az a tény, hogy valamely közjogi jellegü igény tárgyában a közigazgatási hatóságok határozata ellen a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak nincsen helye, még nem lehet alap arra, hogy emez igény polgári perútra bocsáttassék. (1917. P. VII. 2496. Pdt. IV. I. sub I., II.)

Polgári perútra nem tartozik a *dohánygyári tisztviselő* által a kincstár ellen azon az alapon indított kereset, hogy a készpénzben kiutalt tűzifailletmény összege a valóságos piaci árnál alacsonyabb egységár alapján állapíttatott meg. (P. II. 1537/1921. Pdt. VII. 128.)

A m. kir. dohányjövedéknél állandóan alkalmazott munkás által az elbocsátásból kifolyólag a szolgálati viszony fennállásának megállapítása s az elbocsátás napjától járó illetmények vagy nyugdíjjárandóság megítélése iránt indított kereset rendes bírói útra nem tartozik. (P. II. 2492/1927. Pdt. XIII. 103.)

Közadók, illetékek és egyéb kincstári követelések *behajtásával megbízott közeg* által a végrehajtás foganatosítása körül követett eljárás törvény- és szabályellenességének megállapítása nem tartozik a polgári bíróság hatáskörébe. (R. P. V. 3471. Pdt. I. 355.)

Köztisztviselőknek az állammal vagy az állam szerveivel szemben a köztisztviselői minőségben teljesített szolgálati díjazása vagy végkielégítése iránt támasztott követelése csak akkor tartozhatik rendes bírói útra, ha van olyan jogszabály, amely az ilyen követelés érvényesítését kifejezetten rendes bírói útra utalja. *A Gyógy- és Ipari Növényforgalmi Iroda vezetőjévé kirendelt állami tisztviselőnek* e minőségében fölmerült díjazása iránti követelése iránt az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. márc. 9. 1924. Hb. 31. sz.)

A közalapítványoknál alkalmazott nem állami tisztviselők és az állami alkalmazottakat tényleges szolgálatuk és nyugdíjuk tekintetében az 1896: XXVI. t.-c. 83. §-ában biztosított közigazgatási bírósági jogvédelem a közalapítványi tisztviselőket nem illeti meg. (Hb. 1921. 39. Grill Dt. 1916—24. 56. sz.)

Ármentesítő társulat szolgálatából, a földmívelésügyi miniszter határozatával, fegyelmi úton elbocsátott *alkalmazott* által a társulat ellen, a felmondás érvénytelenségének kimondása iránt indított kereset polgári perútra nem tartozik: mert a bíróság nem bocsátkozhatik annak a bírálatába, hogy vajjon a törvényes hatáskörében eljáró közigazgatási hatóság határozata hozatalánál a reá nézve irányadó jogszabályokban előírt alaki feltételeket megtartotta-e. (P. II. 1365/1916. Pdt. III. 19.)

Szolgálati biztosíték kiadása iránt a kincstár ellen indított kereset bírói útra tartozik. (B. 1908. szept. 2. G. 268. sz. T. XIII. 10.)

Az állammal szemben fennálló szolgálati viszony önmagában véve nem jelenti azt, hogy a szolgálat közjogi jellegű volna, mert ez csak akkor forog fenn, ha a szolgálat az államhatalmi feladatok teljesítésére, az állam közjogi vagy közigazgatási jellegű tevékenységének elvégzésére irányul. Nem feltétlenül ilyen a *miniszteriumi sajtóelőadói szolgálat*. (P. II. 5540/1929. Pdt. XV. 44.)

I. Az a tény, hogy valamely köz- vagy közigazgatási jogi döntéssel szemben a közigazgatási bíróság előtti eljárás szerinti jogsegély a törvények által meg nem adatott, a rendes polgári bíróságok hatáskörének még nem ad alapot. II. *Anyakönyvvezetők végkielégítési igényei* polgári perútra nem tartoznak

és ezen mitsem változtat az a körülmény, hogy esetleg csak tiszteletdíjban és nem rendes fizetésben részesülnek, avagy hogy nyugdíjigénnyel nem birnak és szolgálatuk alól bármikor felmenthetők, amennyiben a közszolgálati jelleg nem a javadalmazás minőségén, avagy az elmozdíthatatlanságon fordul meg, hanem a szolgálati feladatok természetétől a szolgálati állás és hatáskör elnyerésének módjától és a szolgálati felelősségtől függ. (P. II. 7446/1928. Pdt. XV. 63.)

XIII. Máv. alkalmazottai.

Magyar államvasúti alkalmazottnak nyugdíjkülönbözet iránt az Államvasutak Nyugdíjintézete elleni ügyében az eljárás közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Az Államvasuti Nyugdíjintézet Bizottsága közigazgatási hatóság, mihezképest a rendes bírósággal szemben felmerült hatásköri összeütközésének elintézése a hatásköri bíróság elé tartozik.

A m. kir. államvasutak alkalmazottait állami tisztviselőknek vagy közszolgálati alkalmazottaknak tekinteni nem lehet, mert köztük és az őket alkalmazó magyar állam között éppen az alkalmazás kereskedelmi jellegénél fogva nem közjogi, hanem csupán magánjogi jogviszony áll fenn.

Ha valamely magánjogi jogviszonyból felmerülő vitát a törvény vagy törvényerejű rendelet kifejezett rendelkezéssel közigazgatási eljárásra utal, azt a kérdést közigazgatási hatóság — az 1869: IV. t.-c. 1. §-ában foglalt rendelkezésnek megfelelően — a közigazgatási hatósági hierarchia rendén a saját hatáskörében végérvényesen dönti el. Vagyis a közigazgatási hatóság határozata után bírói út igénybevételének szabályként nincs helye. A kivételeket, jelesül a közigazgatási hatóság határozatával eldöntött ügynek bírói útra terelhetőségét, a törvénynek vagy más törvényes jogszabálynak kifejezetten kell tartalmaznia.

Az 1914: XVII. törvénycikk rendelkezéseitől és szellemétől eltérő államhatalmi hatásköri szabályozás az államvasuti alkalmazottak nyugdíjügyeiben a 600/1923. M. E. és az 5460/1924. M. E. számú rendeletek értelmében már a 7200/1925. M. E. számú kormányrendelet hatálybaléptét megelőző időben is fennállott s azt az utóbbi rendelet csupán átvette. Ez a jogforrás a m. kir. államvasuti alkalmazottak magánjogi természetű nyugellátási ügyeit a rendes bírói út kizárásával a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalja. (1926. jún. 7. 1926. Hb. 19. sz.)

A m. kir. államvasutak nyugdíjpénztárának kötelékébe tartozó alkalmazottak, valamint ezek özvegyei és árvái ellátási díjainak újabb szabályozása tárgyában kiadott 5461/1924. és 7200/1925. M. E. számú rendeletek értelmében annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a Máv. nyugbérest, illetve az özve-

gyet és árvákat megilleti-e az ellátás és ha igen, milyen összegben, rendes bírói útra nem tartozik. (P. VI. 2919/1926. Pdt. XI. 127.).

Az 5200/1924. M. E. sz. rendelet II. 7. pontja és a 7200/1925. M. E. sz. rendelet 88. §-a mellett is mindenesetre a rendes bíróság hatáskörébe tartozik annak a kérdésnek eldöntése, vajjon a vasút által is jogtalannak elismert törlés következtében visszatartott illetményekre van-e a Máv. alkalmazottnak magánjogi igénye? De ha a vasút a visszatartott illetményeknek bizonyos időre eső részét kifizette és csak az maradt vitás, vajjon az általa fizetett illetmények megfelelőek voltak-e, hogy tehát felperesnek milyen összegű illetményekre van igénye: ez a kérdés a felhívott jogszabályok értelmében ki van véve a polgári bíróságok hatásköréből. (P. II. 8192/1925. Pdt. XII. 54.)

Az államvasúti alkalmazottak szolgálati járandóság iránt támasztott követelését az 1914: XVII. t.-c. 34. és 55. §-aiban nem említett esetekben is lehet polgári per útján érvényesíteni. (30. sz. jogegységi döntvény.)

Máv. alkalmazottak egyesületének közgyűlése által hozott kizáró határozat megsemmisítése iránt a kizárt tag által indított kereset polgári perútra tartozik. (P. IV. 4827/1918. Pdt. V. 64.)

Államvasúti alkalmazottak a m. kir. Államvasútak vagy a m. kir. Államvasútaknak Nyugdíjintézete, illetőleg Nyugbér Pénztára ellen nyugdíj, illetőleg nyugbérjárandóság iránt támasztott követelését polgári per útján érvényesíteni nem lehet. (31. sz. jogegységi döntvény.)

Azt a kérdést, hogy van-e a Máv. fegyelmi bíróságnak a munkást elbocsátó határozata ellen újrafelvételnek helye, nem lehet a törvény rendes útján eldönteni. (P. II. 4864/1926. Pdt. XIII. 9.)

A munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartozik a Máv. ellen az alkalmazott által indított és arra alapított kereset, hogy az alperes az 1907: XIX. t.-c. 84. §-a ellenére balesetbejelentési kötelességét elmulasztotta s neki ezzel kárt okozott; mert az, hogy a kereseti igény az általános magánjogi jogszabályok alapján bírálandó el, a hatáskör kérdésénél közömbös. (P. VI. 7870/1926. Pdt. XIV. 42.)

Az 1914: XVII. t.-c. 55. §-ából következik, hogy a *vasúti alkalmazott* csak a szabálytalan felmondásból, illetve a létszámból szabálytalanul történt törlésből származó magánjogi igényeit érvényesítheti a törvény rendes útján; ellenben a szolgálati viszony fennállása alatt abból eredő minden más igény egyedül az 1914: XVII. t.-c. 13. §-ában és a szolgálati szabályzat 6. és 20. §-aiban körülírt szolgálati panaszúton érvényesítendő. (P. II. 242/1925. Pdt. XI. 26.)

Habár az 1914: XVII. t.-c. 34. és 55. §-ai taxative megha-

tározzák azokat az eseteket, melyekben a *vasúti alkalmazott magánjogi* igényeivel a törvény rendes útjára léphet, az alkalmazott mégsem zárható el az illetmények iránti magánjogi igény bírói érvényesítése elől, ha a vasút a felperessel szemben őt az 1914: XVII. t.-c. alapján terhelő kötelezettségek teljesítését a békeszerződés folytán előállott és a törvény által előre nem látott új helyzet alapján tagadta meg. (P. VI. 3919/1922. Pdt. IX. 8.)

XIV. **A m. kir. állami vas-, acél- és gépgyárak alkalmazottai.**

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik *állami vasgyári alkalmazott* özvegyének a vasgyár erdőgazdaságában alkalmazott férje balesete alapján az állam ellen támasztott követelése. Az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál biztosítandó gazdasági alkalmazottak az 1907: XIX. törvénycikk hatálya alá és az általuk vagy hozzátartozóik által a munkaadó ellen támasztott kártalanítási igények az 1921: XXXI. törvénycikkel szervezett munkásbiztosítási bíróságok hatásköréhez nem tartoznak. (1925. december 14. Hb. 49. sz.)

A m. kir. állami vasgyárak alkalmazottja nem közszolgálati alkalmazott, mihezképest rendes bíróság hatáskörébe tartozik ily alkalmazottnak járandóság iránti követelése, ha követelését nem az 5300/1924. M. E. vagy a 6307/1923. M. E. számú rendeleteken alapuló járandóságokra, hanem az 1924: IV. törvénycikkel az állami vasgyárak alkalmazottaira is kiterjesztett 1923: XXXV. törvénycikknek arra a rendelkezésére alapítja, amely szerint hadiözvegy alkalmazott csak a saját kérelmére bocsátható el (1923: XXXV. t.-c. 1. §. végbekezdése), valamint arra a rendelkezésére, amely szerint a szolgálatból létszámapasztás címén elbocsátott olyan alkalmazott részére is, aki rendszeres fizetésben nem részesült, végkielégítés jár. (1923. évi XXXV. t.-c. 3. §. 1925. okt. 12. Hb. 15. sz.)

Állami gépgyári kovácsnak létszámból törlése miatt a szolgálati viszony fennállásának megállapítása iránt támasztott követelése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1927. márc. 14. 1925. Hb. 43.)

A jogellenes elbocsátásból származó magánjogi igényeket *az állami vasgyári alkalmazott* a törvény rendes útján érvényesítheti. (P. II. 1370/1924. Pdt. X. 5.)

XV. **Törvényhatósági, városi és községi alkalmazottak.**

A fegyelmi úton hivatalvesztésre ítélt *törvényhatósági tisztviselő* által a volt hivatalfőnök ellen és a kincstár ellen indított kártérítési kereset, mely arra van alapítva, hogy a hivatalfőnök a fegyelmi eljárás során hamis jelentéseket tett és hogy a belügyminiszter mint végső fegyelmi hatóság, törvénytelenül

mondta ki az elmozdítást, polgári perútra nem tartozik; mert annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a felperes kártérítési igénye jogosult-e, egységesen összefügg azzal a kérdéssel, hogy a fegyelmi ügyben kétségkívül hatáskörrel biró közigazgatási hatóság eljárásával jogszabályt sértett-e és így a kártérítési igény feletti döntés tulajdonképen a közigazgatási hatóság által hozott fegyelmi határozat jogos vagy jogellenes voltának eldöntését foglalná magában. (P. II. 5791/1916. Pdt. III. 18. sub I.)

Székesfővárosi törvényhatósági kórházhoz kinevezett orvos részéről a szolgálatból elbocsátására alapított illetménykövetelés érvényesítése közigazgatási útra tartozik.

Köztestületek (állam, törvényhatóságok, községek) által létesített és fenntartott kórházak nem magánvállalatok, hanem a közegészségügynek, vagyis a közigazgatási célnak szolgálatában álló közintézmények. Ehhez képest azok az egyének, akik mint orvosok, az ily intézményeknél vállalnak szolgálatot, tekintet nélkül alkalmazásuk jellegére (főorvos, alorvos, segédorvos stb.) közalkalmazottak.

A törvényhatósági kórházaknál alkalmazott al- és segédorvosok közalkalmazotti minőségén nem változtat Budapest székesfőváros közkórházi alapszabályainak II. A. 4. b. pontja sem, amely szerint az alorvosok és segédorvosok, mint ideiglenesen alkalmazottak, nem fővárosi tisztviselők és állásuktól a közszolgálat érdekében forma szerinti eljárás nélkül egyszerűen felmenthetők.

Az a jogviszony tehát, amely egyfelől a Budapest székesfőváros közkórházainál alkalmazott alorvosok és segédorvosok, mint munkavállalók, másfelől Budepest székesfőváros közönsége, mint munkaadó között fennáll, az alkalmazás közszolgálati jellegénél fogva nem magánjogi, hanem közjogi jogviszony s így az ebből a jogviszonyból folyólag támasztott illetménykövetelés elbírálása hatásköri jogszabályaink értelmében rendes bírói útra csak abban az esetben tartozhatnék, ha volna olyan törvényes jogforrás, amely az ily követelés érvényesítését kifejezetten polgári perútra utalná.

A közigazgatási bíróság mindenkor csupán olyan kérdésekben dönt, amelyek minden fokozaton közigazgatási hatáskörbe tartoznak, s amelyek rendes bírói útra nem vihetők; abból, hogy valamely vitás kérdésben végsőfokban a közigazgatási bíróság hivatott határozni, okszerűen következik, hogy abban a kérdésben alsóbbfokon is kizárólag a közigazgatási hatóságot illeti az eljárás. (1925. november 16. Hb. 24. sz.)

A város tulajdonát képező takarékpénztár könyvelője köztisztviselőnek tekintendő, minélfogva az elmozdítását kimondó fegyelmi határozat jogtalansága címén támasztott és a visszatartott illetmények kiadására irányuló követelés elbírálása az 1896. évi XXVI. t.-c. 27. §. 1. pontja értelmében közigazgatási

útra, s végső fokon a közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik. (P. II. 1442/1923. Pdt. IX. 185.)

A felperes *a székesfőváros egyik vállalatával magánjogi szolgálati viszonyban állott;* az ilyen viszonyból eredő jogviták eldöntése s így a nyugdíj felemelésére, illetve annak átértékelésére irányuló kereseti igény elbírálása is a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (C. II. 871/1926., J. H. I. 14. sz.)

Az a kérdés, hogy *a r. t. város a mindenkori ügyvezető orvos részére lakást természetben adni köteles-e*, nem egyes városi alkalmazottnak összegszerűen kifejezendő illetményi vagy részeltetési igénye, hanem a város önkormányzati jogkörébe tartozó általános szervezési kérdés, amelynek elbírálását sem az 1896: XXVI. t.-c. 27., vagy egyéb szakasza, sem más újabb törvényes jogszabály a közigazgatási bíróság hatáskörébe nem utalja. Azokban a közigazgatási jogi vitás ügyekben, amelyek kifejezetten nincsenek bírói útra utalva, minden fokozaton kizárólag és így tehát végsőfokúlag is a közigazgatási hatóság hivatott határozni. (1925. június 8. 1924. Hb. 64. sz.)

Annak az elbírálása, hogy *a rendezett tanácsú város rendőrkapitánya* által kineveztetése előtt kiállított oly tartalmú nyilatkozat, amely szerint évi fizetéséből bizonyos összeget a városnak ajándékoz, jogilag érvényes-e vagy sem? polgári perútra nem tartozik. A felsőbíróság a polgári perút kérdését a hatásköri kifogás jogerős elvetése után is hivatalból vizsgálja. (4626/1914. Pdt. I. 272. sub I., II.)

Annak a megállapítása, hogy a *rendezett tanácsú város tisztviselőjének* az állásról történt lemondása — beszámíthatatlanság folytán — érvénytelen volt és így özvegyének a várossal szemben ellátási igénye van, az 1896: XXVI. t.-c. 27. §-a szerint a polgári perútra nem tartozik. (P. VII. 5566/1915. Pdt. II. 106.)

A községi orvos lakáspénze kérdésében az 1908: XXXVIII. t.-c. értelmében a közigazgatási hatóság van hivatva határozni. Ellenben a község által saját elhatározásából előállított természetbeni orvosi lakás használhatósága és helyreállítása feletti magánjogi vita bírói útra tartozik. (1914. D. 483. Pdt. I. 136.)

Mint magánjogi jellegű igény, polgári perútra tartozik *a segédjegyző által a község ellen indított* kártérítési *kereset*, mely arra van alapítva, hogy felperes nem kapta meg a község által kibocsátott pályázati hirdetményben kilátásba helyezett állami fizetéskiegészítést. (Rp. IX. 3776/1915. Pdt. III. 20.)

A községi jegyzői javadalmazáshoz tartozó ingatlan elvont hasznaira nézve a *jegyző és a község között* felmerült vitás kérdés eldöntése nem tartozik rendes bírói útra. (P. I. 2015/1917. Pdt. V. 8.)

A *visszatartott községi jegyzői illetmények*, amelyekre vonatkozó igény a közigazgatási bíróság ítéletével már megállapíttatott, az 1896: XXVI. t.-c. 27. §. 1. pontja értelmében

a községtől rendes bírói úton nem követelhetők. (P. II. 6489/1928. Pdt. XIV. 109.)

Régi és új községi jegyző között felmerült az a vitás kérdés, hogy a jegyzői javadalmazás kiegészítő részét alkotó községi ingatlanoknak készpénzzé tett és vitás voltánál fogva készpénzben letétbehelyezett haszonvétele a régi és az új községi jegyzőt külön-külön mely időre és mily összegben illeti, annak a kérdésnek az eldöntését teszi szükségessé, hogy a volt községi jegyzőnek a már felvett készpénz és természeti javadalmazások beszámításával a leszolgált időre van-e és ha igen, mekkora hátralékos természeti javadalmazáshoz joga.

Ez a kérdés pedig lényegileg mind a két jegyző oldalán azzal a kérdéssel azonos, hogy természeti javadalmazás címén őket a községgel szemben meghatározott időre mekkora összeg illeti.

A jogviszony tehát valójában nem a régi és az új jegyző között áll fenn, hanem mindegyik fél külön-külön a községgel áll jogviszonyban. Ez a jogviszony pedig, minthogy egyik alanya községi önkormányzati testület, tárgya pedig közszolgálati illetmény, kétségtelenül közjogi, közelebbről közigazgatási jogi természetű.

Közigazgatási útra tartozik annak elbírálása is, vajjon a természeti javadalmak mekkora összegben illetik meg a távozó, és mekkora összegben az utána megválasztott községi jegyzőt.

Ha az eljárásban nem vett részt az a hatóság, amelynek az ügyben el kell járnia, a hatásköri bíróság azt mondja ki, hogy az ügy az eljárt hatóságok egyikének hatáskörébe sem tartozik. (1922. ápr. 29. Hb. 5. sz.)

Községi végrehajtó által az őt a behajtott köztartozásokból megillető jutalom iránt *a község ellen támasztott igény* elbírálása polgári perútra nem tartozik. (P. V. 5112/1917. Pdt. XIII. 10.)

Községi polgári iskolai tanítónő illetményei iránti igényét a rendes bíróság előtt nem érvényesítheti. (P. I. 4229/1922. Pdt. IX. 8.)

XVI. Tanítói illetményügyek.

Görög-keleti hitfelekezeti tanító illetménykövetelése az iskolaszék ellen, közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1908. nov. 16. 33.)

Az 1907: XXVII. t.-c. életbeléptéig jogerősen le nem tárgyalt tanítói járandóság iránti keresetre az új törvény alkalmazandó. (Hb. 1908. nov. 16. 33.)

Hitközségi kántortanítói állásra választással magánjogi jogviszony nem keletkezik. (B. 1908. febr. 28. H. 4.)

Az 1863: XXXVIII. t.-c. 16. §-a alapján létesített uradalmi magán elemi népiskola tanítójának az iskolafenntartóval szem-

ben szolgálati illetményeinek kifizetése iránt támasztott igénye, mint magánosnak magános ellen magánjogi szolgálati szerződésből eredő vagyonjogi követelése, magánjogi természetű. Ennélfogva az ily igény elbírálása — hacsak a közigazgatási útat megállapító kifejezett törvényes rendelkezés nincs — szabályként a rendes bíróság hatáskörébe tartozik.

A magán elemi népiskolai tanítóknak azokra az illetményeire, amelyek 1922. évi január hó 1. napja előtti időben váltak esedékessé, a közigazgatási úton való biztosítás állami jogkedvezménye ki nem terjed. Az ilyen illetményekre irányuló igények elbírálása tehát a közigazgatási hatóságok hatáskörébe nem tartozik, a közigazgatási bíróság csupán olyan igények felett van hivatva dönteni, amelyek minden fokozaton közigazgatási útra utalvák. (1925. okt. 12. Hb. 16. sz.)

A katholikus tanítónak kántori díjazása iránt az eljárás közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. november 10. Hb. 34. sz.)

Görög-keleti kántortanítónak kántori, tehát egyházi jellegű működés díjazása iránt az egyházközség ellen támasztott követelése ügyében az eljárás közigazgatási hatóság körébe tartozik. (1918. márc. 11. 1917. Hb. 96. sz.)

A hazai *gör.-keleti román* egyház szervezési szabályzatának 1. §., 7. §. 5. pontja, 23. §. 12. pontja, valamint az ezekkel kapcsolatos rendelkezései értelmében az egyház összes egyházi, iskolai és alapítványi ügyeit a saját szervei által a saját hatáskörében önkormányzati jogon önállóan látja el, amiből nyilvánvaló, hogy az alperes *egyházközségnek megválasztott éneklője (kántora)* is a hivatali állásából folyó összes vagyonjogi igényeit, következőleg a hivatali állásával kapcsolatos szolgálatok teljesítésétől az egyházközség részéről történt eltiltására és javadalmának megvonására vonatkozó panaszát is csak az illetékes egyházi hatóságok előtt érvényesítheti. (Rp. I. 385/1916. Pdt. III. 24.)

Közigazgatási útra nem tartozik annak az eldöntése, hogy *a magánszemély által felállított és fenntartott nyilvános jellegű tanintézethez* az iskolafenntartó által kinevezett *tanító* állását az iskolafenntartó érvényesen felmondotta-e vagy sem. (P. II. 8439/1927. Pdt. XIII. 82.)

Közigazgatási útra tartozik: a néptanítói, községi tanítói illetmény behajtása (Mt. 1903. ápr. 3. 10.275/1903. I. M. B. 904. febr. 18. 903. I. H. 32. T. VIII. 190.); róm. kath. kántortanítónak (Mt. 1891. júl. 29. 26.357/I. M.; C. 1889. dec. 5. 2180. Ú. L. 903.); reform. hitközségi tanítónak illetménye iránti ügy (C. 1890. jan. 7. 7423/89. P. T. XXI. 23.); gör. kel. tanítónak illetménye iránt az iskolaszék ellen az 1907: XXVII. t.-c. előtt indított, de be nem fejezett ügy (Hb. 908. nov. 16. 33. sz.); hogy a községi legelőilletmény használata a néptanítót megilleti-e (C.

1906. jún. 20. 4619/1903. Dt. IV. f. 257. l.); az a kérdés, hogy a tanítót vagy özvegyét illeti-e és mily összegű nyugdíj (1875. XXXII. t.-c. 15. 44. §§.); (C. 9982/91. sz. J. sz. VI. 252. 95. febr. 25. 1015/94. M. VII. 361.); róm. kath. kántortanító özvegyének nyugdíjigénye (C. 99. dec. 20. 99. I. G. 513. F. V. 234.). Tanító részéről az orsz. tanítói nyugdíjalapból 1871-től számított szolgálat alapján nyugdíjkielégítés iránt az iskolafenntartó felekezet ellen indított keresete közjogi természetű lévén, bírói útra nem tartozik. (C. 1904. szept. 14. 4901. P. T. XLIX. 6.)

Bírói útra tartozik: az 1907: XXVI. és XXXVIII. t.-c. hatálybalépte előtti időre nézve kiadott tanítói járandóság visszakövetelése (Mt. 1904. jan. 22. 1306/3. M. St. 377. M. XV.); nem előre rendszeresített és folyó, hanem állítólag rendkívüli alkalmazásban már kiérdemelt hittanári fizetés kiszolgáltatása, melynek összege mindenekelőtt megállapítandó (C. 1886. nov. 9. 5713., Ü. L. 86., 49.); tanító által hivatali előde ellen előre felvett járandóság visszatérítése iránt indított ügy. (Mt. 1904. jan. 22. 1306. I. ST. 377. M. XV. Ig. K. XIII. 117.)

XVII. Lelkészi, szerzetesi illetményügyek.

Ha a párbér dologi terhi minősége vagy személyes viszonyon alapuló kötelezettsége nem vált vitássá, behajtása közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1909. febr. 1. 1908. 46.)

Személyes követelésként érvényesített párbérkövetelés akkor is véglegesen közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, ha a személyes követelésnek a mértéke a parochiális kötelékben álló kötelezett ingatlanainak terjedelméhez igazodik.

A törvényszerű tanítói fizetés kiegészítő részeképen biztosított terménybeli járandóságok behajtása közigazgatási útra tartozik. (1919. jan. 20. 1918. Hb. 3.)

Párbér behajtása iránti intézkedés közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, ha a kötelezettség alapja nem abból a magánjogi szempontból vált vitássá, hogy az ingatlanbirtokhoz kötött dologi terhet vagy személyes viszonyokon alapuló kötelezettséget alkot-e.

A hatáskörön nem változtat az, hogy a lelkész átszámított (valorizált) értékben szorgalmazta a híveknél hátralékos párbérének behajtását, mert az átszámítás ténye a közjogi követelés jogi természetére és így a hatáskörre nincsen befolyással. (1925. április 20. 1924. Hb. 15. szám.)

Párbérnek, mint ilyennek behajtására, érvényesítésére és az e körül felmerülhető jogviták eldöntésére eltérő jogszabály hiányában végérvényesen a közigazgatási hatóság hivatott. Eltérő szempont alá csak az olyan párbérkövetelések esnek, amelyekben elvontan a parochiális kötelektől, az a kérdés vitás, hogy van-e olyan jogcím, amelynél fogva a parochiális kötelékhez nem tartozó egyén a párbér fizetésére jogszerűen kötelez-

hető, vagy pedig amidőn a vita a körül forog, vajjon valaki — szintén elvontan a parochiális kötelékhez tartozástól — merőben magánjogi alapon (szerződés, végrendelet stb. alapján) tartozik-e párbérszolgáltatással.

Ha a párbérszolgáltatás nem abból a magánjogi szempontból vált vitássá, hogy az ingatlanbirtokhoz magánjogi jogalapon kötött dologi teher vagy kötelmi jogviszonyon alapuló személyes kötelezettség-e, ilyen vitás kérdések hiányában az egyházlátogatási jegyzőkönyvből kitetszően kizárólag a parochiális kötelékhez tartozás tényén alapuló párbér behajtása a közigazgatási hatóság kizárólagos hatáskörébe tartozik.

Nincs befolyással a közigazgatási hatóság hatáskörére az a körülmény, hogy nem maga a javadalmas lelkész, hanem végrehajtási letiltás folytán a végrehajtató képviselője, mint a követelés behajtására a bíróság által kinevezett ügygondnok lép fel a végrehajtást szenvedő plébános helyett harmadik személy ellen. A bírói végrehajtási letiltás és az ügygondnok kirendelés puszta ténye ugyanis a párbérkövetelés jellegét és eredeti közjogi jogalapját nem változtatja meg, tekintve, hogy a párbérrel adós fizetési kötelezettségének jogalapja továbbra is a parochiális kötelékhez tartozás ténye és a canonica visitatio marad. (1927. febr. 7. 1926. Hb. 51. sz.)

A plébános örököse részéről a canonica visitatio alapján a község ellen a párbérbehajtás hiányáért való felelősségre alapított követelés bírói útra tartozik. (P. 1908. ápr. 27. G. 2. sz.)

A róm. kath. plébános mellé püspök részéről kirendelt lelkészhelyettes javadalmazásának a plébánostól behajtása iránt bírói úton léphet fel, de a perben a javadalom kiszolgáltatására vonatkozó püspöki intézkedés irányadó. (P. 1906. szept. 3. G. 76. sz.)

Annak a megbírálása, hogy az egyházmegye és a megyéspüspök papjaik eltartásáról ez egyházi törvények értelmében gondoskodni tartoznak-e, és mily módon, a polgári bíróság hatáskörébe nem tartozik. (C. 1909. szept. 30. 4675/1909. sz. a. I. p. t.)

A női szerzet tagjainak a szerzet ellen támasztható azok az igényei, amelyek őt a szerzetes viszonyból az egyházjog alapján illetik meg és így az egyházjog alapján érvényesített tartási igény is, a rendes bíróságok megbírálása alá nem tartoznak. (C. 1909. okt. 20. 2731/1909. sz. a. I. p. t.)

Közigazgatási útra tartozik: az esztergomi érsek pisetumjárandósága (C. 97. szept. 28. 453. G. M. IX. 373.); lelkészi javadalmazás behajtása (C. 1884. okt. 16. 3131., 1883. szept. 4. 3650. Dt. VI., 66., B. 903. dec. 31. I. G. 80. T. VIII. 31. D. 96. szept. 28. 96. G. 62. T. II. 398.); a bíróságnak csak akkor van hatásköre, ha az előzetesen lefolytatott közigazgatási eljárásban a panaszolt fél a kötelezettségi alap jogosságát megtámadta (Sz.

1900. okt. 10. G. 126. T. V. 641.); párbérszolgáltatási ügyek, ha a kötelezettség alapja nem vitás (C. 1885. nov. 28. 30. sz. teljes ülési dtv. ind. M. I. 157., 99. jan. 17. 6908/98. M. X. 370.); rabbi illetményei. ügy. (Smsz. 1870. okt. 25. 10.106. C. 1893. ápr. 19. 4451/92. Dt. r. f. III. 110.)

Bírói útra tartozik: az ev. ref. lelkész egyházi tartozásának az özvegyet illető kegyeleti javadalmazásból behajtása (C. 1890. ápr. 24. 6190/80. Ü. L. 90. 25.); ha a kath. lelkész részéről párbérszolgáltatás iránt folyamatba tett ügyekben panaszlott fél a kötelezettségi alap jogosultságát támadja meg, illetőleg, midőn az a kérdés vált vitássá, ha vajjon a párbérszolgáltatás ingatlan birtokhoz kötött dologi teher vagy pedig személyes viszonyokon alapuló kötelezettség természetével bir-e? de csak a közig. út. kimerítése után (C. 1885. nov. 27. — 30. sz. teljes ülési döntvény M. I. 157. Mt. 905. okt. 25. 36.919. I. M. Ig. K. XV. 70.); amennyiben a tanítónak, illetőleg a lelkésznek, a lelkész- és tanítói járandóságra kötelezett által visszatartott ezen járandóságának nem behajtásáról, hanem arról van szó, vajjon X. község által eladott fa vételárából felperes X. községi reform. lelkész által követelt összeg felperesi tanítót és lelkészt vagy a X. községi reform. egyházat illeti-e meg, az ez iránti határozathozatalra a bíróság van hivatva (C. 1888. nov. 8. 3812. Dt. VII. 205.); engedményezett párbérkövetelés érvényesítése az engedményes által (Mt. 40.330/87.); egyik egyházi javadalmasnak a másik egyházi javadalmas ellen a hívektől beszedett közös javadalom hányadának kiadása i. ügy (Po. 97. ápr. 5. 97. H. 1. T. H. 791.); örökös által perelt járandóság (B. 906. jún. 8. I. G. 124. T. X. 22.); lelkészhelyettes javadalmazásának a plébánostól behajtása (P. 906. szept. 3. G. 76. T. XI. 685.); a református egyházközségtől azon az alapon követelt kepejárandóság, hogy a hívektől beszedett és a papot illető kepét visszatartja (Ko. 98. márc. 7. 98. H. 3. T. III. 350.); a lelkészi szolgáltatások teljesítésének elmulasztása miatt felmerült kiadások megtérítésének követelése, mint kártérítési követelés, bírói útra tartozik (B. 903. dec. 31. I. G. 208. T. VIII. 31.). Rabbi és hitközség közti illetményper bírói útra tartozik, ha az a vitás kérdés, hogy a hitközség önálló szervezkedése ellenére is köteles-e az előbbi hitközség által vállalt kötelezettséget teljesíteni. (C. 907. márc. 26. 158/1906. I. tan. 11. sz. elvi hat. P. T. LIV. 22. l.)

A jogalapjára és természetére nem vitás lelkészi javadalom érvényesítése, a fennálló törvénykezési gyakorlat szerint, a szolgáltatás közjogi jellege miatt közigazgatási útra, a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozik. (P. I. 6076/1925. Pdt. XI. 89.)

XVIII. Munkásbiztosítási ügyek.

A bányatárspénztári tagot az őt a társpénztárral szemben megillető nyugdíjigényre nézve a törvény a polgári perúttól nem zárja el. (P. V. 5864. sz. Pdt. III. 23.)

Amennyiben az igényjogosult fél a törvény szerint őt megillethető szolgáltatásokhoz a munkásbiztosító pénztár részéről egyáltalán nem, avagy késedelmesen vagy kellő mérvben és módon hozzá nem jut, az ennek folyományaként esetleg reáháramló károsodásért a pénztárral szemben az ő igényeit csakis a törvény rendes útján érvényesítheti. (P. VI. 3892. sz. Pdt. III. 157. sub III.)

A gazdasági munkás és cselédsegélypénztárról rendelkező 1900: XVI. t.-c.-e szerint, a pénztári tagok felvételére, kizárására, a segélyek utalványozására és megszüntetésére vonatkozó ügyek eldöntése nem tartozik a rendes bíróság hatáskörébe. (P. VI. 6684/1917. Pdt. V. 6.)

Nem csupán az alkalmazott kártérítési igénye tartozik a munkásbiztosító bíróság hatáskörébe, hanem az a kártérítési igény is, amelyet az elhalt alkalmazott hátramaradt hozzátartozója indít. (P. VI. 5384/1924. Pdt. XI. 47.)

Az országos munkásbiztosítópénztári orvos özvegyének nyugdíj felemelése iránti keresete a munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartozik. (P. II. 1737/1926. Pdt. XII. 29.)

A balesetbiztosítási kötelezettség alá eső vasúti alkalmazott, úgy az ő hátramaradottjainak is a biztosított balesetéből a munkaadó ellen támasztott kárigényének az elbírálása nem a polgári bíróság, hanem a m. kir. munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe tartozik. (1921: XXXI. t.-c. 15. §. 2. p.) És ugyancsak a m. kir. munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe utalja ez a törvény a balesetbiztosítás hatálya alól az 1907: XIX. t.-c. 10. §-a alapján kivett alkalmazottak (s hátramaradottaik) baleseti kártalanítási igényét is. (15. §. 3. p.) (P. VI. 9209/1926. Pdt. XII. 62.)

Megállapodáson vagy elismerésen alapuló baleseti kártérítés iránti kereset nem tartozik a munkásbiztosítási bírósághoz. (P. IV. 2581/1916. Pdt. XIII. 3. sub II.)

Nyilvános forgalmú vasúti vállalatnál nyugbérjogosultsággal alkalmazot üzemi baleseti járadékának felemelése iránti keresetét — a rendes bírói eljárás megszüntetésével — át kell tenni a munkásbiztosító bírósághoz; és az addig felmerült perköltségek felett is ez hivatott határozni. (P. VI. 7263/1926. Pdt. XIV. 6.)

Az 1907: XIX. t.-c. életbelépése előtt történt balesetből származó kárigény átértékelése nem tartozik a munkásbiztosítási bíróság hatáskörébe. (P. VI. 3190/1927. Pdt. XIV. 16.)

A munkaadó ellen a munka közben szenvedett üzemi bal-

esetből származtatottan emelt és a kötelező biztosítás révén nyert kártalanításon túlmenő kártérítési igények érvényesítésére az 1921: XXXI. t.-c. 15. §-a 2. pontjának hatásköri szabálya akkor is kiterjed, ha felperesként nem maga az alkalmazott, hanem annak elhalálozása folytán kártérítésre jogosult hozzátartozói szerepelnek. (P. II. 756/1929. Pdt. XV. 69.)

Az 1921: XXXI. t.-cikket l. a II. kötetben.

XIX. Gazdatiszti ügyek.

Gazdatiszti oklevél hiánya a gazdasági szolgálatot cseléd-szolgálattá nem minősíti. (Hb. 1908. nov. 9. 23.)

Gazdasági irnok bérkövetelése akkor is bírói útra tartozik, ha nem irodai munkával, hanem gazdasági munka felügyeletével van megbízva. (Hb. 1908. nov. 9. 23.)

XX. Cselédügyek.

Általában. Annak a kérdésnek eldöntésében, vajjon a szolgálat fejében követelt díjazás cselédbér-e s hogy ehhez képest a követelés érvényesítése a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik-e, nem az a döntő, hogy a fél a szolgálatot miképen minősíti, hanem az, hogy a szolgálat, amelynek ellenértékét követeli, olyan szerződéses viszonynak a keretébe esik-e, aminő viszonyt a törvény minősít gazda és cseléd közti jogviszonynak.

Nincs cselédszerződés, ha a felek sem a szolgálati idő tartamára nézve meg nem állapodtak, sem a szolgálati viszonyt felmondó idővel nem korlátozzák, hanem csak a szolgálatadó a szolgálatok megjutalmazását helyezte kilátásba. (1924. november 10. Hb. 46. sz.)

A cselédszerződésnek nem törvényes kelléke ugyan az, hogy a bér összegét a felek előre megállapítsák, de törvényes kelléke az, hogy a felek megállapodjanak abban, hogy a cselédszolgálatra szerződő egyént általában, bár összegszerűleg meg nem határozott, mégis bizonyos szolgálati időhöz mért ellenérték illeti. Hogy az alperes a szolgálatoknak megjutalmazását általánosságban kilátásba helyezte, nem pótolhatja a megállapodásnak, mint cselédszerződésnek eredeti kellékhiányát, tekintve, hogy a szolgálati idővel határozott viszonyban nem álló jutalom nem bér. (1924. febr. 11. 1923. Hb. 67. sz.)

Nem cselédszerződés az, amely a szolgálatot teljesítő házasságra lépésének a szerződéskor még nem ismert időpontjáig terjedő, évek, hónapok, hetek vagy napok számában előre ki nem fejezhető, vagyis bizonytalan időtartamra köttetett. (1924. december 15. Hb. 59. sz.)

A cselédviszony megszűnése után teljesített szolgálat díja-

zása iránti követelés rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1923. október 8. Hb. 37. sz.)

A gazda részéről a cseléd által a gazda irányában okozott kárnak a visszatartott bérbe beszámítása iránt támasztott követelés nem cselédbéri, hanem kártérítési követelés, mihezképest érvényesítése — összegére tekintettel — rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1925. október 12. Hb. 21. sz.)

A le nem szolgált cselédbértöbblet visszatérítésére irányuló követelés a Hatásköri Bíróság gyakorlata szerint nem kártérítési követelés és így annak, mint a gazda és cseléd közötti szolgálati viszonyon alapuló követelésnek elbírálása közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. április 7. 1923. Hb. 77. sz.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik a m. kir. postaintézettel csomagszállítási szerződéses viszonyban álló vállalkozó főkocsisának a vállalkozó elleni bérkövetelése. (1926. június 7. 1926. Hb. 46. sz.)

A vő által az após gazdaságában a családi kapcsolat alapján teljesített szolgálat akkor sem létesít cselédviszonyt, ha bérfizetés mellett történik. (Bpesti tábla 1914. II. 73. Pdt. I. 98.)

A családi összekötetésen alapuló, élethossziglani és felmondással meg nem szüntethető szolgálati viszony havonkénti díjazás kikötése mellett sem esik az 1876: XIII. t.-c.-ben szabályozott cselédviszony fogalma alá; felperes tehát az ebből folyó követelését nem köteles a közigazgatási hatóság előtt érvényesíteni. (Bpesti tábla 1915. márc. 2. 1914. G. 1379. Pdt. I. 140.)

Bírói útra tartozik a kereset, ha oly szolgálati viszonyon alapszik, amely előre meg nem határozott időre és a bérnek előre meg nem állapításával, hanem a szolgálat más módon való megjutalmazásának kilátásba helyezése mellett keletkezett. (2010/1914. VIII. pt. Pdt. I. 141.)

Közigazgatási hatáskörbe tartozik: a cselédnek ingói kiadása ir. keresete (C. 904. dec. 7. G. 382. F. X. 160.); turó és sajt készítésére alkalmazott juhászmester (bács) bére i. ügy (Mt. 60.730/900. I. M. Ig. K. X. 22.); cselédbérkövetelés akkor is, ha a panaszolt gazda beszámításul kártérítést érvényesít, ez az ellenkövetelés is közigazgatási úton bírálandó el (Mt. 1902. nov. 28. 33.575. I. M.); magtárkezelő kulcsár bére (Mt. 1903. dec. 31. M. XV. Ig. K. XIII. 118.); cselédbéri ügy akkor is, ha a gazda örökösei ellen indíttatik (30.959/909. I. M. Ig. K. IX. 450.); ellenkező h. l. alább; napszámért vállalt lóhajcsári szolgálat (Mt. 904. dec. 18. 41.134/I. M. M. XV.); a cselédbér akkor is, ha a gazda róla elismervényt ad és kamatot fizet. (Mt. 904. jan. 30. 4094/I. M. XV.)

I. A cselédbérkövetelést a rendes bíróság előtt a cseléd jogutódja sem érvényesítheti. — II. Bírói útra nem tartozó követelés fenn nem állásának megállapítása iránti kereset sem tartozik bírói útra. (P. VI. 1858/1925. Pdt. XI. 101. sub I—II.)

Bírói hatáskörbe tartozik: nem a gazda, hanem örökösei vagy más személy elleni kereset (B. 47.439/85. M. III. 17. B. 98. márc. 17., 98. I. G. 27., T. II. 383.); ellenkező h. l. fentebb; egyetlen fuvarozásra felfogadott kocsisnak (29.718/93., I. M. Ig. K. III. 13.); községi sírásónak díja (Mt. 904. szept. 8. 30.041/IM. ST. 379. M. XV.); pincemesternek (C. 1891. szept. 17. 4524. J. Sz. V. 1.); takarítónőnek (Mt. 23.979/92. I. M. ST. 45. sz. Ig. K. I. 361.); házmesternek (Mt. 904. jan. 16. 1279/IM. ST. 381. M. XV.) díja; házmesteri lakás kiürítése (Mt. 34.430/93. I. M. Ig. K. III. 42.); kiházasítási igéret mellett háztartási munka végzésére felfogadott rokonnak e címen követelt összeg iránti ügye. (Mt. 11.077/99. I. M. Ig. K. IX. 91.)

Ha a betegség súlyos és hosszú időn át a betegnek állandó gondozását és ápolását teszi szükségessé, akkor a cseléd különös kikötés nélkül is joggal igényelheti, hogy a gondozással és ápolással járó tevékenysége megfelelően bírói úton külön díjaztassék. (B. 1908. okt. 6. G. 417. sz. T. XIII. 170.)

Rendes bírói útra tartozik az arra alapított kártérítési kereset, hogy az állandó háztartási szolgálatért ígért végrendeleti juttatást az örökhagyó nem teljesítette. (P. II. 945/1926. Pdt. XIV. 52. sub I.)

Rendes bírói útra tartozik a kereset, ha a felperes nem kikötött időszakos bér, hanem meg nem határozott utólagos jutalom igérete ellenében szolgált az alperesnél. (Bpesti tábla P. V. 3653/1930. Pdt. XV. 117.)

Házi cseléd. A cselédkönyv magában véve a cselédminőséget nem állapítja meg. (Hb. 1909. szept. 20. 48.)

Cselédkönyv hiánya, a használt elnevezés és a szerelmi viszony a szolgálat cselédminőségén nem változtat. (Hb. 1909. jan. 18.; 1908. 53.; 1908. nov. 16. 30.)

Házassági igéret a cselédminőséget nem szünteti meg. (Hb. 1908. nov. 9. 21.)

Szállodai szobaasszony nem cseléd, hanem ipari alkalmazott. (Hb. 1909. nov. 8. 64.)

Szénkiaknázáson felül az 1884: XVII. t.-c. alá tartozó ipart nem üző részvénytársaság által *cselédkönyvvel felfogadott kocsis* cseléd. (Hb. 1909. dec. 6. 90.)

Szolgálati idővel viszonyban nem állott jutalom nem cselédbér. (Hb. 1909. szept. 20. 1908.)

Nem cselédszerződés az oly szerződés, amely szerint a szolgálatnak a cseléd nősüléséig vagy a gazda haláláig kell tartania. (Hb. 1908. szept. 20. 48.)

Eltartás és nevelés fejében munka teljesítése cselédviszonyt nem létesít. (K. 1907. febr. 26. G. 180. sz.)

Uraságí inas részéről megszolgált bér és felmondási időre járó bér iránt támasztott követelés, cselédbérkövetelés és ezért közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

A hatáskörön nem változtat az a körülmény, hogy a felperes cselédkönyv nélkül állott az alperes szolgálatában, mert a cselédkönyv hiányának házi cselédügyekben a hatáskör szempontjából egyáltalán nincs, hanem legfeljebb az 1876: XIII. törvénycikk büntető rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából lehet jogi jelentősége. (1925. okt. 12. 1921. Hb. 13. sz.)

Gazdaasszonyi szolgálatnak nem meghatározott bér, hanem jutalom ígérete ellenében teljesítése iránti megállapodás nem cselédszerződés, mihez képest ily jutalom iránti követelés rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1925. június 8. Hb. 25. sz.)

Házvezető gazdaasszony, aki meghatározott időtartamra a házi cseléd szokásos díját meg nem haladó díjért szegődött, házi cseléd és bérkövetelése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. december 14. Hb. 40. sz.)

Házvezetőnői megbízás díjazása nem cselédbér és érvényesítése rendes bíróság hatáskörébe tartozik. A cselédkönyv hiánya, úgy annak megszerzése és használata sincsen a szolgálati viszony jogi minősítésére befolyással. A szolgálatot teljesítőnek más irányú magasabb (tanítónői) végzettsége a szolgálat jogi minősítése szempontjából közömbös. (Hb. 1923. 67. sz.) Ugyanígy K. P. II. 6413/1916. Pdt. V. I.

A munkaadó haláláig teljesítendő házvezetői munkáért a munkaadó halála után egy összegben és csak arra az esetre kikötött díjazás, hogy a házvezető gazdaasszony a szolgálatból korábban nem távozik, bírói úton követelhető. (Hb. 1909. jan. 18. 1908. 53.)

Gazdasági cseléd. A gazdasági cselédminőséget kizárja a szolgálatot teljesítő részére kijelölt munkakör és a szolgálatnak magasabb műveltséget feltételező jellege. (Hb. 1908. november 9. 23.)

Uradalmi *erdők kezelésére s vadászati teendők fővezetésére alkalmazott* nem cseléd. (Gy. 1907. szept. 25. G. I. 44. sz.)

A gazdaságban egy hónál hosszabb időre, személyes és folytonos szolgálat teljesítése végett, bér mellett felfogadott *erdőőr gazdasági cselédi* minőségén nem változtat az a tény, hogy az illető vizsgázott erdőőr-e és szolgálata megkezdésekor esküt tett-e vagy nem? Keresete azonban az 1907: XLV. t.-c. 63. §-a értelmében rendes bírói útra tartozik, ha a felperes 100 koronát meghaladó kártérítést követel azon az alapon, hogy az alperes a szolgálati szerződést megszegte és e követelés jogi minőségére nincs befolyása annak, hogy felperes kára fejében szolgálati illetményeit járadékképpen helyezte keresetbe. (P. II. 6128/1917. Pdt. V. 4.)

Kizárólag a gazdaság részére dolgozó *szegődményes iparos* gazdasági cseléd és segédmunkásai sem nem iparossegédek, sem nem iparostanoncok. (F. M. 1909. 23.884.)

Béresbíró cseléd. (Hb. 1909. febr. 8. 1903. 61.)

Gazdaságban *éjjeli őr* gazdasági cseléd. (Hb. 1909. szept. 6. 83.)

Mezőőr bérkövetelése közigazgatási útra tartozik, tekintet nélkül alkalmaztatásának községi vagy magánjellegére. (Hb. 1909. máj. 10. 1908. 71. 66. 182.)

Gazdaságban alkalmazott kocsisnak, mint gazdasági cselédnek, mind a leszolgált, mind a le nem szolgált időre támasztott bérkövetelése a Hatásköri Bíróság állandó gyakorlata szerint nem kártérítési, hanem szerződés teljesítésére irányuló követelés és az ilyen természetű követelések elbírálása az 1907: XLV. t.-c. 62. §-a értelmében az ott megjelölt közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1923. Hb. 89. sz.)

Uradalmi gazdaságban évi javadalmazással *alkalmazott*, különleges elméleti vagy gyakorlati vizsgával nem biró *iparosnak*, mint gazdasági cselédnek felmondási időre járó követelése közigazgatási útra, a nyugdíjszabályzaton alapuló nyugdíjigénye ellenben bírói útra tartozik. (K. 6007/1922. Grill Dt. 1925. és Pdt. IX. 1.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik *gazdasági kocsisnak* oly szolgálati szerződésre alapított követelés, amely szerződés az ő házasságra lépésének akkor még nem ismert időpontjáig terjedő — évek, hónapok, hetek vagy napok számában előre ki nem fejezhető — vagyis bizonytalan időtartamra (dies incertus an, incertus quando) nem bér, hanem a szolgálati idővel arányban nem hozott jutalom igérete fejében kötött. (1926. június hó 7. 1926. Hb. 35. sz.)

Gazdaságban állandóan és kizárólagosan *alkalmazott ácsmester* szolgálatának, habár iparos előkészültséget tételez is fel, a gazdaság körül egy hónapot meghaladó időre bérért végzett személyes és folytonos szolgálat jellege van: mihez képest az ily ácsmesternek a felmondási időre járó bérkövetelése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. október 6. Hb. 44. sz.)

Mindenes bérest, mint oly cselédet, aki háztartás körüli és egyszersmind gazdasági munka teljesítésére szegődik, az 1907: XLV. t.-c. 1. §-ának második bekezdése értelmében gazdasági cselédnek kell tekinteni, hacsak az ellenkező magából a szerződésből ki nem tűnik.

Gazdasági cselédnek úgy a már leszolgált, mint a le nem szolgált időre igényelt bérkövetelése a Hatásköri Bíróság állandó gyakorlata szerint nem kártérítési követelés és így annak érvényesítése az 1907: XLV. t.-c. 62. és 63. §-ai értelmében — tekintet nélkül az értékre — a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Az 1907: XLV. t.-c. 62. és 63. §-ai, tekintet nélkül a bizonyítás eszközeire és módjára, kizárólag az igény kártérítési jellege és az ahhoz kapcsolt értékhatár alapján határolják el a

gazdasági cselédviszonyból támadt ügyek hatásköri hovatartozóságát. (1924. november 10. Hb. 53. sz.)

Pásztori szolgálat a gazdasági cselédszolgálattal rokontermészetű és ehhez képest az ily szolgálat díja iránt az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Annak a kérdésnek eldöntése, hogy a szolgálati szerződés, tekintettel az alkalmazott kiskorúnak életkorára, érvényes-e vagy nem, nem a hatáskörre, hanem az ügy érdemére tartozik. (1925. június 8. Hb. 18. szám.)

Csősznek leszolgált időre járó bérkövetelése nem kártérítési követelés, mihezképest érvényesítése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Az 1907: XLV. törvénycikknek a hatáskört szabályozó szakaszai, tekintet nélkül a panaszhatáridő betartására, állapítják meg a gazdasági cselédviszonyból felmerülő vitás ügyek hovatartozóságát s ekként az 1907: XLV. t.-c. 16., 17. és 47. §-ában említett panaszhatáridő esetleges elmulasztásának, mint keresetelévüléssel rokon érdemi oknak, gazdasági cselédbérügyekben a hatáskör szempontjából egyáltalán nincs jelentősége. (1924. február 11. 1923. Hb. 56. sz.)

Magánegyének gazdaságában személyes és folytonos szolgálatok teljesítésére egy hónapot meghaladó időn át *bérért alkalmazott mezőőr*, még akkor is, ha fel lévén esketve, közbiztonsági közegnek is tekintendő, szerződésének alakjára tekintet nélkül gazdasági cseléd és bérkövetelésének érvényesítése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1926. június 21. 1926. Hb. 44. sz.)

Magángazdasági erdőőr — ha fel nincs esketve — gazdasági cseléd és bérkövetelése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. október 12. Hb. 22. sz.)

A magánegyénnek gazdaságában személyes és folytonos szolgálatokra egy hónapot meghaladóan bérért alkalmazott erdőőr, mint gazdasági cseléd, hátralékos bérkövetelése közigazgatási útra, nyugdíj-, illetve kegydíjkövetelése ellenben bírói útra tartozik. (P. VII. 8332/1926. Pdt. XIII. 7.)

Káptalani erdőőrnek a fegyelmi határozat hatálytalanítása és nyugdíjának megállapítása iránti igénye, ha elbocsátása a szolgálati rendtartás ellenére jogellenesen történt, rendes bírói útra s a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (P. II. 6628/1923. Pdt. XIV. 80.)

Összesen 132 holdnyi terjedelmű mezei gazdaságban évi 600 K készpénzfizetés és 1400 K értékű természetbeni járandóság mellett alkalmazott *„gazdasági bíró"*, aki az apróbb gazdasági ügyekben is rendszerint a birtokos rendelkezéseit hajtja végre, *nem tekinthető gazdatisztnek*, hanem csak gazdasági cselédnek, akinek bérkövetelése az 1907: XLI. t.-c. 62. §-a szerint közigazgatási útra tartozik. (Rp. VII. 2537/1915. Pdt. II. 104.)

Nem bérért, hanem termés hányadáért, vagyis *részért szerződött tanyás* díjkövetelésének érvényesítése rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1925. november 16. Hb. 38. sz.)

Abban a tekintetben, hogy a *vincellér* munkát végző személy mezőgazdasági munkás vagy gazdasági cseléd-e, nem az elnevezés a döntő, hanem a szerződés szerint vállalt munkakör, mihezképest a vincellér vagy gazdatiszt, vagy gazdasági cseléd vagy mezőgazdasági munkás lehet.

Gazdatisztnek minősül a vincellér akkor, ha másnak olyan nagyobb terjedelmű kert- vagy szőlőgazdaságában, amelynek szakszerű kezelése a gazdatiszti végzettséggel egyenlő tudományos készültséget s általában magasabb műveltséget tételez fel, a gazdasági igazgatás, kezelés vagy ellenőrzés rendszerinti tennivalóinak ellátására fizetésért szerződik. (1900: XXVII. t.-c. 1. §.)

Gazdasági cseléd a vincellér akkor, ha másnak kisebb terjedelmű kert- vagy szőlőgazdaságában a gazdatiszti végzettséggel felérő tudományos előkészültséget s általában magasabb műveltséget fel nem tételező, mert gyakorlat által is elsajátítható személyes és folytonos szolgálatok végzésére legalább is egy hónapi időtartamra bérért szerződik. (1907: XLV. t.-c. 1. §. 1876: XIII. t.-c. 3. §.)

Végül az a vincellér, aki kert- vagy szőlőbeli munkálatok végzésére naponkénti díjazás mellett vagy bizonyos részért van lekötelezve, hasonlóképen az, aki a vállalt munkát nem köteles személyesen végezni, hanem azt esetleg másokkal is végeztetheti, továbbá mindaz, aki a kikötött bérért csak bizonyos szerződésileg megszabott munkákat köteles végezni, úgy, hogy e munkálatok elvégzésén túl a munkaerejével szabadon rendelkezhetik, s általában mindaz, aki nem cseléd minőségben szőlőbeli munka teljesítésére vállalkozik, mezőgazdasági munkásnak, illetőleg napszámosnak minősül. (1898: II. t.-c. 1. §., 1876: XIII. t.-c. 3. §.)

A vincellérnek bérkövetelésére vonatkozó hatáskör szolgálatának jogi természete szerint igazodik.

Gazdasági cselédnek a leszolgált időre igényelt bérkövetelése szerződési alakszerűségre és a bér összegére tekintet nélkül a közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva.

Nincs a hatáskörre befolyása annak, hogy a keresetlevél szerint az alperes a felperesi bérköveteléssel szemben előreláthatóan a közigazgatási hatóság hatáskörét meghaladó kárkövetelést kíván beszámítás útján érvényesíteni, mert a hatáskör kérdését nem a védelemként érvényesített ellenkövetelés, hanem a kereseti követelés alapján kell elbírálni; az a körülmény pedig, hogy a kereseti követelés tekintetében a felek között állítólag egyesség létesült, nem a hatáskörre, hanem az ügy érdemére tartozik. (1925. október 12. Hb. 34. sz.)

Magasabb műveltséget nem igénylő szolgálatot teljesítő

kertész gazdasági cseléd, akinek bérkövetelése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik akkor is, ha a kikötött készpénzen és természeti járandóságokon felül még aránylagos jutalékban is megállapodott. (1923. évi október hó 8. napján. Hb. 17. sz. Ugyanígy: 1923. Hb. 23.)

Konyhakerti és dísznövények termesztése és segédmunkások feletti felügyelet végett felfogadott *kertész* gazdasági cseléd, szerződésének megszüntetése, valamint bérének kiadása iránt az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. július 8. Hb. 2. szám.)

Magasabb képzettséggel biró *főkertész* bérkövetelése rendes bírói útra tartozik. (P. II. 5063/1925. Pdt. X. 2.)

A kertmívelés nem ipari, hanem gazdasági munka és ehhez képest az ilyen munkaviszonyból felmerülő vitás ügyekre a munkaügyi bíráskodás és a munkaügyi bíróságok hatásköre nem terjed ki.

Abban a tekintetben, hogy a kertművelést végző alkalmazott gazdasági cseléd vagy gazdatiszt-e, nem a felek által használt elnevezés a döntő, hanem egyfelől a képzettség foka, másfelől pedig a vállalt munkakör.

Gazdatisztnek minősül a *kertész (főkertész)* akkor, ha másnak olyan nagyobb terjedelmű kertgazdaságában, amelynek szakszerű kezelése és vezetése a gazdatiszti végzettséggel egyenlő tudományos készültséget s általában magasabb műveltséget tételez fel, a kertgazdasági igazgatás, kezelés vagy ellenőrzés rendszerinti tennivalóinak ellátására fizetésért szerződik. (1900: XXVII. t.-c. 1. §.)

Viszont gazdasági cseléd a kertész akkor, ha másnak kisebb terjedelmű kertgazdaságában a gazdatiszti végzettséggel felérő tudományos előkészültséget s általában magasabb műveltséget fel nem tételező, mert gyakorlat által is elsajátítható személyes és folytonos szolgálatok végzésére legalább is egy havi időtartamra bérért szerződik (1907: XLV. t.-c. 1. §.). Gazdasági cseléd az a kertész, aki földbirtokos kisebb terjedelmű virágkertészetének (mindössze 6 üvegházának és 30 melegágyi ablaknak) kezelésére és gondozására szegődött egy hónapot meghaladó időre készpénzből és különböző természeti járandóságokból álló díjazás, nemkülönben természetben élvezett lakás fejében. Szolgálata tehát a gazdasági cselédszolgálatnak az 1907: XLV. t.-c. 1. §-ában körülírt ismérveit tünteti fel annak ellenére, hogy a szerződés szerint a gazda őt főkertészi címmel és fizetéssel alkalmazta. Egyfelől ugyanis az a képesítés, amelyet a felperes az Országos Magyar Kertészeti Egyesület útján szerzett, csupán egyszerű kertészsegédi képesítés, másfelől a felperes által betöltött munkakör sem olyan, amely az általa nyert képesítést meghaladó tudományos előkészültséget s álta-

lában magasabb műveltséget tételezne fel. (1927. márc. 19. 1926. Hb. 72.)

A felmondási időre hátralékos gazdasági cselédbérkövetelések a hatásköri bíróság állandó gyakorlata szerint nem kártérítési követelések, minélfogva azok érvényesítése az 1907: XLV. t.-c. 62. és 63. §-ainak egybevett helyes értelmében értékre való tekintet nélkül, a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1924. február 11. 1923. Hb. 86. sz.)

A hatáskör szempontjából egyedül irányadó 1907: XLV. t.-c. 62. §-a — eltérően pld. az 1898: II. t.-c. 73. §-ától — a gazdasági cselédszerződésből felmerülő vitás ügyeket, tekintet nélkül valamely szerződési alakszerűségre, aminő a bérlevél kiadása is, utalja a közigazgatási hatóság hatáskörébe.

Nincsen a hatáskörre befolyással az a körülmény sem, hogy a felperesi követeléssel szemben az alperes azt meghaladó ellenkövetelést vett viszontkeresetbe, mert míg egyfelől a le nem szolgált bértöbblet visszatérítésére irányuló ellenkövetelés kárkövetelésnek nem minősíthető és így az — tekintet nélkül valamely összegre — az 1907. évi XLV. t.-c. 62. §-a értelmében szintén az ott megjelölt hatóságok hatáskörébe tartozik; addig másfelől a hatáskör kérdését nem az ellenkövetelés, hanem a kereseti követelés alapján kell elbírálni. (1924. február 11. Hb. 89. sz.)

A hatáskör megbírálása szempontjából elsősorban a keresetlevél tartalma irányadó.

A gazdasági cselédszerződés létrejöttének érvényi kelléke ugyan az, hogy a felek a bérfizetés kötelezettségében általában megállapodjanak, ellenben nem előfeltétele az, hogy közöttük a bér összege tekintetében is határozott (fix) kikötés jöjjön létre.

Az 1907: XLV. t.-c. 62. §-a — eltérően pld. az 1898: II. t.-c. 73. §-ától — a gazdasági cselédszerződésből felmerülő vitás ügyeket, tekintet nélkül valamely szerződési alakszerűségre és a kártérítési jellegű követelések kivételével minden egyéb megszorítás nélkül utalja a közigazgatási hatóságok hatáskörébe.

Gazdasági cselédnek a leszolgált időre igényelt bérkövetelése nem kártérítési követelés és így érvényesítése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. december 14. Hb. 36.)

Szolgálati szerződésnek időelőtti jogtalan megszüntetése miatt a szerződési idő hátralévő részére eső bér fejében támasztott követelés nem kártérítési követelés, mihezképest mint bérkövetelésnek érvényesítése, közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Cselédkönyv hiányának a hatáskör szempontjából egyáltalán nincs, hanem legfeljebb az 1907: XLV. t.-c. büntető rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából van jogi jelentősége.

Az 1907: XLV. t.-c. 16. §-ában említett panaszhatáridő eset-

leges elmulasztásának, mint a keresetelévüléssel rokon érdemoknak, gazdasági cselédbér ügyekben a hatáskör szempontjából egyáltalán nincs jogi jelentősége. (1926. jún. 21., 1926. Hb. 61.)

Gazdasági cselédnek szolgálatból jogtalan elbocsátása miatt a hátralévő szolgálati időre járó bérkövetelése nem kártérítési követelés és tekintet nélkül nagyságára, közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1909. febr. 8. 1908. 61., 1909. márc. 29., 1909. máj. 24. 20.)

Gazdasági cselédnek jogtalan elbocsátás alapján a felmondási időre járó bér iránti követelése nem kártérítési követelés és ezért összegre tekintet nélkül közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1909. szept. 6. 83. 156. 296.; 1909. nov. 22. 88.)

Gazdasági cseléd által a munkaadó ellen a szolgálat közben történt balesetből kifolyólag indított kártérítési kereset rendes bírói útra tartozik. (P. VI. 5124/1926. Pdt. XIII. 4.)

XXI. Munkás- és napszámos ügyek.

Másnak gazdaságában elvállalt munkára nézve a jegyző és írnoka mint tanuk előttemezésével kötött szerződésen alapuló követelés, bírói útra tartozik. (Hb. 1909. jún. 7. 30.)

A munkások és munkaadók által két tanú előttemezésével aláírt cséplési szerződésen alapuló munkabérkövetelés közigazgatási útra tartozik; az, hogy a szerződésben 17 részes munkásról van szó és csak 11 irta alá a szerződést, e hatáskörön nem változtat, ha a követelő munkások a szerződést aláírták. (Hb. 1909. ápr. 26. 5.)

Cséplőgép etetőjének bérkövetelése, ha a szerződés szóval és tanuk nélkül köttetett, bírói útra tartozik. (Hb. 1909. máj. 10. 12.)

Gazdasági munkásoknak a cséplőgép tulajdonosával és vállalkozóval tanuk nélkül szóval kötött szerződéséből felmerült vitás kérdés a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1923. évi október hó 8. napján. Hb. 20. Hb. 24. sz.)

Aratáshoz marokszedőnek felfogadása iránt a birtokossal szóval kötött szerződésből felmerülő bérkövetelés rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1923. évi október hó 8. napján. Hb. 12. sz.)

Gazdasági munkás és segédmunkás között felmerülő vitás ügy közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik akkor is, ha a szerződést szóval kötötték és ha a segédmunkásnak nincs munkásigazolványa. (Hb. 1921. 2. sz. Grill Dt. 1916—24. K. 47. sz.)

Gazdasági munkavállalkozó és segédmunkás között törvényes alakszerűség nélkül kötött szerződésből felmerült vitás kérdés rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1924. május 12. Hb. 7. sz.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik az eljárás, ha a mezőgazdasági munkás a munkaadó ellen nem a szolgálati viszonyból

eredő követelést érvényesít, hanem az őt, mint mezőgazdasági munkást megillető, a munkaadó által ki is utalt és a munkástársa által az ő részére beszedett, de jogtalanul visszatartott természeti munkabért kívánja a munkástársa ellen megítéltetni. (1924. december 15. Hb. 40. sz.)

A vadászatnál a hajtó gazdasági munkát végezvén, e munka teljesítése körüli jogviszonyok az 1893: II. t.-c. alapján bírálandók el. (F. M. 1907. évi 68.874. sz.)

Dohánykertésznek a dohánytermelővel szemben fennállott szolgálati viszonyból eredő munkabérkövetelése, ha a szerződés a törvényben megszabott előfeltételeknek különben megfelel, az 1900: XXIX. t.-c. 35. §-ának 1. bekezdése és az 1907: XLV. t.-c. 62. §-a értelmében a követelés összegére tekintet nélkül tartozik a közigazgatási hatóság hatáskörébe; de rendes bíróság hatáskörébe tartozik a követelés, ha a szerződés a törvényben megszabott alakszerűséget nélkülözi. (1927. ápr. 25. Hb. 104. sz.)

A munkaadó és a gazdasági munkavállalkozó közötti jogviszony elbírálása rendes bírói útra tartozik. (Rp. II. 3884/1917. Pdt. V. 5.)

Közigazgatási útra tartozik arató gazda járandósága iránt a munkaviszony megszűnése után indított ügy (Mt. 16.299/97. I. M. Ig. K. VI. 237.); nem mezei napszámos bérkövetelése a cselédtörv. értelmében (Mt. 906. máj. 14. 10.513. I. M. Ig. K. XV. 191.)

Bírói útra tartozik: földnek részért való megmunkálásából származó követelés iránti ügy (Mt. 72.647/96. I. M. Ig. K. VI. 143.; C. 99. jan. 18. 99., I. G. 188., F. IV. 263.); gazdasági munkásszerződés alapján igényelt kárkövetelés (Mt. 75.296/98. I. M. Ig. K. VIII. 99.); mezőgazdasági munkáért előre felvett bér egy részének visszatérítése (Mt. 85.100/900. I. M. Ig. K. IX. 191.); igazolvánnyal nem biró kaszás ellen munkába nem állás miatt kártérítés iránt indított ügy (Mt. 12.970/901. I. M. Ig. K. 329.); a munkások által felvett előleg visszatérítéséről kiállított nyilatkozat adóssági kötelezvény, nem munkásszerződés lévén, az abból felmerült per (905. máj. 2. H. 4. T. IX. 452.); dohánykertész feles járandósága (Mt. 900. febr. 10. 6901. I. M. I. K. XV. 191.); dohánytermelésre vonatkozó szerződésből eredő vitás jogok elbírálása a rendes bíróság hatáskörébe csak abban az esetben tartozhatik, ha a felek közt a törvényben előírt alakszerű írásbeli szerződés egyáltalában nem létezik. (904. márc. 10. G. 23. T. VIII. 242.); erdő kitermelésére irányuló vállalatnál alkalmazott felügyelő díjkövetelése. (Hb. 908. dec. 7. 38. sz.)

XXII. Tartási ügyek.

Gyermektartás végett az apa ellen közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az eljárás akkor is, ha a gyermek a születési anyakönyv szerint törvénytelen ugyan, de a szülők utó-

házasságot kötöttek és az apa a gyermeket közokiratban elismerte. (1924. október 6. Hb. 11. sz.)

A rendes bíróság hatásköre a törvényesen elváló szülők gyermekeinek elhelyezése és tartása tárgyában a bontóper folyamatba tételével kezdődik és az újra fel sem vehető eljárást befejező bontó ítéletnek jogerőre emelkedésével véget ér, vagyis ez után az utóbbi időpont után a gyermektartás kötelezettsége és a hozzájárulás mérve tekintetében felmerülő vitás kérdésekre nézve a rendes bíróságnak csupán a bontóper tartamára terjedő hatásköre véglegesen a gyámhatóságra hárul át; mihezképest a bontóper jogerős befejezése után gyermektartás felemelése iránt támasztott követelés közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. november 16. Hb. 47. sz.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az eljárás a tartás kérdésében akkor, ha a bontó per bírósága a házassági per során a felek közös törvényes kiskorú gyermekének csupán az elhelyezése kérdésében határozott, ellenben a tartási kötelezettség és a tartásdíj összege felett egyáltalán nem döntött. (1925. június 8. Hb. 23. sz.)

Örökbefogadott gyermek által az örökbefogadó atya ellen tartás iránt indított követelés rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (1925. október 12. Hb. 27. sz.)

Más helyett teljesített gyermektartás megtérítése iránti kereset bírói útra tartozik. (P. 1908. máj. 19. G. 223. 375.)

Bírói útra tartozik a harmadik személy részéről arra alapított követelés, hogy a tartást az apa ígérete alapján a gyermek részére a követelést érvényesítő fél teljesítette. (Hb. 1909. okt. 15. 56.)

Házastársak közös gyermekének tartására kiadott összeg megtérítése iránt egyik házastárs részéről a másik ellen szerződés alapján indított kereset bírói útra tartozik. (B. 1907. febr. 28. I. H. 5. sz.)

Elhagyottnak tekintendő gyermek tartásdíjáért a község ellen indított nem szerződésen alapuló kereset közigazgatási útra tartozik. (D. 1907. febr. 14. 1906. G. 193. sz.)

Bírói útra tartozik: törvényes gyermek tartásdíjának megfizetése iránt a nagybátya által az anya ellen indított ügy (Mt. 906. febr. 9. 6063. Ig. K. XV. 190.); a község és a között keletkezett jogviszony, aki a községi eltartásra jogosultat a község helyett eltartotta (Po. 99. máj. 10. 99. G. 22. T. III. 520.); a nőnek a házassági együttélés megszakítása után született gyermekének születése körül felmerült költséghez való igénye (C. 904. nov. 26. I. G. 349. F. X. 143.); nőtartási kérdésben az árvaszéknek semmi hatósági hatásköre nincs; előtte kötött egyesség hatálytalan. (C. 9066. márc. 31. I. G. 744/905. Dt. IV. f. V. 49. l.)

Sem törvényes intézkedés, sem pedig bírói gyakorlat nincs arra, hogy végleges nőtartási igény csak a házassági bontó per-

ben érvényesíthető. (Sz. 1008. 1909. márc. 30. G. 51. sz. G. T. XIII. 869.)

Ha a házasfelek között vitás, hogy a törvényes gyermeket melyikök köteles eltartani, a gyermektartási igény a bíróságnál — a nőtartással együtt is — érvényesíthető. (Január 26. 1914. G. 267/1915. Pdt. I. 134.)

A nő a Ppé. 21. §-a által a gyámhatósághoz utasított gyermektartási igényt a polgári perúton az ideiglenes nőtartási kereşettel kapcsolatban sem érvényesítheti. (P. III. 303/1917. Pdt. III. 145.)

A törvényes gyermek tartása iránti igény csak akkor tartozik a gyámhatóság elé, amidőn a gyermek eltartásának kérdése az elhelyezkedés kérdésével kapcsolatos. A nagyszülővel szemben támasztott tartás elbírálása ellenben kivétel nélkül mindenkor a bíróság hatáskörébe van utalva. (Győri tábla P. III. 201 1918. Pdt. IV. 151. sub I.)

A szegényházi eltartásból származó költségek behajtása körül felmerülő vitás kérdések megbírálása közigazgatási útra tartozik és a rendes bíróság elé ezután sem vihető. (P. III. 819/1917. Pdt. IV. 40.)

Annak megállapítása, hogy az egyházlátogatásokról felvett jegyzőkönyvekben a plébániai javak fenntartására megállapított kötelezettségek, e jegyzőkönyvek tartalma szerint, a nem római katholikus vallású községi lakosokat terhelik-e, vagy sem, nem tartozik a rendes bíróság hatáskörébe. (P. I. 6624/1916. Pdt. V. 15.)

A házasságot felbontó ítéletben megállapított gyermektartás felemelése akkor is az árvaszék és nem a rendes bíróság hatáskörébe tartozik, ha felperes a felemelést szerződés alapján kéri. (P. III. 189/1923. Pdt. VIII. 120.)

A kiskorúnak a nagyszülő ellen, a tartás felemelése iránt támasztott igénye a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (Hatásköri bir. Hb. 42/1922. Pdt. VIII. 121.)

Ha a bíróság a peresfelek közös gyermekei elhelyezése és tartása felől a házasság felbontása tárgyában hozott ítéletben már határozott s az anya a változott körülmények következtében kéri a gyermektartásdíj felemelését, e kérdés eldöntése a Ht. 97. §. értelmében már nem a bíróság, hanem kizárólag az árvaszék hatáskörébe tartozik. (P. III. 1849/1921. Pdt. XI. 99.)

A házasságból származó gyermek tartása iránt a gyermeket eltartó házasfél által a másik házastárs ellen támasztott igények eldöntésére a házassági per keretein kívül csakis a gyámhatóság hivatott. (P. III. 7525/925. Pdt. XI. 104.)

XXIII. Gyámsági és gondnoksági ügyek.

(L. Tartási, Végrehajtási ügyek alatt is.)

Gyámhatósághoz küldött, ismeretlen helyen tartózkodót illető pénz őrzése bírói útra tartozik, ha a jogosult gyámság vagy gondnokság alatt nem áll. (Hb. 1908. okt. 19. 12.)

Hagyatéki követelés behajtása iránt, ha kiskorú van érdekelve, az átadó végzés jogerőre emelkedése után ügygondnokrendelés a gyámhatóság hatáskörébe tartozik. (Hb. 1909. máj. 24. 18.)

Végrendeletben létesített elidegenítési és terhelési tilalom foganatosítása végett elrendelt zárgondnokságból származó kérdések, az elhalt zárgondnok helyettesítése (kiskorú vagy gondnokolt érdekeltsége nélkül) nem a gyámhatósághoz, hanem bírói útra tartozik. (Hb. 1909. dec. 13. 66.)

XXIV. Árvaszéki ügyész és ügygondnok díjai.

Kiskorúak részére kirendelt árvaszéki ügyész díjait a bíróság a kiskorúakkal szemben meg nem állapíthatja, mert az ügyész pervesztesége esetében a díj és kiadás megállapítása a 128.000/1912. b. ü. m. sz. rendelet 92. §. B. II. 3. pontja szerint az árvaszék hatáskörébe tartozik. (4385/1914. V. pt. Pdt. I. 334.)

Az 1894: XVI. t.-c. 55. §-ának 4. pontja értelmében kirendelt ügygondnok díjainak és költségeinek megállapítása nem a gyámhatóság, hanem a hagyatéki bíróság hatáskörébe taratozik, mert az idézett t.-c. XIII. fejezetének rendelkezései, de különösen 79., 123. és 128. §-ai nem hagynak fenn kétséget a tekintetben, hogy a hagyatéki eljárás során felmerült összes költségeket a hagyatéki bíróságnak kell megállapítania. Nem irányadó, hogy az ügygondnokot mely hatóság rendelte ki? és hogy ő egyuttal a törvényhatóságnak tb. ügyésze. (1914. Hb. 153. Pdt. I. 335.)

A község képviseletében — akár a községtől, akár az alispántól nyert meghatalmazás alapján — lefolytatott perben felmerült díjak és költségek iránti követelést a tiszti ügyész a község ellen rendes bírói úton nem érvényesítheti; mert azokat a megbízó hatóság nemcsak megállapítja, hanem ki is utalja. (P. IX. 5535/1916. Pdt. V. 9.)

Habár az árvaszék által gondnokká kinevezett ügyvéd oly tevékenységet fejtett is ki gondnoki minőségében, amely ügyvédi munkának tekinthető, ez az 1877: XX. t.-c. 78. §-ában körülírt szolgáltatásnak minősítendő; és az ilyen szolgálatok díjazásának, valamint a gondnoki jutalomnak megállapítása a gyámhatóság hatáskörébe tartozik. De ha a gondnokolt a gondnokság megszüntetése után arra kötelezte magát, hogy tevékenységéért a gyámhatóság által megállapított gondnoki jutalmon felül még külön díjazni fogja oly összeggel, amelyet a

bíróság megállapít, az ezen alapuló követelés polgári perútra tartozik. (P. VI. 8122/1925. Pdt. XI. 93.)

XXV. Egyházi, kegyúri ügyek.

(L. Lelkészi illetmény a. is.)

Kegyurasági ügyek: A kegyurasági jogviszonynak keletkezését, fennállását és tartalmát, ha erre nézve jogvita merül fel, közigazgatási hatáskörben kell megállapítani. (1918. Hb. 86. Grill Dt. 1916—24. k. 642. sz.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik annak a megállapítása, hogy a kegyurasági iskolai épületek a törvényekben és a törvényes rendeletekben foglalt követelményeknek megfelelnek-e, hogy továbbá szükséges-e és minő iskolai épület és hogy az új épület hogyan szereltessék fel. (Hb. 1917. 26.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik a kegyurnak a plébániai gazdasági épületek jókarbantartására vonatkozó kötelezettsége felől felmerült vitás kérdésben határozni. (1915. Hb. 69. sz.)

Egyházlátogatásról felvett jegyzőkönyvben a plébániai javak fenntartására megállapított kötelezettség kegyúri, tehát közjogi jellegű.

Közjogi természetű jog és kötelezettség létezésére, fennállására, tartalmára és terjedelmére vonatkozó vitás jogkérdés eldöntése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (K. 1917. jan. 17. P. 6624/1916. sz.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik annak az eldöntése, hogy valamely jogban az utódlás kit illet, tekintet nélkül az átháramlott jog minőségére; az a vitás kérdés tehát, hogy a keletkezésben és jogi természetében nem vitás kegyúri jogot magánjogi jogutódlással ki szerezte meg, a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (Hb. 1913. jún. 9. 61. sz.)

Annak a kérdésnek, hogy az egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint az uradalomhoz kapcsolt és keletkezésében és fennállásában nem vitás dologi kegyuraság az uradalomra vonatkozóan beállott utódlás következtében a jogutódokat illeti és hogy ebből folyóan a filialis templomra vonatkozó kegyúri terhek viselésére a jogutódok kötelesek-e, mint tisztán magánjogi természetű kérdésnek hatósági eldöntése, a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (Hb. 1913. máj. 19. 42. sz.)

Rendes bíróság hatáskörébe tartozik annak az eldöntése, hogy róm. kath. templomban lévő kegyúri pad használata öröklés címen kit illet. (Hb. 1913. jún. 9. 61. sz.)

Egyéb egyházi ügyek. Felügyeleti jogon a vallás- és közoktatásügyi miniszternek kizárólagos hatáskörébe tartozik a megszűnt egyházközségek vagyonára azon az alapon támasztott követelésre vonatkozó jogvitának az elintézése, hogy a követelő

fél az egyházközségnek még életben levő utolsó tagja. (1924. október 6. 1923. Hb. 28. sz.)

Polgári perútra nem tartozik a kincstárral szemben vitássá tett az a közjogi természetű kérdés, hogy valamely (gör. keleti, se nem szerb, se nem román) egyház vagyonának kezelése, az egyház elnéptelenedése folytán kit illet. (P. I. 1380/1922. Pdt. IX. 73.)

Az a kérdés, hogy valamely elnéptelenedett — se nem román, se nem szerb — görögkeleti egyház vagyonának kezelésére ki legyen hivatott, kizárólag a vallás- és közoktatásügyi miniszter hatáskörébe tartozik. (Hb. 28/1923. Pdt. X. 4.)

Rendes bírói útra tartozik a ref. egyházi alkalmazott által az egyház ellen indított kártérítési per, mely arra van alapítva, hogy a neki járó természetbeni lakás el nem foglalhatása folytán, a kapott lakbérilletménynél nagyobb lakbért kellett fizetnie. (Tábla P. VI. 449/1928. Pdt. XIV. 4.)

Egyházi rendbe belépés alapján az egyházmegye tartási kötelezettségének kérdése polgári perútra nem tartozik. (C. 1906. okt. 27. I. H. 27. sz.)

Izraelita imaegyesületi pénztárnok által másik tagtárs helyett kifizetett hitközségi tagdíj behajtása rendes bírói útra tartozik. (Hb. 1909. jan. 10. 9. 16.)

Közigazgatási útra tartozik: jogalapja tekintetében nem vitás egyházi követelés behajtása (C. 1898. június hó 28. 1593. M. X. 370.); a görög-keleti hitközség által a görög-katholikus vallásra áttért tagokból alakult görög-katholikus hitközség ellen az úrbéri rendezés alkalmával kihasított papi telek birtoka i. perek (C. 1883. szept. 11. 9. sz. teljes ülési döntvény M. I. 95.); hitközségi adó jogosságának kérdése (C. 1892. nov. 24. 8754. Ú. L. 92. 50. Smsz. 1872. ápr. 25. 3763. Dt. r. f. VI. 52.) l. alább is; szertartási vagy vallásos cselekményre kötelezés (Smsz. 1878. március 23. 58.888. Ú. L. 921.); a rabbi ellen végelbocsátó levél kiadása (Smsz. 1870. aug. 24. 8294. Dt. r. f. IV. 42.) i. ügy. Az izraelita hitközség alkalmazottainak a hitközség ellen visszatartott illetményeikre vonatkozóan támasztható igények elbírálása. (B. 904. febr. 18. 903. I. H. 32. T. VIII. 190.)

Egyházi hatóságok elé tartozik: az auton. orth. izr. felekezeti viszály jellegével bíró követelés (C. 98. dec. 29. 98. I. G. 438. F. IV. 232.); izraelita hitközségek között a gabellajövedelem megosztásának közös megállapodással, vagy miniszteri rendelettel megállapított aránya alapján létesült egyesség értelmében követelt szolgáltatás érvényesítése (D. 905. márc. 16. 27. T. IX. 321.); gör. kel. szerb protodiakonnak a hitközség ellen visszatartott lelkészi fizetés kiadása iránti keresete, az egyházi legfőbb hatóság sérelmes határozata ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez lehet felfolyamodni (C. 901. szept. 5. I. G. 279. Ú. L. 901. 38. sz. l.); hogy az egyházi rendbe belépőt az

egyházmegye köteles-e eltartani (C. 906. okt. 27. I. H. 27. F. XI. 2539. sz.); püspöknek a plébános ellen abból származó követelése, hogy a segédlelkészek nem étkeznek a plébánián, a plébános pedig az élelmezés egyenértékét nem szolgáltatja, hanem a költséget a püspök előlegezte (C. 1902. márc. 14. I. G. 597/901. F. VII. 369.). Gör. kel. egyházi hivatal után járó illetményre vonatkozó egyházi hatósági intézkedés felülbírálására a bíróság nincsen hivatva. (C. 1905. január 18. 4547. Dt. IV. f. I. V. 157., 192. l.)

Bírói útra tartozik: izraelita imaszék használatában történt változásnak a vezetett könyvben kitüntetése (Sz. 1902. márc. 7. H. 10. T. VII. I. 754.); egyházi javadalom haszonélvezője által kiadott ingatlan haszonbérlője és az új javadalmas között a beszedett haszon kiadása iránti per. (Gy. 905. május 31. G. II. 42. T. IX. 378.)

XXVI. Iparügyek.

Ipartársulati tagdíj behajtása rendes bíróság elé tartozik. (Hb. 1909. máj. 24. 1908. 78. 71. 139.)

Kéményseprés jogától megfosztás tárgyában az eljárás a közigazgatási hatóság, végső fokon a közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik. (1924. február 11. 1923. Hb. 25. sz.)

Vitássá nem tett kéményseprési díjhátralékok az iparhatóságok által közigazgatási úton hajtandók be. (K. M. 1908. febr. 4. 6875. sz.) Vitássá tett kéményseprési díj behajtása bírói útra tartozik. (Hb. 1909. nov. 15. 86.), úgyszintén községtől járó kéményseprési díj iránti kereset, ha a díj a községgel kötött szerződés alapján követeltetik. (C. 1891. szept. 17. 5273.)

Óvadéknak a szerződés felbontása miatt leendő visszaadása iránt indított kereset az iparhatóságok elé nem tartozik. (Bpesti tábla 1914. H. 80.)

Az a kereset, amely arra irányul, hogy az iparos a tanviszony befejezésére vonatkozó és az 1884. évi XVII. t.-c. 67. és 101. §-aiban előírt iparhatósági bizonyítvány kiállításának alapjául szolgáló bejelentés megtételére kötelezessék, az iparhatóság, illetve békéltető-bizottság által lefolytatott eljárás után a törvény rendes útjára tartozik. (Bpesti tábla P. IV. 3915. Pdt. I. 358.)

XXVII. Kártérítési követelések a kincstár ellen.

(1. Hadiszolgáltatás. 2. Rekvirálás. 3. Beszállásolás. 4. Hadgyakorlatok. 5. Hadifoglyok. 6. Haditermény r.-t. és hasonló szervek. 7. Egyéb esetek.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik *hadiszolgáltatás igénybevétele közben okozott kárért járó kártérítés kérdése. A valorizálás* a követelés jogi természetét nem változtatja meg

és így a hatáskörre sincs kihatással. (1926. jún. 7. 1926. Hb. 24. sz.)

Hadiszolgáltatás céljára igénybevételből felmerült vitás kérdések minden megszorítás és különböztetés nélkül közigazgatási hatóság hatáskörébe tartoznak és így csupán közigazgatási úton tehető vitássá az a kérdés is, hogy áll-e az igénybevétel által jogaiban érintett magános a kincstárral szemben igénybevételi jogviszonyban. (1923. évi december hó 17. napján. Hb. 48. sz.)

Szállodának hadiszolgáltatásként igénybevételével közjogi viszony keletkezik, mihezképest az igénybevétellel okozott kár megtérítése iránt közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az eljárás és sem a pénztartozások valorizálása tekintetében követett bírói gyakorlat, sem a pénztartozások késedelmes teljesítése esetében a hitelezőt — késedelmi kamat helyett — megillető kártérítésről alkotott 1923: XXXIX. törvénycikk a jelen esetre, mint közjogi jogviszonnyal kapcsolatos pénztartozásra, alkalmazható nem lévén, a szóban forgó követelés valorizálása csupán közigazgatási úton a közigazgatási hatóság határozatával foghat helyet. Az állam a hitelezővel szemben kizárólag magánjogi alanyként csak abban az esetben szerepel, ha vele semmiféle vonatkozásban sem, mint imperiumot gyakorló közjogi személy, hanem bármely más magánoshoz hasonlóan, mint csupán magánfél lép viszonyba. (1924. november 10. Hb. 38. sz.)

Valamely dolognak hadiszolgáltatásként igénybevételével az állam és az igénybevett dolog tulajdonosa között közjogi, közelebbről közigazgatási jogi viszony jön létre, amelyből fölmerült vitás kérdés eldöntése közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Ezt a jogi helyzetet nem érintheti az a körülmény, hogy az igénybevételt szenvedő a térítésre irányuló követelést átszámítottan (valorizálva) érvényesíti, mert az átszámítás tényo a követelés jogi természetére és így a hatáskörre nincsen befolyással.

Nem változtat a hatáskörön az sem, hogy az 1912: LXVIII. t.-c. 32. és 33. §-ai értelmében az eljárásra jogosult bizottságok a felperes követelésének összegét már megállapították, s csupán a térítési összegnek behajtása van hátra, mert közigazgatási hatóság határozatának végrehajtása kifejezett eltérő rendelkezés hiányában a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozván, a rendes bíróság nincsen hivatva, hogy a közigazgatási hatóság határozatának a királyi kincstárral szemben érvényt szerezzen. (1925. április 20. 1925. Hb. 3. szám.)

Az 1912: LXVIII. t.-c. 22., 24., 31. és 33. §-a a hadiszolgáltatás készpénzbeli értékének megállapítását és az eziránti igény érvényesítését az ott megjelölt közigazgatási hatóság hatáskörébe utalta és ezzel az ily természetű ügyben a határozat-

hozatalt a polgári bíróság hatásköréből elvonta. (P. II. 5250/1915. Pdt. I. 354.)

Az 1912: LXVIII. t.-c. 31., 32. és 33. §-ai szerint a hadiszolgáltatások teljesítéséből származó minden vitás jogigény eldöntése a polgári bíróságok hatásköréből ki van véve, s így annak elbírálása sem tartozik a polgári perútra, hogy a katonai hatóság eljárása szabályszerű volt-e vagy sem. (P. II. 9891/1915. sz. Pdt. III. 14. sub I.)

A hadiszolgáltatásokról szóló 1912: LXVIII. t.-c. alapján az üzem folytatására kötelezett vállalatnál alkalmazott és személyes szolgálatra kötelezett munkások bérkövetelései a polgári bíróság hatáskörébe nem tartoznak, még akkor sem, ha azok az alkalmaztatás megszűnése után érvényesíttetnek. A polgári perútat kizáró miniszteri rendelet érvényessége. (P. IV. 800/1916. Pdt. III. 129. sub I—II.)

A mozgósítás alatt a fegyveres erő mozgósított részeinek szükségleteire történt beszerzésből származó igény az 1912: LXVIII. t.-c. 1. és 33. §-ai értelmében bírói hatáskörbe csak az esetre tartozhatik, ha kétséget kizáróan megálapítható, hogy a beszerzés módja magánjogi elbírálás alá tartozó jogügylettel történt és így a hadiszolgáltatás esete fenn nem forog; abból azonban, hogy az ár előző megállapítása nélkül rendelt jegy ellenében kiszolgáltatott szükségleti cikkeket a felperes számla mellett szolgáltatja, azt, hogy vételi jogügylet forog fenn, kétségtelenül megállapítani nem lehet. (P. VII. 7378/1916. sz. Pdt. III. 154. sz.)

Úgy a hadiszolgáltatásból, mint a károkozásból s így az alaptalan gazdagodásból eredő igénynek eldöntése a polgári bíróságok hatásköréből akkor is ki van véve, ha az igénybevétel, illetve károkozás külföldön történt. (Bpesti tábla P. T. 8927/1916. Pdt. V. 11.)

Lövészároknak a katonaság általi vízmentesítésével okozott kár megtérítése iránti követelés nem tartozik a rendes bíróság hatáskörébe. (P. VIII. 4467/1918. Pdt. V. 46. sub II.)

Abban az esetben, amikor a hadi-, vagy ezzel rokon természetű célokat szolgáló igénybevétel a féllel létrejött magánjogi szerződés alapján történt, az ebből származó magánjogi igények elbírálása nem az 1912: LXVIII. t.-c. 31—33. §-aiban meghatározott közigazgatási útra, hanem a rendes polgári bíróság hatáskörébe tartozik. (P. IV. 6163/1918. Pdt. V. 53.)

A hadiszolgáltatásból származó térítés iránti igény az 1912: LXVIII. t.-c. 33. §-a értelmében akkor sem tartozik a rendes bírói útra, ha ez az igény a miinszterközi bizottság által végérvényesen meg van állapítva és annak összege pontosan meg van határozva. (P. V. 3354/1921. Pdt. VII. 129.)

A törvény, vagy a törvényerejű rendeletek által kifejezetten a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt jogügyek a

törvény rendes útjára nem terelhetők s ily esetekben úgy az eljárás szabályszerűségének, mint a netán szabályellenes eljárás jogkövetkezményeinek is elbírálása az arra illetékes közigazgatási hatóság döntése körébe tartozik. A polgári bíróság tehát az 1914: L. t.-c.-ben szabályozott *rekvirálási eljárásból* a kincstár vagy a törvényhatóság közönsége ellen támasztott követelés elbírálásába nem bocsátkozhatik. (Bpesti kir. törvényszék 495/1916. Pdt. III. 19.)

Főszolgabírói rendelettel cséplés céljára igénybevett és a géptulajdonosoknak kiutalt benzin visszaadása vagy értékének megtérítése iránti követelés az 1914: L. t.-c. 3. és 15. §-ai értelmében közigazgatási útra tartozik. (P. II. 3362/1920. Pdt. VI. 47.)

Közszükségleti cikk rekvirálásából származó igény akkor is közigazgatási útra tartozik, ha az nem a kincstár, hanem a (kávé) központ ellen érvényesíttetik. (P. VIII. 7126/917. Pdt. IV. 112.)

Közszükségleti cikkek hatósági igénybevétele (rekvirálás) körében tett hatósági rendelkezésen alapuló szolgáltatásnak és ellenszolgáltatásnak elbírálása közigazgatási útra tartozik. (K. 1925. nov. 10. 3. P. 10.414/1925. sz.)

Rekvirálásból kifolyólag, a végr. t. 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok által indított kereset is közigazgatási útra tartozik. (P. V. 1776/1919. Pdt. VII. 48.)

A román katonaság részéről történt rekvirálással okozott kár megtérítése iránt a magyar államkincstár ellen támasztott követelés közigazgatási útra tartozik. (P. VI. 3663/1928. Pdt. XIV. 61.)

Polgári perútra nem tartozik az a követelés, amelyet a város tanácsa, mint közhatóság által *végszükségből közellátás céljára igénybevett fa* ellenértéke és kitermelése által szükségessé vált utánültetés költségének megtérítése iránt érvényesítenek. (K. 1926. jan. 12. P. VI. 1500/1925/28. sz.)

Háborús *katonai beszállásolás* céljából, szerződéses viszonyon kívül, igénybe vett helyiségért járó térítés iránti igény az 1912: LXVIII. t.-c. 21. és 27. §-ai értelmében rendes bírói útra nem tartozik. (P. II. 47/1922. Pdt. IX. 7.)

Katonai beszállásolásból eredő magánjogi kárkövetelések bírói útra tartoznak. (P. VI. 7095/1924. Pdt. XI. 25. sub I.)

Az 1889: XXXVI., 1895: XXXIX. és 1912: LXVIII. t.-c. mint kivételes törvények szigorúan értelmezendők; és így a községbe *beszállásolt* egyes katonák által szolgálaton kívül elkövetett mezei kártételek alapján a katonai kincstár ellen indított kereset elbírálása rendes bírói útra tartozik. (P. II. 4107/1917. Pdt. IV. 147.)

Közigazgatási hatóság hatáskörébe katonák részéről okozott kárra alapított olyan kárigények tartoznak, amelyek egye-

nest a földterületnek *csapat- vagy lőgyakorlatra* történt használásából felmerült kár megtérítésére irányulnak. (1921. jan. 31. 1920. Hb. 37.)

Fennforog az 1895: XXXIX. t.-c. 13. §-án alapuló pergátló körülmény, ha a katonák a kereseti kárt *csapatgyakorlatok* alkalmával, a gyakorlat lefuvása után követték el, anélkül azonban, hogy a csapatok a gyakorlat helyéről már bevonultak és a gyakorlatozó csapatok feloszlattak volna. (P. VI. 1840/1920. Pdt. VI. 42.)

A katonai igazgatás által gyári munkára kirendelt *hadifogoly* az üzemi baleset miatti kártérítési igényt az 1913: XLIII. t.-c.-be felvett IV. számú nemzetközi egyezményhez csatolt szabályzat 6. és 8. cikkei értelmében polgári perúton nem érvényesítheti. (P. VI. 105/1922. Pdt. IX. 5.)

Hadifogoly által a hadifogságból történt hazaszállítása alkalmával hozzájárulási költség címén a nemzetközi vöröskereszthegyletnek kifizetett összeg megtérítése iránt a kincstár ellen támasztott igény elbírálása polgári perútra nem tartozik. (P. VI. 6904/1922. Pdt. IX. 6.)

Ha azonban a kereset arra a magánjogi címre van alapítva, hogy a magyar kormány megbizottja az előleg visszatértése iránt a kormány nevében külön kötelezettséget vállalt, akkor a Kúria P. II. 2765/922. sz. ítélete szerint a volt hadifogolynak a kincstár elleni keresete polgári perútra tartozik és az eljárás felfüggesztésére vonatkozó 4050/1920. M. E. sz. rendelet ily perben nem alkalmazható. (Grill Dt. 1925. 400. l.)

A kincstár ellen katonai illetmény és *hadifogságból visszatérés költsége* címén támasztott követelés elbírálása a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozik. (B. 11442/1919.)

A Haditermény részvénytársaság bizományosának mezőgazdasági termények továbbítása körébe tartozó ténykedéséből származtatott kártérítési kereset elbírálása nem a közigazgatási hatóságnak, hanem a bíróságnak hatáskörébe tartozik. (P. IV. 2578/918. Pdt. IV. 215. sub I.)

Ha az *Országos zöldség, főzelék és gyümölcsforgalmi* rt. a kereseti igény alapjául szolgáló ügyletben nem mint magánjogi alany, hanem mint a közélelmezési hivatalt vezető miniszter egyik szerve hatósági utasítás alapján járt el, a harmadik féllel így keletkezett jogviszonyból eredő kötelezettség közigazgatási úton érvényesítendő. Ez az alperes jogtalan eljárásából származtatott kártérítési követelésekre és abban az esetben is áll, ha az a proletárdiktatura idejében a népbiztosság utasítása folytán történt. (P. VII. 113/1920. Pdt. VI. 41. sub I—II.)

Szállítási igazolványokért tartozatlanul fizetett díjak visszatérítése iránt az *„Országos Zöldség-, Főzelék- és Gyümölcsforgalmi R.-T."* ellen támasztott követelés rendes bírói útra nem tartozik. (P. IV. 2040/1921. Pdt. XII. 47.)

Azokra a perekre, amelyekkel a *köztulajdonba vett vállalat* jogellenes eljárásából származtatott kárkövetelés érvényesítése céloztatik, az 1262/1920. M. E. számú rendelet 1. §-ának felfüggesztő rendelkezése már nem alkalmazható, hanem a per az 1360/1921. M. E. sz. rendelet 15. §-a szerint illetékes bíróság előtt lefolytatandó és elbírálandó. (P. IV. 2785/1921. Pdt. VII. 105.)

Minden kártérítési igény elvileg a rendes bíróság elé tartozik. A kincstár elleni kártérítési igényre a miniszteri felelősségről szóló 1848: III. t.-cikkben körülírt kivételes bíróság hatásköre nincs kiterjesztve. (P. VI. 17/1921. Pdt. VII. 49. sub I.—III.)

Az állami közegek által hivatalos eljárásukban okozott károk megtérítése iránt az állammal szemben támasztott követelések elbírálása rendes polgári bíróságok hatáskörébe tartozik, hacsak külön tételes jogszabály ez alól kivételt nem tesz és a miniszterek felelősségéről szóló 1848: III. t.-c. 32—36. §-ai és az 1867: XII. t.-c. 50., 51. §-aiból nem következik, hogy a miniszter felelősségrevonásának meg kell előznie a kincstár elleni kártérítési keresetet. (P. IV. 5817/1918. Pdt. V. 54.)

Ha a szabálytalanul megtartott illetékárverés folytán az a fél károsodott, aki a kérdéses illeték tekintetében a kincstárral szemben kötelezettségben áll, akkor az árverés törvényes vagy szabályellenes voltának a megvizsgálása és a vagyoni felelősség kérdésének elbírálása a polgári bíróság hatáskörébe nem tartozik. Hatáskör hiánya miatt elutasító ítélet. (P. V. 479/1919. Pdt. V. 90. sub I.)

Ha a károsult fél az eljáró pénzügyi közegnek az adóárverés befejeztét jóval követő időben tanusított jogellenes magatartásából származtatott magánjogi kárigényeit érvényesíti, közvetlenül a közeget alkalmazó kincstár ellen ez a rendes polgári bíróság hatáskörébe tartozik. (P. V. 1713/1919. Pdt. V. 91.)

XXVIII. Egyéb kártérítési ügyek.

Az 1887: XXXV. t.-c.-nek — a csendőrségre is kiterjedő — 3. §-a értelmében a kártérítésben marasztalt félnek a közigazgatási határozat ellen beadott kifogása folytán a kártérítési követelést a törvény rendes útján kell érvényesítenie. Nincs tehát joga a miniszternek ahhoz, hogy a szolgálati viszonyból származó kincstári követelések biztosítása és behajtása végett, a kifogást tevő fél fizetéséből, bírósági döntés előtt levonásokat elrendelhessen. Ha a miniszter ahelyett, hogy a törvény rendes útját igénybe venné, ily levonást rendel el, a félnek jogában áll a kincstári követelés fenn nem állásának megállapítása, illetve a már levont összegek megfizetése iránt a rendes bírósághoz fordulni: mert a közigazgatási bíróságnak az 1896:

XXVI. t.-c. 83. §-a 1. pontjában megállapított hatásköre erre a kérdésre ki nem terjed. (P. I. 3145/1920. Pdt. V. 44.)

A polgári bíróság hatáskörébe tartozik az 1872: XXXVI. t.-c. 115. §-a értelmében a főváros közönsége ellen indított és arra alapított kereset, hogy a tanács az építkezés iránti kérvény elintézésének késleltetésével a felperesnek kárt okozott. (6354/1914. Pdt. I. 366. sub I.)

Minden vagyonjogi követelés, melynek érvényesítését a törvény külön hatóság elé nem utasítja, a rendes, vagyis bírói úton érvényesíthető. Minthogy az 1876: XIV. t.-c. az ebben megjelölt közigazgatási hatóságok eljárása által okozott károknak közigazgatási úton leendő érvényesítése iránt nem tartalmaz rendelkezést, az ily kártérítési kereset bírói útra tartozik. (Rp. VIII. 425/1915. Pdt. I. 409.)

A gazda ellen indított kártérítési kereset, mely arra van alapítva, hogy a gazda a cselédet a mozgósítás alkalmával kiállított, katonai előfogathoz maga helyett kocsisként alkalmazta és hogy a cseléd ellenséges golyótól találva elesett, — nem közigazgatási eljárásra, hanem polgári perútra tartozik. (Kolozsvári kir. tábla P. I. 2241. Pdt. III. 15. sub I.)

Általános jogelv, hogy a bíróság a törvényes hatáskörében eljáró közigazgatási (egyházi) hatóság határozatait azok helyessége és jogszerűsége szempontjából felül nem bírálhatja, következőleg nem dönthet a felől a kárigény felől sem, amely az ilyen határozat szabálytalanságára vagy jogellenes voltára van alapítva; olyan törvény vagy törvényerejű rendelet pedig nincs, amely megengedné, hogy az egyházi tisztviselők felett fegyelmi úton eljárni hivatott hatóságok határozatával meg nem elégedő fél a polgári bíróság előtt kereshetne orvoslást. (P. I. 4537/1925. Pdt. XI. 120.)

A vízjoggal összefüggő kártérítési követelés közigazgatási útra csak akkor tartozik, ha a vízjogi törvényben meghatározott valamennyi kihágásból eredő követelés a 20 pengőt meg nem haladja és azt a károsult fél a kihágás miatt eljáró közigazgatási hatóság előtt a büntető tárgyalás befejezéséig érvényesíti (65,000/1909. B. M. sz. rend. 43. §-a, illetőleg a 63,800/1926. I. M. sz. rendelet). De nincs olyan törvényes rendelkezés sem, amely szerint a kárkövetelés érvényesítésének előfeltétele lenne az, hogy a kárt okozót előbb kihágásban bűnösnek mondják ki. (P. VI. 3976/1926. Pdt. XIII. 5.)

Nem tartozik külön eljárásra és külön ügybírósághoz a felülfoglaltató kártérítési keresete, amely azon alapul, hogy az alapfoglaltató és a zárgondnok a felülfoglalt ingókat bírói felhatalmazás kikérése nélkül egymással összejátszva önhatalmúlag értékesítették, a befolyt vételárat az alapfoglaltató követelésére fordították és bírói utasítás nélkül elszámolták, aminek

folytán a felülfoglaltatók követelésére szolgáló fedezet megszűnt. (P. V. 8445/1927. Pdt. XIV. 54.)

Az 1907: XIX. t.-c. 10. §. 1. bek.-ben felsorolt alkalmazottak, ha balesetbiztosítás alá nem esnek, a balesetből származó kárigényeiket mindig rendes bíróság előtt érvényesítik. (K. 165/1915. 694. sz. elvi hat.)

Bírói útra tartozik: lóherének volt haszonbérlő által jogtalan elhordása miatti ügy (M. 30.601/96. IM., I. K. V. 287.); ismeretlen tettesek által okozott kár iránt a volt csőszök elleni ügy (Hb. 1908. dec. 21. 22. sz., Mt. 15.542/97. IM. sz., Ig. K. VI. 238.); mezőrendőri ügyből kifolyó mezei kár és költség iránti ügy (Mt. 15.541/97. IM. Ig. K. VI. 434.); valamint kárdíj megfizetése iránti ügy, ha büntetést nem kérnek (Mt. 467/900. IM. Ig. K. IX. 156. 1903. jún. 10. I. G. 72. T. VII. 280.); legeltetéssel okozott kár és becslési költség megtérítése, ha büntetést nem kérnek. (Mt. 25.385/900. IM. Ig. K. IX. 409. ST. 94—100. sz. B. 1897. márc. 17., 1897: I. II. 5., T. I. 381.); az a kereset, amellyel a tulajdonos csupán az okozott kár és nem egyszersmind a cselekmény megbüntetését is kívánja. (Mt. 1889. jún. 7. 20.655. IM.); erdőben összerakott tűzifának jogtalan elvitele miatt az érték és költség iránti ügy, ha büntetést nem kívánnak (Mt. 42.869/900. IM. Ig. K. X. 77.); erdei kihágásból származó végrehajtási ügyben igénypor megbírálása (Mt. 22.138/98. IM. Ig. K. VIII. 76.); a bányatársláda tagjainak üzemi baleseti kártérítési igénye (K. 239/915. 695. sz. elvi hat.)

Közig. útra: pásztor hajtópénzkövetelése. (Mt. 1907. márc. 14. 12.051. IM. sz. Ig. K. XVI. 22.)

A közigazgatási tisztviselők ellen kártérítési igény érvényesítése a fegyelmi eljárás előzetes megindításától függetlenül, a közpolgári bíróság hatáskörébe tartozik. (C. 1900. dec. 29. I. H. 44. F. VI. 324. Gy. 1897. dec. 28. G. I. 20. T. II. 500. H. 1904. márc. 8. 5. 18. T. VIII. 574. Ellenkező: Gy. 1897. ápr. 8. S. G. II. 14. T. II. 439.; községi előljáróság tagjai elleni kártérítés követelése bírói útra tartozik anélkül, hogy a fegyelmi felelősséget előzetesen a közigazgatási fegyelmi hatóságnak meg kellene állapítania. (Hb. 1909. dec. 13., 82.)

XXIX. Adó-, illeték-, egyéb köztartozási és kapcsolatos ügyek.

A rendes bíróságnak a közadók fennállása vagy fenn nem állása tekintetében bíráskodásra nincs hatásköre. Közadó-tartozás biztosítására bekebelezett zálogjog érvényességének vagy a tartozás megszűnésének kérdése bírói útra nem tartozik. (Hb. 1908. nov. 9. 17. K. 1909. 2524.)

Magánjogi címen nyugvó követelésnek adóügyi hatóság által történő lefoglalása a magánjogilag kötelezettnek tartozását köztartozássá (adótartozássá) nem változtatja. Amihez képest

abban az esetben, ha az adós a nála letiltott követelést el nem ismeri, illetve tartozását megfizetni vonakodik, ellene a kincstárnak is általában csak a polgári per útján fellépés áll rendelkezésére. (Hb. 1918. 115. sz.)

Az őrlési adó az 1921: XXXIX. törvénycikk szellemében közjogi viszonyból eredő olyan közszolgáltatás, amelynek végrehajtási úton való érvényesítése, különösen a végrehajtást szenvedő ingóságaira és követeléseire, még ha az őrlési adó kötelező beszolgáltatása tárgyában az idézett törvény 14. §-ának második bekezdésében említett kontingentális egyezmény létrejött is, nem tartozik rendes bírói útra abban az esetben, ha a kontingentálási szerződés a végrehajtás elrendelése idején már hatályon kívül volt helyezve, mihez képest az ily őrlési adótartozás (vámgabona) behajtása közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1926. február 22. 1925. Hb. 56. sz.).

Az állam által a malomvállalatnak fizetendő őrlési díj jogosságának és mennyiségének a megállapítása a közigazgatási hatóság hatáskörébe, tehát nem polgári perútra tartozik. (P. V. 172/1926. Pdt. XII. 2.)

Habár az egy körzetbe tartozó vámmalmok tulajdonosainak egymásért a kincstár irányában történt kezességvállalása őrlési adójuknak az 1921: XXXIX. t.-cikk 14. §-a szerinti kontingentálása érdekében, tehát őrlési adótartozásuk lerovása szempontjából is történt, az ennek folytán egymásközt keletkezett jogviszonyuk nem közjogi, hanem magánjogi jellegű és így az annak alapján támasztott jogigények más törvényi intézkedés hiányában a rendes bíróság előtt érvényesíthetők. (P. IV. 2161/1927. Pdt. XIV. 107.)

Zár alá helyezett szesznek őrzési költségei címén a kir. kincstártól követelhető térítés iránti igény bírói útra akkor sem tartozik, ha a közigazgatási hatóságnál tett lépések eredményre nem vezettek. (P. II. 1677/1921. Pdt. VII. 51.)

Adóvámgabona szolgáltatása közjogi jellegű tartozás, annak megállapítása, fennállása és ezzel összefüggő kérdések körül való döntés a 26.100/1924. K. é. m. rendeletre való tekintettel is, a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozik. (1926. jan. 8. P. II. 3965/1925/8. sz.)

Annak megállapítása, hogy az ítéleti illetéket a peres felek közül melyik tartozik viselni, nemkülönben a bélyegfeljegyzés kedvezményét élvező fél által le nem rótt s jegyzékbe vett bélyegilleték behajtása iránti intézkedés a pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik. (K. 1926. febr. 24. P. VI. 2905/1925. sz.)

Kiviteli illeték szedéséből, mint közjogi viszonyból felmerülő vitás kérdés akkor is a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, ha a kereset tartozatlan fizetés visszatérítésére irányul és ez igény jogosságát a kormány nemcsak elismerte, hanem a fővárost a visszatérítésre utasította is.

A rendelet érvényességét nem érinti országgyűlési bemutatásának elmulasztása. (K. 1795/925. Grill Dt. 1926.)

Annak az eldöntése, hogy az adóhátralék erejéig bekebelezett zálogjogi követelés a felperest terheli-e és ő ellene tévesen rendeltetett-e el végrehajtás, nem a rendes bíróság hatáskörébe, hanem a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (K. 1909. jún. 3. 2575.)

Adó vagy illeték behajtása, helyességének kérdése bírói útra nem tartozik. (B. 1907. okt. 9. I. H. 26. sz.)

Ártéri adóval történt megrovás helyességének kérdése bírói útra nem tartozik. (D. 1906. nov. 15. G. 149. sz.)

A telekkönyvileg bekebelezett ártéri tartozás törlése iránti per nem tartozik a polgári bíróság hatáskörébe, hanem az erre vonatkozó intézkedés közigazgatási útra tartozik. (K. 1909. ápr. 27. 300/909. sz.)

Közigazgatási útra tartozik: kövezetvám fizetési kötelezettségének vagy ettől való mentességének megállapítása (K. 1897. ápr. 21. 97. I., G. 42. II. 320., K. 1896. szept. 24. 96., G. 51., T. II. 528.); fogyasztási adószedő által illetéktelenül behajtott összeg visszatérítése (K. 1904. szept. 17. 5092. P. T. XLIX. 4.); vasuttarifa hibás értelmezése alapján éveken át fizetett vásárvám visszatérítésére irányuló kereset bírói útra tartozik. (K. 1906. május 2. 7447/905. G. Dt. IV. f. V. K. 217.); annak megállapítására irányuló kereset, hogy törvényes a vásárvámnak a városba vivő utcák végére felállított vámsorompónál szedése, minek tárgya a vásárvámszedési jog területi kiterjedése, tehát vagyonértéket képviselő magánjogi igény tartalma, bírói útra tartozik. (K. 1906. máj. 2. 9602/905. Dt. IV. f. V. 216.); bírói útra tartozik annak eldöntése, hogy az ítéleti illetéket melyik peres fél köteles fizetni. (K. 1905. jún. 7. 1130/904. Dt. IV. f. II. K. 177. sz.).

Az, hogy a kincstár adóvisszatérítésre kötelezhető-e, akkor is közigazgatási útra tartozik, ha az adózó fél ellen vezetett végrehajtás folyamán kirendelt ügygondnok követeli az adóvisszatérítést. (4648/1914. Pdt. I. 363.)

Az adóbiztosíték visszafizetése iránti igény polgári perúton nem érvényesíthető: mert a pénzügyi törvényekben szabályozott közigazgatási jogorvoslat keretébe nemcsak az adóbiztosíték körüli eljárás állítólagos anyagi jogtalanságának, hanem egyúttal annak az elbírálása is tartozik, hogy az adóbiztosíték az azt beszedő közegek törvényes hatáskörének állítólagos hiánya avagy más eljárási szabálytalanság fennforgása miatt visszautasítandó-e vagy sem? (Bpesti kir. tábla. P. IV. 1027/1916. Pdt. IV. 151.)

Harmadik személytől, ennek adója biztosítása végett, a rendőrség által elvett és adófelügyelői letétbe helyezett pénzösszeg kiadása iránt a tulajdonos által a kincstár és a harmadik

ellen indított kereset elbírálása a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (P. VIII. 2322/917. Pdt. V. 2. sub I.)

Kiviteli illeték szedéséből, mint közjogi viszonyból felmerülő vitás kérdés akkor is a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, ha a kereset tartozatlan fizetés visszatérítésére irányul és az igény jogosságát a kormány nemcsak elismerte, hanem a fővárost a visszatérítésre utasította is. (P. IV. 1735/1925. Pdt. XI. 13.)

Törvényhatósági szabályrendelettel behozott és a felperestől beszedett telekértékemelkedési adónak — tartozatlan fizetés és jogtalan gazdagodás címén leendő — visszafizetése iránti igény a polgári perútra nem tartozik. (P. II. 857/1928. Pdt. XIV. 105. sub I.—II.)

A közigazgatási hatóság által jogerősen megállapított, de a késedelmes kiutalás folytán a korona időközi romlása miatt értékében csökkent követelés értékelésére irányuló igények elbírálása a bírói út kizárásával a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, mert az átértékelés csak a szolgáltatás mértékének kérdése, az átértékelésre vonatkozó igény az alapkövetelést nem különálló követelés; és amely hatóságnak hatáskörébe az alapkövetelés tartozik, ugyanoda tartozik a követelés átértékelésére irányuló igénynek elbírálása is. (P. VII. 5472/928. Pdt. XIV. 106.)

Adótartozás erejéig bekebelezett zálogjog kitörlése akkor sem tartozik bírói útra, ha a bekebelezése nem felperes ellen és nem az ő ingatlanára kéretett és így tévedésből eszközöltetett. (P. V. 1456/1921. Pdt. VII. 30.)

XXX. Vasuti ügyek.

Magánjogi kérdés és így rendes bíróság hatáskörébe tartozik az a kérdés, hogy a helyiérdekü vasut vonalán a m. kir. államvasutak által létesített kutnak és víz szállításának költségét a helyiérdekü vasut vagy a m. kir. államvasutak köteles-e viselni. (Hb. 1926. 22. Grill Dt. 1916—24. K. 49. sz.)

Az a kérdés, hogy a magánhasználatra szolgáló vaspálya megszűnését a Máv. türni köteles-e és hogy felperes a tulajdonát képező anyagokat elviheti-e: nem közigazgatási, hanem bírói útra tartozik. (P. II. 4257/1923. Pdt. IX. 117.)

A kereskedelemügyi minszteri irat, melyben a miniszter azt bizonyítja, hogy alperes vasút fizetési kötelezettsége csupán abban az időpontban állapítható-e meg, melyben teljesítőképességének helyreállta várható, nem olyan közigazgatási hatósági intézkedés, mely a bírói határozatot kizárná s amellyel a vasut elleni perben ítélő bíróság hatásköri összeütközésbe kerülhetne. (Pk. V. 3175/1925. Pdt. X. 103.)

Az a kereset, amelynek petituma az alperesi vasútat meg-

illető szolgalom nemét, terjedelmét és használati módját érinti, de oly teljesítésre is irányul, amely nem az alperes akaratától, hanem a kereskedelmi miniszter vagy a vasúti és hajózási főfelügyelőség jóváhagyásától, illetve hozzájárulásától függ, az 1881: 41. t.-c. 85. §-a és a 3500/1892. sz. ker. min. rendelet értelmében a polgári bíróság hatáskörébe nem tartozik. (3722/914. Pdt. I. 138.)

A helyiérdekü vasútnak arra irányuló keresete, hogy a Máv. a felperes helyett beszedett, de kisebb tétel szerint vele elszámolt fuvardíjakból a felperest illető hányadot fizesse meg, polgári perútra tartozik. (P. IV. 800/1917. Pdt. IV. 120.)

XXXI. Vámügyek.

Behozatali vámszedési jog gyakorlása körében a vámjog bérlője és magánfél között felmerült az a vitás kérdés, hogy utóbbi a raktárai számára iparvágányon érkező szemes nyerstermény-szállítmányok után ezt a behozatali vámot köteles-e fizetni, közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

A közigazgatási hatóságnak az 1871. évi XVIII. t.-c. 121. §-a és az ennek helyébe lépő 1886. évi XXII. t.-c. 132. §-a értelmében szedhető vámokra nézve felmerülhető vitás kérdésekre általában fennálló hatáskörét sem az a körülmény nem szüntetheti meg, hogy a kötelezett fél a panasz tárgyává tett igény tekintetében utólag állítólagosan létrejött kiegyezésre hivatkozik, sem pedig az, hogy a közigazgatási hatóságok előtt lefolytatandó eljárásban a bizonyítás nem minden módja nyerhet alkalmazást.

Annak elbírálása nem tartozik a polgári perútra, hogy szabályszerű-e a vámhatóságnak az az eljárása, amely szerint a felperes címére érkezett áruknak a felperes részére való kiadását megtagadta. (P. VII. 2989/1927. Pdt. XIII. 13.)

A rendes bíróság hatáskörét kizárja az, hogy a vitás kérdésben az 1896: XXVI. t.-c. a közigazgatási bíróság előtt enged panaszt. (1918. jún. 17. Hb. 26.)

Hidvámdíj iránti ügy közig. útra tartozik. (Mt. 19088/87. I. M. 30. K. VI. 280.)

XXXII. Vásári ügyek.

A fedett vásárcsarnokok épen úgy, mint a nyilt piacok, nyilvános árusítás céljaira kijelölt közterületek, amelyeket magánszemélyek magánjogi címen birtokukban nem tarthatnak és magánjogi értelemben ki nem bérelhetnek. Az egyes kijelölt árusítóhelyeken árusító egyének és a közigazgatási hatóság között tehát magánjogi értelemben vett bérleti viszony sem a fedett vásárcsarnokok, sem a nyilt piacon kijelölt árusítóhelyek tekintetében létre nem jön.

Az árusító ennélfogva az árusítóhelyért a fedett vásárcsarnokokban épen úgy, mint a nyilt piacokon a helyes meghatározás szerint nem bért fizet, hanem a szolgáltatás jogi természetének megfelelően helypénzt vagyis közszolgáltatást ró le.

Akár nyilt piacon, akár fedett árucsarnokban valamely árusítóhely ideiglenes vagy végleges elvonása már jogi természeténél fogva, de az 1595/1896. kgy. számú szabályrendelet 34., 39. és 86. §-ai értelmében is a közigazgatási hatóság törvényes hatáskörében tett intézkedés, amely bírói mérlegelésre nem is alkalmas közélelmezési, közegészségügyi, piaci és egyéb közrendészeti szempontok szerint igazodik.

Közigazgatási jogi viszonyból származó igények csak abban az esetben érvényesíthetők rendes bírói úton, ha valamely törvényes jogszabály érvényesítésüket kifejezetten a rendes bíróság elé utalja.

Nincsen olyan jogszabály, amely a székesfővárosi és a vásárcsarnoki árusok között fennálló jogviszonyból felmerült ügyeket rendes bíróság elé utalná. Ehhezképest közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik a vásárcsarnoki árúhely felmondása és elhagyására kötelezés kérdésében az eljárás. (1921. jún. 20. Hb. 16.)

A budapesti Teleki-téri árusító az árusítóhelyért a fedett ószeres-csarnokban és zsibárus-bódékban épenúgy, mint a nyilt piacokon a helyes meghatározás szerint nem bért fizet, hanem a szolgáltatás jogi természetének megfelelően közszolgáltatást ró le, mihezképest az árusítóhely használatáért járó díjnak meghatározása közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1923. nov. 9. Hb. 6.)

XXXIII. Végrehajtási ügyek.

Közigazgatási hatóság határozatát a közigazgatási hatóság hajtja végre, ha törvény máskép nem rendelkezik. (Hb. 1909. dec. 13. 76.)

A közigazgatási hatóság által a közigazgatási hatóság határozatának végrehajtására irányuló eljárásban okozott sérelem orvoslása közigazgatási útra tartozik. (Hb. 1909. jún. 21. 1908. 72. 67.)

Közigazgatási vagy közigazgatási bírósági határozat foganatosításának abbanmaradása miatt bírói úton nem lehet orvoslást keresni. (B. 1907. okt. 9. I. H. 26.)

Közigazgatási hatóság által elrendelt és foganatosított végrehajtással felmerült költség viselésének kérdése bírói útra akkor sem tartozik, ha a közigazgatási eljárásban ily költség az ellenféllel szemben meg nem ítéltetik és ha a fél azokat, mint az ellenfél jogellenes eljárásával okozottakat kártérítés címén követeli. (B. 1904. dec. 9. I. H. 32. T. IX. 82.)

Ha harmadik személy az ingatlanra időközben jogot szerzett, a telekkönyvi rendtartás 168. §-a alapján indított perenkívüli eljárás során nincs helye annak, hogy ama harmadik személy javára bejegyzett jog telekkönyvi állása e harmadik személy beleegyezése nélkül megváltoztattassék. (Pk. 5819/1915. Pdt. II. 383. sub II.)

Nincs kizárva, hogy az ingatlannak nyilvános árverésen történt eladása valamely anyagi érvénytelenségi okból per útján érvénytelennek mondassék ki. (1915. 3302. Vpt. Pdt. II. 426.)

Ingatlan haszonélvezetére vezetett végrehajtás esetében a végrehajtást szenvedő ellenszegülésének megszüntetése és a zár alá vett ingatlannak a zárgondnoknak való tényleges átadása iránti intézkedés is a végrehajtási eljárásra tartozik, nem pedig polgári perútra. (P. V. 834/1917. Pdt. IV. 85. sub I.)

Annak a kimondása, hogy a házra bekebelezett szőlőfelújítási kölcsönkövetelés nem áll fenn és hogy az a ház árverési vételárából nem sorozható, a rendes bíróság hatáskörébe akkor sem tartozik, ha a telekkönyvi hatóság a későbbi jelzálogos hitelezőt evégből perre is utasította. (Bpesti tábla 14/P. 4632/918. Pdt. IV. 215.)

Ha az alperes a marasztalási összeget a biztosítási végrehajtás elkerülése végett bírói letétbe helyezi, felperes ezzel csak feltételes zálogjogot nyer, amelynek alapján igénykeresetet a letéti összegre végrehajtást vezető más hitelező ellen sikeresen nem indíthat. Nem alapos azonban az a pergátló kifogás, hogy ez a kereset a perenkívüli végrehajtási eljárásra és nem polgári perútra tartozik. A pergátló kifogást el kell vetni és az ügy érdemében a felperest keresetével el kell utasítani. (Temesvári tábla I. 109/1914. Pdt. I. 5.)

XXXIV. Egyéb ügyek.

Bányaügyek. Annak eldöntése, hogy a zárt kutatási engedély jogszerűen adatott-e ki, hogy az joghatályosan volt-e megszüntethető, vagy elvonható, a bányabíróság hatáskörébe nem tartozik. (K. 1908. szept. 16. 2403. sz. 177. 338.) *A név viseléséhez való jogosultság kérdése* az 1894. évi XXXI. t.-c. 94. §-ának esetén kívül közig. útra tartozik (B. 900. jún. 10. 3063. M. XI. 224.) úgyszintén a sertéshizlalás hatósági betiltásból származott kár i. ügy (1889. aug. 30. 4491. P. T. XIX. 23.); a piaci és orsz. vásárokon az árúhelyek kijelölése. (Sz. 98. febr. 22., 98. II. 8., T. II. 869.); a m. kir. harmincad hivatalok számára 1842-ben kiadott utasításban a feljelentő részére biztosított jutalomdíj iránti igény (K. 88. október 24. 12.263. 1906. február 1. 218. D. IV. f. IV. 103. sz. 156. l.); leletjutalék i. ügy (K. 904. június hó 22. 5122.). Ha a pénzügyőrök abban a téves hitben, hogy a fél nyilvános játék üzésével jövedéki kihágást követ el, a játék

folytatását a játszó eszközök lefoglalásával megakadályozzák, ebből a kincstár ellen kártérítési igény bírói úton nem érvényesíthető. (B. 1896. febr. 13. 96. I. H. 1. T. I. 83.)

Gyógyszerész-gyakornoki bizonyítvány kiállítása iránti vitás kérdések a közigazgatási hatósághoz tartoznak. (B. 1904. jan. 14. 903. I. H. 30. T. VIII. 180.). *Vármegye* és vállalkozói közötti jogviszonyból felmerülő szállítmánytöbblet címén támasztott követelés elbírálása nem közigazgatási, hanem bírói útra tartozik. (K. M. 1907. nov. 31. 75.270. sz. 264. 416.)

Községi szülésznőnek a község ellen díjazás iránti keresete közig. útra tartozik. (K. 1908. jún. 11. 17. 6. sz.) A községely nyujtásából származó jogviták és így annak a kérdésnek eldöntése is, hogy a külföldi honosnak nyujtott községélyt a község vagy az államkincstár tartozik-e viselni, a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (B. 1909. febr. 1. G. 657/908. sz.)

Ha az *egyesületi* alapszabályok szerint a tagnak az egyesület vagyonában és jótéteményeiben (nyugdíj- és halálozási segély) való részesedésre vonatkozó joga kizárás esetében megszűnik, a *tag* polgári perúton kérheti annak megállapítását, hogy a vele szemben hozott kizáró határozat jogtalan. (K. 4827/918. Ptt. I. 217.)

Bírói útra tartozik: a jótékonysági egylet tagjai által az egylet ellenében szerzett jogok érvényesítésének vagy megszüntetésének kérdése. (B. 99. február 24., 98. I. G. 330. T. III. 110.) A közigazgatási hatóság meghagyása ellenére az utcáról el nem takarított szemétnek hatósági eltakarításából felmerült és hatósági meghagyásra lefizetett költségnek tartozatlan fizetés címen visszakövetelése. (C. 1902. jan. 10. 7922/901. M. XIII. 448.); az a kérdés, hogy a hóeltakarítási költséget a felek jogviszonyait szabályozó szerződés értelmében a kir. államvasutak és a kezelésében levő helyiérkedű vasút közül melyik fél tartozik viselni. (C. 900. nov. 16. 1089. M. XII. 354.) Szabadkikötőül hatóságilag ki nem jelölt partterület használati díja (Mt. 1904. júl. 12. 23.329/904. Ig. K. XIV. 9.); rakodótérdíj behajtása (B. 1904. jan. 13. I. H. 10. IX. 81.); a nyilvánosan postatolvaj elfogója részére kitűzött díj iránti kereset (B. 1905. jún. 23. I. G. 141. T. XI. 296.); *házassági óvadékul* letett értékpapirokra nézve a rendelkezési jogot korlátozó kötményezés megszüntetése iránt a tulajdonos részéről a miniszter ellen támasztott követelés. (C. 1906. jan. 30. 7052/905. Dt. IV. f. IV. 104. sz. 157. l.) *Szőlőfelújítási kölcsön.* Az 1896: V. t.-c. alapján az ingatlanra bejegyzett szőlőfelújítási kölcsön, valamint az ily kölcsönösszeg erejéig bekebelezett zálogjog fenn nem állásának az eldöntése a rendes bíróság hatáskörébe nem tartozik (C. 1909. máj. 28.; hit. 1909. jún. 23.; 82. sz. polg. döntv. 698. sz. elvi hat.); az ingatlan árverési vevője által indított oly kereset, hogy az ingatlant terhelő szőlőfelújítási kölcsön őt sem személyes, sem dologi adósként

nem terheli, nem bírói útra tartozik. (C. 1905. febr. 23. 558. Dt. IV. f. III. H. 150. sz. 190. l.)

Az elhalt *ügyvéd* iratainak és értékeinek leltározásával összekötött díjak és költségek kérdésében való határozathozatal nem tartozik az ügyvédi kamarák hatáskörébe. (C. 1908. ápr. 25. 73. ü. t. sz. a. Ügyvédi tan. elvi hat. Mj. Dt. II. 114.) *Letéti ügyek.* Azért, mert a jogosult az átvételben kilétének vagy tartózkodási helyének ismeretlen volta miatt gátolva van, hatósági kezelésbe adott érték őrzése bírói hatáskörbe tartozik. (Hb. 1909. máj. 24., 33. 109., 208.) A letét bírói letéti minőségén nem változtat az, hogy a pénzt közigazgatási tisztviselő tette letétbe. (Hb. 1909. máj. 24. 55. 109. 208.)

A felperes ellen az alperes által megindított bűnvádi eljárás folyamán a rendőrségnél letétbe helyezett és az ügyészségnél kezelt *letétnek kiutalása* nem polgári perútra, hanem kizárólag a büntetőbíróság hatáskörébe tartozik. (P. XVI. 2084/1916. Pdt. V. 7.)

Rendőrségi büntetőbírói eljárásban elrendelt elkobzás esetére való lefoglalásnál is a tulajdoni igény kérdésében a polgári bíróság van hivatva határozni. (P. V. 3888/1929. Pdt. XV. 126.).

Az a körülmény, hogy a büntetőbíróság az egyik vádlottat elítélte és a *bűnjelként lefoglalt dolgot elkobozta*, nem fosztja meg a felmentett másik vádlottat vagy a bűnperben nem állott harmadik személyt attól a jogtól, hogy az elkobzás folytán állítólag szenvedett jogsérelem orvoslását a kincstárral szemben a törvény rendes útján követelje. (P. IV. 2785/1921. Pdt. VII. 105.)

Ha uzsoravétség miatt a büntető eljárás nem az uzsoravétség tényálladékának a hiánya miatt nem tehető folyamatba, a felperesek által vitatott állítólagos uzsoraügylet érvénye vagy érvénytelensége fölötti határozat a polgári bíróság hatáskörébe tartozik és a Pp. 180. §-ának sem 1., sem 3. pontjában meghatározott pergátló körülmény nem forog fenn. (K. 1926. jan. 14. P. VII. 4934/1925. sz.)

A közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik az eljárás abban a kérdésben, hogy a m. kir. *állatorvos* kiszállásával felmerült költséget ki tartozik viselni.

E hatáskörön nem változtat az, hogy a közigazgatási hatóság a kiszállás költségének viselésére nem azt a magánfelet, akinek érdekében a kiszállás történt, hanem azt a gazdát kötelezte, akinek, mint a község részéről előfogat kiállítására felhívott magánfélnek, eljárása a kiszállásra okot adott azért, mert a felhívás ellenére előfogatot nem adott és újabb állatorvosi kiszállás volt szükséges. (1926. április 19. Hb. 13. sz.)

A vármegye törvényhatósági bizottságának a község birtokosai részéről a Horthy-féle *nyomorenyhítő* mozgalomhoz való hozzájárulás viselésének megállapítása kérdésében hozott hatá-

rozata ellen irányuló panasz tárgyában az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (1925. április 20. Hb. 7. szám.)

A **180. §. 2. pontjához (megelőző hatóság eljárás).** Ez a pergátló körülmény is mindhárom fokon hivatalból veendő figyelembe. A 2. pontban említett más hatósági eljárás: Pp. 563. §. 7—8.; 651. §. 1. bek., 653. §. és 763. §. 1877: XX. t.-c. 22. §., 1885: VI. t.-c. 12. §., 1885: XXIII. t.-c. 170., 171. §§., 1888: XIX. t.-c. 58., 59. §§., 1890: I. t.-c. 88. §., 1895: XXIX. t.-c. 12. §., 1887: XXXV. t.-c. 1., 3. §§., 1907: XIX. t.-c. 66., 82. §., 1877: XX. t.-c. 130. §., 1871: VIII. t.-c. 68. §., 1897: XXI. t.-c. 138. §., 1886: XXI. t.-c. 97. §., 1885: XXIII. t.-c. 152. §. stb. Az 1907: XIX. t.-c. 82—83. §-aiban foglalt pergátló körülményt fenntartotta a betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927: XXI. t.-c. 90. §-a is. L. még a Ppé. 8. §-át.

A 2. pontban említett hatósági eljárás alatt olyan, a törvény rendelkezésénél fogva teljesítendő hatósági eljárás értendő, melynek eredménye mulhatatlanul szükséges ahhoz, hogy a követelés a polgári bíróság előtt érvényesíthető legyen. (C. 98. okt. 7. I. G. 244. F. IV. 71.)

A felpereseknek arra alapított kártérítési kereseti igényük, hogy a malmaiknak üzemben tartásához szükségeltető vízmennyiség az alperes jogellenes cselekménye következtében lett az ő használatuk elől elvonva, csakis annak előzetes eldöntése után, hogy a kérdéses víz használata a peres feleket minő terjedelemben illeti meg, hogy kit terhel a part helyreállításának kötelezettsége? lévén megbírálható, ezekben a kérdésekben pedig a közigazgatási hatóság lévén hivatva határozni, a pergátló kifogásnak hely adandó. (C. 97. szept. 29. I. G. F. III. 55.)

Az alperesnek az az előterjesztése, hogy a kereseti követelés bírói úton mindaddig nem érvényesíthető, míg az a kérdés, vajjon őt fegyelmi vétség terheli-e vagy sem, az illetékes hatóság által eldöntve nincs, a §. 2. pontjára alapított pergátló kifogásnak tekintendő. (B. 115. 1908. okt. 13. G. 411. sz. T. XIII. 168.)

Arankás lóheremag eladásából származó kártérítés iránti polgári pert az 1894: XII. t.-c. általi büntető eljárásnak kell megelőznie. (B. 99. ápr. 28. I. G. 30. T. III. 138.)

Körjegyző elleni kártérítés előző fegyelmi eljárás nélkül is érvényesíthető. (C. 901. febr. 12. 5481. J. 901. 49.)

Az örökös az örökhagyó elhalta után nyomban a hagyatéki eljárásra tekintet nélkül érvényesítheti a törvény rendes útján keresettel mindazokat a jogokat, amelyek törvényes vagy végrendeleti örökösödő jogánál fogva megilletik. (B. 1923. nov. 12. P. 4581/923. Ptt. V. 1.)

Az örökösödési per hagyatéki eljárás nélkül is megindítható, így a pert nem kell más hatóság előtti eljárásnak megelőznie. (B. 189. 1908. dec. 29. 963. sz. T. XIII. 216.)

Ügyvéd elleni kártérítési igény előzetes fegyelmi eljárás nélkül is érvényesíthető a rendes bíróság előtt. (B. 96. ápr. 16. I. G. 66. T. I. 155.) *Ellenkező:* B. 900. máj. 2. G. 22. T. IV. 126.

Törvényhatósági tisztviselő elleni kártérítési keresetek a fegyelmi eljárás előzetes megindítása nélkül is folyamatba tehetők. (Gy. 97. dec. 28. G. I. 26. T. II. 500.)

A községi előljárók elleni kártérítési perekben a polgári bíró csak a kártérítés összege felett ítél, ellenben azt az előkérdést, hogy az előljáró kártérítéssel tartozik-e, az illetékes fegyelmi bíróságoknak kell eldönteni. (Gy. 97. ápr. 8. G. II. 14. T. II. 439.) *Ellenkező:* A kártérítési kereset egyenesen a bíróság előtt érvényesíthető. (C. 91. máj. 6. 7673/90. Dt. XXIX. 187.)

Ha felperes balesete az *1907: XIX. t.-c.* szerint biztosítási kötelezettség alá eső üzemben következett be és felperes az id. t.-c. 82., 83. §-aiban meghatározott előfeltételeket ki nem mutatja, ez az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény. (2287/1914. Pdt. I. 139.)

Az alatt a „más hatósági eljárás" alatt, amelynek a Pp. 180. §. második pontja értelmében, a polgári pert meg kell előznie, valamely még le nem folytatott hagyatéki eljárás annál kevésbbé érthető, mert a hagyaték tárgyát képező valamely vagyon tekintetében a per, a hagyatéki eljárás lefolytatása nélkül is folyamatba tehető. (P. V. 5871/1925. Pdt. XI. 118.)

Csendőr által hivatalos eljárásában *okozott kár megtérítése* iránt a *kincstár ellen* indított pert nem kell a csendőr elleni pernek megelőznie. (Temesvári tábla Ps. 80/1914. Pdt. I. 19.)

A szövetkezet és annak üzletvezetője között megejtett elszámolás és az ennek alapján történt kötelezettségvállalás önálló, a felek között fennállott szolgálati viszonytól független kötelmi alap; az ebből származó követelés az *ipartörvény 176. §-ában előírt megelőző eljárásra* nem tartozik. (P. IV. 3602/1915. Pdt. I. 356.)

Nincs oly törvény vagy jogszokás, mely a MÁV alkalmazottainak szolgálatadójukkal szemben támasztandó vagyoni igényük érvényesítését ahhoz az előfeltételhez kötné, hogy előzőleg valamely más perenkívüli út kimeríttessék. (3153/1914. Pdt. I. 367.)

Ha az *1907: XIX. t.-c.* értelmében baleset ellen biztosított alkalmazott balesete folytán megindított büntető eljárás, büntető felelősség hiányában, be lett szüntetve, a munkaadó elleni kártérítési keresetet nem lehet érdemlegesen elbírálni, hanem azt pergátló körülmény alapján vissza kell utasítaani. (1915. Rp. VI. 166. Pdt. II. 108.)

Az 1907: XIX. t.-c. 82. §-án alapuló pergátló körülmény akkor is fennforog, ha a büntetőbíróság a munkaadót vagy megbízottját nem valamely törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabály foganatosításának, illetőleg a hatóságilag elren-

delt óvókészülékek alkalmazásának elmulasztása miatt, hanem másnemű gondatlanság miatt mondotta ki bűnösnek. (6463/914. VI. p. Pdt. II. 109. sub I.)

A *városi rendőr* az *1907: XIX. t.-c.* 3. §-a értelmében nem esik balesetbiztosítási kötelezettség alá és így *a 82. §-ban előírt előzetes büntető eljárás kimutatása nélkül* indíthat a város ellen kártérítési keresetet. (1915. Rp. VI. 1608. Pdt. II. 110.)

A *község ellen* indított kereset, mely arra van alapítva, hogy a község a főszolgabírónál tett alaptalan feljelentéssel a felperesnek kárt okozott, nem kell fegyelmi vagy más közigazgatási eljárásnak megelőznie. (Kolozsvári tábla 1915. P. I. 2099. Pdt. II. 111.)

A községi alkalmazott és a község elleni kártérítési kereset indítása az 1886: XXII. t.-c. 86., 88. és 95. §-ai értelmében nem függ attól, hogy a községi alkalmazott kártérítési felelőssége fegyelmi úton előzetesen megállapíttassék. (1915. Rp. VII. 2834. Pdt. II. 112.)

A m. kir. államvasutak gépgyárában alkalmazott munkás, aki az *1907: XIX. t.-c.* 10. §-a 2. bekezdésének rendelkezéséhez képest az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár útján való balesetbiztosítás kötelezettsége alól ki volt véve, nincs elzárva attól, hogy akkor, amidőn akár a baleseti kártérítéshez való jog, akár a miniszter által meghatározott ellátás összege vitássá válik, az 1907. évi XIX. t.-c. VII. fejezetében meghatározott mérvű kártérítés iránti igényét a munkaadó ellen a rendes bíróságnál érvényesítse; és ily kereset indításához előzetes büntető eljárás nem szükséges. (1915. Rp. VI. 165. Pdt. II. 113.)

A bánya üzeménél balesetet szenvedett alkalmazott kártérítési követelésének a bíróság előtt való érvényesíthetősége nincs ahhoz az előfeltételhez kötve, hogy kárkövetelésének megállapítása végett előbb a bányatársládához forduljon. (1915. Rp. VI. 239.)

Olyan esetben, amikor a felperes által érvényesített követelés egy része olyan, amelyre nézve a polgári pert közigazgatási eljárásnak megelőznie nem kell, a rendes bíróság hatásköre kiterjed a követelésnek arra a részére is, amelynek érvényesítése, ha az elkülönítve történt volna, elsősorban a közigazgatási hatóság előtt volt volna megkísérlendő. (1915. Rp. IX. 4778. Pdt. II. 500.)

Sem a büntető eljárásban beállott elévülés, sem a netaláni tettes ismeretlen volta nem tekinthető a balesetet előidézettnek személyében rejlő oknak s nem eredményezheti az *1907: XIX. t.-c. 83. §-ának* alkalmazását. (P. VI. 3310/916. Pdt. II. 25. sub I.)

Az a körülmény, hogy a büntetőbíróság a balesetet előidézett vasúti alkalmazottakat azért mentette fel a gondatlanság vádja alól, mivel a hosszas szolgálat folytán ki voltak merülve

nem tekinthető a balesetet előidézett személyében rejlő oknak, mely miatt a büntetőbírósági eljárás nem volt lefolytatható és nem vonhatja maga után az *1907: XIX. t.-c. 83. §-ának* alkalmazását. (P. VI. 10.849/1915. sz. Pdt. III. 26.)

Bányaterméket feldolgozó aszfaltgyár alkalmazottja, aki nem bányatársládai tag, az 1907: XIX. t.-c. 3. §. 1. pontja értelmében balesetbiztosítási kötelezettség alá esik. Az *1907: XIX. t.-c. 82. §-án* alapuló pergátló körülmény fennforog, ha a büntetőbíróság alperesnek kellőleg ki nem oktatott, tehát a munka elvégzésére nem megfelelő képességgel rendelkező munkását egyedül a járatlanságára visszavezethető gondatlansága miatt ítélte el. (Rp. VI. 583/916. Pdt. III. 27. sub I., II.)

A *kertészet* az 1884: XVII. t.-c. 183. §. *a)* pontja értelmében az ipari üzem fogalma alá nem esvén, az ott használt, bár elemi erő által hajtott *gép körül alkalmazott munkás* az 1907: XIX. t.-c. 3. §. 26. pontja és az állami munkásbiztosító hivatal 17. sz. elvi határozata értelmében balesetbiztosítási kötelezettség alá nem esik és így a balesetből kifolyólag a kártérítési kereset a munkaadó ellen az *1907: XIX. t.-c. 82., 83. §-aiban* előírt megelőző büntető eljárás nélkül megindítható. (P. VI. 818/917. Pdt. III. 118.)

Az 1899: XLII. t.-cikkének a 100 K-t meghaladó kártérítési követeléseket tárgyazó hatásköri szabálya csak a cséplőgép mellett alkalmazott gazdasági munkásokra vonatkozik, nem pedig a minősítéshez kötött munkát végző gépészre, aki a cséplést iparszerűen folytató géptulajdonoshoz való szolgálati viszonyban az iparossegéd fogalma alá esik. Ennélfogva a gépész által az ilyen géptulajdonos ellen a szolgálati viszonyból kifolyólag támasztott kártérítési követelés az *1894: XVII. t.-c. 176. §-a értelmében elsősorban az iparhatóságnál* érvényesíthető. (6/P. 387/1918. Pdt. V. 146.)

Az 1907: XIX. t.-c. 82. §-a első bekezdése szerinti pergátló körülmény nem forog fenn, ha a vasútnak a mozdonyon való rendelkezésre hivatott alkalmazottja jelzés nélkül, vagyis a jelzési utasítás rendelkezése betartásának az elmulasztásával indította meg a mozdonyt és ezen mulasztása alapján a nevezett mozdonyvezető büntetéssel is sujtatott. (P. IV. 727/1918. Pdt. V. 14.)

Az 1907: XIX. t.-c. 82. §-ának első bekezdése szerinti pergátló körülmény fennforog, ha az alperes alkalmazottja nem a törvényben körülírt minősített, hanem csak közönséges gondatlanság miatt lett bűnösnek kimondva. Ennek nem áll az útjában az, hogy a felperes kártérítési keresetét nemcsak az 1874: XVIII. t.-c.-re, hanem az alperes üzemének veszélyes voltára is alapította, mert az 1907: XIX. t.-c. általában véve, valamint annak 81. és 82. §-ai kiváltképpen, az annak szabályozása alá

vont összes veszélyes üzemek munkaadóira és alkalmazottaira alkalmazandók. (P. IV. 5903/1917. Pdt. V. 17.)

A megelőző büntető eljárás hiánya nem állapítja meg az *1907: XIX. t.-c. 82. §-ának* első bekezdése szerinti pergátló körülményt, ha a kereset nem a munkaadó ellen, hanem annak megbízottja ellen indíttatik. (P. VI. 3523/1917. Pdt. V. 18.)

Az *1907: XIX. t.-c. 82. §-ának* első bekezdése szerinti pergátló körülmény szempontjából a hatóságilag elrendelt óvórendszabály alatt nem valamely törvényileg előírt általános, hanem a hatóság által külön az illető üzemre nézve elrendelt óvórendszabály értendő. (P. VI. 1133/1918. Pdt. V. 22.)

Az *1907: XIX. t.-c. 82. §-ának* első bekezdése szerinti pergátló körülmény fennforgása ugyane törvénycikk harmadik §-a értelmében ki van zárva, ha az alperes gyártulajdonos ugyan, a felperes azonban nem az ő gyári vállalatában, hanem mezőgazdaságában mint mezei munkás volt alkalmazva. (D. VI. 7287/1916. Pdt. V. 23.)

Annak megállapítása, hogy valamely *forrásvíz* a vízjogról szóló 1885: XXIII. t.-c. 10. §-a értelmében a *telektulajdonos szabad rendelkezése alá esik-e?* Közigazgatási eljárásra tartozik, amelynek a vízlevezetési szolgalom korlátozása iránti pert meg kell előznie. (P. I. 6503/1917. Pdt. V. 37.)

A kerületi munkásbiztosító pénztár alkalmazottjára nézve, illetményeinek érvényesítésére vonatkozóan, a bírói út igénybevétele nincs ahhoz kötve, hogy jogait előbb a pénztár felettes hatósága előtt érvényesítse. (L. azonban az orvosokra és szülésznőkre nézve az 5400/1919. M. E. sz. 42. §-át.) (Temesvári tábla P. II. 946/1918. Pdt. V. 56.)

Az 1907: XIX. t.-c. szempontjából nemcsak a fizikai külső behatás folytán hirtelen támadt, hanem minden az üzem körében bekövetkezett előre nem látható egészségháborításból eredő sérülés is baleset. Ily sérülésből kifolyólag a munkaadóval szemben támasztott kártérítési kereset ellenében is fennforog, tehát az *1907: XIX. t.-c. 82. §-án* és a Pp. 180. §. 2. pontján alapuló — a kötelezően előírt megelőző büntető eljárásra vonatkozó — pergátló körülmény. (P. VI. 263/1919. Pdt. V. 83.)

Ha a kereset a felperes tulajdonát képező ingók kiadására és oly személy ellen irányul, akinek — állítólag — a kérdéses ingók a *proletárdiktatura szerveinek intézkedése* folytán kerültek a birtokába, ez az igény az 5193/1919. M. E. sz. rendelet szerinti felszámolási eljárásra nem tartozik és ily eljárásnak a pert nem kell megelőznie. (P. II. 3371/1920. Pdt. VII. 37.)

A zsarolással okozott kár megtérítése iránt a *proletárdiktatura volt közege ellen* saját személyében indított keresetet az 5193/1919. M. E. sz. rendelet a rendes bírói útról el nem terelte; és büntető eljárásnak sem kell a pert megelőznie. (P. IX. 871/1921. Pdt. VII. 38.)

Azokban a perekben, amelyekre a *munkaügyi bíróság* hatásköre kiterjed, a megelőző iparhatósági eljárás lefolytatása nem kötelező. (P. II. 1421/1922. Pdt. VIII. 70.)

Ha az üzemi baleset miatt megindított bűnvádi eljárás közkegyelem folytán megszüntettetik, ez a balesetet előidézettnek személyében rejlő ok fogalma alá esik (1907: XIX. t.-cikk 83. §.), a kártérítési keresettel szemben tehát az *1907: XIX. t.-cikk 81. és 82. §-ain* alapuló pergátló körülmény nem forog fenn. (P. VI. 8029/1922. Pdt. IX. 3.)

Az *1907: XIX. t.-c. 81. és 82. §-ain* alapuló pergátló körülmény fennforog, ha az üzemi balesetből kifolyólag a büntetőbíróság az alperesi vállalat igazgatóját nem valamely törvény alapján hatóságilag elrendelt óvrendszabály foganatosításának, illetőleg a hatóságilag elrendelt óvókészülék alkalmazásának az elmulasztása miatt, hanem másnemű gondatlanság, nevezetesen a munkásleányoknak a gépek kezelésére való kioktatásának az elmulasztása miatt mondotta ki bűnösnek. (P. VII. 3312/1921. Pdt. IX. 4.)

Magyarországban lakó magyar honos által a trieszti általános biztosítótársaság ellen olasz lirák megfizetése iránt indított per a rendes bíróság hatáskörébe tartozik; mert a Bsz. 239. cikk *b)* pontjában szabályozott döntőbírósági hatáskör csak azokra a vitákra áll, amelyek mostani magyar állampolgár és olyan ellenfél között merülnek fel, aki a Bsz. megkötése előtt is a „Szövetséges és társult hatalmak" polgárai közé tartozott. A *Bsz. 198. cikkében említett döntőbírósági eljárásnak nem kell a polgári pert megelőznie*, mert az nem magánjogi viták felett, hanem az egyes államok között a pénzügyi szabályozás kérdésében fog határozni. (P. VII. 7357/1922. Pdt. IX. 30.)

Az *1907: XIX. t.-c. 82. §-ában* előírt megelőző büntető eljárás nem vonatkozik azokra a magán-gőzvasúti alkalmazottakra, akik nem tartoznak az 1907: XIX. t.-c. értelmében biztosítási kötelezettség alá eső vasúti alkalmazottak közé s a vaspálya üzeménél balesetet szenvednek. Ezek kártérítési igényüket a vaspályavállalat ellen az 1874: XVIII. t.-c. alapján s ennek 7. §-a értelmében a rendes bíróság előtt jogosítottak érvényesíteni. (P. VI. 7123/1924. Pdt. XI. 54.)

A gazdasági munkásnak balesetből származó kártérítés iránti peres igényeinek elbírálása a rendes bíróság hatáskörébe tartozik és ezt a polgári pert más hatósági eljárásnak nem kell megelőznie. (P. VI. 1792/1927. Pdt. XII. 86.)

Az 1928: XLI. t.-c. 12. §-a szerint a *földhözjuttatást kérők* vagy juttatásban részesülők *részéről megbizott ügyvéd díját és költségét* a már befejezett és kiegyenlítés által megszűnt ügyek kivételével bármelyik érdekelt fél kérésére kizárólag az O. F. B. állapítja meg, tehát ezeknek a díjaknak és költségeknek csak a megállapítása nem tartozik a rendes bíróság hatáskörébe:

mert ebből a törvényes rendelkezésből nem vonható az a következtetés, hogy a törvényhozás a fizetési kötelezettség megállapítását is az Országos Földbirtokrendező Bíróságra bízta volna, és a rendelkezésből csak az következik, hogy az ügyvéd által a földhözjuttatást kérők vagy földhözjutottak ellen díjainak és kiadásainak a rendes bíróság előtt való érvényesítését az O. F. B. által előzőleg történt megállapításnak kell megelőznie. (B-pesti tábla P. IX. 274/1929. Pdt. XIV. 128.)

Adótartozás miatt a hátralékosnak rendelkezése alatt álló üzlet- vagy raktárhelyiségben lefoglalt ingókra nézve, azoknak a kivételével, amelyeket iparosnak feldolgozás céljából, kereskedőnek eladás céljából, fuvarosnak, szállítmányozási és beraktározási vállalatnak fuvarozás, illetőleg elraktározás céljából adtak át, igénykeretsek helye nem lévén, *közigazgatási eljárásnak sem kell a keresetet megelőzni* s azt érdemlegesen el kell utasítani. (Bpesti kir. ítélőtábla P. XIV. 8313/1929. Pdt. XV. 4.)

A társulat tagjai az elkészült ártérfejlesztési munkálatok megváltoztatására irányuló kereseti igényüket csak abban az esetben érvényesíthetik polgári per útján, ha előzően az e kérdésben előírt közigazgatási hatósági eljárást a törvényben előírt módon igénybe vették. És az 1885: XXIII. t.-c. 105., 106., 108. §-aiban előírt alispáni határozatot a földmívelési miniszter döntése nem pótolja. (P. V. 8115/1927. Pdt. XV. 107. sub III.)

A járásbíróság nem teheti vizsgálat tárgyává, hogy az iparhatóság a megelőző eljárásra helyileg illetékes volt-e. (Bpesti tábla P. IV. 5747/1915. Pdt. I. 359. sub II.)

„Nincs olyan jogszabály, mely az öröklési igénynek per útján való érvényesítését ahhoz a feltételhez kötné, hogy az előbb a perenkívüli örökösödési eljárásban érvényesíttessék, alaptalan ennélfogva az alpereseknek azon az alapon emelt panasza, hogy mert a pert az örökösödési eljárás nem előzte meg, azt a Pp. 180. §. 2. pontja alá eső pergátló körülmény miatt megszüntetni kellett volna". (K. P. I. 5977/1928., 1930. V. 5.)

A 180. §. 3. pontjához (hatáskör és illetékesség). Hatáskör: Pp. 1., 2. és 758. §§., hiányának figyelembevétele: Pp. 10., 11., 12., 499., 522., 540., 585. és 759. §§.; illetékesség: Pp. 19—53. §§., hiánya: 50. §., l. még 141. §. és 443. §. 1.

A beszámításnak nem akadálya az, hogy a beszámítani kért követelésre nézve a kir. törvényszék per esetén hatáskörrel nem bírna. (Bpesti tábla 1915. márc. 2. — 1914. G. 1365. Pdt. I. 215.)

A Pp. 180. §. 3. pontja szerinti pergátló kifogásnak az újított perben is helye van. (Kolozsvári tábla P. I. 127/1916. Pdt. I. 423.)

Jogalapok halmazata esetében a kereset elbírálására csak annak a bíróságnak hatásköre állapítható meg, amely a keresetben felhozott bármelyik jogalapnak érvényre jutása esetében is hatáskörrel bir. (Pécsi tábla P. II. 1943/1916. Pdt. II. 174. sub II.)

Az az alperes, akire nézve a bíróság illetékessége a Pp. 77. §-a értelmében csupán a pertársaság alapján volt igénybevehető, a perbebocsátkozás után is sikerrel emelheti az illetékesség hiányán alapuló pergátló kifogást, ha felperes a keresettől a másik alperessel szemben csak akkor állott el és így a pertársaság a felperes ténye folytán csak ekkor szünt meg. (P. IV. 10.861/1916. Pdt. II. 242.)

A marasztaló határozatnak illetékesség hiánya miatt történt hatályon kívül helyezése nem eredményezheti a kifizetett összegnek jogtalan gazdagodás címén leendő visszaítélését, ha a marasztalás megfelelt az anyagi jogszabályoknak. (Marosvásárhelyi tábla 1914. G. 254. Pdt. II. 271.)

Ha a felsőbíróság az alsóbírósági ítéleteket hatáskör hiánya miatt hatályon kívül helyezi, az ítéletek alapján elrendelt végrehajtás is hatályát veszti és azt a végrehajtási költségek erejéig sem lehet hatályban tartani. (Bpesti tábla P. III. 2409/1916. Pdt. III. 2.)

Ha a perújítási kereset a Pp. 566. §. 2. bekezdése ellenére nem a fellebbezési bíróságnál, hanem az első bíróságnál adatott be, amely azt, a hatáskör hiánya dacára, érdemlegesen elbírálta, a fellebbezési bíróság az eljárást a Pp. 180. §. 3. pontja és utolsó bekezdése, valamint az 566. §. 3. bekezdése alapján hivatalból megszüntetni köteles. (P. III. 1399/1921. Pdt. VI. 77.)

Az a körülmény, miszerint a perben eljárt elsőfokú bíróság illetékessége ellen emelt pergátló kifogást elvető ítélet az ellene beadott fellebbezés folytán a kielégítési végrehajtás kérésekor még jogerős eldöntést nem nyert, az érdemben hozott ítélet jogerőre emelkedésének s végrehajtásának nem akadálya. (Pk. V. 3339/1929. Pdt. XIV. 138.)

Bírói egyezség hatálytalanítása iránt az egyezség megkötése után beállott körülmények alapján indított kereset, amely nem esik a Pp. 413. §-a alá és nem irányul végrehajtás megszüntetésére, nincs az alapper bíróságának, mint ügybíróságnak hatáskörébe utalva. (P. IV. 6911/1922. Pdt. VIII. 95.)

Folytatólagos végrehajtás megszüntetése iránti kereset is kizárólag az alapvégrehajtást elrendelő bíróságnál tehető folyamatba és e szabály megsértése esetében a fellebbezési bíróság hivatalból észleli a Pp. 180. §. 3. pontjában írt pergátló körülményt. (1920. máj. 18. P. V. 1016. Pdt. VI. 16.)

Jogerősen megítélt követelés átértékelése iránti kereset nem a Pp. 413. §. hatásköri szabálya alá, hanem a Pp. 1. és 2. §-aiban foglalt általános hatásköri szabályok alá esik. (Bpesti kir. ítélőtábla. P. XIV. 11143/1929. Pdt. XV. 38.)

A 4. ponthoz. (Választott bírósági kikötés.) L. Pp. 767. §., 788. §. és az ott közölteket.

A budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának kikötése a Pp. 180. §-ának 4. pontjában megjelölt pergátló körül-

mény tekintete alá esik, s mint ilyen, a 180. §. utolsó bekezdése értelmében hivatalból figyelembe nem vehető. (P. VII. 6521/1922. Pdt. VIII. 151.) *Ugyanígy:* P. IV. 2223/1916. Pdt. II. 490., Pdt. IX. 92.

Azt a kérdést, hogy az osztrák tőzsdebíróság eljárása érvényesen köttetett-e ki, a magyar bíróság az osztrák törvény alapján bírálja el. (P. IV. 2223/1916. Pdt. II. 490. sub III.)

A Pp. 180. §. 4-ik pontjában említett választott bíróságok alatt nemcsak azok a választott bíróságok értendők, melyek igénybevétele a Pp. 767. és következő szakaszaiban szabályozott szerződésen alapul, hanem azok a választott bíróságok is, melyek állami rendelkezésen alapszanak, úgy a tőzsdei választott bíróságok is. (P. IV. 527. és 535/1922. Pdt. VII. 103.)

Ha az elsőbíróság a tőzsdebírósági alávetésre alapított pergátló kifogást elveti s alperes e miatt fellebbezéssel nem él, a felülvizsgálati eljárásban erre vissza nem térhet. (P. V. 6714/1927. Pdt. XIII. 101.)

Nem elég azt előadni, hogy a felek a peres követelés alapját képező jogügyletből kifolyólag felmerülő mindennemű vitás kérdések elbírálására a budapesti árú- és értéktőzsde választott bírósága eljárását kötötték ki; hanem — perbebocsátkozás előtt — kifejezetten pergátló kifogást kell emelni. (P. VII. 5737/928. Pdt. XV. 45. sub I.)

A Pp. 180. §. 5. pontjához (perfüggőség). L. a 147. §-t és az ott közölteket is.

Pergátló kifogás alapját nem képezheti olyan korábbi per indítása, amely pernek hatálya a három éven át tartó szünetelés következtében megszünt. (C. 98. dec. 21. I. H. 28. F. IV. 223. P. 99. jún. 12. H. 4. T. III. 461.)

Az 5. pontban említett pergátló eset nem forog fenn akkor, ha az egyidejűleg folyamatban levő perben csak a követelés alapja, az ügylet ugyanaz, tárgya azonban nem azonos, hanem az ügyletből eredő érvényesíthető követelésnek más részlete. (C. 902. jún. 21. I. G. 497/901. T. VII. 286.)

Az egyetemlegesen kötelezett adósokat a hitelező külön is perelhetvén, az egyik ellen folyamatba tett per a másik ellen a pernek indítását nem akadályozhatja. (C. 95. május 14. I. H. 10. F. I. 1.)

A beszámítási kifogás érdemleges elbírálását nem akadályozhatja meg az, hogy a beszámíttatni kért követelés iránt az alperes már megelőzőleg külön pert tett folyamatba, miután a perfüggőség kifogása csak úgy volna érvényesíthető, ha viszontkereset emeltetett volna. (C. 97. jan. 22. I. G. 402/96. F. II. 179.)

A korábban indított keresetben támasztott követelésbe a jogosított világos követelésnek egyoldalú beszámítása e követelésnek perrel érvényesítését nem akasztja meg. (B. 96. jún. 12. I. G. 110. T. I. 243.)

A végrehajtás megszüntetése iránti per folyamatban léte miatt a perfüggés kifogása nem érvényesíthető. (B. 902. október 13. G. 185. T. VII. 184.)

Az 5. pont alapján emelhető pergátló kifogás feltételezi azt, hogy a korábban kézbesített vagy előadott kereset *ugyanazok a peres felek között* indíttatott meg. (C. 904. nov. 9. I. G. 295. F. X. 106.)

A bíróság és a közigazgatási hatóság között keletkezett hatásköri összeütközésnek a minisztertanács (ma hatásköri bíróság) által eldöntése előtt ugyanazon az alapon új per nem indítható. (C. 904. febr. 12. I. H. 4. F. IX. 299.)

A korábban indított per folyamatbanléte (perfüggőség) akkor is pergátló körülmény, ha ugyanazt a jogot ugyanaz a felperes ugyanazon alperesek ellen egy másik perrel szemben indított főbeavatkozási alakjában érvényesíti. (P. V. 7663/1928. Pdt. XV. 35.)

A 180. §. 6. pontjához (perképesség és törvényes képviselet). L. Pp. 70—72. és 75. §. Vonatkozik úgy a perbeli jogképességnek, mint a cselekvőképességnek hiányára.

Az ügyfélképességnek a hiánya pergátló kifogás. (C. 96. jan. 16. II. H. 23/95. F. I. 86.)

A felperesség (= kereshetőségi jog) hiánya nem pergátló kifogás. (B. 97. jún. 3., I. G. 89. T. I. 984.)

A törvényes képviselet szabályszerűségét kizáró érdekösszeütközés okából a per meg nem szüntethető, ha az érdekösszeütközés a határozathozatalkor már nem forog fenn. (P. I. 7277/1925. Pdt. XII. 84.)

Azt a körülményt, hogy olyan esetben, amelyben a törvényes képviselőnek az anyagi jog szerint a per megindítására felhatalmazásra van szüksége, — a törvényes képviselőnek ilyen felhatalmazása nincs, a Pp. nem sorolja fel a pergátló kifogások alapjául szolgálható körülmények között a 180. §-ban, hanem a 75. §-ban csak azt rendeli, hogy ennek a felhatalmazásnak a hiánya a pernek bármelyik szakában hivatalból figyelembe vétessék. (P. V. 6907/1925. Pdt. XII. 4. Téves!)

A 180. §. 7. pontjához. (Előző eljárás költsége.) L. Pp. 186. és 439. §.

A 7. pontra alapított pergátló kifogás nem terjeszthető ki arra az esetre, ha az előző eljárás költségében az alperes lett elmarasztalva és azt meg nem fizette. (Sz. 99. nov. 21. G. 172. T. IV. 672.)

Perújításnál a perújító félnek az alapperbeli perköltség megfizetésére vonatkozó mulasztása szintén nem képezheti alapját a pergátló kifogásnak. (C. 97. márc. 26. I. G. 17. F. H. 288.)

A Pp. 180. §-ának 7. pontjában említett pergátló kifogás csak akkor támasztható, ha a felperes ugyanazt a keresetet

indítja meg, amelytől az előző perben a Pp. 186. §-a értelmében elállott. (P. I. 1314/1926. Pdt. XIII. 28.)

A 180. §. 8. pontjához. (Perköltségbiztosíték.) L. Pp. 124—128. §§.

A Pp. 180. §. 8. pontjára alapított pergátló kifogást el kell vetni, ha felperes a kifogás emelése után a megfelelő összegű perköltségbiztosítékot bírói letétbe helyezi. (P. IV. 1545/1919. Pdt. V. 85.)

A pergátló kifogások tárgyalása és eldöntése.

181. §. *A pergátló kifogások nyomban és a per érdemétől elkülönítve tárgyalandók és ítélettel döntendők el. A járásbirósági eljárásban a pergátló kifogás elvetése végzéssel történik.*

Ha a pergátló kifogások tárgyalásának folytatása végett a perfelvételi határnapot hosszabb időre kell elhalasztani, a bíróság a felperes kérelmére az új határnapot egyuttal az érdemleges tárgyalásra is kitűzheti.

A bíróság a kifogások elvetése esetében a járásbirósági eljárásban mindig, a törvényszéki eljárásban pedig az ellenfél kérelmére köteles a határozat jogerőre emelkedésére tekintet nélkül az eljárás folytatását elrendelni.

Ha az alperes a pergátló kifogásokat a perbebocsátkozás után adta elő, a bíróság a felperes kérelmére azoknak a per érdemével együttes tárgyalását is elrendelheti és a pergátló kifogások elvetését a végítéletben mondhatja ki.

A járásbirósági eljárásban a pergátló kifogást elvető végzés ellen csak az ügy érdemében hozott határozat ellen használt felebbvitellel lehet orvoslást keresni.

182. §. *Ha a bíróság a pergátló kifogásnak helyt ad, a pert megszünteti, a 180. §. 6. pontja esetében pedig a 75. §. értelmében jár el.*

Ha a bíróság a 180. §. 7. vagy 8. pontja esetében ad helyt a pergátló kifogásnak, a pert csak arra az esetre mondja ki megszüntnek, ha felperes az ítélet jogerőre emelkedésétől számított nyolc nap alatt a 7. pont esetében a megelőző eljárás költségét le nem fizeti vagy a bíróságnál készpénzben le nem teszi, a 8. pont esetében

pedig a megállapitott összeget biztositékul készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban (127. §.) a bíróságnál le nem teszi, vagy pedig az alperessel közösen be nem jelenti, hogy a biztositás módját egyetértően másként állapitották meg.

A 180. §. 8. pontja esetében az alperes a biztositék összegének kérdésében nem élhet fellebbvitellel.

Mi. I. A *pergátló kifogásokat* a Pp. értelmében *rendszerint* nem végzéssel, hanem *itélettel kell eldönteni.* A pergátló kifogások ugyanis gyakran sokkal fontosabb kérdéseket tárgyaznak, hogysem azokat másodfokban a teljesen jelentéktelen kérdésekre fenntartott felfolyamodás útján lehetne elintézni. Ehhez járul, hogy akkor, ha a bíróság a pergátló kifogások fölött végzéssel határozna, ez egész sorát vonná maga után olyan szabályoknak, amelyek különbséget tennének a pergátló kifogás felett határozó és más végzések között. A pergátló kifogás felett határozó végzésben a tényállás megállapitását nem lehet mellőzni, más végzésben erre nincs szükség; míg helybenhagyó másodbirósági végzés ellen nincs további felfolyamodásnak helye (551. §.), a szóban levő végzések ellen nem lenne célszerű a további fellebbvitelt minden esetben kizárni; a felfolyamodás új tényekre és bizonyitékokra is alapitható (554. §.), e végzések elleni felfolyamodás esetében ezt — legalább a harmadfokban — korlátolni kellene, s a harmadfokhoz való fellebbvitelt egyáltalában csak jogszabály sértése alapján lehetne megengedni, mert különben tágabb körű fellebbvitelnek lenne helye a pergátló kifogások tárgyában, mint az ügy érdemében stb. Ha pedig ezeket a különbségeket megtennők, akkor a végzésekre s a felfolyamodásokra vonatkozó rendelkezések alóli számos kivétellel bonyolitanók az eljárást, és olyan határozatot illesztenénk a törvény rendszerébe, amely mindenben az itélet jellegével bir, csak a neve végzés; helyesebb és egyszerűbb tehát ezt, az itélet attributumaival biró határozatot itéletnek is nevezni. Abból, hogy a Pp. a pergátló kifogásokat itélettel intézteti el, a fellebbezési bíróságra munkatöbblet nem származik, mert az ilyen itélet ellen fellebbezést az 513. §. értelmében rendszerint nyilvános előadás útján fogja a fellebbezési bíróság elintézni; a harmadfokon pedig még kevésbbé jár ez több munkával, mert harmadfokú fellebbvitel a ténykérdésben ki van zárva (534. §.) s a felülvizsgálat a hatáskör és az illetékesség kérdésében jelentékenyen korlátolva van. (522. §.) Minthogy a járásbirósági eljárásban a pergátló kifogást elvető határozat ellen külön fellebbvitelnek nincs helye (181. §. utolsó bekezdése), nincs akadálya annak, hogy itt ez a határozat végzés alakjában hozassék meg és a pergátló kifogásra vonatkozó tényállás az ügy érde-

mében hozott ítélet indokolásába vétessék fel. (401. §. utolsó bek.) A külön fellebbvitel kizárását itt az eljárás gyorsítása és egyszerűsítése indokolja.

II. A *pergátló kifogások előzetes elkülönített tárgyalása* a szóbeliség mellett magában véve nem késlelteti az eljárást. Azt a késedelmet, amely a pergátló kifogások tárgyalásának hosszabb időre elhalasztásával beállhatna, a Pp. azzal ellensúlyozza, hogy a bíróság a felperes kérelmére az új határnapot egyúttal az érdemleges tárgyalásra is kitűzheti. A késleltetés veszélye csak a pergátló kifogást elvető határozat ellen használható fellebbvitellel állhat be. Ámbár ebből a szempontból vita tárgya lehet az, vajjon célszerűbb-e, hogy a pergátló kifogások felőli határozat külön fellebbvitellel vagy csak az érdemleges ítélet elleni fellebbezéssel kapcsolatban legyen megtámadható, a Pp. a külön fellebbvitelt csak a járásbírósági eljárásban zárja ki, a törvényszéki eljárásban ellenben, ahol nagyobb terjedelmű és költségesebb az érdemi tárgyalás, nem kívánja kizárni azt, hogy ez a kérdés már az érdem tárgyalása előtt jogerősen eldönthető legyen. Az eljárás késleltetését más úton igyekszik a Pp. megakadályozni, t. i. azzal, hogy a fellebbezésnek az eljárás folytatására nem ad feltétlenül felfüggesztő hatályt. A Pp. szerint a bíróság ily esetben a törvényszéki eljárásban a felperes kérelmére az eljárás folytatását elrendelni köteles. A felperes bizonyára maga is óvakodni fog attól, hogy az esetleges költséges eljárás folytatását kérje, ha kétsége van, hogy valóban forog-e fenn pergátló körülmény.

A késleltetésnek és az érdemleges tárgyalás félbeszakításának megakadályozását célozza a Pp. az a rendelkezése is, hogy a *bíróság a felperes kérelmére* a pergátló kifogásokat az *érdemlegesekkel együttesen tárgyalhatja* és azok elvetését a végítéletben mondhatja ki, ha az alperes azokat a perbebocsátkozás után adta elő. A célszerűség szempontja itt nem engedi meg, hogy az elkülönített tárgyalást és eldöntést mereven keresztülvigyük.

III. Ha a bíróság helyt ad a pergátló kifogásnak, a 180. §. 1., 2., 3., 4. és 5. pontja esetében megszünteti a pert, mert ezek a hiányok nem pótolhatók és miattuk a pert nem lehet folytatni.

Ha ellenben a pergátló körülmény pótolható, akkor elsősorban annak a pótlását kell elrendelni. Ily eset a 6. pont esete, ha a félnek perbeli cselekvőképessége hiányzik, illetőleg törvényes képviselője mellőzve van vagy nincsen igazolva, ekkor a 75. §. értelmében kell eljárni. Ez az eset van továbbá akkor is, ha a 7. vagy 8. pont alapján amiatt emelnek pergátló kifogást, hogy a felperes az előző eljárás költségét nem térítette meg, vagy hogy a felperes a perköltségre biztosítékot nem adott; az ezen pergátló akadályt megállapító ítéletben a felperesnek az

akadály elhárítására határidőt kell adni és a pert csak feltételesen kell megszüntetni. Ez a dolog természetéből következik és mindenesetre célszerűbb, mintha a per feltétlen megszüntetésével a felperest új kereset indítására kényszerítenők.

Jegyzet. Tényállás és ítéletbefoglalás 401. §. ut. bek., a pergátló kifogást elvető végzés felülvizsgálása járásbírósági eljárásban: 479. §.; tárgyalás a fellebb. eljárásban: 499. §.; a tszéki eljárásban a kifogást ítélettel vetik el: ez ellen mindig van fellebbezés. A fellebbezés nyilvános előadása: 513. §. — Felülvizsgálat kizárása hatáskör vagy illetékesség kérdésében: 522. §.

A váltómeghagyásos eljárásban: 617. §.; házassági perekben: 664. §.; törvényesség megtámadása iránti perben: 696. §.; a többi státusperben 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§., a rendes pertől eltérően éppen a pergátló kifogásoknak az úgy érdemével való *együttes tárgyalása a szabály* és az elkülönített tárgyalás a kivétel. V. ö.: 183. §.

Alperest már a pergátló kifogást elvető határozatban el *kell* marasztalni a sikertelen pergátló kifogással okozott költségben. (Szegedi tábla P. I. 1092/1915. Pdt. I. 220.) *Ugyanígy: Kolozsvári tábla* P. I. 2104/1915. Pdt. I. 425. és P. I. 2241/1915. Pdt. III. 15. — *Bp. tábla* P. I. 411/1916. Pdt. II. 209.

A sikertelen pergátló kifogással okozott költségben az alperest a kifogást elvető végzésben el *lehet* marasztalni. (P. IV. 2223/1916. Pdt. II. 490.)

A pergátló kifogást elvető ítélet elleni sikertelen felülvizsgálati kérelemmel okozott költség megfizetésére az alperes a Pp. 508. §-a értelmében azonnal kötelezhető. (P. IV. 10.319/1915. Pdt. II. 493.) *Ugyanígy:* P. VII. 641/1916. Pdt. II. 441.

Ellenkező: A pergátló kifogást elvető ítéletben az alperes a költségben nem marasztalható: mert a perköltségnek melyik peres fél által és milyen mérvben viselésének kérdése a Pp. 424. §-a értelmében a végítéletben döntendő el; és a törvénynek ebből a rendelkezéséből az következik, hogy az előző eljárásnak költségei tekintetében, valamelyik peres fél elmarasztalásának csak a törvényben meghatározott esetben van helye. (P. II. 9046/1915. Pdt. II. 208.)

A sikertelen pergátló kifogással okozott per- és fellebbviteli költség feletti döntés az érdemleges végítéletre tartozik. (Bpesti tábla P. III. 14.567/1916. Pdt. II. 170.)

A pergátló kifogások tárgyalásával felmerült költség megtérítésének kötelezettsége az úgy végelintézésétől független. Ha azonban az elsőbíróság a pergátló kifogást elvető ítéletben az alperest a költségekben el nem marasztalta és az elsőbíróság ítéletét e hiányossága miatt a felperes fellebbezéssel meg nem támadta, a fellebbezési bíróság e tekintetben a Pp. 519. és 503. §-aira való figyelemmel nem intézkedhetik, hanem — a per-

gátló kifogást elvető ítélet elleni alperesi fellebbezés folytán — csak a fellebbezési (észrevételi) költségben marasztalhatja az alperest. (Kolozsvári tábla P. I. 220/1916. Pdt. II. 280.)

Ha a felperes nem kéri, hogy az alperes a sikertelen pergátló kifogással okozott költségben már az azt elvető határozatban marasztaltassék, ez a kérdés a végítéletre hagyható. (Bpesti tábla P. I. 3765/1916. II. 433.)

Ha a pergátló kifogás csak a felülvizsgálati eljárás során vált alaptalanná, azt el kell vetni, de a költségek viselésének kérdése a véghatározatra hagyandó. (P. IV. 3852/1924. Pdt. X. 102.)

Ha a pergátló kifogást elvető ítélet és a végítélet ellen külön-külön fellebbezés adatott be, utóbbinak tárgyalására csak a pergátló kifogást elvető ítéletet helybenhagyó ítélet jogerőre emelkedése után kell határnapot kitűzni. (Bpesti tábla P. I. 11.128/1915. Pdt. I. 26.)

Ha a pergátló kifogást elvető fellebbezési bírósági ítélet kihirdetése után a felek a per érdemére vonatkozó kérelmeket terjesztenek elő, a fellebbezési bíróság (Pp. 181. §. harmadik bekezdése) az ügy érdemében azonnal eljár. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68. sub I.)

Ha a polgári bíróság és a közigazgatási hatóság között felmerült negatív hatásköri összeütközés folytán a hatásköri bíróság az ügyet a polgári bíróság hatáskörébe tartozónak mondotta ki, az eljárást hivatalból kell a polgári bíróságnál újra felvenni, még pedig azon a fokon, ahol az első permegszüntető határozat folytán legelőször akadt meg az érdemleges eljárás. De ez nem zárja ki az eljárásnak más pergátló körülmény alapján leendő újbóli megszüntetését. (Bp. tábla P. IV. 13.102/1915. Pdt. II. 12.)

Pergátló körülmény hivatalból figyelembevétele.

183. §. ***Midőn a bíróság akár a perfelvételi tárgyaláson, akár később hivatalból figyelembe veendő pergátló körülményt tapasztal, amelyet a felek el nem oszlatnak, a 181. §. és a 182. §-nak első bekezdése megfelelően alkalmazandók.***

Hivatalból észlelendő pergátló körülmény miatti permegszüntetés esetében a pergátló kifogást nem emelő alperes szükségtelen érdemleges védekezésével felmerült költség a felperest nem terheli. (Rp. V. 2039. I. Pdt. 16. és Bpesti tábla P. IV. 13. 102/1915. Pdt. II. 12.)

Nincs perjogi akadálya annak, hogy az eljáró bíróság valamely hivatalból észlelendő pergátló körülményt csupán a kereseti, vagy csupán a viszontkereseti követelésre vonatkozóan

észleljen és hogy a pert csupán erre a követelésre szüntesse meg, ellenben azt a hatásköre alá eső másik viszontkereseti, illetve kereseti követelés tekintetében érdemben elbírálja. (P. VI. 2581/1926. Pdt. XIII. 3.)

A magánjogi hatályok fennmaradása a per megszüntetése vagy a kereset visszautasítása esetében.

184. §. *Midőn a bíróság a pert a 182. vagy a 183. §. alapján megszüntette vagy a keresetet más okból hivatalból visszautasította, a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályai fennmaradnak, ha a felperes a megszüntető, illetőleg visszautasító határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a keresetlevelet szabályszerűen benyújtja vagy magánjogi követelését egyébként szabályszerűen érvényesíti.*

Te. 12. §. A Pp 184. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a bíróság a pert hatáskörének vagy illetékességének hiánya miatt (Pp. 180. §. 3. pont) akár kifogás következtében, akár hivatalból, bár nem jogerős határozattal, megszüntette, felperes a határozat kihirdetése után, de legkésőbb a határozat közlését követő tizenöt nap eltelte előtt a fellebbvitelről való lemondásának bejelentése mellett kérheti, hogy keresetlevelét meghatározott bírósághoz tegyék át. Ebben az esetben a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjog hatályai — ideértve az esetleges telekkönyvi feljegyzés (perfeljegyzés) hatályát is — fennmaradnak. A bíróság ilyen esetben a keresetlevelet mellékleteivel a felperes részéről megjelölt bírósághoz a permegszüntető határozat jogerőre emelkedésének bevárása nélkül átteszi, ha felperes a keresetlevélnek és mellékleteinek bélyegmentes példányát a bírósági iratokhoz csatolás végett bemutatja.

Ter. 5. §. A Te. 12. §-ának alkalmazásában felperes azt a kérelmét, hogy keresetlevelét meghatározott bírósághoz tegyék át, abban az esetben, ha a Te. életbelépésének napján (1931. január 1.) az erre a kérelemre megszabott tizenöt napos határidő még nem telt le, a Te. életbelépését követő tizenöt nap alatt terjesztheti elő.

Mi. a Te. 12. §-ához. A Pp. 184. §-ában foglalt rendelkezések következtében a felperes abban az esetben is, ha a bíró-

ság hatáskörének vagy illetékességének hiányát megállapította, nem kérheti azt, hogy keresetlevelét a véleménye szerint hatáskörrel biró és illetékes bírósághoz tegyék át, hanem kénytelen keresetét újból megindítani, ami felesleges munkával és költséggel jár. Hozzájárul ahhoz, hogy felperes addig, amíg a bíróságnak az a határozata, amellyel hatáskörének vagy illetékességének hiányát kimondta, jogerőre nem emelkedik, tulajdonképen más bíróságnál keresetlevelét a perfüggőség akadálya következtében nem is adhatná be. Igaz ugyan, hogy ő maga fellebbviteli jogáról lemondhatna, de egyes esetekben a határozat ellen, pl. a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében a másik fél is élhet fellebbvitellel és ez a fellebbvitel a határozat jogerőre emelkedését megakadályozza. Mindezek következtében a Te. szükségesnek tartja, hogy abban az esetben, ha a bíróság a pert hatáskörének vagy illetékességének hiánya miatt akár kifogás következtében, akár hivatalból, bár nem jogerős határozattal, megszüntette, a felperes a fellebbvitelről való lemondásának bejelentése mellett kérhesse, hogy keresetlevelét meghatározott bírósághoz tegyék át. Az eljárás gyorsítása végett azt a határidőt, amelyben a fél ezt a kérelmét előterjeszti, a javaslat, eltérőleg a Pp. 184. §-ától, nem a határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 napban, hanem a határozat közlését követő 15 napban állapítja meg, úgy hogy ez a határidő összeesik a fellebbezési határidővel. Magától értetődő, hogy a bíróság ilyen esetben nem vizsgálja azt, hogy az a bíróság, amelyhez felperes keresetlevelét áttenni kéri, bír-e hatáskörrel és illetékességgel. Ennek vizsgálata rendkívül megterhelné a bíróságot és prejudikálna a másik bíróság határozatának, amelyhez a keresetlevelet átteszi.

Jegyzet. L. a fiz. megh. eljárásra nézve a 600., a házassági perre nézve a 652. §-t. L. a 140., 141. §-ok kapcsán közölt határozatokat is.

A perindításnak az elévülést félbeszakító hatálya a perindítás magánjogi hatályai közé tartozik. (C. 96. jún. 18. I. G. 102/96. F. I. 295., B. 97. jan. 29. II. G. 96/96. T. I. 228.)

A perindítás magánjogi hatályának fennmaradására vonatkozó rendelkezés nem alkalmazható akkor, ha a keresetet a bíróság az alperes kifogására a kérelem halmozottsága miatt utasította el. (Gy. 1901. nov. 21. G. II. 65. T. VI. 345.)

Pp. 184. §-ának a magánjogi hatályok fenntartására vonatkozó rendelkezése akkor is alkalmazást nyer, ha felperes a tőzsdebírósági hatáskör leszállítása után fordul a rendes bírósághoz. (339/1924. Pdt. II. 74.)

Az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél részére az 1907: XIX. t.-c. 156. §-ában megszabott 15 napi határidő akkor is be van tartva, ha a kereset e határidőn belül az illetéktelen bírósághoz, ennek permegszüntető határozatának jogerőre

emelkedésétől számított 30 nap alatt pedig a Pp. 184. §-a értelmében az illetékes bírósághoz érkezett. Ez a határidő meg nem hosszabbítható. (Kolozsvári tábla P. II. 1659/1915. II. 75.)

A Pp. 184. §-ának 30 napi határidőt engedő rendelkezése nem alkalmazható abban az esetben, amikor a bíróság az illetéktelen helyen beadott felfolyamodást visszadta. (Pksz. 3428/1924. Pdt. X. 18.)

Az ellenkérelem előadása.

185. §. *A törvényszéki eljárásban az alperes érdemleges ellenkérelmét írásból köteles felolvasni. Az irat felolvasása után a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékleudő. E szabály meg nem tartása esetében az ellenkérelmet nem lehet figyelembe venni. Az elismerés akkor is hatályos, ha csupán szóval adják elő.*

A járásbirósági eljárásban az ellenkérelmet szóval kell előadni és hivatalból fel kell venni a tárgyalási jegyzőkönyvbe.

Mi. Az alperes perbebocsátkozása az ellenkérelem előadásával történik. Az ellenkérelemnek a perfelvételi tárgyaláson előadása azért szükséges, hogy ily módon mindjárt a tárgyalás kezdetén meg legyen állapítva a felek közt fennforgó vita, meg legyenek vonva a tárgyalás és a bírói cognitio határai. Épúgy, amint a felperes a keresetet iratba foglalva köteles becsatolni, az alperes is írásban a jegyzőkönyvhöz mellékelni köteles ellenkérelmét. A peralapítás fontossága ezt az alakiságot megköveteli.

A Pp. nem kívánja, sőt nem is engedi meg, hogy az alperes az ellenkérelmet indokolja. A conclusions motivées letétele, amint az a francia perben történik, a szóbeliséggel nem egyeztethető össze, és a perfelvételi tárgyaláson nem is volna lehetséges, mert csak az előkészítés eredménye lehet, amely a Pp. szerint a perfelvételi tárgyalás után történik.

Miután a Pp. szerint a felek a perbíróság előtt ügyvédi képviselet nélkül is tehetnek elismerést, a javaslat az elismerést akkor is hatályosnak tekinti, ha azt csak szóval adták elő. A célszerűség is megkívánja, hogy az elismerést lehetőleg megkönnyítsük.

Jegyzet. V. ö. a 190. és a 618. §-t.

Az alperes perbebocsátkozása az érdemleges ellenkérelem előadásával történik és az ítélet elleni ellentmondás sem természeténél, sem tartalmánál fogva perbebocsátkozásnak nem minősíthető. (Bpesti tábla. P. II. 4823/1917, Pdt. III. 204.)

Alperes idézés, illetve a váltómeghagyás kézhezvétele nél-

kül is perbe bocsátkozhatik. (Bpesti Tábla P. I./a. 9829/1915. Pdt. I. 418.)

Elállás a keresettől és a pertől.

186. §. *Az alperes perbebocsátkozása előtt a felperes elállhat keresetétől.*

Az ellátás a perfelvételi határnapon szóval, azon kivül pedig a bíróságnál benyújtandó irattal történik, amelyet alperessel közölni kell.

Az elállás következtében a keresetlevél benyújtásának és a perinditásnak e törvényben megszabott hatályai elenyésznek; a keresetlevél beadásának és a perinditásnak magánjogi hatályai azonban fennmaradnak, ha a felperes az elállás bejelentésétől számitott harminc nap alatt a kerestlevelet szabályszerűen benyújtja vagy magánjogi követelését egyébként szabályszerűen érvényesiti. Az alperesnek a perfelvételi határnapon előadható kérelmére a bíróság az elállást végzéssel megállapitja és egyuttal a felperest a felmerült költségben, amennyiben erre nézve még nincsen jogerős határozat, elmarasztalja.

Ha a felperes a pert újra megindítja, az alperes a perbebocsátkozást mindaddig megtagadhatja, mig a felperes a megállapitott költséget meg nem téríti.

Ez a §. nem zárja ki, hogy az alperes a perfelvételi határnapon a felperes keresetével érvényesitett jog fenn nem állásának birói megállapitása iránt keresetet inditson. (189. §.).

187. §. *Az alperes perbebocsátkozása után a felperes a pertől már csak az alperes beleegyezésével állhat el. Ebben az esetben az előbbi §. második, harmadik és negyedik bekezdése megfelelően alkalmazandó.*

Az alperes beleegyezésének hiányában a felperes kifejezett elálló nyilatkozata a tárgyalás elmulasztásának tekintendő. Ha azonban a felperes a keresettel érvényesitett jogáról is lemond, a 390. §. alkalmazandó.

Mi. Az elállás következményei a Pp. szerint különbözik a szerint, amint az elállás az alperes perbebocsátkozása előtt vagy azután történt. *A perbebocsátkozás előtti elállás* a perin-

dítás hatályait megszűnteti (kivéve, ha a felperes 30 nap alatt követelését újból szabályszerűen érvényesíti) és a költség megtérítésére kötelez, feltéve, hogy a költség iránt még nincs már amugy is jogerős határozat, ami például abban az esetben lehet, ha a pergátló kifogást elutasító ítélet után áll el a felperes keresetétől.

A felperes a perbebocsátkozás előtti elállása esetében a keresetet újból megindíthatja. Nehogy azonban folyvást új és új keresettel bosszanthassa az alperest, ez a költség megtérítése előtt a perbebocsátkozást megtagadhatja. Sőt a Pp. erre még hatékonyabb eszközt is ad az alperesnek, tudniillik megengedi, hogy a perfelvételi határnapon a felperes ellen a jog nem létezésének bírói megállapítása iránt keresetet indítson. Egészen analog ez a szabályozás azzal, melyet a javaslat a mulasztásra megszab. (439. §.).

A perbebocsátkozás után a felperes csak az alperes beleegyezésével állhat el a pertől; az alperes beleegyezése nélkül az elállás hatálytalan és ha a felperes a tárgyalást nem folytatja, a mulasztás következményei állanak be reá nézve; ha pedig az alperes sem kívánja a tárgyalás folytatását, a per szünetel. Ez utóbbi irányban a Pp. eltér az 1868: LIV. t.-c. 70. §-ától, amely perletétel esetében a felperest egyszerűen pervesztesnek tekinti. A Pp. nem állít fel ilyen fictiót, amely az elálláshoz szigorúbb következményt fűz, mint a felperes meg nem jelenéséhez. *A meg nem engedett elállás egyszerűen figyelembe nem jön, olyan mintha nem is lenne és a bíróság az ügy állása szerint az elállás figyelembevétele nélkül hoz határozatot.* Az elállástól különbözik a joglemondás, amely a pert bármely szakában épúgy megszünteti, mint az alperes elismerése. Úgy a lemondás, mint az elismerés a felek rendelkezési jogából következik és ennélfogva nem köthető feltételhez. A követelésnek arra a részére nézve tehát, amelyről a felperes az eljárás bármely szakában lemond, elutasító ítéletet kell hozni. (390. §.).

Jegyzet. A 186. és a 187. §. a házassági perben nem alkalmazható (666. §.), valamint a törvényesség megtámadása iránti perben: 696. §. és a többi státusperben sem: 716., 717., 721., 723., 729., 731. §§. — Az elállás bejelentésének alakja: 136—138. §§.

A részvénytársaság által történt ama bejelentés, miszerint a pert a maga nevében indítottnak el nem ismeri, a keresettől való elállásnak nem minősíthető, mert a keresettől való elállásnak (Pp. 186. és 187. §§.) előfeltétele az, hogy a kereset magától a féltől, illetve törvényes képviselőjétől eredt vagy utóbbi azt ilyenül utólag elismerte légyen. (P. IV. 1207/1922. Pdt. VII. 120. sub I.)

A perindítás hatályai a Pp. 186. §. utolsó bekezdése alap-

ján a tárgyaláson előterjesztett viszontkereset folytán akkor állanak be, amikor az a jegyzőkönyvhöz csatoltatott. (P. IV. 2606/1922. Pdt. VII. 122. sub II.)

A keresetlevél kézbesítése után a tárgyaláson kívül bejelentett elállás alapján nem lehet a határnapot beállítani. (P. V. 9342/1927. Pdt. XIII. 109.)

Ha felperes azt állítja, hogy a felek egymással bíróságon kívül kiegyeztek és ezért az ítélethozatal mellőzését kéri, alperes azonban az ügy érdemleges elbírálásához ragaszkodik, a bíróság az ítélethozatalt nem mellőzheti. (Bpesti Tábla 1914. G. 1263. Pdt. I. 75.)

Ha alperes a felperesi joglemondás következtében végítélet hozatalát nem kérte, a követelésről lemondás kizárólag a keresettől való elállás perjogi következményeit és a tárgyalás folytatásának megszüntetését vonhatja maga után. Ily esetben a joglemondás jegyzőkönyvi bejelentése után ugyanazon per keretében sem viszontkereset, sem új kereset megindításának helye nincs. Ha a bíróság a keresetet mégis elutasítja, ez az alperesre nem sérelmes. (P. II. 8746/1915. Pdt. II. 14.)

A per megszüntetése iránt előterjesztett közös kérelem a felperesnek a keresettől való elállását és az alperesnek ehhez való hozzájárulását jelenti. (Bpesti tábla 1914. dec. 11. 1914. G. 1263. Pdt. I. 75.)

Az az alperes, akire nézve a bíróság illetékessége a Pp. 77. §-a értelmében csupán a pertársaság alapján volt igénybe vehető, a perbebocsátkozás után is sikerrel emelheti az illetékesség hiányán alapuló pergátló kifogást, ha felperes a keresettől a másik alperessel szemben csak ekkor állott el és így a pertársaság a felperes tényе folytán csak ekkor szűnt meg. (P. IV. 10.861/1915. Pdt. II. 242.)

Perfüggőség nem forog fenn, ha a felperes a korábban indított keresettől a perfüggőségi kifogás emelése előtt elállott. (P. IV. 2223/1915. Pdt. II. 490.)

Ha a felek a fellebbezési eljárás folyamán bejelentik, hogy bíróságon kívül kiegyeztek és a pert folytatni nem kívánják, ez nem a fellebbezés visszavonásának, hanem a keresettől — az alperes beleegyezésével való — elállásnak tekintendő. Ennek folytán a pert meg kell szüntetni; és a költségekről — ha a felek eziránt kérelmet elő nem terjesztettek — nem kell intézkedni. (P. VII. 1346/1917. Pdt. III. 130.)

Nem lehet helye a kereset felemelésének oly igény tekintetében, amely a keresetben eredetileg nemcsak érvényesítve volt, hanem attól a felperes el is állott. (Bpesti törvényszék P. 815/916. Pdt. IV. 30.)

A meg nem engedett elállás (Pp. 187. §.) a perfüggőséget nem szünteti és a viszontkereset emelését nem gátolja. (P. IV. 2212/1920. Pdt. VI. 29.)

Feleknek a fellebbezési eljárásban a per megszűntetése iránt beadott közös kérvénye a keresettől való elállást (187. §.) és az alperesnek ehhez való hozzájárulását jelenti, aminek következtében nem a fellebbezés hatályát, hanem az elsőbírói ítélet hatályát és a pert kell megszűntnek nyilvánítani. (P. III. 3587/1920. Pdt. VI. 30.)

A keresetnek a felülvizsgálati eljárásban történt visszavonása a per megszűntetését és az alsóbírói ítéletek hatályon kívül helyezését eredményezi, ha az alperes, bár a visszavonásról a válaszirattal értesíttetett, ez ellen nem tiltakozott és a felülvizsgálati tárgyaláson kellő idézés dacára meg nem jelent. (P. III. 2706/1921. Pdt. VII. 54.)

Ha a felek a fellebbezési tárgyaláson — annak bejelentése mellett, hogy perenkívül kiegyeznek — a per megszűntetését kérték, e nyilatkozat a felperesnek a pertől az alperes beleegyezésével történő elállását (Pp. 187. §.) az erre hozott végzés pedig az elállás megállapítását jelenti. Ily esetben nincs perjogi akadálya az új tárgyalási határnap újbóli kitűzése iránti egyoldalú kérelemnek. (P. IV. 3734/1925. X. 100.)

A kereset megváltoztatása.

188. §. *Az alperes perbebocsátkozása után a felperes keresetét az alperes beleegyezése nélkül többé meg nem változtathatja.*

Ha az alperes a megváltoztatott kereset szóbeli tárgyalásába bocsátkozik, a nélkül, hogy a változtatás ellen felszólalna, a keresetváltoztatást többé nem ellenezheti.

Nem tekintendő megváltoztatásnak:

1. ha a felperes a keresettel érvényesített jog megvál toztatása nélkül annak megállapítására újabb tényeket hoz fel, vagy a felhozottakat kiigazítja;

2. ha a kereseti kérelmet a főtárgy vagy a járulékok tekintetében felemeli vagy leszállítja, vagy kérelmét eredetileg nem követelt járulékokra is kiterjeszti;

3. ha a járadékok, vagy viszontszolgáltatástól nem függő más időszakos szolgáltatások iránt indított keresetet azokra a részletekre is kiterjeszti, melyek a kereset indítása után járnak le;

4. ha a bér vagy haszonbér iránt indított keresetet azokra a részletekre is kiterjeszti, melyek a kereset indítása óta lejártak;

5. ha az eredetileg követelt tárgy helyett utóbb beállott változás miatt más tárgyat vagy kárpótlást követel;

6. ha a 130. §. alapján kért megállapitás helyett teljesitést, vagy teljesités helyett a 130. §. alapján megállapitást követel.

A bíróságnak az ellen a határozata ellen, hogy keresetváltoztatás nincs, fellebbvitelnek nincs helye.

I. Mi a célja a keresetváltoztatási tilalomnak? Az alperes védelme. A keresetváltoztatás megengedése esetében ugyanis az alperes nyilatkozni volna kénytelen a megváltoztatott keresetre nézve, anélkül, hogy előbb idő engedtetnék neki annak nyugodt megfontolására, hogy perbebocsátkozzék-e, illetőleg a perben védekezzék-e. Ha pedig a másodfokon is megvolna engedve a keresetváltoztatás, akkor az alperes egy egész instanciát elveszítene. Ezért a Pp. a fellebbezési eljárásban egyáltalában nem (494. §.), az elsőfokon pedig (a 188. §.) a perbebocsátkozástól kezdve csak az alperes kifejezett vagy hallgatólagos (188. §. 2. bek.) beleegyezésével engedi meg a keresetváltoztatást. Más törvények (pl. a német perrendtartás) szerint a keresetváltoztatás csak annyiban tilos, amennyiben az alperes védekezését lényegesen megnehezítené, aminek megitélése a bíróság mérlegelésétől függ. A Pp. ezt a megoldást nem fogadta el s igy nálunk a bíróság engedélye alapján nincs keresetváltoztatás. A Ppnek ez a merevsége okozza, hogy midőn a felperes mégis el akar térni keresetétől s az alperes abba beleegyezni nem akar, a bíróságnak igen gyakran kell határoznia arról, vajjon az eltérés keresetváltoztatás-e vagy nem. Ennek eldöntése azonban gyakran nehéz. II. A Pp. szerint — miként az a 188. §. 1. pontjából kitűnik — a keresetváltoztatás a jogalapnak vagyis helyesen: a *keresetbe vett „jog"-nak* megváltoztatásában áll. A *jog*nak ez a megváltozása az, amely a perfüggőségnél (147. §.) és az itélet jogerejénél (411. §.) is irányadó. Ezért a jogerő fennforgásából szoktak visszakövetkeztetni a keresetváltoztatás fennforgására, oly értelemben, hogy keresetváltoztatás áll fenn akkor, ha az eredeti kereset folytán hozandó itélet *nem* teremtene itélt dolgot a módosított keresettel szemben. Vagyis „jogváltozás" áll be akkor, ha új tények felhozása folytán a kereseti tényalap annyira megváltozik, hogy ennek következtében a jog sem marad ugyanaz." (Kovács i. m. II. k. 547. l.) Vagy Magyary szerint (Perjog II. k. 380. l.) „a felperes akkor változtatja meg keresetét, mikor az eredeti jogvédelmi tény helyett oly tényt von be a perbe, amely egészen önálló perben is a jogvédelem alapjául szolgálhatna." Keresetváltoztatás állhat be azáltal is, ha a felperes *a kereseti kérelmet* változtatja meg. III. *Mi a következménye*

a meg nem engedett keresetváltoztatásnak? Az eredeti kereset ilyen elejtése — ha joglemondást nem tartalmaz — a keresettől való ellátással egyértelmű és így amennyiben az alperes ebbe bele nem egyezik, a keresetváltoztatás következményei ugyanazok, mint a meg nem engedett elállási. Vagyis a meg nem engedett keresetváltoztatás egyszerűen figyelembe nem jön, olyan, mintha nem is lenne és a bíróság az ügy állása szerint a keresetváltoztatás figyelembevétele nélkül — vagyis az eredeti kereset felett — hoz határozatot. — IV. *A keresetváltoztatási tilalom merevségét a Pp. enyhíti,* amennyiben: 1. a keresetváltoztatás alperesi ellenzését kizárja arra az esetre, ha az alperes a megváltoztatott kereset szóbeli tárgyalásába bocsátkozott anélkül, hogy a változtatás ellen felszólalt volna (188. §. 2. bek.); 2. a 180. §. 3. bek. 1—6. pontjaiban felsorol olyan (nem taxativ) eseteket, amelyekben a keresetváltoztatást megengedi, illetőleg nem tekinti fennforgónak; 3. megengedi, hogy a felperes a felhozott új jog iránt azonnal új keresetet indíthasson (189. §.); 4. bizonyos mértékben ide tartozik az is, hogy a bíróságnak azon határozata ellen, hogy keresetváltoztatás nincs, nem enged fellebbvitelt (188. §. ut. bek.). V. *Lássuk már most közelebbről a 180. §. 3. bekezdésének 1—6. pontjait*

A 188. §. 1. pontja tulajdonképpen nem is a keresetváltoztatásra vonatkozik és itt csak minden félreértés elkerülése végett lett felvéve. Természetes következménye ez a pont annak, hogy a Pp. az eshetőségi elvet — általánosságban — nem fogadja el. Ha a kifogások és a replikák a tárgyalás egész folyamában előadhatók, akkor a kereseti tények előadhatását sem lehet praecludálni, feltéve, hogy azok nem vonják maguk után a kereseti jog megváltoztatását.

A 2. pont a kereseti kérelem felemelését engedi meg. A keresetváltoztatás tilalma formailag csak a keresettel érvényesített jog megváltoztatására vonatkozik, ellenben nem zárja ki azt, hogy a felperes mindazt, amit bíróilag elismertetni kért joga alapján követelhet, az eljárás folyamában utólag is kérhesse.

A kereset felemelésének és leszállításának a bírói hatáskörre befolyását a 8. §. szabályozza.

A 3. és 4. pont további engedelmét, hogy az utólag lejáró részletek megítélése is kérhető, eléggé indokolja egyrészt az, hogy ezzel újabb per megindítását lehet elkerülni, másrészről pedig az, hogy az ilyen utólagos kérelmek a kereset eredeti alapját nem változtatják meg és mint hasonneműek, bonyodalmakra nem adhatnak okot. Egyébiránt a Pp. a 4. pontban a bér vagy a haszonbér iránt indított keresetnek csak azokra a részletekre kiterjesztését engedi meg, amelyek a kereset indítása óta vagyis a per folyamán már lejártak, ellenben a 3. pontban a járadékok és más hasonló szolgáltatások iránt indított

keresetnek azokra a részletekre kiterjesztését is megengedi, amelyek a kereset indítása után bármikor esedékesek, tehát nemcsak a per folyamában már lejártak, hanem csak a per befejezése után fognak lejárni. Indokolja a 3. pontot a 131. §-nak az a rendelkezése, mely szerint ezekben a keresetekben a marasztalást az ítélet hozatala után lejárandó szolgáltatásokra is lehet kérni.

Az 5. pont megengedi, hogy abban az esetben, amikor az eredetileg követelt tárgy szolgáltatása utóbb lehetetlenné válik, a felperes más tárgyat vagy kárpótlást követelhessen. A „kárpótlás" nemcsak a tárgy értékét, hanem mindazt kifejezi, ami a szolgáltatásra kötelezettnek a magánjog értelmében teljesíteni kell, tehát az érték mellett esetleg a kártérítést is.

A *6. pont* szerint az sem tekinthető keresetváltoztatásnak, ha a felperes megállapítás helyett teljesítést, vagy teljesítés helyett megállapítást követel. Eltekintve attól az elméleti vitától, hogy ebben az esetben a perbevitt jog megváltoztatásáról lehet-e szó, ez a változtatás semmiesetre sem oly természetű, amelynek tilalma akár az alperes érdekével, akár az eljárás rendjével indokolható volna. E változtatás tilalma csak a perek felesleges szaporítását eredményezné.

VI. *A 188. §. utolsó bekezdése* tekintetében megjegyzendő, hogy az ellen a határozat ellen, hogy keresetváltoztatás forog fenn, nincs a fellebbvitel korlátolva.

VII. *Ha az alperes a perfelvételi határnapon nem jelenik meg* és a felperes a keresetlevéllel közölt keresetet megváltoztatja, a bíróság a mulasztás következményeinek kimondását végzésileg megtagadja és felperes kérelmére az alperest a módosított kereset közlésével újból megidézi. (443. §.)

VIII. *A házassági perben* a kereset az alperes beleegyezésével megváltoztatható. (V. ö. Pp. 642., 667. és 677. §§. Kovács i. m. 556.).

Bírói gyakorlat.

A) A keresetváltoztatás általában.

A keresetbe vett jogot akkor változtatja meg a felperes, ha az eredeti kereset iránt hozott elutasító ítélet jogereje az újabb keresetre nem terjedne ki. (B. 99. szept. 19. I. G. 5. T. H. 1.).

Kereseti jogalapnak nem az tekintendő, amit felperes esetleg helytelenül annak nevez, hanem a tényállás, melyből felperes keresetét származtatja. (B. 1903. jún. 4. I. G. 57. T. VII. 274.)

Készpénzre irányuló követelésnél a kereseti jogcím annak a jogügyletnek vagy ténynek a megjelölése, amiből az adósnak fizetési kötelezettsége keletkezett, ilyen megjelölés tehát

a fél részéről elégséges és a bíróságnak feladata az érvényesített követelés alapját az anyagi jog szabályainak megfelelően, esetleg a féltől eltérően, jogilag minősíteni. (C. 98. május 5. I. G. 75. R. III. 353.)

A perben érvényesített igényeknek jogi minősítése a bíróságnak lévén feladata, a helytelen minősítés a félnek hátrányára nem szolgálhat és következőleg a felperesnek a jogi minősítésre vonatkozó nyilatkozata egymagában, t. i. a jogalkotó tények előadásának módosítása nélkül sohasem keresetváltoztatás. (B. 1901. jan. 10. II. G. 110/900. T. V. 268.)

Keresetváltoztatásról nem lehet szó akkor, ha a bíróság a keresetbeli ténykörre csupán más jogot alkalmaz, mint a melyet a felek ilyenül megjelöltek, úgyszintén akkor sem, amidőn a felperes a keresetbeli tények foglalatját utóbb, keresetétől eltérően, jogilag másképpen minősíti. (C. 1899. febr. 21. I. G. 559/1898. F. IV. 335.)

Teljesítési keresetnél a jogsértés, megállapítási keresetnél a felperes jogviszonyai biztosításának szükséges volta, vagyis a keresetnek azok a ténybeli állításai, melyek a bírói eljárás szükségességét indokolják, a kereset alapjának nem alkatrészei. (B. 98. május 20. I. G. 50. T. II. 166.)

B) Mikor nem forog fenn keresetváltoztatás?

Nem keresetváltoztatás: ha a megállapítás helyett ugyanazon a jogalapon teljesítés vagy tedjesítés helyett megállapítás követeltetik. (B. 98. május 20. I. G. 50. T. II. 166.; C. 1902. jún. 3. I. G. 153. 187. F. VII. 493.)

Nem tekinthető keresetváltozásnak az, hogy felperes kérelmét a jogviszony megállapítására terjesztette ki, ha a bíróság ebben a kérdésben mint előfeltételben az ítélet indokaiban kifejezett kérelem nélkül is dönteni hivatva van. Ilyen előfeltétel a közös tárgy jövedelmeinek kiadására irányuló perben a tulajdonközösség kérdése. (C. 1903. ápr. 29. I. G. 693/92. F. VIII. 344.);

ha felperes tulajdonjogát előbb vételre, majd elbirtoklásra alapítja (B. 1902. jan. 29. I. G. 278/901. T. VI. 22.);

ha a felperes a kölcsönügylet érvénytelensége esetére az előbb kölcsön címén követelt összegnek az érvénytelen jogügylet folytán visszaadását követeli. (B. 99. ápr. 20. I. G. 28. T. III. 135.)

ha a felperes az eljárás folyamán kifejtette, hogy követelése nem kölcsönből, hanem árúk vételárából származik, s a kötelezvény csak ennek biztosításául állíttatott ki. (C. 95. okt. 23. II. G. 45. F. I. 36.);

az alperesnek előbb örökösi minőségben, utóbb saját ígérete alapján marasztalását kéri. (Gy. 99. jún. 8. II. 42. T. IV. 360.);

a munkabért alperesektől előbb saját személyükben vállalt fizetési igéret, utóbb pedig készfizetői kezesség címén követeli. (B. 99. május 3. I. G. 32. T. III. 234.);

ha a felperes, ki keresetében az árú vételárának megfizetését követelte, a tárgyalás folyamán kijelenti, hogy azokat természetben is kész átvenni. (B. 1902. szept. 12. I. G. 131. T. VII. 167.);

ha a kereset eredetileg a fedezeti vétel által szenvedett tényleges kár megtérítésére irányul, míg utóbb az árkülönbözetnek, mint elmaradt haszonnak fizetésére korlátoztatott. (Gy. 99. május 5. G. II. 54. T. III. 312.);

ha a fekbér címén követelt összeg az elfoglalt terület használati díja címén állapíttatik meg. (B. 96. jún. 19. II. G. 39. T. I. 126.);

ha a felperes a keresetében a szerződés és jogosulatlan elbocsáttatása alapján kárpótlás címén követelt összeget a fellebbezési tárgyaláson kötbérnek minősíti. (B. 96. okt. 9. II. G. 59. T. I. 149.);

ha felperes a bérelt lakás kiürítését előbb a bérszerződés felmondása, utóbb a kikötött határidő letelte okából követeli. (D. 99. nov. G. 105. T. IV. 310.), vagy a haszonbérleti szerződés megszűntetése iránti perben új megszűntető okot hoz fel. (K. 1902. ápr. 17. I. G. 128. F. VII. 426.);

ha eredetileg cselédbér címén követelt összeg utóbb gazdaságban végzett munkálkodás jutalma címén követeltetik. (B. 97. dec. 17. I. G. 241. T. II. 86.);

ha az igényperben az igénylő nő a tárgyalás folyamán kijelenti, hogy az általa igényelt tárgy nem az ő, hanem kiskorú gyermekének tulajdonát képezi. (K. 1901. dec. 18. I. G. 504. F. VI. 299.);

ha tartozatlan fizetés alapján indított keresetét utóbb kártérítés címére alapítja. (Gy. 1900. dec. 11. G. I. 44. T. V. 349.);

ha megtámadási perben a felperes keresetét a végrehajtási kényszer alatt bírói letétbe helyezett összeg felvétele következtében ez összeg visszafizetésére is kiterjeszti, mert a visszatérítési kötelezettség a kereset főtárgyának, vagyis a végrehajtási jogcselekmény hatálytalanításának járuléka. (P. 98. jun. 13. G. 43. T. II. 750.);

ha a végrehajtás megszűntetése helyett a végrehajtási eljárás következtében lefizetett összeg visszatérítése kéretik. (B. 97. dec. 30. I. G. 255. T. II. 96.)

ha a felperes valorizációt kér, az ügylettől elálló vevő a vételárelőleg visszakövetelésével az előbbi állapot helyreállítása iránti jogát érvényesíti; és azzal, hogy a törvényes fizetési eszköz időközi értékvesztesége miatt most már névértékben több magyar korona fizetésére kéri az eladót kötelezni, a keresettel érvényesített jog ugyanaz marad, ily kérelem tehát a fel-

lebbezési eljárásban a Pp. 494. §-a és 188. §-a 2. és 5. pontja értelmében előterjeszthető. (K. 1924. jún. 4. P. IV. 4602/923. Pdt. IX. 104.);

ha a felperes előbb az idegen valutának a perléskori árfolyam szerint megfelelő magyar koronát, utóbb pedig magát az idegen valutát követeli. (K. II. 611/1924.)

Keresetváltoztatás esete nem forog fenn:

ha felperes csak az alperes ellenkérelmének előterjesztése után hozta fel azt, hogy a keresetet nemcsak saját jogánál fogva, hanem az egyaránt jogosult érdektársai megbízásai alapján is indította az egész követelés iránt. (K. 905. ápr. 5. I. G. 680/904. F. X. 305.);

ha a felperes amiatt, mert a per folyama alatt az új gazdasági év következett be, utóbb a szerződés megszűntetése idejéül már csak a most folyó gazdasági év végét kérte megállapítani. (K. 904. ápr. 14. I. G. 126. F. IX. 388.);

ha a keresetben alperes kötelezettségét készfizető kezességnek, az érdemleges ellenkérelem előterjesztése után pedig tartozás-átvállalásnak minősíti, keresetváltoztatásnak nem tekinthető. (B. 359. 1909. máj. 17. G. 164.sz. T. XIII. 340.);

ha a hitelező adósától vételárhátralék, majd pedig kölcsön címén követel fizetést, (Gy. 1908. nov. 16. II. 117. sz. 465. T. XIII. 465.);

ha a felperes előbb az árú felajánlása mellett annak vételárát, utóbb pedig az árúnak a per folyama alatt történt elárverezése után az árverésen befolyt összeg és a szerződési vételár közötti különbözetet követelte, (Sz. 1908. febr. 14. G. 3. sz. T. XII. 804.);

ha természetben való teljesítésre irányuló kereset mellett vagy vagylagosan, a nem teljesítés esetére, az ebből származó kár megfizetésére kérte alperest kötelezni. (D. 1909. jún. 9. G. II. 110. sz. T. XIII. 428.);

ha felperes a kártérítést előbb egyezség, majd törvény alapján követeli. (Sz. 905. ápr. 28. G. 57. F. IX. 673.);

ha a felperes az előbb közvetítési díj címén támasztott követelését utóbb részben a közvetítéssel felmerült költségnek minősítette. (Gy. 905. jún. 9. G. 81. F. IX. 363.);

ha felperes kereseti kérelmét akképpen módosítja, hogy az alperes úgyis mint örökös marasztaltassék. (B. 903. dec. 18. I. G. 257. T. VIII. 147.).

Nem keresetváltoztatás:

ha a felperes, aki a lefoglalt ingók iránti kereseti igényének eredetileg megjelölt alapját: a tulajdonjogot kereseti alapul mindvégig megtartotta, tulajdonjogának megalapítására a fellebbezési eljárásban más tényeket hozott fel, mint az elsőbíróság előtt lefolyt eljárásban. (1914. G. 21. Pdt. I. 6.);

ha felperes a tartozás átvállalása mellett létrejött üzletát

vételre alapított igényt utóbb csak az üzlet átvételéből folyó törvényes felelősség alapján érvényesíti. (Bpesti tábla 1914. G. 1193. Pdt. I. 101.);

ha felperes a bérleti szerződés megszüntetése iránti per során — a bérlemény időközi használata folytán — a szerződésnek egy későbbi időpontban leendő megszüntetését kéri. (1914. G. 238. Pdt. I. 102.);

ha a felperes a követelés összegét és a keletkezés idejére vonatkozó ténybeli előadást kiigazítja. (Bpesti tábla 1914. G. 1204. Pdt. II. 93.);

ha a felperes az alperessel szemben marasztalás iránti kérelmét ugyanazon a jogalapon az első bíróság előtt a saját nevében, a fellebbezési eljárásban pedig, mint kiskorú gyermekei törvényes képviselője terjesztette elő. (Kolozsvári tábla P. IV. 250/1916. Pdt. IV. 32.);

ha felperes a szolgalmi jog bekebelezésének tűrése iránti keresetet előbb az alperessel, mint örökössel szemben, hagyományi jogcímre, utóbb pedig a telekkönyvbe jutott örökös jogelismerő nyilatkozatára és ígéretére alapítja. (P. V. 1217/1921. Pdt. VI. 88.);

ha a haszonbérleti szerződés megszüntetése iránti kereset megalapítására a fellebbezési tárgyalás befejezéséig oly tényeket hoz fel a felperes, amelyek a keresetindításkor még nem léteztek. (P. VI. 5126/1925. Pdt. XIII. 31.).

Nem keresetváltoztatás:

ha a jelzálogból való külön kielégítés iránti perben felperes a fellebbezési tárgyaláson azt kéri, hogy az alperes csődtömeggondnok a költségeknek az általános csődtömeg terhére leendő megfizetésében is marasztaltassék. (1914. G. 186. Pdt. I. 56.);

ha a felperes a váltó kiadása iránti perben ugyanazon váltó összegét a kereseti előadástól eltérően jelöli meg. (Bpesti tábla 1914. G. 1378. Pdt. Pdt. I. 201.)

Ha a felperes a kereseti jog megalapítására szolgáló tények azonossága mellett, az előbb általa bizományi szerződésnek minősített ügyletet, utólag adás-vételi ügyletnek minősíti. (Bp. tábla P. VII. 2950/1930. Pdt. XV.)

ha felperes kamatot a keresetben nem követelt, de az elsőbirósági ítélet elleni alperesi fellebbezéshez a kamatmegítélés végett a Pp. 493. §-a alapján csatlakozott; ez a 188. §. 2. pontja és a 494. §. értelmében a fellebbezési eljárásban is megengedett keresetfelemeléssel egyértelmű (Bpesti tábla 20. P. IV. 6957/1925. Pdt. I. 377.);

ha felperes a haszonbérleti szerződés megszüntetése iránti kérelmet — esetlegesen és vagylagosan — a bérösszeg leszállítása iránti kérelemmel kiegészíti; ez keresetleszállítás, mely a

fellebbezési eljárásban is meg van engedve. (1914. G. 351. Pdt. II. 85.);

ha a váltómeghagyás elleni kifogás folytán keletkezett perben a kereset felemeltetik. (Bpesti tábla P. I. 11.520/1915. Pdt. II. 448.);

ha az ingók kiadására vagy azoknak meghatározott értékére irányuló kereset a fellebbezési eljárásban felemeltetik olyképen, hogy az ingók ki nem adása esetében az alperes fizesse meg a végrehajtási eljárás során megállapítandó értéket. (P. VI. 4652/1921. Pdt. VII. 55.);

ha az adásvételi szerződés hatálytalanítására és az eladás tárgyának birtokára indult kereset a hatálytalannak vitatott szerződés alapján eszközölt tulajdonjogbekebelezés kitörlésére is kiterjesztetik; ez a keresetnek megváltoztatása, sem pedig új keresetnek fogalma alá nem esik, hanem csak a 188. §-ának 2. pontja és 494. §-a szerint a fellebbezési eljárásban is megengedett kérelemkiterjesztést tartalmaz. (P. V. 3405/1921. Pdt. VII. 68.);

ha a felperes előbb a szerződés tartalmi, utóbb emellett az azt tartalmazó okirat alaki hiányai miatt kér telekkönyvi törlést. (B. 2752/1920. Ptt. II. 125.);

ha a felperes közszerzemény címén olyat is igényel a fellebbezési eljárásban, amelyre a kereset nem terjedt ki, mert ezzel a keresetnek jogalapja, a kereseti, vagyis a közszerzeményi igény nem változik meg, csak kibővül és így keresetváltoztatás nincs. (P. I. 6288/1924. Pdt. XIII. 30.)

Nem keresetváltoztatás:

ha ingatlan kétszeri eladása esetében az első vevő által az eladó és a második vevő ellen a tulajdonjog iránt indított perben a második vevő jóhiszeműnek bizonyulván, felperes a Pp. 188. §. 5. pontja alapján kéri az eladónak a vételárban való marasztalását. (Temesvári tábla 195/1914. Pdt. I. 7.);

ha felperes, aki az elsőbírói eljárás rendén az ingók természetbeni kiadása, ellenesetben meghatározott egyenérték megfizetése iránt terjesztett elő vagylagos kérelmet, a fellebbezési eljárás rendén már csak az ingó kiadására irányzott kérelmet terjeszt elő, mert ezáltal a felperes nem változtatta meg a kereset alapját. (P. V. 1379/1921. Pdt. VII. 2.);

ha a felperes a terményekben nyujtandó kártérítés helyett valorizált készpénzbeli kártérítést követel. (P. VI. 6200/1923. Pdt. IX. 177.);

ha az értékviszonyoknak a per folyamán a felperes hátrányára bekövetkezett változása az eredetileg követelt szolgáltatáshoz való jogi érdekét elenyésztetvén, a felperes a cséplési jutalék egyenértéke helyett utóbb annak természetben való kiszolgáltatására vagy a teljesítéskori valóságos értékének megfizetésére irányítja keresetét. (P. II. 6882/1920. Pdt. X. 19.);

ha a felperes előbb az idegen valutának a perléskori árfolyam szerint megfelelő magyar koronát, utóbb pedig magát az idegen valutát követeli (II. 611/1924. Pdt. X. 56.);

a hagyatéki vagyon, amelynek erejéig a marasztalás kéretik, a fellebbezési eljárásban is megjelölhető és kimutatható. (P. VII. 10.697/1915. Pdt. II. 328. sub I.)

A Pp. 188. §. 5. pontjában érintett „utóbb beállott változás" kifejezése alatt a kereset beadása után történt változást kell ugyan érteni, de ezzel egy tekintet alá esik, ha a fél a már korábban beállott változásról hibáján kívül csak a keresetindítás után értesül. (Kolozsvári tábla. P. II. 89/1916. Pdt. III. 59.).

C) Mikor forog fenn keresetváltoztatás?

Keresetváltoztatás: ha a felperes az előbb az alperesért vállalt kezesség alapján érte fizetett összeget, utóbb az alperes által ő irányában harmadik személyért vállalt kezesség alapján követeli. (B. 98. jan. 21. II. G. 113/97. T. II. 282.);

egyszerű kötelem helyett egyetemleges kötelem iránti kérelem. (Gy. 96. jún. 25. G. II. 33. T. II. 495.); kötbér helyett kártérítés. (K. 905. szept. 26. I. G. 113. F. 2266. sz.);

ha felperes keresetét az alperes ellen az elsőbíróság előtti eljárásban ennek károsító tényére, a fellebbezési eljárásban pedig jogtalan gazdagodásra alapítja. (K. 99. nov. 22. I. G. 427. F. V. 182.);

ha felperes keresetét előbb kötelező igéretre, utóbb jogtalan gazdagodásra alapítja. (P. 99. okt. 3. G. 71. T. IV. 357.);

ha felperes az elsőbíróság előtt készpénzkölcsön címén indított keresetét a fellebbezési eljárás során akkép változtatja meg, hogy a kereseti összeget vételi ügyletből származott összeszámozkodás eredményeként követeli. (B. 97. szept. 14. G. 47. T. II. 634.);

ha a felperes nőtartás iránti igényét kereseti kérelmében az alperes által eziránt tett szóbeli igéretre, a fellebbezési tárgyaláson pedig a férjnek ez irányban a törvény erejénél fogva háruló kötelezettségére alapította, aminélfogva a szóbeli igéretre alapított eredeti keresetét elejetette. (K. 98. nov. 19. I. G. 340. F. IV. 159.);

ha a felperes az alperest előbb a nejének temetéséhez szükséges cikkek ára fejében megrendelése alapján, utóbb pedig mint férjet kéri marasztalni. (D. 1901. júl. 16. G. 102. T. VI. 299.);

ha a felperes az alperesként perbe idézett cég helyett a cég egyik alperesként perbe nem idézett tagjának marasztalását kéri a fellebbezési tárgyaláson. (B. 97. ápr. 9. II. G. 9. T. I. 389.);

ha az ügyvéd díjkövetelését szerződésre alapítja s utóbb költségjegyzék alapján érvényesíti. (B. 1902. jan. 23. I. G. 285/901. T. VI. 173.).

Keresetváltoztatás az, ha a lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok a per folyamán a végrehajtatót szerepelteti maga helyett és nem a végrehajtást szenvedőnek az ő adósa ellen fennálló követelési jogát, hanem a végrehajtatónak egy korábbi enegdeményesi jogát kívánja érvényesíteni. (K. 1906. máj. 5. I. G. 687/905. Dt. IV. f. V. 195. l.);

ha az árú vételára iránt indított kereset jogalap nélküli gazdagodásra alapíttatik. (B. 904. szept. 29. II. G. 90. T. IX. 90.);

ha a felperes előbb a szerződés hatálytalanítását és az eredeti állapot visszaállítását, utóbb pedig a szerződés teljesítését és a szerződésellenes teljesítés miatti kártérítést követeli. (K. 1924. nov. 25. P. VII. 5166.);

ha teljesítésre vagy kártérítésre irányuló keresetet kizárólag kártérítésre változtatnak. (Gy. 1902. február 22. G. II. 2. sz. T. XIII. 481.).

Keresetváltoztatás:

ha felperes az ellenbeszéd előterjesztése után, az egyenes adósként perbevont alperest mint készfizető kezest kéri marasztalni. (Bpesti tábla P. IV. 200/1915. Pdt. II. 81.);

ha a tulajdonjog alapján indított „keresetét szolgalmi jog elismerésére leszállítja", mert ezzel a keresettől eltérően idegen dologbeli jogot kíván érvényesíteni. (Kolozsvári tábla 1914. G. 401. Pdt. II. 82.);

ha ideiglenes nőtartási keresetében felperesnő azt adta elő, hogy az alperes őt kényszerítette az elutazásra, a per folyamán pedig az alperessel való megállapodásra alapította keresetét. (Rp. II. 307/1915. Pdt. II. 83.);

ha eresz eltávolítására irányuló kereset oly módon egészíttetik ki, hogy nem teljesítés esetén a felperes az eltávolításra feljogosíttassék. (Bpesti tábla P. IV. 3606/1915. Pdt. II. 84.);

ha az eladó által a szerződés hatálytalanítása iránt indított kereset előbb a felfüggesztő feltétel be nem következésére és a viszontkötelezettség nem teljesítésére, utóbb pedig az ingatlan értékemelkedésére s a pénz értékcsökkenésére alapíttatott. (P. VI. 841/1922. Pdt. VIII. 4.);

ha a felperes előbb a szerződés hatálytalanítását és az eredeti állapot visszaállítását, utóbb pedig a szerződés teljesítését és a szerződésellenes teljesítés miatti kártérítést követeli. (P. VII. 5166/1924. Pdt. X. 20.);

ha felperesnek a fellebbezési eljárásban vagylagosan előterjeszti azt a kérelmet, hogy amennyiben az ügylet nem volna hatálytalanítható, az alperes a még hátralékos vételárnak valo-

rizált értékében marasztaltassék el. (P. IV. 1680/1926. Pdt. XIII. 29.).

Kártérítés iránt indított perben a vételár fizetése iránti igény utólagos támasztása nem esik a Pp. 188. §. 2. pontja alá, ily új igény tehát a Pp. 494. §-a értelmében a fellebbezési eljárásban elő nem terjeszthető. (P. IV. 1568/1921. Pdt. VIII. 10.)

D) A Pp. 188. §-ának utolsó bekezdéséhez.

Ha a fellebbezési bíróság azt állapítja meg, hogy keresetváltoztatás nem történt, ez a döntés fellebbvitellel meg nem támadható. (P. VII. 10.797/1915. Pdt. II. 352. sub I.)

Az a határozat, amely kimondja, hogy a fellebbezési eljárásban keresetváltoztatás nem történt, fellebbvitellel meg nem támadható, mégpedig akkor sem, ha a fellebbezési bíróság ezt nem külön végzésben, hanem az ítélet indokaiban mondotta ki. (P. V. 173/1918. Pdt. IV. 196.)

A fellebbezési eljárásban történt keresetváltoztatás meg nem állapítása miatt nincs helye felülvizsgálati panasznak. (P. III. 6449/1923. Pdt. IX. 106.)

A felülvizsgálati kérelemnek azt a részét, amely azt panaszolja, hogy a fellebbezési bíróság nem látta a keresetváltoztatás esetét fennforogni, a Pp. 188. §. ut. bek. alapján vissza kell utasítani. (P. V. 5003/1926. Pdt. XIII. 33.)

A tárgyaláson indított új kereset és viszontkereset.

189. §. *A végítéletet megelőző szóbeli tárgyalás bezárásáig mind a felperes az alperes ellen, mind pedig az alperes a felperes ellen a tárgyaláson új keresetet, illetőleg viszontkeresetet támaszthat, ha az új kereset tárgya ugyanaz (188. §.), mint az előbbié vagy ha az új kereset az előbbivel összefügg; az alperes pedig a felperes ellen ezen az eseten kívül akkor is, ha az alperes keresete a felperes ellen védelemként is érvényesíthető volna. A kereset illetőleg a viszontkereset a perben vitássá vált oly jogviszony fennállásának vagy fenn nem állásának bírói megállapítására, melytől a peres ügy eldöntése egészben vagy részben függ, a 130. §. feltétele nélkül is megindítható.*

Ha a keresettel érvényesített jogot több személy ellen csak egységesen lehet eldönteni (80. §.), a felperes keresetét az elsőbirósági végítéletet megelőző szóbeli tárgyalás bezárásáig az eredetileg perbe nem vont alperesekre is kiterjesztheti.

A törvényszék előtt az új kereset vagy a viszontkereset akkor is megindítható, ha egyébként a járásbíróság hatáskörébe volna utasítva.

A járásbíróság előtt oly viszontkeresetet is meg lehet indítani, mely a követelés egész összegére tekintettel a törvényszéki hatáskörbe tartoznék, ha a viszontkeresettel érvényesített követelés beszámításra is alkalmas és ha a követelés összegének a felperes követelését meghaladó része a járásbíróság hatáskörébe tartozik.

A viszontkeresetre egyéb illetékességi ok hiányában is illetékes a bíróság, kivéve, ha a bíróság illetékességét a viszontkeresettel megindított perben az alávetés sem alapitaná meg.

Mi. A keresetváltoztatás tilalmának formalizmusa egyes esetekben visszás következményekre vezethet. Megtörténhetik, hogy a bizonyítási eljárás befejezésével kitűnik, hogy a felperesnek joga van az alperes ellen, de jogát a keresetben helytelenül érvényesítette, másnemű jog iránt indított pert. Ez teljes jóhiszeműséggel is történhetett és mégis a felperes nemcsak keresetével utasíttatnék el, hanem a pert ismét új perfelvétellel, előkészítéssel és bizonyítással lebonyolítani volna kénytelen, jóllehet a produkált peranyag alapján új keresete megbírálható. Ennek akarja elejét venni a *189. §. 1. bek.* Az új kereset indítását azonban a Pp. azokra az esetekre szorítja, amelyekben az új kereset tárgya ugyanaz, mint az előbbié vagy azzal összefüggésben áll.

A 189. §. második bekezdése gyakorlati szükséget elégít ki. A kereset kijavításának megengedése enélkül a szabály nélkül nem terjedne addig, hogy új alperest is perbe lehessen idézni és következetesen a bíróságnak a keresetet el kellene utasítania, ha a felperes nem idézett perbe olyan személyt, akinek perbeidézése az ügy eldöntése végett szükséges. Ennek kikerülésére a Pp. megengedi, hogy a felperes a keresetlevélnek ezt a hibáját a szóbeli tárgyalás befejezéséig jóvá tehesse.

A 189. §. harmadik bekezdése ugyanazon az indokon alapszik, mint a 11. §. A törvényszéki eljárás nagyobb biztosítékkal lévén ellátva, a felperes nem szenved sérelmet a miatt, hogy a járásbíróság hatáskörébe eső viszontkeresetet a törvényszék dönti el. Az alperes egyébként keresetét védelemként a törvényszéki eljárásban akkor is érvényesítheti, ha az különben a járásbíróság hatáskörébe tartoznék. Nincs ok arra, hogy ő ezt csak védelemként és nem viszontkereset útján is tehesse.

A járásbíróság előtt indítható viszontkereset tekintetében

a *189. §. negyedik bekezdése*, ha az alperesi viszontkeresettel érvényesített követelés beszámításra is alkalmas, ennek a követelésnek csak a felperesi követelést meghaladó részét veszi a hatáskör szempontjából tekintetbe és ha ez a rész a 2000 pengőt meg nem haladja, akkor a viszontkereset a járásbíróság előtt megindítható.

A 189. §. utolsó bekezdése a viszontkereseti illetékességet csak a főper tárgyalásán indított viszontkeresetre szorítja és világosan kimondja, hogy ennek az illetékességnek nincs helye, ha az illetékességet a felek alávetésével sem lehetne megállapítani (45. §.). A Pp. abból indul ki, hogy a viszontkereseti illetékességet csak az együttes tárgyalással járó előny indokolhatja.

Jegyzet. Viszontkereset, új kereset tilalma a fellebbezési eljárásban: 494., 677. §.; új kereset, viszontkereset a házassági eljárásban: 642., 666., 667., 677., 687., 688., 692. §§. A viszontkeresetet előkészítő irattal kell közölni: 197. §. Viszontkereset a perfelvételi határnapon a felperes mulasztása esetében: 439. §. Egyesítés: 476. §. — V. ö. 186. §.

Olyan jog iránt, amelyért külön per van folyamatban, viszontkeresetet támasztani nem lehet. (B. 1040/919. Ptt. I. 224.)

A bérlő jogutódja által a bérleti szerződés átruházásának megállapítása iránt indított keresettel szemben a bérbeadó a felek közötti bérleti viszony nemlétezésének a megállapítása iránt viszontkeresetet támaszthat. (3927/922. Pdt. VIII. 50.)

Alperes beszámításképp a kereseti követeléssel össze nem függő ellenkövetelést is érvényesíthet. (K. 10356/916. Pdt. III. 89. l.).

A perfelvételi határnapon alperes viszontkeresetét érdemleges ellenkérelmével kapcsolatban a Pp. 178. §-ának megfelelő módon előterjesztheti. Felperes a viszontkeresetre legkésőbb az érdemleges tárgyalásra kitűzött határnapon a Pp. 185. §-ának megfelelő módon nyilatkozni köteles és akkor a viszontkereset is érdemben tárgyalandó. (Debreceni tszék teljes-ülési megállapodása, Pdt. I. 329.)

Ha az alperes a bontóperben az ágy- és asztaltóli különélés elrendelése előtt viszontkeresettel élt, a különélési határidő leteltét követő három hónapon belül azonban csak a felperes kérte a házasság felbontását, figyelembe nem jöhet. Ezt a viszontkeresetet el kell utasítani és ha a házasság a kereset folytán felbontatik, a felperest csak kifejezett ilyirányú alperesi kérelem esetében lehet vétkesnek nyilvánítani. (5176/1914. Pdt. I. 250.)

Alkalmazott által a főnök ellen indított perben az alperes, megelőző iparhatósági eljárás nélkül is, viszontkeresetet támaszthat. (5077/1914. P. Pdt. I. 343.).

A váltókövetelés egy részlete iránt indított perben az alá-

irás hamisságára alapított elutasító ítélet a még nem érvényesített részletekre nézve res judicatát nem teremt. Ily perben helye van az egész követelés fenn nem állásának megállapítása iránti viszontkeresetnek. (Nagyváradi tábla P. II. 1641/1925. Pdt. I. 400.)

Abban a felperesi indítványban, hogy az alperesi kifogások elutasítása mellett alperes a kereset értelmében marasztaltassék, bentfoglaltatik a viszontkereset elutasítása iránti indítvány is. (Bpesti tábla 1914. G. 1571. Pdt. I. 301.)

Ha alperes a felperesi joglemondás következtében végítélet hozatalát nem kérte, a követelésről lemondás kizárólag a keresettől való elállás perjogi jogkövetkezményeit és a tárgyalás folytatásának megszüntetését vonhatja maga után. Ily esetben a joglemondás jegyzőkönyvi bejelentése után ugyanazon per keretében sem viszontkereset, sem új kereset megindításának helye nincs. Ha a bíróság a keresetet mégis elutasítja, ez az alperesre nem sérelmes. (P. II. 8746/1915. Pdt. II. 14.)

Jogszabály, hogy a megbízó s megbízott közti jogviszony megállapítása a megbízó perben állása nélkül el nem dönthető. (Rp. IX. 3570/1915. Pdt. II. 86.)

Amikor a bíróság úgy a keresetnek, mint a viszontkeresetnek helyt ad, a felek az ítélet rendelkező részében kifejezetten kölcsönösen feljogosítandók, hogy a megítélt követelést a tartozásba beszámíthassák. (Rp. II. 145/1915. Pdt. II. 151.)

A nő által a férj szülei ellen indított tartási perben a fellebbezési eljárás során előterjesztett ama kérelem, hogy alperesek a felperes által végzett munkáért járó aratórész fizetésére kötelezteressenek, új kereset jellegével bír, mely a Pp. 494. §-a alapján hivatalból visszautasítandó. (8975/1915. Pdt. II. 316.)

A bontóperben a házassági kötelék egységes voltánál fogva a házasság felbontása kérdésében a kereset- és viszontkeresetnek csak egységes és együttes elbírálása útján hozható érdemleges ítélet még abban az esetben is, ha az elsőbíróság ítélete ellen csak egyik irányban adatik be fellebbezés. (Rp. III. 5182/1915. Pdt. II. 464.)

A Pp. 129. §. 3. pontjában megkívánt határozott kérelem a Pp. 189. §-ában említett új keresetnek is lényeges kelléke. (P. V. 588/1917. Pdt. III. 136.)

A viszontkereset nem utasítható vissza azon az alapon, hogy az a perben nem álló személyekre is kiterjed. De az olyan viszontkeresetet, melynek tény-, vagy jogállításai a felperes ellen védelemként is érvényesíthetők, a perfüggőség okából sem lehet visszautasítani. (P. V. 4330/1916. Pdt. IV. 33.)

A perbebocsátkozással az alperes már bizonyos perbeli jogokat szerzett a felperessel szemben (pernyertesség esetén perköltség-követelés, viszontkereset emelhetése). Az eredeti felperes kilépésével ezek a jogok sérelmet szenvedhetnek; azért

függ a kilépés az alperes beleegyezésétől, amelynek hiányában az eredeti felperes, az engedményesnek, mint új felperesnek perbeperlése után is, perbenállónak tekintendő. Ha tehát az eredeti felperes az ellene emelt viszontkeresetre nem nyilatkozik és szabályszerű ellenkérelmet (Pp. 185. §.) elő nem terjeszt, mulasztásos ítélet hozandó. (P. 5459/1918. Pdt. VI. 8.)

Alperes a perbebocsátkozás után történt elállást ellenezvén, a meg nem engedett elállás a perfüggőséget meg nem szünteti s a viszontkeresetet emelését nem gátolja. Ugyanez áll a joglemondás esetében is mindaddig, amíg a joglemondás folytán a Pp. 390. §-a alapján ítélet nem hozatott. (P. IV. 2212/1920. Pdt. VI. 29.)

A Pp. 189. §-ban szabályozott új keresetnek is lényeges kelléke a határozott kérelem. (P. V. 1217/1921. Pdt. VI. 88. sub II.)

Egymással kereskedelmi összeköttetésben álló kereskedőknek kölcsönös követeléseik, ha nem ugyanazon jogalapból erednek is, ugyanazon perben, tehát a felperes részéről keresettel, alperes részéről pedig viszontkeresettel érvényesíthetők. (P. II. 1530/1921. Pdt. VII. 31.)

A sommás visszahelyezési perben a jog iránti per viszontkeresetileg érvényesíthető ugyan, de csak abban az esetben, amennyiben a pertárgy értéke a kir. járásbíróságok hatáskörét meg nem haladja. (P. VI. 961/1922. Pdt. VIII. 24.)

Viszontkereset a bérleti szerződés megállapítása iránti perben. (P. VI. 3927/1922. Pdt. VIII. 50.)

A sommás visszahelyezési perben az alperes egyedül a birtoklása alapjául szolgáló jogot, vagyis oly jogot érvényesíthet viszontkeresetével, amellyel kimutathatja, hogy az általa önhatalmúlag létesített birtokállapot az őt megillető jogon alapszik s így alkalmas a birtokháborításra alapított kereseti igény megdöntésére; ellenben a közte és felperes között fennálló tulajdonközösség megszüntetését itt nem kérheti. (P. III. 3535/1922. Pdt. VIII. 51.)

Ha a bíróság a keresetre nem illetékes, a permegszüntetés a viszontkeresetre is kiterjed. (P. V. 7518/1922. Pdt. VIII. 144.)

Alperes az ő pertársa ellen keresetet, illetve viszontkeresetet nem támaszthat. (P. I. 5814/1922. Pdt. IX. 18.)

Ingatlan kétszeri eladása esetében az a viszontkereset, amelyet a telekkönyvbe jutott második vevő az ingatlan birtoka iránt az első vevő ellen indít, az eladó perben állása nélkül el nem bírálható. Ezért a fellebbezési bíróság ítéletét fel kell oldani, hogy az alperes az eladót perbe vonhassa. (P. III. 290/1924. Pdt. IX. 151.)

Perben nem álló féllel szemben támasztott viszontkeresetet akkor is vissza kell utasítani, ha a peres kérdés ennek a fél-

nek perbenállása nélkül érdemlegesen el nem bírálható. (P. V. 2047/1924. Pdt. X. 24.)

Akinek perbenállása nélkül a per el nem bírálható, az a fellebbezési eljárásban is alperesként perbevonható és a felülvizsgálati bíróság hivatalból is feloldhatja a fellebbezési bíróság ítéletét avégből, hogy felperes az új alperes perbevonására felhívassék. (P. III.8557/1927. Pdt. XIII. 99.)

Örökösödési perben az összes örökösök perbenállása rendszerint csak akkor szükséges, ha a kereset azok mindenike ellen igényt érvényesít. Egyébként azonban azoknak az örökösöknek perbenállására, kik ellen a kereset kérelmet nem tartalmaz, nincs szükség, mert az ítélet csak a perbenálló felek közt szabályozza a peressé tett jogviszonyt, annak hatálya tehát a perben nem álló örökösökre nem terjed ki. (P. I. 6410/1926. Pdt. XIII. 32. — Ugyanígy: 305. sz. E. H.: 1907. márc. 20. 2036/1906. P.; P. H. T. I. köt. 178. l.)

190. §. *Ha az ellenfél jelen van, a bíróság az új keresetre a perfelvételi tárgyalást és folytatólag az új pernek érdemleges tárgyalását is nyomban megtarthatja.*

Ha az ellenfél nincs jelen, a bíróság az új keresetre perfelvételi határnapot tüz és erre a jelen nem levő felet a 142. §. szerint a keresetlevélnek, illetőleg a járásbírósági eljárásban a jegyzőkönyv másolatának közlésével idézi meg.

Az új keresetre tüzött perfelvételi határnapon az új kereset a körülményekhez képest érdemlegesen is tárgyalható.

Az érdemleges tárgyalás megtartása.

191. §. *Ha a törvényszéki eljárásban az ügy a perfelvételi tárgyaláson mulasztás, elismerés, elállás vagy lemondás alapján hozott határozattal avagy egyességgel el nem intézhető, és ha a per pergátló körülmény miatt meg nem szűnik, a bíróság az alperes érdemleges ellenkérelmének előterjesztése után (185. §.) az érdemleges tárgyalásra határnapot tűz.*

A határnap az érdemleges tárgyalásra mintegy harmincnapos időközzel tűzendő ki.

Ha a felek kölcsönösen beleegyeznek, sürgős esetben pedig az egyik fél kérelmére is, a bíróság a tárgyalási időközt megrövidítheti, sőt az érdemleges tárgyalást a per-

felvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon is megtarthatja.

A járásbírósági eljárásban az érdemleges tárgyalás az alperes perbebocsátkozása után rendszerint folytatólag megtartandó. A bíróság azonban az érdemleges tárgyalásra a körülményekhez mért időközzel új határnapot tűz, ha ezt a felek kölcsönösen kérik. Egyik fél kérelmére vagy hivatalból a bíróság csak akkor tűzhet új határnapot, ha a megjelent felek, illetőleg képviselőik valamennyien a bíróság székhelyén laknak.

Te. 13. §. A Pp. 191. §-ának 3. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon sürgősség esetén kívül is köteles megtartani abban az esetben, ha az érdemleges tárgyalás előkészítése nem mutatkozik szükségesnek.

Mi. a Te. 13. §-ához. A Pp. 191. §-ának 3. bekezdése értelmében a törvényszéki eljárásban, ha a felek kölcsönösen beleegyeznek, sürgős esetben pedig az egyik fél kérelmére is, a bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon is megtarthatja. A törvény ezzel a rendelkezéssel el akarta érni azt, hogy a perfelvétel és az érdemleges tárgyalás ne történjék meg szükségtelenül két különböző határnapon, vagyis hogy a bíróság ne tartson felesleges módon két tárgyalást akkor, amikor egy tárgyaláson is be lehet az ügyet fejezni. Ez a rendelkezés azonban nem érte el célját. Az alperes, aki sok esetben az eljárást késleltetni akarja, nem egyezik bele, hogy a bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételi határnapon megtartsa és ha a bíróság az ügyet nem tartja sürgősnek, az érdemleges tárgyalást a perfelvételi határnapon nem tarthatja meg. Már pedig ha a felek között pl. csak a jogkérdés vitás, vagy a bizonyítás okirattal halasztás nélkül megtörténhetik, nincs semmi szüksége annak, hogy a felek előkészítő iratokat váltsanak és az érdemleges tárgyalást a perfelvételi határnapon meg ne tartsák. Ez az eljárást gyorsabbá és olcsóbbá teszi. A Te. erre nemcsak lehetőséget kíván a bírónak nyujtani, hanem azt a bíró kötelességévé is kívánja tenni.

192. §. *Ha a törvényszék a pergátló kifogás elvetése esetében az eljárás folytatását el nem rendelte (181. §.*

harmadik bekezdés), az elvető határozat jogerőre emelkedése után a per felvételére s egyuttal az érdemleges tárgyalásra, ha pedig az alperes érdemleges ellenkérelmét (185. §.) már előadta, az érdemleges tárgyalásra hivatalból, tűz határnapot.

Ez a rendelkezés megfelelően alkalmazandó abban az esetben is, ha az alsóbiróságnak permegszüntető határozatát a felsőbiróság jogerősen megváltoztatja.

Az érdemleges tárgyalást előkészítő irat közlése: 194. §.

A perfelvételi tárgyalás egyéb szabályai.

193. §. *Amennyiben a 178—192. §-okból más ki nem tűnik, a perfelvételi tárgyalásra az érdemleges tárgyalásra nézve megállapitott szabályok alkalmazandók.*

Ötödik fejezet.

Az érdemleges tárgyalás előkészítése.

Járásbirósági eljárás: 205. §.; perújítás: 570. §.; fellebbi eljárás: 485., 489. §§.

Előkészitő iratok.

194. §. *Ha a felperes a keresetének megalapitására szolgáló ténybeli állitásokat és bizonyitékait irásban még nem közölte volna, köteles ezeket az érdemleges tárgyalás kitűzése, illetőleg a kitűző végzés (192. §.) vétele után három nap alatt az alperes ügyvédnek kézbesitendő előkészitő irattal közölni.*

195. §. *A tárgyalási időköz első felében az alperes ügyvédje a felperesi ügyvédnek előkészitő iratot köteles kézbesiteni, melyben a vele közölt kereseti tényállitásokra s bizonyitékokra nyilatkozik és egyszersmind saját tényállitásait és bizonyitékait, valamint netaláni uj kérelmeit közli.*

Ha a tárgyalási időköz tizenöt napnál rövidebb, a biróság határozza meg, hogy van-e előkészitő iratok közlésének helye s hogy mikor kell ezeket kézbesiteni.

Mi. A tárgyalási időköz az az idő, amely az érdemleges tárgyalásra határnapot tűző végzésnek kihirdetése, illetőleg az alperes részére való kézbesítése (192. §.) és az érdemleges tárgyalás határnapja között van. Ennek az időköznek az első fele az előkészítésre elégséges lesz, annál is inkább, mert az itt megszabott határidő elmulasztása sem ügybeli hátrányokkal, sem azzal a következménnyel nem jár, hogy az ellenfél az előkészítő irat elfogadását jogosan megtagadhatná, vagy a bíróság azt visszautasíthatná. Következménye csak annak a költségnek a viselése, melyet a késedelmes előkészítés okozott.

Az előkészítő iratnak a 129. §. 1. és 2. pontjában felsorolt kellékeken (136. §.) felül a felperes által közölt tényállításokra és bizonyítékokra és a tárgyaláson előadandó tényállításoknak, bizonyítékoknak és a netáni új kérelmeknek a közlését kell tartalmaznia. A Pp. azt célozza, hogy az előkészítő iratok lehető rövidek legyenek és ezért tartalmukat a legszükségesebbre szorítja. Annak megakadályozása, hogy az előkészítő iratok periratokká ne fajuljanak, a bíróság feladata, mely a felesleges előadásokat a költség megállapítása alkalmával figyelmen kívül fogja hagyni.

Jegyzet. Az előkészítés elmulasztásának következményei: 203. §. — Közbenszóló kérdésekben nem kell előkészítő iratot adni: 253. §.

A §. kellékeinek meg nem felelő előkészítő iratért költség nem jár. (Po. 98. jún. 20. G. 38. T. II. 824.)

Az előkészítő iratban foglalt joglemondás és rendelkező nyilatkozat általában hatályos akkor is, ha az előkészítő irat tartalma a szóbeli tárgyaláson nem adatott elő. (B. 2807/920. Ptt. II. 72.)

196. §. *Ha valamelyik fél további oly tényállítást, bizonyítékot vagy kérelmet akar a szóbeli tárgyaláson előterjeszteni, melyre az ellenfél ügyvéde előzetes tudakozódás nélkül előreláthatólag nem nyilatkozhatik, azokat az ellenfél ügyvédével idejekorán, azaz oly időben köteles közölni, hogy a tudakozódás a szóbeli tárgyalás előtt megtörténhessék. (Ppn. 4. §.) Ezen az alapon mindegyik fél egy-egy előkészítő iratot közölhet. A bíróság kivételesen kérelemre több előkészítő irat közlését is megengedheti, ha a szóbeli tárgyalásnak a határnapon befejezése végett szükségesnek látszik.*

Ha az érdemleges tárgyalást kellő előkészítés hiánya miatt el kell halasztani, a szükséges előkészítő iratok közlésére a bíróság tűz határidőt.

Te. 14. §. A Pp. 196. §-át és a Ppn. (1925: VIII. t.-c.) 4. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Az előkészítő iratoknak csak a tényállításokat, a bizonyítékokat, az alkalmazandó jogszabályra való utalást és a kérelmeket szabad, mégpedig legrövidebben tartalmazniok.

A meg nem felelő előkészítő iratért perköltség nem jár.

Ppn. Mi. A Pp. 196. §-a nem korlátozta az előkészítő iratok számát. Ez sok esetben az előkészítő iratok szükségtelen túltengésére, ezzel a bíróság fölösleges megterhelésére és a költség szaporítására vezetett. A 4. §. ennélfogva az előkészítő iratok számát korlátozza, úgy, hogy a felperes a keresetlevélben, az alperes pedig a Pp. 195. §-ában szabályozott első előkészítő iratain felül még egy-egy előkészítő iratot adhat. További előkészítő iratra csak az elnök és csak kivételesen akkor adhat engedélyt, ha azt a pernek egy határnapon befejezhetése végett szükségesnek tartja. Ez a módosítás nem érinti a Pp. 196. §-ának 2. bekezdését, amely az érdemleges tárgyalás megkezdése után adható előkészítő iratról szól.

Mi. a Te. 14. §-ához. Az 1925: VIII. t.-c. 4. §-a ellenére is általános a panasz, hogy az előkészítő iratok túltengenek, azoknak terjedelme a peranyagot áttekinthetetlenné teszi és a bíróságra azoknak elolvasása nagy munkaterhet ró. A Te. ennélfogva azt a célt kívánja elérni, hogy az előkészítő iratok rövidek, áttekinthetők legyenek. A tárgyalás előkészítése végett az előkészítő iratoknak csak a tényállításokat, bizonyítékokat, jogszabályra való utalást és kérelmeket szabad tartalmazniok, még pedig lehető legrövidebben, a terjedelmes tudományos jogi fejtegetések teljesen feleslegesek. Ezt a célt a Te. előmozdítani kívánja azzal, hogy a meg nem felelő előkészítő iratokat a perköltségek megállapításában nem szabad figyelembe venni.

Jegyzet. Az előkészítés elmulasztásának következményei: 203. §.

A Pp. 196. §-ában előírt közlési kötelezettség csak oly tényállításokra s bizonyítékokra vonatkozik, melyek az ügy eldöntésére befolyással birhatnak. (Nagyváradi tábla P. II. 1659/1915. Pdt. I. 404.)

197. §. *Ha az alperes a felperes ellen a szóbeli tárgyaláson viszontkeresetet kíván támasztani. (189. §.), előkészítő iratában ezt is közölje.*

Az előkészítés elmulasztása: 203. §.

198. §. *Az okirat másolatának közlésére vonatkozólag a 133. §. az előkészítő iratokra megfelelően alkalmazandó.*

199. §. *Az ügyvéd az előkészítő irat másodpéldányát illetőleg további példányait az ellenfél ügyvédének, ha vele ugyanazon helyen lakik, közvetlenül kézbesíti vagy postán ajánlva megküldi. Az átvevő ügyvéd (159. §.) a közvetlen kézbesítést az előkészítő irat első példányán ismeri el. Ha az ellenfél ügyvéde az irat átvételét vagy a kézbesítés elismerését megtagadja, vagy ha más helyen lakik, a közlő ügyvéd az előkészítő iratot postán ajánlva küldi meg neki. A kézbesítési megbizott kezéhez az előkészítő irat csak akkor kézbesíthető, ha ügyvéd a megbizott és ha a közlő ügyvéddel ugyanazon a helyen lakik.*

Mi. A Pp. a 150. §-nak az alól a szabálya alól, hogy a kézbesítéseket a perbíróság irodája hivatalból közvetíti, kivételt tesz az előkészítő iratokra nézve olykép, hogy ezeket az ügyvédek egymásnak közvetlenül kézbesítik. A 199. §-ban a 159. §-ra hivatkozás azt jelenti, hogy a kézbesítés az ügyvéd helyett a 159. §-ban megjelölt személy kezéhez is hatályos.

200. §. *Az előkészítő irat első példányát a mellékletekkel felszerelve, a kézbesítés elismerésével ellátva vagy a postai feladóvevénnyel együtt a kézbesítés illetőleg a feladás után haladéktalanul le kell tenni a birósági irodában az iratokhoz csatolás végett.*

Okiratok előzetes letétele és közlése.

201. §. *Mindegyik fél köteles, ha ellenfele kellő időben felszólította rá, a birtokában levő okiratokat, amelyekre előkészítő iratában hivatkozott, a 324. §-ban említett okiratot kivéve, a tárgyalás előtt kellő időben a birósági irodában eredetiben letenni. A letétel előleges felszólítás nélkül is megtörténhetik. A letételről az ellenfél mind a két esetben értesitendő.*

Az okiratokat az ellenfél az értesitéstől számitandó nyolc nap alatt megtekintheti. Az elnök az érdekelt fél kérelmére a határidőt meghosszabbithatja, vagy meg is

rövidítheti. A határidő megrövidítését az ellenféllel a letételről szóló értesítéssel együtt kell közölni.

202. §. *Ügyvédek az okiratokat egymással bíróságon kívül is közölhetik.*

Az az ügyvéd, akinek az okiratot felmutatták, a felmutatás megtörténtéről irásbeli elismervényt köteles adni.

Elismervényt csak kívánatra kell adni. A közlés elmulasztásának következményei. 203. §. Járásbírósági eljárás 205. §.

Az előkészítés elmulasztásának következményei.

203. §. *A felek a szóbeli tárgyaláson az előkészítő iratok tartalmához nincsenek kötve s e tartalom az ügy eldöntésében csak annyiban vehető figyelembe, amennyiben szóval elő lett adva. Az a fél azonban, aki a tárgyalás előkészítésére vonatkozó kötelességét (129. §. második bekezdése, 133. és 194—202. §§.), elmulasztja vagy elkésve teljesíti, ha e miatt a tárgyalást el kell halasztani, az okozott költségben a 431. §. értelmében elmarasztalandó.*

Hogy az előkészítő iratokban foglalt beismerés menynyiben tekinthető bíróságon kívüli beismerésnek és mint ilyennek mily bizonyító ereje van, a bíróság a 270. §. értelmében ítéli meg.

A Pp. 203. §-a szerint őt terhelő költségben a mulasztó fél nyomban marasztalandó. (K. 1924. aug. 19. 4318/1924.)

A keresetben a felperes keresetének megalapítására szolgáló tényállításokat, bizonyítékait hiányosan adta elő és ezt a hiányt a Pp. 194. §-ának rendelkezése ellenére nem pótolta és így, bár alperes előkészítő iratát elkésve közölte felperessel, nemcsak ő, hanem a felperes is hibás, hogy a tárgyalási határnapon a per nem volt előkészítve, ily körülmények között a Pp. 203., 424. és 431. §-aiban megszabott előfeltételek hiányoznak arra, hogy alperes a tárgyalás elhalasztásával felmerült költség fizetésére az elhalasztásra szintén okot adó felperes javára a per kimenetelére tekintet nélkül előzetesen kötelezessék. (1925. szept. 10. P. 9410/1925. sz. Ptt. VI. 135.)

A Pp. 203. és 431. §-ai parancsoló rendelkezéseiből következik, hogy az előkészítés elmulasztása folytán felmerült halasztási költségben a mulasztó felet, a halasztással egyidejűleg és az

ügy végelintézésétől függetlenül el kell marasztalni. (P. IV. 4010/1916. Pdt. II. 427.)

A költségviselés, mint az előkészítés elmulasztásának következménye, a Pp. 203. és 431. §-ai értelmében csak akkor állhat be, ha az ellenfél a tárgyaláson előterjesztett, de vele előzetesen nem közölt tényállításokra nyilatkozni nem tud, vagy ha az elő nem készített és a tárgyaláson előadott ügyállás felől — ennek bonyolultsága miatt — a bíróság nem tud kellően tájékozódni és a tárgyalást ez okok valamelyike miatt el kell halasztani. Az első érdemleges tárgyalás költsége az alperest terheli, ha a vele kellően közölt keresetlevélben vagy annak mellékleteiben foglaltakra nem tud nyilatkozni és így a tárgyalás elhalasztására hibájával okot ad. A Pp. 203. §-a szerint a mulasztó fél a halasztásból eredő és a Pp. 431. §-a értelmében őt mindenesetre terhelő költségben marasztalandó, a megtérítés kötelezettsége tehát az ügy végelintézésétől független és így a bíróság e költség megtérítése iránt a Pp. 424. §. 2. bek. alapján az eljárás befejezése előtt is intézkedhetik. (P. IV. 6479/1917. Pdt. III. 131.)

A tárgyalás előkészítése a bíróság részéről.

204. §. *Az elnök, ha az előkészítő iratokból kitűnik, hogy az érdemleges tárgyalásnak a határnapon való befejezhetése végett szükséges:*

1. a törvényszék székhelyén és a székhelyen levő járásbíróságok területén lakó felet a tárgyalásra hivatalból személyes megjelenésre (226. §.) idézheti;

2. az előkészítő iratban megnevezett tanut bármelyik fél kérelmére a tárgyalásra megidézheti s egyuttal felhivhatja, hogy a birtokában levő s az ügyre vonatkozó okiratot és költség nélkül a bíróság elé vihető kisebb szemletárgyat a tárgyalásra hozza el (308., 345. §§.);

3. hivatalból utasithatja a felet, hogy a birtokában levő okiratot és költség nélkül a bíróság elé vihető kisebb szemletárgyat, amelyre előkészítő iratában hivatkozott, a tárgyalásra hozza el (326., 340. §§.), továbbá, hogy az előkészítő irathoz csatolt okiratot, amely nem magyar nyelven van szerkesztve, a tárgyaláson hiteles forditásban mutassa be (332. §.);

4. a tárgyalásra hivatalból beszerezheti a közhatóságnál, közhivatalnoknál, vagy közjegyzőnél levő okiratot és

azok őrizetében levő, költség nélkül a bíróság elé vihető kisebb szemletárgyat, amelyre az előkészítő iratok szerint vitás ténykörülmény bizonyítása végett szükség lesz (329., 343. §§.).

A megjelent tanu akkor is megkapja illetményeit, ha nem hallgatják ki (314. §.); a félre pedig azért nem sérelmes a tanu felesleges megidézése, mert ez nem hivatalból, hanem csak a félnek (és pedig a felek bármelyikének, tehát a tanura hivatkozó fél ellenfelének is) a kérelmére történik, ha tehát a fél szükségtelenül kérte a tanu megidézését, nem panaszkodhatik jogosan sérelemről a miatt, hogy a szükségtelenül okozott költségben elmarasztalják. (430. §.)

E §. a járásbírósági eljárásban is alkalmazandó: 205. §.; a házassági perben: 662. §.

Előkészítés a járásbírósági eljárásban.

205. §. *helyett: Ppn.* **5. §.** *A járásbírósági eljárásban előkészítő iratok közlésének rendszerint nincs helye. Ha azonban az érdemleges tárgyalást előkészítés hiánya miatt el kell halasztani, a bíró az olyan perben, amelyben az ügyvédi képviselet a törvény (94. §.) szerint kötelező, elrendelheti előkészítő iratok közlését és erre határidőt tűz. Egyebekben az előkészítésre a 194—203. §-ok a járásbírósági eljárásban is megfelelően alkalmazandók.*

A bíró, ha a tárgyalást el kell halasztani, előkészítő iratok közlésének elrendelése nélkül is meghagyhatja bármelyik félnek, hogy azokat az okiratokat, amelyeket használni kíván, bizonyos határidő alatt a bírósági irodában tegye le, hogy az ellenfél megtekinthesse. Az a fél, aki e meghagyásnak eleget nem tesz és az okiratot a 202. §. szerint sem közölte, ha e miatt a tárgyalást el kell halasztani, az okozott költségben a 431. §. értelmében elmarasztalandó.

A 204. §-nak megfelelő intézkedéseket már a keresetlevél vagy az előkészítő irat alapján és külön kérelemre a járásbíróság is megteheti.

Te. 15. §. A Ppn-nek a Pp. 205. §-át helyettesítő 5. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A járásbírósági eljárásban a Ppn. 5. §-ának 1. bekez-

dése alapján előkészítő iratok közlését csak örökösödési, közszerzeményi és özvegyi jogot tárgyazó perekben, továbbá számadási, vagyonelkülönítési és más hasonló viszonyokat tárgyazó perekben lehet elrendelni, amennyiben ez a vitás követelések vagy ellenkövetelések nagy száma miatt szükségesnek mutatkozik.

Ter. 6. §. Ha a járásbírósági eljárásban a bíró Te. életbelépése (1931. január 1.) előtt az 1925: VIII. t.-c. (Ppn.) 5. §-ának 1. bekezdése értelmében előkészítő iratok közlését rendelte el, a határozat érvényességét és az előkészítő iratok közlését nem érinti az, hogy a Te. 15. §-a értelmében az illető perben előkészítő iratok közlését elrendelni nem lehet.

Ppn. Mi. A Pp. 205. §-a értelmében a járásbírósági eljárásban nincs meg az előkészítő iratok útján való előkészítés. A Pp. abból indul ki, hogy egyesbírósági eljárásban az eljáró bíró a felekkel közvetlen szóbeli érintkezés útján maga könnyebben tisztázhatja a tényállást, mint előkészítő iratokban, a jegyzőkönyvvezetés is tágabb és a tárgyalás koncentrációja egy határnapra nem bír azzal a jelentőséggel, mint a társasbírósági eljárásban. A gyakorlatban azonban kitűnt, hogy különösen nagyobb értékű perekben az előkészítő iratok váltása egyesbíró előtt is célszerű lehet, annál is inkább, mert jegyzőkönyvvezető gyakran nincs; ennélfogva az 5. §. célszerűnek találja, hogy a járásbírósági eljárásban is legyen előkészítő iratoknak helye, de csak kivételesen, t. i. akkor, ha az érdemleges tárgyalást előkészítés hiánya miatt el kell halasztani és csak olyan perben, amelyben az ügyvédi képviselet kötelező. Ha az ügyvédi képviselet nem kötelező, előkészítő iratok közlését elrendelni azért sem lehet, mert egyrészt ügyvédi képviselet nélkül eljáró felek előkészítő iratok készítésére szóló kötelességüknek nem tudnak eleget tenni, másrészt pedig még ha valóságban mindegyik felet ügyvéd képviselné is, a per tárgya csekélyebb, semhogy előkészítő iratok költségét elbírná.

Mi. a Te. 15. §-ához. Az 1925: VIII. t.-c. 5. §-a, szakítva a polgári perrendtartásnak 205. §-ában foglalt alapvető szabályával, amely szerint a járásbírósági eljárásban előkészítő-iratoknak nincs helye, megengedte, hogy a járásbírósági eljárásban is előkészítő-iratok legyenek közölhetők. Ámbár a törvény szerint ennek csak akkor van helye, ha a bíróság ezt elrendeli, ez mégis odavezetett, hogy a járásbírósági eljárás is nagyrészt írásbelivé vált. A bíróságok túlterheltsége és az a körülmény, hogy pénzügyi okokból nem lehet minden bíró mellé jegyző-

könyvvezetőt beosztani, érthetővé teszi, hogy a bíró avégett, hogy a jegyzőkönyvvezetés súlyos terhétől legalább részben szabaduljon, elrendeli az előkészítő-iratok közlését olyan esetben is, amikor az nem föltétlenül szükséges. A bíróságok munkaterhének csökkentése s a bíráskodás színvonalának emelése végett rendkívüli fontossággal bírna, ha minden bíró mellé jegyzőkönyvvezetőt, sőt lehetőleg gépírásban és gyorsírásban jártas segédet adhatnánk. Ebben az esetben a járásbírósági eljárásban az előkészítő iratokat egészen mellőzni lehetne. Azonban addig is, amíg ez megtörténhetik, gondoskodni kell arról, hogy az előkészítő iratok túltengése ne tegye írásbelivé a járásbírósági eljárást. Ebből a célból a Te. a járásbírósági eljárásban az előkészítő iratok közlésének elrendelését csakis bonyolódottabb természetű perekben, nevezetesen örökösödési, közszerzeményi és özvegyi jogot tárgyazó perekben, továbbá számadási, vagyonelkülönítési és más hasonló viszonyokat tárgyazó perekben engedi meg, amennyiben ez a vitás követelések vagy ellenkövetelések nagy száma miatt szükségesnek mutatkozik. A Te. abból indul ki, hogy még a legbonyolódottabb pereket is célszerű a bírónak közvetlen irányítása alatt előkészítő iratok nélkül letárgyalni, azonban miután ez a bíróság munkáját megnehezítené és különösen bonyolódott ügyekben terjedelmesebb tárgyalási jegyzőkönyv fölvételét tenné szükségessé, kénytelen a járásbírósági eljárásban is tért adni az előkészítő iratoknak.

Hatodik fejezet.

Érdemleges tárgyalás.

A per legfontosabb szaka az érdemleges szóbeli tárgyalás, amely a felek kérelmeinek előadásával kezdődik, amire közvetlen egymásutánban a tényállás tisztázása és a bizonyítékok felvétele következik.

A tárgyalás a Pp. szerint egységes egész. A felek tényállításaikat és bizonyítékaikat akár egymással összekötve, akár külön, a tárgyalás bármely szakában annak berekesztéséig előadhatják. *Az eshetőségi elvet* — az elv közönséges értelmében, a törvényes praeclusio hatályával — *a Pp. elejti.* Az írásbeli perben az eshetőségi elv keresztülvitele, bármily hátrányos is az az anyagi igazságra, szükséges. Ha az írásbeli perben a periratok száma és a tényállítások és bizonyítékok előadásának ideje nem határoztatnék meg, akkor a per a végtelenségbe nyulna. A szóbeli pernek azonban nincs szüksége az eshetőségi elvre.

A Pp. az eshetőségi elv elejtésével és a szóbeli tárgyalás egységének megállapításával a lehető legszabadabb mozgást biztosítja a feleknek. Megengedi nekik, hogy tényállításaikat, nyi-

latkozataikat és bizonyítékaikat a tárgyalás bezárásáig bármikor felhozzák. (221. §.) Sőt e tekintetben nem áll meg az elsőbírósági eljárásnál, hanem megengedi, hogy a felek még a fellebbezési bíróság előtt is új tényállításokat, nyilatkozatokat és bizonyítékokat hozzanak fel. (498. §.) L. azonban Te. 25., 28. §§.

Emellett azonban gondoskodik a Pp. arról is, hogy az eljárásnak késleltetését megakadályozza és hogy az anyag felosztásával a tárgyalás áttekinthetőségét és ezzel a szóbeliséget is biztosítsa.

A késleltetést a Pp. az utólagos előadással okozott költségben való marasztalással és az utólagos előadásoknak esetleges figyelmen kívül hagyásával igyekszik megakadályozni. A ki, aki előterjesztései által, amelyeket a bíróság meggyőződése szerint korábban érvényesíthetett volna, a tárgyalás elhalasztására okot ad, az ebből eredő költségben még akkor is elmarasztalandó, ha a perben nyertes. (221. §.) A bíróság a félnek oly utólagos előadásait és utólagosan ajánlott bizonyítékait, amelyek figyelembevétele a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, az ellenfél indítványára figyelmen kívül hagyhatja, ha arról győződik meg, hogy a fél előadásait az ügy elintézésének késleltetése végett halogatta. (222. §.) Hozzájárul ehhez az, hogy a bíróság, mihelyt a per érdemét végeldöntésre alkalmasnak találja, a tárgyalást bezárja és ítéletet hoz. (387. §.) A fél tehát, aki idejekorán nem teszi meg előterjesztéseit, annak a veszélynek is kiteszi magát, hogy a bíróság bezárja a tárgyalást, mielőtt előterjesztéseit megtette. A Pp. ilykép más úton eléri mindazokat az előnyöket, amelyeket az eshetőség elvének keresztülvitele nyujthatnak, anélkül, hogy ennek a hátrányaival megrontaná az eljárást.

Azt a célt, hogy a tárgyalás anyaga ne bonyolódjék össze, már a perfelvételi tárgyalásnak az érdemleges tárgyalástól elkülönítése előmozditja. A Pp. ezenkivül a tárgyalás anyagának megosztása és az áttekinthetőség biztosítása végett *a bíróságot tág intézkedési joggal is felruházza.* A bíróság elrendelheti, hogy az egy keresetben érvényesített több követelés elkülönítve kerüljön tárgyalás alá; a bíróság továbbá a tárgyalást elsősorban a megosztható követelésnek egy részére, vagy a követelésnek előkérdésére, a követelés megalapítására, vagy megerőtlenítésére szolgáló vitapontok közül egyre vagy többre szoríthatja. *(232. §.)* Ha több követelés közül, amelyek egy keresetben vannak érvényesítve, csupán egyik alkalmas a végeldöntésre továbbá, ha a kereseti követelésnek csupán egy része alkalmas a végeldöntésre, a bíróság részítéletet hozhat; a felperes kérelmére részítéletet hozhat a bíróság akkor is, ha az alperes beszámítási kifogásként oly ellenkövetelést érvényesít, mely a kereseti követeléssel összefüggésben nincsen és az ellenkövetelés eldöntése a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, ítéletét a kereseti

követelésre szoríthatja; és végül a bíróság a követelésnek alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitáknál az alap fennállását közbenszóló ítélettel előzetesen megállapíthatja. *(388—391. §§.)*

A per anyagának ily megosztása lehetségessé teszi, hogy a bíróság a tárgyalás után nyomban vagy rövid idővel utána meghozza annak eredménye fölött a határozatot, ami a szóbeliségnek elsőrendő követelménye.

A nyilvánosság.

206. §. *A tárgyalás és a határozatok kihirdetése a perbíróság előtt nyilvános.*

Gyermekek és olyan személyek, akik nem a hely méltóságának megfelelően jelennek meg, a hallgatók közül kizárhatók.

Az elnök helyszüke esetében a később jelentkezőket kizárhatja, vagy egyes személyeknek a jelenlételt különösen megengedheti.

207. §. *A bíróság a nyilvánosság kizárását hivatalból is elrendelheti, ha a tárgyalás nyilvánossága a közrendet vagy a közerkölcsöket veszélyeztetné.*

A bíróság valamelyik fél kérelmére elrendelheti a nyilvánosság kizárását, ha a tárgyalás nyilvánossága a fél méltányos érdekét sértené.

A nyilvánosság kizárása — indokához képest — a tárgyalás egész folyamára, beleértve a határozatok kihirdetését is, elrendelhető, vagy a tárgyalás egy részére szorítható.

A felek és képviselőik, úgyszintén mindegyik fél részéről megjelölt két-két egyén a nyilvánosság kizárása esetében is jelen lehetnek a tárgyaláson.

Amennyiben a tárgyalás nyilvánossága ki van zárva, a tárgyalás tartalmának bármely módon közlése tilos.

A tilalom megszegésének büntetése: Ppé. 96. §. 1. p.

208. §. *A nyilvánosság kizárásának kérdését zárt ülésben kell tárgyalni; a hozott határozatot azonban nyilvánosan kell kihirdetni.*

A nyilvánosságot elrendelő végzés ellen fellebbvitel-

nek, a nyilvánosságot kizáró végzés ellen pedig külön fellebbvitelnek nincs helye.

Mi. A nyilvánosság nem korlátlan. A 206. §. világosan kimondja, hogy csak a tárgyalás és a határozatok kihirdetése és csak a perbíróság előtt nyilvános. Nem nyilvános tehát a tanácskozás és a szavazás. (393. §.)

A nyilvánosság céljából következik, hogy csak felnőtt személyek jelenlétére szorítkozik. Ki vannak továbbá zárva azok, akik nem a hely méltóságának megfelelően jelennek meg, mert ezek az eljárás komolyságát és rendjét veszélyeztetik. Helyszűke esetében fizikailag korlátolva van a nyilvánosság. A Pp. ebben az esetben az elnök belátására bízza, hogy a később jelentkezőket kizárhassa vagy egyes személyeknek a jelenlételt különösen megengedje. Magától érthető, hogy az elnöknek ez a diszkrécionális joga nem szolgálhat a nyilvánosság lényegének meghiusítására.

Vannak körülmények, amelyek között a nyilvánosság több kárral, mint haszonnal járna. A nyilvánosság kizárását követeli elsősorban a közrend és a közerkölcsiség szempontja, továbbá a fél méltányos érdeke. Az előbbi szempontot hivatalból is, az utóbbit csak kérelemre lehet figyelembe venni. Mikor forog fenn az egyik vagy a másik szempont védelmének a szükségessége, annak megítélését csak a bíróság belátására lehet bízni. Mivel lehetséges, hogy a nyilvánosság kizárásának indoka csak a tárgyalás egy részletére nézve forog fenn, a Pp. a nyilvánosság korlátolt kizárását is megengedi. A bűnvádi perrendtartásnak (329. §.) azt az álláspontját, hogy a bírói határozatot mindig nyilvánosan kell kihirdetni, nem teszi magáévá a Pp., a felek érdeke akkor is sérelmet szenvedhet, ha a nyilvánosság elé nem tartozó dolgokról az ítéletből és nem a tárgyalásból szerez a nagyközönség tudomást.

A felek nagyobb megnyugtatására megengedi a 207. §., hogy két-két bizalmi egyént jelölhetnek ki, akik a nyilvánosság kizárása esetében is jelen lehetnek a tárgyaláson. Eltérően a bűnvádi perrendtartás 294. §-ától, a Pp. nem kívánja meg, hogy a bizalmi egyének férfiak legyenek. A fél érdeke esetleg azt kívánja meg, hogy az ügy állásáról neje vagy nőrokona nyerjen a tárgyalásból közvetlen tudomást.

A felek részéről megjelölt bizalmi egyéneken kívül másoknak a bíróság sem engedheti meg a zárt tárgyaláson való jelenlétet és pedig bíráknak, ügyészeknek, ügyvédeknek sem. A nagy hallgatóság akkor is feszélyező hatással lehet és a fél méltányos érdekét sértheti, ha az csupán jogi szakértőkből áll.

A nyilvánosságot elrendelő végzés ellen a Pp. egyáltalában nem ad fellebbvitelt, a nyilvánosságot kizáró végzés ellen pedig nem enged külön fellebbvitelt. A nyilvánosság elrendelése

esetében nagyobb érdek szenvedne sérelmet akkor, ha a bíróságnak netán helytelen nézete miatt annak egész eljárása megsemmisíttetnék és az ügy új tárgyalásra kerülne. A sérelmet különben sem lehetne jóvátenni. Felfüggesztő hatályt a fellebbvitelnek úgy sem lehetne tulajdonítani; enélkül pedig a sérelem nem orvosolható, mert a tárgyalás nyilvánosan már megtörtént. A nyilvánosság kizárása esetében a Pp. nem zárja ugyan ki ebben a kérdésben a fellebbvitelt; nehogy azonban az az ügy eldöntését elodázza; azt csak a véghatározat elleni fellebbvitellel lehet érvényesíteni. (504. §. 4. p.)

Jegyzet. A kiküldött vagy a megkeresett bíró előtti eljárásra nem állapít meg a Pp. nyilvánosságot. Nem nyilvános a tanácskozás és a szavazás: 393. §.; a házassági perben előkészítő eljárás: 656. §.; a gyermek törvényességének megtámadása iránti perben: 696. §.; a többi státusperben: 710., 717., 720., 723., 729., 731. §§. — Az ügyek kifüggesztése: 218. §.

A tárgyalás rendjének fenntartása.

209. §. *A rendnek és a tárgyalás méltóságának fenntartása az elnök feladata.*

A hallgatóság közül azokat, akik a tárgyalás rendjét zavarják vagy méltóságát sértik, tetszést vagy nem tetszést nyilvánítanak, az elnök rendreutasítja, s ha ez eredménytelen maradt, a teremből kiutasíthatja, szükség esetében kivezettetheti. Ha a tárgyalás rendjét máskép nem lehet fenntartani, az elnök elrendelheti az egész hallgatóság eltávolítását.

A bíróságnak a rend fenntartására vonatkozó intézkedéseit az elnök foganatosítja.

Elnök: 57. §.

210. §. *A tárgyalásban részt nem vevő személyeket, valamint a feleket, képviselőket, a tanukat és a szakértőket súlyosabb rendzavarás, különösen a bíróság tagjainak, az ellenfélnek vagy képviselőjének, a tanuknak vagy a szakértőknek sértése esetében az elnök nyolcvan pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetheti.*

Elnök: 57. §.; felfolyamodás: 216. §., pénzbüntetés összege: 63.800/1926. sz. r.

211. §. *A bíróság a feleket, képviselőket, a tanukat és a szakértőket, ha az elnök intézkedésének nem enge-*

delmeskednek, a teremből kiutasíthatja, szükség esetében kivezettetheti.

A félnek vagy képviselőjének kiutasítása esetében a 111. §. második bekezdése, a tanunak vagy a szakértőnek kiutasítása esetében pedig a 303., illetőleg a 357. §. alkalmazandó.

212. §. *A 209. és a 211. §. a katonai büntető bíróságnak alávetett személyek ellenében is alkalmazható, a 210. §-ban említett pénzbüntetést azonban ellenük az elnök vagy a járásbíróság nem mondhatja ki, hanem megbüntetésük végett a fellebbvaló katonai hatóságot keresi meg.*

213. §. *A 210. és a 211. §. a tárgyalásban résztvevő ügyvédre nem alkalmazható.*

Ha a tárgyalásban résztvevő ügyvéd rendzavarást követ el, az elnök őt rendreutasíthatja, ismételt vagy súlyosabb rendzavarás esetében pedig a bíróság nyolcvan pengőig terjedhető birsággal büntetheti.

Amennyiben a rendzavarás oly mértékü, hogy a tárgyalás az ügyvéddel nem folytatható, a bíróság a tárgyalást az ügyvéd költségére el is halaszthatja.

A 97. §. első bekezdésében említett személyek e §. alkalmazásában ügyvédeknek nem tekintetnek.

Mi. A tárgyalás rendjének és méltóságának a fenntartását a Pp. az elnökre bízza. Az elnöknek a 209. §-ban erre nézve meghatározott jogköre megegyezik a bűnvádi perrendtartás 296. §-ában foglalt hasonló szabályokkal és lényegileg az 1868. évi LIV. t.-c. 105. §-ával is.

Az elnöknek a 210. §. súlyosabb rendzavarás esetében a pénzbüntetés kiszabásának jogát általánosságban, tudniillik a felekre, képviselőikre, a tanukra és a szakértőkre nézve is megadja, ellenben a kiutasítás, illetőleg a kivezetés jogát a 211. §. a tárgyalásban résztvevő személyekre nézve a bíróságnak tartja fenn. Minthogy az, aki helytelen viselkedésével okot adott a kiutasításra, a jelen nem létel következményeit éppen úgy viselni köteles, mint az, akinek nincs előadóképessége, illetőleg, aki nem jelent meg, ezért indokolt, ilyen esetben a félre vagy képviselőjére a 111. §., a tanukra a 303. §., a szakértőkre pedig a 357. §. szabályainak és ezek között a költségben marasztalásnak az alkalmazása.

A letartóztatás jogával azonban — nem tekintve a bünte-

tendő cselekmény miatt letartóztatást (215. §.) — a Pp. sem az elnököt, sem a bíróságot nem ruházza fel és a bűnvádi perrendtartásnak ezt megállapító szabályát (292. §. utolsó bek.) nem veszi át. A pénzbüntetés és végső esetben az eltávolítás polgári ügyekben a rend fenntartására elegendő; a célt, tudniillik a rendzavarás megszüntetését az eltávolítással mindig el lehet érni, megtorlásul — ha nem a büntető törvényekben ütköző cselekményről van szó — az elzárás túlszigorú lenne.

A 209—211. §§. szabályai alól a katonai büntetőbíróságnak alávetett személyek kivételére nézve a Pp. a bűnvádi perrendtartás 298. §-ával megegyező rendelkezést tartalmaz.

Az ügyvédi hivatásra tekintettel a Pp. — megegyezően a bűnvádi perrendtartás 299. §-ával — az ügyben eljáró ügyvéd ellen a kiutasításnak és az elzárásra átváltoztatandó pénzbüntetésnek az alkalmazását kizárja. Súlyosabb rendzavarás esetében is elegendőnek mutatkozik a bírság kiszabása s szükség esetében a tárgyalásnak a rendzavaró ügyvéd költségére elhalasztása. A bírságot a 210. §-sal ellentétben nem az elnök, hanem a bíróság szabja ki. Ez a kivétel azonban csak arra az ügyvédre áll fenn, aki a tárgyaláson mint fél vagy meghatalmazott részt vesz, ellenben pl. a hallgatóságban rendetlenkedő ügyvédre ez a kivétel nem nyer alkalmazást.

A 213. §. utolsó bekezdésének megokolásául az szolgál, hogy az ott idézett 96. §. harmadik bekezdésében említett személyek részint saját ügyükben, részt mint a fél hozzátartozói járnak el.

Jegyzet. Elnök: 57. §.; felfolyamodás: 216. §.

Katonai büntetőbíróságnak alávetett személyek: 790. §. 1921: XLIX. t.-c. 24—26. §§., nyugállományú katonai egyénekre nézve: 1921: XXXII. t.-c. 80. §. — Pénzbírság, pénzbüntetés: 91. §., összege: 63.800/1926. sz. r.

1921: XLIX. t.-c. 24. §. A tényleges katonai egyének a katonai büntető- és fegyelmi szabályok alatt állanak.

Tényleges katonai egyének: a m. kir. honvédség tisztjei (hasonló állású egyének), továbbá a m. kir. honvédség kötelékébe felvett legénységi állományú egyének attól a naptól fogva, amelyen a tényleges szolgálattételt megkezdették (bemutattattak) a szabadságolt viszonyba való áthelyezésükig, illetőleg elbocsátásukig, a szabadságolt viszonyban lévők pedig attól a naptól fogva, amelyen tényleges szolgálatukat újból megkezdették (bemutattattak) a szabadságolt viszonyba való újabb visszahelyezésük vagy elbocsátásuk időpontjáig.

1921: XLIX. t.-c. 26. §. A m. kir. honvédségnek szabadságolt viszonyban levő tagjai, továbbá a m. kir. honvédség kötelékébe felvett, de még be nem vonult, valamint a jelentkezésükkor alkalmasnak talált, de a felvételről még nem értesített egyének mind polgári viszonyaikra nézve, mind a bűnvádi és

a rendőri ügyekben a polgári bíróságok és hatóságok alatt állanak s csupán azoknak a korlátozásoknak vannak alávetve, amelyek a jelen törvényen alapulnak.

Amennyiben a Pp. az ügyvéd megbüntetéséről nem rendelkezik, hatályban marad az 1887: XXVIII. t.-c. 2., 3. §.

1921: XXXII. t.-c. 80. §. A nyugállományú katonai egyének azokért a katonai büncselekményekért, valamint általában a katonai fölé- és alárendeltségi viszonyba ütköző azokért a büntető magatartásokért, nemkülönben mindazokért a fegyelmi kihágásokért, amelyeket katonai egyenruhában követnek el, a katonai büntetőbíráskodás, illetőleg fegyelmi fenyítőhatalom alatt állanak. Fegyelmi fenyítőhatalom alatt állanak továbbá a katonai szolgálati szabályoknak a katonai parancsnokságokkal és hatóságokkal való írásbeli szolgálati érintkezés alkalmával történt áthágása, valamint a jelentkezési szabályok meg nem tartása, végül a katonai egyenruhának az idevonatkozó szabályok által meg nem engedett viselése miatt.

Az 1887: XXVIII. t.-c. 2. §. A bíróságok, közigazgatási hatóságok vagy közegek *négy pengőtől nyolcvan pengőig* terjedő pénzbírsággal fenyíthetik valamely fél képviseletében megjelenő ügyvédet: *a)* ha üléseikben vagy az előttük folyamatban levő tárgyalásnál sértő kifejezéseket használ; *b)* ha olyan magaviseletet tanusít, mely a rend és tisztesség követelményeibe ütközik és az elrebocsátott rendreutasítás foganat nélkül marad. Ezen rendbüntetés ellen a bíróságoknál egyfokú, közigazgatási hatóságoknál pedig a fennálló törvényeknek és rendeleteknek megfelelő fokozatos fellebbvitelnek van helye. A jogerejűleg kiszabott bírságot a kiszabó bíróság vagy hatóság hivatalból hajthatja be s szolgáltatja át az 1874. évi XXXIV. t.-c. 106. §-a szerint megjelölendő célra az illető ügyvédi kamarának. — *3. §.* Azon ügyvéd, aki meghatalmazotti minőségben a bírósághoz vagy közigazgatási hatósághoz intézett beadványban sértő kifejezéseket használ vagy abban a bírói és közigazgatási hatóságok közegeit sértő kifejezésekkel illeti — amennyiben a sértés súlyosabb beszámítás alá nem esik, — az 1879: XL. t.-c. 46. §-a kizárásával, fegyelmi vétség miatt, az illetékes fegyelmi bíró által fenyíthető.

214. §. *Ha a bíróság vagy az elnök rendzavarás miatt pénzbüntetést vagy birságot mondott ki, a határozatot a tényállással együtt külön jegyzőkönyvbe kell venni. Ha azonban a bíróság tárgyalásban résztvevő személyt utasított ki, a határozat a tényállással együtt a tárgyalási jegyzőkönyvbe veendő.*

A 213. §. esetében a határozatot a tényállással együtt

az illetékes ügyvédi kamarának, a 97. §. második bekezdése szerint jogosult képviselőkre nézve pedig fellebbvaló hatóságuknak meg kell küldeni.

215. §. *Ha a tárgyalás folyama alatt a büntető törvények szerint vagy fegyelmi eljárás útján is megtorlandó cselekményt követtek el, ennek tényálladéka külön jegyzőkönyvbe veendő és a jegyzőkönyv az illetékes hatósággal közlendő.*

Ha a bűnvádi perrendtartás szerint előzetes letartóztatásnak van helye, a bíróság a tettest letartóztatja és haladéktalanul az illetékes hatóság elé állittatja.

Mi. A 214. §-nak a külön jegyzőkönyvbe vételt rendelő szabályát az indokolja, hogy a pénzbüntetés és a bírság, valamint a költségbenmarasztalás ellen külön fellebbvitelnek van helye. Mivel az ügyvéd és a 97. (96.) §-ban említett személyek helytelen viselkedésükért fegyelmi úton is felelősségre vonhatók, rendeli a Pp. a vonatkozó határozatnak és tényállásnak az illetékes hatósággal közlését.

Ugyanilyen szabályt tartalmaz a 215. §. a bűncselekmény vagy fegyelmi vétség tényálladékának közlése tekintetében. A letartóztatásnak e §. értelmében csak akkor van helye, ha a tettes a bűnvádi perrendtartás szerint előzetesen letartóztatható.

1896: XXXIII. t.-c. 141. §. Előzetes letartóztatás rendelhető el:

1. tettenkapás esetében, ha a tettenkapott kiléte azonnal meg nem állapítható;

2. ha a terhelt megszökött, vagy avval a céllal, hogy magát a bűnvádi eljárás elől elvonja, elrejtőzött és utóbb a hatóságnál önként nem jelentkezett, továbbá ha bizonyíték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt a szökésre előkészületeket tett; végre ha megszökésétől azért, mert állandó tartózkodóhelye vagy rendes keresetforrása nincs, vagy mert ismeretlen és magát igazolni nem tudja, vagy az alkalmazandó büntetésnek előrelátható nagyságánál fogva alaposan lehet tartani;

3. ha bizonyíték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt valamely tettestársat, részest, orgazdát, bűnpártolót vagy tanut hamis vallomás tételére, vagy a vallomás megtagadására, illetőleg szakértőt hamis véleményadásra bírni, vagy a bűncselekmény nyomait megsemmisíteni, megváltoztatni vagy elrejteni törekedett vagy törekszik;

4. ha a terhelt nem magyar honos és alaposan tartani kell

attól, hogy szabadlábonhagyása esetében a hatóság újabb idézésére nem fog megjelenni;

5. ha a terhelt az ellene indított eljárás alatt újabb bűntettet vagy vétségeket követett el; vagy ha bizonyíték forog fenn arra, hogy a terhelt a megkísérlett bűntett vagy vétség végrehajtásával vagy azzal fenyegetőzött, hogy újabb bűntettet vagy vétséget fog elkövetni.

142. §. A tettenkapás esetei:

1. ha valaki a tettest vagy a részest a bűncselekményen rajta éri;

2. ha valaki, mint szemtanú, vagy szemtanú által figyelmeztetve, a tettest vagy részest azonnal a bűncselekmény elkövetése után elfogta vagy üzőbe vette.

A tettenkapottat bárki elfoghatja. Köteles őt azonnal a legközelebb levő járásbírósághoz, vizsgálóbíróhoz, kir. ügyészséghez vagy rendőri hatósághoz kísérni, vagy ha ezt nem teheti, az említett hatóságok közül a legközelebb levőnél nyomban jelentést tenni.

A hatóság a tettenkapottat, ha erre törvényes ok fennforog, őrizet alá veszi. Ha az elővezetés nem a kir. ügyészséghez történt, ez utóbbi a tényállásról, valamint a tettenkapás egyéb körülményeiről azonnal, legkésőbb huszonnégy óra alatt értesítendő.

144. §. Bármely közhatóság, közhivatalnok vagy hatósági közeg letartóztathatja azt, aki ellen hivatalos értesülése szerint elfogató parancs (143., 150. §§.) vagy nyomozó levél van kibocsátva.

A letartóztatott a legközelebb levő vizsgálóbíró, járásbíróság, kir. ügyészség vagy rendőri hatóság elé állítandó.

Az átvevő hatóság a letartóztatottat azonnal szabadlábra helyezi, mihelyt meggyőződik, hogy ez nem az az egyén, akinek elfogatása vagy körözése elrendelve van.

Ellenkező esetben intézkedik, hogy a letartóztatott ama hatóság elé kísérjék, amely az elfogató parancsban vagy nyomozó levélben megjelölve van.

216. §. *A 210. §-ban és a 213. §. második bekezdésében említett határozatok ellen, valamint a 213. §. harmadik bekezdésében említett határozatnak a költségben marasztaló része ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.*

Mi. Habár nyomós érvek szólanak amellett, hogy a rendzavarást nyomon kövesse a büntetés, a pártatlanságnak minden irányban megóvása végett a Pp. a megtorló intézkedések elleni felfolyamodást nem tartja kizárhatónak, hanem a bűnvádi perrendtartás 300. §-ával megegyezően a pénzbüntetést (210. §.), az ügyvédre pénzbírságot (213. §. második bek.)

kiszabó és az ügyvédet a tárgyalás költségében marasztaló intézkedés (213. §. harmadik bek.) ellen felfolyamodást enged. Mennyiben van a 111., a 303. és a 357. §. esetében (211. §.) fellebbvitelnek helye, azt ezek a §-ok határozzák meg. Ellenben, ahol az intézkedés azonnali végrehajtása a rend fenntartása végett elengedhetetlen, tehát a rendreutasítás, kiutasítás, kivezettetés eseteiben, fellebbvitelnek nem ad helyt a Pp.

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentése: 550., 551. §§.; halasztó hatály: 556. §.

A kiküldött és a megkeresett biró előtti eljárás rendjének fentartása.

217. §. *A járásbiróság által a 209—213. §-ok alapján gyakorolható jogok a kiküldött és a megkeresett birót is megilletik eljárásában.*

A 214—216. §-ok a kiküldött és megkeresett biró eljárásában is alkalmazandók.

Az ügyek kikiáltása (felhivása).

218. §. *Az ügyek kikiáltása a határnapon abban a sorrendben történik, amelyben az ügyek a tárgyalási naplóba vannak iktatva.*

A kikiáltás a kitüzött óra előtt meg nem történhetik.

A tárgyalandó ügyeknek a napló sorrendjében egybeállított jegyzéke a bíróságnál kifüggesztendő.

A Pp. 218. §-ából nem következik, hogy az ugyanazon napra és órára kitűzött ügyek kikiáltása csak akkor történhetik meg, ha a sorrendben megelőző ügyek már letárgyaltattak. (P. VIII. 322/1919. Pdt. V. 93.)

A tárgyalás szóbelisége.

219. §. *A tárgyalás szóbeli.*

Szóbeli előadás helyett iratok tartalmára hivatkozni nem szabad. Iratok felolvasásának csak ott van helye, ahol e törvény rendeli, vagy ahol szószerinti tartalmuk irányadó.

Mi. A Pp. a szóbeli előadás helyett az iratok tartalmára hivatkozást megtiltja s iratok felolvasását csak ott engedi meg, ahol a törvény rendeli, pl. a megváltoztatott kereset (178. §.

4. bek.), az ellenkérelem (185. §.) előadására nézve, vagy ahol, pl. valamely okiratban a szószerinti tartalom az irányadó.

Irásbeli beadványban felajánlott bizonyíték figyelembe nem vehető. (C. 99. dec. 19. I. G. 503. F. V. 227.)

Az a kívánság, hogy egyidejűleg folyamatba tett olyan ügyekben, amelyekben a tényállás teljesen azonos és a felek képviselői is ugyanazok, a tárgyalás mindenik ügyben külön tartassék, illetve ugyanazok az előadások a felek által ismételtessenek, a szóbeliség és közvetlenség elvének oly túlhajtása volna, amely a törvény céljával egyáltalán nem volna indokolható. (C. 96. okt. 29. I. G. 239. F. II. 68.)

A kérelmek előadása.

220. §. *A tárgyalás kezdetén a felek kérelmeiket adják elő.*

A tárgyalás egységessége.

221. §. *Tényállítások, az ellenfél tényállításaira való nyilatkozatok, a bizonyítékok megnevezése vagy felmutatása és a reájuk vonatkozó nyilatkozatok rendszerint bármikor megtehetők annak a tárgyalásnak a bezárásáig, amely a fennforgó kérdést elintéző határozatot megelőzi. A fél azonban, aki előterjesztéseivel, amelyeket a bíróság meggyőződése szerint korábban érvényesíthetett volna, a tárgyalás elhalasztására okot ad, az ebből eredő költségben még akkor is elmarasztalandó, ha a perben nyertes.*

Ha a tárgyalást a kellő előkészítés elmulasztása miatt kell elhalasztani, a mulasztó felet csak az eljárást befejező határozatban lehet a halasztással okozott költségben marasztalni. A halasztás költségei nem terhelik a pernyertes alperest, ha a keresetben fel sem említett és csak a tárgyaláson csatolt okiratra nem tudott nyilatkozni. (Bpesti tábla B. I. 11.659/1915. Pdt. II. 294.)

222. §. *A bíróság a félnek az előbbi §-ban említett oly utólagos előadásait és utólagosan ajánlott bizonyítékait, amelyek figyelembevétele a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, hivatalból is figyelmen kivül hagyhatja, ha arról győződik meg, hogy a fél előadásait az ügy elintézésének késleltetése végett szándékosan halogatta.*

Azt a felet vagy képviselőt, aki jobb tudomása ellenére az ügyre tartozó oly tényt állít, amely nyilvánvalólag

valótlan, az ügyre tartozó tényt nyilvánvalólag alaptalanul tagad vagy nyilvánvalólag alaptalanul hivatkozik valamely bizonyítékra, a bíróság kétszáznegyven pengőig terjedhető pénzbírsággal bünteti.

Mi. Az eshetőségi elvet tagadja meg a 221. §., a Pp. azonban az 1893: XVIII. t.-c. 32. és 34. §-ával megegyezően gondoskodik arról is, hogy a huzavonának elejét vegye. Erre a célra rendszerint elegendő az a szabály, hogy a késedelmes előadásából eredő költség a késedelmes felet terheli. Ehhez járúl a 387. §-ának az a szabálya, hogy a bíróság, mihelyt az ügy végeldöntésre alkalmas, ítéletet hoz. Szándékos halogatás esetében a bíróság a késedelmes előadást figyelmen kívül hagyhatja. (222. §.)

A mellőzés feltételei úgy vannak megállapítva, hogy az veszélyesnek nem tekinthető. Az ily előadások különben is alaptalanok szoktak lenni; minden eshetőségre pedig segítséget nyujt a fellebbezési eljárás, amelyben a mellőzött előadások pótolhatók (498 §.) és ezenfelül még a perújítás (563. §. 12. p.) is.

A „határozat" a 221. §-ban, mint a Pp.-ban mindenütt, nemcsak ítéletet, hanem végzést is jelent. Szükséges itt is ezt a kifejezést használni, mert az elintézés nem mindig ítélettel, hanem pl. járásbírósági eljárásban a pergátló kifogás elvetése, igazolási kérdés tárgyalása esetében, végzéssel történik. Olyan értelmezést, amely szerint „határozat" alatt itt a bizonyításfelvételt rendelő végzés is lenne érthető, nemcsak az egész Pp. rendszere, hanem a 221. §. szövege, mely a kérdés „elintézéséről" szól, kizár.

A 222. §. az elkésett előadás mellőzését nem az ellenfél kérelmétől teszi függővé. Az ellenfél, különösen ha ügyvédek állanak egymással szemben, esetleg feszélyezve lehet ilyen kérelemnek az előterjesztésében és így a kétségtelenül helyes és közérdekű szabály sok esetben illuzóriussá válnék. A 221. §. szerint a költség kérdésében hivatalból kell intézkedni, ami a 424. §-ban elfoglalt álláspont következménye.

Ib. A bizottság szükségesnek találta a rosszhiszemű perlekedés meggátlása végett a hazudás tilalmát a javaslatba felvenni és annak megszegését bírsággal sujtani. Ezzel a rendelkezéssel megfelelő kiegészítést nyernek a javaslat ama rendelkezései is, amelyek, mint nevezetesen a 111., a 118., a 175., a 336. és az 544. §. egyes esetekben a rosszhiszemű perbeli cselekményt bírság terhe mellett tiltják.

Jegyzet. A 222. §. alapján mellőzött előadást az ítéletben fel kell említeni: 401. §. u. e. bek. Pénzbírság összege: 63800/926. sz. r. E. §. nem alkalmazható a holtnaknyilvánítási eljárásban: 744. §. Pénzbírság: 791. §.

E §. alapján a tanukihallgatás elrendelése csak akkor mellőzhető, ha a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé. (B. 1903. jún. 4. I. G. 60. T. VII. 277.)

Az olyan utólagosan ajánlott bizonyításra, melynek alkalmazása hivatalból is helyt foghat, minő a félnek eskü alatti kihallgatása, e §. nem nyerhet alkalmazást. (B. 1901. dec. 19. II. G. 101. T. VI. 251.)

Jogszabálysértés az, hogy a félnek utólagosan ajánlott bizonyítékai olyan esetben hagyattak figyelmen kívül, amikor csak egy tárgyalás tartatott. (K. 99. jan. 28. I. G. 504/98. F. IV. 292.).

A fél kitanításának hiányában a bizonyíték késedelmes előadása terhére nem róható. (D. 903. dec. 31. G. 167. T. VIII. 259.)

Nem áll a §. esete, ha a fél tanuit a második tárgyaláson nevezte meg. (K. 1904. okt. 21. I. G. 269., f. P. T. XLIX. 60.)

A fellebbezési bíróság azzal, hogy valamely, a Kúria feloldó végzésének meghozatala előtt ugyan előterjesztett, de utóbb — a feloldó végzés meghozatala után — már fel nem hozott érdemleges kifogást figyelmen kívül hagy, azzal új ítéletében már nem foglalkozik, jogszabálysértést nem követ el. (P. III. 822/1921. Pdt. VI. 58.)

I. A Pp. 222. §-ában előírt pénzbírság kiszabásának előfeltétele fennforog, ha az alperes kifogásait az elsőbíróságnál nem hozta fel, ha a fellebbezési tárgyaláson bejelentett 4 tanú közül három a bizonyítandó tényről mitsem tud, a negyediktől pedig az alperes elál és ha a folytatólagos fellebbezési tárgyaláson sem a személyes meghallgatásra idézett alperes, sem ügyvédje, kellő idézés dacára nem jelent meg. Az ellenkező bizonyításáig pedig megállapítandó, hogy az ügyvéd a valódi tényállásról a féltől értesülést szerzett. II. A Pp. 222. §-ában előírt pénzbírság az ítéletben szabandó ki, ha a bíróság csak az ítélet hozatalakor mérlegelhette és állapíthatta meg, hogy a bírság kiszabásának előfeltétele tényleg fennforog. III. Az ügyvéd a Pp. 222. §-a alapján ellene pénzbírságot kiszabó határozat ellen jogorvoslattal élhet. (P. VII. 4791/1915. Pdt. III. 62.)

A Pp. 222. §-ában előírt pénzbírságnak külön végzésben való kiszabása esetében a végzés ellen felfolyamodásnak van helye. A Pp. 222. §-ában említett „jobb tudomás" a félre nézve már abból állapítható meg, hogy neki saját tényeiről tudomással kell bírnia. (Bpesti tábla P. II. 117/1917. Pdt. III. 64.)

A Pp. 498. §-a értelmében a felek a fellebbezési bíróság előtt oly tényállításokat és bizonyítékokat is felhozhatnak, amelyeket az elsőbíróság előtt fel nem hoztak. Következésképen az első fellebbezési tárgyaláson ajánlott bizonyítás a Pp. 498. és 221—222. §-ainak egybevetett értelme szerint egyáltalán nem mellőzhető abból az okból, hogy az alperes ezt a védekezést az

elsőbíróság előtt egyáltalán nem, hanem csak a fellebbezési bíróság előtt hozta fel és hogy az arra ajánlott bizonyítás a tárgyalás elhalasztásával járna és hosszas időt igényelne. (P. VII. 4685/1923. Pdt. IX. 116.)

Felszólalás az eljárás szabálytalansága ellen.

223. §. *A fél az eljárás szabálytalansága, nevezetesen valamely perbeli cselekmény hibái ellen nem szólalhat fel, ha a szabálytalanságba beleegyezett, vagy ha — bár a szabálytalanságot ismerte vagy ismernie kellett — az ügynek szóbeli tárgyalásába bocsátkozott vagy a tárgyalást folytatta anélkül, hogy a szabálytalanság ellen felszólalt volna.*

Ez a rendelkezés nem terjed ki az olyan eljárási szabály megsértésére, amelynek alkalmazásáról a felek le nem mondhatnak.

Ha a fél a szabálytalanság ellen a szóbeli tárgyaláson szólal fel és felszólalása nyomban eredményre nem vezetett, azt a jegyzőkönyvbe fel kell venni.

Mi. Nemcsak a cselekménynek szorosan vett alaki hibáira nézve áll be a praeclusio, hanem más hibákra is, mint pl. az elkésésre, a cselekmény helyére nézve; a fősúly mindenesetre a szabálytalanságon és nem az alakiságon fekszik. A harmadik bekezdés szabályának felvétele bizonyítékot biztosít a félnek a tekintetben, hogy a szabálytalanságot idejekorán kifogásolta.

Jegyzet. A felszólalás elmulasztásának következményei a fellebbezési eljárásban: 500. §., a felülv. eljárásban: 536. §.

E §. alapján nem vette figyelembe a bíróság: a kereset helytelen kézbesítését. (K. 96. jún. 17. I. G. 96. F. I. 293.);

hogy az elsőbíróság a fél kifogásait és előadott viszonkeresetét nem vette jegyzőkönyvbe, mert a fél képviselője a jegyzőkönyvet aláírta s az ellen a fellebbezésben sem szólalt fel (B. 95. jún. 27. III. G. 22. T. I. 33.);

azt, hogy egyidejűleg folyamatba tett olyan perekben, amelyekben a tényállás teljesen azonos és a felek képviselői is ugyanazok, a tárgyalás minden ügyben külön meg nem tartatott és ugyanazok az előadások a felek részéről nem ismételtettek, mert a több hasonperben a tárgyalási jegyzőkönyvek másodlatának szerkesztése, a panaszló képviselőjének hozzájárulása mellett történt. (K. 96. okt. 20. I. 239. F. II. 69.);

a bíró érdekeltsége miatt emelt panaszt, mert a fél azon a tárgyaláson, amelynél a bíró a tanács tagja volt, ellene érdekeltségi kifogást nem emelt. (D. 900. márc. 8. G. 2. T. IV. 316.);

hogy a bíróság tolmácsot nem alkalmazott (B. 1901. szeptember 19. I. G. 129. T. VI. 129.);

hogy a megkeresett bíróság a tanút a kitűzött határidő előtt hallgatta ki és így a felet az ellenkérdezés jogától megfosztotta (B. 1901. jún. 20. II. G. 54. T. V. 282.);

hogy a tanú a vallomás megtagadásának jogosultágára figyelmeztetve nem lett (Gy. 1903. jan. 15. G. II. 78/902. T. VII. 422.);

a szemletárgy azonosságára vonatkozó panaszt. (Sz. 1900. nov. 20. G. 164. T. V. 604.);

hogy a szemlét a bíróság közbenjötte nélkül foganatosították (B. 1901. máj. 2. I. G. 26. T. V. 233.);

hogy a felhivott tanú kihallgatására kitűzött határnapról a fél csak a kihallgatás után értesült (B. 98. márc. 3. I. G. 14. T. II. 136.);

az egy szakértő kinevezése miatt emelt panaszt (B. 98. nov. 25. I. G. 242. T. III. 223.);

hogy a szakértő a féllel perben áll (B. 96. dec. 18. II. G. 88. T. I. 210.);

az idézésnek azt a szabálytalanságát, hogy a bíróság a felet az eskü alatti kihallgatásra nem személyesen, hanem ügyvédje útján idézte (B. 1902. dec. 11. I. G. 258. T. VII. 208.);

hogy a bíró az eskü alat kihallgatott felet az eskü szentségére s a hamis eskü következményeire nem figyelmeztette (B. 96. jún. 25. I. G. 127. T. I. 251.)

A másik fél eskü alatti kihallgatását, mivel a fél ezt nem ellenezte (B. 96. szept. 25. I. G. 154. T. I. 271.);

azt a panaszt, hogy a bíróság a horvát nyelvű félnek eskü alatt tett vallomását meg nem érthette (K. 99. márc. 16. I. G. 8/98. F. IV. 391.).

A felszólalás kényszere csak az eljárási szabályokra vonatkozván, az alperesség anyagi jogi feltételeinek hiánya felszólalás nélkül is figyelembe veendő. (K. 96. jún. 16. I. G. 72. F. I. 290.)

Annak az eljárási szabálynak alkalmazásáról, mely szerint a kiskorú helyett ennek törvényes képviselője vonandó perbe, lemondani nem lehet. (K. 1901. dec. 3. I. G. 425. F. VII. 180.).

Szabálytalan idézés hivatalból nem észlelhető. (B. 381/1909. jún. 22. G. 265. sz. T. XIII. 351.)

Felszólalás hiányában nem lehet figyelembe venni azt a panaszt, hogy a tárgyaláson a tanúbizonyítást kellőleg nem ismertették s az ellenfél egyoldalú ismertetése alapján hozta a bíróság az ítéletét. (K. 1924. szept. 23. P. II. 6474/923. sz. Hj. Dt. X. 61.)

Felszólalás hiányában nem vehető figyelembe az a panasz, hogy a bíróság tagjainak hiányos német nyelvismerete ellenére

tolmácsot nem alkalmaztak. (K. 1925. jan. 29. P. IV. 2864/1924. sz.)

A tárgyalás vezetése s az ügy kimerítő tárgyalása.

224. §. *A tárgyalást az elnök vezeti.*

Az elnök nyitja meg a tárgyalást, ő hívja fel a feleket szólásra és ő vonja meg tőlük a szót; ő kérdezi ki a kihallgatandó személyeket, ő zárja be a tárgyalást s ő hirdeti ki a bíróság határozatait.

Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy az ügy kimerítő tárgyalásban részesüljön, mindazonáltal a tárgyalás hosszadalmassággal és az ügyre nem tartozó kitérésekkel ne zavartassék és megszakítás nélkül lehetőleg ugyanabban az ülésben befejeztessék.

Ha az elnök oly intézkedése ellen, amely nem csupán a rend fenntartására vonatkozik, a felek felszólalnak, a bíróság dönt.

Ha a tehermentesítés iránti perben a felperes nem terjeszt elő kérelmet arra az esetre, ha alperes a teiermentesítési kötelezettségnek nem tesz eleget: a Pp. 224. §-a értelmében a bíróság a felpereshez ez irányban kérdést intézni tartozik. (P. V. 4147/1924. Pdt. XI. 63.)

225. §. *Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy a felek homályos kérelmeiket, tényelőadásaikat és nyilatkozataikat magyarázzák meg, hiányos tényelőadásaikat és bizonyítékaikat egészítsék ki s általában a szükséges kérelmeket és nyilatkozatokat tegyék meg. Köteles továbbá a hivatalból figyelembe veendő körülmények felderítésére ügyelni.*

E végre az elnök a felekhez kérdéseket intézhet. Ily kérdések intézésére a bíróság minden egyes tagja is jogosítva van. Kérdéseket a felek is indítványozhatnak. A felek kérdéseinek megengedhetősége felől a bíróság határoz.

Az ellenfél tényállítására vagy okiratára teendő nyilatkozat elmulasztottnak csak akkor tekinthető, ha a felet a nyilatkozat megtételére az elnök vagy a bíróság valamelyik tagja felszólította.

A járásbirósági eljárásban köteles a biró az ügyvéd

által nem képviselt felet a szükséghez képest cselekményeinek és mulasztásainak következményeire, úgyszintén a kihirdetett határozatok ellen használható fellebbvitel határidejére és a képviselet szabályaira (96. §.) figyelmezteni.

Mi. A 224—237. §§. a bíróság *pervezetési* tevékenységét szabályozzák és lehetővé teszik, hogy a bíróság egyrészről mindazt, ami az ügy kimerítő tárgyalását és saját alapos információját elősegíti, megtehesse, másrészről pedig a tárgyalást zavaró körülményeket elháríthassa, a tárgyalást egyszerűsíthesse és az ügyek mielőbbi elintézését előmozdítsa.

Az elnöknek a 224. §. második bekezdésében említett szómegvonási joga a tárgyalás vezetésére és a felszólalások beosztására vonatkozó jogából következik; nem egyértelmű az a 111. §-ban szabályozott eltiltással, amelyet csak a bíróság mondhat ki.

A 224. §. utolsó bekezdésében mellőzi a Pp. azt a rendelkezést, hogy az elnök valamely intézkedése ellen a bíróság tagja is tehessen kifogást. A bíróság tagjaiban fennálló nézeteltérést nem szabad nyilt ülésben vagy a közönség jelenlétében kifejezésre juttatni. Mindig csorbítja ez a bíróság tekintélyét. A Pp. természetesen nem zárja el a bíróság tagjait attól, hogy az elnök intézkedését a tárgyalás berekesztése után a zárt ülésben szóvá tegyék és hogy a tanács határozata alapján a hibás elnöki intézkedés az újból megnyitandó tárgyaláson orvosoltassék. A felek érdekét különben eléggé megóvja az, hogy felszólalhatnak. Az intézkedés alatt itt nem lehet az elnöknek a rend fentartására irányuló intézkedéseit (209—215. §§.) érteni, mert ezek ellen, amennyiben a 220. §. megengedi, felfolyamodásnak van helye, ezt a szöveg világosan ki is fejezi. Az utolsó bekezdésben említett intézkedés pl. a szóelvonásra, a tárgyalás berekesztésére vonatkozik.

Jegyzet. Elnök: 57. §. Figyelmeztetési kötelesség van még a 98., 122., 302., 485., 512., 647. §§. esetében.

Valamely tényállítás valótlanságát a bizonyítás elmulasztása okából megállapítani nem lehet, ha az ellenfél azt nem tagadta. A bíró tehát a nem nyilatkozó ellenfelet a Pp. 225. §-nak 3. bek. és 266. §-a értelmében nyilatkozattételre felhívni tartozik. (K. 5350/916. Pdt. IV. 40.)

A bíróság kérdezési joga s kötelessége csak a felek által előadott tényállításokra s az ezekkel összefüggő körülmények kiderítésére vonatkozik, de nem terjed ki a tárgyalásnál elő nem fordult és a felhozottakkal össze nem függő ténykörülményekre. (B. 95. jún. 27. III. G. 22. T. I. 33.)

A bíróság pervezetési tevékenységét szabályozó §-okat nem

lehet úgy értelmezni, hogy a bíróság a peres fél részére bizonyítékokat kutasson és szerezzen be, hanem maga a peres fél, különösen az ügyvédi képviseletében részesült peres fél köteles a bíró kérdésére döntő körülmények megállapítására szolgáló összes bizonyítékait megnevezni. (B. 1900. dec. 6. II. G. 98. T. V. 269.)

A bíróságnak nem áll feladatában az, hogy az ügyvéd által képviselt feleket külön értesítse arról, hogy tanúk megidézhetők nem voltak. (K. 1901. okt. 9. I. G. 324. F. VII. 66.)

Az ügyvédi képviseletben részesülő felet nem köteles a bíróság figyelmeztetni arra, hogy mi következményei lesznek annak, ha felhívás dacára bizonyítékait elő nem terjeszti. (B. 96. dec. 18. G. II. 87. T. I. 207.)

Ha a felek a köztük fennálló jogviszonyt helytelenül minősítik, a bíróság az általa megállapíthatónak talált jogviszony létrejöttére s előfeltételeire vonatkozólag a feleket nyilatkozataik megtételére és bizonyítékaik előterjesztésére felhívni köteles. (P. VI. 104/1920. Pdt. VI. 75.)

Ha a fél arra vállalkozott, hogy bizonyítékait a következő tárgyaláson elő fogja terjeszteni, a bizonyításra való újabb bírói felhívás nem szükséges. (P. IV. 1586/1922. Pdt. VII. 34.)

Ha a fél kijelenti, hogy az ellenfél új kérelmét keresetváltoztatásnak tekinti s ezért nem kíván az új kérelem alapjául felhozott tényekre nyilatkozni, fel kell őt hívni, hogy a keresetváltoztatás meg nem állapításának esetére nyilatkozzék. (P. II. 6449/1923. Pdt. IX. 106.)

A bíróság a bizonyítás kötelezettségének iránya, módja és elmulasztásának következményei iránt csak az ügyvéd által nem képviselt feleket köteles kioktatni; az ügyvédi képviseletben részesülő alperessel szemben tehát ily kötelességmulasztásról s így alaki jogszabálysértésről szó sem lehet s a bíróság pervezetési tevékenységére vonatkozó törvényes rendelkezéseket nem lehet akként értelmezni, hogy a bíróság a peres fél részére az általa védelmére fel nem hozott irányban és ténykörülményekre bizonyítékok felkutatása és beszerzése tekintetében nyomozás teljesítésére lenne köteles. (P. III. 2534/1925. Pdt. XI. 110.)

A felek esküre bocsátása kérdésében a bíróság nem köteles a feleket indítványtételre felhívni. (Bpesti tábla P. IV. 8232/1915. Pdt. II. 87.)

A fél személyes megjelenésének elrendelése.

226. §. *A bíróság a tényállás felderítése végett az egyik vagy mind a két fél személyes megjelenését a félhez intézendő kérdések előleges közlésével vagy anélkül el-*

rendelheti. Szükség esetében a bíróság a fél megkérdezését kiküldött vagy megkeresett bíró útján is foganatosíthatja.

A 290. és a 294. §. ebben az esetben is alkalmazandó.

A fél személyes megjelenésre a perbeli képviselő előtt kihirdetett végzéssel idézhető. (Központi járásbírósági megállapodás. Pdt. I. 218.)

Jogszabályt sért a bíróság, ha a félnek a tárgyalásról történt elmaradását az eskü alatt kihallgatási határnap elmulasztásának jogkövetkezményével sújtja és ezen az alapon állapítja meg a tényállást, jóllehet nem bizonyítást, nevezetesen a felek eskü alatti kihallgatását, hanem pusztán a személyes meghallgatásukat és pedig ezt is a meghallgatás céljának minden megjelölése nélkül rendelte el. (P. VII. 1457/1920. Pdt. VI. 80.)

227. §. *A bíróság a 270. §. szerint itéli meg annak a körülménynek a következményeit, hogy a fél vagy képviselője a hozzá intézett kérdésre nem felel, vagy a személyes megjelenésre idézett fél nem jelenik meg.*

A személyes megjelenés elmulasztása miatt igazolási kérelemnek nincs helye, a bíróság azonban a körülmények figyelembevételével a személyes megjelenést újból elrendelheti.

Jegyzet. Személyes meghallgatás a házassági eljárásban: 657., 671., 679., a többi státusperben 696., 710., 717., 720., 723., 729., 731. §§. — A személyes meghallgatásra megjelent fél költsége: 425. §.

A személyes megjelenésre idézett fél elmaradásához fűzött jogkövetkezmény nem alkalmazható akkor, ha a fél mint tanú idéztetett. (B. 1902. jún. 13. I. G. 89. T. VI. 232.)

Nem lényeges szabálytalanság az, ha a bíróság a feleket személyesen egymás jelenlétében hallgatja ki. (B. 904. május 26. I. G. 18. T. VIII. 181.)

Leszármazási táblák, tervek, vázlatok stb. előterjesztése.

228. §. *A bíróság a tényállás felderítése céljából elrendelheti, hogy a fél leszármazási táblákat, terveket, vázlatokat és más felvilágosító rajzokat terjesszen elő.*

Hogy a bíróság a tényállás felderítése végett mennyiben rendelheti el tanu kihallgatását, okirat felmutatását,

szemle tartását és szakértők meghallgatását, e cím IX—XII. fejezetei határozzák meg.

Tolmács alkalmazása.

229. §. *Ha akár a tárgyalás folyamán, akár azon kívül, oly személy hallgatandó meg, aki magyarul nem tud, tolmácsot kell alkalmazni.*

A jegyzőkönyvbe nem magyar nyelven csak egyes kifejezéseket és csak akkor szabad felvenni, ha ezt a bíróság az ügyre nézve fontosnak ítéli; a nem magyar nyelven felvett kifejezés kapcsán ennek fordítása is jegyzőkönyvbe veendő.

Ha az eljáró bírák a használt nyelvben jártasak és a felek tolmács alkalmazását nem kívánják, tolmács alkalmazása nem szükséges.

Tolmácsot kell alkalmazni akkor is, ha siket, néma vagy siketnéma személy hallgatandó meg, akivel más megbízható módon közlekedni nem lehet.

230. §. *Tolmácsul a jegyzőkönyvvezető vagy a bíróságnak az ügyben nem bíráskodó tagja vagy más hivatalnoka is alkalmazható.*

Más tolmács, ha állandóan van alkalmazva, kinevezése után, különben pedig esetről-esetre megesketendő arra, hogy a vele közlötteket hiven fogja tolmácsolni.

Egyebekben a szakértőkre megállapított szabályok a tolmácsokra is alkalmazandók.

A kir. bírósági hites tolmácsokra nézve l. az 58600/916. I. M. sz. r. (I. K. XXV. 11. sz. mell.); e rendelet módosítása: 60000/1926. (I. K. 236.) Tolmácsok névjegyzéke: I. K. XXXV. 11. Kisebbségi nyelvek ismeretének biztosítása: 1924: II. t.-c.; Bsz. 58. *c)* 4. bek.; 4800/923. M. E. (I. K. XXXII. 239.), 7500/924. M. E. sz. r. (I. K. XXXIII. 205.); kisebbségi nyelvek használata: 4044/919. M. E. (I. K. XXVIII. 314.), 1262/920. I. M. (I. K. XXIX. 1. l. a II. kötetben.)

A tolmácsdíj behajtása iránt a bíróságnak hivatalból kell intézkednie. (P. VII. 8049/1922. Pdt. VIII. 130.)

Egyességi kisérlet.

231. §. *A bíróság a per bármely szakában megkisérelheti a jogvitának vagy egyes vitás kérdéseknek egyességi elintézését.*

E célból a feleket közös kérelmükre kiküldött vagy megkeresett bíró elé utasithatja.

Az egyességet vitás ténykörülményekre vonatkozó eskütől is függővé lehet tenni. (377. §.)

A felek az ügy elintézését egyes vitás tény- vagy jogkérdés bírói eldöntésétől is függővé tehetik. Ily esetben a bíróság tevékenységét a vitás kérdések megitélésére szoritja, egyebekben pedig itéletét a felek megállapodására köteles alapitani.

A követelések elkülönitett tárgyalása.

232. §. *A bíróság elrendelheti, hogy a perben érvényesitett több követelés közül egy vagy több, továbbá a megosztható követelésnek egy része vagy a követelésnek előkérdése, úgyszintén a követelés megalapitására vagy megerőtlenitésére szolgáló vitapontok közül egy vagy több a megállapitott sorrendben elkülönitve kerüljön tárgyalás alá.*

A pertársaság anyagi előfeltételeinek hiánya a Pp. 232. §-ának alkalmazását vonja maga után. A Pp. 232. §-a szerinti elkülönités a Pp. 234. §-a szerinti felfüggesztéssel összekapcsolható. (Nagyváradi tábla P. I. 66/1916. Pdt. II. 145.)

A perek egyesitése.

233. §. *A bíróság közös tárgyalás és eldöntés végett elrendelheti olyan pereknek egyesitését, amelyek előtte egymással összefüggő követelések iránt vannak folyamatban, akár ugyanazon, akár különböző felek között.*

Egyesités a házassági eljárásban: 642., 687. §§. a berni egyezmény (1892: XXV. t.-c.) 52. cikke kártéritési pernek visszkereseti perrel egyesitését kizárja.

A fellebbezési bíróság előtt folyamatban levő per az elsőbíróság előtt folyó perrel nem egyesithető. (B. 99. okt. 4. I. H. 14. T. IV. 251.)

Az egyesitést a felülvizsgálati bíróság is elrendelheti. (D. 1904. nov. 4. G. 151. T. IV. 345.)

Uj per újított perrel is egyesíthető. (K. 1901. febr. 5. I. G. 611. 900. F. IV. 376.)

A sommás visszahelyezési per az ugyanazon ingatlan birtoka iránt indított jogperrel a Pp. 233. §-a alapján egyesíthető és közös ítéletben eldönthető. (P. III. 788/1922. Pdt. VII. 106.)

Miután a fellebbezési bíróság a fellebbezés során egyesített perekben már ítéletet hozott, a felülvizsgálati bíróság pedig az egyesített pereket közösen tárgyalta és feloldó végzésében együttesen és egységesen bírálta el: a fellebbezési bíróság az egyesítést többé már meg nem szüntetheti. (P. VI. 763/1928. Pdt. XV. 103. sub II.)

A házasfelek által egymás ellen külön-külön indított bontóperek esetében felfüggesztésnek helye nincs, hanem azokat egyesíteni kell. (P. III. 7593/1928. Pdt. XV. 104.)

A per tárgyalásának felfüggesztése.

234. §. *Ha a per eldöntése egészben vagy részben olyan körülménytől függ, amelynek megállapítása már megindított más polgári peres vagy perenkívüli vagy büntető eljárásnak szolgál tárgyául, vagy pedig közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, úgyszintén ha a perben olyan büntetendő cselekmény jelenségei merülnek fel, amelynek megállapítása a per eldöntésére lényeges befolyással van, a bíróság a per tárgyalását a polgári vagy büntető eljárás jogerős befejezéséig, illetőleg a közigazgatási hatóság végérvényes döntéséig felfüggesztheti.*

Ha az eljárás még megindítva nincs, a büntető eljárás megindításáról a bíróság hivatalból gondoskodik, illetőleg magánindítványra üldözendő büntetendő cselekmény esetében az indítvány megtételére, valamint a közigazgatási hatóság előtti eljárás megindítására határidőt tűzhet.

Mi. A 234. §. magánindítványra üldözendő bűncselekmény esetében is megengedi a felfüggesztést. A közigazgatási hatóság elé tartozó kérdés esetében akkor is felfüggesztheti a bíróság a tárgyalást, ha a közigazgatási eljárás még nincs folyamatban, de a közigazgatási eljárás megindítására határidőt tűzhet.

Sommás visszahelyezési per bűntető eljárás befejezéséig nem függeszthető fel: 578. §. V. ö. a 83., 181., 391., 459., 465—471., 491., 578., 690., 693. §-t és a Ppé. 72. §. 1895: XXXVII. t.-c. 54., 58. §§.

A Csehszlovákiában lakókkal szemben fennálló követelések és tartozások iránt folyamatba tett perek felfüggesztésére

vonatkozó 3600/1924. M. E. számú rendelet nem nyer alkalmazást, ha az eladó alperes a teljesítést csak 1919. február hó 26. után tagadta meg és így a kereseti foglaló visszaadása iránti igény 1919. február hó 26-án még fenn nem állott. (P. VII. 1163/1925. Pdt. XI. 16.)

Csehszolvákiához átcsatolt területen lévő r. t. magyarországi fiókja ellen indított kereset a 3600/1924. M. E. sz. rendelet alá esik. (P. VII. 6769/1925. Pdt. XI. 85.)

A Pp. 234. §-a a felülvizsgálati eljárásban a fellebbezési bíróság ítéletének feloldása nélkül is alkalmazható. (P. I. 7187/1927. Pdt. XIV. 66.)

A pernek a felfüggesztés kimondásakor kell folyamatban lenni. (K. 1905. nov. 18. H. 35. Dt. IV. f. III. K. 237. sz. 323. l.)

Más polgári per. A perbeli további eljárás nem ugyanazon felek közt, nem ugyanazon jog érvényesítése iránt indított per esetében is felfüggeszthető. (B. 98. febr. 24. I. H. 6. T. H. 337.)

A §. megengedi a felfüggesztést bármely már megindított, tudniillik a felfüggesztő határozat hozatalakor folyamatban levő per alapján, arra való tekintet nélkül, hogy előbb indult-e a másik pernél. (B. 1909. március 18. H. 4. sz. T. XIII. 355.)

A királyi Kúria döntése s illetve a felek közt folyamatban levő rendes pernek más módon jogérvényes befejezése előtt a legfőbb bíráskodás tekintetében korlátoltabb hatáskörrel biró kir. ítélőtábla a jogvitának legfőbb fokú eldöntésébe nem bocsátkozhatik. (B. 1909. márc. 16. 1908. G. 775. sz. T. XIII. 251.)

Folyamatban lévő per tárgyalása más polgári peres eljárás jogerejű befejezéséig csak abban az esetben függeszthető fel, ha a különböző perek közt oly összefüggés van, hogy bizonyos körülményeknek az egyik perben megállapítása a másik per eldöntésére is befolyást gyakorol. (B. 1909. jan. 5. 1908. H. 55. sz. T. XIII. 276.)

Világos és kétségtelen követelés iránt indított per felfüggesztésének a miatt, mivel az alperes valamely kétes ellenkövetelése iránt korábban pert indított, mely jogerősen eldöntve nincs, rendszerint nem lehet helye. (B. 1907. ápr. 11. T. XI. 310.)

Az eljárás felfüggesztésére okul nem szolgálhat az alapul szolgáló ügyletnek hatálytalanítása iránt indított per folyamatban léte. (K. 95. szept. 19. II. H. 10. F. l. 26.)

Ujított pernek folyamatba léte nem perrendszerű ok (Pp. 234.) az alapperbeli jogerős ítélettel elbirált jogviszony alapján teljesítése iránt indított per felfüggesztésére: a Pp. 572. §-a pedig csak az alapperbeli ítélet végrehajtásának a felfüggesztésére vonatkozik, amely kérdésben a döntés az újított per bíróságának a hatáskörébe tartozik. (K. VI. 5045/1925. J. H. I. 3. sz.).

A peres eljárásnak felfüggesztése azon az alapon, hogy az ugyanazon felek között külön-külön bíróságok előtt folyamat-

ban levő külön perek egyikében a kir. Kúria van végső döntésre hivatva. (B. 900. jún. 25. II. G. 109/99. T. IV. 159.)

Nincs helye annak, hogy az ideiglenes nőtartás iránti per a válóper befejezéséig felfüggesztessék. (K. 1901. júl. 4. I. H. 30. F. VI. 598.)

Az ideiglenes nőtartás iránti per fel nem függeszthető annak a pernek eldöntéséig, amelyet a férj a neje által a különválás után szült gyermek törvénytelennek kimondása iránt indított. (K. 1900. szept. 7. I. G. 275. F. IV. 24.)

Az örökhagyó hitelezőjének követelése iránti per felfüggesztésének nincs helye az örökség minősége és mennyisége iránt folyamatban levő másik per eldöntéséig. (K. 1903. jún. 13. I. H. 17. F. VIII. 407.); örökösödési per befejeztéig felfüggesztés a Kúria által. (K. 1906. jan. 17. I. G. 394/1905. F. XI. 2351. szám.)

A szerződésszegésből származó igények érvényesíthetők anélkül, hogy előbb a szerződést más perben kellene érvényesíteni. (Gy. 1904. okt. 27. G. II. 65. T. IX. 390.)

Az a körülmény, hogy az alperes a szerződésileg kikötött követelés megfizetése iránti per megindítása után felperes ellen a követelés erejéig az alperes ingatlanára bekebelezett zálogjog törlése iránti pert tett folyamatba, az előző per érdemi eldöntésére mi jogi jelentőséggel sem bir, következésképen ez a per a későbbi per befejezéséig fel nem függeszthető. (K. 905. máj. 9. I. G. 769. F. X. 335.)

A bérbeadó által a bérlő ellen a bérösszeg iránt indított sommás kereset felfüggesztésére nem szolgálhat okul, hogy a bérlő a bérbeadó ellen ugyancsak ezen szerződésből kifolyólag rendes úton számadási pert tett folyamatba. (K. 1905. márc. 3. I. H. 4. F. X. 266.)

Az igényper a felperes és a végrehajtást szenvedő között folyamatban lévő hasontárgyú per befejezéséig fel nem függeszthető. (1914. H. 26. Pdt. I. 10.)

A tanú hadbavonulása az eljárás felfüggesztésének alapjául nem szolgálhat. (Bpesti tábla P. IV. 6901/1915. Pdt. I. 349.)

Per felfüggesztése a kir. ítélőtábla mint felülvizsgálati bíróság által azon az alapon, hogy a másik perben a Kúria fogja ugyanazt a tény- és jogkérdést eldönteni. (Bpesti tábla 1914. dec. 29. 1914. G. 1011. Pdt. I. 103.)

A haszonbérlő hadbavonulása folytán az ingatlan visszaadását az 1019/1915. M. E. sz. rendelet értelmében elrendelő közigazgatási határozat hatálytalanítása iránti per nem függeszthető fel abból az okból, hogy a felek között a haszonbérleti viszony megszűntetése iránti per is folyamatban van. (P. II. 8424. Pdt. I. 411.)

A tartási per nem függeszthető fel azért, mert a felperes egy másik per eredményes befejezése esetében vagyonhoz jut. (P. II. 5488/1915. Pdt. II. 88.)

A Pp. 232. §-a szerinti elkülönítés a Pp. 234. §-a szerinti felfüggesztéssel összekapcsolható. Felfüggesztendő a tárgyalás, ha az alperes marasztalása egy másik alperes ellen indított kereset elutasításától függ. (Nagyváradi tábla P. I. 66/1916. Pdt. II. 145.)

Ha a haszonbérbeadó a haszonbérkövetelést egy harmadik személlyel szemben fennálló tartozásának fedezetére feltétlenül és minden megszorítás nélkül ezen harmadik személyre engedményezte, akkor az engedményezettnek nem áll jogi érdekében azt kutatni, hogy az engedményesnek az engedményező elleni követelése letörlesztetett-e? Az utóbbi kérdést eldöntő per befejezéséig tehát az engedményezett követelés behajtása iránti per fel nem függeszthető. (1914. G. 130. Pdt. I. 8.)

Ingatlan birtoka iránti perben, ha a kereseti ingatlan tulajdonjogára vonatkozó kérdés jogerős ítélettel már el van döntve, egymagában az a körülmény, hogy ez az ítélet perújítási keresettel meg van támadva, nem szolgálhat alapul az eljárás felfüggesztésére. (P. II. 3420/1920. Pdt. VI. 81.)

Az a körülmény, hogy a perköltségbiztosíték alól mentesítő viszonosság szabályozása kérdésében a diplomáciai tárgyalások (Lengyelországgal) folyamatban vannak, sem a pergátló kifogás (180. §. 8. p.) elvetésére, sem a tárgyalás felfüggesztésére alapul nem szolgálhat. (P. IV. 4048/1921. Pdt. VII. 116.)

A trianoni békeszerződés folytán kibocsátott 9590/1922. M. E. sz. rendelet alapján csak az oly bírói eljárást kell felfüggeszteni, amely az előtt a bíróság előtt, amelynél folyamatba tétetett, a fennálló jogszabályok szerint megindítható, illetve a per megalapítható. (P. IV. 3016/1925. Pdt. XI. 10. sub II.)

Büntető eljárás. V. ö. a magánjogi igénynek bűnvádi perben érvényesítésére nézve az 1896: XXXIII. t.-c. 5—7. és 486—493. §-ait.

Az olyan büntetőbírósági határozat, amelynek hatálya a perben álló félre ki nem terjed, a polgári peres eljárásnak felfüggesztésére nem lehet alkalmas. (K. 96. jan. 9. I. G. 111/95. F. I. 713.)

Az okiratra alapított kereseti jognak megbírálássa, ha az okirat valódisága a perben tagadva lett, nincs függővé téve az okirat hamissága iránt a büntető eljárás megindításától, következőleg e miatt a polgári eljárás felfüggesztésének sem lehet helye. (K. 97. máj. 6. I. H. 16. F. II. 361.)

Az ügy a polgári eljárás felfüggesztése mellett a büntető bírósághoz csak akkor tehető át, ha a jegyzőkönyv és az ítélet tartalma szerint merülnek fel a büntetendő cselekménynek olyan jelenségei, melyek a bűnvádi eljárás folyamatba tételére alapul szolgálhatnak. (B. 96. ápr. 24. II. G. 23. T. I. 105.)

Habár mind a két fél ellentétes vallomására esküt tett, a per eldöntése a hamis tanuzás bűncselekményének büntető úton

leendő előzetes kihirdetésétől nem tehető függővé. (K. 99. jan. 26. I. G. 498/98. F. IV. 287.)

Amikor olyan cselekményről van szó, amelyre nézve a bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára tehető folyamatba, annak nincs törvényszerű akadálya, hogy a tényállás polgári bíróság által megállapíttassék és a polgári bíró döntse el azt, hogy fennforognak-e olyan körülmények, amelyek a büntetendő cselekmény tényállásának a megállapítására alkalmasak. (K. 960/924. Grill Dt. 1925.)

Ha a felperes jogerős büntető ítélettel és a bűnügyben ki nem hallgatott újabb tanúkkal kívánja bizonyítani az általa megajándékozott alperes durva hálátlanságát, nincs helye annak, hogy a bűnügyben kihallgatott tanúk ellen hamis tanúzás miatt indított bűnvádi eljárás befejezéséig felfüggesztessék. (Temesvári tábla 98/1914. Pdt. I. 9.)

A hadsereg részére szállított árú vételára iránti per tárgyalását, a hadviselés érdekei ellen elkövetett bűncselekmény miatt megindított büntető eljárás befejezéséig fel kell függeszteni, mert ha a büntetőbíróság a felperes terhére rótt büntetendő cselekmény fennforgását megálapítja, úgy a perben nem a kereskedelmi törvény, és az általános magánjog szabályait, hanem az 1915: XIX. t.-c. 3. fejezetében foglalt különleges jogszabályokat kell alkalmazni. (Bpesti tábla P. I. 5418/1916. Pdt. III. 55.)

Közigazgatási eljárás. A per tárgyalásának a felülvizsgálati bíróság által felfüggesztése addig, míg az ingatlant terhelő kegyúri kötelezettség létezése felett a közigazgatási hatóság dönt, a közigazgatási eljárásnak záros határidőben megindítására irányuló utasítás mellett. (B. 98. jún. 23. I. G. 107. T. III. 1.)

Mindaddig, amig a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozó az a kérdés nem nyer végleges eldöntést, hogy a felperesek mint telekkönyvi tulajdonosok által dologjogi címen igényelt útterület az 1890: I. t.-c. 1. §., illetőleg az 1894: XII. t.-c. 36. §. körülírt közút, illetve mezei dűlőútak sorába nem tartozik, a polgári peres eljárás nem folytatható és az ügy érdemét eldöntő ítélet nem hozható. (K. 1925. nov. 12. P. I. 6359/1924. sz. Ptt. 1926.)

A 234. §. alapján nincs helye az eljárás felfüggesztésének a békeszerződés értelmében eljáró jóvátételi bizottság határozatának megvárása céljából. (B. 3867/920. Ptt. I. 224.)

A per tárgyalásának felfüggesztése.

235. §. ***Ha a per eldöntése egészben vagy részben házasság érvényességétől vagy érvénytelenségétől, létezésétől vagy nem létezésétől vagy gyermek törvényességétől***

függ, és ez iránt olyan per van folyamatban, amelyben hozandó határozat mindenkivel szemben hatályos: a bíróság a tárgyalást ennek a pernek jogérvényes befejezéséig felfüggeszteni köteles.

Ha a per eldöntése egészben vagy részben valamely házasság semmisségétől függ és ez a semmisség csak semmisségi keresettel érvényesíthető: a bíróság a semmisségi per megindítására határidőt tűz, amelynek sikertelen eltelte után a felfüggesztett tárgyalást folytatni köteles.

Kivételt állapít meg a 234. §. intézkedése alól a 235. §., amennyiben ennek a §-nak esetében nem belátása szerint határoz a felfüggesztés kérdésében a bíróság, hanem az eljárást felfüggeszteni köteles. A házasság érvényessége vagy érvénytelensége felett a házasság megszűnése előtt, az erre rendelt külön eljárásban hozott határozat a kérdést mindenkivel szemben jogerősen eldönti. (1894: XXX. t.-c. 50. §.) Ugyanezen szempont alá esik a házasság létezésének vagy nem létezésének és a gyermek törvényességének kérdése is. Ezért vette fel a Pp. azt a rendelkezést, hogy abban az esetben, ha a per eldöntése az említett körülményektől függ, a bíróság a tárgyalást felfüggeszteni köteles annak a pernek a jogerős eldöntéséig, amely ezek iránt a kérdések iránt folyamatban van. A felfüggesztésnek azonban csak akkor lehet helye, ha a per már folyamatban van, mert a polgári per nemcsak a házasfelek, hanem más személyek között is folyhatik, de a házasfeleknek sem lehet a házassági per megindítását — a második bekezdés esetének kivételével — meghagyni.

Minthogy a házasság megszűnése előtt a házasság semmissége felől csak az erre rendelt külön eljárásban lehet határozni és minthogy a semmisségi pert bárki, akinek a házasság semmisségétől jogi érdeke függ — tehát a perben álló fél is — megindíthatja, a 235. §. második bekezdése a házasság semmissége tekintetében még tovább megy és a tárgyalás felfüggesztése mellett a semmisségi per megindítására határidő tüzését rendeli el. Magától érthető, hogy a felfüggesztésnek és határidő kitűzésének csak akkor lesz helye, ha a házasság semmisségére nézve a perben elegendő adatot szolgáltattak úgy, hogy a bíróság meggyőződése szerint a semmisség megállapíthatónak mutatkozik.

Házasság érvénytelensége: 1894: XXXI. t.-c. 41., 44., 45., 51—55. §§.; nem létező házasság: 1894: XXXI. t.-c. 30. §. Pp. 686. §.; gyermek törvényességének megtámadása: Pp. 696. s köv. §§.; határozat hatálya mindenkivel szemben: 1894: XXXI. t.-c. 50., 70., 71. §§. Pp. 686. §.; Ppé. 94. §.; házasság semmissége: 1894: XXXI. t.-c. 41., 44., 45., 46., 47., 49., 62., 73. §§.

236. §. *A felfüggesztést elrendelő, valamint a felfüggesztés megszüntetését megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak van helye.*

A bíróság az elkülönítés, egyesítés vagy felfüggesztés tárgyában hozott határozatát hivatalból is megszüntetheti.

Minthogy a felfüggesztés v. a felfüggesztés megtagadása iránti kérelem a per befejezésének késleltetésével jár és ha kellő ok nélkül történik, a felek sérelmére válhatik, e határozatok ellen a 236. §. felfolyamodást enged, a 232—235. §-ok alapján hozott többi végzés ellen azonban az 549. §. általános rendelkezésénél fogva felfolyamodásnak nincs helye.

A tárgyalás felfüggesztését mellőző fellebbezési bírósági határozat ellen emelt felülvizsgálati panasz csak akkor vezethet sikerre, ha a pereknek vitatott összefüggése az illető per érdemleges megbirálhatását kizárja. (B. 97. okt. 22. I. G. 191. T. II. 52.)

A tárgyalás felfüggesztése iránti kérelmet elutasító másodbírósági végzés ellen a Pp. 236. és 551. §-ai értelmében felfolyamodásnak helye nincs. (P. II. 8293/1915. Pdt. II. 373.)

Felfüggesztést mellőző végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. (P. 3800. és Psz. 376/1924. Pdt. IX. 123. sub III.)

A tárgyalás bezárása.

237. §. *Ha az ügy vagy külön eldöntésre alkalmas valamely kérdés a bíróság nézete szerint a határozathozatalra megérett, az elnök a tárgyalást bezárja.*

A bíróság a bezárt tárgyalást a határozat kihirdetése előtt újból megnyithatja.

A tárgyalás berekesztése után, a határozat kihirdetésére kitűzött határnap előtt nem köteles a bíróság a tárgyalást az egyik fél kérelmére újból megnyitni. (P. II. 6449/1923. Pdt. IX. 106.)

A határnap elnapolása s a tárgyalás elhalasztása.

238. §. *A határnap az ügy kikiáltása előtt bármelyik fél kérelmére elnapolható, ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy a határnapon való megjelenésben fontos ok gátolja és ha az ellenfél az elnapolásról még idejekorán értesíthető.*

Az elnapolási kérelem felett az elnök az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat.

Ismételt elnapolást csak a bíróság és csak az ellenfél meghallgatása után engedélyezhet.

Jegyzet A 238. §. esetében meghallgatás: 254. §.

Tárgyalás elhalasztása: 75., 110., 111., 191., 203., 205., 211., 213., 221., 303., 357., 443., 491., 741. §§.

239. §. *A bíróság a tárgyalást az ügy kikiáltása után a törvényben meghatározott eseteken kívül fontos okból bármelyik fél kérelmére elhalaszthatja.*

A halasztási kérelem felől az ellenfél, ha jelen van, meghallgatandó.

Te. 16. §. A Pp. 239. §-át a következő rendelkezések egészítik ki :

Ha a határnapon a bíróság idézésére tanú vagy szakértő megjelent, a bíróság a tárgyalást a tanú kihallgatása, illetőleg a szakértő meghallgatása előtt nem halasztható el, ha pedig a tárgyalást a bíró akadályoztatása miatt el kell napolni, a tanút vagy a szakértőt más bíró, önálló működési körrel felruházott bírósági titkár vagy jegyző hallgatja ki, illetőleg hallgatja meg.

Mi. a Te. 16. §-ához. A Pp. 280. §-a értelmében a bizonyítás felvétele a kellően értesített felek távollétében is a lehetőség szerint foganatosítandó. A törvény ezzel el kívánja érni azt, hogy ha a tanút vagy a szakértőt a bíróság megidézte, akkor azt a lehetőség szerint hallgassa is ki, illetőleg hallgassa meg, és ne okozzon újabb idézésekkel a tanúnak vagy a szakértőnek újabb megterhelést és költséget. A gyakorlatban mégis megtörténik, hogy a rendkívül elfoglalt bíró a tárgyalást, valamint a tanúk kihallgatását, illetőleg a szakértők meghallgatását hivatalból elhalasztja. Ez helytelen, mert a bíró munkaideje nincs korlátozva; amíg megidézett tanú vagy szakértő van, addig a bíró munkanapját nem fejezheti be. Ezt kívánja elérni a Te., amikor olykép rendelkezik, hogy a határnapon a bíróság idézésére megjelent tanú kihallgatása vagy a megjelent szakértő meghallgatása előtt a tárgyalást nem lehet elhalasztani, hanem a kihallgatást vagy meghallgatást föltétlenül foganatosítani kell. Megtörténhetik az is, hogy a bíró akadályoztatása, pl. betegsége következtében a tárgyalást el kell napolni anélkül, hogy a megidézett tanút vagy szakértőt erről előzetesen értesítették. Ily esetben is azt rendeli a törvényjavaslat, hogy a tanút vagy szakértőt más bíró, esetleg önálló működési körrel felruházott bírósági titkár vagy jegyző hallgassa ki, illetőleg hallgassa meg.

Igaz ugyan, hogy a közvetlenség elve ilykép némi kárt szenved, de a Te. ennél fontosabbnak találja azt, hogy a tanút vagy a szakértőt újabb idézéssel ne terheljék.

240. §. *A felek a tárgyalás előtt legkésőbb nyolc nappal a bíróságnál bejelentett közös megegyezéssel a tárgyalást elnapolhatják. Ezen az eseten kivül az ellenfél beleegyezése az elnapolásnak és az elhalasztásnak a 238. és a 239. §-ban megjelölt törvényes feltételeit nem pótolja.*

241. §. *A bíróság a határnap elnapolását és a tárgyalásnak vagy folytatásának elhalasztását hivatalból csak akkor rendelheti el, ha a tárgyalás megtartását vagy folytatását másnemű halaszthatatlan hivatalos tennivaló vagy egyéb fontos ok gátolja.*

A szóbeli eljárásban a halasztás hátrányai fokozottak. A 240. §. a felek közös megegyezésével, a 241. §. pedig a hivatalból való halasztásokat akarja korlátozni, mert a régebbi jogunk szerint megengedett korlátlan halaszthatás igen nagy hátrányokkal jár, amennyiben a bíróság nem képes munkáját egyenletesen beosztani; megtörténik ma is fellebbezési bíróságainknál nem egyszer, hogy a kitűzött 6—8 ügy közül hármat-négyet elhalasztanak a felek, úgy hogy a bíróságnak már a kora délelőtti órákban nincs munkája. Felette hátrányos következménye a halasztásnak a szóbeliség mellett az is, hogy a korábbi tárgyalás eredménye a bírák emlékezetében elmosódik, továbbá, hogy a bírák gyakori halasztások mellett a szóbeli tárgyalásokra olyannyira szükséges előkészület iránt közönyösökké válnak. Nem kisebb az a hátrány sem, amely a halasztásokból a felekre származik. Nemcsak évekig huzódhatik el a perük, hanem a sok megjelenéssel járó költség is méltánytalanul sujtja őket.

Hogy az elnapolás vagy a halasztás kérdésében hozott határozat ellen fellebbvitelnek nincs helye, az az 549. §. általános szabályából nyilvánvaló.

A tárgyalás ismétlése.

242. §. *Elnapolás vagy elhalasztás esetében az elnök egyidejüleg kitüzi az új határnapot.*

Ha az új határnapon a bíróság más tagokból alakul — és a szükséghez képest ezen az eseten kivül is — a tárgyalás ismétlendő. A korábbi tárgyalás eredménye,

amennyiben az iratokból vagy egyébként — azonban bizonyítás felvétele nélkül — megállapítható, ebben az esetben is megtartja érvényességét.

Ha a felek előadása a korábbi tárgyalásnak az iratokból vagy egyébként megállapítható eredményétől eltér, az elnök az előadás kiigazításáról gondoskodik és szükség esetében az iratokat a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel fel is olvastathatja.

Iratok nélkül megállapítható a korábbi tárgyalás eredménye, pl. a bírák magánfeljegyzése vagy a felek meghallgatása alapján, — a jkv. tartalmát hivatalból kell figyelembe venni, 220. §. — E §. alkalmazása bíróváltozás esetében: 392. §. Elnök: 57. §.

A fellebbező félnek az a perbeli jogcselekménye, mely szerint írásbeli felebbezési kérelmét a fellebbezési bíróság előtt tartott első érdemleges tárgyaláson szóval előadta, a S. E. 107. §. második bekezdése s a 162. §. negyedik bekezdése értelmében megtartja hatályát a részben változott bírói tagokból alakult és a fellebbező fél részvétele nélkül megtartott második (folytatólagos) fellebbezési tárgyaláson is. (Bpesti kir. tábla 1915. febr. 17. 1914. G. 1192. Pdt. I. 203., 134.)

A közvetlenség elvének megsértéséről nem lehet szó, ha a bíróváltozás után tartott tárgyalásról felvett jegyzőkönyv nem tartalmazza ugyan azt, hogy az eljárt bíró az első érdemleges tárgyalást a felekkel megismételte, azonban az ítéleti ténymegállapítás alapjául szolgáló egész tanúbizonyítást a második tárgyaláson az a bíró vette fel, aki az ítéletet is meghozta, sőt e bíró előtt az egyik fél további bizonyításfelvételt kért és a felek tárgyaltak. (Marosvásárhelyi tábla 149. 338. sz. Pdt. I. 316.)

Tanácsváltozás esetében a tőzsdebíróság a Pp. 242. és 392. §-a értelmében szabályszerűen megalakítottnak nem tekinthető, ha a tárgyalás nem ismételtetett. Az az eljárás, hogy az új tanácstaggal „az előző tárgyalás eredményét megismertetik", a tárgyalás ismétlését nem pótolja. (P. II. 5801/1915. Pdt. I. 317.)

A tárgyalási jegyzőkönyv.

243. §. *A tárgyalásról jegyzőkönyvet kell készíteni. (440. §.).*

Ppn. 6. §. *A tárgyalásnál a lehetőséghez képest jegyzőkönyvvezetőt kell alkalmazni. A jegyzőkönyvvezető alkalmazását nem lehet mellőzni a fellebbezés és a felülvizsgálati kérelem szóbeli tárgyalásán.*

243. §. 3. bek. *A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell:*

1. a bíróság megjelölését és a tárgyalás helyét és idejét;

2. a bírák, esetleg a jegyzőkönyvvezető és a tolmács megnevezését;

3 a megjelent felek és képviselők nevét és perbeli állását;

4. az ügy megjelölését;

5. annak a megemlítését, hogy a tárgyalást nyilvánosan tartották, vagy hogy a nyilvánosság ki volt zárva.

243. §. 4. bek. *A több határnapon folytatott tárgyalásról egy jegyzőkönyvet lehet készíteni. Ebben az esetben az 1—5. pontokban megjelölt körülményeket csak annyiban kell ismételni, amennyiben az új tárgyaláson módosulnak.*

244. §. *A tárgyalás menetét a jegyzőkönyvben csak általánosságban kell feltüntetni.*

A jegyzőkönyvbe való felvétellel vagy a jegyzőkönyvhöz mellékelt és benne felhivott irattal különösen tanusitandók:

1. az elismerés, a lemondás és az egyesség, amely által a peres ügy egészben vagy részben elintéztetik, valamint a feleknek a 231. §. utolsó bekezdése szerint létrejött megállapodása;

2. azok a kérelmek és nyilatkozatok, amelyeknek jegyzőkönyvbe vételét a törvény megszabja;

3. a per bírósága előtt felvett bizonyitás eredménye, nevezetesen a tanuk vallomása, a szakértők véleménye, az eskü alatt kihallgatott felek nyilatkozatai, a felek megállapodása az esküre nézve (377. §.) és az eskü letétele vagy megtagadása, valamint a szemle eredménye;

4. az itéletek, a szóbeli tárgyalás alapján hozott végzések és kihirdetésük.

A szakértőknek külön irásba foglalt véleményét, valamint a bizonyitás felvételéről és a felek személyes megkérdezéséről szóló külön jegyzőkönyveket a tárgyalási jegyzőkönyvhöz kell mellékelni.

Mi. A jegyzőkönyv tartalmának a 243. és a 244. §-ban meghatározott kellékei mind a törvényszék, mind a járásbíróság előtt felvett jegyzőkönyvekre irányadók. A 244. §. utolsó bekezdése főleg a kiküldött, vagy a megkeresett bíró előtt felvett jegyzőkönyvekre vonatkozik.

A per tényállásának jegyzőkönyvbe vétele a társasbíróság előtt már csak azért sem kívánható meg, mert ez felette időrabló volna. A társasbíró előtt, ahol a tényállás megállapítására az elsőbbségi iratokon kívül az előkészítő iratok is felhasználhatók és ahol a tényállást az ítéletben három bíró konstatálja, a jegyzőkönyvvezetés nem is szükséges annyira, mint az egyesbíró előtt. Ezért a társasbírósági jegyzőkönyvnek a 243. és a 244. §-ban előadottakon felül nincs kötelező tartalma.

Ppn. Mi. A 243. §. 2. bek. helyébe az igazságügyi bizottság vette fel a Ppn. 6. §-át, „amely az eljárás egyszerűsítéséhez lényegesen hozzájárul, nevezetesen megszünteti a törvényszéki eljárásban megállapított jegyzőkönyvvezetési kényszert".

Jegyzet. Törvény szabja meg pl. a járásbírósági eljárásban a határnapon előadott keresetnek a keresetlevéltől eltérésének (178. §. utolsó bek.), az ellenkérelemnek (185. §.), idegen kifejezés magyar fordításának (229. §.), a fellebbezési kérelemnek és ellenkérelemnek (492. §.), a jkv. felolvasásának (247. §.) jegyzőkönyvbe vételét. V. ö. még a 214., 215., 223., 245., 248., 251., 258., 259., 263., 309., 443., 445., 482., 673. §§-t.

Külön jegyzőkönyv: 214., 215. §.

Jegyzőkönyv a kiküldött vagy megkeresett bíró előtti eljárásról: 251. §., (az előkészítő eljárásról: 258. §.), a fellebbezési tárgyalásról: 284. §., felülv. tárgyalásról 547. §., a házassági perben: 661., 673., 679. §§., a többi státusperben: 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§., a választott bírósági eljárásban: 776. §.

Az alperes meg nem jelenése alapján hozott ítélet esetében jkv. mellőzése: 441. §.

Ugyanabban a polgári ügyben tartott több tárgyalásról rendszerint csak egy jegyzőkönyvet kell készíteni, még pedig oly módon, hogy az első alkalommal megkezdett jegyzőkönyvbe a következő folytatólagosan irassék be. A jegyzőkönyvnek csak egy sorszáma lesz.

Ugyanígy kell készítenie a jegyzőkönyvet a megkeresett vagy kiküldött bírónak is.

A folytatólagos tárgyalásról akkor kell új sorszám alatt külön jegyzőkönyvet készíteni, ha a bíróság a meglévő jegyzőkönyv sorszáma alatt kiadmányozásra került határozatot hozott.

Az egynél több ívre terjedő jegyzőkönyvet össze kell varrni. (Jüsz. 164. §. Tüsz. 135. §.)

Jegyzőkönyvbe nem vett elismerés nem irányadó. (Sz. 1907. dec. 20. G. 298. sz. T. XII. 764.)

A fellebbezés szóbeli tárgyalásáról kelt jegyzőkönyv szabálytalan akkor, ha abban az ellenkérelem tartalmának kitűntetése nélkül a fellebbezési ellenkérelemnek előterjesztése csupán meg van említve. (B. 96. szept. 4. II. G. 49. T. I. 132.)

245. §. *A törvényszéki eljárásban a félnek jogában áll olyan kérelmeket és ténybeli előadásokat (221. §.), amelyek az előkészítő iratokban nincsenek előadva, vagy tartalmuktól eltérnek, a tárgyalás folyamán a jegyzőkönyvhöz melléklendő irattal megállapittatni. A bíróság az irat helyességét ellenőrizi és a meg nem felelő irat csatolását megtagadhatja.*

Az elnök hivatalból is elrendelheti, hogy a tárgyaláson előterjesztett, az ügy eldöntésére vagy az eljárás menetére jelentőséggel biró kérelmek és módositásaik, továbbá beismerések és más lényeges nyilatkozatok, valamint az, hogy a fél az ellenfél tényállitására vagy okiratára a bíróság felszólitása után sem nyilatkozott, közvetlenül a jegyzőkönyvbe vétessenek fel.

A fél kérelmére meg kell a jegyzőkönyvben állapitani, hogy az előkészitő iratban foglalt ténybeli előadásait a szóbeli tárgyaláson változatlanul, vagy az első és második bekezdés értelmében megállapitott módositásokkal előadta.

E szabályok a fellebbezési tárgyalás jkvére is állanak: 484. §.

Az, hogy az eskü alatt kihallgatott féltől az eskü kivételének megtörténte a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvétessék, kötelezőleg nincs előírva, elég az, ha az eskünek megtörténte az itéletben van tényként megállapítva. (K. 99. jan. 26. I. G. 498/98. F. IV. 287.)

A jegyzőkönyvhöz csatolandó külön irat. Az a peres fél, akinek tényállításait és eme tényállításokra alkalmaztatni kivánt bizonyitékait a fellebbezési bíróság a tárgyalási jegyzőkönyvekben felvenni nem akarja, a jegyzőkönyvhöz melléklendő irattal tartozik megállapitani, hogy mily ténybeli nyilatkozatot tett és hogy ezt mivel akarja bizonyitani. (B. 99. dec. 6. I. G. 380. T. IV. 205.)

A fellebbezési bíróságnak szabad mérlegelésére van bizva az, vajjon a peres félnek valamely új ténykörülményre vonat-

kozó állítását vagy nyilatkozatát a jegyzőkönyvbe bevegye-e, vagy a jegyzőkönyvhöz melléklendő irattal való megállapítását megengedje, vagy mellőzze. (Gy. 96. dec. 3. G. II. 53. T. II. 423.)

A §-nak meg nem felelő irat melléklése megtagadható. (K. 1905. jan. 18. I. G. 702/904. Grill Dt. 1907. 204.)

Visszautasítandó az a külön irat, mely nemcsak tényállításokat és ténybeli nyilatkozatokat, hanem túlnyomó részben jogi fejtegetéseket tartalmaz. (Bpesti tábla 4082/1913. Pdt. II. 89.)

A Pp. 245. §-a értelmében csakis szóbeli előadásokat lehet különirattal megrögzíteni. A különirat visszautasítása miatt nyomban fel kell szólalni. (Pdt. IX. 90.)

Amiatt, hogy a fellebbezési tárgyaláson a tanúbizonyítást kellőleg nem ismertették, s az ellenfél egyoldalú ismertetése alapján hozta a fellebbezési bíróság az ítéletét, azonnal fel kell szólalni. A bíróság nem köteles a feleket az új bizonyítékoknak külön iratban való előterjesztésére utasítani. (P. II. 6474/1923. Pdt. X. 84. sub I.—II.)

246. §. *A járásbirósági eljárásban a tárgyaláson előterjesztett kérelmeket, amelyek az ügy eldöntésére vagy az eljárás menetére jelentősek és módosításaikat hivatalból jegyzőkönyvbe kell venni. Szintén hivatalból jegyzőkönyvbe veendők a feleknek az ügy eldöntésére vagy az eljárás menetére nézve lényeges tényállításai és az ellenfélnek valóságukra vagy valótlanságukra tett nyilatkozatai, a felajánlott bizonyítékokra való hivatkozással, tekintet nélkül a felek szóváltásainak sorrendjére, lehető rövid szövegezéssel.*

Ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy a bíróság határozatában a felek szóbeli előadásából és a bizonyítás felvételéből kiderült olyan körülményre is hivatkozhassék, amely a tárgyalási jegyzőkönyvbe nincs felvéve.

Mi. Minthogy a járásbíróság előtt a tárgyalás nincs előkészítve és egyes bíró ítél, itt a kötelező jegyzőkönyvezésnek célszerű tágabb tért engedni.

A Pp. azt a szabályt, hogy a bíróság az ítélet hozatalánál, a szóbeli tárgyalás eredményét akkor is figyelembe veheti, ha ez a jegyzőkönyvbe felvéve nincsen, e helyütt fejezi ki, mint oly szabályt, amely a jegyzőkönyvezés túltengésének és a szóbeli eljárás elfajulásának a megakadályozására szolgál.

247. §. *A jegyzőkönyv és mellékletei a felek előtt felolvasandók vagy megtekintés végett feltárandók. A jegyzőkönyvbe ennek megtörténtét fel kell venni.*

A jegyzőkönyv a felek megjegyzései alapján kiegészíthető és kiigazítható.

3. bek. helyett: Ppn. 7. §. 1. bek. *A jegyzőkönyvet a bíró — ha a törvényszék tanácsban határoz, az elnök — esetleg a jegyzőkönyvvezető és a tolmács, továbbá a felek is aláírják.*

Ppn. 7. §. 2. bek. *Ha a felek a jegyzőkönyv aláírását megtagadják, ezt a jegyzőkönyvben meg kell jegyezni.*

247. §. 5. bek. *A jegyzőkönyvben semmit sem szabad a sorok közé, fölé vagy alá írni. Ha szavakat kell törölni, a törlést úgy kell megtenni, hogy a szavak olvashatók maradjanak. Pótlásokat a jegyzőkönyv szélére vagy aljára kell írni és — ha lényegesek — külön kell aláírni.*

A Pp. a törvényszéki eljárásban nem kívánja meg, hogy a felek a jegyzőkönyvet aláírják. A Ppn. 7. §-a ezt megváltoztatta és a jkv. aláírását meghagyó rendelkezést vett fel, ellensúlyozásul annak, hogy a jegyzőkönyvvezető kötelező alkalmazását a törvényszéki eljárásban elejtette.

E §. alkalmazása a kiküldött v. megkeresett bíró előtti jkvre: 251. §. — Tanuvallomási jkv.: 309. §.

A jegyzőkönyv felolvasásának elmulasztása az ítélet feloldására csak akkor szolgál alapul, ha a tárgyalási jegyzőkönyv érdemleges tartalmának helyessége aggályos. (D. 357. 907. dec. 19. G. sz. T. XII. 333.)

A tárgyalás gyorsirói feljegyzése.

248. §. *A bíróság a fél kérelmére elrendelheti a szóbeli tárgyalásnak vagy egy részének gyorsirással való feljegyzését, ha a kérelmező fél a gyorsiró alkalmazásának költségét a kérelem előterjesztésekor a bíróságnál leteszi.*

A tárgyalást gyorsiró alkalmazása végett elhalasztani vagy elnapolni nem szabad.

Ha a bíróság a gyorsirói feljegyzést elrendelte, a

gyorsírót a kérelmező fél meghallgatásával az elnök rendeli ki.

A gyorsíró működésének megkezdése előtt esküt tesz arra, hogy a hallottakat hiven fogja feljegyezni és helyesen fogja közönséges irásba áttenni. A gyorsíróul alkalmazott birósági hivatalnok nem tesz ily esküt.

A közönséges irásba való áttételt a feljegyzés befejezésétől 48 óra alatt át kell adni az elnöknek, aki azt az iratokhoz csatolja.

Ha a gyorsírói feljegyzést nem valamennyi fél kérte, annak a költségét a kérelmező fél vagy felek viselik akkor is, ha a perköltségben az ellenfél van marasztalva.

A gyorsírói feljegyzést a bíróság csakis az itéleti tényállás kiigazításánál (408. §.) használhatja fel a körülményekhez képest.

Az e §. alapján hozott végzés vagy tett intézkedés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

A 6. bekezdés csak akkor alkalmazható, ha ily költség felmerül.

A gyorsírói feljegyzést a fél csak akkor érvényesítheti, ha egyúttal a tényállás kiigazítását kéri: 408. §.; kiigazítási eljárás nélkül, pl. felülv. kérelemmel nem lehet a gyorsírói feljegyzés alapján a tényállást megtámadni.

249. §. *A tárgyalásra megszabott alakszerűségek megtartása csak a tárgyalási jegyzőkönyvvel bizonyítható.*

250. §. *A tárgyalási jegyzőkönyvnek, valamint a kiküldött vagy megkeresett biró előtt a per folyamában felvett jegyzőkönyvnek és mellékleteinek tartalmát a perbiróság hivatalból figyelembe veszi.*

Mi. A 250. §. szerint a jegyzőkönyvben foglaltak akkor is figyelembe veendők, ha a felek azokra nem is hivatkoznak. Fontos ez különösen a folytatólagos tárgyalásokon (242. §.) és a fellebbviteli eljárásban. (497., 534. §§.)

Jegyzőkönyv a kiküldött vagy a megkeresett biró eljárásáról.

251. §. *helyett* Ppn. 8. §. *A kiküldött vagy a megkeresett biró előtti eljárásban a lehetőséghez képest jegyzőkönyvvezetőt kell alkalmazni. A jegyzőkönyvet ily eset-*

ben a 243. §. 1—4. pontjaiban említett kellékeken felül a végzett eljárást kimeritően kell tartalmaznia.

251. §. 2. bek. *A jegyzőkönyvet az eljárásban résztvevő személyek előtt fel kell olvasni és velük aláiratni, vagy aláirásuk hiányának okát a jegyzőkönyvben megjegyezni. Egyebekben ezekre a jegyzőkönyvekre a 247. §. alkalmazandó.*

A *Ppn.* a jegyzőkönyvvezető kötelező alkalmazását a kiküldött vagy a megkeresett bíró előtti eljárásban is elejtette. Tanúvallomási jkv. 309. §.

Az iratok megtekintése.

252. §. *A felek a tárgyalási jegyzőkönyvet, valamint mellékleteit és az ügyükre vonatkozó egyéb iratokat megtekinthetik és a bírói ügyviteli szabályokban megállapitott módon másolatot is vehetnek róluk.*

Harmadik személynek az iratok megtekintését és másolat vételét a felek beleegyezése nélkül a bíróság elnöke engedheti meg. Az engedély meg nem tagadható, ha a harmadik személy jogos érdekét valószinűvé teszi.

A határozatok tervezeteit és a bíróságnak ezek előkészitésére szerkesztett iratait, valamint a szavazásra vonatkozó iratokat a felek nem tekinthetik meg.

A második bekezdésben irt engedélyt nem a tanácselnök v. az eljáró bíró, hanem a társas bíróság elnöke v. a járásbíróság vezetője adja.

Az érdemleges tárgyalás szabályainak alkalmazása egyéb szóbeli tárgyalása.

253. §. *Az ebben a fejezetben foglalt szabályok azokban az esetekben is megfelelően alkalmazandók, amelyekben a törvény szerint szóbeli tárgyalásnak van helye, vagy amelyekben a törvényszék a feleket szóbeli tárgyalás útján hallgatja meg.*

Közbenszóló kérdésekben az ellenfél előkészitő iratot adni nem köteles.

Mi. Ezeknek a szabályoknak legnagyobb része, különösen a nyilvánosságra, az ülés rendjére, a tárgyalás vezetésére és

a jegyzőkönyvre vonatkozó rendelkezések másnemű tárgyalásokra, például a perfelvételi, az igazolás kérdésében stb. tartott tárgyalásra is alkalmazandók.

Szóbeli tárgyalás nélkül elintézhető kérelmek esetében meghallgatás alakja.

254. §. *Oly kérelmek felől, amelyek a törvény szerint az ellenfél meghallgatásával szóbeli tárgyalás nélkül elintézhetők, az elnök vagy az általa megbizott bíró az ellenfelet írásban vagy jegyzőkönyvileg hallgatja meg. Ha a bíróság ilyen esetben szóbeli tárgyalást talál szükségesnek, határnapot tüz és a feleket arra megidézi.*

Ha azokban az esetekben, amelyekben vaalmely kérelem a törvény szerint az ellenfél meghallgatása nélkül elintézhető, meghallgatás mutatkozik szükségesnek, az első bekezdés megfelelően alkalmazandó.

Mi. A Pp. értelmében rendszerint tárgyaláson kell az ellenfelet a fél kérelme felől meghallgatni. Vannak azonban egyes csekélyebb jelentőségü kérdések, „amelyekben a Pp. a dolog egyszerűsítése végett a félnek tárgyaláson kívüli meghallgatását, illetőleg a kérelemnek az ellenfél meghallgatásával, de tárgyaláson kívül történő elintézését megengedi, például a 65., 122., 238., 407., 472. §. eseteiben.

A Pp. egyes esetekben, például a 65., 122., 238. §§. eseteiben az ellenfél meghallgatását sem kívánja meg feltétlenül, hanem a bíróságra, illetőleg az elnökre bízza annak megítélését, hogy a meghallgatás szükséges-e és nem jár-e célt meghiusító késedelemmel. Ha mindazonáltal ily esetekben az ellenfél meghallgattatik, ez szintén a fenti módon történik.

V. ö. 557. §. Szóbeli tárgyalás kötelező: 87., 257., 282., 408., 409., 456., 774., 780. §§. Szóbeli tárgyalás mellőzhetése: 53., 68., 384., 407., 674. §§. Ppé. 18. §. Szóbeli tárgyalás kizárása: 17. §.

Hetedik fejezet.

Előkészítő eljárás számadási, vagyonelkülönítési és hasonló perekben.

Jegyzet. Az előkészítő eljárást tartalmazó 255—262. §-okat a Ppn. 9. §-a hatályon kívül helyezi a következő indokokból: Minthogy a javaslat szerint a kir. törvényszék polgári ügyekben elsőfokban mint egyes bíróság jár el, tárgytalanná válik a Pp. hetedik fejezetében szabályozott az az eljárás, amely szerint

számadási, vagyonelkülönítési s más hasonló viszonyokat tárgyazó perekben a tanács egyik tagja mint kiküldött bíró előtt előkészítő eljárás tartható.

Nyolcadik fejezet.

Bizonyítás.

263. §. *Olyan tényállításokat, amelyeket az ellenfél a szóbeli tárgyaláson beismert, bizonyítani nem szükséges.*

Ugyanez a hatálya van a kiküldött vagy a megkeresett bíró előtt történt és jegyzőkönyvbe vett beismerésnek is.

Jegyzet. A szóbeli tárgyaláson tett beismerés akkor is hatályos, ha nincs jkvbe véve. (263., 245., 246. §§.) Beismerés, nyilatkozat elmulasztásának jkvbe vétele: 215. §.

Beismerés, nyilatkozat elmulasztása házassági perben: 669., 679. §§.; a többi status perben: 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§.

A 276. §. alkalmazása okirat valódiságának kérdésében: 336. §. A rosszhiszemű tagadás bírsága: 222. §.

Az a kijelentés, mely szerint az alperes a kártérítési kötelezettséget nem teszi vitássá, nem tény beismerése, hanem jog (jogalap) elismerése. (K. 4230/1922. Ptt. IV. 89.)

A perben tett jogelismerés vissza nem vonható; hanem csak a magánjog szabályai szerint kényszer, tévedés és megtévesztés alapján támadható meg. (K. 4230/1922. Ptt. IV. 89.)

264. §. *A beismerés hatályosságára nincsen befolyással az, ha önálló, a beismert tényállítással nem ellenkező állítások vannak hozzákapcsolva.*

Mennyiben legyen valamely nyilatkozat, amely az ellenfél tényállításait módosítja, beismerésnek vagy tagadásnak tekintendő, az eset körülményei szerint a bíróság ítéli meg.

265. §. *A bíróság a körülmények szorgos méltatásával ítéli meg, hogy a perben tett beismerés visszavonással mennyiben veszti el hatályát.*

A beismerés hatályát veszti, ha az ellenfél a visszavonásba beleegyezik.

263—265. §§. A beismerés. Lényeges eljárási szabálytalan-

ság valamely ténynek hallgatag beismerés alapján megállapítása. (B. 97. okt. 21. I. G. 181. T. II. 487.)

A tárgyaláson tett beismerő nyilatkozattal szemben a tévedés bizonyítása s figyelembevétele nincs kizárva. (B. 97. jún. 4. II. G. 32. T. I. 434.)

Az ítéletben foglalt ama megállapítás ellenében, hogy a fél a tárgyaláson beismerést tett, annak tanukkal bizonyítása, hogy ilyen beismerés nem történt, nem engedhető meg. (B. 96. nov. 20. II. G. 77. T. I. 183.)

Az a kifogás, hogy a fél a bíróság ítélete szerint a tárgyaláson tett beismerést nem tette, akkor sem érvényesíthető, ha a tárgyalásról kelt jegyzőkönyvben a beismerés megtörténtének nincs nyoma. (B. 96. dec. 11. I. G. 218. T. I. 308.)

A bíróságon kívüli beismerés és az ezzel egy tekintet alá eső más perben vagy perenkívüli eljárásban, avagy a büntető bíróság előtt tett beismerés, mint bármely más bizonyítási adat, a bírói meggyőződésnek és ekként a szabad mérlegelésnek tárgyát képezi. (B. 901. szept. 6. I. G. 114. T. VI. 127. P. 901. szept. 20. G. 45., T. VI. 563.)

A ténybeli beismerés visszavonható és a bíróság szabadon mérlegeli, hogy visszavonása esetén az mennyiben veszíti el erejét. Ellenben a vitás jognak elismerése, mint rendelkezés jellegével biró oly jogi tény, mely magát az igényt állapítja meg, vissza nem vonható s annak hatálya csakis az akaratnyilvánítások érvénytelenségére nézve fennálló magánjogi elvek alapján támadható meg. (K. 96. okt. 7. I. G. 188. F. II. 27. Sz. 97. G. 40. T. III. 557.)

Jogerős bírói intézkedésnek érvényessége a felek elismerésétől feltételezve nem lévén, az azzal ellentétes beismerés jogelismerést nem is képezhet. (D. 900. február 8. 99. G. 128. T. IV. 315.)

Ha alperes a gyermektartási perben csak a kritikus időt megelőző közösülést ismeri be, ez nem beismerés, hanem tagadás. (Temesvári kir. tábla, Fs. 109/1914. Pdt. I. 12.)

A birtokrendező törvények alá tartozó jogviszonyokra vonatkozó kérdésekben nyomozó bírói eljárásnak van helye és épen azért a beismerést vagy valamely ingatlan jogi természetének elismerését a bíró nem veheti figyelembe, ha a beszerzett bizonyítékok, vagy a hivatalból megejtett nyomozás adatai mást derítenek ki. (16/1914. sub. III. Pt. Pdt. I. 244.)

Holtnaknyilvánítási eljárásban az ügygondnok beleegyezése hatálytalan. (5754/1914. III. pt. Pdt. I. 265.)

Ha a felperes a Pp. 27. §-ában szabályozott illetékesség megállapítása végett azt hozza fel, hogy alperesnek követelése van ellene, ez a bíróság előtti beismerés, mely az alperesi követelés fennállása kérdésében az ügy érdemére is kihat. (1114/1917. P. — Pdt. VI. 11.)

Azt a tényállást, amely szerint a kereset alapjául szolgáló ügylet büntetendő, vagy a jó erkölcsökbe ütköző cselekménynek minősül, a bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján hivatalból észleli. Az ellenkezőnek a beismerése nem joghatályos; az alperest támogató beavatkozó tehát nincs elzárva attól, hogy az alperesnek ilyen hatálytalan beismerésével ellentétes, de végeredményben az alperes pervesztességét elősegítő védekezést előterjeszthessen. (P. IV. 1772/1921. Pdt. VII. 117. sub I.)

A fellebbezési eljárásban tett beismerést az ítéleti tényállás teljesen bizonyítja. (P. IV. 1442/1922. Pdt. VIII. 56. sub II.)

Egymagában az, hogy a fél valamely nem vitás külső tényből (a hordók lepecsételéséből) helytelenül következtet valamely jogi ténynek (a bor átvételének) megtörténtére, illetve a külső tényt jogilag helytelenül minősíti, nem tekinthető a Pp. 263. §-a szerinti beismerésnek és nem szolgálhat az ő hátrányára. (P. IV. 981/1922. Pdt. IX. 35.)

A Pp. 265. és 498. §-ainak a beismerés hatályára és nem feltétlen visszavonhatóságára vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók a csupán az előkészítő iratban foglalt, de szóval elő nem adott és már az elsőbírósági szóbeli tárgyaláson visszavont beismerése. (P. IV. 981/1922. Pdt. IX. 35.)

266. §. *Olyan tényállításokat, amelyeket az ellenfél a szóbeli tárgyalás folyamában a nyilatkozásra történt felhivás után kifejezetten nem tagad és amelyek valóságukkal össze nem férő előadás által közvetve tagadottaknak sem tekinthetők, bizonyitani nem szükséges, hacsak az ellenfél egyéb előadásaiból nem következik, hogy azokat tagadni akarja.*

A bíróság a körülmények szorgos méltatásával itéli meg azt, hogy a félnek olyan nyilatkozata, mely szerint az ellenfél tényállításának valóságáról nincs tudomása vagy arra nem emlékezik, tagadásnak tekinthető-e.

A tagadás. Az általánosságban előadott tagadással a visszakövetelt ingók becsértéke nincs kifogásolva. (B. 903. márc. 12. I. G. 378/1912. T. VII. 50.)

A bíróság csak azt a tényt fogadhatja el beismertként olyannak, mely bizonyításra nem szorul, amelyet a fél a szóbeli tárgyaláson bírói felhívásra nem tagadott; következésképp a bíróság a fél tagadásával szemben nem veheti beismertnek azt a tényt, melyre nézve az elsőbíróság ítéleti tényállásából csak az tűnik ki, hogy a fél a döntő tényállást nem tagadta, de nem tűnik ki, hogy a fél e tekintetben nyilatkozattételre felhívatott. (K. 1901. dec. 19. I. G. 442. F. VII. 222.)

Valamely tényállítás valótlanságát a bizonyítás elmulasztása okából megállapítani nem lehet, ha az ellenfél azt nem tagadta. A bíró tehát a nem nyilatkozó ellenfelet a Pp. 225. §-ának 3. bek. és 266. §-a értelmében nyilatkozattételre felhívni tartozik. (P. I. 5350/1916. Pdt. IV. 36.)

A csatlakozást tartalmazó válaszirat beadásának elmulasztása okául felhozott körülmény valóként elfogadandó, ha az ellenfél azt nem vonja kétségbe. (P. IV. 4176/1923. Pdt. IX. 103.)

A Pp. 510. §. 3. bekezdése — a Pp. 266. §-ára való tekintettel — nem nyerhet alkalmazást akkor, amikor a fellebbezési eljárás során tett s a fellebbezési tárgyaláson meg nem jelent féllel közölt tényállítások olyanok, amelyek az ellenfélnek a perben korábban tett előadása által tagadottaknak tekintendő. (P. I. 6250/1927. Pdt. XV. 54.)

A köztudomás és a bíróság hivatalos tudomása.

267. §. A bíróság által köztudomásunak ismert tényeket bizonyítani nem szükséges. Ugyanez áll azokra a tényekre is, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van.

Ezeket a tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha a felek fel nem hozták, köteles azonban a feleket e tényekre a tárgyaláson figyelmeztetni.

A különös szakismeretet fel nem tételező, nálunk általánosan ismert mezőgazdasági mozzanatokat, mint köztudomású tényeket, a bíróság jogosítva van a feleknek arra vonatkozó előzetes meghallgatása nélkül is megállapítani. (K. 96. jún. 10. I. G. 74. F. I. 278.)

Annak megítéléséhez, hogy rendes viszonyok közt csekélyebb terjedelmű gazdasághoz mily nagyságú istálló szükséges, különös műszaki ismeretek nem kívántatnak s ez túlnyomóan földmíveléssel foglalkozó államban a köztudomású dolgok közé tartozik. (K. 96. nov. 26. I. G. 280. F. II. 109.)

Valamely kereskedelmi üzlet tevékenysége, az üzlet körének terjedelme a különös észlelet körébe tartozó tényekből vont következtetés útján állapíttathatván meg, a köztudomású tények közé nem eshetik, ennélfogva a bíróságnak ezekre vonatkozó magántudomása, amennyiben az nem alapul hivatalos tudomáson, a bizonyítás kizárásának okát nem képezheti. (K. 97. szept. 7. I. G. 187. F. III. 13.)

Nem köztudomású tény olyan helyi szokás fennállása, hogy az ügyvédjelölt felmondási ideje 15 nap. (B. 97. ápr. 30. I. G. 66. T. I. 466.)

Köztudomású tény, hogy egy magyar hold 1200 négyszögöl

(B. 902. máj. 23. I. G. 547. T. VI. 53.); hogy a kút kotrása nem oly művelet, mely bizonyos időszakonkint, akár van rá szükség, akár nincs, teljesítendő lenne (B. 1901. okt. 17. I. G. 164. T. VI. 137.); hogy a látványossági jármű a vasúti kocsiba annak oldalajtaján át be nem helyezhető (B. 903. máj. 14. II. G. 26. T. 136.); hogy a tojás törékeny áru. (B. 903. máj. 28. II. G. 36. T. VII. 149.)

Hirlapok előfizetési díjainak összege köztudomású dolog. (B. 904. dec. 16. I. G. 276. T. IX. 189.)

Köztudomású, hogy augusztus 21-én este 8 és fél órakor már sötét van. (B. 905. jan. 13. 904. I. G. 320.)

A köztudomás indokolandó. (B. 904. nov. 4. II. G. 114. T. IX. 104.)

Az, hogy valamely szolgáltatásnak (munkálkodásnak) az adott esetben mily érték (bér) felel meg, nem lehet a hivatalos tudomás alapja, mert ennek a megállapítása az arra befolyással biró összes körülmények méltatásával ejthető meg. (Sz. 902. szept. 9. G. 100. VII. 731.)

Az ítéletben elő kell adni azokat az adatokat, amelyekre a fellebbezési bíróság a köztudomásra vonatkozó meggyőződését alapítja, ha az annak állított tény a felülvizsgálati bíróság előtt nem köztudomású. (B. 97. ápr. 30. I. G. 66. T. I. 466.)

Igaz ugyan, hogy a bíróság előtt ismeretes köztudomású tényeket, úgyszintén azokat a tényeket, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van, bizonyítani nem szükséges; ámde a bíróság arról, hogy egy előtte lefolyt másik perben minő ténybeli adatok merültek fel, hivatalos tudomást szerezni nem köteles és a bíró minden perben önálló jogi álláspontot van hivatva elfoglalni; az pedig, hogy a bíró előtt ugyanama bíróságnál lefolyt másik perbeli adatok ismeretesek, és köztudomásúak-e, fokozatos megvizsgálás tárgya nem lehet, ellenben a bíró ténybeli meggyőződését magának az illető pernek anyagából tartozik megalkotni és egyrészről mérlegelni csak az alkalmazott bizonyítást, másrészről csak annak a bizonyításnak mellőzését köteles indokolni, amit a fél ajánlott. (K. 901. jún. 27. I. G. 244. Ü. L. 901. 31.)

A bíróság az előtte hivatalosan ismert tényeket figyelembe venni tartozik anélkül, hogy azokra a felek hivatkoznának. (D. 904. jan. 28. 903. G. 193. T. VIII. 239.)

Ha a bíróság korábbi hivatalos eljárásból tudomással bírt arról, hogy az ügyben jogerős ítélet van, ezt figyelembe veheti a fél kifogása nélkül is. (B. 904. jan. 28. 1903. G. 193. T. VIII. 239.)

Amikor a bíróság valamely tény tekintetében a saját tudomására hivatkozik, de ki nem jelenti, hogy ez csak magánúton nyert tudomás, akkor ez alatt a hivatalos vagy köztudomás értendő. K. 906. márc. 31. I. G. 617/905. F. XI. 2420. sz.)

A bíróság nincs korlátozva abban, hogy tudomását egyik tagjának kiküldetése útján szerezhesse meg; de ennek — különösen szakértelmet érintő kérdésben — oly alakban kell történnie, hogy a szerzett tudomást a bíróság önállóan mérlegelhesse és ebből a célból az ellenőrizhető adatok rendelkezésére álljanak. Nem döntheti el a bíróság a szakkérdést ama tudomás alapján, melyet a tanács egyik tagja a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőségnél közvetlenül, alakszerű megbízás és jegyzőkönyv felvétele nélkül szerzett; mert enélkül nem lehet felülvizsgálni, hogy a főfelügyelőség mily iratokat szolgáltatott és hogy azok alapján a bíróság helyes következtetéseket vont-e le. (B. G. 1495/914. Pdtt. II. 68.)

Köztudomású tény, hogy egyes személynek háztartáson kívüli életfenntartása rendszerint nagyobb költséggel jár, mint amennyibe közös háztartás folytatásánál egy személynek ellátása kerül. (B. 96. 1908. okt. 3. G. 349. sz. T. XIII. 158.)

Hogy a learatási, behordási és cséplési kiadások átlagosan hány %-át teszik ki a termés értékének, az a köztudomású tények közé tartozik. (4246/1914. IX. pt. Pdt. I. 205.)

Mint köztudomású tény, nem szorul bizonyításra, hogy a patarepedés nem zárja ki a ló teljes használhatóságát. (Bpesti tábla P. IV. 10.302/1915. Pdt. II. 126.)

Az életszükséglet mindennapi kielégítésére szolgáló fogyasztási cikk tekintetében a helyi szükséglet kielégítésének esélyeit a helyi viszonyokat közvetlenül ismerő bíróság mint köztudomású tényt közvetlen észlelet alapján, tehát külön szakértői, avagy egyéb bizonyítás alkalmazása nélkül is, jogszabály sértése nélkül megállapíthatja s a Pp. 271. §-a alapján az elmaradt haszon mennyiségét a köztudomásból vett közvetlen tapasztalat nyomán legjobb belátása szerint megállapíthatja s bizonyításfelvételt csupán akkor rendel, ha ezt véleményének megalkotásához szükségesnek találja. (P. II. 1038/1917. Pdt. IV. 116.)

A felülvizsgálati bíróság a köztudomású tényt önállóan állapítja meg. Köztudomású tény az, hogy az Anglia által folyamatba tett tengeri blokád folytán, különösen hadköteles korban lévő magyar állampolgárnak Amerikából való hazatérése a fogságbajutás veszélye nélkül nem volt lehetséges. (P. III. 7505/1916. Pdt. IV. 162.)

Eljárási szabályt sért a fellebbezési bíróság, ha minden bizonyítás mellőzésével, egyedül a köztudomás alapján állapítja meg, hogy a betörés ellen biztosított és a felperes utazókosarából ellopott tárgyakért keresetbe vett összegek az akkori áraknak megfeleltek. Mert az ily tárgyak értéke nem köztudomású tény. (P. IV. 1717/1910. Pdt. VI. 10.)

Nyilvános előadás esetében is felhasználhatja a fellebbezési bíróság a más perben hozott jogerős ítéletben megállapított tényállásra vonatkozó hivatalos tudomását. (Pdt. IX. 85.)

Jogszabályok bizonyítása.

268. §. *Más államban érvényes jogszabályokat, ideértve a viszonosságra vonatkozó szabályokat is, továbbá a helyi és különszerű szokásokat, valamint a helyhatósági szabályokat csak akkor kell bizonyítani, ha a bíróság nem ismeri azokat. A bíróság azonban a jogszabályok megismerése végett felhasználhat a felek részéről fel nem hozott forrásokat is és az e végre szükséges lépéseket hivatalból is megteheti.*

Oly jogi kérdésekben, amelyek bírói eldöntés tárgyát képezik és az érvényben lévő jogszabályok alkalmazásával a bíróságok által oldandók meg, a bíróságoknak közigazgatási úton és különösen az igazságügyminisztérium részéről jogi vélemény nem adható. (13.148/1890. I. M. sz. r.)

Magyar jogszabályról külföldi használatra igazságügyminiszteri bizonyítvány: Ppé. 101. §. Kereskedelmi szokás bizonyítása a kereskedelmi és iparkamara által: 1868: VI. t.-c. 3. §. Lakbérleti szabályok: Ppé. 102. §.

A hazai törvényekben és rendeletekben foglalt jogszabályokat a bíróság hivatalból köteles ismerni s ha nem ismerné, a fél részéről elég az arra való egyszerű hivatkozás, de valamely hazai jogszabály létezését a hiteles törvény- vagy rendelet-kiadás-szövegén kívül más okirattal bizonyítani elvileg nem lehet, de nem is szükséges. (Sz. 1907. szept. 17. G. 176. sz. T. XII. 750.)

A bíróság a peres fél kérelme nélkül nincs hivatva arra, hogy az ügylet érvényességét a fennálló hazai törvényes rendelkezések által megszabott feltételektől eltérő alapon tegye vizsgálat tárgyává. (P. IV. 2838/1922. Pdt. VIII. 129.)

A bíróság a más államban érvényes jogszabályokra vonatkozóan ismeretét bármely alkalmas módon is megszerezheti. (P. IV. 3449/1924. Pdt. X. 55.)

A bizonyítási teher.

269. §. *A bizonyítás azt a felet terheli, akinek érdekében áll, hogy a bíróság az állított tényt valónak tekintse. Ehhez képest azokat a tényeket, amelyek a jog megalapítására szolgálnak, annak a félnek kell bizonyítania, aki a jogot érvényesíteni akarja, ellenben azokat a tényeket, amelyek az érvényesített jog létrejöttét kizárják, vagy a jogot megszünettik, annak a félnek kell bizonyítania, ki a jog érvényesítését ellenzi.*

Mi. A bizonyítási teher szabályozása szükséges annak a téves nézetnek az eloszlatására, mintha az ú. n. szabad bizonyítás a bizonyítási teher szabályaira is kiterjedne. A bizonyítási teher szabályai végeredményükben azt határozzák meg, hogy a bíró az anyagi jog értelmében minő feltételek mellett mondhat ki valamely jogot létezőnek vagy nem létezőnek. Ezekhez a bíró kötve van; eltörlésük annyi volna, mint a bírónak felhatalmazást adni arra, hogy a magánjog szabályait figyelmen kívül hagyhassa.

Szükséges a bizonyítási teher törvényes szabályozása azért is, mert a nézetek az elméletben nagyon eltérők, a bírónak tehát e tekintetben legalább vezérelvet kell adni.

Az elterjedt elméleti tanok közül különösen kettő az, amely téves irányba terelheti a bizonyítást. Az egyik szerint csak az állító tétel bizonyítandó, a tagadó tétel bizonyításra nem szorul. Ez a tan azért helytelen, mert az állító és a tagadó tétel gyakran csak alakjában, de nem lényegében különbözik egymástól. Ugyanazt a tételt sok esetben épp úgy lehet állító, mint tagadó alakban kifejezni, már pedig a fél azzal, hogy egy tételt mily alakban fejez ki, nem döntheti el a bizonyítási teher kérdését. Egy másik tan szerint a bizonyítás azt terheli, aki ellen a vélelem szól. De azt, hogy mi mellett szól a vélelem, minden esetben külön-külön csak a bíró belátása határozhatná meg, ami mellett a bizonyítási teher megoszlása a bíró önkényére volna hagyva. Ott, ahol e tan hivei szabályokat állítanak fel, nem annyira a vélelmekre alapítják a bizonyítási terhet, mint inkább a bizonyítási teher szabályait vélelmek alakjában fejezik ki.

Ez a §. a védelmeket nem érinti: 272. §. Bizonyítás következtetés útján: 273. §. Nyilván alaptalan követelések bírsága: 222. §.

Annak bizonyítása, hogy az örökölt vagyon az örökhagyó peressé vált tartozásai fedezésére nem elegendő, a perben ezt állító örökösöket terheli. (K. 6610/83. M. III. 116.)

Felperest terheli a bizonyítás, ha kölcsönt követel, alperes pedig ajándékot vitat. (B. 900. május 23. I. G. 83. T. IV. 235.)

A bizonyítás a felperest terheli, ha kölcsönt követel, az alperes pedig azt vitatja, hogy vételár fejében vagy más tartozásra vette fel a pénzt. (Sz. 99. okt. 18. G. 114. T. IV. 268. B. 99. dec. 11. G. 91. T. IV. 608.)

A jogügylet feltételes voltát az tartozik bizonyítani, aki a feltétel kikötését állítja. (Gy. 1904. dec. 14. G. I. 44. T. IX. 384.)

Azt terheli a bizonyítás, aki azt állítja, hogy a pénznek az intézetnél elhelyezése nem a közforgalomban szokásos módon, hanem külön borítékban, az átadott pénz egyedi jellegével történt. (K. 2932/1924.)

Azt a megállapodást, hogy a szolgálat, felmondás nélkül

bármikor megszüntethető, az e megállapodásra hivatkozó félnek kell bizonyítania. (K. P. II. 445/1923.)

Ha alperes munkaadó azzal védekezik, hogy az alkalmazás próbaidőre szólott, az alkalmazás véglegességét az ebből jogokat származtató felperesnek kell bizonyítania.

A bizonyítási teher kérdése nem pusztán az eljárásra vonatkozó kérdés és így e részben nincs a felülvizsgálati bíróság, a jogszabálysértés észlelésénél, a felek által felhozott panaszhoz kötve. (K. 1925. febr. 3. P. II. 3825/1924.)

Rabattlevonás tévességére alapított perben a felperesnek kell bizonyítania, hogy az alperest a rendelés feltételei szerint rabatt nem illette meg. (B. 1517/1915. Pdt. II. 95.)

A bizonyított meghatalmazással szemben annak korlátozottságát az ezt állító fél tartozik bizonyítani. (B. 96. jún. 19. II. G. 40. T. I. 128.)

Az elszámolás megtámadható ugyan, amennyiben a tényállás hibás, avagy a szerződést érvénytelenítő okokból is, bizonyítani azonban az adós köteles. (B. 904. jún. 24. I. G. 243. T. VIII. 190.)

A kezest terheli a bizonyítás abban a tekintetben, hogy az adósnak volt olyan vagyona, melyből a hitelező követelését kielégíthette volna. (K. 1903. dec. 3. G. 113. T. VIII. 353.)

Ha valamely tartozás visszafizetése azon időre kötelezteteti, midőn azt az adós körülményei lehetővé teszik s alperes a tartozás megfizetését azért tagadja meg, mert e körülmények még be nem állottak: ez utóbbit, mint a kereset időelőttiségére vonatkozó kifogást, ő tartozik bizonyítani. (Lfi. 1914/77. Dt. r. f. XVIII. I.)

Midőn valamely összeg lefizetésének megtörténte bizonyíttatik, de a hitelező azt állítja, hogy az nem a beperesített tartozás rovására fizettetett, azt, hogy neki az adós ellen más fennálló követelése is van, ő tartozik bizonyítani. (Lfi. 2381/78. M. III. 116. Mv. 99. febr. 28. G. 4. T. III. 408.)

Az időelőttiségre vonatkozó kifogást az azt állító alperes tartozik bebizonyítani. (Lfi. 77. márc. 13. 1914. M. III. 117.)

Adásvételre alapított perben, ha az alperes az áruknak bizománybavételével védekezik, a felperesnek kell a vétel ismérveit bizonyítani. (B. 2597/1917. Pdt. II. 95.)

A beismert tényállításhoz adott, azzal nem ellenkező állítást ez az állító fél tartozik bizonyítani. (K. 1902. okt. 16. G. 56. T. VIII. 469.)

A vételt beismerő, de azt más személy nevében és részére kötöttnek állító alperest illeti e részben a bizonyítás terhe. (K. 910/883. Dt. IX. 28.)

Ha a követelés alapjául szolgáló ügyletet megkötött fél azt vitatja, hogy az ügyletet más nevében és részére kötötte

meg az ellenfél, ennek a ténynek, mint kifogásnak bizonyítása őt terheli. (B. 96. jún. 5. G. II. 34. T. I. 122.)

Az üzletvezető által kötött vétel esetében az alperesként perbevont cég köteles bizonyítani, hogy a vétel nem a cég, hanem az üzletvezető részére történt. (B. 97. jan. 15. 96. II. G. 92. T. I. 218.)

Az eladót terheli attól eltérő megállapodás bizonyítása, hogy az eladó az ingatlant oly állapotban tartozzék átadni, amely a tulajdonjognak a vevő nevére azonnali bekebelezését lehetővé teszi. (B. 97. ápr. 9. I. G. 53. T. I. 459.)

Ha alperes az áru meg- és átvételét beismeri, de a vételár nyomban kifizetését állítja, a hitelbe vásárlást felperes köteles bizonyítani. (K. 9474/1899. 372. sz. elvi hat.)

Ha alperes beismeri a vásárlást, de tagadja, hogy hitelre vásárolt, vagy hogy a vételár egy részével akkor adós maradt volna, felperes kötelessége igazolni, hogy alperes hátralékban van. (Lfi. 81. május 11. 214. Dt. r. f. XXVII. 192.)

Helyi ügyletnél alperes vevő tagadván, hogy a beismert vásárlás készpénzfizetésre történt: a hitelbe vásárolt eladó tartozik bizonyítani. (B. váltótan. 88. nov. 27. megállap. M. III. 118.)

Díjváltóval szemben a váltóadósnak kell bizonyítani, hogy a biztosítási ügylet nem létesült. (K. 1905. jún. 15. 1674/1904. Dt. IV. 1. III. K. 14. sz. 15. l.)

Ha a vevő az áru elleni minőségi kifogásairól az eladót törvényes időben értesíti, az eladó köteles bizonyítani, hogy az áru a kikötött vagy a törvényes kellékeknek megfelelő s nem a vevőre hárul annak bizonyítása, hogy az áru minőségi hiányokban szenved. (B. 96. okt. 2. II. G. 57. T. I. 145.)

Ha a vevő az áru minősége ellen az átvétel alkalmával kifogást nem tesz, később azonban oly minőségi hiányokat érvényesít, melyek az átvételkor felismerhetők nem voltak: a bizonyítási teher szabályszerinti megoszlása változtatást szenved, azaz a bizonyítási kötelezettség az eladóról ez esetben a vevőre száll át; miért is vevő tartozik feltett esetben bizonyítani azt, hogy az áru már az átvételkor a szerződés-, illetve a törvényszerű minőséggel nem birt. (K. 2763/82. Dt. II. 245.; Lfi. 1422/78. Dt. r. f. XIX. 125.)

Az árut ért kár esetén a fuvarozót terheli olyan tények bizonyítása, melyekből megállapítható, hogy a kár bekövetkezése kellő gondosság mellett nem volt elhárítható. (B. 96. okt. 2. II. G. 57. T. I. 145.)

Ha az alperes a felperes rendszerint való üzleti eljárásától eltérő ügyletnek létrejöttét vitatja, a bizonyítás terhe őt illeti. (B. 98. jan. 21. 97. I. G. 271. T. II. 108.)

Teljesített szolgálatok tekintetében az a jogi vélelem, hogy azok ellenszolgáltatás fejében teljesíttettek; e jogi vélelemnél fogva a teljesített szolgálatok ténye ellenében az, aki részére

a szolgálatok teljesíttettek, tartozik vagy a szolgálatok ingyenes teljesítését, vagy az azok ellenében adott ellenszolgáltatást vagy olyan körülményt bizonyítani, melynél fogva a szolgálatot teljesítő az ellenszolgáltatáshoz való igényét elvesztette. (B. 97. jún. 24. I. G. 144. T. I. I. 514.)

A munkabérkövetelés rendszerint a munka befejezésével azonnal lejárván, az ellenkezőt, vagyis azt, hogy a fizetésre nézve a felek közt az említett szabálytól eltérő megállapodás jött létre, annak kell bizonyítani, aki ezt állítja. (Gy. 901. nov. 28. G. II. 66. T. VI. 346.)

Eltűnt személy életbenlétét vagy halálát (holttányilvánítási eljárás kivételével) annak kell bizonyítani, aki az egyik vagy a másik körülmény fennforgására igényét alapítja. (B. 902. okt. 9. I. G. 168. T. VIII. 8.)

Bizonyítási kötelezettség nem terheli az eladót azokkal a minőségi kifogásokkal szemben, melyeket a vevő csak az árunak az ő magatartása folytán történt elárvereztetése és a bizonyítás lehetetlenné tétele után hozott fel. (Temesvári tábla. Fs. 35/1914. Pdt. I. 13.)

Alperes elbirtoklási kifogásával szemben felperes köteles bizonyítani, hogy alperes az ingatlant nem saját nevében, hanem felperes nevében birtokolta. (Temesvári tábla Fs. 224/1914. Pdt. I. 14.)

Az eladónak kell bizonyítania, hogy a vételárfizetés nem a moratorium alá nem eső — későbbi — tartozásra, hanem kifejezetten a moratorium alá eső — korábbi — tartozásra történt. (Bpesti tábla P. IV. 7164/1915. Pdt. I. 407. sub I.)

Váltóperben az alperes nemcsak azt tartozik bizonyítani, hogy az ellenérték kiszolgáltatandó lett volna, hanem azt is, hogy az kiszolgáltatva nem lett. (777/1914. Pdt. II. 92.)

Ha megállapítható, hogy alperes a felperest felmondás nélkül elbocsátotta, ez esetben alperest terheli a bizonyítás kötelezettsége abban az irányban, hogy erre neki jogos oka volt. (Bpesti tábla P. IV. 805/1915. Pdt. II. 120.)

A vállalkozó, aki a be nem fejezett munka díjazását követeli, bizonyítani tartozik, hogy az a megállapodás, mely őt a munka abbanhagyására és a be nem fejezett munka díjának követelésére feljogosítja, valóban létrejött, vagy hogy alperes e munkából valamelyes haszonhoz jutott. (Bpesti tábla 1915. nov. 18. G. 1557/1914. Pdt. II. 122. sub II.)

A zálogjog törlése iránti perben az alperesnek kell bizonyítania, hogy felperes a bekebelezés alapjául szolgáló okiratot aláírta. (4138/1914. Pdt. II. 123.)

Rabattlevonás tévességére alapított perben a felperes tartozik bizonyítani, hogy az alperest a rendelés feltételei szerint rabatt meg nem illette. (Bpesti tábla P. IV. 1517/1915. Pdt. II. 124.)

Ha a felperes adásvételre alapítja keresetét, alperes pedig azzal védekezik, hogy az árut felperestől meg nem vette, hanem bizományba kapta, felperes tartozik oly tényeket bizonyítani, amelyek az adásvétel ismérveiül szolgálnak és bizománynál elő nem fordulhatnak. (Bpesti tábla P. IV. 2597/1915. Pdt. II. 125.)

Ha a perújításnak ügyvédi mulasztás alapján (nov. 69. §. 1. p.) hely adatik, a bizonyítás kötelezettsége a vitás tényállítások tekintetében arra a peres félre hárul, akit az eredetileg is terhelt. (5732/1914. Pdt. II. 405.)

Az alapperben megállapított tényállás megdöntése az újító felet terheli. (Bpesti tábla P. III. 3710/1915. Pdt. II. 406.)

A Pp. 1. §-a 2. *d)* pontjában írt perekben, különleges sajátosságuknál fogva, sem a tulajdonjog, sem a vele járó birtokjog kérdése el nem dönthető, hanem döntés tárgyává egyedül az tehető, hogy a tulajdonos a kérdéses ingatlant valójában határozott időtartamra, felmondásra, vagy visszavonásig bocsátotta-e át az alperesnek, minélfogva a perbevitt jognak megállapítására szolgáló ama felperesi tényállítást, hogy felperes a per tárgyát tevő ingatlant az alperesnek valójában ideiglenes használatra átengedte, az alperes tagadásával szemben a Pp. 269. §-a értelmében a felperes tartozik bizonyítani. (P. IX. 851/1916. Pdt. III. 156.)

A hitelezők kijátszását eredményező vagyonátruházásra alapított tűrési perben az alperesnek kell bizonyítania, hogy az adós a követelés kiegyenlítésére elegendő más vagyonnal is rendelkezik. (P. II. 3648/1916. Pdt. IV. 44.)

Akinek részére az átjárhatás nyilvánkönyvileg bejegyzett szolgalmi joggal vagy szerződéssel biztosítva nincsen, annak bizonyítani kell, hogy az átjárást a tulajdonos tetszésétől függetlenül és nem annak tetszésétől függően általa elnézve, tűrve, vagy megengedve háboríttatlanul használta. (Kolozsvári tábla P. II. 1993/1915. Pdt. IV. 59.)

Ha a felperes kártérítés iránti keresetét arra alapította, hogy az elhunyt vasúti tisztviselő halálát a vasút okozta az által, hogy a kolerafertőzés ellen szükséges óvóintézkedéseket, különösen a kolera ellen való beoltását vétkesen elmulasztotta: nem az alperesnek kell állítania és bizonyítania, hogy ő a tisztviselőt az oltásra egyenesen felhívta, hanem a felperesnek kell állítania és bizonyítani azt, hogy a tisztviselő jelentkezett a beoltás foganatosítása végett, alperes azonban ezt nem teljesítette. (P. IV. 1297/1916. Pdt. IV. 61.)

Bizonyítási teher a számadás helyessége kérdésében. (P. VII. 239/1917. Pdt. IV. 177. sub II.)

Alperesnek kell bizonyítania — ha perköltségbiztosítékot követel —, hogy a magyar honosként született, de külföldön lakó és Magyarországon községi illetőséggel nem biró felperes magyar honosságát elvesztette. (P. VII. 2800/1920. Pdt. VI. 34.)

A pergátló kifogás megalapítására alkalmas tényeket az alperes tartozik bizonyítani. (P. IV. 7514/1923. Pdt. IX. 144. sub II.)

Azt a megállapodást, hogy a szolgálat, felmondás nélkül bármikor megszüntethető, az e megállapodásra hivatkozó félnek kell bizonyítania. Ha alperes munkaadó azzal védekezik, hogy az alkalmazás próbaidőre szólott, az alkalmazás véglegességét az ebből jogokat származtató felperesnek kell bizonyítania. (P. II. 445/1923. és P. II. 3825/1924. Pdt. X. 58. sub I—II.)

Az ügylet feltétlen létrejöttét az arra hivatkozó félnek kell a felfüggesztő feltételt állító ellenféllel szemben bizonyítania. (P. IV. 3400/1924. Pdt. X. 69. sub III.)

Sommás visszahelyezési perben az alperes a precarium kifogásával sikeresen védekezhetik. És azzal a vélelemmel szemben, amely szerint a családjogi viszony alapján az ingatlanhasználat átengedése csak ideiglenesen, visszavonásig történt, az ellenkezőt a felperesnek kell bizonyítania. (P. III. 5358/1924. Pdt. XI. 6.)

A bérlet felmondására hivatkozó félnek kell bizonyítania, hogy a másik fél a felmondást nem feltételesen, hanem feltétlenül fogadta el. (P. V. 1579/1925. Pdt. XI. 43.)

Az alperes tartozik bizonyítani azt, hogy az örökösök a közöttük létrejött és írásba is foglalt osztályegyesség érvényességét az alperes által szóval kikötött attól a feltételtől tették függővé, hogy a hagyatéki terhek és a hagyaték cselekvő állagát illetően valók legyenek a másik fél bemondásai. (P. I. 1705/1925. Pdt. XI. 44. sub II.)

Ha a külföldi lakos eladó a vételárt külföldi pénznemben számlázta, a vevőnek kell bizonyítania azt a megállapodást, hogy a vételár bizonyos árfolyam mellett átszámítandó magyar koronában fizetendő. (P. VII. 5903/1924. Pdt. XI. 46.)

A szerződés érvénytelenítése iránti perben a felperest terheli a bizonyítás arra a körülményre, hogy vele egy kitöltetlen adásvételi szerződés ürlapját iratták alá, annak tartalmát meg nem magyarázták s hogy az aláírás idejekor öntudatlan állapotban volt. (P. V. 164/1925. Pdt. XI. 60.)

Ingatlanhasználat ellenében nyujtandó eltartásról szóló szerződésben joghatályosan ki lehet kötni, hogy a szerződés hatálytalanítása iránti perben nem a felperes köteles bizonyítani azt, hogy az alperesek vele nem jól bántak, hanem alperesek kötelesek bizonyítani azt, hogy a felperes által megjelölt szerződésbontó ok nem felel meg a valóságnak. (P. III. 6287/1926. Pdt. XII. 97.)

Noha a fizetés tényére az azt állító adós a bizonyító fél, mégis akkor, amidőn az, hogy az adós a hitelező részére bizonyos pénzösszeget átadott vagy átutalt, nem vitás és amidőn a peres felek jogvitája csupán arra vonatkozik, hogy a pénz-

összeg teljesítése vagy átutalása mily tartozás törlesztésére szolgál, a hitelező által egyedül bírói döntés alá vitt, keletkezésére, valamint lejáratára és összegszerűségére bírói vizsgálat tárgyává is tett peres követelésre-e, avagy pedig valamely más, bírói eldöntés alá nem került, a hitelező által létezőnek pusztán állított követelés törlesztésére vagy az ily követeléssel kapcsolatban más egyének részére szóló teljesítés céljára: a bizonyítási teher a tekintetben, hogy a hitelező másik követelése a pénz átadásakor fennállott és hogy ő a pénzt ezen másik követelésével kapcsolatos teljesítés végett vette át, a hitelezőt terheli, aki állítja, hogy az adós a bizonyított pénz átadásával vagy átutalásával nem a vele szemben bíróilag egyedül érvényesített követelést szándékolta törleszteni. Mindaddig, amíg az ügyvéd nem bizonyította, hogy a kapott összeget a megbízó utasításának megfelelő célra fordította, a megbízó abban az esetben is jogosult ezt az összeget az ügyvédi munkadíjtartozás részletörlesztésére beszámítani, ha azt eredetileg más rendeltetéssel adta is át az ügyvédnek. (P. VI. 4756/1926. Pdt. XII. 9.)

Felperesnek azzal a kifogásával szemben, hogy az alperes által kiállított törlési engedély az időközben elszakított területen fekvő és idegen állam impériuma alá került ingatlan tehermentesítésére nem alkalmas, a törlési perben az alperest terheli annak a bizonyítása, hogy az általa szolgáltatott okirat a bekebelezett teher kitörlésére az ott ezidőszerint érvényben lévő jogszabályok szerint is alkalmas. (P. V. 3253/1926. Pdt. XIII. 34.)

Az orvosi díjazásra vonatkozó megállapodást az alperesnek kell bizonyítania, ha a díjazás e mértéke alul maradna azon a díjazáson, amelyet a felperes, figyelemmel a végzett munkának mennyiségére és természetére, a megállapodás létre nem jötte esetében követelhet. (P. VI. 3869/1927. Pdt. XIII. 35.)

I. A pert ügyvédi képviselet útján folytató ellenfél személyes megjelenésre idézésének esetleges akadálya nem menti fel az alperest a felperes eskü alatti kihallgatásán kívül egyéb úton is történhető bizonyítás kötelezettsége alól. — II. Az a kijelentés, hogy a felperes követelése kiegyenlítést nyert, ily általánosságban nem alkalmas arra, hogy ügydöntő tényállítás gyanánt eskü alatti kihallgatás tárgya legyen, hanem elő kell adni a bizonyítandó tényállást mindarra nézve, hogy a felperes pénzét hogyan és mikor kapta vissza. (Bpesti tábla P. VI. 8872/1928. Pdt. XIV. 1.)

A bizonyítékok szabad mérlegelése.

270. §. *A bíróság a tényállítás valóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatásával ítéli meg. Azok az okok, amelyek a bíróság meggyőződését előidézték, úgyszintén azok, ame-*

lyek miatt a bíróság a bizonyítást elégtelennek tartja vagy a fél ajánlotta bizonyítást mellőzte, az ítéletben tüzetesen előadandók.

Törvényes bizonyítási szabályokhoz a bíróság meggyőződésének alkotásában csak az e törvényben kijelölt esetekben van kötve.

Mi. A törvényes bizonyítási rendszer elejtésében és a bizonyítékok szabad mérlegelésének elfogadásában a Pp. követi a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. törvénycikket. A bizonyítékok szabad mérlegelését a Pp. a sommás eljárásról szóló törvénnyel megegyezőleg két irányban korlátozza: 1. meghatározza a közokiratok és a teljes hitelű magánokiratok (317. §.) bizonyító erejét; 2. fenntartja azokat a törvényes rendelkezéseket, amelyek szerint az okirattal való bizonyítás bizonyos esetekben csak közokirattal történhetik, amelyek tehát csak a magánokiratokat zárják ki a bizonyítási eszközök sorából, mint pl. az 1886: VII. t.-c. 21. §-a. Különös jogpolitikai indokok ilyen korlátozó rendelkezéseket szükségessé tesznek.

Jegyzet. Bizonyítás kereskedelmi könyvvel stb.: 322. §.; eskü alatti kihallgatás és esküre bocsátás sorrendje: 369—371. §§. Ez a §. a vélelmeket nem érinti: 272. §.

V. ö. 203., 288., 318., 320., 322., 327., 334., 338., 342., 371., 376., 386., 669. §§., továbbá: 264., 265., 266., 271., 273., 283., 498., 501. §§. V. ö. a 322., 376. §§. Ppé. 17. §. (ügyvédi könyvekre nézve), Ppé. 23. §. (csődmegtámadási perekre nézve). A szabad mérlegelés korlátozása: 249., 269., 272., 315., 317., 319. §§.

A mezőőrnek mezőrendőrségi kihágási ügyekben saját érzéki észleletek alapján lett esküjére való hivatkozással tett vallomása, amennyiben a bíró által aggályosnak nem találtatik, ellenbizonyíték hiányában teljes bizonyító erővel bir. (1894: XII. t.-c. 50. §.)

A vizek és vízi művek mellett alkalmazott őrök ugyanazon bizonyítási képességgel birnak, mint a mezei rendőrcsőszök. (1885: XXIV. t.-c. 178. §.)

A Pp. 270. §-át sérti az az eljárás, hogy a bíróság az előleges szemle iratait, mint új bizonyítékot, a perújítás alapjául elfogadja ugyan, de ezen iratok beszerzése és beható ismerete nélkül azt mondja ki, hogy az új bizonyíték az alapperbeli tényállás megdöntésére nem alkalmas. (Bpesti tábla P. IV. 10.929/1915. Pdt. II. 131.)

A bizonyítékoknak a Pp. 270. §-ában meghatározott szabad mérlegelésének elengedhetetlen követelménye az, hogy az ítéletben megnyilvánuló bírói meggyőződés a felek részéről szolgáltatott összes bizonyítékok figyelembevételével alkottassék meg

és az összes szolgáltatott bizonyítékok alkalmazására vagy mellőzésére vonatkozó indokok tüzetes előadásából kitűnjék az is, hogy a bíróság az összes perbeli adatokat figyelembe vette. (P. III. 802/1922. Pdt. IX. 154.)

Az összes bizonyítékok beható mérlegelése különösen akkor szükséges, amidőn a rendelkezésre álló bizonyítékok nem oly szembeszökően egybevágók és nyilvánvalók, hogy a felhívott bizonyítékokból vont következtetés okszerű kifejtése s az ellentétes bizonyítékok mérlegelése nélkül, pusztán a bizonyító fél hivatkozta tanuk vallomására való egyszerű utalással volna a ténymegállapítás megokolható. És pusztán a per „adataira" hivatkozással az elsőbíróság ítéletében megállapított tényállásnak a Pp. 507. §-a alapján való egyszerű elfogadása ugyancsak sérti a Pp. 270. §. rendelkezéseit. (P. IV. 5796/1923. Pdt. X. 90.)

Házassági perben a család legszűkebb, sokszor elzárt körében előforduló cselekmények és magaviselet tekintetében a bizonyítékok szabad mérlegelésének, sőt a közvetett bizonyítási módnak a dolog természeténél fogva különösen tágabb tere van. Nem lehet tehát a tanubizonyítást azon az alapon mellőzni, hogy a tanuk tudomása csak a bizonyító fél részéről történt bemondáson és panaszkodásokon alapszik. (P. III. 5445/1925. Pdt. XI. 32.)

Tanubizonyítás. Sem a tanunak a peres felekkel vagy azok egyikével való közeli rokonsági vagy sógorsági viszonya, sem pedig az, hogy a tanu gondnokság alá helyezve volt, vagy van, elmebetegségben szenved, sem a tanu kihallgatása iránt előterjesztett kérelem megtagadására, sem pedig vallomásának kötötten, azaz miként való mérlegelésére törvényes indokul nem szolgálhat. (K. 267/1920. Ptt. II. 13.)

A tanuk érdekeltsége, a tanuságtételből kizáró törvényes ok fenn nem forgása esetén, a szabad mérlegelésnek tárgya. (K. 95. okt. 2. II. G. 39. F. I. 31.)

A bíróság a tanuk vallomását s e vallomások bizonyító erejét akkor is, ha az a tanuk saját tényére vonatkozik, szabadon mérlegelheti. (K. 97. dec. 31. I. G. 405. F. III. 236.)

A bíróság a bizonyítékokat csak valódi tartalmuk szerint mérlegelheti szabadon, ellenben a tanuk vallomásának a valóságtól eltérő, vagyis a tárgyalási jegyzőkönyvbe vett vallomással ellenkező tartalmat nem tulajdoníthat. (D. 1908. febr. 13. 1907. G. I. 1270. sz. T. XII. 344.)

Vérségi összeköttetés tanuval bizonyítható. (K. 7137/99. 371. sz. elvi hat.)

A hozomány átadása és átvétele nemcsak közjegyzői okirattal, hanem más bizonyítási eszközzel is bizonyítható. (Gy. 99. febr. 16. G. II. 3. T. HI. 306.)

Az elmeállapot nem tekinthető nem szakértő tanu által

bizonyítható ténykérdésnek. (B. 98. nov. 24. T. G. 239. T. III. 57.) Ellenkező: (K. 906. nov. 13. I. G. 356. F. XII. 2250.)

A tulajdonjog bekebelezését gátló telekkönyvi akadály fennforgása nem tanukkal, hanem telekkönyvi hiteles kivonattal bizonyítandó. (K. 96. okt. 21. I. G. 224. F. II. 53.)

A psychikai kényszer fenn- vagy fenn nem forgása, mint a körülményekből levont jogi, eszmei megállapítás, tanukkal nem bizonyítható. (B. 98. jún. 3. I. G. 90. T. II. 200.)

A fellebbezési bíróság jogszabálysértést követ el, ha valamely ténykörülményt több oly tanunak vallomása alapján fogad el bizonyítottnak, akikre nézve ítéleti tényállásban maga jelzi, hogy vallomásaik ellentétesek, anélkül, hogy az ellentéteket egymással szembeállítva, a vallomásokat részletesen és kimerítően méltatta volna. (K. 98. okt. 17. I. G. 280. F. IV. 80.)

A tanuk vallomása mint bizonyíték, csak az esetben vehető figyelembe és mérlegelhető, ha a tanuk vallomásukra az esküt letették. Ha az elsőbíróság a tanuknak vallomásukra való megesketését azért mellőzte, mert a tanuk vallomásának az esküvel való megerősítése esetén sem tulajdonított hitelt, a fellebbezési bíróság a bizonyítás megismétlése vagy kiegészítése és a tanuk megesketése nélkül a tanuknak esküvel meg nem erősített vallomását, mint bizonyítékot figyelembe nem veheti. (K. 1663/1917. Pdt. IV. 55.)

Megállapítása annak, hogy valaki Magyarországon székelő külképviseleti hatóságnál alkalmazásban van-e: 7862/1926. I. M. 74. (nem az illető külképviseleti hatósághoz, hanem közvetlenül — sürgős esetben távirati úton — a m. kir. külügyminisztérium elnöki osztályához kell fordulni). A területenkívüliség és személyes mentesség tekintetében érintetlenül marad a Pp. 9. és a Bp. 31. §-a.

„A megbizottnak tanúvallomását a bíróság szabadon mérlegelheti ugyan, de olyan jogszabály nincs, amelynek értelmében a fél helyett eljárt megbizott vallomása a megbízó peresfél vallomására vonatkozó jogszabályok alapján bírálandó el és ezért a fellebbezési bíróság a megbizott vallomásának bizonyító erejét külön mérlegelni tartozik." (K. P. VII. 4099/1929., 1930. okt. 15.)

A bizonyítékok mérlegelésének szabadsága. A §-nak világos és így ellenkező joggyakorlatot kizáró rendelkezése szerint a bíróság a tények megállapításánál a törvényben kötelezőnek kijelölt kivételes bizonyítási szabályoktól eltekintve, a bizonyítékoknak felhasználásában nincs korlátozva, hanem valamely tény valóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatása alapján lévén hivatva megítélni, meggyőződését az arra alkalmasaknak talált bizonyítékoknak és perbeli adatoknak szabad mérlegelésével alkotja meg és csak arra van kötelezve, hogy azokat az okokat, melyek a tényeknek

valósága vagy valótlansága iránt meggyőződését előidézték, ítéletében tüzetesen adja elő. (K. 98. jan. 14. I. G. 914/97. F. III. 243.)

A §-t sérti a bíróságnak az az álláspontja, mely szerint a lakás közegészségellenes minősége másként, mint hatósági eljárás vagy bírói szemle által nem bizonyítható. (B. 902. nov. 14. I. G. 165. T. VII. 178.)

Nincsen kötelező bizonyítási szabály arra nézve, hogy a bűnvádi per vizsgálati szakában tett vallomásokat bizonyítékul nem lehet elfogadni. (K. 290/1914. Pdt. II. 96. l.)

Az államvasutak szolgálati rendtartása s az ezzel kapcsolatos rendszabályok irányadók abban a kérdésben, hogy az államvasúti alkalmazottaknak a szolgálatból fegyelmi úton elbocsátása jogellenesen történt-e. (B. 99. febr. 9. 98. I. G. 312. T. III. 96.)

A bizonyítékok szabad mérlegelésének elvéből folyik, hogy a bíróság a tanúvallomásokat egyes részeikben önállóan is mérlegelheti, minélfogva az a körülmény, hogy a bíróság a tanú vallomását valamely részében aggályosnak találta, nem állhatja útját annak, hogy az illető tanú vallomása egyéb részeiben bizonyítékul elfogadtassék. (P. I. 610/1924. Pdt. XI. 72.)

Perenkívüli meghallgatás során a felek jelenlétében eskü alatt kihallgatott *tanúk* vallomásai a per bírósága által, a kihallgatás megismétlése nélkül is mérlegelhetők és bizonyítékul elfogadhatók, ha a feleknek a perben alkalmuk volt arra, hogy a vallomásokra észrevételeiket megtehessék. (Bpesti tábla 1914. G. 111. Pk. I. 55.)

A tanúvallomás el nem fogadását nem lehet azzal indokolni, hogy az a bizonyító fél ellenfelének vallomásával ellentétben áll, mert egymagában a fél eskü alatti vallomása, a kifogástalan tanúvallomás ellenbizonyítékául nem szolgálhat. A Pp. 270. §-a szerint nem elegendő a tanúkihallgatás mellőzésének okául felhozott az a körülmény, hogy a fellebbezési bíróság a tanú kihallgatásától eredményt nem vár, mert ez nem nyujt felvilágosítást az iránt, hogy a tanúkihallgatás előre jelzett eredménytelenségének mi az oka. (Bpesti tábla P. IV. 4753/1915. Pdt. II. 177.)

Nem követ el jogszabálysértést a bíróság, ha a perben kihallgatott tanúk mérlegelése mellett a bűnügyi nyomozat során ugyanazon körülményre kihallgatott tanúk vallomásaira csak általánosságban, ezeknek névszerinti felsorolása nélkül hivatkozik és ha a meggyőződése szerint súllyal nem biró mellékkörülményekre az indokolásban külön ki nem terjeszkedik. (P. VII. 4626/1916. Pdt. III. 224. sub I.)

Nincs oly jogszabály, mely szerint abban az esetben, ha az egyik fél az általa felhívott tanúk kihallgatását nem kívánja, a bíróság kérdést tartoznék intézni a másik félhez az iránt, hogy

ő nem kívánja-e ugyanennek a tanúnak a kihallgatását. (Bpesti tábla P. II. 7437/1916. Pdt. IV. 34. sub II.)

Az a körülmény, hogy a tanúk — nem is kihallgatásuk idejében, hanem azt megelőzőleg — az alperes részvénytársaságnak felügyelőbizottsági tagjai voltak, nem olyan természetű, hogy a bíróságnak kötelességében állana azt a tanúk szavahihetősége szempontjából külön mérlegelés tárgyává tenni. (Bpesti tábla P. IV. 2094/1916. Pdt. IV. 56.)

A tanuk vallomása, mint bizonyíték, a Pp. 270. §-a értelmében csak az esetben vehető figyelembe és mérlegelhető, ha a tanúk vallomásukra az esküt letették. Ha az elsőbíróság a tanúknak vallomásukra való megesketését azért mellőzte, mert a tanúk vallomásának az esküvel való megerősítése esetén nem tulajdonított hitelt, a fellebbezési bíróság a bizonyítás megismétlése vagy kiegészítése és tanúk megesketése nélkül a tanúknak esküvel meg nem erősített vallomását mint bizonyítékot figyelembe nem veheti. (P. III. 1663/1917. Pdt. IV. 55.)

A Pp. nem tiltja az oly tanúk vallomásának mérlegelését, akik a bizonyítandó tény megfigyelésekor 12 évesek, és a 270. §-ban gyökerező jogánál fogva a bíróság az ilyen tanúk vallomásait is szabadon mérlegelheti. (P. III. 8086/1917. Pdt. IV. 64.)

Nem felel meg a Pp. 270. §-ának, ha a fellebbezési bíróság anélkül, hogy tüzetesen kifejtené ítéletének indokolásában, hogy mely okból nem fogadja el bizonyítéknak a kihallgatott tanúk egy részének vallomását, annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy e tanúk vallomását egy másik tanú vallomása lerontja, de már azt, hogy ezzel az utóbbi tanúvallomással mely okból tekinti lerontottaknak a többi tanúk vallomását, elmulasztja indokolni. (P. III. 836/1910. Pdt. VI. 26.)

Jogsegélyviszonosság híján megkeresés útján ki nem hallgatható és meg nem idézhető tanú közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozata bizonyítékként indokoltan elfogadható. (P. IV. 4176/1923. Pdt. IX. 103.)

Jogszabályt sértő az a ténymegállapítás, amely oly tanúk vallomásaira alapíttatott, akiknek, mint a bizonyító fél jogelődjeinek vallomása, hitelt érdemlőség szempontjából csak az ügyfél vallomásaként vehető figyelembe, vagy akiknek vallomása csak az előbbiek bemondásán alapszik és esküvel sincs megerősítve. És jogszabályt sért az is, ha a bíróság minden bírálat nélkül egyszerűen magáévá teszi az Igazságügyi Orvosi Tanács oly véleményét, amelynek indokolása a perbeli tényállással össze nem egyeztethető. (4918/1925. Pdt. XI. 55.)

Szabálytalan a tanú által felmutatott okiratra alapított tényállás, ha sem az okirat másolata be nem csatoltatott, sem pedig annak tüzetes tartalmát a bíróság az ítéletben elő nem adta. (P. VII. 4273/1925. Pdt. XI. 79.)

A tanúk vallomásának a Pp. 270. §-ában meghatározott sza-

bad mérlegelés útján való felhasználásában a bíróság nincs kötve ahhoz, hogy a tanúk vallomása egészben közvetlen észleleten vagy e mellett esetleg bizonyos részben a bírói meggyőződés megalkotásánál még ily alakjában is figyelmet érdemlőleg hallomáson alapul-e, hanem a hallomáson alapuló vallomásoknak is tulajdoníthat bizonyító értéket és erőt, amennyiben azokat a tárgyalás és bizonyítás egyéb adatainak a szorgos méltatásával a per többi adataival is megegyezőknek, valószínűsítetteknek és megerősítetteknek, azokkal ellentétben nem állóknak, önmagukban nem ellentmondóknak ismeri fel és az okszerűség szabályaival is megegyezőknek találja. (P. III. 533/1925. Pdt. XI. 92.)

Az a körülmény, hogy a tanúra hivatkozó fél ellenfele elfogadja azt, hogy a tanú a már kihallgatott más tanú vallomásának megfelelően fog vallani, a kihallgatás mellőzésére nézve csak abban az esetben szolgálhat jogi alapul, ha ahhoz a tanúra hivatkozó fél is hozzájárul. Az érdekeltség nem zárja ki azt, hogy a bíróság a tanú vallomását valónak fogadja el, azonban annak az ítélet indokolásából ki kell tűnnie, hogy a tanú vallomása érdekeltsége dacára mért fogadtatott el bizonyítékul. (P. IV. 6937/1925. Pdt. XI. 113.)

Nincs oly eljárási szabály, amely szerint a tanúvallomás csak újabbi kihallgatás során volna joghatályosan visszavonható és amely szerint a bírósághoz intézett beadványban foglalt vallomás-visszavonás, valamint a kihallgatott tanúnak nem a perbíróság előtt tett utólagos kijelentései a Pp. 270. §-a szerinti mérlegelés körébe vonhatók nem volnának. (P. VII. 4621/1927. Pdt. XIII. 89.)

Nem mellőzhető a tanú kihallgatása oly puszta feltevés alapján, hogy a tanú a négy év előtt történtekre nem emlékezhetik. (P. V. 8294/1926. XIII. 37.)

Az a körülmény, hogy a tanú a felek valamelyikének közeli hozzátartozója, a megbízhatatlanság megállapítására egymagában még nem alkalmas, hanem a tanú vallomása mindenkor az ő egyéniségére és általános szavahihetőségére tekintettel bírálandó el. — A Pp. 312. §-ában említett kivételes esetektől eltekintve, a tanúk vallomása a tényállás megállapításánál mint bizonyíték a Pp. 270. §-a értelmében csak akkor vehető figyelembe és csak abban az esetben mérlegelhető, ha a tanúk vallomásukra az esküt letették. (P. III. 3514/1927. Pdt. XIV. 56.)

Szakértői bizonyítás. Annak megbírálása, hogy a szakértők mennyiben bírnak kellő szakismerettel, szintén a bizonyítékok szabad mérlegelésének körébe tartozik. (B. 98. ápr. 1. 98. I. G. 43. T. II. 156.)

Műszaki kérdésekben a bíróság hivatásszerűen bírálatot nem gyakorolhat. (B. 1902. szept. 9. I. G. 197. T. VII. 190.)

Ha a perben jelentős ténykérdés megítéléséhez szakértelem szükséges, a bíróság a szakértő meghallgatását csak akkor mellőzheti, ha a tények megítélésére kellő szakértelemmel rendelkezik és ha ezt a meggyőződését kellően indokolja. (B. 904. okt. 28. II. G. 113. T. IX. 102.)

A törvény nem tartalmaz oly intézkedést, hogy a műszaki kérdések (hogy a cséplőgép teljesen jó karban lévő hibátlan gép-e) csak szakértők véleménye alapján volnának elbírálhatók. (B. 904. szept. 7. I. G. 88. T. IX. 158.)

Az 1876: XIV. t.-c. 48. §-ának a szakértők meghallgatását előíró és így bizonyítási szabályt megállapító intézkedése a bíróságot nem köti. (B. 1902. máj. 30. I. G. 61. T. VI. 224.)

A bíróság szakértők nélkül is megállapíthatja, hogy heti lap tárcaírójának tevékenysége fontosabb teendők közé tartozik-e. (B. 1901. febr. 15. I. G. 288/900. T. V. 218.)

Nem sért a bíróság jogszabályt, ha annak a ténynek megállapításánál, hogy a közadós ipara a kisipar körét meghaladhatja, a kereskedelmi és iparkamara hivatalos értesítését veszi alapul. (B. 97. szept. 5. II. G. 70. T. II. 235.)

Ha a felek a szakbizottsági eljárást állapították meg a biztosító kártérítésre nézve, a prdts. bizonyítási eszközei nem alkalmazhatók. (B. 904. febr. 17. I. G. 562/903. F. IX. 302.)

A felek nincsenek elzárva annak szerződési szabályozásától, hogy a tartásba adott állatnak egészségi állapota és tartásának minősége mily bizonyítási mód szerint állapíttassék meg. (B. 1902. jún. 13. I. G. T. VI. 58.) Ez az ú. n. döntőszakértői szerződés, melyről bővebben szólunk a Pp. 767. §-ánál.

A bíróság valamely becsérték megállapításánál nincs elzárva attól, hogy valamely perenkívüli becsüt, bár annál az ellenfél mellőztetett, ténybeli meggyőződése megalkotásánál biztosítékul elfogadhasson. (K. 904. febr. 17. I. G. 562/903. F. IX. 302.).

Ha a felek a fél által megtérítendő érték megállapítását három becsüsre bízták s a becsüsök által megállapítandó összeget magukra nézve kötelezőnek elfogadták, de a becsüsök az értékre nézve megegyező megállapodásokra nem jutottak, a kiküldött bizottság becslése és véleményük különbözőségénél fogva az érték megállapítására nézve irányadóul el nem fogadható. (Sz. 1900. dec. 12. G. 190. T. V. 651.)

Ha az építtető és az építési vállalkozó a megalakított szakértőbizottság határozatának magukat mindenben alávetették és nem lett kikötve, hogy abban az esetben, ha a szakértők nem jutnának egyhangú megállapodásra, a többség határozata a feleket ne kötelezze, akkor egyhangú határozat hiányában a többség határozata az irányadó; és az egyhangúság hiánya nem

szolgálhat alapul arra, hogy a bíróság utóbb a perben új szakértői bizonyítást rendeljen el. (K. 433/1917. Pdt. III. 206. l.)

A magyar mérnök- és építészegylet díjszabását jogosítva van a bíróság a követelés mennyiségének a bizonyítására alapul elfogadni. (D. 1902. febr. 6. G. 179/901. T. VI. 304.)

Azt, hogy a műszaki munkák díjainak megállapításánál a mérnök- és építészegylet által kiadott díjszabályzat irányadó: sem törvény meg nem állapította, sem pedig a törvényes bírói gyakorlat követendő szabályul el nem fogadta. (Gy. 1901. szept. 13. G. II. 41. T. VI. 339.)

E §-al ellenkezik a lakbérleti szabályoknak olyan rendelkezése, mely szerint a lakás hiányát csak bírói szemlével lehet megállapítani. (B. 904. jún. 9. I. G. 36. T. VIII. 187.)

Más perben kihallgatott szakértők véleményéből merített hivatalos tudomás is a tényállás alapjául szolgálhat. (Bpesti kir. tábla. P. IV. 3372/1915. Pdt. II. 130.)

Szabálytalan a gyengeelméjűség megállapítása, ha az ítélet pusztán az orvosszakértő véleményére utal, anélkül, hogy tüzetesen megjelölné és megállapítaná azokat a tényeket, amelyek alapján az orvosi szakvéleményt magáévá tette, amelyek a szakértői vélemény el- vagy el nem fogadásának alapjául szolgálhatnak s amelyek a felperes elmebeli állapotára vonatkozó meggyőződésének megalkotásához vezettek. (P. V. 178/1922. Pdt. VIII. 22.)

A bíróság a perben előterjesztett minden lényeges körülményre vonatkozó bizonyítékot, tehát a büntető-ügyben meghallgatott szakértő véleményét is mérlegelés tárgyává tenni köteles. (P. VII. 7545/1925. Pdt. XI. 75.)

Eskü alatti kihallgatással való bizonyítás. A félnek eskü alatti vallomása a polgári perjog szempontjából a félnek nem jogalkotó cselekménye, hanem csak bizonyítási eszköz, aminek bizonyító erejét a bíróság szabadon mérlegeli. (K. 99. jan. 26. I. G. 498/98. F. IV. 287.)

A fellebbezési bíróságnak az a megállapítása, mely szerint az eskü alatt kihallgatott fél vallomását, az abban fennálló ellentétek dacára hitelt érdemlőnek és a per egyéb adatai által valószínűsítettnek fogadta el, amennyiben meggyőződésének okait kellően kifejtette, felülvizsgálati panasz alapját nem képezheti. (K. 97. febr. 16. I. G. 394. F. II. 223.)

Ténymegállapítás következtetés útján. Egyességi ajánlatból a kötelezettség elismerésére nem lehet következtetni. (B. 98. dec. 16., I. G. 249. T. III. 223.)

Abból a konkludens tényből, hogy a hitelező alkalmazottja ellen az adóstól beszedett pénz elsikkasztása miatt bűnvádi feljelentést tett, alaposan lehet arra következtetni, hogy ezt az összeget alkalmazottja által beszedettnek és a tartozást kiegyenlítettnek elismerte. (B. 98. dec. 16. II. G. 92. T. III. 249.)

Abból a körülményből, hogy az elárusító az elküldött sorsjegy árával a felet könyveiben megterhelte s a sorsjegyet kísérő levélben tulajdonjogát fenn nem tartotta, nem lehet következtetni azt, hogy a sorsjegy árát hitelezni kívánta. (B. 99. május 12. II. G. T. 3. 207.)

Abból a megállapított tényből, hogy az erdő a vasút gőzmozdonyából kihullott szikráktól gyuladt meg, okszerűen következik, hogy a gőzmozdony tűzbiztonsági készülékei a tűzveszély elhárítására alkalmatlanok voltak. (B. 96. okt. 23. I. G. 137. T. I. 264.)

Ha a tanúvallomások tartalmából a bizonyítandó tény nem közvetlenül folyik, akkor azokat a valószínűsítő adatokat, amelyek alapján a bizonyító fél esküre bocsáttatott, a tanuvallomások belső tartalmának részletes kiemelésével az ítéletben elő kell adni. (P. IV. 5119/1921. Pdt. VII. 121. sub I.)

Más perbeli álláspont, ténymegállapítás, bizonyíték figyelembevétele. A felek között lefolyt más perben kihallgatott tanúk vallomása ép úgy, mint más bizonyítási adat, szabad mérlegelésnek tárgya. (K. 99. jún. 22. I. G. 190. F. IV. 538.)

A bíróság arról, hogy az előbb lefolyt egy másik perben minő ténybeli adatok merültek fel, hivatalos tudomást szerezni nem köteles és a bíró minden perben önálló jogi álláspontot van hivatva elfoglalni, az pedig, hogy a bíró előtt ugyanama bíróságnál lefolyt másik perbeli adatok ismeretesek és köztudomásuak-e, a fokozatos megvizsgálás tárgya nem lehet. (K. 1901. jún. 27. I. G. 244. I. VI. 576.)

A bíróság felhasználhatja bizonyítékul a jogerőre nem emelkedett bírói határozatnak, valamint olyan pernek adatait is, melyben nem vett részt az a peres fél, aki ellen a bizonyíték alkalmaztatik. (B. 97. szept. 16. I. G. 109. T. II. 3.)

Szabálytalanul jár el a bíróság, ha olyan perben megállapított tényállást fogad el ítéletnek alapjául, amely per nem az eldöntött perben álló személyek között folyt, csupán azon az alapon, hogy az a tényállás már megállapíttatott. (B. 98. márc. 11. I. G. 25. T. II. 143.)

A perbeli fél által más perben tett beismerés, mint a bíróságon kívüli beismerés, a bírói meggyőződésnek s így a szabad mérlegelésnek képezi tárgyát. (K. ápr. 8. I. G. 212/95. F. I. 176.)

A bíróság meggyőződését a megelőzően folyamatba tett büntető per adataiból is merítheti, de meggyőződése eredetét ítélete indokaiban tüzetesen megjelölni köteles. (K. 97. szept. 14. I. G. 134. F. III. 20.)

Szabálytalanul járt el a fellebbezési bíróság, ha olyan bűnper adatait is ítéleti tényállása megállapításánál és meggyőződése megokolásánál figyelembe vett, amelyeket be nem szer-

zett és amelyekre a feleket meg nem hallgatta. (K. 96. febr. 5. I. G. 198/95. F. I. 89.)

A peres feleknek egymás között folytatott más pereiben hozott ítéletek tartalma bizonyítási anyagul felhasználható. (1914. okt. 28. 1914. G. 166. Pdt. I. 109.)

Feloldandó a fellebbezési bíróság ítélete, ha a tényállást egy másik pernek általa megtekintett, de nem csatolt iratai alapján állapította meg, és a tényállást azon az alapon támadják meg, hogy az a fellebbezési bíróság ítéletében említett per iratainak tartalmával ellenkezik. (P. VII. 2994/1927. Pdt. XII. 96.)

Súlytalan az a felülvizsgálati panasz, hogy a fellebbezési bíróság a periratok beszerzését tárgyazó végzését a fél előtt ki nem hirdette s ezeket az iratokat nem is szerezte be, hanem csak betekintette, anélkül, hogy módot adott volna a feleknek e periratok tekintetében való nyilatkozattételre: ha a tényállás nem ezekre a periratokra alapíttatott. (P. VII. 558/1927. Pdt. XIII. 90.)

Büntető bírósági határozat hatálya polgári perben. L. a 411. §-nál is.

A polgári bíróság, bár a büntető bíróság sem szándékosságot, sem vétséget nem állapított meg, nincs korlátozva annak megállapításában, hogy a baleset, a magánjog szabályai szerint, vagyoni felelősséget megállapító gondatlansággal áll okozati összefüggésben. (B. 1902. okt. 17. I. G. 184. T. VII. 183.)

Ha a büntetőbíró megállapítja, hogy az illető terhelt a terhére rótt cselekményt tényleg elkövette, a büntetőbíróságnak ily ténymegállapítása a polgári bíróság részéről többé vizsgálat tárgyává nem tehető. (K. 6821/1915. Pdt. II. 150.)

Ha a kár büntetendő cselekmény által okoztatott és a kártevő bűnössége a büntetőbíróság ítéletével jogerősen megállapíttatott, a polgári bíróság vizsgálata arra szorítkozik, hogy megvan-e a büntetendő cselekmény s a kár között az oki összefüggés és nem forognak-e fenn olyan körülmények, melyek a magánjog szabályai szerint a kártérítési igényt az elítélttel szemben megszűntetik. (K. 1750/1922. Pdt. VIII. 113.)

A bűnösségnek a büntető eljárás során történt megállapítása a kártérítési perben kötelező kiindulási alapul szolgál és így újból felül nem bírálható, de csak az esetben, ha a büntető eljárásban az ott megállapított cselekmény és a polgári kártérítés alapjául szolgáló eredmény közötti okozati összefüggés is kimondatott. (B. 1295/914. G. Pdt. II. 151.)

Ha a bűnperben hozott jogerős ítéletek szerint a vádlottnak a beszámíthatóság hiányára és a jogos védelem fennforgására alapított védekezése elvettetett és megállapíttatott, hogy a bántalmazást oly körülmények közt alkalmazta, amelyek azt szükségessé nem tették; e tényállással szemben a polgári bíróság a büntetőperben kihallgatott tanúk vallomásainak mérle-

gelése alapján nem állapíthatja meg, hogy a testi sértés elkövetése alkalmával a másik fél lépett föl támadólag és hogy az elítélt a személye ellen intézett támadás elleni védekezés közben ejtette a testi sértést. (K. 5134/1922. Pdt. VIII. 112.)

Csendőr által elkövetett testi sértés alapján a kincstár ellen indított kártérítési perben a katonai büntetőbíróság felmentő határozata res judicata. (K. 3715/914. Pdt. II.)

Amikor a büntetőbíróság a bünösséget megállapíthatónak nem találta, a polgári bíróság a vád tárgyává tett cselekmény vagy mulasztás tárgyában a polgárjogi felelősség megállapításának kérdésében a felmentő büntető bírósági határozat tartalmától eltérően is ítélkezhet. (K. 747/920. Ptt. II. 136.)

A rendes bíróságra is kötelező a pénzügyminiszternek a kihágás vádja alól azon az alapon hozott jogerős felmentő ítélete, hogy az idegen valuta vételére vonatkozó megbízás adása a deviza-rendelet tilalmát nem sértette. (K. 1925. nov. 26. 5592/1925. Ptt. 1926. 14. l.)

Gyermektartás iránt indított perben a bíróság az egyházi fegyelmi eljárásban kihallgatott tanúknak vallomását szabadon mérlegelheti. (K. 96. ápr. 17. I. G. 62. F. I. 200.)

Sem a bűnvádi nyomozást megszüntető ügyészi határozat indokolásában, sem a törvényszéki vádtanácsnak valamely határozata indokolásában foglalt az a jogi kijelentés, hogy valamely betétkönyvnek a tulajdona kit illet, a polgári bíróság előtti eljárásban nem kötelező; az ilyen jogi kijelentések sem tényeket, sem jogokat, sem a polgári bíróságokra, sem a felekre kötelezően nem állapítanak meg, és ítélt dolog jelentőségével a bűnvádi nyomozásnak és a vádtanácsi eljárásnak az 1896: XXXIII. t.-c.-ben meghatározott természete szerint nem bírnak. (K. 8448/915. Pdt. II. 153.)

A tényállásnak a gondatlanság kérdésében megállapítását nem lehet mellőzni amiatt, mert a biztosított — a hamu lelocsolására vonatkozó védelme alaposságának megállapítása nélkül — a büntető bíróság tűzvész okozás vétségében bűnösnek mondotta ki. (B. 1902. jún. 12. G. 33. T. VI. 124.)

A bűnperben jogerősen megállapított tényállás a polgári bíróra a törvényben külön megjelölt esetek kivételével nem kötelező. (Gy. 98. jan. 20. 97. G. II. 85. T. II. 462.)

A váltóaláírás hamisságát, az uzsoravétség, a hamis vagy vétkes bukás esetét csak a büntetőbíró állapíthatja meg. (Gv. 98. jan. 20. 97. G. II. 85. T. II. 462.)

Csak a bűnösséget kimondó és következményeit megállapító határozat irányadó, de a felmentő nem. (B. 902. nov. 28. I. G. 246. T. VII. 204. Po. 95. szept. 14. G. 19. T. II. 802.)

A büntetőjogi beszámítás alá vonható szándék hiánya a rosszhiszeműségnek a polgári perben megállapítását nem zárja ki. (B. 900. jún. 27. I. G. 125. T. IV. 148.)

Csakis a bünösséget kimondó büntető bírósági ítélet teremt a polgári bírót is kötelező ítélt dolgot, az is csupán a büntetéssel sújtott cselekménnyel kapcsolatos magánjogi igények tény- és jogalapját illetőleg (B. 1907. nov. 6. G. 366. sz. T. XII. 170., B. 1908. jún. 12. G. 201. sz. T. XII. 260., Gy. 1907. nov. 21. G. II. 86. és nov. 14. II. 95. sz. T. XII. 394.)

A kocsmai adósságnak valamely színlelt ügylet (váltó, adóslevél) alakjában érvényesítését célzó jogügylet érvényességének kérdése a polgári bíróság hatáskörébe tartozik, míg a büntető bíróság hatáskörébe csak a kihágás megállapítása s a büntetés kiszabása tartozik. (Gy. 99. jan. 26. 98. G. II. 91. T. III. 318.)

Nincsen kötelező bizonyítási szabály arra, hogy a bűnper vizsgálati szakában tett vallomást bizonyítékul, vagy támogató adatul ne lehessen elfogadni. (P. I. 4522/1917. Pdt. IV. 58. sub I.)

Ha a bűnperben hozott jogerős ítéletek szerint a vádlottnak a beszámíthatóság hiányára és a jogos védelem fennforgására alapított védekezése elvettetett és megállapíttatott, hogy a bántalmazást oly körülmények között alkalmazta, amelyek azt szükségessé nem tették: e tényállással szemben a polgári bíróság a büntetőperben kihallgatott tanúk vallomásainak mérlegelése alapján nem állapíthatja meg, hogy a testi sértés elkövetése alkalmával a másik fél lépett fel támadólag és hogy az elítélt a személye ellen intézett támadás elleni védekezés közben ejtette a testi sértést. (P. I. 5134/1922. Pdt. VIII. 133.)

Uzsoravétség, hamis vagy vétkes bukás, váltóhamisítás (1883: XXV.) t.-c. 11., 12. §§., 1874: XXII. t.-c. 7. §., 1874: XVI. t.-c. 7. §.) tekintetében: Ppé. 3. §.

Közigazgatási határozat hatálya a polgári perben. L. a 411. §-nál is.

Az 1869: IV. t.-c. 19. §-a szempontjából a bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a kormányhatóság törvényes hatáskörében hozta-e meg a rendeletet s annak intézkedése nem áll-e nyilvánvaló ellentétben a törvénnyel. Abban a kérdésben tehát, hogy a magyar bíróság a magyar nőnek az osztrák férj elleni bontó perében eljárhat-e, a bíróság a belügyminiszter által kiadott állampolgársági bizonyítványt, amely a felperesre vonatkozóan megállapította, hogy nála az opció feltételei megvannak, s ez alapon elismerte, hogy felperes magyar állampolgár, abból a szempontból, hogy az opció törvényes előfeltételei tényleg fennforognak-e s hogy az idevonatkozó szabályok alkalmazásával azokat miként értelmezte, felül nem bírálhatja. (K. 3735/923. Pdt. VIII. 89.)

Nem vizsgálhatja a bíróság azt a kérdést, hogy a községi vagyont érdeklő elsőfokú közigazgatási határozat meghozatalakor a törvényben előírt alakiságot megtartották-e és hogy az

alakiságok meg nem tartása a határozat érvényességére mennyiben bír befolyással. (B. 900. márc. 22. I. G. 22. T. IV. 103.)

A bíróság hatásköre nem terjed ki arra, hogy a közigazgatási hatóságnak eljárását és saját hatáskörében hozott határozatait felülvizsgálja. (Sz. 98. febr. 15. G. 3. T. II. 870.)

A bíróság nem bocsátkozik annak vizsgálatába, hogy a megyei törvényhatóságnak a törzsvagyon elidegenítését célzó határozatát jóváhagyó felsőbb közigazgatási hatóságok a törvényben előírt közigazgatási alakszerűségeket megtartották-e vagy nem. (D. 97. febr. 10. 96. G. 126. T. II. 360.)

Épület veszélyességének kérdését a bíró önállóan eldöntheti. (K. 1906. máj. 9. I. G. 721. F. XI. 2450. sz.)

Községi bíró ellen fegyelmi úton megállapított mulasztásnak a kárral összefüggése bírói döntés tárgya. (K. 1904. dec. 7. 4265/903. Dt. IV. f. I. 192. sz. 244. l.)

A vagyoni felelősség érintetlen hagyása mellett a bíróságnak áll feladatában mindazokat a körülményeket megállapítani, amelyektől a kártérítés és a kár mennyisége függ a tekintetben, hogy a fegyelmileg marasztalt előljáró cselekvéséből vagy mulasztásából minő tényleges kár származott. (Sz. 1904. márc. 8. G. 18. VIII. 574.)

Közigazgatási hatóság részéről hivatali hatáskörében kiállított okirat helyességének (arról, hogy a díjnok hanyagság miatt bocsájtatott el) felülvizsgálata a bíróság hatáskörébe nem tartozik. (B. 1903. nov. 27. I. G. 310. T. VIII. 155.)

Annak a vizsgálata, hogy a törvényhatóság határozata a kellő alaki szabályok betartásával hozatott-e vagy sem, a törvényben kijelölt felsőbb közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (B. 1903. nov. 11. I. G. 165. T. VIII. 134.)

Fegyelmi határozat hatálya a polgári perben. L. a 411. §-nál is.

A fegyelmi határozattal szemben a bíróság nem vizsgálhatja azt, vajjon a tény, amelyet a fegyelmi hatóság megállapított, megtörtént-e, de nincs elzárva attól, hogy megvizsgálja azt, vajjon a megállapított tények szolgálati vétséget képeznek-e. (B. 1909. máj. 5. G. 83. sz. G. XIII. 296.)

A tisztviselő vagyoni felelősségének fegy. hatósága által megállapítsáa nem zárja ki annak vizsgálatát, hogy a terhére rótt cselekmény vagy mulasztás és a bekövetkezett kár között van-e okozati összefüggés. (Sz. 1905. jan. 31. 1904. G. 276. T. IX. 713.)

A joggyakorlatban elismert elv, hogy a Máv. kebelében működő fegyelmi hatóságok autonóm jog- és hatáskörrel birnak és hogy határozataik abból a szempontból, hogy a fegyelmi alá vont alkalmazott a fegyelmi bíróság által megállapított fegyelmi vétséget illetőleg az azt kimerítő cselekményt elkövette, tehát a fegyelmi bíróságok ténymegállapításának a he-

lyessége és bizonyított volta a bíróságok részéről felülvizsgálat tárgyává nem tehető. A fegyelmi bíróság határozatai csupán azon szempontból képezhetik a kir. bíróságok felülvizsgálatának tárgyát, hogy a fegyelmi bíróság határozatát a szolgálati rendtartás eljárási szabályainak betartásával hozta-e meg, továbbá, hogy az a tény, amelynek a fennforgását a fegyelmi bizottság bizonyítottnak látta és megállapította, a szolgálati rendtartás értelmében a fegyelmi bizottság által minősített fegyelmi vétséget képez-e és hogy ezen fegyelmi vétség miatt helye van-e a szolgálati rendtartás értelmében a fegyelmi bíróság által kiszabott fegyelmi büntetés alkalmazásának. (K. 1917. máj. 22. Rp. VI. 7616/1916. Mjdt. XI. 269.)

A vasúti alkalmazott ellen a vád és védelem egyenlőségét biztosító, a vádlott meghallgatásával és a bizonyítékok megszerzésével járt szabályszerű fegyelmi eljárás alapján hozott marasztaló fegyelmi határozat a kir. bíróságokra is irányadó. (K. 1926. jan. 28. P. II. 1985/1925. Ptt. 1926. évf.)

Az államvasutak fegyelmi hatóságának az alkalmazottat elbocsátó határozata a perben nem irányadó, hanem a bíróság vizsgálja meg, hogy az elbocsátás és az illetmények elvonása a szabályok értelmében történtek-e. (B. 99. febr. 9. I. G. 312/98. T. III. 96.)

A fegyelmi úton elbocsátott államvasuti alkalmazott csak akkor kereshet a bíróság előtt elégtételt, ha elbocsátása illetményeinek és nyugdíjigényeinek elvonása a szolgálati rendtartás ellenére jogellenesen történt. (B. 99. febr. 9. 91. I. G. 312. T. III. 97.)

A gőzhajótársaságnak az id. hajórendszabály 106. és 11. §-ai (közm. és közl. min. rend. 69. ápr. 21. 2362.) értelmében megadott fegyelmi jogi hatóság következtében a rendes bíróság a fegyelmi hatóság elhatározási körébe eső tények valóságát és a kiszabott fegyelmi büntetés mérvét felülvizsgálni nincs jogosítva, hanem a rendes bíróság elé csak az a kérdés tartozhatik, hogy az elbocsátott alkalmazott terhére rótt cselekmények olyan természetűek-e, melyek a nyugdíjigény elvesztését vonják maguk után. (K. 1901. nov. 10. 220. Ü. L. 1902. 2. B. 901. jún. 27. II. G. 56. T. V. 290.)

Az árvaszéknek fegyelmi hatósági jogköre nem lévén, a községi előljáró vagy más személy ellen a vagyoni felelősséget a bíróságra is kötelező hatállyal nem állapíthatja meg. (Sz. 1904. márc. 8. G. 18. VIII. 574.)

A magyarországi ev. ref. egyház hatóságai egyházi törvényeik keretén belül, tehát az egyházi közegek elleni fegyelmi ügyekben is, mint az állam által elismert szervek járnak el, de határozataik harmadik személyekkel szemben nem mentesítik a fegyelmi eljárás alatt állott közeget a bennük foglalt s a fegyelmi eljárásban résztvett személyek javára szolgáló s a pol-

gári magánjog körébe vágó tényeknek a polgári bíróságok előtt bizonyítása alól. (P. 1904. máj. 9. G. 22. T. VIII. 520.)

A rendes bíróság az illetékes fegyelmi hatóságnak elhatározási körébe eső tények valóságát és a lefolyt fegyelmi eljárás során kiszabott büntetés mérvét nincs jogosítva felülbírálni, hanem elbírálása körébe csak az a kérdés tartozik, hogy a fegyelmi határozattal megállapított cselekmények olyan természetüek-e, amelyek a fegyelmi büntettre nézve a fennálló viszonynál fogva maguk után vonják a magánjogi igények elvesztését. (B. 1906. dec. 7. I. G. 298. T. XI. 7.)

A bizonyítás mellőzése. A bizonyítékok szabad mérlegelése elvének folyományát képezi az, hogy olyan esetben, amikor a bíróság az általa szabadon felhasználható bizonyítékokat ténybeli megállapításánál meggyőződésének megalkotására elegendőnek tartja és azokat annyira meggyőzőeknek tekinti, hogy már eleve kizártnak tartja azt, hogy a bizonyító fél által ajánlott további bizonyítási adat az ellenkező meggyőződése előidézésére alkalmas lehessen, az okoknak előadása mellett a további bizonyítást a bíróság mellőzheti és meggyőződését a már keresztülvitt bizonyítás eredményére alapíthatja. (K. 96. febr. 16. I. G. 159/95. F. I. 118.)

A bíróság csak a keresettel vagy viszontkeresettel érvényesített jog felett határozhat és csak az e részben ügydöntő tényeket tartozik megállapítani. A felek tehát nem kívánhatják, hogy a bíróság a perben érvényesített jog szempontjából közömbös tényeket a további perek elkerülése végett állapítsa meg. (B. G. 874/914. I. 15.)

A fellebbezési bíróság tényállásának a felülvizsgálat sikeres megejthetése céljából oly tényekre is ki kell terjedni, amelyeket, ha a fellebbezési bíróság nem fogadott is el döntőnek, de amelyek a kérdés eltérő megítélése esetében ügydöntők lehetnek. Kivételt e tekintetben csakis azok az esetek képezhetnek, amelyekben az eltérő megítélés folytán jelentékenyebb költségtöbblettel járó bizonyítási eljárás válnék szükségessé. (K. 95. nov. 6. II. G. 50. F. I. 41.)

Amennyiben a fellebbezési bíróság valamely egyénnek munkaképtelensége és ennek mérve iránt ténybeli meggyőződését a perben szolgáltatott egyéb adatok alapján megalkothatta, ugyanarra nézve a bizonyító fél kérelme ellenére az orvosszakértők meghallgatását mellőzheti. (K. 99. febr. 10. I. G. 534/98. F. IV. 317.)

A bíróság a bizonyítás mellőzését külön végzéssel kimondani nem tartozik, hanem a Pp. 270. és 401. §-ai értelmében csak az ítéletben köteles a bizonyítási indítványt — a mellőzés okai előadásával — felemlíteni. (B. 7437/916. Pdt. IV. 34.)

A bíróság a bizonyítást azon az alapon, hogy attól sikert nem vár, meg nem tagadhatja akkor, ha bizonyítást egyáltalán

nem vett fel. (Sz. 1905. máj. 2. G. 61. T. IX. 674.) (L. a következő határozatok között is.)

A bíróság ítéletében csak azt a ténykörülményt fogadhatja el olyannak, amely bizonyításra nem szorul, amelyet valamely fél az 1911: I. t.-c. 263., 266. §-a szerint a bíróság előtt beismert, vagy bírói felhívásra nem tagadott, vagy amely a 267. §. szerint köztudomású; és nem vitásnak csak oly tényt jelenthet ki, amelynek ily minősége a per adataiból okszerűen következik, vagy az előbbiek szerint nem bizonyítandó. (Marosvásárhelyi tábla P. 1133/1915. Pdt. II. 121.)

A bíróság a bizonyítás mellőzését külön végzéssel kimondani nem tartozik, hanem a Pp. 270. és 401. §-ai értelmében csak az ítéletben köteles a bizonyítási indítványt — a mellőzés okai előadásával — felemlíteni. (Bpesti kir. tábla P. II. 7437/1916. Pdt. IV. 34. sub I.—III.)

A bíróság indokolási kötelessége. A bizonyítékok szabad mérlegelésének elengedhetetlen feltétele, hogy az ítéletben nyilvánuló bírói meggyőződés a szolgáltatott összes bizonyítékok figyelembe vételével alkottassék meg s az összes szolgáltatott és felajánlott bizonyítékok alkalmazására vagy nem alkalmazására vonatkozó indokok tüzetes előadásával azok az okok, amelyek a bíróságot ítéletében nyilvánuló meggyőződésére vezették, felismerhetők legyenek s kitűnjék, hogy az összes perbeli adatok számbavétettek. (K. 96. jan. 28. I. G. 177/95. F. I. 87.)

A szabad mérlegelés következményeként jelentkező indokolási kötelességnek nem felel meg a fél védekezéseül előterjesztett előadása „egyszerű elfogadhatóságának" kimondása azoknak az okoknak tüzetes kifejtése nélkül, melyek az ily perbeli — védekezési — előadások bizonyító erővel biró jellegét és bizonyítékul való elfogadhatóságát megállapítják. (K. 1925. okt. 29. P. III. 6030/1924. sz.)

A Pp. 270. §-a értelmében ugyan szabadon mérlegeli a bíróság valamelyik tényállítás valóságát vagy valótlanságát, de mérlegelésénél a tényállás és bizonyítás egész vonatkozó anyagának szorgos méltatására, valamint arra köteles, hogy az okokat, melyek meggyőződését előidézték, úgyszintén azokat, melyeknél fogva valamely ajánlott bizonyítást mellőzött, tüzetesen előadja. Áll ez különösen adott esetben, midőn a rendelkezésre álló bizonyítékok nem oly szembeszökően egybevágók és nyilvánvalók, hogy a felhivott bizonyítékokból vont következtetés okszerű kifejtése s az ellentétes bizonyítékok mérlegelése nélkül, pusztán az alperes hivatkozta tanuk vallomására való egyszerű utalással volna az alperes vitatta egyezségi rendelkezés létrejöttére, tartalmára és foganatbamenetelére vonatkozó ténymegállapítás megokolható. (K. 1924. szept. 16. P. VI. 5796/1923. sz.)

Házassági perben a család legszükebb, sokszor elzárt körében előforduló cselekmények és magavaviselet tekintetében a bizonyítékok szabad mérlegelésének, sőt a közvetett bizonyítási módnak a dolog természeténél fogva különösen tágabb tere van. Nem lehet tehát a tanubizonyítást azon az alapon mellőzni, hogy a tanúk tudomása csak a bizonyító fél részéről történt bemondáson és panaszkodásokon alapszik. (K. 1925. okt. 1. P. III. 5445/1925. sz.)

A tényállás megállapítása nem pusztán a tanúk neveinek elsorolásával, hanem a tanúvallomások tartalma valószínűsége kérdésének a perben felhozott egyéb adatok egybevetésével történő gondos mérlegelése folyományaképen tekinthető szabályszerűnek. (K. 2932/1924. sz.)

A szóbeli tárgyaláson szóval elő nem adott kérvényben megjelölt tanú kihallgatásának megokolás nélkül való mellőzése nem sért jogszabályt; ellenben a szóbeli tárgyaláson felhozott s a jegyzőkönyvhöz is csatolt okirat lényeges tartalmának megokolás nélkül történt figyelmen kívül hagyása szabálytalan. (K. 1924. szept. 11. P. IV. 5702/1923. PH. VI. 47. sz.)

Az indokolás kötelességéből következik, hogy a fellebbezési bíróság köteles a felek részéről felhozott összes perbeli állításokat jogi jelentőségük és valóságuk szempontjából vizsgálat tárgyává tenni. (B. 97. máj. 28. II. G. 27. T. I. 426. l. 41.)

Nem elég a perben kivett bizonyítékoknak egyenkint lajstromszerű felsorolása, hanem azok belső tartalmának kiemelése és általában az egész gondolatmenet előadása szükséges, mellyel a bíróság a tényállítás való vagy valótlan voltának a megállapításához eljutott. (D. 99. okt. 12. G. 87. T. IV. 283.)

A 270. §. értelmében nem elégséges az az általános kijelentés, hogy a szolgáltatott adatok és bizonyítékok beható mérlegelése és az ügy körülményeiből vont okszerű következtetés az, ami a bíróságot a ténymegállapításnál vezette, hanem tüzetesen felsorolandók azok az okok: mely bizonyítási adatot miért fogadott vagy nem fogadott el bizonyító erejűnek és nem lehet csupán egyes bizonyítékokat kiragadni a ténymegállapítás indokolására. (K. 18/922. Pdt. VIII. 22.)

Valamely ténynek mint „nem vitásnak" megállapítása — közelebbi indokolás nélkül — szabálytalan. (B. 3223/1916. Pdt. III. 286.)

Azokat a perbeli adatokat és a feleknek ama nyilatkozatait, amelyek alapján a bíróság valamely ténykörülményt „nem vitásnak" nyilvánít, az ítélet indokaiban elő kell adni. (B. G. 1299/1914. Pdt. I. 49.)

Az a kijelentés, hogy a fellebbezési bíróság „a tényállást az eddigi bizonyítékok alapján tisztázottnak találta", egész általánosságban tartott kijelentésnél nem egyéb és mint ilyen, az

indokolás ama célzatának, hogy az meggyőző legyen, meg nem felel. Ezzel a felhivott bizonyítékok bizonyító erejének megdöntése nincs indokolva és ily kijelentés nem zárja ki azt, hogy a kihallgatandó tanuk vallomásának ismeretével a fellebbezési bíróság meggyőződése mégis másképen alakulhasson. (B. G. 1297/1914. Pdt. I. 76.)

A 270. §. szerint nem elegendő a tanúkihallgatás mellőzésének okául felhozott az a körülmény, hogy a bíróság a tanú kihallgatásától eredményt nem vár, mert ez nem nyujt felvilágosítást az iránt, hogy a tanukihallgatás előre jelzett eredménytelenségének mi az oka. (B. 4753/1915. Pdt. II. 95. l.)

A tanúvallomás el nem fogadását nem lehet azzal indokolni, hogy az a bizonyító fél ellenfélnek vallomásával ellentétben áll: mert egymagában a fél eskü alatti vallomása, a kifogástalan tanúvallomás ellenbizonyítékául nem szolgálhat. (B. 4753/913. Pdt. II. 95.)

A fellebbezési bíróságnak az a kitétele, hogy a „periratokban nyoma sincs", a megszabott tüzetes és a per anyagához viszonyított indokolásnak nem tekinthető. (K. 1901. okt. 23. I. G. 353. F. VII. 104.)

Nem tekinthető tüzetes indokolásnak, ha a bíróság az ügyvédi munkadíj és költség iránti perben hozott ítéletében a díjak és költségek leszállítását csak általánosságban azzal indokolja, hogy azok a költségjegyzékben felsorolt ügyek és kiadások mérvére és terjedelmére és a szellemi tevékenységre figyelemmel mérséklendők voltak. (K. 1901. márc. 2. I. G. 25/1901. F. VI. 420.)

A bíróság az indokolásban tüzetesen kifejteni tartozik az okokat, amelyek miatt a fél ajánlotta bizonyítást mellőzte. Ámde az az ok, amit a fellebbezési bíróság ítéletében felhozott, hogy t. i. a tanúk kihallgatását azért mellőzi, mert a „perbeli ténykörülmények a tárgyalások rendjén teljesen tisztáztattak", egész általánosságban tartott szólásmódnál nem egyéb, és mint ilyen, az indokolás célzatának, hogy az meggyőző legyen, meg nem felel. (K. 97. nov. 16. I. G. 304. F. III. 163.)

Eljárási jogszabálysértést követ el a bíróság, ha ítéletében fel nem hozza, hogy a tanúk vallomásai által minő tényeket lát bebizonyítottaknak s ha a tanúk valomásában előadott tényeket nem részletezi s a védelemül felhívott ellenbizonyítékoknak méltatását hallgatással mellőzi. (K. 97. febr. 3. 389/96. F. II. 396.)

A tanúk megesketése mellőzésének és vallomásuk figyelmen kívül hagyásának az az indoka, hogy valomásuk habozó s ellentétes, az ellentét mibenállásának és lényegességének tüzetes előadásával részletesen kifejtendő. (B. 96. ápr. 17. I. G. 71. T. I. 167.)

Kifejezett indokolás hiányában, a tanúk vallomásának mér-

legelése által az újból kihallgatás mellőzésének oka is meg van adva. (K. 95. dec. 4. II. G. 64. F. I. 53.)

Szabályellenes ugyan, ha a bíróság a tanúvallomások egy részét figyelembe nem véve, az eljárást tüzetesen nem indokolja, de ha a bíróság más eredményre úgy se juthatott volna, e szabálytalanság nem lényeges. (B. 95. május 28. I. H. 25. T. I. 39.)

A szakértői szemle-bizonyítás a bíróságnak szabad mérlegelési körébe tartozván, annak eredménye felett a bíróság ítélete indokolásaiban saját meggyőződésének okait, de nem a feleknek vitáját köteles előadni. (K. 97. nov. 19. I. G. 289. F. III. 166.)

Az eskü alatti kihallgatás a bizonyításnak egyik megengedett módját képezvén, ha azt valamelyik ügyfél megajánlotta, a bíróság jogi méltatás alá köteles venni, hogy a megajánlott bizonyítás alkalmazásának van-e helye? és amennyiben azt mellőzendőnek találta, az erre szolgáló okok az ítéletben tüzetesen előadandók. (K. 1900. febr. 8. I. G. 100/99. F. V. 286.)

Nincs olyan jogszabály, amely a bíróságot a peresfélnek — bár kérelmezett — eskű alatt kihallgatására kötelezné. Ha tehát a bíróság a per adatait meggyőződésének kialakulására a fél eskü alatt kihallgatása nélkül is elegendőnek találja, a félnek kérelmezett eskü alatt kihallgatását is indokoltan mellőzheti. (K. I. 5320/1926. J. H. I. 11. sz.)

Nem vehető tüzetes indokolásnak a tanúk mellőzésére felhozott az a kijelentés, hogy a tanúk kihallgatását azért mellőzi a bíróság, mert meggyőződésének másképp alakultát a tanúk vallomásától nem várhatja. (B. 1905. ápr. 7. 1904. I. 520. T. IX. 227.).

Az eskü alatt már kihallgatott fél vallomása esküvel való megerősítésének mellőzését a fellebbezési bíróság indokolni köteles. (K. 96. május 12. I. G. 44. F. I. 243.)

Jogszabálysértést követett el a fellebbezési bíróság akkor, midőn ítélete szerint a bizonyító félnek esküvel megerősített vallomását, a döntő ténykörülményre nézve ez által szolgáltatott részbizonyíték kiegészítéséül fogadta el bizonyítékul, anélkül, hogy ténymegállapításában oly adatokat felemlített volna, amelyek kiegészíthető részbizonyítékul felismerhetők volnának. (K. 97. dec. 17. I. G. 397. F. III. 210.)

Oly eljárási szabály nem áll fenn, hogy a fellebbezési bíróság akkor, ha az elsőbíróság ítéletét egész terjedelmében helybenhagyván, ennek indokait is kimerítőknek és helyeseknek ismerte el, köteles lenne a fellebbezésben felhozottaknak cáfolatára külön indokokat felhozni. (K. 96. nov. 13. I. G. 10. F. II. 92.)

Azokat a perbeli adatokat és a feleknek ama nyilatkozatait, amelyek alapján a bíróság valamely ténykörülményt „nem

vitásnak" nyilvánít, az ítélet indokaiban elő kell adni. (Bpesti kir. tábla 1914. Pdt. G. 1299. Pdt. I. 77.)

Valamelynek ténynek mint „nem vitásnak" megállapítása — közelebbi indokolás nélkül — szabálytalan. (Bpesti kir. tábla. P. IV. 3223/1916. Pdt. III. 212. sub II.)

A Pp. 270. §-ába ütközik, ha a bíróság mivel sem indokolja meg azt, hogy a székhelyén kívül és távol eső teljesítési helyen az útjárási viszonyok ismeretét mi alapon tekinti köztudomásunak. (P. VIII. 2877/916. Pdt. IV. 42.)

A Pp. 270. §-ának nem felel meg az a ténymegállapítás, mely „a per adataira" utal és „a többi számos tanú", vagy „egyes tanú" vallomásaira hivatkozik, de nem adja elő, hogy a bíróság mely tanúk, mely vallomását fogadta el — a bizonyítékok ellentétessége esetén — mely okból nem vett figyelembe. (Kolozsvári kir. tábla P. II. 255/1916. Pdt. IV. 54.)

Nem elég azt megállapítani, hogy valamely tény a felek között „nem vitás": hanem meg is kell indokolni, hogy milyen alapon állapítja meg ezt a bíróság. (P. VIII. 2736/1918. Pdt. V. 47.)

Az az ítéleti kijelentés, hogy az egyik fél tényállítását az ellenfél „nem tette vitássá", nem felel meg az indokolási kötelességnek. (P. IV. 5119/1921. Pdt. VII. 121. sub I.)

A Pp. 270. §-a értelmében nem elégséges az az általános kijelentés, hogy a szolgáltatot adatok és bizonyítékok beható mérlegelése és az ügy körülményeiből vont okszerű következtetés az, ami a bíróságot a ténymegállapításnál vezette, hanem tüzetesen felsorolandók azok az okok: mely bizonyítási adatot miért fogadott vagy nem fogadott el bizonyító erejűnek; és nem lehet csupán egyes bizonyítékokat kiragadni a ténymegállapítás indokolására. (P. IV. 18/1922. Pdt. VIII. 25.)

Szabálytalan a tényállás, ha a fellebbezési bíróság csak általánosságban hivatkozik a felvett bizonyítás eredményére, de az egyes bizonyítási eszközök tartalmát a Pp. 270. §-ában előírt módon és tüzetes indokolással nem méltatja. (P. IV. 7394/1926. Pdt. XII. 95.)

Kár, elmaradt haszon stb. mennyiségének megállapítása.

271. §. *A bíróság kárnak, elmaradt haszonnak vagy alapjára nézve nem vitás vagy bebizonyított más követelésnek bírói megállapitástól függő mennyiségét, ha a felek részéről ajánlott bizonyítás megnyugtató eredményt nem nyujtott, vagy eredményt előreláthatólag nem igér, minden körülmény figyelembevételével legjobb belátása sze-*

rint állapítja meg. A bíróság, amennyiben véleményének alkotásához szükségesnek találja, nemcsak szakértők meghallgatását, hanem bizonyításfelvételt és tudakozódásokat is hivatalból foganatosíthat.

Mi. A 271. §. az 1893: XVIII. t.-c. 65. §-át tartja fenn és kiterjeszti azt a kár és elmaradt haszon iránti követelésen kívül alapjukra nézve nem vitás vagy bebizonyított más követelésekre is, ha azok mennyisége bírói megállapítástól függ. A kártérítési perek sok esetben azért nem vezetnek az anyagi jognak megfelelő eredményére, mert a kár mennyiségének minden momentumát teljesen bebizonyítani nem lehet. Ezt a visszás állapotot a bizonyítékok szabad mérlegelése sem képes orvosolni, hanem meg kell engedni, hogy a bíró, ha különben meg van győződve arról, hogy kárt okoztak, annak mennyiségét egészben véve szabadabban állapíthassa meg. Ezen az úton jár már a cégbitorlásból eredő kár tekintetében a kereskedelmi törvény 24. §-a is. A kártérítési kötelezettséget megalapító tény megállapítására a bírónak adott nagyobb szabadság természetesen nem terjed ki. Arról, hogy olyan tény történt, amely az adóst kártérítésre kötelezi, a bírónak az általános bizonyítási szabályok szerint kell meggyőződnie. Hogy e részben félreértésre ne legyen alkalom, a Pp. nem mondja azt ki, hogy a bíróság a kár léte felett is szabadon ítél. Igaz ugyan, hogy a kár mennyisége bizonyos értelemben a kár létezésétől el nem választható, de ennyiben azután magától érthető is, hogy a kár mennyisége tekintetében adott nagyobb szabadság a kár létezésének megállapítására is kiterjed. Minthogy a bíró a kár mennyiségének megállapításában mintegy szakértőként jár el, az információjára szolgáló eszközök megválasztásában is nagyobb szabadsággal kell őt felruházni. A tudakozódás megengedése gyakran tetemes költségkímélést fog eredményezni. Hogy a bíróság a becslő eskü helyébe lépett eskü alatti kihallgatását is felhasználhatja a kár mennyiségének a megállapításában, ez a 372. §-ból tűnik ki.

Magától érthető, hogy a 271. §. olyan követelésekre, melyek létrejötte mennyiségüktől el nem választható, mint például kölcsönkövetelésre, nem vonatkozik. Ezek a követelések alapjukra nézve sem lehetnek „nem vitás"-ak „vagy bebizonyított"-ak, ha mennyiségük kétséges.

Jegyzet. A szerzői jog bitorlása miatt megindított ügyekben. (1921: LIV. t.-c. 30. §.), „a bíróság a kárnak — a gazdagodásnak tényét és mennyiségét minden körülménynek, nem vagyoni kárnál különösen a felek vagyoni viszonyainak is figyelembevételével legjobb belátása szerint állapítja meg." Vad okozta kár mennyiségének bizonyítása: 1883: XX. t.-c. 7. §.

A valóban felmerült kiadás nem oly kártérítési követe-

lés, amelyet a bíróság belátása szerint állapíthatna meg, hanem arra nézve a követelő félnek megfelelő bioznyítékot kell előterjeszteni. (Gy. 1903. jan. 15. G. II. 79/902. T. VII. 393.)

A §. alkalmazható annak megállapítására nézve, hogy kórházon kívüli ápolás esetében mekkora összeg az, amely a közkórházi ápolás költségének megfelel. (Sz. 904. §. G. T. VIII. 580.).

A §. ingó kiadása, esetleg értékének megtérítése iránti perben is. (B. 1902. jan. 30. I. G. 293/901. T. VI. 27.);

az építő munka díjának a megállapítására (Dt. 1902. febr. G. 170/1901. T. VI. 304.) is alkalmazható.

Miután a tényállás szerint annak a kérdésnek eldöntése, hogy vajjon felperes mily kárt szenvedett, magának a kár létezésének kérdésével elválaszthatatlan összefüggésben van és így a két együttesen eldöntendő kérdés alapjául szolgáló tények megállapítása is csak egységesen történhet: a fellebbezési bíróság azt a körülményt, hogy felperes károsodását nem találja bebizonyítottnak, e §. értelmében a fennforgó és kellően méltatott adatok alapján belátása szerint szabadon volt hivatva megállapítani. (K. 97. 14. I. G. 152. F. III. 202.)

Minden kártérítési követelésnél a kártérítési jog megállapításának az előfeltétele, hogy kárt okozó tény valóban fennforogjon, s a kárt okozó ténynek megállapításánál e §. rendelkezései, melyek csak a kár mennyiségére vonatkoznak, nem alkalmazhatók. (K. 98. nov. 2. I. G. 282. F. IV. III.)

A bíróság azt is belátása szerint szabadon ítéli meg, hogy mely körülmények lehetnek alkalmasak a kár fennforgásának megállapíthatására. (K. 97. dec. 14. I. G. 352. F. III. 202.)

Ha a károsodás megtörténtére a károsultak ténykedése és mulasztása is hozzájárult, a kár megosztásának a károsító és a károsult között van helye, azt, hogy a károsult félnek magatartása mily befolyást gyakorolhat az őt megillető kárösszeg nagyságára, a bíróság belátása szerint ítéli meg. (K. 99. dec. 9. I. G. 456. F. V. 208.)

A kárra és elvont hasznokra nézve a bizonyítási eljárás tekintetében különböző szabályok fenn nem állanak s a bíróság a kár vagy elmaradt haszon mennyiségét ha a felek ajánlotta bizonyítékok megnyugtató eredményt nem nyujthatnak, az összes körülmények figyelembevételével legjobb belátása szerint álapítja meg. (K. 96. okt. 29. I. G. 239. F. II. 191.)

Ha a felek között a biztosítási kár megállapításának módja (szakbizottsági eljárás) tekintetében szerződési megállapodás van, csak a megállapodás szerint megállapított kár térítendő meg és csak ily megállapodás hiányában alkalmazhatók a perrendtartással szabályozott bizonyítási módok. (1875: XXXVII. t.-c. 272., 478., 479., 481. §§.) (B. 900. dec. 13. II. G. 99. T. V. 152.)

Ha a szakbizottság tagjainak véleményei egymástól elté-

rők és a felek megállapodása nem intézkedik aziránt, hogy erre az setre a felek az elnök döntését fogadják el magukra nézve kötelezőnek, akkor a perben az értékelés a Pp. által a bizonyításra előírt szabály alkalmazásával eszközlendő. (P. VI. 266/1928. Pdt. XV. 34.)

Az ilyen szakbizottsági vagy döntőszakértői megállapodásra nézve l. a Pp. 767. és 270. §-ánál közölteket is.

A tartásdíj mennyisége a kötelezett fél vagyonának és jövedelmének leltárszerű kimutatása nélkül is megállapítható. (P. II. 5488/1911. Pdt. II. 88. sub III.)

Az életszükséglet mindennapi kielégítésére szolgáló fogyasztási cikk tekintetében a helyi szükséglet kielégítésének esélyeit a helyi viszonyokat közvetlenül ismerő bíróság, mint köztudomású tényt, szakértői, avagy egyéb bizonyítás alkalmazása nélkül is jogszabály sértése nélkül megállapíthatja s a Pp. 271. §-a alapján az elmaradt haszon mennyiségét a köztudomásból vett közvetlen tapasztalat nyomán legjobb belátása szerint megállapíthatja és bizonyításfelvételt csupán akkor rendel, ha ezt véleményének megalkotásához szükségesnek találja. (P. II. 1038/1917. Pdt. IV. 116.)

A Pp. 271. §-a értelmében a bíróság hosszas, bonyolult és költséges bizonyítási eljárás nélkül is megállapíthatja azt a mértéket, amelyben a magánalkalmazott nyugdíját a változott gazdasági és pénzügyi viszonyok folytán fel kell emelni. (P. II. 998/1925. Pdt. X. 59.)

A vélelem. Ténykörülmény valónak elfogadása.

272. §. *Azokat a jogszabályokat, amelyek szerint valamely ténykörülmény egyáltalában, vagy az ellenkező bebizonyításáig valónak tartandó, valamint a törvényes vélelmeket a 269. és 270. §. rendelkezése nem érinti.*

Mi. A vélelmeket a magánjog és más jogszabályok különös célzattal állítják fel, amelyeknek a perjog nem derogálhat. Ugyanez áll arra az esetre is, amidőn a törvény szerint valamely ténykörülmény egyáltalában vagy az ellenkező bebizonyításig valónak tartandó.

A tulajdonjognak a vevő javára történt bekebelezése a vételár teljes lefizetésének vélelmét állapítja meg. (K. 93. ápr. 20. 4346/92. M. III. 119.)

Az adóslevélnek az adós birtokában léte esetében a vélelem a követelés fenn nem állása mellett van. (K. 1905. febr. 28. G. 507. Ü. L. 1905. 13. sz.)

A későbbi időben hitelre vásárolt áruk kifizetéséből az vélelmezhető, hogy a korábbi tartozás kifizettetett. (K. 94. febr. 4. 7313/93. F. M. 334.)

Későbbi kamat fizetése a korábbi kamat kifizetésére nyujt vélelmet; a régi kamatról kiállított okirat birtoka a ki nem fizetést nem bizonyítja. (K. 1901. nov. 22. 6046/903. Ü. L. 1905. 1. sz.)

Későbbi negyedre járó bérről felmutatott nyugta a korábbi bér kifizetésére nyujt vélelmet. (Lfi. 76. okt. 12. 7965. Dt. r. f. XVI. 107.)

Későbbi részletek követeléséből nem lehet a korábbi részlet elengedésére következtetni. (B. 904. nov. 3. I. G. 359. T. IX. 203.)

Üzleti felszerelés annak a tulajdonául vélelmeztetik, akinek mint iparjogosultnak nevén az üzlet vezettetik. (B. 98. okt. 20. I. G. 200. T. III. 220. I. 1905. ápr. 26. I. G. 593/1904. T. IX. 64.)

A vélelem amellett van, hogy a házasság tartama alatt szerzett mindaz a vagyon, melyre nézve a nő ki nem mutatja, hogy az az ő külön vagyonából, illetve jövedelméből, avagy önálló, a szerzést eredményező tevékenységéből állott elő, közös szerzemény. (Sz. 1903. febr. 10. G. 239/1902. T. VII. 753. 1904. jan. 29. 5268/1900. T. VIII. 563.)

A vélelem amellett szól, hogy a házasság tartama alatt a nőnek a férje által kezelt külön vagyonának jövedelmei is, amennyiben azokról a nő másként nem rendelkezett, a közös háztartás szükségleteinek fedezésére szolgálnak. (Sz. 1903. dec. 4. G. 192. T. VIII. 598.)

Kötelezvénynek ellenérték vétele nélkül kiállításából a kötelezett összegnek ajándékozására kell következtetést vonni. (B. 1902. dec. 5. I. G. 262. T. VII. 25.)

A fennálló házassági viszonyból következtethető, hogy a nő a férjének zilált vagyoni helyzetéről tud. (K. 86. május 5. 6725. Dt. XV. 48. 1904. dec. 21. 6584. Ü. L. 1905. 2. sz.); ugyanígy családtagra nézve: K. 1905. jan. 12. I. G. 456/1906. Ü. L. 1905. 6. sz.

Jogi vélelem az, hogy az ingatlan terményei annak tulajdonát képezik, kinek javára az ingatlan haszonélvezeti joga telekkönyvileg be van kebelezve. (B. 95. nov. 29. II. G. 70. T. I. 75.)

Ellenkező megállapodás hiányában az a vélelem, hogy a közös vagyon szerzéséhez a tulajdonostársak egyenlő arányban járultak. (B. 97. ápr. 8. I. G. 46. T. I. 152.)

Teljesített szolgálatok tekintetében az a vélelem, hogy azok ellenszolgáltatás fejében teljesíttettek. (B. 97. jún. 24. I. G. 114. T. I. 514.)

Abból, hogy a fél 24 éven át vezette a házi teendőket, szolgálati bér követelése nélkül, az a jogi vélelem áll elő, hogy a felek akarata arra irányult, hogy a gazdaasszonyi teendőkért ellátásán kívül díjat ne kapjon. (P. 1904. okt. 31. G. 101. T. IX. 600.)

Midőn a gyám gyámoltját terhelő adósságot kifizet, a vélelem az, hogy gyámoltja vagyonából fizetett. (Lfi. 76. 21. 1391. Dt. r. f. XV. 79.)

Az a tény, hogy a takarékpénztári betét valakinek a nevére szól, nem zárja ki annak bizonyítását, hogy a betétkönyv tulajdonjoga mást illet. (Sz. 99. jún. 13. G. 63. T. III. 558.; 904. márc. 18. G. 37. T. VIII. 617.)

A betevő részére kiállított betétkönyv, mint a hitelező követelésének írott bizonyítéka, annak tulajdona gyanánt tekintendő, akinek nevére az ki van állítva. (B. 1904. febr. 18. 1903. II. G. 145. T. VIII. 89.)

A birtok mellett a tulajdon vélelme szól. (B. 98. szept. 10. G. 160. T. III. 29. Sz. 99. máj. 23. 59. T. III. 566.) Ellenkező: (K. 97. márc. 4. I. G. 425. F. II. 251. B. 98. jún. 27. I. G. 115. T. III. 213.; K. 1904. nov. 9. 5. 300. F. X. 110.)

A helyszínelési tulajdonos mellett a tulajdon vélelme szól. (K. 1905. dec. 19. 650. Dt. IV. f. 84. sz. 128. l.)

A birtok mellett a jóhiszeműség vélelme szól (birtokperben). (K. 1904. szept. 7. 5457/1903. J. 1905. 4. sz.)

Távollevő személyeknek sem életbenlétét, sem halálát nem lehet (kivéve a holttányilvánítási okokat) vélelmezni, hanem bizonyítani kell. (B. 1902. okt. 9. I. G. 168. T. VII. 8.)

Egymagában az, hogy a fizetést férjes nő részben férje érdekében is teljesítette, nem rontja le azt a vélelmet, hogy a fizetés a fizetőnek vagyonából teljesíttetett. (Gy. 1905. márc. 22. G. I. 8. T. IX. 396.)

A fogamzási időben való közösülésen alapuló vélelemmel szemben nem bizonyítható, hogy ez időben a terhesség mikor kezdődött, hogy a nő a közösüléskor már teherben volt. (K. 1904. dec. 16. I. G. 403. P. T. XLIX. 116.)

Az a törvényes vélelem, hogy a házasság tartama alatt született gyermek a házasságból származott, csak arra az esetre állhat fenn, ha a nemzés ideje is a házasság tartama alatti időbe esik, a házasságkötés előtti időben fogantatott gyermek törvényes származása azonban csak úgy állapítható meg, ha bizonyíttatik, hogy a gyermeket a házasságkötés előtti időben a férj nemzette, vagy ha a házasságkötés idején a férj a nőnek terhes állapotáról tudomással birt s a házassági életközösséget ennek ellenére fenntartotta és folytatta. (K. 1926. márc. 17. P. III. 4083/1925.)

Ha az igénylő az általa igényelt tárgyakat a végrehajtást szenvedett ellen vezetett bírói vagy hatósági nyilvános árverésen vette meg és azután közvetlenül a végrehajtást szenvedettnél hagyta használatul s ezzel szemben a végrehajtatók által nincsen bizonyítva, hogy felperes a tárgyak vételét nem a saját pénzén, nem a maga részére vette és nem nyert megállapítást az, hogy a végrehajtást szenvedettnek birtoklása a foglalás előtt

csak rövid időre tartott árverés utáni időben bekövetkezett saját szerzési tényén alapuló, mely körülményeket szintén a végrehajtató köteles bizonyítani, a vélelem az árverésen vevő felperes tulajdona mellett szól mindaddig, amíg a végrehajtató alperes bizonyítás útján meg nem döntötte. (B. 1904. jún. 30. I. G. 39. T. VIII. 187.)

Amidőn a közeli rokonok között létrejött jogügylet által a hitelező elől a kielégítési alap elvonatik, fennáll az a vélelem, hogy az átvevő tudott az átadónak arról a szándékáról, hogy a hitelezője elől a kielégítési alapot elvonni s ezáltal a hitelezőt kijátszani akarja, ezt a körülményt tehát nem a hitelezőnek kell bizonyítania, hanem az átvevő által bizonyítandó, hogy a kijátszási szándékról tudomással nem birt. (B. 1904. nov. 17. I. G. 227. T. IX. 23.)

Azt a vélelmet, hogy a fél, akire a vagyon átruházatott, az átruházásnak a hitelezők kijátszására irányuló célzatáról tudomással birt, alkalmazni kell oly személyeknél is, akik bár törvényesen egybe nem keltek, közös háztartásban férj és feleség módjára éltek. (B. 1908. szept. 24. G. 353. sz. T. XIII. 159.)

Ellenkező: (Gy. 1909. febr. 15. 1908. G. H. 164. sz. T. XIII. 474.)

A köteles rész iránti igénnyel szemben a vagyonátruházó szülőknek akár szerződésbe foglalt, akár ügyletkötés keretén kívül tett az az elismerése, hogy az ellenértéket gyermeküktől megkapták, a bírói gyakorlat értelmében az ellenérték tényleges szolgáltatására bizonyítékul el nem fogadható. (P. I. 3965/1929. Pdt. XIV. 87. sub III.)

Közvetett bizonyítás.

273. §. *Bizonyítani olyan ténykörülményekkel is lehet, amelyek magukban véve vagy együttvéve a tényállítás valóságára vagy valótlanságára alapos következtetést engednek. Ezenkívül a bíróság a tényállítás valóságára vagy valótlanságára a tárgyalás egyéb körülményeiből is következtetést vonhat.*

Ib. A bizottság ebből a §-ból kihagyta a következő szavakat: „a tárgyalás folyamán felhozott és kétségbe nem vont vagy bebizonyíttatott". Ezzel a módosítással nyilvánvalóvá lesz, hogy a bíróság a bizonyítás céljára olyan körülményeket is figyelembe vehet, amelyeket a felek nem hoztak ugyan fel, de amelyek a bizonyításfelvételből pl. a tanúk vallomásából vagy a szemléből megállapíthatók.

L. a 270. és a 272. §. kapcsán közölt határozatokat.

Az adóslevélbeli összeg kifizetése végett kért fizetési ha-

lasztásban a kölcsönösszeg kézhezvételének beismerése is bennfoglaltatik. (K. 94. jan. 9. 4308/90. J. 91. 41.)

Beismertnek tekintendő az aláírás valódisága, az azt tagadó alperesnek tanúk által bizonyított ama ténye által, hogy a névaláírásával ellátott váltót személyesen vitte a pénzintézethez, ott ezt rendezte, az esedékes kamatokat fizette s névaláírását akkor sem kifogásolta. (K. 509/87. M. III. 119.)

A vétel létrejöttének elismerése a vételár iránti megállapodást is feltételezi. (K. 90. máj. 8. 1435. B. 119.)

A bizonyítás felvétele.

274. §. *A bizonyítást a perbíróság a szóbeli tárgyalás folyamán veszi fel és a bizonyítás felvételét csak az e törvényben meghatározott esetekben bízhatja a tanácsnak kiküldött tagjára vagy megkeresett bíróra.*

Mi. Hogy a bizonyítást a perbíróság a szóbeli tárgyalás folyamán veszi fel, az folyománya az eljárás közvetlenségének. Ettől az elvtől csak fontos okokból, a törvényben meghatározott esetekben lehet eltérni. (289., 331., 338., 341., 351., 375. §§.)

Jegyzet. A bizonyításfelvétel eredményének előadása: 285. §. Tanúkihallgatás megkeresett bíróság útján: 289. §. Lakásukon kihallgatandó személyek: 290. §. Megkeresés: 13. s köv. §§. — Jegyzőkönyv: 251. §.

Bizonyítás az öröklési illeték szempontjából jelentős tények tekintetében: 1920: XXXIV. t.-c. 64. §.

Jogszabálysértés, ha a fellebbezési bíróság a székhelyén lakó peres felek eskü alatti kihallgatását, minden indokolás nélkül, kiküldöttje útján foganatosítja, jóllehet a közvetlen bizonyításfelvétel szabálya alól a Pp. 274. §-ában felsorolt kivételek (Pp. 375. §.) egyike sem forgott fenn; és így a törvény egyik vezérelvével ellenkező eljárás folytán a fellebbezési bíróság nem is lehetett abban a helyzetben, hogy a fennforgó ellentmondást tisztázza vagy megnyugtatóan mérlegelje. (B. 287/1915. Pdt. I. 267. l.)

Az a szabálytalanság, hogy a fellebbezési bíróság a felperes egyoldalú írásbeli kérelmére az alperes meghallgatása nélkül tanúkihallgatást rendelt el, az ügy eldöntésére nincs befolyással: mert a fellebbezési bíróság a bizonyításfelvételt elrendelő végzést a következő szóbeli tárgyaláson kifejezetten fenntartotta és a bíróság végzéseiről kellően értesített alperesnek módjában állott a tanúk kihallgatásánál jelen lenni és hozzájuk kérdéseket intézni. (Bpesti tábla P. II. 7437/1916. Pdt. IV. 34.)

275. §. *Ha a bizonyítás felvételének elrendelése következtében a tárgyalást el kell halasztani, a bíróság a bi-*

zonyítás felvételét elrendelő végzésben a bizonyítandó tényeket és a bizonyító eszközöket megjelöli és egyuttal kitüzi az új tárgyalási határnapot.

Ha azonban a bizonyítást kiküldött vagy megkeresett bíró veszi fel, a bíróság a tárgyalás folytatására a bizonyítás felvételét elrendelő végzésben a határnapot csak abban az esetben tüzi ki, ha a bizonyításfelvétel befejezésének idejét előre megállapithatja; ellenkező esetben a bíróság a tárgyalás folytatására a határnapot a bizonyítás felvételének befejezése után hivatalból tüzi ki.

Ha a bizonyításfelvétel foganatosithatása kétségesnek mutatkozik, vagy bizonytalan ideig tartó akadályba ütközik, a bíróság a bizonyítás felvételének elrendelésekor vagy utóbb is, bármelyik fél kérelmére, a tárgyalás folytatására megfelelő határnapot tüzhet ki. A kérelem felől, ha azt a szóbeli tárgyaláson kivül a bizonyító fél ellenfele terjeszti elő, a bizonyító felet meg kell hallgatni.

Az előbbi bekezdés esetében a bizonyításfelvételről szóló jegyzőkönyv csak akkor vehető figyelembe, ha annak a tárgyalásnak bezárása előtt érkezik meg, amely a fenforgó kérdést elintéző határozatot megelőzi.

276. §. *A bíróság a bizonyítás felvételét elrendelő végzéséhez nincs kötve.*

A bíróság elrendelheti a bizonyítás felvételének ismétlését vagy kiegészitését. Elrendelheti továbbá, hogy a kiküldött vagy a megkeresett bíró által felvett bizonyítás a szóbeli tárgyalás folyamában ismételtessék vagy kiegészittessék.

277. §. *Ha a bíróság a bizonyítás felvételét kiküldött bíróra bizza, a bizonyítás felvételét elrendelő végzésben a kiküldött bírót megnevezi és a bizonyításfelvétel határnapját is kitüzi, kivéve, ha a határnap kitüzését célszerübbnek mutatkozik a kiküldött bíróra bizni.*

A bizonyítás felvétele végett netalán szükséges új határnapot a kiküldött bíró tüzi ki.

Ha a kiküldött bíró a megbizás teljesitésében akadályozva van, helyette az elnök nevez kiküldöttet.

A bíróság nincs korlátozva abban, hogy tudomását egyik tagjának kiküldetése útján szerezhesse meg; de ennek — különösen szakértelmet érintő kérdésben — oly alakban kell történnie, hogy a szerzett tudomást a bíróság önállóan mérlegelhesse és ebből a célból az ellenőrizhető adatok rendelkezésére álljanak. Nem döntheti el a bíróság a szakkérdést ama tudomás alapján, melyet a tanács egyik tagja a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőségnél közvetlenül alakszerű megbízás és jegyzőkönyv felvétele nélkül szerzett; mert enélkül nem lehet felülvizsgálni, hogy a főfelügyelőség mily adatokat szolgáltatott és hogy azok alapján a bíróság helyes következtetéseket vont-e le. (Bpesti tábla 1914. G. 1495. Pdt. II. 90.)

278. §. *Ha a bizonyításfelvételt más bíróságnak kell foganatosítania, e bíróságot az elnök keresi meg.*

Ha a bizonyítási eljárás folyamában más belföldi bíróságot kell megkeresni, ezt a bíróságot a bizonyítás felvételére kiküldött vagy megkeresett bíró keresi meg és erről a feleket értesíti.

Bizonyításfelvétel megkeresés útján. Bizonyításfelvétel vagy más megkeresett bírói cselekmény teljesítése végett megkeresett bírósággal a feleknek vagy képviselőjüknek nevét és lakóhelyét is közölni kell.

A megkeresett bíróság a bizonyítás felvételére vagy más cselekmény teljesítésére kitűzött határnapról a feleket (képviselőjüket) közvetlenül értesíti és az eljárásáról készült jegyzőkönyvet eredetiben küldi meg a megkereső bíróságnak.

Külföldi hatósághoz intézett vagy külföldi hatóságtól érkező megkeresés esetében az e tekintetben fennálló külön jogszabályok irányadók. (Jüsz. 167. §. Tüsz. 146. §.)

Mi. Amint már a hatodik fejezet bevezetésében ki lett fejtve, a Pp. nem tekinti a tárgyalási és bizonyítási szakot a per két mereven elkülönített szakának és nem fogadja el a bizonyítást rendelő ítélet intézményét. Ezzel azonban nem ellenkezik az, hogy abban az esetben, ha a bizonyítás felvétele különös bírói intézkedést tesz szükségessé, a bíróság a bizonyítás felvételét végzéssel rendelje el. Ha a bizonyítás a tárgyalás elhalasztása nélkül lehetséges, akkor ez a végzés különös szabályozást nem igényel. Ha ellenben a bizonyítás felvételének elrendelése következtében a tárgyalás elhalasztása válik szükségessé, akkor felette célszerűnek mutatkozik (különösen a tüzetes jegyzőkönyvezés hiányában), hogy a bíróság végzésében jelölje meg a bizonyítandó tényeket és a bizonyító eszközöket. Ennek szükségessége akkor, ha a bizonyítást kiküldött vagy megkeresett bíró veszi fel, indokolásra nem szorul. Célszerű azonban ez akkor is, midőn a bizonyítást maga a per bírósága

veszi fel, mert egyrészről biztosítékot nyujt arra, hogy a bíróság a bizonyítás felvételének elrendelése előtt annak jelentőségét megfontolja, másrészről pedig a bizonyítás felvételében és a tárgyalás folytatásában a bíróságnak és a feleknek tájékoztatására szolgál. Attól, hogy a bíróság ezzel az ügy eldöntésének praejudikálna, félni nem lehet, mert a 276. §. világosan kimondja, hogy a bíróság ehhez a végzéshez kötve nincs.

Jegyzet. Elnök: 57. §. A mellőzött bizonyíték érvényesítése a fellebbezési eljárásban: 498. §.; perújítás útján: 563. §. 12. p., a 275. §. utolsó bekezdése alkalmazandó a 283., a harmadik és utolsó bek. a 293. §. esetében is. A bizonyító fél meghallgatása (273. §.); 254. §. Megkeresés: 13—18. §§.

A 275. §. alapján történt mellőzést az ítéletben fel kell említeni: 401. §. u. e. bek. Ez a §. a holttányilv. fellebb. eljárásban nem alkalmazható. 744. §.

279. §. *A felek a bizonyításfelvételnél abban az esetben is jelen lehetnek, ha az nem a perbíróság előtt történik. Evégből a kiküldött vagy a megkeresett bíró a feleket az általa kitűzött határnapról értesíti.*

280. §. *A bizonyítás felvétele a kellően értesített felek távollétében is a lehetőség szerint foganatosítandó.*

A bizonyítás felvételénél jelen nem volt fél a határnap elmulasztása miatt igazolást nem kérhet, a perbíróság azonban kérelmére és költségére a bizonyításnak új felvételét vagy kiegészítését elrendelni köteles, ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy a bizonyítás felvételénél hibáján kivül nem lehetett jelen és hogy a bizonyítás felvétele e miatt hiányos.

A bizonyításfelvétel feltétlenül nem támadható meg azon a címen, hogy valamelyik fél annál igazoltan nem volt jelen. (K. 1925. jan. 10. P. II. 36/1925. sz. Ptt. 1925. évf.)

281. §. *Ha a bizonyítás felvétele vagy folytatása végett új határnapot kell kitűzni, a határnapot a kiküldött vagy a megkeresett bíró abban az esetben is hivatalból tűzi ki, ha a korábbi határnapon a bizonyító fél meg nem jelent, vagy ha egyik fél sem jelent meg.*

282. §. *Ha a bizonyításfelvétel alkalmával a kiküldött vagy a megkeresett bíró előtt olyan vitás kérdés merül fel, amelytől a bizonyításfelvétel folytatása függ, a perbíróság határoz, kivéve, ha e kérdés elintézését a tör-*

vény a kiküldött vagy a megkeresett bíró hatáskörébe utasítja. E közbenszóló kérdések tárgyalására a perbíróság hivatalból tüz határnapot.

Ha a megkeresés külföldi bíróságtól származott, a megkeresett bíró a felől a kérdés felől is határoz, amely egyébként a perbírósághoz van utalva.

A megkeresett bíró határoz pl. a tanú felmentése kérdésében 246., 297., 313. §§.; a szakértő kinevezése, kizárása, felmentése, a vélemény felvilágosítása kérdésében: 351., 353., 356., 360., 361. §§. — V. ö. 314., 348., 778. §-t. A perbíróságnak van fenntartva a 302., 308., 312., 356., 363. §-ban meghatározott tennivaló.

Bizonyásfelvétel külföldön.

283. §. *Ha a bizonyításfelvételt külföldön kell foganatosítani, a megkeresést az elnök az illető állammal szemben fennálló jogszabályok szerint teljesíti. Ha a felek a bíróság felhivására kijelentik, hogy a bizonyításfelvételnél jelen kivánnak lenni, az illető hatóságot az iránt is meg kell keresni, hogy a bizonyításfelvétel idejét és helyét idejekorán közölje.*

A bíróság az arra alkalmas esetben a bizonyító fél kérelmére a megkeresvényt a foganatosítás kieszközlése véget a bizonyító félnek átadhatja, vagy pedig a megkeresés mellőzésével a bizonyító félre bizhatja, hogy a bizonyítás felvételéről az illető állam törvényeinek megfelelő közokiratot szerezzen be. Ezekben az esetekben a félnek a bizonyítás felvételéről szóló iratok bemutatására határidő tüzendő ki, melynek sikertelen letelte után bármelyik fél kérheti, hogy a tárgyalás folytatására határnapot tüzzenek. A 275. §. utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.

A bizonyító fél az előbbi bekezdés eseteiben ellenfelét a bizonyításfelvétel idejéről és helyéről a lehetőség szerint idejekorán értesiteni köteles. Ha a fél a kellő értesitést elmulasztotta, a bíróság állapitja meg, hogy a bizonyításfelvétel mennyiben használható a perben.

A bíróság a külföldön foganatositandó bizonyításfelvétel elrendelését az ellenfél kérelmére mellőzheti, ha a

felek meghallgatása után valószínűnek mutatkozik, hogy a bizonyításfelvétel elrendelése eredményre nem fog vezetni.

Ha pedig attól lehet tartani, hogy a külföldön foganatosítandó bizonyításfelvétel a per befejezését rendkívül késleltetné, a bíróság a 275. §. harmadik és utolsó bekezdése szerint járhat el.

A második, a harmadik, a negyedik és az ötödik bekezdésnek rendelkezései nem alkalmazandók, ha a bizonyítás felvételét a külföldi hatóságnak a belföldi bíróság közvetlen megkeresésére kell foganatosítania.

Külföldi megkeresések: 16—18. §§. Külföldön foganatosítandó bizonyításfelvétel iránti megkeresések: hágai egyezm. 8—16. c.; 9000/1919. sz. r. 19., 22., 23—28., 31—33. §§. — Közvetlen érintkezés Ausztriával, Poroszországgal: l. a II. kötet végén. Vegyes Döntőbíróság megkeresése: 2930/1925. M. E. (I. K. 74.) Elnök: 57. §. — A mellőzött bizonyítékok érvényesítése a fellebbezési eljárásban: 498. §.; perújítás útján: 563. §. 12. p.

A 283. §. alapján történt mellőzést az ítéletben fel kell említeni: 401. §. u. e. bek. Ez a §. a holttányilv. fell. elj.-ban nem alkalmazható: 774. §.

Csak akkor alkalmazható a Pp. 283. §-ának második bekezdése, ha a bizonyító fél azt kéri és az illető külállamban az ilyen bizonyításfelvételt foganatosítják. (P. III. 2629/1925. Pdt. XI. 116.)

284. §. *Ha az a bizonyításfelvétel, amelyet e törvény hatályosságának területén kívül foganatosítottak, ennek a törvénynek megfelel, a bíróság azt akkor is figyelembe veheti, ha érvényessége a felvétel helyének törvénye alapján megtámadható.*

V. ö. 172. §.

Észrevételek a bizonyítás felvételére és eredményére.

285. §. *A bizonyítás felvételére és eredményére a felek az ügy érdemének folytatólagos tárgyalásával együtt tehetik meg észrevételeiket.*

Ha a bizonyítást nem az ítélőbíróság vette fel, eredményét a felek adják elő a tárgyaláson. Ha a felek, illetőleg a megjelent fél előadása az iratok tartalmának meg nem felel, az elnök az előadás kiigazításáról gondoskodik,

szükség esetében az iratokat a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja. Ezek a szabályok abban az esetben is megfelelően alkalmazandók, ha a perbíróság előtt a tárgyalás folyamában történt bizonyításfelvétel eredményének előadása a bíróság tagjaiban beállott változás következtében vagy más okból szükséges. A bíróság a korábban történt bizonyításfelvételt tagjaiban beállott változás esetében is felhasználhatja.

Elnök: 57. §. — E §. alkalmazása bíróváltozás esetében: 392. §.

A bizonyítás felvételére észrevételek előterjesztésére csak akkor van szükség, ha a bíróság azt szükségesnek találja. (D. 98. jún. 15. G. 51. T. III. 275.)

A bíróság nem köteles a feleket külön felhívni arra, hogy a tanú vallomására s esetleg a tanú által kihallgatása alkalmával önként becsatolt irat, vagy feljegyzés valódiságára nézve kifejezetten nyilatkozzanak; a bíróságnak e tekintetben csak arról kell gondoskodnia, hogy a felek észrevételeiket a Pp. 285. §-a értelmében megtehessék. (P. VIII. 529/1916. Pdt. IV. 38.)

Kilencedik fejezet.

TANUK.

A tanuk megnevezése.

286. §. *Annak a félnek, aki tanuval akar bizonyítani, a tanuval bizonyítandó tényeket meg kell jelölnie és a tanut akként kell megneveznie, hogy meg lehessen idézni.*

Mi. A Pp. a tanúkkal való bizonyítást sem az ügy értékére, sem a tanúk számára tekintettel nem korlátozza.

A francia code de procédure civile 281. §-a a tanúk számának csökkentésére azzal akar hatni, hogy annak a félnek, aki valamely tény bizonyítására ötnél több tanút hallgattat ki, nem adja meg a jogot az ezzel okozott költségtöbblet megtérítésére. A német birodalmi perrendtartás 374. §-a szerint pedig oly tanúk kihallgatása, akiket a fél a bizonyítás felvételét rendelő végzés után az abban megjelölt vitás tények bizonyítására nevez meg, indítványra mellőzendő, ha ez a per befejezését késleltetné, huzavonási célzatból lett kérve, vagy ha a fél hanyagságából nem nevezte meg őket előbb. A Pp. a tanúkra vonatkozó ilyen különös szabály felvételét feleslegesnek tartja, mert egyéb rendelkezéseiből (így például a 237. és a 270. §-ból) úgy is világ-

gosan kitűnik, hogy a bíróság a feleslegből ajánlott bizonyítást mellőzheti. Ha pedig a fél valamely bizonyítékot utólagosan huzavonási célzatból ajánl, akkor a bíróság azt a 222. §. értelmében figyelmen kívül hagyhatja. A bizonyításra vonatkozó ezek az általános szabályok feleslegessé teszik, hogy a Pp. a tanúkra ebben az irányban külön szabályokat állítson fel.

Az 1868: LIV. t.-c. 194. §-a szerint a tanú vezeték- és keresztneve, polgári állása és lakása megjelölendő. A Pp. megelégszik azzal, hogy a tanú akkép legyen megnevezve, hogy megidézhető legyen. Ez a cél elérésére elegendő és a felekre nézve könnyebbítés. Nem volna célja annak, hogy a felet hátránnyal sujtsuk azért, mert tanújának pl. keresztnevét pontosan nem tudja, mikor a tanú megidézése enélkül sem ütközik akadályba.

Az 1868: LIV. t.-c. 194. §-a értelmében a bizonyító fél a tanúhoz intézendő kérdéseket külön kérdőpontokba foglalva köteles előadni. A Pp. mellőzi ezt a szabályt, amely sommás eljárásunkban most sincs meg. A Pp. abból indul ki, hogy a tanúbizonyíték felvétele, tehát a tanúhoz a szükséges kérdések intézése is a bíróság feladata és a feleknek csak indítványozási jogot ad a kérdések feltételére. (307. §.) Egyébként a kérdéseket, amelyek a tanúhoz intézendők lesznek, előre kimerítően nem is lehet megállapítani. Sokszor az egyik kérdésre adott válasz tesz egy másik kérdést szükségessé.

Jegyzet. A tanúra nyilvánvalóan alaptalan hivatkozás: 222. §.

Tanúkihallgatás az öröklési illeték szempontjából jelentős tények tekintetében: 1920: XXXIV. t.-c. 64. §.

A 286. §. szerint a félnek kell a tanút — akivel bizonyítani akar — megneveznie, a bíróság pedig a 288. §. szerint hivatalból is felhívhatja ugyan a felet a tanú megnevezésére, kötelezve azonban erre nincsen. (B. 11.578/1915. Pdt. II. 94.)

A tanunak a tárgyalásra hozása.

287. §. *A fél a szóbeli tárgyalásra magával is hozhatja tanuját. Ez esetben a bíróság a tanut, ha kihallgatása különben szükségesnek mutatkozik, a tárgyalás folyamán kihallgatni köteles.*

A tanukihallgatás hivatalból elrendelése.

288. §. *A bíróság a tényállás felderítése, vagy a felek között vitás ténykörülmények bizonyítása végett hivatalból is rendelhet tanukihallgatást, ha a feleknek — habár csak az előkészítő iratokban foglalt — előadásaiból, más bizo-*

nyitásfelvétel eredményéből vagy a pernek egyéb adataiból kitűnik, hogy a tanukihallgatás a tényállás felderítésére vagy a ténykörülmény bizonyítására szolgálható.

A bíróság a tanu kihallgatása végett bármelyik felet felhivhatja a tanú megnevezésére (286. §.) és a 270. §. szerint itéli meg annak a körülménynek a kérdés eldöntésére való befolyását, ha a fél a tanut elegendő ok nélkül meg nem nevezi.

Mi. A 288. §-nak a tanúbizonyítás hivatalból elrendelését megengedő rendelkezése megegyezik a francia jog álláspontjával. A bíró a pernek előtte fekvő adataiból is szerezhet tudomást arról, hogy vannak oly egyének, akiktől a vitás ténykörülmény bizonyítása és különösen a tényállás felderítése várható, akikre azonban esetleg az egyik fél sem hivatkozik. Lehetséges oly eset is, hogy a bizonyító fél azt hiszi, hogy a bíró meggyőződésére elég bizonyítékot szolgáltatott, holott a bíró az ügy teljes tisztábahozatala végett a per adataiban megjelölt tanúk kihallgatását is szükségesnek tartja még. Sokszor előfordul, hogy a felek oly tényt is esküvel akarnak bizonyítani, amelyre nézve kétségtelen a per adatai szerint, hogy az tanúval is bizonyítható lenne. Megtörténik pl., hogy a felek vonakodnak a szerződést előttemező tanúk kihallgatását kérni a szerződéskötés körülményeire s e legközvetlenebb bizonyíték helyett az esküt erőszakolják.

A Pp. azonban világos kifejezést ad annak is, hogy *a bíróságnak ez a joga nem válhatik nyomozássá.* Ha a per adataiból nem tűnik ki, hogy a döntő ténykörülményről tudomással biró tanúk vannak, ez iránt a bíró kutatásokat nem végezhet. Ez ellenkeznék a polgári per természetével. Kétség kikerülése végett megjelöli a Pp. azt is, hogy mit kell a per adatai alatt érteni és idesorozza az előkészítő iratokat is, habár azok tartalma nem szoros értelemben vett peranyag.

A bizonyító fél megjelölni tartozik azokat a ténykörülményeket, amelyeket tanúi által bizonyítani akar. (K. 97. okt. 13. I. G. 282. F. III. 97.)

Vérségi összeköttetésnek tanúval bizonyítása nincs kizárva. (K. 7133/1899. 371. sz. elvi hat.)

A bíróság jogszabályt nem sértett azzal, hogy a területén kívül lakó és a reá hivatkozott fél által előállított tanút kihallgatta. (K. 1905. dec. 18. G. 427/1905. F. XI. 2328. sz.)

Tanú lehet az, aki nem ügyfél, vagy ennek törvényes képviselője. Nem ütközik ezért eljárási jogszabályba a bíróságnak az az eljárása, hogy a szentegyleti alelnököt, aki az alperes szentegylet alapszabálya szerint az egyletet hatóságok és harmadik személyekkel szemben képviselő elnöknek akadályozta-

tása vagy távolléte esetén helyettese, valamint a szentegyleti jegyzőt, aki az alapszabályok szerinti előljáróságnak sem tagja, tanúkként hallgatta ki. (P. II. 3705/1924. Pdt. X. 25.)

A peres félnek ügyvédje tanúként kihallgatandó. (K. 96. márc. 27. I. G. 50. F. I. 165.)

Igényperben az igénylő felperes által felhívott végrehajtást szenvedő tanúként kihallgatandó s ennek tanúvallomása bizonyítékul szolgálhat. (K. 99. május 26. I. G. 25. IV. 499.)

A bíróság nem köteles tanút kihallgatni oly célból, hogy ez a tanú további tanúkat nevezzen meg, hanem a bizonyító fél maga tartozik bizonyítékait beszerezni. (K. 1905. jún. 9. I. G. 20. F. X. 367.)

A Pp. 286. §-a szerint a félnek kell a tanút — akivel bizonyítani akar — megneveznie, a bíróság pedig a 288. §. szerint hivatalból is felhívhatja ugyan a felet a tanú megnevezésére, kötelezve azonban erre nincsen. (Bpesti tábla P. IV. 11.578/1915. Pdt. II. 94.)

Felperes cég tagja tanúként kihallgatható. (Bpesti tábla 1914. G. 1327. Pdt. I. 50.)

Ha a bizonyító fél és az általa hivatkozott tanúk vallomásai között ellentmondás észlelhető, ez nem a bizonyító fél által kért további tanúkihallgatás mellőzésének, hanem éppen ellenkezőleg — a tényállás tisztázása végett — a további tanúkihallgatás elrendelésének indokolásául szolgál. (Bpesti tábla P. IV. 287/1915. Pdt. I. 376.)

A távollevő felet a perben képviselő gondnok tanúként kihallgatható és az ő érdekeltségének kérdése csak a kihallgatás után, annak eredményéhez képest, mérlegelhető. (P. III. 439/1922. Pdt. VIII. 61.)

Tanúkihallgatás meg nem indokolt mellőzése nem lényeges szabálytalanság, ha oly szakkérdésről van szó, melyet nem tanúkihallgatással, hanem szakértő meghallgatásával kell kideríteni. (Pdt. IX. 74.)

A cégvezető nem ügyfélként, hanem tanúként hallgatandó ki, ily esetben tehát a Pp. 370. §. második bekezdése nem nyer alkalmazást. (P. IV. 3091/1924. Pdt. X. 27.)

Részvénytársaság igazgatója, vagy igazgatósági tagja tanúként kihallgatható akkor is, ha az ügylet kötésénél személyesen járt el és az ügyletnél vagy az ügyletet kötő vállalatnál maga is anyagilag érdekelt. Ha a tanú az ügyletkötésnél a peres fél képviseletében járt el, vallomása az ügyfél vallomásával egy tekintet alá esőként méltatandó. (P. VII. 4357/1924. és P. IV. 3677/1924. Pdt. X. 79.)

Más indokkal kapcsolatban azon az alapon is mellőzhető a tanú kihallgatása, hogy ő, mint engedményező, a bizonyító féllel egy tekintet alá esik. (P. I. 7338/1927. Pdt. XIII. 19.)

A közkereseti társaság perében annak a per során kilépett

tagja tanúként kihallgatandó. Nincs perjogi akadálya az ügyvéd kihallgatásának, ha a Pp. 299. §. 4. pontjában biztosított jogával élni nem kíván. (P. II. 2235/1928. Pdt. XIV. 10.)

Felperesként fellépő, de utóbb megszünt cég egyik tagja tanúként kihallgatandó. (B. 1905. ápr. 18. 1904. I. G. 554. F. IX. 233.)

Az érdektársaknak a kereset megindítására adott megbízás tényére nézve a perben tett kijelentése, mint ügyleti kijelentés, tanúvallomásnak nem vehető. (K. 1905. ápr. 5. I. G. 680. 1904. F. X. 305.)

Tanúként és nem félként hallgatható ki: a fél megbízottja. (K. 96. okt. 25. I. G. 229. F. II. 55.; B. 99. május 26. I. G. 81. T. III. 236. Sz. 99. okt. 18. G. 114. T. IV. 628.);

a cégjegyzésre jogosult vezérigazgató. (B. 1902. okt. 17. II. H. 5. T. VII. 341.);

a részv.-társaság üzletvezetője. (K. 96. jún. 17. I. G. 92. F. I. 293.);

a polgármester a város perében. (K. 1907. jan. 23. I. G. 585/1906. F. XII. 2606.);

az egyetemleges adós a kezes külön védekezése esetében. (K. 1901. febr. 7. I. G. 612/1900. F. VI. 382.);

a bizonyító fél jogelődje, engedményese. (K. 95. dec. 12. II. G. 71. F. I. 57.);

a fellebbezési bíróság előtt a pertárs, akire nézve az elsőbírói ítélet jogerőre emelkedett (K. 99. jan. 12. I. G. 463. 98. F. IV. 256.); a pertárs, ha a pertől elállott (K. 1902. máj. 28. I. G. 30. F. VII. 486.)

Ha felperes követelését másra ruházván, helyette az engedményes lép a perbe, a felperesi jogelőd (az engedményező) csak tanúként hallgatandó ki. (B. 1903. okt. 8. I. G. 149. T. VIII. 131.)

Nincs törvényes akadálya, hogy valamely részvénytársaság igazgatója az azon részvénytársaság ellen folytatott perben tanúként kihallgattassék. (K. 1908. jún. 21. v. 1333/1907. sz. a. IV. p. t. Hj. Dt. II. 112.)

Perben álló részvénytársaság igazgatója tanúként kihallgatható. (B. 10.034/1915. Pdt. II. 136.)

A társaság egyes tagjai nem mint tanúk, hanem mint felek, eskü alatt hallgatandók ki. (K. 1903. okt. 20. I. G. 500. F. IX. 95.)

A bíróság magukat a feleket is, mint tanúkat hallgathatja ki, ha ezek a döntő ténykörülményre vonatkozó okiratot mint előttemező tanúk irták alá. (K. 1900. szept. 13. I. G. 286. F. VI. 38.)

Ha a vallomás a per eldöntésére befolyással nem volt, lényegtelen az, hogy a vallomástevőt félként vagy tanúként kellett-e kihallgatni. (Sz. 1902. júl. 1. G. 93. T. VI. 676.)

A tanu kihallgatása kiküldött vagy megkeresett biró által.

289. §. *A bíróság a tanu kihallgatását kiküldött vagy megkeresett bíróra bizhatja:*

1. ha a valóság kideritése végett a tanunak a helyszinén való kihallgatása mutatkozik célszerűnek;

2. ha a tanu a perbíróság előtt való megjelenésben akadályoza van;

3. ha a tanunak a perbíróság előtt való kihallgatása aránytalanul nagy költséget okozna, kivéve, ha valamelyik fél késznek nyilatkozik arra, hogy az ebből eredő költségtöbbletet megtérités nélkül viselni fogja és a többlet fedezésére a megállapitott összeget a bíróság utasitására a kitűzött határidő alatt a perbíróságnál leteszi;

Ppn. 10. §. *A Pp. 289. §-a első bekezdésének 3. pontja azzal egészittetik ki, hogy a bíróság, ha tanácsban jár el, a tanu kihallgatását székhelyén levő járásbíróság területén kivül megkeresett bíróra bizhatja akkor is, ha a kihallgatandó tanuk nagy száma vagy egyéb körülmény miatt a perbíróság előtti kihallgatásuk tetemes időveszteséggel járna. Ebben az esetben a fellebbezési bíróság kiküldött bíróra bizhatja a tanu kihallgatását, vagy e végett a székhelyén lévő elsőbíróságot is megkeresheti.*

289. §. *4. ha a tanunak a perbíróság előtt való kihallgatása tetemes nehézségbe ütközik.*

Katonai vagy katonailag megszállott épületben (hajón) tanukihallgatást csak az épület (hajó) parancsnokának értesitése után és az általa kirendelt katonai személy jelenlétében szabad foganatositani. Ha a parancsnok e célra katonai személyt nem rendelt ki vagy a kirendelt katonai személy nem jelenik meg, ez a körülmény a tanu kihallgatását nem akadályozza.

Te. 17. §. A Pp. 289. §-át a következő rendelkezések egészitik ki:

Ha a per tárgyának értéke ezer pengőt meg nem halad, vagy ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik, a tanút rendszerint lakóhelyén kell kihallgatni. A perbíró-

ság a székhelyén kívül lakó tanúk kihallgatása végett a tanú lakóhelye szerint illetékes járásbíróságot keresi meg. Ha a tanú nem lakik a járásbíróság székhelyén és csak egyszerű tényeknek, különösen aláírás valódiságának bizonyítása végett kell őt kihallgatni, a perbíróság a tanú lakóhelyének községi bíróságát is megkeresheti, amely ebben az esetben a Pp. 313. §-ának a megkeresett bíróra vonatkozó rendelkezései szerint jár el, ehhez képest a tanút meg is esketheti, azonban ellene kényszerítő intézkedéseket (pénzbüntetés, letartóztatás) nem alkalmazhat, hanem, ha ilyennek alkalmazására szükség van, ebből a célból a perbírósághoz fordul.

A perbíróság az előbbi bekezdés esetében is maga elé idézheti a székhelyén kívül lakó tanút, ha ezt különös okból szükségesnek tartja vagy ha valamelyik fél az ezzel járó költségtöbbletet magára vállalja és a tanúkihallgatás költségét a bíróság által meghatározott összegben előlegezi.

Ter. 7. §. A Te. 17. §-a nem érinti a Pp. 289. §-ának és a Ppn. 10. §-ának azokat a rendelkezéseit, hogy mikor lehet a tanú kihallgatását kiküldetés útján foganatosítani. A Te. 17. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a tanút az ott meghatározott perekben rendszerint lakóhelyén kell kihallgatni, nem szolgálhat okul arra, hogy a bíró a lakóhelyen kihallgatással fölösleges kiküldetési költségeket okozzon és csakis a tanú lakóhelye szerint illetékes járásbíróságnak vagy községi bíróságnak megkeresését teszi lehetővé az ott meghatározott esetekben.

Pp. Mi. A közvetlenség elvéből folyik, hogy a perbíróság a szóbeli tárgyalás folyamán veszi fel, amint az a harmadik cím bevezetésében ki lett fejtve. Bizonyos esetekben azonban a tanúnak az ítélőbíróság által kihallgatása oly nehézségekbe ütközik, hogy az általános elvtől el kell térni. A 289. §. felsorolja ezeket az eltéréseket. Azokon és a 290. §. esetein kívül más esetekben nem bízható a tanúnak kihallgatása kiküldött vagy megkeresett bíróra. Viszont abban, hogy a perbíróság a tanút maga hallgathassa ki, — a 290. §. második bekezdését nem tekintve — semmi korlátot sem szab a Pp.

Ppn. Mi. A Pp. 289. §-ának 3. pontja csak költségkímélésből engedi meg a tanú kihallgatásának kiküldött vagy megkeresett bíróra bízását. Sok tanúnak a perbíróság előtt kihallgatása azonban nagyon megterhelheti a tanácsot. Gyakran előfordul,

hogy a megidézett sok tanú közül csak egy-kettő vallomásának van jelentősége, a tanács azonban a többi tanú kihallgatásával is sok időt kénytelen eltölteni. A §. megengedi tehát, hogy ilyen esetben necsak a tanúk nagy száma, hanem más okból, pl. időkímélés céljából is kiküldött vagy megkeresett bíróra lehessen bízni a tanúkihallgatást. E §. továbbá azt is megengedi, a fellebbezési bíróság a székhelyén lévő alsóbíróságot is megkereshesse. Ennek az indoka nemcsak a fellebbezési bíróság idejének kímélése, hanem annak a megakadályozása is, hogy az alsóbíróság a fellebbezési bíróságra igyekezzék a bizonyításfelvétel munkáját áthárítani.

Te. Mi. Szegénységi jogon pereskedő félnek ügyében az államkincstárt súlyosan terhelik a tanúkihallgatás költségei abban az esetben, ha a tanú nem lakik a bíróság székhelyén. A Pp. 113. §-a szerint az államkincstárnak ilyenkor előlegezni és sok esetben véglegesen viselnie kell a tanúk és szakértők illetményeit, amelyek az útiköltségen és ellátási költségén felül egyes esetekben az időmulasztás megtérítésében is állanak. Ezek az illetmények a szegénységi jogban nem részesülő feleknek kisértékű pereit is oly költséggel terhelik meg, amely a per tárgyának értékével nem áll arányban. Ezen akar segíteni a Te. 17. és 18. §-a (utóbbit l. a Pp. 314. §-ánál). A Te. 17. §-a ugyanis lehetővé teszi, hogy a tanúkat ilyen perekben a lehetőséghez képest lakóhelyükön hallgassák ki, még pedig esetleg a községi bíróság útján is, ha a perbíróság különös okból nem kívánja maga kihallgatni a tanút.

A bizonyítás közvetlenségére vonatkozó szabály a Pp. 484. §-a értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó. Az e szabály alóli kivételek szorosan értelmezendők és a Pp. 289. §. 4. pontjában érintett tetemes nehézség alatt nem a bíróság ügyvitelében, hanem magának a tanúkihallgatásnak körülményeiben rejlő nehézséget lehet csak érteni; az a körülmény tehát, hogy a fellebbezési bíróság idejét a közvetlen kihallgatás nagyobb mértékben vette volna igénybe, a Pp. 289. §. alkalmazását nem indokolhatja. (Kolozsvári tábla P. II. 2842/1915. Pdt. IV. 53.)

A tanunak lakásán való kihallgatása.

290. §. *Lakásukon hallgatandók ki:*

1. a királyi ház tagjai;

2. azok, akik aggkoruk, betegségük, testi fogyatkozásuk vagy más ok miatt az idézésre meg nem jelenhetnek.

A királyi ház tagjait Budapesten a kir. Kúria elnöke, a kir. ítélőtáblák vidéki székhelyén a kir. ítélőtábla elnöke, más helyen pedig annak a törvényszéknek az el-

nöke hallgatja ki, melynek területén a királyi háznak kihallgatandó tagja lakik vagy tartózkodik.

A nemzetközi megállapodások és a nemzetközi jognak egyéb szabályai, melyek a személyes mentességet élvező személyeknek tanukként való kihallgatására vonatkoznak, érintetlenül maradnak. A 9. §. utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.

Mi. A §. utolsó bekezdése azokra a személyekre vonatkozik, akik *személyes mentességet* élveznek. Ilyenek a konzulok, kiket — amennyiben a küldő állam alattvalói — rendszerint lakásukon kell kihallgatni, vagy írásbeli nyilatkozat kívánható tőlük, föltéve, hogy ez a mentesség őket a hazájukkal érvényben lévő nemzetközi szerződések vagy a legnagyobb kedvezmény alapján megilleti. A 290. §. szerint a 9. §. utolsó bekezdése megfelelően lévén alkalmazandó, az igazságügyminiszternek az a nyilatkozata, hogy a személyes mentesség valamely konzult megilleti-e, és ha igen: mennyiben, a bíróságokra kötelező. *Nem vonatkozik azonban a 290. §. utolsó bekezdése a területenkivüliséget élvező személyekre.* — *Jegyzet.* A területenkívüliekre l. a 9. §. jegyzetét. A kir. ház tagjai stb. kihallgatására nézve v. ö. 1909: XVI. t.-c. 12. §. — E §. alkalmazandó a fél eskü alatti kihallgatására is: 375. §.

1909: XVI. t.-c. 12. §. 3. és 4. bek. Tanúkép a 3. §. 1. és 2. pontjában említett személyeket a rendes bíróságok a saját eljárási szabályaik szerint is kihallgathatják, de a királyi ház tagjait csak az erre külön meghatározott módon.

A királyi ház tagjai, bármilyen minőségben hallgattatnak ki, esküt vallomásuk megerősítése végett nem tesznek, hanem írásban kijelentik, hogy vallomásukat esküvel megerősítettnek tekintik. Ez a kijelentés az eskü tényleges letételét helyettesíti és annak jogi következményeivel jár.

Tanúvallomás kivétele követtől. Előfordult az az eset, hogy egy magyar bíróság előtte folyamatban levő perben annak kieszközlése végett tett fölterjesztést, hogy egyik követünket külföldön az állomáshelyén levő külföldi bíróság tanúkép hallgassa ki. A kir. igazságügyminiszter 2725. I. M. 95. sz. a. értesítette az eljáró bíróságot, hogy a követ a külföldi hatóságok előtt tanúként ki nem hallgatható, mert ő ott külföldön a területenkívüliség jogát élvezi. Ahhoz pedig, hogy a követ valamely fennforgó esetben a területenkívüliség jogáról lemondjon, kormányának beleegyezése is szükséges volna, amely beleegyezés azonban csak igen ritka kivételes esetekben szokott megadatni. Rendes körülmények közt tehát a követtől a kívánt tanúvallomás vagy csak legközelebbi magyarországi tartózkodása alatt vehető ki, vagy pedig oly módon, hogy az eljáró magyar bíró-

ság a felderítendő tényköriilményről eskü alatt kiállítandó írásbeli nyilatkozatot kíván tőle diplomáciai úton.

Északamerikai konzuli tisztviselő kihallgatása: 1926: XXI. t.-c.-be cikkelyezett szerződés XV. c. 3. bek. (l. a II. kötet végén).

A tanu megidézése és a tanunak a bíróság elé állítása.

291. §. *A tanut, ha megidézése szükséges, az elnök, ha pedig a kihallgatás kiküldött vagy megkeresett bíró útján történik, a kiküldött, illetőleg a megkeresett bíró idézi meg.*

Az idézésnek a tanukhillgatást rendelő végzésre való hivatkozással magában kell foglalnia a felek megnevezését, a tanu felhivását, hogy a megjelölt időben és helyen a törvényes következmények terhe alatt jelenjen meg és a szükséghez képest a tényköriilményeknek, amelyekre a tanu kihallgatandó lesz, tájékoztató megjelölését.

Elnök: 57. §.

Tanúként idézett országgyűlési képviselők mentelmi joga. A képviselőház a folyó évi április hó 10-ik napján tartott 223-ik ülésében egy felmerült eset folytán a ház mentelmi bizottságának javaslatához képest 2154. sz. a. elhatározta, hogy:

„az országgyűlési képviselőnek tanúságtétel végett megidéztetéséhez a képviselőház előleges engedélye nem szükséges; midőn azonban törvényszerűleg annak elodázhatlan szüksége forog fenn, hogy az országgyűlés tanácskozásainak és működésének tartama alatt akár polgári, akár bűnügyekben tanúként megidézett országgyűlési képviselő ellen személyes szabadságát korlátozó kényszereszközök alkalmaztassanak, ezek foganatosítására a képviselőház beleegyezése, illetve a képviselő mentelmi jogának felfüggesztése kérendő".

A képviselőház ezen határozata szerint tehát tanuságtétel végett az országgyűlési képviselő bármikor és közvetlenül idézhető meg a bíróság által, — a megjelenés elmulasztása folytán a tanúként megidézett országgyűlési képviselő ellen személyes szabadságát korlátozó kényszereszközök azonban az országgyűlés tanácskozásainak és működésének tartama alatt csakis a mentelmi jog felfüggesztésének előzetes kieszközlése után alkalmazható.

Midőn a kir. bíróságot a képviselőház fent idézett határozatának szoros szem előtt tartására figyelmeztetem, egyszersmind felhivom figyelmét arra is, hogy a tanúzási kényszernek a képviselőkkel szemben való ezen korlátozása szem előtt tartandó a kir. bíróság által akkor is, ha a főrendiház valamely tagjá-

nak tanúságtétele válik szükségessé. (1889. máj. 8. 18050/89. I. M. sz. r.)

Polgári peres és perenkívüli ügyekben tanúként megidézett tényleges katonai (honvéd, csendőr) szolgálatban álló egyének részére kézbesítendő idézések mikénti kiállítása. Hivatalos úton nyert értesülésem szerint ismételten előfordult, hogy a polgári peres vagy perenkívüli ügyekből folyólag tanúként megidézett tényleges katonai (honvéd-, csendőr-) szolgálatban álló egyének részére kézbesített „idézések" nyomtatott ürlapjának szövegében az a figyelmeztetés, mely szerint „azon tanú, aki (alapos ok nélkül) meg nem jelent, vagy aki vallomást tenni vonakodik: arra pénz- vagy fogságbüntetés alatt szorítható" és hogy „a pénzbüntetés annyiszor, amennyiszer 10 forinttól 300 forintig terjed s behajthatatlanság esetében minden 5 forint helyett egy napi fogság szabandó", meghagyatott.

Minthogy pedig a fegyveres erő és csendőrség szolgálatban álló egyénei, amennyiben a polgári bíróságok által részükre kézbesített idézéseknek alapos ok nélkül meg nem felelnének, ebbeli mulasztásukért a polg. bíróság által nem s illetve csak a katonai (honvéd-) bíróság, illetőleg parancsnokság által vonhatók felelősségre s csakis ez utóbbi által szoríthatók kötelességük teljesítésére; minthogy tehát a teljesítési kényszereszközökre való figyelmeztetés velük szemben kellő alappal nem bír: felhívom a Címet, hogy a jövőben a tényleges katonai (honvéd-, csendőr-) szolgálatban álló egyéneknek polgári peres és perenkívüli ügyekben tanúkként való megidézésekor a figyelmeztetést mindenkor mellőzve, illetve ha ily idézésekre nyomtatott ürlapot használ, a szöveg ezen részét törülje ki. (11463/901. I. M. sz. r.)

Bűnvádi és polgári peres és perenkívüli ügyekben terheltek, vádlottak, tanúk- vagy szakértőkként megidézett tényleges katonai (honvéd-, csendőr-) szolgálatban álló egyének részére kézbesítendő idézések mikénti kiállítása. Az 1898. évi július hó 3-án kelt 25.168. IM. számú rendelet (Igazs. Közl. 1898. évf. 229. lap) a kir. bíróságokat arra utasítja, hogy mindazon esetekben, midőn valamely tényleges katonai (honvéd-, csendőr-) szolgálatban álló tiszt- vagy katonai hivatalnoknak a szolgálat megkezdése előtt elkövetett, tehát a polgári büntető bíróság hatáskörébe tartozó büntetendő cselekmény miatt terhelt- vagy vádlottként való megidézése iránt intézkednek, az elővezettetésre való figyelmeztetést mellőzzék, illetve ha ily idézésekre nyomtatott ürlapokat használnak, a szöveg ezen részét törüljék ki.

Minthogy újabban is tudomásomra jutott, hogy egyik kir. bíróság a bűnvádi ügyekben tanukként megidézett katonai egyének részére kézbesített idéző ürlapokban a B. P. 194. §-ában említett kényszereszközökre való figyelmeztetést benn-

hagyta, minthogy végül a fentebb idézett korábbi rendeletekben is kiemelt azon általános szabályon, mely szerint a tényleges katonai szolgálatban álló egyénre a tényleges katonai szolgálat tartama alatt büntetést csupán katonai hatósága vagy elöljárója szabhat ki, az a körülmény, hogy a megidézendő egyén a tényleges katonai tiszti, hivatalnoki vagy legénységi állományhoz tartozik és hogy bűnvádi vagy polgári ügyben terhelt-, vádlott-, tanu- vagy szakértőként idéztetik meg, mit sem változtathat: az idézett körrendeletek kiegészítéséül felhivom a kir. bíróságokat, hogy a jövőben minden tényleges katonai (honvéd-, csendőr-) szolgálatban álló egyénnek akár bűnvádi (fegyelmi), akár polgári peres vagy perenkívüli ügyben terhelt-, vádlott-, tanú vagy szakértőként való megidézésekor a meg nem jelenés folytán alkalmazható kényszer-rendszabályokra való büntetésekre való figyelmeztetést mellőzzék, illetve ha ily idézésekre nyomtatott ürlapot használnak, a szöveg ezen részét töröljék ki. (5282/902. I. M. sz. r.).

Tényleges állományhoz tartozó katonai egyéneknek polgári ügyekben való megidézése alkalmából intézendő megkereső levelek megjelölése. Az 1893. évi május hó 17.469. I. M. szám alatt kiadott rendelettel (Igazs. Közl. II. évf. 156. l.) utasítva vannak a kir. bíróságok, hogy mindazon esetekben, midőn az 1889. évi június hó 7-én 19.757. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri körrendelet (R. T. 989. l.) 1. pontjában említett katonai egyéneket személyes megjelenésre idézik, az idéző végzést megkereső levéllel juttassák a beidézendő katonai egyén fölöttes parancsnokságához, ahol a megkereső levél az esetleg felmerült költség elszámolásánál igazoló okmányul szolgál.

A tényleges szolgálatban álló katonának — tehát a m. kir. lótenyész-intézetek katonai osztályának állományához tartozó egyéneknek is bünügyekben tanú vagy vádlott minőségében a bíróság elé állítása által felmerült költségeket ugyanis rendszerint a katonai parancsnokságok előlegezik, mely előlegezett költségek mennyisége az illető katonai kezelő bizottságok által megállapíttatván, az utiszámlák elküldése mellett a cs. és kir. közös hadügyminiszterium, illetőleg a m. kir. honvédelmi minisztérium vagy földmivelésügyi minisztérium számvevősége által a forgalmi napló útján értesítvényileg az igazságügyi tárca terhére számoltatnak el.

Ismételten előfordult azonban, hogy a csapattestek tévesen oly költségeket is kértek az igazságügyi tárca terhére elszámoltatni, melyek valamely katonai egyénnek polgári, tehát oly ügyben történt megidéztetése folytán merültek fel, melyben az illető egyén költségeinek a kincstár részéről leendő megtérítését vagy előlegezését nem is igényelheti.

Az ily tévedések leginkább onnan erednek, hogy a csa-

pattestek némely esetekben csak nehezen állapíthatják meg, hogy az idézés büntető vagy polgári ügyben történt-e, s hogy az ily téves elszámolási bejelentéseket az illető minisztérium számvevőségi közegei sem akadályozhatják meg, mert a csapattestek kezelő bizottságai által hozzájuk felterjesztett elszámolási kimutatásokhoz csupán azon, az illető csapatparancsnoksághoz intézett bírósági átiratok, illetve megkereső levelek mellékelvék, melyekben csupán az idézés kézbesítése kéretik, az ügy természete azonban megjelölve nincs.

A fentemlített téves bejelentésekből származó felesleges iratváltások, valamint annak elkerülése céljából, hogy a csapattestek kezelési bizottságai téves bejelentések esetében a be nem hajtható költségekért felelősekké tétessenek; felhivom a kir. bíróságot, hogy mindazon esetekben, midőn valamely a közös hadsereg, haditengerészet, m. kir. honvédség, valamint a m. kir. lótenyészintézetek katonai osztályának tényleges állományához tartozó katonai egyént polgári ügyben idéznek meg, az illetékes csapattest parancsnokságához intézendő átiratban azt, hogy az idézés polgári ügyben történik, kifejezetten, illetve akkép tűntessék ki, hogy az átirat vagy megkereső levél száma mellé e szavakat írják: „Idézés polgári ügyben". (21730/908. I. M. sz. r.)

Külföldi tanuk megidézése. A kir. igazságügyminiszterium figyelmeztette az ország egyik kir. törvényszékét, hogy külföldön lakó egyén hazai bíróság előtt tanukként való megjelenésre nem köteles s ennélfogva nem is idézhető meg joghátrányok vagy kényszereszközök kilátásba helyezésével. Külföldön lakó egyén tanúkként csak meghívható, amely eljárásnak, ha a szerződésileg szabályozva nincs, az 1882: XXXIV. t.-c.-be iktatott szerb kiadatási szerződés XIV. cikke (l. a IV. részben), valamint annak értelmezése tárgyában kiadott 1885. márc. 14-én 11.805. sz. a. igm. rend. (1885. R. T. 315. l.) (l. a IV. részben) veendő zsinórmértékül (1893. évi 17.087. IM.) L. a 17. §. kapcsán 6. pont a. jegyzetet is (tanuvallomás kivétele követtől).

Tényleges szolgálatban álló katonák csak a feltétlen szükség esetében idéztessenek az állomási helyüktől távolabb eső polgári bíróságok elé. Az utóbbi időben gyakorivá vált azon eljárás, hogy a tényleges szolgálatban álló katonák polgári vagy bűnvádi ügyekben feltétlen szükség nélkül is személyes megjelenésre idéztettek az állomási helyüktől távolabb eső polgári bíróságok által.

Ily idézések következtében az illető katonák gyakran napokon, nem ritkán heteken át vonatnak el tulajdonképeni hivatásuktól, ami a katonai szolgálat érdekeinek lényeges megzavarására vezet s amennyire a feltétlen szükség nem követeli, lehetőleg elkerülendő.

Polgári peres ügyekben a félnek személyesen alig kell megjelennie, mert legtöbb esetben meghatalmazottat rendelhet. Kivétel e tekintetben az a §., amelynek alapján a bíró a felet személyesen megjelenésre beidézheti akkor, ha azt a tárgyalás céljából mulhatatlanul szükségesnek látja.

A megítélt eskü, amennyiben a körülmények engedik, a per bírósága előtt teendő ugyan le, de fontos oknál fogva a bíróság a félnek megengedheti, hogy az esküt hasonfokú más bíróság előtt tegye le.

Tanuk kihallgatása, ha azok más bíróság területén laknak, az illető bírósághoz intézendő megkeresvény útján történik.

Figyelmeztetem tehát a kir. bíróságot, hogy az esetre, ha a polgári peres eljárásban a tényleges szolgálatban álló katona akár mint felperes, akár mint alperes idézendő meg, az idézvényben mindig kitegye, hogy a fél magát megbizott által képviseltetheti; figyelmeztetem továbbá arra is, hogy a más bíróság területén foganatosítandó jogcselekményt (például eskükivétel, tanukihallgatás stb.) polgári peres ügyben megkeresés útján teljesíttesse az esetben, ha tényleges szolgálatban álló oly katona kihallgatásáról vagy eskütételéről van szó, akinek az idő szerinti állomáshelye a bíróság területén kívül van. (13365/88. I. M. sz. r.)

Közkórházi orvos tanuként megidézése. Ismételten előfordult, hogy a kir. bíróságok elé idézett közkórházi orvos a hivatása körében észlelt ténykörülményekről tanuvallomást nem tehetett, mert azokra feljegyzéseinek megtekintése nélkül nem emlékezett, az észlelés időpontjáról pedig előzetesen nem tájékoztatták (Pp. 291. §. 2. bek.), vagy mert a konkrét esetben a közkórháznak más orvosa járt el. Minthogy a közkórházi orvosok nagy elfoglaltsága mellett nagyobb számmal fordulhatnak elő ilyen esetek, amelyek a tárgyalás elhalasztását és a vonatkozó feljegyzések megtekintése után a már egy alkalommal megjelent orvosnak újabb megidézését, vagy helyette más orvos megidézését teszik szükségessé: ennélfogva mind az egészségügyi közszolgálat, mind a bírósági ügymenet zavartalanságának érdekében kívánatos, hogy a kir. bíróságok az orvossal bizonyítandó ténykörülményeket és különösen észlelésüknek közelebbi időpontját és helyét, valamint az eljáró orvos személyét lehetőleg derítsék ki és a tanuidézésben ezekről megfelelő tájékoztatást nyujtsanak. (46.681/1918. I. M. sz.)

Az ellen, hogy az újpesti tanut a budapesti perbíróság maga elé idézte, csupán a tanú szólalhatna fel, de a megkeresés mellőzése nem szabályellenes. (B. 1908. okt. 16. G. 413. sz. T. XIII. 169.)

292. §. *Ha a fél a tanunak a bíróság elé állítására vállalkozik, a tanu megidézése nem szükséges. Ha a fél a*

tanut a kihallgatásra kitűzött határnapon elő nem állítja, a bíróság kihallgatását mellőzheti.

Jogszabálysértés, ha a bíróság a külföldön (Wienben) lakó tanú előállítására négy napi, tehát nyilván nem elegendő határidőt szabott. (P. IV. 5296/1923. Pdt. IX. 166.)

293. §. *Ha a tanu megidézését sikertelenül kisérelték meg és alaposan lehet attól tartani, hogy a kisérlet ismétlése is sikertelen lesz, a 275. §. harmadik és utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.*

A mellőzött tanu érvényesítése a fellebbezési eljárásban: 498. §.; perujítás útján: 563. §. 12.

A 293. §. alapján történt mellőzést az ítéletben fel kell említeni: 401. §. ut. e. bek. Ez a §. a holttányilv. fellebb. elj.-ban nem alkalm.: 774. §.

Tanu előállítása igényperben: 1881: LX. t.-c. 95. §. Ppé. 55. §.

A tanu megidézéséről fellebbvalójának értesítése.

294. §. *Ha a tanukép megidézendő személy oly közszolgálatban áll vagy oly magánvállalatnál van alkalmazva, amelynél eltávozása esetében helyettesítése a közérdek szempontjából szükséges, megidézéséről fellebbvalója egyidejűleg értesítendő.*

A fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatban levő tagjának, valamint a rendőrség vagy a pénzügyőrség személyzetéhez tartozó egyénnek megidézéséről a 164. §. intézkedik.

Katonai személyek, csendőrök, rendőrök, pénzügyőrök, megidézését a 164. §. szabályozza.

Fegyveres erő: 790. §. — Ez a §. alkalmazandó a fél eskü alatti kihallgatására is: 357. §. E §. alkalmazása a vagyonváltság megállapítása iránti közig. eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44,. XLV. t.-c. 153. §.

L. a 291. §. kapcsán előadottakat.

A tanukihallgatás költségének megtérítése.

295. §. *A perbíróság a tanu megidézését, vagy, ha a tanu kihallgatása más bíróság által foganatosítandó, a bíróság megkeresését attól teheti függővé, hogy a bizonyító fél a tanu illetményeinek (314. §.), a tanukihallgatásnál*

netalán felmerülő tolmácsköltségnek és díjnak, valamint a bírósági költségnek a fedezésére, a végzésben kitüzendő határidő alatt bizonyos összeget tegyen le a perbíróságnál.

A letétel annak a félnek hagyandó meg, aki a tanura hivatkozott; ha pedig a bíróság a tanu kihallgatását hivatalból rendelte el, annak a félnek, akinek a tényállás tisztázása, illetőleg a bizonyítás érdekében van.

Ha a fél a letételt a kitüzött határidőben nem teljesiti, a tanu megidézése, ha pedig a tanu kihallgatása más bíróság által foganatositandó, ennek megkeresése mellőzendő, kivéve, ha a fél a letételt még oly időben pótolja, hogy a tanut az eljárás késleltetése nélkül ki lehet hallgatni.

A tanu elmaradásának következményei.

296. §. *Azt a kellően megidézett tanut, aki a kihallgatásra kitüzött határnapon meg nem jelenik, az elmaradásával okozott költségben, valamint* **kétszáznegyven pengőig** *terjedhető pénzbüntetésben el kell marasztalni.*

Ha a kellően megidézett tanu ismét nem jelenik meg, a költségben és a pénzbüntetésben újra elmarasztalható és elővezettethető.

A költségben és a pénzbüntetésben marasztaló határozat ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

Katonai büntető bíróságnak alávetett személy megbüntetése és elővezetése végett a fellebbvalójához kell fordulni.

Pénzbüntetés: 791. §., összege: 63800/926. sz. r.

E §. a tanú engedély nélkül eltávozása esetére is áll, 304. §. Házassági eljárásra nézve l. a 657., 671. §-t; egyéb státusperre a 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§-t.

E §. alkalmazása a vagyonváltság megállapítása iránti közig. eljáráskor: 1921: XV. t.-c. 44. §., 1921: XLV. t.-c. 153. §.

Országgyülési képviselő és főrendiházi tag ellen kényszereszközök csak a mentelmi jog felfüggesztése esetében foganatosíthatók. (18.050/89. IM. rend.)

A 296. §. értelmében a szabályszerű idéztetés dacára meg nem jelent tanút az elmaradásával okozott költség viselésében marasztalni kell. A törvény parancsolólag rendelkezvén, a költ-

ségben való marasztalás a felek kérelmére való tekintet nélkül eszközlendő és azt csak abban az esetben lehet mellőzni, ha a felek, illetőleg azok egyike vagy másika kifejezetten lemondana a költségmegtérítés iránti igényről. A marasztalás nem az érdemleges ítéletben, hanem ama határozatban történik, amelyet a bíróság az elmulasztott határnapon vagy ezzel kapcsolatosan hoz. A tanú terhére megállapított e költség a perköltség megállapításánál többé nem jöhet számításba. (Központi járásbírósági megállapodás. Pdt. I. 89.)

A Pp. 296. §. szerint a tanú elmaradásával okozott költségek alatt csupán azt a többköltséget lehet érteni, amely a tanú megjelenése és kihallgatásának foganatosíthatása esetén fel nem merült volna. — A tanú marasztalását külön végzésben kell kimondani, mihelyt az elmaradás következtében előállott kár felmerülte és összege nyilvánvalóvá vált. — A tanú terhére megállapítandó költségösszeget az ellenfél ellen megítélt perköltséghez is hozzá kell számítani és abban a pervesztes felet a tanúval egyetemlegesen marasztalni kell, kivéve ha kiegyenlítése az ügy adataiból megállapítható. (Budapesti törvényszék megállapodása. Pdt. I. 219.)

A tanúnak a költségben történt marasztalását hatályon kívül helyező határozat ellen fellebbvitelnek helye nincs. (Bpesti tábla 6/P. 45/1916. Pdt. IV. 106.)

Katonai személy ellen kényszereszköz nem lévén foganatosítható, a §-ra nem szabad az idézvényben utalni. (11.463/1901. IM. rend.) A tanú kimentése esetében a büntetés elmarad: 297. §.

297. §. *Ha a tanu elmaradását alapos okkal kimenti, a költségben és büntetésben nem marasztalható, ha pedig már el volna marasztalva, a marasztaló határozatot hatályon kivül kell helyezni.*

A perbiróság a tanu által előadott körülmények figyelembe vételével a kiszabott pénzbüntetést leszállithatja.

A tanu e részben bejelentését és kérelmeit benyujthatja irásban, vagy a jegyzőkönyvvezetőnél jegyzőkönyvbe mondhatja, legkésőbben azonban a kihallgatásra kitüzött legközelebbi határnapon, amelyen a tanu megjelent, szóval kell előadnia.

A bíróság a tanu kérelme felől a felek meghallgatása nélkül határozhat.

A kérelmet megtagadó határozat ellen felfolyamodásnak van helye. A kérelemnek, valamint a megtagadó hatá-

rozat ellen használt felfolyamodásnak a végrehajtás elrendelésére és folytatására halasztó hatálya van.

A 296. és a 297. §-ban meghatározott szabályokra a 313. §. szerint a kiküldött és a megkeresett bíró is fel van jogosítva. A felek meghallgatása: 254. §. — E §. a szakértőkre is alkalmazandó: 365. §. E §. alkalmazása a vagyonváltság megállapítása iránti közig. eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44. §., 1921: XLV. t.-c. 153. §.

Tanukép ki nem hallgatható személyek.

298. §. *Tanukép ki nem hallgatható:*

1. lelkész arra, amit vele a gyónásban, vagy egyébként a titoktartás egyházi kötelessége alatt közöltek;

2. közszolgálatban levő vagy abból kilépett egyén oly kérdésre, melyre nézve a tanuságtétellel a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelességét megsértené, ha e kötelesség alól illetékes fellebbvaló hatósága fel nem menti;

3. közszolgálatban lévő egyén oly ténykörülményre, mely közokirattal bizonyítható, kivéve, ha a közokirat aggályos, hézagos, vagy kiállításának körülménye tárgya a bizonyításnak.

A magyar és a közös miniszterekre, (Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjára), az állami és a közös számvevőszék elnökeire nézve a felmentést a király adja.

A 2. pont szerint szükséges felmentés végett a perbíróság hivatalból keresi meg a felmentésre illetékes fellebbvaló hatóságot, a második bekezdés esetében pedig az igazságügyminiszterhez fordul. A felmentés csak abban az esetben tagadható meg, ha megadása közérdekbe ütközik.

Mi. A Pp. megkülönbözteti a tanuskodás alól kizáró és mentesítő okokat. A kizárási okok hivatalból veendők figyelembe, a tanuhoz ezek fennforgása esetében kérdést intézni nem szabad, még ha ő maga késznek is nyilatkozik a tanuskodásra. A mentességi okok ellenben csak feljogosítják a tanut, hogy a tanuskodást megtagadhassa.

Jegyzet. E §. alkalmazandó az okirat kiadása vagy felmutatása alóli felmentésre: 329. §. és a szemletárgy felmutatása alóli felmentésre is: 243. §. a zárjelben tett rész tárgytalan.

Konzuli tisztviselő tanuságtétele: 1926: XXI. t.-cikkbe foglalt washingtoni szerződés XIX. c. (l. a II. kötet végén).

Közhivatali orvosnak olyan tényre tanuként kihallgatása,

melynek tárgyában hivatalos jelentést tett, indokoltan mellőzhető. (B. 96. okt. 15. I. G. 194. T. I. 289.)

Perben álló pénzintézet igazgatói nem tartoznak azon egyének közé, kiket a §. a tanuságtételtől eltilt. (Gy. 1907. máj. 28. G. VI. 42. T. XI. 440.)

A postai (távíró, távbeszélő) alkalmazottaknak tanuként való megidézése és kihallgatása. A m. kir. igazságügyminiszter az utóbbi időben ismételten arról szerzett tudomást, hogy a kir. hatóságok az előttük folyó polgári perekben a posta (távíró, távbeszélő) alkalmazottaknak tanuként való megidézése körül oly esetekben, amelyekben az illetőket szolgálatukból folyólag tudomásukra jutott ténykörülményekre kívánják kihallgatni, gyakran a vonatkozó törvényes rendelkezések ellenére járnak el.

Nevezetesen a postai alkalmazottakat a hivatali titoktartás alá eső kérdésekben tanuként való kihallgatás céljából a rendelkezések figyelmen kívül hagyásával gyakran a nélkül idézik meg, hogy az illetőknek a hivatali titoktartás kötelessége alól való felmentését azok felettes hatóságánál előzetesen kieszközölnék.

Az is többször előfordult, hogy a bíróságok tanuként rendelték kihallgatni a postai alkalmazottat oly körülményekre, amelyek teljes hitelességgel megtudhatók lettek volna az illető bíróság megkeresésére a posta- és távirda-igazgatóság hivatalos értesítéséből, vagy feltétlen szükség esetén a bíróság rendelkezésére bocsátható közokiratból.

A postai alkalmazottaknak ilyen vagy hasonló esetekben előzetes felmentés, illetve kellő szükség nélkül történő idézése nemcsak a perek rendes menetét hátráltató esetleges többszöri idézéseket, felesleges iratváltást von maga után, hanem a postakezelést is megnehezíti, különösen kisebb vidéki postahivataloknál, amelyeknél a szolgálatot sokszor egymagában ellátó alkalmazottnak szolgálatától való elvonása súlyos zavarokat, sőt esetleg a kir. kincstár károsodását idézheti elő.

A kir. igazságügyminiszter ehhez képest figyelmeztette a tudomása szerint ily módon eljárt bíróságokat, hogy a közhivatalnokok tanúként való kihallgatására vonatkozó, tehát a postai alkalmazottakra is értendő fentidézett törvényes rendelkezésekhez szorosan alkalmazkodjanak. (5383/1910. IM. sz.)

A tanuságtétel megtagadása.

299. §. *A tanuságtétel megtagadható:*

1. ha a tanu a felek valamelyikének egyenes ágban rokona, testvére, házastársa, vagy jegyese.

2. ha a kérdésre adandó felelet bűnvádi eljárás alap-

jául szolgálhatna a tanu ellen, továbbá egyenes ágban rokona vagy sógora, unokatestvére és még közelebbi oldalrokona, házastársa vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbefogadó vagy nevelő szülője, örökbefogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámoltja, vagy gondnokoltja ellen, még pedig a házasság vagy sógorsági viszonyban levőkre nézve tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e még a viszony alapját képező házasság vagy nem;

3. ha a kérdésre adandó felelet által a tanu vagy a vele az 1. pontban emlitett viszonyban álló személyek valamelyike becsületében vagy a tanu vagyonában jelentékeny sérelmet szenvedne;

4. oly ténykörülményre nézve, melyre a tanu nem nyilatkozhatik anélkül, hogy a hivatásával járó titoktartás kötelességét, különösen mint ügyvéd, közjegyző, orvos, gyógyszerész, szülésznő vagy segédük meg ne sértse, amennyiben a titoktartás kötelessége alól fel nem mentették;

5. ha a tanu a kérdésre adandó felelettel műszaki vagy ipari titkot árulna el.

Ha a tanu több pertárs közül csak egygyel vagy egyesekkel áll az 1. pontban megjelölt viszonyban, a tanuságtételt a többiekre nézve csak akkor tagadhatja meg, ha vallomása el nem különithető.

A tanut e §. eseteiben a kihallgatás előtt, vagy midőn a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetni kell, hogy vallomásának megtagadására fel van jogositva.

Az 1. bizottságban Plósz min. kijelentette, hogy a 4. p. felsorolása csak példaszerű, pl. a szabadalmi ügyvivő is megtagadhatja a vallomást.

Kivétel: 300. §. L. a 345. §-t. Ezek az okok a szakértőt is feljogosítják a véleményadás megtagadására: 355. §. A házassági perre nézve l. a 657., 671., a többi státusperre a 696., 710., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §-t.

Az ügyvéd titoktartó kötelessége: 1874: XXXIV. t.-c. 49. §. Közjegyzőre nézve: 1874: XXXV. t.-c. 57. §.

E §. alkalmazása a vagyonváltsági eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44. §.

Az ügyvédnek a titoktartás alóli felmentést (Pp. 299. §.

4. p.) nemcsak az érdekelt, hanem annak jogutóda, csőd esetében pedig a tömeghez tartozó jogviszonyok tekintetében a közadós helyett a tömeggondnok is megtagadhatja. (B. 1737/1918. Ptt. I. 105.)

Nincs olyan jogszabály, amelynél fogva egyik vagy másik peres fél rokona e minősége miatt tanuképen kihallgatható nem volna, az a körülmény pedig, hogy vallomásának hitel mennyiben tulajdonítható, a bizonyítékok szabad mérlegelése alá tartozván, a felülvizsgálat, a felülvizsgálat köréből el van vonva és másrészről a S. E. 91. §-a nem zárja ki, hogy a sikkasztás vétségéért elítélt peres fél vallomására megeskettessék. (G. 81/1914. Pdt. I. 106.)

A vallomástétel-megtagadás jogára figyelmeztetendő tanú, ha a kérdésre adandó felelettel magát házasságtöréssel vádolná. E figyelmeztetés elmulasztásával kivett vallomás alapján megállapított tényállás sikeresen megtámadható. (P. III. 334/1919. Pdt. VI. 27.)

Házassági perekben a felek hozzátartozóinak tanúvallomása pusztán a rokonsági vagy sógorsági viszonyból folyólag nem mellőzhető s így mérlegelni tartozik a bíróság az ilyen tanúk vallomását is. (P. III. 1756/1922. Pdt. VIII. 32.)

A bizonyítás nem mellőzhető abból az okból, hogy a tanúk mint vagyonilag érdekeltek, a valomástételt a Pp. 299. §-a alapján megtagadhatják; mert az, hogy a vallomástételt tényleg megtagadják-e s hogy a megtagadás jogos alappal bír-e, a tanúk meghallgatása nélkül meg nem állapítható. (P. VII. 832/1925. Pdt. XI. 45.)

Nincs perjogi akadálya az ügyvéd kihallgatásának, ha a Pp. 299. §. 4. pontjában biztosított jogával élni nem kíván. (P. II. 2235/1928. Pdt. XIV.)

300. §. *Az előbbi §. 1. és 3. pontja alapján a tanúságtétel meg nem tagadható:*

1. ha a kérdés oly jogügyletre vonatkozik, amelyben a kihallgatandó mint tanu volt alkalmazva;

2. ha a kérdés oly cselekményre vonatkozik, amelyet a tanu a vitás jogviszony tekintetében, mint valamelyik fél képviselője vagy megbizottja teljesitett, vagy amelyre nézve a félnek megbizást adott, vagy ha a tanu a vitás jogviszony tekintetében mint jogelőd jelentkezik;

3. ha a tanu családtagjának születésére, házasságára, életbenlétére vagy elhalálozására vonatkozó ténykörülmény bizonyitandó;

4. ha a kérdés családi viszonyon alapuló vagyonjogi ügyre vonatkozik.

Mi. A 300. §. azokat a kivételeket sorolja fel, amelyek esetében a tanuságtétel a 299. §. 1. és 3. pontja alapján meg nem tagadható. A tanúságtétel megtagadásának jogát a kezestől nem vonja el, ellenben nemcsak a megbizottól, hanem a megbizótól is elvonja. Jelentőséggel birhat a megbízó kihallgatása például bizomány, fuvarozási ügylet esetében, amikor a megbízott harmadik személyekkel szemben saját jogán lép fel.

301. §. *A tanu, ha a tanuságtételt a 299. §. értelmében megtagadja, a megtagadás okát a kihallgatásra kitüzött határnap előtt irásban bejelentheti vagy jegyzőkönyvbe mondhatja, legkésőbben azonban a kihallgatás alkalmával adhatja elő. E joggal az is élhet, akit tanukép megidéztek, habár a 298. §. szerint tanukép ki nem hallgatható.*

A megtagadás okát szükség esetében valószinüvé kell tenni. E végből a biróság a tanut a megtagadás okára nézve kihallgathatja és vallomására megesketheti.

A tanu bejelentéséről a feleket lehetőleg a kihallgatásra kitüzött határnap előtt kell értesiteni.

302. §. *A tanuságtétel megtagadásának jogosultsága felől a felek meghallgatása után a perbiróság végzéssel határoz.*

Ha a tanu kihallgatására a határnap a perbiróság előtt volt kitüzve, a perbiróság e határnapon a felek és a tanú újabb megidézése nélkül határoz a megtagadás jogosultsága felől.

Ha pedig a kihallgatást kiküldött vagy megkeresett birónak kellett volna foganatositani, a perbiróság a megtagadás jogosultságának tárgyalására és esetleg az ügy tárgyalásának folytatására hivatalból határnapot tüz ki és erről a tanut értesiti.

A tanu bejelentése a tárgyalásnál abban az esetben is figyelembe veendő, ha a tanu a tárgyaláson nem jelenik meg. A tanu a tárgyaláson ügyvédi képviseletre nem szorul.

Az ellen a végzés ellen, amely a tanut vallomástételre kötelezi, a tanu egyfokú felfolyamodással élhet, amelynek halasztó hatálya van.

Mi. A megtagadás okára nézve a tanú eskü alatti kihallgatását is megengedi a Pp.

Ib. Annak a félreértésnek az elkerülése végett, mintha annak a tanúnak, aki a kiküldött vagy a megkeresett bíró előtt a vallomást megtagadta, e megtagadás jogosultságának tárgyalására a perbíróság előtt mindenesetre meg kellene jelennie, a bizottság e §. harmadik bekezdésének a végét következőképpen szövegezte: „határnapot tűz ki és erről a tanút értesíti".

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§. E §-ok alkalmazandók az okirat felmutatásának megtagadása esetében: 308. §. és a szemletárgy felmutatásának megtagadása esetében is: 344., 345. §. Választott bírósági eljárásra nézve: 778. §.

A tanúk családi viszonya a perben álló csődtömeggondnok irányában, a tanúságtétel megtagadhatása szempontjából nem esik az ügyféllel fennálló viszonnyal azonos tekintet alá. (K. 97. jan. 27. H. 51. 96. F. II. 187.)

Ügyvéd titoktartási kötelezettsége és ezzel kapcsolatban tanúvallomás megtagadási joga kiterjed az ügyfele ügyére vonatkozó, a képviselése folytán tudomására esett tényekre is és nem csupán arra, amit ügyfele vele közölt. (B. 1907. febr. 27. 484/907. V. p. t. sz. a. Mj. Dt. 27. sz. 144.)

Az ügyvéd a nem ügyvédi hivatás gyakorlása körében tudomására jutott tényekre a tanúskodást nem tagadhatja meg. (B. 1907. ápr. 24. 380/v. P. T. LIV. 72. l.)

Ha a bizonyító fél hivatkozik a perben eljárt saját képviselőjének helyettesére tanuként, ez meg nem tagadhatja a tanuságtételt a titoktartás kötelességének megszegése okából. (K. u. ott.)

A közadós által a hitelező ügyvédje részére teljesített fizetés felvétele nem oly tény, amelyre nézve az ügyvéd által a vollmás megtagadható lenne. (B. 1905. febr. 24. II. G. 182. T. IX. 277.)

A 302. §. ama rendelkezéséből, hogy a végzés ellen, mely a tanút vallomástételre kötelezi, a tanú élhet felfolyamodással, következik, hogy a perbeli fél részéről az ítélet azon az alapon meg nem támadható, hogy valamely tanú, aki a tanúságtételt esetleg megtagadhatja, erre való jogosultságára figyelmeztetve esetleg nem lett. (K. 1904. szept. 28. I. G. 200. F. X. 43.)

A lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok által indított perben a végrehajtást szenvedő mint jogelőd a tanúskodást meg nem tagadhatja. (B. 1904. dec. 29. I. G. 300. T. IX. 33.)

A tanuságtétel jogellenes megtagadásának következményei.

303. §. *Ha a megjelent tanu ok előadása nélkül vagy az előadott ok jogerős elvetése után a tanuságtételt, ide-*

értve az eskü (310. §.) letételét is, a következményekre való figyelmeztetés ellenére megtagadja: a megtagadás által okozott költségben és **kétszáznegyven** *pengőig terjedhető pénzbüntetésben elmarasztalandó.*

Ha e büntetés kimondása eredménytelen maradt, a tanu letartóztatható és hat hétig elzárva tartható. Ezt az elzárást azonnal meg kell szüntetni, ha a tanu kötelességének eleget tesz és enélkül is, ha vallomásának felesleges volta kiderül, ha a pernek illető folyamodási szaka befejeződik, vagy ha a per szünetel.

A költségben és pénzbüntetésben marasztaló, valamint a letartóztatást rendelő végzés ellen a tanu egyfoku felfolyamodással élhet.

Katonai büntető bíróságnak alávetett személy ellen a bíróság az e §-ban emlitett pénzbüntetést és elzárást nem alkalmazhatja, hanem a megfelelő kényszerítő eszközök alkalmazása végett az engedetlen tanu fellebbvalójához fordul, aki a vonakodót a törvény megtartására szoritja.

Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§.; halasztó hatály: 556. §. — Pénzbüntetés: 791. §., összege: 63800/926. sz. r. — Katonai büntető bíróságnak alávetett személyek: 1921: XLIX. t.-c. 24—26. §§. 1921: XXXII. t.-c. 80. §. (l. a 212. §. kapcsán), 790. §. — E. §. alkalmazandó okirat és szemletárgy felmutatásának megtagadása esetében: 308., 345. §§. — A kiküldött és a megkeresett bíró jogköre: 313. §. — A házassági perre nézve l. a 657., 671., a többi státusperre a 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §-t. Orsz. képviselő és felsőházi tag ellen csak a mentelmi jog felfüggesztése esetében lehet kényszereszközt foganatosítani. (18050/89. sz. I. M. r.)

E §. alkalmazása a vagyonváltság megállapítása iránti közig. eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44. §. 1921: XLV. t.-c. 153. §.

Tanúk letartóztatása. A Pp. 303 §-ának 2. bekezdése alapján a tanú ellen elrendelt letartóztatást a járásbirósági vagy a törvényszéki fogházban az előzetes letartóztatás szabályai szerint kell végrehajtani. (Jüsz. 166. §. Tüsz. 145. §.)

A tanuk kihallgatása.

304. §. *A tanukat egyenkint kell kihallgatni. Ugyanabban az ügyben kihallgatandó több tanu közül egyik nem lehet jelen a másik tanu kihallgatásánál. Az elnök eltilt-*

hatja a tanut attól, hogy az ügy tárgyalásánál jelen legyen.

A kihallgatás sorrendjét az elnök határozza meg.

A tanu a tárgyalás bezárása előtt, a 296. §-ban foglalt következmények terhe alatt, csak az elnök engedelmével távozhatik el.

Oly tanuk, akiknek vallomásai egymással ellenkeznek, szembeállithatók egymással.

305. §. *A kihallgatás előtt a tanut figyelmeztetni kell arra, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását eskü vel kell megerősitenie, egyúttal a tanut műveltségi fokához képest az eskü jelentőségére és a hamis tanuzás következményeire nézve is fel kell világositani.*

A figyelmeztetés a szükséghez képest a kihallgatás folyamában és az eskütétel előtt ismételhető.

306. §. *A kihallgatás kezdetén a tanutól meg kell kérdezni nevét, korát, születési és lakhelyét, családi állapotát és foglalkozását. A szükséghez képest továbbá a tanut a felekhez való viszonyára és egyéb oly körülményekre nézve is meg kell kérdezni, melyek szavahihetőségét befolyásolhatják.*

Ezután a tanunak alkalmat kell adni arra, hogy mindazt, amit a kihallgatás tárgyára nézve tud, összefüggően mondja el. A tanuhoz vallomásának felvilágositása és kiegészitése, nevezetesen tudomása okának felderitése végett a szükséges kérdéseket kell intézni.

307. §. *A tanut az elnök hallgatja ki.*

A biróság többi tagja is jogositva van a tanuhoz kérdéseket intézni.

Kérdéseket a felek is inditványozhatnak. Az elnök a feleknek kérelmükre megengedheti, hogy a tanuhoz közvetlenül is intézhessenek kérdéseket.

A felek inditványozott kérdéseiket irásban is átadhatják.

A fél részéről inditványozott vagy a tanuhoz közvet-

lenül intézett kérdés megengedhetősége felől a bíróság határoz.

Mi. A 304—307. §-ok a tanú kihallgatásának a módját szabályozzák.

Ib. A bizottság fölöslegesnek tartja, hogy a tanútól kihallgatása kezdetén a vallását is megkérdezzék; azok az egyéb adatok, amelyeket ilyenkor meg kell kérdezni, t. i. a név, a kor, a születési és a lakóhely, a családi állapot és a foglalkozás elégségesek a személyazonosság megállapítására. Ezért a 306. §. első sorából a bizottság kihagyta a „vallását" szót.

Jegyzet. Elnök: 57. §. — 307. §. alkalmazása szakértőkre: 361., 362., 365. §§. — A 305—307. §§. alkalmazása a fél eskü alatti kihallgatása esetében: 375. §. — V. ö. 378. §-t.

Az a rendelkezés, hogy a tanúk egyenként és az ugyanazon ügyben kihallgatandó többi tanúk jelen nem létében hallgatandók ki, nem zárja ki azt, hogy a perbeli képviselő, ha ebbeli hivatásából kifolyólag a tanúk kihallgatásánál jelen volt, vagy azok vallomásáról más úton szerzett tudomást, utólag mint tanú kihallgattassék. (K. 99. okt. 4. I. G. 320. F. V. 67.)

A §. arra nézve kötelező bizonyítási szabályt nem tartalmaz, hogy egymással ellentétes vallomást tevő tanúk szembesíttessenek, hanem ennek eszközlése a bíróság belátásától függ, amennyiben meggyőződése megalkotásához azt szükségesnek tartja. (K. 97. dec. 31. I. G. 405. F. III. 236.)

Nincs perjogi akadálya annak, hogy az oly tanú vallomása, aki a tárgyalás alatt a peres fél személyes meghallgatásánál jelen volt, bizonyítékul elfogadtassék. (B. 1908. okt. 28. G. 436. sz. T. XIII. 178.)

A tanú hiteltérdemlősége és megbízhatósága iránti meggyőződés csupán a kihallgatás után és a per többi anyagával való egybevetés mellett alkotható meg. (Sz. 1909. ápr. 16. G. 68. sz. XIII. 873.)

A tanu okiratfelmutatási kötelessége.

308. §. *A per bírósága elrendelheti, hogy a tanu mutassa fel a kihallgatás alkalmával a birtokában levő okiratot, amely az ügyre vonatkozik és hogy a felmutatott okirat másolatban az iratokhoz csatoltassék és bizonyos időn át eredetiben is az iratokhoz csatolva vagy a bíróságnál letéve maradjon. Ha a felmutatott okiratnak csak egy része vonatkozik az ügyre, a tanu beleegyezése nélkül az okirat eredetijét egész terjedelmében csak a bíróság és esetleg a bírósági szakértők tekinthetik meg, a felek*

előtt ellenben csak az okirat bevezetése, kelte és aláírásai, valamint az ügyre vonatkozó része tárható fel és csak az ezeket tartalmazó és a bíróság által elkészített kivonat csatolható az iratokhoz, az eredeti pedig szükség esetében a bíróságnál lepecsételve őrizendő meg.

Az oly tanuval szemben, aki annak az okiratnak a felmutatását, amely vallomása szerint birtokában van és az ügyre vonatkozik, alaptalanul megtagadja, a tanuságtétel megtagadásának következményeit (303. §.) kell alkalmazni.

Azokon az eseteken kivül, amelyekben a tanuságtétel megtagadható, a tanu az okirat felmutatását akkor is megtagadhatja, ha a perben nem álló harmadik személy nevében birja az okiratot. A megtagadás bejelentésére, valamint a jogosultsága felőli tárgyalásra, a határozathozatalra és a felfolyamodásra a 301. és a 302. §. alkalmazandó.

A félnek azt a jogát, hogy a tanutól az okirat kiadását vagy felmutatását és a felmutatás elmulasztásából eredő kárának megtérítését külön perrel követelhesse, ez a §. nem érinti.

Mi. Ezen §. szerint abban az esetben, ha perben nem álló harmadik személy nevében bírja a tanú az okiratot, annak a kiadását *feltétlenül* megtagadhatja; ily esetben a harmadik személy ellen kell az okirat felmutatása iránt fordulni, esetleg azt tanúként kihallgatni.

Jegyzet. A kiküldött v. megkeresett bíró jogköre: 313. §. Részvényes hitelezőjének joga a könyvnek megtekintése: 1875: XXXVII. t.-c. 30., 120., 140., 146., 207., 253. §§.

Konzuli tisztviselőtől nem lehet követelni, hogy hivatalos iratot bemutasson, vagy tanúvallomást tegyen hivatalos iratok tartalmára nézve: 1926: XXI. t.-cikkben iktatott washingtoni szerződés XVII. c. 2. bek. (l. a II. kötet végén.)

A tanuvallomás jegyzőkönyvbe vétele.

309. §. *A kihallgatás után a tanu előtt vallomását a jegyzőkönyvből fel kell olvasni és ennek megtörténtét a jegyzőkönyvbe fel kell venni. A jegyzőkönyvet a tanu megjegyzései alapján ki kell egészíteni és ki kell igazítani.*

A járásbirósági eljárásban vallomását a tanu aláírja.

Ha a tanu az aláírást megtagadja, ezt az ok megjelölésével a jegyzőkönyvben meg kell jegyezni.

A kiküldött és a megkeresett bíró előtti eljárásban a 251. §. alkalmazandó.

E §. alkalmazása a fél eskü alatti kihallgatása esetében: 375. §.

A fellebbezési eljárásban nem kell a vallomást a tanúval aláíratni. (Marosvásárhelyi tábla P. 1133/1915. Pdt. II. 122.)

A tanu megesketése.

310. §. *A tanukat vallomásuk felolvasása, illetőleg aláírása után egyenkint meg kell esketni.*

Az esküt arra kell letenni, hogy a tanu legjobb tudomása és lelkiismerete szerint az igazat és csak az igazat mondotta és hogy abból semmit sem hallgatott el.

Az eskü ezekkel a szavakkal kezdődik:

„Esküszöm a mindentudó és mindenható Istenre" és ezekkel a szavakkal végződik: „Isten engem úgy segéljen."

Aki azt állítja, hogy az eskü vallási meggyőződésével ellenkezik, eskü helyett ünnepélyes fogadással erősíti meg vallomását. A fogadás ezekkel a szavakkal kezdődik:

„Becsületemre és lelkiismeretemre fogadom."

A bíró azzal a tanuval, akit a perben ismételten vagy pótlólag hallgatnak ki, a későbbi vallomást ismételt megesketés helyett a már letett esküre való hivatkozással erősíttetheti meg. Ez a megerősítés az eskü hatályával bir.

A tanú (Pp. 310. §.), az eskü alatt kihallgatott fél (Pp. 375. §.), valamint az állandóan nem alkalmazott szakértő (Pp. 358. §.) és tolmács (Pp. 230. §.) eskütétele (ünnepélyes fogadása) alatt a jelenlévők felállanak. (Jüsz. 165. §. Tüsz. 137. §.)

311. §. *A tanu az esküt rendszerint élőszóval, a felolvasott esküminta utánmondásával teszi le és ez alatt jobb kezét szivén tartja.*

A némák és a siketnémák, ha irni és olvasni tudnak, az esküt szövegének aláírásával teszik le, az ilyen siket tanuk pedig a velük közlött esküszöveget felolvassák.

Ha pedig a siketek, a némák és a siketnémák irni vagy olvasni nem tudnak, előre megesketett tolmács közreműködésével jelbeszéddel esküsznek.

A kir. ház tagjai nem tesznek esküt: 1909: XVI. t.-c. 12. §. utolsó bekezdése (l. a 290. §. kapcsán).

E §. alkalmazása a fél eskü alatti kihallgatása esetében: 375. §. — A fél esküje: 378. §.

Hamis tanúzás büntetése: 1878: V. t.-c. 215—218., 221., 223. §§.

Tanú megesketése vagyonváltsági eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44. §.; 1921: XLV. t.-c. 153. §.

312. §. *A tanu megesketését mellőzni kell:*

1. ha kihallgatásakor életének tizennegyedik évét még be nem töltötte, vagy ha értelme fejletlenségénél vagy gyengeségénél fogva az eskü jelentőségéről kellő fogalma nincs;

2. ha elmebeli vagy testi fogyatkozásánál fogva a valóságot meg nem tudhatta vagy közölni nem képes;

3. ha a tanu hamis tanuzásért vagy hamis esküért jogerősen el volt ítélve, habár büntetését kiállotta;

4. ha az érdekelt felek a tanu megesketésétől közös megegyezéssel elállanak.

Mellőzendő a megesketés akkor is, ha a kihallgatott csupán rendelkező nyilatkozatot tesz, amelynek hatálya az esküvel való megerősítéstől nem függ.

A tanu megesketése mellőzhető — és pedig, amennyiben a felek jelen vannak, meghallgatásuk után — ha a tanu vallomása az esküvel való megerősítés esetében sem érdemelne hitelt. Ha ebből az okból a tanu megesketését a kiküldött vagy megkeresett biró mellőzte, a perbiróság elrendelheti a tanu utólagos megesketését.

Mi. A mai eljárásunkban is meglevő okokon felül akkor is mellőzendő az eskütétel, ha a tanú csupán csak rendelkező nyilatkozatot tett, pl. kijelenti, hogy a követelést, melyért, mint engedményes, a felperes folytatja a pert, engedményezte. Ilyen esetben a tanú nyilatkozata nem bizonyíték, a megesketésnek tehát nem lenne értelme. Másként áll a dolog, ha a rendelkező nyilatkozat megtételének időpontján vagy egyéb körülményein fekszik a súly, ezekre a körülményekre tekintettel a vallomás mint ilyen és nem mint rendelkezés jöhet figyelembe és ekkor esküvel megerősítendő lesz.

Jegyzet. E §. alkalmazása a fél eskü alatti kihallgatása esetében: 375. §.; a fél vagy harmadik személy esküje esetében: 377. §.

A bíróság belátásától függ annak megbírálása, hogy az a tanú, ki kihallgatásakor életének 14. évét már betöltötte, bír-e a szükséges értelmi fejlettséggel, következésképen nem sért a bíróság eljárása szabályt akkor, ha a 14. évét betöltött tanúnak megesketését a miatt, mert ez a tanú a bizonyítandó tény történtekor még 12 éves nem volt, mellőzi. (K. 97. dec. 3. I. G. 365. F. III. 195.; B. 98. szept. 7. I. G. 147. T. III. 20.)

A gondnokság alatt állónak tanúkénti kihallgatása a törvény rendelkezésébe nem ütközik. (B. 96. szept. 17. I. 156. T. I. 273.)

A §. 1. pontja szerint azon tanúnak a megesketése mellőzendő ugyan, aki kihallgatásakor életének 14. évét még be nem töltötte, de ez a rendelkezés nem zárja ki azt, hogy a bíróság a valószínűsítésre vonatkozó meggyőződésének megalkotásánál a jelzett törvényszakasz értelmében meg nem eskethetett tanúnak a vallomását, ha azt korához képest elég értelmesnek találja, figyelembe vehesse. (K. 1901. jan. 25. 565. 900. J. F. VI. 363.)

A bíróság nem hivatkozhatik meg nem esketett tanú vallomására, ha a tanú vallomását döntő ténykörülményre nézve kívánja bizonyítékul felhasználni. (K. 1901. febr. 15. I. G. 615. 900. F. VI. 399.)

A tanúk vallomása, mint bizonyíték csak az esetben vehető figyelembe és mérlegelhető, ha a tanúk vallomásukra az esküt letették. Ha az elsőbíróság tanúknak vallomásukra való megesketését azért mellőzte, mert a tanúk vallomásának az esküvel való megerősítése esetén sem tulajdonított hitelt, a fellebbezési bíróság, a bizonyítás megismétlése vagy kiegészítése és a tanúk megesketése nélkül a tanúknak esküvel meg nem erősített vallomását, mint bizonyítékot figyelembe nem veheti. (1663/1917. Pdt. IV. 55. I.)

Születés törvényességének megtámadása iránti perben a feleknek nincs joguk ahhoz, hogy a tanúk megesketéséről lemondjanak; és a meg nem esketett tanúk vallomása részbizonyítékul el nem fogadható. (Rp. 7159/1915. Pdt. II. 472.)

A tanú vallomása még akkor is, ha a peres féllel haragban van, mindenkor az ő egyéniségére és általános szavahihetőségére tekintettel bírálandó el és eszerint alkotandó meg a bírói meggyőződés afelől, hogy a tanú vallomása figyelemmel a peres félhez való viszonyára, hitelt érdemel-e? Eljárási szabályt sért tehát a bíróság, amidőn a tanút egyedül amiatt, mert az egyik féllel haragban van, meg nem esketi. (Bpesti tábla P. IV. 7530/1916. Pdt. IV. 66.)

Jogszabályt sért a bíróság, ha a tanú kihallgatásának mellőzését oly tanúnak vallomására alapítja, amely tanút a Pp. 312. §. utolsó bekezdése alapján, hitelt nem érdemlőség miatt esküre sem bocsátott. (P. II. 786/1921. Pdt. VII. 108. sub I.)

A Pp. 312. §-ában említett kivételes esetektől eltekintve, a tanúk vallomása a tényállás megállapításánál mint bizonyíték a Pp. 270. §-a értelmében csak akkor vehető figyelembe és csak abban az esetben mérlegelhető, ha a tanúk vallomásukra az esküt letették. (P. II. 3514/1927. Pdt. XIV. 56.)

A tanu kihallgatása kiküldött vagy megkeresett bíró által.

313. §. *A tanu kihallgatása végett megkeresett vagy kiküldött bíróval a tanu által bizonyítandó tényállást a kihallgatásához szükséges iratokkal együtt, valamint a tanuhoz intézendő kérdéseket is közölni kell.*

A kiküldött vagy a megkeresett bíró a tanuhoz a vele közölt és a felektől a 307. §. értelmében indítványozott kérdéseken kívül a kihallgatáskor szükségeseknek mutatkozó egyéb kérdéseket is intézhet, okirat felmutatására (308. §.) azonban a tanut csak akkor kötelezheti, ha ezt a perbíróság elrendelte. Előzetesen határoz továbbá egyes kérdések megengedhetősége, valamint a tanu megesketése felől. Ő teszi meg a tanu meg nem jelenése esetében a törvényes intézkedéseket és ő szünteti meg ezeket. Az ellen a tanu ellen, aki ok előadása nélkül vagy az előadott ok jogerős elvetése után megtagadja a tanuságtételt, ő rendeli el a 303. §-ban megállapított következményeket.

A tanu költségének és károsodásának megtérítése.

314. §. *A tanu a megjelenésével járó szükséges útiköltségének és esetleg szükséges ellátási költségének megtérítését követelheti.*

Időmulasztásának megtérítését csak akkor követelheti a tanu, ha a megjelenéssel keresetében károsodott.

Minden tanut meg kell kérdezni, hogy illetményeit követeli-e. A tanunak követelését azonnal be kell jelentenie és felszámítania. Utólagos bejelentésnek vagy felszámításnak nincs helye.

Az illetményeket a kihallgató bíróság, illetőleg bíró állapítja meg és a letett összegből azonnal utalványozza; ha pedig letétel nem volt elrendelve, vagy a letett összeg

nem elegendő, a 295. §. második bekezdésében megjelölt félnek az azonnali fizetést vagy pótlást végrehajtás terhe alatt meghagyja. Az illetmények megállapítása kérdésében hozott végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, melynek halasztó hatálya nincs. A képviselő ellen az illetmény behajtása végett végrehajtásnak nincs helye.

Ha a tanut más helyről idézik, az elnök, illetőleg a kiküldött vagy a megkeresett bíró neki kérelmére az utazás és a kihallgatás helyén való tartózkodás költségének fedezésére szükséges összeget a letett összegből a kihallgatás előtt előlegkép utalványozza.

Te. 18. §. A Pp. 314. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a per tárgyának értéke ezer pengőt meg nem halad, vagy ha valamely fél szegénységi jogon pereskedik, a lakóhelyén meghallgatott tanú csak a megjelenéséhez elkerülhetetlenül szükséges útiköltségnek megtérítését igényelheti. Az időmulasztással járó károsodás megtérítésére csak napszámosnak van igénye.

A munkaadó semmi hátránnyal nem sujthatja a munkást amiatt, mert az tanúzási kötelességének teljesítése végett munkát mulasztott. Igy különösen munkabéréből semmit le nem vonhat, a helyettesítés költségét terhére nem róhatja, ha pedig a végzett munka arányában fizeti a munkást, a lehetőség szerint alkalmat kell adnia arra, hogy a munkás elmulasztott keresetét pótolhassa.

A munkaadót, aki az előbbi bekezdésben foglalt tilalmat szándékosan megszegi, kihágás miatt pénzbüntetéssel kell büntetni; a pénzbüntetésre az 1928: X. t.-c. rendelkezései irányadók. A kihágás a kir. járásbíróság hatáskörébe tartozik.

Mi. a Te. 18. §-ához. Szegénységi jogon pereskedő félnek ügyében az államkincstárt súlyosan terhelik a tanúkihallgatás költségei abban az esetben, ha a tanú nem lakik a bíróság székhelyén. A Pp. 113. §-a szerint az államkincstárnak ilyenkor előlegeznie és sok esetben véglegesen viselnie kell a tanúk és szakértők illetményeit, amelyek az útiköltségen és ellátási költségen felül egyes esetekben az időmulasztás megtérítésében is állanak. Ezek az illetmények a szegénységi jogban nem része-

sülő feleknek kisértékü pereit is oly költséggel terhelik meg, amely a per tárgyának értékével nem áll arányban. Ennélfogva a Te. 17. §-a (l. a Pp. 289. §-ánál) egyrészt lehetővé kívánja tenni, hogy a tanúkat ilyen perekben a lehetőséghez képest lakóhelyükön hallgassák ki, mégpedig esetleg, ha a bizonyítandó tény egyszerű, például aláírás valódiságának bizonyítása esetében, a községi bíróság útján is, ha a perbíróság különös okból nem kívánja maga kihallgatni a tanút. Másrészt a Te. 18. §-a szerint a tanúnak csak a megjelenéshez elkerülhetetlenül szükséges útiköltség megtérítésére lehet igénye és csak napszámos tarthat igényt az időmulasztással járó károsodás megtérítésére (18. §. 1. bekezdése). A tanúzás polgári kötelesség, a tanú nem követelheti, hogy vagy az államkincstár vagy az egyébként vagyonilag gyönge fél a tanúnak az elkerülhetetlenül szükséges útiköltségen felül még valamit megtérítsen. Másrészt a Te. arról is gondoskodik, hogy a munkaadó semmiféle hátránnyal ne sujthassa a munkást amiatt, mert ez tanúzási kötelezettségének teljesítése végett munkát mulasztott és hogy a munkást a munkaadónak ily jogellenes cselekménye ellen biztosítsa, az ilyen cselekményt kihágásképp rendeli büntetni. (18. §. 2. és 3. bekezdése.)

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§. — Elnök: 57. §. — E §. alkalmazandó a szemléken megjelent személy illetményeire is: 346. §.

Külföldön foganatosítandó tanúkihallgatás költsége: Hágai egyezm. 16. c. — V. ö. 349., 364. §§. Tanúdíj megállapítására az iümin. felhatalmazása: Ppé. 104. §. a min. e felhatalmazással nem élt).

Ha a tanú más helyről jelenik meg kihallgatásra, mint ahonnan idézték: utazása költségeinek a megtérítését nem igényelheti. (B. 4315/1923. Ptt. IV. 134.)

Minthogy az ügyvéd tanúskodási kötelességének teljesítése által kereseti foglalkozásban időt veszít, ennélfogva követelheti, hogy az időmulasztása megtéríttessék. (Bpesti törvényszék P. 437/1917. Pdt. IV. 68.)

Bár a tanúdíj előlegezésére csak az egyik fél kötelezte-tett, a megállapított összeg mérséklése végett a másik fél felfolyamodással élhet. (Pksz. 3777/1924. Pdt. IX. 129.)

Tizedik fejezet.

OKIRATOK.

A bizonyítékok szabad mérlegelésének szabálya alól több tekintetben kivételt tesz a Pp. az okiratokra nézve és a többi bizonyító eszközzel szemben kedvezményezi is az okirati bizonyítást, amenyiben a bíróság olyan ténykörülmény tekinte-

tében, amelyet a fél megszerezhető okirattal bizonyíthat, az egyéb bizonyítást mellőzheti. (330. §.)

A közokirat bizonyító ereje.

315. §. *Az oly okirat, amelyet e törvény hatályosságának területén közhatóság hivatalos hatáskörén belül vagy közhitelességgel felruházott személy ügykörén belül az erre nézve megszabott alakban kiállít, mint közokirat, teljesen bizonyítja a benne foglalt intézkedést, határozatot, nyilatkozatot vagy tanusítást, úgyszintén teljesen bizonyítja azt is, hogy a közhatóság vagy közhitelességű személy által abban tanusított nyilatkozatok és egyéb tények a valóságnak megfelelően vannak tanusítva.*

Az első bekezdésben meghatározott bizonyító ereje van annak az okiratnak is, amelyet külön törvényes rendelkezés közokiratnak nyilvánít.

Az e törvény hatályosságának területén kívül közhatóság által hivatalos hatáskörén belül, vagy közhitelességgel felruházott személy által ügykörén belül kiállított okiratnak, amely kiállítása helyének joga szerint teljes bizonyító erejű közokiratnak tekintendő, ugyanaz a bizonyító ereje van, mint az e törvény hatályosságának területén kiállított közokiratnak.

A magyar állam hatóságai vagy az Ausztriával közös hatóságok által e törvény hatályosságának területén kívül kiállított okiratok e törvény értelmében közokiratok.

Mi. A Pp. csak azt az okiratot tekinti közokiratnak, amelyet 1. közhatóság, vagy közhitelességű személy, 2. hivatalos hatáskörén, illetőleg ügykörén belül, 3. szabályszerű alakban kiállított. Ha ennek a három kelléknek valamelyike hiányzik, az okirat nem bír többé a közokiratot megillető bizonyító erővel. Egyes törvényes rendelkezések más okiratot is közokiratnak minősítenek. A közokirat bizonyító erejére vonatkozó szabály az ily okiratokra is kiterjed.

A Pp. a perrendtartás hatályosságának területén kívül az ottani jog szerint kiállított közokiratoknak a belföldön kiállított közokiratokkal egyenlő bizonyító erőt tulajdonít, még pedig tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e az idegen állammal a viszonosság vagy nem.

Mivel nincs kizárva, hogy a bíró a külföldi okiratok érvényességi kellékeire vonatkozó külföldi jogszabályokat ismerheti,

vagy azokat más forrásokból megismerheti, a Pp. a külföldi közokirat közokirati minőségének bizonyítását nem szabja meg feltételül. A 268. §. általános szabálya ebben a kérdésben is elegendő.

Jegyzet. A közjegyzői okiratokra nézve l. az 1874. évi XXXV. t.-c. 68—84. és az 1886: VII. t.-c. 21—24. §-ait; a végrehajtható közokiratokra nézve az 1881: LX. t.-c. 1. §-át. Az anyakönyvi kivonat, mint közokirat bizonyító erejére nézve l. az 1894: XXXIII. t.-c. 1., 28. és 30. §-át, előbbi felekezeti anyakönyv biz. ereje: 1894: XXXIII. t.-c. 93., 94. §§. Kereskedelmi és iparkamara bizonyítványa a helyi szokásokról közokirat: 1886: VI. t.-c. 3. §. *f)* p.; a budapesti ker. elöljáróságok bizonyítványai: 1893: XXXIII. t.-c. 18. §. — Halálesetfelvétel biz. ereje: 1894: XVI. t.-c. 55. §.

Közokirat bizonyító erejével bírnak: a központi hitelszövetkezet és a Pénzintézeti Központ könyvei és könyvkivonatai (1898: XXIII. t.-c. 76. §., 1920: XXX. t.-c. 32. §., 1920: XXXVII. t.-c. 8. §.), az állami jegyintézet, ill. a Magyar Nemzeti Jegybank könyvei és kivonatai (1921: XIV. t.-c. 23. §., 1924: V. t.-c. 11. §. c), a szőlőfelújítási kölcsönre vonatkozó hátralékkimutatások és másolatai (1896: V. t.-c. 15. §.); az Iparosok Orsz. Közp. Szövetkezetének könyvei és alapszabályszerű cégjegyzéssel ellátott kivonatai 1924: XVIII. t.-c. 7. §.

Végrehajtható közokirat az osztatlan közös legelőtársulat által kiállított hátralékkimutatás vagy e kimutatásnak a községi elöljáróság által hitelesített másolata vagy kivonata (1913: X. t.-c. 40. §.); az Orsz. Erdei Alapból előlegezett köztartozásokról kiállított hátralékkimutatás (1923: XX. t.-c. 6. §.); a m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal elszámolása, ha fizetési kötelezettséget állapít meg. (1923: XXVIII. t.-c. 31. §.)

Közokirati hatálya van konzuli tisztviselők által kiállított kivonatoknak: 1926: XXI. t.-cikkbe foglalt washingtoni szerződés XIX. c. (l. a II. kötet végén).

Magyar és osztrák bíróságok és közjegyzők által kiállított vagy hitelesített okiratok felülhitelesítésének mellőzése. Az Ausztriában felvett közjegyzői okiratok elismerése tárgyában 1914. évi július hó 31-én 43500/1914. I. M. szám alatt kibocsátott rendeletben említett viszonosság kiterjesztésekép az osztrák igazságügyi kormánnyal olyan megállapodás létesült, amely szerint az osztrák bíróságok és közjegyzők által törvényes hatáskörükben, szabályszerű alakban kiállított vagy hitelesített és hivatalos pecséttel ellátott okiratok a magyar kir. bíróságok előtt a polgári peres és nem peres eljárásban, ideértve különösen a telekkönyvi ügyeket is, felülhitelesítésre nem szorulnak; viszont, nincs szükség az ilyen magyar kir. bírósági vagy közjegyzői okiratok felülhitelesítésére, ha azokat az említett ügyekben osztrák bíróságok előtt használják. (16500/1925. I. M.)

Felülhitelesítés Olaszországgal szemben sem szükséges: 1927: I. t.-c. 18., 19. c. (l. a II. kötet végén; ugyanott l. Románia tekintetében az 1925: VI. t.-c. 10. cikkét).

A fegyelmi hatóság határozatát tartalmazó okirat közokiratot csak abban a tekintetben képez, hogy a határozat a fegyelmi hatóság által meghozatott, de nem azon tényállás tekintetében is, amelyre a határozat alapítva van. (B. 99. szept. 7. II. G. 59. T. IV. 254.)

Vétkes gondatlanságból származó kártérítés iránti perben a károsító tény tekintetében folyamatban volt közigazgatási eljárás iratai, mint közokiratok, bizonyítékul elfogadandók. (B. 97. jan. 14. 96. I. G. 257. T. I. 340.)

A helyi szokást a kereskedelmi és iparkamara átirata, mint közokirat bizonyítja. (D. 1900. márc. 15. G. T. IV. 302.)

A kereskedelmi és iparkamara által az 1868: VI. t.-c. 3. §. *f)* pontja értelmében kiállított bizonylat közokirat; az a kérdés, hogy a kamara e bizonylathoz szükséges információt honnan szerezte, felülvizsgálat tárgya nem lehet. (B. 97. dec. 10. II. G. 101. T. II. 275.)

Annak bizonyítása, hogy telekkönyvezett ingatlan a természetben minő ingatlannal azonos, a községi előljáróság törvényes hatáskörébe nem tartozik. (K. 1902. jan. 30. G. II. 79. T. VI. 325.)

A községnek törvényes illetőségi köréhez nem tartozik valamely épületnek ki által történt felépítése tényére nézve okiratbeli bizonyítványt kiállítani. (K. 1900. aug. 27. I. G. 250. F. VI. 5.)

Valamely község részéről kiállított ügyvédi meghatalmazványt az a körülmény, hogy arra az illető község pecsétje alkalmaztatik, nem teszi közokirattá. (K. 1902. szept. 12. I. G. 101. F. VIII. 11.)

Az inségkölcsönről 1859. évben kiállított „Schuldschein" az osztr. prdts. 114. §-ában meghatározott közokiratnak nem tekinthető. (B. 99. ápr. 14. I. G. 255. T. III. 67.)

Az okirat tartalma az annak kiállítása idejében érvényben levő törvények szerint bírálandó meg. (B. u. ott.)

A marhalevél olyan közokirat, amely az abban említett marhák tulajdonjogának igazolására alkalmas, ez azonban nem zárja ki annak bebizonyítását, hogy az adásvétel nem a marhalevélben megjelölt eladó és vevő között, hanem az eladó és egy olyan harmadik személy között jött létre, aki a marhalevélben vevőként meg nem jelöltetett. (D. 1901. márc. 14. G. 146/1900. T. V. 318.)

A ker. előljáróságnak az állat elhullását és a betegség nemét tartalmazó bizonyítványa közokirat. (D. 97. dec. 23. I. G. 245. T. II. 88.)

E bizonyítványnak közokirati bizonyító erejét le nem rontja

az a körülmény, hogy az állatorvos a boncjegyzőkönyvet az állat boncolásakor nyomban fel nem vette. (B. 97. dec. 23. I. G. 245. T. II. 88.)

A vásárfelügyelőség annak igazolására, hogy az elkobzott és megsemmisített áru azonos a vásárra küldött áruval, hatósági körrel nem bír. (B. 1902. nov. 27. II. G. 84. T. VII. 304.)

Közhivatalnok, mint szerződő fél részéről másik szerződő féllel létesített jogügylet létrejöttének módozatairól a felettes hatósághoz intézett jelentés közokirat erejével nem bír. (B. 1901. okt. 30. I. G. 185. T. VI. 10.)

Becslevélnek más esetben, mint törvényben odautalt célra kiállítása a községi előljáróság hatáskörébe nem tartozik. (Sz. 98. ápr. 21. G. II. T. II. 474.)

Nem tartozik a községi előljáróság hatáskörébe magánjogi jogvitákban bizonyítvány kiállítása arról, hogy valamely haszonbérleti viszony megszünt-e, hogy kinek van és minő értékű ingó vagy ingatlan vagyona, hogy továbbá egy harmadik személynek a magánjogi igényei veszélyeztetve vannak-e. (K. 1198/1917. Pdt. III. 289.)

Ha a közokirat kelettel, aláírással és pecséttel el van látva, nem állapítható meg olyan szabálytalanság, amely miatt az nem bírna bizonyító erővel. (B. 97. szept. 30. I. G. 151. T. II. 25.)

Rabbinak, nem az anyakönyvre alapított kiállított bizonyítványa, a születés idejére nézve nem közokirat. (K. 647/86. M. III. 122.)

A születés ideje csak hiteles anyakönyvi kivonattal igazolható, kivéve akkor, ha az anyakönyvnek elveszése, megsemmisülése, vagy hiányos vezetése be van bizonyítva. (C. 86. dec. 16. 1031. Dt. XIX. 51.) Ily esetben a születés egyébként is, neveze tesen oly egyének vallomásával bizonyítható, kik az illetőnek születési évéről közvetlen tapasztalatból szerzett tudomással bírnak. (K. 88. márc. 11. 1046/86. Dt. XIX. 53.)

Az utólagos házasság általi törvényesítés anyakönyvön kívül is bizonyítható, mert törvényeink ily esetben a gyermek elismerése tényének bizonyítási alakiságához nem kötik. (K. 88. jan. 18. 5639/87. Dt. XIX. 346.)

Hogy a bizonyítványt hatósági orvos állította ki, az általa észlelt tünetekre alapított orvosi vélemény helyességét a bírói szabad mérlegelést kizáró módon nem igazolja. (B. 1908. nov. 12. 581. sz. T. XIII. 201.)

Siketnémaság községi bizonyítvány alapján nem állapítható meg. (D. 1908. márc. 5. G. jan. 12. sz. T. XII. 346.)

Vérségi összeköttetés tanúk által bizonyítása nincs kizárva. (K. 7133/99. sz. 371. sz. elvi hat.)

A katonai hadbiztosság által kiállított nyilatkozat oly köz-

okirat, mely a katonai kincstár mellett is teljes bizonyító erővel bír. (P. II. 9891/1915. Pdt. III. 14.)

A bírói kiküldött hivatalos nyugtája harmadik személlyel szemben bizonyítja, hogy a nyugtázott díjak bíróilag megállapíttattak. (Bpesti tábla P. IV. 3704/1915. Pdt. IV. 4.)

Arra nézve, hogy az alperes községgel szerződéses viszonyban álló felperes a községi képviselőtestület közgyűlésén a község javára joglemondó nyilatkozatot tett, a közgyűlési jegyzőkönyv nem bír a közokirat bizonyító erejével. (Kolozsvári tábla P. II. 288/1916. Pdt. IV. 57.)

A községi bizonyítvány, mely szerint a felek közti vétel tárgyát képező áru a főszolgabíró rendelete folytán zár alá vétetett, közokirat bizonyító erejével bír. (P. VII. 3356/1916. Pdt. IV. 62.)

A Pp. 315. §-a értelmében a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv teljesen bizonyítja a benne foglalt nyilatkozat vagy tanúsítást, úgyszintén teljesen bizonyítja azt is, hogy a közhitelességű személy által abban tanusított nyilatkozatok és tények a valóságnak megfelelően vannak tanusítva. (P. I. 2935/1924. Pdt. XI. 42.)

Az a körülmény, hogy valamely érték a hagyatéki leltárba nem íratott be, magábanvéve még nem bizonyítja, hogy az értékpapír nem a hagyatékhoz, hanem más harmadik személy tulajdonához tartozó tárgy. (P. III. 8657/1927. Pdt. XIII. 99.)

Az a körülmény, hogy az osztályos egyességben a felek olyan jogviszonyokat is szabályoztak, amelyek nem tartoznak szorosan a tárgyalás alatt volt hagyatéki ügyhöz, a hivatalos hatáskörben felvett okiratot közokirati jellegétől meg nem fosztja. (P. I. 8563/1926. Pdt. XV. 70.)

Közokirattal szemben ellenbizonyítás.

316. §. *Az ellenbizonyítás a közokirattal szemben is meg van engedve.*

Közokirattal szemben is helye lehet a bizonyításnak. (K. 97. ápr. 6. I. G. 30. F. II. 301. N. 98. nov. 10. G. 81. T. III. 441. Po. 98. márc. 28. G. 8. T. II. 822. Tv. 99. jan. 11. 98. G. 18. T. III. 588.)

A közokirat mérlegelés tárgyává nem tehető, teljes bizonyítékot csak az okiratban tanusított tények megtörténtére és az okiratban foglalt nyilatkozatok megtételére nézve nyujt; de nem zárja ki a bizonvítást a tartalmával nem ellenkező döntő tények tekintetében. (B. 1903. jún. 18. I. G. 59. T. VII. 276.)

A közjegyzői okirat mint közokirat csak annak a teljes bizonyítéka, hogy a benne foglalt nyilatkozatot az ügyfél megtette; ez azonban nem zárja ki azt, hogy a közjegyzői okira-

ton kívül álló, egyéb bizonyítékokkal bebizonyíttassék az, hogy az ügyfélnek a nyilatkozat megtételekor fennforgott valódi ügyleti akarata eltért a nyilatkozat szerint kifejezésre juttatott ügyleti akaratból. (K. J. 106/1914. Pdt. I. 105.)

Amikor a jogügyletnek írásbafoglalása sem törvénynél fogva, sem a felek akaratából nem érvényességi kellék, akkor a felek egyező jogügyleti akaratáról felvett okirat csupán bizonyító eszköz, amellyel szemben a szerződő feleket nem lehet elzárni annak bizonyításától, hogy az okirat nem helyesen tartalmazza a feleknek kifejezésre jutott megegyező akaratkijelentéseit. (K. 1329/1915. Pdt. II. 102.)

A közjegyzői okiratba foglalt kötelezvény, bár az azt létesített házasfelek között teljes érvényű, harmadik személyekkel szemben nem tartalmaz bizonyítékot arra nézve, hogy a felperes férjének a kötelezvénybeli összeget tényleg átszolgáltatta, mert abban az okiratban az érték leolvasása és átadása bizonyítva nincs. (K. 90. okt. 24. 8847. Dt. XXVIII. 43.)

A közjegyzői okirat érvénye ellen amiatt felhozott panasz, hogy tartalma a nyelvet nem értő félnek anyanyelvén meg nem magyaráztatott, nem vehető tekintetbe (a felülvizsgálatban), ha nincs igazolva, hogy a tárgyaláson ilyen kifogás emeltetett, az okirat tartalma szerint pedig a feleknek felolvastatott s azt a felek akaratukkal megegyezőnek kijelentették. (K. 97. ápr. 30. I. G. 101. F. II. 346.)

Óváslevél ellen van helye bizonyításnak. (K. 1905. jan. 5. 410/1904. Gr. 1905. 145.)

A telekkönyvi megjelöléssel szemben nincs kizárva a bizonyítás arra nézve, hogy a tényleges állapot a telekkönyvben feltüntetett megjelölésnek meg nem felel. (Sz. 1909. ápr. 20. G. 83. sz. T. XIII. 874.)

Az 1894: XXXI. t.-c. 77. §-a értelmében kibocsátott felhívás alapjául szolgáló helyhatósági bizonyítvánnyal szemben az alperes a bontóperben tanúkkal bizonyíthatja, hogy a különélés megkezdésétől az életközösség helyreállítását célzó kérvény beadásáig a hathavi időköz le nem telt. (Bp. III. 1612/1915. Pdt. II. 456.)

A házassági életközösség megszakítására vonatkozó helyhatósági bizonyítvány tartalmával szemben helye van az ellenbizonyításnak. (P. III. 4860/1927. Pdt. XIV. 49.)

A magánokirat bizonyító ereje.

317. §. *A magánokirat, ha valódisága nincs kétségbevonva, vagy be van bizonyítva, az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra nézve, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot magáévá tette:*

1. ha a kiállító a sajátkezűleg írt okiratot aláírta;

2. ha az idegen kézzel írt okiratot két előttemező tanu jelenlétében aláírta, vagy előttük az aláírást sajátkezű aláírásának elismerte;

3. ha a kiállító aláírása vagy kézjegye az okiraton bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesítve van.

Ha a kiállító olvasni nem tud, vagy az okirat nyelvét nem érti, szükséges még az is, hogy a jelenlevő tanuk vagy a hitelesítő személy az okirat tartalmát a kiállítónak az általa értett nyelven megmagyarázzák és hogy ez megtörtént, az okiraton, illetőleg a hitelesítési záradékban tanusítsák.

Az ebben a §-ban meghatározott bizonyító ereje van az idegen kézzel irott magánokiratnak akkor is, ha bejegyzésre köteles kereskedő cégével alá van irva.

318. §. *Oly magánokirat bizonyító erejét, amely nincs a 317. §-ban megszabott alakban kiállítva, a bíróság a 270. §. értelmében szabadon mérlegeli.*

Mi. Kivételt állít fel a 317. §. általános szabálya alól annak utolsó bekezdése arra az esetre, ha az idegen kézzel írt magánokirat bejegyzésre kötelezett kereskedő cégével van aláírva. Megfelel ez a kereskedelmi forgalom követelményének és különösen a kereskedelmi törvény 313. §-ának is, amely szerint elegendő, ha a kötelezett fél az okmányt aláírta. A Pp. nem kívánja azt, hogy a kereskedő cége be legyen jegyezve, hanem csak azt, hogy a kereskedő bejegyzésre köteles legyen. A kereskedői minőség a kereskedelmi törvény 3. §-a értelmében nem függ a bejegyzéstől és a bizonyító erő különben sem a kereskedőnek adott kedvezmény, hanem ellene lesz felhasználva. A bejegyzésre való kötelességet azonban a Pp. megkívánja, nehogy a kereskedelmi törvény 5. §-a szerinti kisebb kereskedők, nevezetesen kufárok, a házalók és a kisiparosok okiratai is a szigorúbb elbánás alá essenek.

Az 1868: LIV. t.-c. 166. §-a azt a tételt is kimondja, hogy a magánokirat a kiállító ellen bizonyít. A Pp. nem állítja fel ezt a tételt, amely ily általánosságban nem is helyes. Pl. a magánvégrendelet, az engedmény vagy a rendelkező okirat tudvalevőleg nemcsak a kiállító ellen bizonyít.

Az Iparosok Orsz. Közp. Szövetkezetének könyvei: 1924: XVIII. t.-c. 7. §. Bizonyító ereje a M. Nemzeti Bank részére kiállított okiratoknak: 1924: V. mell. 116. c.; a magyar földhitelintézetre nézve: 1840: XVI. t.-c., 1871: XXXIV. t.-c. 7., 8.,

9. §§., 1889: XXX. t.-c. 1. §., a kisbirtokosok orsz. földhitelintézetre nézve: 1879: XXXIX. t.-c. 2. §. Ppé. 15. §. — Vasúti árufuvarozásra nézve: 1892: XXV. t.-c. (Berni Egyezm.) 8. c. — Meghatalmazás kellékei: 100. §. — Pp. életbelépte előtt kiállított magánokirat: Ppé. 67. §., a mezőgazdasági hitel céljaira záloglevél kibocsátására jogosított szövetkezet okirata: 1925: XV. t.-c. 1. §. Magánokirat a végrehajtási eljárásban: Ppé. 50., 55.

Magánokirat csak akkor felel meg a §. rendelkezéseinek, ha nemcsak külsőleg tünteti fel e §. kellékeit, hanem tényleg ama körülmények között lett kiállítva, amelyeket az okirat külsőleg feltüntet. (Sz. 99. jún. 20. G. 92. T. III. 550.)

Az, hogy a magánokirat kellékeinek megfelelően van kiállítva, nem zárja ki annak mérlegelését és megállapítását, hogy az okiratban foglalt nyilatkozat, ha azzal össze nem egyeztethető más bizonyított ténykörülményekkel ellenmondásban van, nem felel meg a szerződő felek valódi akaratának. (K. 98. április 16. I. G. 234/95. F. I. 195. B. 96. jan. 21. I. G. 11. T. I. 88.)

A S. E. 73. §-a megengedi az 1868. évi LIV. t.-c. 167., 168. §-ainak megfelelően kiállított okirattal szemben is annak bizonyítását, hogy az okirat a szerződő felek akaratát ennek megfelelően nem tartalmazza: következőleg jogszabály szerint a szerződő felek közötti jogviszony és abból folyó jogok és kötelezettségek bírói eldöntésénél a szerződő felek valódi akarata lévén irányadó, e jogszabálynak megfelelően jár el a fellebbezési bíróság, midőn a szerződő felek valódi szerződési akaratát kutatja és ítélete alapjául nem az okirat szószerinti kifejezéséből, hanem a szerződési akarat tekintetében megállapított tényekből vonja le jogi álláspontját. (G. 81/1914. Pdt. I. 106.)

A megmagyarázásnak az okiraton való tanusítását a Pp. 1. §. 2. *a)* pontja, 45. §-a és 317. §-a szempontjából, nem pótolhatja a tanúknak a megmagyarázás megtörténtét bizonyító vallomása. (K. 3206/1918. Pdt. V. 55. l.)

Valamely okiratban tett beismerő nyilatkozattal szemben a tévedés bizonyítása s figyelembevétele nincs kizárva. (B. 97. jún. 4. G. 32. T. I. 434.)

A bíróság szabadon mérlegelheti az olyan okiratnak bizonyító erejét, amelyet az azt kiállító fél, tartalmát ismerve, sajátkezűleg aláírt akkor is, ha az okirat nyelvét nem értette s annak tartalma, megmagyarázása nincs tanusítva. (K. 1900. márc. 22. G. 52. F. V. 345.)

A felek által nem ismert gyorsírási jelekkel készült, bár a felek részéről aláírt okiratnak nincs bizonyító ereje. (K. 1906. febr. 13. 3361/1904. Dt. IV. f. IV. 142. sz. 215. l.)

Ha a kiállító az okirat nyelvét nem érti, az okirat teljes bizonyító erejűségének feltétele az, hogy a tartalomnak anyanyelvén történt megmagyarázása az okiratnak tartalma által legyen tanusítva. (K. 97. okt. 8. I. G. 232. F. III. 77.)

Az okirat teljes bizonyító erejűségéhez az, hogy abban még külön tanusítva legyen e §. rendelkezéséhez képest is, hogy a tartalom a kiállító félnek az általa értett nyelvben megmagyaráztatott, csak abban az esetben szükséges, ha az a kifogás, hogy a kiállító az okirat nyelvét nem értette, érvényesítve lett. (K. 96. dec. 22. I. G. 331. F. II. 136.)

Két tanú előtt aláírt, habár az aláíró előtt ismeretlen nyelven szerkesztett okirat jogérvényességéhez nem szükséges, hogy ezen okirat a kötelezett előtt felolvastassék és megmagyaráztassék, ha egyébként igazolható, hogy a kötelezett fél az okirat tartalmát ismerve, a felolvasást és megmagyarázást maga engedte el. (K. 85. márc. 18. 7194/84. Dt. XI. 240.)

Az írásbeli szerződés daczára a szóbeli megállapodások bizonyítása ki nem zárható, mert a szerződő felek mindegyikének szabadságában áll kimutatni, hogy valójában mi képezte a szerződés tárgyát és annak feltételeit, habár arról írásbeli okmány lett is kiállítva; és pedig annyival kevésbé oly esetben, midőn nem is az írásbeli szerződésben foglalt valamely feltétellel ellenkező szóbeli megállapodások, hanem csak az okiratban ki nem tüntetett valamely szerződési feltétel kikötésének bizonyítása céloztatik. (K. 841/82. Dt. IV. 24.)

A cselédkönyvbe, a szolgálatadók által, magántanusítvány alakjában tett nyilatkozatoknak bizonyító erejét a bíróság szabadon mérlegelheti, s azokra nézve a magánokiratokra vonatkozó fennálló kötelező bizonyítási szabályok alkalmazást nem nyerhetnek. (K. 97. márc. 23. G. 1. F. II. 282.)

A későbbi törvényben szabályozott bizonyítási mód a törvény életbeléptetése előtt kiállított okiratokra is kiterjed. (K. 98. jan. 18. I. G. 465. F. IV. 260.)

Amennyiben a magánokirat tartalma nem valamely jogügylet felőli rendelkezést, hanem beismerést foglal magában, ennek a bíróságon kívüli beismerésnek nem tulajdonítható erősebb hatály, mintha ugyanaz a beismerés a bíróság előtt tétetett volna, következésképen a bíróság ítéli meg, hogy az okiratban foglalt beismerés visszavonása által mennyiben veszti erejét. (B. 98. febr. 18. I. G. 2. T. II. 127.)

Az olyan levelet, amelyben szerződést alkotó vagy jogügyletre vonatkozó nyilatkozatok nem foglaltatnak, s így a perben vitás kötelmet nem szabályozza, a bíróság a tényállás megállapításánál eszközül felhasználhat és szabadon mérlegelhet. (K. 1903. dec. 23. I. G. 446. F. IX. 221.)

Nincs olyan bizonyítási szabály, amelynek értelmében valamely vagyontárgynak az örökhagyó után hagyatékként maradása és valakire mint örökösre történt háramlása csak okirattal volna kimutatható. (Sz. 1900. szept. 26. G. 115. T. V. 639.)

A két tanú által előttemezett okirat nem felel meg a Pp. 317. §-ának, ha a tanúk az okiratnak a kiállító általi aláírásá-

nál már nem voltak jelen. (Bpesti tábla P. IV. 7798/1915. Pdt. I. 389.)

Ügyvédi jutalomdíj nem teljes bizonyító erejű okiratban is kiköthető és a behajtott pénzből visszatartható. (5037/1914. Pdt. II. 10.)

A Pp. életbelépése előtt létrejött járásbírósági hatásköri kikötés érvényességét a Pp. 1. §. 2. *a)* pontja alapján kell elbírálni; de a kikötés akkor is érvényes, ha az okirat a kiállítás idejében fennálott jognak megfelelt. (Bpesti tábla P. I. 11.128/1915. Pdt. II. 26. sub I.)

Az a körülmény, hogy valamely okiraton az előttemező tanú neve hamisítva van, még nem zárja ki, hogy az okirat tartalmilag való nem lehetne; s ha ez utóbbi bizonyítva van, az okirat ezen alaki hiánya nem jön tekintetbe. (Kolozsvári tábla 1914. G. 372. Pdt. II. 96.)

Figyelembe veendő az okirat kiállítása előtt létrejött és az okirattal ellentétes szóbeli megállapodás, ha az okirat tartalma az annak nyelvét nem értő kiállítónak az általa értett nyelven meg nem magyaráztatott. (Bpesti kir. tábla P. IV. 979/1915. Pdt. II. 138.)

Az 1881: LIX. t.-c. 94. §. *b)* pontja értelmében nem szükséges, hogy a tőzsdebírósági kikötést tartalmazó és a felek által elfogadott alkuszi kötjegy a Pp. 317. §-ának megfelelően legyen kiállítva. (Bpesti tábla P. I. 8203/1915. Pdt. II. 495.)

Tőzsdebírósági kikötés érvényességéhez bizonyító erővel bíró okirat szükséges; a vak egyén által aláírt magánokiratba foglalt alávetés tehát az 1886: VII. t.-c. 21. §. *c)* pontja értelmében nem érvényes. (Rp. VI. 10.507/1915. Pdt. II. 496.)

Az a tény, hogy a fél neve előtt keresztvonás van, nem zárja ki annak bizonyítását, hogy a kézjegy mellett előforduló névaláírás sajátkezűleg vagy megbízásból iratott. (Rp. IV. 8338 1916. Pdt. IV. 48.)

A KT. 313. §-a értelmében kiállított okirat arra nézve, hogy kiállítója a benne foglalt nyilatkozatot tette, ha megtévesztés esete fenn nem forog, teljes bizonyítékul szolgál az esetben is, ha kiállítója az okirat nyelvét nem érti és annak tartalma kiállítójának az általa értett nyelven nem is magyaráztatott meg. (Rp. IV. 8597/1915. Pdt. IV. 51.)

Oly ürlap, amelynek nyomtatott szövege az aláírás alkalmával kitöltve nem volt, teljes bizonyítékul nem szolgál; és a kitöltetlen ürlap utólagosan kitöltött tartalmának valódiságára nézve a bizonyítás azt terheli, aki arra jogot alapít. (P. V. 4522/1917. Pdt. IV. 58. sub II.)

A Pp. 317. §-ának megfelelően kiállított magánokirattal szemben a szerződés meg nem értésére alapított védekezés figyelembe nem jöhet. (P. VI. 1235/1927. Pdt. XIV. 72.)

A fuvarlevél nemcsak a feladó és a fuvarozó között (ker. t. 394. §.) bír bizonyító erővel, hanem általában mindazok mellett és ellen is bizonyítékul szolgál, akik annak alapján a fuvarozási szerződésbe lépnek, tehát (a fuvarozó elleni perben) a címzett mellett és ellen is. (Kolozsvári tábla 1914. G. 266. Pdt. II. 95.)

A valódiság tekintetében tagadott és nem bizonyított magánokirat a mérlegelés körébe nem vonható és még a tanúvallomás által nyujtott bizonyítás kiegészítésül sem vehető a tényállás alapjául. (Marosvásárhelyi tábla P. 1424/1915. Pdt. II. 97.)

Az örökhagyónak a végrendeletben foglalt nyilatkozata az örökös kielégítésének megtörténtét az utóbbival szemben nem bizonyítja. (Bp. VII. 1841/1915. Pdt. II. 137.)

Az okiratba foglalt szakvélemény figyelembevehetésének az nem lehet akadálya, hogy az okiratot kiállító szakértő arra ki nem hallgattatott. (P. II. 133/1922. Pdt. VIII. 60.)

Amikor a jogügyletnek írásbafoglalása sem törvénynél fogva, sem a felek akaratából nem érvényességi kellék, akkor a felek egyező jogügyleti akaratáról felvett okirat csupán bizonyító eszköz, amellyel szemben a szerződő feleket nem lehet elzárni annak bizonyításától, hogy az okirat nem helyesen tartalmazza a feleknek kifejezésre jutott megegyező akaratkijelentéseit. (Rp. II. 1329/1915. Pdt. II. 139.)

A jogügyletek alaki érvényességére s az okirati bizonyítás kizárólagosságára vonatkozó rendelkezések.

319. §. *Azokat a különös törvényes rendelkezéseket, amelyek a jogügyletek alaki érvényességére vonatkoznak, ez a törvény nem érinti.*

Nem érinti ez a törvény azokat a törvényes rendelkezéseket sem, amelyek szerint az okirati bizonyítás csak közjegyzői okirattal történhetik.

Mi. A Pp. nem érinti azokat a törvényes szabályokat, amelyek a jogügyletek alaki érvényességére nézve különös kellékeket állapítanak meg, például az 1876. évi XVI. t.-c. szabályait a magánvégrendeletek külalakjára nézve. Ezek a szabályok azonban nem irányadók a bizonyító erő megítélésében, amely attól különbözik. Ha az okirat mint végrendelet érvénytelen, a benne foglalt egyéb nyilatkozat, pl. adósság visszafizetésének beismerése, bizonyító erővel bírhat. Nem érinti továbbá a Pp. azokat a törvényes szabályokat sem, amelyek szerint okirattal

való bizonyítás csak közjegyzői okirattal történhetik. (1886: VII. t.-c. 21. §.)

Azokat a különös törvényes intézkedéseket illetőleg, amelyek a *bizonyító erőt kevesebb alakszerűséghez kötik*, l. az állami jegyintézetre, illetve a Nemzeti Jegybankra nézve az 1921: XIV. t.-c. 23. §-át, az 1924: V. t.-c. 116. c. 2. bek.; a magyar földhitelintézetre nézve az 1871: XXXIV. t.-c. 9. és 10. és az 1879: XLVI. t.-c. 1. §-át, a kisbirtokosok orsz. földhitelintézetére nézve az 1879: XXXIX. t.-c. 2. §-át, a m. földhitelintézet által engedélyezett vízszabályozási és talajjavítási kölcsönök záloglevelelre nézve az 1889: XXX. t.-c. 1. §-át, a magyar földhitelintézetek orsz. szövetségére nézve az 1911: XV. t.-c. 3. §-át, az Orsz. Központi Hitelszövetkezet javára kiállított okiratokra nézve az 1920: XXX. t.-c. 30. §-át, az ügyvédi okiratokra nézve az 1874: XXXIV. t.-c. 59. §-át. L. a 317. §-t.

Azokat a különös törvényes intézkedéseket illetőleg, amelyek az *ügylet érvényességére nézve különös kellékeket* állapítanak meg, l. a társasháztulajdont alapító okiratra nézve: 1924: XII. t.-c. 1. §. (közokirat v. ügyvédtől ellenjegyzett magánokirat); a biztosítási szerződés felmondására nézve az 1927: X. t.-c. 15. §-a, községekben az előljáróság által történő hitelesítést, az ügyvédi jutalomdíjra nézve az 1874: XXXIV. t.-c. 54., a biztosítási ügyletre nézve az 1875: XXXVII. t.-c. 468. §-át, a magánvégrendeletre nézve az 1876: XVI. t.-cikket, a házastársak közötti ügyletre nézve az 1886: VII. t.-c. 22. és 23. §-át, kereskedelmi szerződésekre nézve az 1875: XXXVII. t.-c. 313. §-át, kivándorló szállításra nézve kötött szerződés: 1909: II. t.-c. 20. §., részvényjegyzés: 1875: XXXVII. t.-c. 150., 151. §§., szövetkezetbe belépés: 1875: XXXVII. t.-c. 224. §.; törvénynél magasabb kamat kikötése: 1868: XXXI. t.-c. 2. §.; váltónyilatkozat: 1876: XXVII. t.-c. 1., 3. §§.; vakok által kiállított váltónyilatkozat: 1886: VII. t.-c. 24. §. Okirati bizonyítás közjegyzői okirattal: 1886: VII. t.-c. 21. §., gyermekek vallására vonatkozó megegyezés: 1894: XXXII. t.-c. 1—3. §§.; választott bírósági szerződés: Pp. 767., 773. §§.

Az 1874: XXXIV. t.-c. 54. §-a az egyezkedés érvényét csak akkor köti okirat kiállításához, ha az ügyvéd díjazását átalányösszegben köti ki, azonban nem szükséges okirat akkor, ha az ügyvéd megbízójával abban állapodik meg, hogy díjazást akár feltétlenül, akár bizonyos feltételek mellett nem követelhet. (K. 1901. márc. 2. I. G. 25. F. IV. 420.; 8168/1926. sz. J. H. I. 15.)

A bérösszegen felüli járulékok a budapesti lakbérleti szabályok 2. §-a szerint csak írásban köthetők ki érvényesen, a kötbérre vonatkozó megállapodás tehát éppen a bérlőnek, mint kötelezett félnek aláírása hiányában érvényesen létrejöttnek nem tekinthető. (Bpesti tábla 1915. febr. 11. 1914. G. 1040/Pdt. I. 165.)

Aggályos okirat bizonyító ereje.

320. §. *A bíróság a 270. §. szerint ítéli meg, hogy az okiraton levő törlések, vakarások és más külső hiányok vagy rendellenességek az okirat bizonyító erejét mennyiben csökkentik vagy szüntetik meg.*

A törvény által előírt alakszerűséggel ellátott okirat, ha az, amikor azt a kötelezett aláírta, nem bírt a jelenleg olvasható tartalommal, amennyiben jelenlegi teljes tartalma egészben kitöltve nem volt, másfelől pedig egy része a tartalomnak az aláírás után keresztülhuzatott, teljes bizonyítékul nem szolgálhat. (K. 97. dec. 21. I. G. 375. F. III. 213.)

A kitöltetlen ürlap utólagosan kitöltött tartalmának valóságára nézve a bizonyítás kötelezettsége azt terheli, aki arra jogot alapít. (K. 1900. szept. 13. I. G. 286. F. VI. 38.)

A száraz vagy nedves bélyeggel (ú. n. facsimile-pecséttel) való puszta nyomás nem tekinthető aláírásnak. (K. 500/82. Dt. III. 190.)

A bíróság az aggályosnak mutatkozó közokiratot is szabadon mérlegelheti. (P. VI. 3125/1921. Pdt. VII. 87.)

A törvény hatályosságának területén kívül kiállított magánokirat bizonyító ereje.

321. §. *Az e törvény hatályosságának területén kivül kiállított magánokirat bizonyító erejét a bíróság e törvény szabályai szerint ítéli meg. Az a magánokirat azonban, amelyet kiállítója valamely jogügylet bizonyítása céljából adott ki, a kiállítás helyének joga szerint megillető bizonyító erejét akkor is megtartja, ha az a teljes bizonyító erejű magánokiratokra ebben a törvényben megszabott alakszerűségeknek nem felel meg.*

Mi. A Pp. általános elvként azt állítja fel, hogy a bíró a külföldön kiállított okirat bizonyító erejét is a magyar jog szerint ítéli meg. Ez abból következik, hogy a bizonyítás a bíró részére történik és hogy ő meggyőződésének alkotásában csakis saját jogához lehet kötve. Nehogy azonban az, aki valamely okiratot külföldön kaucióként, valamely jogügylet bizonyítása céljából vett át, a belföldi jognak szigorúbb szabályai következtében jogos várakozásában csalatkozzék, a Pp. ezeknek az okiratoknak a kiállítás helyének joga szerint őket megillető bizonyító erőt akkor is megadja ha a magyar jog szerint egyébként nem is bírnának teljes bizonyító erővel. A Pp. megkívánja, hogy az okirat külföldön legyen kiadva és nem elégszik meg

azzal, hogy formailag külföldről legyen keltezve, mert ezen az úton a felek kijátszhatnák a bizonyító erőre vonatkozó törvényes szabályokat. Nem terjeszti ki továbbá a Pp. ezt a szabályt az olyan okiratokra, melyek nem bizonyítás céljából lettek kiállítva, mert ezekre nézve nem forog fenn az említett indok, ezeknek bizonyító erejét tehát minden esetben a magyar jog szerint kell megitélni. Az ügylet anyagi érvényességét a magánjog szabályozza. Erre a Pp. nem terjed ki.

Kereskedelmi könyvekkel való bizonyítás.

322. §. *Az 1875: XXXVII. törvénycikknek a kereskedelmi könyvekkel, továbbá az alkuszok naplóival és kötjegyeivel való bizonyításra vonatkozó 31—36. és 541—543. §-ait ez a törvény nem érinti. Az 1875: XXXVII. t.-c. 31. és 541. §-ában említett eskü kivételére és bizonyító erejének megitélésére nézve azonban a jelen törvény 375. és 376. §-a alkalmazandó.*

A külföldön vezetett kereskedelmi könyveknek és a külföldi alkuszok naplóinak és kötjegyeinek bizonyító erejét a bíróság, amennyiben e részben irányadó nemzetközi megállapodások másként nem rendelkeznek, a 270. §. szerint szabadon mérlegeli.

Mi. A 322. §. fenntartja a kereskedelmi könyveknek, az alkuszok naplóinak és kötjegyeinek bizonyító erejére a kereskedelmi törvényekben felállított szabályokat. Ezek lényegükben nincsenek merev ellentétben a bíró szabad mérlegelési jogával. Csakis a bizonyító erő kiegészítésére szolgáló esküt változtatja át a Pp. saját rendszeréhez képest a félnek eskü alatti kihallgatására.

1875: XXXVII. t.-c. 31. §. Bejegyzett kereskedőknek szabályszerűen vezetett könyvei kereskedelmi ügyletekből eredő perekben rendszerint nem teljes, eskü vagy más bizonyítási eszköz által kiegészíthető bizonyítékot képeznek.

A könyveknek ezen bizonyító ereje kereskedők ellenében a peressé vált bejegyzés keltétől számítandó tíz, nemkereskedők ellenében pedig kétévi időtartamra terjed.

Egyébiránt a fölött: kell-e a könyveknek nagyobb vagy kisebb bizonyító erőt tulajdonítani, hogy oly esetben, midőn a peres felek kereskedelmi könyvei egymástól eltérnek, ezek mint bizonyítási eszköz, teljesen mellőztessenek-e, vagy melyik fél könyveinek kelljen több bizonyító erőt tulajdonítani, a fennforgó körülményekhez képest a bíróság határozand.

1875: XXXVII. t.-c. 32. §. Az oly kereskedelmi könyvek,

amelyekben szabálytalanságok mutatkoznak, bizonyítékul csak annyiban vétetnek, amennyiben a fennforgó körülmények szerint a szabálytalanságok dacára is hitelt érdemelnek.

1875: XXXVII. t.-c. 33. §. A kereskedelmi könyvek bizonyító erején mit sem változtat az, ha a segédszemélyzet által vezettetnek.

1875: XXXVII. t.-c. 34. §. A bíróság a per folyamában, a fél kérelmére, az ellenfél könyveinek felmutatását elrendelheti. Ha a felmutatás elmulasztatik, a könyveknek vitatott tartalma a vonakodó fél ellenében bebizonyítottnak tekintendő.

1875: XXXVII. t.-c. 35. §. A felmutatott könyvek egész tartalmuk szerint csak a bíróság vagy a bírói szakértő által és pedig oly esetben vizsgálhatók meg, midőn azok szabályszerű vezetése forog kérdésben.

A perbeli ellenfélnek egyedül a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni.

1875: XXXVII. t.-c. 36. §. A könyvek felmutatása egész terjedelmük szerint leendő megtekintés végett, örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében bíróilag elrendelhető.

1875: XXXVII. t.-c. 541. §. Az alkusz szabályszerűen vezetett naplója, épp úgy, mint az alkusz által szabályszerűen kiállított kötjegy, az ügylet megkötése s annak tartalmára nézve nem teljes, eskü vagy más bizonyítási eszköz által kiegészíthető bizonyítékot képez.

Mindazonáltal a bíróság a fennforgó körülmények megfontolása alapján, belátása szerint határozand a felett: vajjon a napló vagy kötjegy tartalma bizonyítéknak tekinthető-e, vajjon azok mellé az alkusz esküje vagy egyéb bizonyíték követelendő-e, vajjon különösen a kötjegy elfogadásának vagy aláírásának megtagadása az ü[illegible] megbírálásánál nyomatékkal bír-e vagy sem.

1875: XXXVII. t.-c. 542. §. A jelen törvény 32., 33. és 35. §§-aiban foglalt határozatok az alkuszok naplóira is alkalmazandók.

1875: XXXVII. t.-c. 543. §. A bíróság a per folyamában elrendelheti, hogy az alkusz naplója a kötjeggyel, a kivonattal, vagy egyéb bizonyítékokkal összehasonlítás végett felmutattassék. E felmutatásra az alkusz a 21. §-ban megállapított pénzbírság terhe alatt kötelezhető.

A kereskedelmi könyveknek az 1875: XXXVII. t.-c. 31. §-ában nem feltétlenül, hanem rendszerint megállapított bizonyító ereje csak a jogcímre s a mennyiségre terjed ki, ellenben az ügylet létrejötte, vagyis az áruk megrendelése és átadása, illetőleg átvétele tekintetében a kereskedelmi könyvek nem nyujtanak részbizonyítékot. (B. 98. máj. 30. II. G. 27. T. II.

325. Sz. júl. 17. G. 101. T. II. 871. Lfi. 444/81. Dt. r. f. XXVIII. 224. K. 91. nov. 12. 182. M. III. 130.)

A kereskedelmi könyv nem bizonyíték arra, hogy a felek szándéka a tényleges szolgáltatás kizárásával már eleve a felmerülhető különbözetre irányult. (B. 99. febr. 16. II. G. 5. T. III. 251.)

A könyvkivonat egymagában nem alkalmas a követelés fennállásának és lejártának kimutatására. (K. 1846/1915. Pdt. I. 248.)

A kereskedő üzleti könyvei az üzlet vezetésére szerződtetett személlyel szemben nem közös okiratok. (B. ker. vttvsz. 1901. okt. 9. 2909. Ü. L. 1901. 45.)

A kereskedelmi könyv bizonyítékot csakis a kereskedőnek a bevezetés tárgyát képező tartalom által tanusított tényére nézve képezhet. (K. 97. szept. 1. I. G. 172. F. III. 5.)

A kereskedelmi könyvek bizonyító ereje nemcsak tevőleges, hanem nemleges irányban is érvényesíthető, amennyiben ugyanis valamely bevezetés hiánya az annak tárgyát képező tény meg nem története mellett használható bizonyítékul. (Lfi. 525/76. Dt. r. f. XVII. 104.)

A részvénykötvény a részvénytársaságnak kereskedelmi könyvét képezvén, az iránt, hogy annak mily bizonyító erő tulajdonítandó, a 31. §. szerint a fenforgó körülményekhez képest a bíróság határoz. (K. 85. márc. 31. 1009. J. 85. 182.)

A kereskedelmi könyvnek bizonyító ereje nem attól függ, hogy a könyvvezető mindazon tényekről és adatokról, melyeket bevezet, közvetlen tudomással bírjon, hanem ezen bizonyító erő a könyvben rejlik, amennyiben annak szabályszerű vezetése biztosítja a feljegyzések viszonylagos hitelességét. (K. 85. nov. 3. 471.)

A kereskedő könyvei nemcsak neki, hanem ellenfelének is bizonyítékul szolgálnak. (Lfi. 4911/81. M. III. 131. B. C. 4911 81. Dt. XXXIX. 328. l.)

A bíróság csak a per folyamában s ekkor is csak úgy rendelheti el az ellenfél könyveinek felmutatását, ha azok bizonyos tartalmát az ellenfél állítja; a K. T. eme, valamint a 35. és 36. §§-aiban foglalt rendelkezései okszerűleg kizárják azt, hogy az ellenfél kereskedelmi könyvei előleges bírói szemle útján megvizsgáltathassanak; az az érvelés, hogy ha a könyveknek nem felmutatását, hanem azoknak szakértők által való megvizsgáltatását kérik, a K. T. 31. §-a irányadó nem lehet, alappal nem bir, mert a könyvek felmutatása nélkül a szakértői vizsgálat nem eszközöltethetvén, a könyvek szakértők által való megvizsgálásának elrendelése a könyvek felmutatásával egyértelmü. (B. 91. jún. 10. 3803. Ü. L. 91. 28.)

A könyvek felmutatása akkor is elrendelhető, ha hitelesí-

tett könyvkivonat van csatolva. (Gy. 98. dec. 22. II. 78. T. III. 294.)

A gyógyszerészek könyvei is kereskedelmi könyveknek tekintendők. (Smsz. 78. dec. 27. 26.713. Telj. ül. megáll. Dt. r. f. XXI. 19.)

Bejegyzett kereskedő nem élhet azzal a kifogással, hogy könyveket nem vezet. (K. 96. jún. 25. 475. Dt. III. f. VI. 66.)

Határozott tartalomnak vitatása, a könyvek bizonyítandó tételeinek megjelölése s a felmutatandó könyv határozott megjelölése nélkül a felmutatás el nem rendelhető. (K. 99. márc. 11. 63. Dt. III. f. XIV. 63.)

Perben nem álló fél könyveit felmutatni nem köteles és a peres fél sem kötelezhető a perben nem álló fél könyveinek felmutatására. (B. 1903. jún. 5. I. G. 67. T. VII. 278.)

Át nem fűzött kereskedelmi könyv hitelességgel nem bir. (K. 84. jan. 14. 1255/88. J. Sz. II. 140.)

A külföldi főtelep könyvelése a belföldi fióktelep ügyleteire is kiterjed. (B. 99. márc. 23. II. G. 21. T. III. 252.)

Az a körülmény, hogy a bejegyzések 10 évnél régibbek, nem gátolja a bírót abban, hogy szabad mérlegelési jogkörében a fél szavahihetőségét támogató adatként azt is figyelembe vehesse, hogy a szabályszerűen vezetett könyvekben előforduló bejegyzések a per egyéb adataival s a fél vallomásával megegyeznek. (Bpesti tábla 1915. márc. 22. G. 1204. Pdt. II. 93.)

A kereskedő könyveinek bizonyító erejét a bíróság akkor is szabadon mérlegeli, amikor ezekre mint bizonyítékokra az ellenfél hivatkozik. (P. VII. 2747/1926. Pdt. XII. 75.)

Az okirattal való bizonyítás módja.

323. §. *Azt az okiratot, amellyel a fél bizonyítani akar, a tárgyaláson fel kell mutatni.*

Az ellenfél kívánatára vagy a bíróság rendeletére azt az okiratot, amellyel a fél bizonyítani akar, a tárgyaláson azonnal eredetiben kell felmutatni. Ezen az eseten kivül a fél az okiratot másolatban és ha az okiratnak csak egyes részei jelentősek, kivonatban (133. §.) is felmutathatja.

Ha az okirat eredetije, másolata vagy kivonata a perre vonatkozó birósági iratok mellett már le van téve, felmutatása helyett elég erre hivatkozni.

324. §. *Ha a fél a kereskedelmi könyvnek csak egyes tételeivel akar bizonyítani, a tárgyaláson csak könyvnek bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesített kivonatát kell fel-*

mutatnia. A bíróság azonban az ellenfél kérelmére vagy hivatalból is elrendelheti a könyveknek eredetiben leendő megszemlélését. (331. §.)

Mi. Az okirattal való bizonyítás rendszerint az okirat felmutatásával történik. Az okirat felmutatható eredetiben, hitelesített vagy egyszerű másolatban, vagy kivonatban. A Pp. az eredeti felmutatását tekinti szabályul. Az eredeti okiratot az ellenfél kívánatára vagy a bíróság rendeletére azonnal fel kell mutatni.

A Pp. azonban nem kívánja a bizonyító felet az eredeti okirat felmutatásával terhelni oly esetekben, midőn arra nincs szükség. Ha sem az ellenfél, sem a bíróság nem kívánja az eredeti okirat felmutatását, elég a másolat, sőt a kivonat felmutatása is, amelyekből a tartalmat épúgy meg lehet érteni. Nincs a felmutatásra akkor sem szükség, ha az okirat a periratoknál le van téve. Nehézkes volna az eredeti felmutatása, ha kereskedelmi könyvvel történik a bizonyítás.

Jegyzet. Az okirat előzetes letétele: 201. §.

Az a körülmény, hogy a felperes vagyoni viszonyai 1920. évben olyan kedvezőek voltak, hogy a legális valutaforgalom megnyiltakor fedezetlenül maradt angol fontokat a felperes minden lényegesebb anyagi megterhelése nélkül megszerezhette volna, nem bizonyítható az alperes kereskedelmi könyveinek a felmutatásával és szakértők által megvizsgálásával, mert a könyveknek felmutatása egész terjedelmükben való megtekintés végett, a K. T. 36. §-a értelmében csupán örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében foghat helyet; ezuttal pedig emez esetek egyike sincs meg. (K. 1926. márc. 17. P. IV. 4268/1925. sz.)

Hitelesített könyvkivonat alapján a 22,300/1914. I. M. sz. rendelet 1. §-a értelmében kivételes biztosításnak van helye a külföldön lakó adósnak belföldön való készpénzbetétére és értékpapírjaira. (Bpesti tábla P. IV. 4168/1915. Pdt. I. 35.)

A könyvkivonat a lejárt követelés kimutatására alkalmas. (4820/1914. Pdt. I. 352. sub I.)

A könyvkivonat egymagában nem alkalmas a követelés fennállásának és lejártának kimutatására. (Kolozsvári tábla. 4820/1919. Pdt. I. 353.)

Az ellenfél kötelessége okirat felmutatására.

325. §. *A bizonyító fél kérelmére az ellenfél a birtokában levő okiratot köteles felmutatni, ha a magánjog szabályai szerint az okiratot kiadni vagy felmutatni különben is köteles.*

A bíróság az ellenfél felmutatási kötelessége felől vita esetében végzéssel határoz. A végzés ellen külön fellebbvitelnek nincs helye.

Jegyzet. Okiratfelmutatási kötelesség: Ppé. 92. §.

326. §. *A bíróság a tényállás felderítése vagy a felek között vitás ténykörülmény bizonyítása végett hivatalból is elrendelheti, hogy a fél mutassa fel azt az okiratot, mely a félnek — habár csak az előkészítő iratokban foglalt — előadása vagy a bizonyításfelvétel eredménye szerint birtokában van.*

327. §. *Ha a 325. vagy a 326. §. szerint az okirat felmutatására kötelezett fél tagadja, hogy az okirat birtokában van, a bíróság eskü alatt hallgathatja ki (373. §.) a tagadás valóságának, valamint az okirat hollétének és annak a körülménynek a kiderítése végett, hogy az okiratot nem szándékosan semmisítette meg vagy tette használhatatlanná.*

Ha a fél azt az okiratot, amely beismerése vagy a bizonyítás eredménye szerint birtokában van, fel nem mutatja, valamint ha az eskü alatti vallomást megtagadja, vagy ha vallomásából vagy egyébként kitűnik, hogy az okiratot szándékosan megsemmisítette, vagy használhatatlanná tette, a bíróság ennek a körülménynek a befolyását a per eldöntésére, valamint azt, hogy a féltől vagy az ellenféltől felmutatott másolat vagy az okirat tartalmára előadottak mennyiben érdemelnek hitelt, a 270. §. szerint ítéli meg.

Szükség esetében a bíróság a feleket az okirat tartalmára nézve eskü alatt kihallgathatja. (373. §.)

Mi. I. A Pp. nem határozza meg, hogy mely esetekben forog fenn az okirat felmutatásának a kötelezettsége, mert az okiratok közösségének és egyáltalában a felmutatási kötelezettségnek a kérdése nem perjogi, hanem magánjogi kérdés. Annak szabályozása tehát nem a perrendtartásba, hanem a magánjogba való. Egyébiránt a polgári törvénykönyv megalkotásáig erről az életbeléptetési törvény 92. §.-a (l. a II. kötetben) gondoskodik.

II. A 326. §. az okiratfelmutatási kötelezettséget az igazság kiderítése s a perlekedés jóhiszeműségének biztosítása ér-

dekében a külföldi perrendtartásoknál jóval nagyobb körre terjeszti ki, midőn a bíróságnak megengedi, hogy az ellenfélnek a birtokában levő okirat felmutatását minden korlátozás nélkül, tehát akkor is meghagyhassa, ha nem forog fenn olyan eset, amelyben az ellenfél az okiratot a magánjog szabályai szerint felmutatni köteles lenne. A 326. §. alkalmazása tehát a bíró belátásától függ, ellenben a 325. §. esetében, ha a magánjogi felmutatási kötelezettség fennáll, a bizonyító fél kérelmére köteles az ellenfél az okiratot felmutatni s ez alól őt a bíró föl nem mentheti.

III. A Pp. a felmutatás körüli eljárást lényegesen egyszerűsíti; az eskű alatti kihallgatást nem teszi kötelezővé, hanem annak elrendelését a bíróra bízza. Ha a bíróság egyéb adatokból is meggyőződik, a szóban forgó körülményekről, nincs szükség az esküre.

IV. Harmadik személynél levő okirat felmutatásáról, illetőleg a per útján beszerzéséről külön rendelkezés nem mutatkozik szükségesnek. A Pp. 308. §-a, mely szerint a bíróság kötelezheti a tanút, hogy a birtokában levő és az ügyre vonatkozó okiratot mutassa föl, segítséget nyújt a félnek a harmadik személlyel szemben. Ily esetben ennek a harmadik személynek tanúkénti kihallgatását fogja a fél kérni. Azokban az esetekben, amidőn a harmadik személy az okiratot, mint tanú nem köteles felmutatni, a bizonyító fél az őt megillető magánjog alapján külön törvényes szabály nélkül is megindíthatja a pert a harmadik személy ellen az okirat kiadása iránt és a bíróság ebben az esetben a 230. §. alapján felfüggesztheti az eljárást annak a pernek jogerős eldöntéséig, ha ezt szükségesnek találja. Hozzájárul ehhez az, hogy a fél az okiratot mint novumot a fellebbezési eljárásban is használhatja, legrosszabb esetben is nyitva marad részére a perújítás.

Jegyzet. A 325. §. esetében fellebbvitel: 479. §. — Az okirat felhasználása a fellebbezési eljárásban: 498. §. perújítás útján: 563. §. 11. p. Közös okirat: Ppé. 92. §.

Közös okirat azon okmány, mely az érdekelt felek vagy jogelődeik kölcsönös jogalkotó, vagy jogmegszüntető nyilatkozatait tartalmazza, vagy közös jogelődük viszonyaira vonatkozásánál fogva az utódok jogviszonyaira is kihatást gyakorol, vagy abból a célból készült, hogy mindkét fél érdekében bizonyítékul szolgáljon. (K. 89. febr. 26. 1340/88. Dt. XXIII. 95.)

Tekintve, hogy biztosítási ajánlat nélkül biztosítási szerződés nem létesülhet, a biztosítási ajánlat tehát az annak folytán létrejött biztosítási szerződés alapján s ebből kifolyólag a létrejött ügyletnek bizonyítékát is képezi; az oly okirat, mely azért állíttatott ki, hogy a szerződő felek közt létrejött jogügylet bizonyítékául szolgáljon, mely tehát mindkét fél érdekét

érinti, közös okiratot képez és pedig mindaddig, míg a kötött jogügylet bármely okból végkép meg nem szűnik. (B. 91. ápr. 11. 1668. M. III. 133.)

A nyugta nem képez közös okiratot, a hitelező és a fizető adós között. (K. 89. május 29. 1258. J. 89. 133. K. 905. okt. 3. 6709. Dt. IV. f. III. 154. sz. 206. l.)

Bevásárlási könyvecske közös okirat. (K. 1904. dec. 29. 1646. Dt. IV. f. I. 66. sz. 86.)

Közös okirat a biztosítottnak adott halasztásról a vezérügynökség által írt levél. (K. 1904. dec. 29. 1566. Dt. IV. f. I. 107. sz. 130.)

Az üzleti könyvek természetüknél fogva a felekkel közös okmányoknak nem tekinthetők. (Lfi. 73. május 5. 3796. M. III. 134.)

A kilépett társ a könyvek, mint közös okiratok közlését követelheti, ha társa az ő jutalékának kimutatásával rosszhiszeműen járt el. (K. 1906. szept. 4. 790/2. P. T. LIII. 9. l.)

Az egyik fél által a perhez csatolt okirat közös okirattá válik s mindkét fél előnyére az ítéleti érvelés alapjául szolgálhat. (K. 96. máj. 28. I. G. 63. F. I. 265.)

Közhatóság stb. őrizetében levő okirat felmutatása.

328. §. *Ha az okirat bíróság vagy más közhatóság, közhivatalnok vagy közjegyző őrizetében van és a fél azt eredetiben nem szerezheti meg, a tárgyaláson csak az okirat hiteles másolatát vagy kivonatát kell felmutatnia. Ha a fél az okirat hiteles másolatát vagy kivonatát sem szerezheti meg, valamint ha a bíróság ezek mellett is szükségesnek találja az eredeti okirat megtekintését, az eredeti megszerzése végett hivatalból intézkedik.*

A bíróság a tényállás felderítése vagy a felek közötti vitás ténykörülmény bizonyítása végett bíróságnál vagy más közhatóságnál, közhivatalnoknál vagy közjegyzőnél levő okiratot eredetiben vagy hiteles másolatban, illetőleg kivonatban hivatalból is megszerezhet.

329. §. *Az előbbi §. esetében az okirat kiadása, illetőleg felmutatása (331. §.) csak akkor tagadható meg, ha tartalma hivatali vagy közszolgálati titok vagy ha tartalmát az illetékes hatóság hiteles módon és alakban közzétette.*

A titoktartás kötelessége alóli felmentésre a 298. §. alkalmazandó.

Postaküldemények, táviratok adatainak beszerzése: 24.301/1909. IM. sz. rend. Igazs. Közl. XVIII. 452.)

Közhatóságok és hiteles helyek kötelezése okiratok hiteles kiadmány kiszolgáltatására: Ppé. 100. §.

A katonai becsületügyi eljárás iratainak polgári bírósággal közlése. Katonatisztek ellen folyamatba tett becsületügyi eljárás iratai — a m. kir. honvédség számára érvényben levő A. 46. jelzésű becsületügyi szabályzat értelmében — polgári bírósággal írásbeli kívánságra, a következő korlátozásokkal közölhetők:

a) polgári bíróságok részére a tisztigyűlés és a becsületügyi tanács, továbbá a becsületügyi fellebbezési tanács jegyzőkönyveit, a becsületügyi választmány előadását, továbbá a minősítvényi szabályzatot vagy annak másolatát, büntetési jegyzőkönyvkivonatot s végül anyakönyvi lapot kiadni vagy azokba betekintést megengedni nem szabad,

b) általában csak egyes ügydarabok adhatók ki, teljes ügyiratok csak kivételesen és abban az esetben adhatók ki, ha a polgári bíróságok a körülményeket részletesen közlik, amelyek miatt a teljes ügyiratokra mint bizonyítékokra feltétlen szükségük van.

Az egyes ügyiratok kiadása, illetve a becsületügyi eljárás eredményének közlése tekintetében a honvédség főparancsnoka határoz. (41.254/1923. I. M. E. sz.)

A bíróság csak a más bíróságnál vagy hatóságnál levő iratoknak beszerzése iránt tartozik esetleg hivatalból is intézkedni, az államvasutak igazgatósága azonban nem képez hatóságot. (K. 96. jan. 15. I. G. 98. F. I. 303.)

A felek bizonyítékaik beszerzéséről rendszerint önmaguk kötelesek gondoskodni és ezzel szemben a bíróság más bíróságnál vagy hatóságnál levő iratoknak beszerzéséről csak annyiban köteles hivatalból gondoskodni, amennyiben az iratoknak beszerzése a tényállás felderítése céljából szükségesnek mutatkozik. (B. 1901. máj. 31. I. G. 72. T. V. 246.)

A §. alkalmazásának előfeltétele az, hogy csakugyan létezzék oly okirat, amely a szóban fekvő tény bizonyítására alkalmasnak látszik: (B. 900. szept. 6. II. G. 62. T. V. 256.)

Lényeges eljárási szabályt sért a fellebbezési bíróság és ítélete feloldandó, ha a bizonyításfelvételről szóló vagy beszereztetni rendelt iratok beérkezése után szóbeli tárgyalást nem rendelt el s így a feleknek nem ad alkalmat, hogy a beérkezett iratok felett észrevételeiket megtehessék. (K. 1909. márc. 4. 1908. I. G. 209. F. XIV. 153.)

Az okirati bizonyítás kizárólagossága.

330. §. *A bíróság olyan ténykörülmény tekintetében, amelyet a fél megszerezhető okirattal bizonyíthat, egyéb bizonyítást mellőzhet.*

Zárlat foganatosítása csak a hivatalos jkönyvvel bizonyítható. (B. 1903. ápr. 22. I. G. 423/1901. T. VII. 298.)

Az okiratnak kiküldött vagy megkeresett bíró előtt felmutatása.

331. §. *Ha az okiratnak a perbíróság elé vitele nem lehetséges vagy az okirat fontossága és az elveszés vagy megsérülés veszélye miatt aggályosnak mutatkozik, avagy különben nagy nehézséggel járna, a bíróság az okirat eredetijét a helyszínén is megszemlélheti vagy elrendelheti, hogy az okirat eredetijét kiküldött vagy megkeresett bíró előtt mutassák fel. Az okirat eredetijét a kiküldött vagy a megkeresett bíró szükség esetében a perbíróság utasítása nélkül is a helyszínén is megszemlélheti.*

A bíróság meghatározza, hogy a kiküldött vagy a megkeresett bíró a felveendő jegyzőkönyvben mely körülményeket állapitson meg és elrendelheti, hogy a jegyzőkönyvhöz az okiratnak hiteles másolatát vagy kivonatát mellékeljék.

Ha a fél az okiratot a kiküldött vagy a megkeresett bíró előtt a kitüzött határnapon fel nem mutatja, vagy megszemlélését másként meggátolja, a per folytatását az okiratra való tekintettel nem lehet elhalasztani.

Mi. A közvetlenség elvénél fogva az okirattal való bizonyítás a perbíróság előtt történik. Azonban egyes esetekben az okirat felmutatása és megszemlélése a perbíróság előtt nem lehetséges vagy nagy hátránnyal jár. Igy például, ha nagy terjedelmü könyveket, amelyek más bíróság területén vannak, kell bizonyítani. Némely esetben továbbá az eredeti okiratot ki sem adják a levéltárból, úgy, hogy az csak ott tekinthető meg. Ily esetben megengedi a Pp., hogy a bíróság elrendelhesse az okiratnak kiküldött vagy megkeresett bíró előtti felmutatását, vagy azt, hogy az okiratot a helyszínén szemléljék meg.

Ha a fél az okiratot a kiküldött vagy megkeresett bíro előtt nem mutatja fel, akkor ettől a bizonyítéktól elesik, mert

különben az elhuzásra lenne felhasználható. A mulasztás egyébiránt a fellebbezési eljárásban is pótolható.

Nem magyar nyelvű okirat fordításának bemutatása.

332. §. *A bíróság elrendelheti, hogy a fél az olyan okiratot, amely nem magyar nyelven van szerkesztve, hiteles fordításban mutassa be.*

Ha a fordítást a fél csak nagyon nehezen szerezhetné meg és a szükséghez képest ezen az eseten kivül is, a bíróság a fordításról a fél költségére hivatalból is gondoskodhatik.

Mi. A 332. §. második bekezdése meg akarja könnyíteni a fordítás beszerzését, mikor a félre nézve tetemes nehézséggel járna, pl. ha tolmács nincs az okirat nyelvére és a fordítást diplomáciai uton kell beszerezni.

Idegennyelvű okiratot nem köteles a bíróság lefordíttatni. (B. 1900. nov. 29. II. G. 93. máj. 28. II. G. 36. T. V. 150. VII. 149.)

Ha a fél nem tesz eleget annak a bírói meghagyásnak, hogy az idegennyelvű ügyvédi meghatalmazást hiteles magyar fordítással mutassa be, a bíróság nem szüntetheti be az eljárást, hanem csak a fordításnak a fél költségén elkészítését rendelheti el. (K. 1900. nov. 24. II. 42. P. T. XLI. 135.)

A bíróság a nem magyarnyelvű okiratot, ha ő s a felek értik, belátása szerint elfogadja; e belső ügykezelési dologhoz a félnek hozzászólása nincs. (K. 1904. szept. 7. G. 131.)

A felmutatott okirat megtekintése.

333. §. *A felmutatott okiratot mind a bíróság, mind pedig az ellenfél egész terjedelmében megtekintheti. Ha azonban az okiratnak csak egy része vonatkozik az ügyre, a bíróság kérelemre elrendelheti, hogy az okiratot az ellenfél csak annyiban tekinthesse meg, amennyiben az ügyre jelentősége van.*

Az okirat másolatának bizonyító ereje.

334. §. *Hogy az okirat hitelesitett, vagy egyszerű másolatának egyáltalában és milyen bizonyító erő tulajdonitható, ha az eredetit az ellenfél kivánatára vagy a bíróság rendeletére fel nem mutatják, vagy ha az okirat ere-*

detijét meg nem szerezhetik, a bíróság a 270. §. szerint ítéli meg.

Az Orsz. Levéltár, a Nemzeti Muzeum és az Egyetemi Könyvtár által kiállított másolatok hitelessége: 1922: XIX. t.-c. 11. §.

Az, hogy valamely okirat kiállíttatott s mily alakban és hogy az milyen tartalommal birt? amennyiben az okirat elveszett, vagy fel nem található, tanúi és egyéb bizonyítékok alapján is megállapítható. (P. V. 5036/1922. Pdt. VIII. 145.)

A közokirat valódisága.

335. §. *Közokirat, ha tartalma és alakja szerint ilyenül jelentkezik, az ellenkező bebizonyításáig valódinak tekintendő.*

A bíróság azonban, ha a valódiságot kétségesnek találja, hivatalból is felhivhatja a hatóságot vagy a személyt, akinek az okirat kiállítását tulajdonitják, hogy a valódiság iránt nyilatkozzék.

Hogy a külföldi közokiratot mennyiben illesse meg a valódiság vélelme, a bíróság különös törvényes intézkedések hiányában az eset körülményei szerint ítéli meg. A közös külügyminisztérium, vagy (az osztrák-magyar monarchia) Magyarország követének vagy konzulának hitelesítése a valódiság bizonyítására elegendő.

Mi. Az okiratok mellett, ha tartalmuk és alakjuk szerint a 315. §. értelmében mint ilyenek jelentkeznek, a valódiság vélelme szól, míg a magánokiratra nézve, bármily alakban legyen is kiállítva, ilyen vélelem nincs.

Ha tehát a bizonyító fél közokirattal bizonyít és az ellenfél annak valódiságát kifogásolja, nem a bizonyító félnek, hanem az ellenfélnek áll érdekében, hogy bizonyítson. Addig, míg az ellenfél a bizonyítást nem teljesítette, a közokirat valódinak tekintendő. A Pp. azonban módot akar nyujtani a bíróságnak is, hogy a valódiság iránti aggodalmait eloszlathassa. A bíróság hivatalból is felhívja az illető hatóságot vagy hiteles személyt, hogy a valódiságról nyilatkozzék.

Az 1868: LIV. t.-c. 165. §-a a valódiság vélelmét állítja fel a külföldi közokiratokra is, amennyiben az illető idegen állammal viszonosságban vagyunk. A Pp. a bíróságra bízza annak megítélését, hogy ezeket az okiratokat mennyiben illeti meg a valódiság vélelme. Általában nem lehet megkövetelni a bírótól, hogy a külföldi közokiratok külalakját, kiállításuk

módját, a pecsétet stb. ismerje. E mellett azonban a Pp. a valódiság bizonyítására nézve azt a szabályt állítja fel, hogy külügyminisztérium, vagy követ vagy konzul által történt hitelesítés elegendő.

Jegyzet. A külföldi közokiratok hitelesítésére nézve l. az e kötet végén a „Jogsegély" c. függelékben előadottakat.

A zárjelbe tett rész tárgytalan.

A magánokirat valódisága és hamisítatlansága.

336. §. *A magánokirat valódiságát annak a félnek kell bizonyítani, ki az okirattal bizonyítani akar.*

A magánokirat valódiságát nem kell bizonyítani, ha az ellenfél a szóbeli tárgyalás folyamán nem tagadja.

A nyilatkozat megítélésére nézve a 266. §. szabályai alkalmazandók.

Ha bebizonyul, hogy akár maga a kiállító, akár képviselője jobb tudomására ellenére tagadta meg saját, illetőleg képviseltje írását vagy aláírását, a megtagadó **kétszáznegyven pengőig** *terjedhető pénzbírságban marasztalandó.*

Mi. A magánokirat mellett nem szól a valódiság vélelme. Ezért a Pp. kimondja, hogy a magánokirat valódiságát annak a félnek kell bizonyítania, aki az okirattal bizonyítani akar. Erre a bizonyításra azonban csak akkor van szükség, ha az ellenfél a valódiságot tagadja.

Jegyzet. Pénzbírság: 791. §., összege: 63800/1906. sz. r. — E §. alkalmazása házassági perben: 669. §., a többi statusperben: 696., 710., 717., 720., 723., 729., 731. §§.

Ha az okirat az ellenféllel másolatban közöltetett és tartalmát a tárgyaláson ismertették, sőt az a kérdés, amelyre az okirat vonatkozik, ezután még két tárgyalásnak anyagául szolgált, akkor a Pp. 225., 266. és 336. §-ait nem lehet észszerűen akként értelmezni, hogy az ügyvéd által képviselt felet a csatolt okirat valódisága tekintetében, még ilyen körülmények között is, nyilatkozattételre külön fel kellene hívni.

337. §. *Ha a magánokirat aláírását nem tagadják vagy bebizonyítják, az aláírást megelőző szöveget az ellenkező bebizonyításáig hamisítatlannak kell vélelmezni, kivéve, ha az okirat külső hiányai vagy rendellenességei ezt a vélelmet lerontják.*

Mi. A valódiságtól különbözik a hamisítatlanság. A valódiság azt jelenti, hogy az okirat a kiállítótól ered, hogy azt ő

látta el aláírásával. Ellenkező esetben az okirat nem valódi, hanem hamis. Azonban lehet az is, hogy az okirat magától a kiállítótól ered, de azt ő nem abban a szövegben írta alá, mert a szöveg utóbb jogellenesen meg lett változtatva. Az okirat ekkor valódi, nem hamis, de hamisított. A Pp. az okirati bizonyíték értékének biztosítása végett a valódi és külsőleg aggálytalan okiratnak megadja a hamisítatlanság vélelmét. Ez a vélelem azonban nem áll fenn, ha az okiratot a rendellenességek aggályossá teszik. Itt az okirattal bizonyító fél dolga lesz nemcsak a valódiságot, hanem a hamisítatlanságot is bizonyítani, illetőleg az aggályokat eloszlatni.

338. §. *Azt, hogy az irás vagy aláirás valódi-e vagy hamis, más oly irással való összehasonlitás útján is lehet bizonyitani, amelynek valódisága nincs kétségbevonva vagy be van bizonyitva.*

A bíróság az összehasonlitás végett elrendelheti, hogy a fél, aki irását vagy aláirását kétségbe vonta, irja le a bíróságtól megjelölendő szavakat a bíróság előtt, illetőleg a kiküldött vagy a megkeresett biró előtt. Ha a fél a meghagyásnak eleget nem tesz, a bíróság ennek a körülménynek az ügy eldöntésére befolyását a 270. §. szerint itéli meg.

A bíróság az összehasonlitás bizonyító erejét szakértők meghallgatása nélkül is megitélheti, a szükséghez képest azonban szakértőket is meghallgathat.

A bíróság az összehasonlítás alapjául nem köteles a fél által erre kijelölt okiratot elfogadni, hanem csak valódiságára nézve kétségbe nem vont vagy bebizonyított okiratot köteles a szakértők rendelkezésére bocsátani. (K. 97. nov. 4. I. G. 277. F. III. 142.)

A bíróság a meghallgatott irásszakértők véleményéhez egyáltalán nincsen kötve, s azok véleményének indkolt mérlegelése mellett maga is eldöntheti a különös szakértői ismereteket nem is igénylő összehasonlítás útján azt, hogy a kétségbevont írás, illetve aláírás az illető féltől származik-e. (K. 7713/1922. Pdt. VIII. 53.)

A bíróság nincs kötve a meghallgatott irásszakértők véleményéhez. (P. III. 7713/1922. Pdt. VIII. 153.)

A felmutatott okiratnak az iratokhoz csatolása.

339. §. *A felmutatott okiratot akár eredetiben, akár másolatban, illetőleg kivonatban a tárgyalási jegyzőkönyv-*

höz kell mellékelni, hacsak a bírósági iratokhoz csatolva nincs.

Ha az ellenfél az okirat valódiságát kétségbe vonja vagy meghamisítását állítja, az eredeti okiratot a per jogerős eldöntéséig a bíróságnál meg kell őrizni.

A bíróság ezeken az eseteken kívül is elrendelheti, hogy a felek által felmutatott vagy a bíróság által megszerzett okirat eredetije bizonyos időn át az iratok mellé csatolva vagy a bíróságnál letéve maradjon.

A bíróság elrendelheti, hogy az eredeti okirat lepecsételve őriztessék.

Az okiratra alapított ténymegállapítás sérti a Pp. 339. §-át, ha az okirat a tárgyalási jegyzőkönyvhöz sem eredetben, sem másolatban, illetőleg kivonatban nem mellékeltetett. (P. II. 10.852/1915. Pdt. III. 213.)

Szükségtelen a hatásköri kifogást megalapító okirat csatolása akkor, ha az eljáró bíróság az okirattal bizonyítandó kikötés szövegét szószerint a tárgyalási jegyzőkönyvbe felveszi. (Pdt. IX. 92.)

Tizenegyedik fejezet.

Szemle.

A szemle elrendelése.

340. §. *A bíróság a tényállás felderítése vagy a felek között vitás ténykörülmények bizonyítása végett hivatalból is szemlét rendelhet, ha a feleknek — habár csak az előkészítő iratokban foglalt — előadásaiból, más bizonyításfelvétel eredményéből vagy a pernek egyéb adataiból kitűnik, hogy a szemle a tényállás felderítésére vagy a ténykörülmény bizonyítására szolgálhat.*

Mi. A Pp. a szemlének hivatalból való elrendelését is megengedi. Hogy a ténykörülménynek, amely a szemlével bizonyítandó, döntőnek kell lennie, az magától értetődik és abban van kifejezve, hogy a bíró nem köteles szemlét elrendelni, hanem csak elrendelheti azt, ha szükségesnek tartja.

Jegyzet. Szemle szakértőkkel: 360. §.

Lakás hiányai bírói szemlén kívül másként is megállapíthatók. (B. 1907. dec. 18. I. G. 543. T. XII. 41.)

A kárbiztosítási szerződésben kikötött és foganatosított

szakbizottsági eljárás kizárja a kárnak utóbb bírói szemle útján leendő megállapíthatását, hacsak a biztosított nem igazolja, hogy a szakbizottsági becslésben résztvett szakértők akár jobb tudomásuk ellenére, akár tévedésből, akár helytelen eljárás alapján becsülték fel a kárt. És az, hogy az egész szőlőnek átalányban átlagtermés szerint történt biztosítása dacára a kárt parcellák szerint, minden szőlőfaj-parcella termésének arányában állapították meg, helytelen eljárásnak nem minősíthető. (P. VII. 900/1926. Pdt. XIII. 40.)

A szemlének kiküldött vagy megkeresett bíró részéről foganatosítása.

341. §. *Ha a szemletárgy nem vihető a perbíróság elé, vagy ha a szemle közvetlen teljesítése nagy nehézséggel jár, a szemle teljesítését kiküldött vagy megkeresett bíróra lehet bízni.*

Katonai vagy katonailag megszállott épületben (hajón) szemlét csak az épület (hajó) parancsnokának értesítése után és az általa kirendelt katonai személy jelenlétében szabad foganatosítani. Ha a parancsnok e célra katonai személyt ki nem rendel vagy a kirendelt katonai személy meg nem jelenik, ez a körülmény a szemle teljesítését nem akadályozza.

Nem szükséges, hogy a szemle foganatosítására kiküldött bíró az ítélethozatalban részt vegyen: ha a szemlejegyzőkönyv a tényleges helyzetet — részletes leírással és tüzetes vázrajzzal — világosan feltünteti. (Rp. II. 1091/1915. Pdt. II. 142.)

A szemletárgy felmutatása.

342. §. *A bíróság annak a körülménynek az ügy eldöntésére való befolyását, hogy valamelyik fél a szemle tárgyát a szemle határnapján fel nem mutatja vagy a szemlét másként meggátolja, a 270. §. szerint ítéli meg.*

Ha a fél a szemle tárgyának birtokát tagadja, a bíróság eskü alatt hallgathatja ki (373. §.) a tagadás valóságának, valamint a tárgy hollétének és annak a körülménynek a kideritése végett, hogy a szemle tárgyát nem szándékosan semmisitette meg vagy tette hasznavehetetlenné.

343. §. *Ha a szemle tárgya bíróságnak, vagy más közhatóságnak, közhivatalnoknak, közjegyzőnek vagy pedig*

hatósági megbizás alapján magánszemélynek őrizetében van, a szemlét teljesitő bíróság, illetőleg biró hivatalból intézkedik a tárgy megszemlélhetése iránt.

A tárgy megszemlélése csak akkor tagadható meg, ha az a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelességének megsértésével járna.

A titoktartás kötelessége alóli felmentésre a 298. §. alkalmazandó.

344. §. *Ha a szemletárgy a perben nem álló harmadik személy birtokában van, őt a szemle határnapjára azzal a hozzáadással kell megidézni, hogy a szemlét távollétében is meg fogják tartani.*

A harmadik személy a szemle megtartását ellenezheti, ha abból reá vagy más olyan személyre, akinek a nevében a tárgyat birja, kár vagy jelentékeny sérelem származik. Az ellenzést a szemlét teljesitő bíróságnál a szemlére kitüzött határnap előtt irásban be lehet jelenteni vagy jegyzőkönyvbe lehet mondani, legkésőbben azonban a szemle alkalmával kell előadni. Az ellenzés okát valószinűvé kell tenni.

Az ellenzés jogosultsága felől a perbiróság határoz.

A felek, valamint a harmadik személy meghallgatására és a végzés ellen használható felfolyamodásra nézve a 302. §. szabályai megfelelően alkalmazandók.

Ha az ellenzést jogerősen elvetették, úgyszintén ha a harmadik személy ok előadása nélkül gátolja a szemlét, ezt szükség esetében karhatalommal is foganatositani kell, házkutatás azonban nem tartható.

345. §. *Ha a szemlét harmadik személynél az ő közreműködése nélkül nem lehet foganatositani, a perbiróság a szemle elrendelésekor vagy a foganatositás sikertelen megkisérlése után elrendelheti, hogy a harmadik személy tanukép kihallgattassék. A perbiróság elrendelheti továbbá azt is, hogy a tanukép megidézett személy költség nélkül a bíróság elé vihető kisebb szemletárgyat magával hozzon.*

A tanukép kihallgatott harmadik személlyel szemben, aki a szemletárgy felmutatását, amely vallomása szerint

birtokában van, alaptalanul megtagadja, a tanuságtétel megtagadásának következményei (303. §.) alkalmazandók.

Azokon az eseteken kivül, amelyekben a tanuságtétel megtagadható, a szemletárgy felmutatását akkor is meg lehet tagadni, ha a harmadik személy a tárgyat nem saját nevében birja. A megtagadás bejelentésére, valamint jogosultságának tárgyalására, a határozathozatalra és a felfolyamodásra a 301. és a 302. §. megfelelően alkalmazandók.

A fél jogát, hogy a harmadik személytől a szemletárgy kiadását vagy felmutatását és a felmutatás elmulasztásából eredő kárának megtérítését külön perrel követelhesse, ez a §. nem érinti.

346. §. *Az a harmadik személy, aki a birtokában levő tárgy megszemléléséhez megjelent, a tanuk részére megállapitható illetményeket követelheti, habár tanukép megidézve nem volt. Egyebekben a 314. §. ebben az esetben is megfelelően alkalmazandó.*

Ha pedig a harmadik személy a szemle teljesitésével kárt szenved, a kár megtérítését az esetben is követelheti, ha a szemle megtartását nem ellenezte. A harmadik személyt erre a jogára a bíróságnak figyelmeztetnie kell.

A kár összegét a szemlét teljesitő bíróság illetőleg biró állapitja meg és megfizetését végrehajtás terhe alatt annak a félnek hagyja meg, aki a szemle költségét fedezni köteles. A végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

Mi. I. A Pp. nemcsak a felet, hanem a harmadik személyt is kötelezi arra, hogy a szemletárgy felmutatásával az igazság kiderítését lehetővé tegye. Eddigi jogunk ezt a tételt csak a bűnvádi eljárásban érvényesítette és nem alkalmazta a polgári perre. A bűnvádi és a polgári eljárás között azonban e tekintetben nem lehet elvi különbséget tenni épp oly kevéssé, mint a tanuskodási kötelesség tekintetében. A polgári és a bűnvádi per különbözősége csak azt hozza magával, hogy az előbbiben nem lehet a házkutatás megengedéséig elmenni. Ha minden, bármily alaptalan ellenzés esetében külön pert kellene a harmadik ellen indítani — mint a német és az osztrák perrendtartások szerint — ez nemcsak tetemes költséget, hanem nagy időveszteséggel, az eljárásnak hosszú időre megakasztá-

sával járna s a per szándékos elhuzására kényelmesen felhasználható lenne. Azon cautelák mellett, amelyekkel a Pp. ezt az eljárást körülveszi, semmiféle jogos érdek sincs veszélyeztetve.

II. A felmutatás megtagadásának és a szemle megakadályozásának következményeit máskép szabályozza a Pp. a felek és máskép harmadik személyek tekintetében.

A felekre nézve a felmutatás kötelezettségének sanctiója abban van, hogy a bíró a szemle megakadályozásának befolvását az ügy eldöntésére szabadon mérlegeli (342. §.). Ez a szabály úgy az ellen a fél ellen, akiknek a bizonyítás érdekében van, mint ellenfele ellen alkalmazandó. Megtörténhetik, hogy a bizonyító fél is megtagadja a felmutatást vagy meggátolja a szemlét és szemle helyett tanukkal akar bizonyítani. A bíróságot a bizonyítás tekintetében ilykép megkötni nem lehet és épp úgy, amint jogában áll más bizonyítás mellőzésével az okiratok felmutatását hivatalból elrendelni, épp úgy jogában kell állania, hogy a felek kérelme nélkül is szemle útján szerezzen magának meggyőződést.

Hogy a bíróság meggyőződjék arról, vajjon a fél jóhiszeműen azért tagadja-e meg a szemletárgy felmutatását, mert az nincs birtokában, vagy pedig azért, mert a szemlét akadályozni akarja: a felet eskü alatt hallgatja ki. A vallomás és az eskü megtagadását a bíróság szintén szabadon mérlegeli.

III. *Harmadik személynek birtokában levő dolgok megszemlélésében* a Pp. két szempontból indul ki.

1. Az egyik szempont az, hogy a terület a bíróságnak alá lévén vetve, a bíróság bárhova elmehet a szemle foganatosítása végett (344. §.) Ez nemcsak nyitva álló földterületekre, hanem a bekerített vagy elzárt birtokterületekre és épületekre is áll, még pedig akár a peres felek valamelyikének, akár harmadik személyeknek birtokában vannak. Ellenzés esetében a bíróság a szemlét karhatalommal is foganatosíthatja.

Ennél a jognál fogva a bíróság a szemle foganatosításának helyén levő ingókat is megtekintheti, amennyiben azok ott szabadon feküsznek. Ha azonban nem feküsznek szabadon, a bíróság azokat nem kutathatja. A házkutatás egyrészt sokkal mélyebben belevág a személyes szabadságba és sokkal inquisitoriusabb eszköz, semhogy annak a polgári perben tért lehetne adni; másrészt a 345. §-ban foglalt tanuskodási kötelesség azt feleslegessé teszi.

Abból azonban, hogy a bíróság bárhol szemlét tarthat, még nem következik az, hogy a szemle által a peres felekkel jogviszonyban nem álló, a perben nem érdekelt harmadik személyt meg lehetne károsítani. A harmadik tehát a szemlét joggal ellenezheti, ha abból akár neki, akár pedig annak, akinek a nevében a tárgyat bírja, kára vagy jelentékeny sérelme származik, például, ha a szemlével ipari, vagy műszaki titkok ho-

zatnának nyilvánosságra, ha a szemle falak felbontását tenné szükségessé. Jelentékeny sérelem lehet például súlyos beteg nyugalmának megzavarása.

Hogy a harmadik személynek alkalma legyen a szemle ellen észrecételeit megtenni és általában a szemlénél érdekeire felügyelni, őt a szemlére mindenesetre meg kell idézni. Minthogy továbbá a megjelenés reá nézve időmulasztással és költséggel járhat, a 346. §. megadja neki a jogot, hogy oly illetményeket igényeljen, mint a tanú. A szemle teljesítéséből eredő kárát pedig minden esetben meg kell téríteni. Azzal, hogy ő a károsszeg előzetes letételét követelheti, a javaslat azt kívánja elérni, hogy minél ritkábban ellenezze a szemlét.

2. A másik szempont az, hogy a szemletárgy felmutatására irányuló kötelesség harmadik személy részéről épp oly terjedelemben fennáll, mint az okirat felmutatására (345. §.). Ebből a felfogásból kiindulva szabályozza a Pp. nevezetesen azokat az eseteket, amelyekben a szemle a harmadik személy közreműködése nélkül meg nem tartható.

Az említett kötelesség alapján harmadik személy, akinek közreműködése nélkül a szemle meg nem tartható, tanúként megidézendő a szemle határnapjára, sőt a bíróság azt is elrendelheti, hogy a szemletárgyat magával hozza, ha oly kis terjedelmű, hogy költség nélkül a bíróság elé viheti.

A harmadik személy, kinek közreműködése nélkül a szemle meg nem tartható, ugyanazokból az okokból, amelyekből a tanúságtétel megtagadható, megtagadhatja a szemletárgy felmutatását is. Ezenkívül a 308. §. analógiájára az ott kifejtett okokból a szemletárgy felmutatását abból az okból is megtagadhatja a harmadik személy, hogy ő a tárgyat nem saját nevében bírja.

Ha a szemletárgy bíróságnak, közhatóságnak, közhivatalnoknak, közjegyzőnek vagy hatósági megbízás alapján magánszemélynek őrizetében van, akkor a 328. §. analogiájára épp úgy, mint az okiratoknál, itt is a bíróság, illetőleg a kiküldött vagy megkeresett bíró hivatalból intézkedik a tárgy megszemlélhetéséről. (343. §.).

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§. halasztó hatály: 556. §.

A szemle iránya és módja.

347. §. *A felek a szemle irányára és módjára nézve indítványokat tehetnek.*

348. §. *A szemlét teljesítő biró a perbiróság utasítása nélkül is elrendelheti, hogy a szemletárgynak szükség ese-*

tében szakértő által készített rajzát vagy fényképét a jegyzőkönyvhöz csatolják.

A 347. §. alkalmazása szakértői meghallgatás esetében: 359. §.

A szemle költsége s a költség előzetes letétele.

349. §. *A szemle költségét az a fél köteles egyelőre megfizetni, akinek érdekében a bíróság a szemlét elrendelte. Erről a bíróság a szemlét elrendelő végzésben határoz.*

Ha a szemle előreláthatólag költséggel fog járni, a bíróság a szemlét elrendelő végzésben egyuttal megállapitja azt az összeget, amelyet a szemle költségének fedezésére a kitüzött határidő alatt a bíróságnál le kell tenni.

Ha a fél a letételt a kitüzött határidőben nem teljesiti, a szemlét mellőzni kell, kivéve, ha a fél a letételt még oly időben pótolja, hogy a szemlét az eljárás késleltetése nélkül meg lehet tartani.

A szemle költségét a szemlét teljesitő bíróság, illetőleg biró állapitja meg és a letett összegből azonnal utalványozza; ha pedig letétel nem volt elrendelve, vagy a letett összeg nem elegendő, a letételre kötelezett félnek a fizetést vagy pótlást azonnali végrehajtás terhe alatt meghagyja. A megállapitás kérdésében hozott végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, melynek halasztó hatálya nincs.

A költséget hivatalból kell behajtani. A képviselő ellen a költség behajtása végett végrehajtásnak nincs helye.

Mi. A szemle költségének előleges letételére nézve ugyanazok a szempontok az irányadók, amelyekből már az 1893: XVIII. t.-c. 83. §. és ezt követve a Pp. 295. §-a a tanubizonyitás költségének letételéről rendelkezik. A különbség csak az, hogy míg a tanúkihallgatási költség előlegezésének elrendelése a bíróságra van bízva, addig a szemle költségét minden esetben előlegezni kell, feltéve természetesen, hogy előreláthatólag költség fog felmerülni.

Minthogy a szemle költsége rendszerint a szemlét foganatosító bíróságot illeti, a költség behajtása hivatalból történik.

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551 §§.

Ha a felek az árú mennyisége és minősége tekintetében

felmerülendő vitákra nézve az általuk választandó bizottság döntését előre is kötelezőnek elismerték, egyik félnek sincs joga ahhoz, hogy ily bizottság eljárásának igénybevétele nélkül közvetlenül bírói szemle útján állapíttassa meg a vitássá válható tényeket; ily esetben tehát a bírói szemle költsége az ellenfelet nem terheli. (P. VII. 6499/1922. Pdt. IX. 10.)

Tizenkettedik fejezet.

Szakértők.

Mi. Bíróságaink gyakran hallgatnak ki szakértőket, midőn sem szemléről, sem bírói becslésről szó sincs, miért is a Pp. a bírói gyakorlatot és a külföldi törvényhozásokat követve, a szakértőket a bírói szemlétől elkülönítve szabályozza.

Hogy a bíró a szakértői véleményhez kötve nincs és szabadon ítéli meg, hogy mennyiben irányadó az a per eldöntésében, az magától értetődik és a 270. §-ból is világosan következik. A Pp. feleslegesnek tartja ezt külön kimondani.

A szakértők kinevezése.

350. §. *Ha a perben jelentős ténykérdés megítéléséhez vagy szemle teljesítéséhez olyan különös szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, a bíróság egy vagy több szakértőt nevez ki.*

A szakértők számának megállapításában a bíróság a per tárgyának értékére is legyen figyelemmel.

A szakértők kinevezése előtt a bíróság a feleket a szakértők számára és személyére nézve meghallgatja. Ha a felek egy vagy több szakértő személyében megegyeznek, a bíróság a szakértőket a felek javaslatához képest nevezi ki. A bíróság azonban a felek részéről javaslatba hozható szakértők számát korlátozhatja.

Ha az illető szakkérdésre nézve állandóan alkalmazott szakértő van, a bíróság más szakértőt csak akkor nevezzen ki, ha a felek egyetértően kívánták vagy különös körülmények javasolják.

A bíróság a kinevezett szakértő mellé vagy helyébe mást nevezhet ki. Ha azonban a szakértőt a felek egyetértő javaslatára nevezte ki, ez a jog őt a szakértő meghallgatása előtt csak akkor illeti meg, ha a kinevezett

szakértő el nem járhat vagy a véleményadással fontos ok nélkül késik.

Te. 19. §. A Pp. 350. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik, a bíróság csak egy szakértő meghallgatását rendeli el, még pedig ha ilyen van, az illető szakkérdésre állandóan alkalmazott helyben lakó szakértőt.

A perbíróság az előbbi bekezdés esetében is a szükséghez képest több szakértőt hallgathat meg, ha a szegénységi jogon perlekedő fél ellenfele az ezzel járó költségtöbbletet pernyerése esetére is magára vállalja és a költséget a bíróság által meghatározott összegben előlegezi.

Ter. 8. §. Ha a bíróság a Te. életbelépte (1931. január 1.) előtt szegénységi jogon folyó perben egy vagy több szakértőt kinevezett, a rendelkezésének hatályát a Te. 19. §-a nem érinti. A bíróság azonban ebben az esetben, ha ez célszerűnek mutatkozik és költségkíméléssel jár, a szakértő meghallgatása, illetőleg véleményének előterjesztése előtt a szakértő kinevezésére vonatkozó végzését visszavonhatja és a Te. 19. §-ának 1. bekezdése értelmében új határozatot hozhat.

Mi. A szakértő rendeltetése, hogy a bíró szakértelmének hiányát pótolja. Ha tehát a bíróban a különös szakértelem megvan, nincs szükség szakértőre. Csakis a bírótól függ tehát, annak eldöntése, hogy a konkrét esetben szakértő meghallgatása szükséges-e vagy nem.

A Pp. a szakértők számát nem határozza meg s így egy szakértő alkalmazását akkor sem zárja ki, ha a per tárgyának értéke a több szakértő alkalmazását is megbírná, hanem csak útmutatást ad a bírónak arra nézve, hogy a szám meghatározásában a per tárgyának értékére figyelmet fordítson.

Az ellenőrző szakértők véleményét, amelyet a bűnvádi perrendtartás 228. §-ában szabályoz, nem fogadja el a Pp. Az ellenőrző szakértők alkalmazásának megengedése csak drágítaná az eljárást és különösen hátrányosabb helyzetbe hozná a kevésbé vagyonos felet, aki saját költségére ilyen szakértőt nem tud alkalmazni.

A Te. 19. §-ának rendelkezése a költségek csökkentését

célozza, mert az államkincstárt a tanúkihallgatási költségeken felül a szakértők illetményei is rendkívül megterhelik a szegénységi jogon pereskedő felek ügyeiben. V. ö. Te. 17. §-a Pp. 289. §-ánál, Te. 28. §. a Pp. 314. §-ánál, és Te. 20. §. a Pp. 364. §-ánál.

Jegyzet. Szakértői megvizsgálás a gondnokság stb. eljárásban: 711., 720., 723., 729. §§.

Szakértő alkalmazására nézve a kereskedelmi törvény körében 1875: XXXVII. t.-c. 35., 347., 409., a csődeljárásban 1881. XVII. t.-c. 114., 255., 256., a birtokrendezési eljárásban 1892: XXIV. t.-c. 26., a kisajátítási eljárásban az 1881: XLI. t.-c. 49—54., a végrehajtási eljárásban az 1881: LX. t.-c. 104., 242., 127., 148., 149., 159., 160., 203., 217.; a szerzői jog körében az 1921: LIV. t.-c. 31—35. §§.

Állandó szakértő: 1897. febr. 4. 7128. sz. imr. (I. K. VI. 75. 3700/99., 14270/907. sz. r.) Erdészeti ügyekben államvizsgával biró erdészeket kell alkalmazni: 6980/82. I. M. sz. r. Mezőgazdasági szakértőknek alkalmas személyek névsorát a gazdasági egyesületek közlik a bíróságok vezetőivel; állandó ily szakértő kinevezése előtt a tszék elnöke kérdezze meg a vármegyei gazd. egyesületet, ha nincs, a mezőgazd. bizottságot: T. 196/2—1904. I. M. sz. r.

A felek részéről peren kívül eleve kölcsönösen kijelölt szakértő véleménye mellett a perben szakértők meghallgatására szükség nincs. (P. 1900. okt. 1. G. 53. T. V. 532.)

Kereskedelmi és iparkamara véleménye bizonyíték arra, hogy a balesetet szenvedettnek mennyi volt a keresete. (K. 508/1925. Grill Dt. 1926.)

Amennyiben a bíróság valamely egyénnek munkaképtelensége s ennek mérve iránt ténybeli meggyőződését a perben szolgáltatott egyéb adatok alapján megalkothatta, ugyanarra nézve a bizonyító fél által, kérelmezett orvosszakértők meghallgatását mellőzheti. (K. 99. febr. 10. I. G. 534/98. F. IV. 347.)

Oly esetben, midőn a jogelv alkalmazásáról van szó (arról t. i., hogy a zálogbavevő tartozik-e a nála elzálogosított sorsjegyek kisorsolását figyelemmel kísérni), szakértők meghallgatása helyt nem foghat. (K. 93. jan. 10. 378/92. Ü. L. 93. 5.)

A bíróság nem sértett meg jogszabályt, hogy a kiválóan műszaki ténykérdést, az ez irányban kihallgatott szakértők véleménye és a műszaki vizsgálat alapján állapítván meg, ebbeli megállapításánál egyéb, a műszaki szempontokon kívül eső adatokat méltatni szükségesnek nem talált. (K. 97. nov. 19. I. G. 289. F. III. 167.)

Annak megítéléséhez, hogy csekélyebb terjedelmű gazdasághoz mily nagyságú istálló szükséges, műszaki ismeret nem kívántatik. (K. 96. nov. 26. I. G. 280. F. II. 109.)

Nőtartás iránt indított perben a bíróság a tartásdíj mennyiségére nézve nem köteles szakértőket meghallgatni, ha a fél vagyoni állapota felől, a per egyéb bizonyítékaiból magának kellő meggyőződést szerezhet. (K. 97. február 3. 389/96. F. II. 196.).

L. a 270. §. kapcsán közölt határozatokat.

Annak a megállapításához, hogy a nyomorék kifejezés alatt a testrészek milyen állapota értendő, nem szükséges orvos-szakértőnek meghallgatása. (Sz. 1908. jún. 23. G. 149. sz. T. XII. 827.)

Az a körülmény, hogy a szakértők véleményöket a „legnagyobb valószínűséggel" bírónak jelzik, nem foszthatja meg e véleményt perdöntő sulyától. Ha e véleményt csökkentő ellentétes adatok nem forognak fenn, az a bírói meggyőződés megalakítására elegendő lehet. (3328/1914. Pdt. II. 99.)

Más perben kihallgatott szakértők véleményéből merített hivatalos tudomás is a tényállás alapjául szolgálhat. (Bpesti tábla P. IV. 3372/1915. Pdt. II. 130.)

A kisajátítási kártalanítás összegének megállapításánál, a szakértők becslésében mutatkozó eltérés esetében a különböző becslési eredmények összeadása és arányos elosztása által elérhető középmérték irányadó nem lehet. (Bpesti tábla P. IV. 2086/1915. Pdt. II. 143.)

Elmebetegség miatti gondnokság alá helyezés iránti eljárásban, ellenőrző szakértő orvos kirendelése nincs kizárva. Az elmebetegséget megállapító orvosszakértői vélemény helyességének támogatására az alperes személyes beadványának tartalma is felhasználható. (Rp. VIII. 8180/1916. Pdt. II. 480.)

Ha az építtető és az építési vállalkozó a megalakított szakértő bizottság határozatának magukat mindenben alávetették és nem lett kikötve, hogy abban az esetben, ha a szakértők nem jutnának egyhangú megállapodásra, a többség határozata a feleket ne kötelezze, akkor egyhangú határozat hiányában a többség határozata az irányadó; és az egyhangúság hiánya nem szolgálhat alapul arra, hogy a bíróság utóbb a perben új szakértői bizonyítást rendeljen el. (P. VII. 933/1917. Pdt. III. 140.)

Ha a szerződésben a felek megegyeztek abban, hogy az ingók értékét a felek által kijelölt szakértők állapítják meg, a bíróság nemcsak a per során meghallgatott szakértőknek, hanem a peren kivül eljárt szakértőknek a véleményét is mérlegelése körébe tartozik vonni; azonban ezt is szabadon mérlegeli. (P. V. 962/1918. Pdt. IV. 198.)

Az okiratba foglalt szakvélemény figyelembevehetésének az nem lehet akadálya, hogy az okiratot kiállító szakértő arra ki nem hallgattatott. (P. II. 133/1922. Pdt. VIII. 60.)

A bíróság a perben előterjesztett minden lényeges körülményre vonatkozó bizonyítékot, tehát a büntető-ügyben meg-

hallgatott szakértő véleményét is mérlegelés tárgyává tenni köteles. (P. VII. 7545/1925. Pdt. XI. 75.)

A szakvéleményt a bíróság a Pp. 270. §-a szerint szabadon mérlegeli s a mérlegelés eredménye csak a Pp. 534. §-ában megjelölt támadási okok fennforgása esetén képezhetné felülvizsgálat tárgyát; és a bizonyítékok szabad mérlegelésének a jogából következik az, hogy a bíróság nem köteles az ellentétes szakvélemények közül az egyik véleményt a maga teljességében elfogadni, hanem az ellenkező szakvélemények mérlegelésével azokból a bíróság az adatokat egyaránt felhasználhatja a ténymegállapításnak az alapjául. — Annak a megállapítása, hogy tervezési hibák vannak-e s hogy azok az épület értékét csökkentik-e, szakkérdés; az a kérdés ellenben, hogy e tervezési hibák címén megállapított százalék, mint értékcsökkentő tényező, a megváltási ár meghatározásánál az eladó terhére betudandó-e, már jogkérdés. (P. VI. 5122/1926. Pdt. XIII. 38.)

Az orvosi szakvélemény figyelembevételét, magában véve az, hogy magánúton adatott, törvényszerűen ki nem zárja, mert az orvos, mint szakközeg, általában hasonló vélemények adására és írásban kiadására jogosult. (P. VI. 8062/1927. Pdt. XIV. 76.)

Szakértő meghallgatása kiküldött vagy megkeresett bíró előtt.

351. §. *A perbíróság a szakértők meghallgatását kiküldött vagy megkeresett bíróra bízhatja, ha a meghallgatás a helyszínén történendő szemlével van összekapcsolva vagy ha a szakértők közvetlen meghallgatása különben nagy nehézséggel jár.*

A perbíróság ez esetekben a szakértők kinevezését is — számuk meghatározásával vagy e nélkül — rábízhatja a kiküldött vagy a megkeresett bíróra, aki a kinevezésben a 350. §. szerint jár el.

A bíróság nincs korlátozva abban, hogy tudomását egyik tagjának kiküldetése útján szerezhesse meg; de ennek — különösen szakértelmet érintő kérdésben — oly alakban kell történnie, hogy a szerzett tudomást a bíróság önállóan mérlegelhesse és ebből a célból az ellenőrizhető adatok rendelkezésére álljanak. Nem döntheti el a bíróság a szakkérdést ama tudomás alapján, melyet a tanács egyik tagja a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőségnél közvetlenül, alakszerű megbízás és jegyzőkönyv felvétele nélkül szerzett; mert enélkül nem lehet felül-

vizsgálni, hogy a főfelügyelőség mily adatokat szolgáltatott és hogy azok alapján a bíróság helyes következtetéseket vont-e le? (Bpesti tábla 1914. G. 1495. Pdt. II. 90.)

A szakértő kizárása.

352. §. *Szakértőül ki nem nevezhető, aki az ügyben mint bíró az 59. §. értelmében el nem járhatna, vagy a 61. §. értelmében a fél kifogására kizárandó volna. Az a körülmény azonban, hogy a szakértőt az ügyben mint tanút vagy szakértőt kihallgatták, mellőzésére okul nem szolgálhat.*

Hogy a felek közös megegyezése mennyiben szünteti meg a szakértő mellőzésének okát, a bíróság az eset körülményei szerint ítéli meg.

Arra, hogy az egyik szakértő részére megállapított díj fizetésére az alperes a per kimenetelére tekintet nélkül kötelezessék, nem szolgáltat jogszerű alapot pusztán az a körülmény, hogy az alperes javaslatára kinevezett ez a szakértő utóbb felperes kifogása folytán a Pp. 61. §-ában foglalt okból kizáratott. (Pk. IV. 2808/1927. Pdt. XIV. 76.)

Nem állapított meg a Kúria alaki jogszabálysértést, amikor az alsófokú bíróság azt az orvost alkalmazta szakértőként, aki előzőleg a felperes kezelőorvosa volt és akit a felperes nem mentett fel az orvosi titoktartás alól, mert: „Sem a Pp. 352. §-a, sem a Pp-nak abban felhívott 59. és 61. §-ai a korábban kezelőorvosként való működést a szakértők személyére nézve törvényes kizárási okként meg nem jelölik. A Pp. 299. §-a szerint pedig a kezelőorvosi minőség csak magának az orvosnak ad jogot arra, hogy a kezelés során a hivatásánál fogva vele közölt vagy észlelt körülményekre nézve a vallomástételt megtagadhatja. Ha azonban az orvos maga e joggal élni nem kíván és vallomást tesz, a bíróság még a fél felmentvényének hiányában sincs elzárva attól, hogy az orvos előadását bizonyítékként mérlegelje és az eset körülményeihez képest hiteltérdemlőnek elfogadja. (K. P. II. 965/1929., 1930. IX. 11.)

353. §. *Az előbbi §. ellenére kinevezett szakértő kizárását a felek is kérhetik.*

A kizárási kérelem a szakértő véleményének előterjesztése előtt annál a bíróságnál, illetőleg bírónál, aki a szakértőt kinevezte, legkésőbben a szakértői vélemény előterjesztésének megkezdéséig, illetőleg az írásbeli vélemény

benyujtásáig szóval vagy írásban adható elő. A kérelem okát nyomban valószínűvé kell tenni.

A bíróság, illetőleg a bíró a kizárási kérelem felett az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat. A végzés ellen külön fellebbvitelnek nincs helye.

A szakértő véleményének előterjesztése után a felek a szakértő elleni kifogásukat csak a tárgyalás folyamán adhatják elő a perbíróság előtt, amely azok felől, illetőleg az újabb szakértő kinevezése felől a szakértő véleményének figyelembevételével határoz.

Mi. Minthogy a szakértő a bíró segéde, ennélfogva indokolt, hogy vele szemben ugyanazok a kizárási okok legyenek alkalmazhatók, mint amelyek a bírót a törvénynél fogva vagy a felek kifogására kizárják. E tekintetben a Pp. követi részben a bűnvádi perrendtartás 229. §-át, de eltér az 1868: LIV. t.-c. 213. §-ától, amelyek a szakértőt a tanúval helyezik egy sorba. A szigorúbb felfogást a szakértővel szemben egyébiránt gyakorlati szempontok is igazolják. A tanúk személye előre meg van határozva, sem a bíró, sem a felek nem válogathatnak; az anyagi igazság nagy kárt szenvedhetne, ha a legcsekélyebb érdekeltség, a legtávolabbi rokonsági viszony, ellenségeskedés, meghatalmazási viszony a tanú mellőzését eredményezné. Nem így van ez a szakértőket illetőleg. A bíróság és a felek ezek közt szabadon válogathatnak. Nincs tehát ok, hogy miért járjon el szakértőül az, akinek részrehajthatatlansága iránt kétség merül fel. Csakis az 59. §. 5. pontja alól veszi ki a Pp. a szakértőt. Az, hogy ő az ügyben már ki volt hallgatva mint szakértő vagy tanú, őt egyáltalában nem teszi képtelenné a szakértői működésre, sőt sok esetben éppen előnyös, hogy az a szakértő adjon véleményt, aki az ügyet különben is ismeri.

A Pp. szerint a bíróság a szakértő kinevezése előtt hivatalból veszi figyelembe a kizárási okot és pedig azokat az okokat is, amelyek a bírót csak a fél kifogására zárják ki. A bíróság maga részére nevez ki segédet és nincs ok arra, hogy miért ne nevezze ki mindjárt azt, akiben megbízhatik és aki ellen aggály nem merülhet fel és miért terhelje a feleket esetleg a kizárási kérelem kellemetlenségével és költségével. A Pp. azonban megengedi, hogy ha a felek közösen megegyeznek a szakértőben, akkor a bíró a szakértőt elfogadhassa. A felek megnyugvása biztosítéka lehet a szakértő alkalmas voltának és erre a rendelkezésre azért is szükség van, mert esetleg helyben más szakértő nincs, távolabb lakó szakértőnek meghallgatása pedig a költséget szükségtelenül szaporítaná.

Az a körülmény, hogy a bíró a szakértővel szemben fenn-

forgó kizárási okot hivatalból is figyelembe veszi, természetesen nem érinti a feleknek azt a jogát, hogy ők is kérhessék a szakértő kizárását. A szakértő kizárását addig kell kérni, míg a szakértő meg nem kezdi véleményének előterjesztését. Ez a kizárási kérelem előterjesztésének természetes időpontja. Következménye a kérelemnek, ha alapos, az, hogy a szakértő az ügyben nem járhat el. Ha ellenben a szakértő véleményének előterjesztését már megkezdette, tulajdonképpeni kizárási kérelemnek többé már nem lehet helye, hanem a szakértő véleményének előterjesztése után a fél a tárgyalás folyamán adhatja elő kifogásait a szakértő személye ellen, de azoknak nincs már feltétlenül az a hatásuk, hogy a szakértői vélemény mellőztetik, még ha tényleg fennforog is a kizárási ok. A szakértői vélemény ekkor már a bíróság előtt fekszik és lehetséges, hogy az annyira objektív, miszerint a kizárási ok fennforgása ellenére is teljesen meggyőzi a bíróságot. Uj szakértő meghallgatása felesleges késedelmet és költségtöbbletet okozna ekkor. A bíró a konkrét körülmények szerint legjobban fogja megítélhetni, hogy a kizárási ok mellett mennyi súlyt tulajdonítson az előtte fekvő szakértői véleménynek.

Épp úgy, mint a 65. §. szerint a bírónak kizárása felől, a szakértő kizárása felől is az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat a bíróság. A francia code de procédure civile 311. szakasza, mely ily esetben sommás tárgyalást ír elő, nem követendő példa, mert a szakértő helyettesíthetése és véleményének szabad mérlegelése mellett a lehető legegyszerűbb és legrövidebb eljárást kell követni. Ezért a Pp., eltérőleg a német perrend 406. §-ától és a bíró kizárását tárgyazó 65. §. analógiájától, a kizárási kérelem tárgyában hozott határozat ellen még akkor sem ad fellebbvitelnek helyet, ha a kizárást megtagadja. Az ügy érdemének felülbírálásakor a vélemény mérlegelésében úgyis figyelembe veheti a bíróság azt a körülményt, hogy azt olyan szakértő adja, akit ki kellett volna zárni.

Jegyzet. A kizárási kérelem alakja: 136. §. — Az ellenfél meghallgatása: 254. §. — Fellebbvitel: 479. §. Választott bírósági eljárás: 778. §.

A perben kihallgatott tanú szakértőként alkalmazható. (B. 275. 1909. márc. 11. 1968. G. 873. sz. T. XIII. 272.)

Külföldi szakértő alkalmazható. (B. 99. máj. 12. II. G. 41. T. III. 210.)

Ha a fél a szakértők érdekeltsége miatt sem a szemle alkalmával, sem azelőtt fel nem szólalt, az érdekeltségre vonatkozó felülvizsgálati panasz nem jöhet figyelembe. (Bpesti tábla P. IV. 627/1915. Pdt. II. 98.)

A szakértő véleményadási kötelessége.

354. §. *A bíróság részéről kinevezett szakértő e minőségében köteles eljárni, ha az illető szakmában véleményadásra állandóan alkalmazva van, vagy ha a szakmát, amelynek ismerete a kivánt véleményadáshoz szükséges, keresetképen gyakorolja.*

Mi. A Pp. igenlegesen dönti el azt a kérdést, vajjon a szakértői működés kötelesség-e és kikényszeríthető-e.

A véleményadásra *állandóan alkalmazott* szakértő tekintetében a kötelezettség megállapítása bővebb indokolásra nem szorul. Aki az állandó alkalmazást elfogadja, ezzel magára vállalja a kötelezettséget.

Vitásabb azoknak szakértői kötelessége, akik a szakmát nyilvánosan vagy keresetképen gyakorolják. Azt hozzák fel ellene, hogy ez nem helyezhető párhuzamba a tanúzási kötelezettséggel. Az állam kötelezheti polgárait arra, hogy az általuk tapasztalt tényeket elmondják a bíróság előtt, de nem arra, hogy következtetések útján szakértői véleményeket mondjanak, úgyszólván döntsenek. A tanú csak az igazat mondani, a szakértő azonkívül dolgozni is köteles; a szakértői kötelesség tehát ellenkezik a munka szabadságának követelményével. Az állam így napokon, sőt hónapokon át lekötve tartja a szakértőt akarata elleni kényszermunkával. Azonkívül — azt állítják — a kényszerre nincs is szükség, mert a szakértőt könnyen lehet helyettesíteni.

A Pp. nem tekinti ezeket az érveket döntőknek. Ha az igazságszolgáltatás céljából szükséges, az állam épp úgy kényszerítheti polgárait a szakértői működésre, mint a tanúskodásra, még ha az előbbi terhesebb is. Ebben azokra nézve, kiket a 354. §. megjelölt, nincs méltánytalanság. Ha valaki tudományával, művészetével vagy iparával a közönség rendelkezésére áll, az nem tagadhatja meg szolgálatát az államtól sem, amely épp úgy díjazza munkáját. Egyesek szeszélyeinek az igazságszolgáltatás érdekeit feláldozni nem lehet. A helyettesítés lehetősége nem teszi a kényszert fölöslegessé, mert ha a bíróság székhelyén lakó szakértő a működést megtagadná, esetleg távol helyről kellene szakértőt hozni, ami indokolatlan késedelmet és költséget okozna. Azonkívül a másik szakértő épp úgy megtagadhatná a működést és végeredményében a bíróságnak nem volna szakértője. Ezt nem lehet megengedni. A bíró tág körben felmentheti a szakértőt (355. §. 2. bek.); ok nélkül tehát nem fog ragaszkodni hozzá.

A Pp. a véleményadásra kötelezi azt is, *aki arra a bíróság előtt késznek nyilatkozott*, ha különben nem is volt arra kötelezve. (355. §. 3. bek.) Aki a működést elvállalja, az nem

panaszkodhatik a kényszer méltánytalansága miatt. Az elvállalás után keletkezett megtagadási ok azonban itt is figyelembe veendő.

A szakértő felmentése a véleményadás kötelessége alól.

355. §. *Az 59. §-ban felsorolt, valamint azok az okok, amelyek miatt a tanu a tanuságtételt megtagadhatja, a szakértőt a véleményadás megtagadására jogositják.*

A bíróság más okból is felmentheti a szakértőt a véleményadás kötelessége alól.

Az a szakértő, ki a véleményadásra a bíróság előtt késznek nyilatkozott, habár különben arra kötelezve nincsen, a vélemény adását csak oly okból tagadhatja meg, mely a véleményadás elvállalása után keletkezett.

Közszolgálatban álló egyén nem alkalmazható szakértőül, ha ezt fellebbvaló hatósága a közszolgálat érdekébe ütközőnek nyilvánitja.

356. §. *Ha a szakértőt a kiküldött vagy a megkeresett biró nevezte ki, a véleményadás kötelessége alól a felmentést is megadhatja.*

Ha azonban a kiküldött vagy a megkeresett biró a véleményadás megtagadását jogosnak nem találja, úgyszintén, ha a szakértőt a perbiróság nevezte ki, a felmentés felől ez a bíróság határoz. A felmentést megtagadó végzés ellen a szakértő egyfokú felfolyamodással élhet, amelynek halasztó hatálya van.

Mi. Némi ellentmondás látszik abban, hogy a szakértő kizárására nézve a tágabb körű bírói kizárási okok, míg a vélemény megtagadására nézve a tanúságtétel megtagadásának szükebb körű okai irányadók. A célszerűség azt kívánja, hogy az aggályosság általánosságban, a részrehajlatlanság iránti kétség, amely a kinevezésnek akadálya, még önmagában ne jogosítsa fel a szakértőt a véleményadás megtagadására, ha a bíróság és a felek őt a szakértői működésre képesnek tartják. Nagyobb mérvű aggályossági okból a bíróság különben a 355. §. második bekezdése alapján a felek megegyezése esetében is megadhatja a szakértőnek a felmentést.

Más irányban azonban a felmentési okok köre a szakértő

tekintetében tágabb, mint a bíróra nézve. A 355. §. a felmentés okának megítélését a bíróságra, bízván, lehetővé teszi a felmentést akkor is, ha például a szakértőnek hosszabb időre el kell utaznia, ha szakértői véleményekkel túl van terhelve, ha nem bízik magában stb.

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §.

Telekkönyvvezető szakértőként nem alkalmazható. Tekintve a telekkönyvvezetőnek az eljáró bírósághoz való viszonyát, annak bírói szakértői minőségben való alkalmazása esetén vagy szakértői véleménye, vagy a bíróság eljárása az elfogultság gyanújának tétetnék ki, mi az igazságszolgáltatás tekintélye érdekében kerülendő. (20.079/91. I. Mars. 114. és 44.498/1906. sz. üm. r.)

Minden oly megkeresést, amellyel a bíróság a kir. *mérnöki hivatalok bármely tisztviselőjének* hivatalos közreműködését szándékozik igénybevenni, mindig az illető hivatalhoz intézze és címezze, mert a hivataloknál alkalmazott egyes tisztviselőhöz intézett ilynemű megkeresések ezentúl nem fognak figyelembe vétetni. (1874. szept. 7. 25.681. IM. rend. 1874. évi 13.932. közm. és közl. min. r. Mars. II. 40.)

Technikai szakkérdésekben mérnöki szakértői működés szabályozását az 1923: XVII. t.-c. rendeleti útra utalja.

Állami földmérési tisztviselőknek a kir. bíróságok részéről szakértőül alkalmazása a közszolgálat érdekébe ütközik; kivételesen a pümin. hozzájárulásával alkalmazhatók, ha helyes szakvéleményt csak különleges műszaki ismeretek alapján lehet adni. Teljes előleget kell a földmérési felügyelőségnél készpénzben befizetni: 21.135/1925. I. M. (I. K. 1926. 56.)

A bíróság, amennyiben az előtte folyamatban levő ügyekben mérnöki szakértő meghallgatása válik szükségessé, ilyenül lehetőleg ne az államépítészeti hivatalok valamely közegét, hanem más alkalmas műszaki egyént vegyen igénybe; ha pedig mégis elkerülhetetlen lenne az államépítészeti hivatal valamely közegének bírói szakértőül való alkalmazása, az esetben a meghívó (idéző) végzést ne közvetlenül az illető szakértőül igénybevenni szándékolt állami építészeti közegnek, hanem hivatalfőnökének és pedig lehetőleg oly időben kézbesíttesse, hogy akként a bíróság által meghívott közeg esetleges helyetteséről gondoskodni lehessen. (1888. aug. 8. 19.056. IM. rend. Mars. II. 41.)

Tekintettel arra, hogy az *államépítészeti hivatalok* rendes hivatalos teendőik által teljes mértékben igénybe vannak véve, továbbá, hogy állami tisztviselőknek magánjogi peres kérdéseknél történő közreműködése esetleg visszás helyzetet teremthet, végül, hogy az 1868: LIV. t.-c. 12. §-a még a bírósági kirendelésnél sem kívánja meg azt, hogy az illető szakértő állami

közeg legyen: az államépítészeti hivatalnokoknak szakértői minőségben leendő igénybevételét lehetőleg mellőzendőnek véli.

Ez okból a kereskedelemügyi miniszter úr ellenzi azt, hogy az államépítészeti hivatalok szakközegei a magánfeleknek ilynemű megbízásait elfogadják, amennyiben azonban a bíróságok jönnének azon helyzetbe, hogy az idézett törvényszakasz értelmében hivatalból jelöljenek ki szakértőket, nincs észrevétele az ellen, hogy az államépítészeti hivatalnokok igénybevétessenek, de a netalán felmerülő nehézségek elkerülése végett kívánatosnak találja, hogy a bíróságok csak szükség esetében rendeljenek ki szakértőkül államépítészeti hivatalnokokat s ez esetben is a hivatal rendelkezése alatt álló egyének névszerinti megjelölése végett idejekorán forduljanak az államépítészeti hivatal főnökéhez avégett, hogy a közszolgálat érdekeinek figyelemben tartásával megfelelően intézkedhessék. (7529/91. IM. Mars. II. 116.)

Ha nem a birtokrendezéseknél, hanem más bírósági eljárás során válik szükségessé rendkívüli, különös figyelmet érdemlő esetekben kataszteri mérnöknek szakértői vagy hitelesítő mérnöki minőségben alkalmazása, erre nézve elrendelem, hogy a kir. bíróságok ily mérnök kirendelése iránt megkereséseiket az illető kataszteri mérnök fölöttes hatósága útján a kir. pénzügyminiszter úrhoz intézzék és egyszersmind gondoskodjék arról, hogy a kataszteri mérnök kiküldetése folytán felmerülő s az országos kataszteri felmérési hivatal által előlegezendő költségek az országos kataszteri felmérésnél számvevőségileg történt érvényesítésük után, az ezen költségek viselésére kötelezettek által az eljáró bíróság útján az országos kataszteri felmérésnél megtérítessenek. (1894. március 20. 10.279. IM. rend. Mars. II. 41.)

Több esetben megtörtént, hogy a kir. bíróságok helyszíni szemlékre szakértőkül kataszteri mérnököt idéztek meg, anélkül azonban, hogy az 1894. évi március hó 20-án 10.279. IM. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelethez képest az ily mérnök kirendelése iránti megkereséseiket az illető kataszteri mérnök fölöttes hatósága útján a kir. pénzügyminiszter úrhoz intézték volna.

Mivel a tényleges szolgálatban álló kataszteri mérnökök a fennálló szabályok értelmében mérnöki megbízást csakis felettes hatóságuk engedelmével fogadhatnak el, némely bíróságoknak jelzett intézkedése nemcsak a föllebb idézett igazságügyminiszteri rendeletbe, hanem a pénzügyi tisztviselőkre vonatkozó szabályokba is ütközik. (14263/1902. I. M. sz. r.)

A bíróság erdészeti ügyekben szükség esetén szakértőül a körülményekhez képest lehetőleg oly erdőtiszteket alkalmazzon, kik kellő szakképzettségüket az 1879: XXXI. t.-c. 36. §-ában előírt belföldön letett erdészeti államvizsgálatról szóló bizonyít-

vánnyal tudják igazolni. (1882. febr. 22. 6980. IM. rend. Mars. II. 40.)

Gazdasági tanerőknek bírósági szakértőként alkalmazása: 2256/1923. I. M. sz. r. (I. K. XXXII. 21.)

Szakértők alkalmazásánál a mezőgazdasági szakismeretek figyelembevétele. Polgári ügyekre nézve az állandó szakértőket az 1887. évi febr. 4-én 1728. I. M. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri rendelet szerint a törvényszék elnökének ajánlata alapján a törvényszék teljes tanácsa nevezi ki.

Hogy a szakértők alkalmazását tárgyazó intézkedések körében a mezőgazdasági szakismeretek kellőképen érvényesülhessenek, a gazdasági egyesületek közölni fogják a bíróságok vezetőivel azoknak a személyeknek névsorát, akiket mezőgazdasági szakkérdésekben szakértelmüknél és egyéni megbízhatóságuknál fogva a szakértői tisztre alkalmasaknak tartanak és akik szakértőkként működni hajlandók. Ennek a közlésnek az a célja, hogy megfelelő esetekben a törvényszék teljes tanácsa, valamint az ügyben eljáró bíróság a névsorban foglalt egyénekre is figyelemmel lehessen.

Oly esetben, amidőn mezőgazdasági szakismerettel biró állami szakértő kinevezése mutatkozik szükségesnek, a kir. törvényszék elnöke a kinevezési ajánlat megtétele előtt a vármegyei gazdasági egyesületet, vagy ahol ilyen nincs, a mezőgazdasági bizottságot akkor is hallgassa meg, ha az a fentemlített névsort előzetesen nem közölte. (1904. évi T. 19612. sz. I. M. sz. r.)

A szakértő elleni kényszereszközök.

357. §. *Ha a véleményadásra köteles szakértő kellő idézésre meg nem jelenik, vagy az eskütételt vagy a véleményadást ok előadása nélkül vagy az előadott ok jogerős elvetése után megtagadja, úgyszintén ha a véleményt megintés után a kellő időben elő nem terjeszti, a meghallgatást teljesítő bíróság, illetőleg biró által nyolcvan pengőig, ismétlés esetében pedig kétszáznegyven pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő s ezenfelül az okozott költségben elmarasztalandó.*

E végzés ellen a szakértő egyfokú felfolyamodással élhet.

Katonai büntető bíróságnak alávetett személy megbüntetése végett fellebbvaló hatóságához kell fordulni.

Mi. A kényszereszközök a szakértő ellen valamennyi peres eljárásban, amelyek szerint a szakértői működés kötelező,

enyhébbek, mint a tanúk elleni kényszereszközök. Nevezetesen egyetértenek a törvényhozások abban, hogy az elővezettetés és a közvetlen elzárás mellőzésével csak pénzbüntetést alkalmaznak a költségben marasztaláson felül. Csak a pénzbüntetés behajthatatlansága esetében alkalmazható az elzárás. Ezt az enyhébb eljárást indokolja az, hogy a szakértő helyettesíthető és működése különben is több tekintetet kíván, mint a tanúé. A Pp.-sal megegyezően rendelkezik a bűnvádi perrendtartás 232. §-a is.

A szakértőknek a következmények alóli felmentésére nézve a 297. §-nak a tanúkra vonatkozó szabályai irányadók; ez a 365. §-ból következik.

Jegyzet. Pénzbüntetés: 791. §., összege: 63800/1926. sz. r. 5. §., egyfokú felfolyamodás: 550., 551. §§.; halasztó hatály: 556. §.; katonai büntető bíróságnak alávetett személy: 907. §., (1921: XLIX. t.-c. 24—26., 1921: XXXII. t.-c. 80. §§.) (l. fentebb a 212. §. kapcsán).

E §. alkalmazása a vagyonváltság megállapítása iránti eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44. §., XLV. t.-c. 153. §.

A szakértő megesketése.

358. §. *A szakértőt meghallgatása előtt műveltségi fokához képest figyelmeztetni kell az eskü jelentőségére és a hamis eskü következményeire; ezután meg kell esketni arra, hogy véleményét részrehajlás nélkül legjobb tudása és lelkiismerete szerint fogja előadni.*

Az eskü szavaira és az eskü helyett letehető fogadásra nézve a 310. §. alkalmazandó.

A szakértő megesketése mellőzendő, ha az érdekelt felek megesketésétől közös megegyezéssel elállanak.

Az állandóan alkalmazott és ilyen minőségben esküt tett szakértőt külön megesketése helyett hivatali esküjére kell figyelmeztetni.

Mi. Míg a Pp. a tanúkra az utólagos, assertorius esküt alkalmazza, a szakértőkre az előzetes, promissorius esküt írja elő. A szakértői működés az előzetes esküt kívánja meg, annál is inkább, mert sok esetben a szakértők az írásbeli vélemény benyujtása után nem idézetetnek többé megjelenésre. Az eskü szövegének a tanú esküjétől való eltérését a két működés eltérő természete indokolja.

Jegyzet. Szakértő megesketése a vagyonváltsági eljárásban: 1921: XV. t.-c. 44. §.; 1921: XLV. t.-c. 153. §. Hivatali eskü:

2708/1920. M. E. sz. r. (I. K. XXIX. 269.) 10700/1920. I. M. (I. K. XXIX. 271.)

Habár az, hogy a tanú az elsőbirósági eljárás során eskűt tett, ennek, mint szakértőnek, a megesketését nem teszi feleslegessé és habár a Pp. 358. §-a értelmében a szakértőt a meghallgatás előtt kell megesketni, a fellebbezési bíróság tehát akkor, amidőn az ilyen szakértőt ily minőségben való meghallgatás előtt meg nem esketi, eljárási szabályt sért: mégis ez a jogszabálysértés, ha a fellebbezési bíróság a szakértőt véleményének előterjesztése után nemcsak mint újból kihallgatott tanút, hanem mint szakértőt is újólag megesketi, jelentőséggel nem bír. (P. IV. 4083/1927. Pdt. XIII. 42.)

A szakértői vélemény előkészítése.

359. §. *A szakértővel azokat az iratokat és egyéb segédeszközöket, amelyekre véleményének előterjesztése végett szüksége van, közölni kell.*

A szakértő a vélemény előkészítése céljából a felek meghallgatását, tanuk kihallgatását, okiratok és szemletárgyak felmutatását vagy megszerzését is indítványozhatja a bíróságnál. A szakértő továbbá a bíróság engedelmével a felekhez vagy a tanukhoz közvetlenül is intézhet kérdéseket.

Mi. A Pp. nem rendelkezik részletesen arról, hogy a szakértőt miként kell feladatára kitanítani. Rendszerint az elnök a kihallgatás kezdetén elő fogja adni a szakértőknek azokat az adatokat, amelyekre véleményüket nyilvánítaniok kell. Magától érthető, hogy a szakértőkhöz intézendő kérdések megállapításába és a szakértők kitanításába a bírák és a felek is befolyhatnak és észrevételeik figyelembe veendők. Következik ez abból, hogy a 365. §. értelmében a tanúkra vonatkozó szabályok — tehát a 307. §. is — a szakértőkre megfelelően alkalmazandók. A felek jogait e tekintetben különben a 347. §. is megóvja. Szükség esetében a kérdések és a bírói felvilágosítások a szakértőknek írásban is kiadandók. Ha a szakértőket kiküldött vagy megkeresett bíró hallgatja ki, vele a tényállás és a kérdések a 313. §. rendelkezéséhez képest mindig írásban közlendők.

Mindez azonban gyakran nem elegendő még arra, hogy a szakértőket alapos vélemény előterjesztésére képessé tegye. A szakértőket a lehető legszélesebb alapon fekvő információval kell ellátni. A Pp. ezért lényegileg megegyezőleg a bűnvádi perrendtartás 284. §-ával, megengedi, hogy a szakértőnek az iratokat és segédeszközöket kiadják, hogy a szakértő a felekhez

kérdéseket intézzen, valamint hogy tanúk kihallgatását, okiratok és szemletárgyak felmutatását vagy beszerzését indítványozza.

A szakértői szemle.

360. §. *Ha a szakértőkkel szemlét kell teljesíteni, a bíróság vagy a bíró, ki a szakértőt meghallgatja, a szakértő bevezetése után a körülmények szerint elrendelheti, hogy a szakértő a szemle tárgyát az ő jelen nem létében vizsgálja meg, valamint fontos okból elrendelheti azt is, hogy a vizsgálatnál a felek ne lehessenek jelen.*

Mi. Szakértők meghallgatásával összekötött szemle esetén a bíróságnak ugyan rendszerint végig jelen kell lenni és vezetnie kell a szemlét, ez azonban sokszor céltalan és a bíróságra rendkívül terhes lehet, sőt néha lehetetlen is, például midőn hosszú időt, esetleg hónapokat igénybevevő vegyi elemzésről vagy építészeti ügyben hosszú ideig tartó mérésekről és számításokról van szó. Ilyen esetekre tekintettel tehát a Pp. megengedi, hogy a bíróságnak nem kell a szakértői vizsgálat egész folyama alatt jelen lennie. Hasonló esetekben a felek jelenléte is zavarólag hathat a szakértők munkájára, esetleg más indok is lehet a felek kizárására, például szemérmet sértő vizsgálatok esetében; a bíróság tehát a feleket is eltilthatja a jelenléttől. A felek érdekeit eléggé megóvja az, hogy a 347. §. értelmében indítványokat tehetnek a megvizsgálás irányára és módjára nézve és hogy végül a vélemény előterjesztésekor érvényesíthetik összes kifogásaikat.

Jegyzet. A gondnoksági stb. eljárásra nézve l. a 711., 712., 720., 723., 729. §-t.

A szakértő meghallgatása.

361. §. *Ha a szakértő alapos és kimerítő véleményt azonnal nem terjeszthet elő, a meghallgatást teljesítő bíróság vagy bíró a vélemény szóbeli előterjesztésére új határnapot tüz ki, vagy pedig a véleménynek az egyuttal kitüzött határidő alatt irásban való benyujtását rendeli el.*

Az irásbeli vélemény beérkezéséről a felek értesitendők.

Az irásbeli vélemény felvilágositása végett a szakértőt mind a perbíróság, mind pedig a kiküldött vagy a megkeresett bíró megjelenésre idézheti.

A szakértői véleménynek sem a jegyzőkönyvbe, sem külön iratba fel nem vett része nem szolgálhat az ítélet alapjául. (Bpesti tábla 1914. G. 1288. Pdt. I. 204.)

362. §. *Több szakértő együtt hallgatható meg és közös véleményt adhat.*

Mi. A szakértők meghallgatására nézve a 304., a 306. és a 307. §-nak a tanúkihallgatásra vonatkozó szabályai alkalmazandók a következő eltérésekkel:

1. A szakértők egyenkint vagy együtt hallgatandók meg és külön vagy közös véleményt is adhatnak. (362. §.) Közös vélemény adható nemcsak akkor, ha valamennyi szakértő egy véleményen van, hanem akkor is, ha közülök többnek a véleménye egyezik, amely összefoglalható. Az eltérő vélemény természetesen nem lehet közös, hanem külön előadandó. A francia perrend 318. szakaszának és az olasz perrend 264. szakaszának az a rendelkezése, hogy a szakértők mindig egy — nézeteltérés esetében szótöbbséggel hozott — jelentést készítenek, melybe az eltérő nézet a szakértő megnevezése nélkül felvétetik, nem felel meg a szakértői vélemény céljának, mely nem dönteni, hanem a bíró szakismeretét kiegészíteni van hivatva. Nem megfelelő az 1868: LIV. t.-c. 216. §-ának az a kifejezése sem, hogy a többség és a kisebbség véleménye külön-külön felveendő. Több szakértő közül mindegyiknek lehet külön véleménye, többségről és kisebbségről tehát ekkor nem lehet szó.

2. A szakértő véleményét, eltérőleg a francia jogtól, amelynek értelmében azt mindig írásban kell benyujtania (code de procédure civile 317. art.), a Pp. értelmében rendszerint a kihallgatásnál szóval terjeszti elő, amikor azt nyomban jegyzőkönyvbe kell venni épp úgy, mint a tanú vallomását. Ha azonban ily módon alapos és kimerítő vélemény elő nem terjeszthető, a bíró vagy új határnapot tűz a vélemény szóbeli előterjesztésére vagy írásbeli vélemény készítésére utasítja a szakértőt. Az írásbeli véleményt a szakértő a bíróságon kívül a felek hozzájárulása nélkül készíti. A vélemény a bírósági irodában nyujtandó be és ezzel a szakértő működése rendszerint be van fejezve. Szükség esetében azonban a szakértő felvilágosítás adása végett megidézhető.

Orvosszakértők olyan véleménye is szolgálhat bírói döntés alapjául, amely nem alapul a szakértők közvetlen tapasztalatán, hanem tanúk vallomásán. (Sz. 1905. márc. 17. G. 3. T. IX. 722.)

Külföldi szakértők véleménye is elfogadható. (B. 99. máj. 12. II. G. 41. T. III. 210.)

A szakértőknek nem kell közösen tanácskozniok. (K. 1905. nov. 29. I. G. 273. F. XI. 2315. sz.)

Jegyzőkönyvbe nem vett nyilatkozat is figyelembe vehető. (B. 1900. szept. 14. I. G. 176. G. 176. T. X. 74. sz.)

Nem állhat meg az az indok, hogy bármely ügyben alkalmazott szakértőknek azon véleménye fogadandó el irányadóul, mely a többség véleményét képezi, minthogy a bíróság a bizonyítékok szabad mérlegelésében a szakértők véleménye által korlátozva nem lévén, irányadó és döntő nem a szakértők kisebbségének vagy többségének véleménye, hanem csak az lehet, miben a bíróság megállapodik, mit a bíróság talál bizonyítottnak. (K. 91. május 5. 10.345/90. J. Sz. IV. 808.)

Olyan esetben, midőn a becsérték tekintetében mindhárom szakértő különböző eredményre jut és közülük egynek a véleménye a másik kettőétől nagyban eltér, a becsérték nem a három szakértő összbecsüje eredményéből vont középszámítás útján, hanem azon szakértő véleményének alapján állapítandó meg, aki a másik két szakértő közt középen áll, mivel a három szakértő összbecsüjének eredményéből vont középszámítással nem volna kizárva, hogy az érték megállapítására, egy esetleg alaptalan szakvélemény gyakorolna döntő befolyást. (K. 1901. júl. 15. 3853. Ü. L. 1901. 33.)

Szakértői vélemény alapján értékül nem a három szakértői vélemény összeredményének középaránya, hanem a három szakértő közül a középen álló véleménye, illetőleg becsüje tekintendő. (K. 1904. szept. 13. 2758/1904. Dt. IV. f. I. K. 276. sz. 865. l.)

Szakértők meghallgatása a jégverés idején fennálló piaci árra nézve szakbizottsági becsü kikötése esetében. (K. 1905. jún. 17. 6/1904. v. I. 1905. 11. sz.)

Hogy a tanúk és a szakértők közül melyiknek vallomása, illetve véleménye meggyőzőbb és megbízhatóbb, csak az illetők kihallgatása után mérlegelhető. (Gy. 1909. máj. 10. G. II. 35. sz. T. XIII. 453.)

Ha az építtető és az építési vállalkozó a megalakított szakértőbizottság határozatának magukat mindenben alávetették és nem lett kikötve, hogy abban az esetben, ha a szakértők nem jutnának egyhangú megállapodásra, a többség határozata a feleket ne kötelezze, akkor egyhangú határozat hiányában a többség határozata az irányadó; és az egyhangúság hiánya nem szolgálhat alapul arra, hogy a bíróság utóbb a perben új szakértői bizonyítást rendeljen el. (K. 433/1917. Pdt. III. 206. l.)

Gondnokság alá helyezés iránti perben a törvényszéki orvosnak az a véleménye, amely nem terjeszkedik ki a vizsgálat adatainak felsorolására és nem tartalmazza a vélemény indokolását, nem tehető mérlegelés tárgyává és nem alkalmas az elmeállapot kérdésének eldöntésére. (P. III. 3038/1924. Pdt. XI. 69.)

L. 350. §-nál közölt határozatokat is.

A szakértő meghallgatásának ismétlése.

363. §. *Ha a perbíróság a véleményt nem találja kielégítőnek, a szakértők meghallgatását ismételheti, vagy más szakértőket is meghallgathat.*

Mi. Hogy a bíróság minél alaposabb ismeretet szerezhessen, abban az esetben, ha a véleményt nem találja kielégítőnek, ugyanazokat vagy más szakértőket újabban meghallgathat. Ez a jog nem illeti meg a kiküldött vagy a megkeresett bírót, hanem csak a perbíróságot, mert egyedül ez képes megítélni, hogy a vélemény az ítéletre elegendő alapot nyujt-e vagy nem.

Ha a szakértő véleménye nagy mértékben aggályosnak mutatkozik, a bíróság hivatalból köteles a kihallgatást megismételni, esetleg más szakértőt meghallgatni. (P. V. 4725/1924. Pdt. X. 82.) — L. a 350. §-nál közölteket is.

A szakértő meghallgatásának költsége.

364. §. *A szakértő meghallgatásának költségét az a fél köteles egyelőre megfizetni, akinek érdekében a bíróság a szakértő meghallgatását elrendelte. E kérdésben a perbíróság a meghallgatást elrendelő végzésben határoz és egyuttal megállapitja azt az összeget, amelyet a költség fedezésére a bíróságnál előzetesen le kell tenni.*

A szakértő készkiadásának és időmulasztásának megtérítésén felül megfelelő munkadijat követelhet. Kiadásának fedezésére a szakértő előleget is kérhet.

A szakértő illetményeinek megállapitása kérdésében hozott végzés ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye, amelynek az utalványozásra, illetőleg a fizetésre halasztó hatálya van.

Te. 20. §. A Pp. 364. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha valamelyik fél szegénységi jogon pereskedik és a bíróság helyben lakó állandóan alkalmazott szakértőt hallgatott meg, ennek a szakértőnek az államkincstárral szemben csak készkiadása előlegezésére van joga, munkadíjat az államkincstár nem előlegez. Az olyan állandó szakértőt, aki a díjazásért teljesített szakértői munkához képest aránytalanul nagymértékben végzett díjazás nél-

küli munkát, a törvényszéki elnök előterjesztésére az igazságügyminiszter évi jutalomban részesítheti.

Ha olyan perben, amelyben valamelyik fél szegényjogon pereskedik, olyan szakkérdésre kell szakértőt meghallgatni, amelyre a bíróság székhelyén lakó állandóan alkalmazott szakértő nincs, a szakértő díját a bíróság állapítja ugyan meg, de száz pengőnél nagyobb összeget az államkincstár nem előlegez.

Pp. Mi. Amennyiben a 364. §. nem rendelkezik, ennek kiegészítéséül a szakértői díjak előzetes megállapítása, letétele és kiutalványozása tekintetében, egyebekben is ugyanazok a szabályok irányadók, amelyeket a Pp. a tanúkra nézve megállapít. *Az egyik főeltérés* az, hogy a szakértői bizonyítás költségét, épp úgy, mint a szemléét, mindig előlegezni kell, míg a tanúbizonyítás költségét csak akkor, ha a bíró szükségesnek találja. A szakértőt, akinek szaktudományát és munkáját veszi a bíróság a felek érdekében igénybe, feltétlenül biztosítani kell arról, hogy megérdemelt díját megkapja. *Másik eltérés* az, hogy a szakértő munkadíjat is követelhet, mivel oly munkát végez, amelyet a peren kívüli is díjazni kell. *További eltérés* az, hogy az illetmények kérdésében hozott végzés elleni felfolyamodásnak az utalványozásra, illetőleg a fizetésre halasztó hatálya van. Ennek indoka az, hogy a szakértői illetmények sokszor nagy összegre rugnak.

Te. Mi. Az államkincstárt a tanúkihallgatási költségeken felül a szakértők illetményei is rendkívül megterhelik a szegénységi jogon pereskedő felek ügyeiben. A Te. 19. §-a (l. a Pp. 350. §-ánál) és 20. §-a ezeknek a költségeknek csökkentését célozza. Az állandóan alkalmazott helybenlakó szakértő nem panaszkodhatik amiatt, hogy készkiadásán kívül az államkincstár munkadíját nem előlegezi. Az állandó szakértő jellegével való felruházás a szakértőnek rendszerint olyan erkölcsi vagy anyagi előnyöket biztosít, amelyek a szakértőt kárpótolják. Kivételesen, ha az állandó szakértő túlságosan el volna halmozva ilyen ingyenes munkálatokkal, a törvényjavaslat lehetővé teszi, hogy a viszonyokhoz képest kérelmére őt évi jutalomban részesítsék.

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás: 550., 551. §§.

Szakértői díjszabás megállapítására felhatalmazás az ig. ü. min. részére: Ppé. 104. §. (általános díjmegállapítás polgári ügyekre nézve még nincs).

Állami földmérési tisztviselők szakértői díjazása: 21.135/1925. (I. K. 1926. 56.) Szakértői díj birtokrendezési ügyekben: 64556/1924. I. M. sz. r. (I. K. XXXIV. t.-c. 2. §.)

Állatorvosi Főiskola Felülvéleményező Tanácsa által adott

szakvélemény díjazása: 35862/1926. I. M. (I. K. XXXV. 155.) Az Orsz. Középítési Tanács felülv. díja: 21443/1922. I. M. (I. K. XXXI. 183.)

Csak a pervita eldöntéséhez szükséges mértékben kifejtett szakértői működésért illeti a szakértőt díjazás. A mérnöki kamara díjszabása a bíróságra nem kötelező. Szakértői díj előlegezése kérdésében felfolyamodásnak van helye. (K. 14391/1925.)

A magyar mérnök- és építészegylet bemutatta az általa a mérnöki, a gépészmérnöki, az építészi, valamint a vízépítő és talajjavító mérnöki munkálatokra vonatkozólag készített díjszabályzatot, amelyek felsőbbhatóságilag meg is vizsgáltattak. A kir. igazságügyminiszter az elmített díjszabályzatok egy-egy példányát a kir. bíróságoknak, kir. ügyészségeknek s általában az igazságügyi hatóságoknak oly megjegyzéssel küldötte meg, hogy felmerülő vitás esetekben, amennyiben külön szerződés fenn nem áll, a szabályzatokban megállapított díjtételek tájékoztató útmutatásul szolgálhatnak, de ezen szabályzatok a bíróságokra s igazságügyi hatóságokra nézve nem kötelezők. (45.870/93. I. M. Mars. II. 116.)

A bánya- és kohómérnökök ügykörébe tartozó munkák díjszabályzata. Az „Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület" központi választmánya f. évi szeptember hó 20-án Budapesten tartott rendes ülésében a bánya- és kohómérnöki munkák díjazására egy szabályzatot állapított meg, amelyet tagjaira nézve mindazon munkálatokat illetőleg kötelezőleg mondott ki, melyeket ezek akár magán-meghívás, akár pedig szakértői minőségben teljesíteni hivatva lesznek. A m. kir. igazságügyminisztérium e díjszabályzat létesítését az említett egyesület kérelmére a kir. bíróságoknak tájékoztató útmutatásul ezúton hozza tudomására, anélkül azonban, hogy a szóbanforgó díjszabályzatot a kir. bíróságokra nézve kötelezővé tenni kívánná. (34.115/1902. I. M. sz.)

Ha államhivatalnok (kir. vasúti és hajózási felügyelő) szakértői alkalmaztatása ideje alatt más hivatali teendő teljesítése alól felmentve nem volt s ekként rendes hivatali munkáján kívül külön munkásságot fejtett ki a szakértői teendők végzésénél, részére szakértői díj jár. (Az átalány terhére felvett díj visszafizetésére a szakértő nem köteleztetett.) 38.990/1900. I. M. rend. (Mars. kieg. kötet 54. l.)

A szakértők járandóságát a szemlét teljesítő bíró határozza meg, amiből következik, hogy a szakértők járandóságának megállapítása nem képezheti a főügyben hozandó bírói ítélet tárgyát, hanem akkor, amidőn a szakértők munkálatukat bemutatják, a jelentés elintézésével egyidejüleg kell a szakértők járandóságát is végzésileg megállapítani. (K. 80. márc. 2. 7407/85. Dt. XIV. 103.)

Helye van megállapítási keresetnek annak a kimondása

iránt, hogy a felperes fél és a szakértők között létrejött előzetes megegyezés értelmében a szakértő a perbíróság által utóbb végzésileg megállapított díjakat nem követelheti. A kereset nem esik a végrehajtási törvény 30. §-a alá, mert az alapjául szolgáló megegyezés a végrehajtás alapjául szolgáló végzés kelte előtt jött létre; ez a kereset tehát nincs a végrehajtást elrendelő bíróság kizárólagos illetékességéhez utasítva. (574/914. V. Pdt. II. 72.)

Ha a szakértőnek a díjak felemelése iránti felfolyamodása sikerre vezet, a díjak előlegezésére kötelezett peres fél a felfolyamodási költség előlegezésére is kötelezendő. (Bpesti tábla 9523/1914. Pdt. I. 118.)

A szakértői bizonyítást költségelőleg letétbehelyezésétől függővé tevő végzés ellen sem a letétbehelyezési kötelezettség, sem az előleg összege kérdésében nincs helye felfolyamodásnak. (Pdt. II. 364.)

Sem az 1923: XXXIX. t.-c., sem a végr. t. 43. §. utolsó bekezdésének a késedelmi kamatra vonatkozó rendelkezése a bírói végzésben megállapított szakértői díjra nem vonatkozik. Szakértői díj valorizálásának mellőzése. Szakértő marasztalása a sikeres felfolyamodás költségeiben. (Pksz. 4550/1925. Pdt. X. 97.)

A szakértői költség előlegezésének elmulasztása miatt a kereset el nem utasítható, ha a szakkérdés valamely hatóság vagy testület költségmentes megkeresésével tisztázható. (P. I. 1318/1926. Pdt. XIII. 43.)

A tanukra vonatkozó szabályoknak a szakértőkre kiterjesztése.

365. §. *Amennyiben ebből a fejezetből más nem következik, a tanukra vonatkozó szabályok a szakértőkre is megfelelően alkalmazandók.*

A szakértő tanuk.

366. §. *Amennyiben szakértő személyek olyan elmult ténykörülményről vagy állapotról tanuskodnak, amelynek észleléséhez szakértelem volt szükséges, tanuknak kell őket tekinteni és ilyenekül kihallgatni.*

Mi. Az elméletben vitás, hogy az olyan személyeket, akik elmult ténykörülményekről szakértői észlelés alapján tesznek tanuságot, tanuknak vagy szakértőknek kell-e tekinteni. A Pp. abból az álláspontjából kiindulva, hogy a szakértők a bíró segédei, akik csak szakértelmét kiegészítik, nem tekintheti ezeket

szakértőknek, hanem csak tanúknak. Hogy ezek a tanúk a bizonyítandó tényköriilményeket csak szakértelmüknél fogva észlelhették, az nem változtat a dolgon. Valamint az, aki az általa elolvasott irat tartalmáról tesz tanuságot, nem tekinthető szakértőnek csak azért, mert észleléséhez az írni-olvasni tudás szükséges, ép oly kevéssé tekinthető szakértőnek az az orvos, ki arról tesz tanúságot, hogy valakinek a mult időben betegsége minő tűnetekben nyilvánult.

A Pp. mindazonáltal tanúknak kifejezetten csak akkor tekinti a szakértő személyeket, ha azok elmult tényköriilményről vagy állapotról, illetőleg azokról szerzett észleletükről tanúskodnak, nem zárja tehát ki, hogy ha észleletük alapján véleményadásra is felhívatnak, e részben szakértőknek tekintessenek.

Szakértő hatóság vagy testület megkeresése.

367. §. *A bíróság szakértői vélemény adása vagy szakértői vélemény felülvizsgálata végett hivatalból is megkeresheti az erre hivatott hatóságot vagy testületet.*

Mi. A Pp. azon álláspontjának, hogy a bíróság hiányzó szakértelmének pótlása végett hivatalból intézkedhetik, következménye a 367. §. rendelkezése is, amely szerint a bíróság szakértői vélemény adása vagy felülvizsgálata végett nemcsak szakértői személyeket, hanem szakértő hatóságokat és testületeket is (aminők például az igazságügyi orvosi tanács, az állatorvosi akadémia, stb.) hivatalból megkereshet.

Jegyzet. Az igazságügyi orvosi tanács igénybevételére nézve l. az 1890. évi XI. t.-c. 1. és 2. §-át, a tanácshoz intézendő megkeresések címére, számára, alakjára és felszerelésére nézve az e t.-cikket életbeléptető 1890. júl. 22. 25.926. I. M. sz. r. 4—8., 10. pontjait, polgári ügyekben a tanács igénybevételére az 5200/918. I. M. sz. r., a tanács szervezetére és ügyrendjére nézve a 9000/1918. I. M. sz. r. (I. K. XXVII. 49., 51.), a tanács megkeresése mellett elintézett ügyekben kelt ítéleteknek az ig. min.-hez felterjesztésére nézve a 1891. dec. 7. 35.201. I. M. sz. rendeletet. (R. T. 1791.) Költségére nézve: 47325/1926. I. M. (I. K. 225.) A költség fedezését igazolni kell: anélkül a Tanács nem ad véleményt: 55415/1921. I. M. (I. K. XXX. 832.)

Az Igazságügyi Orvosi Tanács igénybevétele törvénykezési ügyekben és az ezzel járó költségek. Törvényhezési ügyekben az Igazságügyi Orvosi Tanács feladata és igénybevételének célja kétféle és ehhez képest eltérő az igénybevétel módja és az ezzel polgári ügyekben járó költségekre vonatkozó szabályozás is.

1. Az Igazságügyi Orvosi Tanács feladata ugyanis: felülvizsgálása azoknak az orvosi szakvéleményeknek, melyeket a bíróságok és más igazságügyi hatóságok a tanács elé terjesztenek, továbbá véleményadás orvosok által elkövetett és a bíróságok eljárását igénylő műhibák felett, valamint véleményadás az orvosi díjszámlák megállapítása iránt a bíróságok előtt folyamatban levő ügyekben (1890: XI. t.-c. 2. §. *a—c)* pontja). Mindezekben az esetekben a megkeresést közvetlenül az Igazságügyi Orvosi Tanácshoz kell intézni. (25.926/1890. I. M. sz. r. 4. p. R. T. 1020. lap), polgári ügyekben pedig ily megkeresés intézése előtt a bizonyító félnek a 11.030/1923. I. M. számú (I. K. XXXII. 68.) rendelet szerint átalányösszegű térítményt kell az illetékes m. kir. állampénztárba befizetnie és e befizetéseket nyutgával igazolnia. (Költségre nézve újabb rendelet: 47335/926. I. M. I. K. 235.)

2. Kiválóan fontos esetekben feladata az Igazságügyi Orvosi Tanácsnak az is, hogy orvos-törvényszéki vizsgálatot közvetlenül teljesítsen (1890: XI. t.-c. 2. §. *e)* pontja). Évégből a bíróságok nem fordulhatnak egyenesen az Igazságügyi Orvosi Tanácshoz, hanem a szükséges kiküldésnek elrendelése iránt a m. kir. igazságügyminiszterhez kell — az eset kiváló fontosságát megállapító körülmények kiemelésével — előterjesztést tenni (25.926/1890. I. M. sz. rend. 11. p.). Polgári ügyekben ily esetekben a kiküldött vagy kiküldöttek díjazására, a díjak előlegezésére, viselésére, behajtására és utalványozására azokat a szabályokat kell alkalmazni, amelyek orvosszakértők alkalmazásánál általában irányadók (5.200/1918. I. M. sz. r., I. K. XXVII. 49. l. 3. §.), miért is a kiküldetés megengedése iránti előterjesztésben jelenteni kell azt is, hogy a kért közvetlen vizsgálattal felmerülő orvosszakértői költségek és díjak fedezésére a bizonyító fél mily összeget helyezett elnöki letétbe.

Mind az 1., mind a 2. pont alatt említett esetekben a megkereséshez tényleírást kell mellékelni (25.926/1890. sz. r. 6. p.); az ügy befejezése után pedig a 35201/1891. I. M. sz. r. — R. T. 1791. l. — értelmében a bíróság érdemleges határozatát (ítéletét) az igazságügyminiszterhez kell felterjeszteni. (23.041/1923. I. M. sz.).

A felsőbíróság által felülvéleményezés végett akkor is felküldhető az ügy az ig. orv. tanácshoz, ha a tszéki orvos még meg nem hallgattatott, egyébként azonban előbb a tszéki orvost kell meghallgatni. (36.741/900. I. M. Ig. K. X. 20.)

Az igazs. orvosi tanácshoz intézett megkeresések száma korlátozandó: 6505/1909. IM. sz. rend. Ig. Közl. XVIII. 205.)

Nincs olyan rendelkezés, amely meghatározná, hogy a bíró a szakértői véleményeket szükség esetében ki vagy kik által vizsgáltassa felül: különösen, hogy orvosszakértők véleményé-

nek felülvizsgálata csakis az igazságügyi orvosi tanács által volna eszközlendő. (Gy. 99. dec. 7. G. II. 81. T. IV. 372.)

Az Igazságügyi Orvosi Tanács a megkeresések elintézését a 35.320/890. I. M. sz. rendeletben foglalt saját ügyrendje alapján teljesítvén, az általa megejtendő vizsgálatról — szemléről a feleket, illetőleg képviselőiket értesíteni nem tartozik. (K. III. 7482/1926. J. H. l. 7. sz.).

A bíróság nem tartozik a sérült félnek az igazságügyi orvosi tanács részéről való közvetlen és személyes megvizsgálását elrendelni; és különösen akkor nem, ha véleménye megalkotása végett ezt maga a felülvéleményezésre megkeresett igazságügyi orvosi tanács sem találja szükségesnek. (P. IV. 6246/917. Pdt. IV. 114.)

A gondnokság alá helyezési perben, amikor a különös szakértői ismereteket igénylő perdöntő kérdésben, hogy alperes elmebeteg, elmegyenge-e, avagy nem? az alperest megvizsgált orvosszakértők lelete és arra alapított véleménye között lényeges ellentét van, az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményének megszerzése nem mellőzhető. (VIII. 6893/1922. Pdt. VIII. 106.)

Nincs olyan jogszabály, amely az igazságügyi orvosi tanácsot arra kötelezné, hogy véleményét a tanács tagjainak személyes észleletére és vizsgálatára kell alapítania. (P. I. 1200/1925. Pdt. XI. 96.)

Az igazságügyi orvosi tanács szervezete, ügyrendje és eljárási szabályai tárgyában 1891. évi július hó 23-án kiadott 35,320/1891. I. M. sz. igazságügyminiszteri rendelet 10. §. *b)* pontja értelmében az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményezésének tanácsülésben kell történnie; ez a rendelkezés tehát kizárja, hogy annál a peres felek, illetve azok képviselői jelen lehessenek és ott a tanács tagjaihoz kérdéseket intézhessenek. (P. III. 7683/1926. Pdt. XIII. 44.)

Elmegyengeség alapján indított szerződésérvénytelenítési perben, ha az igazságügyi orvosi tanács, végleges és határozott véleményének a megadhatása végett, a felperes közvetlen megfigyelését látja szükségesnek, a bíróság eljárási szabály megsértése nélkül rendelkezhetik akként, hogy a felperes megfigyelés végett az elmegyógyintézetbe beutaltassék. (P. V. 3622/1927. Pdt. XIII. 45.)

Az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménye nem minden, hanem a fennálló rendeletek szerint csak azokban a szorosan meghatározott esetekben kérendő ki, ha a perben igénybe vett szakértők véleménye egymástól eltérő, vagy ha a beszerzett orvosi vélemények alaposságához konkrét alakban kifejezhető kétely fér, vagy végül, ha az ügynek kiváló fontossága a felülvéleményezést szükségessé teszi. (P. V. 150/1927. Pdt. XIII. 110.)

Az, hogy a szakvélemény felülvizsgálása végett megkeresett

testület a felülvizsgálattal egy szakértő tagját bízta meg, aki a véleménye megalkotásához szükséges helyszíni tájékozódása idejéről a feleket nem értesítette, a Pp.-ba nem ütközik, mert a törvény a szakértők kinevezésére (Pp. 350. §.) és a szakértői szemle teljesítésére (Pp. 360. §.) vonatkozó eljárási szabályokat a szakértői vélemény felülvizsgálatára vonatkozó eljárásra ki nem terjeszti, ennélfogva a vélemény adására megkeresett hatóság, illetve testület hatáskörébe van utalva az a kérdés, hogy a felülvizsgálatot hogyan, melyik és hány tagja, mily adatok alapján, a peres felek részvétele s meghallgatása mellett, vagy anélkül foganatosítja-e. A szakvélemények ismételt felülvizsgálatának helye rendszerint nincs, s erről csakis a felülvizsgálatot már teljesítő hatóság vagy testület újabb megkeresése útján s csak akkor lehet szó, ha az adott felülvizsgálati vélemény helyességéhez nyomatékos kétség fér. (P. V. 3223/1929. Pdt. XV. 80. sub. I—II.)

Ítéletek közlése az Állatorvosi Főiskola Felülvéleményező Tanácsával. Abból a célból, hogy az Állatorvosi Főiskola Felülvéleményező Tanácsa a kir. bíróságoknak az állat hibájából eredő szavatosságon alapuló perekben követett gyakorlatát megismerhesse, véleményeit e gyakorlat ismeretében szerkeszthesse meg és tájékozódhassék arról, mikép válnak be a gyakorlatban az állatforgalmi szavatosságról szóló 1923: X. törvénycikknek az állatorvosi tudományt érintő intézkedései, az igazságügyminiszter intézkedett, hogy ha a Felülvéleményező Tanács ez irányú kívánságát véleményének illetve felülvéleményének adásakor kifejezi, az elsőfokon eljárt bíróságok az illető perekben hozott érdemleges ítéletek egy-egy kiadmányát a per jogerős befejezése után a Tanácsnak küldjék meg. (21.752—1924. I. M. sz.)

Az állatorvosok műhibái és díjszabásai felett a bíróság megkeresésére az 1900: XVII. t.-c. 28. §-a alapján szervezett országos állategészségügyi tanács van hivatva véleményt mondani (1907. május 17. 21.065. I. M. rend. Ig. Közl. XVI. 177. l.)

Az állatorvosi főiskola szakvéleményére nézve l. az 5900/1918. I. M. 4735/1926. és 35862/1926. sz. r. (I. K. XXVII. 62., XXXV. 7., 155.)

Szakértői testületek: kereskedelmi és iparkamarák: 1868. VI. t.-c. 3. §. *b), f) p.;* szerzői jogi állandó szakértő bizottság: 1921: LIV. t.-c. 31—35. §., e bizottság ügyrendje: 52800/1922. I. K. XXXI., 507., borvizsgáló szakértő bizottság: 1924: IX. t.-c. 53. §.; állatorvosok munkabér és díjszámlái tekintetében orsz. állategészségügyi tanács: 1900: XVII. t.-c. 28. §.; 21065/1907. I. M. sz. r.; állatszavatossági perekben az állatorvosi főiskola: (5900/1918., 4735/1926. sz. r. I. K. XXVII. 62. 1926. évi 7.).

Tizenharmadik fejezet.

A félnek eskü alatti kihallgatása és a fél esküje.

Mi. Az 1893: XVIII. törvénycikknek egyik legfontosabb újítása az volt, hogy a sommás eljárásban a fél esküjét, mint bizonyító eszközt, mellőzte és helyébe a félnek eskü alatti kihallgatását tette. Ez az újítás a gyakorlatban teljesen bevált. Ennélfogva azt a Pp. a törvényszéki eljárásra is kiterjeszti és a fél esküjét csak mint egyezségi esküt tartja fenn.

A felek formulázott esküje ugyanis — miként az 1893: XVIII. t.-c. miniszteri indokolása kifejti — *bizonyos „visszásságokkal" járnak*, amelyek röviden abban foglalhatók össze, hogy az eskü egy formális bizonyítási eszköz, sőt még az sem, hanem egy eldöntési eszköz. Ha a bíróság egyszer az esküt megítélte, akkor nem törődik többé az igazság kiderítésével, nem igyekszik magának a ténykörülmény valóságáról meggyőződést alkotni, hanem tisztán csak arra szorítkozik, hogy az ítélet formális feltételének teljesítését vagy nem teljesítését konstatálja. Az ügy eldöntése az eskü megítélésével a félre van bízva. A nagy kísértés, mely ebből a félre nézve származik, hogy legalább kétség esetében maga mellett döntsön, kézzel fogható és a gyakorlat által bőven igazoltatik. Míg a lelkiismeretes féllel szemben az eskü a jognak vetett tőr lehet, addig a lelkiismeretlen fél kezében egy eszköz a jog kijátszására. Mindenesetre áll az, hogy az eskü mai szervezetében sehogy sem illik a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvére alapított és a materiális igazság lehető kiderítését célzó perrendbe. Nem utolsó hiánya továbbá a felek esküjének az sem, hogy feltételes ítéletekre vezet, amely körülmény a bíróságot arra kényszeríti, hogy az ügynek megítélésére csupán esetleg, t. i. ez eskü levagy le nem tétele esetében jelentőséggel biró kérdéseket is tárgyalja és eldöntse. E feltételes ítéletek továbbá, minthogy az eskü csak az ítélet jogerőre emelkedése után tehető le, előlegesen nem végrehajthatók. Az esküs ítéletek ez okból nem csekély mértékben szaporítják az alaptalan, csupán a végrehajtás késleltetését célzó fellebbezések számát is.

Viszont a felek tanúkénti kihallgatásának az esküvel szemben „előnyei" vannak, amennyiben: 1. az eskü megítélésének feltételei formalistikusan meg vannak állapítva, míg a tanukénti kihallgatásnál a bíró az eset körülményei szerint ítéli meg, hogy melyik felet hallgassa ki és bocsássa esküre; 2. az eskü előre formulázott tételre tétetik le, míg a tanúkénti kihallgatásnál a fél tudomása szabad kérdezés útján deríttetik ki; 3. az eskü le- vagy le nem tétele nem képezi a bírói mérlegelés tárgyát, hanem csak feltétel-teljesítés számba megy, míg a tanúkénti kihallgatás eredményét a bíró úgy, mint más bizonyí-

tékot, szabadon mérlegeli. Ezekhez járul azután még az az eltérés, hogy az eskü csak az ítélet után tétetik le, míg a tanúkihallgatás, úgy, mint bármely más bizonyíték, a per folyamában vétetik fel. Emellett a felek eskü alatti kihallgatása körül Ausztriában, Angliában és a sommás eljárásról szóló törvény kapcsán hazánkban is szerzett tapasztalatok szerint attól sem kell tartani, hogy ez az intézmény gyengíthetné az esküben rejlő valláserkölcsi elemet és növelné a hamis eskük számát.

A fél eskü alatti kihallgatásának elrendelése.

368. §. *A bíróság kérelemre vagy hivatalból is elrendelheti a félnek eskü alatti kihallgatását, ha döntő ténykörülményekre nézve a bizonyíték kiegészítése szükséges, vagy ha más bizonyíték egyáltalában nem áll rendelkezésre.*

Valamely állítás valószínűvé tétele végett a fél eskü alatt ki nem hallgatható.

E §. első bekezdése szerint a fél eskü alatti kihallgatása vagy a korábbi eljárásban ismert *póteskünek* felel meg, amidőn ugyanis a döntő ténykörülményekre nézve van ugyan bizonyíték, de ezt még pótolni, kiegészíteni kell a fél eskü alatti kihallgatásával — vagy pedig a *főeskü* helyébe lép akkor, ha a döntő ténykörülmények tekintetében más bizonyíték egyáltalában nem áll rendelkezésre. Ennek a megkülönböztetésnek nagy jelentősége van, mert a félnek *a póteskü* helyébe lépő meghallgatásánál a bíróság belátására van bízva, hogy melyik felet hallgassa ki (369. §. 1. bek.), illetve bocsássa esküre (371. §. 1. mondata), míg ellenben a *főesküt* helyettesítő kihallgatásnál elsősorban bizonyító fél *ellenfele lesz* meghallgatandó. (369. §. 2. bek.) és esküre bocsátandó (371. §. 2. mondata).

A §. második bekezdése szerint a félnek eskü alatt kihallgatása nem alkalmazható valamely állítás valószínűsítésére. Az eskü végső bizonyítási eszközül kell, hogy fenmaradjon és sokkal fontosabb, hogysem alárendeltebb és rendszerint ideiglenes jellegü kérdésekre legyen felhasználható. Az eskük szaporítását kerülni kell.

Valószínűsítés: 63., 87., 174., 180., 261., 280., 301., 344., 353., 383., 450., 456., 459., 465., 531., 535., 571., 572., 648., 649., 674., 675., 736., 749., 786. §§.

Az eskü alatti kihallgatás a házassági eljárásban: 669., a többi statusperben: 696., 717., 720., 723., 729., 731. §§., a holtnaknyilvánítási eljárásban: 740. §. csak „más bizonyíték kiegészítéséül" rendelhető el.

Eskü alatti kihallgatás az öröklési illeték szempontjából jelentős tények tekintetében: 1920: XXXIV. t.-c. 64. §.

Tanúkihallgatás és a fé leskü alatti kihallgatása együttesen el nem rendelhető. (K. 1896. jan. 21. I. G. 119. febr. 28. G. II. 4. T. V. 334.)

A bíróság nem köteles a feleket előzetesen meghallgatni, hanem elrendelheti egyenesen azoknak eskü alatti kihallgattatását. (K. 1897. dec. 31. I. G. 401. F. III. 235.)

A félnek eskü alatti kihallgatására nézve a tanukra nézve felállított szabályok alkalmazandók és csak a vallomástétel és eskütétel kötelességére nézve forog fenn a félre és a tanukra nézve lényeges különbség annyiban, hogy a tanuval szemben vallomás, illetve eskütétel megtagadása esetében kényszereszközök alkalmazhatók, míg az ügyféllel szemben kényszereszközök alkalmazásának helye nincs. (K. 1896. márc. 31. I. G. 207/1895. F. I. 175.)

A bíróság a bizonyító fél ellenfelét csupán más bizonyíték hiányában bocsájthatja eskü alatti kihallgatásra, ennek tehát helye nincs, ha a bíróság a bizonyítandó ténykörülményt egyéb bizonyítékok alapján már valónak elfogadta. (K. 1896. ápr. 16. I. G. 234/1895. F. I. 195.)

Az eskü alatti kihallgatás más bizonyíték fenforgásának okából csak akkor mellőzhető, ha a perben már van más bizonyíték, vagy a perbeli adatokból, világos, hogy a bizonyító fél valamely kétségtelenül rendelkezésre álló bizonyítékot használni elegendő ok nélkül nem akar. (Gy. 1898. jún. G. II. 26. T. II. 981.)

A bizonyító fél saját eskü alatti kihallgatását felajánhatja anélkül, hogy ezt megelőzően az ellenfélnek eskü alatti kihallgatását kérni tartoznék. (K. 1899. okt. 4. I. G. 320. F. V. 67.)

Eskü alatt félként nem hallgatható ki az, aki perben nem áll. (B. 1902. dec. 23. I. G. 271. T. VII. 28.)

Az a pertárs, aki irányában az elsőbírósági ítélet jogerőre emelkedett, az eljárás további folyamában peres félnek nem tekinthető s félként eskü alatt ki nem hallgatható. (B. 1902. nov. 20. I. G. 235. T. VII. 19.)

Aki a per folyamán mint örökös, a peres fél helyébe lépett, nem mint tanu, hanem mint ügyfél hallgatandó ki eskü alatt. (K. 1902. márc. 19. I. G. 614/1901. F. VII. 381.)

Az a szabálytalanság, hogy az elsőbíróság előtt peres félként hallgattatott ki és eskü alatti kihallgatásnak minősített annak vallomása, aki ügyfélként nem, hanem tanuként lett volna kihallgatandó, nem lehet lényeges akkor, ha a fellebbezési bíróság ennek vallomását ítéletének tényállásában nem mint ügyfélnek, hanem mint tanunak vallomását vette ítéletének alapjául. (K. 1898. febr. 4. I. G. 445/1897. F. III. 257.)

Eskü alatt kihallgatása az ellenfélnek más bizonyíték hiá-

nyában törvényesen azt indokoló különös körülmények fennforgása nélkül sem mellőzhető. (K. 1905. febr. 11. I. G. 531. Ü. L. 1905. 11. sz. 7. l.)

Szabálytalan, ha az eskü alatti kihallgatás végett megkeresett bíróság az iránti külön megkeresés nélkül az esküt is kiveszi, de a szabálytalanságot pótolja az, ha a perbíróság ezt a felet tartván esküre bocsájtandónak, az eskü újabbi kivételét mellőzi. (B. 1901. jan. 22. 903. I. G. 247. T. VIII. 146.)

A fél eskü alatti kihallgatásra a perbeli képviselő előtt kihirdetett végzéssel idézhető. (Pdt. I. 218.)

A felek esküre bocsátása kérdésében a bíróság nem köteles a feleket indítványtételre felhivni. (Pdt. II. 87.)

A felek eskü alatti kihallgatása iránti kérelem teljesítése nem tagadható meg abból az okból, hogy a bizonyítandó tényre nézve a per adatai bizonyítékot nem tartalmaznak. (Bpesti tábla 1914. G. 1509. Pdt. II. 100.)

A végr. törvény 96. §. 3. bekezdése szerint az igényperekben hozott ítélet az igénylő és a végrehajtást szenvedő közötti jogviszonyra hatállyal nem bir, ennélfogva és a Pp. 88. §-ában foglaltakra figyelemmel a végrehajtató érdekében a végr. törvény 92. §-a alapján az igényperben beavatkozott végrehajtást szenvedett, perjogi állását illetőleg a Pp. 80. §-ában szabályozott jogkörrel biró pertársnak nem tekinthető, hanem csak oly mellékbeavatkozónak, aki a fél érdekében a pernyertesség elősegítése céljából a per állása szerint megtehető, de a fél perbeli cselekményeivel ellentétben nem álló cselekményeket végbez vinni jogosítva van (Pp. 84., illetve 88. §. első bek.). Ily beavatkozó ügyfélként ki nem hallgatható és a perköltségben a pernyertes ellenfél javára a Pp. 433. §-a értelmében nem marasztalandó. (Bpesti tábla P. IV. 978/1916. Pdt. II. 524.)

A fél nem kérheti saját pertársának eskü alatti kihallgatását. (P. IV. 3470/1918. Pdt. V. 30.)

Az, hogy az állandóan külföldön lakó félnek a perbíróság elé idézése nagy költséggel és időveszteséggel járna, nem törvényes ok az eskü alatti kihallgatás mellőzésére. De e mellőzést a bíróságnak az a meggyőződése sem indokolhatja, amely szerint a fél az általa kiállított nyilatkozatban foglalt tagadásra úgyis letenné az esküt. (P. V. 4464/1923. Pdt. IX. 173.)

Abban az esetben, ha döntő körülmény megállapítása forog szóban és bizonyíték egyáltalában hiányzik, vagy a szolgáltatott bizonyíték kiegészítése válik szükségessé, az eskü alatti kihallgatás csak a törvénynek megfelelő indokolással mellőzhető. (P. II. 6474/1923. Pdt. X. 84.)

A fél eskü alatti kihallgatására vonatkozó indítvány azon az alapon, hogy a fél személyesen már meghallgattatott, nem mellőzhető. (P. VI. 6937/1925. Pdt. XI. 113.)

Az eskü alatti kihallgatás sorrendje.

369. §. *Ha a döntő ténykörülményre nézve a bizonyíték kiegészítése szükséges, a bíróság a per körülményeihez képest belátása szerint ítéli meg, hogy a bizonyító felet vagy ellenfelét hallgassa-e ki.*

Ha ellenben a döntő ténykörülményre nézve más bizonyíték nem áll rendelkezésre, a bíróság a bizonyító fél ellenfelét hallgassa ki, kivéve, ha ez maga kéri a bizonyító félnek eskü alatti kihallgatását, vagy pedig ha a vallomástételt megtagadja.

Mi. A Pp. 369. §-a a kihallgatás sorrendjének megállapításában különböztet a között a két eset között, amidőn a félnek eskü alatti kihallgatását más bizonyíték hiánya miatt, vagy más bizonyíték kiegészítése végett kell elrendelni.

A különbség az, hogy míg a bizonyíték kiegészítése esetében a bíró belátása szerint ítéli meg, hogy a bizonyító felet vagy ellenfelét hallgassa-e ki első sorban, addig más bizonyíték hiányában a bizonyító fél rendszerint nem hallgatható ki először, hanem a bíró első sorban a bizonyító fél ellenfelét fogja kihallgatni, kivéve, ha az ellenfél maga kéri a bizonyító fél kihallgatását vagy pedig ha megtagadja a vallomástételt. A bizonyító fél ellenfelétől függ tehát ilyenkor, hogy a bíróság őt vagy a bizonyító felet hallgassa-e ki elsősorban. (V. ö. a 36. §-hoz és a 37. §-hoz fűzött megjegyzésekkel.)

Az ellenfél eskü alatti kihallgatása.

370. §. *Ha a bíróság valamelyik félnek kihallgatását elrendelte, ennek a megesketése előtt hivatalból is elrendelheti a másik fél kihallgatását is.*

Ha a másik fél ez iránti kérelmét az eskü letétele előtt előterjeszti, kihallgatását csak akkor lehet mellőzni, ha e miatt a tárgyalást el kellene halasztani.

Mi. A bíróság az egyik fél megesketése előtt a másik fél kihallgatását hivatalból is elrendelheti. A kérelemnek, illetőleg határozatnak azért kell a megesketést megelőznie, mert az első bíróság csak az egyik felet bocsáthatja esküre, az eskütétel után tehát a másik felet többé nem hallgathatja ki eskü alatt. Abból indul ki a Pp., hogy a bíróság rendszerint mind a két felet ki fogja hallgatni, ha az semmi nehézséggel sem jár, mert ezzel az eldöntés alapossága csak nyerhet. Ellenben nem köteles a bíró a másik felet kérelmére minden esetben kihall-

gatni, hanem a 370. §. szerint csak akkor, ha emiatt a tárgyalást elhalasztani nem kell. Ezt természetesen nem zárja ki, hogy ha a bíró célszerűnek találja, a másik felet bármikor kihallgathassa, ha nincs is jelen. De annyit mindenesetre meg lehet kívánni a féltől, hogy ha eskü alatti kihallgatásra súlyt helyez, a tárgyaláson megjelenjen.

Az osztrák perrendtartás 376. §-ának azt a szabályát, mely szerint a bíróság előbb mindakét felet informative hallgassa ki s csak ezután rendelje el az eskü alatti kihallgatást, nem követi a Pp. Ezt az eljárást, ha célszerűnek látszik, a 226. §. alapján is gyakorolhatja a bíró, de kötelezővé tenni nem célszerű, mert a kétszeri kihallgatás nagyon hosszadalmassá teszi a tárgyalást és úgyis csak az eskü alatt tett vallomás lesz a döntő.

Az, hogy a bizonyító fél állításait nem valószínűsítette, az ellenfél eskü alatti kihallgatása iránti kérelem nem teljesítésének alapjául nem szolgálhat. (1914. G. 339. Pdt. II. 140.)

Abban az esetben, ha a házassági bontókeresetet megdöntő ténykörülményre nézve válik szükségessé a bizonyíték kiegészítése, a Pp. 369. és 371. §-ai szerint a bíróság a bizonyító felet is esküre bocsáthatja, ha a körülményeknek a Pp. 270. §-a értelmében való mérlegelésével úgy találja, hogy az ellentétes vallomások körül a bizonyító fél vallomása mutatkozik valószínűnek. (P. III. 1656/1917. Pdt. III. 227.)

Az egyik fél eskü alatti kihallgatása esetén a másik félnek — saját kihallgatása iránt — kellő időben előterjesztett kérelmét csak abban az esetben lehet a tárgyalás elhalasztása szükségességének indokából megtagadni, ha ez a fél tudta, hogy a bíróság az ő ellenfelét eskü alatt ki fogja hallgatni és még sem jelent meg a tárgyaláson, ellenben abban az esetben, ha a fél kihallgatására nem volt külön határnap kitűzve, hanem a kihallgatás elrendelése után nyomban foganatosíttatott, a bíróság a másik fél kihallgatása végett a tárgyalást csak abban az esetben nem köteles elhalasztani, ha a perbeli adatok szerint a jelen nem levő felet úgysem lehetne esküre bocsátani. (K. 1924. máj. 13. P. II. 6449/1923. Pdt. IX. 106.)

Az eskü alatti vallomásában új tényt felhozó peresfél megesketése előtt, a jelen nem lévő másik fél kihallgatását is kérelemre el kell rendelni. (K. 4076/1924. Grill Dt. 1926. és Pdt. X. 78.)

A bíróság az egyik fél esküre bocsátása előtt az ellenfelet kihallgatni (Pp. 370. §. 2. bek.) nem köteles, ha az utóbbit a bizonyítandó tényre nézve már személyesen (Pp. 226. §.) meghallgatta s vallomását jegyzőkönyvbe vette, azt tehát mérlegelheti. (P. IV. 5587/1921. Pdt. VIII. 1.)

A Pp. 370. §-ának az a szabálya, hogy az egyik fél megesketése előtt a jelenlévő ellenfelet is kérelemre ki kell hallgatni, a fellebbezési eljárásban is és akkor is alkalmazandó, ha

a kihallgatás a bizonyíték kiegészítése végett történik. (P. VII. 6409/1922. Pdt. VIII. 152.)

Az esküre bocsátás.

371. §. *Ha a bíróság mind a két felet kihallgatja, a kihallgatás után dönti el, hogy melyik felet bocsátja vallomásának esküvel való megerősítésére. Ha azonban a döntő ténykörülményre nézve más bizonyíték nem áll rendelkezésre, a bíróság mind a két fél kihallgatása esetében is, a bizonyító felet csak akkor bocsássa esküre, ha a körülményeknek a 270. §. szerinti mérlegelése után úgy találja, hogy az ellentétes vallomások közül a bizonyító fél vallomása mutatkozik valószínűnek, vagy ha az ellenfél az eskü letételét megtagadja.*

Ha a döntő ténykörülményről csak a bizonyító félnek van közvetlen tudomása, vagy esküre csak a bizonyító fél bocsátható (375. §.), ezt a bíróság az ellenfél beleegyezésének esetén kívül csak akkor bocsáthatja esküre, ha a 270. §. szerint mérlegelendő oly ténykörülmények forognak fenn, amelyek a bizonyító fél vallomásának valóságát támogatják.

1. A póteskü helyettesítő kihallgatásnál — ha tehát van már más bizonyíték, de ez még kiegészítendőnek mutatkozik — a bíróság nemcsak azt mérlegeli szabadon, hogy melyik felet hallgassa meg (előbb), hanem azt is, hogy a kihallgatott felek melyikét bocsássa esküre, (371. §. 1. mondata). 2. Ha azonban a főeskü helyébe lépő meghallgatásról van szó, vagyis olyan esetről, amidőn a döntő ténykörülményre nézve semmi más bizonyíték nem áll rendelkezésre, akkor a kihallgatott felek közül elsősorban a *bizonyító fél ellenfele* bocsátandó esküre (371. §. 2. mondata). Ezen utóbbi szabály alól csak akkor van kivétel vagyis a bizonyító fél csak akkor bocsátandó esküre *a)* ha az ellentétes vallomások közül a bizonyító fél vallomása mutatkozik valószínűnek (itt elég a valószínűség!) vagy *b)* ha az ellenfél az eskű letételét megtagadja vagy *c)* ha a döntő ténykörülményről csak a bizonyító félnek van közvetlen tudomása vagy végül *d)* ha csak bizonyító fél eskűképes, de a *c)* és *d)* alesetekben a bizonyító fél esküre bocsátásához még vagy α) az ellenfél beleegyezése vagy β) az is szükséges, hogy a bizonyító fél vallomásának (nem csupán valószínűségét), hanem valóságát támogató ténykörülmények forogjanak fenn. —

A fél hamis vallomására a hamis tanúzásra megállapított szabályok alkalmazandók. (Ppé. 95. §.)

Szabálytalanság ugyan, hogy elsősorban nem a bizonyító félnek ellenfele hallgattatott ki, de miután az eskürebocsátás iránt a bíróság a tanúk és mindkét félnek meghallgatása után határozott, az a szabálytalanság az ügy eldöntésére befolyással nincs. (K. 1897. dec. 31. I. G. 401. F. III. 235.; 1904. I. G. 157. F. X. 27.)

A bíróság jogosítva van a bizonyító fél ellenfelétől az esküt vallomására azt támogató adat hiányában is kivenni. (K. 1896. dec. 22. I. G. 331. F. II. 136.)

Ha a bizonyító fél ellenfele az eskű letételét megtagadja, a bizonyító fél bocsátandó esküre és pedig nemcsak akkor, ha vallomása valószínűnek mutatkozik. (B. 1902. jún. 23. I. G. 48. T. 219.)

Eljárási szabályt sért meg a bíróság, ha a bizonyító felet hallgatja ki eskü alatt anélkül, hogy az ő vallomását valószínűsítő okokat felsorolta volna. (B. 1895. május 7. I. G. 176. polg. hat. T. I. 24.)

A valószínűsítő tények megállapításában nincs a bíró ahhoz kötve, hogy e tények tényállásként való megállapítását a felek valamelyike kérte-e vagy nem. (Gy. 1898. dec. 22. G. II. 78. T. III. 296.)

Amikor a bizonyításra kötelezett fél ellenfele az eskű alatt kihallgatásra megidéztetvén, a kihallgatásra kitűzött határnapon elegendő indok nélkül személyesen meg nem jelent s képviselője kijelentette, hogy megjelenni nem is fog, a bíróság magát a bizonyító felet jogszabály sértése nélkül hallgathatta ki eskü alatt és bocsáthatta esküre. (K. 1904. nov. 9. I. G. 295. F. 109.)

A valószínűsítő adatokat a bíró szabadon mérlegeli. (B. 1895. jún. 5. I. G. 28. T. I. 41. Gy. 97. ápr. 1. G. II. 18. T. II. 502.) *Ellenkező:* A felülvizsgáló bíróság mérlegeli azt, hogy a per adatai a bizonyító fél előadását valószínűsítik-e vagy nem. (D. 97. jún. 30. G. 70. T. II. 376.)

Lényeges eljárási szabályt sért meg a bíróság akkor, ha az ellentétes vallomást tevő felek közül a bizonyító felet olyan valószínűsítő okok felsorolásával bocsátja esküre, amelyek merőben tévesek és a tárgyalási jegyzőkönyv mellékleteiből merített adatokban semmi támpontot sem találnak. (B. 1898. jan. 21. I. G. 271/87. T. II. 108.)

A fellebbezési bíróságot abban, hogy a bizonyításra kötelezett felperesnek előadását a per adatai által nem találván valószínűnek, ennek ellenfelét, az alperest hallgatta ki eskü alatt, nem gátolhatja az a körülmény, hogy az elsőbíróság előtti eljárásban az alperes maga kérte a felperesnek eskü alatti kihallgattatását. (K. 1899. febr. 25. I. G. 582/98. F. IV. 342.)

A bizonyítékok kiegészítésénél a bíróság hivatalból is elrendelheti a félnek kihalgatását és a felet esküre bocsáthatja. (K. 1896. nov. 3. I. G. 247. F. II. 76.)

Ha a bíróság a bizonyító félnek eskü alatt kivett vallomását a döntő ténykörülményre nézve a részbizonyíték kiegészítéséül fogadta el, felemlíteni tartozik azokat az adatokat, amelyek kiegészíthető részbizonyítékul felismerhetők. (K. 1897. dec. 17. I. G. 397. F. III. 210.)

A következtetés arra, hogy valamely tény más bizonyított tény alapján valószíniű-e, a Pp. 534. §-ának 3. bekezdése értelmében a felülvizsgálat körébe tartozik; de az, hogy az ily valószínűsítő adat alapján a Pp. 371. §-ának megfelelően esküre bocsátott perfél vallomásával mi veendő bizonyítottnak, a mérlegelés köréhez tartozik és felül nem vizsgálható. (P. VII. 935/1911. Pdt. II. 339.)

Abban az esetben, ha a házassági bontókeresetet megdöntő ténykörülményre nézve válik szükségessé a bizonyíték kiegészítése, a Pp. 369. és 371. §-ai szerint a bíróság a bizonyító felet is esküre bocsáthatja, ha a körülményeknek a Pp. 270. §-a értelmében való mérlegelésével úgy találja, hogy az ellentétes vallomások közül a bizonyító fél vallomása mutatkozik valószínűnek. (P. III. 1656/1917. Pdt. III. 227.)

Bár a fellebbezési bíróság az egyik felet esküre bocsátotta, mégis kellő megokolással, valónak elfogadhatja az elsőbíróság által megesketett másik fél vallomását. (P. II. 6882/1923. Pdt. X. 28. sub I.)

Az a körülmény, hogy felperes eskü alatt kihallgattatott és esküre bocsáttatott, nem változtat a fellebbezési bíróságnak azon a jogán, hogy a tanúvallomások és felperes eskü alatti vallomásának belső tartalmát mérlegelve, azokat a vitatott tényállás bizonyítására elégteleneknek találja. (P. II. 6333/1923. Pdt. X. 30.)

A Pp. 371. §-a nem zárja ki azt, hogy az eskü alatt kihallgatott és egymással szemben álló peres felek mindegyike — különálló más-más ténycsoportra nézve — egyéb valószínűsítő adatok mellett egyaránt esküre bocsáttassék. (P. II. 9451/1926. Pdt. XIV. 52.)

Eskü alatti kihallgatás kár vagy elmaradt haszon nagyságának megállapítására.

372. §. *Kár vagy elmaradt haszon mennyiségének megállapíthatása végett (271. §.) a bizonyító fél — még pedig a 369—371. §-okban foglalt korlátozásokra való tekintet nélkül — eskü alatt arra is kihallgatható, hogy kárát vagy elmaradt hasznát mennyire becsüli.*

Az e §-ban szabályozott eskű alatti kihallgatás a *becslő-eskü* helyébe lépett.

Eskü alatt kihallgatás felfedezés végett.

373. §. *Az a fél, aki vagyont, ennek egyes alkotó részeit, adósságot vagy bizonyító eszközt köteles felfedezni, erre az ellenfél kérelmére a szóbeli tárgyalás folyamán eskü alatt kihallgatható.*

Az e §-ban szabályozott eskű alatti kihallgatás az ú. n. felfedező eskü helyébe lépett. V. ö. 327., 342. §§. okirat, szemletárgy felmutatására nézve. Perenkívüli eskű: Ppn. 47. §. Felfedező eskű a vagyonátruházási illeték kiszabási alapja tekintetében: 1920: XXXIX. t.-c. 63. §.; eljárás: 31301/1921. I. M. sz. r. (I. K. XXX. 429.)

A bizonyító fél csakis a kár és elmaradt haszon mennyiségének a megállapítása végett hallgatható ki eskű alatt s így ennek a szakasznak a rendelkezése az építési többletmunka értékének a meghatározására ki nem terjed. (Gy. 1902. ápr. 17. G. II. 4. T. VI. 355.)

A csődbe jutott adósnak házastársa nincs kötelezve általában a közadós vagyonát felfedezni és ezért az általa követelésének valódisága és osztályozása iránt a csődtömeggondnok ellen indított külön perben sem követelhető, hogy ez a házastárs a közadós vagyonának felfedezése végett eskű alatt kihallgattassék. (P. IV. 4932/1916. Pdt. IV. 47.)

Az eskü alatt kihallgatandó személy meghatározása.

374. §. *A bíróság a per körülményeihez képest belátása szerint itéli meg, hogy több pertárs közül, a közkereseti vagy betéti társaság több tagja közül vagy jogi személy több képviselője közül egyet vagy többet, vagy pedig valamennyit, továbbá hogy kiskorú vagy gondnokolt perében a felet vagy törvényes képviselőjét, vagy mind a kettőt, a csődtömeg perében pedig a közadóst vagy a tömeggondnokot, vagy mind a kettőt hallgassa-e ki eskü alatt.*

A §. csak akkor alkalmazható, ha a pertársak egy és ugyanazon jogalapon védekeznek. (B. 1902. nov. 20. I. G. 235. T. VII. 19.)

A Pp. 374. §.-ának világos rendelkezéséhez képest a kiskorú félnek perében annak törvényes képviselője félként eskű

alatt, nem pedig tanúként, hallgatandó ki. (P. V. 5045/1921. Pdt. VII. 88.)

Kikérdezés; figyelmeztetés; megesketés; jegyzőkönyv.

375. §. *A fél kikérdezésére nézve a 306. és a 307. §-ban, előzetes figyelmeztetésére és megesketésére nézve a 305., a 310. és a 311. §-ban, a jegyzőkönyvre nézve pedig a 309. §-ban foglalt szabályok megfelelően alkalmazandók.*

A 312. §. 1., 2. és 4. pontjai esetében a fél megesketését is mellőzni kell; a 3. pont esetében a fél csak akkor eskethető meg, ha az ellenfél beleegyezik.

Mellőzni kell a megesketést akkor is, ha a fél vallomása az esküvel való megerősítés esetében sem érdemelne hitelt vagy ha a bíróság a megesketést más okból fölöslegesnek ítéli.

A felet megkeresés útján vagy kiküldött bíró által is ki lehet hallgatni, ha a félnek a perbíróság előtt megjelenése elháríthatatlan akadályba ütközik vagy a per tárgyával arányban nem álló költséget okozna. Ilyen esetben a vallomás beérkezése után a perbíróság dönti el, hogy a kihallgatott fél esküre bocsátandó-e. A perbíróság azonban a megbízásban a kiküldött vagy a megkeresett bírónak utasítást adhat a fél megesketésére nézve is, ha az ellenfél előreláthatólag nem lesz kihallgatandó.

A 290. és a 294. §. a fél eskü alatti kihallgatásának esetében is alkalmazandó.

Ib. A második bekezdésnek azt a rendelkezését, amely szerint a fél megesketését feltétlenül mellőzni kell akkor, ha ő hamis tanúzásért vagy hamis esküért el volt ítélve, a bizottság nem tartja indokoltnak. Megtörténhetik, hogy a bizonyító félnek nincs semmi más bizonyítéka, mint ellenfelének eskü alatti kihallgatása. Nem volna méltányos őt ettől a végső bizonyítékától is megfosztani, ha az ellenfél hamis esküért vagy hamis tanúzásért el volt ítélve. Az eskűképtelenségnek ezt az esetét a mai jog sem veszi figyelembe a kínált és visszakínált főeskűnél, valamint a megegyezésen vagy egyezségen alapuló eskünél, amely utóbbiaknál a Pp. 377. §-a is mellőzi azt. Ezért

a bizottság a második bekezdést következőkép szövegezte: (l. a tv. szövegét).

Jegyzet. V. ö. a 322. §-t a kereskedelmi könyv bizonyító erejére nézve. A hamis vallomás következményeire nézve l. a Ppé. 95. és az 1878: V. t.-c. 215., 216., 218., 221—223., 226., 419., 477. §-ait.

Nem lényeges szabálytalanság az, hogy a fél eskű alatti kihallgatásakor nem lett az általános kérdésekre is kihallgatva. (K. 1896. 9. I. G. 109. F. I. 277.)

Arra nézve, hogy a fél eskű alatt olyan ténykörülményre hallgattattatott-e ki, melyről közvetlenül tapasztalaton alapuló tudomással bírt, a tárgyalási jegyzőkönyv szolgál bizonyítékul. (K. 1895. okt. 2. II. §. 39. F. I. 31.)

Csak törvényesen elismert vallásfelekezethez tartozók tehetnek eskű helyett ünnepélyes fogadalmat. (Sz. 1899. okt. 18. G. 114. T. IV. 628.)

A nazarénus felekezet nem tartozik a törvényesen elismert vallásfelekezetek közé. (Sz. u. o.)

A fellebbezési bíróság által eskű alatt kihallgatott ügyfél a jegyzőkönyvet nem írja alá. (K. 1899. szept. 15., okt. 20. 66. sz. p. dtv. Igazs. K. VIII. 337.; 1899. jún. 5. I. G. 144. F. IV. 511.)

A bíróság a felet eskű alatt kivett vallomásának teljes tartalmára köteles eskűre bocsátani, és nem tagolhatja szét a félnek a maga teljességében mérlegelendő vallomását az egyes ténybeli állítások hitelt érdemlősége szempontjából olyképpen, hogy az eskűre bocsátást csak egyes ténybeli állításra rendeli el, míg más irányban azt mellőzi. (K. 1896. ápr. 8. I. G. 212/1895. F. I. 176.)

A felek ellentétes vallomása esetében helye lehet annak, hogy a több tényt tartalmazó vallomások egyes részeire az egyik, másik részeire pedig a másik fél bocsáttassék eskűre. (Sz. 1901. máj. 1. G. 58. T. V. 628.)

A bíróság azt, hogy a fél vallomása a bizonyítandó tény idejében volt életkorára figyelemmel, mennyiben érdemel hitelt s ehhez képest a perben tett vallomása esküvel megerősíthető-e, szabadon mérlegeli. (Gy. 1902. jan. 23. G. II. 68/1901., T. VI. 348.)

Igényperben a tanúk előállítása iránti kötelezettségre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a félnek eskű alatti kihallgatása körüli eljárásra. (K. 1897. szept. 17. I. G. 200. F. III. 31., B. 1902. nov. 14. 286. T. VII. 216.)

Váltóhamisítás miatt vizsgálat alatt állás nem ok a megesketés mellőzésére. (K. 1897. szept. 15. I. G. 159. III. VI. 126.)

Jogszabálysértést képez, ha a fellebbezési bíróság a székhelyén lakó peres felek eskű alatti kihallgatását minden indokolás nélkül kiküldöttje útján foganatosítja, jóllehet a közvet-

len bizonyításfelvétel szabálya alól (Pp. 274. §-a) felsorolt kivételek (Pp. 375. §-a) egyike sem forgott fenn; és így a törvény egyik vezérelvével ellenkező eljárás folytán a fellebbezési bíróság nem is lehetett abban a helyzetben, hogy a fennforgó ellentmondást tisztázza, vagy megnyugtatóan mérlegelje. (Bpesti tábla P. IV. 287/1915. Pdt. I. 376.)

A félnek oly vallomása, amely közvetlen tudomáson nem alapszik, bizonyító értékkel és hatállyal nem bir. Ily vallomásra a fél meg nem eskethető, ily vallomás a bizonyíték kiegészetéseként csak jogszabálysértéssel vehető a tényállás megállapításánál figyelembe. (P. VI. 5422/1921. Pdt. VII. 86.)

Ha a fél kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv a Pp. 375. és 309. §-ai ellenére nem tanúsítja, hogy kihallgatása után a vallomás előtte a jegyzőkönyvből felolvastatott és ha ő azt panaszolta, hogy vallomása helytelenül vétetett jegyzőkönyvbe: a fellebbezési bíróság ha a vallomást fontosnak tartja, a kihallgatást megismételni tartozik. (P. IV. 3400/1924. Pdt. X. 69.)

Az eskü alatti vallomás bizonyító ereje. A vallomás vagy az eskütétel megtagadásának következményei.

376. §. *A bíróság a 270. §. szerint itéli meg a fél vallomásának bizonyító erejét, valamint annak a körülménynek a tényállítások valóságára vagy valótlanságára való befolyását, hogy a kihallgatásra megidézett fél meg nem jelent vagy a vallomástételt egészben vagy részben, avagy az eskü letételét megtagadta.*

A kihallgatási határnap elmulasztása miatt igazolási kérelemnek nincs helye; a bíróság azonban a körülmények figyelembe vételével a kihallgatást újból elrendelheti.

Jegyzet. V. ö. a 322. §-t a kereskedelmi könyv bizonyító erejére nézve: A fellebb. eljárásra nézve l. az 501. §-t, a házassági eljárásra a 671., a többib status-perre a 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§-t.

Valamely ténynek pusztán az eskü alatti kihallgatásra meg nem jelenés alapján a tárgyalás egész tartalmának mérlegelése nélkül megállapítása szabálytalan. (B. 97. jan. 15. II. G. 93/96. T. I. 219.)

A §. csak szabályszerűen megidézett fél ellenében alkalmazható. (B. 98. márc. 24. II. G. 5. T. II. 307.)

Az a jogkérdés, hogy a fél az eskü alatt kihallgatásra szabályosan idéztetett-e, az eredeti kézbesítési vevény nélkül meg nem bírálható. (B. u. ott.)

Az eskü alatti kihallgatásról elmaradás következményei nem alkalmazhatók akkor, ha a fél tanúként idéztetett. (B. 1901. okt. 24. II. G. 78. T. VI. 244.)

A fél eskü alatti vallomásának mérlegelésénél jelentőséggel birhatnak a vallomást tevő fél előéletére vonatkozó azok az adatok, melyek alapján, ha a fél esküre bocsátása nem is ütköznék a tiltó rendelkezésbe, de azok az adatok a fél erkölcsiségére oly világot vetnek, hogy ennek folytán az eskü alatt kihallgatott fél szavahihetősége aggályossá válhat. (B. 1909. jan. 20. 1908. G. 709. sz. T. XIII. 233.)

Az eskü alatt megidézett fél meg nem jelenéséből vagy a vallomástétel és az eskütétel megtagadásából más tények valóságára vagy valótlanságára következtetni nem lehet, mint ami a bizonyítást rendelő végzésben megjelölve van. (Gy. 1908. máj. 25. G. II. 56. sz. T. XII. 378.)

Az eskü alatti kihallgatás határnapját elmulasztó fél kihallgatásának újbóli elrendelése (Pp. 376. §.) helyt nem foghat, ha a bíróság a megjelenést gátló körülményről csak az ellenfél megesketése és az ítélet meghozatala után értesül. (Bpesti tábla P. IV. 2086/1915. Pdt. II. 141.)

Jogszabályt sért a bíróság, ha a félnek a tárgyalásról történt elmaradását az eskü alatti kihallgatási határnap elmulasztásának jogkövetkezményével sujtja és ezen az alapon állapítja meg a tényállást, jóllehet nem bizonyítást, nevezetesen a felek eskü alatti kihallgatását, hanem pusztán a személyes meghallgatásukat és pedig ezt is a meghallgatás céljának minden megjelölése nélkül rendelte el. (P. VII. 1457/1920. Pdt. VI. 80.)

A fél esküje.

377. §. *A felek megállapodhatnak abban, hogy a döntő ténykörülmény valósága vagy valótlansága valamelyik félnek vagy harmadik személynek erre a ténykörülményre leteendő esküjétől tétessék függővé.*

Az esküt a felek vagy akként szövegezhetik, hogy a ténykörülmény az esküvő közvetlen tudomása szerint való vagy nem való, vagy akként, hogy az esküvő lelkiismeretes vizsgálat és tudakozódás alapján arról győződött meg, hogy a ténykörülmény való vagy nem való, vagy végre akként, hogy az esküvő lelkiismeretes vizsgálat és tudakozódás alapján nem győződött meg arról, hogy a ténykörülmény való.

A 312. §. 1. és 2. pontja esetében a fél vagy a harmadik személy esküre nem bocsátható.

378. §. *A bíróság az előbbi §. esetében az eskü letételét a tárgyalás folyamán végzéssel rendeli el és az esküt, ha lehetséges, nyomban kiveszi vagy pedig az elrendelő végzésben az eskü letételére egyuttal határnapot tüz ki. E határnap elmulasztása miatt igazolásnak van helye.*

Az esküt fontos okból kiküldött vagy megkeresett biró előtt is le lehet tenni.

A bíróságnak, mielőtt a felet illetőleg a harmadik személyt az eskü letételére bocsátja, meggyőződést kell szereznie arról, hogy az esküminta értelmét tökéletesen felfogta. E végből a bíróság az eskü szavait olvassa fel előtte és a szükséghez képest magyarázza meg.

Az eskütétel előtt az esküvőt az eskü jelentőségére és a hamis eskü következményeire a 305. §. értelmében figyelmeztetni kell. Az eskü kezdő- és végszavaira nézve a 310. §. alkalmazandó.

Mi. Megegyezően az 1893: XVIII. t.-c. 100. §-ával, a Pp. a fél esküjét mint egyességi esküt fentartja. Ezt az indokolja, hogy az egyezségek létrejöttét lehetőleg elő kell mozdítani és hogy az anyagi igazgságot nem éri sérelem, ha a felek maguk nem bírói döntéssel kívánják a vitát befejezni, hanem egyikük által leteendő esküvel.

A 377. §. eltérően a mai jogtól megengedi, hogy a felek az egyezségi esküt nemcsak ténykörülményekre, hanem a meggyőződésre is szövegezhessék. A bizonyításra lehet azt mondani, hogy a bíró nem nyugodhatik meg abban, hogy miről van vagy nincs meggyőződve valamelyik fél. Ha azonban a fél maga megnyugszik a másik fél meggyőződésében, akkor nincs panaszra ok.

A 378. §. szerint az eskü nyomban kivehető vagy pedig végzésben annak letételére határnapot kell tűzni. Hogy a határnap elmulasztásának mik legyenek a következményei, az egyezségben szabályozandó.

Eltérően a 376. §. utolsó bekezdésétől, a Pp. az eskü letételére szabott határnap elmulasztása miatt igazolásnak ad helyet. Az igazolást itt nem volna indokolt kizárni, mert az eskütétel elmulasztása nem pótolható.

Jegyzet. Fellebb. eljárás: 498., házassági s egyéb státusper: 669., 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731., 740. §§.

Az e §. alapján letett eskü az esküvel bizonyítás minden más módját kizárja. (D. 1896. márc. 18. G. 15. T. II. 350.)

Egyességi eskü csak akkor forog fenn, ha a felek kife-

jezetten ebben állapodnak meg. (K. 1906. márc. 1. I. G. 75. Dt. IV. f. V. 96. l.)

Perenkívüli eskü: Ppn. 47. §. 28200/925. I. M. sz. r. (l. a Ppn. 47. §-a kapcsán) és Te. 139. §.

379. §. *Ha az a személy, kinek esküt kellene tenni, az eskü letétele előtt meghalt vagy esküvő képességét elvesztette, az esküre vonatkozó megállapodás hatályát veszti.*

Mi. Az 1868: LIV. t.-c. 224. §-a értelmében az esküre kötelezett félnek halála esetében a bíróság dönti el, hogy az esküt a fél jogutódai letehetik-e, vagy pedig az az elhalt által letettnek tekintendő. Ez a szabályozás még a bizonyító eskünél is helytelen.

A Pp. a fél eskü alatti kihallgatásánál nem tartja szükségesnek ennek a kérdésnek a szabályozását, mivel a birói mérlegelés mindenre kiterjed. Az egyességi eskünél a halál általi hitelesítés még kevésbbé volna indokolt. Úgy a felek feltételelezhető akarata, mint a célszerűség azt kívánja, hogy az esküre kötelezett halála vagy esküvő képességének elvesztése esetében az eskütől függő egyesség hatályát veszítse és az úgy az egyesség előtti állapotba kerüljön vissza.

380. §. *A 377—379. §-ok abban az esetben is megfelelően alkalmazandók, ha a felek eskü helyett a félnek vagy harmadik személynek lelkiismeretére és becsületére teendő fogadásától teszik a döntő körülmény valóságát vagy valótlanságát függővé.*

Ugyane §-ok megfelelő alkalmazásának van továbbá helye akkor is, ha az egyesség van eskütől vagy az első bekezdésben említett fogadástól függővé téve.

L. a 377. §. jegyzetét.

Tizennegyedik fejezet.

Előleges bizonyítás.

Az előleges bizonyítás elrendelése.

381. §. *Az érdekelt fél kérelmére a bizonyítás biztosítása végett a per bármely szakában, sőt a per megindítása előtt is előleges tanukihallgatásnak vagy szemlének van helye, ha valószínűnek mutatkozik, hogy a bizonyítás az eljárás rendes menetében már nem lesz sikere-*

sen felvehető vagy a felvétel meg lesz nehezítve, valamint e nélkül is, ha az ellenfél a bizonyítás előleges felvételébe beleegyezik.

Kérheti továbbá a fél az előleges bizonyítást az első bekezdésben megjelölt feltételek nélkül is, ha dolognak vagy műnek olyan hiányát kell megállapítani, amelyekért az ellenfél szavatosságával tartozik. Ha a vevő az eladót a hiányról értesítette, vagy a dolog átvételét annak hiánya miatt megtagadta, az eladó is kérheti az előleges bizonyítás felvételét. Hasonlókép kérheti ezt a vállalkozó is, ha a megrendelő őt a mű hiányáról értesíti vagy a mű átvételét a mű hiánya miatt megtagadta.

Az előleges szemléhez szakértő is alkalmazható.

Mi. A Pp. a tanúhallgatásra és a szemlére — szakértőkkel vagy anélkül — szorítja az előleges bizonyítást. Szemle esetén kívül szakértői meghallgatás bármikor eszközölhető, arra nézve olynemű sürgősség, amely az előleges bizonyítást indokolná, nem forogható fenn. Az okirat természeténél fogva, a félnek eskü alatti kihallgatása pedig subsidárius jellegénél fogva nem lehet az előleges bizonyításfelvétel tárgya.

Míg az 1868: LIV. t.-c. 534. §-a csak abban a két esetben ad helyt az előleges bizonyításnak, ha a felek abban megegyeznek, vagy ha a folyamodó bizonyítékától eleshetnék, addig a Pp. ehhez a két esethez csatolja harmadikként azt, ha a bizonyítás az eljárás rendes menetében meg lesz nehezítve. Minthogy a bíróság a bizonyítékokat szabadon mérlegeli és szükség esetében az előleges bizonyításnak ismétlését rendelheti el a perben, nincs ok arra, hogy használatát túlszűkre korlátozza. Ha például a tanu külföldre szándékozik utazni és kihallgatása a külföldön nagy nehézséggel járna, akkor a félnek meg kell adni a lehetőséget, hogy a tanut előlegesen kihallgathassa.

A fent felsorolt feltételek hiányában is megengedi a Pp. az előzetes bizonyítást, ha valamely szavatossági hiányt kell megállapítani, tehát adásvétel, csere vagy más visszterhes szerződés esetében annak a félnek a kérelmére, akinek ellenfele szavatossággal tartozik, továbbá az eladó és a vállalkozó kérelmére is, ha őt a hiányokról értesítik vagy az átvételt hiányok miatt megtámadják. Ilyen esetekben fontos érdekük fűződik a feleknek ahhoz, hogy a hiányokat nyomban megállapítsák, némely esetben törvényszabta határidőben kell azt megállapítani; a 385. §. első bekezdésében meghatározott feltételeket megkívánni tehát itt nem lenne indokolt.

Némely esetben a kereskedelmi törvény feljogosítja a felet

előleges szemle kérésére; így pl. a 347., 371., a 409. és 481. §§. esetében.

Jegyzet. A kereskedelmi törvény 347., 371., 409. és 481. §-át fenntartja a Ppé. 4. §-a. E §-ok a következők:

Az 1875: XXXVII. t.-c. 347. §. A vevő az esetben, ha a más helyről átküldött áru ellen kifogásai vannak, azt egyszerűen vissza nem küldheti, hanem az árunak az eladó rendelkezése alá bocsátásával annak megőrzéséről egyelőre gondoskodni tartozik.

Az átvétel alkalmával vagy később felmerült hiányokat jogában áll a vevőnek szakértői szemle útján megállapíttatni. E megállapítást az eladó is követelheti, ha a vevő őt arról értesíti, hogy az áru ellen kifogásai vannak.

Amennyiben az áru megromlásnak van kitéve s a halasztás veszéllyel jár, a vevőnek jogában áll az árut, ha annak tőzsdei ára van, szabad kézből, egyébként pedig hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverés útján eladni.

Az eladó értesítésének ily esetben az eladás után azonnal meg kell történni.

1875: XXXVII. t.-c. 371. §. Ha az árun, mely a bizományosnak beküldetett, az átvételkor külsőleg felismerhető sérülések vagy hiányok mutatkoznak, a bizományos különbeni kártérítés terhe alatt a megbízó érdekeit a szállítmányozó vagy fuvarozó ellenében megóvni, az áru mibenlétének igazolására szolgáló bizonyítékokról gondoskodni, s erről a megbízót azonnal értesíteni tartozik.

A bizományos az áru mibenlétét szakértői szemle útján megállapíthatja s azt, ha megromlásnak van kitéve és a halasztás veszéllyel jár, a 347. §. értelmében eladhatja.

1875: XXXVII. t.-c. 409. §. Ha az, aki az áru átvevőjeként kijelöltetett, nem található; vagy ha az átvételt megtagadja; vagy ha az átvétel vagy az áru mibenléte irán vita keletkezik, az érdekelt félnek jogában áll az áru mibenlétét bírói szemle útján megállapítani.

E mellett az átadási hely bírósága az érdekelt fél kérelmére elrendelheti, hogy az áru egyelőre közraktárba, vagy egy harmadik személy gondviselése alá helyeztessék és hogy a fuvardíjnak s a fuvarozó egyéb követelésének kielégítése végett az áru vagy annak egy része nyilvános árverés útján eladassék.

Ezen kérelem iránt az ellenfél, amennyiben helyben tartózkodik, a bíróság által előlegesen meghallgatandó.

1875: XXXVII. t.-c. 481. §. A biztosítónak jogában áll a történt kárt egyéb megállapodás hiányában szakértői szemle útján megállapíttatni. Ha azonban a biztosító e jogát a kárfeljelentés vételétől számítandó 15 nap alatt nem gyakorolja, a biztosítottnak jogában áll a kárt a biztosító költségén megállapítani.

A kár megállapításáig a biztosított oly intézkedést nem tehet, mely által a biztosított tárgy mibenlétén változás történnék.

Részbeni jégkár esetében a biztosító a kár megállapítását a termés beszedéséig elhalasztja.

Az előleges szemle iránti kérelemnek helyt kell adni akkor, ha a szemle tárgyában idővel változás állhat be s így a folyamodó az előleges szemle által nyerendő bizonyítékától eleshetik. (B. 1898. nov. 29. 7616. M. X. 400.)

Polgári perben exhumálás előleges bizonyítás céljából a legközelebbi családtagok beleegyezése nélkül el nem rendelhető. (B. 1905. jún. 26. 1873. Dt. IV. f. II. 252. sz. 361. l.)

A Pp. 381. §. 2. bekezdése szerinti előleges bizonyítást el kell rendelni, ha a kérelmező állítja, hogy az ellenfél a neki szállított árut minőségi hiány miatt el nem fogadta. (Bpesti tábla P. I. 14.381/1915. Pdt. III. 207.)

Amikor a bérbeadott épületnek oly hiányairól van szó, amelyek helyrehozataláért a bérlő felelősséggel tartozik, az előleges bizonyításnak a Pp. 381. §. 2. bek. szerint még akkor is helye van, ha e szakasz 1. bekezdésében kiemelt feltételek hiányoznak. (P. IX. 6634/1916. Pdt. III. 207.)

Az előleges bizonyítás iránti kérelem.

382. §. *A kérelmet a perbíróságnál, ha pedig a per még folyamatban nincs, annál a járásbíróságnál kell előadni, melynek területén a tanu tartózkodik vagy a szemle tárgya van. Sürgős esetben a kérelem a per folyamában is ennél a járásbíróságnál adható elő.*

Ha a tanuk több járásbíróság területén tartózkodnak vagy a szemle tárgya több járásbíróság területén van, a kérelmet e bíróságok bármelyikénél elő lehet adni.

A kérelem alakja: 136., 137., 383. §§.

Ha a per fellebbezés következtében a fellebbezési bíróságnál van folyamatban, illetőleg a fellebbezési bíróság által felfüggesztett, az előzetes bírói szemle iránti kérelem elintézésére és az előzetes szemle megtartására a fellebbezési bíróság illetékes. (K. 1908. júl. 18/1908. I. F. XIII. 2823.)

A Pp. 382. és köv. §-aiban foglalt rendelkezések kizárják azt, hogy a felülvizsgálati bíróság érdemi intézkedés alapjául elfogadhassa az előleges bizonyítás iránt hozzá közvetlenül benyujtott kérvényt. (P. II. 6413/1916. Pdt. V. 1. sub. II.)

383. §. *A kérelemnek, amely a járásbíróság előtt jegyzőkönyvbe is mondható, magában kell foglalnia:*

1. az ellenfél megjelölését vagy meg nem jelölhetésének okát, amely ok szükség esetében valószínűvé teendő;

2. a bizonyítandó tények megjelölését;

3. a tanuknak vagy a szemle tárgyának a megjelölését és esetleg a szakértők meghallgatása iránti kérelmet;

4. ha az ellenfél beleegyezése nincs igazolva, azoknak a tényeknek a megjelölését, amelyek a bizonyítás előleges felvételét indokolják. E tényeket szükség esetében valószínűvé kell tenni.

384. §. *A bíróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül, sürgős esetben pedig, valamint ha az ellenfél ismeretlen vagy beleegyezése kellően igazolva van, az ellenfél meghallgatása nélkül is határozhat. A bizonyításfelvétel elrendeléséről, úgyszintén határnapjáról az ismert ellenfelet a lehetőség szerint értesíteni kell az írásbeli kérelemnek, illetőleg a szóbeli kérelemről felvett jegyzőkönyv másolatának közlésével abban az esetben is, ha a bíróság a kérelem felett meghallgatása nélkül határozott.*

Ha az ellenfél ismeretlen vagy jókor nem értesíthető és a körülményekhez képest feltételezhető, hogy érdekei a bizonyítás felvételénél képviseletre szorulnak, részére a bíróság a folyamodó fél költségére hivatalból ügygondnokot nevez.

A bizonyítás felvételét elrendelő végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak.

A kérelmet megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak van helye.

Te. 21. §. A Pp. 384. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a bíróság előleges bizonyítás felvételét rendeli el, annak foganatosítását kir. közjegyzőre bízhatja. Ebben az esetben a bizonyításfelvétel határnapjáról a feleket és az ügygondnokot a kir. közjegyző értesíti.

Ha a fél szegénységi jogban részesül, egyelőre a kir. közjegyző díjának fizetése alól is fel van mentve.

Mi. a Te. 21. §-ához. Az előleges bizonyítás felvétele oly cselekmény, amely különösen a tanúvallomások és szakértői vélemények jegyzőkönyvbe vételében, a szemle tárgyának le-

írásában, stb. áll. Bírói megítélés ezekhez rendszerint nem szükséges. Ennélfogva megnyugvással lehet ezeket a cselekményeket kir. közjegyzőre bízni és a bíróságokat ez alól az ámbár csekély munkateher alól felszabadítani. A Te. 21. §-a különben a bíróságra bízza azt, hogy maga foganatosítsa-e vagy pedig kir. közjegyzővel foganatosíttassa-e az előleges bizonyítást. Ebből következik, hogy a bíróság azt rendszerint csak akkor fogja kir. közjegyzőre bízni, ha egyéb ügyekkel túl van terhelve és ha nem tartja jobbnak, hogy ő maga foganatosítsa azt.

Az előleges bizonyítás felvétele.

385. §. *Amennyiben ebből a fejezetből más nem következik, az előleges bizonyítás felvételére a bizonyításfelvétel általános szabályait, valamint a tanukra, a szemlére és a szakértőkre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.*

Az ellenfél meghallgatása: 254. §.

Az előleges bírói szemlének a fél közbenjötte nélkül megtartása nem szabálytalan akkor, ha a fél értesítése iránt kellő intézkedés történt, de az a fél hibája (elutazása) miatt sikertelen maradt. (B. 98. okt. 7. I. G. 187. III. 43.)

Az előleges szemléhez az ellenfél csak akkor idézendő meg, ha az idézése nem jár a célt meghiusító időveszteséggel. (Gy. 99. ápr. 13. G. II. 21. T. III. 325.)

Az előleges szemle nem szolgál bizonyítékul annak terhére, aki arra elkésetten idéztetvén, jogaira nem ügyelhetett. (P. 97. júl. 21. G. 39. T. II. 734.)

386. §. *Az előleges bizonyításfelvétel eredményét a perben bármelyik fél használhatja.*

A perbíróság az előleges bizonyítás eredményének méltatásában a 270. §. szerint ítéli meg annak a körülménynek a befolyását, hogy az ellenfél a bizonyítás felvételéről jókor értesítve nem volt.

A perbíróság hivatalból is elrendelheti az előlegesen felvett bizonyítás ismétlését vagy kiegészítését.

Az előleges bizonyításfelvétel költsége a per költségéhez számítandó.

Az előleges szemlét a bíróság a perben az ellenfél kérelmére ismételni nem köteles ugyan, s meggyőződésének okait az előleges szemle adataiból is merítheti, az arról felvett jegyzőkönyvet azonban a fél a perben bizonyítékul csak akkor

használhatja fel, ha annak foganatosítását az ellenfél lényeges alakszerűségek hiánya miatt sikerrel meg nem támadhatja. (K. 97. szept. 10. I. G. 188. F. III. 17.)

A szóbeli végrendelet tanúinak a hagyatéki bíróság részéről való kihallgatása az előzetes bizonyítás szempontja alá esik és így a perbíróság nincsen elzárva attól, hogy a perben a végrendeleti tanúkat újból kihallgassa, amely esetben a perbíróság a végrendeleti tanúknak a hagyatéki bíróság előtt tett előadását kiegészítő és módosító vallomását is figyelembe veheti. (P. I. 1230/1926. Pdt. XIII. 46.)

Tizenötödik fejezet.

Bírói határozatok.

A bírói határozatokat a Pp. úgy, mint a mai jog, ítéletekre és végzésekre osztja fel; megkülönbözteti továbbá a végítéleteket, a részítéleteket és a közbenszóló ítéleteket. Tulajdonkép csak a végítélet és a közbenszóló ítélet állanak egymással szemközt, míg a részítélet a végítélet egy alfaja, amely azon követelés, illetőleg a követelésnek azon része tekintetében, amelyre kiterjed, végítélet jellegével bír. Más szempontból helytadó (megállapító, marasztaló vagy konstitutív) és elutasító ítéleteket lehet megkülönböztetni. Különleges természetű a mulasztási (makacssági) ítélet. (Pp. 440. és 460. §§.)

A végítélet.

387. §. *Ha a per érdeme végeldöntésre alkalmas, a bíróság végítélettel határoz.*

Végítéletet (elkülönített végítéletet) hoz a bíróság akkor is, ha egy eljárásba egyesített több per közül csupán egy is alkalmas a végeldöntésre és a többi perre nézve el kell halasztani a tárgyalást; ha azonban az egy eljárásba egyesített keresetek egymással összefüggenek, vagy ha az egyik kereset a másik ellenében védelemként érvényesíthető, a bíróság az elkülönített végítélet hozatalát mellőzheti.

Mi. A bíróság elkülönített végítéletet és nem részítéletet hoz, ha a bíróság által egyesített perek közül akár egy, akár több alkalmas a végeldöntésre. Ez a rendelkezés folyománya annak, hogy a bíróság az egyesítést bármikor megszüntetheti. Az elkülönített ítélethozatallal az egyesítés eo ipso felbomlik. Erre a rendelkezésre azért is szükség van, mert nemcsak a

peres felek, hanem harmadik személyek közt folyó perek is egyesíthetők; az egyesítés által azok, akiknek ügye különben végeldöntésre alkalmas, nagyon hátrányos helyzetbe jutnának, ha emiatt hosszú ideig nem juthatnának ítélethez. Különösen méltánytalan volna ez akkor, ha a végeldöntésre alkalmas ügy egyszerű, míg a vele egyesített ügy bonyolódott és hosszadalmas eljárást igényel.

A Pp. ezért ily esetben nemcsak megengedi, hanem meghagyja, hogy a bíró végítéletet hozzon. Ez alól a szabály alól azonban a Pp. kivételt tesz akkor, ha az egy eljárásba egyesített keresetek egymással összefüggenek vagy egyik a másik ellenében védelemként is érvényesíthető (pl. beszámítás útján); mert ilyenkor a közös eldöntés sokszor célszerű lehet. A Pp. tehát a bíróra bízza, hogy ily esetben elkülönített végítéletet hozzon-e, vagy ha célszerűbb, az egyesített több pert közös végítélettel döntse-e el.

A Pp. 387. §-ának második bekezdése kiterjed a viszontkeresetre és a perben vitássá vált jogviszony létezésének vagy nem létezésének bírói megállapítása iránti keresetre is, amennyiben azok egyesítve lettek, illetőleg a 189. §. értelmében a tárgyalás folyamán lettek indíttatva. A Pp. ezeket önálló pereknek tekinti, melyeknek önállóságát az együttes tárgyalás nem szünteti meg. A viszontkeresetet a 387. §. szövegében külön felemlíteni azért nem szükséges, mert a Pp.-nak a 189. §. indokolásában kifejtett álláspontja szerint a viszontkereset tulajdonképpen csak az alperes által a tárgyalás folyamán indított új kereset, a kereset szó tehát úgy itt, mint a Pp. más helyén is, a viszontkeresetet is jelenti.

Jegyzet. Perek egyesítése: 189., 233. §.

Eldöntheti ítélettel a bíróság a befejezettnek mutatkozó pert akkor is, ha az egyik fél a tárgyalásra nem jelent meg, a megjelent fél pedig az ellenféllel való megállapodásra hivatkozva a tárgyalás elhalasztását kérte. (P. 98. márc. 7. H. 2. T. II. 752.)

Amikor a bíróság úgy a keresetnek, mint a viszontkeresetnek helyt ad, a felek az ítélet rendelkező részében kifejezetten kölcsönösen feljogosítandók, hogy a megítélt követelést a tartozásba beszámíthassák. (K. 145/1915. Pdt. II. 113.)

A tárgyalási elv. (L. a 236. lapon.) A bíró ítéletét csak a kereseti alapra s csak a per folyamán kifejtett tényekre alapíthatja. (K. 98. 2. I. G. 282. F. IV. 122. Sz. 1900. jan. 31. I. G. 221/99. T. IV. 646.)

A szerződés teljesítésére irányuló s ez alapon kifejezetten fenntartott kereset alapján a bíróság, ha úgy találja, hogy a teljesítéshez való igény jogszerű alappal nem bír, ehelyett kártérítést nem ítélhet. (K. 1905. ápr. 27. I. G. 767. F. X. 322.)

Ha felperes keresetét haszonbérleti szerződés nem teljesí-

tése miatt az ingatlan visszabocsátására irányította és ezt a kereseti alapot az egész eljárás folyamán fenntartotta, alperes más jogalapon az ingatlan visszabocsátására nem kötelezhető. (K. 1904. máj. 31. I. G. 288. F. X. 442.)

Ha a felperes jutalékkövetelését az alperes kötelező nyilatkozatára alapítja, a bíróság nem bocsátkozik annak a vizsgálatába, hogy a felperest törvény vagy szokás alapján illeti-e jutalék. (B. 1905. márc. 30. 1904. II. G. 175. T. IX. 276.)

A bíróság csak a keresettel vagy viszontkeresettel érvényesített jog felett határozhat és csak az erészben ügydöntő tényeket tartozik megállapítani. A felek tehát nem kívánhatják, hogy a bíróság a perben érvényesített jog szempontjából közömbös tényeket a további perek elkerülése végett állapítsa meg. (Bpesti tábla 1914. okt. 22. 1914. G. 874. Pdt. I. 24.)

Szerződésre alapított kereset felett nincs helye elkülönített végítélet hozatalának, ha a viszontkereset ugyanezen szerződés érvénytelenségének megállapítására irányul. Ily esetben az ügy, együttes elbírálás végett, az elsőbírósághoz visszautasítandó. (P. VII. 41/1925. Pdt. XII. 26.)

A részítélet.

388. §. *Ha több követelés közül, amelyek egy keresetlevélben vannak érvényesítve, csupán egy is alkalmas a végeldöntésre, továbbá ha a kereseti követelésnek — ideértve a bíróság rendeletéből egy eljárásba egyesített keresetet is — csupán egy része alkalmas a végeldöntésre: a bíróság részítéletet hozhat.*

Mi. A 388. §. csak abban tér el az 1893: XVIII. t.-c. 103. §-ától, hogy a viszontkereset felől magában nem részítéletet, hanem a 387. §. szerint végítéletet hoz a bíróság, aminek indoka az előbbi §. indokolásában van előadva.

Jegyzet. Több követelés egyesítése egy keresetlevélbe: 77., 78., 132. §§.

Részítéletnek hozatala szintén függővé van téve a pervonatkozó részének érdemi végeldöntésére alkalmas voltától s így a fellebbezési bíróság lényeges eljárási jogszabályt sértett meg akkor, amidőn részítéletben az alperest a felperes irányában ideiglenes nőtartási díjban egy bizonyos időtől kezdődőleg marasztalta, annak az alapkérdésnek megállapítása nélkül, hogy a házasfelek különélésére melyik fél vétkessége szolgáltatott okot. (K. 97. máj. 21. I. G. 132. T. II. 391.)

A részítélet hozhatóságának alapfeltétele, hogy az azzal eldöntött rész olyannyira tisztán álljon s elkülöníthető legyen, hogy az abban eldöntött vitás kérdésre a többi résznek tárgya-

lása és eldöntése kihatással ne bírjon. (P. 1900. okt. 23. G. 55. T. V. 532.)

Szerződés hatálytalanítására, ingatlan tulajdona, birtoka és elvont haszna iránti perben, amelyben az alperes viszontkeresettel és beszámítási kifogással él, nincs helye oly közbenszóló ítéletnek, amely egyedül a szerződés hatálytalansága felett határoz; de helye van a hatálytalanság, a tulajdonjog és a birtok feletti részítéletnek. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68.)

A részítélet elleni fellebbvitel költségeinek viselése feletti határozathozatal a végítéletre hagyandó. (P. IV. 2212/1920. Pdt. VI. 29.)

389. §. *Ha az alperes beszámítási kifogáskép oly ellenkövetelést érvényesít, amely a kereseti követeléssel összefüggésben nincs és ha az ellenkövetelés eldöntése a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, a bíróság a felperes kérelmére a kereseti követelés felől részítéletet hozhat. Ebben az esetben a beszámítás kérdésében a tárgyalást folytatja és eredményéhez képest a részítéletet fentartja, korlátozza vagy hatályon kivül helyezi.*

Az alperes a részítélet teljesítéséből vagy végrehajtásából származott kárának megtérítését a folyamatban levő perben még a fellebbezési bíróság előtt is kérheti.

Mi. A 389. §. az 1893: XVIII. t.-c. 106. §-a helyébe célszerűbb rendelkezést léptet. Ez a 106. §. hasonlóan a részítélet alapgondolatához, az eljárás rövidítését és az erélyesebb jogvédelmet célozta, midőn megengedte, hogy a bíróság a kereseti követeléssel összefüggésben nem álló bonyolódott ellenkövetelést, amelyet az alperes beszámítani akar, a döntéskor figyelembe ne vegye és külön perútra terelje. Ez a szabály nagy tért enged a bíróságoknak arra, hogy az ellenkövetelést minél gyakrabban külön perútra utasítsák. Elég gyakran kell a fellebbviteli bíróságoknak az alsóbíróságok olyan hibáját is helyrehozni, hogy az ellenkövetelést akkor is külön perre utasítják, amikor az a felperesi követeléssel összefüggésben áll, amikor annak külön perre utasítása már a 106. §. alapján is helytelen, sőt az is előfordult, hogy a bíróság a 106. §. alapul vételével a viszontkeresetet is külön perre utasította.

A külön perre utasítás a magánjog szempontjából is aggályos amiatt, mert kérdés merülhet fel abban a tekintetben, hogy a külön perre utasítás milyen befolyást gyakorol a kereset beadásának az elévülést megszakító hatályára. A Pp. tehát a külön perre utasítást egyáltalában kizárja s ehelyett arra jogosítja a bíróságot fel, hogy akkor, ha az ellenkövetelés a felperesi

követeléssel összefüggésben nincsen és nyomban nem tisztázható, a felperes kérelmére a kereseti követelés felől részítéletet hozhasson, az eljárást azonban azután folytatnia kell. Minthogy a részítélet mind a végrehajthatóság, mind a fellebbvitel szempontjából a végítélettel egy tekintet alá esik, a 389. §. éppoly védelmet nyujt a bonyolódott ellenkövetelésekkel szándékolt elhuzás ellen, mint az 1893: XVIII. t.-c. 106. §-a, de mivel a bíróság az ellenkövetelés kérdésében a tárgyalást folytatni köteles, a 106. §-nak fentemlített hátrányait is elkerüli.

Természetes következménye ennek az, hogy az ellenkövetelés felől hozott megállapító ítéletben a beszámításnak meg kell történni s ehhez képest a részítéletet vagy fentartani, vagy korlátozni, vagy hatályon kívül helyezni kell.

Az, hogy a felperes követelését végleges megítélése előtt kényszerrel érvényesítheti, a felperesnek adott kivételes kedvezmény; éppen ezért nem sérelmes a felperesre az, hogy ezt a kedvezményt csak saját veszélyére vehesse igénybe; az alperesre ellenben jogtalan szigor jellegével birna az az eljárás, hogy ő a felperes érdekében engedett kivételes kedvezmény hátrányait akkor is viselje, amikor kitünt, hogy a felperes követelése jogtalan volt. Nem szabad az alperest annak kitenni, hogy a jogos alapot nélkülöző ítélet végrehajtásából vagy a végrehajtás elkerülése végett önkéntes teljesítésből származott költségét és egyéb kárát hosszadalmas külön perrel követelhesse. Ezért engedi meg a Pp. azt, hogy az alperes kárának megtérítését a folyamatban lévő perben is követelhesse és pedig a fellebbezési bíróság előtt is. —

Minden oly esetben, hol összeszámolási viszony áll fenn, azok a követelések, melyek a számadás tárgyául szolgálhatnak, egymással már annálfogva, hogy azok ugyanegy számadás tárgyául szolgálhatnak, összefüggésben állanak. (Gy. 1902. ápr. 17. G. II. 4. T. VI. 355.)

A követelés és az ellenkövetelés akkor összefüggő, ha ugyanazon egy jogalapból erednek, vagy ha a jogviszony olyan, hogy a kereseti követelés jogossága, fennállása vagy összege felett az ellenkövetelés jogosságának elbírálása nélkül dönteni nem lehet. (Gy. 97. szept. 16. G. II. 47. T. II. 450.)

A perfüggőség nem zárja ki a beszámítást. Beszámítás visszaható ereje. Osztrák korona és magyar korona követelés kölcsönös beszámítása. (K. 4232/924. Grill Dt. 1925.)

Ügyvédi munkadíjperben az ügyvéd mulasztásából származó kár beszámítása iránti kifogás a keresettel együtt döntendő el. (Temesvári tábla Fs. 131/1913.)

Ha az alperes által beszámítani kívánt összeg a felek közt már folyamatban lévő külön per tárgyát képezi, a fellebbezési bíróság nem tartozik a külön per tárgyát képező ennek az al-

peresi ellenkövetelésnek elbírálásába belebocsátkozni. (1914. G. 169. Pdt. I. 107.)

Azt a követelést, amely jogerősen el nem döntött más pernek a tárgya, beszámítani nem lehet. (1914. G. 235. Pdt. I. 199.)

Beszámításnak a perelőfeltételek fennforgása nélkül is helye van. (Budapesti tábla 1914. G. 1365. Pdt. I. 215.)

Az első fellebbezési tárgyaláson előterjesztett ténybeli előadások, bizonyítékok és kifogások abból az okból, hogy a fél azokkal az ügy elintézésének késleltetését célozza, figyelmen kívül nem hagyhatók és az a körülmény, hogy az első fellebbezési tárgyaláson beszámítási kifogáskép érvényesített ellenkövetelés a kereseti követeléssel összefüggésben nincs és eldöntése a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, ugyancsak nem vonhatja maga után az ellenkövetelés teljes figyelmen kívül hagyását, hanem csak azt, hogy a bíróság a Pp. 389. §-a értelmében a kereseti követelés felől részítéletet hoz és a beszámítás kérdésében a tárgyalást folytatja. (Bpesti tábla P. IV. 7164. Pdt. I. 407.)

Amikor a bíróság úgy a keresetnek, mint a viszontkeresetnek helyt ad, a felek az ítélet rendelkező részében kifejezetten kölcsönösen feljogosítandók, hogy a megítélt követelést a tartozásba beszámíthassák. (Bp. II. 145/1915. Pdt. II. 151.)

Alperes beszámításképen a kereseti követeléssel össze nem függő ellenkövetelést is érvényesíthet. (P. II. 10.356/1916. Pdt. III. 60.)

Hasonnemű, lejárt és teljesíthető szolgáltatás beszámítására irányuló kifogás elbírálása nem mellőzhető. (P. VII. 7263/1923. Pdt. IX. 94.)

Ingatlan vételára iránti perben az ingatlannal együtt eladott, de az eladó által elhordott tartozékok értéke erejéig emelt beszámítási kifogás teljesen azonos alapból fakad a keresetével; mert az alapja az, hogy felperesek nem teljesítették hiánytalanul a szerződést. Ily esetben tehát a Pp. 389. §-a szerinti részítélet hozatalának nincs helye. Ha az elsőbíróság a Pp. 389. §-ának helytelen alkalmazásával részítéletet hozott, viszont a fellebbezési bíróság ugyancsak az ellenkövetelés eldöntése nélkül, más okból, de anyagi jogszabály megsértésével, utasította el a keresetet: mindkét alsóbírósági ítélet hatályon kívül helyezésével az elsőbíróság az ügy egységes elbírálására utasítandó. (P. II. 1175/1925. Pdt. XI. 37.)

A kereseti követelésnek az alperesi ellenkövetelésnek való összefüggése abban az esetben állapítható meg, ha ezek az ellentétes követelések vagy ugyanabból a jogügyletből származnak vagy ha a kereseti követelés felől az ellenkövetelés jogszerűségének elbírálása nélkül dönteni nem lehet. (Pp. 389. §.) (P. VII. 5105/1926. Pdt. XII. 51.)

Elismerés vagy lemondás alapján hozott ítélet.

390. §. *Ha az alperes a kereseti követelést egészben vagy részben elismeri, úgyszintén ha a felperes követeléséről egészben vagy részben lemond, a bíróság az ellenfél kérelmére az elismerés vagy a lemondás értelmében végítéletet vagy részítéletet köteles hozni.*

Jegyzet. Az elismerés alapján hozott ítélet előzetes végrehajthatósága: 415. §. 1. p. Részítélet sommás visszahelyezési perben: 579. §. — Elismerés házassági s más statusperben: 669., 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731., 740. §§. —

Felperesnek a rendes perben a törvényszék kiküldött bírája előtt személyesen tett perletételi nyilatkozata az 1912: VII. t.-c. 18. §-a szerint joghatályosnak tekintendő és ezen az alapon a per megszüntetendő. 6543/1914. Pdt. I. 331.)

Ha alperes a felperesi joglemondás következtében végítélet hozatalát nem kérte, a követelésről lemondás kizárólag a keresettől való elállás perjogi következményeit és a tárgyalás folytatásának megszüntetését vonhatja maga után. Ily esetben a joglemondás jegyzőkönyvi bejelentése után ugyanazon per keretében sem viszontkereset, sem új kereset megindításának helye nincs. Ha a bíróság a keresetet mégis elutasítja, ez az alperesre nem sérelmes. (P. II. 8746/1915. Pdt. II. 14.)

A kereseti jog elismerése visszavonható, ha az alperes képviselője tévedésből tette az elismerő nyilatkozatot. (Bpesti tábla P. IV. 337/1915. Pdt. II. 152.)

Az igényperben, a végrehajtást szenvedő perben állása nélkül is, helye van a kereseti jog elismerésének; és az elismerés egyoldalú visszavonása csak akkor bír joghatállyal, ha az elismerő nyilatkozat érvénytelenítésére alkalmas anyagi megtámadási ok (megtévesztés, csalás, kényszer, stb.) forog fenn, vagy ha a marasztaló ítélet hozatalát valamely hivatalból figyelemben veendő pergátló vagy ehhez hasonló körülmény gátolja, végül ha az alperes az elismert jog fenn nem állására nézve oly bizonyítékot hoz fel, melyet az elismerő nyilatkozat megtétele előtt nem használhatott. (Pdt. II. 525.)

Alperes a perbecsátkozás után történt elállást ellenezvén, a meg nem engedett elállás a perfüggőséget meg nem szünteti s a viszontkereset emelését nem gátolja. Ugyanez áll a joglemondás esetében is mindaddig, amíg a joglemondás folytán a Pp. 390. §-a alapján ítélet nem hozatott. (P. IV. 2212/1920. Pdt. VI. 29.)

Törvényszéki per folyamán is joghatályos és a kereset elutasításának alapjául szolgál a felperes által ügyvédi képviselet nélkül, bíróságon kívül tett és az alperes által elfogadott az a nyilatkozat, mely szerint lemond a perben érvényesített

igényéről, a pertől elállását s a per megszüntetésére készségét kijelenti s a peres felek abban is megállapodnak, hogy egymástól perköltség megtérítését nem igénylik. (P. I. 2085/1920. Pdt. VI. 78.)

A teljesítési készség kijelentése a jogelismerést (Pp. 390. §.) magába foglalja, és a félnek vagy ügyvédjének tévedése, az ellenfelük részéről való megtévesztés hiányában az elismerés hatályára nem lehet befolyással. (P. III. 4121/1920. Pdt. VI. 59.)

A perben minden feltétel nélkül történt jogelismerés hatályát nem érinti az a körülmény, hogy a felperes a kereseti összeg valorizálását az elismerés után kérte; az elismerés tehát ebből az okból vissza nem vonható. (P. VII. 1393/1926. Pdt. XII. 50.)

Alperesnek az a nyilatkozata, hogy a követelés a perben nem álló harmadik személyt illeti meg, a Pp. 390. §-a alá nem esik. (P. IV. 3913/1928. Pdt. XIV. 111.)

A közbenszóló ítélet.

391. §. *A bíróság a követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitáknál az alap fennállását közbenszóló ítélettel előzetesen megállapithatja. A követelés alapjának megállapitása esetében a tárgyalás a mennyiségre nézve csak az itélet jogerőre emelkedése után folytatható. (506. §.)*

Mi. A Pp. az ítéletek közt arra tekintettel, hogy azok végítéletek, részítéletek vagy közbenszóló ítéletek, a fellebbvitel szempontjából nem állít fel különbséget. (476., 520. §§.)

Közbenszóló ítélet: 465., 506. §§.

A követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitánál, az alap fennállása közbenszóló ítélettel megállapíttatván, ugyanabban az ítéletben, annak jogerőre emelkedésének bevárása nélkül a tanúkihallgatás a követelés mennyiségének bebizonyítása céljából el nem rendelhető. (K. 96. ápr. 28. I. G. 8. F. I. 209.)

Annak a megbírálása, hogy a kereseti követelésnek az alapja, az annak mennyiségére elkülöníthető vitánál közbenszóló ítélettel megállapítható-e vagy pedig, hogy a kereseti alap elkülöníthetésének nem lévén helye, ennek megállapítása is a végítéletnek tartassék-e fenn? teljesen a bíróság belátásától függvén, a fellebbezési bíróságnak az az intézkedése, hogy a felperes kereseti követelése alapját elkülönítetten megbírálhatónak és így közbenszóló ítélet hozatalának helyét nem találta, jogorvoslattal meg nem támadható. (K. 97. jún. 23. I. G. 154. F. II. 433.)

A követelés alapjának meg nem állapítását végítélettel kell kimondani. (Bp. tszék 94. D. 13.)

Közbenszóló ítélet hozatalánál elsősorban az a tény döntendő el, melyből felperes keresetének jogalapját származtatja. (B. 1902. szept. 11. I. G. 125. T. VII. 164.)

A közbenszóló ítéletben a kár létezésének kérdését is el kell dönteni. (Sz. 1901. jún. 18. G. 97. T. V. 630.)

Az elsőbíróság ítélete közbenszóló ítéletnek csak akkor tekintendő, ha az elsőbíróság a kártérítési kötelezettséget kimondja, nem pedig akkor, ha az elsőbíróság a keresetet a kártérítési kötelezettség fenn nem állása okából elutasítja, amidőn is ítélete végítéletnek tekintendő. (K. 1909. márc. 4. 1908. I. G. 208. sz. F. XIV. 152.)

A kártérítési kötelezettség kimondásához nem elég a tilos cselekmény megállapítása, hanem az is szükséges, hogy kár tényleg felmerült és hogy az a szóbanforgó cselekménnyel vagy mulasztással okozati összefüggésben is álljon. (Temesvári tábla Fs. 331/1913. Pdt. I. 19.)

A követelés alapját megállapító és jogerőre emelkedett közbenszóló ítélethez a bíróság kötve van és ebben a kérdésben újabb ténykörülmények ugyanabban a perben nem hozhatók fel. (Kolozsvári tábla P. II. 2232/1915. Pdt. II. 153.)

Közbenszóló ítéletben kimondható, hogy a felek a kárt közösen, és ha a károkozás aránya megállapítható nem volna, egyenlő részben tartoznak viselni. (Bpesti tábla P. IV. 5917/1915. Pdt. II. 321.)

Szerződés hatálytalanítása, ingatlan tulajdona, birtoka és elvont hasznai iránti perben, amelyben az alperes viszontkeresettel és beszámítási kifogással él, nincs helye oly közbenszóló ítéletnek, amely egyedül a szerződés hatálytalansága felett határoz; de helye van a hatálytalanság, a tulajdonjog és a birtok feletti részítéletnek. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68.)

A kártérítési kötelezettségnek jogerős közbenszóló ítélettel történt megállapítása után a per tárgyalása a bűnügyben folyamatba tett újrafelvétel okából fel nem függeszthető. (P. III. 406/1922. Pdt. VII. 110.)

Zálogtárgy szabálytalan eladása miatt indított kártérítési perben az, hogy a szabálytalan eladás folytán a felperes tényleg szenvedett-e kárt, nem tartozik a jogalap fennállásának kérdéséhez és így ez a végítéletre hagyható. (P. IV. 1169/1922. Pdt. VIII. 59.)

A kártérítési kötelezettséget megállapító és jogerőre emelkedett közbenszóló ítéletet nem dönti meg az azután kibocsátott ügylet-hatálytalanító rendelet. (P. II. 2176/1922. Pdt. VIII. 97.)

Azt a kérdést, hogy kár egyáltalában felmerült-e, már a

közbenszóló ítéletben (Pp. 391. §.) el kell dönteni. (P. II. 7961/1922. Pdt. IX. 95.)

Adásvételi szerződés és tulajdonjogi bejegyzés érvénytelensége közbenszóló ítéletben kimondható; míg a tulajdonjog törlése, a birtokba való visszabocsátás és az elvont haszon, valamint a visszabocsátás ellenében netalán teljesítendő ellenszolgáltatás megítélése a végítéletre hagyható. (P. III. 3573/1922. Pdt. IX. 11.)

Ha a közbenszóló ítélet kimondotta, hogy a vasút az Ü. Sz. 88. §-a szerinti kártérítéssel tartozik (vagyis az árunak a feladáskori rendes kereskedelmi értékét kell megtéríteni), ezen ítélet jogerőre emelkedése után a vasút nem hozhatja fel azt, hogy felperes csak az Ü. Sz. 35. §. (2.) bekezdése értelmében korlátozott, kilogrammonkénti legmagasabb összeget követelheti. (P. IV. 5960/1922. Pdt. IX. 12.)

A Pp. 391. §-ából folyik, hogy a követelés alapjának fennállása ellen emelt összes kifogások a követelés alapja fölött határozó közbenszóló ítélettel döntendők el és ezen kifogások közé tartozik az a kérdés is, hogy a felperesnek kára keletkezett-e? Ha tehát a jogerős közbenszóló ítélet ezt a kérdést eldöntötte, ezután az alperes a kár felmerültének kérdésére vissza nem térhet. (P. II. 796/1922. Pdt. IX. 159.)

A közbenszóló ítélet annak a kimondására szorítkozhatik, hogy a MÁV jogellenesen mondta fel a szolgálatot tisztviselőjének; és a végítéletre hagyhatja annak az eldöntését, hogy a felperes igényelheti-e a nyugdíj és a tényleges illetmények közti különbözetet, valamint a további előléptetést és hogy a MÁV a felperes tényleges szolgálatára igényt tarthat-e? (P. II. 5788/1923. Pdt. IX. 181.)

A jogerős közbenszóló ítélet után az alperes a követelés alapjára ható támadásokat már nem érvényesítheti. (P. V. 4464/1923. Pdt. IX. 173.)

A kártérítési kötelezettségnek jogerős közbenszóló ítélettel történt megállapítása nem zárja ki a kárt megosztó végítélet hozatalát. (P. IV. 6837/1925. Pdt. XI. 21.)

Annak a kérdésnek eldöntése, hogy a kár mily arányban terheli az egyik vagy másik felet, vagyis, hogy a kármegosztás feltételei fennforognak-e, nem a kereseti követelés alapjának fennállása kérdését érinti, hanem a követelés mennyiségének a keretébe tartozik. (P. IV. 6820/1925. Pdt. XII. 17.)

A felperesség kérdésében a per többi kérdéseinek eldöntését megelőzően közbenszóló ítélet hozatalára az 1911: I. t.-c. 391. §-a és a per ezen többi kérdéseinek tárgyalása és ítéleti eldöntése végett az ügynek az elsőbírósághoz való visszautasítására az 1911: I. t.-c. 506. §-a nem nyujtanak törvényes alapot. (P. V. 8680/1927. XIII. 84.)

A kötelezettség alapjának közbenszóló ítéletben történt

jogerős megállapítása nem minden esetben vonja maga után a keresetbe vett kárkövetelésnek egészben vagy részben való megítélését is, mert a mennyiség kérdésében való marasztaló rendelkezés már a dolog természete szerint sem állhat meg olyan esetben, ha a megállapított kártérítési felelősségnek hiányzik az anyagi tartalma abból az okból, mert a vitatott kár a valóságban be nem következett. (P. VI. 4541/1928. Pdt. XV. 119.)

A közvetlenség; a tárgyalás ismétlése bíróváltozás esetében.

392. §. *Az ítéletnek, valamint a szóbeli tárgyalás alapján más határozatnak hozatalában csak az a bíró vehet részt, aki az alapul szolgáló szóbeli tárgyaláson jelen volt.*

Ha a határozathozatal előtt a bíróság más tagokból alakul, a tárgyalást újra meg kell nyitni. A 242. és a 285. §. ebben az esetben megfelelően alkalmazandó.

E §. alkalmazása csődperekben: Ppé. 23. §. 2. bek.

A tanácskozás és a szavazás.

393. §. *A tanácskozás és a szavazás nem nyilvános.*

A tanácskozásról és a szavazásról a Tüsz. 139—142. §-ai rendelkeznek a következőképen:

A tárgyalás vagy az előadás után a bíróság határozathozatal végett a mellékterembe vonul vagy az üléstermet kiürítteti.

Ha a szóbeli tárgyalás folyama alatt felmerülő közbeeső kérdésekben a határozatot előreláthatólag hosszabb tanácskozás nélkül is meg lehet hozni, a határozat meghozható a tanács tagjai közt a tárgyalás termében halk hangon folytatott értekezés útján is; de ilyen kérdésekben is a jelen §. első bekezdésében meghatározott módon kell a határozatot meghozni, ha az elnök elrendeli vagy a tanács valamelyik tagja kívánja. (139. §.)

A bíróság szavazás útján határoz.

A szavazást megelőzi a tanácskozás, amely az eldöntésre kerülő kérdésnek általános megvitatásából áll.

A tanácskozást és a szavazást az elnök vezeti. Az elnök a bírák véleményének előadását félbe nem szakíthatja, szavazásrabocsátás előtt azonban az ügy állását mind a ténykérdések, mind a jogkérdések feltüntetésével összegezheti.

Ha az ügynek előadója volt, a szavazást ő nyitja meg véleményének előadásával. Ha előadó nem volt rendelve, a szavazást a rangban legifjabb bíró kezdi.

A szavazásnak mind a határozat rendelkező részére, mind

az indokokra ki kell terjednie. A határozat indokolását illető egyes vitás kérdéseket a határozat meghozatala előtt kell eldönteni.

Az ítélőbíró a szavazást meg nem tagadhatja, még akkor sem, ha az előbbi szavazásnál kisebbségben maradt.

Az elnök minden egyes szavazás alkalmával szavaz, de csak a többi tanácstag után, a határozatot pedig saját szavazatának számbavételével mondja ki.

Ha az elnök a többi tanácstag szavazatától eltérően szavazott, a határozat egyhangúlag hozottnak nem tekinthető.

Polgári ügyben az ítélőbíró a többség határozatától eltérő különvéleményét három nap alatt az elnöknél írásban beadhatja. Az így beadott különvéleményt borítékba zárva a határozat eredetijéhez kell fűzni. A különvélemény beadását a határozat fogalmazványán is fel kell jegyezni. (140. §.)

A tanácskozás befejezése után a más meggyőződésre jutott ítélőbírónak jogában áll előbb nyilvánított véleményétől eltérően szavazni mindaddig, amíg az elnök a határozatot ki nem hirdette vagy alá nem irta.

Ha az elnök a határozatot kihirdette, az ügyet újabb tanácskozás tárgyává tenni nem lehet. (141. §.)

Ha az elnök a szavazatok megoszlása esetében egyik véleményhez sem járul, a tanácskozást és szavazást különítse el az egyes kérdések szerint, amelyek fölött határozni kell.

Az egyik kérdésre meghozott határozat a többi kérdés fölötti tanácskozásnak alapjául szolgál és további szavazatánál ezt a határozatot alapul elfogadni köteles az az ítélőbíró is, aki a határozathoz nem járult hozzá.

Az egy ügyre vonatkozó valamennyi elkülönített kérdést okvetlenül ugyanannak a tanácsnak kell eldönteni.

Ha szavazattöbbség az elnök szavazása után sem keletkezik, az alperesre vagy a vádlottra legkedvezőbb szavazatot a legközelebb álló, kevésbbé kedvező szavazathoz kell számítani. (142. §.)

A tanács akár a tanácskozás megkezdése előtt, akár annak folyamában elrendelheti a határozathozatalnak elhalasztását, ha az ügy bővebb megfontolást és tanulmányt kíván, vagy ha az elhalasztás a még hátralévő szóbeli tárgyalások befejezése szempontjából kívánatos. (143. §.)

Polgári ügyben a tanácskozásról és a szavazásról jegyzőkönyv készítésének nincsen helye. (144. §.)

Az ítélet tartalma.

394. §. ***A marasztalás a kérelmen túl nem terjedhet. Ez a szabály a kamatra, gyümölcsre és más mellékkövetelésre is alkalmazandó.***

A perköltség viselésének kérdésében a bíróság kérelem nélkül is határoz.

Mi. A rendelkezési elvnek a folyománya, hogy a marasztalás nem terjedhet túl a kérelmen. A ne ultra petita elve alól a Pp. csak a perköltséget veszi ki, melynek viselése felől a bíróság kérelem nélkül is határoz. Ez a rendelkezés a perköltségről szóló részben keresztül van vive és indokolása ott található.

Jegyzet. A rendelkezési elvre nézve l. a 235. lapon előadottakat. A marasztalás összegének pengőértékben meghatározása. 1925: XXXV. t.-c. 20—22. §§., 11500/1926. M. E. sz. r.; 63600/926. I. M. sz. r. (I. a II. kötet végén).

A bíróság a kereseti kérelemhez csak annyiban van kötve, amennyiben a felperes javára többet, mint ami kéretett, meg nem ítélhet, abban azonban nincs korlátozva, hogy az alperes kötelezettségét, a kérelem korlátain belül kisebb arányban szabja meg. (K. ápr. 9. I. G. 312/95. F. I. 182.)

Túlterjeszkedik a bíróság a kereseti kérelmen, amidőn a keresetbe vett késedelmes teljesítésből eredő kár helyett a nemteljesítésből eredő kár megtérítésében marasztalja alperest. (. . 9530/1915. Pdt. III. 76.)

A bíróságot az ítélethozatalnál csak a kereseti kérelem vagy a kártérítés fejében felszámított végösszeg köti annyiban, amennyiben ezen túl nem terjeszkedhetik, ellenben a kár kiszámításának a keresetben alapul vett módjához kötve nincsen. (B. 1902. szept. 19. II. G. 65/1901. T. VI. 239.)

A cseh koronában való marasztalásra irányuló kérelemben, mint nagyobban bennfoglaltnak jelentkezik a valorizált magyar koronához való kisebb terjedelmű igény. (P. IV. 5590/1923.; ugyanígy P. IV. 5518/1923. J. K. 1924. 135.)

Zsákok természetben visszaadására irányuló kérelemben, mint nagyobb terjedelmű igényben a valorizációra irányuló igény bennfoglaltnak tekintendő. (P. IV. 3472/1923. J. K. 1924. 135.)

A fizetésre irányuló kérelemben a kielégítés tűrésére irányuló enyhébb kérelem bennfoglaltatik. (P. 1902. szept. 9. G. 42. T. VII. 639.)

A személyes adós gyanánt marasztalásra irányuló kereseti kérelemben, mint többen, a dologi adós gyanánt marasztalásra irányuló kérelem, mint kevesebb, benne foglaltatik. (K. 1903. nov. 25. I. G. 353. F. IX. 150.)

Nincs helye a fizetésre irányuló felperesi keresettel szemben olyan viszontkeresetnek, hogy az alperes ne fizetésre, hanem bírói letétbe helyezésre köteleztessék. (P. 1902. okt. 13. G. 60. T. VII. 643.)

A feltétlen marasztalásra irányuló kérelemben benne fog-

laltatik a feltételes marasztalásra irányuló kevesebb kérelem is. (D. 99. nov. 23. G. 106. T. IV. 311.)

Az ügyvédi jutalomdíj iránt előadott kérelemben, mint nagyobb kérelemben, a felmerült munka és költség megtérítésére irányuló kisebb kérelem is bennfoglaltatik. (D. 1900. márc. 15. G. 6. T. IV. 317.)

Nem terjeszkedik túl a kérelmen a bíróság, ha a csak ingatlanok tehermentesítésére irányuló kereseti kérelem dacára alperest a tehermentesítés elmulasztása esetére megfelelő pénzösszeg letételére is kötelezi. (Gy. 98. jún. 16. G. II. 34. T. 487.)

A kereset elutasítása iránti kérelemben az elévülési kifogás bennfoglaltnak nem tekinthető. (K. 1905. jún. 15. 1674/1904. Dt. IV. f. III. K. 14. sz. 15. l.)

Kifogás hiányában nem lehet attól a kereseti kérelemtől eltérni, hogy az alperes elsősorban az értékpapír kiadására, készpénzbeli fizetésre pedig csak a kiadás nem teljesítése esetére kötelezte ssék. (Gy. 1903. febr. 12. G. II. 4. T. VII. 396.)

Kifogás hiányában a szerződésnek a kiskorúra érvénytelensége nem vizsgálható. (Sz. 1902. okt. 14. G. 129. T. VII. 737.)

Az 1868: LIV. t.-c. 249. §-a szerint az ítéletben a peres felek jogai és kötelességei pontosan megállapítandók: nincs tehát helye annak, hogy alperes nem csupán az ítéletben egyenként felsorolt telekkönyvekben, hanem az „esetleg egyéb telekjegyzőkönyvekben" előjegyzett zálogjognak a töröltetésére is kötelezte ssék. A telekkönyvi rendtartás 151. §-a szerint annak sincs helye, hogy az érvénytelennek kimondott bejegyzés kitörlése végrehajtás útján eszközöltessék, vagy hogy a perveszte s fél a kitörlés eszközlésére végrehajtás terhével kötelezte ssék, hanem a pernyertes felet a kitörlésnek a telekkönyvi hatóságnál való kérésére kell feljogosítani. (2304/1914. Pdt. I. 108.)

A felpereseknek a 6000 K tőke kifizetése iránt előterjesztett kereseti többkövetelésben, ingatlanaiknak és önmaguknak ettől a tehertételtől való mentesítése iránt való kevesebb kérelem bentfoglaltatván, a kir. Kúria a peres kérdést ez alapon érdemben bírálta el. (G. 165/1914. Pdt. I. 20.)

Ha a tulajdonjog megítélése iránti kérelem nem kifejezetten tehermentes tulajdonra irányul, alperes az ingatlan tehermentes tulajdonának átengedésére nem kötelezhető. 3204/1914. Pdt. I. 210.)

Törlési perben az alperes nem okirat kiadására, hanem csak az ítélet alapján kérendő törlés tűrésére kötelezhető. (1482/1914. V. Pdt. I. 216.)

I. A házassági perben a gyermekek elhelyezésére és tartására vonatkozó rendelkezést a fellebbezési bíróság hivatalból felül nem bírálhatja. — II. Ideiglenes nőtartás csak akkor ítélhető meg, ha kifejezetten vagy a per adataiból megállapítha-

tóan mint ideiglenes nőtartás igényeltetik. (5204/1914. Pdt. I. 259.)

A bérleti viszony megszüntetése iránti kérelemben a bérlemény visszaadása iránti kérelem is bentfoglaltnak tekintendő, ennek a kimondása tehát a Pp. 394. §-ába nem ütközik. Ha az elsőbíróság a kereseti kérelmen túl is terjeszkedett, de a felperes az elsőbírói ítélet helybenhagyását kérte, a túlterjeszkedés az ítélet megváltoztatásának alapjául nem szolgálhat. (P. II. 4552/1915. Pdt. I. 322.)

Ha a kereset a törvényes örökösödési jog érvényesítésére irányul, közömbös, hogy felperes azt milyen címen követeli. Az a körülmény tehát, hogy felperes közszerzeményt követelt, közszerzemény pedig nincs, a felperes javára mutatkozó követelés megítélését nem gátolja. (4338/1914. Pdt. II. 24.)

Ha felperes keresetét kifejezetten kötelesrész iránt indítja ugyan, azonban a keresetből és felperes további előadásából megállapítható, hogy az elhalt apja házastársának nevén álló ingatlanokat atyai különvagyonnak, esetleg a szülők közszerzeményének állítja s hogy azok tulajdonát és birtokát az örökösök számának arányában és természetben kéri elsősorban megítélni, a keresetet a felperes atyai örökrészére irányulónak kell tekinteni. (4216/1914. Pdt. II. 25.)

Ha a kereset „nőtartásra" irányulónak van címezve, de tartalma szerint a női különvagyon jövedelmének kiadására irányul, azt nem az elnevezés, hanem a belső tartalom alapján kell elbírálni. (1915. febr. 4. 1914. G. 264. Pdt. II. 27.)

A bíróság nem állapíthatja meg a kártérítési keresetnek a jövőben leendő megindíthatása végett azt, hogy a felek között valamely jogviszony a multban fennállott: ha a kereset nem erre, hanem a jogviszony jelenlegi fennállásának megállapítására irányul. (6088/1914. IX. p. t. Pdt. II. 63.)

Ha felperes a keresetben törvényes öröklési jogának megállapítását kérte anélkül, hogy örökösödésének arányát meghatározta volna, az örökösödési jog az ítéletben is csak az örökrész nagyságának meghatározása nélkül állapítható meg. (Rp. I. 4803/1915. Pdt. II. 154.)

Amikor felperes vevő a megvett áru feltétlen kiadását, alperes pedig a kereset feltétlen elutasítását kéri, a bíróság nem követ el túlterjeszkedést, ha alperest — viszontkereset nélkül is — csak fekbér megfizetése ellenében kötelezi az áru kiadására. (Bpesti tábla P. IV. 5912/1915. Pdt. II. 155.)

Abban a perben, melyet az ajándékozó a hálátlan megajándékozott ellen indít, a tulajdonjognak a felperesre leendő kebebelezése iránti kérelemben az ajándékozás hatálytalanítása iránti kérelem is eo ipso bennfoglaltatik. (P. I. 2894/1915. Pdt. II. 156.)

A bérlemény kiürítése iránti kereseti kérelemben az a

kerelem is bennfoglaltatik, hogy a bérlemény tárgya a bérbeadó rendelkezése alá bocsáttassék. (1915. ápr. 7. 1914. G. 377. Pdt. II. 157.)

Túlterjeszkedés nem forog fenn, ha a vevő által az eladó ellen a szerződés teljesítése (áru szállítása) iránt indított perben a bíróság — a teljesítés lehetetlensége folytán — az alperest nem erre, hanem oly kártérítés fizetésére kötelezi, mely kisebb értékű, mint az az érték, amelyhez felperes a teljesítés által jutott volna. (Bpesti tábla P. I. 13890/1915. Pdt. II. 158.)

Az ideiglenes nőtartásban marasztaló ítélet teljes hatálytalanítása iránti kereseti kérelemben a leszállítási kérelem is bennfoglaltatik. (1915. márc. 31. G. 375/1914. Pdt. II. 266.)

Születés törvényességének megtámadása iránti perben a feleknek nincs joguk ahhoz, hogy a tanúk megesketéséről lemondjanak; és a meg nem esketett tanúk vallomása részbizonyítékul el nem fogadható. (Rp. 7159/1915. Pdt. II. 472.)

Egyedül teljesítésre irányuló kereseti kérelem alapján az alperes kártérítésre nem kötelezhető. (P. IV. 10149/1915.)

Túlterjeszkedik a bíróság a kereseti kérelmen, midőn a keresetbe vett, késedelmes teljesítésből eredő kár helyett, a nemteljesítésből eredő kár megtérítésében marasztalja az alperest. (P. IV. 9530/1915. Pdt. II. 53.)

A szerződések érvénytelenítése s a telekkönyvi bejegyzések törlése iránti kérelemben, mint nagyobban, bennfoglaltatik az a kérelem, hogy az alperesek tűrjék a javukra bejegyzett tulajdonjognak a felperes javára való bejegyzését. (Kolozsvári tábla P. II. 2770/1915. Pdt. III. 214.)

Ha a kereset annak a megállapítására irányul, hogy a szerződés a felek között nem jött létre, ezen a kereseti kérelmen nem terjeszkedett túl a bíróság azzal, hogy a szerződésnek létrejöttét megállapította ugyan, de megállapította azt is, hogy ez a szerződés a benne kikötött felfüggesztő feltétel nem teljesülése miatt hatályát vesztette. (P. V. 1057/1916. Pdt. IV. 200.)

Semmis engedmény alapján felvett összeg kiadása iránt az engedményező által az engedményes ellen indított perben a felperest abban, amit alperestől az engedményezési szerződés megkötése alkalmával ellenérték gyanánt kapott, viszontkereset nélkül is marasztalni kell. (Rp. VI. 7548/1915. Pdt. IV. 223.)

A bíróság nem tér el a kereseti jogalaptól, ha a felperes által követelt természetbeni helyreállítás helyett az alperest a helyreállítási költségben marasztalja. (P. VI. 1011/1921. Pdt. VI. 79.)

Ha az alperes kezén elveszett ingóknak a károsodáskori értéke iránt indított keresetet a felperes az időközi áremelkedés címén felemeli, a bíróság a károsodáskori érték címén — a szakértők véleménye alapján — a felemelt összeget ítélheti meg.

anélkül, hogy ezen a kereseti kérelmen túlterjeszkednék. (P. VI. 1546/1921. Pdt. VII. 3.)

Részvények természetbeni kiadása iránti kérelemben bentfoglaltatik az a kérelem is, hogy alperes a limitált áron aluli eladással okozott kárban marasztaltassék. (P. IV. 9/1923. Pdt. IX. 15.)

Adásvételi szerződés teljesítése iránti kereset folytán alperes a véltárelőleg valorizált visszafizetésében, külön kérelem nélkül, marasztalható. (P. IV. 723/1922. Pdt. IX. 16.)

Úgy a tőkeösszeg, mint a kamatozás kezdő időpontja tekintetében nyilvánvaló számítási hibát a felülvizsgálati bíróság a kérelem korlátjaira való tekintet nélkül, hivatalból kijavítja. (P. IV. 6903/1922. Pdt. IX. 17.)

A végrendelet teljes félretétele és törvényes öröklés iránti kérelemben a kötelesrész iránti kérelem bentfoglaltatik. (P. I. 5814/1922. Pdt. IX. 18.)

Valorizációs kérelem a felülvizsgálati eljárásban elő nem terjeszthető. De a valorizáció iránti kérelemben bentfoglaltnak tekintendő — mint kevesebb — az a kérelem, hogy az 1923. évi XXXIX. t.-c.-nek a késedelmi kamat helyett fizetendő kártérítésre vonatkozó rendelkezései alkalmaztassanak; ez pedig a felülvizsgálati eljárásban is kérhető. (P. IV. 759/1923. Pdt. IX. 37.)

Nem forog fenn túlterjeszkedés, ha a bíróság az eladót a szerződés teljesítése helyett — a kereseti kérelem összegszerű korlátain belül — a vételárelőleg valorizált visszafizetésére kötelezi. (P. IV. 2016/1923. Pdt. IX. 65.)

Egyedül teljesítésre irányuló kereset folytán — ha a teljesítés gazdaságilag lehetetlen — úgy a keresk. törv. 353., 356. §-ai szerinti árkülönbözet, mint a vételárelőleg visszafizetése, még pedig valorizáltan is, megítélhető. (P. 2417. és 4680/1923. Pdt. IX. 107.)

Ha a kereset az ingó kiadására, vagy annak egyenértékére irányult, de felperes utóbb a keresetet kifejezetten csak az ingó kiadására tarotta fenn és alperes ezt a módosítást nem ellenezte: alperest nem lehet az egyenérték kifizetésére kötelezni. (P. VII. 6096/1923. Pdt. IX. 108.)

A cseh korona megítélése iránti kérelemben a magyar korona valorizált megítélése iránti kérelem is, mint kevesebb, bentfoglaltnak tekintendő. (P. IV. 3321/1923. Ptd. IX. 109.)

Ingatlan tulajdonjogának megítélése iránti fellebbezési kérelemben bentfoglaltatik annak a másodlagos kereseti kérelemnek a fenntartása, hogy az alperes a tulajdonjog meg nem ítélése esetén térítse meg a beruházások értékét és a vétel meghiusulásából előállott kárt. (P. V. 4464/1923. Pdt. IX. 173. sub. III.)

A kereseti cseh korona helyett magyar korona a Pp. 394.

§-ának sérelme nélkül megítélhető. Az 1923: XXXIX. t.-c. szerinti kárpótlás csak kérelemre ítélhető meg. (P. II. 5767/1923. Pdt. IX. 182.)

A megállapítási kérelemben a teljesítési kérelem bentfoglaltnak nem tekinthető. (P. V. 5197/1923. Pdt. X. 15. sub. VI.)

A teljesítési kereset elutasítása esetében az előbbi állapot helyreállíásához kifejezett kérelem nem szükséges. (P. IV. 3091/1924. Pdt. X. 27. sub. II.)

Közösség megszűntetése iránti perben, ha a felperes a természetben való megosztást kérte s az alperes maga sem tartotta sérelmesnek a természetben való megosztást oly módon, mint azt a felperes kérte, hanem csakis a terület mennyiségét kifogásolta, a kereset nem utasítható el abból az okból, hogy ily megosztás csak a gazdasági használhatóság jelentékeny hátrányára lenne keresztülvihető. (P. V. 1218/1925. Pdt. XI. 23.)

A hagyatékban való részesedés megállapítása iránti kérelemben a hagyomány biztosítására irányuló kötelezettség megállapítását célzó kérelem is bentfoglaltnak tekintendő. (P. I. 2178/1924. Pdt. XI. 28.)

Bár az ingatlanra nézve szóbelileg létrejött adásvételi szerződést a perben mindkét fél érvényesnek elismerte, a bíróság mégis alkalmazni köteles azt a jogszabályt, hogy az ügylet a köztekintetekből előírt okiratba foglalás hiánya miatt semmis; de mégsem rendelheti el a bíróság a vételár megfizetése iránti perben az eredeti állapot helyreállítását, ha azt mindkét fél ellenzi. (P. II. 1158/1925. Pdt. XI. 35.)

Ha a fellebbezési bíróság a kereseti kérelmen túlterjeszkedett, ezt a szabálytalanságot nem orvosolhatja az, hogy a felperes a felülvizsgálati eljárásban — tehát a Pp. 535. §-a szerint elkésetten — a másodbírói ítélet rendelkezésének megfelelő kérelmet terjeszt elő. (P. III. 5155/1924. Pdt. XI. 36.)

A felülvizsgálati bíróság a valorizációs kulcsot a sem felülvizsgálati kérelmmel, sem csatlakozással nem élő felperes javára 50%-ról 100%-ra felemelheti, ha egyúttal a valorizáció kezdőpontját az alperes felülvizsgálati kérelme folytán az alperes javára megváltoztatja s végeredményben papirkoronákban nem haladja meg a marasztalási összeget a fellebbezési bíróság által megítélt összeget. (P. V. 6217/1925. Pdt. XII. 7.)

Ha a felperes keresetében másodsorban kártérítés fizetésére kéri az alpereseket kötelezni arra az esetre, ha az ingatlant visszaszolgáltatni nem tudnák, ebben a vételárnak valorizáltan leendő visszafizetése iránti kérelem benfoglaltatik. (P. VI. 7460/1925. Pdt. XII. 10.)

A választott bíróság nem követ el túlterjeszkedést, ha bírói értelmezés alá veszi a szerződésnek azt a részét, amelyre a felperes a marasztalási kérelmet alapította. (P. IV. 6120/1925. Pdt. XII. 20.)

A cseh korona megítélése iránti kérelemben a valorizálási kérelem is bennfoglaltatik. (P. VII. 223. Pdt. XII. 44/1926.)

Az a körülmény, hogy az alperes a fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálati kérelmet nem terjesztett elő, s így sem a tőketartozás átértékelésének mértéke, sem a kárkamat megítélése megtámadva nincsen, nem zárja ki az átértékelés mérve és a kárkamat tekintetében az irányadó anyagi jogszabályoknak az alperes javára alkalmazását, ha végeredményben a marasztalási összeg — korábbi valorizációs időpont megállapítása folytán — nem kevesebb mint a fellebbezési bíróság által az alperes terhére marasztalási összeg. (P. IV. 5138/1925. Pdt. XII. 77.)

Pénzfizetésben marasztaló ítéletben felesleges és így mellőzendő annak a külön kimondása, hogy a nyertes félnek joga van a megítélt összeg erejéig a zálogjog bekebelezését az ellenfél ingatlanára közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál kérni. (P. I. 2201/1926. Pdt. XIII. 47.)

Meg nem engedett túlterjeszkedés forog fenn, ha az ítélet a csupán tűrésre irányuló kereset alapján fizetésben marasztal. (P. VII. 658/1927. Pdt. XIII. 90. sub. II.)

A fizetés iránti kérelemben a bírói letétbehelyezés iránti kérelem, mint kevesebb, bentfoglaltatik. (P. V. 191/1927. Pdt. XIV. 27.)

Ha a felperes az ingatlant szolgálatának díjazása fejében követelte, az ingatlanra irányuló keresetében a szolgálatának pénzbeli díjazására irányuló kereset is bentfoglaltnak tekintendő. (P. I. 5973/1927. Pdt. XIV. 121.)

Az ítéleti illeték kiszabása s annak ki által leendő viselése kérdésében az intézkedéstétel ítélkezés tárgyává nem tehető, mert ez a pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik, ezért a kir. Kúria ebben a részében a fellebbezési bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte s a határozást mellőzte. (P. I. 690/1930., 1930. IX. 4.)

A bíróság a felek kérelmén túl nem terjeszkedett, mert az alperes által előterjesztett abban az ellenkérelemben, hogy a felperes keresetével teljesen utasíttassék el, mint többen, benne van az a kérelem is, hogy csak a tulajdonjog bekebelezésére alkalmas okirat átadása ellenében legyen kötelezhető a vételárhátralék fizetésére éspedig annál inkább, mert a vevőnek a vételár kifizetése ellenében a tulajdonjog bekebelezésére alkalmas okirat kiadása iránti joga anyagi tartalmánál fogva olyan, hogy az a vevőt külön kérelem nélkül is megilleti. (K. P. V. 6073/1928., 1930. IX. 26.)

395. §. *Abban az esetben, ha a 71. §. értelmében a félnek a perben csak azon az alapon volt perbeli cselekvőképessége, hogy a szóban forgó per tárgyáról peren*

kivül jogérvényesen rendelkezhetik, az ítéletben ki kell mondani, hogy a végrehajtás ez ellen a fél ellen csak arra a vagyonra rendelhető ellen, amelyről ez a fél jogérvényesen rendelkezhetik.

Mi. A 395. §. rendelkezése a 71. §. második bek. kimondott szabálynak a folyománya. Ha valakinek csak azon az alapon van perbeli cselekvő képessége, hogy a per tárgyáról peren kívül jogérvényesen rendelkezik, akkor annak perbeli cselekményei s a vele szemben véghezvihető perbeli cselekmények sem terjedhetnek tágabb körre, mint arra, amely körben az illetőnek peren kívül rendelkezési joga van és így egyéb vagyonára végrehajtást sem lehet vezetni. Ez a szabály tulajdonképen a végrehajtási eljárásra tartozik, de itt azért kellett azt felvenni, mert már az ítéletben kell ebben az értelemben intézkedni.

396. §. *Az, hogy a követelés csak a per folyamán járt le, a marasztalást nem gátolja. Ha a követelés csak a szóbeli tárgyalás befejezése után járt le, ítélethozatal előtt a feleket szükség esetén újra meg kell hallgatni.*

A kir. Kúria 1886. évi április hó 9-én 32. sz. a. kelt teljes ülési határozatában kimondotta azt az elvet, amely a Pp. 396. §-ában is benfoglaltatik. Ha a bíró tekintetbe veszi az ítélethozatalnál azt, hogy a fél a per folyama alatt a követelést egészben vagy részben önként kifizette és a per folyama alatt ilykép kifizetett összegben nem marasztalhatja az alperest: akkor következetlenség volna az, ha az időelőttiségnek megszűnését figyelmen kívül hagyná. Minden haszon nélkül szaporítaná ez a pereket és a költséget, valamint felesleges munkával terhelné a bíróságot. Attól, hogy ellenkező gyakorlat mellett minden jogos indok nélkül idő előtt fognak keresetet indítani, tartani nem lehet, mert ezt a Pp.-nak a perköltség felőli intézkedése (427. §.) meggátolja.

A Pp. szerint a fellebbezési eljárás novum judicum. Ennélfogva a fellebbezési bíróság akkor is elveti az időelőttiség kifogását, ha a teljesítési határidő csak a fellebbezési eljárás folyamán jár le.

Ha a követelés a szóbeli tárgyalás befejezése után, de az ítélet hozatala előtt jár le, ami különösen akkor történhetik, ha a bíróság az ítélet kihirdetését a 398. §. értelmében elhalasztja, akkor a feleket szükség esetében újra meg kell hallgatni, mert az eldöntéskor figyelembe kell venni azt, hogy az alperes a lejáratkor eleget tett-e kötelezettségének vagy nem. A felek újbóli meghallgatására azért is szükség lehet, mert le-

hetséges, hogy az alperes az időelőttiség kifogásában bizva, egyéb védelmet nem hozott fel.

Jegyzet. A feleket tárgyaláson kell meghallgatni.

A peressé tett jogkérdés rendszerint a per megindításakor létező tények tekintetbe vétele alapján bírálandó meg. (K. 99. jún. 12. I. G. 251. F. IV. 521.)

A peres ingatlannak a kereset utáni elidegenítése a felperes elutasítását nem indokolja. (K. 1901. nov. 14. 947. M. XV. 450.)

Az a jogszabály, hogy a per a keresetnek megindítása idejében fennálló állapot szerint bírálandó meg, ily általánosságban feltétlenül fenn nem tartható, mivel foroghatnak fenn a perben oly különleges viszonyok, hogy a perközben létesült újabb körülmények az ítélet hozatalánál nem mellőzhetők. (K. 97. okt. 4. I. G. 221. F. III. 68.)

Azon körülmény, hogy a követelés a kereset benyujtásakor még nem járt le, nem szolgál akadályul a követelés megítélésére akkor, ha a teljesítési határidő és feltétel a per folyama alatt, az elsőbíróság ítélethozatala előtt bekövetkezett. (K. 86. ápr. 9. máj. 21. 32. sz. dtv. 572/83. 33. és 712/85. sz.)

A bírói ítéletben olyan kötelezettségnek a teljesítésére a fél, amely időközben az ítéletnek meghozataláig ő általa teljesítve lett, nem kötelezhető. (K. 98. ápr. 5. I. G. 6. F. IV. 418.)

A keresetindításkor nem esedékes követelés, ha a szóbeli fellebbezési eljárásban esedékessé vált, nem időelőtti (K. 99. márc. 10. I. G. 616/98. F. IV. 373.); ellenben időelőtti a kereset akkor, ha a lejárat nyilvános előadásos fellebbezési eljárás folyamán következett be (K. 98. márc. 7. I. G. 603/98. F. IV. 368.). A K. 95. ápr. 24-én II. G. 6. sz. a. (F. I. 6.) a 32. dtvt. csak akkor mondta ki alkalmazhatónak, ha a teljesítési határidő és feltétel a per folyama alatt, az elsőbíróság ítélethozatala előtt következett be.

Nem létezik olyan tételes törvény vagy állandóan követett bírói gyakorlat, hogy a tényleg gyakorolt jog megszűntnek kimondását tárgyazó keresetnek hatálya a kereset beadása időpontjára visszahatólag szüntetné meg a jogot, illetve az erre a jogra alapul szolgált jogviszonynak jogszerű következményeit. (K. 99. szept. 20. I. G. 272. F. V. 40.)

Az időelőttiség abból a szempontból bírálandó meg, hogy bekövetkezett-e az a feltétel vagy időpont, amelynek beálltával az igény az anyagi jog értelmében érvényesíthető. (K. 905. jan. 31. I. G. 515. Dt. III. t. 526.)

A kereset időelőttiség miatt és egyuttal érdemi okból el nem utasítható. (C. 901. jún. 28. I. G. 237. F. VI. 583.)

Habár az alperes a szövetkezeti tagságot fel nem mondotta, az általa befizetett üzletrész a szövetkezet kölcsönkövetelésébe mégis beszámítandó, ha az alapszabályszerű fel-

mondási határidő a felmondást pótló beszámítási kifogás előterjesztésétől a fellebbezési tárgyalás befejezéséig letelt. (Bp. tábla 1915. márc. 2./1914. G. 1365. Pdt. I. 215.)

Lényeges eljárási szabályt sért a bíróság, ha a H. T. 99. §-ában előírt ágy- és asztaltóli különélésre kiszabott határidő eltelte előtt beadott felbontási kérelmet vissza nem utasítja és a határidő eltelte előtt felbontó ítéletet is hoz. (5823/914. III. Pdt. I. 149.)

Az, hogy a perfüggőség a másodbírói ítélet hozatala után megszűnt, a Pp. 535. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban figyelembe nem jöhet. (P. II. 6458/1915. Pdt. I. 414.)

A teljesítési határidő.

397. §. *Az ítéletben megállapított kötelezettség teljesítésére tizenöt napos határidőt kell szabni. Szükség esetében a bíróság a felperes kérelmére rövidebb határidőt, rendkivüli körülmények között pedig az alperes kérelmére hosszabb határidőt szabhat. A bíróság továbbá a felperes hozzájárulásával a kötelezettségnek részletekben teljesítésére külön-külön határidőket szabhat, még pedig akként is, hogy valamely részlet teljesítésének elmulasztásával a még hátralékos összes részletek azonnal teljesitendők.*

A 131. §. esetében az ítélet hozatala után lejáró szolgáltatásokra nézve a teljesítésnek napját kell az ítéletben meghatározni.

Oly ítéletben, amely munka végzésére, vagy a dolog természete szerint hosszabb időt kivánó másnemű teljesítésre kötelez, a bíróság a körülményekhez mért teljesitési határidőt szab.

A teljesítés határideje az ítélet közlését (399. §.) követő napon kezdődik és meg nem hosszabbitható.

Mi. Sem a francia, sem a német jog szerint az ítélet nem tűz teljesítési határidőt.

Ámbár a teljesítési határidő általános mellőzése következetesnek látszik és ellentmondás van az ítéletben, ha a bíró kimondja, hogy a követelés rég lejárt és mindamellett a kötelezettnek csak azt hagyja meg, hogy bizonyos idő elmultával teljesítse kötelezettségét: az ítéleti teljesítési határidő oly mély gyökeret vert joggyakorlatunkban, hogy elejtése nem volna célszerű. Hozzájárul ehhez, hogy bizonyos méltányossági tekintetek sem engedik meg, hogy a logikai következetesség ily me-

reven érvényesüljön. A jogviszony, amelyet az ítélet eldönt, sokszor vitás; a kötelezett jóhiszeműleg és minden gondatlanság nélkül azt hitte, hogy neki van igaza és nem készült el a teljesítésre.

Ezekből az okokból a mostani teljesítési határidőt tartja fenn a Pp. 397. §-a, amely abból indul ki, hogy a határidőket lehetőleg egységesekké kell tenni s ezért 15 napban állapítja meg úgy a teljesítési, mint a fellebbezési határidőt és pedig mind a törvényszéki, mind a járásbírósági ítéletek ellen. Indokolt az, hogy akkor kell rövidebb határidőt megállapítani, mikor ezt az ügy sürgőssége szükségessé teszi. Ezt pedig a Pp. általában megengedi.

A mai joggal szemben újítás a 397. §. első bekezdésének az a rendelkezése, hogy a bíróság a felperes hozzájárulásával a kötelezettségnek részletekben teljesítésére határidőt szabhat. Ez az alperesre nézve sok esetben méltányos lehet és a felperesnek is érdekében állhat.

Ib. A bizottság csak rendkívüli körülmények között tartja indokoltnak azt, hogy az ítélet teljesítésére az alperes kérelmére a tizenöt napos határidőnél hosszabb határidő legyen szabható.

Jegyzet. Külön teljesítési határidők: sommás visszahelyezési perben: 518. §.; váltómeghagyásos eljárásban: 618. §.; lakbérfelmondási eljárásban: 632., 624. §§.

Ha az értékeltolódás folytán az adósra háruló nagyobb teher az adós késedelmére vezetendő vissza, ez a körülmény egymagában nem szolgálhat alapul arra, hogy a teljesítési határidő a rendes időnél hosszabb időben állapíttassék meg. (K. 1922. nov. 16. 2668/922. Hjdt. XVI. 2.)

Átértékelt követelés iránti perben Kúria a teljesítési határidőt az ítéletileg engedélyezett 3 egyenlő részletre az ítélet kézbesítésétől számított 2, 4 és 6 hónapban állapítja meg, mert a még most is meglevő súlyos gazdasági- és hitelviszonyokra tekintettel a Kúria indokoltnak találja hosszabb teljesítési határidő megállapítását és a részletekben való fizetés megengedését. (K. I. 1221/1925. J. H. I. 11. sz.)

Az ingatlan tehermentesítésére 60 napi határidő, ezen kötelezettség nem teljesítése esetén pedig a megfelelő összeg bírói letétbe helyezésére a 60 nap lejártától számítandó további 8 napi határidő tűzetett. (1914. nov. 26. G. 165/1914. Pdt. I. 20. sub. II.)

Arról, hogy alperes a Pp. 397. §-a alapján az ingatlannak nem 15 nap alatt, hanem csak a gazdasági év leteltével leendő visszaadására kötelezteessék, csak valamely előbb hatályosan fennállott szerződés megszűnése esetén lehet szó, de nem akkor, amikor jogi alapot nélkülöző helyzet megszüntetése a per tárgya. (P. III. 1012/1921. Pdt. VII. 67.)

Ha a követelés még a Devizaközpont felállítása előtt lejárt, az ezen intézmény létesítésével felmerült beszerzési nehézségek a teljesítési határidőnek a Pp. 397. §-a értelmében leendő meghosszabbítását nem indokolhatják. (P. VII. 2657/1923. Pdt. IX. 46.)

Ahhoz, hogy a büntetőbírósági ítélet jogerőre emelkedésétől számítandó teljesítési idő kezdetét vegye, a végrehajtási eljárásban is alkalmazandó Pp. 397. §. utolsó bekezdése értelmében szükséges a jogerőre emelkedő határozatnak a marasztalttal való közlése. (Pk. V. 3392/1929. Pdt. XV. 12.)

Az ítélet kihirdetése.

398. §. *Az ítéletet a tárgyalás határnapján, esetleg azonnal kitüzendő más határnapon kell kihirdetni. A kihirdetés nyolc napnál hosszabb időre nem halasztható el.*

A kihirdetés az ítélet rendelkező részének felolvasásával történik. Ha az ítélet a kihirdetés alkalmával még teljesen irásba foglalva nincs, az indokok lényegét szóval kell előadni.

A kihirdetés a felek távolléte esetében is érvényes. A kihirdetésről való elmaradás miatt igazolást nem lehet kérni.

A kihirdetés megtörténte és napja annak a megemlitésével, hogy a felek a kihirdetésnél jelen voltak-e, az ítéleten feljegyzendő; a feljegyzést az elnök és a jegyzőkönyvvezető aláirják.

A fellebbviteli felülbirálásnak az ítéleti indokolásnak az irásba foglalt, nem pedig a tárgyaláson szóval kihirdetett tartalma az alapja és ehhez képest közömbös kérdés, vajjon az irásban foglalt indokolás a szóval kihirdetett tartalommal megegyezik-e. (K. 1925. okt. 7. P. II. 1282/1925. sz.)

Az ítélet azzal a féllel közlendő kézbesítés útján, aki az ítélet hozatalát megelőző szóbeli tárgyaláson nem volt jelen, ha azonban a tárgyaláson jelen volt, közömbös az, hogy az ítéletnek a tárgyalás után történt kihirdetésénél még jelen volt-e vagy sem. (K. 97. febr. 6. G. 19. F. 208.)

A kihirdetés hatályos, habár egyik vagy másik fél a kihirdetés megtörténtét be sem várja. A kihirdetés hatályát az a körülmény sem szünteti meg, hogy az ítélet utóbb kézbesíttetett. (Gy. 1902. ápr. 17. G. II. 25. T. VI. 360. Sz. 1901. jan. G. 257/900. T. V. 662.)

Ha a fél az ítéletet megelőző tárgyaláson jelen volt, nincs

szükség a határozat kézbesítésére. (Sz. 903. jan. 30. G. 170/2—902. T. VII. 943.)

Az ítéletnek a személyesen jelen volt fél előtt történt kihirdetése ugyanazzal a hatállyal bir, mintha az a kihirdetés a fél ügyvédje előtt történt volna. (Sz. 904. aug. 9. H. 5. T. IX. 732.)

Arra nincs tiltó jogszabály, hogy a bíróság az esetben, ha a Pp. 398. §-a alapján az ítélet kihirdetését elhalasztja, az ítéletet a kitűzött hirdetési határnap előtt is meg ne hozhatná. (P. V. 389/1924. Pdt. XI. 65.)

Az ítélet közlése.

399. §. *A törvényszéki eljárásban a kihirdetett ítéletet a felekkel teljes kiadmányának kézbesítése útján kell közölni, kivéve a perfelvételi határnap elmulasztása alapján hozott ítéletet és a pergátló kifogások tárgyában hozott ítéletet.*

A járásbirósági eljárásban az ítélet közlése a felekkel kihirdetés (398. §.) útján történik; azzal a féllel azonban, aki az ítélet hozatalát megelőző szóbeli tárgyaláson jelen nem volt, az ítéletet, kihirdetése és teljes irásba foglalása után az indokolást nem tartalmazó kiadmány kézbesítésével kell közölni, kivéve, ha a bíróság a tárgyalás bezárása után az ítélet kihirdetésére határnapot tűz és erre a meg nem jelent felet megidézi.

A második bekezdés szerint kell közölni a törvényszéki eljárásban az alperes mulasztása alapján hozott, úgyszintén a pergátló kifogások tárgyában hozott ítéletet is.

Mi. A bíróság ítélete csak a közléssel válik a felekkel szemben hatályossá. Mind a teljesítési, mind a felebbviteli határidőt csak a közléstől lehet számítani. A közlésnek két módját ismeri a 399. §., ú. m.: a kihirdetést és a kézbesítést. A közlés kihirdetés útján történik és csak azzal a féllel szemben történik kézbesítés útján, aki a határozatot megelőző szóbeli tárgyaláson jelen nem volt. Ha ellenben az ítélet kihirdetésére külön határnap volt kitűzve, akkor az ítéletet a kihirdetéstől elmaradás esetében a bíróság nem kézbesíti.

Kiterjeszti a Pp. a közlésnek ezt a módját a törvényszéki eljárásban a pergátló kifogások tárgyában hozott ítéletekre is.

A törvényszéki eljárásban hozott érdemleges ítéleteket

ellenben a Pp. az eddigi jognak megfelelően kézbesíttetni rendeli, kivéve a mulasztás alapján hozott ítéletet.

Jegyzet. Az alperes meg nem jelenése alapján hozott ítélet közlése: 440. §. 3., 4. bekezdés.

Itélet hirlapi közzététele a szerzői jog bitorlása miatt indított eljárásban: 1921: LIV. t.-c. 30. §. állatszavatossági perben hozott ítéletet jogerő után kívánatra közölni kell az Állatorvosi Főiskola Felülv. Tanácsával: 24752/924. I. M. (I. K. XXXIII. 124.); az Ig. Orv. Tanács megkeresésével elintézett ügyben kelt ítéletet fel kell terjeszteni az ig. min.-hez: 35201/1901. sz. r. (R. T. 1791.)

Az, hogy az elsőbíróságnak szóval kihirdetett és nem vitás tartalmú ítélete írásba foglalva és indokolva nem lett, a fellebbezési bíróság ítéletének feloldására nem szolgálhat okul. (Kolozsvári tábla P. II. 1922/1915. Pdt. I. 416.)

Ha az ítéletkihirdetési határnapot kitűző járásbírósági végzés sem kihirdetési záradékkal nincs ellátva, sem pedig a feleknek nem kézbesíttetett, az ítélet kihirdetése az annál jelen nem levő féllel szemben nem tekinthető szabályszerű közlésnek. (Pdt. II. 159.)

A Pp. 399. §-ának utolsó bekezdése értelmében a törvényszéki eljárásban a pergátló kifogások tárgyában hozott ítélet közlése a jelenlevő felekkel kihirdetés útján történik és a fellebbezési határidő a kihirdetéstől számítandó. (Bpesti tábla P. III. 524/1916. Pdt. II. 160.)

A járásbírósági eljárásban az ítélet kihirdetését nem bizonyítja a tárgyalási jegyzőkönyv lezárását és aláírását követő az a megjegyzés, mely a felek előtt fel nem olvastatott vagy fel nem táratott és általuk alá nem iratott. (P. II. 5749/1916. Pdt. III. 57.)

A házasságnak az 5166/1919. M. E. sz. rendelet alapján kölcsönös hűtlen elhagyás miatt lehető felbontása iránti kérelmet elutasító ítéletet a felekkel az ítélet teljes kiadmányának kézbesítése útján kell közölni. (P. III. 4050/1920. Pdt. VII. 60.)

A fellebbezési bíróságnak a pergátló körülmény tárgyában hozott ítéletét kézbesítés útján kell közölni. De a kézbesítés elmaradása nem lényeges szabálytalanság, ha a fél az ítélet ellen, a kihirdetéstől számított kellő időben felülvizsgálati kérelemmel élt. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68. sub II.)

A felebbviteli felülbírálásnak az ítéleti indokolásnak az írásba foglalt, nem pedig a tárgyaláson szóval kihirdetett tartalma az alapja, és ehhez képest közömbös kérdés, vajjon az írásba foglalt indokolás a szóval kihirdetett tartalommal megegyezik-e. (P. II. 1282/1925. Pdt. XI. 24.)

Az alperes, aki ügyvédjének szóbeli meghatalmazást adott, nem kifogásolhatja a végrehajtást elrendelő végzéssel szemben azt, hogy a Pp. 110. §. ötödik bekezdése értelmében az írás-

beli meghatalmazás be nem mutatása miatt hozott mulasztásos ítélet vele nem kézbesítés, hanem kihirdetés útján közöltetett. (Pk. V. 7523/1925. Pdt. XI. 83.)

Az ítélet írásba foglalása.

400. §. 1. bek. *Ha a bíróság az ítélet kihirdetését elhalasztja, az ítéletet a kihirdetés előtt teljesen írásba kell foglalni.*

400. §. 2. bek. helyett Ppn. 11. §. *Az oly ítéletet, amelyet a szóbeli tárgyaláson hirdetnek ki, a kihirdetést követő nyolc nap alatt kell teljesen írásba foglalni.*

Ter. 9. §. Az írásba foglalás napját az ítélet fogalmazványán és a tárgyalási napló „Észrevételek" rovatában fel kell jegyezni.

Iratminták és bírói rendelkezés. Az iratminták használata és a bírói rendelkezés felől külön rendelet intézkedik. (990/1913. I. M. sz. r.; az iratminták Grill Károly könyvkiadó vállalatánál 1913-ban külön kötetekben is kiadattak.

Abban az esetben, ha az elintézésre váró irat nem marad a bíróságnál, a bírói rendelkezés alapján készített kiadmány egy példányát kell az iratok közé sorszámának megfelelő helyre tenni.

A kézbesítésre vonatkozó részletes utasítás helyett iratborítékban kezelt ügynél az iratboríték belső oldalán levő feljegyzésre (54. §.) lehet utalni.

Ott, ahol erre alkalmas kezelők vannak, a bíróság vezetője az ügyek bizonyos csoportjára nézve akként rendelkezhetik, hogy a kezelő az ügydarabokat az elintézésül szolgáló bírói rendelkezéssel, esetleg a már kitöltött iratmintákkal ellátva juttassa az intézkedésre hivatott bíró elé. (Jüsz. 168. §. Tüsz. 147. sz.)

Fogalmazvány. Az iratminta használata nélkül készült fogalmazványt abban az esetben, ha olyan iratra (beadványra, jegyzőkönyvre) keletkezett, amely a járásbíróságnál marad, lehetőleg erre az iratra kell ráírni; egyéb esetben külön iratban kell a bíróságnál megtartani.

Ha a keresetlevelet a félnek visszautasítás miatt vagy más okból visszaadják, a határozatot a felzetre kell feljegyezni és ezt a felzetet a bíróságnál kell tartani.

A fogalmazványon a kezelő részére megfelelő utasítást kell adni. A kézbesítésre vonatkozó utasítás tekintetében a 168. §. irányadó.

Megkeresés alapján készült jegyzőkönyvet rendszerint ki-

sérő irat nélkül, de a megkeresést tartalmazó irat csatolásával kell a megkereső bíróságnak vagy hatóságnak megküldeni.

Ha olyan iratokat kell más hatósághoz küldeni, amelyeket visszavárnak, az elküldés alapjául szolgáló megkeresést meg kell tartani. (Jüsz. 169. §. Tüsz. 148. §.)

A teljesen írásba foglalt ítélet tartalma.

401. §. *A teljesen írásba foglalt ítéletnek tartalmaznia kell:*

1. annak a kijelentését, hogy az ítélet (ő Felsége a király) *a Magyar Szent Korona* (Te. 1. §.) *nevében hozatott;*

2. a bíróság megjelölését;

3. a feleknek és képviselőiknek a nevét, állását vagy foglalkozását, lakhelyét és perbeli állását, valamint a per tárgyának a megjelölését;

4. a szóbeli tárgyalás befejezésének és az ítélet hozatalának napját;

5. az ítélet rendelkező részét, amely az indokolástól elkülönítendő;

6. az indokolást, amelyben a tényállás is röviden előadandó.

(A tényállásnak nevezetesen magában kell foglalnia a szóbeli tárgyalás alapján: a kereseti kérelmet és ellenkérelmet, úgyszintén az ügy eldöntésére és az eljárás menetére befolyással bíró egyéb kérelmeket és nyilatkozatokat, a tényállításokat és az ezekre vonatkozó nyilatkozatokat, valamint a netaláni bizonyításfelvétel eredményét. A tényállásba továbbá fel kell venni a felek által a szóbeli tárgyaláson felajánlott és a bíróság által mellőzött bizonyítékokat, valamint azokat a kérelmeket, amelyeknek a bíróság eleget nem tett. A bíróság által megállapított tények külön kiemelendők.

A tényállás előadása az előkészítő iratok és a bírósági iratok tartalmára való hivatkozással is kiegészíthető vagy pótolható, azonban a per tárgyát tevő jogvita és azok a ténykörülmények, amelyek az ítélet megértéséhez szükségesek, az ítélet indokolásában ilyenkor is előadandók.)

Ha a bíróság a fél utólagos előadását, vagy utólag ajánlott bizonyítékát a 222. §. értelmében vagy a fél bizonyítékát a bizonyításfelvételre engedett idő sikertelen letelte miatt mellőzi (275., 283., 293. §.), ítéletében ezt a

mellőzött előadás és bizonyíték kijelölésével felemlíteni köteles.

A járásbirósági eljárásban a pergátló kifogások elvetése esetében az erre vonatkozó tényállást az ügy érdemében hozott ítélet indokolásába kell felvenni.

Ppn. 12. §. *Az elsőbiróság oly ítéletének indokolásául, amely ellen a törvény a fellebbezést kizárja, csak a megállapított tényeket és az alkalmazott jogszabályt kell röviden irásba foglalni.*

Ugyanez áll az elsőbiróságnak és a fellebbezési biróságnak oly ítéletére is, amely ítélet elleni fellebbvitelről lemondását a fél az ítélet kihirdetésétől számított három nap alatt bejelentette.

Te. 22. §. A Pp. 401. §-ának (fentebb zárójelben közölt) 2. és 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az ítélet indokolásának magában kell foglalnia a bíróság által valónak elfogadott tényállást és ismertetnie kell a felek által a szóbeli tárgyaláson felajánlott és a bíróság által mellőzött bizonyítékokat, valamint azokat a kérelmeket, amelyeknek a bíróság eleget nem tett (Pp. 270. §.). A kereseti kérelmet és ellenkérelmet, úgyszintén az ügy eldöntésére és az eljárás menetére befolyással bíró egyéb kérelmeket és nyilatkozatokat, a tényállításokat és az ezekre vonatkozó nyilatkozatokat, valamint a netaláni bizonyításfelvétel menetét nem kell ismertetni, ha azok az iratokból kitűnnek; ha azok ismertetése mégis szükségesnek mutatkoznék, e részben a tényállás előadását az előkészítő iratok és a bírósági iratok tartalmára való hivatkozással is lehet kiegészíteni vagy pótolni.

Mi. a Te. 22. §-ához. A Pp. 401. §-a részletesen megállapítja, hogy mit kell az ítéleti tényállásnak magában foglalnia. A Pp. abból indult ki, hogy a tényállásból mindannak ki kell tűnnie, hogy mi történt a perben és mi történt a bíróság elintézése alá bocsátott magánjogi ügyben. Ámbár a Pp. 401. §-a az indokolás megrövidítése végett megengedi, hogy a tényállás előadása az előkészítő iratok és a bírósági iratok tartalmára való hivatkozással is kiegészíthető vagy pótolható legyen, a az említett törvényszakasznak az a rendelkezése, hogy a per

tárgyát tevő jogvitát és azokat a ténykörülményeket, amelyek az ítélet megértéséhez szükségesek, az ítélet indokolásában minden esetben elő kell adni, szükségtelenül terjedelmes indokolásokra vezetett, ami főkép a bírákat, azonban a másolás következtében a segédhivatalokat is rendkívül megterhelte. Az 1925: VIII. t.-c. 12. §-a egyszerűsítette ugyan ezeket a szabályokat annyiban, hogy az ítéletnek csak a megállapított tényeket és az alkalmazott jogszabályt kell röviden tartalmaznia abban az esetben, ha az ítéletet nem lehet fellebbezéssel megtámadni vagy ha a fél az ítélet elleni fellebbvitelről lemondását az ítélet kihirdetésétől számított három nap alatt bejelentette, a Pp. 401. §-ának az ítéleti tényállásra vonatkozó rendelkezései azonban az említett két eseten felül más esetekben is egyszerűsíthető olykép, hogy a bíróságok ne legyenek túlságosan terjedelmes ítéleti tényállások szerkesztésével megterhelve. Nevezetesen az, hogy mi történt a perben, rendszerint az iratokból, a keresetlevélből, az előkészítő iratokból és a jegyzőkönyvből eléggé kitűnik, úgy hogy annak ismétlése az ítéleti tényállásban fölösleges. Így pl. teljesen fölösleges, hogy a bíró a tanú vallomását a jegyzőkönyvből szószerint átírja az ítéleti tényállásba. A Te. 22. §-a tehát az ítéleti tényállásnál főkép arra fektet súlyt, hogy a bíróság által valónak elfogadott tények abból kitűnjenek. Ha a feleknek kérelmei, tényállításai, nyilatkozatai, valamint a bizonyításfelvétel menete az iratokból kitűnnek, azokat a bíróság az ítéleti tényállásban vagy egyáltalában ne ismertesse, vagy ha azok ismertetése mégis szükségesnek mutatkoznék, elégedjék meg olyan rövid szövegezéssel, amely az iratok tartalmára is hivatkozik.

Mi. a Pp. 401. §. negyedik és ötödik bekezdéséhez. A bíróság az ítéleti tényállásban felemlíteni köteles a félnek azon utólagos tényelőadásait, vagy utólag ajánlott bizonyítékait, amelyeket a 222., a 275., a 283. vagy 293. §. alapján mellőzött. Ennek az a célja, hogy a fél ezek alapján perújítással élhessen. Azt a körülményt, hogy a mellőzött előadás vagy bizonyíték figyelembevétele esetében kedvezőbb határozatot eredményezett volna-e vagy nem, és hogy ennek következtében alkalmas-e a perújítás megállapítására, a bíróság csak a perújítás elintézésekor vizsgálja és dönti el. Ezért nem rendeli a javaslat azt, hogy ily esetben a bíróság ítéletében a perújítást a fél részére fenntartsa.

A 401. §. utolsó bekezdésének rendelkezése a 181. §. utolsó bekezdésének a következménye.

Jegyzet. A mulasztás alapján hozott ítélet írásbafoglalása: 440. §. második bek.; ítélet a fizetési meghagyásos eljárásban: 603. §.; a községi bíráskodásban: 764. §. 3. bek. A fellebb. bíróság ítélete: 507., 484. §§. — Választottbírósági ítélet: 782. §.

A határozat írásbafoglalásáról a Füsz. 171. és a Tüsz. 150. §-a rendelkezik.

A határozatot olykép kell írásba foglalni, hogy az önmagában teljes legyen. Oly utasításnak, hogy egyes részeit más iratból kell átvenni, nincs helye.

A bíró és az önálló működési körrel felruházott jegyző az ítéleteknek s egyéb oly hosszabb határozatoknak, amelyekre nyomtatvány rendszeresítve nincsen, egész szövegét, ha pedig a fejezetre vagy esetleg a rendelkező részre van nyomtatvány, ennek kiegészítését (az indokolást) lehetőleg gépírónak diktálja le. A gépíró a diktálás alapján, amennyiben szükséges és lehetséges, egyszerre készítse el a fogalmazványt és a kiadmánynak megfelelő számú példányait. Az ítélet rendelkező részében a marasztalás összegét és a bűntetési tételt számmal és szóval is ki kell írni.

A bíróság vezetője a lehetőséghez képest gondoskodik arról, hogy diktálás céljára gépíró rendelkezésre álljon. (Füsz. 170. §.).

A 401. §. 1. bek.-hez. Az ítéletet a Magyar Szent Korona nevében hozzák: (Te. 1. §.).

Az ítéletet rendszerint a rendelkezésre álló nyomtatvány felhasználásával külön lapon kell elkészíteni és a tárgyalási jegyzőkönyvhöz hozzá kell fűzni vagy hozzá kell ragasztani. (Jüsz. 169. §. Tüsz. 148. §.)

Tanácsülésben hozott határozatot, ha az ügynek előadója volt, rendszerint az előadó foglalja írásba. Ha az ügynek nem volt előadója, az elnök a határozat meghozatala után kijelöli a tanácsnak azt a tagját, akinek a határozatot írásba kell foglalnia.

A határozat írásbafoglalásával az elnök a fogalmazó-személyzetnek jegyzőkönyvvezetőül alkalmazott tagját is megbízhatja, a tervezetet azonban ilyenkor is az erre megbízott bírónak kell felülvizsgálnia és az esetleges módosítások és pótlások után aláírásával ellátnia. Ilyen határozatot, ha adatgyűjtésnek tárgya, a felülvizsgáló bíró által készítettnek kell feltűntetnie.

A tanács határozatának foganatosítása, valamint az ügy kezelése körül szükséges intézkedések megtétele, nevezetesen a tanács határozatának megfelelő megkeresés szerkesztése, iratok visszaküldése, tanúk idézése, iratok felterjesztése, továbbá a határozatok kézbesítése körül felmerült kérdésekben szükséges intézkedések megtétele és általában a bírósági irodának megfelelő utasítással ellátása az elnök feladata, aki azonban ezekkel a tennivalókkal esetenkint a tanács egy tagját vagy jegyzőkönyvvezetőjét bízhatja meg.

Ad. 401. §. 3. p. A törvénykezési illetékek kiszabásához szükséges adatok (különösen a lakás) feltűntetése a bírósági

beadványokon és határozatokban. A m. kir. pénzügyminiszter úr értesítése szerint a törvénykezési illetékek kiszabásánál lépten-nyomon gyakorlati nehézséget okoz az, hogy különösen az ügyvédi képviselettel benyújtott bírósági beadványokon az ügyfélnek, vagy az ügyvédnek lakóhelye nincs feltűntetve és ez a bíróság határozataiból is számos esetben hiányzik. Az államkincstár érdekeinek megóvása végett szükséges, hogy a bírósághoz érkező beadványok a felek megjelölését, nevük, állásuk, foglalkozásuk, perbeli állásuk és lakásuk szerint, valamint a felek képviselőinek nevét, állását, foglalkozását, lakását a fennálló szabályoknak megfelelően (Pp. 129., 136. §§., Tkrts. 121. §.) tartalmazzák és hogy a bíróságok írásba foglalt ítéleteikben a Pp. 401. §. 3. pontjában foglaltak pontos feltűntetésére is gondosan ügyeljenek. (39.435/1926. I. M. sz.)

Az, amit a peres felek előadnak: ügyállás, ellenben az, amit a bíróság állapít meg, tényállás. (K. 1901. dec. 3. I. G. 415. F. VII. 173.)

Az ítéleti tényállásban annak előadása egymagában, hogy a fél mit állított és a tanúk mit bizonyítottak, még nem vehető ténymegállapításnak, mert a bíróság a per összes anyagának méltatása mellett kellő indokolással azt tartozik kijelenteni, hogy a fennforgó bizonyítékok alapján mit tekint bizonyítottnak és pedig akként, hogy a felek közt fenforgó jogviszony kételyt kizáró módon felderítve és megállapítva legyen. (K. 1898. okt. 17. I. G. 348. F. IV. 79.)

A felek előadásainak, bizonyítékoknak és általában a per adatainak a felsorolása a tényállás megállapításának a hiányát nem pótolhatja, mert ezek a tényállásnak, vagyis a jogok és kötelezettségek létrejöttének, átváltoztatásának vagy megszüntetésének alapját képező és a fenforgó jogkérdés eldöntésére befolyással biró, érzékileg észlelhető tények megállapításának csak anyagát képezhetik. (B. 1902. ápr. 10. I. G. 398/1901. T. VI. 203.)

Tényállás alatt nem a feleknek a bíróság előtti előadásait, hanem azokat a jogalkotó, illetve jogváltoztató vagy megszüntető tényeket kell érteni, amelyekre a bíróság a jogszabályokat alkalmazza. (B. 1900. nov. 23. I. G. 201. T. V. 30. T. 1900. nov. 14. G. 70. T. V. 695.)

Nem lehet szabályszerű ténymegállapításnak tekinteni a bíróságnak olyan kijelentését, mely egyedül arra szorítkozik, hogy tényként kijelenti a bíróság azt, „hogy a felperesnek az előadásai valók". (B. 1902. dec. 23. I. G. 271. T. VII. 28.)

Az ítélet indokaiban a perben felmerült minden ténybeli körülménynek jogi jelentősége elbírálás tárgyává teendő. (K. 1896. febr. 26. III. G. 95. F. I. 122.)

A bírósági ítélet tényállásában, a feleknek a perben előterjesztett jogi fejtegetéseit nem köteles előterjeszteni és csu-

pán a felek által a perben elfoglalt és a vitás ügy megértéséhez szükséges jogi álláspont megismertetésére tartozik kiterjeszkedni. (K. 97. nov. 19. I. G. 289. F. III. 166.)

Házasság felbontását tárgyazó perben az ítéletben a H. T. 83. §-ban foglalt rendelkezésre való tekintettel szabatosan kiemelendők azok a tények (vétkes cselekmények), amelyek a kereset beadásához viszonyítva bontó okul fogadtattak el és a H. T. 84. §-ára tekintettel külön választandók azok a tények, amelyek támogató okul fogadtattak el. (B. 10.252/1924. sz.)

Szabálytalan a fellebbezési bíróság ítéleti tényállása s ez az ügy érdemi elbírálására a felülvizsgálatnál nem alkalmas, amidőn az nem tünteti fel a feleknek a támadásra és védelemre szolgáló nyilatkozatait és a per tárgyául szolgáló jogvitát és hogy mi alapon tárgyaltak a felek a fellebbezési tárgyaláson. (K. 1899. márc. 15. I. G. 626/98. F. IV. 386.)

Feloldandó a fellebbezési bíróság ítélete, ha indokolása a felek vallomásainak ismertetése helyett csak hivatkozik a vallomásokra, e hivatkozásnak a felülvizsgálati kérelemben kétségbevont helyességét azonban — a jegyzőkönyv olvashatatlansága folytán — nem lehet ellenőrizni. (Bpesti kir. tábla 1915. febr. 19. 1914. G. 1138. Pdt. I. 174.)

A szakértői véleménynek sem a jegyzőkönyvbe, sem külön iratba fel nem vett része nem szolgálhat az ítélet alapjául. (Bpesti kir. tábla 1915. márc. 2. 1919. G. 1290. Pdt. I. 204. sub II.)

Ha a közösség megszűntetése iránti perben bemutatott vázrajz az új birtokrészletek fekvését feltünteti ugyan, de lejegyzésre mégsem alkalmas, az ítéletben kimondandó, hogy a szabályszerű vázrajz beszerzése a végrehajtási eljárásra marad és hogy ennek a költségei a peres feleket egyenlő arányban fogják terhelni. (4646/1914. Pdt. II. 161.)

Az ítéleti tényállás bizonyító ereje.

402. §. *Az ítéletben foglalt tényállás a felek szóbeli előadásaira nézve teljes bizonyítékul szolgál. Ezt a bizonyítékot csak a tárgyalási jegyzőkönyv vagy mellékletei ronthatják le.*

Mi. Azok mellett a biztosítékok mellett, amelyeket a Pp. a jegyzőkönyv szabályozásával és a tényállás kiigazítása iránti eljárással a feleknek nyújt, a bírói tényállás minden veszély nélkül felruházható a felek előadásaira nézve teljes bizonyító erővel, amely csak a tárgyalási jegyzőkönyvvel és mellékleteivel rontható le. A tényállásnak teljes bizonyító erejére különösen a felülvizsgálat szempontjából van szükség.

Jegyzet. A tényállás kiigazítása: 408., 248. §§.; megtámadása a felülv. eljárásban: 534. §.

L. az 534. §. kapcsán előadottakat.

A tárgyalási jkv. mellékletei: 178., 185., 244., 245., 248. §§.

Az ítéleti tényállásban foglalt ama bírósági kijelentéssel szemben, hogy a fél a fellebbezési eljárásban új bizonyítékokat nem hozott fel, a Pp. 402. és 534. §-ai értelmében az ellenkezőt nem lehet a felülvizsgálati eljárásban tanúkkal bizonyítani. (Bpesti tábla P. IV. 7518/1915. Pdt. I. 374.)

Az a körülmény, hogy az elsőbírósági ítélet az iratok mellől eltűnt, az érdemleges felülvizsgálatot nem gátolja, ha az ítéletnek a peres felek képviselői által gyorsírászati feljegyzések alapján kiállított és felterjesztett szövegét a tárgyaláson megjelent perbeli meghatalmazottak kölcsönösen helyesnek és az elveszett ítélet tartalmával egyezőnek fogadták el. (P. V. 614/1923. Pdt. IX. 36.)

A tárgyaláson tett beismerést az ítéleti tényállás teljesen bizonyítja. (K. 1442/1922. Pdt. VIII. 54. l.)

Az ítélet aláírása.

403. §. *Az ítéletet azok a birák, akik hozatalában részt vettek, aláírni kötelesek. Ha a tanács valamelyik tagja az aláírásban akadályozva van, ezt az elnök, akadályoztatása esetében pedig a rangidősb biró az ítéleten megjegyzi.*

A meg nem jelenés alapján hozott határozatot csak az elnök írja alá: 440. §. második bekezdés.

A határozat aláírása: Tüsz. 152. §. Ha a törvény másképp nem rendelkezik (pl. 422., 440. §.), a határozatot a hozatalában résztvett valamennyi ítélőbíró aláírja; tárgyalás során hozott s a tárgyalási jkvbe foglalt határozatokat külön nem kell aláírni. — Választott bíróság ítéletének aláírása: 782. §.

Amennyiben az ítélet szerkesztésekor az abban részt vevő tanácstag még tényleges szolgálatban állott, úgy az a körülmény, hogy ez a bíró az írásbafoglalt ítélet aláírásakor — nyugdíjazás folytán — már állásától fel volt mentve, az eljárás érvényességét nem érinti. (B. G. 24/1914. Pdt. I. 330.)

A teljesen elkészített ítéletek jegyzékének kifüggesztése.

404. §. *A kihirdetés után teljesen irásba foglalt ítéletekről (400. §. második bekezdése) a bírósági iroda jegyzéket készit, amely az elnök által előre megállapitott*

hétköznapokon legalább egy heti időre kifüggesztendő. A kifüggesztés napját a bírósági iroda az ítéletre feljegyzi.

Mi. A bírósági iroda az elkészített ítéletekről jegyzéket készít, amely a bíróságnál kifüggesztendő. Ennek az a célja, hogy a felek az ítélet előkészítéséről tudomást szerezhessenek, azt megtekinthessék, és kiadványt vagy másolatot vegyenek, ha szükség van arra. Szükséges a kifüggesztés azért is, hogy a kiigazítási kérelem (408. §.) határidejére nézve biztos kezdőpontot lehessen megállapítani.

Irásbafoglalt ítéletek jegyzéke: Az írásba foglalt ítéletekről a Pp. 404. §-a szerint kifüggesztendő jegyzéket csupán a fólajstromszámok bejegyzésével kell elkészíteni. A felek nevét ez a jegyzék nem tartalmazhatja.

A kifüggesztés napját a jegyzékre s az ítéletre fel kell jegyezni s a jegyzéket a kifüggesztéstől számított nyolc nap mulva a hirdetőtábláról le kell venni.

A perfelvételi határnap elmulasztása folytán a Pp. 440. §-a értelmében hozott ítéletekről nem kell ily jegyzéket készíteni. (Jüsz. 174. §. Tüsz. 155. §.)

Az ítélet megtekintése és kiadmánya.

405. §. *Az ítéletet kihirdetése és teljes irásba foglalása után mindegyik fél megtekintheti és arról egyszerű vagy hitelesített másolatot vehet. Az a fél, akinek az ítéletet nem kell kézbesíteni, saját költségén teljes, vagy az indokolást nem tartalmazó kiadmányt kivánhat.*

Minden ítélet teljes vagy kivonatos kiadmányát a bírósági iroda vezetőjének aláírásával és a bírósági pecséttel kell ellátni.

Jegyzet. Ez a §. a végzés kiadmányára is alkalmazandó: 422. §.

A határozatok kiadmányait úgy kell elkészíteni, hogy a határozat keltét és a határozatot hozó bíró nevét is tartalmazzák. Tszéknél azoknak az ítélőbíráknak a nevét is tartalmazzák, akik a határozatot aláírták.

A kiadmányt nem a bíró írja alá, hanem a kezelő látja el „A kiadmány hiteléül" záradék után saját olvasható aláírásával.

Az elnöki ügyekben előforduló kiadmányokat azonban az elnök (vezető), a felterjesztő jelentést (78. §.) pedig, továbbá a 81., 82. §. 3. bekezdésében említett esetben a felterjesztőlapot, végül az eredetiben továbbításra kerülő iratokat az eljáró bíró (elnök) írja alá. (Jüsz. 72. §. Tüsz. 72. §.)

Az ítéletben foglalt határozat kötelező ereje.

406. §. *A bíróság kihirdetett ítéletében foglalt határozatához abban a perben, amelyben hozta, kötve van.*

Mi. Ha a bíróság az ítéletet kihirdette (398. §.), az abban foglalt határozat köti a bíróságot abban a perben, amelyben azt hozta. Sem a részítéletben, sem a közbenszóló ítéletben foglalt határozattól e bíróság ebben a perben többé el nem térhet. Kivétel ez alól a szabály alól a 389. §. rendelkezése.

A Pp. 406. §-a értelmében a bíróság csak kihirdetett ítéletében foglalt határozatához van kötve abban a perben, amelyben azt hozta s így a feloldó végzésben elfoglalt álláspont a Kúriára nem kötelező. (K. 1924. szept. 12. P. VII. 2763/1924.)

Az ítélet kijavítása.

407. §. *Az ítéletbe becsuszott név-, szám-, számadási és más efféle nyilvánvaló hibákat a bíróság, amelynél a hiba történt, hivatalból is bármikor kijavítja. Ugyanez történik akkor is, ha az ítélet kiadmánya az eredeti szövegtől eltér.*

A kijavítás tárgyában a bíróság szóbeli tárgyalás nélkül is határozhat.

A kijavító végzést, amely a feleknek kihirdetendő vagy kézbesítendő, az ítélet eredetijére és lehetőleg kiadmányaira is fel kell jegyezni.

A kijavítást megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye.

A kijavítást a felsőbíróság hivatalból is elrendelheti.

Jegyzet. E §-nak végzésre alkalmazása: 422. §.

A határozat fogalmazványa elleni kifogásról a Tüsz. 153. §-a, a határozat kijavításáról a Jüsz. 173. és a Tüsz. 154. §-a rendelkeznek a következőképen:

Ha a határozat fogalmazványa ellen akár az elnök, akár a bírák valamelyike kifogást emel s a kifogás kölcsönös hozzájárulással rövid úton el nem intézhető, a felmerült kérdést a tanács elé kell terjeszteni. Ebben a tanácsban csak az az ítélőbíró vehet részt, aki a határozat hozatalában részt vett. Ha a tanács valamelyik tagja akadályozva van, szavazategyenlőség esetében az elnöknek, az elnök akadályoztatása esetében pedig a rangidősb bírónak a szavazata dönt.

A tanács határozata kötelező s az annak megfelelő fogalmazvány aláírását a kifogásoló ítélőbíró sem tagadhatja meg. (Tüsz. 153. §.)

Ha a bíró már meghozott határozatának kijavítását utólag elrendeli, a hibás helyet a határozatban színes tintával alá kell huzni s a kijavító végzést fel kell jegyezni az eredeti határozat fogalmazványára. (Pp. 407., 422. §.)

Ha a határozatról már kiadmány készült, a kiadmányt is így kell kijavítani, ha pedig a határozat kiadmányát már a fél kézhez vette, újabb kijavított kiadmányt kell neki kézbesíteni. (Jüsz. 173. §., Tüsz. 154. §.)

Szabálytalan az ítélet elrendelt kiigazításának akkép foganatosítása, hogy a kiigazító szavak egyszerűen az ítélet szövegébe beszúró jegy alatt beiratnak. (B. 96. május 22. I. G. 45. T. II. 226.)

Az ítélet kijavítása tárgyában hozott végzésbe helytadás esetében felveendő, hogy az ítélet miképen rendeltetik kijavíttatni és a végzés a feleknek kihirdetendő vagy kézbesítendő. (K. 1902. márc. 7. I. H. 42/901. F. VII. 353.)

A kellő időben nem fellebbezett ítéletre nézve, ha azt a bíróság kijavítja, a fellebbezési jog a kijavítás következtében fel nem éled. (B. 896. febr. 20. I. H. 3. T. I. 84.)

A bíróság részéről a tárgyaláson kihirdetett saját ítéletnek oly irányban történt utólagos kiigazítása, mely a rendelkező részben bizonyos irányban kimondott marasztalási kötelezettség teljesítésének felmentését eredményezte, nem eshetik a 123. §-ban megengedett kijavítások közé. (K. 1896. dec. 22. I. G. 330. F. II. 138.)

A határozatnak az a része, mely az ügygondnok munkadíját anélkül állapítja meg, hogy annak előlegezésére a felperest kötelezné, tollhibának nem tekinthető. (B. 1897. nov. 26. I. G. 237. T. II. 89.)

Az ítéletben megállapított marasztalási összeg csak abban az esetben tekinthető olyan nyilvánvaló hibának, amelynek az utólagos kijavítását a §. megengedi, ha a marasztalásnak a rendelkező részben foglalt összege az ítélet erre vonatkozó indokolásában felhozott, vagy felhívott számadatokkal ellentétben áll. (Sz. 1901. jan. 29. H. 15. T. V. 672.)

Ha az ítéleti indokolás tartalmából kivehetőleg a keresetével elutasított felperes tartozik az alperes költségeit megfizetni, de a fellebbezési bíróság ítéletének rendelkező része az alperest marasztalja a felperes költségeiben, a felülvizsgálati bíróság a rendelkező részbe becsúszott tollhibát a S. E. 123. §-a értelmében hivatalból kijavítja, habár csak a felperes élt felülvizsgálattal. (1914. márc. 26. G. 414/1913. Pdt. I. 21.)

A végrehajtási eljárásban is helye van annak, hogy a felsőbíróság a nyilvánvaló tollhibát a Pp. 407. §. utolsó bekezdése értelmében kijavítsa. (Pk. V. 9126/1915. Pdt. II. 226.)

Az a körülmény, hogy a felperes a reá nézve sérelmes számadási hibát tartalmazó ítélet ellen nem fellebbezett, csak

a marasztalási összeg felemelését zárja ki; egyébként azonban az alperesi fellebbezés elbírálásánál a számadási hibát a felperes javára helyre kell hozni. (Rp. VIII. 5788/1915. Pdt. II. 318.)

A Pp. 407. §-a szerinti kijavításnak van helye, ha a megítélt felülvizsgálati költség, a pertárgy értékére, a kifejtett munkára s különösen a bélyegkiadásra tekintettel, nyilvánvalóan túlkevés. (P. IV. 447/1924. Pdt. X. 74. sub II.)

A felsőbíróság hivatalból javítja ki az alsóbírósági ítélet meg nem támadott rendelkezését, ha annak a végrehajtása fizikailag és jogilag lehetetlen. (4909/1914. III. p. t. Pdt. II. 163.)

Az ítélet kiigazítása.

408. §. *Ha az ítéletben foglalt tényállásban az előbbi §. alá nem vonható hibák, továbbá hiányok, ellentmondások vagy homályosságok fordulnak elő, kiigazításukat nyolc nap alatt bármelyik fél kérheti. Ez a határidő az ítélet kihirdetésétől, ha pedig az ítélet a kihirdetés alkalmával még teljesen írásba foglalva nem volt, az ítéletek jegyzékének kifüggesztésétől folyik, az a fél azonban, akinek az ítéletet kézbesitették, a kérvényt a kézbesitéstől számitott nyolc nap alatt is beadhatja.*

A kiigazitási kérvényben a kiigazításra nézve határozott kérelmet kell előadni.

A bíróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás után bizonyitási eljárás nélkül határoz. A határozathozatalban csak az a bíró vehet részt, aki az ítélet hozatalában részt vett. Ha a tanács valamelyik tagja akadályozva van, szavazategyenlőség esetében az elnöknek, az elnök akadályoztatása esetében pedig a rangidősb bírónak szavazata dönt.

A kellően értesitett feleknek vagy egyiküknek elmaradása a kérelem elintézését nem gátolja.

A kiigazitás csak a szóbeli tárgyaláson már felhozottakra terjedhet ki.

A kiigazitás elrendelése az ítélet többi részét nem érinti. A kiigazitást elrendelő határozatot az eredeti ítéletre és lehetőleg kiadmányaira is fel kell jegyezni.

A kiigazitási kérelem elutasitása esetében a kiigazi-

tást kérő felet az okozott költségben el kell marasztalni. Egyebekben a költség viselésére nézve az általános szabályok alkalmazandók.

A kiigazítási kérelem felett hozott végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak.

A kiigazítási kérelem és tárgyalás elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

A kiigazítási kérelemnek a hozott ítélet elleni fellebbvitelre és az ítélet végrehajtására halasztó hatálya nincs.

Mi. Minthogy az ítéleti tényállás a felek közreműködése nélkül, néha a tárgyalás után néhány nappal készült, könnyen fordulhatnak elő tévedések, amelyek nem tekinthetők egyszerű tollhibáknak, hanem a bíróság részéről félreértésnek vagy emlékezeti hibáknak a következményei. Ily hibák különösen a felülvizsgálat alkalmával végzetesekké válhatnak. A Pp. ezeknek az orvoslására megadja a feleknek azt a jogot, hogy az ítélet kiigazítását kérhessék.

Mivel itt nem nyilvánvaló tévedésről van szó, a Pp. a tényállás kiigazítását szigorúbb formaságokhoz köti, mint a kijavítást. A fél a kiigazítást az ítélet kihirdetésétől, illetőleg az elkészített ítéletek jegyzékének kifüggesztésétől nyolc nap alatt írásban köteles kérni és a kérvényben a hibás szöveget és az azon eszközlendő kiigazítást világosan meg kell jelölnie. Erre azért van szükség, hogy a bíróság a tárgyaláson a felek elmaradása esetében is határozhasson. A nyolc napi határidő egyrészt abban találja indokát, hogy kívánatos, hogy a bíróság emlékezete az érdemleges tárgyalásról lehetőleg élénk legyen, midőn a kiigazítás felett határoz, másrészt pedig kívánatos, hogy az eljárás a fellebbezési határidő letelte előtt befejezhető legyen, mert az eredmény a fellebbvitelnek praejudikál. A kiigazítás tárgyában mindig szóbeli tárgyalást kell kitűzni, mert ténykörülmények tisztázásáról van szó.

A kiigazítási kérelem felől hozott végzés ellen nincs felfolyamodásnak helye, mert azt, hogy a felek mikép adták elő a tényállást az érdemleges tárgyaláson, a felső bíróság nem tudhatja; egyébre pedig a kiigazítási kérelem nem terjedhet ki.

A Pp. szerint a kiigazítási kérelem tárgyában csak azok a bírák határozhatnak, akik az ítélet hozatalában részt vettek. A Pp. abban az esetben is ad módot a kiigazításra, ha valamelyik bíró nem járhat el többé, áthelyeztetett, meghalt; nem szabad a tényállás kiigazítását ily esetben lehetetlenné tenni. Különösen minden értelmet nélkülözne az ily korlátozás, ha a kiigazítást kérőnek ellenfele elismeri a kérelem helyességét.

A tényállás sokkal fontosabb, semhogy annak végleges megállapítása az elnökre vagy más egyes bíróra volna bizható. Ehhez járul, hogy a Pp. szerint a tényállás az egész tanács műve; azt tehát csak a tanács igazíthatja ki.

Jegyzet. A kiigazításnál gyorsírói feljegyzések felhasználása: 248. §.

A fellebbezési határidőn belül beadott kiigazítási kérvény folytán az elsőbírói ítélet peres feleknek a helyes szöveggel egész terjedelmében újból kiadatván, az ezen ítélet elleni jogorvoslat határideje annak kézbesítésétől számítandó. (Rp. IX. 1637/1915. Pdt. I. 401.)

A Pp. 408. §-ában szabályozott kiigazítási eljárás nem kérhető abból az okból, hogy a bíróság valamely tényállítás valódiságának, illetve valótlanságának megállapítását mellőzte, vagy a tényekből bizonyos következtetést le nem vont. (Bpesti kir. törvényszék P. 2187/1915. Pdt. II. 164.)

Az ítélet kiegészítése.

409. §. *Ha a bíróság az ítéletben a kereseti kérelemnek vagy ellenkérelemnek valamely részéről a fő- vagy mellékkötelezettség tekintetében, vagy a perköltség viseléséről nem intézkedett, úgyszintén ha a bíróság az ítélet végrehajthatóságára vonatkozó kérelmekről nem határozott, vagy az ítélet végrehajthatóságát a törvény ellenére ki nem mondotta, bármelyik fél kérheti az ítélet kiegészítését.*

A kiegészítési kérelmet a törvényszéki eljárásban az ítélet kézbesítésétől, a járásbirósági eljárásban pedig az ítélet kihirdetésétől, illetőleg annak a félnek, akinek az ítéletet kézbesitették, a kézbesitéstől számított nyolc nap alatt kell előterjeszteni.

A kérvényben a kiegészítésre nézve határozott kérelmet kell előterjeszteni.

A bíróság a kérelem felől szóbeli tárgyalás után határoz. A határozat csak a kiegészítés kérdésére és a jogvitának még el nem intézett részére terjedhet ki. A feleknek vagy egyiküknek elmaradása a határozathozatalt nem gátolja. Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, kiegészítő ítélettel határoz, amely az eredeti ítélethez csatolandó, ellenkező esetben pedig a kérelmet végzéssel elutasitja.

A kiegészítési kérelmet elutasító végzés ellen helyt folyamodásnak van helye.

A költségre nézve a 408. §. szabályai alkalmazandók.

A kiegészítési eljárásnak a hozott ítélet elleni fellebbvitelre és az ítélet végrehajtására nézve halasztó hatálya nincs.

Nemcsak az elsőbíróság, hanem a fellebbviteli bíróság ítéletének kiegészítését is lehet kérni. Ez a §. végzésre is alkalmazandó: 422. §. Kiegészítő eljárás miatt fellebb. tárgy. felfüggesztése: 491. §.

Az ítélet kiegészítése iránt elkésetten beadott kérelmet szóbeli tárgyalás kitűzése nélkül hivatalból vissza kell utasítani. (B. 43/1922. Ptt. IV. 97.)

Fellebbezési kérelemnek a fellebbezési bíróság részéről el nem döntése által szenvedett sérelem az ítélet kiegészítése iránt előterjeszthető kérelem útján lévén orvosolható, felülvizsgálat tárgyát nem képezheti. (B. 96. máj. 1. II. G. 24. T. I. 109.)

Ha a felülvizsgálati bíróság az alsóbírósági költségek felemelése iránti csatlakozás felett nem határozott, a Pp. 409. §-a értelmében az ítélet kiegészítése kérhető s az ellenfél a sikeres kiegészítési kérelem és tárgyalás költségeiben is marasztalandó. (P. II. 5801/1921. Pdt. IX. 20.)

A marasztaló ítélet megváltoztatása s a kereset elutasítása folytán a végrehajthatóság tárgyában hozott kiegészítő ítélet ipso jure hatályát veszti. (P. V. 5297/1921. Pdt. X. 108.)

Az ítélet kiegészítése iránti kérelmet elutasító végzés megváltoztatása nem ítélet, hanem végzés alakjában történik. (P. I. 3021/1925. Pdt. XI. 31.)

Amikor az alperes olyan kérelmet, avagy ellenkérelmet, hogy felperes a részére megítélt járadékrészletek felvételekor életbenlétének helyhatósági bizonyítvánnyal való igazolására kötelezetessék, — az eljárás során elő nem terjesztett — a fellebbezési bírósági ítélet ilyen értelemben való kiegészítésének helye nincs.

A másodbíróság kiegészítő ítéletének megváltoztatása, s a kiegészítési kérelem elutasítása — amikor a törvény nem írja elő a nyilvános előadást — tárgyalás alapján, ítélet alakjában történik. (P. II. 5715/1927. Pdt. XV. 8.)

Az ítélet jogereje.

410. §. *Az ítélet, amennyiben fellebbvitellel vagy ellentmondással megtámadható, csak ezen törvényes határidejének lejártát követő napon emelkedik jogerőre. A*

kellő időben benyujtott fellebbvitelnek vagy ellentmondásnak a jogerőre emelkedésre halasztó hatálya van. Pertárs fellebbvitelének vagy ellentmondásának hatálya a többi pertársra a 80. §. esetén kivül nem terjed ki.

Az az itélet, amely sem fellebbvitellel, sem ellentmondással meg nem támadható, a kihirdetéssel (398. §.) emelkedik jogerőre; azok a határidők azonban, amelyek a fél részére az itélet jogerőre emelkedésétől számitandók, az ilyen itéletnek vele történt közlésétől kezdenek folyni.

410. §. 3. bek. helyett Ppn. 13. §. *Ha a szóbeli tárgyalás befejezése előtt a felek egyezően kijelentik, hogy a fellebbvitelről kölcsönösen lemondanak, ennek az a hatálya, hogy a bíróság itélete kihirdetésével jogerőre emelkedik. Az ily lemondást az itélet jogerőre emelkedésének megállapitása szempontjából csak akkor lehet figyelembe venni, ha a bíróságnak irásban bejelentették.*

A fellebbvitelről az itélet kihirdetése előtt történt lemondásnak az előbbi bekezdés esetén kivül nincs hatálya. Az itélet kihirdetése után történt lemondás az itélet jogerőre emelkedésének megállapitása szempontjából csak akkor vehető figyelembe, ha a kihirdetés alkalmával szóval kinyilvánitva és jegyzőkönyvbe véve vagy a bíróságnak irásban bejelentve volt. A bíróság a bejelentést az ellenféllel közli.

Mi. A jogerő kérdése a magánjog és a perjog határvonalán fekszik. A Pp. azért nem hagyhatta azt fenn egészen a magánjognak, mert a jogerő szabályai összefüggésben vannak egyéb perjogi rendelkezésekkel.

A jogerő alaki és anyagi. Az alaki jogerő a határozat megtámadhatatlanságát, az anyagi jogerő a határozat tartalmának irányadó voltát jelenti. Az elsőről szól a 410. §., a másodikról a 411. §.

Az alaki jogerő által adott megtámadhatatlanság nem abszolut, hanem csak a fellebbvitelt és az ellentmondást zárja ki. Az igazolást és a perújitást a jogerő beállása nem akadályozza, sőt a perújitásnak egyik feltétele az itélet jogerőre emelkedése, az igazolás pedig csak a már beállott jogerő érvényesülését függesztheti fel, de a jogerő beállását, már csak az igazolási határidő hosszabb volta miatt sem akadályozhatja meg.

A Pp. az alaki jogerőt ahhoz köti, hogy az ítélet ellen a törvényes időben fellebbvitel vagy ellenmondás nem adatott be, noha a törvény szerint annak helye volna. Oly esetekben tehát, amidőn a törvény szerint fellebbvitelnek vagy ellentmondásnak helye nincs, ezek törvényes határidejének leteltét a jogerőre emelkedés céljából nem kell bevárni, és a benyujtott fellebbvitel vagy ellentmondás ebben az esetben nem is halasztja el a jogerőre emelkedést. Hogy az utóbbi esetben mikor áll be a jogerő, arról a 410. §. második bekezdése rendelkezik.

A Pp. az ítélet kihirdetése *előtti* lemondást a felebbvitelről nem engedte meg. Ezen változtatott a Ppn. 13. §-a, amely módot nyujt a feleknek arra, hogy *megegyező nyilatkozattal* az eljáró bíróság meghozandó ítéletét fellebbvitellel meg nem támadhatóvá tegyék; ezzel megnyilik a lehetősége annak, hogy az ügyek rendes bíróság előtt is ugyanolyan gyorsan jönnének jogerős eldöntéshez, mint választott bíróság esetében.

Ami már most az ítélet kihirdetési *utáni* lemondást illeti, ez történhetik akár mindkét fél, akár pedig csak az egyik fél részéről.

Ha mind a két fél lemond a fellebbvitelről, akkor a határozat jogerőre emelkedik. Ha csak az egyik fél mond le, és a másik fellebbez, akkor a lemondó fél mindig csatlakozhatik a fellebbezéshez. (493. §.) A lemondás abban a reményben történik, hogy a jogerő beállását előmozdítja; ha ezt el nem éri, akkor nincs ok arra, hogy a lemondó felet a fellebbviteli eljárásban a lemondás korlátozza.

Jegyzet. Fellebbviteli határidő: 480. §. 526. §., ellentmondási határidő 461. §. — Az igazolási kérelemnek a jogerőre nincs halasztó hatálya (452., 459. §§.), kivéve a házassági pereket, 672. §. ut. bek. — A 410. §. végzésre is alkalmazandó. 422. §. — Jogerős ítélet hatálya van a bírói egyességnek: 423. §., a fizetési meghagyásnak: 598. §.; váltómeghagyásnak: 614. §.; választottbírói ítéletnek: 783. §. — V. ö. 715., 720., 723., 729., 731., 746. §§.

Jogerősség megállapitása és nyilvántartása: Jüsz. 175. §., Tüsz. 159. §. Polgári ügyben a bírói határozat jogerősségét, ha törvény vagy más jogszabály másként nem rendelkezik, kérelemre a bíróság a jogerős határozatra vezetett végzéssel záradékban állapítja meg. A jogerősség nyilvántartásának csak akkor van helye, ha a jogerősség beálltával a bíróságnak hivatalból kell valamely intézkedést tennie. (Jüsz. 175. §., Tüsz. 159. §.)

Az ítélet egy része ellen kellő időben beadott fellebbezésnek az egész ítélet jogerőre emelkedésére halasztó hatálya van. (Lugosi járásbíróság 1914. V. 524/4.)

Ha a fellebbvitelről való lemondás nem a Pp. 410. §-ában (S. E. 127. §.) előírt módon történt, az csak érdemleges véde-

lem alapjául szolgálhat. (Temesvári tábla F. 938/1914. Fs. 126/1914. Pdt. I. 37.)

Ha végrehajtás elrendelhetőségének kérdése a végrehajtást szenvedőkre nézve csak egységesen dönthető el, az egyik végrehajtást szenvedő felfolyamodása a Pp. 80., 410., 422. §-ai és a Ppé. 40. §-ának negyedik bekezdése értelmében a jogerőt a többiekkel szemben is felfüggeszti és a felfolyamodás sikeressége ezeknek is javukra szolgál. (Pk. V. 5146/1915. Pdt. I. 312.)

Ha az ítélet ellen csak a perköltség kérdésében adatott be fellebbezés, ez a meg nem támadott rész jogerőre emelkedésére (Pp. 410. §.) és a végrehajtás elrendelésére (Pp. 31. és 35. §.) halasztó hatállyal nem bir; mert ily esetben sem csatlakozásnak, sem a fellebbezési kérelem felemelésének helye nincs (Pp. 516., 517. §.). (Lugosi törvényszék P. 1816/1915. Pdt. II. 165.)

Ha az ítéletet csak a perköltség kérdésében támadták meg fellebbezéssel, a megtámadott rész alapján a teljesítési határidő eltelte után a Pp. 31. §-ának 1. pontja értelmében kielégítési végrehajtásnak van helye. (Pk. V. 8562/1915. Pdt. II. 223.)

A törvény által kizárt felülvizsgálati kérelem beadása nem gátolhatja azt, hogy a fellebbezési bíróság ítélete alapján a kielégítési végrehajtás elrendeltessék. (Pk. V. 3367/1920. Pdt. VI. 25.)

Ingatlan birtoka iránti perben, ha a kereseti ingatlan tulajdonjogára vonatkozó kérdés jogerős ítélettel már el van döntve, egymagában az a körülmény, hogy ez az ítélet perújítási keresettel meg van támadva, nem szolgálhat alapul az eljárás felfüggesztésére. (P. II. 3420/1920. Pdt. VI. 81.)

Ha az elsőbíróság ítélete ellen csak a felperes és csak a perköltség kérdésében fellebbezett, az ítéletnek az alperest marasztaló része a kézbesítést követő tizenöt nap elteltével jogerőre emelkedvén, az alperesre nézve a perújítási határidő is innen számítandó. (P. I. 2557/1921. Pdt. VII. 111. sub. I.)

Ha a fellebbezési bíróság ítéletének meg nem támadott rendelkezése szerint tevékenységükkel előidéztek vagy előmozdítottak: ebből folyólag az ügy az alperesekre nézve nem egységesen lévén eldöntendő, az egyik alperes által beadott felülvizsgálati kérelem hatálya a többi alperesekre ki nem terjed. (P. II. 1493/1923. Pdt. IX. 100.)

A felperes előző ügyvédének esetleges elmebetegsége és megbízásellenes eljárása az általa folytatott per megújítása nélkül nem érinti az abban hozott ítélet jogerejének hatását, következőleg nincs alapja annak a felülvizsgálati kérelemnek, hogy az előző perben keletkezett jogerős ítélet az ítélt dolog kifogásának alapjaként egyszerűen figyelmen kívül hagyassék. (K. 1925. okt. 7. P. I. 3211/1925. sz.)

Habár az elsőbírói ítélet ellen a marasztalt alperesek nem fellebbezvén, az a jogalap kérdésében jogerőre emelke-

dett, az alperesek a fellebbezési eljárásban előterjesztett valorizációs kérelemmel szemben, a jogalap ellen védekezéstől nincsenek elzárva. (P. VI. 2881/1924. Pdt. X. 60.)

Az a körülmény, miszerint a perben eljárt elsőfokú bíróság illetékessége ellen emelt pergátló kifogást elvető ítélet az ellene beadott fellebbezés folytán a kielégítési végrehajtás kérésekor még jogerős eldöntést nem nyert, az érdemben hozott ítélet jogerőre emelkedésének s végrehajtásának nem akadálya. (Pk. V. 3339/1929. Pdt. XIV. 138.)

Igényperben a peres kérdés mindenik foglaltatóval szemben külön és önállóan és nem csupán egységesen dönthető el, amiből következik a Pp. 410. §-ában foglalt az a jogszabály, hogy a pertárs érdemi felülvizsgálati kérelmének hatálya a többi pertársra a Pp. 80. §. esetének hiányában ki nem terjed. (Bpesti tábla P. XV. 6044/1929. Pdt. XV. 42.)

Az igényperben a különböző foglaltatók érdeke egymástól független, a peres kérdés mindenik foglaltató irányában különkülön és önállóan elbírálható és a hozott ítélet nem állapít meg mindenkivel szemben elismerendő jogot, ennélfogva az igényperben a különböző foglaltatók között fennálló pertársaság nem az anyagi jogon, hanem csupán az 1881: LX. t.-c. 94. §-ának a pervitel célszerűségére tekintettel fennálló rendelkezésén alapul és nem vonható a Pp. 80. §-a alá, következésképpen a fellebbező alperes fellebbezésének hatálya a Pp. 410. §-a értelmében a nem fellebbező alperesre ki nem terjed. (Bpesti tábla P. XIV. 12204/1929. Pdt. XV. 134.)

411. §. *Az ügy érdemében hozott ítélet csak annyiban válik jogerőssé, amennyiben a keresettel érvényesített jog iránt határoz. Ez a rendelkezés nem zárja ki a határozat szükségképpeni következményeinek jogerőre emelkedését. A bíróság az ítélet jogerejét hivatalból veszi figyelembe.*

Az ítéleti jogerő a perjog centrális problémája lévén, szükségesnek tartottam ezzel kissé bővebben is foglalkozni saját korábbi dolgozataim, a Pp. min. indokolása, Magyary Perjoga (II. kiad. 479—499. l.) és Kovács Kommentárja (II. kiad. 850—868. l.) nyomán, amely utóbbit vettem alapúl a bírói határozatok alábbi csoportosításánál is.

1. *Miért van szükség a jogerő intézményére és miben rejlik a jogerő lényege?* A bírói ítélet nem hat nováció gyanánt a perbevitt magánjogi viszonyra és új magánjogokat nem teremt. (l. az alább I. alatt közölt határozatokat.) A bíróság ítéletében állami tekintéllyel megállapítja, hogy bizonyos időpontban (az ítéletet megelőző szóbeli tárgyaláskor) valamely meghatározott jogállapot áll fenn és minthogy a közérdek, neve-

zetesen a forgalom és a jogbiztonság érdeke követeli, hogy az ítélettel már eldöntött perek újból felelevenithetők ne legyenek, az állam megparancsolja bíróságainak, hogy ezt a megállapítást tiszteletben tartsák. Ennélfogva a bíró — és pedig úgy a jelenlegi, mint minden későbbi per bírája is — a maga ítélkezésénél kötve van a jogerős ítéletben foglalt döntéshez. Ez a bíróságokat kötelező közjogi parancs a felekre azzal a hatással jár, hogy ők a bírói ítéletben foglalt döntést sikerrel többé nem tehetik vitássá. Hogy a jogerős bírói ítélet primär hatásának a bíróság kötöttségét tekintjük-e (így Hellwig System I. 777.), avagy a felekét oly értelemben, hogy az ítélet elsősorban a felekre nézve teremti meg az állammal szemben azt a közjogi kötelezettséget, hogy egyszersmindenkorra mérvadónak fogadják el azt, amit az ítélet megállapít (így Magyary: Alaptanok 264.): nézőpont dolga. Akár a bíróságok oldaláról, akár a felek szempontjából tekintve is kétségtelen azonban, hogy lényegileg a bíróságoknak az ítéleti rendelkezéshez való ebben a *kötöttségében*, illetőleg a döntés vitathatatlanságában áll az ú. n. anyági jogerő lényege. Ebből következik az ú. n. alaki jogerő (P. 410. §.), vagyis hogy a jogerős ítélet ellen rendes perorvoslatnak (fellebbvitel, ellentmondás) nincs helye és ebből folyik ugyanazon jog újabb perrel való érvényesíthetésének kizárása is. Ezek voltaképen egyet jelentenek, nevezetesen azt, hogy abban az ügyben az állam jogvédelmi kötelezettségét már teljesítvén, újabb jogvédelmet többé nem ad. A kereseti jog — véve azt abstrakt értelemben mint perlési, peralapítási lehetőséget — nem szűnik ugyan meg, mert az ítélt dolog kifogása nem pergátló, hanem érdemi körülmény lévén, ha a jogerős határozattal már eldöntött követelést újból beperlik, a jogerős ítélet nem akadálya a peralapításnak és nem eredményezi az eljárás megszüntetését, de a bíróság a keresetet pusztán a jogerős ítélet okából annak felülbírálása, tehát az ügy érdemének vizsgálata nélkül utasítja el érdemleges ítélettel. Az anyagi jogerő azonban nemcsak az érintett *negativ* irányban hat azzal, hogy kizárja a megítélt jog újbóli érvényesítését és az ítéleti rendelkezéssel ellentétes rendelkezést (utóbbira l. a II. alatti határozatokat), hanem hat *pozitive* is, amennyiben a későbbi perben a bíró azt a felet, aki a jogerős bírói döntés helyességét vitássá teszi, nem hallgathatja meg, hanem határozatát a jogerős ítélet „alapján" (v. ö. Pp. 534. §. 1. bek.) köteles meghozni, tehát a jogerős ítélet a jövőben irányadó praejudiciumot létesít, vagyis a bíróságot és a feleket a határozat szükségképeni következményei tekintetében is megköti.

2. A jogerős ítélet — mint már említettük — csak bizonyos időpontra (az ítéletet megelőző utolsó szóbeli tárgyalásra) vonatkoztatva állapítja meg valamely meghatározott jogállapot

fennállását, mihezképest a *jogerő nem terjed ki az ítélet után beállott tényekre.* (l. a III. alatti határozatot).

3. A Pp. 411. §-ából világosan kitűnik s a min. indokolás is kiemeli, hogy *„anyagi jogerőre csak azok az ítéletek képesek, amelyek az ügy „érdemében" az érvényesített „jog" iránt határoznak."* Csak ily ítélet zárja ki azt, hogy az eldöntött jog ismételten érvényesíttessék. Ha a bíróság a pergátló kifogásnak helyt ad, vagy a felperest keresetével más alaki okból utasítja el, az ily határozat a jognak ismételt érvényesítését nem akadályozhatja, mert a bíróság nem a jog fölött döntött. Az az ítélet, amely a keresetet csak időelőttiség vagy valamely materiális dilatorius kifogás okából utasítja el, csak annyiban válik jogerőssé, amennyiben a jog felett határoz, tehát az időelőttiség, illetőleg a kifogás fennállásáig. (L. a jogerőre képes ítéletek tekintetében az alább IV. alatt közölt határozatokat és a feloldó végzés kötelező erejére a Pp. 543. §-át.)

4. *Az ítélet jogerejét,* mely nem pergátló, hanem a kereset elutasítását eredményező érdemleges körülmény, *a bíróság* — a Pp. 410. §-ának 2. bekezdése szerint — *hivatalból veszi figyelembe* és a felek a jogerős ítélettel eldöntött jogviszony következményeit új jogügylettel eltérően szabályozhatják ugyan, de a jogerős ítéletet hatályon kívül nem helyezhetik. (L. V. alatt.) A bíró ugyanis a felekkel szemben az államhatalmat képviseli, amely ugyanazon ügy tekintetében nem rendelkezhetik ma így és holnap amúgy, tehát az államhatalomnak, a bíróságok tekintélyének és az észszerűségnek érdeke követeli, hogy a jogerő hivatalból vétessék figyelembe. Ha már az is ki van zárva, hogy egy magasabb bírói fórum felülbírálhassa az ítéletet, mihelyt egyszer jogerőre emelkedett, — ami ugyanabban a perben a felsőbbfokú bíróság által mindig hivatalból vizsgálandó — nem lehet megengedni, hogy az egész per újból megjárja az összes fórumokat. Az ügynek egyszeri elbírálásával az állam teljesítette jogvédelmi kötelességét, ugyanannak a munkának kétszeri teljesítését nem lehet kívánni az államtól. A jogerő hivatalból való figyelembevételét tehát az ítélet közjogi jelentősége indokolja és pedig annál is inkább, mert a Pp. 147. és 180. §-a értelmében a bíróság már a perfüggőséget is hivatalból veszi figyelembe.

5. Az anyagi jogerő — mint láttuk — két főkérdés körül forog, t. i., hogy mire és hogy kikre terjed a jogerő. Ami a *jogerő tárgyi terjedelmét* illeti, ez csak a keresettel vagy viszontkeresettel érvényesített *„jog"-ra* terjed ki, előfeltétele tehát a jog azonossága. Ugyancsak a jogazonosság kérdése forog szóben a perfüggőségnél és a keresetváltoztatásnál, de a bírói gyakorlat — miként erre Kovács (Kommentár, II. kiad. 852. l.) helyesen mutat rá — az előbbinél szűkebben, az utóbbinál pedig tágabban értelmezi a jogazonosságot, mint a jog-

erőnél. A jog azonosságának megállapítása igen nehéz kérdés, mert ez függ: *a)* a jognak az anyagi jogszabályok szerinti minősítésétől, illetve a jog *tartalmától* (l. az errevonatkozó határozatokat VI. alatt); *b)* a jog *tárgyának, vagyis a kereseti kérelemnek azonosságától* (l. VII. alatt) és *c)* a *tényalap* azonosságától (l. VIII. alatt) is, mert a jog csak az alapjául felhozott, azt individualizáló tényekkel kapcsolatban és nem más tények folyományaként képezi jogerős elbírálás tárgyát. A jogerő tárgyilag nem terjedhet túl a kereseti kérelmen és az ítéleti rendelkezésen. (L.: IX. alatt és Kovács i. h.)

6. *A ténymegállapítás, valamint* az egyes támadó és védőeszközök eldöntése és általában *az ítéleti rendelkezése indokai* — mint ezt a Pp. min. indokolása is kifejti — *jogerőre nem emelkednek*, mert „ami csak, mint indok, csak erre való tekintettel, mint előkérdés döntetik el, azt nem lehet minden irányban és mindenkorra eldöntöttnek tekinteni". (L.: X. alatt.) Ezt azonban nem szabad formálisan kezelni. „A Pp. ugyanis nem mondja meg azt, hogy formailag az ítéletnek melyik része az, amely jogerőre emelkedhetik. Rendszerint a jogerőre képes határozat az ú. n. rendelkező részben fog állani és ott is kell állania. De ez nem feltétlenül szükséges, sőt a döntés egy része gyakran az indokokban foglaltatik. Különösen akkor, amikor a felperes keresetével elutasíttatik, az elutasítás minősége és terjedelme, nevezetesen az a kérdés, hogy a kereset végleg vagy csak ezúttal, t. i. időelőttiség vagy dilatorius kifogás miatt utasíttatott el, csak az indokokból vehető ki. Ugyancsak az indokok adnak arra nézve is felvilágosítást, hogy a felperes a követelés fenn nem állása vagy az alperes ellenkövetelésének beszámítása következtében utasíttatott-e el." (Min. ind.) Tehát egészen kivételesen előfordulhat, hogy az indokolás valamelyik része emelkedik jogerőre. Kérdés, vajjon ebben a kivételes esetben van-e helye fellebbvitelnek az indokok ellen. Igenis van, sőt az indokok elleni fellebbvitel köre tágabb, mint az indokok kivételesen jogerőre való emelkedhetésének köre és helyesen mondja Kovács (i. m. 994. l.), hogy tekintettel a Pp.-nek a tényállás megtámadását kifejezetten megengedő 534. §-ára, az indokok elleni fellebbvitel megengedhetősége kérdésében döntő csak az lehet, hogy az indokok a rendelkező résztől függetlenül a féllel szemben ugyanabban vagy más perben jogsérelmet idézhetnek-e elő.

7. „Habár a jogerő csak a keresettel érvényesített jogra terjed ki, ez a szabály mégsem zárja ki azt, hogy *a jogerő a határozat szükségképeni következményeire nézve is érvényesüljön*. Ilyen szükségképeni következménye pl. annak a határozatnak, mely egy bizonyos dolog tulajdonát a felperesnek ítéli meg, az, hogy ugyanaz a dolog nem lehet az alperes tulajdona, vagy hogy a felperes, aki pl. 1.000 korona iránti követelé-

sével elutasíttatott, ugyanazon címen nem követelheti már a korábban érvényesített követelésnek a részét sem, mert ha követelése részben fennállana, akkor azt a bírónak a korábbi perben részben meg kellett volna tennie stb. (További példákat l. XI. alatt.) Mindenesetre súly fekszik azon, hogy *csak a szükségképeni következmény* és nem csupán a lehető vagy valószínű következmény, továbbá, hogy csak a következmény és nem az indok *emelkedik jogerőre.*

8. *A jogerő alanyi terjedelme.* Ezt a Pp. nem szabályozza, mert a min. indokolás (372. l.) szerint „a jogerő alanyi oldalának kérdése sokkal mélyebben belenyúl a magánjogba, semhogy azt itt szabályozható volna". A jogerő intézményével természetszerűen együtt jár a veszély, hogy esetleg helytelen ítéletek is kötelező erővel bírnak és ennyiben a forgalom biztonságának érdeke háttérbe szorítja az igazságosság szempontját. A polgári perben uralkodó rendelkezési és tárgyalási elvnél fogva azonban a feleknek a bíróság jogvédelmi tevékenységének irányítása és a peranyag szolgáltatása körül messzemenő befolyásuk van és magukra vessenek a felek, ha e befolyásukkal nem élnek. A jogerő intézményét tehát a feleknek ez az önfelelőssége igazolja. Ebből viszont következik, hogy *a jogerő elvileg csak a felekre terjedhet ki,* akiknek meghallgatása alapján és közreműködésével az ítélet hozatik, harmadik személyekre ellenben, akiknek az ítélet alapjainak összehordására az említett befolyásuk nincsen meg, elvileg nem hat ki. (Sententia jus facit inter partes.) Viszont az igazságszolgáltatás tekintélyét csorbítja és állandóságán rést üt már az is, ha ugyanazt a jogi kérdést különböző személyek közt döntik el különbözőképen. Ennek megakadályozása végett a tételes jogunk (l. pl. a perfeljegyzést Tkvi rdts. 104., 148., 150. §.; 1860. szept. 19-i i. m. rend., végr. tv. 137., 161. §§.; 1928: XII. t.-c. 28. §.) és bírói gyakorlatunk a jogerő hatásait kivételesen harmadik személyekre is kiterjeszti és pedig főleg olyan esetekben, amelyekben ezt *a)* az egyetemes jogutódlás (l. alább XIV. alatt), *b)* a singuláris jogutódlás (l. alább XV. alatt), *c)* a jogközösség (l. XVI. alatt), *d)* a képviseleti viszony (l. Kovácsnál i. m. 861. l.), *e)* a feltételezési viszony (l. XVII. alatt), *f)* az egységes elbírálás lehetősége, *g)* a kielégítési alap közössége, *h) a konstitutív ítélet* által létrehozott új jognak másokra is irányadó volta (l. XVIII. alatt) és *i) a személyállapotok* minél hatályosabb védelme teszi szükségessé. Legmesszebbre jogunk éppen a statusperekneél megy, amelyek némelyikében a jogerős ítéletet mindenkivel szemben (inter omnes) hatályosnak jelenti ki. (1894: XXXI. t.-c. 50. §., Pp. 686. §., Ppé. 94. §.)

I. *A jogerő általában.* Az ítélet csupán a jogviszonyból folyó vitás kérdések eldöntése, de nem alapja a jognak és kötelezettségnek. (B. 1903. márc. 6. I. G. 5/1902. T. VII. 259.)

A követelési perben keletkezett ítélettel a fél nem szerez új jogot, hanem a bíró, ha a követelést megítéli, csakis azt fejezi ki, hogy a követelés már keletkezése idejében jogos volt s most már az bírói segéllyel érvényesíthető. (Gy. 1901. nov. 7. G. II. 63. T. VI. 343.)

Az ítélt dolog feltétele az általa érintett jogviszony ugyanazonossága s a feleknek ugyanazon jogviszonyra vonatkozó perben állása. (K. 96. ápr. 8. G. 212/85. F. I. 176. B. 78. márc. 11. I. G. 25. T. II. 143.; Gy. 98. febr. 24. G. II. 7. T. II. 471.)

A rendes per letétele a Pp. 411. §-a értelmében ítélt dolgot nem teremt: mert csak a keresettel érvényesített jog iránt hozott érdemleges ítélet válik jogerőssé. (P. III. 4819/1917. Pdt. IV. 234. sub. II.)

II. *Az ellenkező rendelkezés kizártsága.* A már lefolytatott perben hozott marasztaló ítélet után fizetett vételár határozatlan fizetés címén is csupán perújítás útján követelhető vissza, annak önálló keresettel történt érvényesítése ellen tehát az ítélet dologra alapított kifogás sikerrel ellenvethető. (K. 98. május 3. G. 64. F. III. 347.)

Nincs helye megállapítási keresetnek annak a kimondása végett, hogy a bíróság ítéletét egy másik bíróság későbbi jogerős ítélete tévesen értelmezte. (Bpesti tábla 11.854/1914. Pdt. I. 381.)

Az ítélt dolog kifogása sikerrel csak a már megítélt jognak újabb keresettel való érvényesítése ellen emelhető, tehát akkor, ha felperes ugyanazon jogviszony alapján és ugyanabban a terjedelemben, amelyre nézve az alperes korábban jogerősen elmarasztaltatott, indít új, marasztalásra irányuló keresetet; de nem akkor is, ha felperes az alperessel szemben nem érvényesített kárának megtérítése iránt indít keresetet. Az a körülmény tehát, hogy az alperesek a felperessel létesült jogviszonyból kifolyólag a felperes részéről szolgáltatott készpénzfizetés visszafizetésére kötelezettek jogerősen, nem zárja ki azt, hogy a felperes a tőkekövetelés és törvényes kamatainak megfizetésére jogerős ítélettel kötelezett, de a fizetési késedelem tekintetében vétkes alperesekkel szemben, azok vétkességéből származtatott kárának megtérítése iránt új keresetet indíthasson. (P. VII. 2277/1924. Pdt. X. 32.)

III. *Ítélet utáni tények.* A szerződés teljesítése iránti perben hozott jogerős marasztaló ítélet után, a késedelmes teljesítésből származott kár megtérítése iránt indított perben az alperes a res judicata kifogását sikerrel nem érvényesítheti. (Bpesti tábla 1915. márc. 26., 1914. G. 1565. sz. Pdt. I. 375.)

Az ítélt dolog kifogása sikerrel csak a már megítélt jognak újabb keresettel való érvényesítése ellen emelhető, tehát akkor, ha felperes ugyanazon jogviszony alapján és ugyanabban a terjedelemben, amelyre nézve az alperes korábban jogerősen

elmarasztaltatott, indít új, marasztalásra irányuló keresetet; de nem akkor is, ha felperes az alperessel szemben nem érvényesített kárának megtérítése iránt indít keresetet. Az a körülmény tehát, hogy az alperesek a felperessel létesült jogviszonyból kifolyólag a felperes részéről szolgáltatott készpénzfizetés visszafizetésére köteleztettek jogerősen, nem zárja ki azt, hogy a felperes a tőkekövetelés és törvényes kamatainak megfizetésére *jogerős ítélettel kötelezett, de a fizetési késedelem tekintetében vétkes alperesekkel szemben*, azok vétkességéből származtatott kárának megtérítése iránt új keresetet indíthasson. (K. 192[illegible]. jan. 22. P. VII. 2277/1924.)

A kártérítési kötelezettséget megállapító és jogerőre emelkedett közbenszóló ítéletet nem dönti meg az azután kibocsátott ügylet-hatálytalanító rendelet. (P. II. 2176/1922. Pdt. VIII. 97.)

IV. *Anyagi jogerőre képes ítéletek.* Ítélt dolog fennforgása csak abban az esetben állapítható meg, ha a korábbi perben hozott ítéletben hozott döntés a keresettel érvényesített jog tekintetében az ügy érdemére vonatkozik. Ha tehát a váltókereset csak az óvás szabálytalansága miatt utasíttatott el, a felperes az óvási cselekmény pótlása után új váltókeresetet indíthat. (P. IV. 7447/1916. Pdt. IV. 232.)

A követelés alapját megállapító és jogerőre emelkedett közbenszóló ítélethez a bíróság kötve van, és ebben a kérdésben újabb ténykörülmények ugyanabban a perben nem hozhatók fel. (Rp. II. 145/1915. Pdt. II. 153.)

Az egész terjedelmében feloldott fellebbezési bírósági ítéletnek semmiféle jogereje nincsen, amely a feloldás folytán lefolytatandó új eljárást korlátozhatná, tehát a fellebbezési bíróság oly új ítéletet is hozhat, amely a felülvizsgálattal élő félre nézve a korábbi fellebbezési bírósági ítéletnél kedvezőtlenebb. (P. VII. 3445/1926. Pdt. XII. 19.)

V. *A jogerő hivatalból vizsgálandó. (Pp. 411. §. 2. bek.)* Az ítélt dolog kifogása, mint érdemleges kifogás, a per érdemére tartozik és ez alapon a per meg nem szüntethető, de ítélettel érdemlegesen döntendő el. (B. 1903. ápr. I. G. 417/1902. T. VII. 256.)

A felek az ítéletet kölcsönösen hatályon kívül helyezhetik. (K. 1901. okt. 19. I. G. 253. P. T. XLIX. 62.)

Ítélt dolog kifogása osztrák bírói ítélettel eldöntött perre is vonatkozhatik. (K. 1905. febr. 22. 333/1904. Dt. IV. f. I. 203. sz. 264. l.) L. a 414. §-t.

A bíróság akkor sem hagyhatja figyelmen kívül, hogy ez ügyben jogerős ítélet van, ha a felek kölcsönösen megegyeznének aziránt, hogy a jogerős ítélettel eldöntött ügy újabb elbírálás tárgyává tétessék. (D. 1904. jún. 28. 1903. G. 1903. T. VIII. 239. G. T. VIII. 239.)

VI. *Azonos tartalom.* A nő férjével közösen használt lakásának használatát férjétől, a lakás használatának visszavonhatási joga és közöttük a különélésnek a bontó per bírósága által történt elrendelése következtében kívánván elvonatni, a keresetileg érvényesített ezen jogánál fogva, a felperes nő által már korábban, az alperes férjjel közösen használt lakásba való sommás visszahelyezés iránt indított kereset jogerős elintézése következtében, az ítélt dolog hatálya a két perben érvényesített jogok különbözősége szerint fenn nem állhat. (K. 97. febr. 26. I. 94. F. II. 239.)

A sommás visszahelyezési perben hozott ítélet, amely a felperest mint önhatalmú birtokháborítót a birtoknak visszabocsátására kötelezte, nem állapít meg ítélt dolgot a felperesnek ama joga tekintetében, hogy a visszavonásig használatul átengedett ingatlanok visszabocsátását a visszavonás alapján követelhesse. (K. 1900. márc. I. G. 19/99. F. V. 339.)

Az ingatlan birtoka iránt indított perben hozott elutasító ítélet nem tekinthető a tulajdonjog kérdésében ítélt dolognak és ily esetben a telekkönyvi kiigazítás iránt indított kereset ítélt dolog okából el nem utasítható. (K. 1908. jún. 5. 5913/1907. sz. a. VI. tan. elvi hat. Mj. Dt. II. 146.)

Az örökösödési perben hozott és a létesítendő alapítványnak végrendeleti örkösi jogait megállapító ítélet még nem teremt res judicatát abban a kérdésben, hogy az alapítvány érvényes létrejöttéhez a kormányhatóság által jóváhagyott alapítólevél szükséges-e? (Bpesti tábla P. IV. 10.465/1915. Pdt. II. 101.)

Bérlemény hiányossága alapján indított kártérítési kereset elutasítása nem zárja el bérlőt attól, hogy ugyanazon hiány miatt ugyanoly összegű bérleszállítás iránt keresetet indítson; mert az ítélt dolog nem az azonos tényállásban, hanem a tényállás alapján érvényesített és el is döntött jognak az azonosságában áll. (Rp. IX. 319/1915. Pdt. II. 183.)

Nem forog fenn res judicata, ha az ingatlan visszabocsátása iránti első kereset a közös gazdálkodásnak az alperes türhetetlen magaviselete folytán beállott lehetetlenségére, a második kereset pedig az állítólag kikötött visszavonási jogra (précarium) alapíttatott. (P. IX. 584/1916. Pdt. IV. 227.)

Az ítélt dolog kifogása sikerrel csak a már megítélt jognak újabb keresettel való érvényesítése ellen emelhető, tehát akkor, ha felperes ugyanazon jogviszony alapján és ugyanabban a terjedelemben, amelyre nézve az alperes korábban jogerősen elmarasztaltatott, indít új marasztalásra irányuló keresetet; de nem akkor is, ha alperessel szemben nem érvényesített kárának megtérítése iránt indít keresetet. (P. VII. 4040/1925. Pdt. XI. 80.)

A nő nevén álló ingatlan tulajdonjoga iránt a férj által indított perben hozott elutasító ítélet, mely arra van alapítva,

hogy a nő az ingatlant saját keresményéből szerezte, nem res judicata abban a perben, amelyben a férj az ingatlanba befektetett készpénz és munka megtérítését követeli. (P. III. 2621/1927. Pdt. XIV. 57.)

Az anya utáni hagyatéki ingók iránti örökösödési perre nézve nem res judicata az apa utáni örökösödési perben hozott elutasító ítélet, mely arra volt alapítva, hogy ugyanazokat az ingókat az apa visszterhes szerződéssel átruházta. (P. I. 3963/1928. Pdt. XIV. 87.)

A Pp. X. fejezete szerint lefolytatott felmondási perben hozott ítélet a bérleti szerződés joghatályosságának kérdésében nem res judicata. (P. VI. 3927/1922. Pdt. VIII. 50.)

Ingatlan kétszeri eladásából kifolyólag, ha a korábbi vevőnek az eladó és a későbbi vevő elleni keresete a második vételnek, mint rosszhiszeműnek, hatálytalanítására s az ennek alapján bekebelezett tulajdonjog kitörlésére, ellenben az eladó által a második vevő ellen indított kereset a megtévesztés útján létrejött második vétel érvénytelenítésére s ugyancsak az ennek alapján bekebelezett tulajdonjog kitörlésére irányul: e két per között nincs jogazonosság és az első perben hozott helytadó ítélet a második perre res judicatát nem létesít, minélfogva a második kereset ily okból el nem utasítható és nincs akadálya annak, hogy a második eladás érvénytelensége az eladóval szemben — a korábbi kereset folytán történt kitörlés mellett is — ítéletileg megállapíttassék. (P. V. 856/1928. Pdt. XV. 60.)

VII. *Azonos tárgy (kérelem).* Bizonyos meghatározott ingatlanok elvonása miatt az özvegyi jog alapján indított kártérítési perben hozott ítélet az utóbb, ugyanazon özvegyi jog alapján, egyéb ingatlanok elvont használ iránt indított perben nem res judicata: mert ítélt dologgá csak a kereseti kérelem határai között perbe vitt jog válhatik. (Bpesti tábla. P. IV. 2698/1915. Pdt. II. 184.)

A balesetből kifolyólag felmerült gyógykezelési költség megtérítése iránti keresetet jogerősen elutasító ítélet az ugyanazon baleset alapján indított életjáradék perben is res judicata. (Rp. VII. 95/1918. Pdt. IV. 235.)

A kényszeregyességi eljárásban csupán a szavazati jog szempontjából hozott határozat a zálogjog fennállása kérdésében nem ítélt dolog. (P. VII. 3865/1926. Pdt. XII. 18.)

VIII. *Azonos tényalap.* Ítélt dolog a jogcím elnevezésének különbözősége mellett is fennforog, ha a felperes ugyanazt a követelést ugyanazon alperes ellen mindkét keresetben ugyanazokra a jogalkotó tényekre alapítja. (Rp. 14936/1916. Pdt. IV. 211.)

Ha a házassági kötelék a válóper bírósága által végleg felbontatott és ez alapon a volt házasfelek között a vagyonjogi kérdésekre nézve is a végleges rendezés jogviszonya áll fenn,

perjogi szempontból ki van zárva, hogy az ideiglenes nőtartás iránti perben hozott ítélet alapjául szolgált házassági köteléki viszonyok akár külön perrel, akár perújítással újból vita és megbírálás tárgyává tétessenek. (K. 1901. nov. 8. I. G. 357. F. VII. 130.)

Az ingatlan birtokosa, aki a tulajdonjog iránt vétel címén indított keresetével elutasíttatott, az utóbb a birtok iránt indított kereset ellenében az elbirtoklás kifogásával perújítás nélkül védekezhetik. (Temesvári tábla Fs. 106/1914. Pdt. I. 19.)

A végrendelet érvénytelenítése iránt — az akaratelhatározási képesség hiánya alapján — indított perben hozott elutasító ítélet nem gátolja az alaki hiányokra alapított önálló kereset indítását. (5917/1914. I. p. t. Pdt. II. 178.)

Az ítélt dolog kizárja azt, hogy az újabb bontóperben oly bontóokok érvényesíttessenek, melyekre nézve a korábbi bontóperben kimondatott, hogy alperes azokat részint el nem követte, részint pedig felperes azokat megbocsátotta. (P. III. 10.273/1915. Pdt. II. 466.)

Alaptalan az ítélt dolog kifogása, ha az első kereset a Tkrt. 148. §-a alapján a bekebelezés eredeti érvénytelenségére, a később indított kitörlési kereset ellenben arra volt fektetve, hogy az érvényesen történt jelzálogi bekebelezés a Tkrt. 155. §-a értelmében az alperesnek későbbi magatartása következtében enyészett el. A költségbiztosítéki jelzálogjog, mint járulékos jog, csak a főjog érvényesítésével kapcsolatos költség biztosítására szolgál. (K. 3599/1918. Ptt. I. 46.)

A sommás visszahelyezési perben hozott ítélet az ezután elkövetett birtokháborítás folytán indított perben nem res judicata. (P. III. 1285/1921. Pdt. VII. 71.)

Az alperes az előző perben (mint felperes) a szerződés nem teljesítése miatt követelt a ker. törv. 353. §-a alapján kártérítést; a jelen perben pedig a beszámításként érvényesített ellenkövetelést a felperesnek a szerződés megkötése körüli rosszhiszemű és törvényellenes eljárására alapítja; az előző kereset jogerős elutasítása tehát az itteni ellenkövetelés érvényesítését nem gátolja. (K. 440/1923.)

A házasság érvénytelenítése iránti perben már egy ízben érvényesített megtámadási ok alapján a házasságot többé megtámadni nem lehet. (P. III. 4269/1927. Pdt. XIII. 108.)

Ítélt dolog kifogása sikerrel csak akkor támasztható, ha a személyek azonosságán kívül a két per tényállása és jogalapja is azonos. (K. P. V. 7452/1928.)

IX. *A jogerő terjedelmét korlátozza a kereseti kérelem és az ítéleti rendelkezés.* A felülvizsgálati bíróságnak jogerejű végítélete, habár az csak az egyik évre kivetett adóösszeg iránt indított perben keletkezett, kihatással van a többi évekre ugyanazon az alapon kivetett adó ki által viselésének jogkérdésére is,

mivel az az ítéleti döntés a perbe vitt jogra, mint egészre vonatkozik és mivel az ítélt dolog lényege éppen a jogvitának az anyagi jogszabályok szerint eldöntésében áll. (B. I. G. 238. 98. és I. G. 210/1901. M. XIII. 456.)

A követelés része iránti perben a követelés alapja tekintetében hozott ítélet a többi rész iránti perre nézve ítélt dolog. (K. 1905. máj. 11. 509/1904. 373. sz. elvi hat. Dt. IV. f. II. 167. sz. 245. l.)

Korábbi perben a tőke után a mutlban már lejárt kamatkövetelésnek csak egy évre történt megítélése nem bír az ítélt dolog hatályával a későbbi kamatokra. (K. 96. máj. 8. I. G. 83. F. I. 240.)

A követelés egyik részlete iránt folyamatban volt perben hozott marasztaló ítélet kihatása az utóbb egy további részlet iránt indított perre. (Bpesti tábla P. I. 10.967/1915. Pdt. II. 182.)

Korábbi részletekre nézve hozott marasztaló ítélet jogereje a későbbi részletek iránt indított perre ki nem terjed. (Bpesti tábla P. I. 4092/1917. Pdt. III. 195.)

Abban a kérdésben, hogy a váltók kölcsön, avagy üzleti betét fejében adattak-e, az ugyanazon ügyletből származó két váltókereset közül az egyik felett hozott ítélet nem teremt res judicatát. (P. IV. 6679/1917. Pdt. IV. 237.)

Az ideiglenes nőtartási per jogereje a felek házassági perében nem vehető figyelembe, még pedig sem a jog, sem az abban megállapított tényállás tekintetében; az ideiglenes nőtartási per adatait és különösen az abban megszerzett bizonyítékokat azonban a bíróság a házassági perben is mérlegelése tárgyává teheti. (P. III. 4911/1924. Pdt. XI. 68.)

Az a tény, hogy az alperes nem fellebbezte meg az elsőfokú bíróságnak azt az ítéletét, amely felperesnek végkielégítés címén bizonyos összeget megállapított, nem fosztja meg az alperest attól a jogától, hogy felperessel szemben, aki a végkielégítés címén a részére az elsőbíróilag megítélt összegnél többet igényel, a jogos okból való elbocsátás kifogását sikerrel ne érvényesíthesse. Mert a fellebbezés elmulasztása folytán ítélt dolog erejére csak az emelkedhetett, hogy alperes köteles a megítélt összeget a felperesnek kiszolgáltatni, de ő a felperes nagyobb követelésével szemben, úgy az alap, mint a mennyiség kérdésében összes jogszerű kifogásait a per további folyamán érvényesítheti. (P. II. 786/1921. Pdt. VII. 108.)

X. *A ténymegállapítás, az indokolás és az előkérdés jogereje.* Az ítélt dolog fogalma alá nem az előző perben *megállapított ténybeli adatok*, hanem csak maga az elbírált jogviszony vonható. (K. 1901. jún. 13. 83. M. XII. 359.)

Az ideiglenes nőtartás iránt folytatott sommás perben ítélkező bíróságok csak azt a kérdést bírálják el, hogy a nő különélése a férj magatartására vezethető-e vissza, amiből okszerűen

következik, hogy a sommás perben ítélkezett bíróságok határozatai és *ténymegállapításai* a házasság felbontására irányuló perben ítélkező bíróságokra nézve ítélt dolog hatályával nem bírnak. (Rp. 2267/1915. Pdt. II. 185.)

A korábbi bérösszegben történt jogerős ítéleti marasztalás vagy arra vonatkozó bíróság előtti egyesség által való lekötelezés, a későbbi bérre nézve az anyagi jog hatályával bíró ítélt dolgot nem képez. (K. 99. márc. 22. I. G. 648/98. F. IV. 401.)

Bér iránti perben nem vehető figyelembe a res judicata címen emelt az a kifogás, hogy előbbi bérrészlet iránti perben az alperesek használhatatlanság miatt támasztott kifogását elvetették, ha az alperes emiatt nem viszontkeresetet indított és így a kártérítés kérdésében nem bírálták meg. (K. 1904. dec. 20. I. G. 414. P. T. XLIX. 129.)

A kártérítés kérdésében nem forog fenn ítélt dolog, ha a bér iránti perben a bérlő anélkül, hogy a kár iránt viszontkeresetet indított volna, a bérlemény használhatatlanságát kifogásul hozta fel és ezt a bíró nem vette figyelembe. (K. 1904. dec. 20. G. 414. Dt. IV. f. I. 230. sz. 309. l.)

Az ingatlan hasznai iránti perben hozott — bár a tulajdonjogra, mint előkérdésre alapított — ítélet nem teremt a tulajdonjogra nézve res judicatát, mert ítélt dolgot az ítélet csak a kereset vagy viszontkereset tárgyává tett igényre nézve állapít meg: ellenben a kereset vagy viszontkereset tárgyává nem tett igény tekintetében az ítélet indokaiban foglalt kijelentés az ítélt dolog hatályával rendszerint nem bír. (Rp. V. 913/1916. Pdt. II. 180.)

Az igénykereset jogerős elutasítása után az igénylő és a végrehajtató között is helye lehet oly pernek, amelynek tárgya az, hogy ki az igényelt ingók tulajdonosa és hogy vagyoni felelősséggel tartozik-e az igénylő amiatt, hogy ő, mint tulajdonos, a saját tulajdonát levő ingóságok felett rendelkezve, azokat a végrehajtás alól elvonta. E perben a dolog tulajdonosa azzal védekezhetik, hogy azoknak az ingóknak, amelyeket ő a végrehajtás alól elvont és amelyeknek az egyenértékét tőle követelik, ő a tulajdonosa, mert az igényperből folyólag nem ítélt dolog az, hogy a lefoglalt ingóknak ki a tulajdonosa. (Rp. V. 1531/1916. Pdt. III. 172.)

Az indokok nem határozatok, hanem csak támaszai azoknak, következésképen külön fellebbezés tárgyai egyáltalában nem lehetnek. (Lfi. 71. júl. 21. 5861. M. III. 155.) (?)

Nincs helye fellebbvitelnek az ítélet indokai ellen, ha nem bírnak a keresettel érvényesített jog feletti határozat jellegével és nem lehetnek olyan következményeik, amelyek valamely más perre kihatóan jogerőre emelkedhetnének. (K. 3190/1921. Pdt. VII. 46.)

Ha alperes jogerős ítélettel a kereseti összeg megfizetésére

köteleztetik, az ítélet indokaiban a kereset alapjául szolgáló szerződés érvényesnek mondatik ki; ítélt dolog az, hogy az érvényteleníteni kívánt szerződés jogérvényes. (K. 82. júl. 20. 1585. Dt. II. 250.)

Ítélet tárgya mindig a jogviszony egész tartalma s a bírói kijelentés nemcsak a rendelkező részben, hanem az azzal összefüggő egészet képező, az ügy állását és lényegét eldöntő indokaiban is kifejezést nyer, mihezképest indokbeli kejelentés is bírhat ítélt dolog erejével. (K. 1903. dec. 12. 1762. Dt. IV. 144. sz. 218. l.)

Az elsőbirósági ítélet indokainak az a megállapítása, hogy az alperes csődtömeggondnok megtámadási joga nem évült el, ezt megtámadó fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett és így a másodbíróság az elévülés kifogását elbírálás tárgyává nem teheti, hanem a megtámadási jogot érdemben köteles elbírálni. (K. 1906. okt. 25. 1369/1905. v. sz. IV. p. t. Hj. Dt. l. 27. sz. 52. l.)

Az indokolásnak az a kijelentése, mely az eladó szerződésszegését megállapítja, határozat jellegével bír és fellebbezés hiányában jogerőre emelkedik. (K. 1905. nov. 15. 764/1904. Dt. IV. f. III. K. 227. sz. 316. l.)

Ha az elsőbíróság a két jogalapon indított kereset egyik jogalapját nem találta bizonyítottnak, erre vonatkozó indokolása határozat jellegével bír és az ellen a különben más jogalapon pernyertes felperes külön fellebbezésre jogosult. (K. 1908. jún. 2. 8200/1907. sz. a. I. p. t. Mj. Dt. II. 17.)

Oly esetben, amelyben a rendelkezési részben meg nem támadott ítélet indokolásában határozat jellegével bíró oly kijelentéseket tartalmaz, amelyek a fellebbező félre nézve sérelmesek, az ítélet indokolása ellen fellebbezésnek helye van. (K. 1900. aug. 30. 458. M. XII. 365.)

Az *ítélet indokai* rendszerint nem emelkednek jogerőre. Indokok elleni felülvizsgálatnak is tehát csak akkor van helye, ha az indokolás a keresettel érvényesített jog tekintetében rendelkezést tartalmaz s ekként határozat jellegével bír; vagy oly lényeges kijelentést vagy megállapítást tárgyaz, amely a peres felek jogviszonyára a jövőre vonatkozólag kihatással bírhat s akár új perben, akár újított perben a félre sérelmes lehet. (K. P. II. 5618/1929., 1930. IX. 11.)

A döntéshez szükséges előkérdés eldöntése se nem létesíthet a felek közt ítélt dolgot, se nem változtatja meg a jogviszonyukat. (P. IV. 4459/1924. Pdt. X. 33. sub. II.)

Ha a bíróság a sommás visszahelyezési perben hozott ítélet indokaiban kimondotta, hogy a kereseti ingatlanok haszonbérletére nézve a felek között érvényes megállapodás létre nem jött, ez a haszonbéri szerződés érvényesítése iránti perre nézve nem ítélt dolog. (P. III. 82/1924. Pdt. IX. 155.)

Az a váltóperbeli tényállás, hogy alperes a váltótartozást nagykorúságának elérése után el nem ismerte, a köztörvényi ügylet alapján ugyanezen követelés iránt indított perben nem res judicata. (P. IV. 523/1923. Pdt. IX. 183.)

XI. *Az ítélet szükségképeni következményei.* Ha a bíróság az ingók tulajdonjogára alapított és az ingók jogtalan eladásából befolyt vételár kiadására irányuló perben kimondotta, hogy az ingók tulajdonjoga a felperest megillette, a bíróságnak a tulajdonjogra vonatkozó döntése abban a perben, mely a hátralékos érték megfizetésére, mint a tulajdonjog következményére irányul és azzal az alperessel szemben, aki az előző perben is alperesként szerepelt, a Pp. 411. §-a értelmében ítélt dolog erejével bír. (P. IX. 7045/1916. Pdt. III. 79.)

Ha a szerződésnek turpis causa címén való érvénytelenítése iránti kereset jogerősen azért utasíttatott el, mert turpis causa nem forog fenn, ez ítélt dolog abban a perben, melyet a szerződés alapján bekebelezett tulajdonjog törlése iránt ugyanaz a felperes ugyanazon alperes ellen azon az alapon indít, hogy a szerződés a jó erkölcsökbe ütközik. (P. V. 1553/1921. Pdt. VII. 25.)

Balesetből kifolyólag a kártérítési kötelezettséget a károsodás mérvét megállapító ítélet a későbbi időszakra eső tartási részletek iránti perben is irányadó. (3638/1914. sz. VI. p. Pdt. I. 399.)

Amikor a korábban elbírált jog (az adásvétel érvényes létrejötte) az újabb keresettel érvényesített jognak (a vételárkövetelésnek) előzménye (praejudicium), az újabb per bírósága is kötve van a jogerős ítéletben foglalt döntéshez. (1915. jan. 20. 1914. G. 183. sz. Pdt. I. 398. sub. I.)

Ha a megállapodásszerű mesgyevonal helye a kerítés felállítása iránti perben ítéletileg megállapíttatott, ezzel összefüggésben jogerős eldöntést nyert az a vitássá tett kérdés is, hogy a mérnök által egyességileg kijelölt terület melyik peresfél ingatlanához tartozik, illetve kinek a tulajdona. (P. V. 2944/1927. Pdt. XIII. 49.)

A haszonbérlemény visszabocsátása iránti perben hozott és az alperes birtoklásának jogtalanságát megállapító ítélet jogereje kihat a birtok elvonásával okozott kár megtérítése iránt ugyanezen alperes ellen indított perre. (P. VI. 3210/1925. Pdt. XI. 109.)

Ha fődolog kiadása iránti perben a mellékdolog, vagy a tartozék nem volt elbírálás tárgya és így az ítélet az utóbbira nézve nem volt végrehajtható, akkor ennek kiadása iránt külön pernek van helye. A fődolog (részvény) kiadásában marasztaló ítélet a tartozék (szelvényutalvány) kiadása iránti perben — a részvény tulajdonjoga kérdésében — res judacata. (Rp. IV. 412/1916. Pdt. IV. 23.)

Tulajdonjog törlése iránti keresettel szemben ítélt dolog, hogy felperes a helyszínelési felvétel kiigazítása iránti keresetével elutasíttatott. (K. 1905. ápr. 27. 2614. Dt. IV. G. II. 77. sz. 123. l.)

Ha a bíróság a felpereseket az ingatlan birtoka iránti keresettel elutasította azon az alapon, mert azt, hogy az ingatlant csak ideiglenes használatra, visszavonásig engedték volna át — tehát a kereseti alapot — bizonyítva nem látta: alperes az ingatlan birtoka iránt általa utóbb indított perben anélkül, hogy az ingatlanra vonatkozó tulajdonjogát kimutatni tartoznék, előző birtoklásának jogszerűségére, mint ítélt dologra, sikerrel hivatkozhatik. (P. V. 2007/1924. Pdt. X. 34.)

XII. *Ítélet utáni átértékelés.* V. ö. 1928: XII. t.-c., főleg 13., 15., 17., 19. és 28. §§.

Hogy alperes a korábbi perben valorizálatlan tőke és kamat fizetésére kötelezte tett, nem perjogi akadálya annak, hogy felperes az alperes fizetési késedelmével előidézett pénzromlás következményeként, már megítélt követelésének átértékelését külön perben igényelje.

A kereskedelemügyi miniszteri irat, melyben a miniszter azt bizonyítja, hogy alperes vasút fizetési kötelezettsége csupán abban az időpontban állapítható meg, melyben teljesítő képességének helyreállta várható, nem olyan közigazgatási hatósági intézkedés, mely a bírói határozatot kizárná s amellyel a vasút elleni perben ítélő bíróság hatásköri összeütközésbe kerülhetne. (K. 1925. jún. 3. P. IV. 2388. sz. Pjdt. X. 77.)

A megítélt összeg valorizálása iránt indított új perben nem tehető újból vizsgálat tárgyává a felperes követelési jogának a kérdése: mert a jogerős ítéletben foglalt döntés mindaddig, amíg a hozott ítélet hatályában fennáll, a felek egymásközti jogviszonya tekintetében irányadó. (K. 1925. ápr. 24. P. VII. 743.)

Valorizált vételár iránti keresetnek helyt adó jogerős ítélet után a további valorizáció iránti kereset megítélését kizárja a res judicata. (P. II. 775/1924. Pdt. IX. 118.)

Ítélt dolog jogcímén csak a már megítélt jognak ugyanoly terjedelemben újabb keresettel való érvényesítése nem foghat helyt, tehát a felperes új keresetben csak az előző perben már jogerősen megítélt követelését nem érvényesítheti, de az alperessel szemben még nem érvényesített, a pénz értékcsökkenésére alapított kártérítési igénye érvényesíthetésének sem perjogi, sem anyagi jogi szempontból nincs akadálya. (P. II. 5697/1925. Pdt. XII. 94.)

A megítélt összeg valorizálása iránt indított új perben nem tehető újból vizsgálat tárgyává a felperes követelési jogának a kérdése, mert jogerős ítéletben foglalt döntés mindaddig, amíg a hozott ítélet hatályában fennáll, a felek egymásközti jogviszonya tekintetében irányadó. (P. VIII. 743/1925. Pdt. X. 61.)

A valorizálatlan keresetnek részben helytadó s az alperes által meg nem támadott elsőbírói ítélet anyagi jogereje a fellebbezési eljárásban érvényesített valorizációs többletre a jogalap kérdésében sem hat ki. (P. IV. 6366/1924. Pdt. X. 92.)

Az, hogy az alperes a korábbi perben a valorizálatlan tőke és kamat fizetésére kötelezte tett, nem perjogi akadálya annak, hogy felperes az alperes fizetési késedelmével előidézett pénzromlás következményeként, már megítélt követelésének átértékelését külön perben igényelje. (P. IV. 2388/1925. Pdt. X. 103. sub. I.)

Nincs perjogi akadálya annak, hogy felperes a jogerősen megítélt összeg valorizációját új keresettel szorgalmazhassa. (P. I. 5441/1924. Pdt. XI. 27.)

XIII. *Részkövetelés vagy járulék utólagos perlése.* Ha a kereset nem valamely jog, vagy jogviszony fennállásának megállapítására, hanem csak a felek között létrejöttnek állított jogügyletből származó követelés egy részének érvényesítésére irányul, az ily keresetnek helytadó ítélet csak a keresettel érvényesített részkövetelés tekintetében lesz jogerőssé; és ennek az ítéletnek sem ténybeli, sem jogi álláspontja nem kötelező, az utóbb a követelés másik része felett ítélkező bíróságra nézve. (Rp. IV. 5622/1918. Pdt. V. 24.)

Az alapperben nyertes fél perújítással nem élhet. Perújítási keresete azonban, mint új kereset, elbírálható; és ily módon orvosolható az a körülmény, hogy az alapperben a kereseti kérelmet tévedésből kisebb mérvben terjesztette elő, mint aminőhöz joga volt. (Rp. VII. 5117/1915. Pdt. II. 402.)

Oly esetben, amidőn felperes a keresettel érvényesített jog alapján őt megillető követelést kisebb összegben számította fel, mint amely összekben azt a helyes tényállás alapján felszámíthatta volna és amidőn ennek következtében a követelés kisebb mérvben ítéltetett meg, mint aminő mérvben az a felperest megilletné, a felperes rendszerint nincs jogosítva a követelésnek még meg nem ítélt részét önálló, új keresettel érvényesíteni: mert a jogerős, marasztaló ítélet a keresettel érvényesített jogigényt felemésztette, a már megítélt jog tehát újabb keresettel nem érvényesíthető. Az ítélet jogerejének eme hatása azonban a követelés még nem érvényesített részére nézve nem áll be akkor, ha a felperes az előző perben kifejezetten kijelentette, hogy követelését megosztja és jogait a még nem érvényesített részre nézve fenntartja, vagy ha csak az előző per folyamatba tétele után derült ki az, hogy a perbevitt jog alapján a felperest nagyobb követelés illeti meg és követelését e perben már fel nem emelhette. Viszont az alperes jogtalan cselekményére alapított kártérítési kereset felett hozott marasztaló ítélet jogereje kizárja azt, hogy a felperes ugyanazon jogtalan cselekményből kifolyólag és az előző per indításakor általa már

ismert körülmények alapján további — és az előző keresetben kifejezetten fenn nem tartott — kárkövetelést új keresettel érvényesítsen. (P. IX. 7045/1916. Pdt. III. 79.)

Költség és kiadás, mely az ügyben meg nem ítéltetett, külön perrel kár címén sem követelhető. (B. 96. máj. 21. II. G. 32. T. I. 118.)

XIV. *A jogerő kihatása egyetemes jogutódokra.* Az ítélet csak a perben álló felek közti jogviszonyt szabályozhatja, de harmadik személyek javára jogokat, illetve azokkal szemben kötelezettségeket meg nem állapíthat. (Po. 1903. jan. 12. G. 124. T. VII. 688.)

Az örökhagyóval szemben hozott jogerős ítélet az örökhagyó özvegyével szemben is res judicata: mert az özvegyi jog is örökösödési természetű és így az özvegy a res judicata alanyi terjedelme szempontjából az örökössel egy tekintet alá esik. (Kolozsvári tábla 1915. jan. 18. 1914. G. 361. Pdt. II. 188.)

Az egyik örökös elutasítása a többit nem zárja el attól, hogy igényüket az elévülési időn belül érvényesítsék. (K. 1905. ápr. 27. 2614. 1904. Dt. IV. f. 77. sz. 123. l.)

XV. *Singularis jogutódlás.* Az egyenes adós elleni perben hozott ítélet a jelzálogadósra nézve nem ítélt dolog. (Sz. 99. okt. 10. G. 34. T. IV. 667.)

A nyilvánkönyvi jog megszünte okából tett kifogást elutasító ítélet azokra is hatályos, akikre a nyilvánkönyvi joggal (haszonélvezet) terhelt ingatlan singularis successio útján háramlott át. (B. 96. szept. 25. I. G. 151. T. I. 268.)

A dologi kötelezettség alapján marasztalt adós a személyes keresettel szemben ítélt dolog kifogásával nem élhet. (K. 1905. márc. 16. 902/1904. Dt. IV. f. I. 228. sz. 305. l.)

A kézizálogos hitelező által a végrehajtást szenvedő ellen indított perben hozott ítélet arra a végrehajtatóra nézve, aki végrehajtási zálogjogát ama per megindítása előtt szerezte, res judicatát — sem javára, sem terhére — nem teremt. Vele szemben tehát a kézizálogos hitelezőt perre kell utasítani. (Pk. V. 995/1915. Pdt. II. 189.)

A törlési perben hozott ítélet azzal a féllel szemben, aki az ingatlant az alperestől a perindítás előtt — bár csak nyilvánkönyvön kívül szerezte meg — és aki a perben részt nem vett, ítélt dolog hatályával nem bír. (Temesvári tábla Fs. 9/1914. sz. Pdt. I. 28.)

Azzal az engedményessel szemben, akire a követelés a hitelező és az adós között jogérvényesen kötött bírói egyesség után engedményeztetett, az adós sikerrel emelheti a res judicata kifogását. (Rp. II. 1089/1915. Pdt. II. 194.)

Az 1908: LVII. t.-c. 5. §-ának az a szabálya, mely szerint az üzletátruházó ellenében hozott marasztaló ítélet jogereje bizonyos feltételek mellett kiterjed az átvevőre is, semmiesetre

sem eredményezheti azt, hogy az átruházó ellen hozott ítélet közvetlen végrehajtás alapjául szolgálhasson a perben nem állott és ítéletileg nem marasztalt átvevő ellenében is, hanem csak azt, hogy az átruházó ellenében megítélt követelés összege, valódisága és lejárta az átvevővel szemben külön indítandó perben vita és bizonyítás tárgyává többé már nem tehető. (P. 1328/1920. Pdt. VII. 72.)

XVI. *Jogközösség.* A jelzálogos adós a költségbiztosíték keretén belül sem kötelezhető többnek, mint annak a tűrésére, hogy a hitelező magát a követelése érvényesítésével szükségképen felmerült költség erejéig kielégíthesse; és az okozott költség szükségtelenségére vonatkozó kifogását az egyedül a személyes adós ellen hozott sommás végzések és végrehajtást elrendelő végzések jogerőre emelkedése után is felhozhatja. (Rp. V. 3478/1915. Pdt. I. 395.)

A szülők utáni örökségről való lemondást az egyik szülő hagyatéka iránt folyamatban volt perben megállapító döntés kihatása az utóbb a másik szülő hagyatéka iránt indított perre. (Rp. XII. 5732/1915. Pdt. II. 181.)

A keresetnek a főadóssal szemben történt jogerős elutasítása a kezes javára is res judicata. (1915. márc. 25. 1914. G. 352. Pdt. II. 190.)

A végrendelet érvénytelenítése a perben részt nem vett törvényes örökös javára ki nem hat. (200. 1/1914. VII. pt. Pdt. II. 192.)

A csődtömeg elleni visszakövetelési perben hozott marasztaló ítélet nem zárja el az ama perben részt nem vett csődválasztmányi tagokat attól, hogy az utóbb ellenük indított kártérítési perben olyan beszámítási, vagy akár az ügy érdemére tartozó kifogásokkal is élhessenek, amelyeket a tömeggondnok a visszakövetelési perben elő nem terjesztett. (Bp. VIII. 2007/1915. Pdt. II. 193.)

A közkereseti vagy a betéti társaság ellen hozott ítélet nem zárja ki, hogy a Kt. 88., 125. §-ai alapján utóbb a tag ellen indított perben ily kifogások hozassanak fel, melyek nem a tag személyes viszonyaiból folynak és nem a korábbi ítélet hozatala után keletkeztek. (786/1914. Pdt. II. 195.)

Az eredeti adós ellen hozott ítélet az adósság átvállalóra, aki a perben részt nem vett, ítélt dolog hatályával nem bir: az előbbi perben a korábbi adóst marasztaló ítélet tehát nem zárja el az adósságátvállalót az öt az anyagi jog szerint megillető annak a jogának az érvényesítésétől, hogy a perben mindazokat a kifogásokat ellenvethesse, amelyek az előbbi adós és a hitelező közötti jogviszonyból erednek. (P. VII. 3503/1925. Pdt. XII. 33.)

Minthogy a per csak a perbeli ellenfelek viszonyában dönthető el, nem pedig a pertársaknak egymáshoz való viszo-

nyában is, a végrendeletet csak a felperesek javára lehet érvénytelennek nyilvánítani, de nem a végrendeleti örökös pertársai javára. (P. I. 5775/1918. Pdt. XIV. 73.)

Amikor a bíróság a követelés behajtása iránt indított perben jogerős ítélettel megállapítja, hogy az egyik egyetemleges adóstárs teljesítése folytán a hitelezőnek a követelési joga megszűnt, ugyanez a hitelező a másik egyetemleges adóstárssal szemben a későbbi végrehajtásmegszüntetési perben kifogásként nem vetheti ellen ugyanennek a követelésnek a fennállását: mert vele, mint hitelezővel szemben, a hozott jogerős ítéletet, a perben részt nem vett egyetemleges adóstárssal szemben fennállott jog szempontjából is feltétlen hatályunak kell tekinteni. (Bpesti tábla P. XIV. 1048/1928. Pdt. XIV. 90.)

XVII. *Egymástól függő jogviszonyok.* A házasságot a H. T. 54. §. e) pontja alapján érvénytelenítő ítéletnek a nemző személyére vonatkozó döntése a gyermek törvénytelenítése iránti perben is res judicata. (5246/1914. III. p. Pdt. I. 238.)

XVIII. *Konstitutiv ítélet.* A részvénytársaság közgyűlésén hozott határozatot megsemmisítő ítélet nem hat ki azokra a jóhiszemű harmadik személyekre, akik a határozat alapján megkötött és létrejött ügyletekből jogokat szereztek. (1139/1914. Pdt. II. 191.)

XIX. *Váltóper és köztörvényi per.* A váltói úton marasztalt alperes köztörvényi keresetet a visszafizetés iránt csak oly ügydöntő kifogás vagy tényállás alapján indíthat, melyet a váltóperben nem érvényesíthetett volna. (3852/1914. IX. Pdt. I. 239.)

A váltókövetelés egy részlete iránt indított perben az aláírás hamisságára alapított elutasító ítélet a még nem érvényesített részletekre nézve res judicatát nem teremt. Ily perben tehát helye van az egész követelés fenn nem állásának megállapítása iránti viszontkeresetnek. (Nagyváradi tábla P. II. 1641/1915. Pdt. I. 400.)

XX. *Büntetőbírósági ítélet.* (L. a 270. §-nál közölteket is.)

Ha a büntetőbíró megállapítja, hogy az illető terhelt a terhére rótt cselekményt tényleg elkövette, a büntetőbíróságnak ily ténymegállapítása a polgári bíróság részéről többé vizsgálat tárgyává nem tehető. (Bp. VI. 6821/1915. Pdt. II. 199.)

A szándékosan elkövetett súlyos testi sértést jogerősen megállapító bünetőbírósági ítélettel szemben a bontóperben azt a védekezést, hogy alperes felperesen a súlyos esti sértést nem szándékosan ejtette, figyelembe venni nem lehet. (Bp. 8263/1915. Pdt. II. 200.)

A bűnösségnek a büntető eljárás során történt megállapítása a kártérítési perben kötelező kiindulási alapul szolgál és így újból felül nem bírálható, de csak az esetben, ha a büntető eljárásban az ott megállapított cselekmény és a polgári kárté-

rítés alapjául szolgáló eredmény közötti okozati összefüggés is kimondatott. (Bpesti tábla 1915. ápr. 14. 1914. G. 1295. Pdt. II. 202.)

A büntetőbíróságnak az a határozata, mely a munkaadó gondatlanságát az alkalmazott balesetének előidézése körül megállapította, a polgári bíróságot is köti ugyan, de nem zárja ki az alkalmazott gondatlanságának megállapítását és a kár megosztását. (P. II. 4954/1915. Pdt. II. 203.)

Csendőr által elkövetett testi sértés alapján a kincstár ellen indított kártérítési perben a katonai büntetőbíróság felmentő határozata res judicata. (3715/1914. VI. pt., Pdt. II. 204.)

Sem a bünvádi nyomozást megszüntető ügyészi határozat indokolásában, sem a törvényszéki vádtanácsnak valamely határozata indokolásában foglalt az a jogi kijelentés, hogy valamely betétkönyvnek a tulajdona kit illet, a polgári bíróság előtti eljárásban nem kötelező; az ilyen jogi kijelentések sem tényeket, sem jogokat, sem a polgári bíróságokra, sem a felekre kötelezően nem állapítanak meg és ítélt dolog jelentőségével a bünvádi nyomozásnak és a vádtanácsi eljárásnak az 1896: XXXIII. t.-c.-ben meghatározott természete szerint nem birnak. (P. V. 8448/1915. Pdt. II. 205.)

A felmentő büntetőbírósági jogerős ítéletben megállapított tényállás is mindig irányadó a polgári perben, míg ez a tényállás új bizonyítékokkal megdöntve nincs. (Bp. VI. 3479/1915. Pdt. II. 206.)

A büntetőbíróság felperest költségeire irányuló igényével elutasította, miből folyólag felperes azokat a költségeket most már polgári per útján nem érvényesítheti. (P. VI. 1303/1914. Pdt. II. 207.)

Ha katonai büntető bíróság jogerősen megállapította, hogy a csendőr az emberölést szolgálaton kívül követte el, ez a megölt egyén hozzátartozói által a kincstár ellen indított kártérítési perben ítélt dolog, amely a polgári bíróság által felül nem bírálható. (Bp. VI. 6510/1915. Pdt. IV. 228.)

Az a körülmény, hogy az utóbb lefolytatott büntető eljárás során hozott és a MÁV alkalmazottat a vád terhe alól felmentő királyi bírósági határozat nem találta bebizonyítottnak, hogy az alkalmazott azokat a szolgálati vétségeket, amelyeknek fegyelmi úton történt megállapítása az elbocsátásra szóló fegyelmi határozat meghozatalára vezetett, elkövette, — egymagában véve csak azzal a hatással birhat, hogy az alkalmazott a büntető jogi következmények súlya lól menekül, de nem járhat azzal az eredménnyel, hogy a szabályosan lefolytatott fegyelmi eljárás eredményeként jelentkezett jogerős fegyelmi hatósági döntés erejét is elenyésztetné: mert az önállóan és függetlenül eljáró fegyelmi hatóság eme helyzetéből következik, hogy a döntésnek jogszerűségére nem birhat befolyással az,

hogy a büntetőbíróság a bizonyítékok és tények mérlegelésében vele nem ugyanazon eredményre jut. (P. 300/4. 1916. Pdt. IV. 229.)

Ha a bünperben hozott jogerős ítéletek szerint a vádlottnak a beszámíthatóság hiányára és a jogos védelem fennforgására alapított védekezése elvettetett és megállapíttatott, hogy a bántalmazást oly körülmények közt alkalmazta, amelyek azt szükségessé nem tették: e tényállással szemben a polgári bíróság a büntetőperben kihallgatott tanuk vallomásainak mérlegelése alapján nem állapíthatja meg, hogy a testi sértés elkövetése alkalmával a másik fél lépett fel támadólag és hogy az elítélt a személye ellen intézett támadás elleni védekezés közben ejtette a testi sértést. (P. I. 5134/1922. Pdt. VIII. 133.)

Ha a kár büntetendő cselekmény által okoztatott és a kártevő bünössége a büntetőbíróság ítéletével jogerősen megállapíttatott, a polgári bíróság vizsgálata arra szorítkozik, hogy megvan-e a büntetendő cselekmény s a kár között az oki összefüggés és nem forognak-e fenn olyan körülmények, amelyek a magánjog szabályai szerint a kártérítési igényt az elítélttel szemben megszüntetik. (P. VI. 1750/1922. Pdt. VIII. 135.)

XXI. *Fegyelmi határozat.* (L. a 270. §-nál is.) A rendes bíróság felülbírálja azt, hogy a *Máv. fegyelmi bírósága* a határozatot az előírt eljárási szabályok betartásával hozta-e és hogy ama cselekmény miatt, amelynek elkövetését a fegyelmi bíróság bizonyítva látta és amelyet szolgálati vétségnek minősített, a szabályzat rendelkezése értelmében helye van-e a fegyelmi bíróság által kiszabott fegyelmi büntetésnek. Ellenben a beszámítást kizáró okokat és az enyhítő körülményeket a rendes bíróság nem mérlegelheti. (P. II. 7514/1922. Pdt. IX. 38.)

Semmis a fegyelmi bíróságnak az alkalmazott elbocsátását kimondó határozata, ha az a korábbi fegyelmi határozat jogerőre emelkedése után elrendelt, de a *Máv. fegyelmi szabályzata* által kizárt újrafelvétel folytán hozatott. (P. II. 1370/924. Pdt. X. 5. sub II.)

I. A *vasút* részéről a *fegyelmi határozatnak* súlyosítása iránt újrafelvételnek nincs helye; és amennyiben az elítélt ügyének újrafelvételét kéri, ennek alapján a korábbi határozatot az ő hátrányára nem lehet érvényesen megváltoztatni. Az ennek ellenére az elbocsátást kimondó újabb fegyelmi határozat a korábbi jogerős határozat figyelmen kívül hagyása miatt törvénytelen és magánjogi hatással nem bir. II. A fegyelmi bíróság határozata sem indokai belső helyessége, sem ténymegállapítása valósága, sem a kiszabott büntetés mértéke szempontjából a rendes bíróság által felül nem vizsgálható. (P. II. 2831/1924. Pdt. X. 26.)

A *bányamunkás* ellen szabályellenesen lefolyt fegyelmi vizsgálat során megállapított ténymegállapítások a polgári bíró-

ságot nem kötik, hanem a polgári bíróság jogosítva van ilyen esetben azoknak a tényeknek a valóságát és a bányatárspénztár ellen indított közpolgári perre való kihatását is megvizsgálni. (Rp. V. 2281/1915. Pdt. II. 212.)

Nem köti a rendes bíróságot a *bank fegyelmi bíróságának* olyan határozata, melynek alapjául szolgáló bizonyítási anyag a vádlott részvétele nélkül gyűjtetett és arra észrevételeket sem tehetett. (P. II. 2890. Pdt. IX. 41.)

A *szerződésileg kikötött fegyelmi bíróság* határozatával csak a vád tárgyává tett és a határozatban megállapított tények és kirótt büntetések alapján lehet magánjogi következményeket levonni; a tények valóságát és a kiszabott büntetés megfelelő voltát, ha a fegyelmi határozat szabályszerűen hozatott, a rendes bíróság felül nem vizsgálhatja. A fegyelmi eljárás szabálytalan, ha új szolgálati szabályzat anyagi fegyelmi jogszabályai alkalmaztattak az életbelépésük előtt elkövetett cselekményekre. (P. II. 4955/1922. Pdt. X. 23.)

A *vasuti alkalmazott* ellen lefolytatott fegyelmi eljárás szabálytalansága és az ott megállapított tények valósága bírói eljárás és elbírálás tárgyává nem tehető, hanem a rendes bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a jogérvényes fegyelmi határozatban megállapított tények a fegyelmi szabályzat bizonyos határozmánya alá esnek-e. (P. IV. 3799/1914. Pdt. II. 211.)

Az a kérdés, hogy a *Máv. alkalmazott* elleni fegyelmi eljárás, melynek eredményeként az a szolgálatból elbocsáttatott, szabályszerűen folytattatott-e le, nevezetesen a fegyelmi bíróság szabályszerűen megvolt-e alakítva és a vizsgálat adatai a fegyelmi tárgyaláson ismertetve lettek-e, a polgári perben vizsgálandó; és ha az eljárás szabályszerűsége meg nem állapítható, a rendes bíróság maga állapítja meg az elbocsátás jogosságának elbírálásához szükséges tényállást. (Rp. VIII. 5833/1915. Pdt. II. 213.)

A bíróság a *Máv. alkalmazott* ellen hozott fegyelmi határozattól függetlenül dönti el, hogy az alkalmazott magatartása kimeríti-e az 1914: XVII. t.-c. 54. §. 4. pontja értelmében a létszámból való törlés alapjául szolgálható „tilalom elleni vétés" tényálladékát? És e tekintetben nem köti a bíróságot a kereskedelemügyi miniszter ama rendelete sem, mely a „tilalom elleni vétés" ismérveit meghatározza. (Rp. VI. 1326/1910. Pdt. III. 81.)

XXII. *Közigazgatási határozat.* (L. a 270. §-nál is.) Nem közút jellegével bíró út elzárása miatt folyamatban volt vagy még folyamatban levő közigazgatási eljárás az útszolgalom megállapítása iránti per eldöntését nem akadályozza. (6580/1914. I. Pt. Pdt. II. 217.)

Ha a kereset tárgyává tett útnak magánúti minőségét az illetékes közigazgatási hatóságok a pert megelőző közigazgatási

eljárás során már megállapították, ezt a polgári bíróság felül nem bírálhatja: mert az út köz-, vagy magánúti minőségének a megállapítása a közigazgatási hatóságok kizárólagos hatáskörébe tartozik. (P. VII. 620/1916. Pdt. V. 20.)

Az osztatlan közös legelőből a peres feleket illető részesedés szabályozása csupán a peres felek egymásközti jogviszonyában hatályos; és úgy a bírói ítélet, mint az ez alapon kérelmezhető telekkönyvi bejegyzés nem érinti a birtokrendezési eljárás és az 1913: X. t.-c. valamint a 7000/1914. F. M. sz. rendelet értelmében lefolytatandó legelőtársulati eljárás során esetleg más jogosultak részére megállapítandó részeltetés alapját és mértét. (Bpesti tábla 1915. ápr. 10. 1913. G. 827. Pdt. II. 196.)

Korábbi betegsegélyezési járulék felett hozott iparhatósági elutasító határozat a későbbi járulékokra nézve nem bír az ítélt dolog erejével. (P. VI. 3513/1917. Pdt. IV. 233.)

XXIII. *Perenkivüli eljárás. Hagyatékátadó végzés* nem res judicata. (K. 1899. máj. 25. 193. M. X. 388.); de abból, hogy az ezzel megállapított jogviszony mindaddig fennáll, míg az a törvény rendes útján meg nem változtattatik, önként következik, hogy a hagyatékot átadó végzéssel megállapító jogviszony megváltoztatását kívánó fél ebbeli jogát a perben érvényesíteni tartozik. (K. 1907. febr. 20. 9063/1905. sz. a. VIII. p. t. Mj. Dt. 102. 156. l.)

Szabályszerű *végrehajtási eljárás* során eldöntött kérdések utóbb — ugyanazon felek között — peres útra nem terelhetők. (P. V. 2063/1914. Pdt. II. 216.)

Ítélt dolog esete a rendszerint nem peres végrehajtási eljárás különleges természeténél fogva végrehajtási ügyben nem forogható fenn. Abban a kérdésben hozott határozattal, hogy a végrehajtást szenvedőnek, mint a magyar nemzeti színház tagjának fizetésére vezetett végrehajtások hatálya kiterjed-e a végrehajtást szenvedőnek a nyugdíjintézettől járó nyugdíjára, nem tekinthető ama kérdés elvileg eldöntöttnek, hogy a nyugdíjra végrehajtást vezetett egyes hitelezők részéről szerzett zálogjogok e hitelezők között s egymással szemben mennyiben hatályosak. (K. 1907. máj. 3. 1396/1907. sz. a. VII. tan. elvi j. hat. Mj. Dt. II. 49.)

A már megállapított sorrend a szabályszerű felfolyamodás útját kivéve, rendszerint meg nem változtatható s különösen sincs helye annak az összes érdekelteknek szabályszerű sorrendi tárgyalásra való megidézése és sorrendi tárgyalás megtartása nélkül. (Pk. V. 4659/1915. Pdt. II. 238.)

Ha valamely jelzálogos hitelező a másik jelzálogos hitelező kielégítési rangsorának alapjául szolgáló elsőbbségi engedmény elleni kifogásait a sorrendi tárgyaláson sikertelenül érvényesítette, az illetőnek a sorrendi végzés folytán történt kielégítését

— ugyanazon alapon — utóbb per útján akkor sem támadhatja meg, ha ily irányban jogfentartással is élt. (2321/1914. V. pt. Pdt. II. 260.)

A sorrendi tárgyalásnál jelen volt jelzálogos hitelező, aki nem tett kifogást az ellen, hogy a korábbi jelzálogos hitelező javára a kamatot a végr. törv. 192. §. *a)* pontja ellenére három évnél régibb időre soroztassanak és akinek a sorrendi végzés elleni felfolyamodása éppen ezért nem is vezetett sikerre, ezt a kérdést peres úton vita tárgyává nem teheti. Keresettel csak azon az alapon léphetne fel, hogy a kérdéses kamatok ki voltak fizetve, illetve fenn nem állottak és ő erről a sorrendi tárgyaláskor nem bírt tudomással. (5745/1914. Pdt. II. 26.)

Az a körülmény, hogy a követelés az ingatlan árverési vételárából kizárólag a biztosítási zálogjog alapján soroztatott, e követelés valódiságára és fennállására nézve ítélt dolgot nem teremt. (V. 17. P. V. 2272/1916. Pdt. IV. 219.)

A végrehajtást szenvedők ama kifogása, hogy a megállapított biztosítási végrehajtási költségek túlmagasan lettek megállapítva, a kielégítési végrehajtás elrendelésénél már figyelembe nem vehető. (Pk. V. 6674/1927. Pdt. XIII. 48.)

Ha az *ügyvéd díjai és kiadásai a Ppé. 18. §-a szerinti külön eljárás útján* megállapíttattak, azok összege a behajtási perben többé vitássá nem tehető. (P. VI. 7896/1922. Pdt. IX. 60.)

A költség iránti per folyamatbanlete nem akadályozza a Ppé. 18. §-a alapján előterjesztett kérelem érdemi elbírálását; és a díjmegállapítási kérelem felett hozott perenkívüli jogerős határozat a behajtási per bíróságának érdemi döntésénél figyelmen kívül nem hagyható. (P. VI. 2829/1926. Pdt. XIII. 67.)

412. §. *Oly ellenkövetelés, amely az ítéletben be van számítva, a beszámítás erejéig újabban nem érvényesíthető.*

„A beszámítás útján megítélt ellenkövetelések tekintetében a Pp. eltér a jogerő szabályozásánál a külföldi törvényhozásoktól. A német pr. 293. §-a és az osztrák pr. 411. §-a szerint a beszámítás útján érvényesített ellenkövetelés iránti határozat képes ugyan a jogerőre, de csak azon összeg erejéig, mely beszámítva lett. E tétel ilykép felállítva, ellenmondásban van a jogerő azon általános elvével, melyet felállítanak és mely szerint csakis a keresettel vagy viszontkeresettel, de nem a kifogással érvényesített jog eldöntése emelkedik jogerőre. Ellenmondás az is, hogy a beszámítási kifogás elvetése esetén nincs meg a jogerő, holott beszámítás esetén van. Nincs is szükség arra, hogy a jogerő fogalmát itt igénybe vegyük és oly jogra alkalmazzuk, mely nem képezte a kereset és viszonkereset

tárgyát. Hogy a beszámított ellenkövetelés, illetve annak beszámított része újból nem érvényesíthető, az azon *magánjogi* tételből is folyik, hogy ugyanazon dolgot kétszer követelni nem lehet. Gyakorlatilag ezen magánjogi elv (melyet a Pp. 412. §-a is kimond) ugyanazon eredményre vezet, mint a jogerőnek azon szabálya, melyet a német és az osztrák perrend felállít; azonban elméletileg helyesebb és következetesebb." (Indokolás az 1893. évi Plósz-féle Pp.-Tervezet 424. §-ához.)

A szolgáltatás ítéletben megállapított mennyiségének vagy tartamának megváltoztatása iránti kereset.

413. §. *Ha a fél a 131. §. alapján az ítélet hozatala után lejáró szolgáltatás teljesítésére jogerős ítélettel kötelezteteti, és azok a körülmények, amelyek alapján a bíróság a szolgáltatás mennyiségét vagy tartamát megállapította, lényegesen megváltoztak, az érdekeltek bármelyike az előbbi per bíróságánál keresetet indíthat a szolgáltatás megállapított mennyiségének vagy tartamának megváltoztatása iránt.*

A körülmények változása csak annyiban vehető figyelembe, amennyiben oly időben állott be, hogy a keresetet indító fél azt az előbbi perben már nem érvényesíthette.

A korábbi ítéletet csak az új per megindításának időpontjától kezdődő hatállyal lehet megváltoztatni.

Mi. Ha a fél a jövőben az ítélet hozatala után lejáró szolgáltatások teljesítésére kötelezteteti, különösen tartási perekben, gyakran előfordul, hogy azok a körülmények, amelyek pl. a tartásdíj mértékének vagy a tartás tartamának megállapításában alapul szolgáltak, pl. a kötelezett vagyoni viszonyai, utóbb lényegesen megváltoznak. Méltányos ilyen esetekben az, hogy mind a két fél kérhesse az ítélet ezen részének megváltoztatását. Ezt a jogot a vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősségről szóló 1874: XVIII. t.-c. 5. §-a megadta a feleknek és annak figyelmbe vételétől bíróságaink más, pl. nő- vagy gyermektartási követelések esetében sem idegenkednek Nem új eszme tehát az, amelynek a Pp. 413. §-ában kifejezést ad.

A felesleges perlekedés elkerülését célozza a második bekezdésnek az a korlátozó szabálya, mely szerint a per csak a viszonyoknak a korábbi perben már nem érvényesíthető változása alapján indítható meg; mig a harmadik bekezdés kétség

elkerülése végett az új ítélet hatályának kezdőpontját határozza meg.

Ib. Annak világosabb kifejezése végett, hogy az ebben a §-ban említett keresetet nemcsak az előbbi perben részt vett felek, hanem jogutódaik is megindíthatják és hogy ennek a keresetnek az illetékes bírósága is kifejezetten meg legyen határozva, a bizottság a negyedik sornak ezeket a szavait: „a felek bármelyike" a következő szavakkal helyettesítette: „az érdekeltek bármelyike az előbbi per bíróságánál".

Jegyzet. Minthogy a §. kifejezetten kijelöli az illetékes bíróságot, az az illetékesség kizárólagos.

Törvényes gyermek tartása: 1894: XXXI. t.-c. 95., 97. §§. Ppé. 21. §. nőtartás: 1894: XXXI. t.-c. 91. §. Az egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről szóló 1928: XII. t.-c. rendelkezései (l. főleg 13., 14., 17. és 32. §§.) e törvény 36. §-a szerint — nem érintik a Pp. 413. §-ának rendelkezéseit. V. ö. 1874: XVIII. 5. §., Pp. 674. §. 5. bek., az eltartásra jogosult családtagok és házasságon kívül született gyermekek fokozottabb magánjogi védelméről szóló 3982/1916. M. E. sz. rend. 5. §-át (I. K. 496.) és a magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló 1926: XVI. t.-c. 6., 8., 10. és 11. §-ait.

Bírói egyesség hatálytalanítása iránt az egyesség megkötése után beállott körülmények alapján indított kereset, amely nem esik a 413. §. alá és nem irányul végrehajtás megszüntetésére, nincs az alapper bíróságának, mint ügybíróságnak hatáskörébe utalva. (K. 6911/922. Pdt. VII. 83. l.)

Az a rendelkezés, hogy a tartás iránt indított perekben hozott ítéletek a per folyama alatt „lejárt" követelésre nézve is, tekintet nélkül a fellebbezésre, végrehajthatóknak nyilvánítandók, helyesen akkép értelmezendő, hogy a végrehajthatóság nemcsak az ezt kimondó ítélet kelte napján már lejárt követelésekre, hanem azokra is kiterjed, amelyek a fellebbezési, illetve felülvizsgálati eljárás alatt lejárnak. (K. 901. márc. 15. I. G. 51. F. VI. 436.)

Felperes a szolgáltatás koronaértékben megállapított mennyiségének megváltoztatása iránt indított keresetet azon az alapon, hogy a korona értékének időközi romlása folytán a megítélt járadék összege nem megfelelő, kétségtelen tehát, hogy a Pp. 413. §-ának esete forog fenn.

Erre való tekintettel a fellebbezési bíróság a hivatkozott szakasz harmadik bekezdése értelmében helyesen és a hatályban levő törvényes rendelkezésnek megfelelőleg mondta ki, hogy a korábbi ítéletet csak az új per megindításának időpontjától kezdődő hatállyal lehet megváltoztatni. (K. VI. 3405/1926. J. H. I. 4. sz.)

A bontóperbeli ítélet nem áll útjában annak, hogy a házasfél a vagyoni viszonyokban beállott változás folytán a gyer-

mektartás tekintetében újabb ítélet hozatalát ne kérhesse. (Temesvári tábla Fs. 118/1914. Pdt. 26.)

A kártérítési járadék iránt indított per jogerős befejezése előtt a Pp. 413. §-ára alapított új per meg nem indítható és a Pp. 180. §. 5. pontja alapján megszüntetendő. (Bpesti tábla P. I. 6810/1915. Pdt. I. 306. sub. II.)

A perfüggőség fennforog, ha mindkét kereset a felperest az alperes üzemében ért balesetből folyó kártérítési igényből ered és a második kereset a járadék felemelésére irányul. (P. II. 6458/1915. Pdt. I. 414. sub. I.)

Az ideiglenes nőtartásban marasztaló ítélet teljes hatálytalanítása iránti kereseti kérelemben a leszállítási kérelem is bennfoglaltatik. (1915. márc. 31. G. 375/1914. Pdt. II. 266.)

Minthogy az újabb bírói gyakorlat a gyermek részére az önálló eltartási képesség korhatárát a 16. életév betöltésében jogvédelemszerűen állapította meg, felperes már ezen az alapon kérheti a 12. évig megítélt tarási kötelezettség időbeli kiterjesztését; és ezzel szemben az alperesnek kell bizonyítania, hogy a gyermek már 16. év betöltése előtt is keresőképes. (Bpesti tábla 1915. márc. 16. G. 1422/1914. Pdt. II. 267.)

Közjegyzői okiratban az életközösség megszünésének okára való tekintet nélkül, meghatározott összegben feltétlenül kötelezett nőtartás a vagyoni viszonyok változása alapján le nem szállítható. (1915. febr. 18. 1914. G. 372. Pdt. II. 268.)

Bírói egyezségben a vétkesség kérdésére való tekintet nélkül kötelezett ideiglenes nőtartás felemelése iránt indított perben nemcsak azt kell bizonyítani, hogy a férj vagyoni helyzete lényegesen megjavult és az egyességileg megállapított összeg a szükséges tartás fedezeésére — a férj vagyoni viszonyaira és a vagyontalan nő táraadalmi helyzetére tekintettel — nem elegendő, hanem azt is, hogy a különélés a férj magaviseletére vezetendő vissza. Ebben az utóbbi kérdésben azok a panaszok, melyeket a férj a nő ellen folyamatban volt bontóperben sikertelenül hozott fel, itt már figyelembe nem jöhetnek. (Bp. II. 1153/1915. Pdt. II. 269.)

Az ideiglenes nőtartás a Pp. 413. §-a alapján felemelendő, ha a férj vagyona és jövedelme az alapítélet meghozatala óta nagyobb mértékben gyarapodott. Számba veendő a nőnek külön vagyona és keresete is, denem a háborús segély, mint bizonytalan és ideiglenes természetű jövedelem. (P. III. 4357/917. Pdt. IV. 157.)

A Pp. 413. §-a értelmében az a körülmény, hogy az előbbi perbeli viszonyok alapján is már nagyobb összeg volt volna megítélendő, nem szolgálhat a megállapított ideiglenes nőtartásdíj felemelésének alapja gyanánt. És az ítélet hozatala után bekövetkezett háborús viszonyok folyományaként beállott köztudomásu drágaságra alapított felemelési kérelemmel szemben

azt is figyelembe kell venni, hogy a férj vagyoni és jövedelmi viszonyai szintén kedvezőtlenül változtak meg és hogy a viszonyok hátrányos következményeképpen a nő is tartozik szükségleteit megszorítani, kevesebbel beérni. (P. V. 6524/1917. Pdt. IV. 161.)

A H. T. 91. §-ának a végleges nőtartás felemelésére vonatkozó rendelkezéseit a Pp. 413. §-a — a Ppé. 3. §-a értelmében — hatályon kívül helyezvén, a végleges nőtartásdíj nemcsak a H. T. 91. §. a) és b) pontjaiban felsorolt esetekben, hanem a szolgáltatás mennyiségére befolyással biró körülmények más lényeges megváltozása alapján is felemelhető. — A Pp. 413. §-a értelmében a jogerősen megitélt nőtartásdíj leszállítása kérhető, ha a nő vagyoni viszonyai lényegesen megjavultak. (P. III. 181. Pdt. VI. 4. sub. I. és P. III. 2666/1918. Pdt. VI. 4. sub. II.)

Ideiglenes nőtartásdíj felemeléséhez a Pp. 413. §-a értelmében az összes körülmények lényeges változása szükséges. Ha tehát a férj vagyoni viszonyai a korábbi ítélet óta lényegesen nem javultak, egymagában az a körülmény, hogy a nő a megitélt összegből a jelenlegi drágaság következtében vagyoni viszonyaihoz és társadalmi állásához mérten magát fenntartani nem tudja, a felemlítés alapjául nem szolgálhat. (P. III. 1622/1919. Pdt. VI. 5.)

Ha a baleseti kártérítési perben a sérült nem kért kártalanítást az olyan keresményi résznek az elvesztéseért, melytől a baleset folytán elesett s melyet már abban a perben módjában állott volna érvényesíteni, ezt a mulasztást a Pp. 413. §-a alapján indított perben nem pótolhatja. (P. V. 12/1920. Pdt. VI. 6.)

Közjegyzői okiratban kötelezett ideiglenes nőtartás a Pp. 413. §-a alapján fel nem emelhető. (P. III. 1538/1919. Pdt. VI. 7.)

A baleset folytán megitélt járadékot a sérült személyén kívül eső körülményeknek, jelesül a gazdasági viszonyoknak időközben beállott változása alapján a Pp. 413. §-a értelmében sem felemelni, sem leszállítani nem lehet. (K. 1921. okt. 3. a jogegységi tanács 24. sz. polg. döntvénye.)

Bíróságon kívül egyezségben megállapított nőtartás a viszonyok változása okából fel nem emelhető, mert a Pp. 413. §-a csupán a jogerős bírói ítélettel, valamint az állandó bírói gyakorlat szerint a jogerős bírói ítélet erejével bíró bírói egyességgel eldöntött ügyekben nyer alkalmazást. (P. III. 2106/1921. Pdt. VII. 21.)

A házasság felbontása után a törvényes gyermek tartásdíjának felemelése iránt indított kereset nem tartozik a rendes bíróság hatáskörébe. (P. III. 5118/1921. Pdt. VII. 141.)

Szerződésben kötelezett tartásdíj is felemelhető, ha annak összege akár a felek vagyoni viszonyaiban, akár az általános

gazdasági megélhetési viszonyokban beállott változások folytán utóbb elégtelennek bizonyul. (P. III. 949/1922. Pdt. VIII. 20.)

A végleges nőtartás felemelése iránti kereset a bontóperben eljárt bíróság kizárólagos illetékességéhez tartozik. Ha ennek székhelye idegen államhoz csatoltatott, bíróküldésnek van helye. (P. III. 1990/1922. Pdt. VIII. 33.)

A házasságot felbontó ítéletben megállapított gyermektartás felemelése iránti kereset akkor is az árvaszék és nem a rendes bíróság hatáskörébe tartozik, ha a felperes a felemelést szerződés alapján kéri. (P. III. 189/1922. Pdt. VIII. 120.)

A kiskoru részére a nagyszülők ellen a korábbi jogszabályok uralma alatt a gyámhatóság által megállapított tartás felemelése a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (Hatásköri bíróság 1922. okt. 30. H. B. 42. Pdt. VIII. 121.)

Az a körülmény, hogy a törvénytelen gyermek tartása iránti perben kötött egyességet a gyámhatóság nem hagyja jóvá, nem zárja el az anyát mint a gyermek t. és t. gyámját attól, hogy a tartásdíj felemelését a Pp. 443. §-a alapján, gyámhatósági felhatalmazás nélkül is kérje. (P. III. 1307/1923. Pdt. IX. 40.)

A végleges nőtartásdíj felemelése iránt a Pp. 413. §-a alapján indított perben nincs jelentősége annak a kérdésnek, hogy az alapítéletben a tartásdíj összegének megállapítására milyen számítási alap szolgált s döntő egyedül az, hogy a peresfelek társadalmi, vagyoni és kereseti viszonyait figyelembe véve, mekkora az az összeg, amely a változott gazdasági viszonyok mellett a felperes megélhetésének a biztosítására feltétlenül szükséges és amelyet az alperes a saját és hozzátartozói eltartásának veszélyeztetése nélkül megfizethet. (P. III. 5612/1924. Pdt. XI. 38.)

Járásbíróság által megítélt ideiglenes nőtartás felemelése iránti kereset akkor is ugyanezen járásbírósághoz tartozik, ha a felek között a házassági bontóper folyamatban van. (P. III. 6356/1924. Pdt. XI. 57.)

Ha a bíróság a peresfelek közös gyermekei elhelyezése és tartása felől a házasság felbontása tárgyában hozott ítéletben már határozott s az anya a változott körülmények következtében kéri a gyermektartásdíj felemelését, e kérdés eldöntése a Ht. 97. §. értelmében már nem a bíróság, hanem kizárólag az árvaszék hatáskörébe tartozik. (P. III. 1849/1925. Pdt. XI. 99.)

Nem zárja ki a Pp. 413. §-ára alapított keresetet az a körülmény, hogy a bíróság a nőt a tartás felemelése iránti keresettel, a Pp. életbelépése előtt, jogerősen elutasította. (P. III. 3208/1925. Pdt. XI. 111.)

Az a körülmény, hogy a szolgáltatás jogerős ítélettel megállapított mennyiségének megváltoztatására irányuló keresetet a Pp. 413. §-ának 1. bekezdése értelmében oly perbíróságnál

kellene megindítani, amely ma már a magyar bírósági szervezethez nem tartozik, nem akadálya annak, hogy a per a magyar királyi bíróság előtt megindíttassék; a Pp. 52. §-a szerinti bíróküldésnek azonban nincs helye, ha az alperesnek Magyarországon rendes lakhelye van, a per tehát ennél a bíróságnál megindítható. (Pk. VI. 4337/1927. Pdt. XIII. 12.)

Az a nő, aki magyar állami alkalmazotti, illetve nyugdíjasi minősége, a trianoni békeszerződés életbeléptetése előtt Magyarország területére visszatérése, itt letelepedése, s folyton ittlakása következtében a 6500/1921. M. E. sz. rendelet 21. §-a értelmében magyar állampolgárnak tekintendő, az elszakadt területen maradt és külföldi honossá lett férj ellen a Pp. 413. §-a alapján az ideiglenes nőtartás felemelése iránt a Pp. 52. §-a értelmében kijelölt bíróságnál keresetet indíthat. (P. III. 2013/1927. Pdt. XIV. 19. sub. I.)

Meghatározott időre eső illetmény iránti perben hozott ítélet jogereje nem terjed ki a későbbi illetmény iránti perre. (P. II. 2235/1928. Pdt. XIV. 10. sub. IV.)

Ha a bíróság az ideiglenes nőtartási perben a tartás összegének megállapításánál — az ítélet indokai szerint — a nő szabad vagyonának férje által jogosulatlanul beszedett jövedelmét is figyelembe vette és ha a felperes ezen indokolás ellen fellebbvitellel nem élt, ezzel ő hozzájárult ahhoz, hogy a kizárólag őt illető ez a jövedelem a zideiglenes nőtartásdíjnak vele szemben megállapított mennyiségében nyerjen megfelelő kiegyenlítést; ameddig tehát a férj a megítélt tartást fizeti, arra az időre a nő az elvont hasznot nem követelheti. (P. III. 865/1927. Pdt. XIV. 29.)

Külföldi ítélet érvényessége.

414. §. *Amennyiben nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, a külföldi bíróság ítéletét nem lehet érvényesnek elfogadni:*

1. ha az a bíróság, amely az ítéletet hozta, a magyar törvény szerint nem volt illetékes, vagy ha oly illetékességi ok alapján járt el, amely az eljáró bíróság államának törvénye szerint ennek a polgárával szemben nem alkalmazható;

2. ha a marasztalt alperes magyar állampolgár és meg nem jelenése következtében perbe nem bocsátkozott, kivéve, ha az idézés neki saját kezéhez, vagy megkeresés következtében valamely belföldi bíróság útján szabályszerűen kézbesíttetett;

3. ha a fél magyar állampolgár és a perben való részvételből az eljárás szabálytalansága következtében ki volt zárva;

4. magyar állampolgár személyi állapotát tárgyazó perekben;

5. ha az ítélet érvényességének elismerése hazai jogerős ítélettel, a közerkölcsiséggel vagy hazai törvény céljával ellenkezik;

6. ha azzal az állammal, amelynek bírósága az ítéletet hozta, e részben viszonosság nincs megállapitva, kivéve, ha az ítélet nem vagyonjogi perben hozatott és a pernek nincs belföldön illetékes bírósága.

Az igazságügyminiszternek a viszonosság felől teti nyilatkozata a bíróságokra kötelező. E nyilatkozatot kétség esetében hivatalból kell kikérni.

Mi. Az 1881: LX. t.-c. 3—5. §-ai csak a külföldi ítéletek végrehajthatóságát szabályozzák; de mivel a külföldi ítélet joghatályának kérdése nemcsak a végrehajthatóság szempontjából, hanem más szempontból is — különösen az exceptio rei iudicatae tekintetében — fontos, szükséges a külföldi ítélet belföldi érvényességének kérdését egész terjedelmében szabályozni. A 414. §. szabályozása a végrehajtási törvény idézett rendelkezéseivel is összhangban van.

A 2. pont csakis az elmarasztalt magyar állampolgár érdekeinek megóvását célozza. Megegyezik ez a rendelkezés az 1881: LX. t.-c. 3. §-ának b) pontjával.

Ugyanebből az alapgondolatból indul ki a 3. pont, amely a végrehajtási törvénnyel szemben új szabályt tartalmaz. Nemcsak az idézés szabálytalansága, hanem más eljárási szabálytalanság is elzárhatja a felet attól, hogy az eljárásban részt vegyen. Ilyen ok lehet például, ha tőle a szót ok nélkül elvonták stb.

A 4. pont az 1881: LX. t.-c. 5. §-ával egyezik meg és következménye annak az elvnek, hogy személyi állapotot tárgyazó perekben külföldi bíróság joghatóságát egyáltalában nem ismerjük el.

Az 5. pont az 1881: LX. t.-c. 3. §-ának d) pontját foglalja magában, de ennél tovább megy, amennyiben akkor is megtagadhatja a külföldi ítélettől az elismerést, ha az hazai jogerős ítélettel, a közerkölcsiséggel vagy valamely hazai törvény céljával ellenkezik. Hogy mi ellenkezik a közerkölcsiséggel, az bővebb indokolásra nem szorul; hazai törvény céljával ellenkeznék az ítélet elismerése pl. akkor, ha a külföldi ítélet hazai

tiltó törvénybe ütközik (pl. 8%-nál magasabb kamat megítélése) vagy olyan jogügylet alapján ítél meg teljesítést, amely hazai törvényeink szerint semmis, vagy pl. mint tőzsdejáték, fogadás stb. nem érvényesíthető. A külföldi ítélet elismerésének ez a korlátozása összefüggésben áll a nemzetközi magánjognak nálunk is elfogadott azzal a szabályával, hogy a belföldi bíró semmi esetben sem alkalmazhat olyan külföldi jogszabályt, még ha különben alkalmazhatóságának előfeltételei fennforognak is, amely a belföldi jog által feltétlenül érvényesíteni kívánt magasabb célokkal ellenkezik. Visszás volna, hogy az ilyen szabály a külföldi ítélet kerülő útján érvényesülhessen.

A viszonosságnak a 6. pontban felállított követelménye megvan az 1881: LX. t.-c. 3. §-ában is. Ez alól kivételt kell azonban tenni a külföldi bíróságnak nem vagyonjogi perben hozott ítéletére nézve abban az esetben, ha a pernek belföldön illetékes bírósága nincsen. Minthogy a jogosult fél ilyen esetekben jogát belföldi bíróság előtt nem érvényesítheti; indokolatlan szigorúság lenne irányában a külföldi ítélet elismerésének a megtagadása. Ilyen külföldi ítélet pl. az, amellyel a külföldinek kiskorúsága meghosszabbíttatott.

Ib. A javaslat 414. §-ának 1. pontja, nemzetközi szerződés hiányában, a külföldi bíróság ítéletét nem tekinti érvényesnek abban az esetben, ha annak az államnak, melynek területén az ítélet hozatott, egyik bírósága sem volt a hazai törvény szerint illetékes. Ez az illetékességnek úgynevezett absztrakt vizsgálata. A javaslat e tekintetben megegyezik az 1881: LX. t.-c. 3. §-ának c) pontjával, amely a végrehajtásnak külföldi bíróság ítélete alapján való elrendelésénél szintén az illetékesség absztrakt vizsgálatát fogadta el. A szabályozásnak ez a módja abból indul ki, hogy az egész külföldi államot egy területnek kell tekinteni, amelyen belül az egyes bíróságok illetékessége, csak mint ügybeosztás szerepel. Ez a felfogás azonban helytelen és magyar polgárt nem védi meg eléggé. E felfogás alapján a magyar állampolgárt, aki például a külföldi államnak valamely közelfekvő nagy városát kötötte ki teljesítési helyéül, ahol perlekedése nincs megnehezítve, az illető külföldi államnak valamely távol fekvő, a közlekedéstől elzárt kis városának bírósága előtt is perelhetnék, ahol védekezése esetleg rendkívül meg lenne nehezítve, és mi ennek dacára érvényesnek tekintenők és végrehajtanók azt az ítéletet. Ennek következtében a bizottság helyesebbnek tarja, ha a külföldi bíróság ítéletének érvényessége az illetékességnek úgynevezett konkrét vizsgálata alapján állapíttatik meg, t. i., hogy az a külföldi bíróság, amely az ítéletet hozta, a konkrét ügyben a magyar törvény szerint illetékes legyen.

A külföldi államok perrendtartásai éppúgy, mint a jelen Pp., tartalmaznak oly illetékességi okokat is, amelyek belföl-

diekkel szemben nem alkalmazhatók. Ilyen pl. a vagyon fekvésének illetékessége, amely szerint vagyonjogi perekben olyan személy ellen, akinek belföldön lakhelye nincs, az a bíróság is illetékes, amelynek területén az alperesnek vagyona van. Miután a vagyon itt követelésből is állhat, a magyar állampolgárt, akinek bármily csekély, sokszor nem is kétségtelen, sőt egyes esetekben mesterségesen előállított követelése van külföldi ellen, ezen az alapon az illető külföldi államban perelni lehet. Ez az illetékesség sok esetben arra szolgál, hogy a magyar állampolgárt alapos ok nélkül perlik külföldön. Ezenkívül egyes külföldi államok retorziót is alkalmaznak a magyar állampolgárok ellen olykép, hogy saját illetékességi rendjükön kívül a magyar állampolgár ellen a magyar törvényben megállapított oly illetékességi okokat is alkalmaznak, amelyeket saját állampolgáraik ellen nem vesznek igénybe. A Pp. 46. §-a megadja ugyan a módját annak, hogy az ily állammal szemben ezentúl mi is a retorziónak ugyanezt a módját alkalmazhassuk, ez azonban nem elég. Mi nem szentesíthetjük a más által ellenünk gyakorolt retorziót az által, hogy az ily alapon hozott ítéletet érvényesnek ismerjük el. Ennélfogva a bizottság azon a nézeten van, hogy a külföldi bíróság ítéletét nem lehet érvényesnek elfogadni oly esetben, ha a külföldi bíróság illetékességét csakis retorzió alapján állapította meg. Enek következtében a bizottság a 414. §. 1. pontját ekként módosította:

„1. ha az a bíróság, amely az ítéletet hozta, a magyar törvény szerint nem volt illetékes, vagy ha oly illetékességi ok alapján járt el, amely az eljáró bíróság államának törvénye szerint ennek a polgáraival szemben nem alkalmazható".

A Pp. 414. §-ának 6. pontja szerint a külföldi bíróság ítéletét nem lehet érvényesnek elfogadni, ha azzal az állammal, amelynek bírósága az ítéletet hozta, e részben nincs viszonosság. A bizottságnak az a nézete, hogy a külföldi bíróság ítéletét a magyar bíróság csak akkor tekintheti érvényesnek, ha a megkívánt viszonosság kormánynyilatkozatok által van megállapítva. Ilyképen minden esetben tőlünk függ az hogy viszonosságba lépjünk-e valamely külföldi állammal, vagy nem. Ennek világosabb kifejezése végett a bizottság a 414. §. 6. pontját következőképpen szövegezte:

„6. ha azzal az állammal, amelynek bírósága az ítéletet hozta, e részben a viszonosság nincs megállapítva, kivéve" stb.

Jegyzet: A külföldi bíróság ítéletének végrehajthatóságát (és ezzel érvényét is) elismerő *nemzetközi szerződéseink* a következők: 1. Végrehajtási jogsegélyegyezmény *Ausztriával* (1914: XLII. t.-c. és 1914: LI. t.-c.), mely jelenleg is érvényben van (34.442/1920. I. M. VII. Pdt. 103., 114.). 2. Hasonló egyezmény *Bulgáriával* (1912: X. t.-c.). 3. A *hágai egyezmény* (1909: XIV. t.-c.) 18. és 19. cikkei biztosítják a költségek és kiadások

tekintetében a kölcsönös végrehajthatóságot. 4. A *vasúti áru-fuvarozásra nézve a berni egyezmény* és pedig az (1892: XXV. t.-c. 56. cikke helyébe lépett) 1928: III. t.-c. 55. cikke így szól: *1. §.* Ha az illetékes bíróságnak a jelen egyezmény határozmányai alapján — tárgyalás megtartása után, vagy meg nem jelenés folytán — hozott ítéletei a bíróság által alkalmazott törvények értelmében végrehajthatókká váltak, azok a többi szerződő államok mindegyikében is, az illető államban megkívánt alakiságok teljesítése után, azonnal végrehajthatókká válnak. Az ügynek érdemben való felülvizsgálása nincs megengedve. Ez a szabály nem alkalmazható a csak előlegesen végrehajtható, valamint azokra az ítéletekre, amelyek által felperes pervesztesség címén a perköltségeken felül kártérítésben marasztaltatik el. — *2. §.* Az egyik vasutnak nem ugyanahhoz az államhoz tartozó más vasúttal szemben a nemzetközi fuvarozásból keletkezett követeléseit csak azon állam bíróságának ítélete alapján lehet lefoglalni, amelyet a lefoglalt követelés megillet. — *3. §.* Valamely vasútnak járműveit, vaalmint az e járművekben levő és az illető vasút tulajdonát képező mindennemű ingó tárgyat más állam területén, mint amely államhoz a tulajdonos vasút tartozik, csakis ez utóbbi állam bíróságának ítélete alapján lehet lefoglalni. — *4. §.* A nemzetközi fuvarozási szerződés alapján indított kereseteknél a perköltségek megfizetésére nézve biztosíték nem követelhető. — A Szerbiával kötött jogsegélyegyezmény (1912: III. t.-c.) nincs hatályban. Kormánynyilatkozattal megállapított ilyen *viszonosság* csak a *svájci Waadt kantonnal* áll fenn. (17881/1895. I. M., Rend. Tára 1885., 422.)

Törvényesség megtámadása iránti, törvényesítési, örökbefogadási ügyben hozott határozat érvényessége Romániával szemben: 1925: VI. t.-c. 11—12. cikke.

Vegyes döntőbíróság határozatának stb. hatálya: 2930/925. M. E. 4. §. I. K. 74.

Ad 4. p. V. ö. 1894: XXXI. t.-c. 314. §. — A végrehajtásra nézve l. a Ppé. 33. §-ának 2. pontját, a 414. §. 4—6. pontjaihoz: Ppé. 36. §.

Az Északamerikai Egyesült Államok és Magyarország között bíróságaik ítéleteinek érvényességét kölcsönösen elismerő viszonosság nem áll fenn: nincs tehát helye oly keresetnek, mely arra irányul, hogy az a jogviszony, melyet az ottani bíróság ítélete a felperes és az alperes között létesített, mint a hazai törvényekbe nem ütköző, érvényesnek elismertessék és ez alapon az alperes marasztaltassék. (4670/1914. Pdt. II. 270.)

Az ítélet előzetes végrehajthatósága.

415. §. *Tekintet nélkül a fellebbvitelre, végrehajthatóknak nyilvánitandók:*

1. az elismerés (390. §.) alapján marasztaló ítéletek, illetőleg az ítéletnek elismerés alapján marasztaló része;

2. pénzösszeg fizetésében, vagy helyettesithető dolgok és értékpapirosok szolgáltatásában marasztaló ítéletek, ha az adós magát a teljesítésre közokiratban vagy a 317. §. szerint kiállított magánokiratban kötelezte és a kereset megalapitásához szükséges összes ténykörülmények is ily okirattal voltak bizonyitva;

3. tartási vagy élelmezési kötelezettségben marasztaló ítéletek a keresetlevél benyujtása előtt félévre hátralékos és a per folyama alatt lejárt követelésre nézve.

Ppn. 14. §: *A Pp. 415. §-ának 3. pontjában megjelölt ítéleteken felül az e pontban meghatározott terjedelemben a balesetből származó kártérítési kötelezettség alapján járadék fizetésében marasztaló ítéletek is fellebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatók.*

Ppn. Mi. A tartási vagy élelmezési kötelezettségben marasztaló ítéletekkel egy szempont alá esnek a balesetből származó kártérítési kötelezettség alapján járadékfizetésben marasztaló ítéletek is, mert ilyen esetben is rendszerint élete fenntartása végett van a félnek a megitélt összegre szüksége. A §. tehát ezekre az ítéletekre is kiterjeszti az előzetes végrehajthatóságot.

415. §. *4. oly ítéletek, amelyekben a marasztalás összege járulékok nélkül* **háromszáz pengő** *készpénzt meg nem halad, vagy ha a nyertes fél a perben a marasztalás tárgya helyett a költség nélkül* **háromszáz pengőt** *elfogadni készneк nyilatkozik;*

5. a bérelt lakás, más helyiség vagy terület átadását vagy visszabocsátását, a bérlő részéről a bérlet területére behozott ingók kiadását avagy az 1. §. 2. d) pontja esetében használatul birt épület, épületrész vagy egyéb ingatlan visszabocsátását rendelő, valamint az 1. §. 2. g) pontjának esetében hozott marasztaló ítéletek.

Ezekben az esetekben a marasztaló ítélet rendelkező

részében kimondandó, hogy az ítélet egészben vagy kijelölendő részében, a kötelezettség teljesítésére kitűzött határidő lejárta után, a fellebbvitelre való tekintet nélkül, végrehajtható.

Az ítéletet csupán a perköltség tekintetében nem lehet végrehajthatónak nyilvánítani.

Mi. Egyik mód itt a fellebbvitel korlátozásának az *előzetes végrehajthatóság*, amellyel a Pp. a pusztán huza-vonát célzó fellebbvitelnek kívánja útját állani. (415—418. §.) Az 1881: LIX. t.-c. 37. §-a nem vitte keresztül ezt a szempontot következetesen; az előzetes végrehajthatóság megállapításában csakis a *sürgősségre* és az *ügy csekélységére* volt tekintettel. A huza-vonási célzat azonban főkép nem ezekben az ügyekben nyilvánul, hanem akkor, *amikor az elsőbíróság ítéletének helyessége mellett a bírói cognition kívül más indok is szól.* Ilyenek elsősorban a pénzösszeg fizetésében vagy helyettesíthető dolgok és értékpapirosok szolgáltatásában marasztaló ítéletek, ha az adós magát a teljesítésre közokiratban, hitelesített vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban kötelezte és a kereset megalapítására szükséges összes ténykörülmények is ily okirattal vannak beigazolva. Az okiratban kötelezett tartozások valódisága mellett addig, amig az okirat a hitelező kezében van, a legnagyobb valószínűség szól, mert feltehető, hogy az adós, aki magát okirattal kötelezte, tartozását csak az okirat visszaadása vagy a legalább is írásbeli nyugtatvány fejében egyenlíti ki, azaz, hogy az óvatosság legközönségesebb szabályait figyelembe veszi. A biztosítási intézkedések sem a hitelező védelmére, sem pedig a huza-vonából használt fellebbezések megátlására nem volnának elegendők, mert a hitelezőnek, aki az adós írásbeli igérete alapján a teljesítésre számíthatott, a biztosítás igen sok esetben nem nyujt kárpótlást az elmaradt teljesítésért és mert a biztosítási intézkedések mellett az adós még a status quo ante-ban maradván, ennek a fellebbezéssel való fentartása gyakran érdekében állhat. Ugyanez alá a szempont alá esnek az elismerés alapján hozott ítéletek. Nem tekinthető a legtöbb esetben egyébnek, mint huza-vonási kísérletnek, ha az alperes az ilyen világos alapon hozott ítélet ellen, amelyet elismerésével ő maga idézett elő, alapos ok nélkül fellebbvitelt használ. Mindezekben az esetekben megadja a Pp. az ítéletnek az előzetes végrehajthatóságot. Nem zárja el a feleket attól, hogy sérelmeik orvoslása végett — bármily valószínűtlennek látszanak is azok — a felsőbírósághoz forduljanak, de elzárja őket attól, hogy ezzel a teljesítésre halasztást eszközöljenek ki maguknak. Az előzetes végrehajthatóságnak ily kiterjesztése nem rejt magában semmi veszélyt, mert a Pp.

megengedi a fellebbezési bíróságnak, hogy az alaposnak mutatkozó fellebbezés alapján a végrehajtást a fellebbezési eljárás folyamában felfüggeszthesse (502. §.) és így a javaslat valóban kétséges esetekben az adós érdekeit is jobban biztosítja, mint a mai jog.

Még nagyobb szigort kell kifejteni a felülvizsgálatnak huza-vonási célzatból való kihasználása ellen. A francia jog szerint a semmiségi panasz egyáltalában nem gátolja a végrehajtást. A Pp. nem megy el eddig a pontig, de tekintettel arra, hogy alsófokú ítéletek egybehangzása esetében sem zárja ki a felülvizsgálatot és hogy a felülvizsgálati értékhatárt alacsonyan szabja meg, legalább az előzetes végrehajthatósággal akarja elnyomni az alaptalan felülvizsgálati kérelmeket. Ennélfogva a fellebbezési bíróság a Pp.-nak az 1893: XVIII. t.-cikkel egyező szabálya szerint a saját ítéletét, amennyiben az elsőbírósági ítéletet, habár más indokokból, helybenhagyja, illetőleg ítéletének helybenhagyó részét, továbbá azt az ítéletét, amellyel járulékok nélkül (ezer korona) 5000 pengő készpénzt meg nem haladó összegben marasztal, a felülvizsgálati kérelemre való tekintet nélkül előzetesen végrehajthatónak nyilvánítja. (509. §.)

Jegyzet. Érték a 4. pontban: eredetileg 200 korona, azután a 62600/1926. sz. rend. szerint 200 pengő, jelenleg a Ter. 2. § 6. *a)* pontja értelmében 300 pengő. A munkaügyi bíráskodásban a végrehajthatóság 1 havi járandóság erejéig terjed, de 300 P-t az összeg nem haladhat meg. (62999/1926. sz. r.)

416. §. *A bíróság ítéletét az előbbi §. esetein kivül, az ítéletet megelőző szóbeli tárgyalás befejezése előtt előadott kérelemre biztosíték ellenében végrehajthatónak köteles nyilvánitani, ha a marasztalás sem pénzösszegre, sem telekkönyvi előjegyzéssel biztositható jogra nem terjed és ha a kérelmező nyomban valószínűvé teszi, hogy a végrehajtás elhalasztásából nehezen pótolható vagy nehezen megállapitható kára származnék.*

417. §. *Ha az adós nyomban valószínűvé teszi, hogy a végrehajtásból meg nem téríthető kára származnék, kérelmére a végrehajthatóság kimondása elmarad. Ha pedig az adós azt teszi nyomban valószínűvé, hogy esetleg visszvégrehajtási igénye veszélyeztetve van, a bíróság a végrehajthatóságot biztositék adásától feltételezheti.*

A kérelmet az ítéletet megelőző szóbeli tárgyalás befejezése előtt kell előadni.

Mi. Az 1893: XVIII. t.-c. 117. §-a taxative sorolja fel azo-

kai az eseteket, amelyekben az ítélet tekintet nélkül a felebbvitelre, végrehajthatónak nyilvánítandó. A 415. §. követi ezt. A sommás visszahelyezési perben az ítélet előzetes végrehajthatóságáról az 580. §. rendelkezik.

A Pp. azonban, eltérőleg a mai jogtól, nem áll meg a taxativ felsorolásnál. A 416. §. szerint a nyertes fél mindazokban az esetekben, amelyekben a végrehajtás elhalasztása veszéllyel járna, biztosíték mellett kérheti, hogy az ítélet a jogerőre tekintet nélkül végrehajthatónak mondassék ki. A pénzösszegre vagy telekkönyvileg előjegyezhető jogra irányuló marasztalás esetében ily veszély nem lehetséges; itt a biztosítási végrehajtás és a telekkönyvi előjegyzés elegendő védelmet ad.

De a Pp. nemcsak a nyertes félnek ad nagyobb kedvezményt, hanem a vesztes félnek is nagyobb biztosítékot nyujt, mint a mostani jog. Az előzetes végrehajthatóság a Pp. szerint nem merev szabály, hanem a viszonyokhoz alkalmazkodik. Ha az adós nyomban valószínűvé teszi, hogy az előzetes végrehajtásból meg nem téríthető kára származnék, a bíróság a végrehajthatóság kimondását mellőzheti; ha pedig az adós azt teszi valószínűvé, hogy visszvégrehajtási igénye van veszélyeztetve, akkor a bíróság a végrehajthatóságot biztosíték adásától feltételezheti. (417. §.)

Hogy ezek a szabályok mennyiben érintik az 1881: LX. t.-cikknek a végrehajtás folytatására, biztosíték adására, a végrehajtás folytatásának letétellel meggátlására, a visszvégrehajtásra, a biztosítási végrehajtásra és a zárlatra vonatkozó rendelkezéseit, ennek szabályozása külön útra tartozik.

A 415. §-nak az a szabálya, hogy a végrehajthatóság csak perköltségre el nem rendelhető, megfelel a megállapodott sommás bírói gyakorlatnak.

Jegyzet. Végrehajthatóság a fellebb. eljárásban: 502., 509. §§.; a sommás visszahelyezési perben: 581. §.: a lakbérfelmondási eljárásban: 632. §. — A végrehajtás felfüggesztése a fellebb. eljárásban: 502., 509. §§.; igazolás esetében: 459. §.; perújítás esetében: 572. §.; választott bírósági ítéletre nézve: 786. §.

Előzetes végrehajthatóság: Ppé. 31. §. 4. p. V. ö. Ppé. 35., 39., 42. §§. Pp. 581., 632., 763. §§. Azonnal végrehajthatóság: 580—582., 674., 675. §§. — Kivétel: 417., 692. §§.

A gyermektartásban marasztaló határozat hatályon kívül helyezése a kiifzetett és elhasznált tartási részletek visszakövetelésének alapjául nem szolgálhat. — A marasztaló határozatnak illetékesség hiánya miatt történt hatályon kívül helyezése nem eredményezheti a kifizetett összegnek jogtalan gazdagodás címén leendő visszaítélését ha a marasztalás megfelelt az anyagi jogszabályoknak. (Marosvásárhelyi tábla 1914. G. 254. Pdt. II. 271. sub I.)

Azon az alapon, hogy a felsőbíróság az előzetesen végrehajtható ítéletet, további eljárás elrendelése mellett feloldotta, alperes a végrehajtható ítélet folytán fizetett összeg bírói letétbehelyezését csak abban az esetben követelheti, ha oly feltételek forognak fenn, amelyek alapján ő a törvény szerint biztosítási végrehajtást kérhetne. (P. V. 6143/1916. Pdt. III. 71.)

Nincs helye felfolyamodásnak a fellebbezési bíróság ama végzése ellen, amellyel a végrehajthatóságot az elsőbíróság végzésének a megváltoztatásával másodfokban mondatta ki. (P. VI. 6835/1916. Pdt. III. 139.)

Ha a felülvizsgálat az érdemben sikertelen, az ítélet végrehajthatónak nyilvántartása miatti panasz tárgytalan. (P. III. 4530/1922. Pdt. VIII. 111.)

Végrehajtás megszüntetése iránti keresetnek van helye, ha az előzetesen végrehajtható ítéletet a felsőbíróság jogerősen megváltoztatta s a keresetet elutasította. (P. V. 6210/1922. Pdt. VIII. 117.)

Tartásban marasztaló, feltétlenül végrehajtható elsőbírósági ítélet ismét végrehajthatóvá válik, ha a felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság elutasító ítéletét megváltoztatja s a követelés alapját megállapítja. (Bpesti kir. törvényszék 2778/1919. Pdt. VIII. 136.)

A Pp. 415. §. 3. pontja szerint a megítélt tartásdíjakra vonatkozó végrehajthatóság nem csupán az ezt kimondó ítélet kelte napján már lejárt, hanem azokra a tartásdíjrészletekre is kiterjed, amelyek a per folyama alatt, tehát a fellebbviteli eljárás folyama alatt járnak le. (Pk. V. 7711/1922. Pdt. VIII. 137.)

Aki az ingatlant az előzetesen végrehajtható ítélet alapján végrehajtás útján birtokba veszi, azt csak saját felelősségére teheti, s ennélfogva ha a felsőbíróság a végrehajtható ítélet megváltoztatásával a keresetet elutasítja, a birtokbavételtől kezdődően elvont hasznokat megtéríteni tartozik. (P. V. 2007/1924. Pdt. X. 34. sub II.)

Az előzetes végrehajthatóság kimondásával egy tekintet alá esik, ha a fellebbezési bíróság ítéletéből kitűnik, hogy azt felülvizsgálattal meg nem támadhatónak tekintette. (Pksz. 4134/1924. Pdt. X. 38. sub I.)

Az előzetesen végrehajtható ítélet megváltoztatása és a kereset jogerős elutasítása esetében a felperes nemcsak az alperes által a végrehajtás elkerülése végett önként fizetett összeget visszafizetni, hanem az alperesnek a fizetés folytán keletkezett kárát is megtéríteni tartozik; e kár pedig abban a kereskedői nyereségben jelentkezik, amelytől az alperes mint kereskedő a fizetett összegnek nem forgathatásával elesett és amely a törvényes kamaton felül is megítélhető. (P. VII. 345/1925. Pdt. XII. 39.)

A perköltségre nézve kimondott előzetes végrehajthatóság a foganatosított biztosítási végrehajtás ama költségeire is kiterjed, amelyeket az ellenfélnek ugyanolyan arányban kell viselnie, amily arányban ő a perköltségben és fellebbviteli költségben marasztaltatott. (Pk. V. 6674/1927. Pdt. XIII. 48. sub I.)

A végzés.

418. §. *Azoknak az eseteknek a kivételével, amelyekben a törvény szerint ítélettel kell határozni, a bíróság végzéssel határoz.*

A végzésben megállapított kötelezettség teljesítésére, ha törvény másként nem rendelkezik, legfellebb nyolcnapos határidőt kell szabni, amely a végzés kihirdetését, ha pedig a végzés kézbesíttetett, a kézbesítést követő napon kezdődik.

Mi. A Pp. az ítéleten kívül minden más bírói határozatot végzésnek nevez.

Jegyzet. Végzés a házassági eljárásban: 648., 649., 674., 675. §§.

419. §. *A bíróság, amennyiben a törvény kivételt nem tesz, az eljárás további folyamában kötve van saját végzéséhez.*

Egyoldalú kérelemre hozott elutasító végzéséhez és a pervezetést tárgyazó végzéséhez a bíróság nincs kötve. Birságot, pénzbüntetést, vagy elzárást rendelő végzését a bíróság fontos okból hivatalból is visszavonhatja.

Határidőhöz kötött cselekményt visszautasító végzését azonban a bíróság az 555. §. esetén kivül vissza nem vonhatja.

Mi. Nincs kötve a bíróság: 236., 276., 459., 474., 572., 672., 674., 741., 752., 786. §§., pervezetést tárgyazó végzések: 204., 205., 224., 225., 226., 228., 232., 233., 234., 236., 237. §§. stb.

A bíróság a keresetet visszutasító végzéstől utóbb eltérhet és az újból bemutatott keresetlevelet elfogadhatja. (P. III. 5591/1916. Pdt. III. 42. sub II.)

A bíróság nincs kötve ahhoz a végzéshez, mellyel az ügyvédet a meghatalmazásnak pótlólag leendő bemutatására hívta fel. (P. VI. 3892/1916. Pdt. 152. sub II.)

420. §. *Szóbeli tárgyalás folytán hozott végzéseket a felekkel kihirdetés útján kell közölni.*

Azok a végzések, amelyek ellen külön felfolyamodásnak van helye, vagy amelyek új határnapot tüznek ki, kézbesítés útján közlendők azzal a féllel, aki a végzés hozatalát megelőző szóbeli tárgyaláson jelen nem volt.

A bíróságnak, valamint az elnöknek és a kiküldött vagy megkeresett bírónak ki nem hirdetett végzései az érdekelteknek kézbesítendők.

A végzések kihirdetésére és irásbafoglalására nézve a 398. és a 400. §. azzal az eltéréssel alkalmazandó, hogy a végzés kihirdetése előtt irásbafoglalása nem szükséges.

421. §. *Elutasító végzéseket és oly végzéseket, amelyek valamely vitás kérelem felől határoznak, indokolni kell.*

422. §. *A bíróságnak a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékelt végzéseit az elnök, illetőleg járásbíróságnál az eljáró biró — és ha jegyzőkönyvvezető van alkalmazva, ez is; — a bíróságnak tárgyaláson kivül hozott végzéseit a végzés hozatalában résztvett birák; — az elnök, továbbá a kiküldött és a megkeresett biró végzéseit pedig ezek irják alá.*

A végzések kiadmányaira a 405. §., a végzéseknek és kiadmányaiknak kijavitására nézve a 407. §., jogerőre emelkedésükre nézve pedig a 410. §. megfelelően alkalmazandó.

Ha a bíróság olyan végzésben, amely az eljárást előtte befejezi, a perköltség viseléséről nem intézkedik, a 409. §. azzal a módositással alkalmazandó, hogy a bíróság a kiegészitési kérelem felől a felek meghallgatása nélkül és abban az esetben is végzéssel határoz, ha a kiegészitési kérelemnek helyt ad.

Mi. Rendszerint a bíróság annak a pernek a folyamában, amelyben a végzést hozta, kötve van ahhoz. Az ok nélküli változtatás ingadozóvá tenné az eljárást és ártana a bíróság tekintélyének. Ahol a törvény ez alól kivételt tesz, ott azt világosan megmondja, például a 276. §. a bizonyítás felvételét rendelő végzés tekintetében. Egyoldalú kérelemre hozott elutasító végzéséhez a bíróság nem lehet kötve, mert nem lehet a felet attól elzárni, hogy kérvényét utóbb kiigazítsa vagy a bíróságot

egyes körülmények felől jobban tájékoztassa; jogot ebből a végzésből úgy sem szerzett senki. A pervezetést tárgyazó végzésre nézve a per célja és az eljárásnak konkrét alakulása megkívánhatják a változtatást, bírságot, pénzbüntetést, vagy elzárást rendelő végzéseket illetőleg pedig méltányossági tekintetek, a bírságnak, pénzbüntetésnek vagy elzárásnak utóbb beálló feleslegessége és a felső bíróság lehető megkímélése indokolják a visszavonhatóságot. Az utolsó bekezdésre, mely szerint a határidőhöz kötött cselekményt visszautasító végzés nem vonható vissza, azért van szükség, mert ha kivétel nélkül áll arra a negyedik bekezdésnek az a szabálya, mely szerint egyoldalú kérelemre hozott elutasító végzéseihez a bíróság nincsen kötve, akkor ennek a szabálynak alapján megtörténhetnék az is, hogy a bíróság a felebbvitelt, mint elkésettet visszautasítja, azután pedig hosszú idő mulva a visszautasító végzést visszavonván, a felebbvitelt kellő időben beadottnak tekinti és így az ítéletnek jogereje huzamos időn át függőben maradna.

A végzésekre vonatkozó egyéb rendelkezések nagyrészt megegyeznek az ítéletekre felállított szabályokkal. Az eltéréseket a kihirdetés, a kézbesítés, az indokolás és az aláírás tekintetében a végzéseknek csekélyebb fontossága igazolja. A 422. §. utolsó bekezdése az 1893: XVIII. t.-c. 124. §-ának hézagát pótolja, melyre e §-nak a perbefejező végzésekre kiterjesztésével a gyakorlat is törekszik.

Jegyzet. Felfolyamodás: 555. §. Házassági eljárás: 674. §. 6. bek. Elnök: 57. §.

A bírói egyesség.

423. §. *A bírói egyességet a bíróság, amennyiben nincs akadálya, végzéssel tudomásul veszi és a felek kérelmére a költséget megállapítja.*

A bírói egyességet mindegyik fél bármikor megtekintheti és arról egyszerű vagy hitelesített másolatot vehet.

Az a bírói egyesség, amelyet a bíróság jogerős végzéssel tudomásul vett, jogerős bírói ítélet hatályával bir.

Te. 23. §. A Pp. 423. §-ának 3. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

A bírói egyességet tudomásul vevő végzés ellen beadott felfolyamodás nem akadályozza a bírói egyesség végrehajtását.

Mi. Mai perrendtartásunkban nincs szabályozva, a gyakorlatban pedig vitás lehet az a kérdés, hogy micsoda befolyása

van a bíróságnak a felek között létrejött egyezségre. Némelyek szerint az egyezség tisztán a felek ténye, amelyet a bíróság, ha a felek azt megkötötték, jegyzőkönyvbe vesz, de érdemi vizsgálatába nem bocsátkozik. Ezzel a felfogással szemben áll az, hogy a bíróság jelenlétében a bírósági iratba foglalással bírói ténnyé válik az egyezség, amelynek éppen bírói jellegénél fogva azt a magánegyezségtől megkülönböztető fontos jogi következményei vannak. Az sem helyes, hogy a bíró az egyezséget nem vizsgálja, sőt köteles azt abból a szempontból, hogy az közerkölcsbe, hazai törvénybe nem ütközik-e, hogy végrehajtható-e, vizsgálat tárgyává tenni s ilynemű akadály esetében a jegyzőkönyvbe vételt megtagadni. Célszerűnek tartja tehát a Pp. minden kétség kikerülése végett a bíróság közreműködésének azzal kifejezést adni, hogy a bíróság az egyezséget, ha akadály nem forog fenn, végzéssel tudomásul veszi. Szükséges a végzéshozatal azért is, hogy az egyesség a bírói határozat alapján perújítás esetén kívül is megtámadható legyen.

Mi. a Te. 23. §-ához. A Pp. 423. §-a szerint az a bírói egyesség, amelyet a bíróság jogerős végzéssel tudomásul vett, jogerős bírói ítélet hatályával bir. A Ppé. 31. §-ának 2. pontja szerint a polgári bíróság előtt kötött és jogerős bírói ítélet hatályával bíró egyesség alapján kielégítési végrehajtásnak van helye. Ebből az következnék, hogy az egyességet tudomásul vevő végzés jogerőre emelkedése előtt az egyességet nem lehet végrehajtani és a fél az egyességben vállalt kötelezettség ellenére is kitolhatná a teljesítési határidőt azzal, hogy az egyességet tudomásul vevő végzés ellen felfolyamodással él. Ez nyilvánvalóan nem volt a törvény célja és ennélfogva a Te. 23. §-a szerint a bíróság végzésével tudomásul vett bírói egyességet akkor is végre lehet hajtani, ha a fél a tudomásul vevő végzés ellen felfolyamodással él és ilykép a Pp. 423. §-ának 3. bekezdése csak az ítélet anyagi jogereje tekintetében tartalmaz rendelkezést. A Ppé. 31. §-ának 2. pontját, amely ezzel összefügg, a Te. 54. §-a módosítja.

Jegyzet. Az egyesség költsége: 432. §.

A volt úrbéresek megbízásából pert indító egyének által a per tárgyára nézve peren kívül kötött egyesség az úrbéresekkel szemben hatályos, tekintet nélkül arra, hogy az egyességet az urbéresek közgyűlése utóbb jóváhagyta-e. (Rp. V. 5467/915. Pdt. II. 132.)

A bírói egyesség, amely ítélet hatályával bír (Pp. 423. §.), csakis perújítási keresettel támadható meg és nem vonható a magánjogi egyesség szabályai alá. (P. V. 6065/1926. Pdt. XIII. 20.)

Tizenhatodik fejezet.

Perköltség.

Mi. A perköltségről nemcsak ez a fejezet tartalmaz rendelkezéseket; előfordulhatnak ily rendelkezések a Pp. más részeiben is. Célszerűségi indokok szólnak amellett, hogy ezek a szabályok ne a perköltségről szóló fejezetben találjanak helyt, hanem a velük kapcsolatos eljárási szabálynál.

A Pp.-nak a perköltségre vonatkozó rendelkezései főkép abban térnek el a mai jogtól, nevezetesen az 1868: LIV. t.-c. 252. §-ától és az 1893: XVIII. t.-c. 108. §-ától, hogy az ügyvédnek díja és költsége saját fele ellenében az ítéletben nem állapíttatik meg. A mai eljárás a fél jogaira felette sérelmes. A per bírósága fél minden meghallgatása nélkül megállapítja ellenében ügyvédje díját, erről őt nem értesíti, módja a felebbvitelre nincs, az ügyvéd ellenben a díj felemelése végett felebbezhet. Ha az ekkép megállapított díj behajtása végett pert indít az ügyvéd, a bíróság a félnek a megállapított díj elleni kifogását már nem veszi figyelembe, hanem azt azon az alapon, hogy a díjat a bíróság már megállapította, mellőzi. Ilyformán a költség kérdésében a félnek legfontosabb érdekei védelem nélkül maradnak. Magának az ügyvédnek nincs érdekében a megállapítás mai módja akkor, ha felével szemben jutalomdíjat kötött ki. Ilyenkor a megállapítás felesleges, sőt visszás is lehet akkor, ha a fél látja, hogy ő az ügyvédi munkáért nagyobb összeget fizet a kikötés alapján, mint amennyire a bíróság a munkát értékeli. Nehézséget okoz az is, hogy a bíróságok a megállapított díjat nem részletezik s eltérő gyakorlatot követnek abban a kérdésben, hogy a megállapított összeggel minő ügyvédi munka van díjazva. Némely bíróság szerint csak az a munka nyer ebben ellenértéket, amely a bíróság előtt történt (megjelenések, beadványok); más bíróságok szerint ellenben az 1868: LIV. t.-c. 252. §. alapján megállapított összeg mindannak a munkának a díjazása, ami a pervitel céljából mulhatatlanul szükséges volt, tehát a bíróságon kívül történő információfelvételnek, értekezéseknek stb. díjazása is. Ezekből az okokból a Pp. az 1868: LIV. t.-c. 252. §-ának rendelkezését mellőzi.

A Pp. éppúgy, mint mostani eljárásunk nem ismeri a költség utólagos felszámítását és az azzal kapcsolatos eljárást. E részben eltér a német birodalmi perrendtől, melynek 104—106. szakaszai szerint a perköltség nem a véghatározat előtt, hanem utólag a megtérítést rendelő határozat jogerőre emelkedése után költségjegyzék kapcsán számíttatik fel és nem az ítéletben, hanem külön határozatban állapíttatik meg. Ily utólagos eljárás felesleges munkával terheli a bíróságot, amely kény-

telen kétszer foglalkozni az üggyel; továbbá új költséget okoz a feleknek, amelyről nem is állapítható meg, hogy méltányosság szerint melyik fél viselje. Végül hátráltatja az ügy befejezését. A költség mennyiségének megállapítása csekély fáradság a bíróságra nézve akkor, mikor éppen az üggyel foglalkozik.

Az 1893: XVIII. t.-c. Mi. A perköltségről szóló rendelkezéseknek főcéljuk, hogy megszüntessék azt az enyhe gyakorlatot, mely nálunk a költségek megítélése körül kifejlődött és nem kis mértékben oka az alaptalan perlekedés megszaporodásának. Aki alaptalan követeléssel vagy védelemmel lép a bíróság elé, felelősséggel tartozik és az elnézés, mely vele szemben gyakoroltatnék, méltánytalanság volna a joggal perlekedőkre nézve.

Jegyzet. Az ügyvédi járandóságnak a saját fél irányában megállapításáról a Ppé. 18. §-a rendelkezik.

A perköltségről rendelkezik még e fejezeten felül a 75., 92., 99., 110., 111., 114., 120., 121., 126., 139., 175., 180., 186., 203—205., 211., 213., 221., 248., 289., 295., 296., 303., 314., 345., 346., 349., 357., 364., 375., 384., 386., 408., 409., 422., 423., 439., 446., 490., 495., 496., 508., 510., 513., 521., 531., 543., 572., 592., 593., 596., 601., 605., 609., 632., 644., 657., 676., 677., 714., 742., 744., 762., 764., 773., 776. §§. Ppé. 18., 55., 93., 104. §§.

A perköltségre vonatkozó 424—434. §§. a fellebbezési (508. §.) és a felülv. (543. §.) eljárásban is alkalmazandók.

A perköltségről határozás helye és a költség összegének megállapítása.

424. §. *A bíróság a végítéletben, valamint az olyan határozatban, amely az eljárást előtte befejezi, a perköltség megtérítése iránt hivatalból intézkedik.*

Más határozatban ily intézkedésnek csak akkor van helye, ha a megtérítés kötelezettsége az ügy végelintézésétől független, vagy az itélethozatal után merült fel.

A költség összege a marasztaló határozatban a netalán még kiszabandó illetékektől eltekintve számszerűen megállapitandó. Amennyiben a fél költségét az eljárás folyamában nem számította fel, vagy nem igazolta, a bíróság az összeg megállapitásában csak a lefolyt eljárásból ismert adatokat veszi figyelembe. Utólagos felszámításnak nincs helye és az alsóbíróság előtt elmulasztott felszámítás a fellebbviteli bíróság előtt sem pótolható.

Jegyzet. A perújítás költsége: 572. §. V. ö. a 676. §-t.

Az ügy végelintézésétől független a megtérítés kötelezettsége pl. a 75., 87., 111., 181., 203., 205., 211., 213., 296., 303., 357., 431. §§. esetében. — Ítélethozatal után: 408., 409. §§.

Ha a fellebbezési bíróság az alperes kártérítési kötelezettségét megállapította és a mennyiség kérdésében az ügyet a S. E. 167. §-a (Pp. 506. §-a) értelmében az elsőbírósághoz visszautasította, a harmadbíróság pedig az alperest felülvizsgálati kérelmével elutasítja, akkor a felülvizsgálati költségben az alperest nem marasztalja, hanem azt csak megállapítja, mert a költség viselésének kérdése a végítéletre tartozik. (1914. G. 112. Pdt. I. 39.)

Kártérítési kötelezettséget megállapító (közbenszóló) ítélet elleni alperesi felülvizsgálati kérelem sikertelensége esetében a felülvizsgálati költség viselésének kérdése a végítéletre hagyandó. (1914. szept. 16. G. 30. Pdt. I. 89.)

A Pp. 764. §-a tűzetesen körülírja, hogy a községi bíróságtól a Járásbíróság elé hozott ügyekben követett eljárás menynyiben különbözik az egyébkénti járásbírósági eljárástól. Minthogy itt perköltségről szó nincsen, e tekintetben a XVI. fejezetben foglalt rendelkezések nyernek alkalmazást. Képviseltetés által felmerülő költségben tehát a pervesztes felet épúgy lehet marasztalni, mint Járásbíróság előtti ügyben. A 762. §. világos rendelkezésénél fogva azonban a községi bíróság előtti képviselet körül felmerült költségtöbblet az ellenfél terhére a Járásbíróságnál sem ítélhető meg. (A Bpesti közp. kir. Járásbíróság 1915. február 6-án tartott teljes ülésén létrejött megállapodás.)

A perköltség viselése kérdésében való intézkedés a per érdemében hozandó végítéletre, nem pedig a H. T. 99. §-án alapuló különélést elrendelő határozatra tartozik. (9690/1919. szp. Pdt. I. 248.)

Az 1380/1915. M. E. rendelet 5. §-a értelmében az eljárás felfüggesztésének megszüntetése iránt előterjesztett kérelem elkülönített önálló eljárás alapján döntendő el, minélfogva az ezt a kérdést eldöntendő és ezt az eljárást befejező külön határozatban, ebben a külön eljárásban felmerült és a felek részéről felszámított költség viselése iránt is intézkedni kell. (Bpesti tábla P. II. 5108/1916. Pdt. II. 428.)

Nincs megállható alapja annak az álláspontnak, hogy a hadbavonulás okából az eljárás felfüggesztése s illetve a felfüggesztés megszüntetése iránt folyamatba tett joglépések folytán felmerült költség az ügyvesztes fél terhére meg nem volna állapítható. (Bpesti tábla P. IV. 5329/1916. Pdt. II. 429.)

Tanácselnök vagy egyes bíró nem határozhat a törvényszéki perben az ítélet meghozatala után felmerült költség kérdésében. (Kolozsvári tábla P. I. 2588/1915. Pdt. II. 117.)

A biztosítási végrehajtás elkerülése végett történt letét-

behelyezés, valamint a kiutalás és a pénzfelvétel költségét, a per befejezése után előterjesztett alperesi kérelem folytán, a pervesztes és a perköltségekben elmarasztalt felperes ellen megállapítandók. (Bpesti törvényszék P. 393/1916. Pdt. II. 283.)

A perbíróság által elrendelt szakértői szemle foganatosíthatása végett szükségessé vált átalakítási költség a perköltség fogalma alá esik; azt tehát ugyanabban a perben fel kell számítani és nem lehet annak a megtérítését külön perben követelni. (Bpesti tábla P. I. 4713/1917. Pdt. III. 196.)

Ha a bíróság a részítéletben a perköltségről nem intézkedett, hanem azt a végítéletre hagyta fenn, akkor a kiszabandó ítéleti illeték melyik fél általi viselésének kérdését még el sem lehet dönteni; de ennek az eldöntése nem is tartozik a polgári perútra. (Bpesti tábla P. 6938/917. Pdt. IV. 104.)

A részítélet elleni fellebbvitel költségei viselése feletti határozathozatal a végítéletre hagyandó. (P. VII. 2212/920. Pdt. VI. 29. sub. II.)

Ha a Kúria a viszontkereset tárgyában feloldó, a kereset tárgyában pedig érdemleges határozatot hoz, ez részítélet, amelyben a költségek viselése felett határozni nem kell. (P. V. 3718/920. Pdt. VII. 66.)

Ha a felsőbíróság az ügyet a mennyiség kérdésében leendő döntés végett az alsóbírósághoz visszautasítja (Pp. 506. §.), a fellebbviteli kötségben marasztalásnak helye nincs, hanem azt csak meg kell állapítani. (P. III. 3573/922. Pdt. IX. II. sub. II.)

Ha a bírói letét visszautalványozásának kérdése a főpertől függetlenül is el volt bírálható, a másodbíróság az alperest az alaptalannak talált visszautalványozási kérelem elutasítása mellett a felperesnek okozott sikeres felfolyamodás költségeinek viselésére helyesen kötelezi. (Pksz. 4769/1925. Pdt. XI. 1.)

A bíróság részítéletben is intézkedhetik a költségmegtérítés kötelezettsége felől, ha ez az ügy végelintézésétől független. (P. VII. 5105/1926. Pdt. XII. 51.)

Nincs helye a költségviselés iránti intézkedésnek, ha a felülvizsgálati bíróság a perújítást megengedi s az ügy érdemében nem határoz. (P. IV. 8556/1927. Pdt. XIII. 91. sub. II.)

Költségre vonatkozó intézkedés a pergátló kifogások tárgyában hozott határozatokban. A sikertelen pergátló kifogással okozott költségben az alperest már a pergátló kifogást elvető ítéletben el kell marasztalni. (Szegedi tábla P. I. 1092/1915. Pdt. I. 220. sub. III.)

Alperes már a pergátló kifogást elvető határozatban marasztalandó az azzal okozott tárgyalási és fellebbezési költségben. (Kolozsvári tábla P. I. 2104/1915. Pdt. I. 425. sub. III.)

A pergátló kifogást elvető ítélet helybenhagyó ítéletben az alperes a sikertelen fellebbezés költségeiben marasztalandó. (Bpesti tábla P. I. 11. 128/1915. Pdt. II. 26. sub. III.)

A sikertelen pergátló kifogással okozott per- és fellebbviteli költség feletti döntés az érdemleges végítéletre tartozik. (Bpesti tábla P. I. 11.128/1915. Pdt. II. 26. sub. III.)

A pergátló kifogást elvető ítéletben az alperes a költségekben nem marasztalható: mert a perköltségnek melyik peres fél által és milyen mérvben viselésének kérdése a Pp. 424. §-a értelmében a végítéletben döntendő el; és a törvénynek ebből a rendelkezéséből az következik, hogy az előző eljárásnak költségei tekintetében valamelyik peres fél elmarasztalásának csak a törvényben meghatározott esetben van helye. (P. II. 9046/1915. Pdt. II. 208. sub. II.)

A sikertelen pergátló kifogással okozott tárgyalási és fellebbezési költségben az alperes már a pergátló kifogást elvető határozatban marasztandó. (Bpesti tábla P. I. 411/1916. Pdt. II. 209. sub. II.)

A pergátló kifogások tárgyalásával felmerült költség megtérítésének kötelezettsége az ügy végelintézésétől független. Ha azonban az elsőbíróság a pergátló kifogást elvető ítéletben az alperest a költségekben el nem marasztalta, és az elsőbíróság ítéletét e hiányossága miatt a felperes fellebbezéssel meg nem támadta, a fellebbezési bíróság e tekintetben a Pp. 519. és 503. §-aira való figyelemmel nem intézkedhetik, hanem — a pergátló kifogást elvető ítélet elleni alperesi fellebbezés folytán — csak a fellebbezési észrevételi költségben marasztalhatja az alperest. (Kolozsvári tábla P. I. 220/1916. Pdt. II. 280.)

Ha a felperes nem kéri, hogy az alperes a sikertelen pergátló kifogással okozott költségben már az azt elvető határozatban marasztaltassék, ez a kérdés a végítéletre hagyható. (Bpesti tábla P. I. 3765/1916. Pdt. II. 433. sub. IV.)

A pergátló kifogást elvető ítélet elleni sikertelen felülvizsgálati kérelemmel okozott költségben az alperest már az ezt a felülvizsgálati kérelmet elutasító ítéletben el lehet marasztalni. (P. VII. 641/1916. Pdt. II. 441. sub. II.)

A sikertelen pergátló kifogással okozott per- és fellebbezési költségben a fellebbezési bíróság az alperest már a pergátló kifogást elvető ítéletben marasztalhatja. (Bpesti tábla P. IV. 4343/1916. Pdt. II. 442. sub. II.)

A sikertelen pergátló kifogással okozott költségben az alperes a kifogást elvető határozatban marasztalható. (P. IV. 2223/1916. Pdt. II. 490. sub. V.)

A pergátló kifogást elvető ítélet elleni sikertelen felülvizsgálati kérelemmel okozott költség megfizetésére az alperes a Pp. 508. §-a értelmében azonnal kötelezhető. (P. IV. 10. 319/1915. Pdt. II. 493. sub. III.)

A fellebbezési bíróság a pergátló kifogást elvető ítéletében hivatalból marasztalja az alperest a tárgyalás és fellebbezés költségeiben. (Kolozsvári tábla P. I. 2241/1915. Pdt. III. 15.)

Az alaptalan pergátló kifogás emelésével felmerült költség megtérítésének kötelezettsége független az ügy végelintézésétől és így a Pp. 424. §. 2. bekezdése értelmében a felperes jogosan követeli, hogy az alperes az alaptalannak talált pergátló kifogás emelésével okozott költségben már a pergátló kifogást elvető határozatban marasztaltassék. (P. IV. 800/1917. Pdt. III. 120. sub. II.)

Ugyanígy: Budapesti Kir. Tábla: P. II. 7923/1916. Pdt. III. 32., Kúria: P. IV. 5098/1916. Pdt. III. 97.; P. VI. 4263/1916. Pdt. III. 58. sub. II.; P. VI. 3892/1916. Pdt. III. 152. sub. IV.; P. VII. 2496/1917. Pdt. IV. 1.; P. II. 7701/1916. Pdt. IV. 3.; Budapesti Kir. Tábla: P. II. 5399/1917. Pdt. IV. 31. sub. III.; Kúria: P. VIII. 5558/1917. Pdt. IV. 76. sub. III.; Budapesti Kir. Tábla: 14. P. 1339/1918. Pdt. IV. 150.; 8/P. 1562/1918. Pdt. IV. 152. sub. IV.; Kúria: P. III. 4819/1917. Pdt. IV. 234.; P. III. 1177/1918. Pdt. IV. 236. sub. II.; P. IV. 5649/1918. Pdt. V. 25. sub. V.; P. V. 4138/1918. Pdt. V. 42. sub. III.; P. IV. 4827/1918. Pdt. V. 64. sub. II.; Budapesti Kir. Itélőtábla: 7. P. 4618/1921. Pdt. VI. 86. sub. III.; Kúria: P. V. 4866/1921. Pdt. VII. 107. sub. III.; P. III. 136/1924. Pdt. IX. 135. sub. IV.; P. III. 7637/1922. Pdt. IX. 162. sub. III.; P. II. 6717/1923. Pdt. X. 68. sub. III.; P. VII. 4223/1925. Pdt. XI. 17. sub. II.; P. II. 4277/1926. Pdt. XII. 43. sub. III.

Ellenkező: A felülvizsgálati eljárással felmerült költség a felperes részére ezuttal csupán megállapítandó volt, ezen költség, valamint a pergátló kifogással az alsóbíróságok előtti eljárásban felmerült költség viselése kérdésének az eldöntése a Pp. 543., 508. és 424. §-ai értelmében az érdemben hozandó határozatra volt fenntartandó. (P. IV. 905/1917. Pdt. IV. 72. sub. II.)

Hasonló, ha az alsóbíróságok érdemi határozatot is hoztak: P. IV. 6163/1918. Pdt. V. 53.; P. III. 3942/1920. Pdt. VI. 39.; P. II. 4257/1923. Pdt. IX. 117.; P. II. 5063/1924. Pdt. X. 2.; P. VI. 7095/1924. Pdt. XI. 25.; P. II. 7479/1927. Pdt. XIV. 110.

Ha a fellebbezési bíróság hivatalból észlelt pergátló körülmény miatt szüntette meg a pert, a sikeres felperest felülvizsgálati kérelem költségei viselésének kérdése a véghatározatra hagyandó. (P. V. 3966/920. Pdt. VI. 38. sub. II.)

A kezdetben fennforgott, de utóbb megszűnt pergátló körülmény tárgyalásával felmerült költségben az alperes, még pedig az e tárgyban hozott határozatban (Pp. 424. §. második bekezdése) marasztalandó, ha e költségek a pergátló körülmény megszűnte után és az alperes védekezése folytán merültek fel. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68. sub. IV.)

Ha az elsőbíróság nem kifogás folytán, hanem hivatalból észlelt pergátló körülmény miatt szüntette meg a pert, a sikeres fellebbezés költségei viselésének kérdése a véghatározatra hagyandó. (P. II. 5060/1922. Pdt. IX. 45. sub. II.)

A perköltség viselése és mértékének meghatározása.

425. §. *A vesztes fél a nyertes fél költségének megtérítésében elmarasztalandó, amennyiben ezt a költséget a bíróság a jog célirányos érvényesítésére vagy a védelemre szükségesnek ítéli, tekintet nélkül arra, hogy a költség a bíróság előtt vagy a bíróságon kívül merült fel.*

A megtérítendő költséghez számítandók az ügyvéd kiadása és díja is. Ha a képviselettel a bíróság székhelyén kívül lakó ügyvéd volt megbízva, az ebből származó költségtöbblet csak akkor téritendő meg, ha a bíróság a székhelyén kívül lakó ügyvéd megbízását a pernek célirányos vitelére szükségesnek találja.

A 97. §. első bekezdésében említett személyek részére munkadíj nem állapítható meg.

A megtérítendő költséghez számítandó az ügyvéd által nem képviselt, valamint a személyesen meghallgatott (226. és 368. §§.) félnek, úgyszintén a 95. §. 1—4. pontjában említett meghatalmazottnak úti és esetleges ellátási költsége, úgyszintén időmulasztásának megtérítése is, amelyek megállapítására nézve a 314. §. rendelkezései alkalmazandók.

Költség a fellebbezési eljárásban: 490., 495., 496., 508., 510. §§. a felülv. eljárásban: 534. §.; a perújítás esetében: 572. §.; a fizetési meghagyásos eljárásban: 604. §.; a lakbérfelmondási eljárásban: 632. §.; házassági perben: 644. §.; a kiskorúság meghosszabbítását tárgyazó, a gondnoksági stb. eljárásban: 714., 747. §§.; 720., 723., 729., 731. §§.; a holtnaknyilvánítási eljárásban: 742. §.; a községi bíráskodásban: 762., 764. §§.; a választott bírósági eljárásban: 776. §.

A pervesztes félnek marasztalása alól kivétel: 425., 427., 428., 430., 431. §§.

Általános szabály az, hogy a vesztes fél a nyertes fél perköltségének megtérítésében elmarasztalandó s ez alól a pervesztes alperesre nézve a 427. §. kivételt az esetre enged, ha az a perre okot nem szolgáltatott és őt késedelem nem terheli. (Gy. márc. 27. G. I. 13. T. IV. 357.)

A teljesen pervesztes felperes a perköltségben marasztalandó s a 427. §. a költség viselésére vonatkozó kivételes rendelkezést csak az alperes érdekében enged meg. (C. 99. nov. 10. I. G. 498. F. V. 154.)

A pervesztes felperes jóhiszeműsége esetén is marasztá-

landó a perköltségekben. (C. 98. szept. 27. I. G. 350. F. IV. 58. B. 97. jún. 11. I. G. 99. T. I. 192. D. júl. 20. G. 27. T. III. 284.; Gy. 99. márc. 28. I. G. 9. T. III. 314.)

A kereset indításakor már létezett kötelezettségnek a per folyama alatt teljesítése egyenlő jelentőségü a pervesztéssel, mert a pervesztesség is abban áll, hogy az alperes kötelezettsége teljesítésére szoríttatik. (K. 99. ápr. 5. I. G. 6. F. IV. 419.)

Az a körülmény, hogy a kereseti követelés visszafizetésének határideje a per folyama alatt következett be, a perköltség viselésének kérdésére jelentőséggel birhat. (K. 98. nov. 14. I. G. 313. F. IV. 136.)

Ha a felperes követelését az alperes védelmének előterjesztése előtt szállította le s az alperes teljesen pervesztes, a perköltség fizetésére helyesen köteleztetik. (B. 98. febr. 4. II. G. 122/97. F. II. 287.)

A keresetnek a perköltségre leszállítása a pervesztéssel egyértelmű, amennyiben a felperes a kereseti követeléstől nem annak időközben eszközölt kifizetése következtében állott el. (Gy. 99. márc. 28. I. G. 9. T. III. 314.)

A követelés megfizetésében marasztalt ügyfél a perköltség megfizetéséért feltétlen felelősséggel tartozik még abban az esetben is, ha a kereseti követelésért egyébként csupán a reá átruházott vagyon értéke erejéig szavatol. (K. 1906. ápr. 27. I. G. 48. F. XI. 243. B. 1903. márc. 12. I. G. 377/1902. T. VII. 243.)

A hagyaték átadása után megperelt és pervesztes alperesek a perköltségért korlátlan felelősséggel tartoznak. (Mv. 1904. jún. 15. G. 71. T. VIII. 465.)

Tények és bizonyítékok kellő helyen való felhozásának elmulasztásából származó új per költsége az ellenfelet nem terheli. (Temesvári tábla 106/1919. Pdt. I. 29.)

A Pp. 296. §-a alapján a tanú terhére megállapított költség a perköltség megállapításánál többé nem jöhet számításba. (A bpesti közp. kir. járásbíróság 1915. évi február hó 6. napján tartott teljes ülésén létrejött megállapodás.) (Pdt. I. 89. sub 2.)

A Pp. 425. §-a értelmében a költségfelszámítás nem szolgálhat külön tárgyalásnak, bizonyításnak és a tárgyalás elhalasztásának alapjául. (A bpesti közp. kir. járásbíróság 1915. évi február hó 6. napján tartott teljes ülésén létrejött megállapodás.) (Pdt. I. 89. sub. 6.)

A Pp. 296. §-a szerint a tanú elmaradásával okozott költségek alatt csupán azt a többköltséget lehet érteni, mely a tanú megjelenése és kihallgatásának foganatosíthatása esetén fel nem merült volna. A tanú marasztalását külön végzésben kell kimondani, mihelyt az elmaradás következtében előállott kár felmerült és összege nyilvánvalóvá vált. A tanú terhére megállapítandó költségösszeget az ellenfél ellen megítélt perköltséghez

is hozzá kell számítani és abban a pervesztes felet a tanúval egyetemlegesen marasztalni kell, ha kiegyenlítése az ügy adataiból megállapítható. (Bpesti törvényszék megállapodása Pdt. I. 219. sub. 2.)

A Pp. 424. és 425. §-ai nem zárják ki, hogy a perköltséghez számítandó ügyvédi díj és kiadás felmerültének és összegének tisztázása tárgyában bizonyítás elrendeltessék és a tárgyalás is e célból elnapoltassék. (Bpesti törvényszék megállapodása Pdt. I. 219. sub. 4.)

A születés törvényességének megtámadása iránti perben a kiskorú alperes, aki a perre okot nem szolgáltatott, az annak indításával felmerült perköltségnek és az ezzel egy tekintet alá eső ügygondnoki díjnak a megfizetésére abban az esetben sem kötelezhető, ha a felperes pernyertes. (Rp. III. 153/1915. Pdt. I. 280.)

Az 50 K összeget vagy értéket meg nem haladó fizetési meghagyásos ügyekben, ügyvédi képviselet esetében, a kérelmekért és ellentmondásokért, a bélyegköltségen és póstadíjon felül a követelés összegével arányban álló munkadíj is az ellenfél terhére megállapítandó. (Pestvidéki törvényszék megállapodása. Pestvidéki törvényszék 1915. jún. 15. hozott 1. sz. t. ü. megállapodása. Pdt. I. 314.)

Abban a határozatban, mely a hatásköri kifogásnak helytadó alsóbírósági határozatot megváltoztatja, alperest a sikeres fellebbviteli beadvány költségeiben el kell marasztalni. (6907/1914. V. pt. Pdt. I. 361. sub. II.)

Habár felperes a megítélt perköltséget az alperesnek elengedte, felperesi ügyvéd azt az alperestől külön perrel követelheti és nem kell kimutatnia, hogy megbízójától azt be nem hajthatja. (Bpesti törvényszék 27. P. 5341/1915. sz. Pdt. I. 393.)

A Ppé. 18. §-a alapján az ítéletben mondandó ki, hogy a perköltség az ellenfél ügyvédje kezéhez fizetendő. (Bpesti tábla P. IV. 6038/1915. Pdt. I. 408. sub. IV.)

A Pp. 440. §-ából nem következik, hogy a meg nem jelent alperes ellen a perköltséget a felszámított összegben kellene megítélni. Az a költség, mely a lejárt váltókövetelésnek a tkvi rdts. 88. §-a értelmében történt előjegyzésével merült fel, nem esik a Pp. 425. §-a alá és a mulasztó alperes ellen sem ítélhető meg. A Ppé. 18. §-a alapján az ítéletben ki kell mondani, hogy a perköltség a felperesi ügyvéd kezéhez fizetendő. (Kolozsvári tábla P. I. 2107/1915. Pdt. I. 415.)

A váltó előjegyzésének költsége az alperest terhelő perköltséghez nem számítható. (Bpesti kir. tábla P. I. 13805/1915. Pdt. II. 146. sub. II.)

Az ítéleti illetékre vonatkozó rendelkezés a bíróság hatáskörébe nem tartozik. (Rp. VIII. 3941/1915. Pdt. II. 281.)

A Pp. 425. §-a szempontjából nem tesz különbséget az,

hogy a pervesztesség a kereset alaptalan voltánál, vagy annálfogva következik be, mert a kereseti követelés az alperes ellenkövetelésének a beszámítása folytán megszünt. (P. VII. 10.697/1915. Pdt. II. 328. sub. II.)

A per folyama alatt történt teljesítés a pervesztességgel jogilag egyenlő jelentőségű. (1914. G. 320. Pdt. II. 80. sub. II.)

A Pp. 758. §-a szerint a községi bíróság (békebíró) hatáskörébe tartozó, de az idézett §. utolsó bekezdése alapján fizetési meghagyásos eljárás szerint a kir. járásbíróság előtt folyamatba tett ügyekben és az ily ügyekből a Pp. 603. §-a szerint keletkezett perekben, valamint a Pp. 758. §-a alapján a községi bíróság előtt megindított, de a Pp. 759., 761., 763. és 765. §-ai értelmében a kir. járásbíróság elé került perekben, úgyszintén a Pp. 758. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint a járásbíróság előtt indított perekben a költséget viselő ellenfél terhére ügyvédi munkadíj megállapításának helye van. (A kir. Kúria jogegységi tanácsának 12. sz. polgári döntvénye.)

A bontókereset elutasítása esetében a felperes az eljárási költségekben marasztalandó. (P. III. 10.273/1915. Pdt. II. 466. sub. III.)

Hivatalból észlelendő pergátló körülmény miatti permegszüntetés esetében az érdemleges védekezéssel szükség nélkül felmerült költségek a felperest nem terhelik. (Bpesti tábla P. IV. 13.102/1915. Pdt. II. 12. sub. IV.)

Hivatalból észlelendő pergátló körülmény miatti permegszüntetés esetében a pergátló kifogást emelő alperes szükségtelen érdemleges védekezésével felmerült költség a felperest nem terheli. (Rp. V. 2039/1915. Pdt. II. 16. sub. II.)

Pergátló körülmény miatt — hivatalból — történt permegszüntetés esetében felperes a hatálytalan eljárás költségeit az alperesnek megtéríteni tartozik. (Rp. VI. 3651/1915. Pdt. II. 284.)

A törvényszéki perben az a körülmény, hogy felperes az ő követelésének megitélt részét a járásbírósági eljárásban kevesebb költséggel érvényesíthette volna, a perköltség kérdésében figyelembe veendő. (P. II. 9058/1915. Pdt. II. 285.)

Amidőn az eladott ingatlant terhelő jelzálogtartozás megosztásának keresztülvitelével járó és az ügylet jelentőségével szemben alig számbavehető költség összegét a vevő kifizette volna, anélkül, hogy ezáltal az eladók ellen érvényesíthető visszkereseti jogától elesett volna, mely esetben az igazolható ok nélkül indított tehermentesítési per költségei elkerülhetők lettek volna, az ekként nem egyedül az eladók magatartása által előidézett per költségeit a vevő az eladóktól méltányosan nem követelheti. (5976/1914. Pdt. II. 286.)

Ha a csatlakozási kérelem csak az ellenfél felülvizsgálati kérelmének érdemleges elbírálásától feltételezetten terjesztetett

elő, utóbbinak visszautasítása folytán tehát a csatlakozási kérelem tárgytalanná vált, a csatlakozási kérelem költségei az ellenfelet nem terhelhetik. (Bpesti tabla P. IV. 6150/1915. Pdt. II. 296.)

Állandó bírói joggyakorlat alapján jogszabály, hogy a perújító és az újított perben pernyertessé vált fél az alapperbeli költségek viselése alól csak abban az esetben mentesül, ha oly új bizonyíték alapján válik nyertessé, amely bizonyítékot az alapperben nem használhatott. (1915. jan. 21. G. 303. Pdt. II. 425.)

Felperes a perköltségben nem marasztalható, ha a bontópert azért kellett megszüntetni, mert az alperes a helyesen megindított kereset beadása után szerezte meg az osztrák állampolgárságot. (Rp. III. 6224/1915. Pdt. II. 469. sub II.)

Ha a gondnokság alá helyezés iránti kereset sikerre vezet, a perköltséget a gondnokság alá helyezett alperes viseli. E költségekhez tartozik az alperes elmeállapotának előzetes orvosi vizsgálatával felmerült költség is, amennyiben azzal s a később eszközölt szakértői vizsgálattal alperes elmeállapotáról ismételt megfigyelés alapján szereztetett megnyugtatóbb bizonyíték. (Rp. VIII. 7623/1915. Pdt. II. 479.)

A per főtárgya tekintetében sikertelen felülvizsgálattal élő fél az ellenfélnek a felülvizsgálati tárgyaláson való megjelenésével felmerült költségeiben akkor is marasztalandó, ha az utóbbinak egyedül a fellebbezési költség mennyisége miatt beadott felülvizsgálati kérelme sikerre nem vezetett. (P. II. 3807/1915. Pdt. II. 357.)

A telekkönyvi felszólalási eljárásban a kérelmezőt a sikeres felszólalás és felfolyamodás költségeiben el kell marasztalni. (Kolozsvári kir. tábla P. I. 874/1915. Pdt. II. 297. sub II.)

Perenkívüli telekkönyvi ügyekben az ellenérdekű fél a felfolyamodás költségében nem marasztalható. (Pk. V. 6071/1915. Pdt. II. 380.)

Felfolyamodási költségben való marasztalásnak a perenkívüli letéti eljárásban is helye van. (Nagyváradi kir. tábla. P. II. 1815/1915. Pdt. II. 507.)

Ha a bérlemény átadása iránti kereset jogos volt, de a bérlet ideje a per folyamán lejárt, a bíróság az az ítéletben azt állapítja meg, hogy a bérszerződés az alperesre kötelező volt, ami a perköltség szempontjából az alperes pervesztességét jelenti. (Budapesti kir. tábla Pk. V. 8071/1916. Pdt. 102.)

Ha a felperes mint zárgondnok lépett fel keresettel, a pervesztés esetén felmerülő perköltség nem őt, hanem az általa képviselt tömeget terheli. (Rp. VI. 10,600/1916. Pdt. III. 106. sub II.)

Ha a zárgondnok által javasolt eljáráshoz a végrehajtató hozzájárult, az ő érdekében lefolytatott s eredményre nem

vezetett eljárás költségeiben a Pp. 425. §. alapján a végrehajtató marasztalandó; és a zárgondnokot nem lehet a költségekben marasztalni, mert a végrehajtási törvény 245. §-a szerint a zárgondnok meghatalmazottnak tekintendő, tehát az általa meghatalmazása keretében okozott költségekért az felelős, akinek érdekeit képviselte. (Pestvidéki törvényszék Pkf. 11.417/1915. Pdt. III. 107.)

A kereshetőségi jog nélkül fellépő zárgondnok a perköltség viselésére saját személyében kötelezendő. (Rp. IX. 1922/1915. Pdt. III. 109.)

Ha a szakértői szemlére, a bizonyító fél pernyertességének megalapozása céljából szükség volt: akkor a költségek kölcsönös megszüntetése esetében, a bizonyító fél által teljes összegben előlegezett szakértői díjak felerészének megtérítésében az ellenfelet el kell marasztalni. (Bpesti tábla P. II. 7964/1916. Pdt. III. 121. sub. IV.)

Ha a periratokhoz másolatban csatolt levél az illetéki díjjegyzék 59. tételének 4. jegyzete szerint feltételesen illetékmentes volt és az 1914: XLIII. t.-c. 86. §. 2. bekezdése értelmében illeték alá csak a perben, bizonyítás céljából történt felhasználás folytán esett, az ilymódon felmerült bélyegköltséget a pervesztes fél a Pp. 425. §-a alapján a pernyertes félnek megtéríteni tartozik. (Bpesti tábla P. II. 1067/1917. Pdt. IV. 105.)

Az ügyvédnek fele érdekében kötelessége, hogy a perben a költségek viselésére köteles ellenféllel szemben mindazokat a munkadíjakat és költségeket felszámítsa, melyek az ügy célszerű viteléből folyóan úgy a perben, mint a peren kívül felmerültek; mert különben megbízójával szemben azokat nem érvényesítheti. (Bpesti tábla P. IV. 6952/1915. Pdt. IV. 140.)

Annak az eldöntése, hogy a marasztalási összeg kifizetését tanusító nyugta bélyegét melyik fél köteles viselni, a Pp. 424. §. 2. bek. értelmében a per befejezése után is beadható kérvény folytán, a perbíróság hatáskörébe tartozik. Ily határozat nélkül nincs joga a felperesnek ahhoz, hogy a marasztalási összeg és megítélt járulékai kiegyenlítése után, a még meg nem állapított nyugtabélyeg erejéig végrehajtást folytasson; és a nyugtabélyeg viselésének kérdése a végrehajtás-megszüntetési perben döntés tárgyát nem képezheti. (Kolozsvári tábla P. III. 383/1917. Pdt. IV. 167.)

Ha a felsőbíróság a pergátló kifogást elvető elsőbírói ítéletet megváltoztatja és ennek következtében az ügy érdemében hozott elsőbírói ítéletet hatályon kívül helyezi, akkor a felperest az utóbbi ítélet ellen beadott, de tárgytalanná vált alperesi fellebbezés költségeiben is el kell marasztalni. (P. IV. 2383/1917. Pdt. IV. 170. sub. II.)

Az a szabály, hogy a tilos és így eredetileg érvénytelen ügyletből egyik fél sem támaszthat a másik ellen jogokat, csak az

ilyen ügyletből magából származtatott anyagi jogokra vonatkozik és nem szolgálhat indokul arra, hogy a felperes a jogszerű alap nélkül indított perrel az ellenfélnek okozott költség viselése alól mentesíttessék. (P. IV. 1540/1921. Pdt. VII. 4.)

Ha a felülvizsgálati bíróság azért utasítja el a keresetet, mert az tilos (lánckereskedelmi) ügyleten alapszik, alperes azonban nem az ügylet érvénytelenségével, hanem egészen más alapon védekezett, az ezzel a szükségtelen és nem célirányos védekezéssel felmerült költségnek a megtérítését a Pp. 425. §. 1. bekezdése értelmében nem követelheti. (P. IV. 1521/1921. Pdt. VII. 5.)

Szükséges volt a negatív megállapítási kereset, ha az alperes úgy a felpereshez intézett levélben, mint az előleges szakértői szemle iránt beadott kérvényben azt állította, hogy a felperes ellen követelése van. Mégis elutasítandó ez a kereset, ha alperes az általa a felperessel szemben fennállónak állított jogviszonyból származtatott követelését, viszontkeresetileg egész terjedelmében érvényesítvén, a jogviszony fenn nem állásának bírói megállapítása szükségtelenné vált. A perköltség sorsa azonban attól függ, hogy a viszontkereset sikeres-e vagy sem. (P. IV. 2717/1921. Pdt. VII. 73.)

Az, hogy a fellebbezésre adott előkészítő irat pusztán jogi fejtegetéseket tartalmaz, nem zárja ki a fellebbezőnek az előkészítő irat költségeiben való marasztalását. (P. V. 1394/1921. Pdt. VII. 7.)

A lánckereskedés miatt elutasított felperestől nem igényelhet perköltséget az az alperes, aki maga is láncolatos kereskedést üzött és így törvényes tilalomba ütköző eljárásával a perre okot szolgáltatott. (P. IV. 4626/1921. Pdt. VII. 89.)

A fél nevében törvényes képviselőként jogosulatlanul fellépő egyént a fél költségeiben akkor is el kell marasztalni, ha a keresetet saját nevében is indította s így pertársként szerepel. (P. IV. 1207/1922. Pdt. VII. 120.)

Nincs oly jogszabály, mely szerint a Magyarországtól időközben elszakadt területen lakó felperes a tárgyaláson való személyes megjelenésével felmerült költsége megtérítését nem igényelhetné. (P. II. 5504/1921. Pdt. VII. 131.)

A felülvizsgálati költség összegének megállapításánál nem a pertárgynak a kereset beadásakori értéke, hanem a per folyamán emelkedett érték irányadó. (P. IV. 5544/1922. Pdt. VIII. 103.)

Vételügyletből folyóan a szerződés teljesítése, vagy a szerződés felbontása iránt indított perekben a perköltség összegének megállapítása szempontjából csak a vételár összege jöhet figyelembe. (P. IV. 5999/1921. Pdt. VIII. 104.)

Külföldi pénznem fizetése iránti perben az ügyvéd díjazásánál a pertárgy értékének a kereset beadása utáni emelkedését

nem lehet figyelmen kívül hagyni. (Rp. VII. 1066/1923. Pdt. VIII. 105.)

A fellebbezési költség összege a másodbírói ítélet hozatala óta bekövetkezett pénzértékcsökkenés alapján és csatlakozás folytán felemelendő. (P. VII. 2657/1923. IX. 46. sub. I.)

Felülvizsgálati vagy csatlakozási kérelem folytán felemelendő a fellebbezési költség, ha a marasztalt fél azt a másodbírói ítélet ellenére ki nem fizette s a magyar korona vásárlóereje azóta megromlott. (P. IV. 3409/1923. Pdt. IX. 66.)

Az alsóbíróságok által megítélt per- és fellebbezési költség felemelésének mérvére nézve a pertárgynak a harmadbírói határozat hozatalakori értéke irányadó. (P. IV. 6836/1923. Pdt. IX. 67.)

Az eljárási költség az annak alapjául szolgáló működés idejében fennállott értékviszonyok szerint állapítandó meg, ennélfogva egymagában a pénz vásárlóerejében időközben beállott változás a költség összegének felemelésére okul nem szolgálhat. (P. II. 304/1923. Pdt. IX. 70.)

Az, hogy a kötelesrész minden tehertől mentesen adandó ki, nem jelenti azt, hogy a kötelesrészhez való igényt meghaladó, alaptalannak bizonyult túlkövetelésekkel fellépő szükségörökösökkel szemben, a perköltség megtérítése iránt való igényt illetően, a Pp. idevágó határozmányai érvényesíthetők ne lennének. (P. I. 555/1916. Pdt. X. 35.)

A feltételesen illetékmentes kötlevél bélyege a perköltséghez számítandó, ha azt az ellenfél alaptalan tagadása folytán eredetiben csatolni s felbélyegezni kellett. (P. IV. 6809/1924. Pdt. X. 101.)

A megállapítási per tárgyának az értéke abban az értékben nyer kifejezést, amelyre a hatálytalanítani kért jogügylet vonatkozik, vagyis amit felperes a jogügylet érvénytelensége esetén követelhetne. (P. II. 6673/1924. Pdt. XI. 50. sub. II.)

Ha a sikertelen csatlakozási kérelem a pernek csupán mellékkérdésére, vagyis a megítélt költségek összegére vonatkozott, ez nem gátolja a főkérdésben vesztes félnek a fellebbviteli költségekben marasztalását. (P. VII. 4616/1924. Pdt. XI. 51.)

A részvénytársaság ellen elrendelt csőd megszüntetését alaptalanul kérő igazgatósági tagokat a kérelmük folytán okozott sikeres felfolyamodások költségeiben el kell marasztalni. (Pk. VII. 5969/1926. Pdt. XII. 5.)

A tulajdonközösség megszüntetése tárgyában folyamatba tett perekben is irányadó a Pp. 425. §-ban meghatározott az a jogszabály, hogy a vesztes fél a nyertes fél költségeit megtéríteni köteles. (P. V. 8249/1925. Pdt. XII. 8.)

A kereset teljes elutasítása mellett a perköltségek kölcsönös megszüntetése, mivel a felek mindegyike vétlen abban, hogy

ügylet foganatba nem ment, amennyiben a lehetetlenülést előidéző körülmény olyan, amely a felek egyikét sem terheli. A per folyamán csődbe jutott alperes csődtömegének a felülvizsgálati tárgyaláson megjelent képviselő részére költség meg nem ítélhető, ha nem nyilatkozik arra vonatkozólag, hogy a felperes a per tárgyául szolgáló követelését mint csődhitelező bejelentette-e, ami nélkül nem állapítható meg. (P. IV. 3619/1925. Pdt. XII. 48.)

Arra, hogy az egyik szakértő részére megállapított díj fizetésére az alperes a per kimenetelére tekintet nélkül kötelezessék, nem szolgáltat jogszerű alapot pusztán az a körülmény, hogy az alperes javaslatára kinevezett ez a szakértő utóbb felperes kifogása folytán a Pp. 61. §-ában foglalt okból kizáratott. (Pk. IV. 2808/1926. Pdt. XIII. 41.)

Ha a kereset nem volt időelőtti s az alperes csak a per során fizetett, őt a leszállított kereseti kérelem folytán a perköltségben marasztalni kell. (P. IV. 8556/1927. Pdt. XIII. 91. sub. II.)

Oly esetben, amikor a határozati illetéket nem bélyegekben, hanem csak kiszabás után készpénzben kell leróni, az ennek ellenére a felperes által bélyegben előre lerótt illeték az alperes által fizetendő perköltséghez hozzá nem számítható, mert a készpénzben lerovandó illeték viselése felől a pénzügyi hatóság határoz. (Bpesti tábla P. I. 11.628/1928. Pdt. XIV. 3.)

Nem szükséges az ítéletben külön kimondani, hogy a marasztalt fél a perköltséget, melyben az ellenfél részére marasztalták, ennek ügyvédje kezéhez köteles kifizetni. Ha a Ppé. 18. §-a értelmében a megítélt költségre elsőbbséggel bíró ügyvéd a végrehajtást nem a maga (mint felének képviselője) részére, hanem képviseltje részére kérte és a végrehajtás annak részére rendeltetett el, ezzel ő elállott ama jogától, hogy a szóbanforgó költség behajtása végett a végrehajtást a maga részére kérhesse. (P. V. 7008/1927. Pdt. XIV. 9.)

Az ítéleti illeték kiszabásának és viselésének kérdésében a határozás nem a kir. bíróságok, hanem az erre hivatott pénzügyi hatóság hatáskörébe tartozik. (P. V. 6920/1927. Pdt. XIV. 43. sub. II.)

Az egyes hagyatéki vagyonrész kezelésével felmerült zárlati költség azt terheli, aki az illető vagyonrészt örökölte. (Bpesti tábla P. X. 271/1928. Pdt. XIV. 89.)

Alperes a perköltségben marasztalandó, ha a rt. közgyűlési határozatának megsemmisítése iránti kereset azért vált tárgytalanná, mivel a közgyűlési határozatot más perben már jogerősen megsemmisítették. (P. IV. 5744/1928. Pdt. XIV. 102.)

Ha az egyéni cég és annak tulajdonosa mint külön-külön alperesek ellen indított perben a felperes a keresettől csak a

céggel szemben áll el, ez alapon ő a cég javára költségben nem marasztalható. (Bpesti tábla P. XIV. 7908/1929. Pdt. XV. 25.)

Ha a felperes a marasztalásra irányuló kereseti kérelemtől az alperes csődbejutása folytán a valódiság és osztályozás megállapítása iránti kérelemre tér át, a perköltség viselés kérdésére nincs befolyása annak, hogy a valódiság és osztályozás iránti kérelmét felperes a pernek mely szakában terjesztette elő. (Bpesti tábla P. I. 1353/1930. Pdt. XV. 118.)

A perköltség kölcsönös megszüntetése.

426. §. *Ha mindegyik fél részben nyertes, részben vesztes, a perköltség kölcsönösen megszüntetendő. A bíróság azonban az eset minősége szerint az egyik felet az ellenfél egész költségében, vagy ennek egy részében is elmarasztalhatja. Különösen elmarasztalhatja a bíróság a felet a per egész költségében, ha az ellenfél meg nem ítélt többkövetelése aránytalanul csekély volt, vagy onnan eredt, hogy a követelés összege bírói megállapitástól, vagy kölcsönös leszámolástól függött.*

A perköltség kölcsönös megszüntetésének fogalma alatt azt kell érteni, hogy mindegyik fél maga viseli a perben felmerült költségét, s a megszüntetés nem nyujt alapot arra, hogy az egészben az egyik fél terhére eső s általa előlegezett költség felerészét a másik fél megtérítse. (B. 1900. május 3. I. G. 56. T. IV. 129.)

A felperes teljes pervesztesége esetén a perköltség kölcsönös megszüntetésének nincs helye. (B. 97. jún. 11. I. G. 29. T. I. 492.)

Ha az alperes érdemleges védelmének előterjesztésére szükség nem volt, mert a per hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény következtében megszüntettetett, a perköltség a felek között kölcsönösen megszüntetendő. (B. 97. febr. 19. II. H. 1. T. I. 366.)

Részben pernyertesség esetén is köteles az alperes perköltséget fizetni, ha a per okozójának a fizetés teljes megtagadása következtében ő tekintendő. (B. 98. május 12. 73. T. II. 189.

Ha a bíróság részbeni pernyerés és pervesztés esetén az egyik felet a perköltségben marasztalja, anélkül, hogy e kivételes rendelkezését indokolná, jogszabálysértést követ el. (B. 98. febr. 18. I. G. 300/97. T. II. 125.)

Igényperben a végr. törv. 98. §-ának a költség iránti rendelkezése csupán az alperesként perben álló végrehajtató javára szolgálhat, de nem az igénylő felperesre nézve is, akire a költség viselésénél az általános eljárási szabályok nyernek alkal-

mazást. (K. 98. szept. 27. I. G. 350. F. IV. 58. 99. márc. 4. I. G. 569. F. IV. 356.)

A perköltség megszüntetésére nem ok az, hogy a kár a keresetben felszámított összegnél kisebb összegben állapíttatott meg. (Sz. 1901. márc. 5. G. 22. T. V. 665.)

A kereseti követelés esedékessége csak a per folyamán következvén be, a perköltség kölcsönösen megszüntetendő. (K. 1903. február 26. I. G. 533. F. VIII. 255.)

Ha a felmondási idő csak a per folyama alatt járt le, a perköltség kölcsönösen megszüntetendő. (K. 1903. febr. 4. I. G. 503/1902. F. VIII. 207.)

A perköltség kölcsönös megszüntetése akkor sincs kizárva, ha a perre az egyik fél adott okot. (B. 1902. dec. 5. I. G. 239. T. VII. 228.)

A bontókereset elutasítása esetében a perköltségek a peres felek között a házasság fenntartásából származó érdekközösség folytán kölcsönösen megszüntetendők. (P. III. 4902/1914. Pdt. I. 255.)

Egyik fél sem követelheti a másiktól a mellékletek kiadásával esetleg felmerülő költség megtérítését. (Szabadkai tvszék Pf. 2995/1915. Pdt. I. 289.)

A zárgondnoki számadások elleni észrevételek túlnyomó részbeni alapossága esetén a zárgondnokot az észrevételek és a tárgyalás költségeiben el kell marasztalni. (Pk. V. 7232/1915. Pdt. II. 287.)

Rendes perben, a bármily kis részben is nyertes felperes az 1868: LIV. t.-c. 251. §-a értelmében nem marasztalható a perköltségben. (Rp. III. 11.037/1915. Pdt. II. 288.)

Ügyvédi munkadíj-perben, kötelesrész iránti perben, kártérítési perben a követelés mennyisége bírói megállapítástól függvén, a kereset részbeni elutasítása a perköltség megszüntetésének alapjául rendszerint nem szolgál. (K. 1007/1914. és bpesti tábla P. IV. 14.333/1914. Pdt. II. 289.)

Ha az özvegy és a kiskorú gyermekek által indított baleseti kártalanítási perben a kiskorúak teljesen pervesztesek, de az ő fellépésük az alperesnek több költséget nem okozott, közöttük és az alperes között a költségek megszüntethetők. (4266/1914. VI. pt. Pdt. II. 292.)

Ha a felperes teljesen pervesztes lett, egyedül az a körülmény, hogy az alperesek pergátló kifogása alaptalannak találtatott, nem szolgálhat törvényes alapul a költségeknek a Pp. 426. §-a értelmébeni kölcsönös megszüntetésére, hanem csupán arra, hogy az alpereseknek a pervesztes felperestől igényelhető költségeiből levonassanak azok a költségek, melyeket ő alaptalannak talált pergátló kifogásukkal a felperesnek okoztak. (P. VII. 973/1916. Pdt. IV. 207. sub. III.)

A 12.000/1915. M. E. sz. rendelet 17. §-ában foglalt korlátozás nem szolgálhat akadályul arra, hogy a vagyonközösségnek bírói árverés útján való megszüntetése megállapíttassék oly korlátozással, hogy az árverés csak e megszorító rendelkezés megszüntével lesz foganatosítható: de mert a felperes a keresettel elérni szándékolt célt a rendelet hatályának tartama alatt még el nem érhette, a perindításnak szüksége tehát még nem forgott fenn és így az nem bírt gyakorlati jelentőséggel, a perköltségek, a közösség megszüntetésének kimondása dacára, kölcsönösen megszüntetendők. (P. V. 4263/1918. Pdt. V. 28.)

Az atya által saját és kiskorú gyermekei nevében indított perben, ha a kiskorúak pernyertesek, az atya ellenben pervesztes, de úgy a támadás, mint a védelem közösen terjesztetett elő, s a tárgyalás és a bizonyításfelvétel együtt tartatott meg, a Pp. 426. §-a értelmében a perköltség kölcsönös megszüntetésének helye van. (P. V. 2831/1921. Pdt. VII. 77.)

Ha a fellebbezési bíróság ítélete a fellebbezési költségekben a felek egyikét sem marasztalja, azt olyannak kell tekinteni, mint amely szerint a fellebbezési bíróság a fellebbezési költségeket kölcsönösen megszüntette. Az ítéleti illeték viselésének kérdésében való határozása az illetékes pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik. (P. V. 2189/1921. Pdt. VII. 1. sub. V.)

A részben vesztes alperes aránylagos perköltségben marasztalható, ha a megfelelő összeget per előtt felajánlotta ugyan, de bírói letétbe nem helyezte. (P. I. 1292/1921. Pdt. VII. 25.)

Ha a törvény által tiltott cselekmény (lánckereskedés) elkövetésében mindkét peres fél részes és ezért a kereset elutasíttatik, a per- és fellebbviteli költségeket kölcsönösen meg kell szüntetni. (P. IV. 6112/1921. Pdt. VIII. 18.)

Ha a teljesítés iránti kereset eredetileg jogos volt, de a per folyamán beállott gazdasági lehetetlenülés folytán elutasíttatott, a költségek kölcsönösen megszüntethetők. (P. IV. 366/1924. Pdt. IX. 111. sub. I.)

Közösség megszüntetése iránti perben a perköltségek megszüntetésének természetes következménye az, hogy a mindkét fél érdekében hivatalból elrendelt és foganatosított szakértői bizonyítás költségét a felek, a birtokaránynak megfelelő részben közösen viseljék. (P. V. 4711/1925. Pdt. X. 98.)

Nem szolgálhat a költségek megszüntetésére az a körülmény, hogy a bíróság a keresetet idézés kibocsátása nélkül hivatalból nem utasította vissza, hanem a hivatalból is figyelembe veendő pergátló körülményt csak később észlelte. (P. VI. 6088/1928. Pdt. XV. 114.)

A perköltségben a pernyertes felperes elmarasztalása.

427. §. *Ha az alperes a perre okot nem adott és a követelést az első tárgyaláson azonnal elismeri, a költséget a felperes köteles viselni.*

V. ö. 428. §.

Ha az alperes a követelés megítélt részét sem ismerte el és a követelést per nélkül nem egyenlítette ki, a perre okot adott és őt késedelem terheli. (B. 1902. szept. 9. I. G. 197. T. VII. 189.)

Ha az alperes fizetési kötelezettsége a fellebbezési bíróság által kitüzött tárgyalás és az ítélet meghozása előtt beállott és alperes a fizetés elmulasztásával a fellebbezési bíróság előtti eljárást és a pernek ítélettel való eldöntését szükségessé tette, nem alkalmazható e §. (Sz. 1900. szept. 26. G. 152. T. V. 645.)

Ha a felperes a kereseti jogát előző bírói egyesség alapján végrehajtás útján is érvényesíthette volna, felperes pernyertessége mellett is az alperesnek okozott perköltségben marasztalható. (K. 1903. márc. 12. I. G. 48. F. VIII. 273.)

Nem létező személyösszesség ellen indított per megszüntetése esetében a felperes a helytelenül perbeidézett alperesi képviselők költségeit megtéríteni tartozik. (5849/1914. sz. V. p. Pdt. I. 188.)

Amidőn az ítélet csak viszontszolgáltatás ellenében ad helyt a keresetnek, az alperes a perköltségekben is csak ettől függően marasztalandó. (4761/1914. VI. pt. Pdt. II. 282.)

Alperes a vételár feltétlen megfizetése iránt indított per költségeiben nem marasztalható, ha ő tehermentes átírás ellenében kész volt a vételárat megfizetni és az ítélet is így rendelkezik. (Rp. VII. 3893/1915. Pdt. II. 290.)

Nem utasítható el a végrehajtás-megszüntetési kereset abból az okból, hogy a végrehajtató a követelés kifizetése után nem tett további végrehajtási lépéseket, de ily esetben a végrehajtás-megszüntetési per költségeire a Pp. 427. §-a nyer alkalmazást. (1915. márc. 18. G. 313. Pdt. II. 291.)

428. §. *A követelés átszállásának bizonyításával járó költség a felperest terheli, ha a bíróság az átszállás bizonyítását szükségesnek találja a végből, hogy az alperes megnyugvással teljesíthessen.*

A pertársak költségviselési kötelezettsége.

429. §. *Pertársak az eljárás költségét rendszerint fejenként egyenlő részekben téritik meg.*

A részesedés nagyobb különbözősége esetében a bíróság a költséget a részesedés arányában megoszthatja.

Olyan pertársak, akikre nézve a per tárgya oszthatatlan, vagy akik egyetemlegesen jogositvák vagy kötelezvék, a perköltségben egyetemlegesen marasztalandók.

Egyik pertársnak külön támadó vagy védő cselekménye következtében felmerült költség a többit nem terheli.

Ha a felperes az egy ügyvéd által képviselt két alperes közül csak az egyikkel szemben pervesztes, nem sért jogszabályt a bíróság, amikor a pernyertes alperes javára az együttes alperesi költségeket csak felerészben ítéli meg. (Bpesti tábla P. IV. 7360/1915. Pdt. II. 293.)

Ha a bíróság által a kiskorú részére kirendelt ügygondnok azzal a keresettel, melyet ő a kiskorúnak gyámja ellen a kiskorúság meghosszabbításának megszüntetése iránt indított, elutasíttatik, a kiskorút a gyám költségeiben végrehajtás terhével el kellett marasztalni; ha azonban a megszüntetés iránti keresettel a kiskorú valamelyik rokona is felperesként lépett fel, ez és a kiskorú a gyám költségeiben egyenlő arányban marasztalandók. (Rp. III. 1014/1915. Pdt. II. 477. sub. I.)

Per folyamán történt engedményezés és perbelépés esetében a pervesztes engedményes az engedményező eredeti felperessel együtt egyetemlegesen marasztalandó az összes perköltségekben. (P. IV. 1326/1921. Pdt. VII. 75.)

Habár az ügynek csak egységes elbírálhatása esetében az egyik pertárs által használt fellebbvitel a másikra is kiterjed, azonban az utóbbit nem lehet a megbízása nélkül közbetett sikertelen jogorvoslat költségével terhelni. (P. II. 369/1922. Pdt. VIII. 134.)

A végrehajtási törvény nem tartalmaz oly intézkedést, amely szerint a kielégítési sorrend megállapítása iránti eljárás keretében kifogást emelt hitelezők a másik hitelező javára költségben volnának marasztalhatók. (Pk. V. 7227/1926. Pdt. XII. 13.)

Ha a vételár megállapítását a szerződő felek a bírói eljárásra utalták, a szakértők meghallgatásával felmerült költséget egyformán kell, hogy viseljék. (P. VI. 5122/1926. Pdt. XIII. 38. sub. IV.)

Aránylagos költségben marasztalhatók az alperesek, ha a fizetés teljes megtagadásával a pert a felperesre nézve elkerülhetetlenné tették és a követelés összege különben is bírói megállapítástól függött. (P. II. 9451/1926. Pdt. XIII. 52. sub. IV.)

Oly peres felek közt, akik egymást kölcsönösen alperesként is perbevonták, költségben való marasztalásnak nincsen helye, ha ők a harmadik alperessel szemben azonos érdekűek, más-

részt pedig ugyanők egymással szemben kereseti kérelmet nem is terjesztettek elő és egymás keresetével szemben nem védekeztek. (P. I. 4705/1928. Pdt. XIV. 79.)

Egyes cselekménnyel okozott költség viselése.

430. §. *Az a fél, aki egyes támadó vagy védő cselekményt sikertelenül vesz igénybe, az ezzel okozott költség viselésére kötelezhető, habár az ügyben nyertes is lett.*

A bíróság belátására van bízva annak a megítélése, hogy a félnek valamely támadó vagy védőeszköz igénybevételére elegendő oka volt-e vagy nem, továbbá, hogy a védekezéssel kapcsolatos költség előidézése a jog célirányos érvényesítése s a védelem szempontjából indokolt volt-e. (B. 98. dec. 16. II. G. 80. T. III. 248.)

Ha a perújítás törvényes előfeltétele hiányzott, és az alperes védekezése e feltétel hiányának kimutatása helyett elejétől fogva az ügy érdemére voltak irányítva, sikertelen védő cselekményeinek költségét a Pp. 430. §-a értelmében a felperestől nem követelheti. (Marosvásárhelyi tábla P. 1352/1915. Pdt. II. 419. sub. IV.)

Mulasztással okozott költség viselése.

431. §. *Az a fél, aki határnapot vagy határidőt elmulaszt, az ebből eredő költséget, valamint az ellentmondás és az igazolás költségeit is viselni köteles, kivéve, ha a mulasztást az ellenfél okozta.*

Az a fél, aki elnapolásra, halasztásra, vagy új határnap kitüzésére hibájával okot ad, az ebből eredő költséget mindenesetre viselni köteles.

Az igazolást kérő fél az igazolási költségben nem marasztalható, ha az igazolás kérdése az ellenfélnek külön költséget nem okozott. (Bpesti tábla 1915. febr. 8. 1914. G. 1135. Pdt. I. 197. sub. II.)

A Pp. 431. §. második bekezdésében említett költségben való marasztalás azonnal mondandó ki; és ily végzés ellen felfolyamodásnak van helye. (Debreceni tábla P. II. 2174/1915. Pdt. II. 4.)

Ha a tárgyalást a kellő előkészítés elmulasztása miatt el kell halasztani, a mulasztó felet csak az eljárást befejező határozatban lehet a halasztással okozott költségben marasztalni. Halasztási költségben végrehajtás terhe alatt marasztaló végzés ellen felfolyamodásnak van helye. (Nagyváradi tábla P. I. 1974/1915. Pdt. II. 135. sub. II.)

A halasztás költségei nem terhelik a pernyertes alperest, ha a keresetben fel sem említett és csak a tárgyaláson csatolt okiratra nem tudott nyilatkozni. (Bpesti tábla B. I. 11.659/1915. Pdt. II. 294.)

A tárgyalás elnapolásával felmerült költség nem terheli a pernyertes felperest, aki a háborús közlekedési zavarok folytán csak nagy nehézséggel jelenhetett meg a tárgyaláson. (P. II. 9193/1915. Pdt. II. 295.)

A Pp. 203. és 431. §-ai parancsoló rendelkezéseiből következik, hogy az előkészítés elmulasztása folytán felmerült halasztási költségben a mulasztó felet, a halasztással egyidejűleg és az ügy végelintézésétől függetlenül el kell marasztalni. (P. IV. 4010/1916. Pdt. II. 427.)

Igazolás útján is orvosolható az, hogy a mulasztást a kézbesítés szabálytalansága okozta; az igazolással felmerült költség azonban — a Pp. 431. §-a szerint — ez esetben is az igazolással élt peresfelet terheli. (P. VI. 1685/1926. Pdt. XI. 91. sub. III.)

Az elhalasztott tárgyalásnak költségét az a fél tartozik viselni, akinek érdekében, illetve akinek mulasztása következtében történt a halasztás. (K. 95. szept. 25. II. G. 38. F. I. 28.)

Az egyesség költsége.

432. §. *Az egyesség költsége más megállapodás hiányában kölcsönösen megszüntetettnek tekintendő. Ugyanez áll az egyességgel befejezett per költségére is, amennyiben eziránt még jogerős határozatot nem hoztak.*

A bíróság előtti sikertelen egyességi kísérletek költségei a perköltséghez számítandók.

A mellékbeavatkozás költsége.

433. §. *A 425—432. §-ok a mellékbeavatkozásból eredő költségre is alkalmazandók. A 88. §. utolsó bekezdése esetében a 429. §. irányadó.*

A 424—431. §-ok szerint perköltségben elmarasztalt fél az ellenfél érdekében történt mellékbeavatkozás költségében is marasztalandó a beavatkozó javára. Ezen az eseten kívül a mellékbeavatkozás költsége a beavatkozót terheli.

Mi. A mellékbeavatkozó nem pertárs ugyan és az ítélet ő reá közvetlenül nem terjed ki; az ő cselekvényeiből eredő költség tekintetében azonban a féllel egyenlő elbánás alá esik.

Ezt a költséget a pervesztes ellenfél neki és ő a pernyertes ellenfélnek a 424—431. §-okban körülírt korlátok között megtéríteni köteles.

A Pp. 91. §. 1. bekezdése szerint, ha a perbehívott a perbehívóhoz csatlakozik, mellékbeavatkozóként szerepel, s ennélfogva a beavatkozástól kezdve felmerült költségek viselésére a Pp. 433. §-nak rendelkezései az irányadók. Ez utóbbi §. értelmében pedig a 424—431. §-ok szerint perköltségben elmarasztalt fél az ellenfél érdekében történt mellékbeavatkozás költségeiben is marasztalandó a beavatkozó fél javára. (VII. 1406/1926. Pdt. XII. 71.)

A végr. törv. 96. §. 3. bekezdése szerint az igényperekben hozott ítélet az igénylő és a végrehajtást szenvedő közötti jogviszonyra hatállyal nem bír, ennélfogva a Pp. 88. §-ában foglaltakra figyelemmel, a végrehajtató érdekében a végr. törv. 92. §-a alapján az igényperben beavatkozott végrehajtást szenvedett, perjogi állását illetőleg a Pp. 80. §-ában szabályozott jogkörrel biró pertársnak nem tekinthető, hanem csak oly mellékbeavatkozónak, aki a fél érdekében a pernyertesség elősegítése céljából a per állása szerint megtehető, de a fél perbeli cselekményeivel ellentétben nem álló cselekményeket véghezvinni jogosítva van. (Pp. 84., illetve 88. §. első bek.) Ily beavatkozó ügyfélként ki nem hallgatható és a perköltségben a pernyertes ellenfél javára a Pp. 433. §-a értelmében nem marasztalandó. (P. IV. 918/1916. Bpesti tábla Pdt. II. 524.)

A Pp. 433. §-a 2. bek. értelmében a perköltségben elmarasztalt fél a beavatkozó javára az ellenfél érdekében történt mellékbeavatkozás költségeiben akkor is elmarasztalandó, ha a beavatkozó szavatossági kötelezettségét nem ismerte el: mert a perbehívó és perbehívott közötti jogviszony az ellenfélre nem tartozik. (P. II. 5244/1915. Pdt. IV. 216.)

Ha a mellékbeavatkozóként fellépő ügyvéd egyszersmind alperesnek az ügyvédje, az ő beavatkozása tehát, mivel mint az alperesnek az ügyvédje, az alperes érdekeit amúgy is köteles védeni, nem tekinthető az alperes érdekében történtnek: akkor a beavatkozó javára a pervesztes felperest a beavatkozás költségében marasztalni nem lehet. (P. V. 283/1916. Pdt. IV. 27.)

A felperest támogató mellékbeavatkozó a felperestől költségmegtérítést nem igényelhet; ellenben mindketten a pernyertes alperes javára a perköltségekben külön-külön marasztalandók. (P. III. 2297/1923. Pdt. IX. 161.)

A mellékbeavatkozó az általa sikertelenül emelt pergátló kifogással az ellenfélnek okozott költségben marasztalandó. (P. VI. 1133/1928. Pdt. XIII. 105. sub. III.)

A pervesztes félnek az ellenfél mellett beavatkozók költségeiben való marasztalását nem zárja ki az, hogy a mellék-

beavatkozók védekezésének egy része téves és sikertelen volt. (P. II. 756/1929. Pdt. XV. 69. sub. II.)

A perbehívó a perbehívott költségeiben nem marasztalható. (K. 7229/1922. Pdt. VIII. 119. l.)

Az ügygondnok költsége.

434. §. *Az ügygondnok nevezéséből eredő költséget az a fél köteles előlegezni, akinek perbeli cselekménye a gondnoknevezésre okot szolgáltatott. Ez a szabály az előlegező félnek esetleges megtérítéshez való jogát nem érinti.*

A születés törvényességének megtámadása iránti perben a kiskorú részére a Pp. 697. §-a értelmében a gyámhatóság által kirendelt gondnok díjai is a Pp. 434. §-a alá esnek és így a felperes által előlegezendők. (P. III. 2105/1916. Pdt. II. 475.)

A Vht. 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok pervesztessége esetében a kirendelést kérő végrehajtatót kell a költségekben marasztalni. (P. V. 1537/1919. Pdt. V. 89. sub. IV.)

A végr. t. 124. §-a alapján kirendelt ügygondnok pervesztessége esetében a végrehajtatót kell a költségekben marasztalni. (P. V. 1776/1919. Pdt. VII. 48. sub. II.)

Ha a halálesetfelvételből és a végrendeletből kitűnik, hogy az örökhagyónak az ott megnevezett leszármazókon kívül más örököse nincs, fölösleges az ismeretlen örökösök perbevonása s így a pervesztes alperesek a szükségtelenül felmerült ügygondnoki költség viselésére nem kötelezhetők. (P. V. 1577/1921. Pdt. VII. 133. sub. I.)

Ha a zárlat foganatosítását elrendelő és a zárgondnoki kinevezést tartalmazó végzés, az ezt követő egész eljárással együtt hivatalból megsemmisíttetett, akkor a megsemmisített eljárásnak költségeivel, tehát a zárgondnok díjaival is a zárlatot szenvedő nem terhelhető. (P. V. 3926/1922. Pdt. VIII. 64.)

A perbíróság az ügygondnok által indított behajtási perben, csakis az itt felmerült s ítélete szerint az alperest terhelő költségeket ítélheti meg, míg az ügygondnoknak azon költségei és díjai, amelyek a végrehajtást szenvedő adósa ellen meg nem ítéltettek, a végrehajtási törvény 126. §-ának 3. bekezdése szerint az árfelosztási eljárás alkalmával állapíttatnak meg a végrehajtási ügyben eljáró bíróság által. (P. V. 1226/1923. Pdt. IX. 56. sub. III.)

Az 1877: XX. t.-c. 30. §-ának *a)* pontja alapján kirendelt gondnok költségére a Pp. 434. §-a nem alkalmazható s ezért a felek közti jogviszonyt eldöntő ítéletben nincs helye a kirendelt gondnok részére való díjmegállapításnak és a gondnok javára való marasztalási rendelkezésnek, hanem a gondnok el-

járásával felmerült költség perjogi szempontból csak mint a gondnok által képviselt fél költsége vehető figyelembe és a gondnok az ő költségének megtérítését csak a saját felével szemben követelheti. (R. I. 8800/1926. Pdt. XIII. 50.)

A perben eljáró bírósági személynek és az ügygondnoknak költségben marasztalása.

435. §. *Bírósági hivatalnokokat, valamint kézbesítéssel megbízott közegeket, továbbá a bíróság által kinevezett ügygondnokot a per bírósága, a bírákat pedig a fellebbviteli bíróság hivatalból is elmarasztalhatja annak a költségnek a megtérítésében, amelyet nyilvánvaló vétségük által okoztak.*

A határozat az illetőnek előleges szóbeli vagy írásbeli meghallgatása után a folyamatban levő pertől elkülönítve hozandó meg.

A határozat ellen egyfokú felfolyamodásnak van helye.

Mi. A 435. §. csak abban tér el az 1893: XVIII. t.-c. 115. §-ától, hogy a bíróság az általa kinevezett ügygondnokot is elmarasztalhatja a költségben. Ennek oka az, hogy az ügygondnok a bíróságtól kapja megbízását és ennélfogva a bíróság felügyeletének e részben az ő működésére is ki kell terjednie.

Jegyzet. Meghallgatás: 254. §. — Egyfokú felfolyamodás jelentősége: 550., 551. §§. Árvaszéki ügyész elmarasztalása a gondnoksági stb. eljárásban: 714., 720., 723., 729. §§.

Még abban az esetben is, ha a bíró a törvény rendelkezését tévesen fogja fel s tévesen értelmezi, ez nyilvánvaló vétséget a bíró ellen meg nem állapít s így amiatt, hogy az eljáró bíró a mulasztás következményének kimondását mellőzte, irányában nyilvánvaló vétség fenn nem forog. (Gy. 1902. ápr. 3. H. II. 2. T. VI. 363.)

Tizenhatodik fejezet.

Mulasztás.

Mi. I. A Pp. rendszere szempontjából meg kell különböztetni a perfelvételi és az érdemleges tárgyalási szakot és az előbbiben ismét az alperes és a felperes mulasztását. Tulajdonképeni makacssági ítéletet csak a perfelvétel elmulasztása esetében lehet hozni és csak az alperes ellen.

II. *Ha a perfelvételi határnapot a felperes mulasztja el,*

a Pp. szerint ellene makacssági ítélet nem hozható (439. §.), hanem az alperes — ha viszontkeresetet nem indít — csak az idézés feloldását és a felperesnek a költségben marasztalását kérheti.

A Pp. ugyanis abból indul ki, hogy a felperes a keresetet csak a tárgyaláson adja elő. A tárgyalás előtt kereset nincs, hanem csak idézés. A keresetlevél csak előkészítő irat, de nem maga a kereset és a felperes a tárgyaláson nincs kötve a keresetlevéllel közölt kereseti kérelemhez. Ha tehát a felperes nem jelenik meg a perfelvételi határnapon, nincs kereset és ennélfogva nem hozható ítélet; csakis idézés van és a bírói határozat csakis erre terjedhet ki. Másrészről az alperes ellenkérelmét is csak a perfelvételi határnapon terjeszti elő, amely ellenkérelem a felperessel nem volt közölve, minthogy a javaslat szerint az írásbeli előkészítés csak a per felvétele után történik. Az ellenkérelemre való nyilatkozat pedig addig nem tekinthető elmulasztottnak, míg az ellenkérelem a felperessel közölve sem volt.

A felperes a pertől az alperes perbebocsátkozása előtt elállhat. Ha a perfelvételi határnapon meg nem jelenik, akkor róla csak azt lehet feltételezni, hogy elmaradásával hallgatólag a pertől való elállását akarja kifejezni és mulasztása nem vonhat maga után súlyosabb következményeket, mintha a keresettől kifejezetten elállott volna. Olynemű feltevés, hogy ezzel keresetének alaptalanságát és az alperesi ellenkérelem jogosságát akarja elismerni, semmi alappal sem bír. Ehhez járul, hogy az alperes, akit még csak idézéssel támadtak meg, jogosan csak e támadás elutasítását követelheti és jogos érdeke csak arra terjedhet ki, hogy őt az ily támadásokkal ne zaklassák. Ennek elég biztosítéka az, hogy a felperes az alperesnek okozott költségben elmarasztaltatik. A Pp. emellett azzal, hogy az alperes a per újbóli megindítása esetében a perbebocsátkozást megtagadhatja addig, míg a felperes az idézés feloldásakor megállapított költséget meg nem térítette (439. §.), biztosítékot nyujt az alperesnek az ismételt idézések ellen.

Azokban az esetekben, amidőn az alperesnek különös érdeke, hogy az ügy végleg tisztáztassék, nincs elzárva attól, hogy függetlenül az ellene indított pertől praejudicialis keresetet indítson az iránt, hogy a felperes joga nem áll fenn, ha a 130. §. feltétele fennforog.

A Pp. azonban tovább megy és azt is megengedi, hogy az alperes a felperes jogának fenn nem állása iránt a perfelvételi határnapon viszontkeresetet indítson és pedig ez esetben a 130. §. feltételeire tekintet nélkül.

III. *Ha a perfelvételi határnapot az alperes mulasztja el,* a Pp. szerint (440. §.) őt a felperes kérelmére az idézéssel közölt kereseti kérelemhez képest ítélettel el kell marasztalni. E szabályozásnál a Pp. csak abban tér el mai perrendtartá-

sunktól, hogy a bíróság nem vizsgálja meg a kereset tényelőadásait s azoknak a kereseti jogállásokhoz való viszonyát, hanem a kereseti jogállításhoz és kérelemhez képest hoz ítéletet.

A Pp. álláspontja nemcsak elméletileg helyesebb mint a mai jogunké, amennyiben az alperes perbebocsátkozása előtt érdemleges tárgyalásnak és az érdemleges tárgyaláshoz tartozó cselekmények (a kereseti tényállásra való nyilatkozás) elmulasztásának tulajdonképen nem lehet helye, hanem gyakorlatilag is célszerűbb. Ha a bíróság az alperes meg nem jelenése esetében is kénytelen volna az ügy tárgyalásába bocsátkozni, a felperestől az egész tényállás szóbeli előadását követelni, annak világosságára és teljességére felügyelni: ez sok felesleges munkát okozna és semmi haszonnal sem járna. A bíróság vagy lelkiismeretesen teljesítené ezt a kötelességét és akkor a perfelvételi határnapokra sem tűzhetne ki sok ügyet, ami által a per caesurájának egyik legnagyobb előnye elesnék, vagy üres formaságnak tekintené a szabályt, amint azt nálunk ma is tapasztaljuk.

Azonban az a szabály, hogy a bíróság a makacssági ítélet hozatalakor nem vizsgálja a kereseti tényalapot, nem jelenti még azt, hogy a bíróság minden kérelemnek helyet ad. Ha a kereseti kérelem már a közölt kereset tartalma szerint nem állhat meg, ha az képtelen vagy törvénybe ütköző, akkor annak helyt adni nem lehet (443. §. 4. p.). Ugyszintén nem hozható makacssági ítélet akkor sem, ha valamely hivatalból figyelembe veendő körülmény miatt az eljárás megszűntetésének esete forog fenn, vagy ha a megjelent fél ilyen körülmény tekintetében a szükséges bizonyítékot nem adja elő és a körülmény valósága emiatt kétes marad, végül akkor sem, ha a perfelvételi határnapon előadott kereset a meg nem jelent alperessel nem volt közölve. (443. §. 1., 2., 3. p.).

Az alperes mulasztásának ez a megítélése szükségképen maga után vonja a mulasztás orvoslásának könnyebb módját: az ellentmondás jogintézményét.

IV. Az érdemleges tárgyalás elmulasztásának következményei a mai joggal megegyezően vannak szabályozva.

A perbeli cselekmény elmulasztásának következményei általában.

436. §. *Valamely perbeli cselekmény elmulasztásának általában az a következménye, hogy az elmulasztott cselekmény többé hatályosan nem teljesíthető.*

A különös következményeket, amelyek ezenfelül valamely mulasztással egybekötvék, a törvény állapítja meg.

Mi. A Pp. a cselekmények elmulasztásának következmé-

nyét általánosságban akkép határozza meg, hogy a fél az elmulasztott cselekménytől elesik, azt többé hatályosan nem teljesítheti. De ezzel nem tekinti a mulasztás következményeit kimerítetteknek. A többi különös következményeket, amelyeket a mulasztás maga után von, az illető helyeken szabályozza a Pp. (pl. 203., 225., 227., 327., 338., 342., 376. stb. §§.).

Jegyzet. Különös következmények: 10., 50., 61., 99., 110., 134., 137., 139., 140., 141., 147., 155., 166., 178., 180—182., 185., 199., 203., 205., 221—223., 227., 259., 260., 261., 266., 280., 283., 288., 292., 295., 327., 331., 334., 336—338., 342., 349., 353., 369., 371., 376., 408., 409., 413., 414., 424., 431., 439., 440., 445., 446., 455., 458., 463., 464., 468., 486., 487., 500., 510., 512., 529., 530., 535., 536., 538., 571., 596., 597., 598., 613., 614., 615., 623., 624., 626., 631., 633., 646., 647., 672., 741., 750., 764., 774. §§. stb. — A mulasztás következményeit szabadon mérlegeli a bíróság pl. a 227., 283., 288., 327., 334., 338.,342., 376. §. esetében.

A mulasztással okozott költség viselése: 431. §. A pertárs mulasztása: 80., 81. §§.

Ahhoz, hogy három évnél régibb kamatok, a végrehajtási törvény 192. §. *a)* pontja ellenére, a tőkével egyenlő rangsorban soroztassanak, az összes érdekeltek kifejezett beleegyezése szükséges: és ezt sem a kifogásolás elmulasztása, sem a sorrendi tárgyalásról való elmaradás nem pótolja. (Pk. V. 5222/1915. Pdt. II. 258.)

Telekkönyvi bekebelezési ügyekben a felek jogkövetkezmények terhe mellett való idézésének helye nincs. A hitelezőnek a telekkönyvi rendtartás 168. §-a értelmében kitűzött tárgyaláson meg nem jelenése az ő szerzett telekkönyvi jogai elvesztését nem vonja maga után. (Kolozsvári kir. tábla P. I. 1333/1915. Pdt. II. 298.)

437. §. *A mulasztás következményei, amennyiben a törvény kivételt nem tesz, előzetes figyelmeztetés nélkül is és maguktól állanak be.*

Ha a mulasztás következményei csak kérelemre állanak be, az elmulasztott cselekmény a kérelem előterjesztéséig, ha pedig a kérelmet szóbeli tárgyalás alkalmával adták elő, a kérelem felett tartott szóbeli tárgyalás bezárásáig pótolható.

Mi. Kiindulva abból, hogy a perbeli cselekmények részben jogai, részben törvényes kötelességei a félnek és hogy a mulasztás nem a bírói parancs elleni engedetlenség: *a Pp. általában nem szabja a mulasztásnak előfeltételéül az előzetes bírói parancsot vagy figyelmeztetést.* A törvény és nem a bíró mondja meg a félnek, mit tegyen és illetőleg, hogy mit tehet.

Nem feltétele ez általában a mulasztásnak jelenlegi eljárásunk szerint sem. Ennélfogva a mulasztás következményei általában figyelmeztetés nélkül maguktól állanak be, hacsak a törvény az ellenkezőt ki nem mondja. Kivételt tesz a Pp. például azzal, hogy az ellenfél tényállításaira vagy okirataira teendő nyilatkozatot csak akkor tekinti elmulasztottnak, ha a bíróság a felet a nyilatkozatra felszólította (225. §. harmadik bekezdés).

Nem előfeltétele általában a mulasztás következményeinek az ellenfél kérelme, az accusatio contumaciae sem. A mulasztás következménye önmagától beáll például, ha a fél kifogásait nem adja elő, nem tagad, vagy az ítélet ellen törvényes határidőben nem fellebbez. Csak ott, ahol az egész eljárásra kiható mulasztás forog fenn, nevezetesen, ha valamely határnapnak egészben való elmulasztása miatt a tárgyalás más irányban folytatandó és fejezendő be, kell a mulasztás következményeinek kimondásához külön kérelem. Indokolja ezt nemcsak az, hogy ilyen esetben a rendes permenettől eltérés van, hanem az is, hogy a megjelenő félre sem kívánatos mindig, hogy ellentmondással, vagy igazolással megtámadható határozat hozassék.

V. ö. 438. §.

Az alól, ha a mulasztás következményei figyelmeztetés nélkül és maguktól állanak be, kivétel a 99., 111., 142., 182., 211., 225., 227., 291., 303., 305., 346., 358., 375., 378., 468., 592., 609., 624. §§.

Elnapolási kérelem nem akadályozza a mulasztás következményeinek kimondását. (H. 8/1914. Pdt. I. 11.)

A határnap elmulasztásának bekövetkezése.

438. §. *A határnap el van mulasztva, ha a fél a határnapon az ügy kikiáltásától kezdve a szóbeli tárgyalás bezárásáig meg nem jelenik, vagy a perbeli cselekményt nem teljesíti.*

Fellebbezési eljárás: 513. §.

A perfelvételi határnap elmulasztása.

439. §. *Ha a perfelvételi határnapot a felperes mulasztja el, az alperes kérelmére az idézést végzéssel fel kell oldani és a felperest a felmerült költségben, amennyiben eziránt még jogerős határozatot nem hoztak, el kell marasztalni.*

Ebben az esetben a felperes a határnap elmulasztása miatt igazolást nem kérhet, a keresetlevél benyujtásának

és a perindításnak hatályai azonban fennmaradnak, ha a felperes az elmulasztott határnaptól számítva tizenöt nap alatt az idézés ismétlését kéri.

Ha a felperes az idézés ismétlését kéri vagy a pert újabban megindítja, az alperes a perbebocsátkozást mindaddig megtagadhatja, míg a megállapított költség meg nincs térítve.

Ez a §. nem zárja ki, hogy alperes a perfelvételi határnapon a felperes keresetével érvényesített jog fenn nem állásának bírói megállapítása iránt keresetet indítson. (189. §.)

Jegyzet. Idézés ismétlésének nincs helye igényperben: Pp. 46. §.

Perfelvételi határnap: 441. §. Keresetlevél benyujtásának és a perindításnak hatályai: 147., 184. §§. A perbebocsátkozás megtagadását pergátló kifogás útján kell érvényesíteni: 180. §. 7. p.

Váltóperben a Pp. 615. §-a alapján kitűzött első határnapon alperes a mulasztó felperessel szemben nem a 445. §., hanem csak a 439. §. alkalmazását kérheti. (Budapesti kir. tábla P. I/a. 9829/1915. sz. Pdt. I. 418. sub II.)

A Pp. 439. §-a alapján támasztott viszontkereset abból az okból, hogy alperes azt a Pp. 134. §-a rendelkezése ellenére írásban a tárgyaláson azonnal be nem adta, visszautasítani nem lehet, hanem a bíróság a Pp. 140. §-a értelmében a hiányosan előterjesztett viszontkereset hiányainak pótlása végett, nevezetesen a Pp. 134. §-ának megfelelően szerkesztett viszontkereset beadására az alperesnek kellő időt engedni tartozik. (Bpesti kir. tábla P. I. 3359/1916. Pdt. III. 51.)

Az idézés akkor is feloldandó (439. §.), ha a perfelvételi határnapot a perújító alperes mulasztja el. (P. VIII. 322/1919. Pdt. V. 93.)

440. §. *Ha a perfelvételi határnapot az alperes mulasztja el, őt a felperes kérelmére a kereseti kérelemhez képest ítélettel el kell marasztalni. Ez az ítélet az alperesnek a 163. §. szerint kézbesítendő.*

Ha a bíróság az alperes meg nem jelenése alapján ítéletet hoz, a tárgyalásról nem kell jegyzőkönyvet készíteni, hanem a keresetlevélre kell a legrövidebben feljegyezni a felek részéről megjelenteket, az ítélethozatalban résztvett bírákat, a kereseti kérelmet és az ítélet ren-

delkező részét. Az ítélet indokolásául elég az ítéletet mulasztási ítéletként megjelölni. Ezt a feljegyzést csak az elnök, akadályoztatása esetében a rangidősb bíró, továbbá a jegyzőkönyvvezető írják alá.

Az alperes meg nem jelenése alapján hozott ítélet kézbesítésének céljára a megjelent fél a perfelvételi tárgyaláson az ott előadott kereseti kérelmét annyi példányban írásbafoglalva köteles bemutatni, hogy mindegyik félnek, akinek az ítélet kézbesítendő, egy példány jusson. Az iratnak a peres felek neveit és a kérelem tárgyának járulékokkal együtt tüzetes megjelölését kell tartalmaznia.

Ha a megjelent fél az irat példányait nem mutatja be, a kiadmány kézbesítése utólagos bemutatásukig elmarad. Ha az iratot a tárgyaláson ügyvéd által nem képviselt fél nem mutatja be, azt hivatalból kell elkészíteni kézbesítés végett.

Ha a perfelvételi határnapon az alperes a keresetre csak részben nem nyilatkozik, vagy több követelés közül, amelyek egy keresetben érvényesítvék, nem valamennyire nyilatkozik, a mulasztás következménye a felperes kérelmére részítélettel mondható ki.

Elnök: 57. §. A pertárs mulasztása: 80., 81. §§.

Feljegyzés a mulasztásról. A Pp. 440. §-ában meghatározott feljegyzésnek, valamint a mulasztási ítélet kiadmányának céljára rendszerint bélyegzőt kell használni.

A feljegyzés bélyegzőjét a keresetlevél végére, a mulasztási ítélet kiadmányára szolgáló bélyegzőt pedig a kereseti kérelem példányainak végére kell alkalmazni. (Jüsz. 163. §.)

A Pp. 440. §-ában meghatározott feljegyzésnek, valamint a mulasztási ítélet kiadmányának céljára rendszerint bélyegzőt kell használni.

A mulasztás megálapítása után a feljegyzést a jegyzőkönyvvezető teljesíti.

A 439. és a *440. §.* házassági perben nem alkalmazható: 672. §. második bek., a többi statusperben sem: 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§.; holttányilvánítási eljárásban sem: 741. §. — Fellebbezés: 477. §., 504. §. 6. p.

Perbeli cselekvőképességgel nem bíró személy elmaradásának a §-ban meghatározott jogkövetkezmény nem tulajdonítható. (Gy. 1901. okt. 29. G. 32. T. VI. 331.)

Ha az a határnap, amelyen a szabályosan megidézett alpereseknek csak egyike jelent meg, az érdemleges ellenkérelem

előterjesztése előtt elhalasztatik, az újabb határnapra az előbb meg nem jelent alperest is meg kell idézni. (B. 1902. jan. 16. I. G. T. VI. 19.)

Ha az alperesekre, mint egyetemleges adóstársakra nézve a per csak egységesen bírálható el és a perfelvételi határnapon csak az alperesek egyike is megjelenik: a meg nem jelent alpereseket sem lehet a perfelvételi határnapot elmulasztóknak tekinteni és ő ellenük sem lehet mulasztásos ítéletet hozni, hanem a további érdemleges tárgyalások határnapjának elmulasztása esetében ő ellenük is a Pp. 445. §-a alapján kell ítéletet hozni, amely ellen ők úgy sem védekezhetnek ellentmondással, mint a perfelvételi határnapon megjelent pertársuk. (B. 1925. szept. 12. P. 10.589/1925. sz.)

A Pp. 440. §-ából nem következik, hogy a meg nem jelent alperes ellen a perköltséget a felszámított összegben kellene megítélni.

A perbebocsátkozással az alperes már bizonyos perbeli jogokat szerzett a felperessel szemben (pernyertesség esetén perköltségkövetelés, viszontkereset emelhetése). Az eredeti felperes kilépésével ezek a jogok sérelmet szenvedhetnek; ezért függ a kilépés az alperes beleegyezésétől, amelynek hiányában az eredeti felperes, az engedményesnek mint új felperesnek perbelépése után is, perbenállónak tekintendő. Ha tehát az eredeti felperes az ellene emelt viszontkeresetre nem nyilatkozik és szabályszerű ellenkérelmet (Pp. 185. §.) elő nem terjeszt, mulasztásos ítélet hozandó. (Bpesti kir. tábla P. 5459/1918. Pdt. VI. 8.)

A mulasztásos ítélet is a per vitelére meghatalmazott ügyvédnek kézbesítendő. (Pk. V. 5786/1921. Pdt. VII. 56.)

441. §. *Perfelvételi határnapnak tekintendő az a határnap is, amelyre a tárgyalást az alperes perbebocsátkozása előtt a bíróság elhalasztotta.*

Perfelvételi határnapnak tekintendő az a határnap is, amely a perfelvételen felül érdemleges tárgyalásra is kitüzetett.

Járásbíróságnál a perfelvételre és érdemleges tárgyalásra egy határnapot kell kitűzni: 142. §. második bek. — Fellebbezés: 477. §.

Az I. r. alperes a Pp. 441. §-a szerint perfelvételi tárgyalásnak tekintendő újabb tárgyalási határnapon a kötelező ügyvédi képviselet dacára a tárgyalásnak egy ízben történt elhalasztása után is ügyvéd nélkül jelenvén meg, a Pp. 99. §-a értelmében meg nem jelentnek tekintendő:

a II. r. alperes pedig ezen a határnapon jelen sem volt: az előző tárgyalás (perfelvétel) pedig nem az alperesek kérel-

mére, hanem a perbeli képviselet hiánya okából „hivatalból" halasztatván el, alperesek a mulasztási ítélet ellen a Pp. 460. §-a alapján ellentmondással élhettek. (K. VI. 354/1926. J. H. I. 7. sz.)

A mulasztás következményei kimondásának megtagadása.

442. §. *Ha a meg nem jelent fél a tárgyalási határnapról törvényesen nem volt értesítve, vagy ha az idézés kézbesítése és a határnap között a törvényben megkívánt időköz nem volt meg, vagy a mulasztó felet megjelenésében köztudomású természeti esemény vagy más elháríthatatlan akadály gátolta, a mulasztás következményeinek kimondását új határnap kitűzése mellett végzéssel meg kell tagadni.*

Ha a kézbesítési bizonyítvány a határnapig be nem érkezett, a bíróság a meg nem jelenés és következményei felől a kézbesítésre vonatkozó értesítés beérkezése után határoz, kivéve, ha a mulasztás következményeinek kimondását a kézbesítésre tekintet nélkül meg kell tagadni. A hozott határozatot ebben az esetben a járásbirósági eljárásban is mind a két félnek kézbesíteni kell.

Törvényes értesítés: 142., 148., 153—160., 163., 167., 168., 173—176. §§.

Perfelvételi időköz: 145. §. A második bekezdés kivétele áll a 443. §. eseteiben. — Feloldás: 504. §. 6. p.

Ha az alperes kézbesítési bizonyítványa a perfelvételi határnapig be nem érkezik, úgy a mulasztási feljegyzés az ítélethozatal iránti kérelemre szorítkozik. A mulasztási ítéletet ilyen esetben csak a vétív beérkezése után lehet meghozni a felek értesítése nélkül megtartandó legközelebbi nyilvános tanácsülésen. Az ítélet előadmányát a Tüsz. 152. §-a értelmében mind a három bíró aláírja. Az ítélet kiadmányát pedig valamennyi félnek írásban kell kézbesíteni.

443. §. *A 440. §. esetében a bíróság a mulasztás következményeinek kimondását végzéssel akkor is megtagadja:*

1. ha hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény miatt az eljárás megszüntetésének esete forog fenn;

2. ha a megjelent fél hivatalból figyelembe veendő körülmény tekintetében a szükséges bizonyítékot nem adja

elő, különösen ha a hatáskör vagy az illetékesség megállapítására szükséges okiratot (129. §.) eredetiben vagy hitelesített másolatban nem mutatja fel s annak a körülménynek a fennforgása vagy fenn nem forgása e miatt kétséges marad;

3. ha a perfelvételi határnapon előadott kereset a meg nem jelent alperessel még nem volt közölve;

4. ha a kereseti kérelem a közölt kereset tartalma szerint nincs megalapítva.

A 2. pont esetében az eljárás szünetel, s erről a meg nem jelent fél is értesítendő. Az eljárás újra felvételét ebben az esetben bármelyik fél kérheti.

A 3. és a 4. pont esetében a bíróság a felperes kérelmére, mely mellett az előadott, illetőleg a kijavított keresetnek alperessel közlendő másolatát be kell mutatni, új határnapot tüz. A járásbirósági eljárásban az előadott, illetőleg a kijavított kereset jegyzőkönyvbe is vehető és ebben az esetben alperessel a jegyzőkönyv másolatát kell közölni.

Az 1. pont esetében a 141. §. negyedik bekezdése és a 184. §. megfelelően alkalmazandó.

Mi. A 442. és 443. §. azokat az eseteket sorolja fel, amelyekben a mulasztás következményeinek kimondását meg kell tagadni.

A 442. §. azokról az esetekről rendelkezik, ha akár a felperes, akár az alperes mulasztja el a perfelvételi határnapot, a 443. §. pedig azokról az esetekről, midőn az alperes mulasztja azt el.

A 443. §. 1. pontja esetében már az idézést meg kellett volna a 141. §. szerint tagadni. Ha ez azonban nem történt meg, nem marad más hátra, mint az, hogy a bíróság épp úgy járjon el, mintha az alperes megjelent volna. Ha a felperes mulasztja el a perfelvételi határnapot és hivatalból figyelembe veendő pergátló akadály forog fenn, akkor nem az 1. pont nyer alkalmazást, hanem az idézés feloldandó (439. §.).

A 443. §. 2. pontja megegyezik az 1893: XVIII. t.-c. 54. §-ának 1. pontjával. Ez alá a pont alá tartozik most már a Pp. 50. §-a értelmében az illetékesség is. (L. az 50. §. indokolását.)

A 443. §. 3. pontja alapján meg kell tagadni a mulasztás következményeinek a kimondását akkor, ha a perfelvételi határnapon előadott kereset az alperessel nem volt közölve.

A 443. §. 4. pontja vagyis az az eset, ha a kereseti kére-

lem a közölt kereset tartalma szerint meg nem állhat, a 440. §. álláspontjával függ össze. A Pp.-nak a 440. §-ban foglalt az az álláspontja, hogy a bíróság nem vizsgálhatja azt, hogy a kereset az előadott tényekkel kellően meg van alapítva, nem jelenti azt, hogy a kereseti kérelemnek az alperes elmaradása esetében feltétlenül helyet kell adni. Ha a kereseti kérelem képtelenség, törvénybe vagy a közerkölcsiségbe ütközik, magában véve semmis jogügyletre van alapítva és mindez a kereset tartalmából kitűnik, úgy a marasztaló ítéletet nem szabad kimondani. Az, hogy a bíróság a kereset ténybeli alapját nem vizsgálja, nem jelenti továbbá azt sem, hogy az alperes az oly kereset alapján is marasztalható, amely a kereseti jog megjelöléséhez, individualizálásához szükséges tényeket elő nem adja.

Ib. A 443. §. 4. pontjában előforduló „meg nem állhat" szavak helyébe a szabatosabb és világosabb „nincs megalapítva" szavakat tette a bizottság. — Természetes, hogy az okiratot nem kell felmutatni akkor, ha az már eredetiben vagy hitelesített másolatban van a keresetlevélhez csatolva. — Hivatalból figyelembe veendő körülmények: 180. §. utolsó bekezdés, 10., 50., 75., 110., 175., 411. §§.

E §-ok alkalmazandók a fellebbezési eljárásban: 510. §.

A 442. §. házassági perben megfelelően alkalmazandó, a 443. §. nem alkalmazható: 672. §. hatodik bekezdés; ugyanígy a többi statusperben: 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§.; holttányilvánítási eljárásban: 71. §.

A 443. §. 2—4. p. esetében megfelelően alkalmazandó a 446. §. ut. bek.

Fellebbezés: 477. §.; e §. alkalmazandó a fellebbezési tárgyalás elmulasztás esetében: 510. §.

A *443. §. 4. p.* alá eső esetet állapít meg pl. az 1909: II. t.-c. 10., 23. §-a kivándorlási díjra, az 1874: XXXIV. t.-c. 57. §-a a pertárgy megváltására, az 1884: XVII. t.-c. 162., 1898: II. t.-c. 65., 1899: XLI. t.-c. 31., 1899: XLII. t.-c. 18., 1900: XXVIII. t.-c. 20., 1900: XX. t.-c. 30. §-a, iparosok, munkások stb. összebeszélésére, 1879: XL. t.-c. 178. §., árverés eredményének csökkentésére, 1894: XXXI. t.-c. 2. §., házasság elmaradása esetére, 1894: XXXII. t.-c. 6. §., a gyermekek vallása tekintetében létrejött megállapodásra nézve, 1908: XLI. t.-c. 6—10. §§. a végrehajtás korlátozásától eltérő egyezményre nézve stb.

A tárgyalási határnap elmulasztása csak akkor jár jogkövetkezménnyel, ha a mulasztás törvényszerű idézés ellenére következett be. (B. 1904. dec. 15. I. H. 28. T. IX. 250.)

Ha a perbeli félnek a szóbeli tárgyalásra idéző végzés a fegyházban kézbesíttetett, ahol az a fél a szóbeli tárgyalás idejére is kiterjedő tartalmu szabadságvesztés büntetését tölti ki és az a fél a szóbeli tárgyaláson meg nem jelenik, a mulasztás következményeinek kimondása megtagadandó és annak a

félnek törvényes képviseltetése iránt hivatalból intézkedés teendő. (K. 1906. nov. 28. H. 35/1906. F. XII. 2565. sz.)

Sem a per nem szünetel, sem a mulasztás következményeinek kimondását nem lehet megtagadni akkor, ha az egyedül megjelent felperes bíróságon kívüli egyességnek megfelelő marasztalást kér. (B. 1906. dec. 20. I. H. 36. T. XI. 262.)

A nem saját nevében, hanem harmadik személy megbízottjaként keresetet indító vagyonkezelő képviseleti jogosultsága hivatalból vizsgálandó. Ha ezt a Pp. 100. §-ában előírt módon nem igazolja a mulasztás következményeinek kimondását, a meg nem jelent alperessel szemben a Pp. 443. §-ának 2. pontja alapján meg kell tagadni. (Budapesti tábla P. IV. 13080/1915. Pdt. II. 76.).

Ha alperes a perfelvételi határnapot elmulasztja, a mulasztás következményeinek kimondása a Pp. 443. §. 4. pontja értelmében nemcsak akkor tagadandó meg, ha a kereseti kérelem hiányos, érthetetlen, önmagában lehetetlen, vagy az anyagi jog által el nem ismert jogalapon nyugszik: hanem a bíróságnak meg kell vizsgálnia a kereseti tényelőadásoknak a kereseti jogállításokhoz való viszonyát, vagyis azt, hogy a kereseti jogra vonatkozó anyagi jogszabály alkalmazható-e a keresetben előadott tényekre s ha igen, az anyagi jogszabálynak a keresetben előadott tényekre való alkalmazása azt a jogi következtetést eredményezi-e, hogy a keresetileg érvényesített jog a felperest megilleti, mert csak ebben az esetben tekinthető a kereseti kérelem a kereset tartalma szerint megalapítottnak. (P. II. 674/1917. Pdt. III. 142.)

Amikor a törvényszéki eljárásban az alperes mindkét perfelvételi határnapon személyesen jelent meg, így tehát a bíróság előtt tényleg jelen volt, hatályosan azonban nem cselekedhetett, pergátló kifogást elő nem terjeszthetett, mert nem volt ügyvéd által képviselve, akkor a bíróság a Pp. 443. §. 1. pontja értelmében nemcsak a Pp. 180. §. utolsó bekezdésében felsorolt pergátló körülményeket, hanem minden pergátló körülményt hivatalból figyelembe venni tartozik. (Bpesti tábla P. II. 4823/1917. Pdt. III. 204.)

444. §. *A mulasztás következményeinek kimondását megtagadó határozat ellen az új tárgyalás megtartására nézve halasztó hatályú felfolyamodásnak van helye.*

Az előbbi §. 4. pontja esetében a másodbíróságnak helybenhagyó határozata ellen is van helye felfolyamodásnak, kivéve, ha ez az ügyben, mint fellebbezési bíróság, végleg határoz.

Ha a felfolyamodásnak hely adatik, a bíróság a hiva-

talból kitüzendő új határnapon a mulasztás következményei felől a mulasztó fél meghallgatása nélkül határoz.

Mi. Minthogy az 551. §. második bekezdésének a felfolyamodásra vonatkozó általános rendelkezés szerint a másodbíróságnak helybenhagyó határozata ellen további felfolyamodásnak nincsen helye, ki lenne zárva a további felfolyamodás akkor is, ha a másodbíróság helybenhagyja az első bíróságnak azt a végzését, amellyel a mulasztás következményeinek kimondását abból az okból megtagadta, mert a kereseti kérelem a közölt kereset tartalma szerint meg nem állhat. Azonban aggályos az, hogy ha a bíróság ilyen, gyakran fontos jogi kérdésben tárgyalás nélkül végzéssel határoz, felperestől el legyen zárva az út arra, hogy a határozattal netán szenvedett sérelmét a felsőbb bíróság útján orvosolhassa. Ilyen esetben tehát a 444. §. második bekezdése megengedi a további felfolyamodást. — E §. a fellebb. eljárásban is alkalmazandó: 510. §.

Az érdemleges tárgyalás határnapjának elmulasztása.

445. §. *Ha a felek valamelyike az érdemleges tárgyalásra vagy folytatására kitüzött határnapot mulasztja el, a bíróság az ellenféllel kérelmére a tárgyalást megtartja, illetőleg folytatja.*

Ebben az esetben a mulasztó fél irányában a mulasztás általános következményein felül az e törvényben az egyes cselekmények elmulasztására nézve megállapitott következmények állanak be.

A mulasztó fél távollétében előadott tényállitásra vagy bizonyitékra vonatkozó nyilatkozatot elmulasztottnak csak akkor lehet tekinteni, ha az előadás a távollévő féllel kellően közölve volt.

Az érdemleges tárgyalás folytatásának elmulasztása esetében a korábbi tárgyalások eredményét, amennyiben a jegyzőkönyvben vagy mellékleteiben meg van állapitva, vagy a bíróság egyébként megállapithatja, valamint a bizonyitás eredményét a határozathozatalkor figyelembe kell venni.

Ha a megjelent fél a tárgyaláson az ellenféllel a keresetlevélben, előkészitő irattal vagy korábbi tárgyaláson még nem közölt új tényállitásokat, bizonyitékokat,

vagy kérelmeket akar előadni, vagy a korábbi tárgyaláson előadottakat a meg nem jelent fél hátrányára akarja módosítani, a bíróság a tárgyalás elhalasztásával az előadásoknak előkészítő irattal közlését köteles elrendelni.

A meg nem jelent fél ellen a tárgyalás folyamán indított keresetről a 189. §. intézkedik.

Egyebekben a 442. §. alkalmazandó, azzal az eltéréssel, hogy a kézbesítési bizonyítvány be nem érkezése esetében a bíróság a tárgyalást elhalaszthatja. Ha a meg nem jelent fél az elmulasztott határnapról kellően értesítve volt, a bíróság az új határnapon a mulasztás következményei felől az ő meghallgatása nélkül határoz.

A járásbirósági eljárásban a jelen §. azzal a módosítással alkalmazandó, hogy a meg nem jelent fél ellen a mulasztás következményei az előre nem közölt tényállítások és bizonyítékok tekintetében is beállanak és hogy a kérelmek és a korábbi tárgyaláson előadottak módosítása, valamint a szóbeli tárgyaláson előadott kereset a megjelent fél kérelmére jegyzőkönyvbe veendők és a meg nem jelent fél az ügy tárgyalására a jegyzőkönyv ide vonatkozó másolatának közlésével idézendő meg.

Mi. A 445. §. harmadik bekezdése értelmében a törvényszéki eljárásban mulasztó fél távollétében előadott tényállításnak vagy bizonyítási eszköznek a távollevő féllel kellően közölve kell lennie, különben a nyilatkozat azokra sincs elmulasztva. Ha tehát valamelyik fél a másik fél távollétében új tényállításokat, kérelmeket ad elő, melyek előzetesen nem voltak közölve, a §. ötödik bekezdése szerint a tárgyalás elhalasztandó és a közlés előkészítő irat útján elrendelendő. Minthogy a járásbirósági eljárásban írásbeli előkészítés nincs, az egyik fél tényállításairól és bizonyítékairól a másik fél csak a tárgyaláson értesül. A tárgyalás elmulasztásakor tehát nem vehető figyelembe az, hogy a tényállítások és bizonyítékok az ellenféllel közölve nem lettek. Az ötödik bekezdés rendelkezése, melynek célja a törvényszéki eljárásban az alapos írásbeli előkészítést elősegíteni, a járásbirósági eljárásban célját veszti. A kérelemnek és a korábbi tárgyaláson előadottaknak módosítása azonban a járásbirósági eljárásban is közlendő az ellenféllel, akinek alkalmat kell nyujtani, hogy azokra nyilatkozzék. A megjelenő fél abból indul ki, hogy az előadottak alapján fognak határozatot hozni és talán ép azért feleslegesnek tartja a megjelenést. Magától értetődik, hogy a felek a módosításokat

jegyzőkönyvbe mondják és a bíróság a jegyzőkönyv másolatát kézbesíti az ellenfélnek.

Jegyzet. Ez a §. a fellebb. eljárásban is alkalmazandó: 510. §.

Bizonyításfelvételre tűzött határnap elmulasztása: 280. §. Mulasztás a felülvizsgálati eljárásban: 538., 539. §§.

E §. első bek. házassági perekben nem, 2—7. bek. pedig megfelelően alkalmazandó: 672. §. 6. bek.; ugyanígy a többi statusperben: 696., 716., 717., 720., 723., 727., 731. §§.; holtnaknyilvánítási eljárásban: 741. §.

E §. alkalmazása a községi bíróságtól a jbíróság elé vitt perben: 754. §. 1. p.

A fellebbező fél ellenfele részéről az elsőbírósági eljárás során megnevezett tanúk kihallgatását a fellebbezési bíróság nem rendelheti el akkor, ha a fellebbező fél ellenfele a fellebbezési tárgyalás határnapját elmulasztotta. (Rp. V. 296/1916. Pdt. II. 324.)

A Pp. 504. §. 6. pontjában írt feloldás esete forog fenn, ha a bíróság a megjelent és halasztást kérő felperest a viszontkeresettel szemben leendő ellenkérelem előterjesztésére és az alperesi ténybeli előadásokkal szemben leendő nyilatkozattételre fel nem hívja, hanem az ellenkérelem és a ténybeli nyilatkozat elmulasztása okából ítéletet hoz. Bpesti tábla P. I. 6902/1916. Pdt. III. 56.)

A jelzálogos hitelezőknek a tkvi rendtartás 56. §. *d)* pontja szerinti előleges meghallgatásra való meghívása nem történhet oly figyelmeztetéssel, hogy elmaradásuk esetén a lejegyzésbe s a jelzálogos terheknek a lejegyzett ingatlanról törlésébe beleegyezőknek fognak tekinteni: miután tkvi kérvényi ügyekben jogkövetkezmény terhe alatt való idézésnek helye nincs. (Pk. V. 6702/1923. Pdt. IX. 42.)

Az eljárás szünetelése határnap elmulasztása miatt.

446. §. *Ha a perfelvételi vagy a tárgyalási határnapra a felek közül egyik sem jelent meg, vagy a megjelent fél az ügy tárgyalását nem kívánja, az eljárás mindaddig szünetel, amíg valamelyik fél új határnap kitüzését nem kéri. A kérelem költségét mindenesetre a kérelmező fél viseli.*

Az új határnap kitűzése az elmulasztott perfelvételi vagy tárgyalási határnaptól számított négy hónap eltelte előtt nem kérhető, kivéve, ha a fél valószínűvé teszi, hogy a határnapot hibáján kívül mulasztotta el.

Ha még az ülés folyamán mind a két fél megjelenik,

a bíróság bármelyik fél kérelmére megtarthatja a tárgyalást a kikiáltáskor megjelent felekkel befejezett tárgyalások után, vagy pedig a tárgyalás megtartására azonnal új határnapot tűz.

Az elmulasztott perfelvételi vagy tárgyalási határnaptól számított három év leteltével a per megszüntnek tekintendő. Ez a rendelkezés a 443. §. 2., 3. és 4. pontja esetében is megfelelően alkalmazandó.

Ppn. 15. §. 1. bek.: *A Pp. 446. és 475. §-ának 2. bekezdésében említett két hónapi határidő helyett négy hónap állapittatik meg.*

Ppn. 15. §. 2. bek.: *Ugyane §. utolsó bekezdésében említett három év letelte után új határnap kitűzését kérni nem lehet*

Ppn. Mi. E §. a szünetelő pereknek többszöri felvételével járó ügyviteli hátrányoknak kívánja elejét venni azzal, hogy az újrafelvétel lehetőségét hosszabb időre tolja ki és világosan kimondja azt is, hogy a három évi perelévülés beálltával a pert kérvényi úton már nem lehet többé felvenni.

Jegyzet. E §. a fellebb. eljárásban is alkalmazandó: 510. § Házassági eljárás: 672. §.; a többi statusper 696., 716., 717., 720., 723., 727., 731. §§.; holttányilvánítási eljárásban: 741. §.

Bizonyításfelvételre tüzött határnap elmulasztása: 280. §.

A bizonyításfelvételre határnapnak kitűzése a tárgyalási határnap kitűzésével egy tekintet alá esik, következéskép, ha a bizonyítás felvételét maga a per bírája teljesíti és a kitűzött határnapon a felek egyike sem jelent meg, a per a felek szorgalmazásáig szünetel. (K. 1906. máj. 2. I. G. 680/1905. F. XI. 2441. sz.)

A per megszűntére vonatkozó eljárási jogszabályok nem érintik azokat a magánjogi következményeket, amelyek az anyagi jog szerint a per abbanhagyásához kötve vannak, s a pernek hosszú időn át való szünetelésével járó magánjogi joghátrány a per elévülésétől függetlenül áll be. (K. 1897. márc. 19. I. G. 36. F. II. 279.)

A per megszűntetésének következménye csak az, hogy azok a joghatások, amelyek a per folyamatban létéhez vannak kötve, így különösen az újabb perindítás tilalma elenyésznek, és az elévülés a feleknek utolsó perbeli cselekményétől, illetve az elmulasztott utolsó tárgyalási határnaptól számítva újra kezdődik, de az elévülésnek már egyszer megtörtént félbe-

szakítását el nem enyészteti. (Sz. 1904. dec. 2. G. 204. T. IX. 655.)

A pernek szünetelés alapján megszűnése új kereset indítását nem zárja ki. A szüneteléssel a követelés elévülése újból kezdődik és a szünetelés ideje alatt be is következhetik. (K. Rp. 5124/1925. Grill Dt. 1926.)

Abban az esetben, ha a peres eljárás a felek mulasztása vagy megállapodása következtében szünetel, az elévülésnek a keresetindítás folytán történt félbeszakítása a feleknek vagy a bíróságnak utolsó perbeli cselekményével — és ha ez perfelvételi vagy tárgyalási határnap kitűzésében áll — az elmulasztott határnappal véget ér, ez időponttól számított két hó elteltétől kezdve tehát — amikor ugyanis az új határnap kitűzése a Pp. 446. és 473. §. második bekezdése értelmében újra kérhető — az elévülés újra kezdődik. (K. 1923. máj. 23. P. IV. 5066/1922.)

A bírói gyakorlatban kifejlődött és a m. kir. Kúriának a Polgárjogi Határozatok Tárába 99. szám alatt felvett elvi határozatában is kifejezésre jutott anyagi jogszabály szerint abban az esetben, ah a per a feleknek a perfelvételi vagy a tárgyalási határnapra meg nem jelenése következtében szünetelővé válik és valamelyik fél az elmulasztott határnaptól számított két hónap elteltével (Pp. 446. §. 2. bek.) új határnap kitűzését nem kéri, a keresetindítás magánjogi hatálya s így az elévülést félbeszakító hatálya is az említett két hónap elteltével megszűnik. Már pedig a fennforgó esetben az elmulasztott tárgyalási határnaptól két hó elteltével megkezdődött elévülésnek egy évi határideje a szünetelés alatt be is fejeződött. (K. IV. 1572/1926. J. H. I. 7. sz.)

Az eljárás szünetelése esetén a félbeszakadt elévülés az elmulasztott tárgyalási határnaptól számítva, újra kezdődik. (P. H. T. 99. sz.)

Téves ezek szerint a fellebbezési bíróság amaz álláspontja, hogy az elévülés újból való megkezdését nem az elmulasztott tárgyalási határnaptól, hanem a per megszűntének napjától találta számítandónak. (K. VI. 1314/1926. J. H. I. 11. sz.)

Az a körülmény, hogy a fél a bizonyítás kérdésében hozzá intézett bírói felhívásra nem válaszolt, a per szünetelését — bár a felhívás a jogkövetkezményre utalással történt — nem eredményezheti és nem vonhatja maga után a szünetelésnek azt a joghatását, amely szerint a keresettel félbeszakított elévülés újból kezdetét veszi. (Rp. IV. 3860/1925. Pdt. X. 99.)

Az eljárásnak az 1380/1915. I. M. sz. rendelet alapján történt felfüggesztésével a három évi szünetelési határidő folyása megszakad; hatálytalan tehát a fellebbezési bíróságnak az az intézkedése, mellyel — az akadály beállta után — az iratok a három évi szünetelési határidő letelte okából az elsőbírósághoz

visszaküldettek. (Kolozsvári kir. törvényszék Rp. 6434/1915. Pdt. II. 311.)

Ha a peres eljárás a felek mulasztása következtében szünetel, a keresetindítás folytán félbeszakadt elévülés az elmulasztott határnaptól számított két hó elteltével újból kezdődik. Áll ez akkor is, ha az elsőbírósági közbenszóló ítélet az alperes kártérítési kötelezettségét megállapította, de ez ellen az alperes fellebbezéssel élt és csak ezután következett be a szünetelés. (P. IV. 3116/1922. Pdt. VIII. 102.)

A határidő elmulasztása.

447. §. *A határidő el van mulasztva, ha a fél azon belül a perbeli cselekményt nem teljesíti.*

A határidő számítása.

448. §. *A bíróság részéről kitüzött határidő, amennyiben a bíróság a kitűzéskor mást nem rendel, a határidőt kitűző határozat kihirdetésétől, ha pedig a határozat kézbesítés útján közlendő, a kézbesítéstől kezd folyni.*

449. §. *Oly határidőknél, amelyek napokban vannak megállapítva, az a nap, amelyen a határidő kezdődik, a határidőbe nem számítandó be.*

Az oly határidők, amelyek hetekben vagy hónapokban vannak megállapítva, azzal a nappal járnak le, amely elnevezésénél vagy számánál fogva a kezdő napnak megfelel, ha pedig ez a nap a lejárat hónapjában hiányzik, a határidő a hó utolsó napjával végződik. Az éveket és évrészeket hónapokra kell átszámítani.

Ha a határidő vége fél nappal járna le, az egész nap a határidőbe számítandó.

Ha a határidő utolsó napja vasárnapra, Gergely-naptár szerinti közönséges ünnepnapra, vagy nemzeti ünnepnapra esik, a határidő a legközelebbi köznapon jár le.

A határidő meghosszabbítása.

450. §. *A bíróság valószínűvé tett fontos okból a fél kérelmére a birói és ahol a törvény megengedi, a törvényes határidőket is meghosszabbithatja.*

A meghosszabbítást a határidő lejárta előtt kell kérni.

A bíróság a kérelmet az ellenfél meghallgatása nélkül intézheti el, a határidő ismételt meghosszabbítását azonban csak az ellenfél meghallgatása után rendelheti el.

Az új határidőt, egyéb intézkedés hiányában, az előbbinek lejáratától kell számítani.

A meghosszabbítási kérelemnek helyt adó határozat fellebbvitellel egyáltalában nem támadható meg, a meghosszabbítási kérelmet elutasító határozat pedig külön fellebbvitellel meg nem támadható.

Az e §. szerint a bíróságot megillető jogokat az elnök, valamint a kiküldött és megkeresett bíró is gyakorolhatja az általa kitűzött határidők tekintetében.

Mi. A Pp.-ben megállapított határidők:

1. bírói vagy törvényes határidők aszerint, amint vagy a bíróság vagy a törvény állapítja meg azok tartalmát;
2. meghosszabbíthatók vagy meghosszabbíthatatlanok;
3. zárosak vagy nem zárosak.

A záros határidők meghosszabbíthatatlanok és elmulasztásuk miatt igazolásnak van helye.

Hogy valamely határidőnek az említett három irányban minő a jellege, azt a törvény az illető helyen mindenütt megállapítja.

Záros határidők például a Pp. szerint: az ellentmondási (461. §.), a fellebbezési (480. §.), a felülvizsgálati (526. §.), a felfolyamodási (552. §.), a perújítási (567. §.), a meghagyásos eljárásban a kifogásra előírt (596. s köv. §§.) és a választott bíróság ítéletének érvénytelenítése iránti perben a keresetindítási határidő. (785. §.)

A határidő kezdetére nézve az 1881: LIX. t.-c. 23. §-a, tartamának számítására nézve pedig a kereskedelmi törvény 329. §-a azonos rendelkezéseket tartalmaznak, mint a Pp. 448. és 449. §-a.

A határidők a Pp. szerint, éppúgy, mint a határnapok, mind peremtorius és nem dilatorius jellegűek. A meghosszabbíthatóság ezen mitsem változtat. Ha a fél a határidő tartama alatt a perbeli cselekményt nem teljesíti, azt többé joghatállyal nem teljesítheti, kivéve, ha mulasztását orvosolja.

A Pp. ehelyütt a határidők elmulasztásával kapcsolatosan tárgyalja azok meghosszabbítását is, minthogy ezek a mulasztás elhárításával függnek össze.

A Pp. azon az álláspontón van, hogy ahol a törvény a bíróra bízza a határidő kitűzését, ott annak meghosszabbítása is megengedendő a bírónak. Ahol ellenben a törvényhozó szükségesnek találja, hogy a határidőt maga állapítsa meg, ott a bíró-

nak a meghosszabbítással sem engedhető befolyás a határidő tartamára, hacsak erre különös okok nem forognak fenn, mint például a 177. §. vagy a 201. §. második bekezdésének eseteiben. De a határidő megrövidítését rendszerint nem engedi meg a Pp., mert a határidők a Pp. szerint különben sem hosszúak és megrövidítésük gyakran az ellenfélnek sérelmével járhat.

Ellentétben a német perrendtartás 224. §-ával, a feleknek nem adja meg a Pp. azt a jogot, hogy a határidőket közös megegyezéssel meghosszabbíthassák vagy megrövidíthessék. Ezzel a bíróság hatáskörébe tartozó pervezetés jelentősége és haszna meggyöngül és a helyes munkabeosztás és a tárgyalás rendje előre nem látható zavaroknak van kitéve. Ezeket a károkat lehetőleg el kell hárítani. Arra az esetre, ha a határidő változtatását a felek érdeke teszi kívánatossá, elég biztosítékot nyujt a bíróság változtatási joga.

A 450. §. negyedik bekezdésének rendelkezését az teszi szükségessé, hogy az új határidő lejárata semmiesetre se maradjon bizonytalan. A Pp. csak szabályt állít fel, de nem zárja ki, hogy a bíróság máskép intézkedhessék.

Jegyzet. A 447. §. a fellebbezési eljárásban alkalmazandó 510. §. Nemzeti ünnepnap: április 11. (1898: V. t.-c.), Szent István király napja: aug. 20. (1891: XIII. t.-c. 1. §.) és március 15-ike (1927: t.-c.). Törvényes határidő meghosszabbítása és megrövidítése: 177., 201., 397. §§. — Az ellenfél meghallgatása: 254. §. Elnök: 57. §.

Bírói határidő pl. a 75., 110., 140., 196., 205., 234., 235., 283., 289., 295., 349., 461., 465., 468., 717. §.; törvényes határidő: 182., 194., 260., 408., 409., 446., 452., 461., 475., 480., 512., 513., 526., 545., 552., 592., 597., 598., 611., 624., 633., 634., 646., 647., 666., 672., 741., 785. §§.; záros határidő: 461., 480., 526., 552., 567., 598., 611., 672., 741., 785. §§.

A Pp. 450. §-ának ötödik bekezdése nem vonatkozik a telekkönyvi előjegyzés igazolására szolgáló időtartam meghosszabbítása iránt beadott kérvény érdemének elintézése tárgyában a telekkönyvi rendelet értelmében hozott végzésre. (Pk. V. 552/1926. Pdt. XI. 115.)

Tizennyolcadik fejezet.

Igazolás és ellentmondás.

Mi. A mulasztás következményeinek szabályozásával a legszorosabb összefüggésben van a mulasztás orvoslásának a módja, mely e következményeket elhárítani van hivatva. Hogy a határidők elmulasztásának következményeit, ha orvoslást egyáltalában engedünk, csak igazolással lehet orvosolni, ez kérdés tárgya sem lehet. Másként van ez a határnapoknál, ahol két orvoslási

mód lehetséges: az egyik az igazolás, a másik az ellentmondás.

Az igazolás (restitutio) főkép a német jogban fejlődött ki. Némi összefüggésben van az eljárás írásbeliségével is. Az írásbeli eljárás magában véve is elég hosszadalmas, a huzavonának tehát a legnagyobb szigorral kellett útját állani. Ugyanez a szükséglet, amely az írásbeli perben az eshetőség elvének merev alkalmazását meghonosította, vezetett oda is, hogy a határidőket peremtorius jelleggel ruházzák fel, amelyeket kellő igazolási ok nélkül elmulasztani nem lehet.

Az ellentmondás (opposition) a francia szóbeli perből indul ki. A forgalmi akadályok, a közlekedési eszközök hiánya és a kezdetleges műveltségi viszonyok sokáig a legnagyobb enyheséget követelték a szük időre mért szóbeli tárgyalás elmulasztásának megbírálásában. A restitutio szigorúbb feltételei itt nem feleltek volna meg. A francia jog ennélfogva kifejtette az ellentmondás intézményét. A makacssági ítéletet csak ideiglenesnek, egyszerű intésnek tekinti, melyet a fél ellentmondással hatályon kívül helyezhet és meghallgatása céljából az eljárás folytatását kívánhatja.

A makacssági ítélet elleni ellentmondás a francia perjognak egyedüli orvoslási módja a mulasztás következményeinek elhárítására. Az igazolást a francia jog nem ismeri. Oly mulasztások tehát, amelyek nem vonnak maguk után makacssági ítéletet, nem orvosolhatók.

Ámbár a mulasztás orvoslásának két módja eszerint történeti fejlődésében bizonyos tekintetben kapcsolatos az eljárás írásbeliségével és szóbeliségével: e kapcsolat nem szükségképeni. A teljes szóbeliségen alapuló per nem áll ellentétben az igazolással és nem követeli meg az ellentmondást. Csakis célszerűségi kérdés, hogy egyik vagy másik, vagy mind a kettő vegyesen fogadtassék-e el. A határnap elmulasztása esetében a francia és a német perrendtartás csak az ellentmondást, az osztrák perrendtartás csak az igazolást ismeri, pedig mind a három a szóbeliség elvére van építve.

A választás az igazolás és az ellentmondás közt tehát csak a két rendszer előnyeinek és hátrányainak összehasonlítása alapján történhetik meg.

Az ellentmondásnak előnyei az igazolás felett: 1. a bíróságot nem terheli az igazolás tárgyalásának és eldöntésének munkájával; 2. nem késlelteti az érdemleges döntést az igazolási okok tárgyalásával; 3. megkíméli a feleket az igazolás tárgyalásának költségétől.

Ezzel szemben az ellentmondás ellen a következőket hozzák fel:

Az ellentmondás útján a fél egyszerű, mivel sem indokolt nyilatkozatával a bírói határozatot hatályon kívül helyezheti.

Az egész eljárás komolyságát veszélyezteti ez. A bíró vagy a törvény kitűzi a határnapot, amelyen valamely cselekményt el kell végezni, szigorú következményekkel fenyegeti a hanyag felet, ez pedig ölbe tett kézzel nézi az ellenfél erőlködéseit, figyelembe sem veszi a bíróság meghagyásait és a törvény rendelkezéseit; hiszen tudja, hogy csak egy szavába fog kerülni és mulasztása meg nem történtnek fog tekintetni. A törvény peremtorius jelleget ad a határnapoknak; a félnek egy szava dilatoriussá teszi azokat. A bíróság idézi és végül elmarasztalja a felet; a fél egy szavával elveszi mindennek a hatályát, mintegy föléje helyezkedik a törvénynek és a bíróságnak. Ám mentse fel a bíróság a felet a mulasztás következményei alól, ha mulasztását igazolni tudja. A törvény szigora sem mehet el addig, hogy ne ismerjen mentséget a mulasztásra. Az igazolás intézménye nem méltánytalan, midőn mentséget kíván a féltől, aki mulasztását orvosolni akarja. Hogy pedig a mentség elfogadható-e, afölött csak a bíróság határozhat, nem pedig a mulasztó fél maga.

A mulasztás orvoslásának kérdését a felhozott érvek mérlegelése után legjobban úgy oldja meg a törvényhozó, ha sem kizárólag az igazolásnak, sem kizárólag az ellentmondásnak a rendszerét nem foglalja el, hanem mind a kettőt felhasználja, még pedig mindegyiket ott, ahol előnyei érvényesülnek és hátrányai elnyomhatók.

Az igazolás, a szigorúbb orvoslási mód, ennélfogva ott alkalmazandó, ahol a mulasztás kevésbbé menthető és következményei sem igen nagyok. Az ellentmondás pedig, mint enyhébb orvoslási mód, ott alkalmazandó, ahol a mulasztás menthetőbb és következményei súlyosabbak.

Ezen az alapon áll a Pp.

A Pp. a felperesnek nem ad ellentmondást, még pedig azért, mert ha ő mulasztja el a perfelvételi tárgyalást, a bíróság vele szemben nem hoz ítéletet, hanem csak az idézést oldja fel (439. §.); mulasztását tehát a felperes egyszerűen azzal orvosolhatja, hogy újból idézést kér.

Az alperesnek csak akkor ad a Pp. ellentmondást, amikor még csak először volt a perbe idézve és esetleg az is kérdéses lehet, vajjon volt-e tudomása a perről. Ilyen esetben az alperes mulasztása mindenesetre menthetőbb és könnyű orvoslása annyival inkább megengedhető, mert ekkor a bíróság sem foglalkozott az üggyel máskép, mint úgy, hogy makacssági ítéletet hozott (ami a Pp. szerint igen egyszerű bírói cselekmény); nem lehet arról szó, hogy az alperes puszta ellentmondása miatt számbavehető bírói munka veszne kárba.

Amidőn azonban az alperes a bíróság előtt egyszer már megjelent és így tudja, hogy per van ellene folyamatban, mulasztása annál kevésbbé menthető, mert akkor már a bíróság is

behatóbban foglalkozott az üggyel és visszás lenne, ha a fél ellentmondásával a bíróságnak talán sok munkáját egyszerűen semmissé tenné.

Ehhez képest nincs ellentmondásnak helye akkor, ha az alperes valamely előbbi perfelvételi határnapon már megjelent, ha az előbbi perfelvételi határnap kérelmére elnapoltatott, vagy ha az ügyben ellentmondással már élt. (460. §.)

A Pp. azonban gondoskodik arról is, hogy az ellentmondással visszaélni ne lehessen és az alperes a perfelvételi határnap elmulasztásával és ellentmondással halasztást ne eszközölhessen ki magának. Ennek elsősorban azzal veszi elejét a Pp., hogy az ellentmondás költségének viselésére az ellentmondással élő felet kötelezi (431. §.), továbbá azzal, hogy az ellentmondás következtében kitűzött határnap elmulasztása esetében az igazolást is kizárja. (464. §.) Kisebb ügyekben már a költség nyomása maga is elegendő az ellentmondással lehető visszaélés meggátlására; a német perrendtartásban, amely ilyen óvszer gyanánt csak a költség viselését ismeri, az ellentmondással visszaélés miatt még az ellentmondásnak engedett tág tér mellett sincsen panasz. A járásbírósági eljárásban tehát a fentemlített gondoskodás elegendő.

A törvényszéki perekben azonban, amelyekben a költségben marasztalás visszatartó hatása a pertárgy nagyobb értéke következtében érvényesül, tovább megy a Pp. és meghagyja az alperesnek, hogy az ellentmondással kapcsolatban a tárgyalást is előkészítse (462. §.) és a bíróságnak, hogy az ellentmondás következtében a perfelvételre és érdemleges tárgyalásra együttesen tüzzön ki határnapot. (464. §.) Az alperes tehát, tekintetbe véve, hogy a perfelvételi tárgyaláson megjelenése esetében az érdemleges tárgyalásra új határnap tűzetnék és hogy a tárgyalási időköz első két harmadában előkészítő iratot kellene adnia, a megjelenés elmulasztásával és ellentmondásával nem nyer, hanem inkább veszít időt, minthogy előreláthatólag az előkészítési és tárgyalási időközök ebben az esetben a rendeseknél rövidebbek lesznek.

Az ellentmondásnak ez a megszorítása és az igazolás alkalmazhatóságának nagy terjedelme okozza azután azt is, hogy a Pp. megegyezően a mai joggal és eltérve a német és az osztrák perrendtől, az igazolásnak feltételeit enyhébben állapítja meg és az önhibán kívül történt mulasztás valószínű tételével is megelégszik. (456. §.)

Az igazolás esetei.

451. §. *Ha a fél vagy képviselője határnapon önhibáján kívül nem jelent meg, vagy záros határidőt önhibá-*

ján kivül mulasztott el, a mulasztás következményei igazolással orvosolhatók.

Záros határidőnek csak a törvényben ilyenül megjelölt határidő tekintetik.

Azokban az esetekben, amelyekben a törvény az igazolást kizárja, vagy a meg nem jelenés esetében ellentmondást enged, úgyszintén amidőn a határnap elmulasztása bírói határozatban kimondandó hátránnyal nem jár, igazolásnak nincs helye.

Mi. Az igazolásnak csak határnapok és határidők elmulasztása miatt van helye, de sehogysem egyes cselekmények elmulasztása miatt. A határnapok közül is kivannak zárva: 1. az a határnap, amelynek elmulasztása miatt ellentmondásnak van helye (460. §.); 2. azok a határnapok, amelyeknek elmulasztása a végítéletben kimondandó hátránnyal nem jár, pl. a bizonyítás felvételének vagy az ítélet kihirdetésének határnapjai. Az utóbbiaknál azért nincs szükség igazolásra, mert ezekre nézve a Pp. részben más eszközt ad a mulasztás orvoslására (így a 280. §. szerint a bizonyítás felvételénél jelen nem volt fél a bizonyításnak új felvételét vagy kiegészítését kérheti, a perfelvételi határnap elmulasztása esetében a felperes (439. §.) az idézés ismétlését kérheti), részben pedig a mulasztás ily esetben nem jár hátránnyal (így az ítélet kihirdetéséről való elmaradás). A határidők közül olyanok elmulasztása miatt nincs igazolásnak helye, melyek a törvényben nincsenek világosan, mint zárosak megjelölve. A nem záros határidők elmulasztása miatt azért nem ad a Pp. igazolást, mert azok kevésbbé fontos cselekményekre vonatkoznak és mert indokolt kérelemre különben is meghosszabbíthatók; a fél mulasztása tehát itt alig menthető. A felfolyamodási határidő záros határidő lévén, elmulasztásának igazolása nincs kizárva. Az 1881: LIX. t.-c. 62. §-ának szigora nem indokolt különösen azért sem, mert a felfolyamodásnak rendszerint nincs halasztó hatálya.

A képviselő hibájából történt mulasztásra nézve fenntartja a Pp. az 1881: LIX. t.-c. 61. §-ának helyes rendelkezését. A képviselő a fél helyébe lépvén, mulasztása ugyanolyan szempontból bírálandó meg, mint a félé; ha a képviselő önhibáján kivül mulasztott, igazolásnak van helye, ha a képviselő hibájából történt a mulasztás, igazolásnak nincs helye.

Azzal, hogy a Pp. az igazolás törvényes előfeltételeit megállapítja, egyúttal azt is kifejezi, hogy ezeknek az előfeltételeknek hiányában igazolásnak nincs helye még akkor sem, ha az ellenfél abba beleegyeznék; az ellenfél beleegyezése tehát az igazolás törvényszabta feltételeinek hiányát — ideértve az igazolás határidejének megtartását is — nem pótolhatja. Az ellen-

kező rendelkezés sok visszaélésre adna alkalmat. A felek tetszésük szerint meghosszabbíthatnák a záros határidőket, amelyek pedig főkép a közrend szempontjából vannak megállapítva.

Jegyzet. A záros határidőkre nézve l. a 450. §. indokolását is. Ki van zárva az igazolás pl. a 227., 259., 280., 376., 398., 408., 439., 485., 464., 538., 630., 646., 661. §§. esetében.

Kifejezetten igazolást enged a tv. pl. a 378., 672. §§. 4. bek., a 741. §. esetében. — Igazolás a házassági eljárásban: 672. §. utolsó bekezdés.

Nincs helye igazolásnak: igényperben az igénylő részéről (Ppé. 46. §.), a közforgalom tárgyát képező értékpapirok megsemmisítése körüli eljárásban (1881. évi XLI. t.-c. 36., 46. §§.), a kisajátítási elj.-ban (1881. évi XLI. t.-c. 36., 46. §§.), a vasutak és csatornák tkveiről szóló 1881. évi LXI. t.-c. 9., a halászati jogról szóló 1888. évi XIX. t.-c. 5. §-a szerint.

Hátránnyal nem jár a mulasztás pl. a bizonyításfelvétel és az ítéletkihirdetés határnapjának elmulasztása esetében.

Elmulasztott cselekmény egyéb orvoslása: 63., 80., 88., 99., 110., 134., 140., 180., 184., 187., 188., 221., 223., 225., 227., 261., 280., 295., 303., 349., 353., 376., 437., 439., 446., 498., 501., 531., 535., 539., 563., 564., 600., 635., 646., 652., 661., 672., 741., 785. §§.

Az igazolás esetei: A §. azokat az eseteket, melyekben igazolásnak van helye, tüzetesen megjelölve sorolja elő; ezek között az az eset, midőn külön törvény által valamely kereset megindítására meghatározott határidő mulasztatik el: nem foglaltatik. (B. 90. máj. 28. 31.179/89. M. III. 180.)

Kereskedelmi könyvek felmutatására kitűzött határidő tárgyalási határnapnak lévén tekintendő, annak vétlen elmulasztása miatt igazolás kérhető. (B. 4143/1882. M. III. 180.)

Igazolással nem élhet azon fél s erre irányzott kérvénye hivatalból visszautasítandó, aki az igazolni kívánt mulasztás folytán jogsérelmet nem szenvedett; ami nem forog fenn akkor, ha igazolással élni kívánó alperes nem jelent ugyan meg a perfelvételi határnapra, de ennek dacára felperes keresetével jogerejűleg elutasíttatott. (B. 33.018/84. M. III. 180.)

Törvényes határidőben beadott jogorvoslati beadványnak a törvényben előírt alaki kellékek hiánya okából való visszautasítása igazolással nem orvosolható. (Sz. 1908. márc. 31. G. 40. sz. T. XII. 810.)

Nincs felvéve az igazolás esetei közé az az eset, amikor a mulasztás abban áll, hogy a különben törvényes határidőben benyujtott jogorvoslati beadvány nincs ellátva a törvényben előírt tartalommal és a fél ennek a hiányának a pótlását célozza. A 451. §-nak az igazolás eseteit tüzetesen meghatározó rendelkezése kiterjesztőleg nem magyarázható. (K. 2856/1921. Ptt. III. 141. l.)

Felülvizsgálati kérelem hiányának orvoslása céljából igazolásnak nincse helye. (B. 6613/1920. Ptt. III. 9. K. 1914. G. 221. Pdt. II. 305.)

Igényperben az igénylő az eskütételi határnap elmulasztása miatt igazolással nem élhet. (B. 92. márc. 26., ápr. 6. 1. sz. polg. hat. Sz. 91. nov. 11. 3278. M. III. 182. (E határozatok a 378. §-ra tekintettel közöltetnek.)

Az elsőbirósági ítélet ellen beadott és nyilvános tárgyalás útján elintéztetni kért fellebbezésre a másik fél részéről beadható nyilatkozat beadási határidejének elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. (B. 96. febr. 20. I. H. 3. T. I. 84.)

Örökösödési eljárásban felfolyamodási határidő elmulasztása miatt nincs igazolás. (K. 5641/1918. 552.) — *Ellenkező:* 6163/1916. Pdt. V. 93. (Ü. L. 1917. Pdt. V. 92.)

A perenkívüli örökösödési eljárásban igazolásnak általában nincs és a felfolyamodás elmulasztása miatt sincs helye. (P. VI. 2351/1929. Pdt. XIV. 142.)

A H. T. 100. §-ában meghatározott háromhavi záros határidő nem perjogi, hanem a házasság felbontására irányuló jog érvényesítésére a H. T.-ben — vagyis az anyagi jogban — meghatározott határidő, melynek elmulasztása kizárólag csak a H. T. 100. §-a második bekezdése értelmében a H. T. 83. §. 2. bekezdésében meghatározott, a jog érvényesíthetését gátló jogi akadályok fennforgásának kimutatásával orvosolható: következésképpen ennek a mulasztásnak jogi következménye a Pp. 451. s köv. §-aiban meghatározott igazolás útján sem hárítható el. (P. III. 3014/1925. Pdt. XI. 106.)

Felfolyamodási határidő elmulasztása miatt a végrehajtási eljárásban is igazolásnak van helye, amely az elmulasztott felfolyamodással egybekapcsolandó és a felfolyamodással bíróság által elintézendő. (K. 5267/1915. Pdt. II. 212.)

A mulasztás vétlensége. Ha a bíró szabálytalanul tűzte ki a tárgyalás idejét a hivatalos órák kezdődését egy órával megelőző reggeli 7 órára, alperesnek az a mulasztása, hogy a tárgyalási helyiségben csak az ítélet kihirdetése után jelent meg, vétlen. (Gy. 92. okt. 5. 5935/92. M. III. 181.)

A tárgyaló helyiség kellő megjelölésének hiánya igazolási ok. (Bp. tszék 99. nov. 13. IV. D. 419. Ü. L. 99. 17. sz. 8. l.)

Vétlen a tárgyalás elmulasztása, ha a fél a kellő intézkedéseket megtette aziránt, hogy a tárgyaláson kellőleg képviselve legyen. (P. 99. június 16. H. 1. T. III. 521. V. ö. K. 98. december 6. I. G. 396. F. IV. 203.)

A fél akaratából bekövetkezett mulasztás nem vétlen. (B. 97. márc. 11. I. H. 4. T. I. 377.)

Igazolás alapja nem lehet az, hogy valamely fél a tárgyalásra nem törvényszerűen idéztetett meg, mert meg nem jelenés

folytán csak azon fél lesz pervesztessé, aki szabályszerűleg megidéztetett. (B. 27.499/95. M. III. 180.)

Vétlen mulasztás, ha a fellebbviteli beadvány a posta tévedéséből késett el. (K. 99. január 19. 98. I. G. 392. F. IV. 269. B. 96. szept. 24. I. G. 162. T. I. 278.)

Vétlen a felülvizsgálati kérelem beadása körüli mulasztás, ha a más helyről postán küldött kérelem a határidő utolsó napján d. e. 8 órakor a bíróság székhelyére megérkezett, de a bíróság belkezelési szabályai szerint a polgári iktató által aznap délután átvétetvén, csak másnap délelőtt adatott át a jegyzői irodának. (B. 99. május 2. 98. I. G. 277. T. III. 80.)

Az, hogy a felülvizsgálati kérvény beadásához szükséges okirat az ügyvédhez postán nem kellő időben érkezett, nem véletlen mulasztás. (K. 1904. ápr. 20. I. G. 536/1905. F. XI. 2396.)

Nem tekintendő véletlennek az a mulasztás, mely szerint a fél a felülvizsgálati kérvény beadásával azért késett meg, mert nem tudta, hogy a felülvizsgálati kérvény csak ügyvédi ellenjegyzés mellett adható be, a később részére kirendelt pártfogó ügyvéd pedig a kirendelést csak a felülvizsgálati határidő lejárta után vette kézhez. (K. 1906. márc. 8. I. G. 536/1906. F. XI. 2396.)

Az igazolási kérelemnek hely adandó, ha a fél a folyamatban volt egyességi tárgyalások elhúzódása miatt mulasztotta el a felülvizsgálati kérelemnek kellő időben beadását és az eredményesnek igérkező egyezkedés a határidő elteltével hiusult meg váratlanul, az ellenfél pedig a késedelmet maga is vétlennek kívánta tekinteni. (K. 1924. jan. 24. P. IV. 7352/1922. sz.)

Ha a felek az egyességi tárgyalásokat oly késői határnapig tolták ki, hogy a tárgyalások eredménytelenségéről a lakhelyüktől távol lakó ügyvédjüket a szerintük váratlanul közbejött közlekedési akadály miatt kellő időben értesíteniök már nem lehetett, nem jártak el a mindenkitől elvárható köteles gondossággal és így a felülvizsgálati kérelem beadásának elmulasztása végső eredményében a saját hibájuknak tudható be. (P. VI. 3615/1926. Pdt. XIII. 52.)

Igazolás alapjául nem szolgálhat, hogy a fél az ellenféllel a fellebbezési bíróság ítéletének kézbesítése utáni időben egyességi tárgyalásokat folytatott, melyek eredményeseknek igérkeztek, azonban a felülvizsgálati határidő eltelte után az egyességi tárgyalások váratlanul meghiusultak és ezért felülvizsgálati kérelmét csak ezt követőleg nyujtotta be. (P. VII. 2952/1929. Pdt. XV. 79.)

Az a körülmény, hogy a fél az ő perbeli képviselőjének betegsége miatt a fellebbezési tárgyaláson meg nem jelenvén, ez okból sem érdemi előterjesztésre, sem tanújának a kihallgatására nem kerülhetett sor, alapul szolgálhat ugyan az igazo-

lásra, de az ítélet feloldására nem vezethet. (P. IV. 1452/1924. Pdt. X. 86. sub. I.)

Ügyvédi mulasztás. Az ügyvédnek az elmulasztott cselekmény idejében betegsége igazolási ok. (B. 96. okt. 23. I. G. 69. T. I. 160. K. 97. szept. 29. I. H. F. III. 58.)

A fél képviselőjét nem terhelheti gondatlanság, ha úgy intézkedik, hogy intézkedésének rendes körülmények között sikerrel kell járni. (B. 99. márc. 3. I. G. 15. T. III. 233.) — *Azonos:* (K. 98. május 31. I. H. 12. F. III. 384., 98. jún. 30. I. G. 224. III. 417., 99. febr. 3. 98. I. G. 515. IV. 303.)

A fellebbezési tárgyalásra való meg nem jelenés vétlennek tartandó akkor, ha a bíróság székhelyén kívül lakó képviselő, az ügynek az előre meghatározott sorrendben leendő tárgyalásán való megjelenhetésére, a bíróságnál divó gyakorlatra való tekintettel szükséges intézkedéseket megtette, ügye azonban a sorrend megváltoztatásával előbb került tárgyalás alá. (K. 98. dec. 21. I. H. 16. F. IV. 222.)

Maga az a körülmény, hogy a képviselő a felülvizsgálati kérelem beadására nyitva levő határidő utolsó napján távoleső más városban adta postára a felülvizsgálati kérelmet, bizonyítja, hogy a felülvizsgálati kérelem benyujtásánál nem vétlenül, hanem vétkes gondatlansággal járt el. (B. 1905. máj. 24. I. G. 67. T. IX. 244.)

Az irodai személyzet hibája az érte mindenben felelős ügyvéd hibájának tekintendő. (Sz. 1900. febr. 27. G. 6. T. IV. 684.)

Nem vétlen a mulasztás, ha a képviselő ügyvéd a felülvizsgálati határidő utolsó napján a beadványok elfogadására megszabott hivatalos órák letelte előtt pár perccel megjelent a jegyzői irodában, felülvizsgálati kérelmét azonban a jegyzői irodában szerelvén fel, a kiszabott időben már nem volt képes benyujtani. (B. 97. szept. 24. I. G. 147. T. II. 23.)

Az ügyvédnek az a tévedése, hogy a felülvizsgálati kérelmet nem a fellebbezési, hanem az elsőbíróságnál adta be, a mulasztás vétlenségét nem állapítja meg. A felülvizsgálati kérelemnek ügyvédi gondatlanságból téves címzése nem vétlen mulasztás. (B. 99. május 19. I. G. 65. T. III. 235. Sz. 1900. febr. 27. G. 6. T. IV. 683.)

Vétlen a felülvizsgálati határidőnek amiatt történt elmulasztása, hogy a fellebbezési bíróság ítélete a kihirdetéstől számított tizenegyedik napon foglaltatott írásba, az irodába csak a tizenhatodik napon adatott be. (B. 1901. május 23. I. G. 59. T. V. 114.)

Az a körülmény, hogy az ügyvéd elfeledte a felülvizsgálati kérvény ellenjegyzését, nem valamely az ügyvéd személyén vagy tényein kívül eső akadály, aminek alapján a mulasztást vétlennek lehetne tekinteni. (K. 1902. dec. 3. I. G. 336. F. III. 122.)

Vétkes a mulasztás, ha az ügyvéd a felülvizsgálati kérel-

met a határidő utolsó napján a kiürítésre megszabott idő után helyezte el a gyüjtőszekrényben. (B. 98. máj. 12. I. G. 72. T. II. 185.) *Ellenkező:* (B. 96. okt. 23. I. G. 69. T. I. 460.)

A határnapnak az ügyvédi naplóba téves bejegyzése igazolási ok. (B. 1305/98. M. IX. 388. Sz. 95. H. II. T. III. 556.) *Ellenkező:* Vétkes a mulasztás, ha az okozta, hogy az ügyvéd irnoka a kiadványra az érkezés napját elnézésből tévesen jegyezte fel. (Gy. 99. febr. 9. G. II. 1. T. II. 318.)

Vétkes a mulasztás, ha a tárgyalási határnapot sem az ügyvéd, sem alkalmazottja naplójába be nem jegyzi. (Gy. 96. dec. 10. H. I. 2. T. II. 425.)

Elnapolási kérelem elutasításáról való elkésett értesülés az igazolás alapjául szolgálhat. (8/1914. Pdt. I. 11.)

Az a körülmény, hogy a felperesi képviselő a felülvizsgálati kérelemnek kellő időben való beadását azért mulasztotta el, mert azon hiszemben volt, hogy az expediálásra kikészített darabok között sürgős beadvány nincs, a mulasztás vétlenségének megállapítására nem alkalmas. (Bpesti tábla 1914. G. 1298. sz. Pdt. I. 110.)

Hely adandó az igazolásnak, ha az ügyvéd a hadbavonult ügyféltől a jogorvoslat használatára való utasítást a felfolyamodási záros határidő lejártáig meg nem kapta. (Pk. V. 5267/1915. Pdt. II. 36. sub. I.)

Hely adandó az igazolásnak, ha az ügyvéd a beadványt törvényes időben elkészítette és irodai alkalmazottjának benyujtás végett kiadta, a beadvány elkallódása tehát sem a félnek, sem ügyvédjének vétkes mulasztásul fel nem róható. (Bpesti tábla P. IV. 5144/1915. Pdt. II. 307.)

Alperes azt kérte 16. sorsz. beadványában, hogy a hozandó bírósági határozatok ezentúl Dr. S. J. ügyvéd kezéhez kézbesíttessenek s mivel ennek folytán a 17. sorsz. idézővégzés is már ennek az ügyvédnek kézbesíttetett, ez okból alperes utóbbi ügyvédje abban a hitben lehetett, hogy a fellebbezési bíróság a hozott ítéletet is az ő kezéhez fogja kézbesíttetni; mivel pedig a fellebbezési bíróság az ítéletet mégis az előbbi perbeli képviselőnek kezéhez kézbesítette, ezért elfogadja a kir. Kúria az igazolási kérelemben felhozott azt az alapot, hogy utóbbi perbeli képviselő, várván az ítélet kézbesítését, önhibáján kívül mulasztotta el a felülvizsgálati kérelemnek a törvényes határidőn belüli beadását. (P. IV. 4469/1923. Pdt. IX. 147.)

Az ügyvédi irodai alkalmazottjának az a ténykedése, miszerint a kézbesítés időpontját a kézbesített ítéleti kiadványra tévesen jegyezte fel, oly vétkes gondatlanságnak minősül, amelyből származó mulasztás is vétkesnek jelentkezik, amelynek következményeit tehát az irodai alkalmazottai ténykedéseiért felelős ügyvéd viselni tartozik. (P. IV. 3152/1924. Pdt. XI. 12.)

Nem önhibájánkívüli, tehát nem vétlen a mulasztás, amely

annak a következménye, hogy a céget képviselő ügyvéd az ítélet kézhezvételéről nem a céget, hanem a cég tisztviselőjét értesítette ajánlott levélben, aki történetesen nem tartózkodott Budapesten, a levelét át nem vehette s emiatt az ügyvédhez visszakerült és a felperes csak most értesült az ítéletről. (K. 1926. febr. 10. P. I. 4313/1925. sz.)

Nem vétlen a mulasztás, ha az ügyvéd a fellebbezési bíróság székhelyétől távoleső városban, a felülvizsgálati határidő utolsó napját közvetlenül megelőző napon és pedig akkor is csak este hét órakor adta postára a felülvizsgálati kérelmet. (P. V. 172/1926. Pdt. XII. 1.)

Az igazolási kérelem elbírálásánál az irodai személyzet hibája az érte mindenben felelős ügyvéd hibájának tekintendő. (P. VII. 4253/1928. Pdt. XIV. 100.)

I. A perbeli képviselő szolgálatában álló irodai alkalmazott mulasztása — kivéve azt az esetet, amikor az ügyvédet az alkalmazott kiválasztása körül nyilvánvaló vétség terheli — az igazolás kérdésében az ügyvéd, még kevésbbé az azt megbízó fél terhére jogszerűen nem eshetik. II. Nem vétlen a jogorvoslat elmulasztása, ha az ítéleti kiadványra vezetett többrendbeli érkezési időpontok közül az ügyvéd a legutolsót veszi alapul. (Bpesti tábla P. XII. 3984/1929. Pdt. XV. 46.)

Igazolás alapjául szolgáló, önhibáján kívüli mulasztásnak nem tekinthető az, ha a kötelező ügyvédi képviselet mellett folyó perben a fél képviselője tudatosan nem él jogorvoslattal. (P. V. 2217/1929. Pdt. XV. 99.)

Hely adandó az igazolásnak, ha az ügyvédet a tárgyalás ellátásában az a körülmény gátolta, hogy ugyanazon a napon más tárgyalása volt, melyet az idő rövidsége miatt másra bízni már nem tudott. (P. VI. 3116/1930. Pdt. XV. 111.)

Az igazolási kérelem.

452. §. *Az igazolási kérelmet annál a bíróságnál kell előterjeszteni, amelynél a határnapot elmulasztották, vagy amelynél az elmulasztott cselekményt teljesíteni kellett volna.*

Az igazolási határidő tizenöt nap. Ez a határidő az elmulasztott határnaptól, határidőknél pedig a határidő utolsó napjától, ha pedig a mulasztás a félnek vagy képviselőjének csak később jutott tudomására, vagy az akadály csak később szünt meg, a mulasztás tudomásra jutásától, illetőleg az akadály megszűnésétől számítandó.

A mulasztás napjától számított hat hónap eltelte után igazolást kérni többé nem lehet.

Mi. Az igazolási kérelmet annál a bíróságnál kell előterjeszteni, melynél a határnapot elmulasztották, illetőleg amelynél az elmulasztott cselekmény teljesítendő lett volna; esetleg tehát a fellebbviteli bíróságnál is. Ez összefüggésben van azzal, hogy ugyanez a bíróság határoz az igazolási kérelem felett. A Pp. az igazolást összeköti az elmulasztott cselekmény pótlásával, illetőleg újabb határnapra idézés kérésével és ha a bíróság az igazolásnak helyt ad, a tárgyalást az ügy érdemében azonnal folytatja. Az igazolásnak és az ügy érdemének ez a kapcsolata célszerű, idő- és költségmegtakarítást eredményez. Ebből az okból az igazolás kérdésének eldöntését is arra a bíróságra kell bízni, mely a pótolt cselekmény felett határoz, illetőleg az újabb idézését kibocsátja.

Az igazolási kérelem benyujtásának határideje a mulasztástól, illetőleg annak tudomásra jutásától számítva, tizenöt nap; véghatárideje pedig hat hónap. Ezek a határidők meghosszabbíthatatlanok, de nem zárosak, elmulasztásuk miatt igazolásnak nincs helye. Hasonlókép nincs helye igazolásnak az igazolási kérelem és az ellentmondás következtében kitüzött határnapnak elmulasztása miatt (458., 464. §§.) sem. Restitutio restitutionis non datur.

Jegyzet. Igazolási határidő házassági perben: 672. §. utolsó bek. — E határidők figyelembevétele: 435. §. — Igazolás és fellebbezés: 491. §. — Igazolási határidő a bérleti viszonyok megszüntetése iránti eljárásban 8 nap: 633. §.; a házassági perekben a végső határidő 15 nap: 672. §. utolsó bekezdés.

A felülvizsgálati kérelemnek a Kúria részéről elkésetten történt beadása miatti visszautasítása esetén az igazolási határidő a Kúria visszautasító határozata hozatalának napjától számítandó. (K. 1900. ápr. 28. I. G. 119. F. V. 374.)

A fellebbezési határidőnek elmulasztása okából igazolással élő félnek személyesen szerzett tudomását a fellebbezés beadásánál perbeli képviselője részéről elkövetett mulasztásáról egymagában véve az, hogy ellenében a fellebbezéssel meg nem támadott ítélet alapján kielégítési végrehajtás foganatosíttatott, nem igazolhatja. (K. 97. szeptember 29. I. H. 29. F. III. 58.)

A mulasztás napjától számított hat hónap eltelte után is lehet igazolást kérni, ha az igazolási kérelemnek hat hónapon belül való előterjesztése a bíróság eljárása körüli késedelem (késői kézbesítés) folytán nem volt lehetséges. (K. 2877/1920. Ptt. II. 58.)

A mulasztás tudomásra jutásától számított 15 nap alatt benyujtott igazolási kérelem is elkésett, ha a benyujtás a mulasztás napjától számított hat havi véghatáridő eltelte után történt. (K. 1924. máj. 15. P. II. 2957/1923. PH. VI. 79.)

Alperes felülvizsgálati kérelmét nyilván elkésetten adta be és a felülvizsgálati tárgyalásra szabályszerű idéztetése dacára

meg nem jelent, ennélfogva felülvizsgálati kérelmében előterjesztett igazolási kérelmet szóval elő nem adván, a felperes által különben is ellenzett eme kérelem tárgyában érdemi határozat hozható nem volt; következőleg a nyilván elkésett felülvizsgálati kérelmet hivatalból vissza kellett utasítani. (G. 297/1914. Pdt. I. 30.)

Amikor az ítélet nem a peres fél ügyvédjének, hanem más hasonnevű ügyvédnek kézbesíttetett, a felülvizsgálat határidő folyása meg nem kezdődött és így a határidő elmulasztása miatti igazolás felesleges, mert mulasztás nem forog fenn. Ha a fél mégis igazolással él, a felülvizsgálati kérelmet, mint kellő időben beadottat, el kell fogadni. Közömbös, hogy a fél mikor szerzett a hibáról tudomást és hogy akár a hibás kézbesítéstől, akár a hiba megtudásától több mint hat hó telt el, mert a Pp. 452. §-ának az igazolási határidőre vonatkozó rendelkezései ily esetben nem nyerhetnek alkalmazást. (P. IV. 328/1920. Pdt. V. 92.)

A Pp. 567. §-a első bekezdése szerint hat havi perújítási határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye. Ily esetben az igazolási véghatáridő a fellebbezési bíróság jogerős alapperbeli ítéletének kézbesítésétől számított egy év és 15 nap eltelte előtt le nem jár. (P. V. 1034/1919. Pdt. VI. 1. sub. I.)

Az 1877: XX. t.-c. *b)* és *c)* pontja alapján indított gondnokság alá helyezési perben az igazolási kérelem az elmulasztott határidő utolsó napjától számítandó 15 nap alatt adandó be. (P. III. 890/1922. Pdt. VIII. 26. sub. I.)

Igazolási kérelmét ugyan felperes a Pp. 452. §-ában említett hathónapi határidőn túl adta be; s ezért az a Pp. 455. §-a értelmében visszautasítandó lett volna; figyelemmel azonban arra, hogy felperes felülvizsgálati kérelmének elkésetten történt beadásáról a Kir. Kúria P. IV. 4063/1921. sz. végzése kézbesítésekor szerzett tudomást, amikor az igazolási kérelem beadására törvényben megszabott hathavi határidő már letelt, tekintve, hogy a hathavi határidőnek ilymódon való elmulasztása a felperes hibájának be nem tudható, mert az a felülvizsgálati kérelem elkésettségének késedelmes megállapítása és az erről szóló végzés késedelmes kézbesítésének tulajdonítható, ami a mulasztó fél hátrányára nem eshetik. (P. IV. 2481/1922. Pdt. VIII. 99.)

A hathavi véghatáridő eltelte után beadott igazolási kérelem elfogadását nem indokolja az a körülmény, hogy az elkésett felülvizsgálati kérelmet visszautasító végzés több mint hathavi késedelemmel kézbesíttetett. Az elsőbírósági eljárásban felmerült igazolási ok a másodbírói végzés ellen beadott felfolyamodás kapcsán, a Pp. 452. §-ának első bekezdése értelmében nem érvényesíthető. (Pk. V. 3074/1928. Pdt. XIV. 134. sub. II.)

453. §. *Az igazolási kérvényben az igazolási kérelem megalapitására szolgáló ténykörülmények, valamint valószinűvé tételük eszközei előadandók.*

Határnap elmulasztása esetében az igazolást az elmulasztott határnap helyett új határnap kitüzésének kérésével, határidő elmulasztása esetében pedig az elmulasztott cselekmény pótlásával kell egybekapcsolni.

Mi. Az igazolási kérvényben a kérelem megállapítására szolgáló ténykörülményeket, valamint azok valószínűvé tételének eszközeit elő kell adni. Ennek az oka az, hogy az igazolási kérelem felett nem mindig tartandó tárgyalás és hogy a bíróság a 459. §. értelmében az ellenfél meghallgatása előtt is elrendelheti a végrehajtásnak vagy a további eljárásnak ideiglenes felfüggesztését. Ezért azonban az igazolási kérelem, ha arra tárgyalás tüzendő, csak előkészítő irat marad és az lesz az irányadó, amit a fél a tárgyaláson szóval előad.

Amiatt, hogy az igazolási kérelem a Pp. 453. §. kellékeinek nem felel meg, azt hivatalból nem lehet visszautasítani: mert ez a hiány a tárgyaláson pótolható. (P. I. 162/1917. Pdt. III. 94.)

A felülvizsgálati határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelemben a felülvizsgálati kérelmet is elő kell terjeszteni. Ellenesetben, ha a hiány a tárgyaláson sem pótoltatik, az igazolási kérelem visszautasítandó. (P. I. 924/1922. Pdt. VIII. 92.)

454. §. *Az igazolási kérelem felett az a bíróság határoz, amely arra van hivatva, hogy a pótolt cselekmény felett határozzon, vagy amely előtt a határnap el volt mulasztva.*

Mi. A 454. §. indokai már a 452. §. indokolásában elő vannak adva.

455. §. *A bíróság azt az igazolási kérelmet, amelyet a 452. §-ban megállapitott hat hónapos határidőn túl, vagy oly határnap, vagy határidő elmulasztása esetében adtak elő, melyben az igazolás a törvény szerint ki van zárva, végzéssel hivatalból visszautasítja.*

Ha a törvényszéki eljárásban az elnök az igazolási kérelmet az előbbi bekezdés értelmében visszautasítandónak találja, a tanács elé terjeszti, mely a visszautasítás kérdésében a felek meghallgatása nélkül határoz. Ha a tanács az igazolási kérelmet nem utasítja vissza, határozatát a felekkel nem kell közölni.

Mi. Minthogy azokban az esetekben, amelyekben az igazolás egyáltalában ki van zárva, felesleges a bíróságot és a feleket a tárgyalás munkájával és költségével terhelni, a 455. §. ily esetben az igazolási kérelemnek további eljárás nélkül hivatalból visszautasítását rendeli. Ilyenkor tehát a bíróság sem tárgyalást nem tüz, sem egyáltalában a 456. §. első bekezdése értelmében nem jár el és a kérelem helyénvalóságát nem vizsgálja. Minthogy a 455. §. felsorolása kimerítő, más esetben visszautasítani az igazolási kérelmet nem lehet; nevezetesen akkor sem, ha a kérelem a 453. §. kellékeinek nem felel meg, mert ezek a tárgyaláson pótolhatók, valamint akkor sem, ha az a 452. §-ban megszabott 15 napi határidő leteltével adatott be, mert még mindig lehetséges, hogy az igazolási kérelem az akadály megszűnésétől, illetőleg a tudomásra jutástól számítva, kellő időben adatott be.

Jegyzet. A 2. bek. az egyesbírói rendszerben tárgytalan.

456. §. *Az igazolási kérelmet azon eljárás szerint kell elintézni, mely a pótolt cselekmény, illetőleg az új határnap tekintetében irányadó.*

Ha ehhez képest szóbeli tárgyalás tartandó, az igazolás kérdését előzetesen kell tárgyalni és eldönteni.

Az igazolás meg nem tagadható, ha a fél az igazolási kérelem megalapitására szolgáló ténykörülményeket valószínűvé teszi.

Ha a bíróság az igazolásnak helyt ad, a tárgyalást a pótolt cselekmény, illetőleg az elmulasztott határnapon tárgyalandó kérdés felett nyomban megtartja.

Mi. Ha például a fél a felfolyamodási határidőt elmulasztja, amely a felek meghallgatása nélkül intézhető el, akkor az igazolás kérdésében is tárgyalás, illetőleg a felek meghallgatása nélkül határoz a bíróság. A Pp. ellentmondásba kerülne önmagával, ha ily esetben az igazolás kérdésének a tárgyalással nagyobb fontosságot tulajdonítana, mint az érdemleges kérdésnek. Azonkívül a tárgyalás emelné az eljárás költségét. Ahol egyébiránt a bíróságnak meg van adva az a jog, hogy a felekot a pótolt cselekmény tekintetében meghallgathassa (557. §.), ott az igazolás kérdésében is megteheti ezt.

Az ellenfél beleegyezése az igazolás törvényszabta feltételeinek (Pp. 451. és 456.) hiányát nem pótolhatja. (P. 680/1918. Ptt. I. 108.)

Az igazolási kérelem megalapitására szolgáló tények valószínűvé tételére az ügyvédi könyvben tett feljegyzés és az ügy-

véd kihallgatása nem elégséges. (K. 1926. febr. 23. Pk. IV. 3020/1925. sz.)

A kellő időben beadott és a törvény által ki nem zárt igazolási kérelemnek helyt kell adni, ha az ellenfél abba kifejezetten beleegyezik. (Bpesti tábla 1914. dec. 29. 1912. G. 1297. Pdt. I. 112.)

I. Hely adandó az igazolásnak, ha az ellenfél az igazolási kérelemben felhozott tényállításokat valóknak elfogadja és az igazolási kérelemhez hozzájárul. II. Az igazolást kérő fél az igazolási költségben nem marasztalható, ha az igazolás kérdése az ellenfélnek külön költséget nem okozott. (Bpesti tábla 1915. febr. 8. 1914. G. 1135. Pdt. I. 197. sub. I—II.)

Hely adandó az igazolási kérelemnek, ha az ellenfél az igazolás megadásához hozzájárul. (Bpesti tábla 1915. márc. 2. 1914. G. 1280. Pdt. I. 204.)

Ha a fellebbező fél fellebbezését szóbeli tárgyalás nélkül, nyilvános előadás útján kérte elintéztetni, a fellebbezési határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem is nyilvános előadás útján intézendő el. (P. III. 6984/1916. Pdt. III. 82.)

Az igazolási kérelemnek helyt kell adni, ha az ellenfél ehhez a tárgyaláson kifejezetten hozzájárul és a Pp. 455. §. 1. bek. esete nem forog fenn. (P. IV. 1640/1919. és P. IV. 1887/1919. Pdt. V. 84.)

Az igazolási kérelemnek hely adandó, ha a fél a folyamatban volt egyességi tárgyalások elhúzódása miatt mulasztotta el a felülvizsgálati kérelemnek kellő időben beadását és az eredményesnek igérkező egyezkedés a határidő elteltével hiusult meg váratlanul, az ellenfél pedig a késedelmet maga is vétlennek kívánta tekinteni.

Igazolásnak hely adandó, ha az ellenfél elismeri, hogy a mulasztás vétlen volt és beleegyezik az igazolásba. (P. IV. 1158/1922. Pdt. VIII. 192.)

Azon az alapon, hogy sem a tárgyalási jegyzőkönyvben, sem a felfolyamodással megtámadott végzés indokolásában nincs adat arra, hogy az igazolási kérelem alapjául felhozott tényelőadás valóságát az ellenfél kétségbe vonta volna, a felfolyamodási bíróság maga állapítja meg az igazolás kérdésében a tényállást. (P. VI. 1685/1926. Pdt. XI. 91. sub. II—III.)

Az igazolási kérelem alapjául felhozott tények valószínűsítését feleslegessé teszi az ellenfél beismerése. (P. VI. 2351/1929. Pdt. XIV. 142.)

Az igazolásnak helyt kell adni, ha az ellenfél az igazolási kérelem alapjául szolgáló tények valóságát vitássá nem tette és ezek a tények a fennforgó esetben alkalmasak annak valószínűsítésére, hogy a felperes a záros határidőt önhibáján kívül mulasztotta el. (P. V. 7600/1928. Pdt. XV. 76.)

457. §. *Az igazolási kérelmet visszautasító vagy az igazolást megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak van helye.*

Az igazolásnak helyt adó végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye és az igazolás megengedését fellebbvitellel egyáltalában csak annyiban lehet megtámadni, amennyiben az igazolási kérelmet a 452. §-ban megállapított hat hónapos véghatáridő eltelte után adták elő, vagy amennyiben a bíróság az igazolásnak oly határnap vagy határidő elmulasztása miatt adott helyet, amelyben az igazolást a törvény kizárja.

Az igazolás költsége: 431. §.; igazolás elintézése a fellebbezési eljárásban: 517. §.; a felülvizsgálati eljárásban: 537. §.

Az igazolást megtagadó végzés a Pp. 457. §-a szerint nem oly végzés, mely ellen egyfokú felfolyamodásnak minden esetben helye volna. A Pp. tizedik címe alá eső lakfelmondási perben hozott ilyen fellebbezési bírósági végzés tehát az 551. §. és 634. §. értelmében felfolyamodással meg nem támadható. (P. II. 5309/1915. Pdt. I. 308.)

Igazolást megtagadó végzést helybenhagyó másodbírósági végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. Pk. VII. 4349/1915. Pdt. II. 308.)

458. §. *Az igazolást kérő fél az igazolási kérelem következtében kitüzött határnap elmulasztása miatt további igazolást nem kérhet.*

Nincs helye az igazolási kérelem visszautasításának, ha az igazolással élő fél, köztudomású forgalmi akadály alapján kérte az igazolás tárgyalására kitüzött határnap elhalasztását. (P. VII. 1153/1919. Pdt. VI. 2.)

Az igazolási kérelem halasztó hatálya.

459. §. *Az igazolási kérelemnek sem a végrehajtásra, sem az eljárás folytatására nincs halasztó hatálya. Az a bíróság azonban, amely az igazolási kérelem felől határoz, a fél kérelmére a végrehajtásnak vagy az eljárásnak ideiglenes felfüggesztését az ellenfél meghallgatása nélkül is elrendeli, ha az előterjesztett adatokból az igazolási kérelem sikere valószinűnek mutatkozik. A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát kérelemre visszavonhatja.*

A végrehajtás felfüggesztése, vagy a felfüggesztés visszavonása tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbvitelnek nincs helye.

Ib. Az első bekezdés második mondatban előforduló „elrendelheti" szót „elrendeli" szóval helyettesítette a bizottság, mert akkor, ha az igazolási kérelem sikere valószínűnek mutatkozik, a felfüggesztést nem kívánja a bíróságra bízni. — Az igazolási kérelemnek nincs halasztó hatálya a jogerőre sem: 410. §. kivéve a házassági eljárást 672. §. utolsó bekezdés.

Az igazolás halasztó hatálya a végrehajtás folytatására: Ppé. 41. §.

Amiatt, hogy a végrehajtásnak a Pp. 459. §-ában megengedett felfüggesztése megtagadtatott, nincs helye felfolyamodásnak, ha a felfüggesztés megtagadása oly végzés indokaiban mondatott ki, amely végzés más tárgyú rendelkezése elleni felfolyamodás visszautasíttatott. (Pnm. 4553/1925. Pdt. XI. 7.)

Az ellentmondás.

460. §. *Ha az alperes a perfelvételi határnapon nem jelent meg, az ítélet ellen (440. §.) ellentmondással élhet.*

Nincs helye ellentmondásnak, ha az alperes valamelyik előbbi perfelvételi határnapon megjelent, vagy ha az előbbi perfelvételi határnap kérelmére elnapoltatott, vagy ha az ügyben ellentmondással már élt.

Mi. Ennek a szakasznak az indokolása már a jelen fejezet bevezetésében van előadva.

Jegyzet. Az ellentmondás ki van zárva a fizetési meghagyásból keletkezett perben: 603. §.; a váltó stb. meghagyásból keletkezett perben: 618. §.; a bérleti viszonyok megszüntetése iránti eljárásban: 633. §.; a községi bíróságtól a járásbíróság elé vitt perben: 764. §. 2. p., igényperben: Ppé. 46. §.

461. §. *Az ellentmondást a perbíróságnál kell benyujtani.*

Az ellentmondás határideje tizenöt nap. Ez a határidő záros és az ítélet kézbesítésétől számítandó. Az ellentmondást azonban már az ítélet kihirdetése után be lehet nyujtani.

Ha a kézbesítés külföldön vagy hirdetmény által történik, a bíróság az ellentmondási határidőt ítéletében vagy utólag végzéssel állapítja meg.

A kellő időben benyujtott ellentmondásnak a végrehajtásra halasztó hatálya van.

Záros határidő jelentősége: 451. §. — Ellentmondás és fellebbezés: 491. §. Biztosítási végrehajtás: Ppé. 51., 52. §§.

462. §. *Ha az itélet ellen ellentmondásnak van helye, az alperes részéről az itéletnek bármely elnevezés alatt előterjesztett megtámadását ellentmondásnak kell tekinteni.*

Az ellentmondás egyuttal a perfelvételi, valamint az érdemleges tárgyalás előkészitésére szolgáljon.

463. §. *A biróság hivatalból vizsgálja, hogy az ellentmondásnak egyáltalán helye van-e és hogy törvényes időben volt-e benyujtva. Ha e kellékek valamelyike hiányzik, a biróság az ellentmondást végzéssel hivatalból visszautasitja.*

A törvényszéki eljárásban a 455. §. második bekezdése ebben az esetben is megfelelően alkalmazandó.

464. §. *Az ellentmondás következtében kitüzött határnapon az alperes perbebocsátkozása után a biróság az érdemleges tárgyalást folytatólag megtartja és ennek eredményéhez képest itéletében az ellentmondással megtámadott itéletet egészben vagy részben fenntartja vagy hatályon kivül helyezi.*

Ha az alperes a határnapot elmulasztja, a felperes kérelmére az ellentmondást végzéssel vissza kell utasitani és a korábbi itéletet fenn kell tartani.

Az alperes az ellentmondás következtében kitüzött határnap elmulasztása miatt igazolást nem kérhet.

Az ellentmondás költsége: 431. §. — Ellentmondás esetében biztosítási végrehajtásnak van helye: (Ppé. 51., 52. §§.)

A felperes által a mulasztásos itélet ellen beadott és az alperes ellen megitélt perköltség felemelésére irányuló fellebbezés csak akkor felterjesztendő, ha az alsóbiróság a mulasztásos itéletnek a perköltségre vonatkozó részét az érdemleges tárgyalás eredményéhez képest (464. §.) fenntartja. (Bpesti kir. tábla P. II. 5979/1917. Pdt. III. 1914. sub IV.)

Tizenkilencedik fejezet.

Az eljárás félbeszakadása és felfüggesztése.

Mi. Az eljárás folytatása ép úgy, mint megindítása a felek akaratától függ. A felek bármikor félbeszakíthatják az eljárást akár hallgatólag úgy, hogy valamelyik tárgyalási határnapon egyikük sem jelenik meg, akár kifejezetten úgy, hogy ez iránti megegyezésüket a bíróságnak bejelentik. A Pp. szerint az eljárás ily esetekben „szünetel".

Azonban beállhat az eljárásban nyugvás a felek közös megegyezésén kívül is. Ez történhetik vagy szükségszerűen külső események beálltával, amelyek az eljárás folytatását lehetetlenné teszik, vagy elrendelheti azt fontos okból a bíróság. Az első esetben az eljárás önmagától félbeszakad, a második esetben a bíróság azt felfüggeszti.

Jegyzet. Félbeszakadás és felfüggesztés a pertárssal szemben: 79., 80. §§.

Bizonyításfelvétel a felülv. eljárásban e fejezet eseteiben: 537. §.

Az eljárás félbeszakadása a fél halála miatt.

465. §. *Az eljárás valamelyik fél halála esetében félbeszakad. (470. §.)*

A félbeszakadt eljárás felvételét az eljárás folytatására hivatott bíróságnál mind a jogutód, mind az ellenfél kérheti.

A felvétel idézési kérelemmel történik, amellyel — ha ennek a per állása szerint helye van — a főügy tárgyalására való idézést is kell kérni.

Ha a felvételt a jogutód ellenfele kéri, az idézés a jogutódnak azon szabályok szerint kézbesítendő, mint az idézéssel ellátott keresetlevél az alperesnek.

A bíróság a felvételi jogosultság vagy kötelesség felől közbenszóló ítélettel határoz, ha azonban az idézés a főügy tárgyalására is történt és a bíróság az utódlást megállapítja, ezt a végítéletben mondja ki.

A bíróság a felvételi jogosultságot vagy kötelességet csak abban az esetben állapíthatja meg, ha azt valószínűvé teszik.

Ha a bíróság az utódlást közbenszóló ítélettel meg-

állapítja, az eljárás félbeszakadása a közbenszóló ítélet közlésével (399. §.) szünik meg, e közléssel azonban a bíróság a főügyben netalán szükséges közléseket is összekapcsolhat és szükség esetében a főügyben megszakadt határidőt újból kitüzi. (473. §.).

Ez a §. abban az esetben is megfelelően alkalmazandó, ha a jogutód a felvételt a szóbeli tárgyaláson a jelenlevő ellenfélnek bejelenti.

Mi. Az első ok az eljárás félbeszakítására a félnek a halála, ha a félnek nem volt a per vitelére meghatalmazottja. Ez utóbbi esetben ugyanis a meghatalmazás a fél halálával nem szünvén meg, az eljárás tovább folyhatik; hogy ilyen esetben az eljárás felfüggesztendő, erről a 470. §. rendelkezik.

A félbeszakadt eljárás felvételét úgy a jogutód, mint az ellenfél kérheti. Mind a két esetben vitássá válhatik a jogutódi minőség. Gondoskodni kell tehát arról, hogy a bíróság ennek a kérdésnek eldöntésében alakilag minő szabályok szerint járjon el.

A külföldi törvényhozások ezt a kérdést különböző módon oldották meg. Nálunk azt a törvény csak a végrehajtásra tekintettel szabályozza. Az 1881: LX. t.-c. 14—17. §-ai szerint a végrehajtás a marasztalt vagy jogosított fél halála esetében az ő jogutódai ellen vagy javára majd a felek meghallgatásával, majd anélkül rendelendő el. A Pp. ezeket a szabályokat nem vehette át, mert azok az arra az esetre, amikor a felek egyike a per folyama alatt hal el, nem illenek.

Három kérdést kell itt megoldani:

a) vajjon a jogutódlás kérdése a főügytől külön döntessék-e el?

b) vajjon a döntés ítélettel vagy végzéssel történjék-e?

c) vajjon a jogutódlás külön fellebbvitel tárgya legyen és annak a főügy folytatására halasztó hatály adassék-e?

A francia code de procédure civile 347—351. szakaszai szerint a felvétel perirattal és idézéssel történik. Ha az ellenfél nem ismeri el az utódlást, a bíróság ez iránt sommás úton közbevetőleg ítél. Meg nem jelenés esetében makacssági ítélet hozandó, mely ellen ellentmondásnak van helye.

A német birodalmi perrend 239. §-a szerint a jogutód idézési kérelem nélkül felveheti a pert. Ha ezt nem teszi, az ellenfél őt az eljárás felvételére és egyuttal a főügy tárgyalására idéztetheti. Ha a jogutódok a határnapon nem jelennek meg, az állított jogutódlást kérelemre elismertnek kell tekinteni s a főügyben kell tárgyalni. Az örökös az örökség elfogadása előtt a pert nem köteles folytatni.

Az osztrák perrendtartás 155—157. §-a szerint a jogutód

idézési kérelem nélkül felveheti az eljárást. Ha ezt nem teszi, az ellenfél őt az eljárás felvételére és a főügy tárgyalására idéztetheti. A jogutód meg nem jelenése esetében azonban a felvételi kötelesség csak akkor mondható ki, ha az utódlás kellően igazolva van.

A Pp. szerint a felvétel mindig idézési kérelemmel történik, amellyel — ha ennek a per állása szerint helye van — a főügy tárgyalására való idézést is kérni kell.

Az idézés kézbesítésének a 465. §. negyedik bekezdésében előírt szabályát az indokolja, hogy ez az idézés a jogutódra nézve első végzés.

A bíróság a jogutódlás és ehhez képest a felvételi jogosultság, illetőleg kötelesség felől közbenszóló ítélettel határoz, kivéve azt az esetet, ha az idézés a főügy tárgyalására is történt és az utódlást megállapítja, amikor ezt a végítéletben mondja ki. A kérdés azért döntendő el mindenesetre ítélettel, mert lényegileg érdemleges kérdés, amely eredetileg a jogutód ellen vagy általa indított perben szintén, mint érdemi kérdés, az ítélet tárgya. Az ítéleti forma különösen a fellebbvitel nemének meghatározása céljából is szükséges.

Az utódlás kérdésének külön eldöntését az utódlás meg nem állapítása esetében az indokolja, hogy ekkor a per a valódi jogutóddal szemben továbbra is fennáll, illetőleg tovább is félbeszakadva marad mindaddig, míg a valódi jogutód fel nem lép. A végítéletnek tehát, amely az eljárást ebben az esetben befejezné, nem volna értelme. Azokban az esetekben pedig, amidőn a felvétel a főügyben való idézéssel össze nem kapcsolható, a külön eldöntést az indokolja, hogy a további eljárásnak biztos alapot kell adni.

Ellenben akkor, amikor az idézés a főügyre is történt és a bíróság azt találja, hogy az utódlás meg van állapítva, az eset egészen hasonló ahhoz, amidőn a per kezdettől a jogutód részéről vagy ellene volna megindítva és nincs nyomós ok arra, hogy az utódlás kérdése külön döntessék el. Ebben az esetben tehát a bíróság a főügyben felmerülő közbenszóló kérdéseket, mint nevezetesen a pergátló kifogásokat, úgyszintén a netaláni igazolást is eldönti, mielőtt még az utódlás kérdésében határozott volna, ép úgy, mintha már eredetileg a jogutód állott volna perben. Ha azonban a bíróság azt találja, hogy az utódlás nem állapítható meg, ilyen értelemben közbenszóló ítéletet hoz a nélkül, hogy egyéb kérdések tárgyalásába bocsátkozzék.

A jogutódlás kérdésének az eldöntése sok esetben a peren kívül álló harmadik személyeknek — például ha áljogutód kerül a perbe, a valódi jogutódoknak — érdekeire is kihat. Habár ez a döntés az eljárásban részt nem vevő valódi jogutód irányában jogerőre nem emelkedik és a valódi jogutód

részéről vagy ellenében az eljárás bármikor felvehető, mégis szükséges arról gondoskodni, hogy a perről talán tudomással sem bíró valódi jogutódok érdekei esetleges összejátszás vagy visszaélés következtében sérelmet ne szenvedjenek. Erre tekintettel rendelkezik a 465. §. hatodik bekezdése akképen, hogy a jogutódlás csak akkor állapítható meg, ha azt valószínűvé teszik. Megfelel ez a szabály mai gyakorlatunknak is, amely a jogutódlás kimutatására — ha más bizonyíték nincs — legalább a halálesetfelvételt minden esetben megkívánja.

A hetedik bekezdés a félbeszakadás megszűnésének időpontjáról rendelkezik arra az esetre, ha a felvételi jogosultság vagy kötelesség közbenszóló ítélettel megállapíttatott. Abban az esetben, ha az eljárás felvétele a főügy tárgyalására szóló idézéssel együtt történt, ennek az időpontnak megállapítása nem szükséges, mivel ebben az esetben a további eljárás már a főügyben is megidézett, tehát abban szereplő jogutódokkal szemben folyik és mint ilyenek ellen folynak ellenük nevezetesen a további határidők is.

Az utolsó bekezdés arra az esetre terjeszti ki a §. megfelelő rendelkezéseit, amikor a jogutód külön kérelem helyett a szóbeli tárgyaláson megjelenve, a felvételt jelenlevő ellenfelének bejelenti.

Jegyzet. V. ö. 470. §. — Az utódlás kérdését eldöntő ítélet elleni fellebbezés: 560. §. — A fél halálának befolyása házassági perre: 676. §.; törvényesség megtámadása iránti perre: 700. §.

A gondnokolt halálával a gondnokság az anyagi magánjog szerint megszűnik — a 465. §-nak az alól a szabályai alól pedig, hogy a fél halála esetében az eljárás félbeszakad — a 470. §. csak arra az esetre tesz kivételt, ha a félnek a per vitelére meghatalmazottja volt, de nem tesz kivéelt arra az esetre, ha az ügyvéd csak az ő törvényes képviselője volt. Az a körülmény tehát, hogy a gyengeelméjü peres félnek gondnoka egyúttal gyakorlóügyvéd, nem indokolja a Pp. 106. §-ának alkalmazását és a 465. §-on alapuló félbeszakadás mellőzését. (K. 2404/922. Pdt. VIII. 100.)

A felperesként fellépő személyeknek közelebbi megjelölésére és más személyektől való megkülönböztetésére szolgáló adatok a fellebbezési eljárás folyamában is előterjeszthetők, illetőleg pótolhatók és az egyéni cég neve alatt folyamatba tett kereset a cégbirtokos által indítottnak és annak elhalálozása folytán a perbelépett örökösök, mint felperesek ál folytatottnak tekintendő. (P. IV. 1101/1921. Pdt. VII. 74.)

Ha a fellebbezési bíróság az eljárás félbeszakadását kimondó határozat helyett helytelenül permegszüntető ítéletet hoz, a felülvizsgálati bíróság a másodbírói ítéletnek végzéssel való hatályon kívül helyezése mellett maga mondja ki az el-

járás félbeszakadását és az iratokat további intézkedés végett a fellebbezési bírósághoz visszaküldi. (P. I. 7277/1915. Pdt. XII. 84.)

Az eljárás félbeszakadása a fél perbeli cselekvőképességének elvesztése, a törvényes képviselő halála vagy képviselői jogosultságának elvesztése miatt.

466. §. *Ha valamelyik fél perbeli cselekvőképességét elveszti, valamint, ha valamelyik fél törvényes képviselője meghal vagy képviselői jogosultságát elveszti, a nélkül, hogy a képviselt fél perbeli cselekvőképességet nyerne, az eljárás mindaddig félbeszakad, míg a törvényes képviselő vagy az új törvényes képviselő az ellenfelet, vagy az ellenfél a képviselőt nem értesíti, hogy az eljárást folytatni akarja.*

Az értesítés irásban történik, amelyet a bíróság az ellenféllel közöl. A tárgyaláson jelenlevő ellenfél szóval is értesíthető. Az értesítéssel a főügyre vonatkozó cselekmények is összekapcsolhatók.

Ez a §. a 76. §. alkalmazását nem zárja ki.

Ha valamelyik fél halála esetében hagyatékának képviseletére gondnok van kinevezve, ez a §. megfelelően alkalmazandó.

Mi. A félbeszakadás második oka: ügyvédi képviselet hiánya esetében a fél perbeli cselekvőképességének elvesztése, a törvényes képviselő halála vagy képviseleti jogosultságának megszünése. Ebben az esetben a felvétel a félbeszakadás után törvényes képviselővé vált személy részéről vagy ellen történik. Itt már az eljárás sokkal egyszerűbb, mint a jogutódlás kérdésében. A törvényes képviselőnek ez a minősége minden esetben hatósági intézkedéssel igazolható és tisztázására külön tárgyalás nem szükséges. Egyszerü éresítés a felvételről elegendő.

Ha a késedelem veszéllyel járna, a bíróság a 76. §. értelmében itt is kirendelhet a törvényes képviselő fellépéséig ügygondnokot. A késedelem nem kevésbé járhat veszéllyel az eljárás félbeszakadásakor, mint annak megindításakor.

A 466. §. utolsó bekezdésének szabálya a hazánk egy részében hatályban volt osztrák polgári törvénykönyvre tekintettel indokolt.

Jegyzet. Az értesítés alakja: 136—138. §§. — V. ö. 468. §. Ez a §. a tömeggondnok halála vagy elmozdítása esetére is alkalmazandó: 467. §. — V. ö. 470. §.

Az eljárás félbeszakadása csőd miatt.

467. §. *Ha valamelyik fél ellen csődöt nyitnak, az eljárás félbeszakad azokban a perekben, amelyeket a csődtörvény szerint a közadós ellen vagy a közadós részéről nem lehet folytatni.*

A félbeszakadás, amennyiben tartamáról a csődtörvény nem rendelkezik, az eljárás felvételéig vagy a csőd megszűnéséig tart.

Az eljárás felvételére az előbbi §. megfelelően alkalmazandó.

Mi. A félbeszakadás harmadik esete a csődnyitás. A félbeszakadásról csőd esetében már a csődtörvény, az 1881: XVII. t.-c. 9. és 10. §-ai is rendelkezik. A Pp. ezeket a rendelkezéseket csak kiegészíti, amennyiben a csődtörvény a félbeszakadás tartamáról minden esetre kiterjedőleg nem rendelkezik. A tömeggondnok halála vagy elmozdítása esetében a 466. §. alkalmazandó.

Jegyzet. 1881: XVII. t.-c. 9., 10. §.

9. §. A közadós által folyamatba tett perek a tömegre azon állapotban mennek át, melyben azok a csődnyitás idejekor voltak. Ugyanez áll a közadós ellen indított azon perekre is, melyeknek tárgyát bejelentés alá nem eső követelés képezi.

Az érintett perekben a csődnyitásig le nem járt határidők a tömeggondnokra nézve a csődnyitás napjától számítandók. A csődnyitásig eljárt záros határnapok helyett a bíróság a tömeggondnok kérelmére új határnapot tűz ki.

Ha a tömeggondnok az érintett perek folytatásától eláll, illetőleg a követelést elismeri, a felmerült perköltségek a csődtömeget, mint tömegtartozás nem terhelik.

10. §. Azon követelések, melyek a jelen törvény értelmében bejelentés alá esnek, a csődtömeg ellen azon esetben is bejelentendők, ha a per folyamatban van. Ha az első folyamodású bíróság perdöntő határozatot még nem hozott, a további peres eljárás egyelőre felfüggesztetik. Ha az ilyen követelés a csődtömeg részéről a felszámolásnál valódinak el nem ismertetik, a peres eljárás a csődbíróság előtt tovább folytattatik.

Azon perekben, melyek első folyamodásilag érdemleges határozattal már elintéztettek, a csődnyitás által az illetőségen változás nem történik.

Az ilyen perekben a csődnyitásig le nem járt határidők a tömeggondnokra nézve a bejelentéstől számítandók.

Hogy a jogérvényesen megítélt követelések a csődtömeg ellen mennyiben jelentendők be, a jelen törvény II. része határozza meg.

Ha Pp. 467. §-hoz képest félbeszakadt eljárás a törvény 466. §-a értelmében a csődtömeggondnok perbelépése és alperesnek arról történt értesítése folytán újból szabályszerűen folyamatba tétetett, az eljárás félbeszakítására jogszerű alapul nem szolgál a tömeggondnok által utóbb előterjesztett az a bejelentés, hogy a csődválasztmány a peres követelésnek árverés útján való értékesítését elrendelte. (P. IV. 1452/1929. Pdt. XIV. 139.)

A közadós által adott ügyvédi meghatalmazás a csődnyitás folytán hatálytalanná válik s az ügyvéd a tömeget érintő perben hozott ítélet ellen fellebbezést be nem adhat. (1328/914. Pdt. I. 339.)

Egyedileg megvett és kifizetett bútorok kiadása iránti keresetre a Pp. 467. §-a nem alkalmazható. (P. VII. 3876/1925. Pdt. XI. 86.)

Az eljárás félbeszakadása az ügyvéd halála vagy ügyvédkedő képességének elvesztése miatt.

468. §. *Az eljárás félbeszakad, ha valamelyik fél ügyvéde meghal, vagy ügyvédkedő képességét elveszti.*

Amennyiben az ügyvédi képviselet kötelező, ez a félbeszakadás megszünik, ha az ellenfelet más ügyvéd vallásáról értesitik. Az értesitésre a 466. §. második bekezdése irányadó. Az ellenfél azonban kérheti, hogy a fél az ügy tárgyalására a 142. §. első bekezdésének megfelelően megidéztessék, vagy új ügyvédének az elnök által kitüzendő határidő alatti bejelentésére felhivassék.

Az idézést és a felhivást a félnek úgy kell kézbesiteni, mint az idézéssel ellátott keresetlevelet az alperesnek.

Ha a felhivás sikertelen marad, az eljárás félbeszakadása megszünik, és a fél részére, ha nem a bíróság székhelyén lakik, a postára feladással lehet kézbesiteni.

Amennyiben az ügyvédi képviselet nem kötelező, a félbeszakadás megszünik, ha a fél személyesen vagy meghatalmazott által fellép, vagy ha a határozatot bármelyik

fél kérelmére magának a félnek kézbesítik. A kézbesítésre a harmadik bekezdés irányadó.

Mi. Az ügyvéd halála vagy ügyvédkedő képességének megszüntetése két okból idézi elő az eljárás félbeszakítását: 1. a fél esetleg nem azonnal tudja meg azt, hogy ügyvédje meghalt; 2. időt kell adni a félnek, hogy új ügyvédet bízzon meg és azt a kellő információval elláthassa.

Az ügyvédi képviselet eltérő természetére tekintettel különbséget tesz a Pp. a félbeszakadás megszűnése tekintetében. Amennyiben az ügyvédi képviselet kötelező, addig tart a félbeszakadás, míg a fél más ügyvéd rendeléséről ellenfelét nem értesíti. Nehogy azonban a fél az eljárást késleltethesse azzal, hogy más ügyvédet nem rendel, megengedi a 468. §. második bekezdése azt is, hogy az ellenfél kérelmére a félnek az új ügyvéd bejelentésére határidőt tűzzön a bíróság, vagy magát a felet idézze. A fél megidézése a 142. §. értelmében természetesen ügyvéd általi megjelenésre történik. A harmadik bekezdés rendelkezését a felhívás, illetőleg a megidézés fontos következményei s annak a figyelembevétele indokolják, hogy nincs kizárva, hogy a félnek az ügyvédje személyében beállt változásról nincs tudomása.

Amennyiben az ügyvédi képviselet nem kötelező, a félbeszakadás akkor szűnik meg, ha a fél személyesen vagy jogosult meghatalmazott által fellép vagy ha a kézbesítés a fél részére történik.

Abban az esetben, ha a felet a járásbírósági eljárásban nem ügyvéd, hanem más meghatalmazott (95. §.) képviseli, ennek a halálával nem szakad félbe az eljárás. A hivatásos jogvédő csak az ügyvéd; más meghatalmazott rendelése s az abban beálló ilyen változás a fél kockázatára történik; a 468. §. tehát nem ügyvédi képviselet esetében nem alkalmazható.

Jegyzet. Kötelező ügyvédi képviselet: 94—98. §§.

Az eljárás félbeszakadása háboru vagy más esemény miatt.

469. §. *Ha a bíróság működése háboru vagy más esemény következtében megszünik, az eljárás ez akadály tartamára félbeszakad.*

Mi. A félbeszakadás további oka a bíróság működésének háború vagy más esemény következtében megszűnése. Ha a bíróság működését újra felveszi, az eljárás kérelem nélkül is folytatandó.

Magától értetődik, hogy gondoskodni kell arról, hogy a

bíróság működésének megszűnése s a működés újból felvétele kellően közzététessék.

Jegyzet. Háború esetére részletes rendelkezéseket állapítanak meg a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912: LXIII. t.-c. 16. §-a, az 1914: L. t.-c. 14. §-a s a világháborúra tekintettel alkotott egyes későbbi törvények és nagyszámú rendeletek, amelyek általában már hatályukat vesztették.

Az eljárás felfüggesztése.

470. §. ***Ha annak a félnek, aki meghalt, vagy perbeli cselekvőképességét vagy törvényes képviselőjét elvesztette (465., 466. §§.), a per vitelére meghatalmazottja volt, az eljárás nem szakad félbe, a bíróság azonban az eljárást a meghatalmazott kérelmére és a fél halála esetében az ellenfél kérelmére is felfüggesztheti.***

A felfüggesztés tartamára és az eljárás felvételére a 465. és 466. §. megfelelően alkalmazandó. A fél halála esetében az idézést a meghatalmazottnak is kézbesíteni kell.

A gondnokolt halálával a gondnokság az anyagi magánjog szerint megszűnik — a 465. §-nak az alól a szabálya alól pedig, hogy a fél halála esetében az eljárás félbeszakad — a 470. §. csak arra az esetre tesz kivételt, ha a félnek a per vitelére meghatalmazottja volt, de nem tesz kivételt arra az esetre, ha az ügyvéd csak az ő törvényes képviselője volt. Az a körülmény, tehát, hogy a gyengeelméjű peres félnek gondnoka egyúttal gyakorló ügyvéd, nem indokolja a Pp. 106. §-ának alkalmazását és a 465. §-on alapuló félbeszakadás mellőzését. (K. 2404/1922. Pdt. VIII. 86. l.)

A cselekvőképtelen fél halálával a peres eljárás abban az esetben is félbeszakad, ha gondnoka ügyvéd és őt a perben nem más ügyvéd, hanem maga a gondnok képviseli: mert a Pp. 470. §-a ily esetre nem alkalmazható. (P. VI. 2409/1921. Pdt. VII. 22.)

Egyedül a pergátló kifogás kérdésében harmadfokú elbírálás alatt álló ügyben az eljárás a fél halála okából a Pp. 470. §-a alapján fel nem függeszthető. (P. IV. 5319/1922. Pdt. VIII. 93.)

A Pp. 470. §-a akkor is alkalmazandó, ha az alperest nem az általa vallott ügyvéd, hanem a részére ismeretlen tartózkodása okából kirendelt ügygondnok képviseli. (P. I. 1090/1924. Pdt. XI. 41.)

471. §. *Ha valamelyik fél háború idején katonai szolgálatot teljesít, vagy ha a fél olyan helyen tartózkodik, amellyel a perbíróság székhelyéről hatósági intézkedés, háboru vagy más esemény következtében közlekedni nem lehet, a bíróság az eljárást az akadály tartamára hivatalból is felfüggesztheti.*

Tartási pernek az alperes hadbavonulása miatt történt felfüggesztése megszüntettetett, mert csak a tartás mértéke volt vitás. (28. 1914. Pdt. I. 25.)

Az illetmények lefoglalásáról rendelkező végzés kézbesítése végett nem lehet a hadbavonult végrehajtást szenvedő részére ügygondnokot kirendelni. (Bpesti tábla 12926/1914. Pdt. I. 193.)

Az eljárás felfüggesztendő, ha az alperes a mulasztás alapján hozott járásbírósági ítélet elleni fellebbezés beadása után hadbavonult. (Bpesti tábla P. IV. 1560/1915. Pdt. I. 144.)

Egyik pertárs hadbavonulása miatt az eljárás az egyetemlegesen marasztalni kért másik pertárs ellen fel nem függesztheto. (Rp. II. 1722/1915. Pdt. I. 146.)

A tanú hadbavonulása az eljárás felfüggesztésének alapjául nem szolgálhat. (Bpesti tábla P. IV. 6901/1915. Pdt. I. 349.)

Felfüggesztendő az eljárás, ha a félként perben álló bányatársulatnak igazgatója hadbavonult. (Rp. V. 1733/1915. II. 310.).

Nincs megállható alapja annak az álláspontnak, hogy a hadbavonulás okából az eljárás felfüggesztése s illetve a felfüggesztés megszüntetése iránt folyamatba tett joglépések folytán felmerült költség az ügyvesztes fél terhére meg nem volna állapítható. (Bpesti tábla P. IV. 5329/1916. Pdt. II. 429.)

472. §. *Az eljárás felfüggesztését a perbíróságnál kell kérni.*

A bíróság a kérelem felől, ha tárgyaláson kivül adták elő, az ellenfél meghallgatása nélkül határozhat.

Mi. Mig az eljárás félbeszakadása ipso facto áll be és a bíróság azt csak konstatálja; addig bizonyos okokból a bíróság az eljárás felfüggesztheti. A felfüggesztés sohasem kötelező és a bíróság mindig az eset körülményeit mérlegeli, midőn a felfüggesztést elrendeli. Ezért a felfüggesztés felől hozott határozat nem is köti a bíróságot, amely határozatát vissza is vonhatja. (474. §.)

A felfüggesztés két esetben történhetik.

Az első eset az, midőn a félnek, aki meghalt, vagy per-

beli cselekvőképességét vagy törvényes képviseletét elvesztette, a per vitelére meghatalmazottja volt. A 106. §. értelmében a meghatalmazás a halállal nem szűnik meg, az eljárás félbeszakadására tehát nincs ok. Egyrészt azonban az ügy állása ennek az eseménynek következtében lényegesen megváltozhatik, másrészt pedig a meghatalmazottnak a jogutódoktól, illetve a törvényes képviselőtől esetleg meghatalmazást és az ügy folytatására vonatkozó utasítást kell szerezenie, amely két szempont sokszor a felfüggesztést szükségessé teszi. Hogy fennforog-e a felfüggesztés szüksége, az iránt első sorban a meghatalmazott nyilatkozhatik csak, aki felet képviseli. A perbeli cselekvőképesség vagy törvényes képviselet utólagos elvesztése az ügy érdemére és az ellenfél érdekeire nincs befolyással és ha a meghatalmazott a törvényes képviselőtől információt és meghatalmazást szerzett, az eljárás folytatása akadályokba nem ütközik. A fél halála azonban az egész perre, a felek közti jogviszonyra kihatással lehet és az ellenfél annak következtében abba a helyzetbe jöhet, hogy a pert más irányban kell folytatnia. Ezért a fél halála esetében az ellenfél is kérheti az eljárás felfüggesztését. Kérelem nélkül a bíróság ebben az esetben egyáltalán nem függesztheti fel az eljárást; ha sem a meghatalmazottat, sem az ellenfelet nem akadályozza a felfüggesztés valami perbeli cselekmény végzésében — amit csak ők ítélhetnek meg — akkor a bíróságnak nincs oka az intézkedésre. A kérelem fölött a bíróság a legrövidebb úton és, amennyiben a kérelem nem a szóbeli tárgyaláson lett előadva, az ellenfél meghallgatása nélkül is határozhat.

Ellenben hivatalból is felfüggesztheti a bíróság az eljárást akkor, midőn valamelyik fél háború idejében katonai szolgálatot teljesít, vagy olyan helyen tartózkodik, amelyről a bíróság székhelyével közlekedni nem lehet. Ily esetben a fél felfüggesztési kérelmét sem juttathatja a perbírósághoz. Ha a bíróságnak tudomása van erről az akadályról, méltánytalan volna, ha azt hivatalból figyelembe nem venné és a felet szükségtelenül igazolásra vagy ellentmondásra kényszerítené.

Jegyzet. V. ö. 465. §. — A kérelem (472. §.) alakja: 136—138. §§., az ellenfél meghallgatása: 254. §.

Törvény függeszti fel az állam, a posta, távíró és távbeszélő, postatakarékpénztár, törvényhatóság, község (város) ellen vagy fuvarozási ügylet alapján közforgalmú vasút ellen átértékelés iránt indított pert (1926: XV. t.-c. 17. §.), a magánalkalmazottak nyugdíjának átértékelésére irányuló pert (1926: XVI. t.-c. 19. §.), a biztosítási összeg átértékelése iránti pert. (1927: X. t.-c. 14. §.). Az ú. n. népköztársaság és az ú. n. tanácsköztársaság tényeiből az állam, a tvhatóság, a község ellen támasztott követelés érvényesítésének felfüggesztése: 1262/920. M. E. (J. K. XXIX. 93.); a trianoni békeszerződéssel

összefüggő egyes pénzkövetelések érvényesítésének felfüggesztése: 9590/1922. M. E. (I. K. XXXI. 565.); a volt közös hatóságok és intézmények tényei alapján támasztható jogok érvényesítésének felfüggesztése: 4050/1920. M. E. (I. K. XXIX. 330.), 6649/1924. M. E. (I. K. XXXIII. 183.)

Csehszlovákiában lakók elleni követelések felfüggesztése: 1924: XXII. t.-c. egyezmény A) Függelék 9., 10. §§. 3600/924. M. E. sz. a. (Bp. K. 238.)

Csak a kereset kézbesítése előtt elhalt alperes helyett idézendők annak örökösei. (Sz. 905. G. 233. T. IX. 705.)

Az alperesnek a per folyamán elhalta a per folytatását (ügyvédi képviselet esetén) nem gátolja s a felperes az örökösök igazolására nem szorítható. (K. 906. máj. 17. 1625/905. Dt. IV. f. V. 223. l.)

Az ügyvéd által képviselt perfélnek a per folyama alatt történt elhalálozása folytán a per félbe nem szakítható, hanem az örökösökre is kiterjedő hatállyal megbizottnak tekintendő ügyvéd képviselő közbenjárásával folytatható. (B. 903. okt. 2. I. G. 113. T. VIII. 124.)

A kereset beadása előtt elhaltnak felperessége alatt keresetet indítani nem lehet, az ily módon tehát helytelenül indított perbe az elhalt örökösei be nem léphetnek és a pert saját nevükben nem folytathatják. (K. 901. jan. 15. 1034/900. Ü. L. 901. 7. T. 55.532—82. sz.) Elhalt felperes nevében indított rendes perbe örököse a per folyamán beléphet. (K. 1904. szept. 4. 1103. G. Dt. 1905. 51.)

Azon körülmény, hogy felperes a per befejezése előtt meghalt és ügyvéde az örökösök nevét bejelenteni elmulasztotta, a per érdemi elintézését nem gátolja. (K. 88. jan. 24. 5706/87. Dt. XX. 33. sz.)

A per a peres feleknek időközben történt elhalálozása esetében is rendszerint maguk a felek közötti jogviszony alapján és a felekre kiterjedőleg nyer elintézést. (K. 59. dec. 27. 8363. és 906. márc. 31. I. G. 605/905. XI. 2413. sz.)

Habár a férj a gyermek törvénytelen származásának kimondása iránt indított kereset beadása előtt meghalt, mert a keresethez csatolt ügyvédi meghatalmazás nem kifogásoltatott, a felperessége alatt beadott kereset alapján igazolt jogutódai jogosítva vannak a pert folytatni. (K. 901. febr. 6. 7145/900. Ü. L. 901. 9.)

A a tényköriilmény, hogy a fél a fellebbezési bíróság ítéletének meghozatala után meghalt, a felülvizsgálati eljárásban tekintetbe nem jöhet. (K. 1909. ápr. 22. I. G. 9. T. XIV. 202.)

A bíróság csupán kérelemre mondhatja ki visszahatólag a felfüggesztés következményeit. (Bpesti tábla P. IV. 1105/1915. Pdt. I. 145.)

A perbehívott szavatos a felfüggesztés szempontjából a

féllel egy tekintet alá esik. (Bpesti tábla P. IV. 6148/1915. Pdt. I. 347.)

A perenkívüli örökösödési eljárásban nincs helye felfüggesztésnek. (R. P. I. 55/1915. Pdt. I. 348.)

Ha a postakincstár elleni kereseti kérelem természetbeni szolgáltatásra, ennek lehetetlensége esetén pedig meghatározott összegben felszámított pénzkövetelésre irányul, az eljárás tárgya tehát nem olyan pénzkövetelés, amelyet a hitelező a keletkezéskori névértéknél magasabb összegben érvényesít, az eljárásnak az 1926: XV. t.-c. 17. §. 1. bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében való felfüggesztése helyt nem foghat. (P. IV. 5161/1926. Pdt. XII. 74.)

473. §. *Az eljárás félbeszakadásával vagy felfüggesztésével minden határidő folyása megszakad és a határidő a félbeszakadás vagy felfüggesztés megszűnésétől egészen újból kezd folyni.*

Az eljárás félbeszakadásának vagy felfüggesztésének tartama alatt bármelyik fél részéről a főügyben véghezvitt perbeli cselekmény az ellenféllel szemben hatálytalan. Hatálytalan a bíróság részéről a főügyben hozott határozatok közlése. (399., 420. §§.) is.

Mi. Ugy a félbeszakitásnak, mint a felfüggesztésnek az a következménye, hogy a határidők folyása megszakad, hatályos perbeli cselekményt a főügyben az ellenféllel szemben nem lehet véghezvinni, valamint hatálytalan a főügyben hozott határozatok közlése is.

V. ö. 465. §.

474. §. *A bíróság azt a határozatát, amellyel az eljárást felfüggeszti, vagy a felfüggesztést megtagadja, ahhoz képest, amint a felfüggesztés tárgyában kérelemre vagy hivatalból is határozhat, kérelemre vagy hivatalból visszavonhatja.*

Az olyan határozat ellen, amely az eljárás felfüggesztését mondja ki, valamint az olyan határozat ellen, amely a felfüggesztés megszüntetését megtagadja, felfolyamodásnak van helye.

Mi. A célszerűség indokolja, hogy a bíróság ne legyen kötve ahhoz a határozatához, amellyel az eljárást felfüggeszti, vagy a felfüggesztést megtagadja. A bíróság ilykép a körülmények változását figyelembe veheti.

A felfüggesztést kimondó vagy a felfüggesztés megszűnte-

tését megtagadó határozat ellen a felfolyamodást meg kell engedni, mert az ilyenmű határozat az eljárás befejezését rend kívül késeleltetheti és a fél érdekét sértheti. Ellenben a felfüggesztést megtagadó, vagy a felfüggesztés megszüntetését elrendelő határozat ellen felfolyamodás nem engedhető, mert ez az ügy befejezését késleltetné és a fél esetleges sérelme a 479. §. értelmében az ítélet ellen használt fellebbvitel útján orvosolható.

A másodbírósági ítéletnek az eljárás felfüggesztését helybenhagyó rendelkezése ellen felülvizsgálati kérelemnek helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 6038/1915. Pdt. I. 408. sub. I.)

Az eljárás szünetelése a felek megegyezése következtében.

475. §. *A feleknek a bíróságnál bejelentett kölcsönös megegyezése következtében az eljárás mindaddig szünetel, amig valamelyik fél a folytatását nem kéri.*

Ha a felek az eljárás szünetelésének időtartamát megállapították, az eljárás folytatása a kikötött idő lejárta előtt az ellenfél beleegyezése nélkül nem kérhető; a szünetelés iránti megegyezés bejelentésétől számított négy hónap eltelte előtt azonban az eljárás folytatása egyáltalában nem kérhető.

Az eljárásnak e §. értelmében való szünetelése a törvényes határidők folyására és az ezekben véghezviendő cselekmények érvényességére nincs befolyással.

A szünetelés iránti megegyezés bejelentésétől számitandó három év leteltével a per megszüntnek tekintendő.

Ppn. 15. §. 1. bek. *A Pp. 446. és 475. §-ának 2. bekezdésében emlitett két hónapi határidő helyett négy hónap állapittatik meg.*

Ppn. 15. §. 2. bek. *E §. utolsó bekezdésében emlitett három év letelte után új határnap kitüzését kérni nem lehet.*

Mi. A felek rendelkezési jogából következik, hogy kölcsönös megegyezéssel az eljárás folytatásától elállhatnak. Tehetik azt olykép, hogy az eljárás szünetelésének időtartamát nem határozzák meg, amikor bármelyik fél az eljárást ismét felveheti, de meghatározhatják a szünetelés időtartamát is, amikor a kitűzött idő lejárta előtt az eljárás fel nem vehető.

A törvényes, például a fellebbviteli, az igazolási, az ellentmondási, a perújítási stb. határidők folyását azonban a felek nem akaszthatják meg. A törvény azokat nem egyedül a felek érdekében, hanem közszempontból állapította meg. Épp úgy, mint a bíróság nem változtathat azokon, a felek kölcsönös beleegyezése sem lehet itt irányadó.

Minthogy az újrafelvétel korlátlansága visszaéléseket idézhetne elő és a szünetelés ily előzetes bejelentése csak akkor indokolt, ha az eljárás folytatásának hosszabb ideig tartó akadály áll útjában, a Pp. nem engedi meg, hogy a felek két hónap eltelte előtt az eljárás folytatását kérhessék.

A Pp. 665. §. alapján a különélésre elrendelt határidőt és a H. T. 100. §-ában a házasság felbontására irányuló kérelem beadására nézve meghatározott három havi záros határidőt egységesen kell elbírálni. A rendes bíróságok működésének a proletárdiktatura folytán beállott szünetelésével tehát nemcsak a H. T. 100. §-a szerint három havi határidő, hanem a különélési határidő is megakadt. (P. III. 2508/1921. Pdt. VI. 84. sub I.)

A Pp. 475. §-a felülvizsgálati eljárásban is alkalmazást nyer. (P. IV. 1792/1922. Pdt. VIII. 89.)

Jegyzet. Az eljárás szünetelése a fellebbezési eljárásban: Te. 34. §.; a felülvizsgálati eljárásban az eljárás szünetelésének nincs helye. Te. 41. §.

NEGYEDIK CIM.

FELLEBBVITEL.

(I. A fellebbviteli rendszer általában. II. A fellebbviteli bíróságok meghatározása. III. A fellebbviteli bíróságok túlterheltségének megakadályozását célzó rendelkezések. IV. A fellebbvitel korlátozása összeg szerint. V. Az előzetes végrehajthatóság. VI. Költségviselés és pénzbírság. VII. A Te. újításai. VIII. A fellebbvitel sikerének előfeltételei: a megengedhetőség és az alaposság. IX. Alanyi jogosultság a fellebbvitelre. X. Az indokok elleni fellebbvitel. XI. A jogsérelem, mint a fellebbvitel anyagi előfeltétele.)

Mi. I. A fellebbviteli rendszert a Pp. általánosságban következőleg alkotja meg:

1. Ítéletek ellen a másodfokú bírósághoz fellebbezésnek van helye tény- és jogkérdésben, novumok érvényesítésének a jogával; a harmadfokú bírósághoz pedig felülvizsgálati kérelemnek van helye, még pedig lényegileg a jogkérdésben és kivételesen a másodbíróság átugrásával (revisio per saltum Ppn. 18. §.)

2. A fellebbviteli bíróságok: a törvényszéki ügyekben a kir. ítélőtáblák másodfokban és a kir. Kúria harmadfokban; járásbírósági ügyekben a kir. törvényszékek másodfokban és a kir.

ítélőtáblák, illetőleg a kir. Kúria harmadfokban. (Felfolyamodási bíróság: 550. §.)

3. A fellebbviteli bíróságok túlterhelésének megakadályozására (ami a legfontosabb jogpolitikai feladatok egyike), a járásbíróságok hatáskörének kiterjesztésén és a kir. ítélőtáblák, valamint a kir. Kúria tanácsai taglétszámának leszállításán felül a Pp. a per tárgyának értékéből kiinduló korlátozásokkal, az előzetes végrehajthatósággal és végül bírsággal igyekszik hatni.

4. A végzések elleni fellebbvitel módjai: a felfolyamodás és az előterjesztés.

A Pp. fellebbezési rendszerét a fellebbezésről szóló fejezetnek, felülvizsgálati rendszerét a felülvizsgálatról szóló fejezetnek bevezetésében, a végzések elleni fellebbvitelt a felfolyamodás fejezetében fogom tüzetesen ismertetni, a fellebbviteli bíróságokkal és a bíróságok túlterhelésének megakadályozásával pedig az alábbiakban foglalkozom.

II. *A fellebbviteli bíróságok meghatározása.* 1. Ez a törvényszéki eljárásban nem ad vitára alkalmat. 2. Ugyszintén az 1893: XVIII. t.-cikknek az a szabálya sem szorul most már bővebb indokolásra, mely a járásbírósági ügyekben a fellebbezési bíráskodást a kir. törvényszékre ruházta. A tapasztalat teljesen igazolta az 1893: XVIII. t.-cikknek a törvényszékek fellebbezési bíráskodásához füzött várakozásait és ezek alapján megnyugvással mondhatjuk, hogy a törvényszékek fellebbezési bíráskodása általánosságban bevált, különösen pedig jóval gyorsította a sommás perek lebonyolítását és nagy munkatehertől szabadította meg a felsőbíróságokat. 3. Már sokkal vitásabb kérdés az, hogy *nem volna-e helyesebb a járásbírósági eljárásra tartozó ügyekben általában a kir. ítélőtáblákra ruházni a felülvizsgálati bíráskodást.* Habár nem lehet tagadni, hogy a kir. ítélőtáblák e felülvizsgálati bíráskodásának kizárólagossá tétele nemcsak a fellebbviteli bíróságok rendszerét tenné áttekinthetőbbé, hanem a gyakorlati keresztülvitelt is egyszerűsítené s a kir. Kúria munkaterhén is könnyítene, a Pp. mégsem ment ilyen messzire, hanem azokban a járásbírósági ügyekben, amelyekben a pertárgy értéke a Pp. szerint 2500 koronát, (illetve a Te. szerint a *„felülvizsgálati érték"* 5000 pengőt) meghalad, a felülvizsgálati bíráskodást a kir. Kúriára bízta. Ennél a szabályozásnál a döntő indok az volt, hogy a járásbírósági eljárás alá, összegre tekintet nélkül, olyan ügyek tartoznak, amelyek csak ritkán, más üggyel kapcsolatban kerülhetnek törvényszéki eljárás alá. Ezekből az ügyekből akkor, ha a felülvizsgálatot e részben kizárólag a kir. ítélőtáblák gyakorolnák, a kir. Kúria az anyagi jogot illetően nagyrészt ki lenne zárva. Már pedig az anyagi jog tekintetében nem célszerű a jogorvoslati rendszerbe s a fellebbviteli bíróságok meghatározásába oly rendel-

kezéseket foglalni, amelyek következtében a magánjog egyes részei az ország legfőbb bíróságának döntése alá csak kivételesen kerülnének.

III. Igazságszolgáltatásunknak egyik legnagyobb baján, a *fellebbviteli bíróságok túlterheltségén*, mely az ügyek gyors és alapos megvizsgálását gátolja, a Pp. különösen a járásbírósági hatáskör kiterjesztésével és a felsőbírósági tanácsok tagjai számának leszállításával (1. és 55. §§.) kíván segíteni, de nem mellőzheti a fellebbvitel korlátozását, továbbá az előzetes végrehajthatóság szélesebb körű szabályozását, valamint alaptalan felülvizsgálati kérelem esetében a költségben marasztalást és a pénzbírság alkalmazását sem.

IV. Ami *a fellebbvitel korlátozását* illeti, itt az ítéletek egybehangzása és az összeg szerinti korlátozás jöhet tekintetbe.

1. A Pp. az elsőt, vagyis *az ítéletek egybehangzását nem veszi figyelembe* a fellebbvitel korlátozásánál.

A fellebbezésnek kizárása két egybehangzó ítélet ellen külön jogterületek létesítésére vezet. Nem szükséges egyéb, mint az, hogy a törvényszék és a területén lévő járásbíróságok között bizonyos ügyek elintézési módjára nézve megegyezés fejlődjék ki és oda jutunk, hogy bizonyos követelések az egyik törvényszéknél érvényesíthetők, a másiknál ellenben nem. Figyelembe veendő továbbá az is, hogy a határozatok külső egybehangzása nem biztosítja azok belső egybehangzását, különösen akkor, amikor a másodbíróság más tényállás alapján határozhat, mint az első. A Pp. ezért általában nem tarthatja a duae conformes elvét megfelelőnek. De az sem volna célszerű, hogy ezt az elvet a fellebbviteli összeggel kapcsolatosan tartsuk fenn, mert akkor — ha egyáltalában célt akarunk érni — a fellebbviteli összeget magasra kellene szabni és így egészben véve ismét az ép vázolt nehézségekkel állanánk szemben.

2. *A fellebbvitelnek összeg szerint való korlátozása*, melyet az 1893: XVIII. t.-c. 181. §-a is elfogadott, ezzel szemben sok előnnyel jár. Bármennyire igaz is elvben, hogy a legkisebb ügy ép oly alapos megítélést kíván, mint a nagyobb és hogy a szegényre nézve a kis érték ép oly, vagy nagyobb fontossággal bir, mint a gazdagra nézve a nagy érték: mégis kétségtelen, hogy a kis ügy általában csekélyebb fontosságú és nem is birja el azokat a költségeket, amelyek a harmadfokú fellebbvitellel rendszerint járnak. Ez az elv már az egyes és a társas bíróságok hatáskörének szabályozásában nyilvánul; ha ott helyes, akkor helyesnek kell lennie itt is.

A Pp. két irányban korlátozza összeg szerint a fellebbvitelt.

a) A járásbíróságnak a községi bíráskodás alá tartozó ügyekben hozott ítélete ellen nincs fellebbvitelnek helye. Ez alól a szabály alól csak a váltópereket, a részvénytársasági

vagy szövetkezeti viszonyból származó pereket s egyéb ily kereskedelmi természetű pereket, valamint az értékre tekintet nélkül a törvényszéki hatáskörbe utalt és a kizárólagos illetékességgel felruházott pereket, szóval azokat a pereket veszi ki a Pp., amelyekben hozott elvi döntésnek a pertárgy értékén sokszor túlmenő nagy jelentősége van.

b) Másik, összeg szerinti korlátozása a fellebbvitelnek az ötszáz koronát meg nem haladó értékű perekben a felülvizsgálatnak a kizárása (Pp. 521. §.). Ezenfelül egyes csekélyebb jelentőségű, például hatásköri, illetékességi kérdést, valamint költségkérdést is elvon a felülvizsgálat alól. Az értékhatárnak ötszáz koronában megállapítása alól, épúgy mint az ötven koronás fellebbezési érték alól csak bizonyos, főként kereskedelmi és váltójogi perekre tesz a Pp. kivételt.

c) Törvényszéki eljárás alá tartozó ügyekben a fellebbvitelt összeg szerint egyátalában nem korlátozza a Pp.; mert e pereket a harmadfokú megbírálás jótéteményéből nem véli teljesen kizárhatónak. (L. azonban VII. alatt a Te. újításait!)

V. További módja a korlátozásnak az *előzetes végrehajthatóság*, amelyet a Pp. — miként az a 415—417. §-ok indokolásánál bővebben ki van fejtve — igen széles körben engedélyez és ezzel a pusztán huza-vonát célzó fellebbezésnek és felülvizsgálatnak útját kívánja állni. Fokozta még ezt a Ter., mely a 2. §. 6. pontjában 300 pengőre emelte fel a 415. §. 4. pontjában és ötezer pengőre emelte fel az 509. §-ban megszabott értékhatárt.

VI. Ha mindezekhez a rendelkezésekhez hozzávesszük azt, hogy az alaptalanul fellebbvitellel élő fél az *eljárás költségét viseli*, és hogy az a fél, aki felülvizsgálatot nyujt be oly ítélet ellen, amely ellen a törvény a felülvizsgálati kérelmet kizárja, vagy két egyenlő ítélet ellen nyilván alaptalan felülvizsgálati kérelemmel él, 400 pengőig terjedhető és a felülvizsgálati bíróságtól a per körülményeihez és a konokság mértékéhez képest megállapítandó *bírságban marasztalandó*, ha a felülvizsgálati bíróság úgy találná, hogy a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalan volt (544. §.): akkor nincs ok attól tartani, hogy a fellebbvitel intézményével huza-vonási célzatból vagy perlekedési viszketegből visszaélés történnék, hogy a szóbeliség a fellebbviteli eljárásban az igazságszolgáltatás gyorsaságát veszélyeztetné és hogy a fellebbviteli bíróságok személyszaporítás nélkül ne láthatnák el ügykörüket.

VII. *A Te. újítása.* A) Ezek éppen a fellebbvitel körében a legjelentékenyebbek, mert a Te. főcélja a fellebbviteli bíróságok munkaterhének fokozott csökkentése. 1. Ebből a célból a fellebbviteli értékhatárok megállapításánál a Te. többé nem a pertárgy értékét, hanem az ítélet sérelmes rendelkezését veszi irányadóul, vagyis a fellebbezési, illetve felülvizsgálati értéket

a felperesre nézve az *elutasított* követelésnek vagy követelésrésznek értéke, az alperesre nézve pedig a *megítélt* követelésnek vagy követelésrésznek értéke képviseli. Ez a rendelkezés, mely a Pp. 476. §-ánál közölt miniszteri indokolás szerint főleg abból indul ki, hogy igen csekély összeg miatt fellebbvitelt engedni nem helyes, irányadó *a)* a fellebbezés és a felülvizsgálat megengedettsége (Te. 24. és 37. §.), *b)* a fellebbezésnek, illetve felülvizsgálatnak nyilvános előadás alapján való elintézése (Te. 35. és 44. §.), valamint *c)* a felülvizsgálati bíróság meghatározása (Te. 38. §.) tekintetében is. 2. Jelentékenyen növeli ennek a rendelkezésnek a fellebbvitelt korlátozó hatását a Ter. 2. §-ának 5. pontja, mely számszerűleg is jelentékenyen magasabb fellebbviteli értékhatárokat állapít meg, és pedig: *a)* a fellebbezést (még pedig a Pp. 476. §-ától eltérően törvényszéki ítélet ellen is) csak 200 pengőn, a felülvizsgálatot pedig csak 3000, illetve táblai ítéletnél 5000 pengőn felül engedi meg; *b)* a fellebbezést 2000 pengőig, a felülvizsgálatot pedig 4000 pengőig nyilvános előadás útján intézteti el és *c)* a járásbíróságnál indított perekben 5000 pengőn felül a kir. Kúriát teszi meg felülvizsgálati bíróságnak és pedig a Te. 38. §-a szerint (elejtve a Pp. 525. §-ának 2. bekezdésében tett különböztetést) akkor is, ha a per elsőfokon csak az értékre tekintettel tartozott a járásbíróság hatáskörébe. 3. A fellebbviteli bíróságok tehermentesítését célozza az az újítás is (Te. 27., 39. és 45. §§.), hogy a meg nem engedett fellebbvitelt (fellebbezést, felülvizsgálatot, felfolyamodást) ezután nem a fellebbviteli, hanem maga az az alsóbíróság utasítja vissza, amelynek határozata ellen a fellebbvitel irányul. A visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul felfolyamodással élő felet a felsőbíróság a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja. — B) *A fellebbezés* jogi jellegét is megváltoztatják a Te. 24—36. §-ai, amelyeknek összefoglaló jellemzését a 476. §-t megelőző jegyzetben adjuk. — C) kevésbbé mélyreható, de fontos módosítást tartalmaznak a *felülvizsgálat* tekintetében a Te. 37—44. §-ai, amelyekről összefoglalóan az 520. §-t megelőző jegyzetben szólunk. — D) a *felfolyamodásra* nézve csak a Te. 45. §-ának már érintett rendelkezése hoz újítást. — E) Miután a perújítás nem fellebbviteli, hanem rendkívüli perorvoslat, az erre vonatkozó újításokat (Te. 46—48. §§.) a Pp. 563. §-át megelőző jegyzetben tárgyaljuk.

VIII. „A fellebbvitel sikerének előfeltétele alaki és anyagi, úgymint a megengedhetőség és az alaposság. A *megengedhetőség* hiánya esetében a bíróság a fellebbvitelt visszautasítja (486., 490., 519., 529., 558. §-ok), az *alaposság* hiánya esetében a bíróság az elsőbírósági ítéletet helybenhagyja, illetve a felülvizsgálati kérelmet elutasítja, annak helyt nem ad. *A megengedhetőség előfeltételei:* a) fellebbvitelre alkalmas *határozat*, amely ak-

kor létezik, amikor a törvény a fellebbvitelt ki nem zárja (476., 477., 521—523., 549., 551. §-ok); b) fellebbvitelre jogosult *személy;* c) az előírt *alaknak* (136—138., 481., 527. §-ok) és a törvényes *határidőnek* (480., 526., 552. §-ok) betartása. A megengedhetőség akadályai: a fellebbvitelről joghatályosan történt lemondás (Ppn. 13. §.) és a fellebbvitel visszavonása (496. §.). A sérelem (gravamen) fennforgása nem tartozik ide, mert a sérelem hiánya nem a fellebbvitel visszautasítását, hanem az ítélet helybenhagyását eredményezi." (Kovács: Kommentár II. kiad. 988—989. l.)

IX. *Kik élhetnek fellebbvitellel?* A közadós által adott ügyvédi meghatalmazás a csődnyitás folytán hatálytalanná válik s az ügyvéd a tömeget érintő perben hozott ítélet ellen fellebbezést be nem adhat. (1328/1914. Pdt. I. 339.)

Ha a zárgondnok az általa indított per folyamán a zárgondnoki tisztség alól felmentetett, ő fellebbezéssel nem az ügy érdemében, hanem csak annyiban élhet, amennyiben őt a perköltség fizetésére saját személyében kötelezték. (Rp. VI. 10.600/1916. Pdt. III. 106.)

Ha a birtokrendező per folyamán hatályba lépett új eljárási szabályok szerint ügygondnok kirendelésének helye nincs, az addigi ügygondnok az új eljárás folyamán hozott határozatok ellen jogorvoslattal nem élhet. (Rp. III. 5369/1915. Pdt. II. 385.)

A perköltség mérvének a kérdésében a peres felet képviselő ügyvédnek fellebbezési joga nincs. (P. II. 2163. és P. II. 1571/1919. Pdt. V. 69.)

A perben a költséget a bíróság a fél és nem az ügyvéd javára állapítja meg és ítéli meg és ebből folyóan az ügyvéd saját személyében jogorvoslattal a költség mennyisége kérdésében sem élhet. (P. IV. 6820/1923. Pdt. XII. 17.)

Hagyatéki zárlati ügyben az, aki az átadó végzés szerint nem örökös, a zárgondnoki számadás felett hozott ítélet ellen fellebbvitellel nem élhet. (Bpesti tábla P. X. 271/1928.)

A pertárs fellebbezése: Az alperes által perbe hivott fél a védelmet a perben elvállalván, az ennek következtében közötte és az alperes között keletkezett egységes jogviszonynál fogva, az elsőbíróság ítélete ellen önálló fellebbezéssel is élhet s fellebbezése következtében az elsőbíróság ítélete az alperes részéről is fellebbezettnek tartandó. (K. 1899. aug. 29. I. G. 211. F. V. 4.)

Több végrehajtatónak az 1881:LX. t.-c. 92. és 94. §-ai szerint perbe való idézése esetében azok között csak a pernek vitele tekintetéből létesül pertársaság és így köztük az anyagi magánjog szabályain alapuló oly pertársaság, melynél fogva valamennyi pertársra nézve a per csak egységesen volna eldönthető, fenn nem forog. (K. 1897. márc. 30. F. II. 6. F. II. 390.)

A nem egyszerű, hanem készfizető kezes, aki egyetemleges fizetési kötelezettségben áll, a főadóstól függetlenül és önállóan perelhető és marasztalható, e szerint amennyiben a marasztaló ítélet ellen nem élt jogorvoslattal, a főadós által az ítélet ellen használt fellebbvitel reá nézve is ki nem terjeszthető. (K. 1896. márc. 4. I. G. 163/1895. F. I. 133.)

Az egyik alperes az ítéletnek azt a részét, mely szerint a felperes a többi alperessel szemben keresetével elutasíttatott, csak akkor támadhatja meg fellebbvitellel, ha az mint ítélt dolog, a többi alperes elleni visszkereseti igényének külön perrel érvényesítését kizárná. (Sz. 1902. máj. 23. G. 86. T. VI. 674.).

A mellékbeavatkozó fellebbezése. A végrehajtást szenvedő az igénylő részéről indított perben beavatkozási jogát, a fellebbezési eljárás során akkor is gyakorolhatja, ha az elsőbíróság előtti eljárásban részt nem vett. (K. 1897. márc. 30. I. H. 6. F. II. 294.)

A közalapítványi kir. ügyigazgatóságnak, mint a vallásalap és felügyelői jog képviselőjének lehet beavatkozási joga (mellékbeavatkozás) olyan perben, amelyben a püspöki vagy érseki uradalom a megyés püspök, illetve érsek, mint törvényes képviselő által képviselve perbe áll; jelesül abban az esetben, ha oly igény forog kérdésben, amely széküresedés esetében a vallásalap, illetőleg a javadalombeli utód érdekét is érinti. (K. 1902. jan. I. G. 522., 1904. márc. 18. I. H. 51., F. VII. 300., IX. 301.)

A felülvizsgálati eljárásba nem avatkozhatik az, aki sem az elsőbírósági, sem a fellebbezési eljárásba be nem avatkozott. (K. 1899. máj. 3. G. 72. Dt. III. f. XV. 35.)

X. *Az indokok elleni fellebbvitel.* (L. a 675. lapon közölteket is.) Az indokok ama része ellen, mely csak a perben nem álló harmadik érdekeit sértheti, fellebbvitelnek helye nincs. (1914. nov. 25. 1914. G. 175. sz. Pdt. I. 31.)

Ha az alsóbíróság a keresetet egyedül a magánjogi viszony hiánya miatt utasítja el és az időelőttiségi kifogást nem teszi vizsgálat tárgyává, ez az utóbbi körülmény az alperesre nézve nem sérelmes és így az alperes az időelőttiség meg nem állapítása miatt fellebbvitellel nem élhet: mert egyedül az indokok ellen ennek csak akkor van helye, ha azok megállapításszerű és a fellebbezésre sérelmes kijelentést tartalmaznak. (6354/1914. sz. Pdt. I. 366.)

A tanu az ő szavahihetőségét mérlegelő ítéleti indokok ellen fellebbezéssel nem élhet. (Soproni törvényszék Pf. 579/1916. Pdt. II. 275.)

Miután felperes a másodbíróság ítélete ellen nem fellebbezett, annak indokolásában jogerős az a megállapítás, hogy a szőlő használatának elvonása és az ingók egy részének elidege-

nítése nem állapít meg elsőrendű alperes részéről szerződésszegést. (3910/1914. Pdt. II. 312.)

Fellebbvitelnek van helye az ítéleti indokolás ama része ellen, mely egyedül az alperesnek — a per tárgyát nem is képező — egymásközti jogviszonyára vonatkozik és a fellebbvitellel élő alperesre esetleg sérelmes lehet. Ily esetben a másodbírói ítélet indokaival együtt a perköltségre vonatkozó rendelkezés is megtámadható. (3574/1914. VII. pt. Pdt. II. 313.)

A peres feleknek elbírálás alá vett jogviszonyát nem érintő indokok ellen nincs fellebbvitelnek helye. (6310/1914. VIII. pt. Pdt. II. 314.)

Határozat jellegével és jogerőre képes következményekkel nem bíró indokok ellen nincs helye külön fellebbvitelnek. (P. IV. 3190/1921. Pdt. VII. 57.)

Az ítélet indokolása csak annyiban támadható meg fellebbvitellel, ha az határozati jelleggel bíró, tehát olyan megállapítást tartalmaz, mely az ítélet jogerőre emelkedése esetében alkalmas lehet arra, hogy a felek jogviszonyait ítélt dolog hatályával rendezze. (P. I. 2378/1926. Pdt. XIII. 53.)

Ha a bíróság az ideiglenes nőtartási perben a tartás összegének megállapításánál — az ítélet indokai szerint — a nő szabad vagyonának férje által jogosulatlanul beszedett jövedelmét is figyelembe vette és ha a felperes ezen indokolás ellen fellebbvitellel nem élt, ezzel ő hozzájárult ahhoz, hogy a kizárólag őt illető ez a jövedelem az ideiglenes nőtartásdíjnak vele szemben megállapított mennyiségében nyerjen megfelelő kiegyenlítést: ameddig tehát a férj a megítélt tartást fizeti, arra az időre a nő az elvont hasznot nem követelheti. (P. III. 8651/1927. Pdt. XIV. 29.)

XI. *A fellebbvitel anyagi előfeltétele a sérelem.* Az ítéletnek ama része ellen, amely szerint a másodbíróság nem rendelte el a periratoknak az illetékes ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához való áttételét, mint nem a felek jogait érintő peres kérdéshez tartozó rendelkezés ellen, a bírói gyakorlat szerint nincs fellebvitelnek helye. (P. V. 1618/1916. Pdt. III. 188.)

A fellebbezési eljárásban érvényesíthető keresetfelemelésnek mindig az az előfeltétele, hogy létezzék egy, a törvény által megengedett, joghatályos fellebbezés, amely — bármelyik féltől eredjen is — alkalmas legyen arra, hogy annak az alapján érvényes fellebbezési eljárást megindítani és folytatni lehessen. Ámde a fellebbezésnek, mint jogorvoslatnak fogalmi előfeltétele a fellebbező félre nézve fennforgó s orvoslásra váró jogsérelem; és az a fél, akire az ítélet nem sérelmes, az ellen a kereset felemelése céljából sem élhet fellebbezéssel. Ha tehát a keresetnek mindenben helytadó ítélet ellen az alperes nem fellebbezett, a valorizálásra irányuló felperesi fellebbezést vissza kell utasítani. (P. IV. 6370/1924. Pdt. X. 93.)

Első fejezet.

Fellebbezés.

Mi. A fellebbezés általános jellege a Pp. szerint egyezik alapvonásaiban a római jogi appelatióval, vagyis a *jogvitának a felső bíró előtt való megújítása és ismétlése.* A cel nem annak a kiderítése, hogy tévedett-e az első bíró vagy nem, hanem az, hogy a perbe vitt jog fennáll-e, vagy nem. Az elsőbirósági ítélettel a tárgyalás nincs még végleg lezárva, a fellebbezési bíróság folytatja az eljárást ott, ahol az első bíró elhagyta. Épp úgy, mint az első bíró, szabadon mozog a döntésben a felső bíró is és szabadon mozognak az eljárásban a felek. Az eshetőségi elv itt is ki van zárva; amit a felek az elsőbíró előtt elmulasztottak, azt itt még pótolhatják.

Indokolja ezt mindenekelőtt a peres eljárásnak eszményi végcélja, *hogy* t. i. a *per lehetőleg az anyagi igazságot juttassa diadalra. Különösen szükség van a beneficium novorum-ra a szóbeli eljárásban* azért, mert a tényállás kifejtése az első bíróság előtt nagyban függ a tárgyalást vezető bírótól, nevezetesen pedig attól, hogy a bíró az ügy minő jogi felfogásából indul ki a tárgyalás vezetésénél. Kiváló mértékben nagy befolyása van a vezető bírónak a tényállás előadására és kifejtésére különösen a járásbirósági eljárásban, ha a felek ügyvédi képviseletben nem részesültek és egészen a bíró vezetésére vannak utalva. De mindenképpen előfordulhat, hogy a fél csak az ítéletből értesül arról, hogy minő tényeket és bizonyítékokat kellett volna neki még felhoznia, hogy a bírót álláspontjának helyességéről meggyőzze. Azt a felfogást, hogy a jogot mindenkinek egyformán kell tudni és egyformán helyesen kell felfogni, nem szabad tulhajtani. *Ha a fellebbezési eljárásban nem engedjük meg a novumok felhozását, a felet perújításra kényszerítjük,* ami úgy a jogbiztonságra hátrányos, mint a bíróságok elfoglaltságát is szaporítja. *A novumok megengedése végül orvosolja az elsőbíróság előtt felhozott hiányos jegyzőkönyvbe foglalást is.* Az orvoslás lehetősége nemcsak a felek méltányos érdekében áll hanem azért is kívánatos, nehogy a felek a tényállásnak minden eshetőségére számított előterjesztésére és jegyzőkönyvbe vételére túlságos súlyt legyenek kénytelenek helyezni és így az elsőbirósági tárgyalás terjengőssé váljék, annak súlypontja nem az ügy tisztába hozatalára, hanem a jegyzőkönyvnek kimerítő felvételére legyen fektetve.

Nem döntő ezekkel szemben az az érv, hogy ha a felsőbiró ítéletét novumokra is alapíthatja, ebben a törvény által biztositott folyamodási fokozatok számának megrövidítése rejlik. Ez ellen elég arra hivatkozni, hogy folyamodási fokozatok megrövidítése ily értelemben nem kerülhető el másként, mintha a fel-

sőbírót mindenütt, ahol az elsőbíró valamely ajánlott bizonyítást fel nem vett, sőt ahol valamely felhozott tény megbírálásába nem bocsátkozott, arra kötelezzük, hogy az elsőbíró ítéletének feloldásával újabb tárgyalást vagy legalább újabb ítélethozatalt rendeljen el. Ezt a következményt még jelenlegi jogunk sem fogadja el szorosan és annak elfogadása oly hátrányokkal járna, amelyek az elérni vélt előnnyel nem állanának arányban. A feloldás ugyanis nemcsak felette szaporítja a bíróságok munkáját és huzza el a perek végbefejezését, hanem igen kényelmes és visszaélésre alkalmas módot nyujt a felsőbíróságnak, hogy az ügyet legalább pillanatra elintézze és attól egyelőre szabaduljon, amely visszaélés lábrakapása ismét arra ösztönzi az alsóbírót, hogy minden lehetséges bizonyítékot felvegyen, így munkáját szaporítsa és a feleknek felesleges költséget okozzon. A dolog pedig valóban úgy áll, hogy a félnek csak arra van törvényes joga, hogy ügye többszörös megvizsgálásban és megítélésben részesüljön, de nem arra is, hogy ügyének minden részletkérdése, a jogvitának minden eleme többször megbíráltassék.

A fellebbviteli hatáskör nem a részletkérdések, hanem a jogügyek szempontjából van megállapítva.

Az pedig, hogy *a novumok megengedése nem oly veszélyes a tárgyalás rendjére*, mint ezt különösen a revisio in jure védői állítják, nálunk az 1893: XVIII. t.-c. alapján és más országokban tett tapasztalatok eléggé bizonyítják. A tényállás előadásának és kiderítésének súlypontja ezentúl is az elsőbíróságnál fog maradni, mert hisz *mindenki igyekezni fog, hogy már az elsőbíróságnál pernyertes legyen. A rosszhiszemű fél ellen, aki novumait szándékosan a fellebbezési eljárásra halogatja, a Pp. a költség viselésére vonatkozó szabállyal intézkedik.* A fellebbezési bíróság teendőinek azzal a szaporodásával szemben pedig, amely a novumok felhozhatásából ered, nem szabad figyelmen kívül hagyni egyrészről azt, hogy gyakran felesleges feloldások elmaradnak, másrészről pedig azt, hogy a kilátás, amelyet az új tárgyalás nyit, hogy t. i. a fellebbezési bíróság nemcsak az elsőbíróság ítéletének formális megbírálására szorítkozik, hanem hogy előtte az anyagi igazság fog kiderülni, az igazságtalanul perlekedő felet óvatossá fogja tenni a fellebbezés kétélü fegyverének használatában.

Abból a felfogásból, hogy a fellebbezési eljárás az elsőbíróság előtti eljárásnak folytatása, következik az is, hogy *az elsőbíróság előtt felvett bizonyítás új felvétele általában nem szükséges.* Épp úgy, mint a folytatólagos tárgyaláson az előző tárgyaláson felvett bizonyítékok figyelembe veendők, a fellebbezési tárgyaláson sem hagyhatók azok figyelmen kívül. A fellebbezési bíróság azonban elrendelheti a felvett bizonyítás kiegészítését vagy ismétlését, ha ezt a ténykérdés eldöntése végett szükségesnek tartja (501. §.).

A *Pp. kettős fellebbezési eljárást ismer.*

Az egyik: fellebbezési eljárás szóbeli tárgyalással, a másik: fellebbezési eljárás nyilvános előadás alapján.

Az elsőben a szóbeliség és a közvetlenség egész teljében érvényesül. A fellebbező új tényállításokat, nyilatkozatokat és bizonyítékokat hozhat fel és az elsőbíróság által eszközölt bizonyítás felvételének ismétlését és kiegészítését kívánhatja. Hasonló jog illeti meg a fellebbező ellenfelét is. Az elsőbíróság előtt eldöntött ügy a fellebbezési bíróság előtt a fellebbezési kérelem és ellenkérelem határai közt újra tárgyaltatik.

A per újabb tárgyalása a felek közreműködését abban a mértékben teszi szükségessé, amelyet az elsőbíróság előtti eljárásban a javaslat megállapít. Ez a közreműködés megkívánja, hogy a fél vagy személyesen, vagy ügyvédje által képviselve, a fellebbezési tárgyalásban részt vegyen. A személyes közreműködés kétségtelenül hátrányokkal is jár, ha figyelembe vesszük azt, hogy gyakran egyik vagy másik okból az ügy elhalasztása szükségessé válik, és hogy csekélyebb értékű ügyekben a per tárgyának értéke nem áll arányban azzal a költséggel, amely az egyik vagy másik félre a fellebbezési bíróság székhelyére való utazásból és az ott való tartózkodásból háramlik.

Ezeknek a szempontoknak megfelelő fellebvitel a fellebbezési eljárás nyilvános előadással. Az elsőbíróság ítélete ebben az esetben a peranyag egészében, úgy, amint az elsőfokú bíróság által meg lett állapítva, ténybeli és jogi vonatkozásaiban a felek személyes közreműködésének nem kizárásával, de annak hiányában is felülbírálatot nyer.

Kétségtelen, hogy a fellebbezés nyilvános előadás útján való elintézésnek ez a módja a szóbeliség és a közvetlenség elveivel ellentétben áll. A fellebbezési bíróság az első bíróság előtt felvett bizonyítási anyagot pusztán az iratok alapján szabadon mérlegelheti, anélkül, hogy a bizonyítást maga felvenné, vagy a feleket meghallgatná. Ez tehát a mai írásbeli perrel egyezik meg.

Mindazonáltal számolni kell a sommás eljárásban szerzett azzal a tapasztalattal, hogy a felek a fellebbezés elintézésének ezt a módját kedvelik és az sok esetben mint olcsóbb és egyszerűbb elintézési mód tagadhatatlanul célszerűnek bizonyult. Ezekből az okokból a Pp. is fentartja ezt azokban az esetekben, amelyekben annak a fentartását figyelembevételt érdemlő szempontok indokolják. A nyilvános előadásu fellebbezés intézményét sommás eljárásunkból az új osztrák perrendtartás is átvette.

Annak a meghatározásában, melyik módon intéztessék el a fellebbezés, két szempont irányadó.

Az egyik szempont a felek megegyező akarata. Az elsőbírósági ítélet ellen használható fellebbezés az elsőbíróság előtt

kifejtett peranyagnak úgy ténybeli, mint jogi méltatására egyaránt kiterjed. A fellebbezések egy része nem annyira az elsőbíróság ítéletében megállapított tényállás újabb megállapítására vagy kiegészítésére vonatkozik, hanem igen gyakran csak annak jogi méltatását tartja sérelmesnek. Ez utóbbinál a fél személyes közreműködésének hiánya a helyes ítélkezés szempontjából nem válik érezhetővé. Ha tehát a törvényhozás ily esetekben a feleket a személyes közreműködés kötelezettsége alól felszabadítja, ezzel a bíróra nézve valamely magánjogi szabály fenforgásának megállapítását vagy a törvény helyes értelmezésének lehetőségét nem nehezíti meg. A törvény alkalmazása oly bírói feladat, amely a perben a fél működésétől és annak irányításától független. Ilyen esetekben arról a segédeszközről, amely a felek jogi érvelésében és a jogtétel megvitatásában áll, le lehet mondani. A Pp. tehát abból indul ki, hogy a felek rendszerint csak akkor fogják ügyüket közös megegyezésssel szóbeli tárgyalás helyett nyilvános előadás útján elintézni, ha az ügynek csak jogi megbírálása vitás, mindazonáltal ezt nem szabja meg kötelezően, hanem teljesen a felekre bizza azoknak az eseteknek a kiválasztását, amelyekben a szóbeli tárgyalás előnyeinek nélkülözése rájuk nézve kívánatos (512. §.), feljogosítja azonban a bíróságot arra, hogy a nyilvános előadást szóbeli tárgyalássá alakíthassa át. (517. §.)

A másik szempont az, hogy a fellebbviteli rendszer egyszerűsítése s az eljárás gyors lebonyolítása szempontjából a Pp. az elsőbíróság által elkövetett lényeges anyagi sérelmek tekintetében és az alaki sérelmek megállapítására vonatkozólag nem létesít külön jogorvoslatot, hanem azt a fellebbezés keretébe utalja. Ehhez még három eset járul. Az egyik a perköltség, a másik a mulasztás, a harmadik a pergátló körülmények kérdése. (513. §.) Mindezekben az esetekben egyszerűbb kérdések döntetvén el, a felek közreműködése nélkülözhető s csak ritkán válik szükségessé.

A Te. újításai. A Pp-nak az az álláspontja, hogy a fellebbezés az elsőbírósági eljárás folytatása, melyben novumok mindvégig korlátlanul felhozhatók, a fellebbezési bíróságok túlságos megterhelésére vezetett, a perek elintézését nagyon meglassította és úgy az államra, mint a felekre is költségessé tette. Ennek megakadályozása végett a Te. igen messzemenően megreformálta a fellebbezést. 1. Mint fentebb (795. l.) bővebben kifejtettük, mindenekelőtt nem a pertárgy értékét, hanem az ítélet sérelmes rendelkezését, az ú. n. *fellebbezési értéket* szabta meg irányadóul a fellebbezés megengedhetősége (Pp. 476. §. Te. 24. §.) és nyilvános előadás alapján való elintézése (Pp. 513. §. Te. 35. §.) tekintetében. 2. A Ter. 2. §-ának 5. pontja számszerűleg is jelentékenyen felemelt összegben állapította meg a fellebbezési értéket és pedig a) a fellebbezés

megengedhetősége szempontjából 200 pengőben (Pp. 476. §. Te. 24. §.), nyilvános előadás alapján való elintézése tekintetében pedig 2000 pengőben. (Pp. 513. §. Te. 35. §.) 3. A fellebbezési érték kiszámítása tekintetében kifejezetten rendelkezik arról, hogy a járulékok csak akkor vehetők figyelembe, ha önmagukban véve is meghaladják az értékhatárt, de a perköltség ilyenkor nem vehető figyelembe, viszont azonban az egyébként kizárt fellebbezés önállóan — csak a perköltség kérdésében — igénybevehető, ha a megítélt perköltség összege meghaladja a fellebbezés kizárására irányuló értékhatárt (Te. 24. §. ut. bek., Pp. 476. §.). — 4. 200 pengős fellebbezési értéken alul a fellebbezés nemcsak a járásbíróság, hanem (eltérően a Pp. 476. §-ától) a törvényszék ítélete ellen is ki van zárva (Te. 24. §.). — 5. Leglényegesebb újítás, hogy a fellebbező félnek a fellebbezés indokait és a novumokat már a fellebbezésben (Te. 25. §., Pp. 481. §.), az ellenfélnek pedig a maga novumait és esetleges csatlakozását (az idézési időköz első felében benyujtandó) válasziratban (Te. 28. §., Pp. 489. §.) kell előadnia s a novumok utóbb csak akkor terjeszthetők elő, ha azok figyelembevétele nem teszi szükségessé a tárgyalás elhalasztását vagy ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy iratában hibáján kívül nem érvényesíthette azokat. Előkészítő irat azonban ilyenkor sincs, hanem az utólagos előadások írásban (különirat) csatolandók a jegyzőkönyvhöz. (Te. 32. §., Pp. 498. §.) Nincs tehát indokolás nélküli fellebbezés, a meg nem felelő fellebbezésért perköltség nem jár, nincs előkészítő irat, a válaszirat pedig lényegében a felülvizsgálati válasziratnak felel meg. — 6. A meg nem engedett fellebbezést maga az elsőbíróság utasítja vissza. (Te. 27., Pp. 483. §.) — 7. A fellebbezéshez való csatlakozásnak legkésőbb a válaszíratban kell megtörténnie, s az elkésve benyujtott vagy csak a fellebbezési tárgyaláson pótolt válasziratban foglalt csatlakozási kérelmet csak abban az esetben lehet figyelembe venni, ha a fél valószínűvé teszi, hogy válasziratával hibáján kívül késett (Te. 28. §., Pp. 489. §.) — 8. A fellebbezésben és a válasziratban előterjesztett kérelmeket — a Te. 31. §-ában felsorolt esetektől eltekintve — a szóbeli tárgyaláson megváltoztatni nem lehet. (Te. 31. §., Pp. 495. §.) — 9. Át van törve a szóbeliség elve, mert „a tárgyaláson meg nem jelent fél helyett a fellebbezési kérelmet és ellenkérelmet az elnök vagy az előadó olvassa fel". (Te. 29. §., Pp. 492. §.) — 10. Nincs mulasztási eljárás, mert „a kellően értesített feleknek vagy egyiküknek elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja. A tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak nincs helye". (Te. 34. §. 1. bek., Pp. 510. §.) — 11. Az eljárás szünetelése csak akkor áll, ha a bíróság azt a feleknek kellő időben beadott indokolt közös kérelmére fontos okból megengedi, de ilyen engedélyt csak egyszer adhat. (Te. 34. §. 3.

bek., Pp. 475. §.) — 12. Fölösleges írásmunkát tesz mellőzhetővé az, hogy nyilvános előadás esetében — mely a Ter. szerint 2000 pengőig úgy a járásbíróság, mint a törvényszék ítélete elleni fellebbezés elintézésénél kötelező — a bíróság belátására van bízva, hogy vesz-e fel jegyzőkönyvet (Te. 36. §., Pp. 514. §.) és hogy az elsőbíróság ítélete egyszerűen „indokainál fogva" is helybenhagyható. (Te. 33. §., Pp. 507. §.)

Fellebbezési érték.

476. §. *Fellebbezésnek a törvényszék, mint elsőbíróság és a járásbíróság ítéletei ellen van helye, kivéve, ha a törvény a fellebbezést kizárja.*

Te. 24. §. A Pp. 476. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az elsőbíróságnak pénz fizetése, munka teljesítése vagy ingó dolog iránt indított perekben hozott ítélete ellen felperes nem élhet fellebbezéssel, ha az ítélettel elutasított követelésnek vagy követelésrésznek — alperes pedig nem élhet fellebbezéssel, ha a megítélt követelésnek vagy követelésrésznek értéke (fellebbezési érték) nem haladja meg a fellebbezés kizárására irányadó értékhatárt.*)

Ez a korlátozás nem terjed ki az elsőbíróságnak olyan perekben hozott ítéleteire, amelyek tekintet nélkül az értékre, ki vannak véve a községi bíróság hatásköréből.

A Pp. 476. §-ának 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az értéket a fellebbező fél szükség esetében valószínűvé tenni köteles. Egyebekben az érték megállapítására a Pp. 5—8. §-ait megfelelően kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a perköltség kivételével a járulékokat, ha magukban véve meghaladják a fellebbezés kizárására irányadó értékhatárt, figyelembe kell venni. Az elsőbíróságnak olyan ítélete ellen, amely ellen egyebekben a fellebbezés mind a két félre nézve e §. szerint ki volna zárva, egyedül a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében fellebbezésnek csak abban az esetben van helye, ha a megítélt perköltség összege meghaladja a fellebbe-

*) Ezt a Ter. 2. §. 5. *a)* pontja 200 pengőben állapítja meg.

zés kizárására irányadó értéket. Az egy eljárásba egyesített (Pp. 189. és 233. §.) perekben hozott közös ítélet esetében a fellebbezés megengedhetősége tekintetében az az ítélet irányadó, amelynek tárgya a legnagyobb értékű.

Ter. 2. §. 5. a) pontja: A Pp.-ban értékhatárul megállapított összegek helyett a következő értékhatárok állapíttatnak meg: ... a fellebbezés korlátozása tekintetében a Pp. 476. §-ának 2. és 3. bekezdése helyébe lépett Te. 24. §-ában *kétszáz* pengő.

Mi. a Te. 24. §-ához. A Pp. 476. §-a a fellebbezést a per tárgyának értékétől függően korlátozza. Ennélfogva megtörténhetik, hogy a bíróság a felperest keresetének igen csekély részével elutasítja és a felperes mégis élhet fellebbezéssel, és éppúgy megtörténhetik, hogy a bíróság alperest a per tárgya értékének igen csekély részében marasztalja és az alperes mégis fellebbezéssel élhet az ítélet ellen. Miután nem indokolt, hogy a peres felek bármelyike igen csekély összeg miatt fellebbezéssel éljen, ami egyaránt áll akkor, ha ez a csekély érték a pertárgy egész értéke vagy a pertárgy egy részének értéke, ennélfogva a Te. 24. §-a szerint *nem a per tárgyának értéke, hanem az ítélet sérelmes rendelkezése az, ami a fellebbezés korlátozása szempontjából figyelembe jön. A Te. ezt fellebbezési értéknek nevezi,* hogy ilyképen a fellebbezés korlátozása szempontjából figyelembe jövő értéknek rövid megjelölése legyen. Az 1925: VIII. t.-c. 50. és 59. §-a szerint ennek az értéknek megállapítása az igazságügyminiszter rendeletével történik. A Te. 24. §-a ezt a felhatalmazást továbbra is fenntartja.

A Pp. 476. §. 2. bekezdésének 2. mondata szerint a fellebbezés korlátozása nem terjed ki a Pp. 758. §. 1—6. pontjaiban felsorolt perekben hozott ítéletekre. A Te. az idézést mellőzi és ugyanezt a szabályt olykép fejezi ki, hogy ez a korlátozás nem terjed ki az elsőbíróságnak olyan perekben hozott ítéleteire, amelyek a törvény értelmében, tekintet nélkül az értékre, ki vannak véve a községi bíróság hatásköre alól. A Pp. 758. §-ára való hivatkozás mellőzése annál is indokoltabb, mert az ott foglalt felsorolás esetleg a községi bíráskodás új szabályozása esetében változni fog.

Jegyzet. A Pp. eredetileg csak akkor zárta ki a fellebbezést, ha a *pertárgy értéke*" 50 koronát (illetve a 62.600/1926. sz. rendelet szerint 100 pengőt) meg nem haladta. A fellebbezési érték (= 200 P a Ter. 2. §. 5. *a)* pontja szerint) behozatala a fellebbviteli bíróságok tehermentesítését célozta és egyike a Te. legfontosabb újításainak. Újítás az is, hogy (a Pp. 476. §-ától eltérően) nemcsak a járásbíróság, hanem a törvényszék

ítélete ellen is ki van zárva a fellebbezés, ha a fellebbezési érték 200 P-t meg nem halad. Új rendelkezés a Te. 24. §-ában az is, hogy a perköltséget kifejezetten kihagyja a fellebbezési érték szempontjából figyelembeveendő járulékok közül és hogy a perköltség kérdésében önállóan fellebbezést csak akkor enged, ha a perköltség maga meghaladja a fellebbezést kizártó értéket. Fellebbezés kizárása: Te. 24. §., Pp. 477. §. 2. bek. és Pp. 11. §. *Munkaügyekben* 300 pengős „fellebbezési értéket" hozott be a 49100/1930. M. E. sz. rend. (Bp. K. 1930. dec. 14-i 286. sz.) A fellebbezés nyilvános előadása: 513. §.

Azok a perek, amelyekben értékre tekintet nélkül helye van fellebbezésnek, a következők:

azok a perek, amelyek tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe vannak utalva, valamint azok a perek, melyekben a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg: 758. §. 1. p.; tszéki hatáskör: 2. §.; kizárólagos illetékesség: 9. §. jegyzete;

örökösödési, közszerzeményi és özvegyi jogot tárgyazó perek (758. §. 2. p.);

részvénytársasági vagy szövetkezeti viszonyból származó perek (758. §. 3. p.);

a váltótörvény alapján indítható keresetek, továbbá kereskedelmi utalványból, kötelezőjegyből vagy csekkből, közraktári jegyből vagy egy részéből, valamint a hátirattal átruházható egyéb papirosból származó keresetek (758. §. 4. p.);

a szabadalomnak, a védjegynek, valamint az ipari mintának törvényes oltalmára fennálló szabályok megsértéséből származó kártérítési perek (758. §. 5. p.);

azok a perek, amelyeket külön törvény a községi bíróság hatásköréből kivesz, vagy a járásbíróság hatáskörébe utasít (758. §. 6. p.), l. ezeket az 1. §. *k)* pontjának jegyzetében (idetartoznak a végrehajtási eljárás folyamán indítható perek is). Visszautasítás a fellebbezés kizártsága miatt: Te. 27. §., Pp. 483., 486., 490. §§. — E §. alkalmazandó a nyilvános előadás alapjául szolgáló értékre is: 514. §. 2. bek., Te. 36. §. — L. az értékre nézve az 521. §. kapcsán közölt határozatokat is.

Kiknek van fellebbezési joguk?

Az erre vonatkozó bírói határozatokat l. a 476. §-t megelőző jegyzetben IX. alatt.

Az indokok elleni fellebbezés.

Az erre vonatkozó határozatok l. a 476. §-t megelőző jegyzetben X. alatt.

A jogsérelem, mint a fellebbezés anyagi előfeltétele.

Erre vonatkozólag l. a 476. §-t megelőző jegyzet VIII. és XI. alatti részeit.

Fellebbezés megengedhetősége a községi bíróság hatásköréből kivett perekben: A Pp. 758. §. 1—6. pontjaiban felsorolt s a községi bíróság hatásköre alól a követelés minőségénél fogva kivett perekben, nemkülönben a pénz fizetése, munka teljesítése vagy ingó dolog iránt indított s a Pp. 758. §. első bekezdése értelmében már az eredetileg érvényesített kereset tárgyának értékére való tekintettel a községi bíróság hatáskörébe nem tartozó perekben — minden esetben van helye fellebbezésnek, tehát akkor is, ha a felperes keresetét az utóbb említett perekben 100 pengőt meg nem haladó értékre, avagy úgy az előbb, mint az utóbb említett perekben csupán a perköltségre szállította le. (A magyar kir. Kúria jogegységi tanácsának 29. számú polgári döntvénye. Pdt. XII. 52.)

Az ipartörvény 176. §-a alapján az iparhatóságtól a járásbírósághoz vitt és 50 K értéket meg nem haladó ügyekben a járásbíróság ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs. (Bp. tvszék 27. Pf. 1913/1915. Pdt. I. 325.)

Az 1907: XIX. t.-c. 156. §-a értelmében az iparhatóságnál megindított — bár 50 K-t meg nem haladó — ügy, ha a fél az iparhatóság határozatával meg nem elégszik, nem a községi bíróság, hanem a járásbíróság hatáskörébe tartozik. Ily ügyben a járásbíróság ítélete ellen fellebbezésnek és végzése ellen felfolyamodásnak van helye. (Pozsonyi törvényszék Pf. 76/1917. Pdt. III. 65.)

A fellebbezési érték és a járulékok kiszámítása. Abban a kérdésben, hogy a fellebbezés a pertárgy értékére tekintettel, nyilvános előadás útján volt-e elintézhető, a kereset tárgyát képező idegen pénznek az elsőbírói ítélet hozatalát megelőző utolsó tárgyalás idején volt árfolyama irányadó. (1925. dec. 17. P. IV. 4915/1925. Pdt. XI. 3. l.)

A viszontkereseti összeg ama része, mely a kereseti összegbe beszámíttatott, a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából figyelembe nem jöhet. (Temesvári tábla Fs. 103/1914. sz. Pdt. I. 34. sub. II.)

Zálogjog törlése iránti perben a törlési engedély sikertelen beküldésével felmerült költség, mint járulék, a főtárgy értékéhez hozzá nem számítható. (Temesvári tábla Fs. 15/1914. sz. Pdt. I. 34. sub. I.)

A folyó per költsége nem oly járulék, melyet a Pp. 476. §-a szerint a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából figyelembe lehet venni. (Kolozsvári törvényszék Pf. 2251/1915. Pdt. I. 326.)

Habár felperes keresetét 50 K-t meg nem haladó összegre leszállította, a járásbíróság ítéletét fellebbezéssel mégis megtámadhatja, ha ez őt az alperes részére 50 K-t meghaladó perköltségben marasztalta. (Lugosi tvszék 1556/1915. Pdt. I. 328.)

A fellebbezés megengedhetősége (Pp. 476. §.) és az ügynek szóbeli tárgyalás, vagy nyilvános előadásra tűzése (Pp. 513. §. 2. bek.) szempontjából a pertárgy értékét akkép kell kiszámítani, hogy a Pp. 8. §-a vonatkozó intézkedésének megfelelő alkalmazásával a bíróság a járulékokat csak a keresetlevél beadása napján fennállott értékben veheti számításba. Ebből következik, hogy: *a)* a kereseti követelés után érvényesített folyó kamatot és ehhez hasonló természetű járulékokat is csak a kereset beadásáig lejárt értékben lehet figyelembe venni; *b)* a per folyama alatt felmerülő perköltség, mint nem anyagjogi eredetű, de a pervitel következtében keletkező járulék a pertárgy értékének meghatározásánál figyelmen kívül esik. Ez a magyarázat áll helyt abban az esetben is, ha a fél a fellebbvitel alapjául szolgáló határozat meghozatala előtt igényét a perköltségre szállította le. (Bpesti tvszék tanácsvezetőinek 1915. július 21-i elvi megállapodása.)

A per folyamata alatt felmerült perköltség, mint a perbevitt felperesi követeléssel anyagjogi összefüggésben nem álló és nem abból származó, hanem a pervitel következtében előállott szolgáltatás a pertárgy értékének meghatározásánál a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából a Pp. 476. §-nak 3. bekezdésében említett „járulék" fogalma alá nem vonható; és így ennek összege figyelembe nem vehető. (Soproni törvényszék Pf. 553/1916. Pdt. II. 274.)

Fellebbezés a perfelvételi határnap elmulasztása miatt hozott itélet ellen.

477. §. *A perfelvételi határnap elmulasztása miatt a 440. és 441. §. értelmében hozott itélet ellen fellebbezésnek — amennyiben az itéletet nem a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében támadják meg — csak azon az alapon van helye, hogy az itélet a 440—443. §-ok ellenére volt hozva, vagy mulasztás egyébként nem forgott fenn.*

Az alperes a törvény szerint ellentmondással megtámadható itéletet nem fellebbezheti.

Nyilvános előadás: 513. §.

Annak megítélését, vajjon eléggé idejekorán közölték-e alperessel a keresetet arra, hogy a keresetre való nyilatkozás végett a perfelvételre előkészülhessen, a Pp. 179. §-a az elsőfolyamodású bíróság belátására bízza: az elsőbíróságnak a halasztást megtagadó végzése tehát fellebbviteli panasz tárgyává nem tehető. (P. VII. 2670. Pdt. VI. 23.)

Felülvizsgálati kérelem az elsőbíróság ítélete ellen.

Ppn. 18. §. *Az elsőbíróság ítélete ellen a fellebbezés elhagyásával egyenesen felülvizsgálati kérelmet lehet benyujtani, ha az ügyben a fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak lenne helye.*

A fellebbezés elhagyásához az ellenfél irásbeli beleegyezése szükséges, amelyet a felülvizsgálati kérelemhez kell csatolni. A felülvizsgálati kérelmet az elsőbíróságnál kell előterjeszteni.

A felülvizsgálati kérelem nem alapulhat az eljárásra vonatkozó valamely szabály megsértésén és sem a felülvizsgálati kérelemben, sem a válaszíratban nem lehet az elsőbíróság ítéletében előadott tényállást megtámadni.

A felülvizsgálati bíróság eljárására a polgári perrendtartás IV. cime II. fejezetének rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

Ha a felülvizsgálati bíróság az ügyet további tárgyalás és ítélethozás végett az alsóbirósághoz visszaküldi, az ügyet az ügyben eljárt elsőbíróság helyett ahhoz a bírósághoz is küldheti, amelynek hatáskörébe a fellebbezés elintézése tartozott volna. Ebben az esetben a fellebbezési bíróság eljárására ugyanazok a szabályok irányadók, mintha a per fellebbezés következtében került volna a fellebbezési bíróság elé. A további eljárásban és határozathozatalban az alsóbíróságok kötelesek alkalmazkodni a felülvizsgálati bíróság álláspontjához.

Ppn. II. b. E §. a revizio per saltum intézményét kívánja bevezetni, melynek különösen gazdasági krízisek esetében van jelentősége: ilyenkor zavaros tárgyú perek nagy számmal indulnak meg és valamennyien megjárják a bírói fórumokat, míg végül a legfelsőbb bíróság meghozza azt a döntést, amelynek korábbi bekövetkezése esetében nagyszámú pert meg sem indítottak volna. Indokoltnak vélte a bizottság, hogy mód nyujtassék arra, hogy nem vitás tényállás esetében a felek az elsőbíróságtól közvetlenül a felülvizsgálati bírósághoz fordulhassanak.

A fellebbezési bíróság.

478. §. *A fellebbezési bíráskodást a járásbíróságtól fellebbezett perekben a felettes kir. törvényszék, a kir. tör-*

vényszéktől fellebbezett perekben pedig a felettes kir. ítélőtábla gyakorolja.

Fellebbezési bírósági hatáskör Magyarország és Románia közti viszonyban régi osztrák vagy magyar koronára szóló tartozásokat tárgyazó perben. (6681/1918. Grill. Dt. 1926.)

Az ítélet előtti eljárásban hozott határozatok felülbirálata.

479. §. *A fellebbezés következtében az ítéletet megelőző eljárásban hozott határozatok is felülbirálás alá kerülnek, kivéve, ha ellenük a törvény a fellebbvitelt egyáltalában kizárja, vagy ha külön fellebbvitellel megtámadhatók. (499. §.)*

Ib. E §. végén célszerűnek találta a bizottság a 499. §-nak zárjelben való felhivását (499.) annak jelzésére, hogy a 499. §. a 479. §. rendelkezésével szemben kivételt tartalmaz.

Jegyzet. E §. alkalmazása a felülv. eljárásban: 524. §. — Fellebbvitel kizárása a községi bírói eljárásban: 750. §. — L. a 11. §-t és jegyzetét.

A fellebbezés határideje.

480. §. *A fellebbezés határideje tizenöt nap.*

Ez a határidő záros és az ítéletnek a 399. §-ban megjelölt közlésétől számitandó. A fellebbezés azonban az ítélet kézbesitése esetében is már az ítélet kihirdetése után benyujtható, illetőleg bejelenthető.

Záros határidő jelentősége: 451. §., 450. §. ind.; igazolási kérelem összekapcsolása a fellebbezéssel: 453. §.; elkésett fellebbezés visszautasítása: 486., 490. §§.. — A fellebbezési határidő a bérleti viszonyok megszüntetése iránti perben 8 nap: 634. §.

A fellebbezési bíróságnál a gyüjtőszekrénybe tett irat akkor tekinthető beadottnak, amikor az iratot a gyüjtőszekrényből kiveszik. (K. 99. márc. 22. H. 1/99. F. IV. 400.)

A fellebbezési határidőnek az ítélet kihirdetésétől számítására nincs befolyással az, hogy a fél képviselője a kihirdetés közben eltávozván, az ítélet részére kézbesíttetett. (B. 98. febr. 17. I. H. 2. T. II. 293.)

A kellő időben nem fellebbezett ítéletre nézve, ha azt a bíróság kijavítja, a fellebbezési jog a kijavítás következtében fel nem éled. (B. 96. febr. 20. I. H. 3. T. I. 84.)

Megengedettnek kell tekinteni, hogy a már beadott, de el-

késés okából visszautasított fellebbezésnek az igazolási kérelemhez való csatolásával és erre a fellebbezésre való hivatkozás mellett adassék elő a fellebbezési kérelem. (Gy. 99. szept. 14. H. II. 2. T. IV. 380.)

Nem tekinthető a törvény által kizártnak az, hogy az igazolási kérelemben a fellebbezést tartalmazó s az igazolási kérvényhez csatolt beadványra történjék hivatkozás. (Gy. 99. szept. 14. H. II. 2. T. IV. 380.)

A fellebbezés elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem abból az okból, mert abban a fellebbezés ismételve elő nem adatott, vissza nem utasítható akkor, ha a fellebbezés az iratok közt fekszik. (B. 98. ápr. 4. I. H. 8. T. II. 348.)

A fellebbezési határidő elmulasztása miatt kérelmezett igazolásnak hely adandó, ha a bíróság az ítélet kihirdetésére már kitüzött határnapra nézve újabb végzéssel változtatást tett, anélkül, hogy egyidejűleg a már kitüzött határnapot hatályon kívül is helyezte volna. (K. 98. dec. 31. I. H. 32. F. IV. 237.)

Amikor a törvény azt írja elő, hogy a bírói határozatban a felet bizonyos határidő alatt teendő joglépésre figyelmeztetni kell és a határozat ily figyelmeztetést nem tartalmaz, a határozat közlésétől számítandó határidő folyása meg nem kezdődik. (Pk. V. 7185/1915. Pdt. II. 315.)

Az alsóbírósági eljárásban részt nem vett mellékbeavatkozó csak az általa támogatott fél részére nyitva álló határidőn belül élhet — beavatkozással kapcsolatos — fellebbvitellel. (P. IV. 2883/1921. Pdt. VII. 11.)

A nem kellő helyen előterjesztett perorvoslatot kellő időben beadottnak el kell fogadni, ha annak az illetékes helyre áttétele és az annak elfogadása feletti határozathozatal oly késedelmesen történt, hogy ezalatt az igazolási véghatáridő is eltelt. (Rp. IV. 5984/1922. Pdt. VIII. 98.)

Ha új ügyvéd mutatja be meghatalmazását anélkül, hogy a korábbi ügyvéd meghatalmazásának megszűnése bejelentetett volna, az ítélet a két ügyvéd közül bármelyiknek kézbesíthető; ha pedig mindkettőnek kézbesíttetett, a fellebbviteli határidő az első kézbesítéstől számítandó. (Pdt. IX. 84.)

Kisajátítási kártalanítási ügyekben az 1912: LIV. t.-c. 4. §-ából megállapíthatólag a Pp. életbeléptetése után is a korábbi eljárási szabályok alkalmazandók, aminthogy a felek részére a jelen esetben a másodbíróság határozata is a korábbi eljárási szabályoknak megfelelően az elsőbíróság útján kézbesíttetett: a korábbi eljárási szabályok (1881: LIX. t.-c. 26. §-a) szerint pedig a másodbíróság határozata elleni fellebbezést az elsőbíróságnál, mégpedig az 1881: XLI. t.-c. 57. §-a értelmében nyolc nap alatt kellett benyujtani. Kisajátító azonban a részére 1924 május 10-én kikézbesített másodbírói határozat elleni fellebbezést május 17-én a kir. ítélőtáblához, tehát nem kellő helyen

adta be, ahonnan az a kir. törvényszékhez csak május 22-én, elkésetten érkezett, minélfogva azt az 1881: LIX. t.-c. 27. §-a értelmében hivatalból vissza kellett utasítani. (Pksz. 3545/1924. Pdt. IX. 124.)

A fellebbezés alakja.

Pp. 481. §. 1. bekezdése helyébe Te. 25. §. 1. bek.: *A fellebbezést az elsőbíróságnál ügyvéd által ellenjegyezve, írásban kell benyujtani.*

Pp. 481. §. 2. bek.: *A fellebbezésnek magában kell foglalnia:*

1. az ítélet megjelölését, amely ellen a fellebbezést intézik;

2. a fellebbezés kijelentését;

3. határozott kérelmet, annak a kijelentésével, hogy a fellebbező az ítélete egész terjedelmében vagy mely részében támadja meg.

Helytelen elnevezés esetében a fellebbvitelt tartalma szerint kell megítélni.

Pp. 481. §-ának utolsó bekezdése helyébe **Te. 25. §. 2. bek.:** A fellebbezésben elő kell adni azokat az okokat, amelyek alapján a fél az elsőbíróság ítéletét megtámadja és ha a fél az elsőbíróság előtt fel nem hozott tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat vagy bizonyítékokat akar érvényesíteni, ezeket, vagy pedig ha az elsőbíróság előtt történt bizonyítás felvételének ismétlését vagy kiegészítését kívánja, ebbeli kérelmét is az okok előadásával. Az okiratok közlésére a Pp. 133. §-a nyer alkalmazást. A törvényes rendelkezéseknek meg nem felelő fellebbezésért perköltség nem jár.

Mi. a Te. 25. §-ához. A Pp. 481. §-a értelmében a fellebbezést írásban kell benyujtani és abban a fellebbezési tárgyalás előkészítése céljából a fellebbező köteles mindazt közölni, amit a tárgyaláson elő akar adni. E kötelesség elmulasztása azonban nem vonja maga után azt, hogy a szóbeli tárgyaláson a fél a fellebbezésben előkészítés céljából előadottakhoz kötve van; az előkészítés elmulasztása éppúgy, mint az elsőfokú bíróságnál, csakis esetleges költségmegtérítési kötelezettséget von maga után. A Te. 25. §-a, eltérőleg a Pp.-tól, olykép szabályozza a fellebbezési eljárást, hogy a felek a fellebbezésben és az arra

adandó válasziratban új ténykörülményeket, bizonyítékokat és kérelmeket előadhatnak ugyan, de a szóbeli tárgyaláson erészben már az iratokhoz kötve vannak.

A Te.-nek ezt az álláspontját a fellebbezési tárgyalásnak a lehetőséghez képest szükséges koncentrációja, a további halasztások mellőzése és ilykép a fellebbezési eljárás megrövidítése indokolja. Ebből folyólag a Te. 25. §-a a Pp. 481. §-át úgy változtatja meg, hogy a fellebbezésben a fellebbező fél új tényállásait, nyilatkozatait és bizonyítékait nemcsak a tárgyalás előkészítése végett köteles előadni, hanem ha azokat itt elő nem adja, rendszerint többé nem is érvényesítheti. Ennek az elvnek következménye, hogy a javaslat szerint az írásban beadott fellebbezést ügyvédi ellenjegyzéssel kell ellátni. A Pp. 484. §-a, illetőleg az annak helyébe lépett 1925: VIII. t.-c. 16. §-a szerint a fellebbezési eljárásban a törvényszéki eljárás szabályai nyernek alkalmazást, az ügyvédi képviselet tehát kötelező. A fellebbezési eljárás ily szabályozása mellett szükséges, hogy ez a szabály már az írásban beadott fellebbezésre is alkalmazást nyerjen, mert ha a fellebbezés rosszul van szerkesztve, annak hibáit az ügyvéd a fellebbezési tárgyaláson többé nem pótolhatja. — *Jegyzet.* Nincs tehát ezentúl indokolás nélküli fellebbezés. L. a Te. 32. §-át is a Pp. 498. §-ánál.

Te. 26. §. A Pp. 482. §-ának 1. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Azokban a perekben, amelyekben a járásbíróság előtt az ügyvédi képviselet nem kötelező, a járásbíróság ítélete ellen a fellebbezést az ügyvéd által nem képviselt fél jegyzőkönyvbe is mondhatja.

Pp. 482. §. 2. bek.: *A fellebbezés szóbeli előterjesztése esetében a járásbíróság a felet, ha ügyvéd által képviselve nincs, a fellebbezés tekintetében ellátja a szükséges útbaigazítással és hozzá az előbbi §-nak megfelelően a szükséges kérdéseket intézi.*

Mi. a Te. 26. §-ához. A Pp. 482. §-a értelmében a járásbíróság ítélete ellen a fellebbezést jegyzőkönyvbe is lehet mondani. Vitás volt, hogy olyan járásbírósági perben, amelyben az ügyvédi képviselet kötelező, a fellebbezést csak az ügyvéd mondhatja-e jegyzőkönyvbe, vagy pedig a fél személyesen is. A Te. ezt a kétséget eloszlatja azzal, hogy a fél a járásbíróság ítélete ellen a fellebbezést csak akkor mondhatja jegyzőkönyvbe, hogyha az ügyben az ügyvédi képviselet nem kötelező. Ebben az esetben a Pp. rendelkezésének fenntartása célszerű, mert ezek a perek a fellebbezési eljárásban nyilvános előadásra

kerülnek, ahol a fél jelenléte nem szükséges és így a fél ügyvéd igénybevétele nélkül elérheti azt, hogy a fellebbezési bíróság az elsőbíróságnak hibás ítéletét megváltoztassa.

Jegyzet. Képviselet: járásbíróságnál: 482. §.; törvényszéknél: 96. §. Csatlakozás: 493.; a fellebbezés alakja: 136., 137., 482., 487. §§. — Visszautasítás kellékhiány miatt: 486., 490. §§.; nyilvános előadás iránti kérelem esetében: 519. §.

A fellebbezés felterjesztése vagy visszautasítása.

483. §. *Ha a fellebbezési határidő valamennyi fél irányában lejárt, vagy ha valamennyi félnek a fellebbezése beérkezett, a fellebbezést haladéktalanul fel kell terjeszteni a fellebbezési bírósághoz. Ha az ítélet a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható, az alperes fellebbezését beérkezése után kell haladéktalanul a fellebbezési bírósághoz felterjeszteni.*

A fellebbezéssel az ügyre vonatkozó iratok is felterjesztendők. Az elsőbíróság előtt a fellebbezési eljárás ideje alatt netalán folytatandó eljárásban szükséges iratok azonban — ha pedig ezeket a fellebbezési eljárásban nem lehet nélkülözni, a szükséges másolatok illetőleg kivonatok — visszatartandók.

Ha az iratok korábbi fellebbezés következtében a felsőbírósághoz már fel vannak terjesztve, ezt a későbbi felterjesztésben meg kell jegyezni.

Te. 27. §. A Pp. 483. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a fellebbezés elkésett vagy oly ítélet ellen irányul, amely ellen a fellebbező fél fellebbezéssel nem élhet, vagy ha olyan esetben, amikor az ügyvédi képviselet kötelező, a fellebbezést nem ügyvéd nyujtotta be, az elsőbíróság azt hivatalból visszautasítja.

A fellebbezési bíróság azt a felet, aki a visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul él felfolyamodással, a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Érintetlenül marad a Pp. 454. §-ának rendelkezése, amelyhez képest a fellebbezési határidő elmulasztása miatt

beadott igazolási kérelem felett a fellebbezési bíróság határoz.

Mi. a Te. 27. §-ához. A Pp. 483. §-a szerint az elsőbíróság, amelynél a fellebbezést beadták, nem vizsgálja, hogy van-e fellebbezésnek helye vagy hogy a fellebbezés kellő időben volt-e beadva, hanem minden vizsgálat nélkül felterjeszti azt a felsőbírósághoz és csak ez észleli a fenti körülményeket. E rendelkezésnek az volt az oka, hogy abban az esetben, ha a fellebbezést az elsőbíróság ilyen okból visszautasítja, a fél a visszautasító végzés ellen felfolyamodással él és így nem kerülhető ki, hogy a fellebbezési bíróság foglalkozzék vele. Ennek ellenére a Pp. 483. §-a ebben az irányban arra a panaszra ad okot, hogy sok esetben feleslegesen megterheli a fellebbezési bíróságot oly munkával, amelyet az elsőbíróság is elvégezhetne és az elsőbíróságnál sem kímél meg munkát, mert a felterjesztés ugyanannyi munkát ad, mint a visszautasítás; a visszautasító végzés ellen használt alaptalan felfolyamodásokat pedig bírsággal lehet elriasztani. A Te. 27. §-a ennélfogva módosítja a jelzett irányban a Pp. 483. §-ának rendelkezéseit.

Jegyzet. Fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható ítél t. 415., 416. §§. — V. ö. 491. §., felülvizsgálati kérelemnél Te. 39. §. (Pp. 527. §.), felfolyamodásnál Te. 45. §. (Pp. 555. §. — A fellebbezés visszautasítása a fellebbezési tanács által 486. §., a fellebbezési tárgyaláson 490. §.)

Ha a 78. §. értelmében felterjesztő jelentésre szükség nincs, a XXV. sz. mintának megfelelő felterjesztőlapot kell bírói rendelkezésre kiállítani és e felterjesztőlap I. 1—10. pontjánál a megfelelő adatokat az iratok alapján pontosan fel kell jegyezni, az Észrevételek (11.) pontjába pedig az ügynek fellebbviteli elintézése szempontjából lényeges adatokat (például „Kapcsolatos a .....sz. a. felterjesztett üggyel" stb.) be kell írni. Az Észrevételek rovatában kell feltüntetni azt is, hogy az iratok között eredeti váltó, végrendelet, vagy más hasonló eredeti okirat van.

E tennivalókkal rendszerint kezelőtisztviselőt kell megbízni, aki a felterjesztett iratok teljességéért, az elrendezés szabályszerűségéért és a felterjesztőlap helyes kiállításáért felelős. Ebben az esetben a felterjesztőlapot a kezelő írja alá.

Ha olyan ügyet terjesztenek fel, amelyet természeténél fogva soronkívül kell elintézni, a felterjesztéssel megbízott kezelő köteles a felterjesztésre elkészített iratokat a felterjesztőlappal együtt annak a bírónak bemutatni, aki a fellebbvitellel megtámadott határozatot fogalmazta. Ilyenkor a felterjesztőlapot a bíró írja alá s a felterjesztésért is ő felelős. (Jüsz. 81. §. Tüsz. 81. §.)

A fellebbvitelt tartalmazó beadványt vagy jegyzőkönyvet az elintézéshez szükséges és sorszámuk szerint rendezett iratokkal felszerelve az iratborítékkal együtt a 81. §. szerint kiállított

felterjesztőlappal és rendszerint külön jelentés nélkül kell felterjeszteni a fellebbviteli bírósághoz. Felterjesztő jelentés csak akkor szükséges, ha a fellebbviteli bíróság részére a felterjesztéskor valamely irányban felvilágosítást kell adni. Ha iratborítékkal el nem látott ügy kerül fellebbvitelre, iratait szabályszerűen iratborítékba kell foglalni.

Kis járásbíróságnál (11. §.) a felterjesztett ügy legmagasabb sorszámát a főlajstrom Észrevételek rovatában fel kell jegyezni.

Ha másodbírósági határozat ellen élnek fellebbvitellel (például Ppé. 40. §., 553. §.), az iratokat a másodbíróság közvetítésével kell továbbítani, a tvszék saját iratait csatolja s ezt a járásbíróság felterjesztőlapján jelzi. (Jüsz. 78. §., Tüsz. 78. §.)

A fellebbezési eljárás szabályai.

484. §. helyett Ppn. 16. §. *A fellebbezési eljárásra, amennyiben e fejezet rendelkezéseiből más ki nem tűnik, a törvényszéki eljárás szabályai megfelelően alkalmazandók azzal az eltéréssel, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvet a felek nem írják alá.*

Ppn. II. b. E §. a fellebbezési eljárásra a törvényszéki eljárás szabályait kiterjeszti azzal az eltéréssel, hogy a jegyzőkönyvet a felek nem írják alá, tekintettel arra, hogy a fellebbviteli eljárásban ezentúl is tanács jár el.

I. Eljárás a fellebbezés szóbeli tárgyalása esetében.

A tárgyalásra idézés és a fellebbezés visszautasítása.

485. §. *Ha az 512. vagy az 513. §. esetei fenn nem forognak, a fellebbezési tanács elnöke a fellebbezés szóbeli tárgyalásra határnapot tűz és erre a feleket megidézi. A tárgyalási határnapot akként kell kitüzni, hogy a fellebbezésnek az ellenfél részére való kézbesítése és a határnap között mintegy tizenöt nap maradjon. Sürgős esetben ez az időköz megrövidíthető.*

Az idéző végzésre a 142. §. első bekezdése megfelelően alkalmazandó. Ezen felül az idéző végzésnek magában kell foglalnia a felebbező ellenfelének felhivását, hogy amennyiben a szóbeli tárgyaláson az elsőbíróság

előtti eljárásban fel nem hozott tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat, vagy bizonyitékokat akar érvényesiteni, ezeket, valamint esetleges csatlakozási kérelmét (493. §.) az idézés kézbesitése és a tárgyalási határnap közötti idő első felében a 489. §. értelmében ügyvéd által ellenjegyzett előkészitő irattal közölje.

486. §. *Ha a fellebbezés elkésettnek mutatkozik, vagy oly határozat ellen van intézve, mely ellen fellebbvitelnek nincs helye, valamint, ha a fellebbezés a 481. §. 1. és 2. pontjában felsorolt kellékeknek meg nem felel, vagy más nem pótolható hiány miatt visszautasitandónak mutatkozik, az elnök a fellebbezést a fellebbezési tanács elé terjeszti, mely a fellebbezés visszautasitása felől a felek meghallgatása nélkül határoz. Ha a tanács a fellebbezést elfogadja, az idézést a tanács határozatának közlése nélkül az elnök bocsátja ki.*

Az elnök a fellebbvitelt a tanács elé terjesztheti akkor is, ha a fellebbvitel minősége kétséges.

A fellebbezésnek kijavitás végett való visszaadására a 140. §. rendelkezései alkalmazandók.

Jegyzet. A Pp. 483. §-át kiegészitő Te. 27. §. folytán a fellebbezésnek a fellebbezési tanács részéről való visszautasitására most már csak másodsorban kerülhet sor; ti. akkor, ha az alsóbiróság nem utasította vissza a fellebbezést. — Visszautasitása fellebbezési tárgyaláson: 490. §.

Rendes perben a fellebbvitel elbirálását nem gátolja az a körülmény, hogy az alsóbirói itélet nem kézbesittetett annak a nem védekező alperesnek, akivel szemben a kereset elutasittatott, s akire nézve az indokok sem tartalmaznak olyan kijelentést, mely őreá sérelmes lehetne. (Rp. 290/1919. Pdt. VI. 18.)

487. §. *Az irásban bejelentett fellebbezés első példánya a fellebbezési bíróságnál marad. A fellebbező ellenfelét a fellebbezés másodpéldányán, ha pedig a fellebbezőnek több ellenfele van, ezeket a további példányokon, magát a fellebbezőt pedig felzeten kell a fellebbező fél részéről becsatolt idéző végzés-példányok felhasználásával (134. §. második és utolsó bekezdés) megidézni.*

Ha a fellebbezést szóval jelentették be, a fellebbező ellenfele a jegyzőkönyv másolatán idézendő meg.

A 80. §. esetében a fellebbező pertársait is felzeten kell megidézni a fellebbezési tárgyalásra. — Ugyancsak felzeten kell megidézni a mellékbeavatkozót is, aki az elsőbíróság előtti eljárásban a fellebbező vagy ellenfele mellett részt vett.

488. §. *A fellebbezési tárgyalásra szóló idézést az ellenfél részére, valamint a többi érdekelt részére, ha a fellebbezési bíróságnál az ügyre nézve már bejelentett ügyvédük nincsen, annak az ügyvédnek kell kézbesíteni, aki a felet az elsőbíróság előtt képviselte. Ha a felet az elsőbíróság előtt ügyvéd nem képviselte, vagy ha az ügyvéd részére a kézbesítés különben nem teljesíthető, az idézést a félnek kell kézbesíteni.*

Te. 28. §. A Pp. 489. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Ha a fellebbező fél ellenfele a fellebbezésben előadottakkal szemben védelméül az elsőbíróság előtt fel nem hozott tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat, bizonyítékokat vagy kérelmeket akar érvényesíteni, köteles ezeket, valamint netaláni csatlakozását az idézési időköz első felében ügyvéd által ellenjegyzett, s a fellebbezési bírósághoz benyujtott válasziratban előadni.

A válaszirat első példányát az iratokhoz kell csatolni, a másodpéldányt pedig az ellenfélnek, vagy ha több ellenfél van, ezeknek a további példányokat hivatalból kell kézbesíteni.

Az elkésve benyujtott vagy csak a fellebbezési tárgyaláson pótolt válasziratban foglalt csatlakozási kérelmet csak abban az esetben lehet figyelembe venni, ha a fél a tárgyaláson valószínűvé teszi, hogy válasziratával hibáján kívül késett.

Mi. a Te. 28. §-ához. A Pp. 489. §-a szerint a fellebbező ellenfele a fellebbezési tárgyalás előkészítése céljából előkészítő iratot közölhet. A 25. §. indokolása (l. a Pp. 481. §-ánál) kifejti, hogy a Te. a fellebbezési eljárást úgy módosítja, hogy a fellebbezés szóbeli tárgyalása rendszerint lényegileg az iratokban

foglaltakra szorítkozik. Ennek következtében a Te. szerint az ellenfél előkészítő iratának helyébe a válaszirat lép, amelyet a törvényjavaslat általánosságban olykép szabályoz, mint a Pp. 531. §-a a felülvizsgálati eljárásban a válasziratot.

Csatlakozásra l. Te. 30. §. (Pp. 493. §.)

V. ö. 485. §. — Ügyvédi kényszer. 485. §.

Magának az előkészítő irat lényegének helyes értelmezéséből, de a 489. §. határozott rendelkezéséből is kétségtelen, hogy a fellebbezési eljárás rendén benyujtott olyan előkészítő iratnak, amely a szóbeli tárgyaláson előadandólag sem új tényállításokat, vagy ténybeli nyilatkozatokat, sem új bizonyítékokat avagy kérelmeket nem foglal magában, hanem csak az elsőbíróság előtti eljárás, illetőleg pervita anyagával foglalkozik, helye nem lehet és az ilyen felesleges beadvány költségével az ellenfél meg nem terhelhető. (B. 4157/1918. Ptt. I. 165.)

A feleknek az irásbeli fellebbezésben előterjesztett kérelme úgy tekintendő, mintha elő sem adatott volna akkor, ha a fellebbezési tárgyalási jegyzőkönyvben vagy a fellebbezési bíróság ítéletének indokolásában nincs nyoma annak, hogy a kérelem a fellebbezési tárgyaláson élőszóval is előadatott. (B. 1897. márc. 19. I. G. 35. T. I. 442.)

Csak a fellebbezés szóbeli tárgyalásán előadott érvelés és kért bizonyításfelvétel vehető figyelembe, az irásos fellebbezésnek elő nem adott tartalma ellenben nem. (B. 97. dec. 3. II. G. 98. T. II. 269.) *Azonos:* (K. F. I. 64., 148., 301. II. 139.)

A fellebbezés szóbeli tárgyalása esetén a fellebbezési kérelem szóbeli előterjesztése nélkül a fellebbezés joghatállyal nem bir, illetve hatályát veszti, ha szóval elő nem adatik s ezzel együtt hatályát veszti a fellebbezési határidőn túl beadott csatlakozási kérelem is. (B. 1903. febr. 12. I. H. 1. T. VII. 339.)

Ha a fellebbezési tárgyalás elő nem készítése miatt annak elhalasztása válik szükségessé, az erre okot szolgáltató fél a halasztás által az ellenfélnek okozott költség megtérítésében a halasztást megadó végzésben marasztalandó. (B. 1895. szept. 27. II. H. 4. T. I. 7.)

Az, hogy a fellebbezésre adott előkészítő irat pusztán jogi fejtegetéseket tartalmaz, nem zárja ki a fellebbezőnek az előkészítő irat költségeiben való marasztalását. (P. V. 1394/1925. Pdt. VII. 7.)

A fellebbezés visszautasítása a tárgyaláson.

490. §. ***Ha a fellebbezési tárgyalás alkalmával kitűnik, hogy a fellebbezést elkésve jelentették be, vagy oly határozat ellen intézték, amely ellen fellebbvitelnek nincs helye a fellebbezést a jelenlevő feleknek meghallgatása***

után végzéssel hivatalból is vissza kell utasitani és a fellebbezőt az okozott költségben el kell marasztalni.

Jegyzet. A határozatot a felek nem létében is meg kell hozni. — Visszautasítás az alsóbíróság által: Te. 27. §. (a Pp. 483. §-ánál); a fellebbezési tanács által tárgyaláson kívül 486. §.) — Nyilv. előadás: 519. §.

A mulasztásos ítélet ellen beadott fellebbezés nem utasítható vissza azon az alapon, hogy a támadás nem a Pp. 440. és 443. §. megsértésére van alapítva, mert ez a körülmény csak az ítélet érdemben való helybenhagyását vonja maga után. (K. 1922. ápr. 4. Po. 1545/1922. Ptt. V. 15.)

A fellebbezési tárgyalás felfüggesztése.

491. §. *Ha a fellebbezés részitélet ellen van intézve, valamint ha az elsőbíróság előtt a 409. §. értelmében kiegészitő tárgyalás van folyamatban, a fellebbezési tárgyalás a végitéletnek, illetőleg a kiegészitő itéletnek jogerőre emelkedéséig, vagy az ezek ellen benyujtott fellebbezés beérkezéséig hivatalból is felfüggeszthető.*

Ha a tárgyalás napján a fellebbezési határidő a fellebbező ellenfele vagy a 80. §. értelmében érdekelt valamennyi pertárs részére még le nem járt, avagy a benyujtott fellebbezés még be nem érkezett, a tárgyalást a fellebbezési határidő lejártáig illetőleg a fellebbezés beérkezéséig az érdekelt fél kérelmére el kell halasztani.

Ha pedig az tűnik ki, hogy az elsőbíróság előtt az itéletet megelőző tárgyalási határnap elmulasztása miatt ellentmondást vagy igazolási kérelmet terjesztettek elő, a fellebbezési tárgyalást az ellentmondás vagy az igazolás elintézéséig hivatalból is fel kell függeszteni.

Ha az ellentmondás vagy az igazolás következtében az elsőbirósági itélet hatályát veszti, a fellebbezést tárgyalás kitüzése nélkül hivatalból vissza kell utasitani.

Mi. A §. második bekezdése mai eljárásunk hézagát pótolja és abban a kivételes esetben, amikor a 483. §. értelmében a fellebbezések külön terjesztetnek fel, az ügynek valamennyi fellebbezés alapján egységes felülbirálását biztosítja. Hogy az előzetes végrehajthatóság kérdésében, amelynek érdekében a 483. §. a külön felterjesztést elrendeli, a bíróság ilyenkor is

előlegesen tárgyal, az az 502. §. utolsóelőtti bekezdésében van szabályozva.

A §. utolsó bekezdése netáni kétség eloszlatása végett világosan kimondja az előbbi bekezdés kapcsán azt, hogy ha az elsőbirósági ítélet az igazolás vagy az ellentmondás következtében hatályát veszti, a fellebbezést vissza kell utasítani.

Jegyzet. Nyilv. előadás: 519. §. — Végrehajthatóság kérdésében határozás: 502. §. — Pertárs és mellékbeavatkozó fellebbezési jogára nézve l. a 476. §-t megelőző jegyzet IX. alatti részét.

A fellebbezési kérelem és ellenkérelem felolvasása.

492. §. *A fellebbezési tárgyalás a fellebbezési kérelem és ellenkérelem felolvasásával veszi kezdetét.*

Te. 29. §. A Pp. 492. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A tárgyaláson meg nem jelent fél helyett a fellebbezési kérelmet és ellenkérelmet az elnök vagy az előadó olvassa fel.

Mi. a Te. 29. §-ához. Ez a §. folyománya annak, hogy a Te. 34. §-a szerint a felek elmaradása nem gátolja a fellebbezés elintézését. E rendelkezés következtében gondoskodni kell arról, hogy a felek távollétében is megtörténjék a fellebbezési kérelem és ellenkérelem felolvasása.

A fellebbező félnek az a perbeli jogcselekménye, mely szerint írásbeli fellebbezési kérelmét a fellebbezési bíróság előtt tartott első érdemleges tárgyaláson szóval előadta, a S. E. 107. §. második bekezdése s a 162. §. negyedik bekezdése értelmében megtartja hatályát a részben változott bírói tagokból alakult és a fellebbező fél részvétele nélkül megtartott második (folytatólagos) fellebbezési tárgyaláson is. (1915. jan. 27. 1914. G. 257. sz. Pdt. I. 203.)

Csatlakozás a fellebbezéshez.

Te. 30. §. A Pp. 493. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az ellenfél csatlakozását a fellebbezéshez a fellebbezési határidőben írásban ügyvéd által ellenjegyezve az elsőbíróságnál is bejelentheti, vagy ha a perben az ügyvédi képviselet nem kötelező, a járásbíróságnál jegyzőkönyvbe is mondhatja. A 27. §. a csatlakozásra is megfelelő alkalmazást nyer.

A csatlakozást a fellebbezésről történt lemondás nem gátolja és helye van akkor is, ha a fél az ítélet ellen önálló fellebbezéssel nem élhetne. A csatlakozás elveszti hatályát, ha a bíróság a fellebbezést visszautasítja, vagy ha a fél a fellebbezést visszavonja.

Ha a csatlakozást a fellebbezési határidő alatt jelentették be, amennyiben a csatlakozó fél az ítélet ellen fellebbezéssel élhetne, azt önálló fellebbezésnek kell tekinteni.

Mi. a Te. 30. §-ához. A Pp. 493. §-a szabályozza a fellebbező ellenfelének csatlakozását a fellebbezéshez. A 25. §. indokaiban (l. a Pp. 481. §-ánál) kifejtetteknél fogva a csatlakozás szabályait is a fellebbezés új szabályozásához képest kellett módosítani. —

Jegyzet. Tekintettel a Pp. 489. §-ának helyébe lépett Te. 28. §-ára legkésőbb a válasziratban kell szabályként a csatlakozást előterjeszteni. V. ö. Te. 25. §. (Pp. 481. §.) V. ö. 485. §. A csatlakozás kizárása házassági perben 692. §.

Észrevételeknek tekintendő a csatlakozási kérelemnek címzett beadvány, ha abban az elsőbírói ítélet megváltoztatására vonatkozó kérelem nincsen. (Gy. 1899. márc. 16. G. II. 12. T. IV. 321.)

A kereset megváltoztatása.

494. §. *A fellebbezési kérelemben, vagy ellenkérelemben a keresetet az ellenfél beleegyezésével sem szabad megváltoztatni. Azt a kérdést, hogy van-e keresetváltoztatás, a 188. §. szerint kell megítélni.*

A fellebbezési eljárásban új kereset — ideértve a viszontkeresetet is — nem indítható.

L. Te. 31. §. (Pp. 495. §. helyett).

A Pp. 494. §. második bekezdése értelmében a fellebbezési eljárás során új keresetet előterjeszteni még feltételesen sem lehet. (K. V. 2323/1926. J. H. I. 15. sz.)

Ha a felperes az elsőbíróságnál kijelentette, hogy most már nem követeli vissza az ingókat, hanem csakis azok értékét, ez a kijelentés a per tárgyáról való oly ügyleti rendelkezés, amelyet felperes utólag vissza nem vonhat s így a 494. §-ban foglalt keresetváltoztatási tilalomnál fogva nem engedhető meg, hogy a felperes a fellebbezési eljárásban újra a kereset eredeti vagylagos kérelmére térhessen vissza. (B. 1528/1920. Ptt. II. 124.)

Oly esetben, midőn az elsőbíróság az új kereset tárgyalását és eldöntését perrendellenesen mellőzte, a fellebbezés folytán a pert az elutasító ítélet megváltoztatásával az elsőbírósághoz további tárgyalás és ítélethozatal végett vissza kell utasítani. (B. 2816/1917. Ptt. II. 166.)

Beszámításnak a fellebbezési tárgyaláson nincs helye. (B. 3180/1920. Ptt. II. 118.) *Ellenkező:* (K. 1896. I. G. 210. F. II. 471. V. ö. 498. §. — Nyilv. előadás: 519. §.

A fellebbezési eljárásban valorizációs kérelem előterjesztése meg van engedve; a felülvizsgálat szempontjából a felemelt pertárgynak a másodbírói ítélet kihirdetésekori összege irányadó. (K. 1924. szept. 4. P. II. 5319/1923.)

Új alperes perbevonását a fellebbezési bíróság előtt az új alperes beleegyezésével ez a bíróság megengedte. (B. 1924. ápr. 30. P. 11938/1923. PH. VI. 80.)

A kereset felemelésének a felülvizsgálati bíróság feloldó határozatát követő fellebbezési tárgyaláson is helye van. (Budapesti tábla 1915. febr. 19. 1914. G. 1139. sz. Pdt. I. 175.)

A nő által a férj szülei ellen indított tartási perben a fellebbezési eljárás során előterjesztett ama kérelem, hogy alperesek a felperes által végzett munkáért járó aratórész fizetésére köteleztessenek, új kereset jellegével bir, mely a Pp. 494. §-a alapján hivatalból visszautasítandó. (8975/1915. Pdt. II. 316.)

Ha a fellebbezési bíróság azt állapítja meg, hogy keresetváltoztatás nem történt, ez a döntés fellebbvitellel meg nem támadható. (P. VII. 10797/1915. Pdt. II. 352. sub I.)

Akkor, amikor a kereset az adásvételi szerződés hatálytalanítására és az eladás tárgyának birtokára indult, a keresetnek a hatálytalannak vitatott szerződés alapján eszközölt tulajdonjogbekebelezés kitörlésére is kiterjesztése sem a keresetnek megváltoztatása, sem pedig új keresetnek fogalma alá nem esik, hanem csak az 1911: I. t.-c. 188. §-ának 2. pontja és 494. §-a szerint a fellebbezési eljárásban is megengedett kérelemkiterjesztést tartalmaz. (P. V. 4365/1921. Pdt. VII. 88. sub VI.)

A H. T. 77. §-ára fektetett bontókeresettől a fellebbezési eljárásban nem lehet a H. T. 80. §-ára áttérni. (P. III. 2300/1922. Pdt. VIII. 46.)

Fellebbező fél ellenfele által a fellebbezési tárgyaláson előterjesztett keresetfelemelés érdemleges elbírálása a fellebbezésnek a másik fél részéről történt visszavonása okából nem mellőzhető. (P. IV. 2413/1929. Pdt. IX. 112.)

A valorizációs kérelem a Pp. 494. §-ában megengedett kereset-felemelés fogalma alá esik. (P. II. 5319/1923. Pdt. IX. 169.)

Régi rendes perben a letétet kiutaló végzés elleni felfolyamodásban és az elsőbírói ítélet elleni fellebbezésben előterjesztett valorizációs kérelmek, amelyekre az ellenfél nem nyilatkozhatott, figyelembe nem jöhetnek. Az ennek ellenére

valorizáló ítélet az 1881: LIX. t.-c. 39. §-a *o)* pontjába ütközik. (Rp. II. 5293/1924. Pdt. X. 63.)

Ha a felperes az elsőbírói eljárás rendén valamelyik követelésétől annak külön per útján leendő érvényesítésének fenntartásával elállott, ennek az igénynek a fellebbezési eljárásban történt újbóli érvényesítése és az elsőbíróság előtt kikapcsolt számadási tételnek a fellebbezési bíróságnál a számadásba való ismételt beillesztése nem egyéb, mint a kereseti követelés összegének a Pp. 188. §. 2. pontjában és a 495. §-ban megengedett felemelése. (P. V. 8563/1928. Pdt. IV. 143. sub I.)

Felperesnek az a ténye, hogy a kamatokat az elsőbíróság előtt még keresetbe nem veszi, ilyirányú kifejezett kijelentés hiányában a kamatokról való végleges lemondásnak nem minősíthető; a Pp. 494. illetve 188. §-ának 2. pontja értelmében pedig megilleti a felperest az a jog, hogy a fellebbezési eljárás során keresetét az eredetileg követelt járulékokra is kiterjessze. (P. II. 4411/1927. Pdt. XV. 55.)

A fellebbezési kérelem és az ellenkérelem megváltoztatása.

Te. 31. §. A Pp. 495. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A fellebbezésben és a válasziratban előterjesztett kérelmeket és ellenkérelmeket a szóbeli tárgyaláson megváltoztatni nem lehet.

Nem tekinthető megváltoztatásnak, ha a fél:

1. a kérelmet vagy ellenkérelmet a főtárgy vagy a járulékok tekintetében felemeli vagy leszállítja,

2. a járadékokra vagy viszontszolgáltatástól nem függő más időszakos szolgáltatásokra vonatkozó fellebbezést azokra a részletekre is kiterjeszti, amelyek a fellebbezés beadása után járnak le,

3. a bér vagy haszonbér iránt indított keresetet azokra a részletekre is kiterjeszti, amelyek a fellebbezés beadása után járnak le,

4. az eredetileg követelt tárgy helyett utóbb beálló változás miatt más tárgyat vagy kárpótlást követel,

5. ha a Pp. 130. §-a alapján kért megállapítás helyett teljesítést vagy teljesítés helyett a Pp. 130. §-a alapján megállapítást követel.

Az 1—5. pontban foglalt bejelentéseket a fél a jegy-

zőkönyvhöz melléklendő iratba foglalni köteles. Ha a bejelentés kisebb terjedelmű és nem kell arra a távollevő ellenfelet meghallgatni, a bíróság az irat melléklése helyett megengedheti a bejelentésnek jegyzőkönyvbe vételét. Ha az ellenfél a tárgyaláson nincs jelen és meghallgatása szükségesnek mutatkozik, a bíróság a tárgyalást elhalasztja és a jegyzőkönyvhöz mellékelt irat másolatát, amelyet a fél az irattal együtt bemutatni köteles, az ellenfélnek és ha többen vannak, mindegyiküknek kézbesíti.

Mi. a Te. 31. §-ához. A Pp. 495. §-a szerint a fellebbezési kérelem és ellenkérelem — eltekintve a tilos keresetváltoztatástól, — a szóbeli tárgyalás befejezéséig megváltoztatható. A fellebbezési eljárásnak a 25. §. indokaiban (l. a Pp. 481. §-ánál) kifejtett megváltoztatása következtében a Te. eltér a Pp. rendelkezéseitől és olyképen rendelkezik, hogy a fellebbezésben és a válasziratban előterjesztett kérelmeket és ellenkérelmeket a szóbeli tárgyaláson megváltoztatni nem lehet. Ez alól az általános szabály alól célszerűségi szempontokból kivesz egyes eseteket, amelyeket nem tekint megváltoztatásnak. Ezek az esetek lényegileg megfelelnek a Pp. 188. §. 2—6. pontjaiban a keresetváltoztatás tilalma alól kivett eseteknek. E kivételek nélkül a megváltoztatási tilalom felesleges formalitásokra és a perek elszaporítására vezetne.

A fellebbezés visszavonása.

496. §. ***A fellebbezést a véghatározatot megelőző tárgyalás befejezéséig vissza lehet vonni.***

A visszavonás a szóbeli tárgyaláson szóval, különben pedig a fellebbezési bíróságnál benyujtandó irattal történik, amelyet a bíróság az ellenféllel közöl.

Visszavonás esetében a bíróság a fellebbezés hatályát végzéssel megszüntnek nyilvánitja s a fellebbezőt az ellenfélnek okozott költség megtérítésében elmarasztalja.

Mi. Ez a §. az 1893: XVIII. t.-c. 150. §-ától eltér abban, hogy csatlakozási kérelem esetében nem kívánja meg a fellebbezés visszavonhatásához a csatlakozónak a beleegyezését. Kétségtelen, hogy akkor, ha az ellenfél csatlakozási kérelmét a szóbeli tárgyaláson már előterjesztette, neki joga van arra, hogy csatlakozási kérelme is megbiráltassék. A fellebbező fél a fellebbezés visszavonásával nem akaszthatja meg és nem teheti lehetetlenné az ellenfél jogának érvényesülését. Az 1893: XVIII. t.-c. 150. §-ának az a rendelkezése azonban, amely szerint a

fellebbezés ily esetben csak a csatlakozó beleegyezésével vonható vissza, túlmegy a célon. A cél csak az, hogy a csatlakozási kérelem megbíráltassék. Ennek a célnak elérésére azonban az is elegendő, hogy a fellebbezési kérelem tárgyalását nem gátolhatja. Valamint a fellebbező nem gátolhatja meg ellenfelét abban, hogy a csatlakozási kérelme megbíráltassék, úgy viszont a fellebbezőt sem kényszerítheti a csatlakozó arra, hogy fellebbezése akarata ellenére tárgyaltassék. Hogy a fellebbezés visszavonása a kellően előterjesztett csatlakozási kérelem tárgyalását nem gátolja, az külön kijelentésre nem szorul, de a 493. §. második bekezdéséből következik is.

Arról az esetről, ha mind a két fél önállóan fellebbezett, kifejezetten ugyan nem rendelkezik a Pp., de eléggé kivehető a Pp.-ből az, hogy az egyik fellebbezés a másik fellebbezés visszavonása esetében is folyamatban marad és hogy a folyamatban maradt tárgyaláson a visszavonó fél az ellenfél fellebbezéséhez csatlakozhatik.

Jegyzet. Irat kellékei: 136—138. §§. — A csatlakozási kérelem tárgyalandó, ha a szóbeli tárgyaláson már elő lett terjesztve a fellebbezés visszavonásakor: 493. §.

A fellebbező által a fellebbezés visszavonásáról kiállított és az ellenfél által a fellebbezési tárgyaláson bemutatott nyilatkozat nem vehető figyelembe, ha az ellenfél nem mutatja ki, hogy a nyilatkozatnak a perben felhasználására a fellebbező felhatalmazza, a fellebbező pedig a tárgyaláson fellebbezési kérelmét fentartja. (P. 1899. márc. 21. G. 13. T. III. 170.)

A feleknek a fellebbezési eljárásban a per megszüntetése iránt beadott közös kérvénye a keresettől való elállást (187. §.) és az alperesnek ehhez való hozzájárulását jelenti, aminek következtében nem a fellebbezés hatályát, hanem az első bírói ítélet hatályát és a pert kell megszűntnek nyilvánítani. (P. III 3587/1920. Pdt. VI. 30.)

A felperes által a fellebbezési bíróságnál írásban előterjesztett valorizálási kérelem nem tárgyalható, ha az egyedül fellebbező alperes a fellebbezést a szóbeli tárgyalás előtt visszavonja. (Psz. 3455/1924. Pdt. IX. 120.)

Előadás.

497. §. helyett Ppn. 17. §, *A kérelmek előterjesztése után a bíróságnak az elnöktől megbizott tagja vagy az elnök előadja a megtámadott itéletet és az itéletet megelőző határozatokat indokolásukkal együtt, valamint az elsőbiróság előtt lefolyt tárgyalás és bizonyitásfelfétel eredményét, amennyiben az a kérelmek megértéséhez és a meg-*

támadott határozat felülbirálhatásához szükséges. Az elnök — ha az ügyet nem ő adja elő — az előadás helyességére és teljességére felügyelni köteles; szükség esetében az itéletet, valamint az elsőbirósági eljárás eredményét tanusító iratokat a bíróság valamelyik tagjával vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja.

Ppn. Mi. Gyakran előfordul, hogy a felek képviselői, akik esetleg csak a tárgyalás napján kapják a helyettesítési megbízást, hibájukon kívül nincsenek elkészülve és nem képesek e feladatuknak megfelelni. Az elnöknek felügyeleti jogkörében tett intézkedései itt nem elegendők. A §. ennélfogva mind a bíróságok, mind az ügyvédek köréből nyilvánult óhajtásra úgy rendelkezik, hogy az ügyet a bíróságnak az elnöktől megbízott tagja, vagy az elnök adja elő. Az elnök előre is megbízhatja tanácsnak egyik tagját, hogy tanulmányozza az ügyet és készüljön annak előadására, ami az eljárásnak alaposságát fogja biztosítani.

Jegyzet. E §. alkalmazandó a nyilv. előadásra: 514. §.

Novumok a fellebbezési tárgyaláson.

Te. 32. §. A Pp. 498. §-ának 1., 2. és 3. bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

Az előadó előterjesztése után a felek szóval is indokolhatják kérelmeiket.

A felek a fellebbezési bíróság előtt olyan tényállításokat, ténybeli nyilatkozatokat, bizonyítékokat vagy kérelmeket, amelyeket az elsőbíróság előtt fel nem hoztak vagy nem érvényesítettek, csak abban az esetben hozhatnak fel vagy érvényesíthetnek, ha azokat a fellebbezésben, vagy a válasziratban felhozták vagy érvényesítették. A szóbeli tárgyaláson ily előadások csak akkor pótolhatók, ha azok figyelembevétele nem teszi szükségessé a tárgyalás elhalasztását, vagy ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy iratában hibáján kívül nem érvényesíthette azokat. Az utólagos előadásokat a jegyzőkönyvhöz mellékelés végett írásban is be kell mutatni.

Pp. 498. §. 4. bekezdése: *Az elsőbiróság előtt tett beismerés, valamint a 377—380. §-ok szerint letett vagy megtagadott eskü a fellebbezési eljárásban is megtartja ha-*

tályát. A fellebbezési bíróság a körülmények szerint ítéli meg, hogy mennyiben vehető figyelembe a járásbíróság előtt tett bírói beismerés, ha a jegyzőkönyvbe felvéve nincs.

Mi. a Te. 32. §-ához. A 32. §. tartalmazza a fellebbezési eljárás szabályozásának azt a módosítását, amely a 25. §. indokolásában már kifejtetett. Az ott előadottakhoz csak azt kell hozzátenni, hogy a felek az elsőbírói ítéletből már tudomást szerezhettek arról, hogy melyek azok a tényállítások, ténybeli nyilatkozatok, bizonyítékok vagy kérelmek, amelyeket már az elsőbíróság előtt fel kellett volna hozniok vagy érvényesíteniök. Mindezeket a fellebbezésben és a válasziratban még pótolhatják. Semmiféle ok nem szól tehát amellett, hogy a feleket feljogosítsuk arra, hogy ezeket még a fellebbezésben és válasziratban is elhallgassák és csak a szóbeli tárgyaláson lepjék meg ezekkel a bíróságot és az ellenfelet, sőt ha több szóbeli tárgyalás van, ezeket még a legutolsó szóbeli tárgyalás végén is felhozzák, még pedig ismételten, s előidézzék ilykép az eljárás befejezésének késleltetését.

Jegyzet: Ilyen esetben sincs tehát előkészítő irat, hanem csak (a Te. 32. §. utolsó mondta szerint) különirat.

Közöljük az eddigi bírói gyakorlatot, de felhívjuk a figyelmet, hogy e határozatok részben túlhaladottak a Te. 32. §-a folytán.

Az első fellebbezési tárgyaláson előterjesztett ténybeli előadások, bizonyítékok és kifogások abból az okból, hogy a fél azokkal az ügy elintézésének késleltetését célozza, figyelmen kívül nem hagyhatók és az a körülmény, hogy az első fellebbezési tárgyaláson beszámítási kifogásképp érvényesített ellenkövetelés a kereseti követeléssel összefüggésben nincs és eldöntése a tárgyalás elhalasztását tenné szükségessé, ugyancsak nem vonhatja maga után az ellenkövetelés teljes figyelmen kívül hagyását, hanem csak azt, hogy a bíróság a Pp. 389. §-a értelmében a kereseti követelés felől részítéletet hoz és a beszámítás kérdésében a tárgyalást folytatja. (Bpesti tábla P. IV/7164/1915. Pdt. I. 407. sub II.)

A hagyatéki vagyon, amelynek erejéig a marasztalás kéretik, a fellebbezési eljárásban is megjelölhető és kimutatható. (P. VII. 10697/1915. Pdt. II. 328. sub I.)

Az elsőbírósági eljárás szabálytalansága miatt emelt azokat a panaszokat, hogy az elsőbíróság a másodízben kitűzve volt perfelvételi határnapon a felperes ellenzése dacára érdemleges tárgyalást tartott, mely alkalommal az alperes tanúit is kihallgatta, holott arról a felperesek értestíve nem voltak; továbbá, hogy a tanúkihallgatás a felperesek képviselőjének eltávozása után is folytattatott és a távollétében tartott érdem-

leges tárgyaláson hozatott meg az ítélet; tekintettel arra, hogy a Pp. 498. §-a szerint a per a fellebbezési bíróság előtt újból tárgyalandó, mely alkalommal az elsőbíróság előtti eljárás során megtagadott vagy elmulasztott nyilatkozatok pótolhatók, mint tárgytalanokat a fellebbezési eljárásban figyelmen kívül kell hagyni. (P. VII. 106/1916. Pdt. III. 108.)

Ha a tárgyalási jegyzőkönyv tartalma az ítéletben megállapított tényállás valódiságát fedi, a Pp. 402. §-a értelmében a fél abbeli állításának, hogy az ő nyilatkozata hiányosan lett jegyzőkönyvre véve — hitelt és ebből folyóan abbeli kérelmének, hogy a felek személyes megkérdezése megismételtessék — helyet adni nem lehet. (Kolozsvári tábla P. I. 1309/1916. Pdt. III. 180.)

Bizonyítás mellőzése a fellebbezési eljárásban. (P. I. 4607/1921. Pdt. VII. 91.)

Az első fellebbezési tárgyaláson felajánlott bizonyítást nem lehet azzal az indokolással mellőzni, hogy a fél az újonnan bejelentett tanúk kihallgatásával nyilván csak a per elhúzását célozza. (P. IV. 5119/1921. Pdt. VII. 121.)

A Pp. 498. §-a értelmében a félnek joga van ugyan a fellebbezési eljárásban is új bizonyítékokat felhozni; de ha az elsőbírósági eljárás folyamán több érdemleges tárgyalás tartatott és így a birtokában volt okirat csatolásához bő alkalma volt, úgy azt legalább az első fellebbezési tárgyaláson már be kell csatolnia; mert különben a Pp. 222. §-ának helyes alkalmazásával tagadhatja meg a fellebbezési bíróság a tárgyalás elhalasztását. (P. IV. 3285/922. Pdt. VIII. 138.)

Az elsőbírósági pernyertes felperesnek az első fellebbezési tárgyaláson, bírói kérdés folytán, tett ama nyilatkozata, hogy további bizonyítékait nem tudja nyomban megjelölni, a Pp. 222. §-a alá nem vonható s a kért halasztás e címen meg nem tagadható. (P. V. 22/1922. Pdt. VIII. 140.)

A Pp. 370. §-ának az a szabálya, hogy az egyik fél megesketése előtt a jelenlevő ellenfelet is kérelemre ki kell hallgatni, a fellebbezési eljárásban is és akkor is alkalmazandó, ha a kihallgatás a bizonyíték kiegészítése végett történik. (P. VII. 6409/1922. Pdt. VIII. 152.)

A Pp. 498. §-a értelmében a felek a fellebbezési bíróság előtt oly tényállításokat és bizonyítékokat is felhozhatnak, amelyeket az elsőbíróság előtt fel nem hoztak. Következésképen az első fellebbezési tárgyaláson ajánlott bizonyítás a Pp. 498. és 221—222. §-ainak egybevett értelme szerint egyáltalán nem mellőzhető abból az okból, hogy az alperes ezt a védekezést az elsőbíróság előtt hozta fel és hogy az arra ajánlott bizonyítás a tárgyalás elhalasztásával járna és hosszas időt igényelne. (P. VII. 4685/1923. Pdt. IV. 116.)

Ha a felperes által a fellebbezési tárgyaláson előterjesz-

tett új kérelemmel szemben a tárgyalási jegyzőkönyv szerint az alperes megtette észrevételeit, tehát módja és alkalma volt arra, hogy erre a felperesi kérelemre nyilatkozzék és ha nyilatkozhatása végett szükségét látja, erre a célra a tárgyalás elhalasztását kérhesse, de annak, hogy ilyen kérelmet előterjesztett volna, a tárgyalási jegyzőkönyvben nyoma nincs: alperes sikerrel nem panaszolhatja, hogy nem adatott neki alkalom előkészítő irattal való nyilatkozattételre.

Pergátló körülmények figyelembe vétele.

499. §. *Az olyan pergátló körülmények, amelyeket az elsőbíróság a per bármely szakában hivatalból figyelembe venni nem volt köteles, a fellebbezési bíróság előtt csak akkor érvényesíthetők, ha a fél azokat már az elsőbíróság előtt kellő időben érvényesítette.*

Az olyan pergátló körülményeket, amelyeket az elsőbíróság a per bármely szakában hivatalból figyelembe venni köteles volt, a fellebbezési bíróság is hivatalból figyelembe köteles venni, még pedig akkor is, ha az elsőbíróságnak ezek felől hozott határozata jogerőre emelkedett.

A fellebbezés érdemének tárgyalása pergátló kifogások alapján meg nem tagadható, de a bíróság elkülönített tárgyalásukat hivatalból is elrendelheti. A pergátló kifogások elvetése ez esetben végzéssel történik, amely ellen külön fellebbvitelnek nincs helye.

Ha a fellebbezési bíróság helyt ad az alperes azon kifogásának, hogy a felperes a 126. §. értelmében a fellebbezési eljárás költségére nézve biztosítékot nem adott, a 182. §. azzal az eltéréssel alkalmazandó, hogy a biztosítás elmulasztása esetében a felperes a fellebbezéstől elállottnak tekintendő.

Hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmények: 180. §. ut. bek.

A második bekezdés rendelkezése csak arra az esetre áll, ha az elsőbíróságnak a pergátló kifogás felől hozott határozata nem került a fellebbezési bíróság elé, mert az ellen fellebbvitelt nem használtak és az úgy az érdemben használt fellebbvitel következtében vagy azzal együtt kerül a fellebbezési bíróság elé. — Ha ellenben a pergátló körülmény kérdésében hozott elsőbírósági külön határozat ellen használt külön fellebbvitel

következtében a pergátló körülmény felől a fellebbezési bíróság határozott (ami a 181. §. értelmében a tszéki eljárásban fordulhat elő), ez a határozat már köti a fellebbezési bíróságot és akkor az elsőbíróságnál felmerült pergátló körülményt már nem veheti figyelembe.

A fellebbezési bíróság nincs elzárva attól, hogy a pergátló kifogás és az ügy érdeme felől egy határozatban döntsön, sőt arra is fel van jogosítva, hogy a pergátló kifogások és az ügy érdeme felől együttesen tárgyaljon. (K. jan. 13. I. G. 355/1896. II. F. 169.)

A fellebbezési bíróságnál olyan pergátló körülmény, mely az elsőbírósági eljárásban fenforgott ugyan, de a fellebbezési eljárásban már megszűnt, figyelembe nem vehető. (B. 1905. márc. 16. 1904. H. II. 10. T. IX. 292.)

Felszólalás az eljárás szabálytalansága ellen.

500. §. *A fél az elsőbíróság előtti eljárás szabálytalansága miatt nem szólalhat fel, ha erre vonatkozó joga a 223. §. értelmében már az elsőbíróság előtti eljárásban megszünt.*

Nyilv. előadás: 519. §.

A bizonyítás ismétlése.

501. §. *A fellebbezési bíróság elrendelheti, hogy az elsőbírósági eljárásban már felvett bizonyítás, ideértve a félnek eskü alatti kihallgatását is, kiegészittessék vagy ismételtessék.*

A fellebbezési bíróság az elsőbíróság által eskü alatt kihallgatott félnek ellenfelét is kihallgathatja és megeskethetí.

Ha a fél az elsőbíróság előtt az eskü alatti kihallgatásra meg nem jelent vagy az eskü alatti vallomást egészben vagy részben megtagadta, a fellebbezési bíróság a meg nem jelenés vagy a megtagadás okának mérlegelése alapján dönti el, hogy a fél új kihallgatásra bocsátható-e.

Mi. Az 501. §. rendelkezéseiből, csak az a kérdés igényel bővebb megfontolást, hogy a fellebbezési bíróság az elsőbíróság által kihallgatott félnek ellenfelét is megeskethesse-e. Aggályosnak találják ezt azért, mert azzal, hogy a fellebbezési bíróság arra a körülményre esketi meg az ellenfelet, amelynek

ellenkezőjére a másik fél az elsőbíróságnál már megesküdött, a hamis eskű létesítésére nyújt alkalmat. Az osztrák perrendtartás 489. §-a ily esetben nem is engedi meg az ellenfél eskű alatti kihallgatását. Az említett kifogás csak akkor lenne alapos, ha a fél eskű alatti vallomása teljes bizonyító erejű s a per kimenetelére feltétlenül döntő lenne. Ha azonban az eskü alatti vallomás bizonyító erejének mérlegelését a bíróra bízzuk, akkor a fél eskű alatti vallomásának nincs meg az a kivételes jellege, hogy a pert eldöntse. Semmiben sem különbözik ez a vallomás a bizonyító erő szempontjából a tanú vallomásától. Már pedig ha az ellentétes vallomást tevő tanúknak vallomásukra megesketése mindennapi dolog, úgy annak sem lehet akadálya, hogy az eskü alatt már kihallgatott fél ellenfele a fellebbezési bíróság előtt kihallgatható legyen. Ennek a kizárása arra vezetne, hogy a fellebbezési bíróság esetleg megfosztatnék egy bizonyítási módtól és attól a lehetőségtől, hogy az elsőbíróság hibáját kijavítsa.

Abban az esetben, ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróságtól elfogadott bizonyítékokat aggályosaknak és azért el nem fogadhatóknak tartja, kötelező jogszabály, hogy a fellebbezési bíróság az elsőbíróság által kivett bizonyítást a tanúk újból kihallgatásának elrendelésével és foganatosításával ismételje. (B. 1901. ápr. 12. I. G. 10. T. V. 229.)

A fellebbezési bíróság az elsőbíróságtól eskü alatt kihallgatott fél ellenfelét akkor is kihallgathatja és megesketheti, ha az ellenfél az elsőbíróság előtt az eskü alatti vallomása megtételére nem jelent meg. (K. 1899. jan. 26. I. G. 198/1898. F. IV. 287.)

A Pp. 501. §. utolsó bekezdése szerint abban az esetben, ha a fél az elsőbíróság előtt az eskü alatti kihallgatásra meg nem jelent, a fellebbezési bíróság a meg nem jelenés okának mérlegelése alapján dönti el, hogy a fél új kihallgatásra bocsátható-e. Ez a rendelkezés csakis a fél eskü alatti kihallgatására alkalmazható, de nem indokolhatja az elsőbíróság előtt meg nem jelent tanú kihallgatásának mellőzését. (P. IV. 160/1922. Pdt. VIII. 17.)

Az elsőbírósági itélet végrehajtásának felfüggesztése vagy az itélet végrehajthatónak nyilvánítása.

502. §. *Ha a fellebbezési tárgyalás folytatását el kell halasztani, a fellebbezési bíróság a 415. és 416. §. értelmében végrehajtható elsőbírósági itélet végrehajtását a lefolyt tárgyalás eredményéhez képest kérelemre részben vagy egészben felfüggesztheti vagy ha az elsőbíróság a*

415. és 416. §. ellenére ítéletét végrehajthatónak nem nyilvánította, ezt végrehajthatónak nyilvánithatja.

A fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét azokban a részeiben, amelyek a szóbeli tárgyaláson előadott fellebbezési és csatlakozási kérelmekkel megtámadva nincsenek, kérelemre a fellebbezési tárgyalás folyamában is végrehajthatónak nyilvánítja.

A végrehajthatóság kérdésében a fellebbezési bíróság kérelemre akkor is tárgyal és határoz, ha egyébként a 491. §. értelmében a tárgyalást felfüggeszti vagy elhalasztja.

Az e §. alapján hozott végzések ellen felfolyamodásnak nincs helye.

Jegyzet. Felülvizsgálat: 524. §.

Ha az ítélet ellen csak a követelésének egy részével elutasított felperes fellebbezett és az ítélet végrehajthatónak ki nem mondatott, amíg a végrehajthatóságot a §. alapján ki nem mondják, elmarasztaló részre nézve végrehajtás el nem rendelhető. (Gy. 1897. jún. 2. 10. polg. hat.)

A Pp. 502. §-a által kizárt felfolyamodást az a körülmény sem teszi megengedetté, hogy felperes ugyanazon végzésnek az eljárás felfüggesztését tárgyazó része ellen az 1380/1915. M. E. sz. rendelet 5. §-ában megengedett felfolyamodással élt: mert a fellebbezési bíróságnak felfolyamodással meg nem támadható végzéseivel szemben csak az ítélet, illetve — ami ezzel egy tekintet alá esik — a pert befejező határozat elleni fellebbvitel kapcsán lehet orvoslást keresni. (Bpesti tábla P. IV. 4674/1916. Pdt. 178.)

A fellebbezési bíróság határozatának korlátai.

503. §. *A fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét csak annyiban változtathatja meg, amennyiben a felek a megváltoztatást kérték. A fellebbezési kérelem és ellenkérelem határain belül a fellebbezési bíróság azokban a kérdésekben is határoz, amelyek az elsőbíróság előtt tárgyalva vagy eldöntve nem voltak.*

Jegyzet. Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó: 519. §. Felülvizsgálat: 542. §. — Házassági eljárás: 677. §. 2. bek.

Ha az alperes fél az elsőbíróságnak az újított perben hozott ítéletét általánosságban támadja meg fellebbezéssel és ké-

relmét a felperesnek újított keresetével elutasítására s költségben marasztalására intézi, az ítéletnek a perújítás megengedését tárgyazó része fellebbezettnek nem tekinthető; túlterjeszkedik tehát a kérelmen a fellebbezési bíróság, ha ebben a kérdésben is határoz. (D. 1897. jún. 9. 59. T. II. 373.)

Bár az ingatlanra nézve szóbelileg létrejött adásvételi szerződést a perben mindkét fél érvényesnek elismerte, a bíróság mégis alkalmazni köteles azt a jogszabályt, hogy az ügylet a köztekintetekből előírt okiratbafoglalás hiánya miatt semmis; de mégsem rendelheti el a bíróság a vételár megfizetése iránti perben az eredeti állapot helyreállítását, ha azt mindkét fél ellenzi. (K. 1925. okt. 1. P. II. 1158/1925. szám.)

Az ítélet a fellebbező hátrányára nem változtatható meg. (B. 1901. máj. 9. I. G. 30. T. V. 103.)

Az alperes nem fellebbezett amiatt, hogy az elsőbíróság a H. T. 80. §-ának *a)* pontjára alapított viszontkeresetével elutasította s így ennek az ítéletnek az alperest viszontkeresetével elutasító része jogerőre emelkedvén, lényeges eljárási szabályt sértett meg a másodbíróság azzal, hogy az elsőbíróság ítéletének megváltoztatása mellett azt a bíróságot a viszontkeresetnek érdemi elbírálására utasította. (P. III. 1956/1914. Pdt. I. 258.)

A házassági perben a gyermekek elhelyezésére és tartására vonatkozó rendelkezést a fellebbezési bíróság hivatalból felül nem bírálhatja. (5204/1914. III. Pdt. I. 259. sub I.)

A pergátló kifogások tárgyalásával felmerült költség megtérítésének kötelezettsége az ügy végelintézésétől független. Ha azonban az elsőbíróság a pergátló kifogást elvető ítéletben az alperest a költségekben el nem marasztalta és az elsőbíróság ítéletét e hiányossága miatt a felperes fellebbezéssel meg nem támadta, a fellebbezési bíróság e tekintetben a Pp. 519. és 503. §-aira való figyelemmel nem intézkedhetik, hanem — a pergátló kifogást elvető ítélet elleni alperesi fellebbezés folytán — csak a fellebbezési (észrevételi) költségben marasztalhatja az alperest. (Kolozsvári tábla P. I. 220/1916. Pdt. II. 280.)

A Pp. 503. §-a nem zárhatja ki, hogy a fellebbezési bíróság — az elsőbírói ítéletben megállapított tényállástól eltérően — oly tényeket állapítson meg, melyek annak a félnek a javára szolgálnak, aki sem fellebbezéssel, sem csatlakozással nem élt. (Bpesti tábla P. IV. 14.172/1916. Pdt. II. 317.)

Az a körülmény, hogy a felperes a reá nézve sérelmes számadási hibát tartalmazó ítélet ellen nem fellebbezett, csak a marasztalási összeg felemelését zárja ki; egyébként azonban az alperesi fellebbezés elbírálásánál a számadási hibát a felperes javára helyre kell hozni. (Rp. VIII. 5788/1915. Pdt. II. 318.)

Az a körülmény, hogy felperes a köteles rész iránti perben hozott ítélet ellen fellebbvitellel nem élt, nem zárja ki, hogy

az ítélet feloldását követő eljárásban a tiszta hagyaték értéke a korábbi ítéleti megállapításnál magasabb összegben határoztassék meg. (6381/1914. VII. Pdt. II. 355.)

A házasságnak az alperes hibájából való felbontása és a felperes vétkességének kérdése csak együttesen bírálható el; a felsőbíróság tehát az alperes hibájából való felbontás kérdését akkor is felülbírálni köteles, ha az ítéletet csak a felperes vétkessége kérdésében támadták meg fellebbvitellel. (Rp. III. 9947/1915. Pdt. II. 463.)

A bontóperben a házassági kötelék egységes voltánál fogva a házasság felbontása kérdésében a kereset és viszontkeresetnek csak egységes és együttes elbírálása útján hozható érdemleges ítélet még abban az esetben is, ha az elsőbíróság ítélete ellen csak egyik irányban adatott be a fellebbezés. (Rp. III. 5182/1915. Pdt. II. 464.)

A Pp. 503. §-ában elfoglalt eljárási jogszabályt sérti meg a fellebbezési bíróság, amidőn az elsőbíróság ítéletének azt a rendelkezését, amellyel a per tárgyát képező szóbeli végrendeletnek érvénytelenségét csak a felperesekkel szemben mondotta ki, jóllehet az elsőbíróság ítélete e pontban megtámadva nem volt, akképen változtatja meg, hogy a végrendeletet egyáltalában, tehát az örökhagyónak a perben nem álló törvényes örököseivel szemben is érvénytelennek nyilvánította. (Marosvásárhelyi tábla P. 85/1916. Pdt. III. 114.)

Az a körülmény, hogy felperes keresetét a fellebbezési eljárásban a tőke kifizetése folytán a perköltségre leszállította, nem vonhatja maga után a tőkére vonatkozó elsőbírósági marasztalás hatályon kívül helyezését, hanem csak az arra, mint tárgytalanra vonatkozó rendelkezés mellőzését. Ha pedig felperes a hatályon kívül helyezést felülvizsgálati kérelemmel megtámadja, ezzel együtt a per- és fellebbezési költségre vonatkozó rendelkezést is megtámadhatja. (P. VI. 409/1917. Pdt. XIII. 51.)

Akkor, midőn az elsőbíróság a vitás követelésnek már úgy alapja, mint egész mennyisége kérdésében határozott, a fellebbezési bíróság egyedül azért, mert álláspontja szerint ítélt dolog a felperes javára nem forog fenn és így az elsőbíróság a jogalap kérdését a jogszabályok nem helyes alkalmazásával döntötte el, nem jogosult arra, hogy az elbírálás jogi alapjának megjelölésével az ügyet az elsőbírósághoz visszautasítsa, hanem a Pp. 503. §-a értelmében az elsőbíróság által el nem döntött kérdésben is határozni köteles. (P. VII. 4038/1928. Pdt. XIV. 113.)

Ha a felperes a teljesítésre irányuló elsődleges kérelemmel lett egyben másodlagosan kárpótlás iránt is terjeszt elő esetleges kérelmet már a keresetében és a fellebbezési bíróság az elsőbíróságnak az első kérelmet teljesítő döntését elveti, a Pp.

503. §-a értelmében a másodlagos kérelem felett is a fellebbezési bíróság hivatott a döntésre. (P. VI. 2064/1929. Pdt. XV. 110.)

Az elsőbíróság ítéletének feloldása.

504. §. *A fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét a fellebbezési kérelemmel és ellenkérelemmel megtámadott részében végzéssel feloldja:*

1. ha az elsőbíróság nem volt szabályszerűen alakítva, ideértve azt az esetet is, ha a törvényszék előtt a tárgyalásnál jegyzőkönyvvezető nem volt alkalmazva;

2. ha a megtámadott ítélet hozatalában törvénynél fogva kizárt bíró vett részt, kivéve, ha a kizárást sikertelenül kérték;

3. ha a megtámadott ítélet hozatalában olyan bíró vett részt, akit a fél kifogása következtében kizártak;

4. ha az eljárás nyilvánosságára vonatkozó szabályok meg voltak sértve;

5. ha a jegyzőkönyvezésre vonatkozó szabályok megsértésével a jegyzőkönyvbe a felek vagy képviselőik irtak be vagy mondottak be nyilatkozatokat;

6. ha a megtámadott ítélet a perfelvételi határnap elmulasztása alapján volt hozva, holott a törvény értelmében mulasztás nem forgott fenn.

Az 1—3. és az 5. pontok alatt említett hiányokat a fellebbezési bíróság hivatalból veszi figyelembe.

A feloldó végzésben a fellebbezési bíróság az ügyet a hiányok kijelölésével és a szükséges utasítással az elsőbírósághoz visszautasítja.

Mi. Az a tan, hogy a felsőbíróság semmisségek esetében a megsemmisítésnél meg köteles állani, dogmatice is helytelen, mert midőn arról van szó, hogy a felsőbíró az alsónak hibáját orvosolja, az orvoslás módjára nézve fogalmilag nem tehet különbséget az, hogy minő, t. i. úgynevezett alaki vagy anyagi hibát követett-e el az elsőbíró. Az egyik, mint a másik esetben a felsőbírónak mindenekelőtt a hibát kell konstatálnia és a hibás határozatot félretenni, itt azonban úgy az egyik, mint a másik esetben, nem kell szükségképen megállania, hanem az elsőbíró hibáját orvosolhatja is. A dogmatice elhibázott tan gyakorlatilag is helytelen következményekre vezet. Lehet, hogy

az ítélet alakilag semmis, például nincs indokolva, de egyébként helyes és azt a felsőbíró is helyesnek találja. Ebben az esetben teljesen felesleges a megsemmisítés, amely a felsőbíró szándéka szerint is csupán ugyanannak az ítéletnek újabb, helyes alakban való meghozására szolgál alkalmul. Lehet továbbá, hogy az ítélet tartalma miatt semmis, pl. lehetetlenséget tartalmaz. Ebben az esetben kár az ügy elbírálását ismét arra a bíróra bízni, aki a helyes eldöntés legelemibb szabályát sem tudta megtartani, és pedig annyival inkább, mert a tartalom semmissége mellett is rendesen kivehető lesz az, hogy az alsóbíró miként intézte volna el érvényesen az ügyet.

Azt a csekély előnyt, amely abból származik, hogy a felsőbíró a megsemmisítés esetében némi munkát kímél meg, bőven ellensúlyozza az a hátrány, hogy az első bírónak a megsemmisítés után hozott újabb határozata rendszerint ismét a felsőbíró elé fog kerülni, azaz, hogy a megsemmisítés az ugyanazon ügyben használható perorvoslatok számát szaporítja.

Az eljárás folyamában előfordult egyes cselekmények semmisségi esetében ezekhez még az is járul, hogy a megsemmisítés kimondása ilyenkor attól függ, hogy a cselekmény az ügy eldöntésére in concreto lényeges volt-e, hogy az ily megsemmisítés mindig csak az elsőbíró cognitójának ismétlése alapján történhetik.

A Pp. csak bizonyos, kimerítően (taxative) megállapított esetekben engedi meg azt, hogy a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét felodja és az elsőbíróság előtt új eljárást rendeljen.

Ezek az esetek olyanok, amelyekben a felek akkor, ha a felsőbíróság az ügy érdemében határozna, a felek egy folyamodási foktól elesnének. Nyilvánvaló ez nevezetesen az 504. §. 1—3., valamint 6. pontja esetében. Az első három esetben elsőbíróság a perben még nem határozott, mert tulajdonképpen elsőbíróság nem is volt. A 6. pont esetében pedig az elsőbíróság előtt még nem volt per, hanem per helyett tévesen a mulasztási eljárás alkalmaztatott. A 4. és 5. pont esetében a feloldás és az elsőbíróság előtti újabb eljárás elrendelése azon alapszik, hogy a Pp. az eljárás nyilvánosságát és a szóbeliséget feltétlenül meg akarja védeni; ezért az ezek megsértésével lefolyt eljárást abszolute érvénytelennek és nemlétezőnek tekinti, amiből azután szükségképpen következik, hogy a jogilag hiányzó elsőfokú eljárás pótlandó. Mind a két pont egyébiránt úgy, mint eddig a sommás eljárásban, előreláthatólag ezentúl is igen ritkán fog a gyakorlatban alkalmaztatni, és jelentősége inkább abban áll, hogy felvétetvén, a biztosíttatni kívánt szabályok nem fognak megsértetni. A 4. pont kifejezetten csak a nyilvánosságra vonatkozó szabályok megsértését említvén fel, nem lesz alkalmazható, ha a nyilvánosság kizárására vonatkozó szabályok

sértettek meg és a bíróság a nyilvánosságot ott, ahol kizárandó lett volna, tévesen nem zárta ki.

Több oldalról megnyilvánult az az óhaj, hogy a fellebbezési bíróság általánosabban felhatalmaztassék arra, hogy akkor is feloldhassa az elsőbíróság ítéletét, ha az ítéletben vagy az eljárásban oly lényeges hiányok vannak, amelyeket a fellebbezési bíróság nem pótolhatna.

A Pp. ily általános feloldási ok felvételét mellőzni. Ennek felvétele mellett az az eset állhatna elő, — és e feltevésre a mult tapasztalatai elég alapot nyujtanak — hogy a fellebbezési bíróság túlságosan venné igénybe a feloldás jogát és akkor is visszautasítaná az ügyet, amikor a hiányt maga pótolhatná. Ennek a gyakorlatnak lábrakapása pedig az eljárásnak nagy elhuzódására és végeredményében magának a felsőbíróságnak túlterhelésére vezetne. Az elsőbíróságoknál előfordulható munkaáthárítást célszerű felügyeleti intézkedésekkel meg lehet gátolni; a felek érdeke pedig, amely a perben elsősorban irányadó, a mielőbbi érdemleges döntést kívánja. Elvi alapja a feloldási esetek kiterjesztésének a fentiek szerint semmiesetre sincs az olyan fellebbezési eljárásban, amely az elsőbíróság előtti eljárás folytatása akar lenni.

A Pp. ezekhez képest az 1893: XVIII. t.-c. 165—167. §-ainak álláspontjára helyezkedik, amely a gyakorlatban addig is helyesnek bizonyult.

Hogy az 504. §. 1—3. pontját, midőn az elsőbíróság alakulásában van a hiba, a felsőbírónak hivatalból kell figyelembe vennie, az indokolásra nem szorul. Helyes a hivatalból való feloldás a szóbeliség megsértése miatt is (5. p.), mert enélkül attól lehet tartani, hogy a szóbeliség a gyakorlatban háttérbe szorulna, miután a felek tartózkodnak attól, hogy ezt a szabálytalanságot, amelyben maguk is részesek, a felsőbíróság előtt felhozzák. Ellenben nem forog fenn mulhatatlanul a feloldás szükségessége a nyilvánosság megsértése esetében, a mulasztásra vonatkozó szabályok megsértését pedig azért nem kell hivatalból figyelembe vétetni, mert ebben az esetben a fél a szabálytalanságban meg is nyugodhatik.

Jegyzet. Ez a §. nyilv. előadás esetében is alkalmazandó: 519. §.

E §. pontjainak figyelembevétele a felülv. eljárásban: 540., 542., 543. §§. — Feloldás esetében fellebbezési költség: 508. §. A csupán e pontok alapján beadott fellebbezést nyilvános előadással kell elintézni: 513. §.

Nem vehető figyelembe hivatalból az a hiány, hogy a fellebbezési bíróság olyan alperesre nézve hozott marasztaló ítéletet, akivel szemben az elsőbíróság érdemben ítéletet nem hozott. (B. 1902. máj. 16. I. G. 40. T. VI. 217.)

Kérelem hiányában nem oldatott fel az ítélet ama szabály-

tanság miatt, hogy azt nem a hozatalában résztvett, hanem a kihirdetésnél jelen volt egyik bíró írta alá. (B. 1907. jan. 16. I. 1906. I. G. 337. T. XI. 197.)

Amennyiben az ítélet szerkesztésekor az abban résztvevő tanácstag még tényleges szolgálatban állott, úgy az a körülmény, hogy ez a bíró az írásbefoglalt ítélet aláírásakor — nyugdíjazás folytán — már állásától fel volt mentve, az eljárás érvényességét nem érinti. (Bpesti tábla G. 240/1914. Pdt. I. 330.)

Az elsőbíróság ítéletének hatályon kívül helyezése.

505. §. *Ha a fellebbezési bíróság a pert pergátló körülmény miatt megszünteti, ítéletében egyszersmind az elsőbíróságnak az ügy érdemében hozott ítéletét a fellebbezési kérelemmel és ellenkérelemmel megtámadott részében hatályon kívül helyezi.*

A fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét a fellebbezési kérelemmel és ellenkérelemmel meg nem támadott részében is hivatalból hatályon kívül helyezi, ha az elsőbirósági eljárásban:

1. valamelyik félnek nem volt perképessége, illetőleg törvényes képviselője mellőzve volt vagy nem igazoltatott;

2. vaalmelyik fél helyett harmadik személy meghatalmazás nélkül járt el;

3. valamelyik fél ellenfelét előtte tudvalevő tartózkodó helyének elhallgatásával mint ismeretlen tartózkodásut vagy az előtte ismeretes örökösöket, mint ismeretleneket idéztette perbe.

Az 1—3. pontokban említett hiányok a fellebbezési bíróság előtt történt jóváhagyással is orvosolhatók.

Mi. Az 505. §. első bekezdése azokról az esetekről szól, amelyekben a fellebbezési bíróságnak, valamely pergátló körülmény miatt az eljárást meg kell szüntetni. A bekezdésnek jelentősége főleg annak kimondásában van, hogy a felsőbíró a megszüntetés terjedelmében az elsőbíróság érdemleges ítéletét is hatályon kívül helyezi. Erre különösen akkor lesz alkalma, midőn valamely, az elsőbíróság által nem észlelt, hivatalból figyelembe veendő pergátló körülményt állapít meg.

Általában a Pp. szerint a fellebbezési bíróság ilyen esetben csak a fellebbezési kérelem és ellenkérelem határai között fogja az alsóbíróság ítéletét hatályon kívül helyezni. A Pp. általában abból indul ki, hogy ha a fél az ítéletben egyáltalában meg-

nyugodhatott, akkor annak egy részében is megnyugodhatik és nincs ok arra, hogy az ő rendelkezési joga korlátoltassék.

Ettől eltérőleg az 505. §. 1—3. pontjainak esetében a fellebbezési bíróság az alsóbíróság ítéletét a fellebbezési kérelem korlátaira való tekintet nélkül hatályon kívül helyezi. Ez a rendelkezés abból indul ki, *hogy az a fél, aki kellő képviseletben nem részesül, a fellebbezési kérelem és ellenkérelem terjedelme felől sem rendelkezhetik.* Ez gyakorlati szempontból is célszerűbb, mert a perújításnak elejét veszi. A fél különben jóváhagyásával orvosolhatja a fellebbezési bíróság előtt is a képviselet hiányát és jóváhagyása vélelmezendő, ha kifogás nélkül folytatja az eljárást. Ha a fellebbezési eljárás csak folytatása az elsőbírósági eljárásnak, akkor nem lenne indokolt a jóváhagyást, amelynek az elsőbírósági eljárásban helye van, a fellebbezési eljárásból kizárni.

A Pp. 505. §-a nem mondja meg, hogy az 1—3. pontok esetében a fellebbezési bíróság a hatályon kívül helyezésen felül mikép intézkedik. Ez azonban már abból következik, hogy a felsőbíró ugyanúgy jár el, mint az alsó. Ehhez képest az 1. pont esetében a felsőbíró az eljárást rendszerint megszünteti; ha azonban a cselekvőképtelenség a per folyamában állott be, az eljárást félbeszakítottnak mondja ki, vagy az eljárásnak az időközben fellépett törvényes képviselővel való folytatását rendeli el. A 2. pont esetében, ha a felperes helyett a keresetet adta be valaki meghatalmazás nélkül, a keresetet visszautasíthatja, ha ellenben az alperest képviselte valaki meghatalmazás nélkül, ahhoz képest intézkedik megfelelően, hogy az álképviselő fellépése a pernek mely szakában történt, végül a 3. pont esetében a keresetet visszautasítja. Magától érthető, hogy az ügyben netalán szükséges eljárást az alsóbíró folytathatja.

Jegyzet. E §. pontjainak alkalmazása a felülv. eljárásban: 540—543. §§. — A csupán e §-ra alapított fellebbezést nyilvános előadással kell elintézni: 513. §. — Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó: 519. §.

Kiskoru fél által aláírt meghatalmazás alapján eljáró ügyvéd részvételével lefolytatott alsóbírósági eljárás orvosolva van, ha az időközben nagykoruvá lett fél a saját kezéhez kézbesített ítélet ellen nem élt fellebbvitellel. (P. VI. 6134/1914. Pdt. I. 278.)

A jogviszony megállapításának szükségessége akkor is hivatalból vizsgálandó, ha alperes a szükségesség fennforgásának kimondását fellebbezésében meg nem támadta. (4206/1914. VI. pt. Pdt. II. 64.)

A Pp. 505. §-a értelmében, ha a szabályszerűen kirendelt ügygondnok a fellebbezési bíróság felhívására kijelentette azt, hogy a per folyamán felhozottakon felül egyéb előadnivalója nincs, ezáltal a perbeidézés és a képviselet szempontjából az

elsőbirósági eljárásban felmerült hiányok pótoltattak. (P. IX. 10.765/1916. Pdt. III. 179.)

Az a szabálytalanság, hogy az egyik alperes nem személyesen, hanem ügygondnok útján idéztetett, orvoslást nyer azáltal, hogy ez az alperes a fellebbezési eljárásban ügyvéd útján részt vesz és a többi alperesek védelméhez csatlakozik, ezzel tehát az addigi eljárást jóváhagyja. (P. III. 2443/1921. Pdt. VII. 45. sub. II.)

Ha a törvényes képviselőjének mellőzésével perbevont kiskorú alperes a fellebbezési tárgyalás időpontjában már nagykorú volt, mint ilyen, a per érdemének tárgyalásába belebocsátkozott és módjában állott védelmét és bizonyítékait előterjeszteni és nincs nyoma annak, hogy az elsőbíróság előtt az ő nevében előterjesztett érdemleges védekezést elégtelennek, hibásnak, vagy mulasztásosnak jelezte volna, tehát úgy tekintendő, mint, aki ahhoz utólag hozzájárult, ezzel a pergátló körülmény tárgytalanná vált. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68. sub. III.)

Az ügynek az első bírósághoz visszautasítása.

506. §. *Ha a megtámadott itélet csak az utódlás kérdését (465. §.) döntötte el, a fellebbezési bíróság itéletében az ügyet, ha további tárgyalása szükséges, tárgyalás és itélethozatal végett az elsőbírósághoz utasítja vissza.*

Ha pedig a megtámadott itélet az alap és mennyiség szerint vitás követelésnek csupán alapja felől határozott vagy ha a megtámadott itélet csupán a perújítás kérdését döntötte el, a fellebbezési bíróság az elsőbíróság által el nem döntött kérdésekben is tárgyalhat és határozhat vagy pedig határozatát az elsőbíróságtól eldöntött kérdésekre szorithatja és az ügyet, amennyiben szükséges, további tárgyalás és itélethozatal végett az elsőbírósághoz utasithatja vissza.

Az elsőbíróság visszautasitás esetében a tárgyalás folytatására hivatalból tüz határnapot.

Mi. Nem határozhat a fellebbezési bíróság a folyamodási fokok számának megrövidítése nélkül akkor sem, ha az elsőbíróság az ügy érdemében egyáltalában nem járt el és csakis az utódlás kérdésében határozott, az 516. §. első bekezdése tehát ilyen esetben az első bírósághoz visszautasítást előirja.

A második bekezdés az 1893: XVIII. t.-c. 167. §-ával megegyezik és a gyakorlatban eddig is helyes rendelkezésnek bizonyult.

Jegyzet. Az elsőbírósághoz visszautasítás esetében fellebbezési költség: 508. §. — V. ö. 518. §-t.

Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó: 519. §. Felülvizsgálat: 542. §. — E §. alkalmazása perújítás esetére: 572. §.

Jóllehet az 506. §. 2. bekezdése megengedi azt, hogy az alap és mennyiség szerint vitás követelésnek csupán az alapja felől döntő elsőbírósági ítélet esetében a fellebbezési bíróság határozatát az elsőbíróságtól eldöntött kérdésekre szoríthassa és az ügyet további tárgyalás és határozathozatal végett az elsőbírósághoz utasíthassa vissza, ennek a törvényszakasznak — a Pp. 484., 498. és 503. §-aiban foglalt szabályokra való figyelemmel eszközölt — helyes értelmezése szerint a fellebbezési bíróság a felfogása szerint az alapot érintő minden kérdést tárgyalni és határozat tárgyává tenni köteles és ha az alperesnek egyik elbírált kifogásával a kereset alapját megdöntöttnek nem találta, az alperes védekezése folytán az alap tekintetében fölmerült többi vitás kérdéseknek az eldöntését az elsőbírósághoz vissza nem utasíthatja. Ennek az eljárási szabálynak a megsértését a felülvizsgálati bíróság a Pp. 542. §. értelmében csak kifejezett megtámadás esetében veheti figyelembe. (K. 3112/918. Ptt. I. 11.)

Az 506. §. értelmében az elsőbírósághoz való visszautasításnak csak akkor lehet helye, ha a megtámadott ítélet az utódlás vagy a perújítás kérdésében vagy az alap és mennyiség szerint vitás követelésnek csupán az alapja felől határozott s így ki van zárva az, hogy a fellebbezési bíróság ez eseteken kívül csupán egyes részletkérdésekben határozzon, magának az alapkövetelésnek elbírálását pedig az elsőbírósághoz utalja át. (K. 2578/921. Ptt. III. 59.)

Ha az elsőbíróság a keresetet valamely okból a többi védőeszköz elbírálásának a mellőzésével elutasította, a fellebbezési bíróság, ha az elutasítás alapjául szolgált okot helytállónak találja, ennek ítéleti kimondásával az ügyet az elsőbírósághoz további tárgyalás és eldöntés végett rendszerint vissza nem utasíthatja, hanem az összes támadó és védő cselekmények elbírálásával a fellebbezés bírósága köteles érdemben ítélkezni. (K. 4619/1922. Ptt. IV. 90.)

A S. E. T. 167. §-a szerint a fellebbezési bíróság csak az ott egyenkint felsorolt két esetben van jogosítva határozatát az elsőbíróságtól eldöntött kérdésre szorítani és az ügyet, amennyiben szükséges, további tárgyalás és ítélethozatal végett az elsőbírósághoz visszautasítani; nevezetesen akkor, ha az elsőbíróság az alap és mennyiség szerint vitás követelésnek csupán alapja felett határozott, vagy ha a perújításnak helyt nem adó elsőbírói ítéletet megváltoztatja, de nem akkor, mikor az elsőbíróság egyéb okból, például időelőttiség okából utasította el a keresetet. (G. 49/1914. Pdt. I .78.)

Ha az elsőbíróság a keresetet abból a helytelen indokból utasította el, hogy az ideiglenes nőtartás leszállítása önálló keresettel, perújítás nélkül nem kérhető, a fellebbezési bíróságnak pedig az az álláspontja, hogy a kereset ezokból el nem utasítható: akkor az ügyet az elsőbírósághoz vissza nem utasíthatja, hanem azt maga tartozik érdemben eldönteni; mert a S. E. 167. §-ának (Pp. 506. §.) szabályai kiterjesztőleg nem magyarázhatók. (G. 134/1914. Pdt. I. 79.)

A fellebbezési bíróság csak akkor jogosult az ügyet az elsőbírósághoz visszautasítani, ha az elsőbíróság az alap és mennyiség tekintetében vitás követelésnek csupán alapja felől határozott. A kir. járásbíróság azonban a jelen ügyben nem közbenszóló, hanem végítéletet hozott s felperest keresetével elutasította, s eszerint a kár mennyiségének kérdésében a fellebbezési bíróság köteles az eljárást folytatni. (Bpesti tábla P. IV. 5010/1915. Pdt. II. 319.)

A Pp. életbeléptetése előtt hozott ítélet ellen 1915. június 30. napja után beadott perújítási keresetet a tárgyaláson hivatalból vissza kell utasítani, ha a perújító nem mutatja ki, hogy a perújítási okról csak később nyert tudomást vagy csak később jutott abba a helyzetbe, hogy azt érvényesíthesse. Ha az elsőbíróság ennek ellenére a perújítási kereset érdeme tekintetében intézkedik, ítéletét hatályon kívül kell helyezni. (P. IV. 15038/1915. Pdt. II. 421.)

Amikor a másodbíróság a bontókeresetet elutasító ítéletet megváltoztatta, a nőtartás és a vagyonjogi igények tekintetében nem határozhat, hanem az ügyet ebben a kérdésben leendő határozathozatal végett az elsőbírósághoz visszautasítani köteles. (Bp. III. 4177/1915. Pdt. II. 470.)

Szerződésre alapított kereset felett nincs helye elkülönített végítélet hozatalának, ha a viszontkereset ugyanezen szerződés érvénytelenségének megállapítására irányul. Ily esetben az ügy, együttes elbírálása végett, az elsőbírósághoz visszautasítandó. (P. V. 564/1926. Pdt. XII. 26.)

Ha a követelés mennyiségének megállapítására szolgáló adatok kellően még kiderítve nincsenek és ha a kereseti jog tekintetében a vita alap és mennyiség szerint elkülöníthető, akkor a Pp. 506. §. második bekezdése értelmében a fellebbezési bíróság belátásától függ, hogy a vitás követelésnek csupán az alapja felől határozzon, ebbeli eljárása tehát felülvizsgálattal meg nem támadható. (P. IV. 4089/1927. Pdt. XIII. 42. sub II.)

A felperesség kérdésében a per többi kérdésének eldöntését megelőzően közbenszóló ítélet hozatalára az 1911: I. t.-c. 391. §-a és a per ezen többi kérdéseinek tárgyalása és ítéleti eldöntése végett az ügynek az elsőbírósághoz való visszautasí-

tására az 1911: I. t.-c. 506. §-a nyujtanak törvényes alapot. (P. V. 8680/1927. Pdt. XIII. 84.)

Ha a fellebbezési bíróság ítélete az elsőbíróság ítéletének azt a részét, amellyel a felperest új keresetével külön perre utasította, megváltoztatta és az elsőbíróságot az új kereset tárgyalására és további eljárásra utasította: ez a rendelkezés az eljárás folyamában hozott, a tárgyalás előkészítésére vonatkozó oly intézkedés, amely fellebbvitellel meg nem támadható. És ilyen esetben addig, ameddig az új keresetet az elsőbíróság le nem tárgyalta s abban a részben az ítélet jogerőre nem emelkedett, illetve az ez ellen benyujtott fellebbezés a fellebbezési bírósághoz be nem érkezik, a fellebbezési bíróság a tárgyalást felfüggesztheti. (P. V. 9260/1927. Pdt. XIII. 87.)

Ha az elsőbíróság helytelenül utasította el a felperest a kereshetőségi jog hiánya okából, akkor a Pp. 506. §-a helyt nem foghat, hanem a fellebbezési bíróság a kereshetőségi jog kérdésében elfoglalt álláspontjához képest az eljárást maga tartozik folytatni és azokban a kérdésekben is köteles határozni, amelyek az elsőbíróság előtt tárgyalva, vagy eldöntve nem voltak és az elsőbíróság érdemben hozott ítéletét így kell felülbírálni. (Pp. 506. §.) (P. V. 9067/1927. Pdt. XV. 100.)

Oly esetben, midőn az elsőbíróság csak a követelés alapja felett határozott, a fellebbezési bíróságnak, ha a követelés alapját megállapíthatónak találja — jogában áll az ügyet a mennyiség eldöntése végett az elsőbírósághoz visszautasítani. Azonban ekkor a fellebbezési bíróság köteles a követelés alapját teljesen elbírálni úgy, hogy csak a mennyiség eldöntése maradjon hátra. (K. 2658/1921. Ptt. III. 59.)

A §. értelmében a fellebb. bíróság csak az ott egyenként felsorolt esetben van jogosítva határozatát az elsbíróságtól eldöntött kérdésre szorítani és az ügyet, amennyiben szükséges, az elsőbírósághoz visszautasítani, de nem akkor, ha az elsőbíróság a felperességi jog, az alperesség vagy a tárgyhoz való jogosultság hiányából, elévülés, időelőttiség vagy más hasonló indokból utasította el a felperest keresetével. (K. 1907. jún. 13. I. G. 190/1907. F. XII. 2707. sz.; 1906. márc. 20. I. G. 586/1905. F. XI. 2409. sz.; B. 1899. máj. 21. I. G. 70. T. III. 147. l.; Sz. 95. G. 83. T. III. 55.)

Ily visszautasításnak nincs helye ideiglenes nőtartás iránti perben, ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletének megváltoztatásával alperes tartási kötelezettségét megállapítandónak találja. (K. 1907. dec. 19. 417/1906. I. F. XIII. 2756.)

Habár az elsőbíróság a felperest kizárólag a kereshetőségi jog hiánya miatt utasította el keresetével, miután a felperes fellebbezési kérelmében az alperesnek érdemleges marasztalása iránt is terjesztett elő kérelmet, a fellebbezési bíróság nem sértett meg eljárási szabályt, amikor a felperesnek

kereseti jogát érdemlegesen döntötte el. (K. 1900. jan. 9. I. G. 520/99. F. V. 242.)

Ha a fellebbezési bíróság — az elsőbírósággal ellentétben — úgy találja, hogy a megállapítási perre szükség van, közbenszóló ítélettel az ügyet további eljárás végett az elsőbírósághoz vissza nem utasíthatja, hanem az ügy érdemében kell határoznia. (K. 494/1920. Ptt. I. 200.)

A fellebbezési bíróság ítéletének tényállása.

507. §. *A fellebbezési bíróság ítéletében a tényállás előadásánál az elsőbíróság ítéletére is hivatkozhatik.*

Te. 33. §. A Pp. 507. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A fellebbezési bíróság azokat az okokat, amelyek a bizonyítás mérlegelésével meggyőződését előidézték, úgyszintén azokat az okokat, amelyek miatt a bizonyítást elégtelennek tartja vagy a féltől ajánlott bizonyítást mellőzte, az ítéletben tüzetesen előadni köteles.

Egyébként, ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletében foglalt tényállást és indokokat helyeseknek találja, ítéletének indokolásául arra szorítkozhatik, hogy az elsőbíróság ítéletét indokainál fogva helyben hagyja.

Mi. a Te. 33. §-ához. A Pp. 507. §-a értelmében a fellebbezési bíróság ítéletében a tényállás előadásánál az elsőbíróság ítéletére is hivatkozhatik. Nem indokolt, hogy ez a rendelkezés csak a tényállás előadására szorítkozzék, és ha a fellebbezési bíróság az indokokat általában helyeseknek tartja, ebben a tekintetben is ne hivatkozhassék az elsőbíróság ítéletére. Ez az ítéletszerkesztést megkönnyíti és a fellebbezési bíróság munkáját csökkenti. Természetes, hogy e mellett a fellebbezési bíróság azokat az okokat, amelyek a bizonyítékok szabad mérlegelésében meggyőződését előidézték, úgyszintén azokat, amelyek miatt a bizonyítást elégtelennek tartja vagy a fél ajánlotta bizonyítást mellőzte, az ítéletben tűzetesen előadni köteles.

Jegyzet. Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó: 519. §.

A fellebbezési kérelem és ellenkérelem az ítéletben kiteendő. (B. 1898. márc. 11. II. G. 138/1897. T. II. 299.)

Nem képezi lényeges hiányát az ítéletnek az, hogy annak indokolásában a fél ellenkérelme külön kiemelve nincs, ha az indokoknak további tartalmából előtűnik. (K. 1899. márc. 17. I. G. 628. F. IV. 391.)

A fellebbezési bíróság jogszabálysértést követett el, amidőn ítéletében a tényállást az alperesnek olyan szóbeli fellebbezési kérelme alapján állapította meg, mely az írásbeli fellebbezés tartalmától eltér, anélkül, hogy az alperesek ellentétes állításaira nézve netán felhozott adatokat feltűntette, jelentőségük szerint méltatta és azokat az okokat tüzetesen előadta volna, hogy miért nem fogadta el az alpereseknek írásbeli fellebbezésében foglalt tényállításokat tényállásának alapjául. (K. 189. jan. 5. I. G. 396/1895. F. IV. 237.)

Szabálytalan a fellebbezési bíróság ítéletének tényállása, ha nem ismerteti a fellebbezési tárgyaláson előterjesztett, az ügy eldöntésére és az eljárás menetére befolyással biró nyilatkozatokat és ha nem tűnik ki belőle, hogy az írásbeli fellebbezésben foglalt új tényállítások szóval előadattak-e. (P. II. 7992/1915. Pdt. II. 148.)

A fellebbezési bíróság ítéletében a fellebbezési kérelmeket és ellenkérelmeket — legalább a tárgyalási jegyzőkönyvre utalással — ismertetni kell; és a kereseti jogalapok halmozottsága esetében azt is kell tartalmaznia, hogy a homályos szövegezésű elsőbirósági ítélet marasztaló rendelkezését melyik jogalapon hagyta helyben? (P. II. 6227/1915. Pdt. II. 149. sub I.)

Lényeges eljárási szabályt sért a fellebbezési bíróság, ha sem ítéletből, sem a tárgyalási jegyzőkönyvből nem tűnik ki, hogy az elsőbirósági eljárásban beszerzett korábbi periratok tartalmát a fellebbezési tárgyaláson ismertették és ha ennek a bizonyítéknak felhasználását minden indokolás nélkül mellőzi. (P. III. 258/1916. Pdt. II. 210.)

Habár a fellebbezési bíróság ítéletében nem ismertette az előtte lefolyt jogvitát, a felülvizsgálati bíróság következtetés útján megállapíthatja, hogy a felek a fellebbezési tárgyaláson mit adtak elő. (Kolozsvári tábla P. II. 1816/1915. Pdt. II. 322.)

A fellebbezési bíróság az által elfogadott elsőbírói tényállásból az elsőbirósagitól eltérő jogi következtetést vonhat le. (P. IX. 4320/1916. Pdt. 115.)

A per nagyobb terjedelme és a feleknek az okiratok értelmezése körül támadt vitájuk indokolttá teszik, hogy a fellebbezési bíróság ítéletének indokolásában a per anyagát történeti és logikai sorrendben ismertesse, a felek álláspontja közötti ellentéteket megvilágítsa, és döntésének indokait is rendszeresen és okszerűen adja elő, hogy ily módon a felülvizsgálatra hivatott bíróságnak módjában legyen arról meggyőződni, hogy a bíróság a per egész anyagát figyelembe vette-e, és az eldöntendő kérdést helyesen fogta-e fel vagy sem. (P. IV. 6937/1925. Pdt. XI. 113. sub IV.)

Ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletében foglalt tényállást helyesnek és teljesnek találja, akkor a tényállás megállapítására vonatkozó törvényes kötelességének eleget tesz

már azáltal, hogy ítéletében az elsőbíróság ítéletének tényállására hivatkozik; amidőn tehát a fellebbezési bíróság „az elsőbíróság ítéletében megállapított tényállást az abban helyesen mérlegelt bizonyító adatok alapján döntése alapjául elfogadta" kijelentéssel az elsőbíróság tényállását magáévá teszi, eljárási jogszabályt nem sért. (P. V. 8294/1926. Pdt. XIII. 36.)

A fellebbezési bíróságnak az a végzése, mely szerint ítéletét a felülvizsgálati kérvény beadása után akkép javítja ki, hogy a helyesbítés a tényállásra, sőt az ítélet rendelkező részére is terjed ki, az ügy érdemére befolyással bíró kiigazító, illetőleg pótítélet természetével bir, ami ellen csak felülvizsgálatnak van helye. (K. 1903. szept. 3. I. H. 15. F. IX. 12.)

Nincs jogszabálysértés a fellebbezési bíróság ítéletének indokolási módjában. Bár a Pp. 401. §-a szerint az ítéletében a megállapított tények is előadandók és a Pp. 270. §-a szerint azon okok is kifejtendők, amelyek miatt a bíróság a fél ajánlotta bizonyítást mellőzte, ez azonban a Pp. 507. §-a értelmében a fellebbezési bíróság részéről az elsőbírósági ítéletre való hivatkozással is történhetik és ennek a kötelezettségnek a fellebbezési bíróság megfelelően eleget tett. (K. II. 1739/1926. J. H. I. 13. sz.)

A per a fellebbezési bíróság előtt a fellebbezési kérelem és ellenkérelem határai közt újból tárgyalandó, minélfogva a fellebbezési bíróság jogszabálysértés nélkül bocsátkozott annak vizsgálatába, hogy az elsőbíróság ítéletében előadott tényállás helyes-e, habár azt a felperesek nem támadták meg. (K. I. 6029/1925. J. H. I. 13. sz.)

A fellebbezés költsége.

508. §. *A sikertelen fellebbezés költségét a fellebbező fél viseli; ha pedig a fellebbezés az elsőbíróság határozatának megváltoztatását eredményezi, a fellebbezési bíróság mind a fellebbezési, mind az elsőbírósági eljárás költségének megtérítése iránt a 424—433. §-ok értelmében intézkedik.*

Az a fél, aki a fellebbezési eljárásban oly új előadás (498. §.) alapján lett nyertes, amelyet a bíróság meggyőződése szerint már az elsőbíróság előtt érvényesíthetett volna, a fellebbezési eljárás egész költségében vagy a költség bizonyos részében marasztalható.

Ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét feloldja, vagy az ügyet további tárgyalás és ítélethozatal végett az elsőbírósághoz visszautasítja, a fellebbezési eljá-

rás költségének csak mennyiségét állapítja meg, azt a kérdést pedig, hogy a költséget ki viselje, a feloldás vagy a visszautasítás következtében hozott újabb határozatban kell eldönteni.

Ib. A bizottság nem találta méltányosnak, hogy az új előadás alapján nyertes fél a fellebbezési eljárás költségében vagy a költség bizonyos részében feltétlenül marasztalandó legyen, hanem lehetővé akarja tenni, hogy a fellebbezési bíróság ebben a kérdésben az eset körülményei szerint határozhasson, ezért a második bekezdés végén előforduló „marasztalandó" szót „marasztalható" szóval helyettesítette.

Jegyzet. Feloldás: 504. §.; az elsőbírósághoz visszautasítás: 506., 518. §§. Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó: 519. §., valamint a felülvizsgálati eljárás költségére is: 543. §. ut. bek.

A §. csak a fellebbezési bíróság előtt felhozott új tény, de nem az elsőbíróság előtt felhozott tényre nézve a fellebbezési bíróság előtt felhozott új bizonyíték esetében alkalmazható. (Gy. 1902. febr. 27. K. II. 3. T. VI. 355. Sz. 1897. okt. 19. G. 158. T. II. 874.)

A §. 2. bek. nem alkalmazható akkor, ha a fellebbezés nem új előadás, hanem a bizonyítás ismétlése alapján vezetett eredményre. (Sz. 1897. okt. 19. G. 158. T. II. 874.)

A felperesnek a fellebbezési eljárásban felmerült költségében nem marasztalható az ügyvesztes alperes akkor, ha a felperesnek kereshetőségi joga a kereset beadása idejében még nem, hanem csakis a fellebbezési eljárás folyama alatt állott be. (K. 1898. jan. 30. I. G. 512. F. 294.)

A fellebbezés sikerre nem vezetvén, a fellebbező a fellebbezési eljárás költségében marasztalandó s ezen nem változtathat az, hogy az ellenfél a fellebbezési tárgyaláson oly csatlakozási kérelemmel élt, amelynek szintén nem adatott hely. (K. 1898. jún. 23. I. G. 302. F. III. 404.) — *Ellenkező:* A csatlakozási kérelem szintén fellebbviteli jogorvoslat lévén, ha a csatlakozási kérelem sikertelen maradt, a fellebbezési bíróság nem sértett meg jogszabályt az által, hogy a fellebbezési költségben nem marasztalta a szintén sikertelenül fellebbező felet, hanem azt kölcsönösen megszüntette. (1899. szept. 28. I. G. 379. F. V. 52.)

Igényperben a perköltséggel egy tekintet alá eső fellebbezési eljárási költségekre nézve a foglaltató alperessel szemben nemcsak a §., hanem a végrehajtási törvény 98. §-ának rendelkezése is irányadó. (K. 1898. márc. 18. I. G. 58. F. III. 298.)

Szükségtelen költségnek a szóbeli tárgyalás kitűzése iránt előterjesztett kérelem és a megtartott szóbeli tárgyalás költ-

sége, mint amelyhez a félnek törvényben biztosított joga van, nem minősíthető. (B. 1906. nov. 16. II. G. 130., T. XI. 277.)

A kellő időben benyujtott észrevételek által okozott költségről semmi esetben sem áll a bíróságnak jogában azt ítélni, hogy az a jog célirányos érvényesítésére vagy a védelemre szükséges egyáltalán nem volt, hanem azt a munka belbecsének mérlegelése szerint minden esetben a vesztes fél terhére és a költséghez kell számítani. (B. 1900. szept. 6. II. G. 62. T. V. 256.)

Amennyiben az ellenfél kérelme folytán szóbeli tárgyaláson elintézett fellebbezés sikertelen volt, — a fellebbező, bár nyilvános előadást kért, — a szóbeli tárgyalásnál felmerült összes költségeket viselni tartozik. (Gy. 1905. febr. 23. G. II. 12. T. IX. 398.)

Abban a határozatban, mely a hatásköri kifogásnak helytadó alsóbirósági határozatot megváltoztatja, alperest a sikeres fellebbviteli beadvány költségeiben el kell marasztalni. (6407/1914. sz. V. p. t. Pdt. I. 361. sub II.)

A költségre vonatkozó rendelkezés tekintetében a Pp. 508. §-ának puszta felhivása, külön indokolás nélkül a törvényben megkivánt indokolásul el nem fogadható, mert ez a törvényhely a Pp. 424—433. §-ra is kifejezetten utal. (P. II. 6227/1915. Pdt. II. 149. sub I.)

A sikertelen pergátló kifogással okozott per- és fellebbezési költségben a fellebbezési bíróság az alperest már a pergátló kifogást elvető ítéletben marasztalhatja. (Bpesti tábla P. IV. 4343/1916. Pdt. II. 442. sub II.)

A fellebbezési bíróság a pergátló kifogást elvető ítéletben hivatalból marasztalja az alperest a tárgyalás és fellebbezés költségeiben. (Kolozsvári tábla P. I. 2241/1915. Pdt. III. 15. sub II.)

A fellebbezési bíróság ítéletének előzetes végrehajthatósága.

509. §. *A fellebbezési bíróság a saját marasztaló ítéletét, amennyiben az elsőbirósági ítéletet, habár más indokokból, helybenhagyja, illetőleg ítéletének helybenhagyó részét, továbbá azt az ítéletet, amellyel járulékok nélkül ötezer pengő készpénzt meg nem haladó összegben marasztal, a felülvizsgálati kérelemre tekintet nélkül előzetesen végrehajthatónak nyilvánitja.*

Egyebekben a 415—417. §-ok a fellebbezési bíróság ítéletére is megfelelően alkalmazandók.

Jegyzet. Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó: 519. §. Érték volt Pp. 509. szerint 1000 korona, 62600/1926. sz. rend. szerint 2000 P.; 1931. január 1-től ötezer pengő. (Ter. 2. §. 6. *b)* pontja.

A fellebbezési bíróság, ha a fellebbezés a tőkére nem terjed ki, a végrehajthatóságot a kamatra és a költségre is kimondhatja. (Gy. 1901. okt. 24. G. II. 60. T. VI. 342.)

Az, hogy a fellebbezési bíróság az ítéletet a §. ellenére „a felülvizsgálati kérelemre való tekintet nélkül" szavak elhagyásával nyilvánította végrehajthatónak: szabályellenes és annak szolgálhat alapjául, hogy felperes az ítéletnek kiegészítését, illetve a végrehajthatóság kimondásának szabályszerű alakban leendő kijelentését kérje. (B. 1901. ápr. 3. I. G. 4. T. V. 227.)

A Pp. 509. §-a (előzetes végrehajthatóság) a Pp. 9. címében szabályozott váltóperben is alkalmazandó. II. Ha a fellebbezési bíróság a marasztaló elsőbírósági ítéletet helybenhagyja és az alperest a fellebbezési költségben marasztalja, ez az utóbbi rendelkezés is előzetesen végrehajtható. (Bpesti tábla P. I. 5411/1915. Pdt. II. 323.)

A fellebbezési bíróság helybenhagyó ítéletének a Pp. 509. §-án alapuló előzetes végrehajthatósága a főkövetelés mellett megítélt fellebbezési költségre is kiterjed. (P. VII. 4791/1916. Pdt. III. 62. sub V.)

A közkereseti társaság feloszlatása iránti keresetnek helyt adó ítéleti rendelkezés lényegileg nem marasztaló, hanem jogváltoztató (constitutív) s így az ilyen perben a Pp. 509. §-a nem alkalmazható, hanem a felszámolás az ítélet alapján csak ennek jogerőre emelkedése után vihető keresztül. (Bpesti tábla P. II. 10954/1916. Pdt. IV. 96.)

Az előzetes végrehajthatóságot nem zárja ki az, hogy az elsőbíróság csehkoronában, a fellebbezési bíróság pedig nem nagyobb összegű magyar koronában marasztalt. (P. II. 5767/923. Pdt. IX. 182. sub IV.)

A Pp. 509. §-a nem veszi ki a végrehajthatóság alól az örökösödési perben hozott ítéleteket, az pedig, hogy a marasztalás összegének meghatározásánál a két ítélet eltérő alapon számított s különböző értékek szerint kötelez, nem eredményezheti azt, hogy a peres fél elessék a Pp. 509. §-ában biztosított jogkövetkezménytől, ha annak előfeltételei egyébként fennforognak. (P. II. 3021/1925. Pdt. XI. 31. sub II.)

Ha a telekkönyvi törlés tűrését kimondó kötelezés az ítélet szerint annak jogerőre emelkedése után az illetékes telekkönyvi hatóságnál kérhető, akkor a fellebbezési bíróságnak az előzetes végrehajthatóságot kimondó ítéleti rendelkezése csakis a költségekre vonatkozhatik. És hogy ez az ítéleti rendelkezés a Pp. 415. §. utolsó bekezdésében és az 509. §-ban foglalt ren-

delkezéseknek megfelel-e, ennek elbírálása a végrehajtási eljárás keretébe nem tartozik. (Pk. V. 7092/1928. Pdt. XV. 72.)

A fellebbezési tárgyalás határnapjának elmulasztása.

Te. 34. §. A Pp. 510. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A kellően értesített feleknek vagy egyiküknek elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja. A tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak nincs helye.

Ha a bíróság a fellebbezés elintézhetése végett az egyik vagy mind a két félnek vagy ügyvédnek meghallgatását szükségesnek tartja, ebből a célból a tárgyalást elhalaszthatja.

A Pp. 475. §-a a fellebbezési eljárásban azzal a módosítással nyer alkalmazást, hogy az eljárás szünetelése csak akkor áll be, ha a bíróság azt a feleknek kellő időben beadott indokolt közös kérelmére fontos okból megengedi. Ugyanabban az ügyben a bíróság ilyen engedélyt csak egyszer adhat.

Mi. a Te. 34. §-ához. Miután a 25. §-nál előadott indokoknál fogva a javaslat szerinti fellebbezési eljárásnak súlypontja nem a tárgyaláson, hanem az iratokon van, fölösleges a feleket szóbeli tárgyaláson való megjelenésre kényszeríteni és a tárgyalás elmulasztására oly szigorú következményeket szabni, mint azt a Pp. 510. §-a teszi. A Te. ennélfogva olyképpen szabályozza ezt a kérdést, hogy a kellően értesített feleknek vagy egyiküknek elmaradása a fellebbezés elintézését nem gátolja. Miután ilykép a feleknek részvétele a fellebbezési tárgyaláson nem szükséges, nem volna indokolt, hogy a tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak legyen helye. Mindazonáltal, ha a bíróság valamely félnek vagy az ügyvédnek meghallgatását a tényállás tisztázása végett mégis szükségesnek tartja, ezt elrendelheti.

Az előadottaknál fogva az eljárás szünetelését a fellebbezési eljárásban nem lehet olykép szabályozni, mint azt a Pp. 475. §-a teszi. A Pp. 475. §-a szerint ugyanis a felek kölcsönös megegyezéssel minden ok nélkül is szüneteltethetik az ügyet. Már az elsőfokú bíróságnál is ez a rendelkezés némileg ellentétben van a Pp. 238. §-ával, amely szerint a határnap az ügy kikiáltása előtt csak akkor napolható el, ha a fél nyomban valószínűvé teszi, hogy a határnapon való megjelenésben fontos ok gátolja, és a Pp. 239. §-ával, amely szerint a tárgyalás el-

halasztása csak fontos okból bírósági határozattal történhetik meg. Az elsőbíróságnál a szünetelésnek ez a szabályozása csak azért indokolt, mert a Pp. 446. §-a szerint a felek közös megegyezéssel úgy is elérhetik az ügy szünetelését, hogy a perfelvételi vagy a tárgyalási határnapon nem jelennek meg, ami következménye annak, hogy a felek közreműködése nélkül a bíróság a tárgyalást nem tarthatja meg. Hogy azonban az eljárás szünetelése még itt is ellenkezik a törvény ama céljával, hogy az eljárás lehetőleg gyorsan befejezést nyerjen, az kitűnik abból, hogy a feleket attól vissza akarja tartani azzal, hogy az eljárás folytatása iránti kérelemre hosszabb határidőt tűz, mégpedig a perrendtartásban e célból eredetileg két hónapot, amely határidőt az 1925: VIII. t.-c. 15. §-a négy hónapra emelt föl.

Máskép van ez a fellebbezési eljárásban. A törvényjavaslat azért módosítja a fellebbezési eljárás szerkezetét olyképen, hogy az eljárás súlypontja az iratokon legyen, mert ezzel lehetővé kívánja tenni, hogy a bíróság az ítéletet vagy legalább a bizonyítást elrendelő végzést lehetőleg az első tárgyaláson hozza meg. Az ügy tanulmányozásával és az előadói előterjesztés tervezetének előkészítésével járó bírói munka nagyrészt kárbaveszne és a tárgyalások beosztását károsan befolyásolná, ha a felek minden fontos ok nélkül a bíróság által kitűzött tárgyalási határnap mellőzésével valamely tetszésszerinti későbbi határnapra tolhatnák el a tárgyalást. Hozzájárul ehhez, hogy a fellebbezési tárgyaláson a javaslat szerint a felek közreműködése nem is nélkülözhetetlen, nem volna tehát indokolt, hogy ők szünetelési kérelemmel a bíróság ügymenetét zavarják. Egyességi tárgyalásokra a feleknek elég idejük volt a fellebbezési tárgyalásig, és ha tudják, hogy a fellebbezési tárgyalás határnapjának kitolása nem tőlük függ, jobban fognak sietni az egyesség megkötésével.

Mindazonáltal a javaslat nem kívánja a fellebbezési eljárás szünetelését egyáltalában kizárni, hanem csak a szükséghez képest megszorítani. Először is nem tekinti e célból elegendőnek a felek kölcsönös megegyezését, hanem bírói engedélytől teszi azt függővé. A felek eziránti kérelmüket kellően indokolni és kellő időben kötelesek előterjeszteni, mégpedig ez utóbbit azért, hogy a bíróság ügymenete a tárgyalás kiesésével ne szenvedjen hátrányt és a tárgyalás előkészítése körül a bíróság ne végezzen hiábavaló munkát. Ilyen feltételek mellett a bíróság egyszer engedélyt adhat az eljárás szünetelésére.

Az ítélet közlése.

511. §. *Az ítéletet a feleknek a fellebbezési bíróság kézbesítteti.*

A fellebbezési bíróság határozatának jogerőre emel-

kedése után az összes iratokat meg kell küldeni az elsőbíróságnak.

Ha a fellebbezési tárgyalás elmulasztása miatt igazolási kérelmet adnak elő, az elnök a tárgyalási határnap kitüzésekor az elsőbírósághoz netalán már visszaküldött iratok bekövetelése iránt intézkedik.

Ez a §. nyilvános előadás esetében is alkalmazandó. 511. §. Az iratok visszaérkezése előtt végrehajtás: Ppé. 35. §. Minthogy a fellebbezési bíróság a fellebbvitel elintézése után az összes iratokat a Pp. 11. §-a alapján az alsóbíróságnak visszaküldi, a hozott határozatok jogerőre emelkedését nem kell alakszerűen megállapítani. (Tüsz. 159. §.)

II. Eljárás a fellebbezés nyilvános előadása esetében.

A nyilvános előadás esetei.

512. §. *Ha a fél fellebbezésében kijelenti, hogy fellebbezését szóbeli tárgyalás nélkül kívánja elintéztetni, a fellebbezés az ellenféllel a 134. §. második és utolsó bekezdésének megfelelő alkalmazásával oly felhivás mellett közlendő, hogy ha maga részéről a fellebbezés szóbeli tárgyalását kívánja, ebbeli kérelmét a fellebbezés kézbesitésétől számitandó nyolc nap alatt a fellebbezési bíróságnál irásban jelentse be, szabadságában áll azonban, ha szóbeli tárgyalást nem kiván, a fellebbezésre ügyvéd által ellenjegyzett észrevételeit ugyane határidő alatt irásban benyujtani.*

A szóbeli tárgyalás kérése, valamint az észrevételek két példányban, ha pedig több fellebbező fél külön élt fellebbezéssel, annyi példányban nyujtandók be, hogy a bíróságnak és mindegyik fellebbezőnek egy-egy példány jusson.

Ha több fellebbező közül nem valamennyi kívánja a szóbeli tárgyalás mellőzését, vagy ha több ellenfél közül csupán egy kéri is a szóbeli tárgyalás kitüzését, az ügyet valamennyi érdekelt félre nézve szóbeli tárgyalás alapján kell eldönteni.

Jegyzet. V. ö. 513. §. — E §. eseteiben novumot nem lehet felhozni: 515. §.; csatlakozás: 516. §.; szóbeli tárgyalás: 517. §.

Intézkedés a fellebbezés tárgyában. A Pp. 512. és 513. §-ának esetében a fellebbezésnek az ellenféllel közlése és az ellenfélnek felhívása iránt az elnök intézkedik.

Ha a fellebbező ellenfélnek a szóbeli tárgyalásra irányuló kérelme elkésettnek mutatkozik, az elnök az ügyet a tanács elé terjeszti. (Tüsz. 131. §.)

Intézkedés a fellebbezésre adott észrevételek tárgyában. Ha a fellebbező fél ellenfele a Pp. 512. és 513. §-a értelmében a fellebbezésre észrevételeket ad be, az első példányt a bírósági iroda az iratokhoz csatolja, a második példányt pedig a fellebbező félnek és ha többen éltek fellebbezéssel, a további példányokat mindegyiknek postán ajánlva megküldi. (Tüsz. 132. §.)

Pp. 513. §. 1. bek. *A fellebbezést szóbeli tárgyalás kitűzése nélkül kell elintézni, ha az ítélet ellen csupán az 504. §. 1—5. pontjai, vagy az 505. §. alapján fellebbeztek, úgyszintén ha az ítéletet csak a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében támadták meg, valamint ha a fellebbezés a perfelvételi tárgyalás elmulasztása alapján vagy a pergátló kifogások tárgyában hozott ítélet ellen történt.*

Pp. 513. §. 2. bek. helyébe Te. 35. §. Szóbeli tárgyalás kitűzése nélkül kell továbbá elintézni az elsőbíróság ítélete elleni fellebbezést, ha a fellebbezési érték (24. §.) nem haladja meg a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján való elintézésére irányadó értékhatárt. Az érték valószínűvé tételére és megállapítására a Pp. 476. §-át megfelelően kell alkalmazni.

Pp. 513. §. 3. bek. *Ezekben az esetekben az ellenfél a fellebbezésről azzal értesítendő, hogy a fellebbezés kézbesítésétől számítandó nyolc nap alatt a fellebbezésre írásban benyujthatja észrevételeit a fellebbezési bíróságnál. Az észrevételek példányainak számára és felszerelésére az előbbi §. alkalmazandó.*

Pp. Mi. A nyilvános előadás vagy a felek akaratától, vagy az ügy természetétől függ.

Az 512. §. arról az esetről szól, amikor a felek maguk kívánják a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül elintézését. Az 513. §. ellenben azokról az esetekről rendelkezik, amelyekben a fellebbezést már a törvénynél fogva, a felek akaratára való tekintet nélkül, nyilvános előadás útján kell elintézni.

Mi. a Te. 35. §-ához. A Pp. 513. §. 2. bekezdése szerint szóbeli tárgyalás kitűzése nélkül nyilvános előadás útján kell elintézni a járásbíróság ítélete elleni fellebbezést, ha a per tárgyának értéke bizonyos összeget meg nem halad, amelyet az 1925: VIII. t.-c. 55. és 59. §-a alapján az igazságügyminiszter rendelettel állapít meg. A 24. §. indokaiban felhozottaknál fogva a per tárgyának értéke helyébe itt is az ott körülírt fellebbezési érték lép.

Jegyzet. Az itt irányadó fellebbezési érték a Te. 2. §. 5. *b)* pontja szerint 2000 P. (Azelőtt a pertárgy értéke szerint számítva 100 koronát (Pp. 513. §. 2. bek.) illetve 1600 pengőt (62600/1926. sz. rend.) tett ki.) Ujítás a Pp. 513. §. 2. bek.-el szemben, hogy nemcsak a járásbíróság, hanem a törvényszék ítélete elleni fellebbezés is nyilvános előadás alapján intézendő el, ha a fellebbezési érték 2000 P-t meg nem halad. E §. eseteiben novumok: 515. §., a csatlakozás ki van zárva: 516—517. §§.; szóbeli tárgyalás: 517. §.

E §-ok alkalmazása bérleti viszony megszüntetése iránti eljárásban: 634. §.; házassági eljárásban: 677. §.; a többi statusperben: 696., 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§., — holttá-nyilvántartási eljárásban: 744. §. —

A nyilvános előadás esete nem áll be akkor, ha a fellebbező azt nem kifejezetten, határozottan és feltétlenül kéri, hanem kérelmét esetlegesen tanúkihallgatás és a tárgyalás megtartása iránt terjeszti elő. (N. 1896. jan. 24. G. 27. T. II. 673.)

Ha mind a két fél nyilvános előadást kért, fellebbező fél nem kérheti sikerrel az észrevételekre beadott ellenészrevételeiben a szóbeli tárgyalást s ellenészrevételek adásának nincs is helye. (B. 1898. jún. 16. I. G. 101. T. II. 205.)

A felek felszólalása hiányában sem lehet a szóbeli tárgyalásra tartozó ügyet nyilvános előadás útján elintézni. (K. 1905. febr. 15. I. G. 540/1904. P. T. XLIX. 184.)

Feloldási ok, ha a S. E. 172. §-a (Pp. 512. §.) esetében a fellebbezési bíróság a fellebbezést az ellenféllel nem közli s az ott előírt felhívást ki nem bocsátja, ezzel tehát elzárja őt attól, hogy a fellebbezésre észrevételeit megtehesse, szóbeli tárgyalás kitűzését kérhesse, esetleg a fellebbezéshez csatlakozhassék. (Bpesti tábla P. IV. 7063/1915. Pdt. II. 325.)

Felperes a fellebbezésben akkor is felemelheti a kereseti kérelmet, ha a fellebbezésnek, szóbeli tárgyalás mellőzésével nyilvános előadás útján leendő elintézését kéri. (Marosvásárhelyi tábla 433/1915. Pdt. II. 326.)

Azon az alapon, hogy a fellebbező fél nyilvános előadást kért, a már az elsőbíróságnál felajánlott tanúkihallgatás elrendelése meg nem tagadható. (P. I. 5406/1921. Pdt. VII. 139.)

Az a panasz, hogy a fellebbezés nem szóbeli tárgyalás, hanem nyilvános előadás útján intéztetett el, alaptalan, ha a

félre ebből joghátrány nem hárult és ilyent fel sem hozott. (P. II. 4327/1923. Pdt. IX. 168.)

Ha alperes cég azon az alapon támadta meg fellebbezéssel a mulasztásos ítéletet, hogy az a személy, akinek az első végzés kézbesíttetett, az alperesnek sem cégtulajdonosa, sem cégvezetője nem volt — és így a fellebbezési bíróságnak ezen, az elsőbíróság előtt nem tárgyalt kérdés felett kell határoznia, a S. E. 177. §-a értelmében szóbeli tárgyalás tartandó. (Temesvári tábla Fs. 245/1914. Pdt. I. 33.)

Ha a száz koronát meghaladó összeg iránt indított járásbírósági perben hozott elsőbírósági ítéletet egyedül a felperes és egyedül ama részében támadta meg fellebbezésével, amely szerint száz koronát meg nem haladó összegre nézve keresetével elutasíttatott, a fellebbezési nyilvános előadás útján intézendő el és csatlakozásnak helye nincs. (Pozsonyi kir. törvényszék. Pf. 527/1917. Pdt. III. 83.)

Abban a kérdésben, hogy a fellebbezés, a pertárgy értékére tekintettel, nyilvános előadás útján volt-e elintézhető, a kereset tárgyát képező idegen pénznek az elsőbírói ítélet hozatalát megelőző utolsó tárgyalás idején volt árfolyama irányadó. (P. IV. 4915/1925. Pdt. XI. 9.)

Ha a Pp. 513. §-ának esete nem forog fenn és a fellebbező fél sem kéri a nyilvános előadást, de a fellebbezési bíróság az ügyet mégis a szóbeli tárgyalás mellőzésével bírálja el: ítéletét fel kell oldani. (P. I. 2666/1918. Pdt. XII. 41.)

A nyilvános előadás szabályai.

514. §. Ha az 512. és az 513. §. értelmében a fellebbezést szóbeli tárgyalás nélkül kell elintézni, a fellebbezési bíróság a fellebbezés felett nyilvános előadás alapján határoz.

A nyilvános előadás napjáról a felek csupán az előadandó ügyek jegyzékének kifüggesztése útján értesittetnek. A kifüggesztés a bíróság hirdetményi tábláján nyolc nappal, sürgős esetben legalább három nappal az előadás előtt történik.

Az előadó előterjesztésére a 497. §. alkalmazandó.

Az előadó előterjesztése után a felek kérelmeiket szóval indokolhatják.

Te. 36. §. A Pp. 514. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Nyilvános előadás útján történt elintézés esetében

jegyzőkönyvet csak akkor kell felvenni, ha a bíróság ezt szükségesnek tartja.

Mi. a Te. 36. §-ához. A fellebbezésnek nyilvános előadás útján történt elintézése esetében jegyzőkönyv felvétele rendszerint nem szükséges. A bíróság tehermentesítése végett tehát jegyzőkönyvet ilyen esetben csak akkor kell felvenni, ha a bíróság azt szükségesnek tartja.

Jegyzet. A felek szóbeli előterjesztése novumokra nem terjed ki: 515. §.; szóbeli tárgyalás kitűzése: 517. §. — E §. a felülv. eljárásban is alkalmazandó nyilv. előadás esetében: 545. §.

Nyilvános előadás határnapjának tudakozódólap útján való közléséről. A kir. bíróságok polgári ügyekben a nyilvános előadásnak határnapját az ügyféllel és az eljárásban résztvett más érdekelttel vagy képviselőjével tudakozódólapon közlik, ha ő eziránti kérelmét akár a fellebbviteli beadványban, észrevételekben, vagy válasziratban, akár külön kérvényben előterjeszti és egyúttal szabályszerüen kiállított tudakozódó lapot csatol. Lehet kérni azt is, hogy a kérvényező helyett más személy, vagy pedig hogy nemcsak ő, hanem más személy is kapjon tudakozódólap útján értesítést.

A tudakozódólapot bérmentesítve kell a kérelmet tartalmazó beadványhoz csatolni. A tudakozódólapnak kitöltését és elküldését azonban nem gátolja, ha nincs vagy hiányosan van bérmentesítve.

A nem bérmentesített vagy hiányosan bérmentesített tudakozódó lapot „portóköteles" jelzéssel kell ellátni.

A tudakozódólap kitöltésére és elküldésére polgári ügyben az előadó bíró az előadásra bejelentő jegyzéken utasítja az irodát, a bírósági iroda pedig a bejelentések kifüggesztő jegyzékének (1911: I. t.-c. 514. §.) elkészítésével egyidőben a tudakozólapon a határnapot megjelöli és a tudakozódólapot haladéktalanul postára adja.

Ez a közlés az előadandó ügyek jegyzékének kifüggesztése útján való értesítést nem pótolja és a bíróság hivatalos intézkedésének nem tekinthető. (47.234/1925. I. M. sz. r. I. K. XXXIII. 517.; 44184/1926. I. M. sz. r. I. K. XXXV. 177.)

Az ügyek bejelentése előadásra. Ha valamely polgári ügyben (például a Pp. szerint nyilvános előadásra tartozó ügyben) előadó volt rendelve, ez köteles az előadásra elkészített ügyeket a XLV. számú mintának megfelelő jegyzékkel olyan időben bejelenteni, hogy a bejelentésekről a XLVI. számú minta szerint készült jegyzék a Pp. 514. §-ának esetében nyolc, illetőleg három, más esetben három nappal az előadás előtt kifüggeszthető legyen. A bejelentő jegyzékben a zárt ülésbe tartozó ügyeket és azokat az ügyeket, amelyekben a felek a nyilvános-

ság kizárását kérik, elkülönítve kell felsorolni. A zárt ülésbe tartozó ügyeket a bejelentések kifüggesztő jegyzékébe nem kell felvenni. Zárt ülésbe tartozó ügyet sürgősség esetében bejelentés nélkül is elő lehet adni. (Tüsz. 134. §.)

Tárgyaláson kivül elintézésre kerülő ügyek előkészítéséről. Ha a kir. bíróságok nyilvános előadás alapján vagy tárgyaláson kivül tanácsülésben határoznak, a kiadmány tervezetét is magában foglaló előadói véleményt előzetesen irásba kell foglalni.

Ebben az esetben a törvényszéki ügyvitel szabályairól szóló 42.200/1914. I. M. számú (Igazságügyi Közlöny XXIII. évf. 7. sz. 2. mell.) rendelet (Tüsz.) 140. §-a szerinti szavazást az ügynek előadója irásba foglalt véleményének felolvasásával nyitja meg. (56.900/1922. I. M. sz. r.)

515. §. *Ha a fellebbezést a bíróság szóbeli tárgyalás nélkül intézi el, a határozathozatalban az elsőbirósági itéletből, valamint a tárgyalási jegyzőkönyvből és mellékleteiből megállapitható tényállás irányadó. Az elsőbiróság előtt nem érvényesitett tények és bizonyitékok a fellebbezési eljárásban csak az 513. §. eseteiben és csak annyiban hozhatók fel, amennyiben hivatalból figyelembe veendő körülménynek, vagy annak a megállapitása forog kérdésben, hogy az elsőbiróság az eljárásra vonatkozó valamely szabályt helytelenül alkalmazott vagy mellőzött. Ily tényállitások és bizonyitékok csak a fellebbezésben, vagy az irásbeli észrevételekben adhatók elő és a felek szóbeli előterjesztésében nem pótolhatók.*

A fellebbezés nyilvános előadása esetén, nem állapithatja meg a fellebbezési bíróság a tényállást olyan adatok alapján, amelyek az elsőbirósági iratokban elő nem fordulnak. (Sz. 1900. jún. 7. G. 81. T. IV. 657.)

A fellebbezési bíró, ha nyilvános előadás alapján dönt, a ténykérdéseket illetőleg a fellebbezés keretén túl nem terjeszkedhetik. (Gy. 1899. febr. 16. G. II. 3. T. III. 306.)

A fellebbezési bíróság a fellebbezés nyilvános előadásával elintézett ügyben az elsőbirósági iratokból köteles ugyan a tényállást megállapitani, de a megállapitásnál az elsőbirósági iratokban felhozott ténykörülményeket szabadon mérlegelhetvén, azokból az elsőbirőságétól eltérő következtetést vonhat le. (B. 1896. okt. 9. I. G. 188. T. I. 283.)

Ha az alperes csak a pergátló kifogást elvető itélet elleni fellebbezésben tagadja a felperes tényállitásait, a fellebbezési bíróság az észrevételekben felajánlott és a pergátló kifo-

gás elbírálása szempontjából lényeges bizonyítás felvételét a Pp. 515. §-a alapján nem mellőzheti. (P. IV. 29/1916. sz. Pdt. III. 181.)

Nyilvános előadás esetében is felhasználhatja a fellebbezési bíróság a más perben hozott jogerős ítéletben megállapított tényállásra vonatkozó hivatalos tudomását.

516. §. *Az 513. §. eseteiben az ellenfél a fellebbezéshez egyáltalán nem, az 512. §. eseteiben pedig csak akkor csatlakozhatik, ha egyuttal a maga részéről szóbeli tárgyalás kitüzését kéri.*

V. ö. Te. 30. §. Pp. 493. §.

Ha az ítélet ellen csak a perköltség kérdésében adatott be fellebbezés, ez a meg nem támadott rész jogerőre emelkedésére (Pp. 410. §.) és a végrehajtás elrendelésére (Ppé. 31. és 35. §.) halasztó hatállyal nem bir; mert ily esetben sem csatlakozásnak, sem a fellebbezési kérelem felemelésének helye nincs. (Lugosi törvényszék P. 1846/1915. Pdt. II. 165.)

Járásbíróság mint munkaügyi bíróság ítélete ellen beadott fellebbezéshez az ellenfél nem csatlakozhatik. (P. II. 2903/922 Pdt. VIII. 119.)

517. §. *Ha a fellebbezési bíróság az 512. és az 513. §. eseteiben az ügy előadása után a fellebbezés elintézhetése végett bizonyitásfelvételt rendel el, vagy ha az elsőbiróság előtt nem tárgyalt kérdés felől kell határoznia, úgyszintén ha a felek meghallgatását az ügy felderitése végett különben szükségesnek találja, szóbeli tárgyalást tüz ki. Ha az ügy előadásánál mind a két fél jelen van, a biróság a szóbeli tárgyalást azonnal megnyithatja.*

Ha a biróság az igazolás kérdésében szóbeli tárgyalást tart, a fellebbezést is szóbeli tárgyalás alapján kell elintézni.

A szóbeli tárgyalásra minden tekintetben azok a szabályok alkalmazandók, amelyeket a szóbeli tárgyalás alapján elintézendő fellebbezés esetében kell alkalmazni; az 513. §. eseteiben mindazonáltal a fellebbezési kérelmet sem felemelni, sem megváltoztatni nem lehet és csatlakozásnak nincs helye.

Ha az ügy felderítése további bizonyítást kíván, a fellebbezési bíróság nemcsak jogosult, de köteles a szóbeli tárgya-

lást rendelni. (K. 1898. febr. 3. I. G. 481/1891. F. III. 254., 1903. jan. 10. I. G. 441/1902. F. VIII. 169.)

A fellebbezési bíróságnak kötelességében áll a kért nyilvános előadás helyett szóbeli tárgyalást elrendelni, ha azt találja, hogy az a jogalap, amelyen az elsőbíróság felperes követelését megítélte, tarthatatlan, a felperes által keresetében felhozott és a tárgyaláson el nem ejtett helyes jogalapra vonatkozó tényeket pedig az elsőbíróság meg nem állapította. (K. 1902. máj. 5. I. G. 682/1901. F. VII. 458.)

A könyvkivonat a pergátló kifogás kérdésében a Pp. 517. §-a alapján kitűzött szóbeli fellebbezési tárgyaláson pótolható. (Bpesti kir. tábla P. II. 4737/1915. Pdt. I. 270.)

Habár a fellebbező az ügynek nyilvános előadás útján leendő elintézését kérte, a fellebbezési bíróság mégis köteles szóbeli tárgyalást tűzni és a fellebbezésben felhozott új bizonyítást felvenni, amennyiben az a perújítás meg- vagy meg nem engedése kérdésében lényegesnek mutatkozik. (P. V. 3205/1916. Pdt. III. 182.)

Habár a fellebbező felperes elfoglalt elvi álláspontjára tekintettel a fellebbezést nyilvános előadás útján kérte elintéztetni, de emellett elvi álláspontja el nem fogadása esetére bizonyításfelvételt ajánlott, a Pp. 515. és 517. §-ainak helyes értelmezése szerint az ügy érdeme tekintetében lényeges ténykörülményre felajánlott bizonyításfelvételt — mely csak szóbeli tárgyalás tartása mellett foghat helyt — egyedül abból az okból, hogy felperes nyilvános előadást kért, mellőzni nem lehet. (P. I. 7415/1916. sz. Pdt. III. 183.)

A Pp. 517. §-a utolsó bekezdésének a keresetfelemelést korlátozó intézkedése nem vonatkozik arra az esetre, amikor a munkaügyi fellebbezési bíróság a 9180/1920. M. E. sz. rendelet 22. §-a alapján nyilvános előadás helyett szóbeli tárgyalást rendel. (P. II. 440/1929. Pdt. IX. 171.)

518. §. *Ha a megtámadott ítélet csak az alperes pergátló kifogása felől határozott, vagy valamely hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény alapján mondotta ki a per megszüntetését, a fellebbezési bíróság ítéletében az ügyet, ha további tárgyalása szükséges, tárgyalás és ítélethozatal végett az elsőbírósághoz visszautasítja.*

Mi. Az 518. §. az 506. §-hoz kapcsolódva, azt határozza meg, hogy nyilvános előadás esetében mikor köteles a fellebbezési bíróság az ügyet az elsőbírósághoz visszautasítani. Ennek a §-nak is az az alapgondolata, ami az 506. §. első bekezdésében foglalt rendelkezésnek. Ha az elsőbírósági eljárás, illetőleg ítélet csak a pergátló körülmény kérésére szorítkozott, az elsőbíróság az ügy érdemében még egyáltalában nem tárgyalt, a

fellebbezési bíróság sem bocsátkozhatik tehát érdembe, hanem szükséges az érdemet az elsőbírósággal tárgyaltatni.

Jegyzet. Az elsőbírósághoz visszutasítás esetében fellebbezési költség: 508. §. — V. ö. aaz 506. §-t. — Felülvizsgálat: 542. §.

Perfüggőségi kifogást elvető ítélet elleni fellebbezési eljárás során is lehet novumokat felhozni. (P. IV. 2606. Pdt. VII. 122. sub I.)

519. §. *Amennyiben az 512—518. §-okból más nem következik, a 486., 487., 488., 490., 491., 494., 500., 503—509., 511. §-okban, a 499. §-nak első, második és negyedik bekezdésében foglalt rendelkezések a nyilvános előadás alapján elintézendő fellebbezés esetében is megfelelően alkalmazandók, azonban azzal az eltéréssel, hogy a fellebbezés akkor is visszautasítandó, ha az a 481. §. 3. pontjában foglalt kellékeknek meg nem felel, továbbá, hogy a 486—488. §-okban elrendelt idézés helyett az érdekeltek az 512., illetőleg az 513. §. értelmében értesítendők, végre, hogy az 506. §. második bekezdése esetében a fellebbezési bíróság az elsőbíróságtól eldöntött kérdésekre köteles szorítkozni.*

A tényállás megállapítása a fellebbezési bíróságnak akkor is feladatához tartozik, ha az ügy szóbeli tárgyalás mellőzésével nyilvános előadás alapján intéztetik el. (B. 1896. okt. 15. I. G. 196. T. I. 293.)

Nem bocsátkozhatik a fellebbezési bíróság a per érdemi eldöntésébe olyan irat alapján, amelyben az, hogy a fél az ítéletnek minő megváltoztatását kéri, nincs előadva, hanem csak az ítélet hatályon kívül helyezésével új tárgyalás rendelése iránti kérelem van előterjesztve. (Ka. 1900. dec. 6. G. 95. T. V. 390.)

Második fejezet.

Felülvizsgálat.

I. Mi. Az 1893: XVIII. t.-c. által harmadfokú fellebbvitelkép elfogadott felülvizsgálat lényegében megfelel a német birodalmi és az osztrák perrendtartás revíziójának és legjobban a jogkérdésre szorított fellebbezésnek jellemezhető. A francia pourvoi en cassationtól főleg abban különbözik, hogy nem szorítkozik a fél részéről tüzetesen kijelölendő törvénysértés konstatálására és az ítélet megsemmisítésére, hanem a kérelem

határai között *szabad jogi felülvizsgálatot és reformációt enged.* Megegyezik azonban a francia semmiségi panasszal abban, hogy a ténykérdésre ép úgy nem, illetőleg ép úgy csak kivételesen terjed ki, mint az, és hogy a törvénysértést a jogszabály konkrét alkalmazhatósága, azaz az ítéleti rendelkezés és nem csupán az indokok törvényessége szempontjából érvényesíti.

Míg a *Pp.* a másodfokú perorvoslatot a novumok megengedésével a mai rendes eljárás fellebbezésével szemben szélesebb alapra fekteti, addig a *harmadfokú perorvoslatot megszorítja, a ténykérdésnek újbóli felülbírálását csak kivételesen engedi meg* és általánosságban a *jogkérdésre szorítja* a további felülvizsgálatot. A Pp. e tekintetben megegyezik az 1893: XVIII. t.-c. fellebbviteli rendszerével annyiban, hogy harmadik fokban nem fellebbezést, hanem csak korlátolt felülvizsgálatot enged. De amidőn az 1893: XVIII. t.-c. felülvizsgálati rendszerét lényegében fenntartja, *egyben a gyakorlatban felmerült hiányokat a felülvizsgálat alapjának tágításával orvosolja olykép, hogy kivételesen a ténykérdés is belevonassék a felülvizsgálat körébe.*

Az 1893: XVIII. t.-c. a felülvizsgálatot a francia és a német jog mintájára *csakis a jogkérdésre szorította* azzal, hogy a 185. §. szerint a felülvizsgálat csak azon az alapon kérhető, hogy valamely jogszabály a fellebbezési bíróság ítéletében vagy ennek alapjául szolgáló eljárásban helytelenül volt alkalmazva vagy mellőzve. Eltekintve a jogkérdés és a ténykérdés közti határvonal megállapításának nehézségeitől, kétségtelen, hogy a felülvizsgálat alapjának ilyen meghatározása mellett a gyakorlatban eltérő megoldások keletkeztek, amelyek a felülvizsgálat körének terjedelmét bizonytalanná tették. E bizonytalanság oka főleg abban rejlik, hogy mind a felek, mind pedig a bíróságok igyekeztek azokban az esetekben, amikor a fellebbezési bíróság ítéletének helytelenségéről meggyőződtek, a kérdést a jogszabály megsértésének vagy mellőzésének keretébe szorítani; ez a törekvés pedig nem jutott — és elvi alap hiányában a konkrét esetek, valamint a bíróság felfogásának különféleségénél fogva nem is juthatott — mindig egyenlő megnyugtató eredményre. Mindenesetre azonban ez a törekvés, amely nemcsak nálunk, hanem egyebütt is, hol a felülvizsgálat a jogkérdésre van korlátolva, felszínre jutott, arra mutatott, hogy a *felülvizsgálat e korlátolása a gyakorlati élet követelményeinek nem felel meg eléggé.*

A Pp. azonban elvileg sem találja indokoltnak, hogy a felülvizsgálat alapja mereven csakis a szigorúan vett jogkérdésre szoríttassék. Igaz ugyan, hogy a perben minden kérdés a ténykérdés vagy a jogkérdés körébe tartozik. Azonban kétségtelen az is, hogy *vannak oly ténykérdések is, amelyek megítélését megnyugvással reá lehet bízni a harmadfokú bíróságra*

akkor is, ha előtte szóbeli tárgyalásnak és bizonyításfelvételnek nincsen is helye. Ilyen kérdések *például a kereskedelmi gyakorlatnak és általában a tényleges szokásnak az alkalmazása,* a gyakorlat által nálunk ténykérdésnek minősített az a kérdés, hogy *a jogügyletet nem színleg kötötték-e, a tartásdíj összege* és általában mindazok az *általános tapasztalati szabályok* és azok alkalmazása, amelyekre a tudomány vagy mindennapi élet tanít. Az ilyen és hasonló kérdésekben a felülvizsgálatot csakis a törvénynek rendelkezése, de nem valamely gyakorlati nehézség zárja ki, és ebbe az olyan törvényhozás, amely a felülvizsgálatot első sorban a felek érdekében kívánja szabályozni, nem nyugodhatik bele.

A mi álláspontunk e kérdésben egész más, mint a francia jogé. Amikor a francia jog a semmítőszéket felállította és a semmiségi panaszt szabályozta, sem a semmítőszéket rendes jurisdictióval felruházni, sem a semmiségi panaszt fellebbviteli jogorvoslatként a felek érdekében szervezni nem akarta. *A francia bírósági szervezetnek és eljárásának egyik alaptétele az, hogy a jurisdictiónak csak két foka van. A francia semmitőszék legfőbb feladata a jogegység megóvása.* Ebből az okból a semmitőszék sohasem dönthet az ügyben, hanem csak megsemmisítheti az alsóbíróság ítéletét, és ebből az okból nem csak a felek, hanem az ügyész is élhet semmisségi panasszal.

A Pp. nem fogadja el a francia semmisségi panasznak azt a rendszerét, amely szerint a felülvizsgáló bíró, ha a panasznak helyt ad, a megsemmisítésre szorítkozzék. Mert abban az irányban, hogy a felülvizsgálat csak a törvény kifejezett intézkedéseinek megsértésére és nem egyszersmind a szokásjog, vagy a törvény úgynevezett szellemének a megsértésére is legyen alapítható, kétségtelen, hogy nem helyes nálunk a francia rendszert követni.

Ami a puszta megsemmisítést illeti, úgy ez ellen szól mindenekelőtt az, hogy a fellebbvitel ily berendezése azt hozná magával, hogy a fél panaszában a törvénysértést tüzetesen megjelölje és hogy a felülvizsgáló bíró csak erre a megjelölt törvénysértésre szorítkozhassék. A fél tehát, ha még annyira igaza volna is, pervesztes lenne, ha a megsértett jogszabályt nem helyesen jelölte meg, illetőleg formulázta. Ez a formalizmus nem volna sem a mi, nagyrészt még nem kodifikált jogunknak, sem pedig népünk jogérzetének megfelelő és nem is volna méltányos akkor, amidőn bíróságaink is tévednek az alkalmazandó jogszabályban. Végül is a fél nem a bíró ellen, hanem ellenfele ellen keresi törvénybiztosította jogát.

Már pedig, ha megengedjük azt, hogy a felsőbíró hivatalból vizsgálja a megtámadott ítélet jogszerűségét: akkor elvesztettük a megsemmisítésnek azt az egyedüli számbavehető előnyét, hogy az a felsőbíró részére munkakiméléssel jár. De nem

tekintve ezeket, kétségtelen, hogy az ítélet megsemmisítése nem volna pótolható abban az esetben, midőn annak indokolása ugyan helytelen, de rendelkezése más indokokból megfelelő. A felsőbírónak tehát mindenképen meg kell vizsgálni, hogy az ítélet más jogszabály alapján nem tartható-e fenn és természetesen tisztába kell lennie azzal is, hogy mi volna a megfelelő határozat. Ha alaposan akar eljárni, nem tehet másként, különösen magánjogi vitákban, ahol mondhatni, hogy a jog az esetben rejlik, és különösen nálunk, ahol kiválóan áll az, hogy a bíró nemcsak jogot alkalmaz, hanem talál is. Ha pedig a felső bíró már ennyire kénytelen menni, akkor ugyanazzal a fáradsággal ki is mondhatja a helyes eldöntést, amelyet — ha alaposan akar eljárni, — az elsőbírónak az indokolásban úgyis mintegy utasításul kellett volna adnia.

Ezek az okok még a bűnvádi eljárást szabályozó újabb törvényhozási alkotásokban is odavezettek, hogy a francia semmiségi panasz merev rendszerével szakítsanak, és a harmadfokú bíróságnak az érdemleges ítélkezés jogát megadják. A német birodalmi büntető perrendtartás ez okból nem is nevezi a perorvoslatot semmiségi panasznak, hanem revisiónak. Az 1873. évi osztrák büntető perrendtartás és a magyar bűnvádi eljárás fentartják ugyan a semmiségi panasz elnevezését, de nem szorítják a legfelsőbb bíróság hatáskörét a megsemmisítésre.

A mi felülvizsgálati bíróságaink tehát a most kifejtettek szerint rendes harmadfokú bíróságok, amelyek ép úgy gyakorolják a jurisdictiót, mint az alsóbíróságok. Erre mutat az, hogy a felülvizsgálati bíróság nem szorítkozik minden esetben csak a fellebbezési bíróság ítéletének megsemmisítésére, illetőleg feloldására, hanem ha az ügy a fellebbezési bíróság ítéletében megállapított tényállás alapján ítélethozatalra megérett, *az ügy érdemében is ítél.* Erre mutat az is, hogy *a feloldás esetében a fellebbezési bíróság alkalmazkodni köteles a felülvizsgálati bíróság ítéletében elfoglalt álláspontho*z. És a felülvizsgálat, ellentétben a semmisségi panasszal, céljául nem kizárólag és talán nem is főkép a jogegység megóvását, hanem a felek érdekeit és a felek érdekén ejtett sérelmek orvoslását tűzi ki. Abból is kitűnik ez, hogy a felülvizsgálati jogkörrel nemcsak a királyi Kúriát, hanem a királyi ítélőtáblákat is felruházzuk. Kitűnik továbbá abból, hogy a felülvizsgálat mellett fenntartjuk a felsőbíróságok döntvényalkotási jogát, amellyel a francia semmitőszék sohasem birt és amely nálunk első sorban van hivatva a jogegység biztosítására.

Ha pedig a felülvizsgálat nem egyéb, mint harmadfokú korlátozott fellebbezés, akkor ebből önként következik, hogy a *korlátot a harmadfokú* bíróság előtt célszerűen létesíthető eljárásban, azaz *abban kell keresni, miszerint a harmadfokú bi-*

róság, amely előtt újabban tárgyalni és bizonyítást felvenni nem lehet, bizonyos kérdéseknek eldöntésére kevésbé alkalmas, mint az alsóbb bíróság, amely rendszerint szóbeli tárgyalás és közvetlen bizonyításfelvétel alapján határoz. Ellenben nincs semmi ok arra, hogy az oly kérdéseket, amelyek szóbeli tárgyalás és bizonyításfelvétel nélkül is megoldhatók, kizárjuk a felülvizsgálati bíróság vizsgálatának köréből. Ezek a kérdések pedig nemcsak a szoros értelemben vett jogkérdések. Ha a fellebbezési bíróság ítéletének hozatalában valamely általánosan ismert tapasztalati szabályt sértett meg, mellőzött vagy helytelenül alkalmazott, ha a tartás összegét, amelynek megállapításához sem tárgyalásra, sem bizonyításra nincs szükség, helytelenül állapította meg, ha a bebizonyított vagy bizonyításra nem szoruló tényekből helytelen következtetéseket von, ha ténymegállapításai az iratok tartalmával ellentétben állanak: a felülvizsgálati bíróság minden veszély nélkül megbírálhatja azt, hogy követett-e el az alsóbb bíróság hibát vagy nem, ha ezek a kérdések esetleg nem is tartoznak a szoros értelemben vett jogkérdések sorába. Helytelen csak az volna, ha a felülvizsgálati bíróság abban esetben is maga döntené el a vitás kérdést, amelyben az eldöntés csak bizonyítás mérlegelése vagy tárgyalás alapján történhetik. Mivel a felülvizsgálati bíróság rendszerint bizonyítást nem vehet fel és a tárgyalás előtte korlátozva van: a felülvizsgálati bíróság ilyen tények megállapításában rosszabb helyzetben lenne, mint a fellebbezési bíróság, amely rendszerint sem a tárgyalásban, sem a bizonyításfelvételben korlátozva nincs.

Mindezekből kiindulva, a Pp.-nak az az álláspontja, hogy az 1893: XVIII. t.-cikknek azt a szabályát, mely szerint a felülvizsgálat csak azon az alapon kérhető, hogy valamely jogszabály, a fellebbezési bíróság ítéletében, vagy az ennek alapjául szolgáló eljárásban helytelenül volt alkalmazva vagy mellőzve, el kell ejteni. *A felülvizsgálat csak annyiban van korlátozva, amennyiben valamely tényállítás valóságának és valótlanságának megállapításáról van szó. Azonban ebben az esetben is belemehet a felülvizsgálati bíróság a ténykérdés megállapításába annyiban, amennyiben ezt a Pp. 534. §-ának 3. bekezdése megengedi.* Vagyis: felül lehet vizsgálni a megállapítást, ha az valamely jogszabály helytelen alkalmazásával vagy mellőzésével vagy nyilván helytelen ténybeli következtetéssel történt, vagy az iratok tartalmával ellentétben áll. Ha a felülvizsgálati bíróság ezen az alapon azt találja, hogy a fellebbezési bíróság ítélete helytelen, a körülményekhez képest azt vagy feloldja, vagy az ügy érdemében ítél, esetleg a fellebbezési bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésével annak helyébe a megfelelő határozatot hozza. *Feloldani az ítéletet a felülvizsgálati bíróságnak akkor kell, ha (a Pp. 535. és 537. §-ának esetét nem tekintve) bizonyítás*

mérlegelése vagy tárgyalás alapján kell olyan tényállást megállapítani, amelyet a fellebbezési bíróság még meg nem állapított.

II. A Pp. 534. §-ának most idézett utolsó bekezdése, amely szerint az 535. és 537. §. esetén kívül a felülvizsgálati bíróság tényállást a bizonyítás mérlegelése vagy tárgyalás alapján meg nem állapíthat, olyan esetekben is akadályozta a felülvizsgálati bíróságot a tényállás megállapításában és kényszerítette az ítélet feloldására, amikor a felülvizsgálati bíróság maga is könnyen megállapíthatta volna a tényállást. A Te.-nek a Pp. 534. §-át kiegészítő 40. §-a ennélfogva kitágítja a felülvizsgálati bíróság jogát a tényállás megállapítására abban a nem aggályos esetben, ha a tényállás a bizonyításnak közvetlen észlelése nélkül az iratok alapján a bizonyítás mérlegelésével vagy a feleknek egybehangzó előadása alapján lehetséges. De ezt is csak akkor engedi meg a Te. 40. §-a, ha a fellebbezési bíróság ítéletének tényállása a kérdéses tényállítás tekintetében nem tartalmaz megállapítást. Ebben az esetben kiegészítheti a felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság ítéletének tényállását.

III. *A Te. további újításai a felülvizsgálat tekintetében a következők:* 1. A felülvizsgálat kizárására (Te. 37. §. Pp. 521. §.), a felülvizsgálati bíróság meghatározása (Te. 38. §. Pp. 525. §.) és a felülvizsgálatnak nyilvános előadás alapján való elintézésére (Te. 44. §. Pp. 545. §.) nézve nem a pertárgy értéke, hanem a *felülvizsgálati érték*, vagyis felperesre az elutasított, alperesre pedig a megítélt követelés(rész) értéke irányadó. 2. Nincs helye felülvizsgálatnak, ha a *„felülvizsgálati érték"* a tszéki ítéletnél 3000 pengőt, táblai ítéletnél pedig 5000 pengőt meg nem halad (Ter. 2. §. 5. *c).* De nem terjed ki e korlátozás a 2. §. alá eső perekre. (Te. 37. §.) 3. Felülvizsgálati bíróság a kir. Kúria, a kir. tábla ellenben csak akkor, ha a kir. törvényszéknek olyan ítélete ellen irányul a felülvizsgálati kérelem, amelynél a *„felülvizsgálati érték"* ötezer pengőt meg nem halad. 4. Nyilvános előadásnak van helye, ha a *„felülvizsgálati érték"* nem halad meg négyezer pengőt (Ter. 2. §. 5. *e).* 5. A meg nem engedett felülvizsgálati kérelmet ezentúl már a fellebbezési bíróság utasítja vissza. Az ily visszautasító végzés elleni nyilvánvalóan alaptalan felfolyamodás pénzbírságot von maga után. (Te. 39. §., Pp. 527. §.) 6. A felek kölcsönös megegyezése alapján a felülvizsgálati eljárás szüneteltetésének nincs helye (Te. 41. §. Pp. 538. §.) 7. A felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati, illetőleg csatlakozási kérelem indokai és különösen a felhozott jogszabály iránt határozatának indokolásában csak „a szükséghez képest" nyilatkozik. (Te. 42. §. Pp. 542. §.) 8. A felülvizsgálati bíróság feloldó határozatában adott utasítás kötelező, de nem terjedhet ki arra, hogy a fellebbezési bíróság a bizonyítást miképpen mérlegelje. (Te. 43. §.)

A felülvizsgálat esetei és kizárása.

520. §. *A fellebbezési bíróságok ítéletei ellen az 521—523. §-ok korlátai között felülvizsgálatnak van helye.*

Jegyzet. Egyéb korlátok: 188. §., 634., 641. §§.; 1881: LX. t.-c. 30., 100., 168., 249., 253. §§. Ppé. 55. §.

Ha a lefoglalt készpénzletétnek a végrehajtás alóli felmentése iránt indított igényper folyamán a letét az alperes részére kiutaltatott s ennek következtében felperes az alperest a Pp. 188. §. 5. pontja (S. E. 31. §. 4. pontja) alapján a felvett összeg visszafizetésében marasztalni kéri: ez már nem végrehajtási igényper s így a két alsóbírói ítélet egybehangzása a felülvizsgálatot nem zárja ki. (Kolozsvári tábla 1914. G. 313. Pdt. II. 531.)

Ha a sommás visszahelyezés kérdésében felülvizsgálati kérelemnek helye volt, akkor az ebben a kérdésben hozott részítélet után fennmaradt kártérítési követelés felett hozott végítélet ellen is feltétlenül helye van — a kártérítési követelés összegére való tekintet nélkül — felülvizsgálati kérelemnek. (P. III. 934/1922. Pdt. VII. 90.)

Azon az alapon, hogy az ügy nem a bányabíróság, hanem a kir. járásbíróság hatásköréhez tartozik, a fellebbezési bíróság permegszüntető ítélete ellen helye van a felülvizsgálati kérelemnek. (P. V. 4866/1921. Pdt. VII. 107. sub I.)

Igényperben az 1881: LX. t.-c. 97. §-a szerint két egybehangzó ítélet ellen további jogorvoslatnak helye nem lévén, az érdemben felül nem vizsgálható határozat indokolásának a helyességét sem lehet felülbírálni. (Ppé. 56. §. 1914. dec. 29. 1914. G. 284. Pdt. I. 114.)

Végrehajtás-megszüntetési perben a helybenhagyó ítélet ellen további fellebbvitelnek akkor sincs helye, ha az indokolás nem egybehangzó, vagy ha a keresethez más járulékos természetű marasztalási kérelem is kapcsoltatott. (P. 11/1914. V. pt. Pdt. I. 228.)

A Ppé. 56. §-a értelmében az igényperben hozott két egybehangzó ítélet ellen felülvizsgálati kérelemnek helye nincs. (P. II. 6015/1915. sz. Pdt. I. 390.)

Igényperben a fellebbezési bíróság helybenhagyó ítélete ellen felülvizsgálati kérelemnek helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 8682/1915. Pdt. I. 391.)

Ha a zárgondnok fellebbezése folytán a másodbíróság az ő díjait felemelte és ennek folytán az általa letétbe helyezendő készpénzmaradvány összegét leszállította (végr. t. 249. §. és Ppé. 56. §.), ő ez ellen felülvizsgálattal nem élhet. (5156/1914. V. pt. Pdt. I. 310. sub I.)

Lakfelmondás érvényessége iránti perben a másodbíróság

ítélete ellen, a Pp. 634. §-a értelmében akkor sincs helye felülvizsgálatnak, ha a fellebbezési bíróság az ügyet — szabályellenesen — nem a Pp. X. fejezetében körülírt eljárás szerint tárgyalta le. (P. VI. 7250/1922. Pdt. VIII. 127.)

Ha az elsőbíróság a végrehajtást korlátozta és a korlátozás után még fennmaradó teljesítés tekintetében másodbíróság a végrehajtást felfüggesztette, a felperes ez ellen felülvizsgálattal nem élhet. (P. V. 377/1922. Pdt. IX. 14. sub II.)

A fellebbezési eljárásban történt keresetváltoztatás meg nem állapítása miatt felülvizsgálati panasznak nincs helye. (P. II. 6449/1923. Pdt. 106. sub III.)

Indokok elleni fellebbvitel.

L. a 411. §-nál és a 476. §-t megelőző jegyzetben (X. alatt) is.

Fellebbvitelnek van helye az ítéleti indokolás ama része ellen, mely egyedül az alpereseknek — a per tárgyát nem is képező — egymásközti jogviszonyára vonatkozik és a fellebbvitellel élő alperesre esetleg sérelmes lehet. Ily esetben a másodbírói ítélet indokaival együtt a perköltségre vonatkozó rendelkezés is megtámadható. (3874/1914. VII. pt. Pdt. II. 313.)

A pernyertes fél felülvizsgálati kérelemmel élhet a fellebbezési bíróság ítéletében foglalt ténymegállapítás ellen, ha az ő rá nézve netáni perújítás vagy új per esetében a bizonyítási teher szempontjából sérelmes lehet. (Bpesti tábla P. IV. 3223/1916. Pdt. III. 212. sub I.)

Nincs helye fellebbvitelnek az ítélet indokai ellen, ha nem bírnak a keresettel érvényesített jog feletti határozat jellegével és nem lehetnek olyan következményeik, amelyek valamely másik perre kihatóan jogerőre emelkedhetnének. (P. IV. 3190/1921. Pdt. VII. 57. sub I.)

Te. 37. §. A Pp. 521. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A fellebbezési bíróság ítélete ellen a felperes nem élhet felülvizsgálattal, ha a fellebbezési bíróság ítéletével elutasított követelésnek vagy követelésrésznek — alperes pedig nem élhet felülvizsgálattal, ha a fellebbezési bíróság ítéletével megítélt követelésnek vagy követelésrésznek értéke (felülvizsgálati érték) nem haladja meg a felülvizsgálat kizárására irányadó értékhatárt.

Ez a korlátozás nem terjed ki a kir. ítélőtáblának mint fellebbezési bíróságnak olyan perekben hozott ítéle-

leire, amelyek tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe tartoznak.

Az érték valószínűvé tételére és megállapítására a Pp. 476. §-át megfelelően kell alkalmazni.

A fellebbezési bíróság ítélete ellen a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében felülvizsgálatnak csak akkor van helye, ha a felülvizsgálat egyúttal az ítéletnek egyéb oly része ellen is irányul, amely ellen egymagában is felülvizsgálatnak van helye.

Te. 144. §. E törvénynek rendelkezései nem érintik a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925: VIII. t.-c. 55. és 59. §-ában megjelölt összegeknek rendelettel megváltoztatására és az ezzel kapcsolatos rendelkezések megállapítására vonatkozólag foglalt felhatalmazás hatályát.

A felülvizsgálat kizárásra irányadó értékhatárt (37. §.) a kir. ítélőtáblának és a kir. törvényszéknek mint fellebbezési bíróságnak ítéletére vonatkozóan eltérően is lehet megállapítani.

Az igazságügyminiszter az e törvény alapján kibocsátott rendeleteit a szükséghez képest kiegészítheti, módosíthatja és hatályon kívül helyezheti.

Ter. 2. §. 5. c) pontja: A Pp.-ban értékhatárul megállapított összegek helyett a következő értékhatárok állapíttatnak meg: ...a felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 521. §-a helyébe lépett Te. 37. §-ában a kir. *törvényszék* mint fellebbezési bíróság ítélete tekintetében *háromezer pengő* és a kir. *ítélőtábla* tekintetében *ötezer pengő*.

Mi. a Te. 37. §-ához. E §. a Pp. 521. §. 1. bekezdésében felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából figyelembe vehető pertárgy értéke helyett a felülvizsgálati értéket mondja irányadónak. E részben ugyanazok az okok jönnek figyelembe, amelyeket a 24. §. indokolása (l. a Pp. 476. §-ánál) magában foglal.

Azok a perek, amelyek tekintet nélkül az értékre, a törvényszék hatáskörébe tartoznak (Pp. 2. §.), kisebb összeg esetében is nagy elvi jelentőségűek és ezért nem célszerű ezekben a felülvizsgálatot kizárni. Egyébként ezeknek a pereknek száma nagyon csekély, úgyhogy a felülvizsgálat nem terheli meg érezhetően a kir. Kúriát. (Ez bizonyos mértékű kiterjesztése a felülvizsgálati lehetőségnek, mert eddig a Pp. 521. §-a csak

a részvénytársasági vagy szövetkezeti viszonyból eredő pereket (758. §. 3. p.), továbbá a szabadalomnak, a védjegynek és az ipari mintának törvényes oltalmára fennálló szabályok megsértéséből származó kártérítési pereket (758. §. 5. p.) tartotta oly fontosaknak, hogy ezekben felülvizsgálatot engedett 100 korona értéken felül.) A Pp. 521. §-ának utolsó bekezdése arra a téves értelmezésre adhat okot, hogy a perköltség tárgyában minden esetben lehet felülvizsgálattal élni, ha a felülvizsgálat egyuttal az ítélet egyéb része ellen irányúl, tekintet nélkül arra, hogy az egyéb rész ellen irányuló felülvizsgálatnak van-e helye vagy nincs. Ez a helytelen magyarázat felesleges felülvizsgálati kérelmekkel terheli a felülvizsgálati bíróságot. A Te. 37. §-a ennélfogva szükségesnek találja annak világos kimondását, hogy a perköltségek kérdésében csak akkor van felülvizsgálatnak helye, ha az ítéletnek egyuttal megtámadott egyéb része egymagában is felülvizsgálattal megtámadható.

Jegyzet. Érték előzőleg 500 korona (Pp. 521. §.), illetve 500 pengő (62.600/1926. sz. rend.) volt. A felülv. kérelem visszautasítása: 529. §.

A Pp. 521. §-ára vonatkozó igen bőséges bírói gyakorlat a Te. 37. §-a folytán legnagyobb részében tárgytalanná vált. Ezért néhány ma is aktuálisnak látszó határozat közlésére szorítkozunk, melyekben a „pertárgy értéke" helyett a „felülvizsgálati érték"-et kell érteni.

A felülvizsgálati érték. Oly esetben, midőn a másodbírósági ítélet elleni fellebbvitel megengedettsége értéktől függ és a peres ingatlan értéke sem a per során tisztába nem hozatott, sem pedig a fellebbvitellel élő fél az értékbizonylatot felhívás dacára be nem mutatta, azt vissza kell utasítani. (Rp. IX. 1989/1915. Pdt. II. 327.)

Nem zárja ki az újabb felülvizsgálati kérelmet az a körülmény, hogy a felülvizsgálati bíróság feloldó ítélete az ötszáz koronát meghaladó kereseti követelés egy részét jogerősen elbírálta és ennek folytán a fellebbezési bíróság újabb döntése alá került összeg nem haladta meg az 500 koronát. (Bpesti tábla P. IV. 6918/1915. Pdt. II. 332.)

Habár a korábbi jogszabályok szerint az ügyben felülvizsgálatnak helye volt és a Kúria feloldó végzést hozott, a fellebbezési bíróság újabb ítélete ellen még sincs helye felülvizsgálatnak, ha az érték az időközben keletkezett új jogszabály szerinti felülvizsgálati értékhatárt meg nem haladja. (P. VII. 1807/1923. Pdt. IX. 48.)

Külföldi pénznem fizetése iránti per tárgyának értékét a felülvizsgálat megengedettsége szempontjából az az összeg állapítja meg, amely a per tárgyának, magyar koronákban, a fellebbezési bíróság ítéletét megelőző utolsó tárgyalás idejében megfelel. (P. IV. 3048/1923. Pdt. IX. 68.)

Ingók kiadása vagy azok értékének megfizetése iránt indított perben az értéket a felülvizsgálat megengedettsége szempontjából nem a keresetlevélben megjelölt érték, hanem az ingóknak a per során emelkedett értéke határozza meg. (P. IV. 6447/1923. Pdt. IX. 69.)

A felülvizsgálat megengedettsége szempontjából az utolsó fellebbezési tárgyaláskori érték irányadó. (P. IV. 366/1924. Pdt. IX. 110. sub. II.)

A fellebbezési eljárásban előterjesztett valorizációs kérelem a Pp. 494. §-a szerint megengedett keresetfelemelés; és a felülvizsgálat megengedettségére a felemelt pertárgynak a másodbírói ítélet kihirdetéskori összege irányadó. (P. II. 5319/1923. Pdt. IX. 169.)

Ha a felülvizsgálati bíróság közbenszóló ítéletét követő eljárásban a pertárgy értéke a fellebbezési bíróság végítéletének meghozatalakor nem haladja meg az ekkor irányadó felülvizsgálati értékhatárt: e végítélet ellen felülvizsgálati kérelemnek helye nincs. (P. IV. 3650/1924. Pdt. X. 39.)

A felülvizsgálat megengedhetősége kérdésében figyelembe kell venni a fellebbezési eljárásban előterjesztett valorizációs kérelem összegét. (P. IV. 2652/1924. Pdt. X. 41.)

Elfogadandó a felülvizsgálati kérelem, ha a pertárgy értéke a fellebbezési tárgyaláskor meghaladja a felülvizsgálati értékhatárt. (P. VII. 4326/1924. Pdt. X. 42.)

Felülvizsgálatnak helye van, ha a per tárgyának a másodbírói ítélet kihirdetésekor értéke a felülvizsgálati értékhatárt meghaladja. (P. VII. 2651/1924. Pdt. X. 43.)

Elfogadandó a felülvizsgálati kérelem, ha annak beadásakor meghaladta a pertárgy értéke a felülvizsgálati értékhatárt. (P. IV. 4329/1924. Pdt. X. 44.)

A felülvizsgálati értékhatár szempontjából az érvényesített követelések magyar koronában kifejeződő mindenkori értéke irányadó. (P. IV. 130/1924. Pdt. X. 45.)

Helye van a felülvizsgálatnak, ha a pertárgy értéke a felülvizsgálati értékhatárt a felülvizsgálati tárgyalás napján, köztudomás szerint meghaladja. (P. VII. 4246/1924. Pdt. X. 46.)

Régi rendes perben a fellebbezésben előterjesztett valorizálási kérelmet a fellebbezés megengedettségét megállapító értékhatár szempontjából figyelembe kell venni. (Rp. 3860/1925. Pdt. X. 99. sub. I.)

Értékpapirok kiadása iránti per tárgyának értékét a felülvizsgálati bíróság az utolsó fellebbezési tárgyaláson fennállott tőzsdei árjegyzés alapján — a felülvizsgálat megengedettsége kérdésében — magasabb összegben állapíthatja meg annál, amelyet az utolsó fellebbezési tárgyaláson az utóbb felülvizsgálattal élő felperes maga előadott és az alperes nem kifogásolt. (P. IV. 6880/1924. Pdt. XI. 20.)

Ha az ingatlan birtoka iránt indított alapperben a felülvizsgálati kérelem a pertárgy értékére tekintettel visszautasíttatott, az újított perben sincs helye felülvizsgálatnak. (P. V. 1664/1925. Pdt. XI. 87. sub. I.)

Abban az esetben, ha a per tárgyának értéke a pénz értékének változása következtében a per folyamán változik, a felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából a per tárgyának az az értéke irányadó, amellyel az a fellebbezési bíróság ítéletének meghozatalakor bírt; és a felülvizsgálati bíróság bizonyítás nélkül, szabadon állapítja meg, hogy az ingatlan értéke a felülvizsgálati értékhatár fölé emelkedett. (P. I. 4597/1925. Pdt. XI. 97. sub. I.)

A váltó alapján kibocsátott fizetési meghagyás ellen benyujtott kifogás folytán indult törvényszéki perben a felülvizsgálat megengedettsége a pertárgy értékétől függ; és az érték megállapításánál a meghagyásnak kifogással meg nem támadott része figyelmen kívül hagyandó. (P. VII. 1224/1926. Pdt. XII. 16.)

Ha az ingatlan birtoka és elvont haszon iránti perben a birtok kérdése jogerős részítélettel már elbíráltatott, az elvont haszon kérdésében használt fellebbvitel megengedettsége szempontjából csak az elvont haszon iránti kereseti kérelem tárgyának értéke irányadó. (P. III. 8127/1926. Pdt. XIII. 57.)

A felülvizsgálat megengedettségére irányadó érték szempontjából, a zárgondnok által felszámított díjak összegéhez hozzá kell adni azt az összeget, amelyben az egyik örökös a zárt kérőt és a zárgondnokot, a zár alatt mutatkozó hiány címén, marasztalni kéri. (P. X. 271/1928. Pdt. XIV. 89. sub. II.)

I. A Pp. 521. §. első bekezdésének első tételét módosító 62.600/1926. I. M. számú rendelet 1. §-ának 5. *c)* pontja és a 2. §. második bekezdése alkalmazása szempontjából nem a pergátló kifogás felett hozott, hanem az érdemleges másodbírói ítélet kihirdetésének napja irányadó. — II. A felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából a járulékok csak akkor jönnek figyelembe, ha a felülvizsgálati értékhatárt önmagukban véve meghaladják. (P. VI. 5340/1929. Pdt. XIV. 131. sub. II.)

Értékhatár a kereset leszállítása vagy felemelése esetében. Nincs helye felülvizsgálatnak, ha felperes keresetét a fellebbezési eljárásban oly összegre szállítja le, mely a felülvizsgálati értékhatárt meg nem haladja. Ha felperes az elsőbírói ítélet elutasító részét fellebbezéssel meg nem támadja, ez a keresetleszállítással egyenlő hatályú. (Bpesti tábla 1914. dec. 12. 1259. Pdt. I. 113.)

Ha felperes az elsőbíróság elutasító részét fellebbezéssel meg nem támadja, ez a kereset leszállításával egyenlő hatályú. (1915. jan. 19. 1914. G. 319. Pdt. I. 155.)

I. A fél nem érvényesíthet a másodbíróság ítélete ellen olyan sérelmet, mely már az elsőbírói ítéletben is fennforgott

és azt akkor sem sérelmezte. — II. A másodbíróság határozata a perköltség kérdésében csak akkor támadható meg fellebbvitellel, ha a határozat egyéb része ellen oly fellebbvitel használtatik, amelyet a törvény megenged. (3486/1914. VII. p. sz. Pdt. I. 159. sub. I.)

Ha a felperes felülvizsgálati kérelme a teljesen elutasító ítéletnek csak egy része ellen irányul, a pertárgy értékét a felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából — kifejezett leszállítás nélkül is — az ekként fenntartott kereseti kérelem határozza meg. (Temesvári tábla 903/1915. Pdt. I. 324.)

Ha az 500 koronát meghaladó összeg iránt indított járásbírósági perben az alperes és felperes felülvizsgálati kérelmében csak 500 koronát meg nem haladó összegre kéri a marasztalás felemelését, ez a kereset leszállításával egyértelmű és így a felülvizsgálati kérelem visszautasítását eredményezi. (Bpesti tábla P. IV. 605/1916. Pdt. II. 330.)

Nincs helye felülvizsgálatnak, ha a felperes az elsőbíróság ítéletének elutasító részében megnyugodván, a per tárgyának fennmaradó értéke a felülvizsgálati értékhatárt el nem éri. (Bpesti tábla P. II. 97/1917. Pdt. III. 185.)

A fellebbezési tárgyaláson — részfizetés folytán — történt leszállítás a felülvizsgálati értékhatárra befolyással van. (Bpesti ítélőtábla P. VIII. 1438/1929. Pdt. XIV. 124.)

Habár a Pp. 180. §. 1. pontjára alapított pergátló kifogást elvető másodbírói ítélet elleni felülvizsgálati kérelem a pertárgynak a felülvizsgálati értékhatáron alul maradása miatt visszautasíttatott, ez nem zárja ki az érdemleges másodbírói ítélet elleni felülvizsgálat megengedettségét, ha felperes keresetét az érdemleges fellebbezési tárgyaláson utólag megfelelő összegre felemelte. Ily esetben a felülvizsgálati bíróság hivatalból észlelheti azt, hogy az ügy külön bíróság hatáskörébe tartozik. (P. VI. 7870/1926. Pdt. XIV. 42. sub. I.)

Ha a felperes az elsőbírói ítélet elutasító rendelkezését jogorvoslattal meg nem támadja, ez a felülvizsgálat megengedettsége szempontjából a kereset leszállításának tekintendő. Ugyanezen kérdésben, a kereset és a viszontkereset közül, a nagyobb összeg irányadó; és a járulék (kárkamat) a főkövetéshez hozzá nem adható. (Bpesti tábla P. IX. 2714/1929. Pdt. XIV. 127.)

Érték viszontkereset esetében. Ha felperes az alperesi ellenkövetelést már keresetében beszámítja, a felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából a beszámítás után fennmaradó kereseti követelés irányadó. (Bpesti tábla P. IV. 75/1915. Pdt. I. 156.)

A perújítással kapcsolatosan előterjesztett viszontkereset a fellebbvitel megengedhetősége szempontjából az alapperbeli kereset összegéhez hozzá nem adható, hanem a kettő közül a

nagyobb értékű irányadó. (Temesvári tábla P. 903/1915. sz. Pdt. I. 378.)

Felülvizsgálat a perköltség kérdésében. Az 1907: XVII. t.-c. 5. §-a szerint a másodbíróság határozata ellen a perköltség kérdésében fellebbvitelnek csak akkor van helye, ha a fellebbvitel egyúttal a határozat egyéb része ellen is irányul. Az a tény, hogy alperes felülvizsgálati kérelmében nyilván ennek a törvényes rendelkezésnek a kijátszása végett a végzésnek kizárólag a perköltségek viselésének kérdésére vonatkozó indokait külön is megtámadja, a felülvizsgálati kérelmet nem teszi megengedetté. (Pp. 521. §.) (1915. jan. 13. 1914. G. 299. Pdt. I. 115.)

Az ügygondnoki díj a perbeli költséggel egy tekintet alá esvén, a másodbíróság határozata ellen pusztán ennek meg nem állapítása miatt beadott fellebbvitelnek helye nincs. (4261/1914. VII. pt. Pdt. I. 160.)

Sem a folyamatban levő per költsége, sem pedig a tőke mellett járulékként érvényesített és önmagában véve 500 koronát meg nem haladó kamat a felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából nem jöhet figyelembe. (Debreceni tábla P. I. 2449/1915. Pdt. II. 147.)

Oly esetben, amidőn a másodbírói ítéletnek a per főtárgyára vonatkozó rendelkezése ellen az egyik pertárs által használt fellebbvitel a másik pertársra ki nem hat, utóbbi nem élhet oly fellebbvitellel, mely csak a másodbírói ítéletnek a perköltségre vonatkozó része ellen irányul. (Rp. 6135/1914. VI. pt. Pdt. II. 333.)

A másodbírói ítélet ellen az egyik fél által a per főtárgyára nézve beadott fellebbezés visszavonása folytán az ellenfélnek egyedül a perköltség kérdésében beadott fellebbezését vissza kell utasítani. (Rp. V. 6499/1915. Pdt. II. 334.)

Amikor az indokok elleni támadás csak az eljárási költség ellen irányuló felülvizsgálati kérelem támogatását célozza, ily esetben az indokok külön megtámadása a Pp. 521. §-a által kizárt azt a felülvizsgálatot, mely lényegileg csak a per- és fellebbezési költség megszüntetése ellen irányul, nem teszi megengedetté. (Bpesti tábla P. IV. 5323/1916. Pdt. III. 184.)

A perköltség kérdésében felülvizsgálatnak csak akkor van helye, ha az ítéletnek egyéb és olyan része is meg van támadva, amely ellen a felülvizsgálat meg van engedva. (P. V. 1618/1916. Pdt. III. 188. sub. I.)

Zárgondnoki számadás, díj- és költség kérdésében a másodbírói ítélet helybenhagyó része ellen nincs helye felülvizsgálatnak. (P. V. 2189/1921. Pdt. VII. 1. sub. I.)

A fellebbezési bíróság ítélete ellen a perköltség kérdésében felülvizsgálatnak csak akkor van helye, ha az ítélet egyéb része

is a törvény által megengedett felülvizsgálattal meg van támadva. (P. IV. 3190/1921. Pdt. VII. 57. sub. II.)

Régi rendes perben, ha az egyik fél a másodbírói ítélet ellen az ügy érdemében fellebbezéssel él, a költségek kérdésében a másik fél is fellebbezhet. (Rp. IV. 5854/1921. Pdt. VII. 59.)

A perköltség kérdésében nincs helye felülvizsgálatnak, ha a felülvizsgálat ezenkívül csak olyan ítéleti rendelkezés ellen irányul, mely a felülvizsgálattal élő félre nézve nem sérelmes. (P. VIII. 2472/1923. Pdt. VIII. 147. sub. I.)

Ha a felperes keresetét a perköltségre leszállította és a fellebbezési bíróság a tárgytalanná vált főkövetelés feletti határozathozatal mellőzésével, egyedül a perköltség kérdésében ítélt, a tárgytalan főkövetelés miatti felülvizsgálati kérelemmel együtt a perköltség miatti felülvizsgálati kérelem is a Pp. 521. §. 2. bek. alapján visszautasítandó. (P. VIII. 5320/1922. Pdt. IX. 43.)

Ha a felperes azt jelentette be, hogy a kereseti követelés engedményezés folytán már nem őt illeti s az elsőbíróság a keresetet emiatt elutasította, a fellebbezési bíróság azonban a felperes nyilatkozatát a keresettől való elállásnak minősítve, a per főtárgyára nézve a határozathozatalt mellőzi s ítéletében csak a költségekről határoz, az alperes az ítélet egész terjedelme ellen felülvizsgálati kérelemmel élhet, s ez a Pp. 521. §. második bekezdése alapján vissza nem utasítható. (P. IV. 5706/1923. Pdt. IX. 44.)

Ha az alperes amiatt él felülvizsgálattal, mert az elsőbírói permegszüntető ítéletet megváltoztató másodbírói ítélet nem intézkedett az ügynek a Pp. 518. §-a értelmében az elsőbírósághoz leendő visszautasítása iránt: az 521. §. második bekezdése alapján a költségben történt marasztalást is megtámadhatja. (P. II. 5060/1922. Pdt. IX. 45.)

A fellebbezési bíróság ítélete ellen a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében felülvizsgálatnak csak akkor van helye, ha az ítélet egyéb része ellen használt felülvizsgálatot a törvény megengedi. (P. III. 1356/1925. Pdt. XI. 84.)

Az a körülmény, hogy felperes keresetét a fellebbezési eljárásban a tőke kifizetése folytán a perköltségre leszállította, nem vonhatja maga után a tőkére vonatkozó elsőbírósági marasztalás hatályon kívül helyezését, hanem csak az arra, mint tárgytalanra vonatkozó rendelkezés mellőzését. Ha pedig felperes a hatályon kívül helyezést felülvizsgálati kérelemmel megtámadja, ezzel együtt a per- és fellebbezési költségre vonatkozó rendelkezést is megtámadhatja. (P. VI. 409/1927. Pdt. XIII. 51. sub. II.)

Ha a nyugdíj felemelése iránti per a felülvizsgálati eljárás során az arányszám megállapítása és a megfelelő nyugdíj fizetése folytán tárgytalanná válván, a felek a pert a főtárgyra nézve megszüntetik, a perköltség kérdését az 1926: XVI. t.-c.

24. §-a értelmében mégis érdemlegesen kell elbírálni, úgy, mintha a bíróság az ügy érdemében ennek a törvénynek életbelépése előtt alkalmazásban volt jogszabályok alapján határozna. (P. II. 673/1926. Pdt. XIII. 58.)

A felülvizsgálati tárgyaláson is lehet keresetet a perköltségre leszállítani; ily esetben azonban a Pp. 521. §. 2. bekezdésének a visszautasításra vonatkozó rendelkezése alkalmazandó. (P. VII. 3622/1929. Pdt. XV. 43.)

Habár az igényelt ingóknak a felperes által előadott értékét az alperes az elsőbírói eljárás során nem tette vitássá, a felülvizsgálati bíróság, a köztudomás alapján, a felülvizsgálat megengedettsége szempontjából magasabb értéket megállapíthat. (Bpesti tábla P. XIV. 9659/1929. Pdt. XV. 47.)

I. Különböző felperesek által indított és a 233. §. alapján egyesített igényperek esetében az egyes felperesek által igényelt ingók értékeit — a felülvizsgálat megengedettsége kérdésében — nem együttesen, hanem külön-külön kell számításba venni. Ha tehát az egyik felperes által igényelt ingók a felülvizsgálati értékhatárt meg nem haladják, az ítéletnek ezekre vonatkozó része ellen sem a felperes, sem az alperes felülvizsgálati kérelemmel nem élhet, még pedig akkor sem, ha az ítéletnek a másik felperesre vonatkozó része a törvény által megengedett felülvizsgálattal meg van támadva. — II. A végrehajtást szenvedő neje által indított igénykeresettel szemben az alperes sikeresen védekezhetik azzal, hogy a férjnek a lefoglalt hozományi haszonélvezeti jogról a házasság fennállása alatt — bár az együttélés megszünte után — történt lemondásakor a végrehajtató követelésének alapjául szolgált szerződés már meg volt kötve. (P. V. 657/1929. Pdt. XV. 65. sub. I—II.)

522. §. ***A fellebbezési bíróságnak az illetékességet megállapító ítélete vagy ítéletének az illetékességet megállapító része ellen felülvizsgálatnak csak abban az esetben van helye, ha a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg.***

Nincs helye felülvizsgálatnak a fellebbezési bíróság ítélete ellen azon az alapon, hogy a per a járásbíróság hatáskörébe tartozik, sem pedig azon az alapon, hogy a per tekintettel az értékre, a törvényszék hatáskörébe tartozik.

Jegyzet. Azok az esetek, amelyekben a törvény kizárólagos illetékességet állapít meg, a 19. §. jegyzetében vannak felsorolva. Kizárólagos illetékesség az 1881: LX. t.-c. 30., 92., 236., 244. §-aiban meghatározott illetékesség is.

Azon az alapon, hogy a per az értékre tekintet nélkül tör-

vényszék hatáskörébe tartozik (2. §.), van helye felülvizsgálatnak, de azon az alapon, hogy a per járásbíróság hatáskörébe tartozik, akkor sincs helye, ha értékre tekintet nélkül tartozik járásbírósági hatáskörbe. V. ö. 11. §. A felülvizsgálati kérelem visszautasítása: 529. §. Nyilvános előadás: 545. §.

A kereset nem lévén külön ügybírósághoz vagy valamely bíróság kizárólagos illetékességéhez utasítva, az illetékességet leszállító másodbírói határozat ellen további fellebbvitelnek helye nincs. (212/1914. Pdt. I. 69.)

Járásbírósági perben, ha a fellebbezési bíróság az eljárást az okból szüntette meg, mert jogi álláspontja szerint a per a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik, ezen ítélet ellen a Pp. 522. §-a szerint nincs helye felülvizsgálati kérelemnek. (P. II. 3362/1915. Pdt. I. 290.)

A Pp. 522. §-a nem zárja ki az illetékességet leszállító másodbírói ítélet felülvizsgálását. (Bpesti tábla P. IV. 6038/1915. Pdt. I. 408. sub. II.)

Az 1881: LX. t.-c. 168. §-a az ingatlan végrehajtás alá vonásának megszüntetése iránti perekben kizárja ugyan az elsőbírósági ítéletet helybenhagyó másodbírósági ítélet elleni további fellebbezést; de ez a szabály nem állhat arra az esetre, amidőn a másodbíróság ítélete a fellebbviteli hatáskör hiánya miatt semmisnek tekintendő és az ügy elintézésére törvény szerint hivatott másodbíróság még el sem járt, érvényes másodbírói ítélet tehát nincs is. (Marosvásárhelyi tábla P. 1424/1915. Pdt. II. 97.)

Nincs oly törvényes rendelkezés, mely a végrehajtási eljárás útján jogosulatlanul felhajtott követelés visszafizetése iránt a végrehajtást szenvedő által kártérítési alapon indított perekre kizárólagos illetékességet állapítana meg; azon az alapon tehát, hogy ily perben az illetékesség helytelenül állapíttatott meg, a felülvizsgálat a Pp. 522. §-a által ki van zárva. (Marosvásárhelyi tábla P. 60/1916. Pdt. II. 335.)

Nem tartozik a Pp. 522. §-ának szabályai alá az oly eset, amikor a fellebbezési bíróság a tőzsdebíróság kikötött voltára alapított pergátló kifogás tárgyában döntött. (P. IV. 10319/1915. Pdt. II. 493.)

A Pp. 521. §. 2. bek. és az 522. §. 2. bek. értelmében visszautasítandó az a felülvizsgálati kérelem, amely részben a fellebbezési bíróságnak a perköltségek viselése tárgyában hozott intézkedése ellen irányul, részben pedig azt panaszolja, hogy a fellebbezési bíróságnak a pert hivatalból észlelendő hatáskör hiánya miatt meg kellett volna szüntetnie, mert a per a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (P. II. 2743/1917. Pdt. III. 205.)

Követelési jog fenn nem állására vonatkozó jogviszony megállapítása iránti keresetre a törvény kizárólagos illetékességet meg nem állapít és így a Pp. 522. §-a értelmében a fel-

lebbezési bíróságnak az illetékességet megállapító ítélete ellen felülvizsgálatnak helye nincs. (P. VII. 973/1916. Pdt. IV. 207.)

Ha a fellebbezési bíróság több illetékességi ok közül csak egyet állapít meg, a felperes a másiknak meg nem állapítása miatt — az ítéletnek a külállamban leendő végrehajthatóságára tekintettel — felülvizsgálati kérelemmel élhet. (P. IV. 5649/1918. Pdt. V. 25.)

Amikor a vevő a K. T. 348. §-a értelmében a vételár fizetése és ennél kisebb összegű kártérítés iránt keresetet indít, a könyvkivonati illetékesség, amely az egész keresetre nézve megáll, a Pp. 49. §-a értelmében nem szűnik meg azáltal, hogy alperes a vételárat a kereset beadása után visszafizeti és felperes ennek következtében a keresetet a kárkövetelésre leszállítja. (Bpesti tábla 6. P. 4771/1918. sz.) Ily esetben a pergátló kifogást elvető ítélet elleni felülvizsgálat a Pp. 522. §. 1. bek. értelmében visszautasíttatván, az 544. §. alapján pénzbírság szabandó ki. (P. VII. 122/1919. Pdt. V. 62.)

A Pp. 522. §. második bekezdése értelmében azon az alapon sincs helye felülvizsgálatnak, hogy az ügy az értékre való tekintet nélkül a járásbíróság hatáskörébe tartozik. (P. VII. 631. Pdt. VI. 12. sub. II.)

Ha a fellebbezési bíróság a pergátló kifogás elbírálásába a Pp. 11. §-a ellenére belebocsátkozik, ítéletét hatályon kívül kell helyezni, még ha az ügy nincs is a törvény által értékre tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe utalva. (P. VII. 1795/1919. Pdt. VI. 14.)

Olyan esetben, amikor a rendes bíróság előtt indított perben a pergátló kifogás arra van alapítva, hogy az ügyben a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának kell eljárni (Pp. 180. §. 4.), a királyi ítélőtábla, mint fellebbezési bíróságnak az ezen kifogás felett hozott ítélete ellen a törvény a felülvizsgálatot egyáltalán nem korlátozza. (P. IV. 2340/1920. Pdt. VI. 28. sub. I.)

A Pp. 45. §-ában szabályozott illetékesség sohasem esik a kizárólagos illetékesség fogalma alá. Azon az alapon tehát, hogy más bíróság illetékessége kiköttetett, a pergátló kifogást elvető másodbírói ítélet ellen felülvizsgálati kérelemnek helye nincs. (Bpesti tábla P. 4618/1921. Pdt. VI. 86. sub. IV.)

Oly esetben, amikor valamely meghatározott járásbíróság hatásköre és illetékessége képezvén a kikötés tárgyát, a kikötött hatáskör és illetékesség helytfoghatóságának kérdése egymástól el nem választható, a hatáskörre vonatkozó felülvizsgálat kizártsága az illetékesség felülvizsgálatának meg nem engedettségét is szükségszerűen maga után vonja. (P. IX. 633/1921. Pdt. VII. 8.)

I. Nincs helye felülvizsgálati kérelemnek azon az alapon, hogy a pertárgy értéke a járásbírósági értékhatárt meghaladja

és hogy a kir. ítélőtábla, mint fellebbezési bíróság helytelenül minősítette az ügyet értékre való tekintet nélkül a járásbíróság hatáskörébe tartozónak. — II. A törvény által kizárt felülvizsgálati kérelmet akkor is hivatalból vissza kell utasítani és az azt benyujtó felet a költségekben el kell marasztalni, ha a felülvizsgálati tárgyalás kitüzetett és megtartatott. (P. III. 3552/1921. Pdt. VII. 85. sub. I—II.)

Azon az alapon, hogy a per a járásbíróság hatáskörébe tartozik, a fellebbezési bíróság ítélete ellen a Pp. 522. §. 2. bekezdése értelmében felülvizsgálatnak helye nincs, amely szabály alól a törvény kivételt egyáltalán nem, tehát akkor sem enged, ha a pergátló kifogás előterjesztése, tárgyalása vagy eldöntése körül netán valamely eljárási szabálytalanság történt volna. (P. IV. 2145/1922. Pdt. VIII. 94.)

Ha a fellebbezési bíróság a Pp. 11. §-a ellenére belebocsátkozik a fellebbezés érdemleges elbírálásába, és a pergátló kifogásnak helyt ad, akkor a Pp. 522. §. második bekezdése a felülvizsgálhatást nem gátolja és a hivatalból észlelendő szabálysértés folytán a másodbírói ítéletet hatályon kívül kell helyezni. (P. II. 6717/1923. Pdt. X. 68. sub. II.)

A Pp. 522. §-a nem zárja ki a felülvizsgálatot, amely arra van alapítva, hogy a per elbírálása kizárólag a trianoni békeszerződéssel létesített vegyes döntőbíróság hatáskörébe van utalva. (P. VII. 3081/1925. Pdt. XI. 15. sub. I.)

Azon az alapon, hogy a per a szerződésbeli kikötésnél fogva a kir. járásbíróság hatáskörébe tartozik, a Pp. 522. §. második bekezdése a felülvizsgálatot kizárja. P. V. 6231/1924. Pdt. XI. 33. sub. II.)

Határozott időtartam megjelölése nélkül, tartás ellenében, használatra átengedett ingatlan visszabocsátása iránt indított kereset nem dologi, hanem kötelmi jogcímen alapulván, kizárólagos illetékesség alá nem esik, minélfogva az illetékességet megállapító másodbírói ítéleti rendelkezés felülvizsgálattal meg nem támadható. (P. V. 3102/1925. Pdt. XII. 79.)

Váltóperben a fellebbezési bíróságnak az illetékességet megállapító ítélete ellen a Pp. 522. §-a a felülvizsgálati kérelmet kizárja. (P. VII. 4189/1926. Pdt. XII. 81.)

523. §. *A fellebbezési bíróságnak az elsőbíróság ítéletét helybenhagyó ítélete, vagy ítéletének helybenhagyó része ellen az a fél, aki az elsőbíróság ítéletét illetőleg ítéletének helybenhagyott részét fellebbezési kérelemmel vagy ellenkérelemmel meg nem támadta, felülvizsgálati kérelemmel nem élhet.*

524. §. *A felülvizsgálat a 479. §. értelmében, azonban*

az 522. §-ban foglalt korlátozással, az ítélet előtti eljárásban hozott határozatokra is kiterjed.

Jegyzet. Kivétel, ha a fellebbvitel egyáltalában ki van zárva, vagy ha külön fellebbvitelnek van helye, l. továbbá az 522. s az 537. §-t.

A felülv. kérelem visszautasítása: 529. §.

A felülvizsgálati kérelem annyiban, amennyiben az az elsőbíróságnak már jogerőssé vált ítéleti rendelkezése ellen irányul, nem vehető figyelembe. (K. 97. nov. 19. I. G. 289. F. III. 166.)

Az elsőbíróság ítélete szerint meg nem jelenés okából marasztalt alperes ezen ítélet ellen fellebbezéssel csak az esetben élhet, ha a 477. §-ban felsorolt esetek fennforognak, ebből következik, hogy ha az elsőbíróság ítéletét nem ezen esetek fennforgása alapján támadta meg, a fellebbezési bíróság ítéletét sem támadhatja meg felülvizsgálati kérelemmel. (K. 97. nov. 10. I. G. 315. F. III. 155.)

Aki az elsőbíróság ítéletét fellebbezéssel meg nem támadta, az nem élhet a felülvizsgálati kérelemhez csatlakozási kérelemmel sem. (B. 97. szept. 3. I. G. 125. T. II. 10.); ugyanez áll elsőbírósági részítéletre is. (K. 1907. márc. 14. I. G. 14. F. XII. 2653. sz.)

Az a fél, aki fellebbezését szóbeli tárgyalás nélkül kérte elintéztetni és a fellebbezésben az elsőbíróság ítéletében megállapított tényállást nem támadta meg, sem ennek kiegészítését, további bizonyítási eljárás alapján nem kérte, felülvizsgálati kérelmében az elsőbíróság előtt felajánlott bizonyításnak mellőzése miatt a fellebbezési bíróság ítéletének feloldását nem kérheti. (Sz. 1907. nov. 22. G. 261. sz. T. XII. 796.)

A felperes az örökhagyó után maradt ingatlanoknak az elsőrendű alperes által birtokolt része után az örökhagyó halála napjától elvont hasznokat, míg az elsőrendű alperes az őt megillető kötelesrész után ugyancsak az örökhagyó halála napjától járó kamat megítélését kérte. Az elsőbíróság ítéletben úgy a felperest az elvont hasznok iránti keresetével, mint az elsőrendű alperest a kötelesrész utáni kamatkövetelésével elutasította azon az alapon, hogy az elsőrendű alperes, mint leszármazó örökös, az ingatlanokat jóhiszeműen bírta, az elvont hasznokat megtéríteni nem tartozik, az elsőrendű alperes pedig az ingatlanok hasznaival kamatkövetelésére ki van elégítve. Minthogy azonban a másodbíróság a felperes fellebbezése folytán az elsőrendű alperest a kereset beadása napjától számítandó elvont hasznok fizetésére kötelezte, így az elsőrendű alperes a kötelesrésze után járó kamatra attól az időponttól kezdődően kielégítettnek nem tekinthető, amiből következik, hogy az elvont hasznok megítélése folytán a kérdés egységességénél és kapcsolatos voltánál fogva az elsőrendű alperesnek joga nyílt ahhoz, hogy a másod-

bíróság ítélete ellen, bár az elsőbíróság ítéletében megnyugodott, a kamat meg nem ítélése miatt fellebbezéssel éljen. (Rp. I. 4712/1921. Pdt. VII. 60.)

Az a tény, hogy az alperes nem fellebbezte meg az elsőfokú bíróságnak azt az ítéletét, mely felperesnek végkielégítés címén bizonyos összeget megállapított, nem fosztja meg az alperest attól a jogától, hogy felperessel szemben, aki a végkielégítés címén a részére az elsőbíróilag megítélt összegnél többet igényel, a jogos okból való elbocsátás kifogását sikerrel ne érvényesíthesse. Mert a fellebbezés elmulasztása folytán ítélt dolog erejére csak az emelkedhetett, hogy alperes köteles a megítélt összeget a felperesnek kiszolgáltatni, de ő a felperes nagyobb követelésével szemben, úgy az alap, mint a mennyiség kérdésében összes jogszerű kifogásait a per további folyamán érvényesítheti. (P. II. 786/1921. Pdt. VII. 108. sub. II.)

Kisajátítási kártalanítási ügyben a kisajátítást szenvedő, aki az elsőbírói határozat ellen nem fellebbezett, az abban megállapított kártalanítás felemelése végett a másodbírói határozat ellen sem élhet fellebbezéssel. (Pk. V. 2519/1922. Pdt. VIII. 151.)

A felperes, bár az elsőbíróság ítéletében megnyugodott, a felülvizsgálati eljárásban is kérheti, hogy az 1877: XX. t.-c. 28. §. *b)* pontja helyett a hivatkozott törvényhely *a)* pontja alapján mondassék ki a gondnokság alá helyezés, mert a gondnokság alá helyezési eljárás nyomozó természetéből következik, hogy a bíróság a gondnokság alá helyezés okának törvényes minősítésénél a perben megállapított tényállás alapján a törvény helyes alkalmazása céljából a felek kérelméhez kötve nincs és attól eltérhet. (P. III. 6336/1927. Pdt. XIII. 97.)

Ha az elsőbíróság a tőzsdebírósági alávetésre alapított pergátló kifogást elveti s alperes emiatt fellebbezéssel nem él, a felülvizsgálati eljárásban erre vissza nem térhet. (P. V. 6714/1927. Pdt. XIII. 101. sub. II.)

Ha a keresetet elutasító másodbírói ítéletet csak a felperes támadta meg, az alperes azonban az alsóbíróságok ama döntése ellen, amely szerint a kártérítési igény el nem évült, felülvizsgálattal nem élt, akkor az elévülés kérdése a felülvizsgálat körén kívül marad. (P. VI. 2699/1926. Pdt. XIII. 54.)

A másodbírósági ítéletnek az eljárás felfüggesztését helybenhagyó rendelkezése ellen felülvizsgálati kérelemnek helye nincs. (Bpesti tábla 6038/1915. Pdt. I. 408. sub. I.)

A másodbírói ítélet ama része ellen, mely a szegénységi jog iránti kérelmet elutasító végzést helybenhagyja, további fellebbvitelnek helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 11374/1916. Pdt. II. 367.)

Feloldó és további eljárást elrendelő határozat ellen fellebbvitelnek helye nincs és ezen a szabályon nem változtat az

a körülmény, hogy a megtámadott rendelkezés a per más részeinek érdemi eldöntése következtében és azzal kapcsolatban ítélet alakjában történt. (Rp. V. 2474/1917. Pdt. III. 206.)

Külön felfolyamodással megtámadható végzésre az ítélet felülvizsgálata a Pp. 524. §-a értelmében ki nem terjedhet. (P. II. 10852/1915. Pdt. 213. sub. I.)

Ha a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletének azt a részét, amellyel a felperest új keresetével külön perre utasította, megváltoztatta és az elsőbíróságot az új kereset tárgyalására és további eljárásra utasította: ez a rendelkezés az eljárás folyamában hozott, a tárgyalás előkészítésére vonatkozó oly intézkedés, amely fellebbvitellel meg nem támadható. És ilyen esetben addig, ameddig az új keresetet az elsőbíróság le nem tárgyalta s abban a részben az ítélet jogerőre nem emelkedett, illetve az ez ellen benyujtott fellebbezés a fellebbezési bírósághoz be nem érkezik, a fellebbezési bíróság a tárgyalást felfüggesztheti. (P. V. 9260/1927. Pdt. VIII. 87.)

A felülvizsgálati bíróság.

525. §. *A felülvizsgálati biráskodást a kir. itélőtáblának mint fellebbezési bíróságnak itélete felett a kir. Kuria gyakorolja.*

Te. 38. §. A Pp. 525. §-ának 2. bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak ítélete felett, a felülvizsgálati bíráskodást azokban a perekben, amelyekben a felülvizsgálati érték (37. §.) meghaladja a felülvizsgálati bíróság meghatározására irányadó értékhatárt, a kir. Kúria, minden más esetben az illetékes kir. ítélőtábla gyakorolja.

Ter. 2. §. 5. d) pontja: A Pp.-ban értékhatárul megállapított összegek helyett a következő értékhatárok állapíttatnak meg: . . . a felülvizsgálati bíróság meghatározása tekintetében a Pp. 525. §-ának 2. bekezdése helyébe lépő Te. 38. §-ában *ötezer pengő.*

Mi. a Te. 38. §-ához. Ez a §. annyiban módosítja a Pp. 525. §-át, hogy a kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak, ítélete elleni felülvizsgálati bíráskodásra hivatott bíróságot (kir. Kúria vagy kir. ítélőtábla) nem a per tárgyának, hanem a felülvizsgálati értéknek alapján kívánja meghatározni, ami összhangban van a 37. §. rendelkezésével is. (L. a Pp. 521. §-ánál.)

Jegyzet. Három újítás van a Te. szerint szemben a Pp. 525. §-ának 2. bekezdésével, amely 1. nem ismerte a felülvizsgálati értéket, 2. a pertárgy értéke, mely itt irányadó volt, 2500 koronát, majd a 62.600/1926. sz. rend. szerint 3000 P-t tett ki és 3. ez is (vagyis a Kúria felülvizsgálati hatásköre) járásbírósági perek közül csak „az értékre tekintet nélkül" járásbírósághoz utasított perekre terjedt ki, míg a Te. ezt a megkülönböztetést elejti.

Nyilvános előadás a kir. ítélőtáblán: 545. §.; felfolyamodási bíróság: 550. §. — Az értékre nézve l. a 476. és az 581. §-t. — A budapesti kir. ítélőtábla kerületéhez: a balassagyarmati, a budapesti, az egri, a kalocsai, a kecskeméti, a pestvidéki, a székesfehérvári, a szolnoki; a debreceni kir. ítélőtábla kerületéhez: a debreceni, a miskolci, a nyiregyházi, a sátoraljaujhelyi; a győri kir. ítélőtábla kerületéhez: a győri, a soproni, a szombathelyi, a veszprémi és a zalaegerszegi; a pécsi kir. ítélőtábla kerületéhez: a kaposvári, a nagykanizsai, a pécsi és a szekszárdi; a szegedi kir. ítélőtábla kerületéhez: a gyulai és a szegedi kir. törvényszékek területei tartoznak. (1890: XXV. t.-c. 2. §.)

A felülvizsgálati kérelemben történt keresetleszállítás esetében a felülvizsgálati hatáskörre nézve (Pp. 525. §.) a leszállítás után fennmaradó összeg irányadó. (P. IV. 1455/1922. Pdt. VIII. 87.)

A részítélet felülvizsgálata nem tartozik a kir. Kúria hatásköréhez, ha egyrészt a részítélet tárgyául szolgáló összeg a kir. Kúria hatáskörét megállapító értékhatáron alul marad, másrészt pedig a majdan hozandó végítélet az annak felülvizsgálatakor irányadó új jogszabály értelmében még az egész pertárgy értékére tekintettel sem kerülhet a kir. Kúriához. (P. IV. 4123/1922. Pdt. VIII. 91.)

Abban a kérdésben, hogy felülvizsgálatnak helye van-e s az ügy felülvizsgálata a Kúria vagy az ítélőtábla hatáskörébe tartozik-e, a járulékok csak akkor jönnek figyelembe, ha a Pp. 525., 529. §-aiban megszabott értékhatárokat, illetve az azok helyett rendeletileg életbelépett új értékhatárokat önmagukban meghaladják. (P. IV. 6914/1922. Pdt. IX. 47.)

A felülvizsgálati kérelem határideje.

526. §. *A felülvizsgálati kérelem határideje tizenöt nap. Ez a határidő záros és az ítélet kézbesítésétől számítandó, a felülvizsgálati kérelmet azonban már az ítélet kihirdetése után be lehet nyujtani.*

Záros határidő jelentősége: 451. §. ind.; a felülv. kérelem visszautasítása: 529. §. — A határidő elmulasztása miatt be-

adott igazolási kérelemmel a felülv. kérelmet egybe kell kapcsolni: 453. §. második bek.

Az elsőbírósághoz kellő időben beadott és onnan a fellebbezési bírósághoz a felülvizsgálati határidő lejárta után érkezett felülvizsgálati kérelem, mint elkésett, visszautasítandó. (B. 96. máj. 7. I. G. 109. T. I. 200.)

A felülvizsgálati kérelem elkésett, ha az az annak beadhatására fennálló határidőnek utolsó napján a jegyzői iroda részére előírt hivatalos óra, de a gyüjtőszekrény tartalmának kivételére megszabott végidőpontnak is letelt után szándékoltatott beadni. (K. 96. ápr. 29. I. G. 11. F. I. 214.)

A felülvizsgálati kérelem érdemi megbírálását az első példány aláírásának hiánya nem akadályozza akkor, ha a harmadik példány alá van írva. (Sz. 1905. jan. 20. 1904. G. 263. T. IX. 662.)

Távirati úton bejelentett felülvizsgálati kérelem el nem fogadható. (K. 1903. szept. 9. I. G. 477. E. F. IX. 17.)

A felülvizsgálati határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelemben a felülvizsgálati kérelmet is elő kell terjeszteni. Ellenesetben, ha a hiány a tárgyaláson sem pótoltatik, az igazolási kérelem visszautasítandó. (P. I. 924/1922. Pdt. VII. 92.)

A felülvizsgálati kérelem alakja.

527. §. *A felülvizsgálati kérelmet a fellebbezési bíróságnál ügyvéd által ellenjegyezve írásban kell benyujtani.*

A felülvizsgálati kérelemnek magában kell foglalnia:

1. a felülvizsgálandó ítélet megjelölését;

2. határozott kérelmet, annak a kijelentésével, hogy a fél az ítéletet egész terjedelmében vagy melyik részében támadja meg;

3. annak a kijelentését, hogy a fél az ítéletet mely alapon támadja meg.

Te. 39. §. A Pp. 527. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

Ha a felülvizsgálati kérelem elkésett, vagy ha a 37. §. szerint felülvizsgálatnak helye nincs, vagy ha a felülvizsgálati kérelmet ügyvéd nem ellenjegyezte, a fellebbezési bíróság azt hivatalból visszautasíthatja.

A felülvizsgálati bíróság azt a felet, aki az ily visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul él felfolya-

modással, a Pp. 544. §-ának alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Érintetlenül marad a Pp. 454. §-ának rendelkezése, amelyhez képest a felülvizsgálati határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett a felülvizsgálati bíróság határoz.

Pp. M. i. Az 527. §-nak az a szabálya, mely szerint a felülvizsgálati kérelmet írásban kell beadni, az ügyvédi kényszernek a következménye. Minthogy a felülvizsgálati eljárásban a szóbeliség csak fakultatív és a felülvizsgálati kérelem nem előkészítő irat, hanem a felülvizsgálati perorvoslatnak önálló alapja, nemcsak a felülvizsgálandó ítélet megjelölése, hanem a felülvizsgálat alapjának, terjedelmének és a kérelemnek a kijelentése is lényeges kelléke a felülvizsgálati kérelemnek. A Pp.-nak ez a rendelkezése az 1893. évi XVIII. t.-c. 190. §-ától csak abban tér el, hogy nem kívánja meg, hogy a fél minden esetben az ítélet megváltoztatását kérje, hanem csak annyit hagy meg, hogy a kérelemnek határozottnak kell lennie. Összefügg ez az 541. és az 542. §-nak a rendelkezéseivel.

A felülvizsgálat alapjának megjelölése azért szükséges, mert bizonyos esetekben (542. §.) a felhozott felülvizsgálati alapra köteles szorítkozni a felülvizsgálati bíróság, a kérelem szabatos előadása pedig azért nem mellőzhető, mert a bíróság a kérelem korlátain túl rendszerint nem terjeszkedhetik. A Pp. nem kívánja meg, hogy a fél a felülvizsgálat alapját tevő jogi sérelmet, illetőleg a megsértett jogszabályt forma szerint, tüzetesen megjelölje, hanem megelégszik azzal, hogy a felülvizsgálati kérelem egész tartalmából kivehető legyen a támadásnak a felülvizsgálat körére befolyással biró alapja.

Az I. bizottságban Szivák Imre szükségesnek tartja a mai gyakorlattal szemben annak kimondását, hogy feloldásra irányuló felülvizsgálati kérelem esetében meg lehessen az ítéletet változtatni. Az *igazságügyminiszter* felemlíti, hogy az 541. §-ból nyilvánvaló, miként a felülvizsgálati kérelem e részben nem köti a bíróságot. Egyébként a javasolt értelemben az 547. §-ba kifejezett rendelkezést is lehet felvenni.

Mi. a Te. 39. §-ához. Ez a §. összhangban van a fellebbezési eljárásban hasonló rendelkezést tartalmazó 27. §-szal és indokolása ugyanaz, mint a 27. §-é. (L. a Pp. 483. §-nál.)

Jegyzet. V. ö. Te. 45. §. (Pp. 555. §.) — A felülv. kérelem alaki kellékei: 136—137., 487. §§. Felülv. kérelem kötelező tartalma: 534., 535. §§. Kötelező ügyvédi képviselet: 96. §.

Az a rendelkezés, mely szerint az ügyvéd ellenjegyzése nélkül benyujtott felülvizsgálati kérelem hivatalból visszauta-

sítandó, alkalmazandó akkor is, ha az ügyvéd saját ügyében és személyesen perel. (K. 1904. jún. 30. I. G. 158. F. IX. 468.)

Irónnal ellenjegyzett felülvizsgálati kérelem visszautasítandó. (K. 1905. febr. 28. I. G. 57. Ü. L. 1905. 12. sz. 8. l.)

A felülvizsgálati kérelmen szükséges ügyvédi ellenjegyzés csak sajátkezűleg történhetvén, azt nem helyettesítheti az ügyvéd nevének és lakásának gépi úton történt nyomása. (K. 99. jan. 26. I. G. 11. F. IV. 292.)

A felülvizsgálati kérelem hivatalból visszautasítandó, ha az az ügyvéd által sajátkezűleg ellenjegyezve nincs s ezt a hiányt nem pótolhatja annak a külzetén való puszta megjelölése, hogy ki a képviselő. (K. 99. dec. 16. I. G. 593. F. V. 223.)

A felülvizsgálati kérelem küllapján az alperes helyes megnevezésének elmulasztása nem oly lényeges kellékhiány, amely miatt a felülvizsgálati kérelem visszautasítandó. (Gy. 1900. ápr. 26. G. II. 15. T. IV. 378.)

A felülvizsgálati írásbeli kérelem nem előkészítő irat, hanem alapja a felülvizsgálati eljárásnak, az abban fel nem hozott panasz a tárgyaláson nem érvényesíthető. (K. 1895. május 25. II. G. 17. F. I. 10.)

A §. rendelkezésének nem felel meg az a beadvány, melyben a fél a felülvizsgálatot bejelenti azzal, hogy az indokolást később pótolni fogja. (K. 1903. szept. 9. I. G. 282. F. IX. 16. sz.)

A fél felülvizsgálati kérelmének az a tartalma, amelyben a zelsőbíróság ítélete ellen beadott fellebbezésben előadottakra történik hivatkozás, figyelembe nem vehető, mert a felülvizsgálati kérelem nem előkészítő irat, hanem önálló jogorvoslat, amelynek az 527. §. értelmében magában kell foglalnia, hogy a felülvizsgálati kérelemmel élő fél az ítéletet mely részében és mily alapon támadja meg. (K. 4699/1918. Ptt. I. 165.)

A felülvizsgálati kérelemben való hivatkozás az elsőbírósági tárgyaláson előadottakra és az elsőbíróság ítéletének indokaira, szabálytalan. (K. 1896. okt. 30. I. G. 307. F. II. 73.)

Érdemben bírálandó meg a felülvizsgálati kérelem, ha nem jelöli ugyan meg szabatosan az állítólag megsértett jogszabályokat, de a támadás alapja a kérelemből kivehető. (B. 1897. okt. 22. I. G. 191. T. II. 52.)

Nem felel meg a felülvizsgálati kérelem, ha abban a szenvedett sérelem mibenléte meg nem jelöltetik. (B. 1897. szept. 17. I. G. 138. T. II. 19.)

Ha a felülvizsgálati kérelem azért utasíttatott vissza, mert nem foglalta magában azt, hogy alperes a megtámadott ítéletnek minő megváltoztatását kéri (S. E. 190. §. 2. pontja), akkor mindkét fél közös kérvénye folytán a felülvizsgálati kérelem hiányosságának utólagos pótlása elfogadható és a tárgyalás kitűzhető. (Temesvári tábla I. G. 131/1914. Pdt. I. 27.)

Ha alperes a felülvizsgálati kérelemben a megtámadott

ítélet hatályon kívül helyezését, helyesebben feloldását és a kártérítés összegének az általa megjelölt számítási rendszer alapján való mérséklését kéri: a felülvizsgálati kérelem, bár abban a megállapíttatni kért összeg számszerűen kitéve nincs, a S. E. 190. §-ának mégis megfelel és vissza nem utasítható. (Bpesti tábla 1914. márc. 10. 1914. G. 1503. Pdt. I. 161.)

A tényállás megtámadásához elegendő, ha a fél a felülvizsgálati beadvány tartalma szerint — minden jogszabály megjelölése nélkül — amiatt panaszkodik, hogy a perben felmerült bizonyítékok ellenére keresetével elutasíttatott. (Bpesti tábla P. IV/1610. Pdt. I. 340.)

A Pp. 527. §-a értelmében a felülvizsgálati kérelemben lévén megjelölendő, hogy a fél az ítélet mily részében és mily alapon támadja, ez irányban az előző fellebbezési beadványra való utalás nem vehető figyelembe. (P. VIII. 9833/1925. Pdt. II. 336.)

A felülvizsgálati alap nincs kellően megjelölve akkor, amikor a fél egész általánosságban csak az elsőbíróság ítélete ellen beadott fellebbezésében előadottakra hivatkozik. (P. III. 10273/1915. Pdt. II. 466. sub I.)

Aki a fellebbezési bíróság ítéletében foglalt tényállást helytelen ténybeli következtetés alapján kéri felülvizsgálni, felülvizsgálati kérelmében határozottan meg kell jelölnie azt, hogy a fellebbezési bíróság ítéletében megállapítást nyert tények közül melyeket tart és mi okból olyanoknak, hogy az azokból a fellebbezési bíróság által levont következtetés a megtámadott és helytelennek vitatott ténymegállapítást eredményezte; ahhoz pedig, hogy az iratellenesség miatt emelt panasz felülvizsgálat tárgya lehessen, okvetlen megkívántatik, hogy a fél tüzetesen kiemelje azt, hogy a fennforgónak állított iratellenesség miből áll és konkrét alakban miben nyilvánul. (P. IX. 10., 369/1916. Pdt. III. 208.)

A felülvizsgálati kérelemben foglalt az a kijelentés, hogy felperes az elsőbírósági ítélet ellen beadott fellebbezés összes indokait fenntartja, tekintetbe nem vehető. (P. II. 1218/1916. Pdt. III. 223. sub I.)

A tényállásnak iratellenesség miatt és a bizonyítékok mellőzése miatt történt megtámadása esetében, a felülvizsgálati kérelemben meg kell jelölni azoknak az iratoknak a tartalmát, amelyekkel a panasz szerint ellentétben állapíttattak volna meg a panaszolt tények; és meg kell jelölni a mellőzöttnek panaszolt bizonyítékokat. A perköltség túlmagas összege miatti panasz nem jöhet figyelembe, ha nem jelöli meg, hogy az ellenfélnek melyik perbeli tevékenysége díjaztatott túlmagasan és melyik nem lett volna díjazható. (P. IV. 4093/1917. Pdt. IV. 159. sub I—III.)

Ha a felülvizsgálati kérelem nem jelöli meg, hogy a tény-

állás az iratoknak melyik és minő tartalmával van ellentétben, az állítólagos ténybeli következtetés miben áll és melyik tényből milyen következtetés volna levonandó és meg nem jelöli azt az eljárási szabályt, amelyet a tényállás megállapításánál a fellebbezési bíróság állítólag megsértett, az e tekintetben annak csupán általánosságban való állítása, hogy a fellebbezési bíróság által megállapított tényállás megállapítása „jogszabály helytelen alkalmazásával nyilvánvalólag helytelen ténybeli következtetéssel történt és az iratok tartalmával ellentétben áll", figyelembe egyáltalán nem vehető. (P. V. 1255/1918. Pdt. IV. 212.)

Az egyik pertársnak a másik pertárs felülvizsgálati kérelmében érvényesített felülvizsgálati alapra való hivatkozása nem jöhet figyelembe. (P. VIII. 4467/1918. Pdt. V. 46. sub I.)

Iratellenességet panaszoló felülvizsgálati kérelemben jelezni kell, hogy a tényállás melyik irattal és miben ellenkezik. (P. V. 1034/1919. Pdt. VI. 1. sub IV.)

A felülvizsgálati kérelemben a megsértett jogszabályt a tényállás ismertetésével meg kell jelölni. (P. IV. 6962/1923. Pdt. X. 81.)

A helytelen ténybeli következtetésre alapított felülvizsgálati panaszban meg kell jelölni, hogy miben áll a téves és helytelen következtetés és melyik tényből minő következtetés volna levonandó. (P. VII. 897/1926. Pdt. XII. 15.)

Visszautasítandó a felülvizsgálati kérelemnek az a része, amelynek indokolása határozott panaszt nem tartalmaz, hanem csak utal az alsóbírósági iratok tartalmára. (P. VII. 345/1926. Pdt. XII. 39.)

Amiatt, hogy a felülvizsgálati kérelemnek a tényállást támadó panasza nem jelöli meg szabatosan az állítólag megsértett jogszabályokat, a felülvizsgálati kérelem nem utasítható vissza, ha a kérelemből kivehető, hogy a felülvizsgálatot kérő a bizonyítékok mérlegelését sérelmezi és ekkép támadásának alapja e részben a Pp. 270. §-ára sarkalik, amennyiben az e szakaszban foglalt eljárási szabályokat véli megsértetteknek. (P. IV. 288/1926. Pdt. XII. 47.)

Ha a felperes felülvizsgálati kérelmében a fellebezési bíróság ítéletét egészben támadja meg, ebben bennfoglaltnak tekintendő a fellebbezési bíróság által megítélt költségek nagyságának sérelmezése is. (P. III. 607/1925. Pdt. XII. 82.)

Bár a fél a felülvizsgálati kérelmében nem jelölte meg azt, hogy minő ténybeli következtetést tart nyilván helytelennek és minő ténymegállapítás ellenkezik szerinte az iratok tartalmával, a felülvizsgálati bíróság mégis vizsgálja, hogy a fellebbezési bíróság ítéletében nyilván helytelen ténybeli következtetés vagy iratellenesség foglaltatik-e. (Bpesti tábla P. III. 9248/1928. Pdt. XIV. 125.)

A felülvizsgálati kérelem felterjesztése.

528. §. *A felülvizsgálati kérelmet a 483. §. megfelelő alkalmazásával és az ügyre vonatkozó iratoknak szükség esetében az elsőbíróságtól való bekövetelése után a felülvizsgálati bírósághoz fel kell terjeszteni.*

Jegyzet. Felterjesztés általában: Jüsz. 78. §., Tüsz. 78. §. (L. a 483. §. kapcsán.)

A felülvizsgálati kérelem elintézése.

529. §. *Ha a felülvizsgálati kérelem elkésettnek mutatkozik, vagy oly határozat ellen van intézve, mely ellen fellebbvitelnek nincs helye, valamint ha a felülvizsgálati kérelem az 527. §. 1—3. pontjaiban meghatározott kellékeknek meg nem felel, vagy más nem pótolható hiány miatt visszautasitandónak mutatkozik, az elnök azt a felülvizsgálati tanács elé terjeszti, mely a felülvizsgálat visszautasitása kérdésében a felek meghallgatása nélkül határoz.*

A felülvizsgálati tanács elé terjesztendő továbbá a felülvizsgálati kérelem akkor is, ha a felülvizsgálati tanács elnöke azt találja, hogy a felülvizsgálat az 525. §. értelmében nem annak a bíróságnak a hatáskörébe tartozik, amelyhez az iratokat felterjesztették, ami felett a tanács szintén a felek meghallgatása nélkül határoz. A kir. itélőtábla felülvizsgálati tanácsa, ha azt találja, hogy a felülvizsgálat a kir. Kúria hatáskörébe tartozik, az iratokat hivatalból is a kir. Kúriához terjeszti fel. Amiatt, hogy a kir. itélőtábla felülvizsgálati tanácsa az ügyet felülvizsgálati hatáskörébe tartozónak állapitotta meg, fellebbvitelnek helye nincs. Ha a kir. Kúria felülvizsgálati tanácsa azt találja, hogy a fellebbezési bíróságtól vagy a kir. itélőtáblától felterjesztett ügynek felülvizsgálata a kir. itélőtábla hatáskörébe tartozik, ennek megállapitása után az iratokat az illetékes kir. itélőtáblához teszi át. A kir. Kúria e megállapitása úgy a kir. itélőtáblára, mint a felekre kötelező. Ha a kir. Kuria felülvizsgálati tanácsának elnöke vagy felülvizsgálati tanácsa az ügy előadására és

tárgyalására határnapot tüzött ki, az ügy felülvizsgálatának a kir. itélőtáblához való áttétele többé sem nem kérhető, sem el nem rendelhető.

A felülvizsgálat elfogadása esetében az elnök a tanács határozatát nem közli a felekkel.

Jegyzet. A Te. 39. §-a folytán a visszautasítás csak akkor fog a felülvizsgálati tanács részéről történni, ha a felülvizsgálati kérelmet az erre elsősorban hivatott fellebbezési bíróság még nem utasította vissza. Ha a Pp. 529., illetőleg 550. §-a esetében az iratokat az ítélőtábla a Kúriához terjeszti fel, vagy viszont a Kúria az ítélőtáblához küldi, ehhez felterjesztőlapra vagy kísérőiratra nincs szükség, hanem a megfelelő határozat fogalmazványát kell az iratokhoz csatolni. Az áttételről a feleket a különiroda értesíti, az értesítést postára feladással kell kézbesíteni. (Füsz. 39. §.)

A Pp. 527. §-a ellenére az elsőbíróságnál beadott és onnan a fellebbezési bírósághoz az ítélet kézbesítését követő 15 nap eltelte után érkezett felülvizsgálati kérelem, mint elkésett, a felülvizsgálati bíróság által a Pp. 529. §-a értelmében visszautasítandó. (P. II. 7993/1915. Pdt. II. 15.)

530. §. *Ha az 545. §. esete nem forog fenn, a felülvizsgálati tanács elnöke az ügy előadására és tárgyalására határnapot tüz és erről a feleket a 134. §. második és utolsó bekezdésének megfelelő alkalmazásával értesíti.*

A határnapot akként kell kitüzni, hogy az értesítésnek az ellenfél részére való kézbesítése és a határnap között mintegy tizenöt nap maradjon.

Sürgős esetben a tárgyalási időköz megrövidíthető.

Mi. E §-ok általában megegyeznek az 1893: XVIII. t.-c. 193. §-ával. Eltérés abban van, hogy a tárgyalási időközt a javaslat mintegy tizenöt napban állapítja meg és a megrövidítés korlátozását elejti, mert nem akarja kizárni, hogy rendkívüli sürgősség esetében vagy a felek kölcsönös kérelmére rövidebb határidőre is lehessen tárgyalást tűzni. Az ellenfélre ebből a rövid határidőből nem származik hátrány, mert ebben az esetben úgy csatlakozási kérelmet, mint a novumok felhozását a tárgyaláson is pótolhatja.

Eltérés van az 1893: XVIII. t.-c. 193. §-ától még abban is, hogy a Pp. a 193. §-nak a visszautasítás eseteit ki nem merítő rendelkezései mellé még a nem pótolható hiány általános esetét is felveszi a visszautasítás esetei közé, ilyen például a perképesség, az ügyvédi képviselet hiánya.

Jegyzet. Szóbeli tárgyalás mellőzése: 545. §. A második bekezdés felfolyamodásra is alkalmazandó: 550. §.

A válaszirat és a csatlakozás.

531. §. *Az ellenfél a tárgyalási időköz első felében a felülvizsgálati bírósághoz ügyvéde által ellenjegyzett válasziratot nyujthat be, melyben a felülvizsgálati kérelemhez csatlakozhatik. A csatlakozás a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésére is szoritkozhatik.*

A válaszirat első példánya az iratokhoz csatolandó, a másodpéldányt pedig az ellenfélnek és ha több ellenfél van, ezeknek a további példányokat hivatalból kell kézbesiteni.

Az elkésve benyujtott, vagy csak a felülvizsgálati tárgyaláson pótolt válasziratban foglalt csatlakozási kérelem csak abban az esetben vehető figyelembe, ha a fél a tárgyaláson valószinűvé teszi, hogy válasziratával hibáján kivül késett.

Minthogy a felülvizsgálatnak a költséget illető kizárása (521. §.) merőben indokolatlan lenne olyankor, amikor az egyik fél a per főtárgya tekintetében felülvizsgálati kérelmet adott be, amikor tehát a másik félnek költségre irányuló felülvizsgálati kérelme semmi külön munkát nem okoz, az 531. §. az erre irányuló csatlakozást megengedi.

Jegyzet. Tárgyalási időköz: 530., 145. §§. — Válaszirat kötelező tartalma: 534., 535. §§. — V. ö. 539., 545. §§. — A csatlakozás kizárása nyilvános előadás esetében: 545. §.

A felülvizsgálati kérelemre válasziratot csak a perben álló fél adhat. (K. 1901. jan. 19. I. G. 554/900. F. VI. 347.)

Elkésetten beadott válaszirat visszautasítandó. (K. 1895. okt. 30. II. G. 47. F. I. 38.); a fv. tárgyaláson beadott akkor is, ha az ellenfél hozzájárul. (K. 1905. nov. 23. G. 255. F. XI. 2311. sz.)

Elkésetten beadott válaszirat esetén a késedelem igazolásának nincs helye akkor, ha abban csatlakozási kérelem nem foglaltatik. (B. 1897. febr. 11. I. G. 292. T. II. 120.)

A csatlakozási kérelemnek, éppen úgy, mint a felülvizsgálati kérelemnek, azt az alapot, melyen az ítélet megtámadtatik, magában kell foglalnia s tartalmának az a része, mely a fellebbezés tartalmára hivatkozik, figyelembe nem jöhet. (K. 1899. ápr. 21. I. G. 29. F. IV. 439.)

Csatlakozási kérelemnek az indokolás ellen is van helye az esetben, ha az indokokban határozat jellegével biró oly ki-

jelentés foglaltatik, mely az illető peres félre nézve sérelmes lehet. (B. 1902. szept. 30. I. G. 154. T. 1. Sz. 1904. nov. 24. G. 200. T. IX. 700.)

Az a fél, akinek felülvizsgálati kérelmét a felülvizsgálati bíróság azért, mert részéről a fellebbezési bíróság ítélete ellen a további jogorvoslat ki van zárva, előzően már visszautasította, nincs jogosítva az ellenfél részéről beadott felülvizsgálati kérelemhez utólagosan oly kérelemmel csatlakozni, amelynek helytfoghatását a felülvizsgálati bíróság előzően kizártnak kimondotta. (K. 1908. szept. 3. I. G. 104. sz. F. XIV. 18.)

Elkésett válasziratért, mint céltalan beadványért, költség meg nem állapítható. (G. 112/1914. Pdt. I. 39. sub II.)

Ha az elkésett válaszirat csatlakozási kérelmet nem tartalmaz, a késedelem vétlenségének igazolása és a válaszirat figyelembevétele ki van zárva. (G. 234/1915. Pdt. I. 162. sub II.)

Ha a csatlakozási kérelem csak az ellenfél felülvizsgálati kérelmének érdemleges elbirálásától feltételezetten terjesztetett elő, utóbbinak visszautasítása folytán tehát a csatlakozási kérelem tárgytalanná vált, a csatlakozási kérelem költségei az ellenfelet nem terhelhetik. (Bpesti tábla P. IV. 6150/1915. Pdt. II 296.)

Az elkésett, de csatlakozást nem tartalmazó, válaszirat nem jöhet figyelembe. Ezt a felülvizsgálati bíróság — kifejezett visszutasító rendelkezés nélkül — csak az indokokban mondja ki. (P. II. 3807/1915. Pdt. II. 357.)

Elkésett válaszirat hivatalból visszautasítandó akkor is, ha csatlakozást nem tartalmaz. (P. I. 6637/1916. Pdt. III. 210.)

Kifejezett csatlakozás nélkül nem vehető figyelembe a válasziratban előterjesztett és az alsóbirósági költség felemelésére irányuló kérelem. A csatlakozást tartalmazó válaszirat beadásának elmulasztása okául felhozott körülmény valóként elfogadandó, ha az ellenfél azt nem vonja kétségbe. (P. IV. 4176/1923. Pdt. IX. 103. sub I.)

Az, hogy az egyik fél maga is felülvizsgálati kérelemmel élt, nem zárja ki, hogy ugyanő az ellenfél felülvizsgálati kérelméhez csatlakozzék. (P. IV. 6756/1923. Pdt. IX. 114.)

A válasziratban előterjesztett az a kérelem, hogy a fellebbezési költség a pertárgy értékének időközi emelkedésére való tekintettel felemeltessék, csak kifejezett csatlakozás esetében jöhet figyelembe. (P. IV. 498/1924. Pdt. IX. 115.)

Habár a felperesek válasziratukat az idézési időköz első felén túl elkésetten adták be, az ebben előterjesztett csatlakozási kérelmet figyelembe kell venni, ha a felperesek a tárgyaláson bemutatott póstai feladóvevénnyel igazolták, hogy a válasziratot a tárgyalási időköz első felében adták póstára. (P. II. 6051/1923. Pdt. IX. 163.)

Az a körülmény, hogy a tárgyalási időközök első felének

a kiszakítása körül tévedés történt, a válaszirat elkésettségének alapos mentségeül el nem fogadható. (P. VII. 3452/1924. Pdt. X. 49.)

Ha a felülvizsgálattal élő fél ellenfele részére megállapított alsóbírósági eljárási költségek felemelése iránt a válaszirat ában csatlakozási kérelemmel nem él, ennek hiányában az ugyanott előterjesztett az a panasza, hogy ezek a költségek alacsonyak, figyelembe nem jöhet. (P. IV. 3449/1924. Pdt. X. 55. sub III.)

A felülvizsgálati kérelemnek elkésettsége miatti visszautasítása esetében az azzal szándékolt jogorvoslat csatlakozásként érvényesíthető. Felülvizsgálati kérelem másodpéldányának kézbesítése nélkül történt idézés a válaszirati határidő folyását meg nem indíthatja. (P. IV. 3677/1924. Pdt. X. 89. sub I.—II.)

Ha az elutasítás alapjául szolgáló tényállás jogszabálysértés nélkül történt megállapítása folyamányaképpen további elutasítási okok alapjául szolgálható körülmények kiderítése nem szükséges: akkor nem kell méltatás tárgyává tenni az alperesnek azt a csatlakozási kérelmét, amely nem támadja meg a fellebbezési bíróság ítéletét, hanem a tényállásnak olyan körülményekre vonatkozó kiegészítését célozza, amelyek szintén megokolják a felperes keresetének elutasítását. (P. IV. 1166/1925. Pdt. XI. 14.)

Ha a pernyertes alperes a jogviszony hiányára alapított kifogását a fellebbezési bíróság ítéletében történt elutasítás ellenére a válasziratában fenntartja, azt csatlakozásnak kell tekinteni. (P. IV. 2858/1924. Pdt. XI. 53.)

Csatlakozás a Pp. 531. §-a értelmében csak elbírálható felülvizsgálati kérelemnek a létezése esetében lehetséges, ilyen pedig a felülvizsgálati kérelemnek hivatalból történt visszautasítása esetében nincsen. (P. VII. 1224/1926. Pdt. XII. 16.)

Ha az alperesek között nem áll fenn egységes pertársaság és csak az egyik alperes él felülvizsgálati kérelemmel: az ezzel szemben beadott csatlakozással a felperes a másodbírói ítéletnek a másik alperesre vonatkozó részét meg nem támadhatja. (P. IV. 1923/1926. Pdt. XII. 49.)

Nincs helye annak, hogy egyik (végrehajtató) alperes a felperes (igénylő) felülvizsgálati kérelméhez nem saját érdekében, hanem a felperes érdekében és a többi alperesek hátrányára csatlakozzék. (P. V. 5941/1926. Pdt. XIII. 24. sub II.)

A felülvizsgálati kérelemnek elkésettség miatti visszautasítása esetében a csatlakozás hatályát veszti. (P. VI. 3615/1926. Pdt. XIII. 52. sub II.)

A felülvizsgálati kérelem visszautasítása iránti kérelem csatlakozásnak nem minősíthető. (P. IV. 3652/1927. Pdt. XIII. 81. sub I.)

A pernyertes fél a felülvizsgálathoz csatlakozhatik a ren-

delkezésszerű indok kihagyása végett, amely a perben eldöntendő kérdések szempontjából az ügy lényegéhez nem tartozik. (P. V. 2747/1927. Pdt. XIII. 93. sub II.)

A kir. Kúria Jogegységi Tanácsának 36. számú polgári döntvényei: Az ellenfél felülvizsgálati kérelméhez az a fél is csatlakozhatik, aki a fellebbezési bíróság ítélete ellen maga is felülvizsgálati kérelemmel élt. (Pdt. XIII. 107.)

Amikor az igénylő felperes a törvény által megengedett felülvizsgálati kérelemmel élt, akkor az alperes felülvizsgálati kérelmének a perköltségre vonatkozó részét — csatlakozási jogára való tekintettel — abban az esetben is érdemlegesen el kell bírálni, ha az alperesi felülvizsgálati kérelemnek a főtárgyra vonatkozó része, mint két egybehangzó ítélet ellen irányuló, visszautasíttatott. (P. V. 657/1929. Pdt. XV. 65. sub III.)

A felülvizsgálati tárgyalás.

532. §. *A felülvizsgálati tárgyalás az előadó előterjesztésével veszi kezdetét. Az előterjesztésbe felveendők a felek kérelme, indokaik ismertetésével, valamint az ügy állása, amennyiben ez a felek kérelmeinek megérthetéséhez és a megtámadott ítélet felülbírálásához szükséges. Az eljárásra vonatkozó adatokat csak annyiban kell ismertetni, amennyiben az eljárás a felülvizsgálati vagy csatlakozási kérelemben kifejezetten meg van támadva, vagy amennyiben ez a hivatalból figyelembe veendő körülmények (540. §.) megitélhetése végett szükséges.*

Az előadó előterjesztése után a felek szóval is indokolhatják kérelmeiket.

Ib. Minthogy bár kivételesen, a felülvizsgálati bíróságnál is előfordulhat, hogy ténykérdések is tárgyalás alá kerülnek és minthogy jegyzőkönyvvezető alkalmazása egyébként is kívánatos, különösen a tanácsjegyzők képzése szempontjából is, a bizottság kihagyta a §. javasolt utolsó bekezdését, mely szerint a felülvizsgálati tárgyalásról nem kellett volna jegyzőkönyvet felvenni.

Jegyzet. Nyilvános előadás esetében a feleknek felszólalási joguk nincs: 545. §.

A felülvizsgálati kérelemmel élő fél abbeli kérelmének, hogy az ő vallása szerint ünnepnapra kitüzött felülvizsgálati tárgyalási határnap, miután személyesen kiván megjelenni, elhalasztassék, hely nem adható. (K. 1900. márc. 29. I. G. 109/2. F. V. 352.)

A felülvizsgálati tárgyalás elhalasztásának rendszerint

nincs helye, az egyességre való kilátás nem elfogadható indok a tárgyalás elhalasztására. (B. 1897. jún. 18. I. G. 106. T. I. 508.)

Ha a felülvizsgálati kérelem az ellenfélnek kellően nem kézbesíttetett, a felülvizsgálati tárgyalás felfüggesztendő s a fellebbezési bíróság szabályos kézbesítésre s az iratok újból felterjesztésére utasítandó. (B. 1898. szept. 14. I. G. 155. T. III. 217.)

Az 532. §. értelmében az előadó előterjesztése után a felek szóval indokolhatják meg kérelmeiket, e jog azonban nem magyarázható akként, hogy szóbelileg előterjesztett oly felülvizsgálati panaszok, amelyek az írásbeli felülvizsgálati kérvényben nem foglaltatnak, figyelembe vehetők volnának s ehhez képest, ha a kérvényben valami támadás hiányzik, az szóval nem pótolható. (B. 2125/1919. Ptt. I. 223.)

Ha a fél a felülvizsgálati tárgyaláson az ügy előadójának előterjesztése és az elnöknek ama felhívása után, hogy a felek a Pp. 532. §. értelmében kérelmeiket szóval is indokolhatják, terjeszti elő kizárási kérelmét oly aggályossági okok alapján, amelyek már az előadó előterjesztése előtt fennforogtak és amelyekről a fél előzetesen is tudott, a kérelem, mint elkésett, visszautasítandó. (K. 7021/1917. Pdt. 287.)

A felülvizsgálati tárgyaláson is köthetnek a felek egyességet, amelyet a felülvizsgálati bíróság jegyzőkönyvbe vesz és a feleknek kiad. (Gy. 1900. május 17. G. II. 23. T. IV. 379.)

A felülvizsgálati tárgyalásnál a felszólalási jog elsősorban a felülvizsgálati kérelmet beadó felet illetvén meg, ha ennek ügyvédje akkor, amikor a felszólalási jog megillette volna, nem volt jelen és csak az ellenfél ügyvédének szóbeli előadása alatt jelent meg, neki a felszólalás joga már meg nem engedhető. (K. 1902. febr. 25. I. G. 572. 901. F. VII. 348.)

533. §. *Az iratokban előterjesztett felülvizsgálati és csatlakozási kérelmeket sem megváltoztatni, sem pedig a kérelem tárgyát fellebb emelni nem lehet.*

Jegyzet. A felülv. tárgyaláson is elő lehet terjeszteni az aranyban teljesítendő pénztartozás leszállítása iránti kérelmet 950/923. M. E. sz. r. 5. §. (I. K. XXXII. 209.) — Kártérítés érvényesítése csak a fellebb. eljárásban: 389., 415. §§.

A felülvizsgálati kérelemben foglalt támadási alap a szóbeli tárgyaláson ki nem terjeszthető. (B. 1900. jan. 25. II. G. III. T. IV. 160.)

A felülvizsgálati eljárásban, a szóbeli tárgyaláson a felek kérelmeiket csupán a már írásban beadott felülvizsgálati kérelem keretén belül felhozott panaszpontokra kiterjedőleg indokolhatják. (K. 1897. márc. 26. I. G. 44. F. II. 289.)

A felülvizsgálati kérelem visszautasítása a tárgyaláson is kérhető. (Gy. 1897. ápr. 29. G. II. 23. T. II. 503.)

A felülvizsgálati eljárásban a kereseti követelés a pénz értékcsökkenése címén fel nem emelhető. (K. 4182/1922. Pdt. VIII. 85. l.)

A felülvizsgálati eljárásban is figyelembe vehetők a felek által közösen előadott tényállítások és kérelmek. (B. 3704/915. Pdt. IV. 6. l.)

A teljesítés iránti perben a felperes a kártérítés iránti kérelemre a felülvizsgálati tárgyaláson is áttérhet és azt a felülvizsgálati bíróság úgy az alap, mint a mennyiség kérdésében érdemlegesen elbírálhatja. (K. 2805/1921. Pdt. VII. 137. l.)

Ha a vevő a vételi ügylet teljesítését követelte és ezzel a kérelmével a fellebbezési bíróság elutasította, a felülvizsgálati eljárásban nem követelheti a nemteljesítés miatti kár megtérítését. (K. 1925. jan. 25. P. VII. 2394/1925. sz.)

A valorizálás iránt sem az első-, sem a másodbíróságnál, hanem csak a felülvizsgálati bíróságnál előterjesztett kérelem nem teljesíthető, mivel a felülvizsgálati eljárásban az alperes marasztalására vonatkozó új kérelmet előterjeszteni nem lehet. (K. 1924. jún. 4. P. VII. 5627/1924.) *Ellenkező:* l. az 535. §. a.

A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás.

534. §. *A felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság ítéletét az abban előadott tényállás alapján vizsgálja felül.*

A fellebbezési bíróság ítéletében előadott tényállás megtámadása csak akkor vehető figyelembe, ha a megtámadást a fél a felülvizsgálati kérelemben, illetőleg a válasziratban kifejezetten érvényesítette. Az ítéletben előadott tényállással szemben bizonyítékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei használhatók fel. (402. §.)

Tényállítás valóságának vagy valótlanságának megállapítását csak azon az alapon lehet felülvizsgálni, hogy a megállapítás jogszabály helytelen alkalmazásával vagy mellőzésével vagy nyilvánvalólag helytelen ténybeli következtetéssel történt, vagy hogy az iratok tartalmával ellentétben áll.

Tényállást az 535. é saz 537. §. esetén kivül a felülvizsgálati bíróság a bizonyítás mérlegelése vagy tárgyalás alapján meg nem állapithat.

Te. 40. §. A Pp. 534. §-ának utolsó bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

Olyan tényállítás valóságát vagy valótlanságát, amelyre vonatkozólag a fellebbezési bíróság ítélete ténymegállapítást nem tartalmaz, a felülvizsgálati bíróság a P. 535. és 537. §-ának esetén kívül is megállapíthatja, ha ezt a bizonyításnak közvetlen észlelése nélkül az iratok alapján a bizonyítás mérlegelésével vagy a feleknek teljesen egybehangzó előadása alapján megteheti.

Pp. Mi. Ennek a fejezetnek a bevezetésében előadtam és indokoltam azokat a lényeges eltéréseket, amelyek a Pp. felülvizsgálati rendszere és a mai jog között vannak.

Ehelyütt csak az utolsó bekezdésre kívánok még kitérni, amely a felülvizsgálati bíróság ténymegállapítási jogának terjedelmére nézve a mai gyakorlatban fennálló kétséget eloszlatni van hivatva. Eszerint a bizonyítás mérlegelése vagy tárgyalás alapján nem állapíthat meg a felülvizsgálati bíróság tényeket, még akkor sem, ha a bizonyítás eredménye, például a tanúvallomás már az iratokban foglaltatik. Ez a felülvizsgálati jogorvoslat természetéből és céljából következik. Annak azonban nincs akadálya, hogy ezen a korláton belül meg ne állapíthasson a felülvizsgálati bíróság az iratok alapján olyan kétségtelen tényeket, amelyek megállapításához mérlegelés nem kell, pl. csődnyítás napját a bírói végzés, végrehajtás foganatosításának napját a végrehajtási jegyzőkönyv, beismerés megtörténtét a tárgyalási jegyzőkönyv alapján. Ezen az alapon tehát a felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság tényállását kiegészítheti vagy kiigazíthatja.

Minthogy a felülvizsgálat az egész ügy jogi megítélését vonja maga után, az sincs kizárva, hogy az ellenfél is megtámadhassa a tényállást az ítélet fenntartása céljából akkor is, ha ő, éppen mivel a döntéssel meg van elégedve, nem él felülvizsgálati kérelemmel vagy nem csatlakozik. Erre céloz az 543. §-nak az a rendelkezése, hogy a támadást esetleg a válasziratban kell érvényesíteni.

Az I. bizottságban a felülvizsgálat e leglényegesebb §-a körül nagy vita folyt.

Plósz Sándor igazságügyminiszter hangsúlyozza, hogy az új javaslatnak súlypontja abban van, hogy kimarad az a merev formalisticus szabály, mely szerint felülvizsgálatnak csak jogszabálysértés okából van helye; ezzel sok vitakérdés ki van küszöbölve; és miután *a javaslat csak azt határozza meg, hogy mit nem szabad felülvizsgálni, ezzel azt is kifejezi, hogy az olyan kérdés, ami a felülvizsgálhatás köréből kizárva nincs, felülvizsgálható.* Annak meghatározásánál, hogy mi nem revisi-

bilis, a javaslatnak az a kiindulási pontja, hogy nem lehet felülvizsgálni azt, amit az alsó bíró tökéletesebb eszközökkel állapított meg és amit a felső bíró tökéletlenebb eszközeivel nem képes megállapítani; szóval ott, ahol az első bíró tisztább forrásból merít, ott nincs helye a felülvizsgálati bíróság eljárásának. Abban a kérdésben, hogy mit állapíthat meg a felülvizsgálati bíróság maga, szintén azon az álláspontón van a javaslat, hogy ott állapíthat meg tényállást, ahol azt a rendelkezésére álló eszközökkel, t. i. bizonyítás mérlegelése vagy újabb tárgyalás nélkül megteheti; amit enélkül meg tud állapítani a felülvizsgálati bíróság, ott szabadkeze van, de amikor olyan térre kellenne lépnie, amelyen való eljárásra nem alkalmas, ha például bizonyítás mérlegeléséről volna szó, akkor már ő maga tényállást nem állapíthat meg, hanem a kritika terére lépve, csak feloldhatja az ítéletet, ha a tényállás különben a §-ban megengedett alapokon felülvizsgálható. A §. rendelkezései egyébként a fellebbezési bíróság ítéleti tényállásának két részét tartják szem előtt. Az első és a második bekezdésben a tényállás tágabb értelemben van használva, magábanfoglalja ugyanis az ítéletnek tanusító részét és megállapító részét; az első rész az, amelyben a bíróság előadja, hogy mit adtak elő a felek, mit mondottak a tanúk, mit tett a bíróság stb., szóval mi történt a perben; a megállapító rész pedig a szóbeli tárgyalás és a bizonyítás alapján megállapított tényeket, vagyis az ítéletnek ténybeli megállapításait tartalmazza; a harmadik bekezdés csak az utóbbira vonatkozik; tehát a felülvizsgálatot csak a tények megállapítása tekintetében korlátozza. A §-ban új tulajdonképen csak egy van t. i., a nyilván helytelen ténybeli következtetés felülvizsgálatának megengedése; nyilván helytelen ténybeli következtetésről akkor szólhatunk, ha a fellebbezési bíróság hamis alapból indul ki, vagy a valódi tényekből olyan következtetést von le, amit azokból helyesen levonni nem lehet, vagy ha a következtetés folyamatában olyan közbeeső tényt állít fel valónak, ami nem való stb. Szivákkal szemben megjegyzi, hogy az utolsó bekezdésre az előbb kifejtettek szerint feltétlenül szükség van és hogy a megengedett bizonyításfelvételnek a felülvizsgálati eljárásban csak igazolás stb. esetében és ezenfelül csak egészen kivételes esetben lehet helye, amikor t. i. pusztán az eljárásra vonatkozó valamely szabály lévén megsértve, új tényeket és bizonyítékokat a felülvizsgálati eljárásban is sikerrel lehet felhozni; például abban a kérdésben, hogy a peres fél önjogú-e vagy nem az, a felülvizsgálati eljárásban is lehet bizonyítani; be lehet mutatni például az anyakönyvi kivonatot, ezzel szemben lehet bizonyítani a nagykorúsítást, vagy a gyámnak a jóváhagyását stb.; így van ez ma is a sommás, sőt a rendes eljárásban is.

Neumann Ármin a miniszter új javaslatát nagy vívmány-

nak tekinti és azt mint a felülvizsgálati eljárás terén úttörő dolgot pártolja. Helyesen vonja meg ez a felülvizsgálat határait, alapul véve azt az elvet, hogy a felülvizsgálat nem a tárgyalásnak, hanem az ítélkezésnek a folytatása. Nagyon helyesnek tartja, hogy a javaslat az élettapasztalat követelményeinek figyelembevételét a felülvizsgálatban megengedi és így útat nyit a felülvizsgálati bíróságnak arra, hogy a tényállás felülvizsgálatában helyes gyakorlatot fejleszthessen ki. Csak arra van kétsége, hogy azon az alapon, hogy az iratokkal a tényállás ellentétben áll, felülvizsgálhatja-e a felülvizsgálati bíróság az okirat értelmezését és értelmezheti-e ő az okiratot. Az *igazságügyminiszter* megjegyzi, hogy az okiratnak, illetőleg az abban kifejezett jogügyletnek az értelmezése jogkérdés, amely szabadon felülvizsgálható.

Issekutz Győző is helyesli az új szöveget. Szerinte a felülvizsgálat köréből a bizonyító erő mérlegelése van kizárva és ezt az új szöveg helyesen kifejezi. A *miniszter* megjegyzi, hogy a bizonyító erő is felülvizsgálható akkor, ha a fellebbezési bíróságnak az az eljárása, mellyel valamely bizonyítéknak bizonyító erőt tulajdonított, jogszabálysértéssel vagy nyilván helytelen következtetéssel történt vagy az iratok tartalmával ellenétben áll.

Plósz Sándor igazságügyminiszter kifejti, hogy más a negyedik bekezdésnek és más a harmadiknak a rendelkezése. A harmadik bekezdés arról szól, hogy a felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság ítéletében megállapított tényeket mennyiben kritizálhatja, a negyedik bekezdés pedig azt mondja meg, hogy maga a felülvizsgálati bíróság mennyiben állapíthat meg tényeket. Nevezetesen megállapíthat tényeket, illetőleg kiigazíthatja vagy kiegészítheti a fellebbezési bíróság ítéletében helytelenül megállapított vagy mellőzött tényállást akkor, ha ezt megteheti anélkül, hogy bizonyítást mérlegeljen, vagy a felekkel tárgyaljon. Ha például a fellebbezési bíróság a tényállás megállapításában a félnek jegyzőkönyvbe foglalt beismerését teljesen figyelmenkívül hagyta, ennek a beismerésnek az alapján a felülvizsgálati bíróság a tényállást a fellebbezési bíróság tényállásának megdöntésével maga is megállapíthatja; mert itt mérlegelésre nincsen szükség. De ha a mérlegelés vagy tárgyalás szükségessége miatt a felülvizsgálati bíróság maga új tényeket nem állapíthat meg, akkor feltéve, hogy a harmadik bekezdés alapján a fellebbezési bíróság tényállását kritizálhatja, az ítéletet fel fogja oldani és a fellebbezési bíróságot szabályszerű újabb tényállás megállapítására fogja utasítani. A kiindulási pontja a szabályozásnak az, hogy amit a fellebbezési bíróság a közvetlenség alapján állapított meg, azt a felülvizsgálati bíróság, akinek a közvetlenség nem áll rendelkezésére, új megállapítással nem helyettesítheti; de ahol a közvetlenség nem bír

befolyással, azt ő maga is megállapíthatja, például azt, hogy a felek megállapított vagyoni és társadalmi körülményeinek milyen tartásdíjösszeg felel meg. A köztudomás figyelembevételét is fedi a nyilván helytelen ténybeli következtetés felülvizsgálata; a köztudomás kérdését egyébként ma is felülvizsgálat alá vonják.

Mi. a Te. 40. §-ához. A Pp. 534. §-ának utolsó bekezdése értelmében a felülvizsgálati bíróság tényállást egyes meghatározott eseteken kívül a bizonyítás mérlegelése vagy tárgyalás alapján meg nem állapíthat. Ez a szabály olyan esetekben is akadályozta a felülvizsgálati bíróságot a tényállás megállapításában és kényszerítette az ítélet feloldására, amikor a Kúria maga is könnyen megállapíthatta volna a tényállást. A Te. 40. §-a ennélfogva kitágítja a felülvizsgálati bíróság jogát a tényállás megállapítására olyan esetekben, amikor ez nem aggályos. Ilyen eset az, ha a felülvizsgálati bíróság a tényállást a bizonyításnak közvetlen észlelése nélkül a bizonyítás mérlegelésével az iratok alapján vagy a feleknek teljesen egybehangzó előadása alapján megállapíthatja. A Te. 40. §-a azonban ezt is csak abban az esetben engedi meg, ha a fellebbezési bíróság ítéletének tényállása a kérdéses tényállítás tekintetében nem tartalmaz megállapítást. Ebben az utóbbi esetben kiegészítheti a felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság ítéletének tényállását.

Jegyzet. Az alsóbírósági jkv. és mellékletei hivatalból figyelembe vétele: 250. §.; V. ö. 540—543. §§.

Az alább közölt bírói határozatok csoportosításánál Kovács Marcel Kommentárját (II. kiad. 1110—1122. l.) követem.

I. Új tényállás megállapítása általában.

Ha a fellebbezési bíróság ítéletében a tényállás szabályszerűen lett megállapítva, a felülvizsgálati bíróság az ügyet csak ezen tényállás alapján bírálhatja el. (K. 1664/1920. Ptt. II. 25.)

A tényállást a tárgyalási jegyzőkönyv adatai és iratok alapján a felülvizsgálati bíróság kiegészítheti és kiigazíthatja. (B. 96. febr. 17. I. G. 295/97. T. II. 124.; Gy. 98. jan. 13. G. II. 83/97. T. II. 508.; Sz. 98. jan. 30. G. 95. T. II. 867.)

Habár a fellebbezési bíróság ítéletében nem ismertette az előtte lefolyt jogvitát, a felülvizsgálati bíróság következtetés útján megállapíthatja, hogy a felek a fellebbezési tárgyaláson mit adtak elő. (Kolozsvári tábla P. II. 1816. Pdt. II. 322.)

Az új bizonyítékra fektetett perújítás alapja az, hogy a perújító fél olyan új bizonyítékot tartozik előterjeszteni, amely az alapperbeli tényállást olykép változtathatja meg, hogy a megváltozott tényállás alapján az alapperbeli jogi döntés fenn nem tartható; az a kérdés, hogy az új bizonyíték tényleg megváltoztathatja-e az alapperbeli tényállást, mint az érdemre vonat-

kozó kérdés, nem vonható a felülvizsgálat körébe; a felülvizsgálat tárgya erészben csak az lehet, hogy ha az új bizonyíték megváltoztatja az alapperbeli tényállást, akkor meg kell-e változnia az alapperbeli jogi döntésnek is, vagy nem. (P. VI. 5461/1916. Pdt. III. 74.)

Az iratok alapján a felülvizsgálati eljárásban megengedett ténymegállapítás csak ott foghat helyet, ahol a fellebbezési bíróság ítéleti tényállásának csupán kiigazításáról, vagy kiegészítéséről van szó, de az a dolog természete szerint is ki van zárva, hogy a felülvizsgálati bíróság az iratok alapján maga állapítja meg teljesen és önállóan, hogy a felek a fellebbezési szóbeli tárgyaláson mily előterjesztéseket tettek és a fellebbezési bíróság ítéletének meghozatalánál mely tényállásból indult ki. (P. III. 5766/1917. Pdt. IV. 16.)

II. Irányadó időpont.

Feloldás, mert a fellebbezési bíróság nem bocsátkozott ama tényállás megállapításába, mely az ítéletének meghozatala után kibocsátott, de visszaható erejű rendelet szerint fontossággal bír. (K. 2569/1920. Pdt. IV. 11. l.)

III. A tényállás megtámadásának alakja.

A felülvizsgálati kérelemben a fellebbezési bíróság ítéletében foglalt tényállás megtámadva lévén, erre nézve szükséges, hogy a felülvizsgálati kérelemben megjelölje a fél azt, hogy szerinte a fellebbezési bíróság a tényállás megállapításánál minő jogszabályt sértett meg; a tényállásra nézve tehát a felülvizsgálati kérelemben csak általánosságban tett panasz tekintetbe nem vehető. (K. 99. márc. 6. I. G. IV. F. IV. 360.)

Ha a fél a fellebbezési bíróság első ítéletében megállapított tényállást meg nem támadta és a felülvizsgálati bíróság ezt a tényállást a feloldó végzés alapjául elfogadta, a fél a fellebbezési bíróság második ítéletében újból megállapított ugyanazt a tényállást már nem támadhatja meg. (K. 2236/1917. Pdt. IV. 15. l.)

IV. A tényállást lerontó bizonyíték.

Az a panasz, hogy a fellebbezési bíróság elnöke a külön iratnak a jegyzőkönyvhöz csatolását és lényeges nyilatkozatok jegyzőkönyvbevételét megtagadta, csak akkor vehető figyelembe, ha azt a tárgyalási jegyzőkönyv és mellékletei bizonyítják. (B. 1903. jún. 5. I. G. 65. T. VII. 73.)

A beismerés jegyzőkönyvbe nem vételére vonatkozó panasz nem vehető figyelembe, ha az ellenfél azt külön irattal nem állapíttatta meg. (B. 1903. szept. 11. I. G. 111. T. VIII. 123.)

Annak ítéleti kijelentése, hogy valamely ténykörülmény a

felek között nem vált vitássá, csak akkor támadható meg sikeresen felülvizsgálati panasszal, ha e tényt a tárgyalási jegyzőkönyv, vagy annak valamely melléklete megcáfolja. (B. 97. jún. 4. II. G. 32. T. I. 434.)

Ha a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolt levélre vezetett feljegyzések szerint tanúk vannak a bizonyítandó tényre nézve megnevezve, ez a bizonyítás felajánlásának megtörténtére nézve a Pp. 534. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban bizonyítékul szolgál. (P. V. 104/1916. Pdt. II. 528.)

Arra nézve, hogy a felek a szóbeli tárgyalásokon minő kérelmeket terjesztettek elő, a felülvizsgálati eljárásnál bizonyítékul az ítéleten kívül csak a tárgyalási jegyzőkönyvek vagy ezek mellékletei hozhatók fel, ellenben egyéb bizonyíték törvény által ki van zárva. (K. 1903. nov. 25. I. G. 353. F. IX. 150.); a bíró nyilatkozatra sem hívható fel. (Gy. 1906. máj. 28. G. II. 53. T. X. 408. sz.)

V. Szabadon felülvizsgálható körülmények.

A fellebbezési bíróság az S. E. 64. §-ának megfelelően megindokolta, hogy miért nem fogadja el W. M. és K. M. tanúk vallomását. Ez az indokolás a helyes okszerűséggel nem ellenkezik, mert kétségtelen, hogy az egészen közeli rokon elfogult és az üzleti világban forgó és mégsem jogászilag képzett egyének különböztetni szoktak kölcsön, vagyis készpénznek visszafizetés kötelezettsége mellett közvetlenül az adós tulajdonába adása és egy harmadik személy tartozásának kifizetése folytán keletkezett követelés között, az ellentmondás a tanúk vallomása és felperes előadása közt tehát okszerűleg észlelhető. (Bpesti tábla G. 1346/1914. Pdt. I. 52.)

A külső tényekből a *felek akaratára levonható* következtetés nem a szorosan vett ténymegállapításnak, hanem a felülvizsgálati eljárásban is helytfogható megítélésének körébe tartozik. (Bpesti tábla 1915. febr. 11. 1914. G. 1040. sz. Pdt. I. 165. sub. I.)

Amidőn a bíróság a végrendelet értelmezésével és a jogszabályok alkalmazásával állapítja meg azt, hogy a végrendeleti juttatás minő vagyontárgyra vonatkozik, ez nem ténymegállapítás és így szabadon felülvizsgálható. (P. I. 10558/1915. Pdt. II. 338.)

A következtetés arra, hogy *valamely tény más bizonyított tény alapján valószínű-e*, a Pp. 534. §-ának 3. bekezdése értelmében a felülvizsgálat körébe tartozik; de az, hogy az ily valószínűsítő adat alapján a Pp. 371. §-nak megfelelően esküre bocsátott perfél vallomásával mi veendő bizonyítottnak, a mérlegelés köréhez tartozik és felül nem vizsgálható. (P. VIII. 935/1916. Pdt. II. 339.)

Az, hogy a *házastél akarata*, a megállapított tényekből következtetve, a házassági életközösség visszaállítására irányult-e, felülvizsgálat alá esik. (P. III. 1656/1917. Pdt. III. 227. sub. I.)

A *felek akaratának* az ügyletkötés céljának az okirati értelmezése útján való megállapítása szabadon felülvizsgálható. (P. III. 1914/1923. Pdt. X. 16. sub. III.)

A megállapított tényekből levont az a következtetés, hogy az *örökhagyó akaratát* a végrendelkezés alkalmával nem komolyan és nem jogügylet létesítésére irányuló szándékkal nyilvánította, mint jogi következtetés, szabadon felülvizsgálható. (P. I. 10381/1915. Pdt. II. 337.)

Az, vajjon a *házastársnak* a házassági életközösség visszaállítására való *felhívása őszinte és komoly volt-e?* nem ténykérdés, hanem a felhívó házastárs konkrét tényeiből vont következtetés útján a felülvizsgálati eljárásban is helyt fogható annak a megítélése, hogy a házassági életközösség visszaállítása tekintetében mily akarattartalmat kell tulajdonítani a felhívó házastárs cselekedetének és magatartásának. (P. III. 3923/1916. Pdt. III. 228. sub. I.)

Az, hogy az érvényes jogügylet létrejöttéhez szükséges komoly *ügyletkötési akarat* hiányzott, mint a megállapított tényekből levont jogi következtetés, felülvizsgálat alá esik. (P. III. 2709/1917. Pdt. IV. 155.)

Felülvizsgálat alá esik a fél *jóhiszeműségének* elbírálása, valamint az is, hogy a fellebbezési bíróságnak az elfogadott tényekből vont következtetései a természetes okszerűség törvényével ellentétben vannak-e. (P. II. 2235/1928. Pdt. XIV. 10. sub. III.)

Nem tartozik a ténymegállapítás körébe, hogy a balesetet a *sérültnek gondatlansága* okozta; mert az a kérdés, hogy valamely baleset a sérültnek hibájára vezethető-e vissza, nem ténykérdés; és a ténykérdés körébe csak azok az adatok tartoznak, melyekre ez a következtetés alapítva van. (P. VI. 3428/1916. Pdt. III. 216.)

Felülvizsgálat alá esik annak a megállapítása, hogy a fél a jogügyletet *kényszer* hatása alatt kötötte. (1914. dec. 1. 1914. G. 156. Pdt. I. 54.)

Annak dacára, hogy a végrendelkező a vele közös háztartásban élő alperes befolyása alatt állott és hogy a végrendelet tétele után pár óra mulva meghalt, a felülvizsgálati bíróság önállóan állapíthatja meg, hogy az örökhagyó *kényszer* nélkül és világos öntudattal rendelkezhetett. (P. I. 1230/1926. Pdt. XIII. 46. sub. II.)

A megállapított tényekből a *tévedés* fennforgására és a *jó- vagy rosszhiszeműségre* való következtetés a felülvizsgálat körébe tartozik. (1915. febr. 12. 1914. G. 298. Pdt. I. 166.)

Azt a kérdést, hogy valaki saját ügyeinek ellátására az alkohol okozta *elmegyengeség* miatt képtelen, vagy azt, hogy valaki *„tékozló"*, a bíróság a tényállás alapján, — csakis jogi következtetés útján — döntheti el, miért is ezek a kérdések felülvizsgálható anyagjogi kérdésekként jelentkeznek. (P. 5366/1916. Pdt. III. 217.)

Az, hogy az örökhagyó az ajándékozás alkalmával ép észnél volt és hogy *akaratával szabadon rendelkezett*, a ténymegállapítás körébe tartozik. (P. VII. 4626. Pdt. III. 224. sub. II—III.)

A tényállásból önállóan következtet a felülvizsgálati bíróság arra, hogy az ajándékozás idejében fennforgott-e az ajándékozónál oly öntudatlan állapot vagy szabadakaratelhatározási képességhiány, amelynek alapján akkori *beszámíthatatlansága* megállapítható. (P. V. 2747/1927. Pdt. XIII. 93. sub. I.)

Annak a megállapításnak a megokoltságát, hogy az örökhagyó a végrendelet alkotásakor akaratának szabad elhatározási képességét kizáró *elmebetegségben szenvedett*, a felülvizsgálati bíróság a megállapított tények alapján felülbírálhatja; a végrendelet tartalmából és külalakjából pedig azt is megállapíthatja, hogy az örökhagyónak a végrendelkezéskor úgynevezett világos pillanata nem lehetett. (P. I. 5775/1928. Pdt. XIV. 73. sub. I.)

A tényállásból jogi következtetés útján a fellebbezési bírósággal egyértelműleg a kir. Kúria is elfogadja azt a ténybeli megállapítást, hogy az A) alatti kötelezvényben foglalt kölcsönügylet nem *szinlelt*, hanem az valósággal megkötetett. (G. 186/1914. Pdt. I. 56.)

VI. A belátás felülvizsgálása, a követelés mennyisége.

A felülvizsgálati bíróságnak is jogában áll *a kár vagy elvont haszon mennyiségét* belátásához képest megállapítani, az egy összegben kikötött *gazdasszonyi díjazás mennyiségét* a szolgálat időelőtti megszűnése folytán mérsékelni; a *megbízott díjait* a megbízás tárgyának értéke arányában *megállapítani*. (Temesvári tábla 1914. Fs. 3. 1914. Pdt. I. 36.)

A *tartás összege* oly ténykérdés, mely csak eljárási jogszabály sértése miatt támadható meg. (G. 231/1914. Pdt. I. 57. sub. II.)

Az a kérdés, hogy a fellebbezési bíróság a törvénytelen gyermek *eltartásához szükséges összeget* megfelelő összegben állapította-e meg? a felülvizsgálat körébe tartozik. (1915. jan. 26., febr. 5. és febr. 19. 1914. G. 355., 275. és 321. Pdt. I. 166.)

Az a kérdés, hogy a *tartás* a törvénytelen gyermek *hány éves koráig* ítélendő meg? a felülvizsgálat körébe tartozik. (Bpesti tábla 1915. febr. 19. 1914. G. 1236. sz. és 1915. márc. 2. 1914. G. 1050. Pdt. I. 167.)

Azt, hogy egy felnőtt leány, aki vendéglői üzletben kiszol-

gál és gazdája háztartásában is segédkezik, a lakáson, ellátáson és ruházaton felül *mennyit szokott keresni*, a bíróság a Pp. 271. §-a értelmében legjobb belátása szerint állapíthatja meg, ami a bizonyítékok mérlegelését nem teszi szükségessé és így a Pp. 534. §-a alapján a felülvizsgálati bíróság önálló megítélése alá vonható. (Bpesti tábla P. IV. 8877/1915. Pdt. I. 377. sub. I.)

Az ügyvédi képviseleti díjak és kiadások mennyiségi megállapítása ellen irányuló alperesi felülvizsgálati kérelemnek részben helyt kellett adni, mert a per vitelére fordított idővel, munkával és költséggel nem a fellebbezési bíróság által, hanem a jelen ítéletben megállapított összeg áll helyes arányban. (G. 320/1914. Pdt. II. 80. sub. III.)

Ha a fellebbezési bíróság által megítélt *ideiglenes nőtartás összege* a jelenlegi életviszonyokra, a felperes társadalmi állására, vagyontalanságára és keresetképtelenségére, valamint alperes jövedelmi viszonyaira való tekintettel túlcsekélynek mutatkozik, a felülvizsgálati bíróság a helytelen ténybeli következtetéssel megállapított összeg helyett maga állapítja meg a megfelelő összeget. (P. III. 10.035/1915. Pdt. II. 340.)

A fellebbezési bíróságnak a *munkás évi keresményére* vonatkozó ténymegállapítása csak a Pp. 534. §-ának 3. bekezdése szerint lett volna megtámadható, ezt azonban az alperes meg nem tette s így panasza nem vehető figyelembe. (P. VI. 260/1916. Pdt. II. 341.)

Az *ügyvédnek* megbízójával szemben kiérdemelt költségei megtérítését tárgyazó perekben a *munkadíjak összegszerűségének kérdése* is felülvizsgálat tárgyává tehető; és e munkadíjak mérséklése szempontjából méltatandó ama körülmény is, hogy a kartársnak kartársa érdekében ennek személyes ügyében kifejtett ügyvédi munkálatai díjazásáról van szó. (Bpesti tábla P. IV. 4760/1915. Pdt. II. 344.)

A *kár mennyiségének* a Pp. 271. §-a értelmében, legjobb belátása szerint és a bizonyítás mérlegelése nélkül való megállapítása a Pp. 534. §-a alapján a felülvizsgálati bíróság jogkörébe tartozik. (Bpesti tábla P. II. 7964/1916. Pdt. III. 221.)

Az, hogy mennyire értékelendő az anyai gondozás helyettesítése céljából alkalmazott *házvezetőnő havi díjazása és tartása*, a ténykérdés keretébe tartozik, ami a Pp. 534. §-ának 3. bekezdésében felsorolt esetektől eltekintve, nem vehető felülvizsgálat alá. (P. VI. 6945/1916. Pdt. III. 225.)

Az, hogy a fellebbezési bíróság által megállapított *tartásdíj összege* a felek társadalmi helyzetének, alperes vagyoni viszonyainak és a jelenlegi megélhetési viszonyoknak megfelel-e, szabadon felülvizsgálható. (P. III. 4219/1917. Pdt. IV. 156. sub. I.)

A korona időközi értékcsökkenése alapján az ügyvéd a *honorárium* felemelését követelheti. E *felemelés mérvét* a felül-

vizsgálati bíróság a Pp. 271. §-a alapján szabadon állapítja meg. (P. VI. 2931. Pdt. IX. 172.)

A 25.600/1922. N. M. M. sz. rendelet értelmében járó *orvosi díjazás összegére* vonatkozó másodbírói döntés szabadon felülvizsgálható. (P. V. 3253/1926. Pdt. XIII. 25. sub. II.)

A *követelés mennyiségének* a Pp. 271. §-a alapján történt megállapítása a *méltánytalanság szempontjából* felülvizsgálható. (P. II. 9451/1926. Pdt. XIV. 52.)

VII. Egyéb belátási kérdések.

A per felfüggesztésének megtagadása a S. E. 44. §-a értelmében felülvizsgálat tárgyává nem tehető, mert a ténybíróság belátásától függ, hogy a pert felfüggeszthesse, de a felfüggesztés nincs kötelezőleg előírva. (Bpesti tábla G. 1292/1914. Pdt. I. 202.)

A bíróság a szavatos perbeidézése végett a tárgyalást elhalasztani nem köteles. Ennek megtagadása miatt tehát nincs helye felülvizsgálati panasznak. (P. IV. 7933/1922. Pdt. IX. 33.)

Abban a kérdésben, hogy az ítéletben helye van-e a rendesnél hosszabb teljesítési határidő megszabásának, a felülvizsgálati bíróság szabadon határozhat. (P. IV. 1396/1924. Pdt. X. 50.)

A per felfüggesztésének megtagadása a Pp. 234. §-a értelmében felülvizsgálat tárgyává nem tehető, mert a felfüggesztés nem kötelező, hanem annak elrendelése a bíróság belátásától függ. (P. VII. 3611/1925. Pdt. XI. 77.)

A tárgyalásnak a Pp. 234. §-a alapján való felfüggesztése a felülvizsgálati eljárásban akkor is kérhető, ha a fellebbezési bíróság e kérelemnek helyt nem adott. Célszerűség kérdése, hogy a felfüggesztéssel együtt a fellebbezési bíróság ítélete feloldassék-e vagy sem. (P. V. 9219/1927. Pdt. XIV. 63.)

Az, hogy a részítélet hozatala helyénvaló volt-e és a részítélet a fellebbezési bíróság által hatályon kívül helyezhető volt-e, szabadon felülvizsgálható. (P. I. 162/1927. Pdt. XIV. 64.)

VIII. Eljárási szabálysértések.

Ha a fellebbezési bíróság minden valószínűsítő körülmény fennforgása nélkül és az ellenfél beleegyezése nélkül esküre bocsátotta a bizonyító felet és az ő vallomása alapján állapítja meg a tényállást, ez — a Pp. 371. §-ában foglalt jogszabály megsértése folytán — nem irányadó és ily esetben a felülvizsgálati bíróság maga állapítja meg a bizonyítani kívánt tényállítás valótlanságát. (Bpesti tábla P. IV. 264/1917. Pdt. III. 222.)

A perújítási eljárásban annak a mérlegelése, hogy az alapperbeli tanú hiteltérdemlőségére vonatkozó egyes tényállítások, valóságuk esetén, a tanú vallomásának a hitelt érdemlőségére birnak-e és ha igen, minő befolyással, a tanúvallomások mér-

legelésére jogosított bíróságnak a hatáskörébe tartozik s a felülvizsgálati bíróság rendszerint csupán arra terjeszkedhetik ki, hogy vajjon a tényállást megállapító bíróság azokat az okokat, amelyek az ő meggyőződését előidézték, az ítéletben tüzetesen előadta-e. (P. V. 5185/1917. Pdt. V. 19. sub II.)

Nem felel meg a Pp. 270. §-ának, ha a fellebbezési bíróság anélkül, hogy tüzetesen kifejtené ítéletének indokolásában, hogy mely okból nem fogadja el bizonyítéknak a kihallgatott tanúk egy részének vallomását, annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy e tanúk vallomását egy másik tanú vallomása lerontja, de már azt, hogy ezzel az utóbbi tanúvallomással mely okból tekinti lerontottaknak a többi tanúk vallomását, elmulasztja indokolni. (P. III. 836/1920. Pdt. VI. 26.)

A vallomástétel-megtagadás jogára figyelmeztetendő tanú, ha a kérdésre adandó felelettel önmagát házasságtöréssel vádolná. E figyelmeztetés elmulasztásával kivett vallomás alapján megállapított tényállás sikeresen megtámadható. (P. III. 334/1919. Pdt. VI. 27.)

Annak, hogy a fél tanú kihallgatását kérte az ellenfél esküre bocsátása előtt, az ítéletekből, tárgyalási jegyzőkönyvekből kell kitűnni. (B. 1711/1922. Ptt. V. 7.)

A felülvizsgálati bíróság önállóan ítéli meg, hogy helytállók-e a tanú kihallgatásának mellőzésére a fellebbezési bíróság által felhozott indokok? (P. V. 4464/1923. Pdt. IX. 173. sub I.)

A Pp. 534. §-ának harmadik bekezdése értelmében a tényállítások valósága vagy valótlansága a fél szavahihetősége tekintetében vont következtetések állítólag tévessége alapján felül nem vizsgálható. (P. II. 1218/1916. Pdt. III. 223.)

Az említett szakvélemény még az elsőbíróság előtt lefolyt eljárás során csupán az ott felmerült adatok alapján, tehát a fellebbezés folyamán az állat betegségének tünetei és elhullásának körülményei tekintetében kivett tanúvallomások ismerete nélkül keletkezett; ennélfogva a helyes döntés szempontjából egy újabb szakvéleménynek a teljes peranyag közlése mellett leendő beszerzése jogszabálysértés nélkül mellőzhető nem volt. (Bpesti tábla G. 1261/1914. Pdt. I. 53.)

Hogy az elsőbírósági ítélet az iratok mellől eltűnt, az érdemleges felülvizsgálatot nem gátolja, ha az ítéletnek a peres felek képviselői által gyorsírászati feljegyzések alapján kiállított és felterjesztett szövegét a tárgyaláson megjelent perbeli meghatalmazottak kölcsönösen helyesnek és az elveszett ítélet tartalmával egyezőnek fogadták el. (K. 1923. okt. 5. P. V. 614. sz.)

A gyermek törvénytelenítése iránti perben a félnek eskü alatti kihallgatása csak más bizonyíték kiegészítéséül rendelhető el. Az ennek ellenére esküre bocsátott felperes vallomása

alapján, jogszabálysértéssel megállapított tényállás a felülvizsgálati eljárás alapjául nem szolgálhatván, a felülvizsgálati bíróság a születés törvényességének vélelme alapján határoz. (P. III. 2845/1923. Pdt. IX. 180. sub I.)

IX. Anyagi jogszabály megsértése.

Az, hogy a kiskorú felperes gyámjaként fellépett személy gyámi minősége a perben kimutatva nincs, a felülvizsgálati eljárásban is hivatalból észlelendő. (1905. jan. 19. I. G. 474/904. F. X. 198.)

A felperességnek, vagyis a keresetileg érvényesített követeléshez való jogosultságnak a kérdése az anyagi jog körébe vág, már pedig a bíróságnak az anyagi jogi szabályát akkor is alkalmaznia kell, ha a fél, akinek a perbeli álláspontját megalapítja, arra egyáltalán nem, vagy csak hiányosan, avagy hibásan hivatkozott is. (P. V. 1537/1919. Pdt. V. 89. sub II.)

Az egész ház főbérlője által a bérlő ellen a bér megfizetése iránt indított perben a felperes kereshetőségi jogának megállapításához elegendő, ha a mellékbeavatkozóként fellépő háztulajdonos a kereshetőségi jogot elismeri. Ez mint rendelkező nyilatkozat a felülvizsgálati eljárásban is előterjeszthető. (P. VI. 2985/1928. Pdt. XIV. 119.)

X. Helytelen következtetés.

Igaz ugyan, hogy a tanúk megbízhatósága a körülmények szorgos méltatása mellett a fellebbezési bíróság hatáskörébe utalt ténykérdést képez és ez rendszerint felülvizsgálat tárgyává nem tehető; de ha a fellebbezési bíróság egyes tanúk vallomásának hitelt csak azért nem tulajdonít, mert valamely félnek közeli rokona, ez a körülmény a helyes ténybeli következtetés alapján erre a megállapításra egymagában nyilvánvalóan nem alkalmas; ez a megállapítás tehát jogszabályba ütközik. (1914. dec. 29. 1914. G. 172. sz. Pdt. I. 49.)

Az a kérdés, hogy a tanú érdekelt és ennélfogva vallomása hitelt érdemel-e? az okszerűség szempontjából felülvizsgálható. (Bpesti tábla 1914. dec. 18. 1914. G. 1327. Pdt. I. 50. sub I.)

A fellebbezési bíróság az S. E. 64. §-ának megfelelően megindokolta, hogy miért nem fogadja el W. M. és K. M. tanúk vallomását. Ez az indokolás a helyes okszerűséggel nem ellenkezik, mert kétségtelen, hogy az egészen közeli rokon elfogult, és az üzleti világban forgó, de még sem jogászilag képzett egyének különböztetni szoktak kölcsön, vagyis készpénznek visszafizetés kötelezettsége mellett közvetlenül az adós tulajdonába adása és egy harmadik személy tartozásának kifizetése folytán keletkezett követelés közt, az ellentmondás a tanúk

vallomása és felperes előadása közt tehát okszerűleg észlelhető. (Bpesti tábla: G. 1346/1914. Pdt. I. 52.)

Okszerűtlen a mérlegelés, ha a fellebbezési bíróság a bizonyítandó tényállítás valóságát oly tanú vallomása alapján állapítja meg, aki csak a bizonyító fél egyoldalú nyilatkozatát tanúsítja. Ily esetben a felülvizsgálati bíróság maga állapítja meg a tényállás valótlanságát. (Bpesti tábla: G. 1483/1914. Pdt. I. 169.)

Nem lehet szó helytelen ténybeli következtetésről, ha a panaszolt tényt a bíróság nem más tényekből vont következtetés, hanem a szakértőknek szabadon mérlegelhetett és ennek eredményében meggyőző bizonyítékként elfogadott véleménye alapján állapította meg. (P. VI. 7645/1916. Pdt. III. 226.)

Tanúvallomást nem lehet érdekeltség miatt figyelmen kívül hagyni azon az okon, hogy a tanú azért nem szavahihető, mert a félnek jót tett, őt ügyes-bajos dolgaiban kisegítette; ez a helyes gondolkodás szabályaiba ütköznék. (K. 1924. febr. 14. P. III. 8164/1922.)

Nyilván helytelen ténybeli következtetés, ha a bizonyítékokból helyes következtetéssel nyilvánvalóan más megállapítás helytálló. (B. 1922. április 28. P. 491/1922. Ptt. V. 5.)

Alapos az az alperesi panasz, amely szerint nyilvánvalóan helytelen ténybeli következtetéssel állapította meg a fellebbviteli bíróság azt, hogy az alperes a kereset indításakor tudta, miszerint a felperesnek nem Budapesten, hanem csak Ujvidéken van kereskedelmi telepe. K. Ferenc felperesi cégtag vallomása ugyanis erre nézve adatot nem tartalmaz. Ellenben abból, hogy a perben csatolt számos levélben a felperes kifejezetten mint budapesti cég szerepel, okszerűen következik, hogy alperes, ha tudhatta is, hogy felperes ujvidéki cég — emellett alaposan feltehette, hogy felperesnek Budapesten is van telepe. Ha pedig az alperes ezt feltehette, akkor nem volt oka perköltségbiztosítékot kérni. Alperes tehát addig, amig felperes az 1923. július 21. napján tartott érdemleges tárgyaláson maga nem adta elő, hogy ő nem budapesti, hanem ujvidéki cég, hibáján kívül nem érvényesíthette a Pp. 180. §. 8. pontján alapuló pergátló kifogást; ekkor pedig azt nyomban érvényesíttette, s így azzal el nem késett. Mivel pedig a felperes az S. H. S. államban teleppel biró cég, amely állammal a biztosíték elengedésére nézve viszonosság nincs, a pergátló kifogásnak helyt adni kellett. (P. IV. 5186/1924. Pdt. XI. 14. sub III.)

Felülvizsgálat alá esik az, hogy a fellebbezési bíróság helytelen ténybeli következtetéssel tekintette az eskü alatti kihallgatott fél vallomását valószínűsítettnek. (P. VII. 5903/1924. Pdt. XI. 46. sub I.)

Ha a fellebbezési bíróság által megítélt ideiglenes nőtartás összege a jelenlegi életviszonyokra, a felperes társadalmi állá-

sára, vagyontalanságára és keresetképtelenségére, valamint az alperes jövedelmi viszonyaira való tekintettel túlcsekélynek mutatkozik, a felülvizsgálati bíróság a helytelen ténybeli következtetéssel megállapított összeg helyett maga állapítja meg a megfelelő összeget. (III. 10.035/1915. Pdt. II. 340.)

Annak megállapítása, hogy a bizonyos napon feladott levelet a címzettnek mikor kézbesíthették, a ténybeli következtetés körébe esik; és a felülvizsgálati bíróság ha ezt nyilvánvalóan helytelennek találja, következtetés útján maga állapítja meg a tényállást. (P. V. 1165/1920. Pdt. VI. 17.)

Nem köti a felülvizsgálati bíróságot az okszerűséggel ellenkező szakértői véleményre alapított másodbírói tényállás. (P. VI. 3468/1925. Pdt. XI. 107.)

Annak méltatása, hogy a tanú érdekelt-e? és hogy érdekeltsége mennyiben befolyásolja szavahihetőségét, a bizonyítékok mérlegeléséhez tartozik és ekként az a felülvizsgálat körébe nem vonható. (P. IV. 288/1926. Pdt. XII. 47.)

XI. Köztudomás.

Annak megállapítása, hogy ismeri-e a köztudomást a bíróság, annak a bíróságnak szabad belátására tartozik, amelyik előtt a köztudomás, mint a bizonyítást feleslegessé tevő körülmény felhozatott, amiből következik, hogy a bírói szabad belátás körébe tartozó ismeretesség kérdése felülvizsgálat alá nem vonható. (P. IV. 543/1917. Pdt. III. 218.)

A köztudomásra alapított tényállás felülvizsgálat alá esik és a felülvizsgálati bíróság nem tartozik azt köztudomásúnak elfogadni, amit a fellebbezési bíróság annak nyilvánított. (P. II. 70/1916. Pdt. III. 220.)

Nyilvánvalóan helytelen a ténybeli következtetés, ha a bíróság a megállapított tényből nem vonja le a köztudomás szerint folyó ténybeli következményeket. (Budapesti tábla. P. II. 7964/1916. Pdt. III. 221. sub I.)

Köztudomású tény megállapítása felülvizsgálat alá esik. Köztudomású tény az, hogy a háborús évek alatt a gazdasági terményeknek és a lábas jószágnak értéke nagy mértékben fokozódott. (P. III. 4357/1917. Pdt. IV. 157. sub I.)

XII. Iratellenesség.

Iratellenesség miatt emelt felülvizsgálati panasz figyelembe nem vehető, ha a panaszban megjelölve nincs, hogy a tényállásnak melyik része melyik irat minő tartalmával milyen ellentétben áll. (K. 3974/1922. Ptt. IV. 143.)

A ténymegállapítás iratellenes volta megállapítható, ha valamely tényállításra nézve az ítélet azt jelenti ki, hogy arra

adat nincs, bár arra nézve tanúvallomás van a jegyzőkönyvben felvéve. (Budapesti tábla. P. II. 491/1922. Pdt. V. 5.)

Iratellenes a tényállás, ha az az elfogadott szakértői vélemény és a jogerős büntető ítélet tartalmával ellenkezik. A felülvizsgálati bíróság ehlyett maga állapítja meg ezen okiratokból a tényállást. (P. VII. 6339/1923. Pdt. IX. 132.)

Iratellenesség címén csak olyan ténymegállapításnak a helyessége vagy helytelensége vizsgálható felül, amely ténymegállapítás az iratokból következtetés nélkül eszközölhető p. o., hogy valamely okiraton mikori keltezés, mely névaláírások láthatók, hogy valamely iratnak mi a szószerinti tartalma. (P. V. 7298/1924. Pdt. XI. 67.)

Abból a körülményből, hogy az 1911: I. t.-c. 534. §-ának 3. bekezdésében az iratok tartalmával ellentétben álló ténymegállapítás külön van felemlítve, a nyilvánvalóan helytelen következtetés útján eszközölt ténymegállapításból az következik, hogy: iratellenesség címén csak olyan tény megállapításának a helyessége, vagy helytelensége vizsgálható felül, amely tény az iratokból következtetés nélkül megállapítható. (Pl., hogy valamely okiratra mikori keltezés, mely névaláírás van rávezetve, hogy valamely iratnak mi a szószerinti tartalma). (P. V. 117/1929. Pdt. XV. 75.)

XIII. Bizonyítás mérlegelése.

Az új bizonyítékra fektetett perújítás alapja az, hogy a perújító fél olyan új bizonyítékot tartozik előterjeszteni, amely az alapperbeli tényállást olykép változtathatja meg, hogy a megváltozott tényállás alapján az alapperbeli jogi döntés fenn nem tartható; az a kérdés, hogy az új bizonyíték tényleg megváltoztathatja-e az alapperbeli tényállást, mint az érdemre vonatkozó kérdés, nem vonható a felülvizsgálat körébe; a felülvizsgálat tárgya e részben csak az lehet, hogy ha az új bizonyíték megváltoztatja az alapperbeli tényállást, akkor meg kell-e változnia az alapperbeli jogi döntésnek is, vagy nem. (P. VI. 5461/1916. Pdt. III. 74.)

Az 534. §. harmadik bekezdése értelmében a tényállítások valósága vagy valótlansága, a fél szavahihetősége tekintetében vont következtetések állítólagos tévessége alapján, felül nem vizsgálható. (K. 1218/1916. Pdt. III. 295.)

Nem lehet szó helytelen ténybeli következtetésről, ha a bíróság a perdöntő tényeket nem ténybeli következtetésekből, hanem a bizonyítás adatainak a mérlegelése alapján állapította meg. (K. 4626/1916. Pdt. III. 297.)

Arra nézve, hogy a tanúvallomások erejét mennyiben csökkenti azoknak a vitatott tény egyes mozzanataira nézve való ellentéte: A bíróságnak a szabad mérlegelés körében megalkotott meggyőződése az irányadó. (P. IV. 4498/1917. Pdt. IV. 158.)

Az, hogy a szakértők a fellebbezési bíróság által mérlegelt véleményükben okszerűtlen következtetés foglaltatik-e, felülvizsgálat alá esik. (P. I. 2336/1923. Pdt. X. II. sub II.)

A szakvéleményt a bíróság a Pp. 270. §-a szerint szabadon mérlegeli s a mérlegelés eredménye csak a Pp. 534. §-ában megjelölt támadási okok fennforgása esetén képezhetné felülvizsgálat tárgyát; és a bizonyítékok szabad mérlegelésének jogából következik az, hogy a bíróság nem köteles az ellentétes szakvélemények közül az egyik véleményt a maga teljességében elfogadni, hanem az ellenkező szakvélemények mérlegelésével azokból a bíróság az adatokat egyaránt felhasználhatja a ténymegállapításának az alapjául. (P. VI. 5122/1926. Pdt. XIII. 38. sub. II.)

Annak a mérlegelése, hogy az elsőbíróság előtt tett beismerésnek a fellebbezési eljárásban történt visszavonása indokolt és elfogadható-e, az okszerűség szempontjából felülvizsgálható. (P. V. 8563/1928. Pdt. XIV. 143. sub. II.)

Ha a szakértők véleményei nemcsak az egyes vagyontárgyak érdekében, hanem az értékelésnél alapul vett ténybeli adatok tekintetében is lényeges eltéréseket mutatnak és a fellebbezési bíróság azért fogadja el a vélemények középarányosát, mivel a szakértők mindannyian megfelelő szakismerettel bírnak s véleményüket kellően megindokolták, minélfogva egyiküknek véleménye sem mutatkozik mellőzhetőnek: ez a ténymegállapítás okszerűtlen és a felülvizsgálati bíróságra nem irányadó. (P. I. 3898/1929. Pdt. XV. 36.)

A bíróság belátása szerint ítéli meg, hogy a szakvélemény kiegészítésére szüksége van-e; ha tehát az eziránti kérelemnek elutasítását megfelelően megokolta s okfejtése helyes, az emiatti panasz sikerre nem vezethet. (P. V. 3223/1929. Pdt. XV. 80. sub III.)

XIV. Önálló ténymegállapítás.

Az iratok alapján a felülvizsgálati eljárásban megengedett ténymegállapítás csak ott foghat helyet, ahol a fellebbezési bíróság ítéleti tényállásának csupán kiigazításáról, vagy kiegészítéséről van szó, de az a dolog természete szerint is ki van zárva, hogy a felülvizsgálati bíróság az iratok alapján maga állapítsa meg teljesen és önállóan, hogy a felek a fellebbezési szóbeli tárgyaláson mily előterjesztéseket tettek és a fellebbezési bíróság, ítéletének meghozatalánál, mely tényállásból indult ki. (P. III. 5766/1917. Pdt. IV. 160.)

A) A követelés összege kérdésében.

A felülvizsgálati bíróságnak is jogában áll a kár vagy elvont haszon mennyiségét belátásához képest megállapítani, az egy összegben kikötött gazdaasszonyi díjazás mennyiségét a

szolgálat időelőtti megszűnése folytán mérsékelni; a megbízott díjait a megbízás tárgyának értéke arányában megállapítani. (Temesvári tábla. 1914. Fs. 3/1914. Pdt. I. 36.)

A tartás összege oly ténykérdés, mely csak eljárási jogszabály sértése miatt támadható meg. (G. 231/1914. Pdt. I. 57. sub II.)

Az a kérdés, hogy a tartás a törvénytelen gyermek hány éves koráig ítélendő meg? a felülvizsgálat körébe tartozik. (B. G. 1236/1914. Pdt. I. 108. l.)

Az a kérdés, hogy a fellebbezési bíróság a törvénytelen gyermek eltartásához szükséges összeget megfelelő összegben állapította-e meg? a felülvizsgálat körébe tartozik. (K. G. 355/1914. Pdt. I. 109. l.)

Azt, hogy egy felnőtt leány, aki vendéglői üzletben kiszolgál és gazdája háztartásában is segédkezik, a lakáson, ellátáson és ruházaton felül mennyit szokott keresni, a bíróság a 271. §. értelmében legjobb belátása szerint állapíthatja meg, ami a bizonyítékok mérlegelését nem teszi szükségessé és így az 534. §. alapján a felülvizsgálati bíróság önálló megítélése alá vonható. (B. 6957/1915. Pdt. I. 267.)

Ha a fellebbezési bíróság által megítélt ideiglenes nőtartás összege a jelenlegi életviszonyokra, a felperes társadalmi állására, vagyontalanságára és keresetképtelenségére, valamint alperes jövedelmi viszonyaira való tekintettel túlcsekélynek mutatkozik, a felülvizsgálati bíróság a helytelen ténybeli következtetéssel megállapított összeg helyett maga állapítja meg a megfelelő összeget. (P. III. 10.035/1915. Pdt. II. 340.)

A fellebbezési bíróságnak a munkás évi keresményére vonatkozó ténymegállapítása csak a Pp. 534. §-ának 3. bekezdése szerint lett volna megtámadható, ezt azonban az alperes meg nem tette s így panasza nem vehető figyelembe. (P. VI. 260/1916. Pdt. II. 341.)

A felülvizsgálati bíróság szabadon ítéli meg, hogy a férfiszinész által ruhaátalány címén igénybe vett összeg a hivatás gyakorlásához szükséges ruhamennyiségnek megfelel-e. (Bpesti tábla P. IV. sz. 115/1915. Pdt. III. 6. sub II.)

A kár mennyiségének a Pp. 271. §-a értelmében, legjobb belátása szerint és a bizonyítás mérlegelése nélkül való megállapítása a Pp. 534. §.-a alapján a felülvizsgálati bíróság jogkörébe tartozik. (Bpesti tábla P. II. 7964/1916. Pdt. III. 221.)

Az, hogy mennyire értékelendő az anyai gondozás helyettesítése céljából alkalmazott házvezetőnő havi díjazása és tartása, a ténykérdés keretébe tartozik, ami a Pp. 534. §-ának 3. bekezdésében felsorolt esetektől eltekintve nem vehető felülvizsgálat alá. (P. VI. 6945/1916. Pdt. III. 225.)

Az, hogy a fellebbezési bíróság által megállapított tartásdíj összege a felek társadalmi helyzetének, alperes vagyoni vi-

szonyainak és a jelenlegi megélhetési viszonyoknak megfelel-e, szabadon felülvizsgálható. (P. III. 4219/1917. Pdt. IV. 156. sub I.)

A felülvizsgálati bíróság a megállapított vagyoni és jövedelmi adókat önállóan veszi számba és önállóan határozza meg a tartásdíj mennyiségét. (P. III. 4357/1917. Pdt. IV. 157. sub III.)

A felülvizsgálati bíróság az iratok alapján önállóan állapítja meg a zárgondnok által kezelt vagyonnak a hagyatéki leltártól eltérő értékét, a zárgondnok tevékenységének mérvét és díjainak ehhez arányosodó összegét. (P. V. 2189/1921. Pdt. VII. 1.)

B) Helytelen következtetés esetében.

Nem lehet szó helytelen ténybeli következtetésről, ha a panaszolt tényt a bíróság nem más tényekből vont következtetés, hanem a szakértőnek szabadon mérlegelhetett és ennek eredményében meggyőző bizonyítékként elfogadott véleménye alapján állapította meg. (P. VI. 7645/1916. Pdt. III. 226.)

Annak megállapítása, hogy a bizonyos napon feladott levelet a címzettnek mikor kézbesíthették, a ténybeli következtetés körébe esik; és a felülvizsgálati bíróság ha ezt nyilvánvalóan helytelennek találja, következtetés útján maga állapítja meg a tényállást. (P. V. 1165/1920. Pdt. VI. 17.)

C) Eljárási szabálysértés esetében.

A fellebbezési bíróság részéről helytelenül figyelembe nem vett, a perben rendelkezésére álló bizonyíték alapján a felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróság ítéletében megállapított tényállást kiigazítja. (B. 1897. jan. 14. I. G. 257/1896. T. I. 340.)

Okszerűtlen a mérlegelés, ha a fellebbezési bíróság a bizonyítandó tényállítás valóságát oly tanú vallomása alapján állapítja meg, aki csak a bizonyító fél egyoldalú nyilatkozatát tanusítja. Ily esetben a felülvizsgálati bíróság maga állapítja meg a tényállás valótlanságát. (Bpesti tábla. G. 1483/1914. Pdt. I. 169. sub I.)

D) Iratellenesség esetében.

Iratellenes a tényállás, ha az elfogadott szakértői vélemény és a jogerős büntető ítélet tartalmával ellenkezik. A felülvizsgálati bíróság ehelyett maga állapítja meg ezen okiratokból a tényállást. (P. VII. 6339/1923. Pdt. IX. 132.)

A fellebbezési bíróság által pusztán okiratok alapján megállapított tényállás a felülvizsgáló bíróságot nem köti, hanem helyességét e bíróság felülbírálja. (P. 1897. febr. 4. G. 104/96. T. II. 728.)

E) Mérlegelésre nem szoruló bizonyíték alapján.

A felülvizsgálati bíróság a köztudomású tényt önállóan állapítja meg. (P. III. 7505/916. Pdt. IV. 162.)

F) A felülvizsgálati eljárás alatt történtek alapján.

Az 1928: XII. t.-c. életbelépése előtt indított átértékelési perben felperes a felülvizsgálati tárgyaláson is felhozhatja, hogy az átértékelés elmaradása az ő tönkrejutását okozta és az alperesre indokolatlan előnnyel járt. (P. V. 9355/1927. Pdt. XV. 106.)

XV. A perköltség felülvizsgálása.

A perköltség összege szabadon felülvizsgálható, ha az erre vonatkozó felülvizsgálati panasz nincs is külön megindokolva. (P. V. 962/1918. Pdt. IV. 198.)

A felülvizsgálati bíróság jogkörébe tartozik annak a megítélése, hogy részbeni pernyertesség esetében a felperesnek a per- és fellebbezési költségekben marasztalása helyesen történt-e, avagy azokat kölcsönösen meg kell-e szüntetni.

Az egyedül a perköltség kérdésében használt felülvizsgálati kérelmet megengedetté nem teszi az olyan indok megtámadása, amelyek csupán a perköltséggel kapcsolatosak. (P. V. 12/1930. Pdt. XV. 88.)

Új tényállítás és bizonyíték előadása.

535. §. *Az első vagy a fellebbezési bíróság előtt nem érvényesített tényeket és bizonyítékokat a felülvizsgálati eljárásban csak annyiban lehet felhozni, amennyiben az 540. §. szerint hivatalból figyelembe veendő körülménynek, vagy annak a megállapítása forog kérdésben, hogy a fellebbezési bíróság az eljárásra vonatkozó szabályt helytelenül alkalmazott vagy mellőzött.*

Ily tényállításokat és bizonyítékokat a felülvizsgálati kérelemben illetőleg a válasziratban kell érvényesíteni. A szóbeli tárgyaláson ily előadások csak akkor pótolhatók, ha a fél valószínűvé teszi, hogy iratában hibáján kívül nem érvényesíthette azokat. Az utólagos előadások az iratokhoz mellékelés végett írásban is bemutatandók.

E §. 2. bek. esetében ténymegállapításnak van helye a fv. bíróságnál: 534. §. — Bizonyításfelvétel: 537. §. — V. ö. 539. §.

A §. csak olyan eljárási szabályok megsértésére vonatkoztatható, melyek az eljárás bármely szakában hivatalból is figye-

lembe veendők. Nem tartozik ide az az eset, ha a fellebezési bíróság a fél új bizonyítékra hivatkozó nyilatkozatának jegyzőkönyvbe vételét vagy ahhoz melléklendő irattal megállapítását megtagadja. (Gy. 1898. dec. 3. G. II. 53. T. 423.)

A fél felülvizsgálati kérelméhez eredeti kiadványban csatolt idéző végzéssel kimutatván azt, hogy a tanúk és felek tévedésből nem a kitüzött tárgyalási napra, hanem későbbi napra idéztettek és a fellebbezési bíróság ítéletéből kitünvén, hogy a fél ügyvédje a tárgyaláson e tévedést nem ismerve, mellőzte az újabb idézésnek indítványozását, az e tekintetben a felülvizsgálati kérelemben foglalt előterjesztés elfogadandó. (K. 1902. jan. 24. I. G. 512/1901. F. VII. 299.)

Az első- és a fellebbezési bíróság előtt nem érvényesített olyan új bizonyíték, amely a per érdemére vonatkozik, a felülvizsgálati eljárásban nem, s így a felülvizsgálati tárgyaláson sem hozható fel. (K. 1896. okt. 13. I. G. 204. F. II. 38.)

A felülvizsgálati eljárásban nem érvényesíthetők olyan új bizonyítékok, amelyek az anyagi jog alkalmazásának kérdésére vonatkoznak. (K. 1897. márc. 10. I. G. 430/1896. F. II. 260.)

A fellebbezési bíróság előtt tett beismerésnek a felülvizsgálati kérelemben visszavonása olyan új tényállításnak tekintendő, amely a felülvizsgálati eljárásban sikerrel fel nem hozható. (Gy. 1899. szept. 7. G. I. T. IV. 353.)

A kényszer kifogása a felülvizsgálati eljárásban, ha előbb fel nem hozatott, sikerrel nem érvényesíthető. (Gy. 1899. okt. 19. I. G. 25. T. IV. 327.)

A félnek a perben meghatalmazott ügyvédje képviseleti jogosultsága ellen az ellenfél részéről csupán a felülvizsgálati eljárás rendén a miatt felhozott kifogása, hogy az ügyvéd a kamara lajstromában ez idő szerint nincs bevezetve, figyelembe nem jöhet. (K. 1896. jún. 12. I. 142. F. I. 284.)

A felülvizsgálati tárgyaláson felhozott új elévülési kifogás figyelembe nem vehető. (B. 1898. okt. 28. II. G. 70. T. III. 167.)

A kamatláb ellen csak a felülvizsgálati kérelemben felhozott új kifogás nem vehető figyelembe. (Sz. 1899. márc. 28. G. 258/1898. T. III. 564.)

A felperesség ellen csak a felülvizsgálati eljárásban felhozott kifogás figyelembe nem vehető. (B. 1900. nov. 23. I. G. 210. T. V. 193.)

A megbocsátásra vonatkozó tények a fellebbezési eljárásban meg nem állapíttatván, a megbocsátás egyéb tények alapján a felülvizsgálati eljárásban jogkövetkeztetés útján le nem vonható. (K. 1900. dec. 22. I. G. 503. F. VI. 313.)

A felülvizsgálati bíróság a tényállást úgy a válasziratban, mint a felülvizsgálati tárgyaláson tett beismerés alapján is kiegészítheti. (Bpesti tábla 1914. G. 1377. Pdt. I. 58.)

Alperes a másodbírói ítélet ellen irányuló fellebbezéséhez csatolt rendőrhatósági bizonyítvánnyal igazolta, hogy a kiskorú gyermekek az ő gondozása alatt állanak. Erre a körülményre való tekintettel a kir. Kúria az ideiglenes gyermektartási díj fizetésének kezdőpontját megváltoztatta. (P. III. 5472/1914. Pdt. I. 172.)

A házassági perben a fellebbezésben felhozott új tények és bizonyítékok csak a házasság fenntartása érdekében vehetők figyelembe. (P. III. 5182/1914. Pdt. I. 173.)

A bontóperben a házasság fenntartása érdekében a másodbírósági ítélet elleni fellebbviteli beadványban felhozott novumok is figyelembe veendők. (Rp. III. 32. Pdt. I. 257/1915.)

Az ítéleti tényállásban foglalt ama bírósági kijelentésből, hogy a fél a fellebbezési eljárásban új bizonyítékokat nem hozott fel, az is következik, hogy az ügy érdemére vonatkozó további bizonyítékok, melyeket a fél csak a felülvizsgálati kérelemben érvényesített, a Pp. 535. §.-a értelmében figyelembe nem jöhetnek. (Bpesti tábla. P. IV. 7518/1915. Pdt. I. 374.)

Az, hogy a perfüggőség a másodbírói ítélet hozatala után megszűnt, a Pp. 535. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban figyelembe nem jöhet. (P. II. 6458/1915. Pdt. I. 401.)

Ha az igényper fellebbezési tárgyalásán jelen volt felperes nem szólalt fel az ellen, hogy a fellebbezési bíróság az ítéletet a nem fellebbező alperes által is fellebbezettnek tekintette és utóbbit is tárgyalásra bocsátotta, a felülvizsgálati bíróság ezt a szabálytalanságot hivatalból nem észlelheti. (Bpesti tábla P. IV. 4605/1915. Pdt. II. 61.)

Az alperes által az elsőbírósági ítélet végrehajthatóságának felfüggesztése iránt — a felülvizsgálati kérelmen túlmenőleg egyedül a szóbeli tárgyaláson — előterjesztett kérelemnek érdemi méltatása mellőzendő. (Rp. II. 921/1913. Pdt. II. 345.)

A felülvizsgálati eljárásban nem hozható fel az alsóbíróságok előtt nem érvényesített az a kifogás, hogy a visszautasított kereset beadásának magánjogi hatályai a Pp. 184. §-a értelmében megszűntek és így a kamat csak a keresetlevél másodszori benyújtásától számítva ítélhető meg. (P. IX. 20/1916. Pdt. II. 346.)

Minthogy a fellebbezési bíróság oly tényállás alapján döntött, amely tényállás a feleknek a felülvizsgálati eljárás során tett egybehangzó előadásának meg nem felel, az ügy végeldöntésre nem lévén alkalmas, a Pp. 543. §.-a alapján a rendelkező rész értelmében kellett határozni. (Bpesti tábla: P. IV. 10.760/915. Pdt. II. 347.)

A felülvizsgálati kérelemhez csatolt okirat a felülvizsgálattal élő fél ellenében bizonyítékul elfogadható. (Bpesti tábla 1915. február 20. G. 1518/1914. Pdt. II. 348.)

Ha az alperes a szükségnek megfelelő falfelemelés teljesí-

tése iránti kereset határozatlanságát nem kifogásolta, az erre vonatkozó és — szerinte — határozatlan és bizonytalan ítéleti rendelkezést, a Pp. 535. §-ban foglaltak szerint, a felülvizsgálati kérelemhez sikerrel többé meg nem támadhatja. (P. IX. 6634/1916. Pdt. III. 207.)

Okirat alaki érvényességének megtámadása a felülvizsgálati kérelemben nem érvényesíthető, ha ily kifogás az alsóbírósági eljárásban fel nem hozatott. (P. VII. 4346/1916. Pdt. IV. 2.)

A felülvizsgálati eljárásban is figyelembe vehetők a felek által közösen előadott tényállítások és kérelmek. (P. IV. 3704/1915. Pdt. IV. 4.)

A Pp. 382. és köv. §-aiban foglalt rendelkezések kizárják azt, hogy a felülvizsgálati bíróság érdemi intézkedés alapjául elfogadhassa az előleges bizonyítás iránt hozzá közvetlenül benyújtott kérvényt. (P. II. 6413/916. Pdt. V. I.)

A felülvizsgálati kérelemben felhozott új körülményt is figyelembe kell venni, ha a fél azt a fellebbezési bíróságnál azért nem érvényesíthette, mivel ez a fennforgó kérdést, annak eldöntését megelőzőleg, nem vette a felekkel tárgyalás alá. (P. VIII. 2322/1917. Pdt. V. 2.)

Tékozlás miatti gondnokság alá helyezési perben a fellebbezési bíróság a tényállás kiderítése végett hivatalból kívánhatja, hogy az alperes a rövid időközökben felvett adósságok hováfordításáról felvilágosítást adjon. De az alperes által csak a felülvizsgálati tárgyaláson felhozott az az új tényállítás, hogy időközben adósságait kifizette, a Pp. 535. §-a értelmében a gondnokság alá helyezési perben sem jöhet figyelembe, hanem csak a gondnokság megszüntetése iránti kereset alapjául szolgálhat. (P. III. 535/1921. Pdt. VI. 57.)

Tekintettel a tékozlás miatti gondnokság alá helyezés iránti úgy nyomozó jellegére, a felülvizsgálati eljárásban figyelembe veendő a felperes által csatolt és a felek egyező bemondására alapított községi bizonyítvány, amelynek alaki és tartalmi valódiságát az alperes a válasziratban és a felülvizsgálati eljárás rendén nem kifogásolta. (P. III. 5319/1921. Pdt. VII. 84.)

Házassági bontóperben a felülvizsgálati kérelemben felhozott, de az első- és fellebbezési bíróság előtt nem érvényesített tények és bizonyítékok a Pp. 535. §-a értelmében a házasság fenntartása érdekében sem vehetők figyelembe. (P. III. 2013/1922. Pdt. VIII. 134.)

A Pp. 535. §-a értelmében nemcsak új tényállítást, hanem új kifogást sem lehet a felülvizsgálati kérelemben felhozni. A fellebbezési eljárásban tett beismerést az ítéleti tényállás teljesen bizonyítja. Hivatalból figyelembe veendő, de a Pp. 540. §-a alá nem eső körülményre vonatkozó új tények a felülvizsgálati eljárásban fel nem hozhatók. (P. II. 650/1922. Pdt. VIII. 57.)

A valorizációs kérelem a felülvizsgálati eljárásban elő nem

terjeszthető. De a valorizáció iránti kérelemben bentfoglaltnak tekintendő — mint kevesebb — az a kérelem, hogy az 1923. évi XXXIX. t.-c.-nek a késedelmi kamat helyett fizetendő kártérítésre vonatkozó rendelkezései alkalmaztassanak: ez pedig a felülvizsgálati eljárásban is kérhető. (Bpesti tábla P. 2596/1922. Pdt. IX. 27.)

Ha a pernyertes felperes a válasziratban valorizáció iránti csatlakozási kérelmet terjeszt elő s ezzel szemben alperes az ő beadványában azt adja elő, hogy a marasztalási összeget a másodbírói ítélet folytán, kifizette és ha a beadvány ezen tartalma meg nem cáfoltatott: a valorizáció helyett az 1923: XXXIX. t.-c. szerinti kártérítést sem lehet megítélni. (P. II. 921/1923. Pdt. IX. 131.)

Békeszerződésen alapuló felfüggesztés megszüntetése. Valorizálási kérelem a felülvizsgálati tárgyaláson is előterjeszthető, amennyiben az nem haladja meg az idegen valuta fizetése iránt az alsóbírói eljárásban támasztott keresetet. (P. VII. 6939/1923. Pdt. IX. 132. sub. I—II.)

A gazdasági lehetetlenülésre alapított és csak a felülvizsgálati eljárásban felhozott kifogás a Pp. 535. §-a értelmében figyelembe nem jöhet. (P. IV. 3409/1923. Pdt. IX. 145.)

Fellebbezési költség felemelésének a korona értékcsökkenése alapján akkor is helye van, ha ezt csak a felülvizsgálati tárgyaláson kérték. (P. VII. 4873/1923. Pdt. IX. 167.)

A Kt. 353. §-ában biztosított választási jog kimerítésére vonatkozó elutasítási ok hivatalból nem, hanem csak kérelemre foghat helyet, ily kifogás tehát (Pp. 535. §.) a felülvizsgálati eljárásban már fel nem hozható. (P. IV. 3449/1924. Pdt. X. 55. sub. II.)

Az új kérelem, hogy a kötelesrésznek a megállapításánál úgy az elajándékozott vagyonnak, mint a hagyatéknak is a jelenlegi értéke vétessék alapul, a gazdasági viszonyok mélyreható változása s különösen a pénz értékének rendkívüli csökkenése folytán, a felülvizsgálati tárgyaláson is előterjeszthetők. (P. I. 695. és 2512/1922. Pdt. X. 64.)

Felperes az alsóbíróságok előtti eljárásban vagylagos kérelmet nem terjesztett elő, csak a felülvizsgálati eljárásban pedig ilyen áttérés és ez alapon a kereseti kérelemtől különböző új marasztalási kérelem előterjesztése egyáltalában nem foghat helyet. (P. VII. 2394/1924. Pdt. X. 65.)

A kereshetőségi jog kérdése a per bármelyik szakában hivatalból is figyelembe veendő. Ily kifogás tehát, habár az alperes azt csak a felülvizsgálati tárgyaláson terjesztette elő, elkésettnek nem tekinthető. (P. VII. 7227/1924. Pdt. X. 107.)

Ha a fellebbezési bíróság a kereseti kérelmen túlterjeszkedett, ezt a szabálytalanságot nem orvosolhatja az, hogy a felperes a felülvizsgálati eljárásban — tehát a Pp. 535. §-a szerint

elkésetten — a másodbírói ítélet rendelkezésének megfelelő kérelmet terjeszt elő. (P. III. 5155/1924. Pdt. XI. 36.)

Elkésett a felülvizsgálati kérelemben felhozott az a kifogás, hogy az eladó az át nem vett árut elkésetten bocsátotta árverés alá. (P. VII. 2181/1925. Pdt. XI. 52.)

A visszatartott összeg kiadása iránti perben az alperes a visszatartásra új jogcímet a felülvizsgálati kérelemben fel nem hozhat. (P. IV. 1936/1923. Pdt. XII. 32.)

Közgyűlési határozat megsemmisítése iránti perben a felperesek a felülvizsgálati kérelemben nem hozhatják fel azt az új támadást, hogy a megtámadott közgyűlési határozat azért is megsemmisítendő, mivel a közgyűlés összehívását elhatározó igazgatósági ülésre szóló meghívókat ők nem kapták kézhez. (P. IV. 3785/1925. Pdt. XII. 46.)

Felszólalás az eljárás szabálytalansága ellen.

536. §. *A fél a fellebbezési eljárás szabálytalansága miatt nem szólalhat fel, ha erre vonatkozó joga a 223. §. értelmében már a fellebbezési eljárásban megszünt.*

Az a szabálytalanság, hogy a fellebbezési bíróság a felperes egyoldalú írásbeli kérelmére, az alperes meghallgatása nélkül tanúkihallgatást rendelt el, az ügy eldöntésére nincs befolyással: mert a fellebbezési bíróság a bizonyításfelvételt elrendelő végzést a következő szóbeli tárgyaláson kifejezetten fenntartotta és a bíróság végzéseiről kellően értesített alperesnek módjában állott a tanúk kihallgatásánál jelen lenni s hozzájuk kérdéseket intézni. (B. 7437/1916. Pdt. IV. 36. l.)

Lényeges eljárási szabályt sért a fellebbezési bíróság, ha sem ítéletéből, sem a tárgyalási jegyzőkönyvből nem tűnik ki, hogy az elsőbírósági eljárásban beszerzett korábbi periratok tartalmát a fellebbezési tárgyaláson ismertették és ha ennek a bizonyítéknak felhasználását minden indokolás nélkül mellőzi. (K. 258/1916. Pdt. II. 155. l.)

Ha a fél a fellebbezési eljárásban fel nem szólalt az iránt, hogy az elsőbíróság a szakértők kihallgatását elrendelte ugyan, de nem foganatosította, felszólalhatási joga megszünt. (K. 1901. nov. 19. I. G. 389. F. VII. 143.); arra nézve is, hogy más bírói tagok előtti tanácsban nem ismételték a tárgyalást. (K. 1905. nov. 23. I. G. 266. F. XI. 2312. sz.)

Ha a fél a szakértők érdekeltsége miatt sem a szemle alkalmával, sem azelőtt fel nem szólalt, az érdekeltségre vonatkozó felülvizsgálati panasz nem jöhet figyelembe. (Bpesti tábla P. IV. 627/1915. Pdt. II. 98.)

A felperes felülvizsgálati kérelmében lényegileg amiatt panaszkodik, hogy miután az ő anyanyelve a német, és csak

törve beszéli a magyar nyelvet s ennek következtében a kifejezéseket összetévesztvén, nem az vétetett jegyzőkönyvbe, amit tulajdonképen mondani akart. Ez a panasz azonban már azért sem jöhetett figyelembe, mert a Pp. 536. §-a értelmében a fél az eljárás szabálytalansága miatt a felülvizsgálati eljárás rendén nem szólalhat fel, ha erre vonatkozó joga a Pp. 223. §-a értelmében már megszünt. Márpedig az iratoknál semmi nyoma sincs annak, hogy ezen állítólagos szabálytalanság ellen a felperes a fellebbezési bíróság előtt felszólalt volna, ennélfogva felszólalási joga már megszünt, azt e helyütt többé sikerrel nem gyakorolhatja. (Bpesti tábla P. IV. 8502/1915. Pdt. II. 351.)

A tárgyalási jegyzőkönyv és annak mellékletei nem tartalmaznak adatot arra vonatkozólag, hogy alperes a valóság esetén kétségkívül alaki jogszabálysértést képező szabálytalanságot panasz tárgyává tette volna, már pedig a Pp. 536. §-ában foglalt rendelkezés szerint a fél a fellebbezési eljárás szabálytalansága miatt nem szólalhat fel, ha erre vonatkozó joga már a fellebbezési eljárásban megszünt. (P. VII. 10.797/1915. Pdt. II. 352. sub. II.)

A Pp. 536. §-a értelmében nem vehető figyelembe az a felülvizsgálati panasz, hogy a felperesi pertársaság anyagi előfeltételei (Pp. 77. §.) nem forognak fenn, hogy keresetváltoztatás történt, hogy a megváltozott kereset érthetetlen és jogilag meg nem valósítható: ha az alperes a panaszolt jogszabálysértések miatt a fellebbezési eljárásban fel nem szólalt. (P. I. 9811/1915. Pdt. II. 353.)

A felülvizsgálati tárgyaláson is helye van a tényállás kiderítésének abban az irányban, hogy az elhalt felperes hagyatéka bíróilag átadatott-e s így az alperes fizetésre, avagy csak letétbe helyezése kötelezhető-e. (P. IV. 3327/1923. Pdt. IX. 138.)

Az a felülvizsgálati panasz, hogy az elsőbíróság előtti eljárásban kihallgatott tanuknak vallomásai nem a valóságnak megfelelően vétettek jegyzőkönyvbe, figyelembe nem vehető, mert a jegyzőkönyv közokiratot képez, s az ez irányban netán fennforgó sérelem a fellebbezési eljárásban lett volna orvoslandó. (K. 99. márc. 17. I. G. 634/98. F. IV. 393.)

Bizonyításfelvétel a felülvizsgálati eljárásban.

537. §. *Az 535. §. esetében megengedett bizonyításfelvételt a felülvizsgálati bíróság megkeresett vagy kiküldött bíróra is bízhatja és amennyiben szükségesnek mutatkozik, az alsóbíróságokat nyilatkozattételre felhívhatja.*

Ugyanígy történhetik a bizonyításfelvétel az igazolás

kérdésében, vagy az eljárás félbeszakadása, felfüggesztése vagy ezek megszűnése kérdésében.

Jegyzet. E §. 2. bek. eseteiben ténymegállapításnak fv. bíróság előtt lehet helye: 534. §. — Ez a §. perújítás esetében is alkalmazandó: 570. §.

A felülvizsgálati kérelem alapos elbírálása céljából a kir. Kúria a Pp. 535. és 537. §-ai alapján elrendeli a bizonyításfelvételt arra nézve, hogy .....; és ebből a célból, minthogy az a tárgyalási jegyzőkönyvből és mellékleteiből ki nem tűnik, a ...-i törvényszéket, mint fellebbezési bíróságot nyilatkozattételre felhívja azzal, hogy e tekintetben nyilatkozatát az ezennel visszaküldött periratokkal együtt közvetlenül ide haladéktalanul terjessze fel. (P. V. 269/1916. Pdt. II. 349.)

A felülvizsgálati tárgyalásról elmaradás.

538. §. *A kellően értesített feleknek vagy egyiküknek elmaradása a felülvizsgálat elintézését nem gátolja.*

A tárgyalásról való elmaradás miatt igazolásnak nincs helye.

Te. 41. §. A Pp. 538. §-át a következő rendelkezés egészíti ki:

A felek kölcsönös megegyezése alapján a felülvizsgálati eljárás szünetelésének (Pp. 475. §.) nincs helye.

Mi. a Te. 41. §-ához. A 34. §. indokolásában előadtam azokat az okokat, amelyeknél fogva az eljárás szünetelését a fellebbezési eljárásban csak kivételesen, rendkívüli esetben lehet engedélyezni. A szünetelés ellen ott felhozott okok fokozatosan állanak a felülvizsgálati eljárásban és indokolttá teszik, hogy csakis a felek kölcsönös megegyezése alapján a felülvizsgálati eljárás szünetelésének egyáltalában ne legyen helye.

539. §. *Ha a szóbeli tárgyaláson csupán az egyik fél jelenik meg és az 535. §. értelmében utólagosan érvényesíthető tényeket vagy bizonyítékokat ad elő, a bíróság, ha fontosaknak ítéli azokat a felülvizsgálati kérelem elintézésére, a tárgyalást elhalasztja. A meg nem jelent felet a kitűzött határnapról az utólagos előadást tartalmazó irat másolatának közlésével hivatalból értesítteti. Ezt a másolatot a félnek huszonnégy óra alatt pótolni kell.*

Ez a §. a válaszirat benyujtásának hiban kivül történt elmulasztása esetében is alkalmazandó.

A felperes az ő korábbi ügyvédjének a képviseletről lemondását és azt, hogy új ügyvédet bízott meg, a kir. Kúriának 1924. június 27-én jelentette be, amikor ő felülvizsgálati tárgyalás határnapjáról már kellően értesítve volt. Minthogy ily körülmények között a Pp. 538. §-a szerint a felperesnek a tárgyalásról való elmaradása miatt igazolásnak helye nincs, az igazolási kérelmet a Pp. 455. §-a értelmében vissza kellett utasítani. (Psz. 2765/1924. Pdt. IX. 122.)

Pergátló körülmény figyelembevétele a felülvizsgálati eljárásban.

540. §. ***A 180. §. 1. és 2. pontjában említett pergátló körülményt, valamint az 522. §. második bekezdésének korlátai közt a hatáskör hiányát, úgyszintén az 505. §. 1—3. pontjaiban említett hiányokat, továbbá azt a körülményt, hogy a fellebbezési bíróság előtti eljárásban az 504. §. 1—3. és 5. pontjaiban felsorolt esetek valamelyike fordult elő, a felülvizsgálati bíróság hivatalból veszi figyelembe, még pedig akkor is, ha a fellebbezési bíróságnak ezek felől hozott határozata jogerőre emelkedett.***

Mi. A Pp. itt minden kétség elkerülése végett kimerítően (taxatíve) felsorolja azokat a pergátló körülményeket és egyéb hiányokat, amelyeket a felülvizsgálati bíróság is hivatalból köteles figyelembe venni.

Jegyzet. A felülvizsgálati eljárásban hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmények tehát a következők:

1. hogy a kereset érvényesítése egyáltalában nem tartozik a polgári perútra, vagy hogy külön eljárásnak van fenntartva. (180. §. 1. p.);

2. hogy a törvény szerint a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie (180. §. 2. p.);

3. a hatáskör hiánya, kivéve azt, hogy az ügy, amelyben a törvényszék határozott, nem a törvényszéknek, hanem a járásbíróságnak a hatáskörébe tartozik, kivéve továbbá azt, hogy az ügy tekintettel az értékre, nem a törvényszéknek, hanem a járásbíróságnak a hatáskörébe tartozik (522. §. 2. bek.);

4. hogy valamelyik félnek nem volt perképessége, illetőleg törvényes képviselője mellőzve volt vagy nem igazoltatott (505. §. 1. p.);

5. hogy valamelyik fél helyett harmadik személy meghatalmazás nélkül járt el (505. §. 2. p.);

6. hogy valamelyik fél ellenfelét előtte tudvalevő tartózkodó helyének elhallgatásával mint ismeretlen tartózkodásút

vagy az előtte ismeretes örökösöket, mint ismeretleneket idéztette perbe (505. §. 3. p.);

7. hogy a fellebbezési bíróság előtti eljárásban;

a) a bíróság nem volt szabályszerűen alakítva, ideértve azt az esetet is, ha a tárgyalásnál jegyzőkönyvvezető nem volt alkalmazva (504. §. 1. p.);

b) a megtámadott ítélet hozatalában törvénynél fogva kizárt bíró vett részt, kivéve, ha a kizárást sikertelenül kérték (504. §. 2. pont);

c) a megtámadott ítélet hozatalában olyan bíró vett részt, akit a fél kifogása következtében kizártak (504. §. 3. p.);

d) a jegyzőkönyvvezetésre vonatkozó szabályok megsértésével a jegyzőkönyvbe a felek vagy képviselők irtak vagy mondottak be nyilatkozatokat. (504. §. 5. p.)

A felsőbíróság a polgári perút kérdését a hatásköri kifogás jogerős elvetése után is hivatalból vizsgálja. (4626/1914. VII. p. Pdt. I. 272. sub. II.)

Abban a határozatban, mely a hatásköri kifogásnak helytadó alsóbírósági határozatot megváltoztatja, alperest a sikeres fellebbviteli beadvány költségeiben el kell marasztalni. (6407/1914. V. p. Pdt. I. 361. sub. II.)

A Pp. 505. §. 1—3. pontjaiban felsorolt hiányok a felülvizsgálati eljárásban is pótolhatók. Ha tehát a kiskorúak törvényes képviselője mellőztetett, a hiány pótlására és az addigi cselekmények jóváhagyására alkalmat kell adni. Ily esetben a másodbírói ítélet feloldásának és a törvényes képviselő személyének közlése végett a gyámhatósághoz intézendő megkeresésnek van helye. (Kolozsvári tábla P. II. 2485/1915. Pdt. II. 118.)

A Pp. 540. §-a csak az eljárásra vonatkozó, tehát a perjogi természetű alaki szabályok hivatalból figyelembe vételét szabályozza: de nem zárja ki a felülvizsgálati eljárásból a megállapítási kereset (Pp. 130. §.) szükségességének — mint közjogi jellegű kérdésnek — hivatalból vizsgálását. (P. IX. 217/1916. Pdt. II. 354.)

A perbevont kiskorú törvényes képviselőjének mellőzése a Pp. 180. §-ának 5. pontja és 505. §-a szerint oly pergátló körülmény, amelyet a felülvizsgálati bíróság az 540. §. értelmében hivatalból köteles figyelembe venni; amiért is a kir. Kúria a Pp. 182. §-ának 1. pontja és 75. §-ának harmadik bekezdésében foglaltak értelmében a fellebbezési bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és a pert megszüntette. (P. III. 1993/1921. Pdt. VII. 19.)

Habár a fellebbezési bíróság helytelenül állapította meg a hivatalból észlelendő pergátló körülmény fennforgását, mégis el kell utasítani a permegszüntető ítélet elleni felülvizsgálati kérelmet, ha a kereset nyilvánvalóan alaptalan és így az ügynek a

fellebbezési bírósághoz visszautasítása teljesen céltalan volna. (P. IV. 3464/1922. Pdt. VIII. 54.)

Két pergátló körülményt a felülvizsgálati bíróság nem köteles ugyanabban a határozatban végleg eldönteni. (P. IV. 115/1927. Pdt. XII. 87.)

A csak egységesen elbírálható pergátló kifogás kérdését a felülvizsgálati bíróság azzal a felperestárssal szemben is eldöntheti, akivel szemben a fellebbezési bíróság az elsőbíróság határozatát — tévesen — érintetlenül hagyta. (P. V. 8938/1926. Pdt. XIV. 20.)

Habár a Pp. 180. §. 1. pontjára alapított pergátló kifogást elvető másodbírói ítélet elleni felülvizsgálati kérelem a pertárgynak a felülvizsgálati értékhatáron alul maradása miatt visszautasíttatott, ez nem zárja ki az érdemleges másodbírói ítélet elleni felülvizsgálat megengedettségét, ha felperes keresetét az érdemleges fellebbezési tárgyaláson utólag megfelelő összegre felemelte. Ily esetben a felülvizsgálati bíróság hivatalból észlelheti azt, hogy az ügy külön bíróság hatáskörébe tartozik. (P. VI. 7870/1926. Pdt. XIV. 42.)

A felülvizsgálat köre.

541. §. *A felülvizsgálati bíróság az ítéletet csak annyiban vizsgálhatja felül, amennyiben az a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelemmel meg van támadva.*

Ha az 505. §. 1—3. pontjaiban említett esetek valamelyike a fellebbezési bíróság előtti eljárásban fordult elő, a felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelem korlátaira tekintet nélkül jár el.

542. §. *A felülvizsgálati bíróság csupán az eljárásra vonatkozó valamely szabály megsértését az 540. §. esetein kívül csak annyiban veheti figyelembe, amennyiben az ítéletet ezen az alapon a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelemben kifejezetten megtámadták.*

Ha az ítélet csupán azon az alapon van megtámadva hogy a fellebbezési bíróság eljárásában az 504. §-ban vagy az 505. §. 1—3. pontjaiban említett valamelyik eset fordult elő, vagy hogy a fellebbezési bíróság az 503—506. és 518. §-ok ellenére határozott, vagy valamely pergátló kifogásnak helyt nem adott, a felülvizsgálati bíróság határozatában csak a felek által felhozott felülvizsgálati alapra szorítkozik, az 505. §. 1—3. pontjaiban említett esetek

fennforgását azonban akkor is figyelembe veszi, ha azokat fel nem hozták.

Te. 42. §. A Pp. 542. §-ának utolsó bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

A felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelem indokai és különösen a felhozott jogszabály iránt határozatának indokolásában a szükséghez képest nyilatkozik.

Mi. I. Ezek a §-ok a felülvizsgálat körét határozzák meg és pedig úgy a felek kérelmére, mint az általuk felhozott panaszokra vonatkozóan.

Az 541. §-nak az a kijelentése, hogy az ítélet felülvizsgálatának csak annyiban van helye, amennyiben az meg van támadva, tüzetesebb indokolásra nem szorul. Az 505. §. 1—3. pontjaiban felsorolt szabálytalanságok ellenben — amint ez ennek a §-nak indokolásában előadatott — az egész ítéletnek, tehát az ítélet azon részének a felülvizsgálatát is — természetesen csak e szabálytalanság szempontjából — maguk után vonják, amely megtámadva nincsen.

II. Tüzetesebb indokolást igényel azonban az 542. §.

Abban a kérdésben, hogy a felülvizsgáló bíróság mennyiben van a fél részéről felhozott felülvizsgálati alaphoz kötve, *különbséget tesz a Pp. aszerint, hogy csupán az eljárásra vonatkozó valamely szabály megsértése vagy más jogszabály megsértése forog-e fenn.*

III. A Pp. *az eljárásra vonatkozó szabálytalanságot* kizárólag csak akkor tekinti hivatalból észlelendő felülvizsgálati oknak, ha az az 540. §-ban kimerítően (taxative) felsorolt szabálytalanságok közé tartozik. Az eljárásnak más szabálytalanságát azonban, ha a fél azt panaszként fel nem hozta, sohasem, tehát akkor sem veszi hivatalból figyelembe, ha azt az első- vagy másodbíróságnak hivatalból figyelembe kellett volna vennie. A semmiségeket kívánja ezzel csökkenteni a Pp. és kizárni azt, hogy a felülvizsgálati bíróság eljárási szabálytalanság okából akkor is megdöntse az ítéletet, ha az érdemileg helyes és a felek az eljárási szabálytalanságba maguk is belenyugosznak. Ennek a kérdésnek főképp a tényállás megtámadása szempontjából van jelentősége. A tényállást a fél ismeri legjobban, annak a megtámadását és e célból valamely eljárási szabály megsértésének felhozását egészen rá lehet bízni. Ha a fél emiatt nem panaszkodik, azt maga sem tekinti lényegesnek, helytelen lenne, ha a bíróság — gyakran meglepetésszerűleg — emiatt feloldaná az ítéletet. Szükségessé teszi ezt a szabályozást az is, hogy ilyennek hiányában a bíróság az ügy és a per tényállásának

minden legapróbb részletével kénytelen alaposan megismerkedni, ami elsősorban az előadás hosszadalmasságát idézi elő s a bíróság tevékenységét bénítja.

Az 542. §. első bekezdése csak olyan szabályra vonatkozik, amely pusztán az eljárást illeti; nem ilyen pl. a bizonyítási teher szabálya, a bíróság kérdezési joga a döntő körülmények kiderítésében stb. A „kifejezett" megtámadás csak azt jelenti, hogy a panasz mibenléte megállapítható legyen, de nem teszi azt, hogy a megsértett jogszabályt formulázva, vagy pl. a törvény §-ára hivatkozva kell megjelölni.

IV. Máskép áll azonban a dolog az *anyagi jogszabály megsértése* esetében. Ennek a fejezetnek a bevezetésében elő vannak adva azok az okok, amelyeknél fogva *a felülvizsgálati bíróság az ítélet jogszerűségét hivatalból vizsgálni köteles;* az anyagi jogszabály alkalmazásában tehát nincs a felektől felhozottakhoz kötve; *alkalmazza a biró az anyagi jogszabályt akkor is, ha a fél azt tüzetesen meg nem jelölte.* Kihagyta azonban a Pp. az 1893. évi XVIII. t.-c. 203. §-ának a következő szavait: „a jogszabályok alkalmazásában nincs a felektől felhozottakhoz kötve". Ennek felemlítése most már — miután felülvizsgálatnak nemcsak jogszabálysértés alapján van helye és a bíróság az ügyet, amennyiben egyes kérdések a felülvizsgálat alól kifejezetten elvonva nincsenek, szabadon felülvizsgálja — felesleges, sőt zavaró.

Az 542. §. második bekezdése ez alól a szabály alól, hogy a felülvizsgálati bíróság az ügyet az anyagi jogszabály alkalmazása szempontjából teljességében (bár a felülvizsgálati kérelem korlátai között) hivatalból megvizsgálni köteles, *kivételt állapit meg.* Ha a fél az érdemi döntés miatt nem panaszkodik, hanem csak az 504. §-ban és az 505. §. 1—3. pontjaiban említett sérelmek miatt, vagy amiatt emel panaszt, hogy a bíróság a fellebbezési kérelem korlátainak megtartására, az elsőbírói ítéletnek feloldására, vagy permegszüntető okok alapján hatályon kívül helyezésére, az ügynek az elsőbírósághoz visszautasítására vonatkozó kötelező szabályok ellenére határozott vagy a pergátló kifogást elvetette, akkor a felülvizsgálati bíróság nem bocsátkozik az érdembe, az anyagi jogszabály alkalmazásába, hanem csak a felhozott panasz felülvizsgálatára szorítkozik. Ezekben az esetekben a megtámadási alap annyira független az érdemtől, hogy annak megítélhetése az érdemnek felülvizsgálatát mellőzhetővé teszi. Az a fél, aki kifejezetten csak ezekre, az érdemtől távol álló okokra hivatkozik, nem panaszkodhatik, ha a bíróság csakis ezeket teszi vizsgálat tárgyává és nem bocsátkozik az érdembe, amelynek felülvizsgálatára nézve a fél előadása semmi támpontot nem nyujt.

Mi. a Te. 42. §-ához. A Pp. 542. §-ának utolsó bekezdése értelmében a felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati, illetőleg a csatlakozási kérelem indokolása és különösen a felhozott jog-

szabály iránt határozatának indokaiban nyilatkozni köteles. Ez a kötelezettség a felülvizsgálati bíróságot sok esetben fölösleges munkával terheli meg. A felek kérelmeik indokolásául sok esetben lényegtelen körülményeket is hoznak föl. Kétségtelenül helyes, hogy a felülvizsgálati bíróság a joggyakorlat fejlesztése és a jogegység biztosítása érdekében a felhozott jogszabály iránt minél több esetben nyilatkozzék, azonban ez is csak akkor szükséges, ha a fellebbezési bíróság ezt nem tette volna meg már előbb is ítéletében. A felülvizsgálati bíróságra nyugodtan rá lehet bízni azt a feladatot, hogy a jogszabályok tekintetében felmerült kétségeket el fogja oszlatni és az eltérő magyarázatok esetében a helyes irányt meg fogja jelölni. Ennek következtében a törvényjavaslat úgy rendelkezik, hogy a felülvizsgálati bíróság a kérelmek indokolása és különösen a felhozott jogszabály iránt határozatának indokaiban csak akkor nyilatkozik, ha ezt szükségesnek tartja.

Jegyzet. Az 505. §. 1—3. pontjaiban foglalt körülményeket az 540. §. jegyzetének 4—6. pontjai felsorolják.

Ha a felülvizsgálati kérelemben előadott panaszát a fél a tárgyaláson visszavonja, annak megbírálása mellőzendő. (B. 1902. jún. 6. I. G. 77. T. VI. 229.)

A felülvizsgálati bíróság a fellebbezési bíróságnak ítéletét csak azon az alapon vizsgálhatja felül, amely alapon az a felülvizsgálati kérelemben megtámadva van. (K. 99. dec. 4. I. G. 434. F. V. 194.)

A bíróság a vitás kérdés eldöntésénél alkalmazhat oly anyagi jogszabályt is, melyre az alperes, a per folyamán védelmére nem hivatkozott. (K. 1905. máj. 17. I. G. 790/1904. F. X. 340.)

Ha a fél felülvizsgálati kérelmében azt az eljárási szabályt, melyet a bíróság helytelenül alkalmazott volna, tüzetesen meg nem jelöli, az erre alapított panasz nem vehető figyelembe, mert az eljárási szabály helytelen alkalmazásának a felülvizsgálati bíróság által való kutatása helyt nem foghat. (B. 98. febr. 11. T. II. 133., Gy. 97. jún. 24. G. II. 34. T. II. 504.)

A tényállás iratellenességét a felülvizsgálati bíróság nem veheti figyelembe akkor, ha a tényállás megtámadva nincs. (B. 1902. okt. 16. I. G. 183. T. VII. 11.)

A fellebbezési bíróság ítéleti indokolásának téves kijelentése arra, hogy a felülvizsgálati kérelemnek hely adassék, magában véve nem szolgálhat alapul akkor, ha a fellebbezési bíróság ítéleti rendelkezése egyébként az alkalmazandó anyagi jogszabályoknak megfelel. (K. 98. ápr. 13. I. G. 26. F. IV. 429.)

Ha a fellebbezési bíróság az anyagi jogszabály helytelen alkalmazásával utasította el a felperest keresetével, a felülvizsgálati panasz mégsem vehető figyelembe, akkor, ha a felperes

követelésének a helyesen alkalmazandó jogszabály szerint sincsen jogos alapja. (B. 96. okt. 1. I. G. 169. T. I. 281.)

Az ítéletben a felülvizsgálattal nem élő fél javára mutatkozó számítási hibát a felülvizsgálati bíróság helyre nem hozhatja. (B. 1900. jún. 27. I. G. 125. T. IV. 149.)

A megállapítási kereset perjogi előfeltételeinek hiánya a felülvizsgálati eljárásban kérdés tárgyává már nem tehető, ha annak érdemleges elintézése nincs panasz tárgyává téve. (K. 96. ápr. 24. I. G. 103. F. I. 204.)

A felülvizsgálati kérelem csak arra irányulhat, hogy a fellebbezési bíróság által elutasított kérelem teljesíttessék, de az ítélethozatal után felmerült tényeken alapuló igények felülvizsgálati kérelem útján nem érvényesíthetők. (B. 99. febr. 1. I. G. 306/98. T. III. 92.)

A fellebbezési bíróság ítélete alapján kifizetett összeg visszaítélése iránti kérelemnek a felülvizsgálati eljárásban nincs helye. (B. 96. jan. 17. III. G. 51/95. T. I. 56.)

A felülvizsgálati kérelemnek egyik pont alapján elintézése esetén a többi panasz méltatást nem igényel. (B. 99. okt. 12. II. G. 72. T. IV. 163.)

A kereshetőségi jog (aktív legitimatio) kérdése a per bármely szakában hivatalból is figyelembe veendő; ily kifogás tehát, habár az alperes azt csak a felülvizsgálati tárgyaláson terjesztette elő, nem késett el. (K. 1925. jún. 17. P. VII. 7227/1924. sz.)

Ha a fellebbezési bíróságnak a felperes kereshetőségi joga elleni kifogást elvető, de az ügy érdemében a keresetet elutasító ítélete ellen az alperes sem felülvizsgálati kérelemmel, sem csatlakozással nem él, a kereshetőségi jog kérdése a felülvizsgálati eljárásban vizsgálat tárgyává már nem tehető. (K. 2722/1924. Pdt. XI. 22.)

Az a panasz, hogy a fellebbezési bíróság a tanács tagjaiban beállott változás dacára a tárgyalást nem ismételte, a felülvizsgálati tárgyaláson visszavonatván, tárgytalanná vált. (Bpesti tábla P. IV. 9068/1915. sz. Pdt. III. 105.)

A házasságbontó ok elenyészésének kérdése hivatalból vizsgálandó. Habár tehát az alperes írásbeli felülvizsgálati kérelmében nem emelt amiatt panaszt, hogy a felperes kereseti jogának elenyészésére alapított kifogás nem vétetett figyelembe és ezért csak a felülvizsgálati tárgyaláson tett szóbeli előterjesztést, a felülvizsgálati bíróságnak e kérdést érdemlegesen el kell bírálnia. (P. 3444/1917. Pdt. III. 209.)

A kir. Kúria a fellebbezési bíróság ítélete felülvizsgálhatásának a Pp. 541. §. 1. bekezdése, illetve az 547. §-nál fogva alkalmazható 503. §. első mondata által megvont keretén belül annak az eldöntésére szorítkozott, fennforognak-e olyan okok, melyek a megtámadott ítéletnek a Pp. 543. §. második bekez-

dése alapján való feloldását eredményezhetik? (P. IX. 841/1916. Pdt. IV. 35.)

Habár a fellebbezési bíróság a jogviszony fenn nem állásának megállapítása iránti keresetet egyedül a szükségesség fenn nem forgása miatt utasította el és a jogviszony fennállásának kérdését el nem bírálta, a felülvizsgálati bíróság nincs elzárva az utóbbi kérdés érdemleges elbírálásától. (P. V. 1255/1918. Pdt. IV. 212. sub. II.)

Az ingatlanra vonatkozó tulajdonközösségnek bírói árverés útján való megszüntetése iránt a kiskorú fél nevében indított pert azon az alapon, hogy a gyámhatóság a közösség megszüntetéséhez hozzá nem járult, a gyámi törvény 35. §-a és 20. §. *d)* pontja, valamint a Pp. 75. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban is hivatalból meg kell szüntetni. (P. V. 1176/1921. Pdt. VII. 16.)

Ha az alperesek felülvizsgálati kérelmükben a fellebbezési bíróság ítéletének egészben való megváltoztatását kérték, e kérelmükben, habár a viszontkeresetüket elutasító rész megváltoztatása iránt kifejezett kérelmet elő nem terjesztettek, ez is bennfoglaltnak tekintendő. (P. VI. 4003/1921. Pdt. VII. 93.)

A teljesítés iránti perben a felperes a kártérítés iránti kérelemre a felülvizsgálati tárgyaláson is áttérhet és azt a felülvizsgálati bíróság úgy az alap-, mint a mennyiség kérdésében érdemlegesen elbírálhatja. (P. II. 2805/1921. Pdt. VII. 137.)

Ha a felülvizsgálat az ügy érdemében sikertelen, az ítélet végrehajthatónak nyilvánítása miatti panasz tárgytalan. (P. III. 4530/1922. Pdt. VIII. 111.)

Úgy a tőkeösszeg, mint a kamatozás kezdő időpontja tekintetében nyilvánvaló számítási hibát a felülvizsgálati bíróság a kérelem korlátjaira való tekintet nélkül, hivatalból kijavítja. (P. IV. 6903/1922. Pdt. IX. 17.)

A bizonyítási teher kérdése nem pusztán az aljárásra vonatkozó kérdés és így e részben nincs a felülvizsgálati bíróság a jogszabálysértés észlelésénél a felek által felhozott panaszhoz kötve. (P. II. 445/1923. Pdt. X. 58.)

A felülvizsgálati bírósági feloldó határozatában megállapított felülvizsgálati költséget utóbb a fellebbezési bírósági újabb ítélete ellen felülvizsgálati kérelem folytán, a korona időközi romlása alapján, fel lehet emelni. (P. IV. 5065/1924. Pdt. X. 62.)

A tulajdonjog meg nem ítélése esetére támasztott az a viszontkereset, hogy a felperes az árverési vételárra fizetett összegek valorizált értékében marasztaltassék, nem keresetváltoztatás, illetve új viszontkereset, hanem a már támasztott viszontkeresetnek, az árverési vétel hatálytalansága esetére, az előbbi állapot helyreállítása iránti kiterjesztése. Ha ennek érdemében a fellebbezési bíróság nem döntött, de a megállapított tényállás az ügynek e részében való eldöntésére is alkal-

mas, nincs akadálya annak, hogy az alperesnek ez az igénye a felülvizsgálati bíróság által érdemben elbíráltassék. (P. V. 8967/1927. Pdt. XIV. 47.)

A fellebbezési bíróság azzal, hogy valamely, a Kúria feloldó végzésének meghozatala előtt ugyan előterjesztett, de utóbb — a feloldó végzés meghozatala után — már fel nem hozott érdemleges kifogást figyelmen kívül hagy, azzal új ítéletében már nem foglalkozik, jogszabálysértést nem követ el. (P. III. 4121/1920. Pdt. VI. 59.)

A felülvizsgálati bíróság határozata.

543. §. *Ha az ügy a fellebbezési bíróság ítéletében megállapított, vagy a felülvizsgálati eljárásban az 534—537. §-ok értelmében megállapítható tényállás alapján eldöntésre alkalmas, a felülvizsgálati bíróság magában az ügy érdemében ítél, vagy pedig a fellebbezési bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésével, annak helyébe a megfelelő határozatot hozza. E részben a bíróság a felek kérelméhez nincs kötve.*

Amennyiben a felülvizsgálati bíróság az előbbi bekezdés értelmében nem határozhat, a fellebbezési bíróság ítéletét és eljárását egészben vagy részben feloldja és a fellebbezési bíróságot további eljárásra és újabb határozathozatalra utasítja.

A fellebbezési bíróság az új eljárásban és határozathozatalban alkalmazkodni köteles a felülvizsgálati bíróság álláspontjához.

A perköltség kérdésében az 508. §. alkalmazandó. Ha a fellebbezési bíróság ítélete a perköltség viselésének vagy mennyiségének kérdésében is meg van támadva, a felülvizsgálati bíróság ezekben a kérdésekben a 424—434. §-ok szabályai szerint jár el.

Te. 43. §. A Pp. 543. §-ának 2. bekezdését a következő rendelkezés egészíti ki:

Az utasítás nem terjedhet ki arra, hogy a fellebbezési bíróság a bizonyítást miképpen mérlegelje.

Mi. A felülvizsgálati határozatnak ebben a §-ban foglalt szabályozása az 1893: XVIII. t.-c. 204. §-ának rendelkezéseiből a következőkben tér el:

1. Az első bekezdés a §-okra hivatkozással szabatosan utal arra, hogy mikor lehet a felülvizsgálati eljárásban tényállást megállapítani.

2. Világosabban jelöli meg a §. első bekezdése azt az esetet, amikor a felülvizsgálati bíróság a perben érdemi ítélet esetén kívül határoz, amennyiben az 1893: XVIII. t.-c. 204. §-ának az alsóbíróságok ítéleteinek feloldását rendelő szabálya helyett a fellebbezési bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését és annak helyébe a megfelelő határozat hozatalát írja elő. Megfelelő határozat az, amelyet a fellebbezési bíróságnak kellett volna helyesen meghoznia; ilyen lehet pl. az 504. §. eseteiben az elsőbíróság ítéletének feloldása is. Hogy a Pp. ebben az esetben csak a fellebbezési bíróság ítéletének hatályon kívül helyezéséről szól, abban találja okát, hogy a másodfokú ítélet meghozatalával az elsőfokú ítélet már túlhaladott dolog.

3. A perköltségre nézve az 508. §. rendelkezéseit terjeszti ki a Pp. a felülvizsgálati eljárásra is és szabályul állítja fel, hogy a perköltség kérdésében, ideértve nemcsak a felülvizsgálati eljárásnak, hanem az elsőbírósági és a fellebbezési eljárásnak a költségét is, a felülvizsgálati bíróság éppen úgy jár el, mint a fellebbezési bíróság.

Annak a kijelentése, hogy a felek kérelméhez a bíróság itt nincs kötve, annak a kétségnek eloszlatását célozza, hogy a felülvizsgálati kérelemben előterjesztett kérelem, a hozandó határozat minősége tekintetében, köti-e a felülvizsgálati bíróságot: hogy pl., ha a fél a fellebbezési bíróság ítéletének csupán feloldását kéri, megváltoztathatja-e a felülvizsgálati bíróság az ítéletet akkor, ha azt megváltoztatandónak találja és viszont. A formális kérelemnek nem tulajdonít a Pp. olyan fontosságot, hogy a felülvizsgálati bíróságot a jogszabály helyes alkalmazásában korlátozza és azért annak adott kifejezést, hogy a kérelem ennyiben nem köti a felülvizsgálati bíróságot. A felülvizsgálat terjedelmét egyébként az előbbi §-ok szabatosan meghatározzák.

A harmadik bekezdésben a Pp. az 1893: XVIII. t.-c. 204. §-ának harmadik bekezdéséből a „jogi" szót kihagyta, mert azt e törvény 185. §-ának elejtése következtében szűk meghatározásnak tekintette arra nézve, hogy mennyiben köteles a fellebbezési bíróság álláspontjához alkalmazkodni.

Mi. a Te. 43. §-ához. A Pp. 543. §-a szerint a felülvizsgálati bíróság abban az esetben, ha a fellebbezési bíróság ítéletét és eljárását feloldja, a fellebbezési bíróságot további eljárásra és újabb határozathozatalra utasítja és ebben az esetben a fellebbezési bíróság az új eljárásban és határozathozatalban alkalmazkodni köteles a felülvizsgálati bíróság álláspontjához.

Kétség merült fel aziránt, hogy a felülvizsgálati bíróság utasítása kiterjedhet-e arra is, hogy a fellebbezési bíróság mi-

képpen mérlegelje a bizonyítást. A bizonyítás szabad mérlegeléséből az következik, hogy a bizonyítékokat mérlegelő bíróság csakis saját belátása és meggyőződése szerint járhat el, mert ellenkező esetben ez a mérlegelés már nem volna szabad mérlegelés. Kétségek eloszlatása végett a Te. 43. §-a ezt kifejezetten kimondja. —

A felülvizsgálat az elsőfokú bíróságnak a fellebbezési bíróság ítéletével meghaladottá vált ítéletére ki nem terjeszthető. (B. 1901. jan. 21. I. G. 262/1900. T. V. 208.)

Habár a fellebbezési bíróság felperest keresetével csak ezúttal utasította el, nincs akadály az ellen, hogy a felülvizsgálati bíróság a felperest felülvizsgálati kérelme következtében a keresetével jogalap hiányából s így keresetével véglegesen utasítsa el. (K. 1904. jan. 16. I. G. 487. F. IV. 252.)

Ha a fellebbezési bíróság a felperest egyedül az ítélt dolog alapján utasította el keresetével s a felülvizsgálati bíróság úgy találja, hogy a keresetnek más jogalapja lévén, ítélt dolog esete nem forog fenn, a fellebbezési bíróságot ítéletének feloldásával a pernek az újabb jogalapon eldöntésére utasítja. (B. 1903. febr. 19. I. G. 345/1902. T. VII. 233.)

A fellebbezési bíróság a felülvizsgálati bíróság azon utasításainak, hogy a felperes felet valamely körülményre hallgassa meg, eleget tenni tartozik. (B. 97. dec. 29. I. G. 250. T. II. 91.)

A felülvizsgálati bíróság részéről az ítélet feloldása esetében elfoglalt és az alsóbíróságra kötelező álláspontnak az ítélt dologgal egyenlő jogi hatály nem tulajdonítható. (B. 1901. márc. 21. I. G. 322/1900. T. V. 75.)

A fellebbezési bíróság ítélete a felülvizsgálati bíróság által a tényállás szabályszerű megállapítása végett feloldatván, a fellebbezési bíróság nincs elzárva attól, hogy a felülvizsgálati bíróság által elfoglalt álláspontnak alkalmazkodva, az erre vonatkozó tényállást új bizonyítási eljárás mellőzésével a már meglevő bizonyítási anyagból állapítsa meg. (K. 1900. jan. 12. I. G. 533/99. és 1900. okt. 26. I. G. 356. F. VI. 165.)

A felülvizsgálati bíróságnak feloldó határozata következtében perjogi tekintetben a per ismét abba az állapotba jutván, amelyben a fellebbezési bíróság feloldott ítéletének meghozatala előtt volt, a feloldó végzés alapján folytatott eljárásban a felek új tényállításokat tehetnek és új bizonyítékokkal élhetnek. (B. 97. okt. 22. II. G. 87. T. II. 259.)

A fellebbezési bíróság korábbi ítélete a Kúriának határozatával egész terjedelmében oldatván fel, az alperes nem volt elzárva attól, hogy a feloldó határozatban elfoglalt jogi álláspontnak alkalmazását kizáró új tényállást a feloldás után megtartott újabb tárgyaláson előterjesszen s a fellebbezési bíróság által megállapíttasson, de ugyanezen kérdések újabb elbírálása

a tényállásnak változatlansága miatt helyt nem foghat. (K. VII. 3461/1926. J. H. I. 9. sz.)

A fellebbezési bíróság, ítéletének a Kúria részéről történt feloldása után, az újabb ítéletnek alapul szolgáló tényállást a maga egészében a per összes anyagának méltatásával állapítván meg, a már feloldott ítéletben foglalt ténybeli megállapítások nem kötelezők. (K. 99. okt. 3. I. G. 309. F. V. 66.)

A fellebbezési bíróság, amennyiben ítélete a felülvizsgálati bíróság által feloldván, újabb eljárásra és ítélet hozatalára utasíttatott, újabbi ítéletében nincs kötve az előbbi ítéletben elfoglalt álláspontjához s a tényállást meggyőződése szerint az összes bizonyítékok alapján, előbbi megállapításaitól függetlenül állapíthatja meg. (K. 97. jan. 29. I. G. 420/96. F. II. 193.)

A fellebbezési bíróság a felülvizsgálati bíróság részéről kimondott feloldás után nem változtathatja meg ítéletének felülvizsgálati kérelemmel meg nem támadott azokat a ténymegállapításait, amelyek figyelembevételével a felülvizsgálati bíróság az irányadóul szolgáló s a fellebbezési bíróság részéről követendő jogszabályokat megállapította. (D. 1902. jan. 12. I. G. 78. T. VI. 288.)

A felülvizsgálati bíróság, amidőn a fellebbezési bíróság elutasító ítéletét megváltoztatja és a kártérítési kötelezettséget közbenszóló ítélettel megállapítja, a kár megosztása és ennek aránya iránt is intézkedhetik. (B. 3988/1915. Pdt. II. 221.)

Ha a feloldó határozat következtében megtartott újabb tárgyalás alapján megállapított tényállás olyan világításba helyezi a peres felek közötti jogviszonyt, melyben a feloldó határozatban döntőnek kijelentett tény minden jelentőségét elvesztette, ez a lényeges változás az ítélet hozatalánál figyelmen kívül nem hagyható. (B. 98. márc. 10. I. G. 20. T. II. 138.)

A jogi álláspontot nem tartozik követni a fellebbezési bíróság akkor, ha a feloldás következtében foganatosított újabb tárgyaláson olyan tényállást állapít meg, amelyre a felülvizsgálati bíróság jogi álláspontja már nem alkalmazható. (B. 1901. márc. 21. I. G. 322/1900. T. V. 75.)

A feloldás következtében folytatott eljárásban felhozott új bizonyíték nem mellőzhető azon az alapon, hogy az a felülvizsgálati bíróság feloldó végzésében elfoglalt jogi álláspont korlátain kívül esik. (B. 1901. máj. 9. I. G. 30. T. V. 103.)

Ha a fellebbezési bíróság az alperes kártérítési kötelezettségét megállapította és a mennyiség kérdésében az ügyet a S. E. 167. §-a (Pp. 506. §-a) értelmében az elsőbírósághoz visszautasította, a harmadbíróság pedig az alperest felülvizsgálati kérelmével elutasítja, akkor a felülvizsgálati költségben az alperest nem marasztalja, hanem azt csak megállapítja, mert a költség viselésének kérdése a végítéletre tartozik. (1914. G. 112. Pdt. I. 38.)

Kártérítés kötelezettséget megállapító (közbenszóló) ítélet elleni alperesi felülvizsgálati kérelem sikertelensége esetében a felülvizsgálati költség viselésének kérdése a végítéletre hagyandó. (1919. szept. 10., 1919. G. 155. Pdt.)

Az, hogy az elsőbíróságnak szóval kihirdetett és nem vitás tartalmú ítélete írásba foglalva és indokolva nem lett, a fellebbezési bíróság ítéletének feloldására nem szolgálhat okul. (Kolozsvári tábla P. II. 1922/1915. Pdt. I. 416.)

A bírói ítélet nem róhatja ki oly kötelezettség teljesítését, amely az ítélet hozatala idejében már teljesítve volt. Az ennek ellenére hozott marasztaló ítéletet a fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezi. (1914. G. 320. Pdt. II. 80. sub. I.)

Ha a csatlakozási kérelem csak az ellenfél felülvizsgálati kérelmének érdemleges elbírálásától feltételezetten terjesztetett elő, az utóbbinak visszautasítása folytán tehát a csatlakozási kérelem tárgytalanná vált, a csatlakozási kérelem költségei az ellenfelet nem terhelhetik. (Bpesti tábla P. IV. 6510/1915. Pdt. II. 296.)

A felülvizsgálati bíróság, amidőn a fellebbezési bíróság elutasító ítéletét megváltoztatja és a kártérítési kötelezettséget közbenszóló ítélettel megállapítja, a kár megosztása és ennek aránya iránt is intézkedhetik. (Bpesti tábla (P. IV. 3988/1915. Pdt. II. 320.)

A per főtárgya tekintetében sikertelen felülvizsgálattal élő fél az ellenfélnek a felülvizsgálati tárgyaláson való megjelenésével felmerült költségeiben akkor is marasztalandó, ha az utóbbinak egyedül a fellebbezési költség mennyisége miatt beadott felülvizsgálati kérelme sikerre nem vezetett. (P. II. 3807/1915. Pdt. II. 357. sub. II.)

A fellebbezési bíróság ítéletét hatályon kívül kell helyezni, ha a perújítási kereset visszautasítása helyett annak helyt adott. (Marosvásárhelyi tábla P. 1352/1915. Pdt. II. 419.)

Ha a felülvizsgálati bíróság — az alsóbíróságokkal ellentétben — a perújítást megengedi, a fellebbezési bíróság ítéletét megváltoztatja, ennek a per- és fellebbezési költségek viseléséről rendelkező részét hatályon kívül helyezi és az elsőbíróságot arra utasítja, hogy a perújítási keresetnek az érdemében, valamint az összes perbeli költségek viselésének a kérdésében is határozzon. (P. II. 7894/1915. Pdt. II. 424.)

A pergátló kifogást elvető ítélet elleni sikertelen felülvizsgálati kérelemmel okozott költségben az alperest már a felülvizsgálati kérelmet elutasító ítéletben el lehet marasztalni. (P. VII. 641/1916. Pdt. II. 441. sub. II.)

Megszüntetése a felülvizsgálati költségnek, ha az egyik félnek a főtárgyra vonatkozó felülvizsgálati kérelme és a másiknak a perköltség mennyiségére vonatkozó csatlakozása sikertelen volt. (Rp. I. 385/1916. Pdt. III. 25. sub. III.)

A felülvizsgálati bíróság feloldó végzésében egyenesen utasíthatja a fellebbezési bíróságot szakértők meghallgatására és megnevezett tanuk kihallgatására. (P. IV. 746/1916. Pdt. IV. 6.)

Szabálytalan a fellebbezési bíróság eljárása, ha a felülvizsgálati bíróság feloldó határozatának kézbesítése nélkül nyilvános előadás útján, új ítéletet hoz. (P. III. 8103/1916. Pdt. IV. 9.)

A kir. Kúria a fellebbezési bíróság ítélete felülvizsgálhatásának a Pp. 541. §. 1. bekezdése, illetve az 547. §-nál fogva alkalmazható 503. §. első mondata által megvont keretén belül annak az eldöntésére szorítkozott, fennforognak-e olyan okok, melyek a megtámadott ítéletnek a Pp. 543. §. második bekezdése alapján való feloldását eredményezhetik? (P. IX. 841/1916. Pdt. IV. 35.)

Ha a fellebbezési bíróság a keresetet elutasította s ebből folyóan a csupán esetlegesen előterjesztett viszontkeresetnek, mint tárgytalannak elbírálását mellőzte, a felülvizsgálati bíróság azonban a keresetnek helyt ad és ennek következtében a viszontkereset érdemleges elbírálása végett a másodbírói ítélet idevonatkozó részét feloldja: ez a kúriai ítélet nem végítélet, hanem részítélet (388. §.), amelyben (424. §.) nem kell a per- és fellebbviteli költség viselése felett határozni. (P. V. 3718/1921. Pdt. VII. 66. sub. I.)

Az a körülmény, hogy mindkét alsóbíróság ítélet helyett végzés alakjában határozott, a kérdésnek a beadott felfolyamodás folytán ugyancsak végzéssel való érdemleges elbírálását nem gátolja, ha az evégből szükséges tényállás vitatlansága folytán, az elbírálandó kérdésben további tárgyalásra nincs szükség. (P. IV. 1203/1921. Pdt. VII. 120.)

A felülvizsgálati bíróság feloldó végzésében elfoglalt jogi álláspont többé nem irányadó, ha az az annak meghozatala utáni időben érvényre lépett rendelet folytán keletkezett s kifejezetten a per tárgyául szolgáló ügylethez hasonló jogviszonyokat szabályozó tételes jogszabálynál fogva többé fenn nem tartható. (P. IV. 5944/921. Pdt. VIII. 55.)

Minthogy a perújító felperes által most érvényesített bizonyíték alkalmas lehetett arra, hogy létezése esetében az alapperben használva a felperesre nézve kedvezőbb ítéletet eredményezzen, a kir. Kúria a fellebbezési bíróság ítéletét megváltoztatta, a perújításnak a Pp. 563. §. 11. pontja értelmében helyt adott és a Pp. 543., 547. és 505. §-ának 2. bekezdése értelmében a fellebbezési bíróságot további tárgyalásra és az ügy érdemében leendő határozat hozatalára utasította. Nem volt teljesíthető azonban felperesnek az a további felülvizsgálati kérelme, hogy a kir. Kúria most már az ügy érdemében is határozzon, mert a fellebbezési bíróság érdemi határozatának hiányában ennek a fentebb felhívott eljárási szabályokra való te-

kintettel sem lehet helye. (P. III. 7704/1922. Pdt. VIII. 73. sub. II.)

Az a kérdés, hogy a szövetkezeti közgyűlés összehivása alapszabályszerű volt-e, valamennyi felperesre nézve csak egységesen bírálható el. Ennélfogva, habár a keresetet érdemlegesen, míg a másik felperesre nézve a tárgyalást a Pp. 234. §-a alapján felfüggesztette: a felülvizsgálati bíróságnak a közgyűlési határozatot a fenti okból megsemmisítő ítélete mégis, a pert teljesen befejezve, mindegyik felperesre nézve egységesen rendelkezik. (Pdt. IX. 75.)

A felek közti jogvitát a felülvizsgálati bíróság feloldó végzésében e tekintetben elfoglalt jogi álláspont a felekre kötelezően eldönti. (P. VII. 6342/1923. Pdt. IX. 119.)

A Pp. 406. §-a értelmében a bíróság csak kihirdetett ítéletében foglalt határozatához van kötve abban a perben, amelyben azt hozta s így a feloldó végzésben elfoglalt álláspont a Kúriára nem kötelező. (P. VII. 2763/1924. Pdt. IX. 170.)

A felülvizsgálati bíróság feloldó végzése után a fellebbezési bíróság nincs elzárva attól, hogy az újabb eljárásban felhozott döntő tényekre bizonyítékokat felvegyen és azokat az ítélet hozatalnál figyelembe vegye. (P. IV. 4350/1924. Pdt. X. 80.)

Ha az elsőbíróság a Pp. 389. §-ának helytelen alkalmazásával részítéletet hozott, viszont a fellebbezési bíróság ugyancsak az ellenkövetelés elbírálása nélkül, más okból, de anyagi jogszabály megsértésével, utasította el a keresetet: mindkét alsóbírósági ítélet hatályon kívül helyezésével az elsőbíróság az ügy egységes elbírálására utasítandó. (P. II. 1175/1925. Pdt. XI. 37. sub. II.)

A Pp. 543. §-a értelmében a fellebbezési bíróság valamely tanuvallomás mellőzésére vagy elfogadására indokult ismételten nem hozhatja fel azokat az érveket, amelyekről a kir. Kúria körülményes indokolással megállapította, hogy okszerűtlenek. Ez azonban nem zárja el a fellebbezési bíróságot attól, hogy az okszerűtlen indokolást okszerűvel helyettesítse, tehát attól sem, hogy a korábbi tényállást újból megállapítsa. (P. I. 1705/1925. Pdt. XI. 44. sub. I.)

A valorizáció előfeltételéül szolgáló tényállás tisztázása céljából hozott feloldó végzésben a felülvizsgálati bíróság a valorizáció százalékos mérvét előre meghatározhatja. (P. VII. 5644/1925. Pdt. XI. 128.)

Egyik alperes törvényes képviseletének hiányát a felülvizsgálati bíróság hivatalból észleli, habár csak a másik alperes élt felülvizsgálattal. E hiány pótlását a felülvizsgálati bíróság is rendelheti; és ha az ügyet az alperesekre nézve csak egységesen lehet elbírálni, a fellebbezési bíróság ítéletét — további eljárás végett — egész terjedelmében fel kell oldani. (Budapesti kir. Tábla: P. V. 9291/1927. Pdt. XIV. 62.)

A Pp. 234. §-a a felülvizsgálati eljárásban a fellebbezési bíróság ítéletének feloldása nélkül is alkalmazható. (P. I. 7187/1927. Pdt. 66. sub. II.)

Pénzbirság konok perlekedés és kizárt felülvizsgálati kérelem benyujtása miatt.

544. §. *A felülvizsgálati bíróság, ha azt a felet, aki két egyenlő ítélet ellen felülvizsgálati kérelemmel élt, kérelmével elutasítja és azt találja, hogy a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalan volt, őt mint konok perlekedőt négyszáz pengőig terjedhető és a per körülményeihez és a konokság mértékéhez képest kiszabandó birságban marasztalja. Négyszáz pengőig terjedhető birságban marasztalandó az is, aki felülvizsgálati kérelmet nyujt be oly ítélet ellen, amely ellen a felülvizsgálati kérelem a törvény szerint kétségtelenül ki van zárva.*

A birságért a felelősség elsősorban a felülvizsgálati kérelmet ellenjegyző ügyvédet terheli, akinek visszkereseti joga saját fele ellen csak abban az esetben van, ha a félnek külön irásbeli utasitására élt a felülvizsgálati kérelemmel.

Pénzbirság: 791. §., összege Pp. szerint eredetileg 1000 korona volt, a 400 pengőt megállapította a 63800/1926. sz. r. — Ez a §. nem alkalmazható a házassági eljárásban: 681. §. a gondnoksági stb. eljárásban: 716., 717., 720., 723., 729., 731. §§.; holtnaknyilvánítási eljárásban 745. §. E §. megfelelően alkalmazandó a Te. 27. §. (Pp. 483.), Te. 39. §. (Pp. 527. §.) és Te. 45. §. (Pp. 555. §.) eseteiben.

Pénzbirság kiszabása (Pp. 544. §.) mellőzendő, ha a felülvizsgálat megengedettsége kérdésében a bírói gyakorlat nem egyöntetű. (Bpesti kir. tábla P. IV. 1646/1915. Pdt. II. 331. sub. II.)

Közös felülvizsgálati kérelem esetén is mindegyik pertárs ellen külön-külön szabandó ki a Pp. 544. §-án alapuló pénzbirság. (P. IV. 841/1922. Pdt. VIII. 4. sub. II.)

Két egybehangzó ítélet elleni alaptalan felülvizsgálati kérelemre a Pp. 544. §-a alkalmazandó, ha az kizárólag a bizonyítékok mérlegelése ellen irányul. (P. VII. 6108/1922. Pdt. VIII. 132.)

Alkalmazandó a Pp. 544. §-a, ha a felülvizsgálati kérelem a bírói gyakorlatban általánosan elfogadott jogszabályok ellen harcol. (P. V. 5088/922. Pdt. VIII. 88.)

A Pp. 544. §-ának alkalmazását indokolja az a körülmény, hogy a felülvizsgálati kérelem valótlan állításokra van alapítva. (P. V. 7321/1923. Pdt. IX. 156.)

Alkalmazandó a Pp. 544. §-a, ha minden egyes felülvizsgálati kérelem és támadás a világosan és félre nem ismerhetően rendelkező szerződések, valamint egyéb okiratok tartalmával ellenkezik. (P. VI. 5644/1925. Pdt. XI. 128.)

A felülvizsgálati kérelem nyilvános előadása.

545. §. *Ha a kir. törvényszéknek mint fellebbezési bíróságnak ítéletét támadják meg és a felülvizsgálati érték négyezer pengőt meg nem halad, a felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján határoz. Az érték valószínűvé tételére és megállapítására a 476. §. megfelelően alkalmazandó.*

A felülvizsgálati tanács elnöke a felülvizsgálati kérelmet az ellenféllel közli és értesíti őt, hogy a kérelem kézbesítésétől számított nyolc nap alatt a felülvizsgálati bírósághoz ügyvéd által ellenjegyzett válasziratot nyújthat be.

Az ellenfél a felülvizsgálati kérelemhez nem csatlakozhatik. A nyilvános előadás idejéről a felek csak az 514. §. szerint kifüggesztés útján értesítendők. A feleknek felszólalási joguk (502. §.) nincs.

Te. 44. §. A Pp. 545. §-ának 1. bekezdésében a per tárgyának értéke helyett a felülvizsgálati értéket (37. §.) kell érteni.

Mi. a Te. 44. §-ához. A Pp. 545. §-a szerint abban az esetben, ha a királyi törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak ítéletét támadják meg és a per tárgyának értéke az 1925: VIII. t.-c. 55. §-a alapján igazságügyminiszteri rendelettel megállapított összeget meg nem haladja, a felülvizsgálati bíróság a felülvizsgálati kérelem felől szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján határoz. A Te. 24. és 35. §-a szerint a fellebbviteli eljárásban a per tárgyának értéke helyébe a fellebbezési, illetőleg a felülvizsgálati érték és ennek megfelelően a Pp. 545. §-ában is a per tárgyának értéke helyébe a felülvizsgálati érték jön.

Jegyzet. E §. esetében az ügy nyilvános előadásáról nem kell jegyzőkönyvet készíteni. (Tüsz. 39. §.)

Érték: 62.600/926. sz. r. és Ter. 2. §. 5. e) pontja.

Amennyiben a Pp. 545. §-ának esete nem forog fenn, a pergátló kifogás tárgyában hozott másodbírói ítélet elleni felülvizsgálati kérelem szóbeli tárgyaláson intézendő el. (Bpesti kir. tábla P. II. 5399/1917. Pdt. IV. 31. sub. I.)

Az iratok visszaküldése.

546. §. *A felülvizsgálati kérelem elintézése után a felülvizsgálati bíróság az iratokat — a határozatnak az iratokhoz csatolandó, valamint a felek részére szóló kiadmányaival együtt — a fellebbezési bíróságnak, ez a bíróság pedig, ha további eljárásra nincs utasítva, az elsőbíróságnak megküldi.*

A határozat kiadmányát a feleknek az elsőbíróság, ha pedig a fellebbezési bíróság további eljárásra van utasítva, a fellebbezési bíróság kézbesítteti.

Jegyzet. Végrehajtás kérése az iratok visszaérkezése előtt. Ppé. 35. §.

A fellebbezési eljárás szabályainak alkalmazása.

547. §. *Amennyiben ebből a fejezetből más nem következik, a felülvizsgálati eljárásban a fellebbezési eljárásra megállapított szabályok megfelelően alkalmazandók.*

A keresetnek a felülvizsgálati eljárásban történt visszavonása a per megszüntetését és az alsóbírói ítéletek hatályon kívül helyezését eredményezi, ha az alperes, bár a visszavonásról a válaszirattal értesíttetett, ez ellen nem tiltakozott és a felülvizsgálati tárgyaláson, kellő idézés dacára, meg nem jelent. (P. III. 2706/1921. Pdt. VII. 25. sub. II.)

Habár a fellebbezési bíróság csak a szerződés hatálytalanítása kérdésében ítélt, de a tulajdonjog és a birtok iránti kereseti kérelmeket, téves jogi álláspontjánál fogva, érdemlegesen el nem bírálta, a felülvizsgálati bíróság a Pp. 503., 543., 547. §-ai alapján ezekben a kérdésekben is érdemlegesen határozhat, ha ehhez szükséges tényállás meg van állapítva, vagy általa a Pp. 534. §. értelmében megállapítható. (P. V. 3465/1921. Pdt. VII. 68. sub. VIII.)

Minthogy a perújító felperes által most érvényesített bizonyíték alkalmas lehetett arra, hogy létezése esetében az alapperben használva a felperesre nézve kedvezőbb ítéletet eredményezzen, a kir. Kúria a fellebbezési bíróság ítéletét megváltoztatta, a perújításnak a Pp. 563. §. 11. pontja értelmében

helyt adott és a Pp. 543., 547. és 505. §-ának 2. bekezdése értelmében fellebbezési bíróságot további tárgyalásra és az ügy érdemében leendő határozat hozatalára utasította. Nem volt teljesíthető azonban felperesnek az a további felülvizsgálati kérelme, hogy a kir. Kúria most már az ügy érdemében is határozzon, mert a fellebbezési bíróság érdemi határozatának hiányában ennek a fentebb felhívott eljárási szabályokra való tekintettel sem lehet helye. (P. III. 7704/1922. Pdt. VIII. 73. sub. II.)

Harmadik fejezet.

Felfolyamodás.

A felfolyamodás esetei.

548. §. *Végzések ellen, amennyiben a törvény kivételt nem tesz, felfolyamodásnak van helye.*

I. *Mi.* A Pp. megegyezőleg a jelenlegi joggal, általános szabályként felfolyamodást ad minden végzés ellen, amelyet a törvény e szabály alól, mint kivételt kifejezetten nem vesz ki. Azoknak a végzéseknek felsorolása, melyek ellen felfolyamodással lehet élni, azért nem célszerű, mert e mellett igen könnyen kimaradhatna valamely végzés, amely a feleknek hátrányt okoz és amely ellen a felfolyamodást nem célszerű kizárni. Az ilynemű felsorolás hibáit eléggé tapasztaltuk a semmisségi panasz eseteinek az 1868: LIV. t.-c.-ben történt szabályozásánál. Ehhez járul, hogy a felfolyamodással megtámadható végzések felsorolása, ha kimerítő akar lenni, sokkal nehézkesebbé teszi a törvényt, mint a kivételek felsorolása.

A felfolyamodással megtámadható határozatok tekintetében azonban a Pp. eltér a jelenlegi jogtól abban, hogy míg az 1881: LIX. t.-c. 32. §. 2. pontja értelmében az ott felsorolt végzések ellen fellebbezésnek és nem felfolyamodásnak van helye, addig a Pp. szerint minden végzés ellen csak felfolyamodással lehet élni.

II. A felfolyamodó tekintetében a Te. csupán egyetlen újítást tartalmaz, amennyiben a Pp. 555. §-át kiegészítő Te. 45. §-a szerint a megtámadott végzést hozó bíróság maga utasítja vissza az elkésett vagy kizárt felfolyamodást.

Jegyzet. Általános kivételek: 549., 551. §§.; különös kivételek: az egyes végzéseknél külön ki van mondva, hogy felfolyamodásnak, külön fellebbvitelnek vagy felebbvitelnek nincs helye: pl. 31. §., az 53. §. 2. bek.; a 65. §. 2. bek., a 123. §., a 144. §., a 181. §. utolsó bek.; 188., a 208., 353., 407., 408., 457., 459., 502., 529., 572., 647., 648., 649., 786. §§.

E §. alapján nincs helye felfolyamodásnak: pl. a 140., 204., 238.—241., 248., 262., 504. §§. eseteiben. — Az eljárás folyamában: pl. a 87., 92., 128., 174., 236., 409., 457., 474., 665., 751., 773., 774., 776., 780. §§. esetében ellenben ad a tv. felfolyamodást. — Az eljárás folyamában hozott végzés ellen, ha a fellebbvitel egyáltalában kizárva nincs, az ítélet elleni fellebbvitellel lehet orvoslást keresni. (479. §.)

Végzésnek az indokolásban foglalt kijelentései ellen csak akkor és csak annyiban lehet felfolyamodásnak helye, ha és amennyiben az indokolások rendelkezés jellegű kijelentéseket tartalmaznak. (K. V. 9410/1926. J. H. I. 11. sz.)

549. §. *Az eljárás folyamában hozott végzések ellen felfolyamodásnak csak a törvényben meghatározott esetekben van helye.*

Mi. Az eljárás folyamában hozott végzések, amelyek a per előkészítésére vonatkoznak és nem alkotnak praejudiciumot, felfolyamodással rendszerint nem támadhatók meg. A Pp. e tekintetben megegyezik az 1881: LIX. t.-c. 52. és 53. §-ával.

A Pp. az illető helyeken felsorolja azokat a kivételeket, amelyekben az eljárás folyamában is megengedi a felfolyamodást. A felsorolásban a Pp. többször oly határozatot is felemlít, amely már az 548. §. általános szabálya alapján is megtámadható felfolyamodással. Indokolja ezt az, hogy ezekre a végzésekre nézve kétség merülhet fel az iránt, hogy az eljárás folyamában hozott végzések közé számíttandók-e, vagy nem.

A törvényben meghatározott eseteken kívül az eljárás folyamában hozott végzések felfolyamodással nem támadhatók meg, azonban az ítélet elleni fellebbezésben vagy felülvizsgálatban ezek ellen is lehet orvoslást keresni, kivéve, ha a törvény a fellebbvitelt a határozat ellen egyáltalában kizárja. (479. §.)

Az 549. §. szabálya nemcsak az elsőbirósági, hanem a fellebbviteli bírósági végzésekre is alkalmazandó; e §. alapján tehát pl. nincs helye felfolyamodásnak a másodbíróságnak feloldó végzése ellen, mellyel további eljárást rendel. (504. §.) Ez a mai jognak (1881: LIX. t.-c. 59. §.) is megfelel.

A tárgyalást a fél költségére elhalasztó végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak. (Nagyváradi tábla P. I. 1944/1915. Pdt. II. 135. sub. I.)

Halasztási költségben végrehajtás terhe alatt marasztaló végzés ellen felfolyamodásnak van helye. (Nagyváradi tábla P. I. 1974/1915. Pdt. II. 135. sub. I.)

Eljárás folyamán hozott végzések és így felfolyamodással meg nem támadhatók:

a) a perbehivási kérelemnek helyt adó végzés (P. II. 9297/1915.),

b) az a végzés mellyel a bíróság a szakértői bizonyítást költségelőleg letétbe helyezésétől teszi függővé, még pedig sem a letétbe helyezési kötelezettség sem az előleg összege kérdésében (Budapesti kir. Tábla: P. IV. 11.885/1915.),

c) fellebbvitelt elfogadó és felterjesztő végzés, még pedig a telekkönyvi eljárásban is. (P. V. 8087/1915., Bpesti Tábla: P. IV. 3536/1916.) (Pdt. II. 364.)

Egyedül a csődeljárás folyamán felmerült fedezetlen tömeggondnoki számadási túlkiadások viselése és mennyisége kérdésében felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. IV. 1611/1915. Pdt. II. 364.)

Csődválasztmányi tagságról való lemondás visszavonását elfogadó csődbírósági végzés elleni felfolyamodás a cs. t. 106. §-a által ki van zárva. (Kolozsvári tábla 4769/1915. Pdt. II. 392.)

Ha a bontókereset nemcsak a H. T. 77. §-ára, hanem utóbb a 80. §-ra is alapított, az ágy- és asztaltóli különéllésnek egy évnél nem hosszabb időtartamra szóló elrendelése ellen nincs helye felfolyamodásnak. (Bpesti tábla P. III. 4864/1915. Pdt. II. 462.)

A Pp. 222. §-ában előírt pénzbírságnak külön végzésben való kiszabása esetében a végzés ellen felfolyamodásnak van helye. (Bpesti tábla P. II. 117/1917. Pdt. III. 67. sub. I.)

Ha a bíróság a zárgondnok elleni kártérítési követelés felett a határozathozatalt, mint a perenkívüli végrehajtási eljárásra nem tartozót, mellőzi, ez nem ítéletnek, hanem a keresetet visszautasító végzésnek tekintendő; ily határozat ellen tehát, habár ítélet alakjában hozatott, mégis csak 8 nap alatt beadható felfolyamodásnak van helye. (P. V. 7097/1916. Pdt. III. 89. sub. II.)

Az ellentmondást visszautasító végzés ellen sikeres felfolyamodás költségei viselésének kérdése a véghatározatban döntendő el. (Bpesti tábla P. II. 5979/1917. III. 194.)

A Pp. 283. §. 2. bek. értelmében hozott végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. (P. I. 3364/1917. Pdt. IV. 12.

Amiatt, hogy az egyik fél a Pp. 222. §-ában előírt pénzbírságban nem marasztaltatott, a másik fél fellebbvitellel nem élhet. (Bpesti tábla 6/P. 6967/1917. Pdt. IV. 97. sub II.)

A kir. Kúria a sikeres felfolyamodás költségének csak mennyiségét állapította meg, mert azt a kérdést, hogy a költséget ki viselje, e végzés folytán hozandó újabb érdemi határozatban kell eldönteni. (P. III. 406/1922. Pdt. VII. 110.)

A választott bírót a Pp. 772. §-a értelmében kinevező végzést az általános szabályok szerint felfolyamodással meg lehet támadni. (Psz. 3377/1929. Pdt. IX. 121. sub I.)

A 9590/1922. sz. M. E. rendelet a felfolyamodás megengedettségéről nem intézkedvén, e tekintetben az általános eljárási szabályok irányadók, már pedig az eljárás felfüggesz-

tését megtagadó, tehát az eljárás folyamán hozott végzés ellen a Pp. 549. §. értelmében felfolyamodásnak helye nincs. (Psz. 3761/1924. Pdt. IX. 123. sub III.)

Bár a tanúdíj előlegezésére csak az egyik fél kötelezte-tett, a megállapított összeg mérséklése végett a másik fél felfolyamodással élhet. (Pksz. 3777/1924. Pdt. IX. 129.)

Peres eljárás folyamán, iratok kiadását megtagadó, végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. (Psz. 4763/1925. Pdt. XI. 2.).

Amiatt, hogy a végrehajtásnak a Pp. 459. §-ában megengedett felfüggesztése megtagadtatott, nincs helye felfolyamodásnak, ha a felfüggesztés megtagadása oly végzés indokaiban mondatott ki, amely végzésben más tárgyú rendelkezés elleni felfolyamodás visszautasíttatott. (Pksz. 4553/1925. Pdt. XI. 7.)

A hitbizományi eljárás során felmerült ügyvédi díjak megállapítása nem hitbizományi ügy, ily végzés ellen tehát csak egyfokú felfolyamodás használható. (Pk. I. 270/1926. Pdt. XII. 31.)

Jegyzet. Kifejezetten megengedik a felfolyamodást: 17., 65., 87., 92., 111., 123., 128., 174., 216., 236., 296., 297., 302., 303., 308., 314., 344., 345., 346., 349., 356., 357., 364., 384., 409., 435., 444., 457., 474., 591., 665., 674., 712., 728., 751., 773., 774., 776., 780. §§.; Ppé. 17—20., 1881: LX. t.-c. 48., 115., 119., 126., 140., 175., 178., 186., 199., 217., 218., 232., 236., 214., 251., 252. §§., Ppé. 36., 40.; Ppé. 24. §. 1886: VII. t.-c. 34. §.; 1894: XVI. t.-c. 124. §.

A felfolyamodás bírósága.

550. §. *A felfolyamodás felett, amennyiben a törvény kivételt nem tesz, a közvetlen felsőbíróság határoz.*

Azokban az ügyekben, amelyekben a törvényszék itélet az 525. §. szerint a kir. Kúria vizsgálja felül, a törvényszék végzése ellen használt felfolyamodás felett is a kir. Kúria határoz, kivéve, ha a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged.

Az 529. §-nak második bekezdése felfolyamodás esetében is megfelelően alkalmazandó.

Mi. A felfolyamodás felett a közvetlen felsőbíróság határoz. Ez alól a szabály alól a 17. §-ban tesz a Pp. kivételt, amennyiben a megkeresés teljesítésének megtagadása vagy a 15. és 16. §§. ellenére történt foganatosítása kérdésében a kir. ítélőtábla határoz; kivételt tesz továbbá ez alól az 550. §. második bekezdése is, amely az illetékes felülvizsgálati bíróságra ruházza a felfolyamodási bíráskodást.

Jegyzet. Közvetlen felsőbíróság: 4. §. Egyfokú felfolyamodást enged a tv. a 17., 111., a 216., 296., 302., 303., 308., 314., 345., 346., 349., 356., 357., 364., 435., 591., 674. §§. Ppé. 18., 19., 20. §. eseteiben. — Ezekben az esetekben a tszéki végzés elleni felfolyamodás sohasem a Kúriához, hanem mindig a kir. ítélőtáblához megy.

Különös felfolyamodási fórum: 776. §.

Az iratok felterjesztésére nézve l. a Füsz. 39. §-át a Pp. 529. §-a kapcsán.

Ingatlan vagyonra vezetett végrehajtási ügyben a korábbi szabályok szerint az eljárásra hivatva volt törvényszéknek, mint telekkönyvi bíróságnak végzése ellen beadott felfolyamodást a Pp. hatályba lépése után is a másodbíróságként eljárni hivatott kir. tábla intézi el. (Pk. V. 7983/1915. Pdt. II. 36.)

Telekkönyvi ügyben a Pp. életbelépése előtt a járásbíróságtól a kir. táblához érkezett felfolyamodást akkor is a kir. tábla intézi el, ha az iratokat pótlás végett rendelvényileg visszaküldötte és a járásbíróság azokat csak a Pp. életbelépése után terjesztette fel újból. (Pk. V. 3847/1915. Pdt. II. 362.)

Perenkívüli bírói letétbe helyezett összegnek letétként elfogadása és kiutalása tárgyában hozott végzés ellen beadott felfolyamodás felett a közvetlen felsőbíróság határoz. (Pk. V. 11027/1915. Pdt. II. 366.)

A járásbíróság mint telekkönyvi hatóság által, a korábbi eljárási szabályok szerint, jegyzőkönyvi tárgyalás alapján elintézendő ügyekben az ügyvédi képviselet kötelező; és ilyen — még a Pp. életbelépte előtt folyamatba tett — ügyekben a másodbíráskodást a kir. ítélőtábla gyakorolja. (Pk. V. 1755/1916. Pdt. II. 50.)

A különböző fokú bíróságok megvizsgálása alá tartozó végzések ellen egy beadványban előterjesztett felfolyamodást vissza kell utasítani. (Pk. V. 7661/1916. Pdt. III. 93.)

A másodbírósági vagy harmadbírósági végzés elleni felfolyamodás.

551. §. *Annak a bíróságnak végzése ellen, mely az ügyben mint fellebbezési vagy felülvizsgálati bíróság végleg határoz, felfolyamodásnak illetőleg további felfolyamodásnak nincs helye, kivéve ha a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged.*

Ezen az eseten kívül a másodbíróságnak megváltoztató végzése ellen, amennyiben az a törvény szerint felfolyamodással egyáltalában megtámadható, további felfo-

lyamodásnak van helye, kivéve, ha a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged.

Mi. Minthogy a Pp. értelmében felfolyamodás útján csak rendszerint alárendeltebb jelentőségű kérdésekben lehet orvoslást keresni és ahol, mint pl. keresetlevélnek visszautasítása esetében, fontosabb kérdések is (pl. a perút vagy hatáskör kérdése), kerülnek felfolyamodás alá, ezeknek a megoldása annálfogva, hogy a visszautasításnak itt csak nyilvánvaló perakadály esetében van helye, szinte könnyű: ebből az okból arra az álláspontra helyezkedik a Pp., hogy a másodbíróságnak helybenhagyó végzése ellen további felfolyamodásnak nincs helye.

A másodbíróságnak megváltoztató végzése ellen azonban a Pp. a további felfolyamodást a harmadbírósághoz, eltérőleg az 1881: LIX. t.-c. 59. §-ától, rendszerint megengedi. Ez alól a szabály alól kivételnek van helye mindenekelőtt akkor, amidőn a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged. Kivételt tesz továbbá a Pp. azokban az esetekben, midőn az ügyben végleg határozó fellebbezési bíróság hozta másodfokban a megváltoztató határozatot. Ez az eset akkor forog fenn, midőn az ügyben a fellebbezési bíróság ítélete ellen nincs felülvizsgálatnak helye. Visszás volna, ha a végzés ellen többször engedtetnék meg a fellebbvitel, mint az ügy érdemében.

Jegyzet. Egyfokú felfolyamodás: 550. §. jegyzete; ezekben az esetekben tehát a végleg határozó bíróság végzése ellen is van fellebbvitel (kivéve természetesen a Kúriát), — ezekben az esetekben továbbá a megváltoztató végzés ellen sincs további felfolyamodás. — A második bekezdés alól kivétel a 444. §. második bek., amely a másodbíróság helybenhagyó végzése ellen is ad felfolyamodást (kivéve, ha végleg ítélő bíróság).

Helybenhagyó végzés ellen kizárja a felfolyamodást az 1881: LIX. t.-c. 119., 126., 140., 199., 217., 218., az 1881. évi XVII. t.-c. 78., tkvi rdttás 145. §.; megengedi a Ppé. 17., 36., 40. §.

A keresetet tárgyalás nélkül visszautasító végzést megváltoztató másodbírósági végzés ellen nincs helye felfolyamodásnak. (K. 4467/1915. Pdt. I. 291.)

Ha a másodbíróság az elsőbírói határozat végérvényes felülbírálatára volt hivatva, az elsőbírói határozat elleni fellebbviteli beadványt visszautasító másodbírói végzés ellen sincs további felfolyamdásnak helye. (Kúria 10. sz. polg. dtv. 5208/915. Pdt. I. 379.)

Tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzése iránti eljárásban a másodbírói végzés helybenhagyó része ellen, valamint pusztán az eljárási költség és ügyvédi járandóság kérdésében, nincs helye felfolyamodásnak. (2340/1914. V. p. Pdt. I. 176.)

Annak az elbírálása, hogy az 1894: XVI. t.-c.-nek a másodbirósági végzés elleni felfolyamodást korlátozó 124. §-ában felsorolt esetek valamelyike fennforog-e? nem az alsóbíróságok, hanem a harmadbíróság hatáskörébe tartozik. (Pk. I. 721/1915. Pdt. I. 178.)

Amikor a másodbirósági végzést további felfolyamodással abban az esetben sem lehetne megtámadni, ha a másodbíróság felfolyamodás érdeme fölött döntött volna: akkor a felfolyamodást visszautasító másodbirósági végzés ellen sincs helye felfolyamodásnak. (4931/1914. és 5758/1914. Vp. Pdt. I. 180.)

Az igazolást megtagadó végzés a Pp. 457. §-a szerint nem oly végzés, mely ellen egyfokú felfolyamodásnak minden esetben helye volna. A Pp. tizedik címe alá eső lakfelmondási perben hozott ilyen fellebbezési bírósági végzés tehát az 551. §. és 634. §. értelmében felfolyamodással meg nem támadható. (P. II. 5309/1915. Pdt. I. 308.

Az elkésett fellebbezést a Pp. 486. §-a értelmében visszautasító végzés nem tartozik a törvény kifejezett rendelkezése szerint egyfokú felfolyamodással megtámadható végzések közé: a törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak ily végzése tehát — ha a pertárgy értéke a felülvizsgálati értékhatárt meg nem haladja — a Pp. 521. és 551. §-a értelmében felfolyamodással meg nem támadható. (Bpesti tábla: P. IV. 8014/1915. Pdt. I. 309.)

A másodbíróságnak oly végzése, amely egyfelől megállapítja azt, hogy az elsőbíróságnak a vitás kérdés érdemében nem volt hatásköre az eljárásra, másfelől azonban a vitás kérdés érdemét egy részben mégis eldönti, olyan szabálytalan intézkedés, amelyet a kir. Kúria szabályszerű intézkedéssel nem pótolhat. (Pk. V. 902/1915. Pdt. I. 386. sub I.)

Ama másodbirósági végzés ellen, mely a Ppé. 18. §-ában szabályozott díjmegállapítási eljárás folyamatbatételét elrendeli, további felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 8750/1915. Pdt. I. 394.)

A másodbíróságnak az előző részleges tagosítás rendjén létrejött földmérői szerződés érvényét részbeni változtatással az utóbb elrendelt általános tagosításra is fenntartó végzés nem tartozik azok közé a végzések közé, melyek ellen — az 500/908. I. M. sz. birtokrendezési utasítás 100. §-a értelmében a kir. Kúriára fellebbvitelnek van helye. (Pk. III. 2512/1915. Pdt. II. 12.)

Letéti, kiutalási és pénzfelvételi költség kérdésében hozott másodbírói végzés ellen további felfolyamodásnak nincs helye. (Bpesti törvényszék P. 393/1916. Pdt. II. 283.)

Igazolást megtagadó végzést helybenhagyó másodbirósági végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. VII. 4349/1915. Pdt. II. 308.)

A megkeresett bíróság által a Pp. életbelépése előtt hozott és a tanút pénzbüntetésben marasztaló végzés ellen a Pp. életbeléptetése után beadott felfolyamodást a Pp. szabályai szerint kell elintézni. Ily felfolyamodást hivatalból visszautasító végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 394/1915. Pdt. II. 360.)

A másodbírói ítélet ama része ellen, mely a szegénységi jog iránti kérelmet elutasító végzést helybenhagyja, további fellebbvitelnek helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 11374/1916. Pdt. 367.)

Oly ügyben, melyben a törvény csak a helybenhagyó másodbírósági végzés ellen felfolyamodást zárja ki, az elsőbíróság elleni felfolyamodást visszautasító másodbírósági végzést is felfolyamodással meg lehet támadni. (Pk. V. 9253/1915. Pdt. II. 368.)

A telekkönyvi betétek szerkesztésénél a betétekbe fel nem vett ingatlanok telekkönyvezése körüli eljárásban a másodbíróság helybenhagyó végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 6397/1915. Pdt. II. 370.)

Valamely községbeli közhelyek arányosítása következtében foganatosított telekkönyvi átalakítási eljárásban az 1892: XXIX. t.-c. 8. §-a értelmében az 1886: XXIX. t.-c.-nek ily ügyben is alkalmazandó 66. §-a és a 24366/I. M. 1893. sz. a. kibocsátott rendelet 100. §-a értelmében a felszólalás tárgyában hozott másodbírósági végzés ellen további felfolyamodásnak csak akkor van helye, ha a másodbíróság az elsőbíróság végzését megváltoztatta. (Pk. V. 7376/1915. Pdt. II. 371.)

Redemptionális közbirtokosság közös javainak és haszonvételeinek arányosítása és közös ingatlanainak egyenként való arányos felosztása iránti birtokrendező perben az a fél, aki az eljáró bíró határozata ellen előterjesztéssel nem élt, a kir. törvényszék végzését felfolyamodással csak abban az esetben támadhatja meg, ha a kir. törvényszék az eljáró bíró határozatát megváltoztatta. (Pk. III. 8503/1915. Pdt. II. 372.)

A tárgyalás felfüggesztése iránti kérelmet elutasító másodbírósági végzés ellen a Pp. 236. és 551. §-ai értelmében felfolyamodásnak helye nincs. (P. II. 8293/1915. Pdt. II. 372.)

Rendes perben nincs kizárva az eljárást egybehangzóan felfüggesztő két alsóbírói végzés elleni további felfolyamodás. (Rp. IX. 949/1916. Pdt. II. 379.)

Merőben alaptalan felfolyamodásért — a Pp. szabályai alá nem eső ügyben — a másodbíróság részéről történt megbirságolás ellen is csak akkor van további felfolyamodásnak helye, ha a másodbírósági végzés ellen különben is felfolyamodási jogorvoslatnak helye volna. (Pk. V. 3914/1915. Pdt. II. 382.)

Ha a fellebbezés egyedül a perköltség mennyisége ellen irányul, a fellebbezést visszautasító végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti tábla P. II. 7758/1916. Pdt. IV. 186.)

A keresetlevelet, tárgyalás kitűzése nélkül, hivatalból visszautasító végzést helybenhagyó másodbírói végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti tábla P. II. 882/1916. Pdt. IV. 94. sub II.)

A fellebbezési bíróságnak ama végzése ellen, mely a Pp. 203. és 431. §-ai alapján a halasztási költségben marasztal, felfolyamodásnak helye nincs. (P. IV. 1710/1919. Pdt. V. 71.)

Járásbírósági perben a törvényszék, mint fellebbezési bíróság elnökének és bírói többségének kizárása iránti kérelmet a Pp. 64. §-a értelmében elutasító ítélőtáblai végzés ellen felfolyamodásnak van helye. (Pk. VI. 674/1919. Pdt. V. 72.)

A másodbíróságnak ama végzése ellen, mely az elsőbírói végzés elleni felfolyamodást visszutasítja, a Pp. 551. §. 2. bekezdése nem zárja ki a további felfolyamodást. (P. IV. 5812/1918. Pdt. VI. 21. sub I.)

Viszontkeresetet visszautasító végzést helybenhagyó végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (P. 4157/1918. Pdt. VII. 6.)

Az 1920: XXXVI. t.-c. alapján ingatlant szerző fél birtokbavezetése kérdésében a másodbíróság végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 5757/1922. Pdt. VIII. 16.)

Ha nem a tömegondnoki kiadásokról, hanem csak a tömeggondnoki díjak viseléséről vagy mennyiségéről van szó, ebben a kérdésben a másodbíróság véglegesen határoz. (Pk. VII. 7720/1922. Pdt. VIII. 68.)

Az ingatlanokra vonatkozó magánjogi szabályok kiegészítéséről szóló 4420/1918. M. E. sz. rendelet 4. §-a értelmében a tisztiügyész a másodbírósági helybenhagyó végzés ellen csak akkor élhet közérdekből további felfolyamodással, ha a telekkönyvi hatóság a bejegyzést elrendelte, de nem akkor, ha azt megtagadta. (Pk. V. 1859/1923. Pdt. VIII. 86.)

Lakfelmondási ügyekben a fellebbezési bíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak helye nincs, amiből a Pp. 551. §-ának 1. bekezdése értelmében az is következik, hogy a fellebbezési bíróság végzését sem lehet további felfolyamodással megtámadni. (Pksz. 3424/1924. Pdt. IX. 134.)

Ha a fellebbezési bíróság ítélete ellen, a pertárgy értékére tekintettel, a felülvizsgálat ki lenne zárva, akkor a fellebbezési bíróságnak az első bírói ítélet eleni fellebbezést visszautasító végzését sem lehet felfolyamodással megtámadni. (Psz. 3856/1924. Pdt. X. 47.)

A törvényes felülvizsgálati hatáskörében eljáró kir. ítélőtáblának a felülvizsgálati kérelmet visszautasító végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pksz. 4079. Pdt. X. 48.)

A csupán előkészítő iratban történt, de szóval még elő nem terjesztett kereset felemelés a felülvizsgálat megengedett-

ségét megállapító perértékre nincs befolyással és ha ekként az ítélet ellen sem volna felülvizsgálatnak helye: a fellebbezési tárgyalás elmulasztása miatti igazolás kérdésében sincs helye felfolyamodásnak. (P. IV. 2342/1925. Pdt. X. 105.)

Nincs helye felfolyamodásnak a pertárgya értékének meghatározása tárgyában a fellebbezési bíróság által hozott végzés ellen, mert e kérdés a per előkészítésére vonatkozik. (P. V. 6231/1924. Pdt. XI. 32. sub I.)

Hitbizományi ügyben a másodbírói végzés ellen minden esetben felfolyamodásnak van helye. (Pk. I. 270/1926. XII. Pdt. 31.)

Feloldó és további eljárásra utasító másodbírói végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 278/1926. Pdt. XII. 37.)

A fellebbezési bíróságnak a pert véglegesen elintéző végzése ellen egyedül a megállapított költség mennyiségének kérdésében felfolyamodásnak helye nincs. (P. III. 6608/1928. Pdt. XIV. 11.)

A perköltség kérdésében nem teszi megengedetté a másodbírói végzés elleni felfolyamodást az a körülmény, hogy a felfolyamodás a végzés oly része ellen is irányul, amely ellen a törvény azt kizárja. (Pk. V. 6987/1927. Pdt. XIV. 14.)

Telekkönyvi ügyekben a másodbíróság megváltoztató végzése ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 787/1928. Pdt. XIV. 23.)

Csupán a költségek tekintetében a másodbíróság végzése ellen felfolyamodásnak helye nincs. (Pk. V. 297/1929. XIV. 133.)

A felfolyamodás határideje.

552. §. ***A felfolyamodás határideje nyolc nap. A felfolyamodási határidő záros és a végzés kihirdetésétől, azon fél részére pedig, akinek a végzés kézbesítendő, a kézbesítéstől számítandó.***

Mi. A felfolyamodási határidő, megegyezően az 1881. évi LIX. t.-c. 51. §-ával, végzések ellen nyolc nap. Mig azonban az 1881: LIX. t.-c. 61. §-a szerint enek a határidőnek elmulasztása miatt nincs igazolásnak helye, addig a Pp. szerint ez a határidő záros és elmulasztása igazolással orvosolható.

Jegyzet. Záros határidő jelentősége: 450., 451. §§.

Ha a bíróság végzés helyett szabálytalanul ítélettel határoz és ezzel a felet a fellebbvitel határidejére nézve megtéveszti, a felfolyamodásnak tekintendő és nyolc napon túl, de tizenöt napon belül beadott fellebbezés elkésettség okából vissza nem utasítható. (K. 1014/1916. Pdt. II. 357. l.)

A vagyonfelügyelő értesítése a kényszeregyezségi eljárás természeténél fogva mellőzhető nem volt, a vagyonfelügyelőnek az elsőbíróság végzése ellen használt felfolyamodását tehát abból az okból, mert azt a jelzett végzésnek a végrehajtást szenvedők részére történt kézbesítését követő 9-ik napon adta be, — elkésettnek tekinteni nem lehet. (K. 826/1927. J. H. I. 12. sz.)

A csődtörvény 9. §-ának a határidők kezdőpontjára vonatkozó intézkedése a kivételes biztosítást elrendelő végzés elleni felfolyamodásra is alkalmazandó. (Pk. V. 2172/1915. Pdt. II. 376.)

Ha a bíróság végzés helyett szabálytalanul ítélettel határoz és ezzel a felet a fellebbvitel határidejére nézve megtéveszti, a felfolyamodásnak tekintendő és nyolc napon túl, de tizenöt napon belül beadott fellebbezés elkésettség okából vissza nem utasítható. (Bp. III. 1014/1916. Pdt. II. 476.)

Az érdekelt felekkel nem kihirdetés útján, hanem írásban közlendő határozatok, addig, míg azok kézbesítés végett ki nem adatnak, az érdekelt felekkel szemben nem létezőknek tekintendők és felfolyamodással meg nem támadhatók. (Pk. V. 8681/1915. Pdt. III. 32. sub. I., II.)

Felfolyamodás a halasztási költségben marasztaló fellebbezési bírósági végzés ellen. (P. IV. 259/1916. Pdt. III. 61.)

Pénzbírságnak az ítéletben történt kiszabása ellen 15 nap alatt beadható felfolyamodásnak van helye, melyet végzéssel kell elintézni. (P. VII. 4791/1916. Pdt. III. 62. sub. IV.)

Kihirdetés útján a Pp. 420. §-ának megfelelően közölt végzés elleni felfolyamodás határideje nem a kézbesítéstől, hanem a kihirdetéstől számítandó. (P. IV. 352/1920. Pdt. VI. 3.)

Ha a szegénységi jog megadása kérdésében a fellebbezési bíróság ítéletével egyidejűleg ugyan, de külön végzésben hozott határozatot, ez ellen tehát a Pp. 552. §-ában meghatározott időn belül van felfolyamodásnak helye: az ezen nyolc napi határidő eltelte után csupán a felülvizsgálati kérelemben, tehát elkésetten előterjesztett felfolyamodást hivatalból vissza kell utasítani. (P. VI. 2482/1922. Pdt. VIII. 85.)

A felfolyamodásnak mint elkésettnek a harmadbíróság által történt visszautasítása után a harmadbíróságnál közvetlenül beadott kérvény folytán eszközölt vizsgálatból kiderülvén, hogy a felfolyamodás kellő időben volt beadva, a harmadbíróság saját visszautasító végzését hatályon kívül helyezi. (Pk. V. 4258/1927. Pdt. XIV. 39. sub. I.)

Ha a Pp. 420. §. 1. bek. értelmében mindkét fél előtt kihirdetett végzés utóbb — feleslegesen — kézbesíttetett, a kézbesítéstől számított nyolc napon belül beadott felfolyamodás nem késett el. (Bpesti ítélőtábla P. XI. 4046/1924. Pdt. XIV. 116. sub. I.)

A felfolyamodási eljárás.

553. §. *A felfolyamodást annál a bíróságnál kell benyújtani, mely a megtámadott végzést első folyamodásban hozta.*

Ha a végzést a fellebbezési bíróság a fellebezési eljárásban hozta, a felfolyamodást a fellebbezési bíróságnál kell benyujtani.

Amennyiben a végzésnek alapul szolgáló eljárásban az ügyvédi képviselet nem volt kötelező, a felfolyamodás ügyvédi képviselet nélkül benyujtható vagy jegyzőkönyvbe mondható.

Az utolsó bekezdés alkalmazandó az ellenfél meghallgatására is: 557. §.

A felfolyamodás perorvoslatát szabályozó 548—526. §. észrevételek beadhatására jogi alapot nem nyújtanak; az ennek ellenére beadott észrevétel figyelmen kívül marad. (K. 726/922. Ptt. IV. 7.)

A törvényszék mint fellebbezési bíróság végzése elleni felfolyamodás a Pp. 96. és 553. §-a értelmében csak ügyvéd útján nyújtható be. (Nagyváradi tábla P. I. 1368/1915. P. 313.)

A különböző fokú bíróságok által hozott végzések ellen egy beadványban előterjesztett jogorvoslat, mint szabálytalan, figyelembe nem vehető és így visszautasítandó. (Pk. V. 3257/1915. Pdt. II. 374.

A kir. ítélőtábla által a Pp. 64. §-a szerint valamely bíró kizárása kérdésében első folyamodásban hozott végzés elleni felfolyamodást a Pp. 553. §-a szerint a kir. ítélőtáblánál kell beadni. Az ennek ellenére a kir. törvényszéknél beadott és onnan a kir. ítélőtáblához a felfolyamodási határidő lejárta után érkezett felfolyamodást a kir. Kúria hivatalból visszautasítja. (Pk. VI. 9497/915. Pdt. II. 377.)

Ügyvédi panaszügyben a panaszos az elsőbírósági végzés elleni felfolyamodást ügyvédi képviselet nélkül jegyzőkönyvbe mondhatja. (Bpesti tábla P. 4846/1916. Pdt. II. 381.)

A Pp. 553. §-ának első bekezdése ellenére a másodbíróságnál benyujtott és onnan az elsőbírósághoz áttett, de oda elkésetten érkezett felfolyamodást vissza kell utasítani. A csődnyitás iránti perenkívüli eljárásban is alkalmazandó Pp. 521. §. második bekezdésére és 551. §. első bekezdésére alapított állandó bírói gyakorlat szerint nincs helye az olyan felfolyamodásnak, amely a másodbíróság végzése ellen, egyedül az eljárási költség viselése vagy mennyisége kérdésében irányul. (Pk. IV. 3657/1921. Pdt. VII. 20. sub. I., II.)

Az elsőbíróságnál beadandó, de tévesen a másodbíróságnál beadott felfolyamodást utóbbi az elsőbírósághoz átteni tartozik. (Pk. V. 278/1926. Pdt. XII. 37.)

A perben alkalmazott szakértő az általa előterjesztett szakértői vélemény díjainak és költségeinek megállapítása tárgyában hozott végzés ellen irányuló felfolyamodását a Pp. 553. §-ának harmadik bekezdése értelmében ügyvédi képviselet és ellenjegyzés nélkül is benyujthatja ugyan, de ebben az esetben azt a Pp. 317. §-ának megfelelőleg köteles kiállítani. Ellenkező esetben a felfolyamodást vissza kell utasítani. (P. XIV. 8601/1929. Pdt. XV. 20.)

Ha a fél a Pp. 553. §-a világos rendelkezéseivel szemben nem kellő helyen adja be a felfolyamodást, a felfolyamodási határidő elmulasztása miatti igazolásnak tévedés cimén hely nem adható. (Pk. V. 1390/1929. Pdt. XV. 53.)

A felfolyamodási bíróság végzése ellen — a Pp. 553. §-a ellenére — ennél a bíróságnál beadott és a harmadbírósághoz felterjesztett végzést mint elkésettet vissza kell utasítani. (Pk. V. 297/1929. Pdt. XIV. 133.)

554. §. *A felfolyamodás új tényekre és bizonyítékokra is alapitható.*

Mi. Felfolyamodás esetében az 1881: LIX. t.-c. 29. §-a alapján ma sincs kizárva a novumok felhozása, ha a felfolyamodással megtámadott határozat az ellenfél egyoldalu kérelmére keletkezett. A Pp. a novumok felhozását annyival kevésbé zárhatja ki, mert a felsőbíróságnak megadja a módot arra, hogy a felfolyamodást az ellenfél meghallgatásával intézze el. A novumok alapján gyakran már a megtámadott határozatot meghozó bíróság is abban a helyzetben lesz, hogy a felfolyamodásnak maga is eleget tehessen.

Felfolyamodásban bejelentett tanú kihallgatása el nem rendelhető, ha a felfolyamodó nem jelenti be, hogy a tanút mily körülményekre kívánja kihallgattatni. (Pk. V. 1846/1915. Pdt. I. 353. sub. II.)

Telekkönyvi kérvényi eljárásban a felfolyamodáshoz csatolt új okirat a telekkönyvi rdts. 142. §-a értelmében figyelembe nem jöhet. (Pk. VI. 6316/1915. Pdt. II. 133. sub. II.)

Ha a felfolyamodás a benne előadott új tények és csatolt okmányok alapján sem vezethet sikerre, az az ellenfélnek a novumokra való meghallgatása nélkül is elintézhető. (Bpesti tábla P. 4846/1915. Pdt. II. 381. sub. II.)

Ha a felperes biztosítási végrehajtás iránti kérelmét felfolyamodásban nemcsak a Ppé. eredetileg felhozott 50. §-ára, hanem a közte és az alperes közt létrejött közjegyzői okiratra is alapítja, ez a kérelemnek oly kibővítése, amely a felfolyamodásnál nincsen megengedve. (P. 1461/920. Pdt. VI. 63.)

555. §. *Az a bíróság, amely a megtámadott végzést hozta, amennyiben ahhoz kötve nincsen, a felfolyamodásnak maga is eleget tehet, különben pedig a felfolyamodást az elintézéséhez szükséges iratokkal felszerelve és ha szükséges, felvilágosító jelentés kapcsában, a felfolyamodási bírósághoz haladéktalanul felterjeszti.*

Az alsóbírósági eljárásban nem nélkülözhető iratokat másolatban, illetőleg kivonatban vissza kell tartani.

Te. 45. §. A Pp. 555. §-át a következő rendelkezések egészítik ki:

Ha a felfolyamodás elkésett vagy oly végzés ellen irányul, amely ellen felfolyamodásnak nincs helye, az a bíróság, amely a megtámadott végzést hozta, a felfolyamodást hivatalból visszautasítja.

A felfolyamodási bíróság azt a felet, aki az ilyen visszautasító végzés ellen nyilvánvalóan alaptalanul él felfolyamodással, a Pp. 544. §-ának megfelelő alkalmazásával pénzbírságban marasztalja.

Érintetlenül marad a Pp. 545. §-ának rendelkezése, amelyhez képest a felfolyamodási határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett nem az 1. bekezdésben említett bíróság, hanem a felfolyamodási bíróság határoz.

Pp. Mi. Ennek a §-nak első rendelkezése a 419. §. folyománya, mely szerint a bíróság bizonyos végzéseihez nincs kötve, vagyis, azokat visszavonhatja vagy módosíthatja. Természetes, hogy a bíróság ilyen végzését akkor is megváltoztathatja, ha ellene felfolyamodást adtak be, amikor a felfolyamodás felterjesztése feleslegessé válik. A felfolyamodás ily elintézése gyorsítja az eljárást és csökkenti a felsőbíróság munkáját.

Mi. a Te. 45. §-ához. A Te. 27. §-a szerint a fellebbezést, 37. §-a szerint pedig a felülvizsgálatot abban az esetben, ha az elkésett, vagy ha annak helye nincs, az a bíróság utasítja vissza, amelynél a fellebbezést, illetőleg a felülvizsgálatot beadták. Ugyanezt a szabályt alkalmazza a Te. 45. §-a a felfolyamodásra is.

Felfolyamodás felterejsztése. A felfolyamodást a járásbíróság és törvényszék abban az esetben terjeszti fel a fellebbviteli bírósághoz, ha annak maga eleget nem tehet. (Pp. 555. §.) (Jüsz. 79. §., Tüsz. 79. §.)

A felfolyamodással az elintézéshez szükséges valamennyi iratot fel kell terjeszteni; az alsóbírósági eljárásban nem nélkülözhető iratokat másolatban, illetőleg kivonatban kell visszatartani.

Polgári ügyekben a felterjesztésről a felfolyamodó ellenfelét a felfolyamodás másodpéldányán, a felfolyamodó felet pedig a felfolyamodás felzetén kell értesíteni. Ha a felfolyamodást szóval jelentették be, az ellenfél a szóbeli bejelentésről készült jegyzőkönyv hiteles másolatán kap értesítést. (Pp. 135. és 136. §.) (Jüsz. 80. §., Tüsz. 80. §.)

Amikor valamely másodbírósági végzés ellen a felfolyamodás a törvény által ki van zárva, a másodbíróság a felfolyamodás folytán nem alkalmazhatja, a Pp. 555. §-ának azt a rendelkezését, mely szerint a felfolyamodásnak maga is eleget tehet, hanem a felfolyamodást a harmadbírósághoz felterjeszteni köteles. Ha ennek ellenére saját végzését hatályon kívül helyezi, ezt a hatályon kívül helyező végzést, az ez ellen beadott felfolyamodás folytán, a harmadbíróság hatálytalanítja. (P. V. 3065/1927. Pdt. XII. 57.)

A felfolyamodás halasztó hatálya.

556. §. *A felfolyamodásnak az e törvényben megjelölt eseteken kívül nincs halasztó hatálya.*

Pénzbeli marasztalást tartalmazó vagy elzárást rendelő végzés ellen, továbbá oly végzés ellen intézett felfolyamodásnak, amellyel bírói letétet utalványoznak, halasztó hatálya van, kivéve, ha a törvény másként rendelkezik.

A bíróság a saját végzésének foganatosítását a benyujtott felfolyamodás elintézéséig az előbbi bekezdés esetén kívül is felfüggesztheti, a felfolyamodási bíróság pedig a felfolyamodás elintézése előtt a megtámadott végzés foganatosítását betilthatja.

Mi. A felfolyamodásnak — egyezően az 1881: LIX. t.-c. 56. §-ával — rendszerint nincs halasztó hatálya; a pénzbeli marasztalást tartalmazó, elzárást rendelő és bírói letétet utalványozó végzések elleni felfolyamodásokat azonban a Pp., követve az 1881: LIX. t.-c. 57. §-át, szintén felruházza halasztó hatállyal. Kivételnek ez alól akkor van helye, ha a törvény kifejezetten másképen rendelkezik, pl. a 314. §. esetében. Az 556. §-on felül a Pp. egyéb §-ai is rendelkeznek a felfolyamodás halasztó hatályának kérdéséről. A Pp. azonban a törvényben meghatározott eseteken kívül is felruházza a bíróságot azzal a joggal,

hogy a végzés foganatosítását a felfolyamodás elintézéséig felfüggeszthesse.

Jegyzet. Nincs halasztó hatálya pl. a 314., 349. §§. esetében. Halasztó hatályt ad a tv. pl. (e §-on kívül) a 297., 302., 356., 444., 712., 728. §§. esetében. Végrehajtás: Ppé. 31. §. 5. p. 1881: LX. t.-c. 37., 38., 119., 186., 199., 236., 244., 251., 252. §§. L. még az 1894: XVI. t.-c. 124. §. V. és VI. bek.

A felfolyamodás elintézése.

557. §. *A felfolyamodást az ellenfél meghallgatása nélkül is el lehet intézni. Ha a felfolyamodási bíróság írásbeli meghallgatást rendel el, a nyilatkozat azokban az esetekben, amelyekben a felfolyamodás jegyzőkönyvbe mondása meg van engedve, jegyzőkönyvbe mondható.*

Az 553. §. utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.

Mi. A felfolyamodás tárgya rendszerint egyszerű kérdés, amelyet az iratok alapján az ellenfél meghallgatása nélkül legtöbb esetben el lehet intézni. Az eljárás tehát írásbeli; szóbeli tárgyalásra szükség nincs. Amennyiben azonban a felfolyamodási bíróság kivételesen szükségesnek találja, a feleknek szóval vagy csak írásban való meghallgatását elrendelheti.

A felfolyamodásra észrevételező irat beadása a perrendben rendszeresítve nincs. Ezért ennek költségével a felfolyamodó ellenfél nem terhelhető. (B. 2479/1924. Ptt. V. 56.)

A felfolyamodási eljárásban a fellebbviteli beadványra az ellenfél a felfolyamodó terhére észrevételeket be nem adhat. (Pk. V. 4061/1916. Pdt. IV. 67. sub III.)

Felfolyamodással szemben észrevételek beadásának nincs helye. (Pk. V. 1295/1922. Pdt. V. 55. sub II.)

Csupán megállapítása a biztosítási végrehajtási kérelmet elutasító végzés elleni sikeres felfolyamodás költségeinek. — Észrevételeknek a felfolyamodási eljárásban nincs helyük. (Pk. V. 2014/1922. Pdt. VIII. 80.)

Ha a fellebbezési bíróság ítélet helyett tévesen végzés alakjában határozott, a felfolyamodást mint felülvizsgálati kérelmet kell elintézni. (P. VII. 7229/1922. Pdt. VIII. 143. sub I.)

Ha a felfolyamodással megtámadott határozat az ellenféllel nem közöltetett, a felfolyamodás felterjesztéséről sem kell az ellenfelet értesíteni. (Központi járásbírósági megállapodás.)

558. §. *A felfolyamodási bíróság hivatalból vizsgálja, hogy a felfolyamodásnak egyáltalában helye van-e és hogy kellő határidőben és alakban lett-e benyujtva.*

Jegyzet. A Te. 45. §-a (l. a Pp. 555. §-ánál) folytán fentieket mindenekelőtt az a bíróság köteles hivatalból vizsgálni, amely a megtámadott végzést hozta.

559. §. *Ha a bíróság a felfolyamodásnak helyt ad, a határozata következtében szükséges intézkedések megtételét annak a bíróságnak hagyhatja meg, amely a megtámadott végzést hozta.*

Ha a szakértőnek a díjak felemelése iránti felfolyamodása sikerre vezet, a díjak előlegezésére kötelezett peres fél a felfolyamodási költség előlegezésére is kötelezendő. (Bpesti tábla 9523/1914. sz. Pdt. I. 118.)

A jelzálogos hitelezőnek nincs felfolyamodási joguk a telekkönyvi hatóságnak az ellen a rendelkezése ellen, amellyel a tulajdonjogra vonatkozó bejegyzést, vagy a bejegyzés kiigazítását rendelte el a telekkönyvi hatóság; mert a jelzálogos hitelező zálogjogára semmi irányban nincs kihatása annak a körülménynek, amely a tulajdonjogban való változásnak telekkönyvi keresztülvitele következtében áll elő. (Pk. V. 5819/915. Pdt. II. 383. sub I.)

A jelzálogos hitelező abban a kérdésben, hogy az ő kielégítése után fennmaradó vételármaradvány hogyan osztandó fel, érdekelve nem lévén, felfolyamodását vissza kell utasítani. (Pk. V. 4430/1915. Pdt. II. 384.)

Ha a birtokrendező per folyamán hatályba lépett új eljárási szabályok szerint ügygondnok kirendelésének helye nincs, az addigi ügygondnok az új eljárás folyamán hozott határozatok ellen jogorvoslattal nem élhet. (Rp. III. 5369/1915. Pdt. II. 385.)

A törvényszék irodáját kezelő segédhivatali tisztviselőnek a Tüsz. 125. §-án s illetve a törvénykezési illetékről szóló 1914: XLIII. t.-c. 25., 48. és 41. §-ain alapuló felhívása nem bírósági végzés; az ellen tehát felfolyamodásnak helye nincs. (Bpesti tábla P. IV. 7872/1916. Pdt. III. 116.)

A fellebbvitel szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a bíróság olyan kérdésben, amely végzéssel döntendő el, ítélettel határoz abból az okból, mert az egyidejűleg döntés alá került valamely más kérdés a törvény értelmében ítélethozatalnak a tárgya, a bíróság pedig együttesen ítéletben oldja meg azt a kérdést, amely egyébként végzéssel és külön lett volna eldöntendő. (P. V. 3845/1916. Pdt. III. 174.)

A telekkönyvi hatóságnak a zálogjog előjegyzését elrendelő végzése ellen az egyik előjegyzést szenvedő által beadott felfolyamodás nem hat ki arra az előjegyzést szenvedőre, aki felfolyamodással nem él. (Pk. V. 6316/1915. Pdt. II. 133. sub I.)

A Ppé. 18. §-a szerinti eljárásban az ügyvéd sikeres fel-

folyamodásnak költsége a megbízó ellen megállapítandó. (Kolozsvári tábla P. I. 2500/1915. II. 175. sub III.)

A telekkönyvi felszólalási eljárásban a kérelmezőt a sikeres felszólalás és felfolyamodás költségeiben el kell marasztalni. (Kolozsvári tábla P. I. 874/1915. Pdt. II. 297. sub II.)

Perenkívüli telekkönyvi ügyekben az ellenérdekű fél a felfolyamodás költségében nem marasztalható. (Pk. V. 607/1915. Pdt. II. 380.)

Ha az elsőbíróság a kielégítési végrehajtás iránti kérelmet elutasította és a másodbíróság azt teljesítendőnek találja, neki kell a végrehajtás elrendelése érdemében közvetlenül intézkednie. (Pk. V. 6705/1921. Pdt. VII. 18.)

Biztosítási végrehajtást megtagadó végzés elleni sikeres felfolyamodás költségeinek csupán megállapítása. (Pk. V. 6433/1925. Pdt. XI. 81.)

Az iratok visszaküldése.

560. §. *A felfolyamodási bíróság a felfolyamodás elintézése után az iratokat a határozatnak az iratokhoz csatolandó, valamint a felek és az érdekeltek részére szóló kiadmányaival együtt annak a bíróságnak küldi meg, amely a megtámadott végzést elsőfolyamodásban hozta.*

Mi. A Pp. a felfolyamodás elintézésére nézve nem ad a fellebbviteli bíróságnak tüzetes utasítást. A cél az, hogy a hiba, ha ilyen elkövettetett, minél gyorsabban orvosoltassék. Ehhez képest a javaslat nem is állít fel kötelező feloldási eseteket, hanem a felsőbíróságra bízza, hogy a legmegfelelőbb intézkedést megválassza.

Az 560. §. a felfolyamodás elintézése utáni ügyviteli teendőket szabályozza.

Ha a másodbíróság az ő végzését s annak az érdekeltek részére szóló kiadmányait a Pp. 560. §-ának rendelkezése ellenére nem küldötte meg az elsőbíróságnak, hanem végzését a feleknek közvetlenül maga kézbesítette s ezzel a szabálytalan intézkedésével alkalmat szolgáltatott arra, hogy a zárlatot kérő felfolyamodást, a Pp. 553. §-ának ellenére közvetlenül a másodbíróságnál adta be: a felfolyamodást, mint illetéktelen helyen beadottat, visszautasítani nem lehet. (Pk. V. 8064/1925. Pdt. XII. 38.)

A felfolyamodási bíróság jogi álláspontja az alsóbíróságra nem kötelező. (Pk. V. 9422/1927. Pdt. XIV. 35.)

Felfolyamodás az elnök, a kiküldött, vagy a megkeresett bíró végzése ellen.

561. §. *Az 548—560. §-ok az elnök végzéseire, valamint azokban az esetekben is megfelelően alkalmazandók, amelyekben a törvény a kiküldött vagy a megkeresett bíró végzései ellen felfolyamodást enged.*

A kiküldött bíró végzései elleni felfolyamodást a kiküldő bíróságnál kell előterjeszteni és ez a bíróság a felfolyamodásnak maga is eleget tehet.

Mi. Az elnök és a megkeresett bíró végzései felfolyamodással, a kiküldött eljárása és végzései rendszerint előterjesztéssel és kivételesen, a törvényben meghatározott esetekben, felfolyamodással támadhatók meg.

Nem volna célszerű az elnök végzéseinek felülbírálását magára a tanácsra bízni. Ez egyrészt az elnök tekintélyének ártana, másrészt a tanács nem volna elfogulatlan bírája saját elnöke intézkedéseinek. Az elnök intézkedései ellen tehát nem lehet előterjesztést megengedni.

Épígy nem enged a Pp. előterjesztést a perbírósághoz a megkeresett bíró eljárása vagy végzése ellen sem, aki megkeresés esetében is saját jogán jár el. Az eljárás vagy végzés megtámadásának személyes éle is lehet és visszásnak mutatkozik az, hogy pl. a perbíróságként eljáró albíró a magasabb rangú járásbírónak, mint megkeresett bírónak ily eljárását felülbírálja. Ugyanez az indok szól amellett is, hogy a megkeresett bíró végzése elleni felfolyamodást a megkeresett bírónál kell beadni s a felett az ő felsőbíróságának kell határozni, ellenben a kiküldő bíróság és a kiküldött bíró közötti viszonyból következik és így természetes az a szabály, hogy a kiküldött bíró végzése elleni felfolyamodást a kiküldő bíróságnál kell beadni s az annak maga is eleget tehessen.

Jegyzet. Elnök: 57. §.

Felfolyamodást enged a 216., 217., 303., 313., 314. §.

Az előterjesztés.

562. §. *A kiküldött bíró eljárása és határozatai ellen, amennyiben a törvény másként nem rendelkezik, a perbíróságnál előterjesztést lehet tenni.*

A jegyzőkönyvvezető és a bírósági iroda intézkedéseinek megváltoztatását a tanács elnökétől lehet kérni. Ha az elnök az előterjesztést teljesíthetőnek nem találja, a bíróság elé terjeszti.

Ha a bíróság a sérelmes eljárás alapján már vissza nem vonható határozatot hozott, előterjesztéssel nem lehet élni és a sérelem csak a határozat ellen megengedett fellebbvitellel orvosolható.

Az előterjesztés szóval is megtehető és az ellenfél meghallgatása nélkül is elintézhető. A netán szükséges felvilágositásokat hivatalból kell beszerezni.

Mi. A kiküldött bíró eljárása és végzései ellen a perbíróságnál, a jegyzőkönyvvezető és a bírósági iroda intézkedései ellen pedig az elnöknél előterjesztéssel élhetnek az érdekeltek, amely előterjesztés teljesen formátlan. Az 1881: LIX. t.-c. 55. §-a szintén ezt az orvoslási módot adja rendes perekben a bizonyítás felvételével megbízott bíró és a pertárnok intézkedései ellen. A perbíróság legjobban fogja megítélhetni, hogy a kiküldött bíró követett-e el hibát megbízásának teljesítésében. A felsőbíróságnak indokolatlan megterhelése volna, ha ily esetekben nem a perbíróságnál közvetlenül kellene az orvoslást keresni.

Jegyzet. Másként rendelkezik a törvény ott, ahol a kiküldött bíró határozata ellen felfolyamodást ad pl. a 216., 217., 303., 313., 314. §§. eseteiben.

Győri Hirlap nyomda. 10366

MAGYAR TÖRVÉNYEK
GRILL-féle KIADÁSA

FABINYI
POLGÁRI PERRENDTARTÁS
I

M
12.281/1
OSZK

BUDAPEST